

|| ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ರಂಗವಿಟ್ಟಲ ಗೋಪೀನಾಥೋ ವಿಜಯತೇ ||

Blessed by Lord and with His divine grace, we are pleased to publish this Magnanimous Work of Sri Jayatheertha. It is a humble effort to make available this Great work to sadhakas who are interested in the noble path of propagating Acharya Madhwa's Philosophy.

With great humility, we solicit the sddreaders to bring to our notice any inadvertant typographical mistakes that could have crept in, despite great care. We would be pleased to incorporate such corrections in the next versions. Users can contact us, for editable version, to facilitate any value additions.

Contact: H K SRINIVASA RAO, NO 26, 2ND FLOOR, 15TH CROSS, NEAR VIDHYAPEETA CIRCLE, ASHOKANAGAR, BANGALORE 560050. PH NO. 26615951, 9901971176, 8095551774, Email : srkarc@gmail.com

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಜನ್ಮಾಂತರದ ಸುಕೃತದ ಫಲವಾಗಿ ಮಧ್ವಮತದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಲು, ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ನನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದ, ಈ ಸಾಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶಮಾಡಿದ, ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳಾದ, ದಿವಂಗತರಾದ, ಲಲಿತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಹೆಚ್ ಆರ್ ಅವರ ಸವಿನೆನಪಿನಲ್ಲಿ “ಈ ಸರ್ವಮೂಲ ಯಜ್ಞ”

“ಮಾತೃದೇವೋ ಭವ - ಪಿತೃದೇವೋಭವ -
ಆಚಾರ್ಯದೇವೋಭವ”

Editing history

sr	Date	Nature	Remarks
1	06/12/2012	Typing	Srinivasa Rao H K
2	01/03/2013	Typing Completed	Srinivasa Rao H K
3		Proof Reading	Pending
4			
5			

ಸಂಸ್ಯತದಲ್ಲಿರುವ ಅನುನಾಸಿಕದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವೈವಿದ್ಯತೆಯು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಾಗ, ಅದರ ಜ್ಞಾನದ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ, ಕನ್ನಡಿಗರು ಇದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಜನಕವಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುಸ್ವಾರ/ಅನುನಾಸಿಕಗಳು ಅವಶ್ಯಕ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶ್ರಮವಹಿಸಿ, ಸರಿಯಾದ ಅನುನಾಸಿಕ, ಅನುಸ್ವಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಓದುಗರು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿ ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

ಗ್ರಂಥ ಋಣ: ವ್ಯಾಸನಕೆರೆ ಪ್ರಭಿಜ್ಞನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಸರ್ವಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಪವನಜ ಪ್ರಕಾಶನದ ಏಸ್ ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂರ್ತಿಯವರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಮ್ (ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಸಮೇತಮ್)

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು	1
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಮ್ (ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಸಮೇತಮ್).....	3
ಪ್ರಥಮಾದ್ಯಾಯಃ (ಸಮನ್ವಯಾದ್ಯಾಯಃ) 01-01 	31
ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ	31
ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ 01-01 	32
ಓಂ ಓಂ ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಓಂ 01-01 	37
ಇತಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣಮ್ 1 	47
ಓಂ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ ಓಂ 02-02 	49
ಇತಿ ಜನ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್ 2 	51
ಓಂ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾತ್ ಓಂ 03-03 	51
ಇತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	54
ಓಂ ತತ್ತು ಸಮನ್ವಯಾತ್ ಓಂ 04-04 	55
ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	57
ಓಂ ಈಕ್ಷತೇರ್ನಾಶಬ್ಧಮ್ ಓಂ 05-05 	58
ಓಂ ಗೌಣಶ್ಚೇನ್ನಾತ್ಮಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ 06-06 	60
ಓಂ ತನ್ನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 07-07 	61
ಓಂ ಹೇಯತ್ವಾವಚನಾಚ್ಚ ಓಂ 08-08 	63
ಓಂ ಸ್ವಾವ್ಯಯಾತ್ ಓಂ 09-09 	63
ಓಂ ಗತಿಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ ಓಂ 10-10 	64
ಓಂ ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ 11-11 	65
ಇತಿ ಈಕ್ಷತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 5 	66
ಓಂ ಆನಂದಮಯೋಽಭ್ಯಾಸಾತ್ ಓಂ 12-12 	66
ಓಂ ವಿಕಾರಶಬ್ದಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾತ್ ಓಂ 13-13 	70
ಓಂ ತದ್ಧೇತುವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ 14-14 	72
ಓಂ ಮಾನ್ವವರ್ಣಿಕಮೇವ ಚ ಗೀಯತೇ ಓಂ 15-15 	73
ಓಂ ನೇತರೋಽನುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 16-16 	75
ಓಂ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ 17-17 	76
ಓಂ ಕಾಮಾಚ್ಚ ನಾನುಮಾನಾವೇಕ್ಷಾ ಓಂ 18-18 	79

ಓಂ ಅಸ್ಮಿನ್ನಸ್ಯ ಚ ತದ್ಯೋಗಂ ಶಾಸ್ತಿ ಓಂ 19-19 	80
ಇತಿ ಆನಂದಮಯಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	80
ಓಂ ಅನಂತಧರ್ಮೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 20-20 	81
ಓಂ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚಾನ್ಯಃ ಓಂ 21-21 	82
ಇತಿ ಅನಂತಸ್ತತ್ತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	82
ಓಂ ಆಕಾಶಸ್ತಲ್ಪಿಜ್ಞಾತ್ ಓಂ 22-22 	83
ಇತಿ ಆಕಾಶಾಧಿಕರಣಮ್ 8 	84
ಓಂ ಅತ ಏವ ಪ್ರಾಣಃ ಓಂ 23-23 	85
ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ 9 	86
ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರಣಾಭಿಧಾನಾತ್ ಓಂ 24-24 	87
ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರಧಿಕರಣಮ್ 10 	87
ಓಂ ಭನ್ನೋಽಭಿಧಾನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ತಥಾ ಚೇತೋಽರ್ಪಣನಿಗದಾತ್ ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶನಮ್ ಓಂ 25-25 	88
ಓಂ ಭೂತಾದಿಪಾದವ್ಯಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚೈವಮ್ ಓಂ 26-26 	90
ಓಂ ಉಪದೇಶಭೇದಾನೇತಿ ಚೇನ್ನೋಭಯಸ್ಮಿನ್ನಪ್ಯವಿರೋಧಾತ್ ಓಂ 27-27 	92
ಇತಿ ಗಾಯತ್ರೈಧಿಕರಣಮ್ 11 	92
ಓಂ ಪ್ರಾಣಸ್ತಧಾಽನುಗಮಾತ್ ಓಂ 28-28 	93
ಓಂ ನ ವಕ್ತುರಾತ್ಮೋಪದೇಶಾದಿತಿ ಚೇದಧ್ಯಾತ್ಮಸಮ್ನಭೂಮಾ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಓಂ 29-29 	94
ಓಂ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ ತೋಪದೇಶೋ ವಾಮದೇವತ್ ಓಂ 30-30 	95
ಓಂ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಜ್ಞಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನೋಪಾಸಾತ್ಯವಿಧ್ಯಾದಾಶ್ರಿತತ್ವಾದಿಹ ತದ್ಯೋಗಾತ್ ಓಂ 31-31 	96
ಇತಿ ಪಾದಾನ್ವಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ 12 	97
ದ್ವಿತೀಯಪಾದಃ 01-02 	98
ಓಂ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 01-32 	98
ಓಂ ವಿವಕ್ಷಿತಗುಣೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 02-33 	99
ಓಂ ಅನುಪಪತ್ತೇಸ್ತುನ ಶಾರೀರಃ ಓಂ 03-34 	100
ಓಂ ಕರ್ಮಕರ್ತೃವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ 04-35 	101
ಓಂ ಶಬ್ದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 05-36 	101
ಓಂ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ 06-37 	102
ಓಂ ಅರ್ಭಕೌಶಸ್ತಾತ್ ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ನಿಚಾಯೈತ್ಯಾದೇವಂ ವ್ಯೋಮವಚ್ಚ ಓಂ 07-38 	103
ಓಂ ಸಮೋಗಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನ ವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ ಓಂ 08-39 	104

ಇತಿ ಸರ್ವಗತತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 01 	104
ಓಂ ಅತ್ತಾಚರಾಚರಗ್ರಹಣಾತ್ ಓಂ 09-40 	105
ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾಚ್ಚ ಓಂ 10-41 	106
ಇತಿ ಅತ್ತತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	107
ಓಂ ಗುಹಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾವಾತ್ಮಾನೌ ಹಿ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 11-42 	107
ಓಂ ವಿಶೇಷಣಾಚ್ಚ ಓಂ 12-43 	109
ಇತಿ ಗುಹಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	110
ಓಂ ಅನುರ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 13-44 	112
ಓಂ ಸ್ಥಾನಾದಿವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ 14-45 	113
ಓಂ ಸುಖವಿಶಿಷ್ಟಾಭಿಧಾನಾದೇವ ಚ ಓಂ 15-46 	114
ಓಂ ಶ್ರುತೋಪನಿಷತ್ಕೃತ್ಯಭಿಧಾನಾಚ್ಚ ಓಂ 16-47 	114
ಓಂ ಅನವಸ್ಥಿತೇರಸಮ್ಪವಾಚ್ಚ ನೇತರಃ ಓಂ 17-48 	116
ಇತ್ಯನ್ತರಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	117
ಓಂ ಅನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯುಧಿದೈವಾದಿಷು ತದ್ಧರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 8-49 	118
ಓಂ ನ ಚ ಸ್ಮಾರ್ತಮತದ್ಧರ್ಮಾಭಿಲಾಪಾತ್ ಓಂ 19-50 	118
ಓಂ ಶಾರೀರಶ್ಲ್ಯೋಭಯೇಽಪಿ ಹಿ ಭೇದೇನೈನಮಧೀಯತೇ ಓಂ 20-51 	119
ಇತ್ಯನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯುಧಿಕರಣಮ್ 05 	119
ಓಂ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕೋ ಧರ್ಮೋಕ್ತೇಃ ಓಂ 21-52 	120
ಓಂ ವಿಶೇಷಣಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಭ್ಯಾಂ ನೇತರೌ ಓಂ 22-53 	122
ಓಂ ರೂಪೋಪನ್ಯಾಸಾಚ್ಚ ಓಂ 23 	123
ಇತಿ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	124
ಓಂ ವೈಶ್ವಾನರಃ ಸಾಧಾರಣಶಬ್ದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 24-55 	124
ಓಂ ಸ್ಮರ್ಯಮಾಣಮನುಮಾನಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಓಂ 25-56 	125
ಓಂ ಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯೋಽನ್ತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ತಥಾ ದೃಷ್ಟ್ವ ಪದೇಶಾದಸಮ್ಪವಾತ್ ಪುರುಷವಿಧಮಪಿ ಚೈನಮಧೀಯತೇ ಓಂ 26-57 	125
ಓಂ ಅತ ಏವ ನ ದೇವತಾ ಭೂತಂ ಚ ಓಂ 27-58 	129
ಓಂ ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿಃ ಓಂ 28-59 	129
ಓಂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತೇರಿತ್ಯಾಶ್ಮರಣ್ಯಃ ಓಂ 29-60 	130
ಓಂ ಅನುಸ್ಮೃತೇರ್ಬಾದರಿಃ ಓಂ 30-61 	130
ಓಂ ಸಮ್ಪತ್ತೇರಿತಿ ಜೈಮಿನಿಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 31-62 	130

ಓಂ ಆಮನನ್ತಿ ಚೈನಮಸ್ಮಿನ್ ಓಂ 32-63 	131
ಇತಿ ವೈಶ್ವಾನರಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	131
ತೈತೀಯಃ ಪಾದಃ 01-03 	132
ಓಂ ದ್ಯುಭ್ಯಾಧ್ಯಾಯತನಂ ಸ್ವಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ 01-64 	132
ಓಂ ಮುಕ್ತೋಪನೃವ್ಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 02-65 	134
ಓಂ ನಾನುಮಾನಮತಚ್ಚಬ್ದಾತ್ ಓಂ 03-66 	134
ಓಂ ಪ್ರಾಣಭೃಚ್ಚ ಓಂ 04-67 	136
ಓಂ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 05-68 	137
ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಓಂ 06-69 	137
ಓಂ ಸ್ಥಿತ್ಯದನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಓಂ 07-70 	137
ಓಂ ಭೂಮಾ ಸಮ್ಪ್ರಸಾದಾದಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 08-71 	139
ಓಂ ಧರ್ಮೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 09-72 	140
ಇತಿ ಭೂಮಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	141
ಓಂ ಅಕ್ಷರಮಮ್ಪ್ರಾನ್ತದ್ಯತೇಃ ಓಂ 10-73 	141
ಓಂ ಸಾ ಚ ಪ್ರಶಾಸನಾತ್ ಓಂ 11-74 	142
ಓಂ ಅನ್ಯಭಾವವ್ಯಾವೃತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 12-75 	143
ಇತಿ ಅಕ್ಷರಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	144
ಓಂ ಈಕ್ಷತಿಕರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಸಃ ಓಂ 13-76 	144
ಇತಿ ಸದಧಿಕರಣಮ್ 04 	146
ಓಂ ದಹರ ಉತ್ತರೇಭ್ಯಃ ಓಂ 14-77 	147
ಓಂ ಗತಿಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಂ ತಥಾ ಹಿ ದೃಷ್ಟಂ ಲಿಙ್ಗಂ ಚ ಓಂ 15-78 	148
ಓಂ ಧೃತೇಶ್ಚ ಮಹಿಮ್ನೋಽಸ್ಯಾಸ್ಮಿನ್ನಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ 16-79 	149
ಓಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ ಓಂ 17-80 	150
ಓಂ ಇತರಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ಸ ಇತಿ ಚೇನ್ನಾಸಮ್ಪ್ರವಾತ್ ಓಂ 18-81 	151
ಓಂ ಉತ್ತರಾಚ್ಛೇದಾವಿಭೂತಸ್ವರೂಪನ್ನು ಓಂ 19-82 	152
ಓಂ ಅನ್ಯಾರ್ಥಶ್ಚ ಪರಾಮರ್ಶಃ ಓಂ 20-83 	153
ಓಂ ಅಲ್ಪಶ್ರುತೇರಿತಿ ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 21-84 	153
ಇತಿ ದಹರಾಧಿಕರಣಮ್ 05 	154
ಓಂ ಅನುಕ್ಯತೇಸ್ತಸ್ಯ ಚ ಓಂ 22-85 	155

ಓಂ ಆಪಿ ಸ್ಯಯತೇ ಓಂ 23-86 	156
ಇತಿ ಅನುಕೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 06 	156
ಓಂ ಶಬ್ದಾದೇವ ಪ್ರಮಿತಃ ಓಂ 24-87 	158
ಓಂ ಹೃದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ತು ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್ ಓಂ 25-88 	159
ಇತಿ ವಾಮನಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	160
ಓಂ ತದಪರ್ಯಪಿ ಬಾದರಾಯಣಃ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ 26-89 	160
ಓಂ ವಿರೋಧಃ ಕರ್ಮಣೇತಿ ಚೇನ್ನಾನೇಕಪ್ರತಿಪತ್ತೇರ್ದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 27-90 	162
ಓಂ ಶಬ್ದ ಇತಿ ಚೇನ್ನಾತಃ ಪ್ರಭವಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 28-91 	163
ಓಂ ಅತ ಏವ ಚ ನಿತ್ಯತ್ವಮ್ ಓಂ 29-92 	167
ಓಂ ಸಮಾನನಾಮರೂಪತ್ವಾಚ್ಚಾವ್ಯತ್ವಾವ್ಯವಿರೋಧೋ ದರ್ಶನಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ 30-93 	168
ಓಂ ಮಧ್ಯಾದಿಷ್ಟಸಮ್ಭವಾದನಧಿಕಾರಂ ಜೈಮಿನಿಃ ಓಂ 31-94 	169
ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಷಿ ಭಾವಾಚ್ಚ ಓಂ 32-95 	170
ಓಂ ಭಾವಂ ತು ಬಾದರಾಯಣೋಽಸ್ಮಿ ಹಿ ಓಂ 33-96 	170
ಇತಿ ದೇವತಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	172
ಓಂ ಶುಗಸ್ಯ ತದನಾದರಶ್ರವಣಾತ್ ತದಾಽಽದ್ರವಣಾತ್ ಸೂಚ್ಯತೇ ಹಿ ಓಂ 34-97 	172
ಓಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವಾವಗತೇಶ್ಚೋತ್ತರತ್ರ ಚೈತ್ರರಥೇನ ಲಿಙ್ಗಾತ್ ಓಂ 35-98 	173
ಓಂ ಸಂಸ್ಕಾರಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ತದಭಾವಾಭಿಲಾಪಾಚ್ಚ ಓಂ 36-99 	174
ಓಂ ತದಭಾವನಿರ್ಧಾರಣೇ ಚ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ ಓಂ 37-100 	176
ಓಂ ಶ್ರವಣಾಧ್ಯಯನಾರ್ಥಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ 38-101 	176
ಇತಿ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಮ್ 09 	177
ಓಂ ಕಮ್ನನಾತ್ ಓಂ 39-102 	177
ಇತಿ ಕಮ್ನನಾಧಿಕರಣಂ 10 	178
ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 40-103 	180
ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರಧಿಕರಣಂ 11 	181
ಓಂ ಆಕಾಶೋಽರ್ಥಾನ್ತರತ್ವಾದಿವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 41-104 	182
ಇತಿ ಆಕಾಶಾಧಿಕರಣಮ್ 12 	182
ಓಂ ಸುಷುಪ್ತತ್ವಾನ್ಮೋರ್ಛೇದೇನ ಓಂ 42-105 	183
ಇತಿ ಸುಷುಪ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ 13 	184
ಓಂ ಪತ್ಯಾದಿಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ ಓಂ 43-106 	185

ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಿಕರಣಮ್ 14 	186
ಚತುರ್ಥ ಪಾದಃ 01-04 	187
ಓಂ ಆನುಮಾನಿಕಮಪ್ಯೇಕೇಷಾಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ಶರೀರರೂಪಕವಿನ್ಯಸ್ತಗೃಹೀತೇರ್ದಶರ್ಯತಿ ಚ ಓಂ 01-107 	187
ಓಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ತು ತದರ್ಹತ್ವಾತ್ ಓಂ 02-108 	190
ಓಂ ತದಧೀನತ್ವಾದರ್ಥವತ್ ಓಂ 03-109 	192
ಓಂ ಜ್ಞೇಯತ್ವಾವಚನಾಚ್ಚ ಓಂ 04-110 	193
ಓಂ ವದತೀತೀ ಚೇನ್ನ ಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಹಿ ಓಂ 05-111 	193
ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಓಂ 06-112 	194
ಓಂ ತ್ರಯಾಣಾಮೇವ ಚೈವಮುಪನ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಶ್ನಶ್ಚ ಓಂ 07-113 	195
ಓಂ ಮಹದ್ವಚ್ಚ ಓಂ 08-114 	195
ಓಂ ಚಮನವದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 09-115 	196
ಇತಿ ಅನುಮಾನಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ 01 	197
ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರುಪಕ್ರಮಾತ್ ತು ತಥಾ ಹ್ಯಧೀಯತ ಏಕೇ ಓಂ 10-116 	197
ಓಂ ಕಲ್ಪನೋಪದೇಶಾಚ್ಚ ಮಧ್ಯಾದಿವದವಿರೋಧಃ ಓಂ 11-117 	199
ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರುಪಕ್ರಮಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	200
ಓಂ ನ ಸಂಖ್ಯೋಪಸಂಖ್ಯಾಹಾದಪಿ ನಾನಾಭಾವಾದತಿರೇಕಾಚ್ಚ ಓಂ 12-118 	200
ಓಂ ಪ್ರಾಣಾದಯೋ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್ ಓಂ 13-119 	201
ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಕೇಷಾಮನತ್ಯನ್ನೇ ಓಂ 14-120 	202
ಇತಿ ನಸಂಖ್ಯೋಪಸಂಖ್ಯಾಹಾದಿಕರಣಮ್ 03 	202
ಓಂ ಕಾರಣತ್ವೇನ ಚಾಕಾಶಾದಿಷು ಯಥಾವ್ಯಪದಿಷ್ಟೋಕ್ತೇಃ ಓಂ 15-121 	202
ಇತಿ ಆಕಾಶಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	203
ಓಂ ಸಮಾಕರ್ಷಾತ್ ಓಂ 16-122 	204
ಓಂ ಜಗದ್ವಾಚಿತ್ವಾತ್ ಓಂ 17-123 	205
ಓಂ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಂಗ್ನಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ತದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಮ್ ಓಂ 18 -124 	205
ಓಂ ಅನ್ಯಾರ್ಥಂ ತು ಜೈಮಿನಿಃ ಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಚೈವಮೇಕೇ ಓಂ 19-125 	206
ಓಂ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಾತ್ ಓಂ 20-126 	207
ಓಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಸಿದ್ಧೇರ್ಲಿಂಗಮಾಶ್ಚರಣ್ಯಃ ಓಂ 21-127 	208
ಓಂ ಉತ್ಕೃಮಿಷ್ಯತ ಏವಂಭಾವಾದಿತ್ಯಾಡುಲೋಮಿಃ ಓಂ 22-128 	208
ಓಂ ಅವಸ್ಥಿತೇರಿತಿ ಕಾಶಕೃತ್ನಃ ಓಂ 23-129 	209

ಇತಿ ಸಮಾಕರ್ಷಾಧಿಕರಣಮ್ 05 	209
ಓಂ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಾನ್ತಾನುಪರೋಧಾತ್ ಓಂ 24-130 	210
ಓಂ ಅಭಿದ್ಯೋಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ 25-131 	211
ಓಂ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛೋಭಯಾಮಾನಾತ್ ಓಂ 26-132 	211
ಓಂ ಆತ್ಮಕೃತೇಃ ಪರಿಣಾಮಾತ್ ಓಂ 27-133 	212
ಓಂ ಯೋನಿಶ್ಚ ಹಿ ಗೀಯತೇ ಓಂ 28-134 	213
ಇತಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 06 	214
ಓಂ ಏತೇನ ಸರ್ವೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ ಓಂ 29-135 	214
(ಅವಿರೋಧಾಧ್ಯಾಯಃ) 02 	216
ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ 02-01 	216
ಓಂ ಸ್ಮೃತ್ಯನವಕಾಶದೋಷಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ಚೇನ್ನಾನ್ಯಸ್ಮೃತ್ಯನವಕಾಶದೋಷಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಓಂ 01-136 	216
ಓಂ ಇತರೇಷಾಂ ಚಾನುಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ 02-137 	218
ಓಂ ಏತೇನ ಯೋಗಃ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಃ ಓಂ 03-138 	219
ಇತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 01 	219
ಓಂ ನ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾದಸ್ಯ ತಥಾತ್ಮಂ ಚ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ 04-139 	219
ಓಂ ದೃಶ್ಯತೇ ತು ಓಂ 05-140 	222
ಇತಿ ನವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾಧಿಕರಣಂ 02 	223
ಓಂ ಅಭಿಮಾನಿವ್ಯಪದೇಶಸ್ತು ವಿಶೇಷಾನುಗತಿಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 06-141 	223
ಓಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಚ ಓಂ 07-142 	224
ಇತಿ ಅಭಿಮಾನ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 03 	225
ಓಂ ಅನದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರತಿಷೇಧಮಾತ್ರತ್ವಾತ್ ಓಂ 08-143 	225
ಓಂ ಅಪೀತೌ ತದ್ವತ್ಪ್ರಸಂಗಾದನಮಣ್ಣಸಮ್ ಓಂ 09-144 	227
ಓಂ ನ ತು ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವಾತ್ ಓಂ 10-145 	227
ಓಂ ಸ್ವಪಕ್ಷದೋಷಾಚ್ಚ ಓಂ 11-146 	228
ಓಂ ತರ್ಕಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾದಪ್ಯನ್ಯಥಾಽನುಮೇಯಮಿತಿ ಚೇದೇವಮಪ್ಯನಿರ್ಮೋಕ್ಷಪ್ರಸಂಗಃ ಓಂ 12-147 	228
ಓಂ ಏತೇನ ಶಿಷ್ಟಾಪರಿಗ್ರಹಾ ಅಪಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ ಓಂ 13-148 	229
ಇತಿ ಅನದಧಿಕರಣಮ್ 04 	231
ಓಂ ಭೋಕ್ತೃಪತ್ತೇರವಿಭಾಗಶ್ಚೇತ್ ಸ್ಯಾಲ್ಲೋಕವತ್ ಓಂ 14-149 	231
ಇತಿ ಭೋಕ್ತೃಧಿಕರಣಮ್ 05 	233

ಓಂ ತದನನ್ಯತ್ವಮಾರಮ್ಭಣಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 15-150 	233
ಓಂ ಭಾವೇ ಚೋಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ 16-151 	234
ಓಂ ಸತ್ವಾಚ್ಚಾವರಸ್ಯ ಓಂ 17-152 	234
ಓಂ ಅಸದ್ಯ ಪದೇಶಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಧರ್ಮಾನ್ತರೇಣ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್ ಓಂ 18-153 	235
ಓಂ ಯುಕ್ತೇಃ ಶಬ್ದಾನ್ತರಾಚ್ಚ ಓಂ 19-154 	238
ಓಂ ಪಟವಚ್ಚ ಓಂ 20-155 	239
ಓಂ ಯಥಾ ಪ್ರಾಣಾದಿಃ ಓಂ 21-156 	239
ಇತಿ ಆರಮ್ಭಣಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	239
ಓಂ ಇತರವ್ಯಪದೇಶಾದ್ಧಿತಾಕರಣಾದಿದೋಷಪ್ರಸಕ್ತಿಃ ಓಂ 22-157 	239
ಓಂ ಅಧಿಕಂ ತು ಭೇದನಿದೇಶಾತ್ ಓಂ 23-158 	240
ಓಂ ಅಶ್ಮಾದಿವಚ್ಚ ತದನುಪಪತ್ತಿಃ ಓಂ 24-159 	241
ಓಂ ಉಪಸಂಹಾರದರ್ಶನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಕ್ಷೀರವದ್ಧಿ ಓಂ 25-160 	241
ಓಂ ದೇವಾದಿವದಪಿ ಲೋಕೇ ಓಂ 26-161 	242
ಓಂ ಕೃತ್ ಪ್ರಸಕ್ತೀರವಯವತ್ವಶಬ್ದಕೋಪೋ ವಾ ಓಂ 27-162 	243
ಇತಿ ಇತರವ್ಯಪದೇಶಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	244
ಓಂ ಶ್ರುತೇಸ್ತುಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾತ್ ಓಂ 28-163 	244
ಓಂ ಆತ್ಮನಿ ಚೈವಂ ವಿಚಿತ್ರಾಶ್ಚ ಹಿ ಓಂ 29-164 	245
ಓಂ ಸ್ವಪಕ್ಷದೋಷಾಚ್ಚ ಓಂ 30-165 	246
ಓಂ ಸರ್ವೋಪೇತಾ ಚ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 31-166 	246
ಓಂ ವಿಕರಣತ್ವಾನ್ನೇತಿ ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 32-167 	247
ಇತಿ ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾಧಿಕರಣಂ 08 	248
ಓಂ ನ ಪ್ರಯೋಜನವತ್ತ್ವಾತ್ ಓಂ 33-168 	248
ಓಂ ಲೋಕವತ್ತುಲೀಲಾಕೈವಲ್ಯಮ್ ಓಂ 34-169 	248
ಇತಿ ನಪ್ರಯೋಜನಾಧಿಕರಣಮ್ 09 	249
ಓಂ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಣೈ ನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 35-170 	249
ಓಂ ನ ಕರ್ಮಾವಿಭಾಗಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾನಾದಿತ್ವಾತ್ ಓಂ 36-171 	250
ಓಂ ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚಾಪ್ಯುಪಲಭ್ಯತೇ ಚ ಓಂ 37-172 	251
ಇತಿ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಣ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 10 	251
ಓಂ ಸರ್ವಧರ್ಮೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 38-173 	251

ಇತಿ ಸರ್ವಧರ್ಮೋಪಪತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 11 	252
ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದಃ 02-02 	252
ಓಂ ರಚನಾನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ನಾನುಮಾನಮ್ ಓಂ 01-174 	253
ಓಂ ಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 02-175 	254
ಓಂ ಪಯೋಽಮ್ನು ವಚ್ಚೇತ್ ತತ್ರಾಪಿ ಓಂ 03-176 	254
ಓಂ ವ್ಯತಿರೇಕಾನವಸ್ಥಿತೇಶ್ಚಾನವೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಓಂ 04-177 	255
ಇತಿ ರಚನಾನುಪಪತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 01 	255
ಓಂ ಅನ್ಯತ್ರಾಭಾವಾಚ್ಚ ನ ತ್ಯಣಾದಿವತ್ ಓಂ 05-178 	256
ಇತಿ ಅನ್ಯತ್ರಾಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	257
ಓಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇಽಪ್ಯರ್ಥಾಭಾವಾತ್ ಓಂ 06-179 	257
ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	258
ಓಂ ಪುರುಷಾಶ್ಚವದಿತಿ ಚೇತ್ ತಥಾಽಪಿ ಓಂ 07-180 	259
ಓಂ ಅಜ್ಞೇತ್ಯಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 08-181 	259
ಇತಿ ಪುರುಷಾಶ್ಚಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	260
ಓಂ ಅನ್ಯಧಾಽನುಮಿತೌ ಚ ಜ್ಞಶಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ ಓಂ 09-182 	260
ಓಂ ವಿಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚಾನುಮನ್ನಮ್ ಓಂ 10-183 	261
ಇತಿ ಅನ್ಯಧಾನುಮಿತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 05 	261
ಓಂ ಮಹದ್ವಿಘ್ನವದ್ವಾ ಹೃಸ್ವಪರಿಮಣ್ಯಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 11-184 	261
ಓಂ ಉಭಯಧಾಽಪಿ ನ ಕರ್ಮಾತಸ್ತದಭಾವಃ ಓಂ 12-185 	263
ಓಂ ಸಮವಾಯಾಭ್ಯುಪಗಮಾಚ್ಚ ಸಾಮ್ಯಾದನವಸ್ಥಿತೇಃ ಓಂ 13-186 	265
ಓಂ ನಿತ್ಯಮೇವ ಚ ಭಾವಾತ್ ಓಂ 14-187 	266
ಓಂ ರೂಪಾದಿಮತ್ತ್ವಾಚ್ಚವಿಪರ್ಯಯೋ ದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 15-188 	267
ಓಂ ಉಭಯಥಾ ಚ ದೋಷಾತ್ ಓಂ 19-189 	267
ಓಂ ಅಪರಿಗ್ರಹಾಚ್ಚಾತ್ಯಂತಮನವೇಕ್ಷಾ ಓಂ 17-190 	267
ಇತಿ ವೈಶೇಷಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	268
ಓಂ ಸಮುದಾಯ ಉಭಯಹೇತುಕೇಽಪಿ ತದಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಓಂ 18-191 	268
ಓಂ ಇತರೇತರವ್ರತ್ಯಯಾತ್ಪಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ರನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ ಓಂ 19-192 	269
ಓಂ ಉತ್ತರೋತ್ಪಾದೇ ಚ ಪೂರ್ವನಿರೋಧಾತ್ ಓಂ 20-193 	270
ಓಂ ಅಸತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೋಪರೋಧೋ ಯೌಗಪದ್ಯಮನ್ಯಥಾ ಓಂ 21-194 	270

ಓಂ ಪ್ರತಿಸಂಖ್ಯಾಽಪ್ರತಿಸಂಖ್ಯಾನಿರೋಧಪ್ರಾಪ್ತಿರವಿಚ್ಛೇದಾತ್ ಓಂ 22 -195 	271
ಓಂ ಉಭಯಧಾ ಚ ದೋಷಾತ್ ಓಂ 23-196 	272
ಓಂ ಆಕಾಶೇ ಚಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 24-197 	272
ಓಂ ಅನುಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ 25-198 	273
ಇತಿ ಸಮುದಾಯಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	273
ಓಂ ನಾಸತೋಽದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಓಂ 26-199 	273
ಓಂ ಉದಾಸೀನಾನಾಮಪಿ ಚೈವಂ ಸಿದ್ಧಿಃ ಓಂ 27-200 	274
ಓಂ ನಾಭಾವ ಉಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ 28-201 	274
ಓಂ ವೈಧರ್ಮ್ಯಾಚ್ಚ ನ ಸ್ವಪ್ನಾದಿವತ್ ಓಂ 29-202 	275
ಇತಿ ಅಸದಧಿಕರಣಮ್ 08 	275
ಓಂ ನ ಭಾವೋಽನುಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ 30-203 	275
ಓಂ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ 31-204 	276
ಓಂ ಸರ್ವಥಾಽನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 32-205 	276
ಇತಿ ಅನುಪಲ್ಬ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 09 	276
ಓಂ ನೈಕಸ್ಮಿನ್ನನಮ್ನವಾತ್ ಓಂ 33-206 	277
ಓಂ ಏವಂಚಾತ್ಮಾಕಾತ್ಸ್ವರ್ಮ ಓಂ 34-207 	277
ಓಂ ನ ಚ ಪರ್ಯಾಯಾದವ್ಯವಿರೋಧೋ ವಿಕಾರಾದಿಭ್ಯಃ 35-208 	278
ಓಂ ಅನ್ಯಾವಸ್ಥಿತೇಶ್ಚೋಭಯನಿತ್ಯತ್ವಾದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 36-209 	278
ಇತಿ ನೈಕಸ್ಮಿನ್ನಧಿಕರಣಮ್ (ಸ್ಯಾದ್ವಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 10 	278
ಓಂ ಪತ್ಯುರಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ ಓಂ 37-210 	279
ಓಂ ಸಮ್ಯನ್ಮಾನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 38-211 	280
ಓಂ ಅಧಿಷ್ಠಾನಾನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 39-212 	280
ಓಂ ಕರಣವಚ್ಛೇನ್ನ ಭೋಗಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 40-213 	280
ಓಂ ಅನವತ್ತ್ವಮನರ್ವಜ್ಞತಾ ವಾ ಓಂ 41-214 	281
ಇತಿ ಪತ್ಯುರಧಿಕರಣಮ್ (ಪಶುಪತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 11 	281
ಓಂ ಉತ್ಪತ್ಯಸಮ್ನವಾತ್ ಓಂ 42-215 	282
ಓಂ ನ ಚ ಕರ್ತುಃ ಕರಣಮ್ ಓಂ 43-216 	282
ಓಂ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಭಾವೇ ವಾ ತದಪ್ರತಿಷೇಧಃ ಓಂ 44-217 	282
ಓಂ ವಿಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚ ಓಂ 45-218 	283

ಇತಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ(ಶಕ್ತ್ಯ)ಧಿಕರಣಮ್ 12 	283
ತ್ಯತೀಯಃ ಪಾದಃ 02-03 	283
ಓಂ ನ ವಿಯದಶ್ರುತೇಃ 01-219 	283
ಓಂ ಅಸ್ತಿತು ಓಂ 02-220 	284
ಓಂ ಗೌಣ್ಯನಮ್ನವಾತ್ ಓಂ 03-221 	285
ಓಂ ಶಬ್ದಾಚ್ಚ ಓಂ 04-222 	285
ಓಂ ಸ್ಯಾಚ್ಚೈಕಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವತ್ ಓಂ 05-223 	286
ಓಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹಾನಿರವ್ಯತಿರೇಕಾಚ್ಚೈಭ್ಯಃ ಓಂ 06-224 	287
ಓಂ ಯಾವದ್ಧಿಕಾರಂ ತು ವಿಭಾಗೋ ಲೋಕವತ್ ಓಂ 07-225 	287
ಇತಿ ವಿಯದಧಿಕರಣಮ್ 01 	288
ಓಂ ಏತೇನ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ಓಂ 08-226 	289
ಇತಿ ಮಾತರಿಶ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	291
ಓಂ ಅಸಮ್ಯವಸ್ತು ಸತೋಽನುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 09-227 	291
ಇತಿ ಅಸಮ್ಯವಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	293
ಓಂ ತೇಜೋಽತಸ್ತಥಾ ಹ್ಯಾಹ ಓಂ 10-228 	293
ಇತಿ ತೇಜೋಽಧಿಕರಣಮ್ 04 	294
ಓಂ ಆಪಃ ಓಂ 11-229 	295
ಇತಿ ಅಬಧಿಕರಣಮ್ 05 	296
ಓಂ ಪೃಥಿವ್ಯಧಿಕಾರರೂಪಶಬ್ದಾನ್ತರಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 12-230 	297
ಇತಿ ಪೃಥಿವ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 06 	298
ಓಂ ತದಭಿಧ್ಯಾನಾದೇವ ತು ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾತ್ ಸಃ ಓಂ 13-231 	299
ಇತಿ ತದಭಿಧ್ಯಾನಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	301
ಓಂ ವಿಪರ್ಯಯೇಣ ತು ಕ್ರಮೋಽತ ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚ ಓಂ 14-232 	301
ಇತಿ ವಿಪರ್ಯಯಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	302
ಓಂ ಅನ್ತರಾ ವಿಜ್ಞಾನಮನಸೀ ಕ್ರಮೇಣ ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 15-233 	302
ಓಂ ಚರಾಚರವ್ಯಪಾಶ್ರಯಸ್ತು ಸ್ಯಾತ್ ತದ್ಯ ಪದೇಶೋ ಭಾಕ್ತಸ್ತದ್ಯಾವಭಾವಿತ್ಯಾತ್ ಓಂ 16-234 	303
ಇತಿ ಅನ್ತರಾಧಿಕರಣಮ್ 09 	304
ಓಂ ನಾತ್ಮಾಶ್ರುತೇರ್ನಿತ್ಯತ್ಯಾಚ್ಚ ತಾಭ್ಯಃ ಓಂ 17-235 	304
ಇತಿ ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್ 10 	306

ಓಂ ಜ್ಞೋತ ಏವ ಓಂ 18-236 	306
ಓಂ ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 19-237 	307
ಇತಿ ಜ್ಞಾಧಿಕರಣಮ್ 11 	307
ಓಂ ಉತ್ಯಾನ್ತಿಗತ್ಯಾಗತೀನಾಮ್ ಓಂ 20-238 	308
ಓಂ ಸ್ವಾತ್ಮನಾ ಚೋತ್ತರಯೋಃ ಓಂ 21-239 	309
ಓಂ ನಾಣುರತಚ್ಚುತೇರಿತಿ ಚೇನ್ನೇತರಾಧಿಕಾರಾತ್ ಓಂ 22-240 	310
ಓಂ ಸ್ವಶಬ್ದೋನ್ಮಾನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಓಂ 23-241 	311
ಓಂ ಅವಿರೋಧಶ್ಚನ್ನವತ್ ಓಂ 24-242 	311
ಓಂ ಅವಸ್ಥಿತವೈಶೇಷ್ಯಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾಭ್ಯುಪಗಮಾದ್ಧದಿ ಹಿ ಓಂ 25-243 	312
ಓಂ ಗುಣಾದ್ವಾಸಲೋಕವತ್ ಓಂ 26-244 	312
ಇತಿ ಉತ್ಯಾನ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 12 	313
ಓಂ ವ್ಯತಿರೇಕೋ ಗನ್ನವತ್ ತಥಾ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 27-245 	314
ಇತಿ ವ್ಯತಿರೇಕಾಧಿಕರಣಮ್ 13 	314
ಓಂ ಪೃಥಗುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 28-246 	315
ಓಂ ತದ್ಗುಣಸಾರತ್ವಾತ್ ತು ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಃ ಪ್ರಾಜ್ಞವತ್ ಓಂ 29-247 	316
ಇತಿ ಪೃಥಗುಪದೇಶಾಧಿಕರಣಮ್ 14 	317
ಓಂ ಯಾವದಾತ್ಮಾಭಾವಿತ್ವಾಚ್ಚ ನ ದೋಷಸ್ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 30-248 	317
ಇತಿ ಯಾವದಧಿಕರಣಮ್ 15 	319
ಓಂ ಪುಂಸ್ತಾ ದಿವತ್ತ್ವಸ್ಯಸತೋಽಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ ಓಂ 31-249 	319
ಓಂ ನಿತ್ಯೋಪಲಬ್ಧ ನುಪಲಬ್ಧಿಪ್ರಸಂಖ್ಯೇನೈತರನಿಯಮೋ ವಾಸನ್ಯಥಾ ಓಂ 32-250 	320
ಇತಿ ಪುಂಸ್ತಾ ಧಿಕರಣಮ್ 16 	321
ಓಂ ಕರ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ತ್ವಾತ್ ಓಂ 33-251 	321
ಓಂ ವಿಹಾರೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 34-252 	322
ಓಂ ಉಪಾದಾನಾತ್ ಓಂ 35-253 	322
ಓಂ ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ನ ಚೇನ್ನಿದೇಶವಿಪರ್ಯಯಃ ಓಂ 36-254 	323
ಓಂ ಉಪಲಬ್ಧಿವದನಿಯಮಃ ಓಂ 37-255 	323
ಓಂ ಶಕ್ತಿವಿಪರ್ಯಯಾತ್ ಓಂ 38-256 	324
ಓಂ ಸಮಾಧ್ಯಭಾವಾಚ್ಚ ಓಂ 39-257 	324
ಓಂ ಯಥಾ ಚ ತಕ್ಷೋಭಯಥಾ ಓಂ 40-258 	324

ಓಂ ಪರಾತ್ ತು ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ 41-259 	325
ಓಂ ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತುವಿಹಿತಪ್ರತಿಷೇಧಾವೈಯರ್ಥ್ಯಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 42-260 	325
ಇತಿ ಕರ್ತೃತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 17 	326
ಓಂ ಅಂಶೋ ನಾನಾವ್ಯಪದೇಶಾದನ್ಯಥಾ ಚಾಪಿ ದಾಶಕಿತವಾದಿತ್ಯಮಧೀಯತ ಏಕೇ ಓಂ 43-261 	326
ಓಂ ಮನ್ವವರ್ಣಾತ್ ಓಂ 44-262 	328
ಓಂ ಅಪಿ ಸ್ಯೂರ್ತೇ ಓಂ 45-263 	328
ಓಂ ಪ್ರಕಾಶಾದಿವನ್ಮೈವಂ ಪರಃ ಓಂ 46-264 	329
ಓಂ ಸ್ಮರಂತಿ ಚ ಓಂ 47-265 	329
ಓಂ ಅನುಜ್ಞಾಪರಿಹಾರೌ ದೇಹಸಮ್ಯನ್ಮಾಜ್ಞೋತಿರಾದಿವತ್ ಓಂ 48-266 	330
ಓಂ ಅಸಂತತೇಶ್ಚಾವ್ಯತಿಕರಃ ಓಂ 49-267 	332
ಓಂ ಆಭಾಸ ಏವ ಚ ಓಂ 50-268 	333
ಇತಿ ಅಂಶಾಧಿಕರಣಮ್ 18 	334
ಓಂ ಅದೃಷ್ಟನಿಯಮಾತ್ ಓಂ 51-269 	334
ಓಂ ಅಭಿನನ್ವಾದಿಷ್ಟಪಿ ಚೈವಮ್ ಓಂ 52-270 	335
ಓಂ ಪ್ರದೇಶಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾನುರ್ಭಾವಾತ್ ಓಂ 53-271 	335
ಇತಿ ಅದೃಷ್ಟಾಧಿಕರಣಮ್ 19 	335
ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ 02-04 	336
ಓಂ ತಥಾ ಪ್ರಾಣಾಃ ಓಂ 01-272 	336
ಓಂ ಗೌಣ್ಯಸಮ್ಯವಾತ್ ಓಂ 02-273 	337
ಓಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನುಪರೋಧಾಚ್ಚ ಓಂ 03-274 	337
ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತಿಧಿಕರಣಮ್) 01 	338
ಓಂ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತುತೇಶ್ಚ ಓಂ 04-275 	338
ಇತಿ ಮನೋಧಿಕರಣಮ್ (ತತ್ಪ್ರಾಧಿಕರಣಮ್) 02 	339
ಓಂ ತತ್ಸೂರ್ವಕತ್ವಾದ್ಯಾಚಃ ಓಂ 05-276 	339
ಇತಿ ವಾಗಧಿಕರಣಮ್ (ತತ್ಸೂರ್ವಕತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್) 03 	341
ಓಂ ಸಪ್ತಗತೇರ್ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ 06-277 	341
ಓಂ ಹಸ್ತಾದಯಸ್ತುಸ್ಥಿತೇಽತೋ ನೈವಮ್ ಓಂ 07-278 	342
ಇತಿ ಸಪ್ತಗತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 04 	343
ಓಂ ಅಣವಶ್ಚ ಓಂ 08-279 	343

ಇತಿ ಅಣ್ಣ(ಋತ್ವಾ)ಧಿಕರಣಮ್ 05 	344
ಓಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಶ್ಚ ಓಂ 09-280 	345
ಓಂ ನ ವಾಯುಕ್ರಿಯೇ ಪೃಥುಗುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 10-281 	346
ಇತಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಶ್ರೇಷ್ಠಾಧಿಕರಣಮ್) 06 	347
ಓಂ ಚಕ್ಷುರಾದಿವತ್ ತು ತತ್ಸಹಶಿಷ್ಯಾ ದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 11-282 	347
ಓಂ ಅಕರಣತ್ವಾಚ್ಚ ನ ದೋಷಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 12-283 	349
ಇತಿ ಚಕ್ಷುರಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 07 	349
ಓಂ ಪಞ್ಚವೃತ್ತಿರ್ಮನೋವದ್ಯ ಪದಿಶ್ಯತೇ ಓಂ 13-284 	349
ಇತಿ ಪಞ್ಚವೃತ್ತಧಿಕರಣಮ್ 08 	351
ಓಂ ಅಣುಶ್ಚ ಓಂ 14-285 	351
ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಣುತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 09 	352
ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾನಂ ತು ತದಾಮನನಾತ್ ಓಂ 15-286 	352
ಓಂ ಪ್ರಾಣವತಾ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ 16-287 	353
ಓಂ ತಸ್ಯ ಚ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ಓಂ 17-288 	354
ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 10 	355
ಓಂ ತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ ತದ್ಯ ಪದೇಶಾದನ್ಯತ್ರ ಶ್ರೇಷ್ಠಾತ್ ಓಂ 18-289 	355
ಓಂ ಭೇದಶ್ಚತೇಃ ಓಂ 19-290 	356
ಓಂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾಚ್ಚ ಓಂ 20-291 	357
ಇತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಕರಣಮ್ 11 	357
ಓಂ ಸಂಜ್ಞಾ ಮೂರ್ತಿಕ್ಷುಪ್ತಿಸ್ತುತ್ರಿ ವೃತ್ತವರ್ತ ಉಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 21-292 	358
ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಾ ಧಿಕರಣಮ್ 12 	359
ಓಂ ಮಾಂಸಾದಿ ಭೌಮಂ ಯಥಾಶಬ್ದಮಿತರಯೋಶ್ಚ ಓಂ 22-293 	360
ಓಂ ವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ ತು ತದ್ವಾದನ್ವದ್ವಾದಃ ಓಂ 23-294 	361
ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ (ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯಃ) 03 	362
ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ 03-01 	363
ಓಂ ತದನ್ತರಪ್ರತಿಪತ್ತಾರಂಹತಿ ಸಮ್ಪರಿಷ್ಕರ್ತಃ ಪ್ರಶ್ನನಿರೂಪಣಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 01-295 	363
ಇತಿ ತದನ್ತರಾಧಿಕರಣಮ್ 01 	365
ಓಂ ತ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ತು ಭೂಯಸ್ತ್ವಾತ್ ಓಂ 02-296 	365
ಇತಿ ತ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	366

ಓಂ ಪ್ರಾಣಗತೇಶ್ಚ ಓಂ 03-297 	366
ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಗತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 03 	367
ಓಂ ಅಗ್ನಾ ದಿಗತಿಶ್ರುತೇರಿತಿ ಚೇನ್ನ ಭಾಕ್ತತ್ವಾತ್ ಓಂ 04-298 	367
ಇತಿ ಅಗ್ನಾ ದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 04 	368
ಓಂ ಪ್ರಥಮೇಽಶ್ರವಣಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ತಾ ಏವ ಹ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 05-299 	368
ಇತಿ ಪ್ರಥಮಶ್ರವಣಾಧಿಕರಣಮ್ 05 	369
ಓಂ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿತಿ ಚೇನ್ನೇಷ್ವಾದಿಕಾರಿಣಂ ಪ್ರತೀತೇಃ ಓಂ 06-300 	369
ಇತಿ ಅಶ್ರುತತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	370
ಓಂ ಭಾಕ್ತಂ ವಾಽನಾತ್ಮವಿತ್ತಾತ್ ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 07-301 	370
ಇತಿ ಭಾಕ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	372
ಓಂ ಕೃತಾತ್ಯಯೇಽನುಶಯವಾನ್ ದೃಷ್ಟಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 08-302 	372
ಇತಿ ಕೃತಾತ್ಯಯಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	373
ಓಂ ಯಥೇತಮನೇವಂ ಚ ಓಂ 09-303 	373
ಇತಿ ಯಥೇತಾಧಿಕರಣಮ್ 09 	374
ಓಂ ಚರಣಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ತದುಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೇತಿ ಕಾರ್ಷ್ಣಾಜಿನಿಃ ಓಂ 09-304 	374
ಓಂ ಅನರ್ಥಕೃಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ತದವೇಕ್ಷತಾತ್ ಓಂ 11-305 	375
ಓಂ ಸುಕೃತದುಷ್ಯತೇ ಏವೇತಿ ತು ಬಾದರಿಃ ಓಂ 12-306 	376
ಇತಿ ಚರಣಾಧಿಕರಣಮ್ 10 	376
ಓಂ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಮಪಿ ಚ ಶ್ರುತಮ್ ಓಂ 13-307 	376
ಓಂ ಸಂಯಮನೇ ತ್ವನುಭೂಯೇತರೇಷಾಮಾರೋಹಾವರೋಹೌ ತದ್ಗತಿದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 14-308 	377
ಓಂ ಸ್ಮರಂತಿ ಚ ಓಂ 15-309 	378
ಇತಿ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 11 	379
ಓಂ ಅಪಿ ಸಪ್ತ ಓಂ 16-310 	379
ಇತಿ ಸಪ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ 12 	380
ಓಂ ತತ್ರಾಪಿ ಚ ತದ್ವ್ಯಾ ಪಾರಾದವಿರೋಧಃ ಓಂ 17-311 	380
ಇತಿ ತದ್ವ್ಯಾ ಪಾರಾಧಿಕರಣಮ್ 13 	381
ಓಂ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಣೋರಿತಿ ತು ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ಓಂ 18-312 	381
ಇತಿ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್ 14 	382
ಓಂ ನ ತ್ಯತೀಯೇ ತಥೋಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ 19-313 	382

ಓಂ ಸ್ಮರ್ಯತೇಽಪಿ ಚ ಲೋಕೇ ಓಂ 20-314 	383
ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ 21-315 	384
ಓಂ ತೃತೀಯೇ ಶಬ್ದಾವರೋಧಃ ಸಂಶೋಕಜಸ್ಯ ಓಂ 22-316 	384
ಓಂ ಸ್ಮರಣಾಚ್ಚ ಓಂ 23-317 	384
ಇತಿ ಮಹಾತಮೋಽಧಿಕರಣಮ್ (ನತೃತೀಯಾಧಿಕರಣಮ್) 15 	385
ಓಂ ತತ್ತ್ವಾಭಾವ್ಯಾಪತ್ತಿರುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 24-318 	385
ಇತಿ ತತ್ತ್ವಾಭಾವ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 16 	386
ಓಂ ನಾತಿಚಿರೇಣ ವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 25-319 	386
ಇತಿ ನಾತಿಚಿರೇಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅಚಿರವ್ರಾವ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 17 	387
ಓಂ ಅನ್ಯಾಧಿಷ್ಟಿತೇ ಪೂರ್ವವದಭಿಲಾಪಾತ್ ಓಂ 26-320 	387
ಓಂ ಅಶುದ್ಧಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ 27-321 	389
ಇತಿ ಅನ್ಯಾ(ಧಿಷ್ಟಿತಾ)ಧಿಕರಣಮ್ 18 	389
ಓಂ ರೇತಃಸಿಗ್ಮೋಗೋಽಥ ಓಂ 28-322 	390
ಇತಿ ರೇತೋಽಧಿಕರಣಮ್ 19 	391
ಓಂ ಯೋನೇಃ ಶರೀರಮ್ ಓಂ 29-323 	391
ಇತಿ ಯೋನ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 20 	392
ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ 03-02 	392
ಓಂ ಸನ್ಧೇ ಸೃಷ್ಟಿರಾಹ ಹಿ ಓಂ 01-324 	392
ಓಂ ನಿರ್ಮಾತಾರಂ ಚೈಕೇ ಪುತ್ರಾದಯಶ್ಚ ಓಂ 02-325 	394
ಓಂ ಮಾಯಾಮಾತ್ರಂ ತು ಕಾತ್ಯೇನಾನಭಿವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಓಂ 03-326 	395
ಓಂ ಸೂಚಕಶ್ಚ ಹಿ ಶ್ರುತೇರಾಚಕ್ಷತೇ ಚ ತದ್ವಿದಃ ಓಂ 04-327 	396
ಇತಿ ಸನ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 01 	397
ಓಂ ಪರಾಭಿಧ್ಯಾನಾತ್ ತು ತಿರೋಹಿತಂ ತತೋ ಹ್ಯಸ್ಯ ಬನ್ನವಿಪರ್ಯಯೌ ಓಂ 05-328 	397
ಇತಿ ಪರಾಭಿಧ್ಯಾನಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	398
ಓಂ ದೇಹಯೋಗಾದ್ಯಾಸೋಽಪಿ ಓಂ 06-329 	398
ಇತಿ ದೇಹಯೋಗಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	399
ಓಂ ತದಭಾವೋ ನಾಡೀಷು ತಚ್ಚುತೇರಾತ್ಮನಿ ಹ ಓಂ 07-330 	399
ಇತಿ ತದಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	400
ಓಂ ಅತಃ ಪ್ರಭೋದೋಽಸ್ಮಾತ್ ಓಂ 08-331 	400

ಇತಿ ಪ್ರಭೋಧಾಧಿಕರಣಮ್ 05 	400
ಓಂ ಸ ಏವ ಚ ಕರ್ಮಾನುಸ್ಮೃತಿಶಬ್ದವಿಧಿಭ್ಯಃ ಓಂ 09-332 	401
ಇತಿ ಕರ್ಮಾನುಸ್ಮೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 06 	401
ಓಂ ಮುಗ್ಧೇಽರ್ಥಸಮೃತ್ತಿಃ ಪರಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 10-333 	402
ಇತಿ ಮುಗ್ಧಪ್ರಾಪ್ತಧಿಕರಣಮ್ (ಸಮೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 07 	403
ಓಂ ನ ಸ್ಥಾನತೋಽಪಿ ಪರಸ್ಯೋಭಯಲಿಙ್ಗಂ ಸರ್ವತ್ರ ಹಿ ಓಂ 11-334 	403
ಓಂ ನ ಭೇದಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮತದ್ವಚನಾತ್ ಓಂ 12-335 	404
ಓಂ ಅಪಿ ಚೈವಮೇಕೇ ಓಂ 13-336 	405
ಇತಿ ಸ್ಥಾನ(ತೋಽಪ್ಯ)ಭೇದಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	406
ಓಂ ಅರೂಪವದೇವ ಹಿ ತತ್ತ್ವಧಾನತ್ವಾತ್ ಓಂ 14-337 	406
ಓಂ ಪ್ರಕಾಶವಚ್ಚಾವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ ಓಂ 15-338 	407
ಓಂ ಆಹ ಚ ತನ್ಮಾತ್ರಮ್ ಓಂ 16-339 	408
ಓಂ ದರ್ಶಯತಿ ಚಾಧೋ ಅಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ 17-340 	408
ಇತಿ ಅರೂಪಾಧಿಕರಣಮ್ 09 	409
ಓಂ ಅತ ಏವ ಚೋಪಮಾ ಸೂರ್ಯಕಾದಿವತ್ ಓಂ 18-341 	409
ಇತಿ ಉಪಮಾಧಿಕರಣಮ್ 10 	411
ಓಂ ಅಮ್ನುವದಗ್ರಹಣಾತ್ ತು ನ ತಥಾತ್ಮಮ್ ಓಂ 19-342 	411
ಇತಿ ಅಮ್ನುವದಧಿಕರಣಮ್ 11 	412
ಓಂ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸಭಾಕ್ತ ಮನ್ತರ್ಭಾವಾದುಭಯಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯಾದೇವಮ್ ಓಂ 20-343 	412
ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ 21-344 	413
ಇತಿ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸಾಧಿಕರಣಮ್ 12 	413
ಓಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯತಾವತ್ತ್ವಂ ಹಿ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ತತೋ ಬ್ರವೀತಿ ಚ ಭೂಯಃ ಓಂ 22-345 	413
ಇತಿ ಪಾಲಕತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪ್ರಕೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 13 	414
ಓಂ ತದವ್ಯಕ್ತಮಾಹ ಹಿ ಓಂ 23-346 	414
ಓಂ ಅಪಿ ಸಂರಾಧನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 24-347 	415
ಓಂ ಪ್ರಕಾಶವಚ್ಚಾವೈಶೇಷ್ಯಮ್ ಓಂ 25-348 	416
ಓಂ ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ ಕರ್ಮಣ್ಯಭ್ಯಾಸಾತ್ ಓಂ 26-349 	417
ಓಂ ಅತೋಽನನ್ತೇನ ತಥಾ ಹಿ ಲಿಙ್ಗಮ್ ಓಂ 27-350 	417
ಇತಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ 14 	418

ಓಂ ಉಭಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ತ್ವಹಿಕುಣ್ಡಲವತ್ ಓಂ 28-351 	418
ಓಂ ಪ್ರಕಾಶಾಶ್ರಯವದ್ವಾ ತೇಜಸ್ವಾತ್ ಓಂ 29-352 	419
ಓಂ ಪೂರ್ವವದ್ವಾ ಓಂ 30-353 	420
ಓಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚ ಓಂ 31-354 	420
ಇತಿ ಉಭಯವ್ಯಪದೇಶಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅಹಿಕುಣ್ಡಲಾಧಿಕರಣಮ್) 15 	421
ಓಂ ಪರಮತಃ ಸೇತೂನ್ಮಾನಸಮ್ಪನ್ನಭೇದವ್ಯಪದೇಶೇಭ್ಯಃ ಓಂ 32-355 	421
ಓಂ ದರ್ಶನಾತ್ ತು ಓಂ 33-356 	421
ಓಂ ಬುದ್ಧ್ಯರ್ಥಃ ಪಾದವತ್ ಓಂ 34-357 	422
ಇತಿ ಪರಾನನ್ಮಾ(ಪರಮತಾ)ಧಿಕರಣಮ್ 16 	422
ಓಂ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾತ್ ಪ್ರಕಾಶಾದಿವತ್ ಓಂ 35-358 	423
ಓಂ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ 36-359 	423
ಇತಿ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್ 17 	424
ಓಂ ತಥಾನ್ಯತ್ ಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ ಓಂ 37-360 	424
ಇತಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಾಧಿಕರಣಮ್ (ತಥಾನ್ಯತ್ಪ್ರತಿಷೇಧಾಧಿಕರಣಮ್) 18 	425
ಓಂ ಅನೇನ ಸರ್ವಗತತ್ವಮಾಯಾಮಯಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 38-361 	425
ಇತಿ ಸರ್ವಗತತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 19 	426
ಓಂ ಫಲಮತಃ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 39-362 	426
ಓಂ ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ 40-363 	427
ಓಂ ಧರ್ಮಂ ಜ್ಯಮಿನಿರತ ಏವ ಓಂ 41-364 	427
ಓಂ ಪೂರ್ವಂ ತು ಬಾದರಾಯಣೋ ಹೇತು ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 42-365 	428
ಇತಿ ಫಲದಾನಾಧಿಕರಣಮ್ 20 	428
ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ 03-03 	429
ಓಂ ಸರ್ವವೇದಾನ್ವಪ್ರತ್ಯಯಂ ಚೋದನಾದ್ಯವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 01-366 	429
ಓಂ ಭೇದಾನ್ನೇತಿ ಚೇದೇಕಸ್ಯಾಮಪಿ ಓಂ 02-367 	430
ಓಂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತಥಾತ್ಮೇನ ಹಿ ಸಮಾಚಾರೇಽಧಿಕಾರಾಚ್ಚ ಓಂ 03-368 	431
ಓಂ ಸಲಿಲವಚ್ಚ ತನ್ನಿಯಮಃ ಓಂ 04-369 	431
ಓಂ ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಓಂ 05-370 	432
ಇತಿ ಸರ್ವವೇದಾ(ನ್ವಪ್ರತ್ಯಯಾ)ಧಿಕರಣಮ್ 01 	432
ಓಂ ಉಪಸಂಹಾರೋಽರ್ಥಭೇದಾದ್ವಿಧಿಶೇಷವತ್ ಸಮಾನೇ ಚ ಓಂ 06-371 	432

ಓಂ ಅನ್ಯಥಾತ್ವಂ ಶಬ್ದಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 07-372 	434
ಓಂ ನ ವಾ ಪ್ರಕರಣಭೇದಾತ್ ಪರೋವರೀಯಸ್ತಾದಿವತ್ ಓಂ 08-373 	435
ಓಂ ಸಂಜ್ಞಾ ತಶ್ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮಸ್ತಿ ತು ತದಪಿ ಓಂ 09-374 	435
ಇತಿ ಉಪಸಂಹಾರಾಧಿಕರಣಮ್ 2 	436
ಓಂ ಪ್ರಾವೇಶ್ಯ ಸಮಷ್ಟಿಸಮ್ ಓಂ 10-375 	436
ಇತಿ ಪ್ರಾವೇಶ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	437
ಓಂ ಸರ್ವಾಭೇದಾದನ್ಯತ್ರೇಮೇ ಓಂ 11-376 	437
ಇತಿ ಸರ್ವಾಭೇದಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	438
ಓಂ ಅನನ್ಯಾದಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಓಂ 12-377 	438
ಇತಿ ಅನನ್ಯಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 05 	439
ಓಂ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾ ದ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರುಪಚಯಾಪಚಯೌ ಹಿ ಭೇದೇ ಓಂ 13-378 	439
ಇತಿ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾ ಧಿಕರಣಮ್ 06 	439
ಓಂ ಇತರೇ ತ್ವರ್ಧಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ ಓಂ 14-379 	440
ಇತಿ ಇತರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಫಲಸಾಮ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್) 07 	440
ಓಂ ಅಧ್ಯಾನಾಯ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ ಓಂ 15-380 	441
ಓಂ ಆತ್ಮಶಬ್ದಾಚ್ಛ ಓಂ 16-381 	442
ಇತಿ ಅಧ್ಯಾನಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	442
ಓಂ ಆತ್ಮಗೃಹೀತಿರಿತವದುತ್ತರಾತ್ ಓಂ 17-382 	443
ಇತಿ ಆತ್ಮಗೃಹೀತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 09 	444
ಓಂ ಅನ್ವಯಾದಿತಿ ಚೇತ್ ಸ್ಯಾದವಧಾರಣಾತ್ ಓಂ 18-383 	444
ಇತಿ ಅನ್ವಯಾಧಿಕರಣಮ್ 10 	445
ಓಂ ಕಾರ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದಪೂರ್ವಮ್ ಓಂ 19-384 	445
ಓಂ ಸಮಾನ ಏವಂ ಚಾಭೇದಾತ್ ಓಂ 20-385 	446
ಓಂ ಸಮ್ಯನ್ಮಾದೇವಮನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಓಂ 21-386 	447
ಇತಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಮ್ 12 	447
ಓಂ ನ ವಾ ವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 22-387 	447
ಓಂ ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಓಂ 23-388 	448
ಇತಿ ವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್(ನಾನಾಧಿಕರಣಮ್) 13 	448
ಓಂ ಸಮ್ಯುತ್ಪಿದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತಪಿ ಚಾತಃ ಓಂ 24-389 	448

ಇತಿ ಸಂಭ್ಯತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 14 	449
ಓಂ ಪುರುಷವಿದ್ಯಾಯಾಮಪಿ ಚೇತರೇಷಾಮನಾಮ್ಮಾನಾತ್ ಓಂ 25-390 	449
ಇತಿ ಪುರುಷವಿದ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 15 	450
ಓಂ ವೇದಾಧ್ಯರ್ಥಭೇದಾತ್ ಓಂ 26-391 	450
ಇತಿ ವೇದಾಧ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 16 	451
ಓಂ ಹಾನೌ ತೂಪಾಯನಶಬ್ದಶೇಷತ್ವಾತ್ ಕುಶಾಭಂದಸ್ತುತ್ಯಪಗಾನವತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 27-392 	451
ಓಂ ಸಾಮ್ಯರಾಯೇತರ್ತವ್ಯಾಭಾವಾತ್ ತಥಾ ಹ್ಯನ್ಯೇ ಓಂ 28-393 	452
ಇತಿ ಮುಕ್ತೋಪಾಸನಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪಾ. ಹಾನ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 17 	453
ಓಂ ಭನ್ತತ ಉಭಯಾವಿರೋಧಾತ್ ಓಂ 29-394 	453
ಓಂ ಗತೇರ್ಥವತ್ತ ಮುಭಯಧಾನ್ಯಧಾ ಹ ವಿರೋಧಃ ಓಂ 30-395 	453
ಓಂ ಉಪಪನ್ನಸ್ತಲ್ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೋಪಲಭ್ಯೇಲೋಕವತ್ ಓಂ 31-396 	454
ಇತಿ ಭನ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 18 	454
ಓಂ ಅನಿಯಮಃ ಸರ್ವೇಷಾಮವಿರೋಧಾಚ್ಚಬ್ಜಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 32-397 	455
ಇತಿ ಅನಿಯಮಾಧಿಕರಣಮ್ 19 	456
ಓಂ ಯಾವದಧಿಕಾರಮವಸ್ಥಿತಿರಾಧಿಕಾರಿಕಾಣಾಮ್ ಓಂ 33-398 	456
ಓಂ ಅಕ್ಷರಧಿಯಾಂ ತ್ವವಿರೋಧಃ ಸಾಮಾನ್ಯತದ್ಭಾವಾಭ್ಯಾಮೌಪಸದವತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 34-399 	457
ಇತಿ ಯಾವದಧಿಕಾರಾಧಿಕರಣಮ್ 20 	458
ಓಂ ಇಯದಾಮನನಾತ್ ಓಂ 35-400 	458
ಓಂ ಅನ್ತರಾ ಭೂತಗ್ರಾಮವದಿತಿ ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 36-401 	459
ಓಂ ಅನ್ಯಥಾ ಭೇದಾನುಪಪತ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನೋಪದೇಶವತ್ ಓಂ 37-402 	459
ಇತಿ ಇಯದಾಮನನಾಧಿಕರಣಮ್ 21 	460
ಓಂ ವ್ಯತಿಹಾರೋ ವಿಶಿಂಷನ್ತಿ ಹೀತರವತ್ ಓಂ 38-403 	460
ಇತಿ ವ್ಯತಿಹಾರಾಧಿಕರಣಮ್ 22 	461
ಓಂ ಸೈವ ಹಿ ಸತ್ಯಾದಯಃ ಓಂ 29-404 	461
ಇತಿ ಸತ್ಯಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 23 	463
ಓಂ ಕಾಮಾದಿತರತ್ರ ತತ್ರ ಚಾಯತನಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 40-405 	463
ಓಂ ಆದರಾದಲೋಪಃ ಓಂ 41-406 	464
ಓಂ ಉಪಸ್ಥಿತೇಸ್ತದ್ವಚನಾತ್ ಓಂ 42-407 	465
ಇತಿ ಕಾಮಾಧಿಕರಣಮ್ 24 	465

ಓಂ ತನ್ನಿಧಾರಣಾರ್ಥನಿಯಮಸ್ತದ್ವಷ್ಟೇಃ ಪೃಥಗ್ಗ ಪ್ರತಿಬಂಧಃ ಪಲಮ್ ಓಂ	43-408465
ಇತಿ ನಿಧಾರಣಾಧಿಕರಣಮ್ 25	466
ಓಂ ಪ್ರದಾನವದೇವ ಹಿ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 44-409	467
ಇತಿ ಪ್ರದಾನಾಧಿಕರಣಮ್ 26	467
ಓಂ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತಾತ್ ತದ್ಧಿ ಬಲೀಯಸ್ತದಪಿ ಓಂ 45-410	468
ಇತಿ ಗುರುಪ್ರಸಾದಾಧಿಕರಣಮ್ (ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತಾಧಿಕರಣಮ್) 27	469
ಓಂ ಪೂರ್ವವಿಕಲ್ಪಃಪ್ರಕರಣಾತ್ ಸ್ಯಾತ್ ಶ್ರಿಯಾಮಾನಸವತ್ ಓಂ 46-411	469
ಓಂ ಅತಿದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ 47-412	471
ಇತಿ ಪೂರ್ವವಿಕಲ್ಪಾಧಿಕರಣಮ್ 28	471
ಓಂ ವಿದ್ಯೈವ ತು ನಿಧಾರಣಾತ್ ಓಂ 48-413	471
ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ 49-414	472
ಇತಿ ವಿದ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 29	472
ಓಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಬಲೀಯಾಸ್ತಾಚ್ಚ ನ ಬಾಧಃ ಓಂ 50-415	472
ಇತಿ ಅಬಾಧಾಧಿಕರಣಮ್ (ಶ್ರುತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 30	474
ಓಂ ಅನುಬನ್ಧಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 51-416	474
ಇತಿ ಅನುಬನ್ಧಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 31	475
ಓಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಂತರಪೃಥಕ್ತವದ್ವಷ್ಟಿಶ್ಚ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 52-417	475
ಇತಿ ದರ್ಶನಬೇಧಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪ್ರಜ್ಞಾಂತರಾಧಿಕರಣಮ್) 32	476
ಓಂ ನ ಸಾಮಾನ್ಯಾದಪ್ಯಪಲಭ್ಯೇರ್ಮ್ಯತ್ಯವನ್ನ ಹಿ ಲೋಕಾಪತ್ತಿಃ ಓಂ 53-418	476
ಇತಿ ನ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 33	477
ಓಂ ಪರೇಣ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತಾದ್ವಿದ್ಯಂ ಭೂಯಸ್ತಾತ್ ತ್ವನುಬಂಧಃ ಓಂ 54-419	477
ಇತಿ ತಾದ್ವಿದ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪರೇಣಾಧಿಕರಣಮ್) 34	479
ಓಂ ಏಕಃ ಆತ್ಮನಃ ಶರೀರೇ ಭಾವಾತ್ ಓಂ 55-420	479
ಓಂ ವ್ಯತಿರೇಕಸ್ತದ್ಭಾವವಿತ್ಯಾನ್ ತೂಪಲಭಿವತ್ ಓಂ 56-421	480
ಇತಿ ಏಕಾಧಿಕರಣಮ್ 35	480
ಓಂ ಅಜ್ಞಾವಬದ್ಧಾಸ್ತುನ ಶಾಖಾಸು ಹಿ ಪ್ರತಿವೇದನಮ್ ಓಂ 57-422	480
ಓಂ ಮನ್ತ್ರಾದಿವದ್ವ್ಯಾವಿರೋಧಃ ಓಂ 58-423	481
ಇತಿ ಅಜ್ಞಾವಬದ್ಧಾಧಿಕರಣಮ್ 36	482
ಓಂ ಭೂಮ್ನಃಕ್ರತುವಜ್ಞಾಯಿಸ್ತಂ ತಥಾ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 59-424	482

ಇತಿ ಭೂಮಾಧಿಕರಣಮ್ 37 	483
ಓಂ ನಾನಾ ಶಬ್ದಾದಿಭೇದಾತ್ ಓಂ 60-425 	483
ಇತಿ ನಾನಾ(ಶಬ್ದ)ಧಿಕರಣಮ್ 38 	484
ಓಂ ವಿಕಲ್ಪೋ ವಿಶಿಷ್ಟಫಲತ್ವಾತ್ ಓಂ 61-426 	484
ಇತಿ ವಿಕಲ್ಪಾಧಿಕರಣಮ್ 39 	485
ಓಂ ಕಾಮ್ಯಾಸ್ತುಯಥಾಕಾಮಂ ಸಮುಚ್ಚೇಯೇರನ್ನ ವಾ ಪೂರ್ವಹೇತ್ವಭಾವಾತ್ ಓಂ 62-427 	485
ಇತಿ ಕಾಮ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 40 	486
ಓಂ ಅಘ್ನೇಷು ಯಥಾಽಽಶ್ರಯಾಭಾವಃ ಓಂ 63-428 	486
ಓಂ ಶಿಷ್ಟೇಶ್ಚ ಓಂ 64-429 	487
ಓಂ ಸಮಾಹಾರಾತ್ ಓಂ 65-430 	487
ಓಂ ಗುಣಸಾಧಾರಣ್ಯಶ್ಚ ಓಂ 66-431 	487
ಇತಿ ಯಥಾಶ್ರಯಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅಙ್ಗಾಧಿಕರಣಮ್) 41 	488
ಓಂ ನ ವಾತ್ಯತ್ಯಹಭಾವಶ್ಚತೇಃ ಓಂ 67-432 	488
ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ 68-433 	488
ಇತಿ ನವಾಧಿಕರಣಮ್ 42 	489
ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ 03-04 	489
ಓಂ ಪುರುಷಾರ್ಥೋಽತಃ ಶಬ್ದಾದಿತಿ ಬಾದರಾಯಣಃ ಓಂ 01-434 	489
ಓಂ ಶೇಷತ್ವಾತ್ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದೋ ಯಥಾಽಽನ್ಯೇಷ್ಟಿತಿ ಜೈಮಿನಿಃ ಓಂ 02-435 	490
ಓಂ ಆಚಾರದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 03-436 	490
ಓಂ ತಚ್ಚತೇಃ ಓಂ 04-437 	491
ಓಂ ಸಮನ್ವಾರಮೃಣಾತ್ ಓಂ 05-438 	491
ಓಂ ತದ್ವತೋ ವಿಧಾನಾತ್ ಓಂ 06-439 	492
ಓಂ ನಿಯಮಾಚ್ಚ ಓಂ 07-440 	492
ಓಂ ಅಧಿಕೋಪದೇಶಾತ್ ತು ಬಾದರಾಯಣಸ್ಯೈವಂ ತದ್ವರ್ತನಾತ್ ಓಂ 08-441 	492
ಓಂ ತುಲ್ಯಮ್ ತು ದರ್ಶನಮ್ ಓಂ 09-442 	493
ಇತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಧಿಕರಣಮ್ 01 	494
ಓಂ ಅಸಾರ್ವತ್ರಿಕೇ ಓಂ 10-443 	495
ಓಂ ವಿಭಾಗಃ ಶತವತ್ ಓಂ 11-444 	495
ಓಂ ಅಧ್ಯಯನಮಾತ್ರವತಃ ಓಂ 12-445 	495

ಇತಿ ಅಧಿಕಾರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅನಾವೃತ್ತಿಕಾಧಿಕರಣಮ್) 02 	496
ಓಂ ನಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 13-446 	496
ಇತಿ ಅಧಿಕಾರವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್) 03 	497
ಓಂ ಸ್ತುತಯೇನುಮತಿರ್ವಾ ಓಂ 14-447 	497
ಓಂ ಕಾಮಕಾರೇಣ ಚೈಕೇ ಓಂ 15-448 	499
ಓಂ ಉಪಮದಂ ಚ ಓಂ 16-449 	499
ಓಂ ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ತು ಚ ಶಬ್ದೇ ಹಿ ಓಂ 17-450 	499
ಓಂ ಪರಾಮರ್ಶಂ ಜೈಮಿನಿರಚೋದನಾ ಚಾಪವದತಿ ಹಿ ಓಂ 18-451 	500
ಓಂ ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ಬಾದರಾಯಣಃ ಸಾಮ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಓಂ 19-452 	501
ಓಂ ವಿಧಿರ್ವಾ ಧಾರಣವತ್ ಓಂ 20-453 	502
ಓಂ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರಮಪಾದಾನಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾಪೂರ್ವತ್ಯಾತ್ ಓಂ 21-454 	502
ಓಂ ಭಾವಶಬ್ದಾಚ್ಚ ಓಂ 22-455 	503
ಓಂ ಪಾರಿಪ್ಲವಾರ್ಥಾ ಇತಿ ಚೇನ್ನ ವಿಶೇಷಿತತ್ಯಾತ್ ಓಂ 23-456 	503
ಓಂ ತಥಾ ಚೈಕವಾಕ್ಯೋಪಬನ್ಧಾತ್ ಓಂ 24-457 	504
ಓಂ ಅತ ಏವ ಚಾಗ್ನೇನಾದ್ಯನಪೇಕ್ಷಾ ಓಂ 25-458 	504
ಓಂ ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಾ ಚ ಯಜ್ಞಾದಿಶ್ರುತೇರಶ್ವವತ್ ಓಂ 26-459 	505
ಓಂ ಶಮದಮಾದ್ಯಪೇತಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾಽಪಿ ತದ್ವಿಧೇಸ್ತದಭ್ಯತಯಾ ತೇಷಾಮವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯತ್ಯಾತ್ ಓಂ 27-460 	505
ಓಂ ಸರ್ವಾನ್ನಾನುಮತಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾತ್ಯಯೇ ತದ್ವರ್ಶನಾತ್ ಓಂ 28-461 	506
ಓಂ ಅಬಾಧಾಚ್ಚ ಓಂ 29-462 	507
ಓಂ ಅಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ 30-463 	507
ಓಂ ಶಬ್ದಶ್ಚಾತೋಽಕಾಮಚಾರೇ ಓಂ 31-464 	507
ಓಂ ವಿಹಿತತ್ಯಾಚ್ಚಾಶ್ರಮಕರ್ಮಾಪಿ ಓಂ 32-465 	508
ಓಂ ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ ಚ ಓಂ 33-466 	508
ಇತಿ ಕಾಮಚಾರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಸ್ತುತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 04 	509
ಓಂ ಸರ್ವಧಾಽಪಿ ತ ಏವೋಭಯಲಿಜ್ಞಾತ್ ಓಂ 34-467 	509
ಓಂ ಅನಭಿಭವಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 35-468 	510
ಓಂ ಅನ್ತರಾ ಚಾಪಿ ತು ತದ್ವಿಷ್ಣೇಃ ಓಂ 36-469 	511
ಓಂ ಅಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ 37-470 	511
ಓಂ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹಂ ಚ ಓಂ 38-471 	511

ಓಂ ಅತಸ್ತಿ ತರಜ್ಞಾ ಯೋಲಿಜ್ಞಾಚ್ಚ ಓಂ 39-472 	512
ಓಂ ತದ್ಭೂತಸ್ಯ ತು ತದ್ಭಾವೋ ಜೈಮಿನೇರಪಿ ನಿಯಮಾತದ್ಭೂತಾಭಾವೇಭ್ಯಃ ಓಂ 40-473 	512
ಇತಿ ಉಭಯಲಿಜ್ಞಾಧಿಕರಣಮ್ 05 	513
ಓಂ ನ ಚಾಧಿಕಾರಿಕಮಪಿ ಪತನಾನುಮಾನಾತ್ ತದಯೋಗಾತ್ ಓಂ 41-474 	514
ಓಂ ಉಪವೂರ್ವಮಪೀತ್ಯೇಕೇ ಭಾವಶಮನವತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ 42-475 	515
ಓಂ ಬಹಿಸ್ತೂಭಯಧಾಽಪಿ ಸ್ಮೃತೇರಾಚಾರಾಚ್ಚ ಓಂ 43-476 	516
ಇತಿ ಅಧಿಕಾರಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	516
ಓಂ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಫಲಶ್ರುತೇರಿತ್ಯಾತ್ರೇಯಃ ಓಂ 44-477 	516
ಓಂ ಆರ್ತ್ವಿಜ್ಯಮಿತ್ಯಾದುಲೋಮಿಸ್ತಸ್ಮೈ ಹಿ ಪರಿಕ್ರಿಯತೇ ಓಂ 45-478 	517
ಓಂ ಸಹಕಾರ್ಯನುರವಿಧಿಃಪಕ್ಷೇಣ ತೃತೀಯಂ ತದ್ವತೋ ವಿಧ್ಯಾದಿವತ್ ಓಂ 49-479 	517
ಇತಿ ಫಲಶ್ರುತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 07 	518
ಓಂ ಕೃತ್ ಭಾವಾತ್ ತು ಗೃಹಿಣೋಪಸಂಹಾರಃ ಓಂ 47-480 	518
ಓಂ ಮೌನವದಿತರೇಷಾಮಪ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 48-481 	520
ಇತಿ ಕೃತ್ ಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	520
ಓಂ ಅನಾವಿಷ್ಣುವನ್ನನ್ವಯಾತ್ ಓಂ 49-482 	520
ಇತಿ ಅನಾವಿಷ್ಣುರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅನ್ವಯಾಧಿಕರಣಮ್) 09 	522
ಓಂ ಐಹಿಕಮಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರತಿಬನ್ಧೇ ತದ್ವರ್ತನಾತ್ ಓಂ 50-483 	522
ಇತಿ ಐಹಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ 10 	523
ಓಂ ಏವಂ ಮುಕ್ತಿಫಲಾನಿಯಮನುಸರವಸ್ಥಾವಧೃತೇನುಸರವಸ್ಥಾವಧೃತೇಃ ಓಂ 51-484 	523
ಇತಿ ಮುಕ್ತಿಫಲಾಧಿಕರಣಮ್ 11 	524
ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಃ (ಫಲಾಧ್ಯಾಯಃ) 03-04 	525
ಪ್ರಥಮ ಪಾದಃ 04-01 	525
ಓಂ ಆವೃತ್ತಿರನಕೃದುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 01-485 	526
ಓಂ ಲಿಜ್ಞಾಚ್ಚ ಓಂ 02-486 	527
ಇತಿ ಆವೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 01 	528
ಓಂ ಆತ್ಮೈತಿ ತೂಪಗಚ್ಛನ್ನಿ ಗ್ರಾಹಯನ್ನಿ ಚ ಓಂ 03-487 	528
ಇತಿ ಆತ್ಮೋಪಗಮಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	529
ಓಂ ನ ಪ್ರತೀಕೇ ನ ಹಿ ಸಃ ಓಂ 04-488 	529
ಇತಿ ನಪ್ರತೀಕಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	530

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮದ್ವಂದ್ವಿರುತ್ಪರ್ಷಾತ್ ಓಂ 05-489 	530
ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮದ್ವಂದ್ವ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 04 	532
ಓಂ ಆದಿತ್ಯಾದಿಮತಯಶ್ಚಾಙ್ಗ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 06-490 	532
ಇತಿ ಆದಿತ್ಯಾದಿಮತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 05 	533
ಓಂ ಅಸೀನಃ ಸಮ್ಯವಾತ್ ಓಂ 07-491 	533
ಓಂ ಧ್ಯಾನಾಚ್ಚ ಓಂ 08-492 	534
ಓಂ ಅಚಲತ್ವಂ ಚಾವೇಕ್ಷ್ಯ ಓಂ 09-493 	534
ಓಂ ಸ್ಮರಂತಿ ಚ ಓಂ 10-494 	535
ಓಂ ಯತ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾ ತತ್ರಾ ವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ 11-495 	535
ಇತಿ ಅಸನಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	535
ಓಂ ಆ ಪ್ರಾಯಣಾತ್ ತತ್ರಾಪಿ ಹಿ ದೃಷ್ಟಮ್ ಓಂ 12-496 	536
ಇತಿ ಪ್ರಾಯಣಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	537
ಓಂ ತದಧಿಗಮ ಉತ್ತರಪೂರ್ವಾಘೋರಶ್ಲೇಷವಿನಾಶೌ ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 13-497 	537
ಓಂ ಇತರನ್ಯಾಪ್ಯೇವಮಸಂಶ್ಲೇಷಃ ಪಾತೇ ತು ಓಂ 14-498 	538
ಓಂ ಅನಾರಬ್ಧಕಾರ್ಯೇ ಏವ ತು ಪೂರ್ವೇ ತದವಧೇಃ ಓಂ 15-499 	539
ಓಂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ತು ತತ್ಕಾರ್ಯಾಯೈವ ತದ್ವರ್ತನಾತ್ ಓಂ 16-500 	540
ಓಂ ಅತೋಽನ್ಯದಪೀತ್ಯೇಕೇಷಾಮುಭಯೋಃ ಓಂ 17-501 	541
ಓಂ ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯೇತಿ ಹಿ ಓಂ 18-502 	541
ಓಂ ಭೋಗೇನ ತ್ವಿತರೇ ಕ್ಷವಯಿತ್ವಾಽಥ ಸಮ್ಯತ್ಯ ತೇ ಓಂ 19-503 	542
ಇತಿ ತದಧಿಗಮಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	543
ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ 04-02 	543
ಓಂ ವಾಙ್ಮನಸಿ ದರ್ಶನಾಚ್ಚಬ್ಧಾಚ್ಚ ಓಂ 01-504 	543
ಓಂ ಅತ ಏವ ಚ ಸರ್ವಾಣ್ಯನು ಓಂ 02-505 	544
ಇತಿ ವಾಙ್ಮನಸಾಧಿಕರಣಮ್ 01 	544
ಓಂ ತನ್ನನಃ ಪ್ರಾಣ ಉತ್ತರಾತ್ ಓಂ 03-506 	545
ಇತಿ ಮನೋಽಧಿಕರಣಮ್ 02 	545
ಓಂ ಸೋಽದ್ಯಕ್ಷೇ ತದುಪಗಮಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 04-507 	546
ಇತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷಾಧಿಕರಣಮ್ 03 	547
ಓಂ ಭೂತೇಷು ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ 05-508 	547

ಇತಿ ಭೂತಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	547
ಓಂ ನೈಕಸ್ಮಿನ್ ದರ್ಶಯತೋ ಹಿ ಓಂ 06-509 	548
ಇತಿ ಅನೇಕಲಯಾಧಿಕರಣಮ್ (ನೈಕಸ್ಮಿನ್ನಧಿಕರಣಮ್) 05 	548
ಓಂ ಸಮನಾ ಚಾಸ್ಯತ್ಯುಪಕ್ರಮಾದಮೃತತ್ವಂ ಚಾನುವೋಷ್ಯ ಓಂ 07-510 	548
ಓಂ ತದಪೀತೇಃ ಸಂಸಾರವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ 08-511 	549
ಓಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರಮಾಣತಶ್ಚ ತಥೋಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ 09-512 	550
ಓಂ ನೋಪಮರ್ದೇನಾತಃ ಓಂ 10-513 	550
ಓಂ ಅಸ್ಯೈವ ಜೋಪಪತ್ತೇರೂಷ್ಮಾ ಓಂ 11-514 	551
ಓಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಶಾರೀರಾತ್ ಓಂ 12-515 	551
ಓಂ ಸ್ವಷ್ಟೋ ಹ್ಯೇಕೇಷಾಮ್ ಓಂ 13-516 	552
ಓಂ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಚ ಓಂ 14-517 	552
ಇತಿ ಸಮನಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	552
ಓಂ ತಾನಿ ಪರೇ ತಥಾ ಹ್ಯಾಹ ಓಂ 15-518 	552
ಪರಾ(ಲಯಾ)ಧಿಕರಣಮ್ 07 	553
ಓಂ ಅವಿಭಾಗೋ ವಚನಾತ್ ಓಂ 16-519 	553
ಅವಿಭಾಗಾಧಿಕರಣಮ್ 08 	554
ಓಂ ತದೋಕೋಽಗ್ರಜ್ವಲನಂ ತತ್ರ ಕಾಶಿತದ್ವಾರೋ ವಿದ್ಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತ್ ತಚ್ಚೇಷಗತ್ಯನುಸ್ಮೃತಿಯೋಗಾಚ್ಚ ಹಾರ್ದಾನುಗ್ರಹೀತಃ ಶತಾಧಿಕಯಾ ಓಂ 17-520 	554
ಓಂ ರಶ್ಮ್ಯನುಸಾರೀ ಓಂ 18-521 	556
ಓಂ ನಿಶಿ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಸಮ್ನಾತ್ ಓಂ 19-522 	557
ಓಂ ಯಾವದ್ಧೇಹಭಾವಿತ್ಯಾದ್ಧರ್ಶಯತಿ ಚ ಓಂ 20-523 	557
ಓಂ ಅತಶ್ಚಾಯನೇಽಪಿ ಹಿ ದಕ್ಷಿಣೇ ಓಂ 21-524 	558
ಇತಿ ಹೃದಯಾಗ್ರಜ್ವಲನಾ(ತದೋಕೋಽ)ಧಿಕರಣಮ್ 09 	559
ಓಂ ಯೋಗಿನಃ ಪ್ರತಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಸ್ಮಾರ್ತೇ ಚೈತೇ ಓಂ 22-525 	559
ಇತಿ ಪ್ರತಿಸ್ಮರಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಯೋಗ್ಯಧಿಕರಣಮ್) 10 	561
ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ 04-03 	561
ಓಂ ಅರ್ಚರಾದಿನಾ ತತ್ಪ್ರಥಿತೇಃ ಓಂ 01-526 	561
ಇತಿ ಅರ್ಚರಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 01 	562
ಓಂ ವಾಯುಶಬ್ದಾದವಿಶೇಷವಿಶೇಷಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ 02-527 	562
ಇತಿ ವಾಯುಗತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 02 	563

ಓಂ ತಟಿತೋಽಧಿವರುಣಃ ಸಮ್ನಾತ್ ಓಂ 03-528 	563
ಇತಿ ತಟಿದಧಿಕರಣಮ್ 03 	564
ಓಂ ಅತಿವಾಹಿಕಸ್ತಲ್ಲಿಙ್ಗಾತ್ ಓಂ 04-529 	564
ಓಂ ಉಭಯವ್ಯಾಮೋಹತ್ ತತ್ಸಿದ್ಧೇಃ ಓಂ 05-530 	565
ಇತಿ ಅತಿವಾಹಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	566
ಓಂ ವೈದ್ಯತೇನೈವ ತತಸ್ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ 06-531 	566
ಇತಿ ವೈದ್ಯತಾಧಿಕರಣಮ್ 05 	567
ಓಂ ಕಾರ್ಯಂ ಬಾದರಿರಸ್ಯಗತ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 07-532 	567
ಓಂ ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ 08-533 	567
ಓಂ ಸಾಮೀಪ್ಯಾತ್ಪ್ರತದ್ವೈ ಪದೇಶಃ ಓಂ 09-534 	568
ಓಂ ಕಾರ್ಯಾತ್ಯಯೇ ತದಧ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸಹಾತಃ ಪರಮಭಿಧಾನಾತ್ ಓಂ 10-535 	568
ಓಂ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ 11-536 	569
ಓಂ ಪರಂ ಜೈಮಿನಿರ್ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಓಂ 12-537 	569
ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ 13-538 	569
ಓಂ ನ ಚ ಕಾರ್ಯೇ ಪ್ರತಿಪತ್ಯಭಿಸ್ಥಿಃ ಓಂ 14-539 	569
ಓಂ ಅಪ್ರತೀಕಾಲಮ್ನಾನಾನ್ ನಯತೀತಿ ಬಾದರಾಯಣ ಉಭಯಥಾ ಚ ದೋಷಾತ್ ತತ್ಕೃತುಶ್ಚ ಓಂ 15-540 	570
ಓಂ ವಿಶೇಷಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 16-541 	571
ಇತಿ ಕಾರ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	572
ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ 04-04 	572
ಓಂ ಸಮ್ನಾತ್ಪ್ರತಿವಾಹಿಯ ಸ್ವೇನ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ 01-542 	572
ಇತಿ ಸಮ್ನಾಧಿಕರಣಮ್ 01 	573
ಓಂ ಮುಕ್ತಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಾತ್ ಓಂ 02-543 	573
ಇತಿ ಮುಕ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ 02 	574
ಓಂ ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಓಂ 03-544 	574
ಇತಿ ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್ (ಆತ್ಮಸಮ್ನಾಧಿಕರಣಮ್) 03 	575
ಓಂ ಅವಿಭಾಗೇನ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಓಂ 04-545 	575
ಇತಿ ಅವಿಭಾಗಾಧಿಕರಣಮ್ 04 	576
ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜೈಮಿನಿರಪನ್ಯಾಸಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ 05-546 	576
ಓಂ ಚಿತಿಮಾತ್ರೇಣ ತದಾತ್ಮಕತ್ವಾದಿತ್ಯಾದುಲೋಮಿಃ ಓಂ 06-547 	577

ಓಂ ಏವಮಪ್ಯುಪನ್ಯಾಸಾತ್ ಪೂರ್ವಭಾವಾದವಿರೋಧಂ ಬಾದರಾಯಣಃ ಓಂ 07-548 	578
ಇತಿ ಚಿತಿಮಾತ್ರಾಧಿಕರಣಮ್(ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್) 05 	578
ಓಂ ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಾದೇವ ಚ ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ 08-549 	579
ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಾಧಿಕರಣಮ್ 06 	579
ಓಂ ಅತ ಏವ ಚಾನನ್ಯಾಧಿಪತಿಃ ಓಂ 09-550 	579
ಇತಿ ಅನನ್ಯಾಧಿಪತಿತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ 07 	580
ಓಂ ಅಭಾವಂ ಬಾದರಿರಾಹ ಹ್ಯೇವಮ್ ಓಂ 10-551 	580
ಓಂ ಭಾವಂ ಜೈಮಿನಿವಿಕಲ್ಪಾಮ್ನಾನ್ ಓಂ 11-552 	581
ಓಂ ದ್ವಾದಶಾಹವದುಭಯವಿಧಂ ಬಾದರಾಯಣೋಽತಃ ಓಂ 12-553 	581
ಓಂ ತನ್ನಭಾವೇ ಸನ್ನವದುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ 13-554 	582
ಓಂ ಭಾವೇ ಜಾಗ್ರದ್ಧತ್ ಓಂ 14-555 	582
ಓಂ ಪ್ರದೀಪವದಾವೇಶಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 15-556 	583
ಓಂ ಸ್ವಾಪ್ಯಾಯಸಮ್ಪ್ರೋರನೃತರಾಪೇಕ್ಷಮಾವಿಷ್ಯ ತಂ ಹಿ ಓಂ 16-557 	583
ಇತಿ ಉಭಯವಿಧಭೋಗಾಧಿಕರಣಮ್(ಅಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್) 08 	584
ಓಂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜಮ್ ಓಂ 17-558 	584
ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾದಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ 18-559 	585
ಓಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಪದೇಶಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾಧಿಕಾರಿಕಮಣ್ಣಲಸ್ಥೋಕ್ತೇಃ ಓಂ 9-560 	585
ಓಂ ವಿಕಾರಾವರ್ತಿ ಚ ತಥಾಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ 20-561 	587
ಇತಿ ಸರ್ವಕಾಮಾಧಿಕರಣಮ್ (ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಾಧಿಕರಣಮ್) 09 	588
ಓಂ ಸ್ಥಿತಿಮಾಹ ದರ್ಶಯತಶ್ಚೈವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನೇ ಓಂ 21-562 	588
ಓಂ ಭೋಗಮಾತ್ರನಾಮ್ಯಲಿಜ್ಞಾಚ್ಚ ಓಂ 22-563 	589
ಇತಿ ಸ್ಥಿತ್ಯ(ಏಕರೂಪಾ)ಧಿಕರಣಮ್ 10 	590
ಓಂ ಅನಾವೃತ್ತಿಃ ಶಬ್ದಾದನಾವೃತ್ತಿಃ ಶಬ್ದತ್ ಓಂ 32-564 	590
ಇತಿ ಅನಾವೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ 11 	591
ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹೃತಿಪ್ರಭೃತಯೋ ಭಾವಾ ಭವನ್ವಾಜ್ಞಯಾ ಪದ್ಮಾಪದ್ಮಭವಾದಿಸರ್ವಜಗತೋ ವ್ಯಸ್ತಾಸ್ತಮಸ್ತಾಃ ಸದಾ ಯಸ್ಯಾಗಣ್ಯಗುಣಾಕರಸ್ಯ ಕರುಣಾಪೀಯೂಷವಾರಾಂನಿಧೇಃ ಸೋಽಯಂ ದೂರನಿರಸ್ತದೋಷನಿಕರಃ ಪ್ರೀತೋಽಸ್ತು ನಾರಾಯಣಃ 1 	592
ಅಗಾಧಬೋಧೈಃವಿವೃತಾತಿಭಾವಭಾಷ್ಯಾನುವಾದೇನ ನ ಮೇಽಪರಾಧಃ ನ ಹೀನ್ನಿರಾರಾಧ್ಯಪದೋ ಮುಕುನ್ದೋ ದೂರ್ವಾಚ್ಚುರೈರ್ಮನ್ವಜನೈರಪೂಜ್ಯಃ 2 	592
ಮಧ್ವದುಗ್ಧಾಭಿಸಮ್ಪೂತಭಾಷ್ಯೇನ್ನೂದಿತಕೌಮದೀ ಭೂಯತ್ಸತ್ಯಮುದಾನನ್ನದಾತ್ರಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ 3 	592

ಪ್ರಥಮಾದ್ಯಾಯಃ (ಸಮನ್ವಯಾದ್ಯಾಯಃ) || 01-01 ||

ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ

ಶುದ್ಧಾನಂದೋರು ಸಂವಿದ್ಯುತಿಬಲ ಬಹುಲೌದಾರ್ಯ ವೀರ್ಯಾದಿ ದೇಹಂ
ಚಿಂತಾಸಂತಾಪಲೇಪೋಧವಮೃತಿಮುಖರಾಶೇಷ ದೋಷಾತಿರೂರಮ್ |
ಸದ್ಭಿವ್ಯೇರಾಗ್ಯಭಕ್ತಿಶ್ರುತಿಮತಿನಿಯತಧ್ಯಾನಜಜ್ಞಾನಯೋಗಾತ್
ಗಮ್ಯಂ ವನ್ನೇ ಮುಕುನ್ದಾಭಿದಮಮಲಮಲಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವೇದಾನ್ತವೇದ್ಯಮ್ || 1 ||

ಯಾಚ್ಛಾ ಮನ್ದರಲೋಲಿತಾದ್ಯತ ಉದ್ಯದ್ವಿದ್ಯೇನ್ನಿರಾನಿರ್ಜರೈಃ |
ಜಾತೋ ಭಾರತಪಾರಿಜಾತಸುತರುಃ ಸದ್ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಮೃತಮ್ |
ಆಸೀತ್ತನ್ತಪುರಾಣಸನ್ನಿಗಣೋ ಜಾತಃ ಶುಕೇನ್ದುಃ ಸದಾ
ಸೋಽಯಂ ವ್ಯಾಸಸುಧಾನಿಧಿರ್ಭವತು ಮೇ ಭೂತ್ಯೈ ಸತಾಂ ಭೂತಿದಃ || 2 ||

ಸ್ವಾನ್ತಧ್ವಾನ್ತನಿಕ್ಯನ್ತನೇ ಜಿತ ಮಹಾವೈಕರ್ತನಾಂಶುಂ ವ್ರಜಂ
ನಿದೋಷಂ ಜಿತ ಚನ್ತಚನ್ತಿಕಮಲಂ ತಾಪತ್ರಯೋನ್ಮೂಲನೇ |
ಗಾಮ್ಭೀರ್ಯೇ ಜಿತ ಸಿನ್ಧುರಾಜಮಮಿತಂ ಭಾಷ್ಯಂ ಯದಾಸ್ಯಾಮ್ಬುಜಾತ್
ಆವಿರ್ಭೂತಮಮನ್ದಬೋಧ ಭಗವತ್ಪಾದಾನ್ ಪ್ರಪದ್ಯೇಽಥ ತಾನ್ || 3 ||

ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಂಸೇವನಲಭಶುಧವಿದ್ಯಾಸುಧಾಮೋನಿಧಯೋಽಮಲಾಯೇ |
ಕೃಪಾಲವಃ ಪಜ್ಜುಜನಾಭತೀರ್ಥಾಃ ಕೃಪಾಲವಃ ಸ್ಯಾನ್ಮಯಿ ನಿತ್ಯಮೇಷಾಮ್ || 4 ||

ಶ್ರೀಮದ್ರಮಾರಮಣಸದ್ಗಿರಿಪಾದಸಜ್ಜೆವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿನಾದದಲಿತಾಖಿಲದುಷ್ಟದರ್ಪಮ್ |
ದುರ್ವಾದಿವಾರಣವಿದಾರಣದಕ್ಷದೀಕ್ಷಮಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥಮೃಗರಾಜಮಹಂ ನಮಾಮಿ || 5 ||

ಅಥ ತತ್ ಕೃಪಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಂ ಯಥಾಮತಿ |
ವ್ಯಾಕುರ್ವೇ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಾರ್ಯ ಮುಖನಿಸೃತಮ್ || 6 ||

ಗಜ್ಞಾನಜ್ಞೇನ ನೈರ್ಮಲ್ಯಂ ರಥ್ಯಾಧ್ವಿ ಲಭ್ಯತೇ ಯಥಾ |
ವಾಚೋವಿಶುದ್ಧಿಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಸಜ್ಜಮ್ಯನ್ತೇ ಗುರೋರ್ಗಿರಃ || 7 ||

ಅಥ ಅವಿದ್ಯಾಪಟಲಪಿಹಿತನಯನೈಃ ಅನ್ಯೈಃ ಅನ್ಯಥಾ ಸ್ವಾಖ್ಯಾತಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಿ
ಯಥಾವದ್ ವ್ಯಾಚಿಖ್ಯಾಸುಃ ಭಗವಾನ್ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯಃ ಪ್ರಾರಿಷ್ಟಿತಭಾಷ್ಯಸ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಾದಿ

ಅಖಿಲ ಫಲನಾಧನತಾದಿ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ನಿರಂತರಾಯ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಾದ್ಯರ್ಥಂ ಚ
ನಾರಾಯಣನಮಸ್ಕಾರಂ ಗ್ರಥಯತಿ ಗ್ರನ್ತಾರಮ್ಭಂ ಚ ಪ್ರತಿಜಾನೀತೇ || ನಾರಾಯಣಂ ಇತಿ ||

ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 01-01 ||

ನಾರಾಯಣಂ ಗುಣೈಃ ಸರ್ವೈರುದೀರ್ಣಂ ದೋಷವರ್ಜಿತಮ್ |
ಜ್ಞೇಯಂ ಗಮ್ಯಂ ಗುರೂಂಶ್ಚಾಪಿ ನತ್ವಾ ಸೂತ್ರಾರ್ಥ ಉಚ್ಯತೇ ||

ಅತ್ರ ನಿರುಪಪದಸೂತ್ರಶಬ್ದೇನ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಂ ಉಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್
ತೇಷಾಂ ಚ ತಾದೃಶತ್ವಾತ್ | ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಮೇವ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಕಶೇಷಮುಷೀಂ
ಅನುಕೂಲಯಿಷ್ಯನ್ ಆದೌ ಪ್ರಸ್ತಾವಯಿತುಂ ವಿಶೇಷಣಚತುಷ್ಟಯೇನ ಇಷ್ಟದೇವತಾಂ ವಿಶಿನಷ್ಟಿ |
ತಥಾ ಹಿ | ಆದಿಸೂತ್ರೇ ಭಗವತಃ ಪ್ರಸತ್ತಾ ಪುರುಷಾರ್ಥೋ ಭವತಿ ಇತಿ ಸೂಚಿತೇ ಅಧಿಕಾರಿಣಃ
ಶಕ್ನೋನ್ಮಿಷತಿ ಪುರುಷಾಂತರೇ ಅನುಪಲಭ್ಯಮಾನಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದತ್ತಂ ತಸ್ಯ ಚೇತ್
ಕೀದೃಶೋ ಅಸೌ ಇತಿ | ತಾಂ ನಿವಾರಯದಾದ್ಯ ಅಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಅರ್ಥೋ || ಗುಣೈಃ
ಸರ್ವೈರುದೀರ್ಣಂ ಇತಿ || ತತ್ರ ಹಿ ಅಪರ್ಯಾಯ ಅನಂತಶಬ್ದಾನಾಂ ಮಹಾಯೋಗವೃತ್ತಾ ಹೌ
ಸಮನ್ವಯ ಸಮರ್ಥನದ್ವಾರಾ ಸರ್ವಗುಣೋದೀರ್ಣತಾ ಏವ ವರ್ಣ್ಯತೇ | ಸ ಚ ಯುಕ್ತಾದಿಭಿಃ
ಉಕ್ತನಮನ್ವಯೇ ನಿರೋಧಿತೇ ದೋಷವಾನ್ ಅಪಿ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತೋ
ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಅರ್ಥೋ || ದೋಷವರ್ಜಿತಂ ಇತಿ || ತತ್ರ ಯುಕ್ತಾದೀನಾಂ
ಆಭಾಸತ್ವವರ್ಣನೇನ ನಿರೋಷತ್ವಸ್ಯೈವ ಭಾಷಿತತ್ವಾತ್ | ಏವಂವಿಧಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಸಾದಃ ಕಯಾ
ವಿಧಯಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪೂರಯತಃ ತೃತೀಯಸ್ಯಾರ್ಥೋ || ಜ್ಞೇಯಂ ಇತಿ ||

ತತ್ರ ವಿರಕ್ತಾದಿಭಿಃ ತತ್ ಪ್ರಸತ್ತ್ಯರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಜ್ಞೇಯತಾಯಾಃ ಕಥಿತತ್ವಾತ್ ಪ್ರಸನ್ನಶ್ಚ ಕೀದೃಶಂ
ಪುಮರ್ಥಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪೂರಯತಃ ತುರೀಯಸ್ಯ ಅರ್ಥೋ || ಗಮ್ಯಂ ಇತಿ ||
ತತ್ರ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಲಕ್ಷಣಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಉದಿತ್ವಾತ್ | ಅಥವಾ ನ ಏತತ್
ನಾರಾಯಣಪದಂ ದೇವದತ್ತಾದಿ ಪದವತ್ ಸಾಕ್ಷೇತಿಕಂ ಭವತಿ ಕಿಂತು ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣಾನಪಿ ಆಚಷ್ಟೇ
ಇತ್ಯಾಶಯವಾನ್ ಪದಚತುಷ್ಟಯೇನ ತನ್ನಿರ್ವಕ್ತಿ | ತಥಾ ಹಿ |
ದೋಷಾರಶಬ್ದಯೋರಭಿನ್ನಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ನ ಇಶ್ಚ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ವಾಚಿತ್ವಾದ್ ದೋಷವಿರುದ್ಧಾ ಗುಣಾ
ನಾರಾಃ ತದಾಶ್ರಯೋ ನಾರಾಯಣಃ | ನ ಇಶೋ ಅಭಾವಾರ್ಥತ್ವಾದ್ ಅರಾಶ್ರಯೋ ನ ಭವತಿ ಇತಿ
ವಾ ನಾರಾಯಣಃ | ನರಸಮ್ಬಧಿತ್ವಾತ್ ನ ರೀಯತೇ ಅನೇನ ಇತಿ ವಾ ನ ಅರಮಣಂ ಯೇನ ಇತಿ
ವಾ ನಿರೋಷವೇದೋತ್ಪನ್ನತ್ವಾದ್ ವಾ ನಾರಂ ಜ್ಞಾನಂ ವಿಷಯತಯಾ ತದ್ ಆಶ್ರಯತ್ವಾಚ್ಚ
ನಾರಾಯಣಃ | ನಗನಾಕಾದಿಶಬ್ದವತ್ ಅಯಂ ಶಬ್ದೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ | ಅಥವಾ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಏವ

ನಮ್ಯತ್ವ ಉಪಪಾದಕಂ ಏತತ್ | ಯೋ ಹಿ ಬಹುಗುಣೋ ನಿರ್ದೋಷಃ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞೇಯೋ ಅಧೀತ
ಶಾಸ್ತ್ರಗಮ್ಯಃ ಸ ಹಿ ವನ್ನೋ ಭವತಿ |

ದೇವತಾನತಿ ಸಮನಂತರಂ ಗುರೂನ್ ಅಪಿ ನಮತಿ || ಗುರೂಂಶ್ಚ ಇತಿ || 'ಗುರೋರ್ನಾಮ ನ
ಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ ಶಿಷ್ಯೋ ಭಾರ್ಯಾ ಪತೇರಪಿ' ಇತ್ಯತೋ ನ ತನ್ನಾಮ ಜಗ್ರಾಹ | ಸ್ವಸ್ಯ
ಗುರುದೇವತಾಭೇದೇ ಅರುಚಿಂ ಸೂಚಯತಿ ಅಪಿಪದೇನ | ಯದ್ಯಪಿ ಗುರುಃ ನ ದೇವತಾ ಭಿನ್ನಃ
ತಥಾಪಿ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಪೃಥಜ್ಞತಿಃ ಇತಿ | ಅನೇನೈವ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿವಿಷಯ
ಪ್ರಯೋಜನಸಮ್ಮುನ್ಯಾಶ್ಚ ಶ್ರೋತೃಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಭ್ಯುಚಾರಾಃ ಸೂಚಿತಾ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಃ | ತತ್ ಸ್ಮರಣಸ್ಯ
ಮಹಾ ಫಲಹೇತುತ್ವಾತ್ ಚ | ತದುಕ್ತಮ್ | 'ಅಧಿಕಾರಂ ಫಲಂ ಚೈವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ಚ ವಸ್ತು ಯತ್
| ಸ್ಮತ್ಪ್ರಾ ಪ್ರಾರಭತೋ ಗ್ರಂಥಂ ಕರೋತೀಶೋ ಮಹತ್ಕಲಮ್' ಇತಿ |
ನಮಸ್ಕಾರಾಧಿಕಾರ್ಯಾದಿಗ್ರಂಥನ ಸೂಚನೇ ಶಿಷ್ಯಶಿಕ್ಷಾರ್ಥಮ್ | ತಥಾ ಹಿ |
ಜ್ಞೇಯತ್ವಗಮ್ಯತ್ವಯೋಃ ಜ್ಞಾತೃಗನ್ತ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ತದ್ಯೋಗ್ಯಃ ತದಿಚ್ಛುರೇವ ಅಧಿಕಾರೀ
ಸೂಚಿತಃ | ನಾರಾಯಣ ಏವ ವಿಷಯಃ | ತತ್ ಜ್ಞಾನಗಮನೇ ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ
ಸಮ್ಮುನ್ಯ ಇತಿ |

ದ್ವಾಪರೇ ಸರ್ವತ್ರ ಜ್ಞಾನ ಆಕುಲೀಭೂತೇ ತನ್ನಿರ್ಣಯಾಯ

ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇನ್ವಾದಿಭಿರರ್ಥಿತೋ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣೋ ವ್ಯಾಸತ್ವೇನಾವತತಾರ |
ಅಥೇಷಾನಿಷ್ಠಪ್ರಾಪ್ತಿಪರಿಹಾರೇಚ್ಛುನಾಂ ತದ್ಯೋಗಮವಿಜಾನತಾಂ ತಜ್ಞಾ ಪನಾರ್ಥಂ
ವೇದಮುತ್ಸನ್ನಂ ವ್ಯಾಜಯಂಶ್ಚತುರ್ಥಾ ವ್ಯಭಜತ್ | ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಧೈಕಶತಧಾ ಸಹಸ್ರಧಾ
ದ್ವಾದಶಧಾ ಚ | ತದರ್ಥನಿರ್ಣಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಿ ಚಕಾರ |

ನನು ಯದುಪಾದೇಯಂ ತದೇವ ಅನನ್ಯಾರ್ಥತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಮ್ | ಯತ್ ಚ ಪ್ರಮಾಣತ್ವೇ
ಸತಿ ಇಷ್ಟಸಾಧನತಾ ಅವಬೋಧಕಂ ಪ್ರಾಯಃ ತದೇವ ಉಪಾದೇಯಂ ಅತಃ ಕಥಂ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯತ್ವ ಉಪಯೋಗೀ ಉಪಾದೇಯತಾಯೈ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದಿ
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಸೂತ್ರಾಗತಿ ಕ್ರಮಂ ಆಹ || ದ್ವಾಪರೇ ಇತಿ ||

ಸರ್ವತ್ರ ಇತಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಪುರುಷೋಕ್ತಿಃ | ಜ್ಞಾನೇ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನೇ | ಆಕುಲೀಭೂತೇ ಕಿಂ ಇದಂ
ಅದೋ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನಿಗ್ಧೇ ಅನ್ಯದೇವ ಇತಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿದುಷ್ಟೇ ಚ | ಆಕುಲೀಭಾವಸಮರ್ಥನಾಯ
ದ್ವಾಪರ ಗ್ರಹಣಮ್ | ತದ್ಯೋಗಂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ಉಪಾಯಮ್ | ವೇದಂ ಉತ್ಸನ್ನಂ
ಇತ್ಯಾದೇಃ ಅಪಪಾರಾದಿನಾ ತಿರೋಹಿತಮ್ | ಪ್ರಾಗೇವ ಚತುರ್ಥೋ ವಿಭಕ್ತಂ ವೇದಂ ಋಜ್
ನಿಗದಾದಿರೂಪಂ ವ್ಯಕ್ತೀಕೃತ್ಯ ಏಕೈಕಸ್ಮಾತ್ ಏಕೈಕೋ ಭಾಗ ಇತಿ ಚತುರ್ಥಾ ವ್ಯಭಜತ್ ಏಕೈಕಂ
ಚ ಅವಾಂತರಂ ಋಗಾದಿ ವೇದಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಯಾದಿ ಶಾಖಾಭೇದೇನ ವ್ಯಭಜತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತದುಕ್ತಮ್ | ಋಚಃ ಸ ಋಚ ಉದ್ಭೃತ್ಯ ಋಗ್ವೇದಂ ಕೃತವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ | ಯಜೂಂಷಿ ನಿಗದಾಚ್ಚೈವ
ತಥಾ ಸಾಮಾನಿ ಸಾಮತಃ' ಇತಿ | ಅವಾಂತರ ವೇದಾದಿ ವಿಭಾಗಕಥನಂ ಚ ಜ್ಞಾನಾಕುಲೀಭಾವ
ಸಮರ್ಥನಾರ್ಥಮ್ | 'ಚಕ್ರೇ ವೇದತರೋಃ ಶಾಖಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುಂಸೋ ಅಲ್ಪಮೇಧಸಃ' ಇತ್ಯಾದೇಃ|
ಅಯಂ ಭಾವಃ | ವಾಕ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ತಾವತ್ ನಿರ್ದೋಷತಯಾ ಸಮ್ಭವತಿ | ನಿರ್ದೋಷತಾ ಚ
ಅಪೌರುಷೇಯತಯಾ ಆಪ್ತಿಮೂಲತಯಾ ಚ | ಆಪ್ತಿಶ್ಚ ವಕ್ತೃನಿರ್ದೋಷತಾ ಏವ |
ಆಪ್ತಿಮೂಲತ್ವಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಮ್ | ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ ಪ್ರಮಾದ ಅಜ್ಞಾನ ಸಂಶಯ
ವಿಪರ್ಯಯಾಣಾಂ ನಾರಾಯಣಾವತಾರೇ ವ್ಯಾಸೇ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ ಭಗವತ್ಪಾದೇವ |
ವಿಪ್ರಲಮ್ಭಕತ್ವಸ್ಯ ಚ ಶ್ರೋತ್ರದೋಷನಿಬಂಧನಸ್ಯ ತದಭಾವೇನಾಭಾವನಿರ್ಣಯಾತ್
ಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯತಾಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಶ್ರೋತ್ರಾಷು ಅಭಾವಾತ್ | ಅಪಹಾಸಸ್ಯ ಚ
ಪ್ರಸಂಗದೋಷನಿಬಂಧನಸ್ಯ ತದಭಾವೇನ ಅಭಾವನಿರ್ಣಯಾತ್ | ಅಜ್ಞಾನ ನಿರ್ಹರಣಸ್ಯ ಚ
ಪ್ರಸಕ್ತತ್ವೇನ ಪ್ರಸಂಗದೋಷಾಭಾವಾತ್ | ಆಪ್ತಿಮೂಲತ್ವೇನೈವ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸಿದ್ಧೌ ಸುತರಾಂ
ಶ್ರುತಿನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವೇನ ಶ್ರುತಿಯುಕ್ತಿ ಮೂಲತ್ವಾತ್ | ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಪರಿಹಾರ
ಸಾಧನವೇದನಹೇತು ವೇದ ನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವೇನ ಇಷ್ಟಸಾಧನಾವಬೋಧಕತ್ವಂ ಚ ಸಿದ್ಧತಿ |
ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಅತ್ಯುಪಾದೇಯತ್ವಾದ್ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯತಾ ಇತಿ |

ತಚ್ಛೋಕ್ತಂ ಸ್ಫಾನ್ವೇ -

ನಾರಾಯಣಾದ್ವಿನಿಷ್ಟನ್ನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಕೃತಯುಗೇ ಸ್ಥಿತಮ್ |
ಕಿಂಚಿತ್ ತದನ್ಯಥಾ ಜಾತಂ ತ್ರೇತಾಯಾಂ ದ್ವಾಪರೇಽಖಿಲಮ್ ||
ಗೌತಮಸ್ಯ ಋಷೇಃ ಶಾಪಾಜ್ಞಾನೇ ತ್ವಜ್ಞಾನತಾಂ ಗತೇ |
ಸಂಕೀರ್ಣಬುದ್ಧಯೋ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಪುರಸ್ಸರಾಃ ||
ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂ ಜಗ್ಮುರ್ನಾರಾಯಣಮನಾಮಯಮ್ |
ತೈರ್ವಿಜ್ಞಾಪಿತಕಾರ್ಯಸ್ತು ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||
ಅವತೀರ್ಣೋ ಮಹಾಯೋಗೀ ಸತ್ಯವತ್ಯಾಂ ಪರಾಶರಾತ್ |
ಉತ್ಸನ್ನಾನ್ ಭಗವಾನ್ ವೇದಾನುಜ್ಞಹಾರ ಹರಿಃ ಸ್ವಯಮ್ ||
ಚತುರ್ಥಾ ವ್ಯಭಜತ್ ತಾಂಶ್ಚ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಥಾ ಪುನಃ |
ಶತಥಾ ಚೈಕಥಾ ಚೈವ ತಥೈವ ಚ ಸಹಸ್ರಥಾ ||
ಕೃಷ್ಣೋ ದ್ವಾದಶಥಾ ಚೈವ ಪುನಸ್ತಸ್ಯಾರ್ಥವಿತ್ತಯೇ |
ಚಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಿ ಯೇಷಾಂ ಸೂತ್ರತ್ವಮಿಷ್ಟನಾ ||
ಅಲ್ಪಾಕ್ಷರಮಸನ್ನಿಗ್ಧಂ ಸಾರವದ್ವಿಶ್ವತೋಮುಖಮ್ |
ಅಸ್ತೋಭಮನವದ್ಯಂ ಚ ಸೂತ್ರಂ ಸೂತ್ರವಿದೋ ವಿದುಃ ||

ನಿರ್ವಿಶೇಷಿತಸೂತ್ರತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಸ್ಯ ಚಾಪ್ಯತಃ |
ಯಥಾ ವ್ಯಾಸತ್ವಮೇಕಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯಾನ್ಯೇ ವಿಶೇಷಣಾತ್ ||
ಸವಿಶೇಷಣಸೂತ್ರಾಣಿ ಹೃಪರಾಣಿ ವಿದೋ ವಿದುಃ |
ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ನಿರ್ವಿಶೇಷೇಣ ಶಬ್ದೋಽನ್ಯೇಷಾಂ ವಿಶೇಷತಃ ||
ಇತಿ ವೇದವಿದಃ ಪ್ರಾಹುಃ ಶಬ್ದತತ್ತ್ವಾರ್ಥವೇದಿನಃ |
ಸೂತ್ರೇಷು ಯೇಷು ಸರ್ವೇಽಪಿ ನಿರ್ಣಯಾಃ ಸಮುದೀರಿತಾಃ ||
ಶಬ್ದಜಾತಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಯತ್ರ ಮಾಣಶ್ಚ ನಿರ್ಣಯಃ |
ಏವಂ ವಿಧಾನಿ ಸೂತ್ರಾಣಿ ಕೃತ್ವಾ ವ್ಯಾಸೋ ಮಹಾಯಶಾಃ ||
ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿದೇವೇಷು ಮನುಷ್ಯವಿತ್ಯಪಕ್ಷಿಷು |
ಜ್ಞಾನಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಕ್ರೀಡತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ | ಇತ್ಯಾದಿ |

ಉಕ್ತಮೇವ ಅರ್ಥಂ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಸ್ಥಾಪಯತಿ ತಚ್ಚ ಇತಿ | ಸ್ಥಿತಂ ಯಥಾ ಉತ್ಪನ್ನಂ ತಥಾ ಏವ |
ಅನ್ಯಥಾಜಾತಂ ಇದಮದೋ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನಿಗ್ಧಂ ಅನ್ಯದೇವ ಇತಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿದುಷ್ಟಂ ಚ | ಅಖಿಲಂ
ಅನ್ಯಥಾಜಾತಮ್ | ಕಾಲತೋ ಭಾಗದ್ವಯಸ್ಯ ಅನ್ಯಥಾತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ನ ಸರ್ವಸ್ಯ ಇತ್ಯತೋ
ವಿಶೇಷಕಾರಣಂ ಚ ಆಹ || ಗೌತಮಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಅಜ್ಞಾನತಾಮ್ ಅಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ಪ್ರತೀತಿವಿಷಯತಾಂ ಸಂದೇಹಗೋಚರತಾಂ ಚ | ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಬುದ್ಧಿ
ಸಂಜ್ಞೇರ್ಣತಾ ನಾಮ ಸಜ್ಜನಾನುಕ್ರೋಶಯುಕ್ತತಾ ಏವ ನ ಅಜ್ಞಾನಾದಿ ಮಿಶ್ರತ್ವಮ್ |
ಗೌತಮಶಾಪಸ್ಯ ಸ್ವಹತ ಗೋನಿರ್ಮಾತ್ಯಮಾತ್ರ ವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ಕಾಲಾಭಿಭವಶೂನ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ
ತೇಷಾಮ್ | ಲೋಕಸ್ಯ ಚ ಸಮುದಾಯ ಪ್ರವರ್ತಕಾಭಾವೇನ ಕಾಲಶಬ್ದ ಅಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಃ |
ತದುಕ್ತಂ ಅನ್ಯತ್ರ | 'ನಷ್ಟಧರ್ಮಜ್ಞಾನ ಲೋಕ ಕೃಪಾಲುಭಿಃ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇನ್ಪಾದಿಭಿಃ' ಇತ್ಯಾದಿ | ತಸ್ಯ
ವೇದಸ್ಯ | ಬಹುವಚನಪ್ರಯೋಗೇಽಪಿ ನ ಅರ್ಥಭೇದಃ ಶಬ್ದನೀಯ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಏಕವಚನಮ್ |
ವೇದನಿರ್ಣಯಾಯ ಸೂತ್ರಾಂತರೈಃ ಅಲಂ ಕಿಂ ಏಭಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯೇಷಾಂ ಇತಿ ||

ಕಿಂ ತತ್ ಸೂತ್ರತ್ವಂ ಯದಾಜ್ಞಾಸ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಲ್ಪ ಇತಿ || ಯಾವತ್
ಅಕ್ಷರತಾಂ ವಿನಾ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥ ಅಸಿದ್ಧಿಃ ತತ್ ಅಲ್ಪಾಕ್ಷರತ್ವಮ್ | ಏವಂ ಚ ಭವಿತುಮರ್ಹತಿ ಇತಿ
ಅವಚನಂ ಅಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವಮ್ | ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥತಾ ಸಾರವತ್ವಮ್ | ಬಹುಶಾಖಾನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಂ
ವಿಶ್ವತೋ ಮುಖತ್ವಮ್ | ವ್ಯರ್ಥಾಕ್ಷರಾದಿರಾಹಿತ್ಯ ಅಸ್ತೋಭಯತ್ವಮ್ | ಅಪಶಬ್ದಾದಿ ವೈಧುರ್ಯಂ
ಅನವದ್ಯತ್ವಮ್ | ಏತಚ್ಚ ಸೂತ್ರತ್ವಂ ಕುತೋ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಆಜ್ಞಾನೇನ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ನಿರ್ವಿಶೇಷಿತ ಇತಿ ||

ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಮುಖ್ಯಸೂತ್ರತ್ವಂ ಅತ ಏವ ಹಿ ನಿರ್ವಿಶೇಷಿತಸೂತ್ರತ್ವಂ ಅಪಿ ಅಸ್ತಿ
ಪುರಾಣಾದೌ ಅನ್ಯಥಾ ತತ್ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ ಯತ್ರ ನಿರ್ವಿಶೇಷಿತಂ ತತ್ ತತ್ರ
ಮುಖ್ಯಂ ಯದ್ ಅಮುಖ್ಯಂ ತದ್ ವಿಶೇಷಿತಂ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ್ರ ದೃಷ್ಟಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಥಾ
ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ನಿರ್ವಿಶೇಷಿತ ವ್ಯಾಸತ್ವಂ ಅತ ಏವ ತತ್ ಮುಖ್ಯಂ ಅನ್ಯೇ ದ್ರೌಣ್ಯಾದಯೋ
ಅಮುಖ್ಯಾಃ ತತಶ್ಚ ವಿಶೇಷಣಾದ್ ವ್ಯಾಸಾಃ ತಥಾ ನಿರ್ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾತ್ ಮುಖ್ಯಸೂತ್ರತ್ವಂ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಅನ್ಯಸೂತ್ರಾಣಾಮಪಿಮುಖ್ಯಸೂತ್ರತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾಭಿಧೀಯತೇ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಏವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸವಿಶೇಷಣ ಇತಿ ||

ಅನ್ಯಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಸವಿಶೇಷಣತ್ವಾತ್ ನ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏತದ್ ಉಪಪಾದನಾಯ
ಏವ ಅನ್ಯೇ ವಿಶೇಷಣಾತ್ ಇತಿ ಪ್ರಾಗೇವ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ ಉಕ್ತಃ | ನಿರ್ವಿಶೇಷಣಸವಿಶೇಷಣತ್ವಾಭ್ಯಾಂ
ಕುತೋ ಮುಖ್ಯಾಮುಖ್ಯತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾಂತೇ ಕಾರಣಾಂತರ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಇತಿ
|| ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಯೈವ | ಅಸ್ತು ಏತತ್ ಸೂತ್ರತ್ವಂ ಅಷ್ಟಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ತಥಾಪಿ
ವೇದಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಾಯ ಸೂತ್ರಾಂತರೈಃ ಅಲಂ ಕಿಂ ಏಭಿಃ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಕಥಂ ಅನೇನ ಪರಿಹಾರ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸೂತ್ರೇಷು ಇತಿ ||

ಯತ್ ಸೂತ್ರಧರ್ಮತಯಾ ಉಕ್ತಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖತ್ವಂ ತದ್ ಯದಾ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಮೇವ
ಅಷ್ಟಸಾ ಭವತಿ ತದಾ ತೇಷಾಮೇವ ಸರ್ವಶಾಖಾನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಂ ಭವೇದ್ ಅತೋ
ಅನ್ಯಸೂತ್ರೇಭ್ಯೋ ಅತಿಶಯೇನ ನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಾತ್ ತದ್ವಚನಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ|
ಅನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ದ್ವಿತ್ರಶಾಖಾ ನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಏಷಾಂ ಸರ್ವನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಂ ಅನ್ಯಥಾ
ತದ್ ವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶಬ್ದ ಇತಿ || ಸರ್ವಸ್ಯ ಶಬ್ದಜಾತಸ್ಯ || ನಿರ್ಣಯ ಇತಿ ||

ಸರ್ವೈಃ ಶಬ್ದಸಮೂಹೈಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣೋ ನಿರ್ಣಯೋ ಯತ್ ಪ್ರಮಾಣೋ ಯನ್ಮೂಲಕಃ |
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಅಸ್ತಿ ಏವ ಸರ್ವಶಾಖಾನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಮ್ |
ತತ್ ನಿರ್ಣಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಮೂಲತ್ವೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪತ್ವಾತ್ |
ಶ್ರುತಿಮೂಲಕಸ್ಯ ತಿವದವೈಯರ್ಥ್ಯ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ವಿಧಾನಿ ಇತಿ
ಉಪಸಂಹಾರಃ | ಸೂತ್ರೇಷು ಇತ್ಯಾದೇಃ ಏವಂ ವಿಧಾನಿ ಇತಿ ಅನೇನ ಅನ್ವಯಃ |
ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿವೇಷು ಜ್ಞಾನಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಇತಿ ಅನೇನ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಸ್ಯೈವ ವಿಶೇಷಯುಕ್ತಾದಿಭಿಃ
ದೃಢೀಕರಣಂ ಕಿಂಚಿದ್ ಅಪ್ರಾಪ್ತಲಾಭಶ್ಚ ಉಚ್ಯತೇ | 'ಜಾನನ್ತೋಽಪಿ ವಿಶೇಷಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನಾಯ
ಸ್ಥಾಪನಾಯ ವಾ | ಪೃಚ್ಛಂತಿ ಸಾಧವಃ' ಇತ್ಯಾದೇಃ | 'ಏವಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪುಃ' ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ
ಅಯಮೇವ ಅರ್ಥಃ | ವಿರಿಂಚಿ ಇತರೇಷಾಂ ತಿರೋಹಿತಲಾಭೋ ವಾ | ಯತ ಆಹುಃ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತು

ಪ್ರಾಯೋ ನ ಅಪ್ರತಿಭಾಸಿತಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ತದೇವಂ ಅತ್ಯುಪಾದೇಯತ್ವಾತ್ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಾನಿ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಾಣಿ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ |

ಓಂ ಓಂ ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಓಂ || 01-01 ||

‘ಅಥ’ ಶಬ್ದೋ ಮುಖ್ಯಲಾಭೋಽಧಿಕಾರಾನನ್ವರ್ಯಾರ್ಥಶ್ಚ |

‘ಅತಃ’ ಶಬ್ದೋ ಹೇತ್ವರ್ಥಃ|

ತತ್ರ ಆದಿಸೂತ್ರಸ್ಯ ಇದಂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಮ್ | ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಃ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಅನಾರಮ್ಭಣೀಯತ್ವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ ಏತತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಅಧ್ಯಾಯ ಪಾದಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಆನಂದಮಯಾಧಿಕರಣಮಾರಭ್ಯವ
ಗವೇಷಣೀಯಾ | ತತೋ ಅವಾಕ್ತನಾನಾಂ ಅಧಿಕರಣಾನಾಂ ಅಧ್ಯಾಯಪಾದಪೀಠತ್ವಾತ್ |
ಪ್ರಥಮಾಧಿಕರಣತ್ವಾತ್ ಶ್ರುತಿವಿಚಾರಸ್ಯ ಅಧ್ಯಾಪಿ ಅನಾರಂಭತ್ವಾತ್ ನ ಅಧಿಕರಣಶ್ರುತಿಸಂಕ್ಷಿಪ್ತೀ ಚ
| ಪ್ರಾರಿಪ್ಸಿತತಯಾ ಚಿತ್ತಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಶಾಸ್ತ್ರೇ ಪ್ರವರ್ತನೀಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ವಿಷಯಃ | ಕರ್ತವ್ಯಾ ನ
ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಉಭಯವಿಧ ವ್ಯಾಪಾರದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್| ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಅಧಿಕಾರಿವಿಷಯಪ್ರಯೋಜನ ಸಮ್ಪನ್ನಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ತಾವದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷಯಃ|
ಅಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವಾತ್ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವೇನ ಜೀವವ್ಯತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅಭಾವಾತ್ | ಜೀವಸ್ಯ ಚ
ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರಕಾಶಮಾನೇ ಅರ್ಥೇ ಸನ್ನಿಗ್ಧೇ | ನ ಚ ಆತ್ಮನಃ ಸ್ವಪ್ರಾಶತ್ವೇ
ವಿವದಿತವ್ಯಯಮ್ | ಅಹಂ ಇತಿ ಅನುಭವಾತ್ | ನ ಚ ಅಯಂ ಮಾನಸೋ ಅನುಭವಃ | ತಸ್ಯಾಪಿ
ಜ್ಞಾಯಮಾನತ್ವೇ ನ ಅನುಭವಾಂತರ ಅನ್ವೇಷಣೇ ಅನವಸ್ಥಾನಾತ್ | ಕಸ್ಯಚಿದ್ ಅನುಭವಸ್ಯ
ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತ್ವೇ ಅಸ್ತು ಆತ್ಮನ ಏವ ತತ್ | ಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಮೇವ ಅನುಭವೋ ಅನುಭೂಯತ ಇತಿ
ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅನುಭವವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಹಿ ಅಜ್ಞಾಯಮಾನ ಜ್ಞಾನಸದ್ಭಾವೇ ಕಿಂಚಿತ್
ಮಾನಮ್ | ನ ಚ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ ಸಂವಿದ್ ಆಶ್ರಯತಯಾ ಆತ್ಮಾ ಅವಭಾಸತ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ |
ಔತ್ತರಿಕ ಅನಸ್ಮ್ಯತಿಸಿದ್ಧ ಸೌಷುಪ್ತಿಕ ಅನುಭವ ಅಭಾವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ | ನ ಹಿ ಸುಷುಪ್ತೌ ಆತ್ಮಾತಿರಿಕ್ತಾ
ಸಂವಿದ್ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಸಮ್ಭವತಿ | ಸಂವಿದಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ಚ ಆತ್ಮನೋ ನ ಸಂವಿದ ಇವ
ಸಂವಿದಾಶ್ರಯತಯಾ ಪ್ರತೀತಿಃ | ಅತಃ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶ ಆತ್ಮಾ ಅನತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ಅಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವಾತ್ ನ ವಿಷಯತ್ವಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ನ ಚ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಃ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಅಸ್ತಿ |
ಜ್ಞಾಯಮಾನೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ತತ್ ಅನುಪಲಮ್ಬಾತ್ | ವಿಷಯಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ ನ
ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ಅಧಿಕಾರೀ ವಿದ್ಯತೇ | ಅತ ಏವ ನ ಸಮ್ಪನ್ನಃ | ಅತೋ ನ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ
ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ ನ ಏತತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಆರಮ್ಭಣೀಯಂ ಇತಿ | ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯತಿ || ಅಥ ಇತಿ ||

ಗ್ರನ್ಥಾದೌ ಮುಖ್ಯಲಾಚರಣಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್ ತತ್ ಪರತಯಾ ಅಥಶಬ್ದಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಥ
ಇತಿ || ಮುಕ್ತರ್ಥಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿರಸನಪರತಯಾ ಅಪಿ ತಂ
ವ್ಯಾಚಕ್ಷಣಃ ತಸ್ಯ ಅಭಿಧೇಯಂ ಅರ್ಥಂ ಆಹ || ಅಧಿಕಾರ ಇತಿ || ಅಥಶಬ್ದಸ್ಯ ಆನನ್ತರ್ಯಮಾತ್ರ
ಅರ್ಥತ್ವೇಽಪಿ ಅಧಿಕಾರಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯತಯಾ ಸಮ್ಪನ್ನಃ | ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಃ
ಪ್ರಯೋಜನಶೂನ್ಯತಾ ಶಿಷ್ಟಾನಿವರ್ತಕತಯಾ ಅತಃ ಶಬ್ದಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಉಕ್ತಂ ಚ ಗಾರುಡೇ -

ಅಥಾತಃ ಶಬ್ದಪೂರ್ವಾಣಿ ಸೂತ್ರಾಣಿ ನಿಖಿಲಾನ್ಯಪಿ |
ಪ್ರಾರಭಂತೇ ನಿಯತೈವ ತತ್ ಕಿಮತ್ರ ನಿಯಾಮಕಮ್ ||
ಕಶ್ಚಾರ್ಥಶ್ಚ ತಯೋರ್ವಿದ್ವಾನ್ ಕಥಮುತ್ತಮತಾ ತಯೋಃ |
ಏತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಯಥಾ ಜ್ಞಾಸ್ಯಾಮಿ ತತ್ತ್ವತಃ ||
ಏವಮುಕ್ತೋ ನಾರದೇನ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರೋವಾಚ ಸತ್ತಮಃ |
ಆನನ್ತರ್ಯೇಽಧಿಕಾರಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಲಾರ್ಥೇ ತಥೈವ ಚ ||
ಅತಶಬ್ದಸ್ತು ತಃ ಶಬ್ದೋ ಹೇತ್ವರ್ಥೇ ಸಮುದೀರಿತಃ |
ಪರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಸಾದಾದಿತಿ ವಾ ಭವೇತ್ ||
ಸ ಹಿ ಸರ್ವಮನೋವೃತ್ತಿಪ್ರೇರಕಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ |
ಸಿಸ್ಯಕ್ಷೋಃ ಪರಮಾದ್ವಿಷ್ಟೋಃ ಪ್ರಥಮಂ ದ್ವೌ ವಿನಿಸೃತೌ ||
ಓಷ್ಕಾರಶ್ಚಾಥಶಬ್ದಶ್ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕೌ ಕ್ರಮಾತ್ |
ತದ್ಧೇತುತ್ವಂ ವದಂಶ್ಚಾಪಿ ತೃತೀಯೋಽತ ಉದಾಹೃತಃ ||
ಅಕಾರಃ ಸರ್ವವಾಗಾತ್ಮಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಧಾಯಕಃ |
ತಥೌ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಕೌ ಪ್ರೋಕ್ತೌ ವ್ಯಾಪ್ತಿಸ್ಥಿತಿವಿಧಾಯಕೌ ||
ಅತಶ್ಚ ಪೂರ್ವಮುಚ್ಚಾರ್ಯಾಃ ಸರ್ವ ಏತೇ ಸತಾಂ ಮತಾಃ |
ಅಥಾತಃಶಬ್ದಯೋರೇವಂ ವೀರ್ಯಮಾಜ್ಞಾಯ ತತ್ತ್ವತಃ |
ಸೂತ್ರೇಷು ತು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಾಸ್ತಾವೇವಾದೌ ಪ್ರಯುಷ್ವತೇ ಇತಿ ||

ನನು ಅಥಾತಃಶಬ್ದಪೂರ್ವಕತ್ವಂ ಸೂತ್ರಾಣಾಂ ಕಿಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಮುಖ್ಯಲಾಚರಣಾದೇಃ
ಶಬ್ದಾನ್ತರೇಣಾಪಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಿಷ್ಟಾಂ ಪುರಾಣವಚನೇನೈವ ಪರಿಹರತಿ || ಉಕ್ತಂ ಚ ಇತಿ ||
ಅತ್ರ ಪ್ರಥಮಪ್ರಯೋಜ್ಯತ್ವೇ ನಿಯಾಮಕೇನ ಭಾವ್ಯಂ ತತ್ ಕಿಂ ನಿಯಾಮಕಮ್ | ನ ಚ ಏತತ್
ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕಮ್ | ಯತೋ ಅಖಿಲಾನ್ಯಪಿನಿಯತೈವ ತತ್ಪೂರ್ವಕಾಣಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನಿಯಾಮಕಂ ಚ ಭವತ್ ದ್ವಿವಿಧಂ ಭವೇತ್ | ಅವಶ್ಯವಕ್ತವ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಆಧಿಕ್ಯಂ ಚ ಇತಿ | ಆಧಿಕ್ಯಂ ಚ
ಸ್ವರೂಪತೋ ಅರ್ಥತಶ್ಚ ಇತಿ ದ್ವೇಧಾ ಭವತಿ | ತತ್ರ ಆದಿಪಕ್ಷೇ ಪೃಚ್ಛತಿ || ಕಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಕೋ ಅಸೌ ಅವಶ್ಯ ವಕ್ತವ್ಯೋ ಅರ್ಥೋ ಯೇನ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ದ್ವಿತೀಯಂ ಆಕ್ಷಿಪತಿ ||
ಕಥಂ ಇತಿ || ಶಬ್ದಾಂತರಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪೋತ್ತಮತ್ವ ಅದರ್ಶನಾತ್ ಕಥಂ ಅನಯೋಃ ತದಿತಿ ಭಾವಃ ||
ತೃತೀಯೇ ಪೃಚ್ಛತಿ || ಕಥಂ ಇತಿ ||

ಅವಶ್ಯವಕ್ತವ್ಯಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ಪ್ರಥಮಪ್ರಯೋಗ ಇತಿ ಪರಿಹಾರಂ ಅಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ಅವಶ್ಯವಕ್ತವ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ
ತಯೋಃ ದರ್ಶಯತಿ || ಆನನ್ದರ್ಯ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಅತಃ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಅವಶ್ಯವಕ್ತವ್ಯಂ ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಚ ಆಹ || ಪರಸ್ಯ ಇತಿ || ಅಕಾರವಾಚ್ಯಾತ್
ವಿಷ್ಣೋಃ ತತ್ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ತತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸಾದಿ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ವಾ ಅತಃ ಶಬ್ದಾರ್ಥೋ
ಭವೇದಿತ್ಯರ್ಥಃ | 'ಅ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ' (ಐ ಆ 2-3-8-7) ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಂ ಸೂಚಯತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ಗ್ರಹಣೇನ | ಕಿಂ ಜಿಜ್ಞಾಸಾದ್ಯರ್ಥಂ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಹಿ ಇತಿ ||

ನನು ಮುಖ್ಯಲೋಕ್ಯಾದೇಃ ಶಬ್ದಾಂತರೇಣಾಪಿ ಸಮ್ಯವಾತ್ ಕಿಂ ಏತತ್ ಪ್ರಯೋಗನಿಯತ್ಯಾ ಇತ್ಯತಃ
ಸ್ವರೂಪಾಧಿಕ್ಯಂ ಚ ಅಸ್ತಿ ಇತ್ಯಾಹ || ಸಿಸ್ಯಕ್ಷೋಃ ಇತಿ ||

ಪ್ರಥಮಂ ವಿನಿಸೃತೌ ಅತಃ ಸ್ವರೂಪೋತ್ತಮೌ ತನ್ಮಾತ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕೌ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯತ್
ಸ್ವಜಾತೌ ಪ್ರಥಮಂ ಹರೇಃ ನಿಸ್ಸರತಿ ತತ್ ತತ್ರ ಉತ್ತಮಂ ಇತಿ ನ್ಯಾಯೋ ಅನುಸಂಧೇಯಃ |
ಅತಶ್ಚ ತೃತೀಯತಯಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದಾಹೃತಃ | ಯತಃ ತೃತೀಯತಯಾ ಉದಾಹೃತೋ
ವಿಷ್ಣುನಾ ಇತ್ಯತ ಉತ್ತಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತದ್ಧೇತುತ್ವಂ ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಿಜ್ಞಾಸಾದೌ ಹೇತುತ್ವಂ ತಸ್ಯ
ಜಿಜ್ಞಾಸಾದೇಃ ಮೋಕ್ಷಹೇತುತ್ವಂ ವಾ ವದನ್ ಇತಿ ಅನುವಾದಃ | ನ ಕೇವಲಂ ಆಧಿಕ್ಯಂ ಸ್ವರೂಪತ
ಏವ ಕಿನ್ತು ಅರ್ಥತಶ್ಚ ಇತ್ಯತೋಽಪಿ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯೋಗ ಇತ್ಯಾಹ || ಅಕಾರ ಇತಿ ||

ಸರ್ವವಾಗರ್ಥಪೂರ್ಣತಾ ಅಭಿಧಾಯಕತಯಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಧಾಯಕ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಕೌ
ಇತಿ || ಪ್ರಾಣದೈವತ್ಯಾ ಭಗವದ್ವಾಚಕೌ | ಅಭಿಮಾನಿ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನಯೋಃ ಐಕ್ಯವ್ಯಪದೇಶೋ
ಮಹತಃ ಚತುರ್ಮುಖಾತ್ ಇತ್ಯಾದೌ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ | ವಾಚ್ಯವಾಚಕಯೋಃ ಐಕ್ಯವ್ಯಪದೇಶೋ 'ಅಯಂ
ವೈ ಲೋಕಃ ಪ್ರಥಮಾ ಮಹಾನಾಮ್ನೀ' ಇತ್ಯಾದೌ ದೃಷ್ಟಃ | ಅತ ಇತಿ ಉಪಸಂಹಾರಃ | ವೀರ್ಯ
ಸ್ವರೂಪಾಧಿಕ್ಯಾದಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮ್ |

ಅಧಿಕಾರಶ್ಲೋಕ್ತೋ ಭಾಗವತತನ್ತ್ರೇ -

ಮನ್ದಮಧ್ಯೋತ್ತಮತ್ವೇನ ತ್ರಿವಿಧಾ ಹ್ಯಧಿಕಾರಿಣಃ |

ತತ್ರ ಮನ್ನಾ ಮನುಷ್ಯೇಷು ಯ ಉತ್ತಮಗಣಾ ಮತಾಃ ||

ಮಧ್ಯಮಾ ಋಷಿಗನ್ನರ್ವಾ ದೇವಾಸ್ತತ್ರೋತ್ತಮಾ ಮತಾಃ |
ಇತಿ ಜಾತಿಕೃತೋ ಭೇದಸ್ತಥಾಽನ್ಯೋ ಗುಣಪೂರ್ವಕಃ ||
ಭಕ್ತಿಮಾನ್ ಪರಮೇ ವಿಷ್ಣೌ ಯಸ್ತ ಧ್ಯಯನವಾನ್ ನರಃ |
ಅಧಮಃ ಶಮಾದಿಸಂಯುಕ್ತೋ ಮಧ್ಯಮಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ ||
ಆಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಮ್ಬಪರ್ಯಂತಮಸಾರಂ ಚಾಪ್ಯನಿತ್ಯಕಮ್ |
ವಿಜ್ಞಾಯ ಜಾತವೈರಾಗ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುಪಾದೈಕಸಂಶ್ರಯಃ ||
ನ ಉತ್ತಮೋಽಧಿಕಾರೀ ಸ್ಯಾತ್ ಸನ್ನ್ಯಸ್ತಾಖಿಲಕರ್ಮವಾನ್ ಇತಿ |

‘ಅಧ್ಯಯನಮಾತ್ರವತಃ’ (ಬ್ರ ಸೂ 3-4-12) ,‘ನಾವಿಶೇಷಾತ್’ (3-4-13) ಇತಿ ಚೋಪರಿ |

‘ಶಾನ್ತೋ ದಾನ್ತ ಉಪರತಸ್ತಿತಿಕ್ಷುಃ ಸಮಾಹಿತೋ ಭೂತ್ವಾಽಽತ್ಮನೈವಾಽಽತ್ಮಾನಂ
ಪಶ್ಯೇತ್ ’ (ಬ್ರ ಉ 4-4-23)START

“ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ಲೋಕಾನ್ ಕರ್ಮಚಿತಾನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಿರ್ವೇದಮಾಯಾತ್ | ನಾಸ್ತಕೃತಃ
ಕೃತೇನ | ತದ್ವಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಸ ಗುರುಮೇವಾಭಿಗಚ್ಛೇತ್ ಸಮಿತ್ಪಾಣಿಃ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಂ
ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಮ್ | ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮ ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ
ಸ್ವಾಮ್ | ”

“ಯಸ್ಯ ದೇವೇ ಪರಾ ಭಕ್ತಿಯಥಾ ದೇವೇ ತಥಾ ಗುರೌ |

ತಸ್ಯೈತೇ ಕಥಿತಾ ಹ್ಯರ್ಥಾಃ ಪ್ರಕಾಶನೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ ||” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭ್ಯಶ್ಚ ||Edited

18

ನನು ಕೋ ಅಸೌ ಅಧಿಕಾರಃ ಕತಿವಿಧಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ಯದ್ ಆನಂತರ್ಯಂ ಅಥಶಬ್ದೋ
ವಕ್ತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಧಿಕಾರಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಕಥನೇಽಪಿ ತದ್ವಿಶೇಷಣತಯಾ ಅಧಿಕಾರೋಽಪಿ ಉಕ್ತೋ ಭವತಿ | ಅನೇನ
ಮೋಕ್ಷಯೋಗ್ಯತ್ವಂ ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್ | ಅಸ್ಯ ಚ ಸತ್ ಶೂದ್ರಾದೌ ವ್ಯಾಪ್ತೇಃ
ಪ್ರಾಯಿಕತ್ವಾದ್ ಅರುಚ್ಯಾ ಪ್ರಕಾರಾನ್ತರೇಣ ಅಧಿಕಾರಿಣಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಆಹ || ತಥಾ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಲಬ್ಧಾಪಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಃ ಅನ್ಯಾಯ್ಯಾ ಅಧ್ಯಯನ ನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಪೃಥಗುಕ್ತಾ | ತಥಾ ಚ
ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ ಅಧ್ಯಯನವತ್ತ್ವಂ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಅಧಿಕಾರ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ |
ಶಮಾದಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಇತ್ಯಾದೌ ಪೂರ್ವಸಂಕ್ರಮಃ | ಪೂರ್ವತ್ರ ಚ ಉತ್ತರೋಕ್ತ ಅನುಕರ್ಷಶ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯಃ
| ನ ಚ ಏವಂ ಸಾಂಖ್ಯಯಮ್ | ಉತ್ತರೋಕ್ತ ಅಪ್ರಾಚುರ್ಯೇಣ ಅಸಾಂಖ್ಯಯಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮದ್ಯಸಾರತಾ ನಾಮ ತೇಷಾಂ ಅಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಂ ತತ್ ಪದಾದೀನಾಂ ಮೋಕ್ಷಾವರತ್ವಂ ಚ
ಯಮ್ | ನನು ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಇತಿ ಅನುಕ್ತೇಃ ಕುತೋ ಅಯಂ ಅಧಿಕಾರಃ ತತ್

ತ್ಯವಿದ್ಯಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಧ್ಯಯನ ಇತಿ || ಉಪರಿ ತೃತೀಯೇ ವಕ್ಷ್ಯತೇ |
ಶಮಾದಿಸಂಯುಕ್ತತಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಯಾಮೇವ ಅಧಿಕಾರ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಆಹ || ಶಾನ್ತ ಇತಿ ||

ಶಾನ್ತೋ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠಬುದ್ಧಿಃ | ದಾನ್ತೋ ನಿಗೃಹೀತ ಇನ್ದ್ರಿಯಃ | ಉಪರತೋ ವಿಷಯಾಲಂ
ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ | ತತಿಕ್ಷುಃ ದ್ವಂದ್ವಸಹಿಷ್ಣುಃ | ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾವಸ್ತು ಜ್ಞಾನಾದಿಮಾನ್ | ಶಾನ್ತಾದಿಃ
ಭೂತ್ಯಾ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ವಸ್ಥಿತಂ ವಿದ್ಯಾದ್ ಇತಿ ತೇಷಾಂ ತಾದರ್ಥ್ಯಂ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ
ಉಪನೀತೋ ಅಧೀಯೇತ ಇತ್ಯಾದಿವತ್ | ಅತ್ರ ಆತ್ಮನಿ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಮಧ್ಯಮಾಧಿಕಾರಿತ್ವಂ
ಸೂಚಿತಮ್ | 'ಋಷಯೋ ಅಂತಃಪ್ರಕಾಶಾಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಸಾರಸಾರವಿವೇಕಾತಿ ಅಪಿ
ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಯಾ ಮೇವ ಅಧಿಕಾರ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ದರ್ಶಯತಿ || ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ಇತಿ ||

ಲೋಕಾನ್ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇತರಾನ್ ಕರ್ಮಾಪಾದಿತಾನ್ ಅಸಾರ ಅನಿತ್ಯತಯಾ ಪರೀಕ್ಷ್ಯ
ವೈರಾಗ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ | ಸಚ ಮೋಖಾದ್ ಇತರತ್ರ ನಿರ್ವಿಣ್ಣೋ ವಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಗುರುಮೇವ
ಅಭಿಗಚ್ಛೇತ್ | ಯಸ್ಮಾತ್ ನಿತ್ಯಪುಮರ್ಥೋ ಮೋಕ್ಷ್ಯ ಕರ್ಮಾದಿನಾ ನ ಸಿದ್ಧತಿ ತಸ್ಮಾದ್
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರಾಪಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಪದೇನ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿತ್ವಂ ಸೂಚಿತಮ್ | 'ದೇವಾದೀನಾಂ ತು
ಯತ್ ಜ್ಞಾನಂ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ಕೀರ್ತಿತಂ' ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ | ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿರಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಅಧಿಕಾರ
ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಆಹ || ಯಂ ಇತಿ ||

ಯೇಷ ವಿಷ್ಣುಃ ಯಂ ವ್ಯಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ ತಸ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭವತಿ | ತತಶ್ಚ ತಸ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಣಃ
ಸ್ವಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ವ್ಯಣುತ ಇತ್ಯನೇನ ಭಕ್ತತ್ವಂ ಸೂಚಿತಮ್ | ಸಾ ಚ
ಭಕ್ತಿಃ ವಿಷ್ಣೌ ಸರ್ವಾಧಿಕಾ ಅನ್ಯೇಷ್ಟಪಿ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೋಪಯೋಗಿನೀತ್ಯೇತತ್
ಶ್ರುತ್ಯಾ ಆಹ || ಯಸ್ಯ ಇತಿ ||

ವ್ಯೋಮಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚ -

ಅನ್ಯಜಾ ಅಪಿ ಯೇ ಭಕ್ತಾ ನಾಮಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಿಣಃ |

ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧನಾಂ ತನ್ವಜ್ಞಾನೇಽಧಿಕಾರಿತಾ ||

ಏಕದೇಶೇ ಪರೋಕ್ಷೇ ತು ನ ತು ಗ್ರನ್ಥಪುರಸ್ಸರೇ |

ತ್ಯೈವರ್ಣಿಕಾನಾಂ ವೇದೋಕ್ಷೇ ಸಮ್ಯಗ್ಭಕ್ತಿಮತಾಂ ಹೌ ||

ಆಹುರಪ್ಯುತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಣಾಮಧಿಕಾರಂ ತು ವೈದಿಕೇ |

ಯಥೋರ್ವಶೀ ಯಮೀ ಚೈವ ಶಚ್ಯಾದ್ಯಾಶ್ಚ ತಥಾಪರಾ || ಇತಿ ||

ಯತೋ ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಾದಮೃತೇ ನ ಮೋಕ್ಷಃ, ನ ಚ ಜ್ಞಾನಂ

ವಿನಾಽತ್ಯರ್ಥಪ್ರಸಾದಃ, ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಕರ್ತವ್ಯಾ |

ಯತ್ರಾನವಸರೋಽನ್ಯತ್ರ ಪದಂ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ |

ವಾಕ್ಯಂ ವೇತಿ ಸತಾಂ ನೀತಿಃ ಸಾವಕಾಶೇ ನ ತದ್ಭವೇತ್ ||

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ |

ನನು ಅಧ್ಯಯನವತಾಂ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿತ್ವೇ ತ್ರಿವರ್ಣೇತರೇಷಾಂ
ಅಧ್ಯಯನವಿದುರಾಣಾಂ ಜ್ಞಾನಾಭಾವೇನ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪ್ರಮಾಣೇನ
ಪರಿಹರತಿ || ವ್ಯೋಮಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚ ಇತಿ || ಅನ್ಯಜಾ ವರ್ಣಬಾಹ್ಯಾಃ | ಭಕ್ತಾ ಇತಿ
ಅಧಿಕಾರಕಥನಮ್ | ತನ್ತ್ರಂ ಪಞ್ಚರಾತ್ರಾದಿ | ಅಧ್ಯಯನ ಅಭಾವೇನ
ವೈದಿಕಜ್ಞಾನಾನಧಿಕಾರತ್ವೇಽಪಿ ತ್ರಿವರ್ಣೇತರೇಷಾಂ ನಾಮಾದಿಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್
ಮೋಕ್ಷೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | 'ಸಮತ್ವೀಂ ಮೇ ಪರಾಧಮ' ಇತ್ಯಾದೌ ಸ್ತ್ರೀಣಾಮಪಿ
ವೇದಾಧಿಕಾರದರ್ಶನಾತ್ ಕಥಂ ತಾಸಾಂ ಅನಧಿಕಾರ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಸ್ಯ ಅಪವಾದಂ ಆಹ || ಆಹುಃ
ಇತಿ || ತಥಾ ಪರಾ ಮುನಿಸ್ತ್ರಿಯೋ ನರಾದಿಕುಲಜಾಶ್ಚ |

ಏವಂ ಅಥ ಶಬ್ದಂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಿಸ್ತರಾಭ್ಯಾಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಅತಃಶಬ್ದೋ ಹೇತ್ವರ್ಥ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ವ್ಯನಕ್ತಿ ||
ಯತ ಇತಿ || ಸುಖಮೇವ ಮೇ ಸ್ಯಾದ್ ದುಃಖಂ ಮನಾಗಪಿ ಮಾಭೂದ್ ಇತಿ
ಸರ್ವಾಭಿಮತಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ನಾರಾಯಣಾತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಸಾದಮನ್ತರೇಣ ಅಸಮ್ಭವಾದ್
ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಚ ತದಪೋಕ್ಷ್ಯ ಜ್ಞಾನಮನ್ತರೇಣ ಅಲಾಭಾದ್, ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಚ
ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಂ ವಿನಾ ಅನುದಯಾದ್ , ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಸಾದದ್ವಾರಾ
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಾಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನೋತ್ಪಾದಿಕಾ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾಕರ್ತವ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಯ ಯದುಕ್ತಂ
ಅಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವಾತ್ ನ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಷಯತ್ವಂ ಇತಿ ತದ್ ಬ್ಹ ಪದಪ್ರಯೋಗೇಣ ಪರಾಸ್ತಮ್ | ತಥಾ ಹಿ
| ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಅಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವಂ ಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ಯ ಯದಿ ತತ್ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಜೀವಾಭಿನ್ನಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಏತದ್ ಅಸ್ತಿ | ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಪದಶ್ರವಣಾತ್ 'ತದ್ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ಯ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ' | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಶ್ಚ
ಪೂರ್ಣಗುಣತಾಂ ವಕ್ತಿಃ | 'ಅಥ ಕಸ್ಮಾದುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ | ಬೃಹನ್ನೋ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಗುಣಾಃ' ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ತಥಾ ಚ ಕಥಂ ತಸ್ಯ ಜೀವಾಭೇದಃ ಜೀವಸ್ಯ ಅಲ್ಪಗುಣತ್ವೇನ ಅನುಭವಾತ್ | ನ ಚ
ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಗುಣಾಧ್ಯಾಸಃ | ಪರಮಾರ್ಥತೋ ಅಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ | ದೇಶಾದಿ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತಾ
ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಉಕ್ತಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ದೇಶಾದಿ ಅಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಚ ಜೀವಾಭೇದ
ಸಿದ್ಧೇಃ | ಜೀವಾಣುತ್ವಸ್ಯ ಚ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತ್ವೇಽಪಿ ತದ್ವಿನ್ನ
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವಾದ್ವಿಷಯತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ, ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಷ ತತ ಏವ
ಅಧಿಕಾರ್ಯಾದಿ ಸಮ್ಭವಾದ್, ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ | ಬ್ರಹ್ಮಪದವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪಂ
ನಾರಾಯಣಪದಮ್ | ನನು ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ ಪದಂ ಅತ್ರ ನ ಶ್ರೂಯತೇ ಯದಿ ಅಧ್ಯಾಹರಃ, ತರ್ಹಿ

ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ಅಧ್ಯಾಹರಃ ಕಿ ನ ಸ್ಯಾದ್, ಅಧ್ಯಾಹರಸ್ಯ ನಿರಜ್ಞುಶತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯ ಆಹ || ಯತ್ರ ಇತಿ ||

ಯತ್ರ ವಾಕ್ಯೇ ಮಹಾವಾಕ್ಯೇ ವಾ ಯತ್ ಪದಂ ವಾಕ್ಯಂ ವಾ ವಿನಾ ಅನ್ಯತ್ರ ಅರ್ಥಾಂತರೇ ಅನವಸರೋ ಅರ್ಥಾಂತರಸ್ಯ ಅಘಟನಾ, ತತ್ರ ವಾಕ್ಯೇ ಮಹಾವಾಕ್ಯೇ ವಾ ತದೇವ ಪದಂ ವಾಕ್ಯಂ ವಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ನ ಅನ್ಯದ್ ಇತಿ ಸತಾಂ ನ್ಯಾಯಃ | ಯತ್ ಪದಂ ವಾಕ್ಯ ವಾ ವಿನಾ ಅಪಿ ಪದಾಂತರೇಣ ವಾಕ್ಯಾಂತರೇಣ ವಾ ವಾಕ್ಯೇ ಮಹಾವಾಕ್ಯೇ ವಾ ಸಾವಕಾಶೇ ಅರ್ಥಾಂತರೇ ಘಟನಾವತಿ , ತದೇವ ಪದಂ ವಾಕ್ಯಂ ವಾ ನಿಯಮೇನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ನ ಭವೇದ್ ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ ಕರ್ತವ್ಯಪದಮೇವ ಅಧ್ಯಾಹಾರ್ಯಮ್ | ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಅಧಿಕಾರಕಥನಾದಿನಾ ಅಯೋಗಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

‘ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ | ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ ಅಯನಾಯ ವಿದ್ಯತೇ’ ||

‘ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋಽತ್ಯರ್ಥಮಹಂ ಸ ಚ ಮಮ ಪ್ರಿಯಃ’ |

‘ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ’ |

‘ಆತ್ಮಾವಾಸರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮನ್ತವ್ಯೋ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ’ -
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಃ |

‘ಕರ್ಮಣಾತ್ವಧಮಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪ್ರಸಾದಃ ಶ್ರವಣಾದಿಭಿಃ |

ಮಧ್ಯಮೋ ಜ್ಞಾನಸಮ್ಪತ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಸಾದಸ್ತುತಮೋ ಮತಃ ||

ಪ್ರಸಾದಾತ್ತ್ವಧಮಾದ್ಧಿಷ್ಟೋಃ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ |

ಮಧ್ಯಮಾಜ್ಞನಲೋಕಾದಿರುತ್ತಮಸ್ತೇವ ಮುಕ್ತಿಧಃ ||

ಶ್ರವಣಂ ಮನನಂ ಚೈವ ಧ್ಯಾನಂ ಭಕ್ತಿಸ್ತಥೈವ ಚ |

ಸಾಧನಂ ಜ್ಞಾನಸಮ್ಪತ್ತೌ ಪ್ರಧಾನಂ ನಾನ್ಯದಿಷ್ಟತೇ ||

ನ ಚೈತಾನಿ ವಿನಾ ಕಶ್ಚಿಜ್ಞಾನಮಾಪ ಕುತಶ್ಚನ’| ಇತಿ ನಾರದೀಯೇ |

ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಾದಂ ಋತೇ ನ ಮೋಕ್ಷ ಇತ್ಯೇತತ್ ಗುತ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ತಂ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಜ್ಞಾನಾತ್ ಮೋಕ್ಷೋ ನಾಮ ಅನನ್ಯಥಾ ಉಪಪತ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಸಾದಾದೇವ ಉಕ್ತೇ ಭವತಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಅರ್ಥಾತ್ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೈಕಸಾಧ್ಯತ್ವಂ ಕಿನ್ತು ಶ್ರುತಂ ಚ ಇತಿ ತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ಯಂ ಇತಿ || ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಸನ್ ವೃಣುತೇ ತೇನೈವ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜಿಜ್ಞಾಸಯಾ ಜ್ಞಾನಂ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಶ್ರವಣಾದಿರೂಪಾ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಕರ್ಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನ ಚ ಶ್ರವಣಾದೇ: ಅಸನ್ವಾಚ್ಯತಾ ಜಿಜ್ಞಾಸಿತಂ ಸುಸಮ್ನಮ್ ಇತಿ ವಿಚಾರೇಪಿ ತತ್ ಪ್ರಯೋಗಾದಿಚ್ಛಾಯಾ ವಿವಿಧೇಯತ್ವಾದ್ ಭವತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಥನಸ್ಯ ವೈಯರ್ಥ್ಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಚ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರಿ ಇತಿ | ಅಸ್ತು ಮೋಕ್ಷೋ ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದಸಾಧ್ಯಃ ತದರ್ಥಂ ನ ಜ್ಞಾನಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮ್ | 'ತತ್ಕರ್ಮ ಹರಿತೋಷಂ ಯತ್' 'ಯ ಇಮಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಮ್' ಇತ್ಯಾದೇ: ಕರ್ಮಾದಿನಾ ಅಪಿ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದಸಿದ್ಧೇ: | ಯದ್ಯಪಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಕರ್ಮಾದಿ ಸಾಧ್ಯತ್ವಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧಂ ತಥಾಪಿ 'ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನ್' 'ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ' ಇತ್ಯಾದೌ ಅನ್ಯ ನಿಷೇಧಾತ್ ಶಙ್ಕಾಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಪುನಃ ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇ ಅನ್ಯನಿಷೇಧಾ ಭಾವಾದ್ ಭವೇದ್ ಏವಂ ಶಙ್ಕಾ ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಂ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಪರಿಹರತಿ || ಕರ್ಮಣಾ ಇತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಭವೇದೇವ ಕರ್ಮಾದಿನಾ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದಃ, ತಥಾಪಿ ತಸ್ಯ ಅನುತ್ತಮತ್ವಾತ್ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧ್ಯಸ್ಯ ಏವ ಉತ್ತಮತ್ವಾತ್ | ಅಮತ್ತಮೇನ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧೇ: ಉತ್ತಮೇನೈವ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧೇ: ತತ್ ಸಾಧನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಜ್ಞಾನಂ ಚ 'ಕರ್ಮಣಾ ಜ್ಞಾನಮಾತನೋತಿ' ಇತ್ಯಾದೇ: ಕರ್ಮಾದಿನಾ ಅಪಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ನ ಜಿಜ್ಞಾಸಯಾ ಕೃತ್ಯಮ್ | ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇ ಅನ್ಯನಿಷೇಧಾಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಂ ತತ್ ಶೇಷೇಣ ಪರಿಹರತಿ || ಶ್ರವಣಂ ಇತಿ || ಕಾ ಗತಿ: ತರ್ಹಿ ಏತದ್ ವಚನಸ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪ್ರಧಾನಂ ಇತಿ || ಅಪ್ರಧಾನ ಸಾಧನಂ ಕರ್ಮಾದಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವಿಪರೀತಂ ಕಿನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಏತಾನಿ ಶ್ರವಣಾದೀನಿ | ಕುತಶ್ಚನ ಕರ್ಮಾದೇ: | ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಶ್ರವಣಾದಿ ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಿತ್ವಾತ್ ತದೇವ ಪ್ರಧಾನಸಾಧನಂ, ಕರ್ಮಾದೇ: ತದಭಾವಾತ್ ತತ್ ಪಾರಮ್ಪರ್ಯೇಣ ಸಾಧನಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

'ಬ್ರಹ್ಮ' ಶಬ್ದಶ್ಚ ವಿಷ್ಣಾವೇವ -
'ಯಮನ್ತಃ ಸಮುದ್ರೇ ಕವಯೋಽವಯನ್ತಿ ತದಕ್ಷರೇ ಪರಮೇ ಪ್ರಜಾಃ |
ಯತಃ ಪ್ರಸೂತಾ ಜಗತಃ ಪ್ರಸೂತೀ ತೋಯೇನ ಜೀವಾನ್ವ್ಯಸಸರ್ಜ ಭೂಮ್ಯಾಮ್' -
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ'
'ತದೇವರ್ತಂ ತದು ಸತ್ಯಮಾಹುಸ್ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಂ ಕವೀನಾಮ್' ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ ||
'ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ' ಇತಿ ವಚನಾದ್ವಿಷ್ಣುರೇವ ಹಿ ತತ್ರೋಚ್ಯತೇ ||
ನ ಚೇತರಶಬ್ದಾತ್ ತತ್ರಾಪ್ತೆಃ -
'ನಾಮಾನಿ ವಿಶ್ವಾಽಭಿ ನ ಸನ್ತಿ ಲೋಕೇ ಯದಾವಿರಾಸೀದನ್ಯತಸ್ಯ ಸರ್ವಮ್' |

ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯಮಾವಿಶನ್ತಿ ತಂ ವೈ ವಿಷ್ಣುಂ ಪರಮಮುದಾಹರನ್ತಿ' - ಇತಿ
ಭಾಲ್ಗವೇಯಶ್ರುತಿಃ ||

'ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ನಾಮಧಾ ಏಕ ಏವ ತಂ ಸಮೃಶ್ಶಂ ಭುವನಾ ಯನ್ಯನ್ಯಾ'
ಇತ್ಯೇವಶಬ್ದಾನ್ನಾನೈಷಾಂ ಸರ್ವನಾಮತಾ |
'ಅಜಸ್ಯ ನಾಭಾವಧ್ಯೇಕಮರ್ಪಿತಂ ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿಶ್ವಾನಿ ಭುವನಾನಿ ತಸ್ಯುಃ'

-ಇತಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ಹಿ ಲಿಙ್ಗಮ್ |

ನ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ವಿನಾನ್ಯೋಽರ್ಥೋ ಯುಜ್ಯತೇ ||

'ಅಜಸ್ಯ ನಾಭಾವಿತಿ ಯಸ್ಯ ನಾಭೇರಭೂಚ್ಛುತೇಃ ಪುಷ್ಕರಂ ಲೋಕಸಾರಮ್ ||
ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ವ್ಯಸ್ತಸಮಸ್ತವಿಶ್ವವಿಭೂತಯೇ ವಿಷ್ಣವೇ ಲೋಕಕರ್ತೃಃ'

ಇತಿ ಸ್ತಾನೋ |

'ಪರೋ ದಿವಾ ಪರ ಏನಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾ' ಇತಿ ಸಮಾಖ್ಯಾಶ್ರುತೌ ||

'ಯಂ ಕಾಮಯೇ ತಂ ತಮುಗ್ರಂ ಕೃಣೋಮಿ ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ತಮೃಷಿಂ ತಂ
ಸುಮೇಧಾಮ್' ಇತ್ಯುಕ್ತಾ 'ಮಮ ಯೋನಿರಪ್ಸ್ವಂತಃ ಸಮುದ್ರೇ' ಇತ್ಯಾಹ |

ನನು ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಾದಂ ಋತೇ ನ ಮೋಕ್ಷಃ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ ತತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಏವ ಕರ್ತವ್ಯಾ ನ
ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ನಾರಾಯಣ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಪದೇನ ವಿವಕ್ಷಿತಃ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ಇತಿ |
ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಬಹ್ವರ್ಥತೇ ಸೂತ್ರಕಾರವಿವಕ್ಷಾವಿಶೇಷಸ್ಯ ದುರ್ಜ್ಞೇಯತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮ
ಇತಿ ||

ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಮುಖ್ಯ ಇತಿ ಶೇಷಃಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಅನೇಕಾರ್ಥತ್ವೇಽಪಿ ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾ,
ಮುಖ್ಯಸ್ಯೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಾತ್, ಸ ಏವ ಸೂತ್ರಕಾರವಿವಕ್ಷಿತೋ ಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | 'ಸ
ವಿಷ್ಣುರಾಹ ಹಿ' 'ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತ ಇತಿ ' ನಿರಂತರ ಸೂತ್ರದ್ವಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇನ
ನಾರಾಯಣಸ್ಯೈವ ಪ್ರಸ್ತುತಿಂ ಸೂಚಯತಿ ವಿಷ್ಣುಗ್ರಹಣೇನ |

ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ರೂಢತ್ವಾತ್, ರೂಢೇರೇವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಅಸೌ
ಮುಖ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಂ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಅನ್ಯತ್ರ ರೂಢೋ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ ತಥಾಪಿ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಮುಖ್ಯಃ | ಅನ್ಯತ್ರ ಅಜ್ಞರೂಢಿತ್ವಾದ್
ಭಗವತಿ ಚ ವಿದ್ವದ್ರೂಢ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದ ಇತಿ | 'ಕವೀನಾಂ ತದೇವ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ'
ಇತಿಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್, ವಿದ್ವದ್ ಅವಿದ್ವದ್ ರೂಢ್ಯೋಃ ವಿದ್ವದ್ರೂಢೇರೇವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ | ತತ್
ಶಬ್ದೇನ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಕುತ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಯಂ ಅಂತಃಸಮುದ್ರೇ ಸ್ಥಿತಂ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಜಾನಂತಿ ಇತಿ
ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಮುದ್ರಸ್ಥತ್ವ ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರ ಕಥಂತ್ ಸಮ್ಭವಾತ್ ತತ್ ಶಬ್ದೇನ ಕುತೋ ವಿಷ್ಟುತ್ವ ನಿಶ್ಚಯ
ಇತ್ಯತೋ ನಿರವಕಾಶಶ್ರುತೇರೇವ ಇತ್ಯಾಹ || ತನ್ನ ಇತಿ ||

ಯತಃ ತಂ ವಿದ್ಮಹೇ ಚ , ತಸ್ಮಾತ್ ಅಸ್ಮಾನ್ ಶುಭಂ ಪ್ರತಿ ವಿಷ್ಟುಃ ಚೋದಯತು ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದಿ
ವಿಷ್ಟುಶಬ್ದಾತ್ ಸ ಏವ ಅತ್ರ ಉಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತರ್ಹಿ ತೋ ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತರವಾಚಕ ಶಬ್ದ
ಸದ್ಭಾವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಅಪಿ ಮುಖ್ಯಬ್ರಹ್ಮತಮವಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಇತ್ತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ |.

ಕುತೋ ನ ಇತರೇಷಾಂ ಮುಖ್ಯಬ್ರಹ್ಮತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್, ತತ್ ಪ್ರಾಪಕಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಟೂ ಏವ
ಮುಖ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ತತ್ರ ಶ್ರುತಿಂ ಆಹ || ನಾಮಾನಿ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಾಣಿ ನಾಮಾನಿ ರುದ್ರಾದಿ ಜಗತಿ ಮುಖ್ಯತೋ ನ ಸನ್ತಿ, ಯತೋ ವಿಷ್ಟು ಇತರಸ್ಯ ಜಗತಃ
ಸರ್ವಂ ನಾಮಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್, ತರ್ಹಿ ಕಸ್ಮಿನ್ ತಾನಿ ಣುಖ್ಯತಃ ಸರ್ವಾಣಿ
ನಾಮಾನಿ, ಯಂ ಮುಖ್ಯತೋ ವಾಚಕತ್ವೇನ ವಿಶನ್ತಿ | ತಂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಷ್ಟುಂ
ವದನ್ತಿ ವಿದ್ವಾಂಸ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಥಾ ಸರ್ವನಾಮಕತ್ವೇನ ವಿಷ್ಟುರೇವ ಅತ್ರ ಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಥಾ
ರುದ್ರಾದೀನಾಮಪಿ ವಿಷ್ಟು ದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೇನ ತ ಏವ ಅತ್ರೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯುಃ ಇತ್ಯತ ಆಹಿ
|| ಯ ಇತಿ ||

ನಾಮಧಾ ನಾಮಧಾರಕಃ | ಯತ್ ಶಬ್ದೇನ ವಿಷ್ಟುಃ ಇತಿ ಕುತೋ ಅಸ್ಯ ಸೂಕ್ತಸ್ಯ ಅನ್ಯಪರತ್ವಾದ್
ಇತ್ತ ಆಹ || ಅಜಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಪದ್ಮನಾಭತ್ವಲಿಙ್ಗಾದ್ ಅಯಂ ವಿಷ್ಟುರೇವ | ಉತ್ಸರ್ಗತೋ ಲಿಙ್ಗಾತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯೇ ಅಪಿ,
ನಿರವಕಾಶ ಲಿಙ್ಗೇನ ಸಾವಕಾಶ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಶ್ರುತೇಃ ಬಾಧಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ||
ನಾಭ್ಯರ್ಪಿತಂ ಪದ್ಮಾದ್ ಅನ್ಯತ್ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ನಾಭ್ಯರ್ಪಿತೋ ವಿಶ್ವಾಧಾರಃ ಪದಾರಥಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪದ್ಮಾಖ್ಯಾರ್ಥಂ ವಿನಾ ಅನ್ಯೋ ನ ಯುಜ್ಯತೇ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಬಾಧಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಕೇವಲಂ ಏತತ್ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ ಪದ್ಮನಾಭಶ್ಚ ಹರಿಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಏವ
ಕಿನ್ತು ತದ್ ವಾಚಿತ್ವೇನ ಸ್ಮೃತಿಗೃಹೀತತ್ವಾತ್ ಚ ಇತ್ಯಾಹ || ಅಜಸ್ಯ ಇತಿ ||

‘ಅಜಸ್ಯ ನಾಭೌ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಕ್ವಚಿದ್ ವ್ಯಸ್ತಾಃ ಕ್ವಚಿದ್ ಸಮಸ್ತಾ
ವಿಶ್ವವಿಭೂತಯೋ ಯೇನ ಅಸೌ ತಥೋಕ್ತಃ | ಪೂರ್ವಾರ್ಥೇ ವಿಷ್ಟುವಾಚಕಾಭಾವಾದ್
ಉತ್ತರಾರ್ಥೇ ಉದಾಹರಣಮ್ | ಯದಾ ನಿರವಕಾಶತ್ವೇನ ಲಿಙ್ಗಮಾತ್ರಂ ಶ್ರುತಿಬಾಧಕಂ ತದಾ
ಕಿಂ ವಾಚ್ಯಂ ಸಮಾಖ್ಯಾಯುಕ್ತಂ ತದ್ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಪರ ಇತಿ ||

‘ಪರೋ ದಿವಾ ಪರ ಏನಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಪರೋ ದೇವೇಭಿಃ ಅಸುರೈಃ ಯದಸ್ತಿ’ ಇತ್ಯನೇನ
ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸೂಕ್ತೇನ, ಸೂಕ್ತಾಂತರೇ ‘ಪರೋ ದಿವಾ ಪರ ಏನಾ ಪೃಥಿವೀ ಏತಾವತಿ ಮಹಿನಾ
ಸಮ್ಭೂವ’ ಇತಿ ಸಮಾಖ್ಯಾನಾತ್ ಚ ವಿಷ್ಟುರೇವ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸೂಕ್ತೋಕ್ತಃ | ನ ಚ ತತ್ರಾಪಿ ವಿಷ್ಟುಃ

ಕುತ ಇತಿ ಶಙ್ಕಮ್ | ಯತಃ ಸಮಾಖ್ಯಾಶ್ರುತೌ ದ್ವಾವಾಪೃಥಿವೀಪರಂ ಮಮ
ಯೋನಿರಪ್ಸ್ವಂತಃಸಮುದ್ರೇ ಇತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಸ್ವಕಾರಣತ್ವೇನ ಸಮುದ್ರಸ್ಥಿತತ್ವೇನ ಚ ಆಹ ನ ಚ ಅಸ್ತು
ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾರಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಅನ್ಯತಮಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಯಂ ಕಾಮಯೇ ಇತಿ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಸ್ವಾಧೀನತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ದಿವಾ ಇತ್ಯಾದಿ ತೃತೀಯಾ ಪಞ್ಚಮ್ಯರ್ಥೇ | ಸ
ವಷ್ಟುಃ ದ್ವಾವಾಪೃಥಿವೀಪರೋ ರಅಹಂ ತು ಮಹಿಮ್ನಾ ಏತಾವತೀ ಪರಿಮಿತಾ ಬಭೂವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಯಂ ಉಕ್ರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಋಷಿಂ ಸುಮೇಧಸಂ ವಾ ಕರ್ತುಂ ಕಾಮಯೇ ತಂ ತಂ ಉಗ್ರಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಋಷಿಂ ಸುಮೇಧಸಂ ವಾ ಕರೋಮಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಉಗ್ರೋ ರುದ್ರಃ | ಸಮುದ್ರೇಽಂತರ್ನಾರಾಯಣಃ | ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್
ಸೂಚಿತತ್ವಾಚ್ಚಾಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ | ನ ಚಾವಿರೋಧೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯತೇ | ಉಕ್ತಾನ್ಯಾಯೇನ
ಚ ಶ್ರುತಯ ಏತಮೇವ ವದಂತಿ |
'ವೇದೇ ರಾಮಾಯಣೇ ಚೈವ ಪುರಾಣೇ ಭಾರತೇ ತಥಾ |
ಆದಾವಂತೇ ಚ ಮಧ್ಯೇ ಚ ವಿಷ್ಟುಃ ಸರ್ವತ್ರ ಗೀಯತೇ'

ಇತಿ ಹರಿವಂಶೇಷು ||

ನ ಚೇತರಗ್ರನ್ಥವಿರೋಧಃ .
'ಏಷಂ ಮೋಹಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಾಶು ಯೋ ಜನಾನ್ ಮೋಹಯಿಷ್ಯತಿ |
ತ್ವಂ ಚ ರುದ್ರ ಮಹಾಬಾಹೋ ಮೋಹಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಕಾರಯ ||
ಅತಥ್ಯಾನಿ ವಿತಥ್ಯಾನಿ ದರ್ಶಯಸ್ವ ಮಹಾಭುಜ |
ಪ್ರಕಾಶಂ ಕುರು ಚಾತ್ಮಾನಾಮಪ್ರಕಾಶಂ ಚ ಮಾಂ ಕುರು' ಇತಿ ವಾರಾಹ ವಚನಾತ್ ||
ಶೈವ ಚ ಸ್ಕಾನ್ದೇ -
'ಶ್ವಪಚಾದಪಿ ಕಷ್ಟತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನಾದಯಃ ಸುರಾಃ |
ತದೈವಾಚ್ಯುತ ಯಾನ್ತೇವ ಯದೈವ ತ್ವಂ ಪರಾಜ್ಮುಖಃ' ಇತಿ ||
ಬ್ರಾಹ್ಮೇ ಚ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ -
'ನಾಹಂ ನ ಚ ಶಿವೋಽನ್ಯೇ ಚ ತಚ್ಚಕ್ಷೇಕಾಂಶಭಾಗಿನಃ |
ಬಾಲಃ ಕ್ರೀಡನಕೈರ್ಯದ್ವತ್ ಕ್ರೀಡತೇಽಸ್ಮಾಭಿರಚ್ಯುತಃ' ಇತಿ ||
ನ ಚ ವೈಷ್ಣವೇಷು ತಥಾ | ತಚ್ಚ'ಏಷ ಮೋಹಮ್' ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ ||
|| ಇತಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣಮ್ || 1 ||

ನನು ಅತ್ರ ಸಮದ್ರಸ್ಥೋ ರುದ್ರಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | 'ತಪ್ಯಮಾನಾಯ ಸಲಿಲೇ' ಇತಿ ಭಾರತೋಕ್ತೇಃ |
ನ ಚ ರಮಾಧೀನತ್ವೋಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ಉಗ್ರಶಬ್ದೇನ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಕ್ರೂರಸ್ಯೈವ
ಗ್ರಹಣಸಮ್ಭವಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ಉಗ್ರ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಉಗ್ರ ಇತಿ ರುದ್ರ ಏವ ಭವೇತ್ | 'ಉಗ್ರಃ ಕಪರ್ತಿಶ್ರೀಕಣ್ಠಃ' ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಉಗ್ರತ್ವೇನ
ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಉಗ್ರಶಬ್ದೇನ ರುದ್ರಶಬ್ದಾರ್ಥಸ್ಯ ಸೂಚಿತತ್ವಾತ್ ಚ | 'ಉಗ್ರೋ ರುದ್ರೋ ರೌದ್ರ'
ಇತಿ ಏಕಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಸಮುದ್ರಸ್ಥೋ ನಾರಾಯಣ ಏವ ಭವೇತ್ | ಸಮುದ್ರಶಯನತ್ವೇನ
ತಸ್ಯೈವ ಮಹೋದಧಿಶಯೋಽನ್ತಕ' ಇತ್ಯಾದೌ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಸಮುದ್ರಾಂತಸ್ಥತ್ವ ಕಥನೇನ
ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಾರ್ಥಸ್ಯ ಸೂಚಿತತ್ವಾತ್ ಚ | 'ಆಪೋ ನಾರಾ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು
ಅತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ದಿ ಸದ್ಭಾವೇಪಿ ತತ್ ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಅನ್ಯಸ್ವೀಕಾರೇ ಕಿಂ ಬಾಧಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ
ಚ ಇತಿ ||

ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಸ್ಯ ವಿರೋಧೈಕಾಪೋಹ್ಯತ್ವಾತ್ ತದಭಾವೇ ತತ್ ಪರಿತ್ಯಾಗೋ ನ ಯುಕ್ತಃ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಬಾಧಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಉಗ್ರಪದೇನ ರುದ್ರಗ್ರಹಣೇ ವಿಶ್ವಾಧಿಕೋ ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ತತ್ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಕ್ತ ಇತಿ ||

ನಾಮಾನಿ ವಿಶ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಕ್ತನ್ಯಾಯೇನ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಮನ್ಯಾಯೈಶ್ಚ ವಿಶ್ವಾಧಿಕಾದಿಶ್ರುತೀನಾಂ
ವಿಷ್ಣುಪ ತಯಾ ನ ಬಾಧಕತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕತ್ವೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ ||
ವೇದ ಇತಿ ||

ಏತದ್ ವಚನಸ್ಯ ಹರಿವಂಶತ್ರಯುಗತತ್ವ ಸೂಚನಾಯ ಬಹುವಚನಮ್ | ತಥಾಪಿ ಅಸ್ತಿ
ಪಾಶುಪದಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರೋಧಃ | ತತ್ರ ರುದ್ರಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ಉಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ನ ಚ ಇತಿ ||

ಕುತೋ ನ ವಿರೋಧ ಇತಿ ಚೇತ್ ತೇಷಾಂ ಮೋಹಾರ್ಥಂ ಕೃತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಏಷ
ಇತಿ ಮುಹ್ಯತೇ ಅನೇನ ಜನ ಇತಿ ಮೋಹೋ ನಟನಂ ವಜ್ರನಂ ವಾ | ತ್ವಂ ಚ ಸೃಜ
ದಧೀಚ್ಯಾದಿಭಿಃ ಕಾರಯ ಚ | ಅವಿದ್ಯಮಾನಂ ಅತಥ್ಯಮ್ | ವ್ಯಧಿಕರಣತ್ವೇನ ವಿದ್ಯಮಾನಂ
ವಿತಥ್ಯಮ್ | ಆತ್ಮಾನಂ ಮಾಂ ಚ ಪ್ರತಿ | ಪ್ರಕಾಶಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್ | ಸ್ವಾನ್ವಪುರಾಣಾನಾಂ ಶಿವಾದಿ
ವಿಷಯತ್ವಾತ್ ತದ್ವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ಶೈವೇ ಚ ಇತಿ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯೇ | ಕ್ರೀಡನಕೈಃ ಕ್ರೀಡಾಸಾಧನೈಃ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಕರಣೈಃ | ತೇಷಾಂ
ಶೈವಾದಿತ್ವೇಽಪಿ ವಿರೋಧಿತ್ವಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ವಿಷಮತ್ತಮತ್ವಾದೇರೇವ ಉಕ್ತತಯಾ
ಸ್ವವಿರೋಧೇನ ತತ್ರ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ವಿಪರೀತ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಶಿವಾದಿ ಉತ್ಕರ್ಷಾದೇಃ ಶೈವಾದಿ ಪುರಾಣೇಷು ಅಸಾಧರಣ್ಯೇನ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ತಥಾಪಿ ವಿಷ್ಣುತಮತ್ವ ರುದ್ರಾಧಮತ್ವಯೋಃ ವೈಷ್ಣವಗ್ರನ್ಥ ವಿರೋಧೋ ಅಸ್ತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ
ಇತಿ || ತಥಾ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ವಿರೋಧಃ |

ನನು ತತ್ರಾಪಿ ವಿಷ್ಣುನಾ ರುದ್ರಸ್ತುತ್ಯಾದಿ ಕಥಂ ಉಚ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಚ್ಚ ಇತಿ || ಯದುಚ್ಯತೇ
ತಚ್ಚ ಏಷ ಮೋಹಂ ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಮಾಹೋರ್ಧತ್ವೇನ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || ತಸ್ಮಾದ್
ರುದ್ರಾದೀನಾಂ ಅಧಮತ್ವೇ ಬಾಧಕಾಭವಾದ್ ಯಂ ಕಾಮಯ ಇತ್ಯಾದೌ ತ್ವಚನಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಕಾರಣತ್ವೇನ ಮಮ ಯೋನಿಃ ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ತತಶ್ಚ ತತ್ ಸಮಾಖ್ಯಾನಾದ್
ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸಕ್ತ ವಾಚ್ಯೋಽಪಿ ಸ ಏವ | ತಥಾ ಚ | ತಸ್ಯೈವ ಯೋ ದೇವಾನಾಂ ಇತಿ
ಸರ್ವನಾಮತ್ಪೋಕ್ಷೇಃ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಸರ್ವನಾಮತಾ, ಅತಃ ತೇಷಾಂ ತನ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತ್ಯಾದೌ
ಅಪ್ರಾಪ್ತೇಃ, ವಿಷ್ಣುರೇವ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ | ತತೋ ವಿಷ್ಣೋ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸ ಏವ
ಸೂತ್ರಕೃತಾ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತಯಾ ವಿವಕ್ಷಿತ ಇತಿ | ತದೇವಂ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯೇ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪದ
ಶ್ರವಣಾತ್, ತೇನ ಚ ತಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಗುಣತ್ಪೋಕ್ಷೇಃ, ನ ಅನುಭವಸಿದ್ಧ ಅಲ್ಪಗುಣ ಜೀವಾಭೇದಃ ತಸ್ಯ
ಇತಿ ಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವೇನ ವಿಷಯತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ, ಪ್ರಯೋಜನಾದಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಚ , ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಾ ಕರ್ತೃ್ಯ ಏವ,
ಅತಃ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂ ಆರಮ್ಭಣೀಯಮೇವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 1 || ಅ 1 ||

ಓಂ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ ಓಂ || 02-02 ||

ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರನಿಯಮನಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಬನ್ಧಮೋಕ್ಷಾ ಯತಃ |

‘ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಾ ನಿಯತಿರ್ಜ್ಞಾನಮಾವೃತಿಃ |
ಬನ್ಧಮೋಕ್ಷೌ ಚ ಪುರುಷಾದ್ಯಸ್ಮಾತ್ ಸ ಹರಿರೇಕರಾಟ್’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ಧೇ |
‘ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ | ಯೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ |
ಯತ್ರ ಯನ್ಯಭಿಸಂವಿಶಂತಿ | ತದ್ವಿಜ್ಞಾನಸ್ಯ | ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ’ ಇತಿ |
ಯ ಉ ತ್ರಿಧಾತು ಪೃಥಿವೀಮುತ ದ್ಯಾಮೇಕೋ ದಾಧಾರ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ |
ಚತುರ್ಭಿಸ್ಸಾಕಂ ನವತಿಂ ಚ ನಾಮಭಿಶ್ಚಕ್ರಂ ನ ವೃತ್ತಿಂ ವೃತೀರೈ ವೀವಿಪತ್ |
‘ಪರೋ ಮಾತ್ರಯಾ ತನ್ವಾ ವೃಧಾನ ನ ತೇ ಮಹಿತ್ವಮನ್ವ ಶ್ನುವಂತಿ |
ನ ತೇ ವಿಷ್ಣೋ ಜಾಯಮಾನೋ ನ ಜಾತೋ ದೇವ ಮಹಿಮ್ನಃ ಪರಮನ್ತಮಾಪ’ |
‘ಯೋ ನಃ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಯೋ ವಿಧಾತಾ ಧಾಮಾನಿ ವೇದ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ’

ಇತ್ಯಾದಿ ಚ ||02||

ಅತ್ರ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಸಂಘತಿಸ್ತು
ತದ್ವಿಜ್ಞಾನಸ್ಯ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸಂಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ, ತಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ
ಯಾವತ್ ನ ಸಾಧ್ಯತೇ ತಾವತ್ ತಸ್ಯ ಗುಣಪೂರ್ತಿ ಅಸಿದ್ಧಾ, ಭೇದಕಾಭಾವೇನ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತಾ ನ

ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ | (ಜಾದಿಃ) ತತ್ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಉತ ಜೀವ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |

ಉಭಯತ್ರಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಪದಪ್ರಯೋಗ ಏವ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಯದ್ಯಪಿ ಪೂರ್ವಾಧಿಕರಣೇ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋ ಮುಖ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತಥಾಪಿ ಸ್ವಕೃತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸ್ಥಾಪನಾಯ ಭಾಷ್ಯಕಾರೈಃ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಭವತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಜೀವ ಏವ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಬ್ರಹ್ಮಜಾತಿಜೀವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಜೀವೇ ರೂಢತ್ವಾತ್ | ಯದ್ಯಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೌ ಪ್ರವರ್ತತೇ ತಥಾಪಿ ತಸ್ಯ ತತ್ರ ಯೋಗೇನ ಏವ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ | ರೂಢಿಯೋಗಯೋಶ್ಚ ರೂಢೇರೇವ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್ ಜೀವವಾಚಿತ್ವಮೋವ ಮುಖ್ಯಮ್ | ನ ಚ ರೂಢಿ ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಯೋಗಾಙ್ಗೇಕಾರೋ ಯುಕ್ತಃ | ಬಾಧಕಂ ವಿನಾ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರಿ ತಾದೃಶಂ ಬಾಧಕಂ ಅಸ್ತು | ತಸ್ಮಾತ್ (ಜಾತ್ಯಾದೇಃ ಮುಖ್ಯತೋ ಅಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಾದ್ ದೇಹಾತ್ಮವಿವೇಕಸ್ಯಾವಶ್ಯಕತ್ವಾತ್) ಜೀವ ಏವ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮ | ತಸ್ಯ ಚ ಸ್ವಪ್ರಾಕಾಶತ್ವೇನ ಅಸನ್ನಿಗ್ಧತ್ವಾತ್ ಇಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತಾ ಇತಿ | ಅಥ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತಿ ||

ನಿರ್ಬಾಧರೂಢಿತ್ವಾತ್ ಜೀವ ಏವ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ, ತನ್ನಿರಾಕರ್ತುಂ ಜೀವಗ್ರಹಣೇ ಬಾಧಕಂ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷಣಂ ಆಹ ಸೂತ್ರಕಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಸ್ಯ ಜಗತೋ ಜನ್ಮ | ಆದಿಪದೋಕ್ತೇ ಸ್ಥಿಸಂಹೃತೀ ಯತಃ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತೀತಿನಿರಾಸಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಯಥಾವದ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸೃಷ್ಟಿ ಇತಿ ||

ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಕಂ ಅಸ್ಯ ಜಗತೋ ಯತೋ ಭವತಿ ತದೇವ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಉಚ್ಯತೇ | ತತ್ ಲಕ್ಷಣಂ ಚ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಸಮ್ಭವತಿ ನ ಜೀವೇ, ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಜೀವೇ ರೂಢತ್ವೇಽಪಿ ಬಾಧಕಸದ್ಭಾವಾತ್ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ, ಯುಕ್ತಾ ಏವ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಪಿ ವಿಷ್ಣೌ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋ ವಿದ್ವದ್ರೂಢಿಯುಕ್ತಃ ತಥಾಪಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮೋಕ್ತಿ ಇಯಂ ಇತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಇತಿ ತದ್ಗುಣಸಂವಿಜ್ಞಾನಮ್ | ಲಬ್ಧಜನ್ಮನೋ ಹಿ ಸ್ಥಿತಾದಿ ಇತ್ಯತೋ ಜನ್ಮಮ ಆದಿತ್ವಮ್ | ನನು ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ಯದಿ ವಿಷ್ಟೇಗನಿಷ್ಠಂ ತರ್ಹಿ ಭವೇತ್ ಜೀವಾಪಬಾಧಕಂ, ತದೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇತಿ || ಆವೃತಿಃ ಅಜ್ಞಾನಮ್ | ಏಕರಾಟ್ ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ | ನನು ಏತತ್ ಲಕ್ಷಣಂ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯೇ ನ ಉಪಲಭ್ಯತೇ ಅತಃ ಕಥಂ ಜೀವಾಪಬಾಧಕಂ ಇತ್ಯತಃ, ತತ್ ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯೇ ಕಥಿತಂ ಇತಿ ತದ್ ಉದಾಹರತಿ || ಯತ ಇತಿ |

ಯತ್ ಪ್ರಯನ್ತಿ ಪ್ರಲಯೇ | ಯದ್ ಅಭಿಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರವಿಶನ್ತಿ ಮುಕ್ತೌ | ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮಪಿ ವಿಷ್ಟೇಕನಿಷ್ಠಂ ಕಿಮು ಸರ್ವಂ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಸ್ಥಿತಕರ್ತೃತ್ವಸ್ಯ ತದೇಕನಿಷ್ಠತ್ವೇ ಶ್ರುತಿಂ ಆಹ || ಯ ಇತಿ ||

ಯ ಏಕ ಏವ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಕಾಲಾಧಾರಕಃ ಪೃಥಿವೀಂ ದ್ಯಾಂ ಸರ್ವಭುವನಾನಿ ಚ ದಧಾರ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ನಿಯಮನಂ ಚ ತದೇಕಕರ್ತೃತ್ವಂ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಂ ಆರ || ಚತುರ್ಭಿಃ ಇತಿ ||

ಸ ಬೃಹತ್ ಶರೀರೇ ಮೂಲರೂಪೇ ಚತುರ್ಭಿಃ ವಾಸದೇವಾದಿ ನಾಮಭಿಃ ನಾಮಮಾತ್ಯೈಃ
ಸ್ರೂಪಭೇದ ಶೂನ್ಯೈಃ ಸಾಕಂ ನವತಿಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಅಧಿಕಾನ್ ದೇವಾನ್ ವೃತ್ತಂ ಚಕ್ರಂ ಇವ
ಪರ್ಯವರ್ತಯದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಷ್ಟೌ ವಸವಃ ಏಕಾದಶ ರುದ್ರಾ ಏಕಾದಶ ಆದಿತ್ಯಾ ದಶ
ಪ್ರಜಾಪತಯಃ ಪಞ್ಚಾಶತ್ ಮರುತ ಇತಿ ನವತಿಃ | ಏತಾನಿ ಅಪಿ ಲಕ್ಷಣಾನಿ ಅನ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಾನಿ ನ
ಇತ್ಯಾಹ || ಪರ ಇತಿ ||

ಹೇ ವಿಷ್ಣೋ ದೇವ ತೇ ಮಹಿಮ್ನಃ ಪರಮಂತಂ ಸೀಮಾನಂ ಜಾಯಮಾನೋ ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ
ಜಾತೋ ನ ಆಪ ಜನಿಷ್ಯಮಾಣೋ ಆಪ್ಸ್ಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ನ
ವಿಕಾರಿತ್ವೇನ ಕಿನ್ನು ವಿತ್ಯವದೇವ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ದರ್ಶಯತಿ || ಯ ಇತಿ || ನಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ |

ನ ದತ್ತಪೂತ್ರಪಿತೃವತ್ ಪಿತಾ ಕಿನ್ನು ಜನಿತಾ, ಜನಕಃ | ಸರ್ವಾಣಿ ಭವನಾನಿ ತದ್ಗತ ಧಾಮಾನಿ ಚ
ವೇದ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತೋ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಾದಿಶೂನ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲಕ್ಷಣವತ್ತ್ವಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ
ಬ್ರಹ್ಮ ನ ಜೀವೋ ಅತೋ ಯುಕ್ತಾ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ || 2 ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಜನ್ಮಾದಿಕರಣಮ್ || 2 ||

ಅನುಮಾನತೋಽನ್ಯೇ ನ ಕಲ್ಪನೀಯಾಃ -

ಓಂ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾತ್ ಓಂ || 03-03 ||

‘ನಾವೇದವಿನ್ಮನುತೇ ತಂ ಬೃಹಂತಂ ಸರ್ವಾನುಭೂಮಾತ್ಮಾನಂ ಸಾಮ್ವರಾಯೇ’ ||
‘ಔಪನಿಷದಃ ಪುರುಷಃ’ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ ||

ಅತ ಜನ್ಮಾದಿಕರಣಸ್ಯ ಅನ್ನಿಷ್ಠತ್ವ ನಿರಾಸಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಸ್ಯ
ಜಿಜ್ಞಾಸೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರವಣಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಜನ್ಮಾದಿರಕ್ತತ್ವಸ್ಯ ಚ ಯದಾ
ಅನ್ಯನಿಷ್ಠತಾ ನಿವಾರ್ಯತೇ ತದಾ ಏವ ತೇನ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ | ತತ್
ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಅಸ್ತಿ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತನ್ಯಾಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸಂಶಯಜೀಜಮ್ | ಅನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಅನುಮಾನೇನ ರುದ್ರಾದೇರಪಿ ಕಾರಣತಾಸಾಧನಸೌಲಭ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಉದಾಹೃತಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ತಾಸಾಂ ಯುಕ್ತವಿರುದ್ಧಾರ್ಥೇ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಅಯೋಗಾತ್ | ತಥಾ ಚ
ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಸ್ಯ ಭಗವದೇಕನಿಷ್ಠತಾಭಾವಾತ್ ನ ತಸ್ಯೈವ ತೇನ
ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯಬ್ರಹ್ಮತಾನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತಿ || ಅನುಮಾನತ ಇತಿ || ಕಾರಣತ್ವೇನ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ತತ್ರ ಹೇತ್ವಾಕಾಕ್ಷಾಯಾಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯತಿ || ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾದಿತಿ || ಭವೇದ್
ಅನುಮಾನತೋ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಕಾರಣತ್ವಕಲ್ಪನಾ ಯದಿ ಕಾರಣಂ ಅನುಮಾನಿಕಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಏತದಸ್ತಿ | ಶಾಸ್ತ್ರೈಕಸಮಧಿಗಮ್ಯತ್ವಾತ್ ಕಾರಣಸ್ಯ | ನ ಹಿ ಧರ್ಮಾದಿ ನಿಶ್ಚಯೋ ಅನುಮಾನೇನ
ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ | ಕಾರಣಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರೈಕವೇದ್ಯತ್ವಂ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ನ ಇತಿ || ತಂ ಪೂರ್ಣಂ
ಸರ್ವಜ್ಞಂ ಸರ್ವ ಕರ್ತಾರಂ ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮಿನಂ ಮೋಕ್ಷಾಯ ಅವೇದವಿತ್ ನ ಜಾನಾತಿ | ಪುರುಷೋ
ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಉಪನಿಷದೇಕ ಸಮಧಿಗಮ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನ ಚಾನುಮಾಮಸ್ಯ ನಿಯತಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ ||

‘ಶ್ರುತಿಸಾಹಾಯ್ಯಿರಹಿತಮನುಮಾನಂ ನ ಕುತ್ರಚಿತ್ |
ನಿಶ್ಚಯಾತ್ ಸಾಧಯೇದರ್ಥಂ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಮೇವ ಚ ||
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಸಹಾಯಂ ಯತ್ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಮುತ್ತಮಮ್ |
ಪ್ರಮಾಣಪದವೀಂ ಗಚ್ಛೇನ್ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾವಿಚಾರಣಾ ||
ಪೂರ್ವೋತ್ತರಾವಿರೋಧೇನ ಕೋಽತ್ರಾರ್ಥೋಽಭಿಮತೋ ಭವೇತ್ |
ಇತ್ಯಾದ್ಯಮೂಹನಂ ತರ್ಕಃ ಶುಷ್ಕತರ್ಕಂ ತು ವರ್ಜಯೇತ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೌರ್ಮೇ ||

ಶಕ್ಯತ್ವಾಚ್ಚಾನುಮಾನಾನಾಂ ಸರ್ವತ್ರ |

‘ಸರ್ವತ್ರ ಶಕ್ಯತೇ ಕರ್ತುಮಾಗಮಂ ಹಿ ವಿನಾಽನುಮಾ |
ತಸ್ಮಾನ್ನ ಸಾ ಶಕ್ತಿಮತೀ ವಿನಾಗಮಮುದೀಕ್ಷಿತುಮ್ |’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ |

ಔಪನಿಷದಸ್ಯಾಪಿ ಕಾರಣಸ್ಯ ಅನುಮಾನೇನ ಸಿದ್ಧಿಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್, ಸ್ವಾತನ್ತ್ರಾದಿಹೇತುನಾ
ಪೂರ್ಣತ್ವಾದಿ ಸಿದ್ಧಿ ಅಜ್ಞೇಕಾರಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಅಸ್ತು ಏವ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಔಪನಿಷದಪದಾರ್ಥಂ ನಿಶ್ಚಯಕರ್ತೃಂ, ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ಸಕಾರಿಯುಕ್ತಸ್ಯ ಏವ, ನ ತು ನಿಯತಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಸ್ವಾತನ್ತ್ರೇಣ ಅದೃಷ್ಟಾರ್ಥ
ನಿಶ್ಚಯಕರ್ತೇ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಾದಿ ಸಮ್ಯವಾತ್ | ತಾದೃಶಂ ಚ ಪ್ರಕೃತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಏವ
ಸ್ಮೃತಿಸಮ್ಮತಿಂ ಆಹ || ಶ್ರುತಿ ಇತಿ || ಕುತ್ರಚಿತ್ ಅದೃಷ್ಟೇ ಯಥಾ ಈಶ್ವರೋ ನ ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ
ಚೇತನತ್ವಾದ್ ಇತಿ | ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ದೋಷಗ್ರಾಹಿ |

ತರ್ಹಿ ಕೀದೃಶಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಖಾದೇಃ ಅದೃಷ್ಟಾರ್ಥ ನಿಶ್ಚಯಕರ್ತೃಂ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಶ್ರುತಿ ಇತಿ ||

ಅತ್ರಾಪಿ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ | ಯಥಾ ಯಥೋದಾಯಾಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ | ತರ್ಕಃ
ಪ್ರಮಾಣಪದವೀಂ ಗಚ್ಛೇದ್ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಯಥಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಪೂರ್ಣತ್ವಾದ್ ಇತಿ | (ನ
ಕೇವಲಂ ಏತತ್ ಸ್ಮೃತಿಬಲೇನ ಕೇವಲಾನುಮಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾ ಭಾವೋಪಿ ತು ವಿಪಕ್ಷೇ

ಬಾಧಕಭಾವಾತ್ ಚ ಇತ್ಯಾಹ | ಕೇವಲಾನುಮಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅತಿಪ್ರಸಂಘಂ ಚ ಆಹ ||
ಶಕ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಾಹಿತ್ಯಹೀನ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ಜಗತ್ಕಾರಣಭಾವಾದೌ ಶಶಾದೀನಾಂ
ವಿಷಾಣಿತ್ವಾದೌ ಚ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ಅನುಮಾನ್ಯ ನಿಯತಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ತ್ವವ
ಕೇವಲಾನುಮಾನಸ್ಯ ಅನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರೇಣೈವ ಕರ್ತೃತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ |

‘ರೇತೋ ಧಾತುರ್ವಟಕಣಿಕಾ ಘೃತಧೂಮಾಧಿವಾಸನಮ್ |

ಜಾತಿಸ್ಮೃತಿರಯಸ್ಕಾನ್ತಃ ಸೂರ್ಯಕಾನ್ತೋಽಮ್ಬುಭಕ್ಷಣಮ್ ||

ಪ್ರೇತ್ಯ ಭೂತಾಪ್ಯಯಶ್ಚೈವ ದೇವತಾಭ್ಯುಪಯಾಚನಮ್ |

ಮೃತೇ ಕರ್ಮನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಪ್ರಮಾಣಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಯಃ ||’

-ಇತಿ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮವಚನಾನ್ ನಾಸ್ತಿಕ್ಯವಾದೋ ಯುಜ್ಯತೇ |

ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ತಪ ಆಧಿಫಲಸ್ಯ ||

ನನು ಅತೀನ್ದ್ರಿಯ ಅರ್ಥಭಾವೇನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇತರಸ್ಯ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಾತ್ ಕಥಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾದ್
ಈಶ್ವರಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ನಾಸ್ತಿಕವಾದಂ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮವಚನೇನ ನಿರಾಚಷ್ಟೇ || ರೇತೋ ಇತಿ ||

ರೇತೋಧಾತ್ವಾದಿ ಅತೀನ್ದ್ರಿಯಾರ್ಥಸತ್ತೇ ಅನುಮಾನಾದಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಚ ಪ್ರಮಾ ಪ್ರಮಾಪಕ
ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯಃತಥಾ ಹಿ ರೇತಃ ಶರೀರಯೋಃ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವೋ ಅಸ್ತಿ | ನಚ ಅಸೌ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋ
ಅತೋ ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಿತ್ವಾಖ್ಯ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಮಾನತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ | ನ ಚ ಜೀವತ್ ಸರ್ವಶರೀರೇ
ಪತಿತಂ ಕಾರ್ಯಕರಂ ಅತಃ ತತ್ ಪ್ರೇರಕ ಈಶ್ವರಾದೃಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಃ | ತತಃ ತತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಕ
ಆಗಮ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಃ | ಏವಂ ವಾತಾದಿ ಧಾತುಃ ಅಪಧ್ಯಾದ್ ವಿಕ್ರಿಯತೇ ನಾಪಿ ಮೃತಶರೀರೇ
ನ ಜೀವತ್ ಶರೀರೇಷು ಸರ್ವೇಷು | ವಟಕಣಿಕಾತೋ ವಟ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ನ ಚ ಭರ್ಜಿತಾಯಾ ನಾಪಿ
ಅಭರ್ಜಿತಾಭ್ಯಃ ಸರ್ವಾಭ್ಯಃ ಘೃತೇನ ವೀನತಾ ಜಾಯತೇ ನ ಮೃತಶರೀರೇ ನಾಪಿ ಜೀವತ್
ಸರ್ವಶರೀರೇಷು | ಧೂಮಾದಿ ವಾಸನೇನ ವ್ಯಕ್ಷೇಷು ಪುಷ್ಪಾದಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಃ ಜಾಯತೇ ನ ಚ
ಶುಷ್ಕೇಷು ನಾಪಿ ಅಶುಷ್ಕೇಷು ಸರ್ವೇಷು | ಸಾಧನವಿಶೇಷಾತ್ ಜಾತಿಸ್ಮೃತಿಃ ಭವತಿ ನ
ಚೇತನಾಭಾವೇ ಸಾ ಯುಕ್ತಾ ನ ಚ ಅಸ್ತಿ ಸರ್ವೇಷಾಮ್ | ಅಯನ್ಮಾನೇನ ಅಯೋ ಭ್ರಮತಿ ನ ಚ
ಅಚೇತನೇ ಚೇಷ್ಟಕತ್ವಂ ನ ಚ ಸರ್ವ ಅಚೇತನಾನಾಮ್ | ಸೂರ್ಯಕಾನ್ತೇನ ಅಗ್ನಿಃ ಜಾಯತೇ ನ
ಚ ಅಸೌ ಶಕ್ತಿಃ ಅಚೇತನೇ ಯುಕ್ತಾ | ಅಮ್ಬುಭಕ್ಷಣೇನ ತೃಷ್ಣಾ ನಿವರ್ತತೇ ನ ಚ ತತ್ ಮೃತಶರೀರೇ
ಪಚ್ಯತೇ ನಚ ಜೀವತ್ ಸರ್ವಶರೀರೇಷು | ಮಣೇನ ದೇಹಸ್ಯ ಭೂತೇಷು ಅಪ್ಯಯೋ ಭವತಿ ನ
ಜೀವತೋ ನ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ | ದೇವತಾಭ್ಯುಪಯಾಚನೇನ ಸಮುದಾದಿಕಂ ಭವತಿ ನ ಚ
ಸರ್ವೇಷಾಮ್ | ಮಹಣೇನ ಚೇಷ್ಟಾನಿವೃತ್ತಿಃ ಭವತಿ ನ ಪುನಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ | ಏತ್ಯೈಃ ಪ್ರಮಾಪಕೈಃ

ಅನುಮಾನಜೀವೇಶ್ವರಾಗಮಾದೃಷ್ಟಾದಿ ಸಿದ್ಧೇಃ ನ ನಾಸ್ತಿಕ್ಯವಾದೋ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇತಶ್ಚ
ಅಸೌ ನ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯಾಹ || ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

ಅತ್ಯುತ್ಕಟ ತಪಃಪಾಪಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ ಏವ ಫಲಂ ದೃಶ್ಯತೇ | ನ ಚ ತತ್ರ ಕಾರಣಾತರಮಸ್ತಿ |
ಅತಃ ತತ್ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವೋ ಅನುಮಾನವೇದ್ಯ ಇತಿ ತತ್ ಮಾನತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ | ತಪ
ಆದೀನಾಂ ವೈದಿಕತ್ವಾದ್ ಆಗಮಮಾನತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ತತಶ್ಚ ಈಶ್ವರಾದಿಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ನ
ನಾಸ್ತಿಕ್ಯವಾದೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ತಸ್ಮಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಾದೇವ ಈಶ್ವರಾದಿಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮೇವ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

‘ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಾಧರ್ವಾಶ್ಚ ಭಾರತಂ ಪಞ್ಚರಾತ್ರಕಮ್ |
ಮೂಲರಾಮಾಯಣಂ ಚೈವ ಶಾಸ್ತ್ರಮಿತ್ಯಭಿದೀಯತೇ ||
ಯಚ್ಚಾನುಕೂಲಮೇತಸ್ಯ ತಚ್ಚ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಮ್ |
ಅತೋಽನ್ಯೋ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರೋ ನೈವ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಕುವರ್ತು ತತ್’ || ಇತಿ ಸ್ಕಾಂದೇ ||
‘ಸಾಂಖ್ಯಂ ಯೋಗಃ ಪಾಶುಪತಂ ವೇದಾರಣ್ಯಕಮೇವ ಚ’ |

ಇತ್ಯಾರಭ್ಯ, ವೇದಪಞ್ಚರಾತ್ರಯೋರೈಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಪಞ್ಚರಾತ್ರಸ್ಯೈವ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮುಕ್ತಮ್, ಇತರೇಷಾಂ ಭಿನ್ನಮತತ್ವಂ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮೇಷ್ವಪಿ | ಶಾಸ್ತ್ರಂ
ಯೋನಿಃ ಪ್ರಮಾಣಮಸ್ಯೇತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿ || 03 ||

|| ಇತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ನನು ಏಂ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಅನಿಶ್ಚಾಯಕತ್ವೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಾದೇವ ಕಾರಣತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ
ಪಾಶುಪತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರೇಣ ರುದ್ರಾದೇಃ ಕಾರಣತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ತ ಆಹ || ಋಗ್ ಇತಿ || ಇತಶ್ಚ
ಪಾಶುಪತಾದಿಕಂ ಕುವರ್ತು ಇತ್ಯಾಹ || ಸಾಂಖ್ಯಂ ಇತಿ ||

‘ಪಞ್ಚರಾತ್ರಸ್ಯ ಕೃತ್ಸುಸ್ಯ ವಕ್ತಾ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ವಯಮ್’ | ‘ಜ್ಞಾನೇಷು ಏತೇಷು ರಾಜೇನ್ದ್ರ
ಸರ್ವೇಷು ಏತದ್ವಿಶ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮೇಷು ಅಪಿ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಷು ಪ್ರಕೃತೇಷು
ಪಞ್ಚರಾತ್ರಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಉಕ್ತಮ್ | ಅತಃ ಪಾಶುಪತಾದಿಕಂ ಅಮಾನಮೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ನನು ಅನೇನ ಪಞ್ಚರಾತ್ರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಭವೇತ್ ಅನ್ಯಾಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಇತರೇಷಾಂ ಇತಿ ||

‘ಸಾಂಖ್ಯಂ ಯೋಗಃ ಪಾಶುಪತಂ ವೇದಾರಣ್ಯಕಮೇವ ಚ | ಜ್ಞಾನಾನಿ ಏತಾನಿ ಭಿನ್ನಿ ನಾತ್ರ
ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ’ ಇತಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧತಯಾ ಉಕ್ತಾನಾಂ ಏಕಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೋಕ್ತೌ

ಅನ್ಯಾಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ಲಭ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತರ್ಹಿ ವೇದಾರಣ್ಯಕಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣಂ ಸ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ವೇದೇ ಇತಿ ||

ಪಞ್ಚರಾತ್ರಸ್ಯ ವೇದಾರ್ಥತ್ವೇನ ತತ್ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೋಕ್ತೌ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ |
ಐಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಾಭಾವೇ ಪಞ್ಚರಾತ್ರಾದಿಕ್ಯಕಥನಂ ಅಸಂಭವಂ ಸ್ಯಾದಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವೇದಸ್ಯೈವ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಕಿ ನ ಉಚ್ಯತೇ ಪಞ್ಚರಾತ್ರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಸಿದ್ಧಿರ್ಥಂ | ಪಞ್ಚರಾತ್ರಪ್ರಮಾಮಾಣ್ಯೋಕ್ತೌ
ತು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ವೇದಪ್ರಮಾಣ್ಯೋಹ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ |
ಧರ್ಮಬಹುತ್ವಾದ್ ಬಹುವಚಮ್ | ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರಣಸ್ಯ ವೇದಾದಿಶಾಸ್ತ್ರೈಕ ಸಮಧಿಗಮ್ಯತ್ವಾತ್ ನ
ಅನುಮಾನೇನ ಅನ್ಯಕಾರಣತ್ವಂ ಶಬ್ದ್ಯಂ ಇತಿ ನ ಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಅಯೋಗ ಇತಿ |
ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಅಥ ಯತ್ ಪರೇಣ ಉಕ್ತಂ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಯೋನಿಃ ಇತಿ ತದ್ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ
ಭಾವೇನ ಆಹ || ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಇತಿ ||

ಶಾಸ್ತ್ರ ಯೋನಿಃ ಜ್ಞಪ್ತಿಕಾರಣಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ಇತ್ಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿ, ನ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಯನಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸಮಾಸಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ಕುತೋ ನಾಸೌ ಅರ್ಥ ಇತಿ ಚೇದ್
ವೇದಾದಿರಕ್ತತ್ವಕಥನಸ್ಯೋಕ್ತಾನುಪಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ
ಹೇತುಃ ವೈಪರೀತ್ಯಸ್ಯೈವ ಉಚಿತತ್ವಾತ್ | ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೋಕ್ತ್ಯಾ ಅರ್ಥಲಬ್ಧಂ ಸಾರ್ವಜ್ಞಮೇವ
ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವೋಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ಫೋರಯತಿ | ಇತಿ ಚೇತ್ ನ ತತ್ರ ಅರ್ಥಲಬ್ಧ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ಅನ್ಉಟೀಕೃತ್ಯ
ಸಾರ್ವಜ್ಞಮಾತ್ರ ಸ್ಫುಟೀಕರಣೇ ವಿಶೇಷ ಕಾರಾಣಾಭಾವಾತ್ |

ಅನಂತ ಜಗತ್ ನಿಕಾಮೋಕ್ತ್ಯಾ ಅಸ್ಫುಟೀಭೂತಂ ಸಾರ್ವಜ್ಞಂ ತದೇಕದೇಶ ನಿರ್ಮಾಣೋಕ್ತ್ಯಾ ಕಥಂ
ಆವಿರ್ಭವೇತ್ | ಕಿಂ ಇದಂ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಈಶ್ವರನಿರ್ಮಿತತ್ವಂ ಅರ್ಥಂ ಉಪಲಬ್ಧ ರಚಿತತ್ವಂ ವಾ
ನಿಃಸೃತತ್ವಮಾತ್ರಂ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ ಕಣಾದಚರಣಾನುಸಾರಣಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಾಚ್ಛ |
ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಸ್ಯ ಸಾರ್ವಜ್ಞ ಸಾಧಕತ್ವ ಅಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅತೋ
ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಉಕ್ತ ಅನುಪಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಚ ಇತಿ, ಉಕ್ತ ಏವ ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಇತಿ || 3 || ಅ 3
||

ಅಜ್ಞಾನಾಂ ಪ್ರತೀಯಮಾನಮಪಿ ನೇತರೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಮ್ , ಕುತಃ ? |

ಓಂ ತತ್ತು ಸಮನ್ವಯಾತ್ ಓಂ || 04-04 ||

ಅನ್ವಯ ಉಪಪತ್ಯಾದಿ ಲಿಙ್ಗಮ್ |

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಜ್ಞತಿಃ |
ಕಾರಣಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರೈಕಯೋನಿತ್ವಾದ್, ಯಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಕಾರಣತಾಂ ಆಚಷ್ಟೇ ತದೇವ ಕಾರಣಂ ಇತಿ
ವರ್ಣಿತಮ್ | ತದ್ ಯದಾ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ತದಾ ಏವ ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ |
ತತ್ಕಾರಣತ್ವೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |

ಪ್ರವೋಕ್ತಃ ಉಭಯಥಾಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯನ್ಯಾಪಿ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಉಭಯಥಾಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರತೀತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ದುದ್ರಾದೀನಾಮಪಿ ಕಾರಣತ್ವೇನ
ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಪಾಶುಪದಾದಿಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ರುದ್ರಾದಿಃ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇನವೇದಾದಿವೇದ್ಯ ಇತಿ ನಿಗತಿತತ್ತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ತನ್ಯಾಪ್ರಾಣಾಣ್ಯೇನಾಸಾಧಕತ್ವಮ್ | ವೇದೇಽಪಿ ತೇಷಾಂ ಕಾರಣತಯಾ ಪ್ರತೀಯಮಾನತ್ವಾತ್
ಪ್ರತೀತಿ ಸದ್ಧಿಚೇನಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೋಪಪತ್ತೇಃ | ತಥಾ ಚ ಪೂಶುಪದಾದ್ಯುಕ್ತಪ್ರತೀತಿಭ್ಯಾಂ
ಅನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ಕಾರಣತ್ವೇನ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವೇ, ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ನ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ
ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತಿ || ಅಜ್ಞಾನಾಂ ಇತಿ ||

ಪಾಶುಪತಾದೌ ಉಕ್ತತ್ವೇಽಪಿ ನ ಇತರೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಮ್ | ಪಾಶುಪದಾದೌ ಉಕ್ತಸ್ಯ
ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಅಯಥಾರ್ಥತ್ವ ಸಮ್ಭವತಾ . ಪ್ರತೀತೇಃ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲತ್ವ ಸಮ್ಭವಾತ್ |
ಪ್ರತೀತಮಪಿ ನ ಇತರೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಪ್ರತೀತ್ಯಾದೇಃ
ಅಜ್ಞಾನಮೂಲತ್ವಾದಿ ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯಾಽಪಿ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಕಾರಣತಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವ ಅಗ್ರಹಣೇ ಕೋ
ಹೇತುಃ ಇತಿ ಪೃಚ್ಛತಿ || ಕುತ ಇತಿ ||

ಪ್ರತೀಯಮಾನಮಪಿ ನ ಇತರೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ ಇತಿ ಸಮ್ಭವಃ | ತತ್ರ ಹೇತುಕಥನಾಯ
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯತಿ ತತ್ತು ಇತಿ ಸೂತ್ರಾಕ್ಷರಾಣಿ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅನ್ವಯ ಇತಿ ||

ಉಕ್ತಂ ಚ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ -

‘ಉಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರಾವಭ್ಯಾಸೋಽಪೂರ್ವತಾ ಫಲಮ್
ಅರ್ಥವಾದೋಪಪತ್ತೀ ಚ ಲಿಂಗಂ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯೇ’ ಇತಿ ||

**‘ಉಪಕ್ರಮಾದಿತಾತ್ಪರ್ಯಲಿಂಗೈಃ ಸಮ್ಯಜ್ ನಿರೂಪ್ಯಮಾಣೇ ತದೇವ
ಶಾಸ್ತ್ರಗಮ್ಯಮ್ |**

‘ಮಾಂ ವಿಧತ್ತೇಽಭಿದತ್ತೇ ಮಾಂ ವಿಕಲ್ಪೋಽಪೋಹ್ಯ ಇತ್ಯಹಮ್ |
ಇತ್ಯನ್ಯಾ ಹೃದಯಂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾನ್ಯೋ ಮದ್ದೇದ ಕಶ್ಚನ’ ಇತಿ ಭಾಗವತೇ || 04 ||

ಏಕಪ್ರಕಾಸ ಅಸಕೃದುಕ್ತಿಃ ಅಭಾಸಃ | ಪ್ರಮಾಣಾಂತರೇಣ ಅಸಿದ್ಧತಾ ಅಪೂರ್ವತಾ| ಫಲವತ್ತವಂ
ಫಲಮ್ | ಸ್ತುತಿನಿನ್ನಾಪರಕೃತಿಪುರಾಕಲ್ಪಾದಿರೂಪೋ ಅರ್ಥವಾದಃ | ಯುಕ್ತಿಃ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಉಪಪತ್ತಿಃ
| ಉಪಕ್ರಮಾದೀನಾಂ ಉಪಪತ್ತಿತ್ವೇಽಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪರಿವ್ಯಾಜಕನ್ಯಾಯೇನ ಪೃಥಗುಕ್ತಿಃ |
ಉಪಕ್ರಮಾದೀನಾಂ ಉಪಪತ್ತಾದಿತ್ವೇನ, ಭಾಷ್ಯಂ ತೇಷಾಂ ಉತ್ತರೋತ್ತರ
ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಮ್ | ‘ಉಪಕ್ರಮಾದಿ ಲಿಂಗಾನಾಂ ಬಲೀಯೋ ಹಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರಮ್ ’ |
ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ (ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್)| ಉಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ರೂಪತ್ವೇನ ತದ್ವಿರೋಧಿ
ಉಪಕ್ರಮಾಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಉಪಪತ್ತೇಃ ತಸ್ಯ ತತೋಽಪಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ | ಏಕತ್ರ ಉಕ್ತಾದಪಿ

ಬಹುಲೋಕ್ತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದಭ್ಯಾಸಸ್ಯ ಉಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ | ಏಕತ್ರ
ಬಹುವಾರ ಉಕ್ತಾದಪಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್ ಅಪೂರ್ವತಾಯಾ ಉಪಕ್ರಮೋಪ
ಸಂಹಾರಾಭ್ಯಾಸ್ಥ್ಯಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ | ಫಲಸ್ಯ ಉದ್ದೇಶ್ಯತ್ವಾದ್ ಉಪಕ್ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಮ್ |
ಕರಣಾ ಕರಣಯೋಃ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಕಥನಾದಿ ರೂಪ ಅರ್ಥವಾದಸ್ಯ ಫಲಮಾತ್ರ ಆಧಿಕ್ಯಾದ್
ಉಪಕ್ರಮಾದಿಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ ಇತಿ | ಏತತ್ ಸರ್ವಂ ವಾಕ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥನಿರ್ಣಯೇ ಲಿಙ್ಗಂ
ಭವತಿ ವಿರೋಧೇ ತು ದುರ್ಬಲಬಾಧಕತಯಾ ಪ್ರಬಲಂ ನಿರ್ಣಾಯಕಮ್ | ಸಾಮ್ಯೇ
ನಿರವಕಾಶೇನ ಸಾವಕಾಶಂ ಬಾಧ್ಯತೇ | ಸ್ವಭಾವದುರ್ಬಲೇನಾಪಿ ನಿರವಕಾಶೇನ ಸ್ವಭಾವತಃ
ಪ್ರಬಲಸ್ಯಾಪಿ ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ ಬಾಧೋ ಭವತಿ | ಏವಂ ಏಕೇನ ಅನೇಕೇಷಾಂ ಚ ಬಾಧಃ | ನನು
ಸಾವಕಾಶತ್ವನಿರವಕಾಶತ್ವಾಭ್ಯಾಮೇವ ನಿರ್ಣಯೋ ನ ಸ್ವಭಾವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಂ ನಾಮ
ಅಸ್ತಿ | ದುರ್ಬಲಪ್ರಬಲಯೋಃ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾದಿ ನಿಯಮಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ವಾಕ್ಯ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪತ್ತೇಃ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಸ್ವಾವಪ್ರಬಲೇನ ದುರ್ಬಲಬಾಧನೇ ತತ್ ಪ್ರಮಾಣ್ಯಾಯ
ಅರ್ಥಾಂತರ ಕಲ್ಪನಮ್ | ಸಾವಕಾಶತ್ವಂ ಪುನಃ ಸ್ವಯಂ ಅರ್ಥಾಂತರವಾಚಿತ್ವಂ ಇತಿ ಭೇದಾತ್ |
ಅತ್ರ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಷಟ್ಕಂ ಚ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ | ಸೂತ್ರಂ ಯೋಜಯತಿ || ಉಪಕ್ರಮಾದಿ ಇತಿ ||

ಪಾಶುಪತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರತೀತಮಪಿ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ಯಮ್ |
ಪಾಶುಪದಾದ್ಯುಕ್ತಾದೇಃ ಶಾಸ್ತ್ರನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವ ಅಭಾವಾದ್ ಉಪಕ್ರಮಾದಿನಾಮೇವ
ನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಾತ್ | ತೈಶ್ಚ ಸಮ್ಯಕ್ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ವಿಚಾರ್ಯಮಾಣೇ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಮ್ಯಂ
ಪ್ರತೀಯತೇ ನ ರುದ್ರಾದಿ | ಅತೋ ಅನ್ಯಥಾ ಅಪ್ತೀತ್ಯಾದೇಃ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲತ್ವಾದಿ ಏವ ಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಕರ್ಮವಿಧಾನಾದಿ ರೂಪತ್ವಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮರತಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯೇನ ಪರಿಹರತಿ || ಮಾಂ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮವಿಧಾತ್ರೀ ಶ್ರುತಿರಪಿ ಮಾಂ ಪ್ರತಿ ಏವ ತದ್ ವಿಧತೇ | ಇನ್ದಾದಿ ಅಭಿಧಾತ್ರೀ ಚ ಮಾಂ
ಅಭಿಧತೇ | ಚಿತ್ತಾರಿ ವಾಗ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಅಹಂ ವಿವಧರೂಪತ್ವೇನ ಕಲ್ಪ್ಯಃ | ನ ಸುರಾಂ ಪಿಬೇದ್
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಅಹಮೇವ ಅಪ್ರಿಯಾದ್ ಅಪೋಹ್ಯಃ | ಏವಂಭೂತಾಯಾ ಅನ್ಯಾಃ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ
ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ ಅಹಮೇವ ವೇದ ನ ಮತ್ತೋಽನ್ಯಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಮಾದುಪಕ್ರಮಾದಿ ವಶಾದ್ವಿಷ್ಟರೇವ
ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರೈಃ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವೋಕ್ತಿ ಉಪಲಕ್ಷಿತಾ ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣತಯಾ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ,
ತಸ್ಯೈವ ಏತಲ್ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 4 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ನನು'ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತನೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ' ||

'ಅಶಬ್ದಮಸ್ವರ್ಮರೂಪಮವ್ಯಯಂ ತಥಾಽರಸಂ ನಿತ್ಯಮಗನ್ಧವಚ್ಚ ಯತ್' ||

‘ಅವಚನೇನೈವ ಪ್ರೋವಾಚ’ ||

‘ಯದ್ವಾಚಾನಭ್ಯುದಿತಮ್ | ಯೇನ ವಾಗಭ್ಯುದ್ಯತೇ ||

ಯಚ್ಛೋತ್ರೇಣ ನ ಶೃಣೋತಿ ಯೇನ ಶ್ರೋತ್ರಮಿದಂ ಶ್ರುತಮ್’

ಇತ್ಯಾದಿಭಿರ್ನ ತಚ್ಚಬ್ಧಗೋಚರಮ್ |

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾಚ್ಯತ್ವಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಿಃ | ಸಕಲ ಜಗತ್
ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವೇನ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಇತಿ ಅಭಿಹಿತಮ್ | ಉಪಕ್ರಮಾದಿಭಿಃ
ನಿರ್ಣೇತಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ತತ ಚ ವಾಚ್ಯತ್ವ ಏವ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ | ತತ್ ಮುಖ್ಯತಃ
ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ವಾದಿವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ತತ್ರ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ನನು ಇತಿ ||

ನ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಯತ್ ಶ್ರೇತ್ರೇಣ ನ ಶೃಣೋತಿ ಪುರುಷಃ |
‘ತ್ರಯೀ ನ ಶ್ರುತಿಗೋಚರಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಶೇಷ್ಯ ಲಿಙ್ಗತಯಾ ಆರ್ಷಪ್ರಯೋಗಾತ್ ನ ತತ್
ಶಬ್ದಗೋಚರಂ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ |

ನೇತ್ಯಾಹ -

ಓಂ ಈಕ್ಷತೇರ್ನಾಶಬ್ದಮ್ ಓಂ || 05-05 ||

‘ಸ ಏತನ್ಮಾಜ್ಞೀವಘನಾತ್ವರಾತ್ವರಂ ಪುರಿಶಯಂ ಪುರುಷಮೀಕ್ಷತೇ’ ||

‘ಆತ್ಮನೈವಾತ್ಮನಂ ಪಶ್ಯೇತ್ - ವಿಜ್ಞಾಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಕುರ್ವೀತ್’

ಇತ್ಯಾದಿವಚನೈರೀಕ್ಷಣೀಯತ್ವಾದ್ವಾಚ್ಯಮೇವ |

ಔಪನಿಷದತ್ವಾನ್ನಾವಚನೇನೇಕ್ಷಣಮ್ ||

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ನ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಸೂತ್ರಕಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ಅವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ ಇತಿ ||

ಸ ಪ್ರಣವೋಪಾಸಕೋ ಜೀವೋತ್ತಮ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಉಪದೇಶೇನ ಪರಮಂ ಪುರುಷಂ ಪಶ್ಯತಿ |
ಪರೋಕ್ಷತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಜ್ಞಾಯ ಅಪರೋಕ್ಷತೋ ಜಾನೀಯಾದಿತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭಿಃ ಬ್ರಹ್ಮಣ
ಈಕ್ಷಣೀಯತ್ವ ಅವಗತೇಃ, ತದನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ವಾಚ್ಯಮೇವ ತದ್, ಅತಃ ತಸ್ಯ
ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವೋಪಪತ್ತೇಃ ಕಾರಣತ್ವ ಸಮ್ಯವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಜ್ಞಾಕ್ಷಣೀಯತ್ವ ಅನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಈಕ್ಷಣಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿನಾ ಅಪಿ ಸಮ್ಯವಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಔಪನಿಷದತ್ವಾದ್ ಇತಿ ||

ಭವೇದೇತದ್ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಗಮ್ಯಮ್ | ನ ಏತದ್ ಅಸ್ತಿ | ತಸ್ಯ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ
ಉಪನಿಷದೇಕಗಮ್ಯತ್ವಾತ್, ತಥಾ ಚ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಅಪಿ ಸಮ್ಯವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಔಪನಿಷತ್ವಾದ್ ಇತಿ ||

ಭವೇದೇತದ್ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಗಮ್ಯಮ್ | ನ ಏತದ್ ಅಸ್ತಿ| ತಸ್ಯ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ
ಉಪನಿಷದೇಕಗಮ್ಯತ್ವಾತ್, ತಥಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಅವೇದ್ಯತೇವೇ ಸತಿ, ಈಕ್ಷಣೀಯತ್ವ ಅನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ಯಾ ವಾಚ್ಯಮೇವ ತದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪರಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣೇನ ವಾ ಅತ್ರ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ
ಸಾಧ್ಯತೇ| ತಥಾ ಹಿ | ಶ್ರುತಿಷು ತಾವದ್ ಈಕ್ಷಣೀಯತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಶ್ರುತಿಯತೇ | ಈಕ್ಷಣಂ ಚ
ಪ್ರಮಾಣೇನ ಭವೇತ್ | ಪ್ರಸಕ್ತಪ್ರಮಾಣೇಷು ನ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಚನೇತರ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಈಕ್ಷಣಮ್ |
ತಸ್ಯ ಔಪನಿಷದತ್ವಾತ್ | ವಚನೇನ ಈಕ್ಷಣಂ ಚ ಅವಾಚ್ಯೇ ವೃತ್ತ್ಯಂತರ ಅಯೋಗೇನ ಪರಿಶೇಷಾದ್
ವಾಚ್ಯತ್ವಮೇವ ಸಾಧಯತಿ ಇತಿ |

‘ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯತ್ಪದಮಾಮನಂತಿ ತಪಾಂಸಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಚ ಯದ್ವದಂತಿ’ ||
‘ವೇದೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈರಹಮೇವ ವೇದ್ಯೋ ವೇದಾಂತಾಕೃದ್ವೇದವಿದೇವ ಚಾಹಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಶ್ಚ ||

ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾದಿಕಂ ತ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ||

‘ನ ತದೀದೃಗಿತಿ ಜ್ಞೇಯಂ ನ ವಾಚ್ಯಂ ನ ಚ ತರ್ಕತೇ |
ಪಶ್ಯನ್ತೋಽಪಿ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಮೇರೋ ರೂಪಂ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ’ ಇತಿವತ್ ||
ಅಪ್ರಸಿದ್ಧೇರವಾಚ್ಯಂ ತದ್ವಾಚ್ಯಂ ಸರ್ವಾಗಮೋಕ್ತತಃ |
ಅತರ್ಕಂ ತರ್ಕಮಜ್ಞೇಯಂ ಜ್ಞೇಯಮೇವಂ ಪರಂ ಸ್ಮೃತಮ್’ ಇತಿ ಗಾರುಡೇ ||

ನ ಚಾಶಬ್ದತ್ವಮಿತರಸಿದ್ಧಮ್ || 05 ||

ನನು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಂ ಅವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಕಥಂ ಯುಕ್ತಿಮಾತ್ರೇಣ ದೂಷ್ಯತೇ | ‘ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮಾಗಮಸ್ಯೈವ
ಜಾತ್ಯಾ ತೇಷು ತ್ರಿಷು ಸ್ಮೃತಮ್’ ಇತಿ ಯುಕ್ತತಃ ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯೋಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯತಃ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಚ
ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ತಪಾಂಸಿ ಯತ್ಪ್ರತಿ ವದಂತಿ ವೇದಾಃ | ನನು ಏವಂ ಯುಕ್ತಾದಿ ಸಿದ್ಧತ್ವೇ
ವಾಚ್ಯತ್ವಸ್ಯ, ಅವಾಚ್ಯತ್ವ ಅಜ್ಞೇಯತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವ ಉದಾಹೃತಶ್ರುತೇಃ ಕಾ ಗತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾದಿಕಂ ಇತಿ ||

ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾದಿಕಂ ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾದಿ ವ್ಯಪದೇಶಃ | ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಿಃ ಸಾಕಲೈನ ಅಕೋಚರತಾ | ನನು
ಅಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾದಿ ವ್ಯಪದೇಶಃ ಕ್ವ ದೃಷ್ಟ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ತದ್ ಇತಿ ||

ಪಶ್ಯನ್ನ ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧೈವ ಏತದ್ ಇತಿ ಜ್ಞಾಯತೇ | ನ ಕೇವಲಂ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತಿ
ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಾ ಇಯಂ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಅಪಿ ತು ಸ್ಮೃತಿಸಿದಾಧ ಚ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಅಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ಇತಿ
||

ಏವಂ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪ್ರಸಿದ್ಧಿಭ್ಯಾಂ | ಏವಂ ಯತೋ ವಾಚ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಯುಕ್ತಾದಿ ಬಲಾದ್
ಅರ್ಥಾನ್ತರೋಪಪತ್ತೇಃ, ನ ಅಶಬ್ದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಪರಾಕೃತ ಅಪವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಸದೇವ ಸೌಮ್ಯ ಇತ್ಯಾದೌ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಪ್ರತೀಯತೇ | ತತ್ ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಉತ
ಪ್ರಧಾನಂ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹೇ ಪ್ರಧಾನಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಿತಮ್ | ನ ಪ್ರಧಾನಂ
ಶ್ರೌತಜಗತ್ಕಾರಣಮ್ | ತದೈಕ್ಷತ ಇತಿ ಈಕ್ಷತಿ ಶ್ರವಣಾತ್ ಅಶಬ್ದಂ ಹಿ ತದ್ ಇತಿ | ತದ್ ಏತದ್
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಯತೋ ಅಶಬ್ದಂ ಹಿ ತದಿತಿ ಹೇತುತಯೋಕ್ತಂ ಅಶ್ರೌತತ್ವಂ ನ
ಸಾಂಖ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿವಾದಿನಃ ಸಿದ್ಧಮ್ | ತೇನ ವೈದಿಕತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗತೇಃ | ನಾಪಿ ಸ್ವನ್ಯಾಯೇನ
ತದುಕ್ತಃ ಅಜಾಮೇಕಾಂ ಇತ್ಯಾದೌ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ರ ಅನ್ಯತ್ ಕಲ್ಪಮ್ |
ನಾಮಮಾತ್ರೇ ವಿವಾದಾದ್ ಅರ್ಥಾನ್ತರಸ್ಯ ಚ ಅಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕಿಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಓಪಿ
ಶ್ರೌತತ್ವಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅವಾಚ್ಯೇ ವೃತ್ತಾಂತರೇ ಅಯೋಗಾತ್ | ನಾಪಿ ತಸ್ಯ
ಈಕ್ಷಿತ್ಯತ್ವಮ್ | ತಸ್ಯ ಈಕ್ಷತಿಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ | ಜಗತ್ಕಾರಣಸ್ಯ ಮಾಯಾವಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಯ ಈಕ್ಷಣಂ
ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ಯ ಏವ ಜಗತ್ಕಾರಣತಯಾ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯಂ
ಮಾಯಾವಚ್ಛಿನ್ನಮ್ | ತತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾ ಅಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಾತ್ | ಕಿಂಚಿದ್ ಮಾಯಯಾ ಈಕ್ಷಣಂ
ಭವತಿ ಉಪಚರ್ಯತೇ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ದೃಶ್ಯತ್ವಾದ್ಯಪಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಪ್ರಧಾನೇಽಪಿ
ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ || 5 ||

ಓಂ ಗೌಣಶ್ಚೇನ್ನಾತ್ಮಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 06-06 ||

ನ ಚ ಗೌಣ ಆತ್ಮಾ ದೃಶ್ಯೋ ವಾಚ್ಯಶ್ಚ ನ ನಿರ್ಗುಣ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಆತ್ಮಶಬ್ದಾತ್ ||

‘ಯೋ ಗುಣೈಃ ಸರ್ವತೋಹೀನೋ ಯಶ್ಚ ದೋಷವಿವರ್ಜಿತಃ |
ಹೇಯೋಪಾದೇಯರಹಿತಃ ಸ ಆತ್ಮತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ||
ಏತದನ್ಯಸ್ವಭಾವೋ ಯಃ ಸೋಽನಾತ್ಮೈತಿ ಸತಾಂ ಮತಮ್ ||
ಅನಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮಶಬ್ದಸ್ತು ಸೋಪಚಾರಃ ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ’ ಇತಿ ವಾಮನೇ ||
‘ದ್ವೇ ವಾವ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂಪೇ ಆತ್ಮಾ ಚೈವಾನಾತ್ಮಾ ಚ |
ತತ್ರ ಯಃ ಸ ಆತ್ಮಾ ಸ ನಿತ್ಯಃ ಶುದ್ಧಃ ಕೇವಲೋ ನಿರ್ಗುಣಶ್ಚ |
ಅಥ ಹ ಯೋಽನೀದೃಶಃ ಸೋಽನಾತ್ಮಾ’ ಇತಿ ತಲವಕಾರಬ್ರಾಹ್ಮಣಮ್ |

ನ ಚ ಮುಖ್ಯೇ ಸತ್ಯಮುಖ್ಯಂ ಯುಜ್ಯತೇ || 06 ||

ಉಕ್ತಾರ್ಥಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಗೌಣಶ್ಚೇದ್ ಇತಿ || ಯತ್ ದೃಶ್ಯತ್ವ ಬಲಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಚ್ಯಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ನ ತದ್ ಯಕ್ತಮ್ | ಯತ್ ಈಕ್ಷತಿಶ್ರುತೌ ಜೀವಾಖ್ಯೋ ಗೌಣಾತ್ಮಾ ದೃಶ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ ತದ್ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ಚ ಸ ಏವ ವಾಚ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ ನ ಗುಣಾತೀತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಈಕ್ಷತಿಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಗೌಣಗ್ರಹಣೇ ಬಾಧಕಸ್ಯ ಇತರಜ್ಞಾಪಕಸ್ಯ ಚ ಅಭಾವಾತ್ | ಅತೋ ನ ತದ್ ವಾಚ್ಯಂ ಇತಿ ಚೋದ್ಯಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಈಕ್ಷಣೀಯೇ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಆತ್ಮಾನಾಂ ಪಶ್ಯೇತ್| ಅಜ ಆತ್ಮಾ ಮಹಾನ್ ಧ್ರುವಃ' 'ತಮೇವ ಧೀರೋ ವಿಜ್ಞಾಯ' ಇತಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದಶ್ವವಣಾತ್ ತೇನ ಚ ತಸ್ಯ ನಿರ್ಗುಣತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ | ಸ ಏವ ಈಜತ್ಯಾ ವಾಚ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ಆತ್ಮಶಬ್ದಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಕುತೋ ಅಯಂ ನಿರ್ಗುಣೋ ನ ಗೌಣ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ಯ ಇತಿ || ಗುಣೈಃ ಸತ್ತಾ ದಿಭಿಃ | ಹೇಯೋಪಾದೇಯರಹಿತ ಇತಿ ಉಪಾದೇಯ ಏವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೃದಿ ಹ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ಇತ್ಯೇತದ್ ಅನ್ಯಸ್ವಭಾವೋಽಪಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಾತ್ ಅಥಂಯ ಸೋ ಅನಾತ್ಮಾ ಇತಿ ಅತ ಆಹ || ಅನಾತ್ಮನಿ ಇತಿ ||

ರೂಪಶಬ್ದಃ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರತಿಮಾರೂಪಾಭಿಪ್ರಾಯಃ | ತತ್ರ ಆತ್ಮ ಅನಾತ್ಮನೋಃ ಸ ಯ ಆತ್ಮಾ ಸ ನಿತ್ಯೋ ದೇಹಹಾನ್ಯಾದಿ ರಹಿತಃ, ಶುದ್ಧಃ ಕರ್ಮಲೋಪವಿಧುರಃ, ಕೇವಲೋ ಜಕಡಾಮಿಶ್ರಃ | ನನು ಉಪಚಾರೇಣಾಪಿ ಗೌಣೇ ಪ್ರಯೋಗಸದ್ಭಾವಾತ್ ಸ ಏವ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ದೃಶ್ಯಾತ್ಮಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಆತ್ಮಪದಮುಖಯಾರ್ಥೇ ನಿರ್ಗುಣೇ ದೃಡಶ್ಯತಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯೇ ಸಮ್ಭವತಿ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಗೌಣಗ್ರಹಣಂ ನ ಯುಜ್ಯತೇ| ಮುಖ್ಯಾಸಮ್ಭವ ಏವ ಗೌಣಾಶ್ರಯಾಣಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 6 ||

ಓಂ ತನ್ನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 07-07 ||

ನ ಹಿ ಗೌಣಾತ್ಮನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಃ |

'ಯಸ್ಯಾನುವಿತ್ತಃ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧ ಆತ್ಮಾಽಸ್ಮಿನ್ ಸನ್ನೋಹೇ ಗಹನೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ | ಸ ವಿಶ್ವಕೃತ್ ಸ ಹಿ ಸರ್ವಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ತಸ್ಯ ಲೋಕಃ ಸ ಉ ಲೋಕ ಏವ'

ಇತ್ಯಾತ್ಮನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷ ಉಪದಿಶ್ಯತೇ |

'ಅಯಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ' ||
'ಬ್ರಹ್ಮೈತಿ ಪರಮಾತ್ಮೈತಿ ಭಗವಾನಿತಿ ಶಬ್ದ ತೇ|
'ದತ್ತಂ ದೂರ್ವಾಸಸಂ ಸೋಮಮಾತ್ಮೈಶಬ್ರಹ್ಮಸಮ್ಭವಾನ್' ||
'ಚೇತನಸ್ತು ದ್ವಿಧಾ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಜೀವ ಆತ್ಮೈತಿ ಚ ಪ್ರಭೋ |
ಜೀವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆತ್ಮೈಕಸ್ತು ಜನಾರ್ದನಃ ||

ಇತರೇಷ್ಟಾತ್ಮಶಬ್ದಸ್ತು ಸೋಪಚಾರೋಽಭಿಧೀಯತೇ ||

ತಸ್ಯಾತ್ಮನೋ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷ ಉದಾಹೃತಃ ||

ಸಗುಣಾಸ್ತ ಪರೇ ಪ್ರೋಕ್ತಾಸ್ತಜ್ಞಾನಾನ್ಯೈವ ಮುಚ್ಯತೇ |

ಪರೋ ಹಿ ಪುರುಷೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಸ್ಮಾನೋಕ್ಷಸ್ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ' ಇತಿ ಪಾದ್ಮೈ || 07 ||

ನನು ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ಮುಖ್ಯತ ಏವ ಗೌಣಪರ ಇತಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀವಿರೋಧಃ | ತತ್ರ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೌ ಮುಖ್ಯೋ ಜೀವೇಷು ಅಮುಖ್ಯ ಇತಿ ಅನುಕ್ತೇಃ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಷಯತ್ವ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತೇಃ ಅರ್ಜವ ಸಮ್ಭವತಾ | ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾದೇಃ ಸ್ವಭಾವವಿಷಯತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ || ತನ್ನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಇತಿ ||

ನ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ಗೌಣೇ ಮುಖ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಆತ್ಮನಿಷ್ಠಪುರುಷಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶಾದ್ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ | ತನ್ನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶೇಽಪಿ ಕುತೋ ಅಸೌ ನ ಗೌಣ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಗುಣಬದ್ಧ ಆತ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ ಗುಣನಿವೃತ್ತಿರೂಪಮೋಕ್ಷೋ ನ ಯುಕ್ತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ. ಕೋ ಅಸೌ ಆತ್ಮಮಿಶ್ಯಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶ ಇತಿ ಅತಃ ತಂ ಆಹ || ಯಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ ಸ ವಾಯುಕರ್ತಾ, ಸರ್ವಜ್ಞೋ ಅಸ್ಮಿನ್ ದೇಹೇ ಗುಹಾಸ್ಥಾನೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಇಆತ್ಮಾ ಯೇನ ಉಪಾಸಕೇನ ಜ್ಞಾತೇ ಭವತಿ, ತಸ್ಯ ಉಪಾಸಕಸ್ಯ ಸ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಏವ ಲೋಕೋ ಭವತಿ ಇತಿ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠ ಪುರುಷಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷ ಉಪದಿಶ್ಯತೇ, ಅತೋ ನ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ಗೌಣಪರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ನ ಜೀವೇಷು ಇತ್ಯತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀಶ್ಚ ಆಹ || ಅಯಂ ಇತಿ ||

ಕುತಃ ತಸ್ಯ ಏವ ಆತ್ಮತ್ವಂ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಸ್ಯ ಇತಿ || ಆತ್ಮಾನಾತ್ ಮೋಕ್ಷೋ ಯಸ್ಯಾನುವಿತ್ತ ಇತ್ಯಾದೌ ಉದಾಹೃತೋ ಅತೋ ನ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಸ್ಯತ್ರ | ತಸ್ಯೈವ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷದಾತ್ಯತ್ವ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶೇಽಪಿ ಕುತೋ ನ ಇತರೇಷಾಂ ಆತ್ಮತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಗುಣಾ ಇತಿ ||

ವಿಷ್ಣೋಃ ನಿರ್ಗುಣತ್ವೇನ ಅಸ್ತು ಮೋಕ್ಷದಾತ್ವ ಸಮ್ಭವನಾ ನಿಶ್ಚಯಸ್ತು ಕುತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪರೋ ಇತಿ || ಪರಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ || 7 ||

ಓಂ ಹೇಯತ್ವವಚನಾಚ್ಛ ಓಂ || 08-08 ||

‘ತಮೇವೈಕಂ ಜಾನಥ ಆತ್ಮಾನಮನ್ಯಾ ವಾಚೋ ವಿಮುಷ್ಠಥ | ಅಮೃತಸ್ಯೈಷ ಸೇತುಃ’
ಇತ್ಯನ್ಯೇಷಾಂ ಹೇಯತ್ವವಚನಾದನ್ಯಾಹೇಯತ್ವವಚನಾನ್ ಗೌಣ ಆತ್ಮಾ || 08 ||

ಯುಕ್ತಾಂತರೇಣಾಪಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಗೌಣಪರತ್ವಂ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಹೇಯತ್ವ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ಗೌಣಪರಃ ತರ್ಹಿ ತಮೇವೈಕಂ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ಆತ್ಮಾ ಅಪಿ ಗೌಣಃ ಸ್ಯಾತ್ | ನ
ಚ ಅಸ್ತು ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಹೇಯತ್ವ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ | ನ ಚ ಅಸ್ಯ ಹೇಯತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ |
ಪ್ರತ್ಯುತ ಜಾನಥ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಅಹೇತ್ವವಚನಾತ್ | ನ ಚ ಗೌಣಸ್ಯಾಪಿ ಅಹೇಯತಾ | ಅನ್ಯಾ ವಾಚೋ
ವಿಮುಷ್ಠಥ ಇತಿ ಗೌಣಾತ್ಮನೋ ಹೇಯತ್ವವಚನಾತ್ | ಅತೋ ನ ಗೌಣ ಆತ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ಕಿನ್ತು
ನಿರ್ಗುಣ ಏವ ಇತಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದಾತ್ ಈಕ್ಷತಿಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಸ ಏವ | ತಸ್ಯ ಚ ಈಕ್ಷತಿ ಅನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ಯಾ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಸಗುಣಪರೋಽಪಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ಮೋಕ್ಷ
ದಾತ್ಯತ್ವಾಹೇತ್ವಾಭ್ಯಾಂ ನಿರ್ಗುಣಲಿಂಗಾಭ್ಯಾಂ ಅಪಹ್ರಿಯತ ಇತಿ | ತಸ್ಯ ಮುಖ್ಯತೋ
ಜೀವವಾಚಿತ್ತ್ವ ಏವ, ಮಾನಾಭಾವಾತ್ || 8 ||

ಓಂ ಸ್ವಾಪ್ಯಯಾತ್ ಓಂ || 09-09 ||

‘ಪೂರ್ಣಮದಃ ಪೂರ್ಣಮಿದಂ ಪೂರ್ಣಾತ್ಪೂರ್ಣಮುದಚ್ಯತೇ |
ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಮಾದಾಯ ಪೂರ್ಣಮೇವಾವಶಿಷ್ಯತೇ’ ||
‘ಸ ಆತ್ಮನ ಆತ್ಮಾನಮುದ್ಯತ್ಯಾತ್ಮನ್ಯೇವ ವಿಲಾಪಯತ್ಯಥಾತ್ಮೈವ ಭವತಿ’ |
ಸ ದೇವೋ ಬಹುಧಾ ಭೂತ್ವಾ ನಿರ್ಗುಣಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||
ಏಕೀಭೂಯ ಪುನಃ ಶೇತೇ ನಿರ್ದೋಷೋ ಹರಿರಾದಿಕೃತ್’

ಇತಿ ಸ್ವಸ್ಯೈವ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ನಪ್ಯಯವಚನಾತ್ |

ನ ಹಿ ಗೌಣಾತ್ಮನಿ ನಿರ್ದೋಷಸ್ಯ ಲಯಃ || 09 ||

ಯುಕ್ತಾಂತರೇಣಾಪಿ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಸ್ವಾಪ್ಯಯಾದ್ ಇತಿ ||

ಅದೋ ಮೂಲರೂಪಂ ಪೂರ್ಣಂ, ಇದಂ ಅವತಾರರೂಪಂ ಚ ಪೂರ್ಣಂ, ತತ್ ಪೂರ್ಣಂ
ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲೇ ಪೂರ್ಣಾತ್ ಮೂಲರೂಪಾತ್ ಉದ್ರಿಚ್ಯತೇ | ಪ್ರಲಯೇ ಚ ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಂ
ಅವತಾರರೂಪಂ ಸ್ವೀಕೃತ್ಯ ಏಕೀಭೂಯ ಮೂಲರೂಪಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಲೀನಂ ಸ್ವಯಂ ಅವಶಿಷ್ಯತ
ಇತಿ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯೈವ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್, ಭವತಿ ಏವ ಅಸೌ ವಾಚ್ಯಃ | ನ ಚ ಅಯಂ ಗೌಣಃ |

ಪೂರ್ಣತ್ವಾತ್ ಸ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ ಅಪ್ಯಯಾತ್ ಚ | ಗೌಣಸ್ಯ ಅಪೂರ್ಣತ್ವಾದ್ ಅನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಲಯಾತ್
ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ಅಯಂ ಸ್ವಾಪ್ಯಯವಾನ್ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಲೀನೇ ಅಪಿ ಗೌಣಃ ಸ್ಯಾತ್, ನಿರ್ಗುಣೋ
ಅನ್ಯೋ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಯದಿ ಅಯಂ ಸ್ವಾಪ್ಯಯವಾನ್ ಗೌಣಃ ತರ್ಹಿ ಅಯಂ ನಿರ್ಗುಣಶ್ಚ
ಉಭೌ ಪ್ರಲಯೇ ಲಯಹೀನೌ ತಿಷ್ಠತ ಉತ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಲಯೋ ಭವತಿ | ನಾದ್ಯಃ | ಇದಂ
ವಾ ಅಗ್ರೇ ನೈವ ಕಿಂಚನ ಆಸೀತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಅಪಿ ನ ತಾವದ್
ಗೌಣಸ್ಯ ನಿರ್ಗುಣೇ ಲಯಃ | ತಸ್ಯ ಸ್ವಾಪ್ಯಯೇನ ಅವಸ್ಥಾನ ಅಭ್ಯುಪಗತೇಃ | ತಥಾ ಚ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ
ಸಗುಣೇ ಲಯೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ | ಅಸ್ತು ಇತಿ ಚೇತ್ ತತ್ರಾಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಗೌಣಾತ್ಮನಿ ಜೀವೇ ನಿರ್ದೋಷಸ್ಯ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಲಯೋ ನ ಉಪಪದ್ಯತೇ |
ಯತ್ ಪ್ರಯನ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ಅತೋ ಅಯಂ ಅನನ್ಯಲೀನೋ ನಿರ್ಗುಣ ಏವ |
ತಸ್ಯ ಚ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವೇನ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯದ್ಯಪಿ ಇಯಂ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ವಾಚ್ಯತ್ವೇ
ಅಭ್ಯುಚ್ಚಯಯುಕ್ತಿಃ ತಥಾಪಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಚ ನಿರ್ಗುಣೋ ವಾಚ್ಯ ಇತಿ ಬಹಿರೇವ ಉಕ್ತೇ ಕುತೋ
ಅಯಂ ನಿರ್ಗುಣ ಇತಿ ಶಙ್ಕಾ ಪರಿಹರತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ಸೂತ್ರಸ್ಯ ತತ್ರ ಭಾಷ್ಯೇ ಚ ಚಶಬ್ದಾಭಾವಃ |
ಅತ್ರ ಗೌಣಾದಿವ್ಯಪದೇಶಃ ಸತ್ತಾದಿ ಧರ್ಮವತ್ತವಿಷಯ ಏವ ಇತಿ ಸೂಚನಾಯ ನಿರ್ದೋಷಸ್ಯ
ಇತಿ || 9 ||

ನ ಚ ಕಾಸುಚಿಚ್ಛಾಖಾಸ್ವನ್ಯಧೋಚ್ಯತೇ |

ಓಂ ಗತಿಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ ಓಂ || 10-10 ||

‘ಸರ್ವೇ ವೇದಾ ಯುಕ್ತಯಃ ಸುಪ್ರಮಾಣಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಮಂ ತ್ವೇಕಮೇವ |
ಪ್ರಕಾಶಯಂತೇ ನ ವಿರೋಧಃ ಕುತಶ್ಚಿದ್ವೇದೇಷು ಸರ್ವೇಷು ತಥೇತಿಹಾಸೇ’
ಇತಿ ಪೈಙ್ಗುಶ್ರುತೇರ್ಗತೇರ್ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಮೇವ || 10 ||

ನನು ಅಸ್ತು ಏಂ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ವಾಚ್ಯತ್ವ ಉಪಪತ್ತೌ ಯುಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವೇನ
ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಮ್ | ತತ್ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಶಾಖಾಸು ಉಪಕ್ರಮಾದಿ ವಿಚಾರೇ ಅಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣಃ
ಕಾರಣತ್ವೇನ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವಮ್ | ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಾಖಾಸು ಪುನಃ ಅನ್ಯೋಽಪಿ ಕಾರಣತಯಾ
ಉಚ್ಯತಾಮ್ | ತಾಸಾಂ ಅನನ್ತಯೇನ ಅನಿಶ್ಚಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ತತ್ರ ಹೇತ್ವಾಕಾಷ್ಟಯಾ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಗತಿ ಇತಿ || ಸರ್ವೇ ವೇದಾಃ ಸುಷ್ಠು
ಪ್ರಮಾಣಂ ಮೂಲಭೂತಂ ಯಾಸಾಂ ತಾ ಯುಕ್ತಯ ಇತಿಹಾಸಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷಯಂ
ಏಕವಿಧೇಮೇವ ಜ್ಞಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಯನ್ತಿ | ನ ಪುನಃ ವೇದಾದಿಷು ಕಶ್ಚಿದ್ ವಿರೋಧೋ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ
ಶ್ರುತ್ಯಾ ಸ್ವಯಮೇವ ಸರ್ವಶಾಖಾಧಿ ಉತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಏಕವಿಧತ್ವ ಕಥನಾತ್ ನ ಕಾಸುಚಿತ್
ಶಾಖಾಸು ಅನ್ಯಥಾ ಉಚ್ಯಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅವಾಚ್ಯತ್ವಂ ನಿರಾಕೃತ್ಯ ತದೇವ
ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ ||

ಓಂ ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ || 11-11 ||

‘ಏಕೋ ದೇವಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಗುಢಃ ಸರ್ವವ್ಯಾಪೀ ಸರ್ವಭೂತಾನ್ತರಾತ್ಮಾ |
ಕರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷಃ ಸರ್ವಭೂತಾದಿವಾಸಃ ಸಾಕ್ಷೀ ಚೇತಾ ಕೇವಲೋ ನಿರ್ಗುಣಶ್ಚ’ ಇತಿ ||
ನ ಹ್ಯಶಬ್ದಃ ಶ್ರುತೇ | ನ ಚಾಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಕಲ್ಪಮ್ | ಸರ್ವಶಬ್ದಾವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಾಯುಕ್ತೇಃ
|| 11 ||

ಪುನಃ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ನ್ಯಾಯೇನ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಯುಕ್ತವಂತರೇಣ
ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ
||

ಏಕಃ ಪ್ರಧಾನಃ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಗುಪ್ತತಯಾ ಅವಸ್ಥಿತಃ | ನ ಕೇವಲಂ ಭೂತೇಷು, ಸರ್ವವ್ಯಾಪೀ ಚ
| ನ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಸ್ಥಿತಿಮಾತ್ರಂ, ಸರ್ವಭೂತಾನ್ತರ್ಯಾಮಿ ಚ | ಅಧ್ಯಕ್ಷೋ ಅಧಿಪತಿಃ |
ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಆಶ್ರಯಃ | ಸರ್ವಂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಈಕ್ಷತ ಇತಿ ಸಾಕ್ಷೀ | ಚೇತಾ ಜ್ಞಾನರೂಪಃ |
ಕೇವಲೋ ಜಡಾಮಿಶ್ರುಃ | ನಿರ್ಗುಣಃ ಸತ್ತ್ವಾದಿಗುಣಹೀನ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ನಿರ್ಗುಣಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ ಚ
ನ ಅಸೌ ಅಶಬ್ದ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಶ್ರುತತ್ವೇ ಅಪಿ ಅಶಬ್ದಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಅವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯತ್ವ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ | ನ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಅವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ ಕಲ್ಪಂ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ಗಣ್ಣಾಪದ ಅವಾಚ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ತೀರಸ್ಯ ತತ್ ಲಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಇತಿ ,
ವೇದವಾಚ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತತ್ ಲಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಭವೇದೇವ ತೀರಾದೇಃ ಗಣ್ಣಾದಿಪದ ಅವಾಚ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಲಕ್ಷ್ಯತ್ವಂ ಪದಾನ್ತರವಾಚ್ಯತ್ವಾತ್, ನ
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ | ತಸ್ಯ ಸರ್ವಶಬ್ದ ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾತ್ | ಸರ್ವಶಬ್ದ ಅವಾಚ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಲಕ್ಷಣಾಯ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಂ
ನ ಲಕ್ಷ್ಯಂ, ಕೇನಾಪಿ ಪದೇನ ಅವಾಚ್ಯತ್ವಾದ್ ವೈಧರ್ಮ್ಯೇಣ ತೀರವದ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವಾದ್
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಲಕ್ಷಣಾ ಅಯೋಗ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ಸಪಕ್ಷಸತ್ತ್ವಮ್ | ನನು ವಾಚ್ಯತ್ವಂ
ಲಕ್ಷಣಾಯಾಂ ಕಥಂ ಉಪಯೋಗಿ ಯೇನ ತದ್ ಅಭಾವೇನ ಲಕ್ಷಣಾ ಅಯೋಗಃ | ಕಿಂ
ಪ್ರಯೋಜಕಾನ್ತರಂ ಆಶಂಕನೇ, ಪ್ರಯೋಜಕತ್ವ ಪ್ರಕಾರಮೇವ ವಾ ಪೃಚ್ಛಸಿ | ನಾದ್ಯಃ |
ಕೇವಲಾನ್ವಯಿನಿ ಕೇವಲವ್ಯತಿರೇಕಿಣಿ ಚ ಉಪಾಧಿಶಙ್ಕಾ ಅನುದಯಾತ್ | ಕೇವಲಾನ್ವಯಿನಿ
ಸಾಧ್ಯಭಾವ ಅಭಾವೇನ ತದ್ ವಿನಾಭಾವ್ಯಭಾವತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ | ಕೇವಲವ್ಯತಿರೇಕಿಣಿ ಚ
ಸಪಕ್ಷಾಭಾವೇನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅನಿಶ್ಚಯಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿರೇ ಇತಿ ಒಗ್ರಮಃ | ಕಿಂ ನಿಬನ್ಧನಾ
ಅಸೌ ಅಪಿ ಇತಿ ಚೇತ್ | ದ್ರವ್ಯತ್ವಸಂಯೋಗಿತ್ವಾದೌ ಕಿಂ ನಿಬನ್ಧನಾ | ಅವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಾಯಾಂ
ಕಿಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಸ್ಯ ನಿರುತ್ತರತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತದೇವ ಪದಂ ವಕ್ತುಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ನ ಹಿ
ಗಣ್ಣಾಪದೇನ ಕಿಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಸ್ಯ ಗಣ್ಣಾ ಏವ ಇತಿ ಉತ್ತರಮ್ | ಅಥ ತತ್ರ ಪದಾನ್ತರಮ್ |

ತೇನಾಪಿ ಕಿಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಸ್ಯ ಉತ್ತರಾಭಾವಾತ್ | ಅಥ ಕಿಂಚಿತ್ ಪದಂ ಅಸ್ತಿ ವಾಚಕಂ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಕಿಂ ಪದಾಂತರೇಣ ಅಪರಾದ್ಧಮ್ | ಲಕ್ಷ್ಯಪರಪಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ಮಪರಸ್ಯ ವಾಚಕತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪದಾಂತರಾಣಾಂ ಗುಣಾಭಿಧಾಯಿನಾಂ ನಿರ್ಗುಣೇ ವೃತ್ತೌ ಲಕ್ಷಣಾ ಏವ ಶರಣಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಲಕ್ಷಣಪದಾನಾಮಪಿ ಲಕ್ಷ್ಯಗತ ವಿಶೇಷಾವಲಮ್ಬೇನ ವಾಚಕತ್ವೇ ಉಪಪ್ತೇಃ | ಲಕ್ಷಣಪದಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರಪರತಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರರ್ಯಾಯತಾ ಆಪಾತಾತ್ | ಪ್ರಯೋಜನಬಾಹುಲ್ಯಾದ್ ಅಪರ್ಯಾಯತಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ವಾಚ್ಯ ವಿಶೇಷರಾಹಿತ್ಯೇ ಪ್ರಯೋಜನಶತೇನಾಪಿ ಪರ್ಯಾಯತಾ ಅಪರಿಹಾರಾತ್ | ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರ ಕಥನಸ್ಯ ಪ್ರಶ್ನ ಅನನುಗುಣ್ಯಾತ್ ಚ | ನ ಹಿ ಸ್ವರೂಪಂ ಅಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕಃ ಚನ್ತ್ಯ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ಅತೋ ನ ಲಕ್ಷಣಪದಾನಾಮಪಿ ಲಕ್ಷ್ಯಕತ್ವಂ ಇತಿ, ಅನ್ಯೇವ ವಾಚ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣೋಪಯೋಗಃ | ತಸ್ಮಾದ್ ವಾಚ್ಯತ್ವಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಾ ಏವ ತತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

|| ಇತಿ ಈಕ್ಷತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 5 ||

‘ತಮೇವ ಸಮನ್ವಯಂ ಪ್ರಕಟಯತ್ಯಾನಂದಮಯೋಽಭ್ಯಾಸಾದಿತ್ಯಾದಿನಾ ಸಮಸ್ತೇನಾಧ್ಯಾಯೇನ ಪ್ರಾಯೇಣ |

ಪ್ರಾಯೇಣಾನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸಮನ್ವಯಃ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯತೇಽಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ | ನಾನ್ಯಥಾ ತದದೃಷ್ಟೇಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಕರ್ತವ್ಯೇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮ ‘ಬ್ರಹ್ಮ ಪುಚ್ಛಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ’ ಇತ್ಯಾನಂದಮಯಾವಯವರೂಪಂ ಪ್ರತೀಯತೇ | ನ ಹ್ಯವಯವಿನಂ ವಿನಾ ಅವಯವಮಾತ್ರಸ್ಯ ಜ್ಞೇಯತೇತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ಆನಂದಮಯೋಽಭ್ಯಾಸಾತ್ ಓಂ || 12-12 ||

ಅಥ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಣೇ ಅನವಶೇಷಾತ್ ಕಿಂ ಅಧ್ಯಾಯಶೇಷೇಣ ಇತ್ಯತಃ ತತ್ ಕೃತ್ಯಂ ಆಹ || ತಮೇವ ಇತಿ ||

ಕೃತ್ಯಾಂತರಾಭಾವೇಽಪಿ ತತ್ತು ಸಮನ್ವಯಾತ್ ಇತ್ಯುಕ್ತಮೇವ ಉಪಕ್ರಮಾದಿ ಅನ್ವಯಾತ್ ಸಮ್ ನಿರೂಪಣಂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪ್ರತಿವಾಕ್ಯಗ್ರಹಣೇನ ಪ್ರಕಟಯತಿ ಅನೇನ ಅಧ್ಯಾಯೇನ ಸೂತ್ರಕಾರಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಮಾತ್ರಸ್ಯ ಅಸಾಧಕತ್ವೇನ ಅನ್ಯದೇವ ಸಮ್ನಯಾತ್ ಇತಿಪಿ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಏತದಧಿಕರಣ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಶ್ಲೋಕಪನಾಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣಮ್ | ಚತುರ್ಥಪಾದೇ ತು ನ ಸಮ್ನವಯ ಇತಿ ಏತದ್ ಅಶ್ರದ್ಧೇಯಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಉಕ್ತಂ ಸಮಸ್ತೇ ಇತಿ | ಪ್ರಾಯೇಣ ಇತಿ

ದೇವತಾದಿ ಅಧಿಕರಣ ವ್ಯಾವೃತ್ತಯೇ | ತರ್ಹಿ ಅಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಏಕಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ಪಾದಭೇದಃ ಕಿಂ
ನಿಬಂಧನ ಇತ್ಯತಃ ಸ್ಮನ್ವಯೇಽಪಿ ಅವಾಂತರಭೇದೇನ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಏತತ್ಪಾದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ
ದರ್ಶಯತಿ || ಪ್ರಾಯೇಣ ಇತಿ ||

ಶಬ್ದಾಃ ತಾವತ್ ಚತುರ್ವಿಧಾಃ ಅನ್ಯತ್ಯವಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಉಭಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ
ತತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಇತಿ | ಸರ್ವೇಽಪಿ ನಾಮಲಿಂಗಾತ್ಮಕತಯಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ದ್ವಿವಿಧಾಃ | ತೇಷು ನ
ತತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಸಮನ್ವಯೋ ವಾಚ್ಯಃ | ತೇಷು ಅನ್ಯತ್ಯವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಬ್ದಸಮನ್ವಯಸ್ಯ
ಪ್ರಥಮಬುದ್ಧಾರೋಹಾತ್ ಚತುರ್ಥೇ ತದುಕ್ತಿಃ | ಉಭಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಿ
ಪಕಾರಕರಣಮಾತ್ರಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ತತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ನಿರಾಕರಣಪೂರ್ವಕಂ ಭಗವತ್ಪರತ್ವ
ಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಪ್ರಾಥಮ್ಯ ಅಯೋಗಾತ್ ತೃತೀಯೇ ತದುಕ್ತಿಃ | ಅನ್ಯಪರಾಣಾಂ
ಮಧ್ಯೇ ಲಿಂಗಾತ್ಮಕಾನಾಂ ಧರ್ಮವಾಚಿತ್ವಾತ್ ನಾಮಾತ್ಮಕೇಭೇಯೋ ಧರ್ಮವಾಚಿಭ್ಯೋ
ಅಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಅಪ್ರಾಥಮ್ಯಾತ್ ತತ್ ಸಮನ್ವಯೋಕ್ತಿಃ ದ್ವಿತೀಯೇ | ತತೋ ಅನ್ಯತ್ರ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ನಾಮಾತ್ಮಕಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವತಿ ಸಮ್ಮಯಃ ಪ್ರದರ್ಶ್ಯತೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಾದಿ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಅಂತಸ್ಥಲಿಂಗಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾತ್ ಪ್ರಾಯೇಣ ಇತಿ | ಯೇ ತು
ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠತಯಾ ಸ್ವಷ್ಟ ಲಿಂಗಾನಾಂ ಪ್ರಥಮೇ ದ್ವಿತೀತೃತೀಯೋಃ ಅಸ್ತಷ್ಟಾನಾಂ ಸಮನ್ವಯಃ
ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ ಇತಿ ಅನ್ಯಥಾ ಪಾದಾರ್ಥಾನ್ ಆಚಕ್ಷತೇ ತತ್ ನಿರಾಚಕ್ಷೇ || ನ ಅನ್ಯಥಾ ಇತಿ ||

ಏತದುಮೃತಮಭಯಮೇತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಉತ್ತರಾಧಿಕರಣ ಉದಾಹೃತ ವಾಕ್ಯೇಷು ಅಪಿ ಸ್ವಷ್ಟ
ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗಾನಾಂ ಉಪಲಬ್ಧೇನ ತನ್ನಿಯಮ ಅದೃಷ್ಟೇಃ ನ ಅನ್ಯಥಾ ಪಾದಾರ್ಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು
ಅತ್ರ ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆನಂದಮಯನಾಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತು
ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಾಯಪಾದಸಂಭವಃ | ತಥಾಪಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಸಮರ್ಥನೇ ಕಾ ಪೂರ್ವಸಂಭವಃ
ಇತ್ಯತಃ ಶ್ರುತ್ಯಧಿಕರಣಸಂಭವೇ ದರ್ಶಯತಿ || ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ||

‘ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ’ ಇತಿ ಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಕರ್ತವ್ಯತಯಾ ಉಕ್ತಾ ತತ್ ಚ
ತೈತ್ತಿರೀಯಶ್ರುತೌ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಪುಚ್ಛಾಖ್ಯ ಅವಯವರೂಪಂ ಪ್ರತೀಯತೇ | ‘ತಸ್ಮಾದ್ವಾ
ಏತಸ್ಮಾದ್ ವಿಜ್ಞಾನಮಯಾದನ್ಯೋ ಅಂತರ ಆತ್ಮಾ ಆನಂದಮಯಃ | ತೇನ ಏಷ ಪೂರ್ಣಃ | ಸ ವಾ
ಏಷ ಪುರುಷವಿಧ ಏವ | ತಸ್ಯ ಪುರುಷವಿಧತಾಮಾ | ಅನ್ವಯಂ ಪುರುಷವಿಧಃ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಯಮೇವ
ಶಿರಃ | ಮೋದೋ ದಕ್ಷಿಣಃ ಪಕ್ಷಃ | ಪ್ರಮೋದ ಉತ್ತರಃ ಪಕ್ಷಃ | ಆನಂದ ಆತ್ಮಾ | ಬ್ರಹ್ಮ ಪುಚ್ಛಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ’
ಇತಿ | ಅತಃ ಸಂಭವಿಸಿದ್ಯಾವಾದ್ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಅತ್ರ ಸಮರ್ಥತೇ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತೇನ
ಆನಂದಮಯೇನ ಏಷ ವಿಜ್ಞಾನಮಯೋ ನಿಶ್ಚಿದ್ರತಯಾ ಪೂರ್ಣಃ ಸ ಏಷ ಆನಂದಮಯಃ ಪುರುಷಾಕಾರ
ಏವ | ತಸ್ಯ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಪುರುಷಾಕಾರತಾನುಸಾರೇಣ ಅಯಂ ವಿಜ್ಞಾನಮಯಃ
ಪುರುಷಾಕಾರಃ ತಸ್ಮಾದ್ ಉದ್ಯುತಃ | ಉಪಕಾರಜಂ ಪ್ರಿಯಮ್ | ಪ್ರಕಷ್ಟಾಪ್ರಕಷ್ಟವಿಷಯೋತ್ಥೌ
ಮೋದಪ್ರಮೋದೌ | ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಆನಂದಃ | ಯದ್ವಾ ಶ್ರವಣೋತ್ಥಂ ಪ್ರಿಯಮ್ | ದರ್ಶನೋತ್ಥೋ

ಮೋದಃ | ಭೋಗೋತ್ಥಃ ಪ್ರಮೋದಃ | ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಆನಂದಃ | ತತ್ತತ್ ಪ್ರವರ್ತಕತಯಾ ಚ
ತತ್ತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶ ಇತಿ | ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅವಯವತ್ವೋಕ್ತೌ ಅಪಿ ಕಿಮರ್ಥಂ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವ
ಸಮರ್ಥನಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಆನಂದಮಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅನ್ಯಃ ತದಾ ನ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಸಮ್ಭವತಿ | ಅವಯವಿನ
ಏವ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಅವಯವಿಜಿಜ್ಞಾಸಾಂ ವಿನಾ ಅವಯವಮಾತ್ರ
ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಅಯೋಗಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಚ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಾ ನ ಹಾತುಂ ಶಕ್ಯಾ | ಅತ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ
ವಿಷ್ಣೋರನ್ಯತ್ವೇ ನ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಯತೋ ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ
ಆನಂದಮಯೋಽಭ್ಯಾಸಾದ್ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಆಹ ಸೂತ್ರಕಾರ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ
ಸಂಘತಿಂ ಉಕ್ತವಾ ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ದರ್ಶಯತಿ || ಆನಂದಮಯ ಇತಿ ||

ಆನಂದಮಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಃ ಪ್ರಕೃತಿವಿಷ್ಣುವಾ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ಧಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತೆಃ
ಶತಾನಂದನಾಮ್ನಾ ಚ | ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿತ್ವಾತ್ಸೂರ್ಯೇ ಪೋಕ್ತತ್ವಾಚ್ಚ ರುದ್ರಸ್ಯ |
ಏನಮನ್ಯೇಷಾಮಪಿ'ಮಮ ಯೋನಿರ್ಮಹದ್ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ಬಹುಭಾವಾಚ್ಚ
ಪ್ರಕೃತೇಃ |

'ಬೃಹ ಜಾತಿಜೀವಕಮಲಾಸನಶಬ್ದರಾಶಿಷು' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದೇವ
ಸರ್ವಜೀವಾನಾಮ್'ಅನ್ನಮಯತ್ವಾದೇಶ್ಚ |

ತಥಾಽಪಿ ನ ತ ಆನಂದಮಯಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯಂತೇ | ಕಿಂತು ವಿಷ್ಣುರೇವ |'ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ
ಪರಮಂ ಕವೀನಾಮ್' 'ಏತಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮೈತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ' |

'ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ ಪರೇ ವಿಷ್ಣೌ ನಾನ್ಯತ್ರ ಕ್ವಚಿದಿಷ್ಟತೇ |
ಅಸಮೂರ್ಣಾಃ ಪರೇ ಯಸ್ಮಾದುಪಚಾರೇಣ ವಾ ಭವೇತ್' ||
'ಬ್ರಹ್ಮೈತಿ ಪರಮಾತ್ಮೈತಿ ಭಗವಾನಿತಿ ಶಬ್ದತೇ' |
'ವಾಸುದೇವಾತ್ಮಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೂಲಮನ್ತ್ರೇಣ ವಾ ಯತಿಃ' ||

ಇತ್ಯಾದಿಷು ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಸಾತ್ || 12 ||

ಅತ ಆನಂದಮಯೋ ವಿಷಯಃ | ಸ ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಜೀವಸಮೂಹ ಉತ ಚೇತನಪ್ರಕೃತಿಃ ಅಥ
ಅಚೇತನಾ ಕಿಂ ವಾ ವಿಷ್ಣುಃ | 'ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಜೀವಾಃ' 'ಮಮ ಯೋನಿರ್ಮಹದ್ಬ್ರಹ್ಮ' 'ಪೃಷ್ಠಭಿಃ ಪೃಷ್ಠಭಿಃ
ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಜೀವಾದಿಷು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಃ ಸನ್ನೇಹಜೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ರ
ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾನ್ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ||

ಆನಂದಮಯಂ ಅಧಿಕೃತ್ಯ 'ಅಸ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೈತಿ ಚೇದ್ವೇದ' ಇತಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದ ಶ್ರವಣಾತ್
ತಸ್ಯ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ವಾಪಿ ವೃತ್ತೇಃ ಕಥಂ ತೇನ ತನ್ನಿಟ್ಟಯ ಇತಿ

ಚೇತ್ ಆನಂದಮಯಶಬ್ದಾರ್ಥವತ್ ಶತಾನಂದನಾಮ್ನಾ ಚಿ ಹರಿಣ್ಯಗರ್ಭೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇನ ತಸ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ರುದ್ರಸ್ಯ ವಾ ಆನಂದಮಯತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಯಶ್ಚಾಸೌ ಆದಿತ್ಯೇ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ
ಸೂರ್ಯೋ ಪೋಕ್ತತ್ವಾದ್ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಅಷ್ಟಪ್ರತಿಮತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ |
'ಸೂರ್ಯೋ ಪ್ರಕ್ತತ್ವಾದ್ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಅಷ್ಟಪ್ರತಿಮತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣೇ |
'ಸೂರ್ಯೋ ಜಲಂ ಮಹೀ ವಹ್ನಿಃ ವಾಯುರಾಕಾಶಮೇವ ಚ | ದಿಕ್ಷಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸೋಮ
ಇತ್ಯೇತಾಃ ತನವಃ ಕ್ರಮಾದ್ ' ಇತಿ | ಏವಂ ಇನ್ನಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿನಾಮಪಿ
ಸೂರ್ಯಾಧಿಷ್ಠಾತ್ಯತ್ವಾದಿನಾ ಆನಂದ ಮಯತ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇಃ . ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತೇರ್ವಾ ಆನಂದಮಯತ್ವ
ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಆನಂದಮಯನಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಮಮ ಯೋನಿಃ ಮಹದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತೌ
ಪ್ರಯೋಗಾತ್ | ಕಥಂ ಸಾವಕಾಶಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೇನ ಅಯಂ ನಿರ್ಣಯ ಇತಿ ಚೇತ್ | 'ಸೋಽಕಾಮಯತ
ಬಹು ಸ್ಯಾಮ್' ಇತಿ ಆನಂದಮಸ್ಯ ಬಹುಭಾವ ಶ್ರವಣಾತ್ | ತದಭಿಮಾನಿತ್ವಾತ್ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತೇಃ |
ಅಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತೇಃ ವಾ ಆನಂದಮಯತ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಬಹುಭಾವಾದೇವ | ತತ್ತದ್ವೇಹಗತ
ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ವಾ ಆನಂದಮಯತ್ವಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಬೃಹ ಜಾತಿಜೀವಕಮಲಾಸನಶಬ್ದರಾಶಿಷು ಇತಿ
ಧಾತೋ ಜೀವೇಷ್ವಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಾಧಾರಣ್ಯಾತ್ ನ
ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕತ್ವಂ ಇತಿ | ಅನ್ನರಸಮಯಃ ಪ್ರಾಣಮಯ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಅನ್ನಮಯಾದಿನಾಂ ಅನ್ನಾದಿ
ವಿಕಾರಾಭಿಮಾನಿತ್ವೇನ ಜೀವತ್ವಾತ್ | ತತ್ ಪ್ರಾಯಪರಿತ ಆನಂದಮಯತ್ವೇಽಪಿ ಜೀವಾನಾಂ
ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಯದ್ಯಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೇನ ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ತಥಾ ಪಿ ನ ಅಸೌ ಆನಂದಮಯಃ |
ವಿಷ್ಣೋಃ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಅವಯವತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ತಸ್ಯ ಚ ಆನಂದಮಯತ್ವೇ ತದ್
ಅವಯವತ್ವವಿರೋಧಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಅಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇನ ನ ತದ್ ಅವಯವ
ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಆಶಯಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತಿ || ತಥಾಪಿ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಅನೈಷಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ತಥಾಪಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಃ ತರ್ಹಿ ಇತಿ ಆಶಂಕಾ ಸಂಭ್ರಮಾರ್ಥಂ ಉದಾಹೃತ
ಸೂತ್ರ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭಾಗಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಕಿಂ ತು ಇತಿ ||

ಕುತೋ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಆನಂದಮಯಯ ಇತಿ ಅತಃ ಸೌತ್ರಂ ಹೇತುಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತದೇವ ಇತಿ ||

'ಅಸನ್ನೇವ ಸ ಭವತಿ | ಅಸದ್ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವೇದ ಚೇತ್ | ಅಸ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಚೇದ್ವೇದ' ಇತಿ ಆನಂದಮಯೋ
ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಸಾದ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಆನಂದಮಯಃ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಷು ವಿಷ್ಣುಕನಿಷ್ಠತ್ವ ಉಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ತತ ಏವ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಶಂಕಾ |
ತೇಷಾಂ ಅಪೂರ್ಣತ್ವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಾಭಾವಸ್ಯಾಪಿ ಉದಾಹೃತಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್
| ಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ಯಾಗೇನ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಗ್ರಹಮ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 12 ||

ಓಂ ವಿಕಾರಶಬ್ದಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾತ್ ಓಂ || 13-13 ||

ವಿಕಾರಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ತದಭಿಮಾನಿತ್ವಾಚ್ಚ ಯುಜ್ಯತೇ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದೀನಾಂ ಮಯಟ್ ಶಬ್ದಃ
ನ ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಇತಿ ಮಾ ಭೂತ್ | ಪ್ರಚುರಾನನ್ದತ್ವಾದ್ವಾನನ್ದಮಯಃ | ನ ತು
ತದ್ವಿಕಾರತ್ವಾತ್ | ಅನ್ನಾದೀನಾಂ ಚ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಮೇವ || 'ಅದ್ಯತೇತಿ ಚ' ಇತಿ
ವ್ಯಾಖಾನಾತ್ ತತ್ರಾಚುರ್ಯಂ ಚ ಯುಜ್ಯತೇ ||

ಉಕ್ತಾರ್ಥಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಕಾರ ಇತಿ || ನ ಅಯಂ
ಆನನ್ದಮಯೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಿನ್ನು ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಯ ಏವ | ವಿಕಾರಾಭಿಧಾಯಕ ಮಯಟ್
ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಾತ್ | ವಿಕಾರಾರ್ಥಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಹಿ ವಿಕಾರಿತ್ವಿವಿಕಾರಾಭಿಮಾನಿತ್ವಾಭ್ಯಾಂ
ಸಮ್ಯವತಿ | ತಥಾ ಚ ವಿಕಾರಾತ್ಮಕತ್ವಾದ್ ಅಚಿತ್ರಕೃತೇಃ ಚೇತನಪ್ರಕೃತ್ಯಾದೀನಾಂ
ವಿಕಾರಾಭಿಮಾನಿತ್ವಾತ್ ತೇಷು ಮಯಟ ಶಬ್ದೋ ಯುಜ್ಯತೇ, ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ತಸ್ಯ ಅವಿಕಾರತ್ವಾದ್
ಅತದಭಿಮಾನಿತ್ವಾತ್ ಚ ಇತಿ ಶಬ್ದಾ ಮಾ ಭೂತ್ ಯತಃ ಪ್ರಚುರಾನನ್ದತ್ವಾದ್
ಆನನ್ದಮಯಪದೇನ ಆನನ್ದಮಯಃ ಕಥ್ಯತೇ ನ ತು ಆನನ್ದವಿಕಾರತ್ವಾತ್ | 'ತಾದಾತ್ಮಾರ್ಥೇ
ವಿರಕಾರಾರ್ಥೇ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥೇ ಮಟತ್ ತ್ರಿಧಾ' ಇತಿ ಪ್ರಾಚುರ್ಯೇಽಪಿ ಮಯಟ
ಪ್ರಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆನನ್ದಪ್ರಚುರ ಇತಿ ಯದಿ ಉಚ್ಯತೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಚುರೋ ಗ್ರಾಮ
ಇತ್ಯದಿವದಾನಾನನ್ದಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಪ್ರಚುರಾನನ್ದ ಇತಿ ವಿಪರೀತಸಮಾಸಃ ಕೃತಃ | ಪ್ರಚುರಾನನ್ದ
ಇತಿ ಅಭಿಧಾನೇ ಪೂರ್ಣಾನನ್ದ ಇತ್ಯೇವ ಪ್ರತೀತೇಃ | ನ ಅಯಂ ಆನನ್ದಮಯ ಶಬ್ದಃ
ಪ್ರಚುರಾನನ್ದತಾಂ ಅಭಿಧತ್ತೇ ಕಿನ್ನು ವಿಕಾರಾರ್ಥತ್ವಮೇವ | ಅನ್ನಾದಿವಿಕಾರಾರ್ಥಾತ್
ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಶಬ್ದೈಃ ಸಹ ಪರಿತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನ್ನಾದೀನಾಂ ಚ ಇತಿ ||

ಭವೇತ್ ಪ್ರಾಯಪಾರವಿರೋಧೋ ಯದಿ ಆನನ್ದಮಯಮದೇನೈವ ಆನನ್ದಪ್ರಾಚುರ್ಯಂ ಉಚ್ಯತ
ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗತಿಃ | ನ ಅಸೌ ಅಸ್ತಿ | ಅನ್ನಾದೀನಾಂ ಚ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಮೇವ ಅನ್ನಮಯಾದಿಶಬ್ದಾರ್ಥ
ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಕಥಂ ಅತ್ರ ಅನ್ನಮಯಶಬ್ದೋ ಅನ್ನಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥಃ | ಅನ್ನಪ್ರಾಚುರ್ಯ ಕಥನಸ್ಯ
ಅತ್ಯಲ್ಪತ್ವಾದಿ ಅತ್ಯತ ಆಹ || ಅದ್ಯತ ಇತಿ || ಅನ್ನಪ್ರಾಚುರ್ಯಂ ಚ ಅನ್ನಮಯಶಬ್ದಾರ್ಥೋ
ಯುಜ್ಯತೇ | ಅತ್ರ ಅನ್ನ ಶಬ್ದೇನ ಭೂತ ಅದ್ಯತ್ವ ತದ್ ಅತ್ರತ್ವಸ್ಯ ಅಭಿಧಾನೇನ ಅಲ್ಪಾರ್ಥತ್ವ
ಅಭಾವಾತ್ | ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ನಾರ್ಥತ್ವ ಏವ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ |

ಕುತೋಽಯಂ ಅನ್ನಶಬ್ದಾರ್ಥೋ ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾನಂ ಯೇನ ಅಲ್ಪಾರ್ಥತ್ವ ಅಭಾವಃ | 'ಅದ್ಯತೇ ಅತಿ
ಚ ಭೂತಾನಿ ತಸ್ಮಾದನ್ದಂ ತದುಚ್ಯತೇ ಇತಿ ಅನ್ನಶಬ್ದವ್ಯಾಖಾನಾತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ನಸ್ಯ ಭೂತಾತ್ವತ್ವ
ಅಯೋಗಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ಉಪಜೀವ್ಯತ್ವಮೇವಾದ್ಯತ್ವಮ್ || 'ಸ ವಾ ಏಷಃ' ಇತ್ಯನ್ಯಪ್ರಾರಮ್ಭಾತ್ ||

'ಯೋಽನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸತೇ' ಇತ್ಯಾದಿಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ಬಹುರೂಪತ್ವಾಚ್ಚ ನ
ವಿಕಾರಿತ್ವಮವಿರೋಧಶ್ಚ | ನ ಚ ಪ್ರಥಕ್ಕಲ್ಪನಾ ಯುಕ್ತಾ | ಸ್ವರೂಪೇ ಚ ಯುಜ್ಯತೇ
ಪ್ರಚುರಪ್ರಕಾಶೋ ರವಿರಿತಿವತ್ || 13 ||

ನನು ಪರಚುರಭಾತಾದ್ಯತ್ವ ಕಥಂ ಅಭಿಸಂಹಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಪಜೀವ್ಯತ್ವಮೇವ
ಇತಿ ||

'ಓಷಧೀಭ್ಯೋಽನ್ನಂ ಅನ್ನಾತ್ ಪುರುಷಃ' ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ನವಿಕಾರದೇಹಂ ಉಕ್ತ್ವಾ, ಸ ವಾ ಏಷ
ಪುರುಷೋಽನ್ನರಸಮಯ ಇತಿ ತತ್ ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ಕಥಂ ಅನ್ನಮಯಶಬ್ದಃ ತತ್
ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಇತಿ ||

ಭವೇದೇ

ಏತದ್ ಯದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅನ್ನವಿಕಾರ ಪುರುಷ ಪರಾಮರ್ಶೋ ಅಯಂ ಭವೇತ್ | ನ ಚ ಏವಂ
ಯಸ್ಮಾದ್ ಆತ್ಮನ ಆಕಾಶಾದಿಕಂ ಉತ್ಪನ್ನಂ ಸ ಏಷ ಇತಿ ಆತ್ಮಪರಾಮರ್ಶೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ
| ಕಿಮರ್ಥಂ ಅಸೌ ಪರಾಮೃಶ್ಯತ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಪನೋದಾಯ ಪರಾಮರ್ಶಾದ್ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಾ
ಪ್ರಾರಮ್ಭಾದ್ ಇತ್ಯಾಹ | ಆತ್ಮ ಆಕಾಶಾದಿ ಕಾರಣತ್ವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ ತಸ್ಯೈವ ಅನ್ನಮಯಾದಿ
ಪೃಷ್ಠರೂಪತ್ವ ಪ್ರದರ್ಶನಾಯ ಪುನಃ ಪ್ರಕ್ರಾಂತತ್ವಾತ್ ನ ತತ್ ಪರಮರ್ಶವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ಏವಂ ಪ್ರಾಣಮನಃಶಬ್ದಯೋಃ ಚೇಷ್ವಕತ್ವಾವಬೋಧಾರ್ಥತ್ವೇನ ಪಾರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥತಯಾ
ಅಲ್ಪಪಾರ್ಥತಾ ಪರಿಹರಣೀಯಾ ಇತಿ | ನನು ಏವ ಮಯಟ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಉಭಯಾರ್ಥ ಪ್ರಯೋಗಾದ್
ಅತ್ರಾಪಿ ಉಭಯಪಕ್ಷೇ ದೇಷ ಅದರ್ಶನಾತ್ ಕಿಂ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಮೇವ ಅರ್ಥೋ ನ ವಿಕಾರಿತ್ವಂ
ಪೃಷ್ಠಯುತಾಂ ಇತ್ಯತ್ರ ನಿಯಾಮಕಮ್ | ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಪೃಷ್ಠಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಉಭ್ಯುಗತೌ
ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಶ್ಚಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯೋಽನ್ನಂ ಇತಿ ||

'ಯೋಽನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸತೇ' 'ಯೋ ಪ್ರಾಣಂ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸತೇ' 'ಆನನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ವಿದ್ವಾನ್' 'ವಿಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚೇದ್ವೇದ' 'ಅಸ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮೈತಿ ಚೇದ್ವೇದ' ಇತಿ ಅನ್ನಮಯಾದೀನ್ ಪ್ರತಿ
ಉದಾಹೃತ ಶ್ಲೋಕೇಷು ತದ್ವಿಷಯತ್ವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದ ಶ್ವವಣಾದ್ ಉಭಯಥಾಪಿ ಸಮ್ಯವತಾಂ
ಮಯುತಾಂ ಅನನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧ ತತ್ ಸಮಭಿವ್ಯಾಹಾರಾತ್ ನ ವಿಕಾರಿತ್ವಂ ಅರ್ಥಽಪಿ ತು
ಪ್ರಾಚುರ್ಯಮೇವ ಇತಿ ನಿಶ್ಚೀಯತೇ | ನ ಚ ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ ಪೃಷ್ಠಾನಾಮಪಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ
ಅಭ್ಯುಪಗತೌ ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ | ಏಕಸ್ಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ
ಬಹುರೂಪತ್ವೇನ ಪೃಷ್ಠತ್ವ ಉಪಪತ್ತ್ಯಾ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ
ಅನ್ನಮಯಾದಿಪೃಷ್ಠಕಮಪಿ ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ಗತ ಮಯುತಾಂ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥತಾ ಏವ ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ
ನಿರವಕಾಶ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಬಲಾದ್ ಏಕಾರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಅನ್ಯೇ ತು ಆನನ್ನಮಯ ಏವ

ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ಗತ ಮಯಟ ಏವ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥತಾ ಇತಿ ಕಲ್ಪಯಂತಿ ತದ್ ಆಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯೊಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಇಯಂ ಕಲ್ಪನಾ ಯುಕ್ತಾ | ಪ್ರಾಯಯಪರಿತ ಮಯಟಾಂ ಅರ್ಥದ್ವೈವಿಧ್ಯ ಕಲ್ಪನಸ್ಯ ಕ್ಲಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ತತಶ್ಚ ಏಕಸ್ಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಸೂತ್ರವಿರೋಧಃ | ಯದಾ ಖಲು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮತಾಂ ಅಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಕಾರಃ, ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವತಾಂ ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತಾಂ ಅನುಜಜ್ಞೇ | ತಥಾ ಏವ ದ್ವಿತೀಯಸೂತ್ರಂ ನ ಇಯಂ ಅನ್ಯಥಾ ಅನ್ನಮಯಾದಿಷು ಸನ್ನಪಿ, ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋ ಬ್ರಹ್ಮತಾಮಸಾಧಯನ್ ಕಥಂ ಆನಂದಮಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಧಯೇತ್, ಕಥಂ ಚ ಅನ್ನಮಯಾದಿಷು ಸ್ಥಿತೋ ಮಯಟ ಶಬ್ದಃ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥತಾಂ ಅಲಭಮಾನ ಆನಂದಮಯೋ ಶ್ರುತೋ ಲಭೇತ | ನ ಚ ಅಸ್ತಿ ತತ್ರ ಬಾಧವಶೇಷೋ ಯೇನ ದ್ವೈವಿಧ್ಯಂ ಕಲ್ಪೇತ | ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಮಪಿ ತರ್ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮತಾಂ ಕಿ ನ ಅಸೂತ್ರಯದಿತಿ ಚೇತ್ | ಸೂತ್ರಸ್ಯ ಅಲ್ಪಾಕ್ಷರತ್ವಾದೇವ | ಆದಿಮತ್ತೇಽಪಿ ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಸಂಘತತ್ವೇನ ಗ್ರಹಣಮ್ | ಯಸ್ತು ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ ಪಞ್ಚಾನಾಂ ಅಪಿ ಅಬ್ರಹ್ಮತಾಂ ಬ್ರೂತೇ ಸ ತು ಸೂತ್ರಕಾರೇಣೈವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷೀಕೃತ ಇತಿ ನ ತತ್ ಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿ ಆಕ್ಷಿಪದ್ ಭಾಷ್ಯಕಾರಃ | ನನು ಆನಂದಾದಿಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕಥಂ ಪ್ರಚುರಾನಂದಾದಿಕತಂ, ಘೃತಪ್ರಚುರ ಓದನ ಇತ್ಯಾದೌ ಭೇದ ಏವ ಪ್ರಯೋಗಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ವರೂಪೇ ಚ ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಪ್ರಕಾಶಸ್ವರೂಪೇಽಪಿ ರವಿಬಿಮ್ಬೇ ವಿಶೇಷೇಣ ಪ್ರಚುರಪ್ರಕಾಶೋ ರವಿಃ ಇತಿ ವ್ಯಪದೇಶಃ ತಥಾ ಆನಂದಾದಿರೂಪೇಽಪಿ ಹರೌ ವಿಶೇಷೇಣ ತದ್ ವ್ಯಪದೇಶೋ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 13 ||

ಓಂ ತದ್ಧೇತುವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ || 14-14 ||

‘ಕೋ ಹೈವಾನ್ಯಾತ್ ಕಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾದ್ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಆನಂದೋ ನ ಸ್ಯಾತ್’ ಇತಿ || 14 ||

ಏವಂ ಪ್ರಚುರಾನಂದತ್ವೇನ ಆನಂದಮಯಪದವಾಚ್ಯೇ ವಿಷ್ಟುರೇವ ಬ್ರಹ್ಮಮಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಸಾದ್ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ತದೇವ ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ತದುಪಾತ್ತಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ತದ್ಧೇತು ಇತಿ ||

ಆಸಮನ್ತಾತ್ ಕಾಶಮಾನೋ ವಿಷ್ಟುಃ ಯದಿ ಪೂರ್ಣಾನಂದೋ ನ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಅಸೌ ನ ಲೋಕಂ ಪ್ರವರ್ತಯೇತ್ | ಆನಂದೋದ್ರೇಕಮನ್ತರೇಣ ತತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಕೋ ಲೋಕಂ ಚೇಷ್ಟಯೇದ್ ಧರ್ಮಾಧೌ ಚ ಕಃ ಪ್ರವರ್ತಯೇತ್ | ಅನ್ಯಸ್ಯ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಲೋಕಚೇಷ್ಟಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ತತ್ಕರ್ತಾ ವಿಷ್ಟುಃ ಪೂರ್ಣಾನಂದಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಆನಂದಮಯ ಪ್ರಕರಣೇ ವಿಷ್ಟೋರೇವ ಆನಂದಪೂರ್ಣತ್ವ ಏವ ಲೋಕಚೇಷ್ಟಕತ್ವಾಖ್ಯ ಹೇತುವ್ಯಪದೇಶಾದ್ ವಿಷ್ಟುರೇವ ಪೂರ್ಣಾನಂದತಯಾ ಆನಂದಮಯ ಇತಿ ಭಾವಃ || 14 ||

ಓಂ ಮಾನ್ವವರ್ಣಿಕಮೇವ ಚ ಗೀಯತೇ ಓಂ || 15-15 ||

‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪೋತಿ ಪರಮ್’ ಇತಿ ಸೂಚಯಿತ್ವಾ ‘ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ’ ಇತಿ
ಮನ್ವವರ್ಣಲಕ್ಷಿತಂ ಪರಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾನುಸನ್ಧಾನಾದ್ಗೀಯತೇ |

ಯದುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ
ಅಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಖ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಆನಂದಮಯಾವಯವತ್ವ ಉಕ್ತಾದಿನಾ ಅಮುಖ್ಯಸ್ಯೈವ ಗ್ರಹಣೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮಾನ್ವವರ್ಣಿಕಮೇವ ಚ ಇತಿ ||

ನ ಇದಂ ಆನಂದಮಯಾದಿಪಂಚಕಮಂ ಅಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ | ಯತಃ ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ
ಮನ್ವವರ್ಣೇ ಲಕ್ಷಣವತ್ತಯಾ ಉಕ್ತಂ ಪರಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಶಬ್ದಪಂಚಕೇನ ಗೀಯತೇ |
ತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಂ || ಶಬ್ದಾನುಸನ್ಧಾನಾದ್ ಇತಿ || ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂತಶಬ್ದಾನಾಂ
ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಚ ಅರ್ಥಾನುಸನ್ಧಾನೇ ಸತಿ ಏಕಾರ್ಥತ್ವ ಪ್ರತೀತೇಃ ||

ಮನ್ವವರ್ಣೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯೇವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ತದರ್ಥಭೂನಾಮಪಿ ಅನ್ನಮಯಾದಿ
ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪ್ರಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಥತಾ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಂ || ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ ಇತಿ || ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪೋತಿ ಪರಮ್
ಇತಿ ಸೂಚನಯಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ತತ್ ಜ್ಞಾನ, ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಥನೇ, ಕಿಂ ತತ್ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ, ಕಥಂ ಚ
ತದ್ವೇದನಂ, ಕೀದೃಶೀ ಚ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ, ಇತಿ ಶಂಕಾ ಅತ್ರ ಅಯಂ ಉದೇತಿ | ತತ್ರ ಆದಿಶಂಕಾ
ಅಪನೋದಾಯ ಪ್ರಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷಣಂ ಉಚ್ಯತೇ || ಸತ್ಯಂ ಇತಿ ||

ಯೋ ವೇದ ಇತಿ ವೇದನಮ್ | ಸೋಽಶ್ಚುತೇ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಅತೋ ಮನ್ವವರ್ಣೇ ಪರಂ
ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ತದುಕ್ತಂ ಪರಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಬ್ದಾನುಸನ್ಧಾನಾದ್ ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಶಬ್ದೈಃ
ಗೀಯತೇ, ಇತಿ ನ ಅಪರಬ್ರಹ್ಮಶಂಕಾ ಅತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಚಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಆನಂದಮಯತ್ವೇ ಯುಕ್ತಿ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥಃ | ನನು ಕಥಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ತಸ್ಯ
ಆನಂದಮಯ ಅವಯವತ್ವಾದ್ ಅವಯವಿನಶ್ಚ ಅವಯತ್ವವಿರೋಧಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ
||

ನ ಚಾವಯವತ್ವವಿರೋಧಃ ||

‘ಸ ಶಿರಃ ಸ ದಕ್ಷಿಣಃ ಪಕ್ಷಃ ಸ ಉತ್ತರಃ ಪಕ್ಷಃ ಸ ಆತ್ಮಾ ಸ ಪುಚ್ಛಮ್’
ಇತಿ ತಸ್ಯೈವಾವಯವತ್ವೋಕ್ತೇಶ್ಚ ತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್
ಶಿರೋ ನಾರಾಯಣಃ ಪಕ್ಷೋ ದಕ್ಷಿಣಃ ಸವ್ಯ ಏವ ಚ |
ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಶ್ಚಾನಿರುದ್ಧಶ್ಚ ಸನ್ನೋಹೋ ವಾಸುದೇವಕಃ ||
ನಾರಾಯಣೋಽಥ ಸನ್ನೋಹೋ ವಾಸುದೇವಃ ಶಿರೋಽಪಿ ವಾ |

ಪುಚ್ಚಂ ಸಜ್ಜುರ್ಷಣಃ ಪ್ರೋಕ್ತ ಏಕ ಏವ ತು ಪಷ್ಪಧಾ ||

ಅಜ್ಞಾಂಜ್ಞೇನ ಭಗವಾನ್ ಕ್ರೀಡತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||

ಐಶ್ವರ್ಯಾನ್ನ ವಿರೋಧಶ್ಚ ಚಿನ್ಮಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಜನಾರ್ದನೇ |

ಅತರ್ಕೈ ಹಿ ಕುತಸ್ತರ್ಕಸ್ತ್ವ ಪ್ರಮೇಯೇ ಕುತಃ ಪ್ರಮಾ' -ಇತಿ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ ||

ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಆನಂದಮಯತ್ವೇ ತದ್ ಅವಯವವಿರೋಧಃ | ನ ಶಿರ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೌ ಅವಯವಿನ ಏವ ಅವಯವಿತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಅವಯವಾದಿ ಅಭೇದಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅವಯವಿನೋ ಅವಯವತ್ವಂ ವಿರುದ್ಧಂ ಇತ್ಯಾಶ್ಚಾಂ ಪರಹರ್ತುಂ ಸ್ವೈತಿಂ ಚ ಆಹ || ಶಿರ ಇತಿ ||

ಅಘಟಿತಘಟಕ ಈಶ್ವರಶಕ್ತ್ಯಾ ನ ಅವಯವಿನೋ ಅವಯವತ್ ವಿರುದ್ಧಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂಚಿ ಕಿಂ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಅವಯವಿನೋ ಅವಯವತ್ ವಿರುದ್ಧಂ ಉತ ಅವಯವೀ ನ ಅವಯವೋ ಅವಯವಿತ್ಯಾತ್ ಲೋಕವತ್ ಇತಿ ತರ್ಕೇಣ | ನಾದ್ಯಃ | ಅಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯಂ ನಿರಾಚಷ್ಟೇ || ಅತರ್ಕೈ ಇತಿ | ಅತರ್ಕೈತ್ವಾತ್ ಕುತಃ ತಸ್ಮಿನ್ ತರ್ಕಃ ಸಾಧಕೋ ಬಾಧಕೋ ವಾ ಭವೇದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಅಸ್ತು ವಾ ತಸ್ಯ ತಕ್ಯತ್ವಂ ತಥಾಪಿ ನ ತದ್ವಿರೋಧಃ | ಲೋಕೇ ಪಿಮಿಶಕ್ತಿತ್ವೇನ ವಿರೋಧಾತ್ | ವಿರೋಧೋಪಯೋಗಿ ಪಿಮಿಸಶಕ್ತೇಃ ಅಪರಿಮಿತೇ ಭಗವತಿ ಅಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಅಪ್ರಮೇಯ ಇತಿ ||

ಯದವಾದಿ ಸ ವಾ ಏಷ ಇತಿ ಅನ್ಯಪರಾಮರ್ಶೋ ನ ಅನ್ನಾತ್ ಪುರುಷ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಪರಾಮರ್ಶ ಇತಿ ತದ್ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಆತ್ಮನೋ ದೂರಸ್ಥತ್ವಾತ್ | ದೇಹಸ್ಯ ಸಮೀಪಸ್ಥತ್ವಾತ್ ಸಮೀಪೋಕ್ತ ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ದೂರಸ್ಥ ಪರಾಮರ್ಶಗ್ರಹಣೇ ಕಾರಣಾಭಾತ್ | ಪ್ರಕೃತಸ್ಯೈವ ಪುರುಷಶಬ್ದೇನ ಉಕ್ತೇಃ ಆತ್ಮನಃ ತದ್ ಅಭಾವಾತ್ ಚ | ಏಕೇನೈವ ಶಬ್ದೇನ ದ್ವಿರುಕ್ತೇನ ಭೇದಶ್ರುತಿಂ ವಿನಾ ವಸ್ತುದ್ವಯೋಕ್ತಿ ಗ್ರಹಣ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ರಸ ಇತಿ ||

ರಸಶಬ್ದೇನ ವಿಶೇಷಣಾತ್ ತತ್ಸಾರಭೂತಂ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಮೇವೋಚ್ಯತೇ | ಇದಮಿತಿ ಚ

ದೃಶ್ಯಮಾನಸನಿಹಿತತ್ವಾತ್ |

'ಅನನ್ಯೋಽಪ್ಯನ್ಯಶಬ್ದೇನ ತಥೈಕೋ ಬಹುರೂಪವಾನ್ |

ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರೈಶ್ವರ್ಯಾತ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ' || ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ |

'ಸ ವಾ ಏಷ ಪುರುಷ' ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇನ ಬಹುಶಬ್ದೇನ ಪರಾಮೃಶ್ಯತೇ ನ ದೇಹಃ | ನ ಚ ತಸ್ಯ ದೂರೋಕ್ತಿವಿರೋಧಃ, ಪುರುಷಪದೇನ ಅಪ್ರಕೃತತ್ವವಿರೋಧಶ್ಚ | ಯತಿ ಆಕಾಶಾದಿ ಪುರುಷಾಂತಶಬ್ದೈಃ ಉಕ್ತಂ ಆಕಾಶಾದಿ ಸಾರಭೂತಂ ಬ್ರಹ್ಮತನ್ಯಮೇವ ಪರಾಮರ್ಶವಾಕ್ಯೇನ ಉಚ್ಯತೇ | ಏವಂ ತರ್ಹಿ ಪುರುಷಪದೇನ ದ್ವಯೋರಪಿ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಉಭಯಪರಾಮರ್ಶೋ

ಅಯಂ ಅಸ್ತು ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಂ ಕಿಂ ತು ಪುರುಷಸಾರ ಭೂತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚೈತನ್ಮಾತ್ರಮೇವ ಅನ್ಯದ್
ವಿಹಾಯ ಉಚ್ಯತೇ | ಕುತ ಏತತ್ ರಸಶಬ್ದೇನ ವಿಶೇಷಣಾತ್ | 'ಯಥಾ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಂ ಚ'
ಇತಿ ಪುರುಷಶಬ್ದೇನ ದ್ವಯೋಃ ಪ್ರಕೃತತ್ವೇಽಪಿ ದುಃಖಾನುಭವಿತ್ಯತ್ವ ವಿಶೇಷಣೇನ 'ಪುರುಷಃ
ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತೋ ಹಿ' ಇತಿ ಜೀವ ಏವ ಉಚ್ಯತೇ | ಏವಂ ಅನ್ನಾತ್ ಪುರುಷ ಇತಿ ಉಭಯೋಃ
ಪ್ರಕೃತತ್ವೇಽಪಿ 'ಸ ವಾ ಏಷ ಪುರುಷೋ ಅನ್ನರಸಮಯ' ಇತಿ ಸಾರಾನ್ನಮಯತ್ವ ವಿಶೇಷಣೇನ
ಪರಮಾತ್ಮಪರಾಮರ್ಶ ಏವ ಇತಿ ಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಉಕ್ತಂ ಚ | 'ಬಹೂನಾಂ ಸಹ ನಿರ್ದೇಶ
ಏಕಯಾ ಅಭಿಧಯಾ ಏವ ತು | ತಯಾ ಏವ ಅಭಿಧಯಾ ತೇಷಾಂ ಪರಾಮೃಶ್ಯ ಏಕಂ ಉಚ್ಯತೇ'
ಇತಿ | ಏತತ್ ಚ ಸವಿಸ್ತರಂ ಉಕ್ತಂ ಉತ್ತಪ್ರಸ್ಥಾನೇ 'ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋದಿತೇ ತಸ್ಮಿನ್' ಇತ್ಯಾದಿನಾ |
ನನು ಅನ್ನಮಯಪ್ರಾಣಮಯ ಮನೋಮಯವಿಜ್ಞಾನಮಯಾನಂದಮಯಾ ಮೇ ಶುದ್ಧಂತಾಂ ಇತಿ
ಸ್ಥಾನಾಂತರೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಶುದ್ಧೀನಾಂ ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಉಚ್ಯತ ಇತ್ಯತೋ
ವಾ ಆಹ || ರಸ ಇತಿ ||

ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಶುದ್ಧಯೋ ಅನ್ನಮಯಾದಯೋ ಅಪಿ ಅತ್ರ ಉಚ್ಯಂತೇ | ನ
ಏತದ್ ಅಸ್ತಿ ಕಿಂತು ತತ್ತತ್ ಕೋಶಗತಂ ತತ್ತತ್ ನಿಯಾಮಕಂ ಬ್ರಹ್ಮೈತನ್ಯಮೇವ ಉಚ್ಯತೇ | ಕುತಃ |
ಅನ್ನರಸಮಯ ಇತ್ಯಾದೌ 'ರಸೋ ವೈ ಸಃ' ಇತ್ಯಂತೇ ಚ ಏತೇಷಾಂ ಕೋಶವ್ಯಾವೃತ್ಯರ್ಥಮೇವ
ರಸಶಬ್ದೇನ ವಿಶೇಷಣಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ|

ನನು ಯದಿ ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನ ದೇಹ ಏವ ನ ಅನ್ನಮಯಃ ಕಿಂತು ಬ್ರಹ್ಮೈವ | ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯ
ಇದಮೇವ ಶಿರ ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಿರ್ದೇಶೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಉಪನಿಷದ್ ದೃಷ್ಟಾ ಮುನಿಃ
ಬ್ಲಾಪರೋಕ್ಷೀಕೃತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೋ ನಿರ್ದಿಶತಿ ಇತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ತೇನ ಅಪರೋಕ್ಷೀಕೃತ
ಪ್ರಾಣಮಯಾದೌ ತತ್ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ನಿರ್ದೇಶವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ ಚ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಇದಂ ಇತಿ ||

ದೃಶ್ಯಮಾನ ಶರಃಪಕ್ಷಾದೌ ಅನ್ನಮಯ ಭಗವತ್ ಶಿರಃಪಕ್ಷಾದೇಃ ಸನ್ನಿಹತತ್ವಾದ್, ವಸ್ತುಪ್ರಾವೃತ್ತ
ಜಾನುವದ್ ಇದಂ ಇತಿ ಚ ನಿರ್ದೇಶೋ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ತಥಾಪಿ ತಸ್ಮಾದ್ವಾ
ಏತಸ್ಮಾದ ಅನ್ನರಸಮಯಾದ್ ಅನ್ಯೋ ಅನ್ತರ ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಾಣಮಯಃ ಇತಿ
ಅನ್ಯೋನ್ಯಮನ್ಯತಯಾ ಉಕ್ತ ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮತಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಅನನ್ಯೋಽಪಿ ಇತಿ || ಅನ್ಯಶಬ್ದೇನ ಪ್ರೋಚ್ಯತ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಏಕೋ ಬಹುರೂಪವಾನ್ ಭವತಿ
ಇತಿ ಅನೇನ ಬಹುರೂಪತ್ವಾತ್ ನ ವಿರೋಧ ಇತಿ ಏತದಪಿ ಪ್ರಮಾಪಿತಂ ಸ್ಯಾತ್ || 15 ||

ನ ಚೋಕ್ತಪ್ರಾಪ್ಯಾ ವಿರಿಣ್ಬಾದಿರುಚ್ಯತೇ || 15 ||

ಓಂ ನೇತರೋಽನುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 16-16 ||

ನ ಹ್ಯನ್ಯಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷ ಉಪಪದ್ಯತೇ |

‘ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ ಅಯನಾಯ ವಿದ್ಯತೇ’ ಇತಿ
ಹ್ಯುಕ್ತಮ್ || 16 ||

ನನು ಏವಂ ಮಯಿಷಾಂ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥತ್ವಮುಕ್ತಾ, ತಥಾತ್ವೇ ಕಥಿಷ್ಠಿದ್ ಅಲ್ಪಾರ್ಥತಾಂ
ಪರಿಹೃತ್ಯ ಭೂತಾದಿ ಅದೃತ್ಯಸ್ಯ ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಅಭಿಧಾಯ, ಪರಾಮರ್ಶಸ್ಯ ಅನ್ಯಪರತ್ವಂ
ಸಮರ್ಥ್ಯ, ಬಹುಭಾವಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪವಿಷಯತ್ ಗೃಹೀತ್ವಾ, ಪುಚ್ಛತ್ವೋಕ್ತೇಃ ವಿರೋಧಂ ಆಪಾದ್ಯ,
ಇದಂ ಇತಿ ನಿರ್ದೇಶಸ್ಯ ಲಾಕ್ಷಣಿಕತ್ವಂ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯಾಪಿ , ಕಿಂ ಅನ್ನಮಯಾದೀನಾಂ
ವಿಷ್ಣುತ್ವಗ್ರಹಣೇನ | ವಿರಿಷ್ಣಾದಯ ಏವ ಆನಂದಮಯಾದಯಃ ಸಂತು ತತ್ ಪ್ರಾಪಕಸದ್ಭಾವಾತ್ |
ನ ಚ ಉಕ್ತಹೇತುಭ್ಯಃ ತದ್ ಗ್ರಹಣಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಪಿ ಸಮ್ಯವಾತ್,
ಹೇತುವ್ಯಪದೇಶಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣುನಿಷ್ಠತಯಾ ಸ್ವಪ್ನಂ ಅಪ್ರತಿ ಭಾನಾತ್ | ಮನ್ತ್ರವರ್ಣಾರ್ಥಿಕ
ಸಮಾಖ್ಯಾಯಾಶ್ಚ ಸೂರ್ಯೇ ಪ್ರೋಕ್ತತ್ವ ಲಿಂಗಾದಿಭ್ಯೋ ದುರ್ಬಲತ್ವೇನ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್,
ಅನನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧಿಹೇತ್ವಂತರಸ್ಯ ಚ ಅಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ತತ್ರ ಹೇತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ, ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂಶಸ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನಭಾಷ್ಯೇಣೈವ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾತತ್ವಾತ್ ಸೌತ್ರಂ ಅನನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧಿಹೇತುಮೇವ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನೇತರ ಇತಿ ||

ನ ಆನಂದಮಯಾದಿಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತರಃ | ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪೋತಿ ಪರಂ ಇತ್ಯಾದೌ ಆನಂದಮಯಾದಿ
ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷಶ್ರವಣಾತ್ | ನ ಚ ಅನ್ಯಜ್ಞಾನಾತ್ ಮೋಕ್ಷ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ವಿಷ್ಣುಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಅನ್ಯಜ್ಞಾನಾದ್ ಇತಿ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||ತಮೇವಂ ಇತಿ || 16 ||

ಓಂ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ || 17-17 ||

‘ತೇ ಯೇ ಶತಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರಾನಂದಾಃ’ ||

‘ಅದೃಶ್ಯೇನಾತ್ಮ್ಯೇನಿರುಕ್ತೇನಿಲಯನೇಭಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ವಿನೃತೇ’ |

‘ಅಥ ಸೋಭಯಂ ಗತೋ ಭವತಿ’ |

‘ಸ ಯಶ್ಚಾಯಂ ಪುರುಷೇ’ ಇತ್ಯಾದಿಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ |

ನ ಚ ‘ತತ್ತ್ವಮಸಿ’ ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ’ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ||

‘ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯಮಾವಿಶನ್ತಿ’ ಇತಿ ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೋಕ್ತೇಃ ||

‘ಇದಂ ಹಿ ವಿಶ್ವಂ ಭಗವಾನಿವೇತರೋ ಯತೋ ಜಗತ್ಸಾನ್ಮನಿರೋಧಸಮ್ಭವಃ’ ||

‘ಅಸರ್ವಃ ಸರ್ವ ಇತ್ಯಪಿ’, ‘ವಿದ್ಯಾತ್ಮನಿ ಭಿದಾಭೋಧಃ’

‘ಭೇದದೃಷ್ಟಾಭಿಮಾನೇನ ನಿಸ್ಸಜ್ಞೇನಾಪಿ ಕರ್ಮಣಾ’ |

‘ಜುಷ್ಠಂ ಯದಾ ಪಶ್ಯತ್ಯನ್ಯಮೀಶಮಸ್ಯ ಮಹಿಮಾನಮಿತಿ ವೀತಶೋಕಃ |

‘ಅಸರ್ವಃ ಸರ್ವ ಇವಾತ್ಮೈವ ಸನ್ನನಾತ್ಮೈವ ಪ್ರತ್ಯಜ್ ಪರಾಜ್ ವೈಕ ಈಯತೇ
ಬಹುಧೇಯತೇ’ಸ ಪುರುಷಃ’ಸ ಈಶ್ವರಃ ಸ ಬ್ರಹ್ಮ |
‘ಸರ್ವಾನ್ತರ್ಯಾಮಕೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವನಾಮ್ನಾಽಭಿಧೀಯತೇ |
ಏಷೋಽಹಂ ತ್ವಮಸೌ ಚೇತಿ ನ ತು ಸರ್ವಸ್ವರೂಪತಃ’ ||
‘ನೈತದಿಚ್ಛಂತಿ ಪುರುಷಮೇಕಂ ಕುರುಕುಲೋದ್ವಹ’ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ |
ಉಕ್ತಾ ಚ ಪ್ರಾಪ್ತೀಃ |‘ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಸನ್’ ಇತ್ಯಪಿ ಜೀವ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ |
ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚ ವಿರೋಧೇ | ಪ್ರಮಾದಾತ್ಮಕತ್ವಾದ್ಭಿನ್ನಸ್ಯ ವಿಮುಕ್ತತ್ವಂ ಚ ಯುಜ್ಯತೇ |
‘ಮುಕ್ತಿರ್ಹಿತ್ವಾಽನ್ಯಥಾರೂಪಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ’ ಇತಿ ಹಿ ಭಾಗವತೇ || 17 ||

ಹೇತ್ವನ್ತರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ನಿರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಭೇದ ಇತಿ || ನೇತರ ಇತಿ ಅನುಷಜ್ಯತೇ |

‘ತೇ ಯೇ ಶತಂ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ಆನಂದಾಃ ಸ ಏಕೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಆನಂದ’ ಇತಿ ರುದ್ರಾತ್ ಶತಗುಣ ಮಾತ್ರ
ಆನಂದತ್ವೋಕ್ತೇಃ ನ ತಾವದ್ ಆನಂದಮಯಯೋ ವಿರಿಷ್ಟಃ | ‘ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತನ್ತೇ
ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ | ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್’ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಅಪರಿಮಿತಿ
ಆನಂದತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ಅತ ಏವ ನ ರುದ್ರಃ, ತಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾತ್ ಶತಾಂಶೋನ ಆನಂದತ್ವೋಕ್ತೇಃ
ಏವಂ ನ ಇನ್ದ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತ್ಯಾದಯೋಽಪಿ | ಅದೃಶ್ಯೇ ಅನಾತ್ಮ್ಯೇ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತೇ ಜೈವಗುಣವಿಧುರೇ
ವಾ | ಸಾಕಲ್ಯೇನ ನಿರ್ಚನಾಗೋಚರೇ | ಅಪರಾಶ್ರಯೇ ತಸ್ಮಿ ಆನಂದಮಯೇ ಯೋ ಅಭಯತಯಾ
ಧ್ಯಾನರೂಪಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ವಿನ್ದತೇ, ಅನನ್ದರಂ ಸ ಉಪಾಸಕೋ ಅಭಯಂ ಭಗವಂತಂ ಗತೋ
ಭವತಿ, ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದ್ಯೋಗ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾದಿ ಶ್ವವಣಾತ್ ನ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದೀನಾಂ
ಆನಂದಮಯತ್ವಮ್ | ‘ಸ ಸ್ವಾಯಂ’ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಅಪಕೃಷ್ಟೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಜೀವೇಷು ಪುರುಷ
ಆದಿತ್ಯ ಪದೋಪಲಕ್ಷಿತೇಷು ಸ್ಥಿ ಕಥನಾತ್ ನ ಆನಂದಮಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜೀವಸಮೂಹ
ಇತ್ಯಾಶಯಃ | ನನು ಅಸ್ತು ಆನಂದಮಯಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತಥಾಪಿ ಕಥಂ ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ
ಭೇದಃ ಸಮ್ಭವತಿ | ತದ್ ಭೇದಸ್ಯ ತತ್ತ್ವಮಸಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ
ಇತಿ ||

ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ತೇತತ್ ಶ್ರುತನಾಂ ಅದ್ವಾತಾರ್ಥತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚೈವಮ್ | ನಾಮಾನಿ
ಸರ್ವಾಣಿ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ತತ್ತ್ವಮಸ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದೈಃ ವಷ್ಟೋರೇವ ವಾಚ್ಯತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸನ್ತು ಚ
ಏತಾಃ ಶ್ರುತಯೋಃ ಅದೈವೈತಪರಾಃ ತಥಾಪಿ ನ ಉಕ್ತಭೇದಸ್ಯ ತದ್ ವಿರೋಧಃ | ಭಗವತಃ ಸಕಲ
ಸ್ವಾಮಿತ್ವೇನ ಐಕ್ಯ ವ್ಯಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಏತತ್ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಆಹ || ಇದಿಂ ಇತಿ ||

ಇದಂ ವಿಶ್ವಂ ಭಗವಾನ್ ಇವ ಉಚ್ಯತೇ ಸ್ವಯಂ ಇತರೋಽಪಿ ಸನ್ | ಯತಃ ಕಾರಣಾತ್ ಜಗತ್
ಸ್ಥಾನನಿರೋದೋತ್ಪತ್ತಿಕರ್ತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏತದೇವ ಆಹ | ಅಸರ್ವ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಂ ಚ | ನನು
ಭೇದಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ತದನುಸಾರೇಣ ಐಕ್ಯಶ್ರುತಯೋ ಯೋಜ್ಯಂತ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ವಿದ್ಯಾ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಭಿದಾಯಾ ಅಬೋಧ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಮ್ | ಅಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ನನು
ಭೇದಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಅಪುರುಷಾರ್ಥಹೇತುತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ತಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಭೇದದೃಷ್ಟ್ಯಾ
ಇತಿ ||

ವೇದಗರ್ಭೋ ಜೀವೇಶ್ವರ ಭೇದಜ್ಞಾನೇನ ಪರಮೇಶ್ವರಬಹುಮಾನೇನ ಚ ಆನಂದಗುಣ
ಪೂರ್ಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಇತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯರ್ಥಃ | 'ಸರ್ವಸೇವ್ಯಂ ಈಶಂ ಜೀವಾದನ್ಯಂ ತದೇತತ್ ಸತ್ಯಂ'
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಅಸ್ಯ ಮಹಿಮಾನಂ ಚ ಯದಾ ಪಶ್ಯತಿ ತದಾ ಮುಕ್ತೇ
ಭವತಿ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಃ |

ಏವಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಾರ್ಥತಯಾ ಅದ್ವೈತಶ್ರುತಿಃ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಾರ್ಥ ತಯಾಽಪಿ ತಾಃ
ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಅಸರ್ವಾತ್ಮಕೋಽಪಿ ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವೇನ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವೇನ ದೇಹಾನ್ತರ್ಗತೋಽಪಿ
ಬಹಿರ್ಮಾತ್ರವೃತ್ತಿತ್ವೇನ ಜ್ಞಾಯತೇ ತಥಾ ಏಕ ಏವ ಬಹುಧಾ ಜ್ಞಾಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಅನೇನಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಾದ್ ಅಸರ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಐಕ್ಯಾರ್ಥತಯಾ ಚ
ತಾಃ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ || ನ ಏತದ್ ಇತಿ ||

ಏತದ್ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಿವರಣಂ ಪುರುಷಮೇಕಂ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಪುರುಷೈಕ್ಯಂ ನಿರಾಕೃತ್ಯ
ಅದ್ವೈತಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾಯ ತದರ್ಥತ್ವೇನ ಬಹುನಾಮಿತಿ ವಿಶಿಷ್ಟೈಕ್ಯಂ ಉಚ್ಯತೇ |
ನನು ಏವಂ ಅದ್ವೈತಶ್ರುತ್ಯಭಾವೇ ಕಥಂ ಅದ್ವೈತಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿನಾ ನಿಷಿದ್ಧತೇ ತಸ್ಯ
ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವೇನ ಶ್ರುತಿಂ ವಿನಾ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ | ಅಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಚ ನಿಷೇಧಾಯಾಗಾದ್ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಉಕ್ತಾ ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ತತ್ತ್ವಮಸಿ ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತಿ ಭಾಷ್ಯೇ ಅದ್ವೈತನಿಷೇಧಾಯ
ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಃ ಅಪರಿಜ್ಞಾನನಿಮಿತ್ತಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಯುಜ್ಯತೇ ತನ್ನಿಷೇಧ ಇತ್ಯರ್ಥ | ನನು
ಏತದ್ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಅವಿರೋಧಕತ್ವೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಸನ್ ಬ್ರಹ್ಮೈವೇತಿ ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಸ್ತು
ಭವಿಷ್ಯತಿ | ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಇತಿ ಅಬ್ರಹ್ಮಾನಿಷೇಧೇನ ತದಧೀನತ್ವಾದಿನಾ ಅತದ್ಭೂತೇ ತದ್
ವ್ಯಪದೇಶ ಇತಿ ಉಕ್ತಗತೇ ಅಸಮ್ಮವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಇತಿ ||

ನ ಅತ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯೋ ಅಯಂ ಆದ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ ಕಿನ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಜೀವಾಃ
ಸರ್ವೋಽಪಿ ಇತಿ ಸುರತೇಃ ಜೀವಪರ ಏವ | ತಥಾ ಚ ಜೀವಭಾವಂ ಅವಿಹಾಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮ
ಆಪ್ನೋತಿ ಇತ್ಯರ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ ನ ಉಕ್ತಭೇದಸ್ಯ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ
ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಷ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ಜೀವೇ ಅಸೌ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ ||
ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಷ್ಯೋಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋ ಜೀವೇಽಪಿ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಜೀವಸ್ಯ
ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವಾರ್ಥತಾ ಅಸ್ತೀಕಾರೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಪ್ಯೇತಿ ಇತಿಶ್ರುತ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿವಿರೋಧಾತ್
ಪ್ರಮಾಣಾಂತರವಿರೋಧಾತ್ ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ನನು ವಿಸ್ಮೃತಕಣ್ಣಮಣಿರಪಿ ಸ್ಮೃತಕಣ್ಣಮಣಿಃ ಇತ್ಯೇವ
ಉಚ್ಯತೇ ನ ತು ಪ್ರಾಪ್ರಮಣಿರಿತಿ | ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪ್ಯೇತಿ ಇತ್ಯಾದೌ ಅಪ್ರಾಪ್ರಭೋಗಾದೇರಪಿ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಉಕ್ತೇಃ |

ನನು ಸಂಸಾರಿಣೋಽಪಿ ವಿಮುಕ್ತಶ್ಚ ವಿಮುಚ್ಯತ ಇತಿ ವಿಮುಕ್ತಶ್ಚ ಶ್ರವಣಾತ್ ತದನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ತದ್ವಿರೋಧ ಭೇದಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪ್ರಮಾದ
ಇತಿ ||

ಜೀವಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ಅಭಾವೇಽಪಿ ವಿಮುಕ್ತತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಯುಜ್ಯತೇ | ತದ್ಗತ ಬನ್ಧಸ್ಯ
ಅಜ್ಞಾನಮೂಲತ್ವೇನ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕತ್ವಾತ್ | ಅಸ್ವಾಭಿವಕೇ ಚ ಅವಿದ್ಯಮಾನ
ಪ್ರಯೋಗದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಬನ್ಧಸ್ಯ ಅಸ್ವಾಭಾವಾದಿಕತ್ವಂ ಕುತಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಮುಕ್ತಿಃ
ಇತಿ || 17 ||

ನ ಚ ತತ್ತದನುಮಾನವಿರೋಧಃ |

ಓಂ ಕಾಮಾಚ್ಚ ನಾನುಮಾನಾಪೇಕ್ಷಾ ಓಂ || 18-18 ||

ಯಥಾಕಾಮಂ ಹ್ಯನುಮಾತುಂ ಶಕ್ಯತೇ | ಅತೋ ನ ತತ್ತ್ವೇ
ಪೃಥಗನುಮಾನಮಪೇಕ್ಷ್ಯತೇ | ಉಕ್ತಂ ಚ ಸ್ಕಾನ್ವೇ -

‘ಯಥಾಕಾಮಾಽನುಮಾ ಯಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾತ್ ಸಾಽನಪಗಾ ಶ್ರುತೇಃ |
ಪೂರ್ವಾಪರಾವಿರೋಧಾಯ ಚೇಷ್ಯತೇ ನಾನ್ಯಥಾ ಕ್ವಚಿತ್’ ಇತಿ ||

‘ನೈಷಾ ತರ್ಕೇಣ ಮತಿರಾಪನೇಯಾ’ ಇತಿ ಚ || 18 ||

ನನು ಭೇದೋಕ್ತೇಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇಽಪಿ ವಿಮತಾನಿ ಶರೀರಾಣಿ ಮದ್ಯೋಗಾಯತಾನಿ
ಶರೀರತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನುಮಾನವಿರೋಧಸ್ತು ಭವಿಷ್ಯತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ತತ್ರ ಹೇತ್ವಾಕಾಙ್ಕ್ಷಾಯಾಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕಾಮಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

ಕಿಂ ಅದ್ವೈತಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಅನುಕೂಲೇನ ಅನುಮಾನೇನ ಸಾಧ್ಯತೇ ಪೃಥಗನುಮಾನೇನ ವಾ |
ನಾಧ್ಯಃ | ಅದ್ವೈತಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಅಭಾವಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಪೃಥಗ್ ಅನುಮಾನಸ್ಯ
ಕಾಮಗಾಮಿತ್ವೇನ ಅದೃಷ್ಟಾರ್ಥವಿಷಯೇ ಅನಪೇಕ್ಷಿತತಯಾ ಉಪ್ಯಬಾಧಕತ್ವಾಯೋಗಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಅತ್ಯೈವ ಸ್ಮತ್ಯಾದಿ ಸಂಮತಿಂ ಆಹ || ಉಕ್ತಂ ಚ ಇತಿ ||

ಶ್ರುತೇಃ ಅನಪಗಾ ತದನುಕೂಲಾ | ಏಷಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯಾಮತಿಃ ತರ್ಕೇಣ ಆನೇಯಾ
ಆಪಾದ್ಯಾ ಅಪ

ಓಂ ಅಸ್ಮಿನ್ನಸ್ಯ ಚ ತದ್ಯೋಗಂ ಶಾಸ್ತಿ ಓಂ || 19-19 ||

ಅಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ | ಯುಕ್ತಿಸಮುಚ್ಚಯೇ ಚಶಬ್ದಃ |

‘ಸೋಽಶ್ನುತೇ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನ್ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ’ |

‘ಅನಿಲಯನೇಽಭಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ವಿನೃತೇ’ |

‘ಏತಮಾನಂದಮಯಮಾತ್ಮಾನಮುಪಸಂಜ್ಯಾ ಮತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ || 19 ||

|| ಇತಿ ಆನಂದಮಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ನನು ಅಸ್ತು ಏವಂ ಆನಂದಮಯೇನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾದಿ ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದಃ ಸೋಽಪಿ
ಸಾಂಸಾರಿಕೋ ನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕೋ, ಅಭಿಹಿತವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಸಾಂಸಾರಿಕಭೇದಪರತ್ವೇನ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತು ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ || ಅಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ || ಅಸ್ಯ ಇತಿ ನ
ಆನಂದಮಯ ಪರಾಮರ್ಶೇಽಪಿ ನು ನೇತರ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಜೀವಸ್ಯೈ ಇತ್ಯಾಹ || ಅಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಅಸ್ಯ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಚ ಇತಿ ಅನ್ಯಥಾಪ್ರತೀತಿ ನಿರಾಸಾಯ ಆಹ || ಯುಕ್ತಿ ಇತಿ || ನ ಕೇವಲಂ ಭೇದ
ವ್ಯಪದೇಶಾದ್ ಆನಂದಮಯೇನ ಜೀವಾನಾಂ ಭೇದಃ ಕಿಂ ನಾಮ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ ಅಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ
ಆನಂದಮಯೇನ ಸಹ ಮುಕ್ತೌ ಅಪಿ ಸಮ್ಬಂಧಮೇವ ಶ್ರುತಿಃ ಶಾಸ್ತಿ | ತತಶ್ಚ ತಯೋಃ ಭೇದ ಏವ ನ
ತು ಐಕ್ಯಮ್ | ನಾಪಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಏವ ಭೇದಃ | ಸಂಬಂಧಸ್ಯ ಭೇದಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಕಿಂ ತದ್ಯೋಶಾಸನಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ಸೋಽಸ್ತುತ ಇತಿ || ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಶಾಸ್ತಿ ಇತಿ ಸೂತ್ರ
ಪದೇನ ಅನ್ವಯಃ | ಅಥವಾ ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ದೇಹಾದೀನಾಂ ನ್ನಮಯಾದಿತ್ವ ನಿರಾಸಕಂ ಏತತ್
ಸೂತ್ರಮ್ | ತದುಕ್ತಮ | ‘ಯೋಗಂ ಅನ್ನಮಯಾದ್ಯೈಃ ಯತ್ ಫಲತ್ವೇನ ಅಸ್ಯ ಶಂಸತಿ |
ಸ್ಥಾನದ್ವಯೇಽಪಿ ಅತಃ ಕೋಶಾ ಏತ ಇತಿ ಅತಿ ಸಾಹಸಮ್ ’ ಇತಿ | ತನ್ಮಾತ್ರ ಸಕಲ
ಜೀವಾದಿಭಿನ್ನಂ ಪ್ರಬ್ರಹ್ಮೈವ ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಪಞ್ಜರೂಪಂ ಇತಿ ಯುಕ್ತಾ ಚಜ್ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್

|| 19 || ಅ 6 ||

‘ಅದೃಶ್ಯೇಽನಾತ್ಮ್ಯೇ’ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚಾದೃಷ್ಯತ್ವಮ್,

‘ಅನಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ಕರ್ತಾರಮೇತಮನ್ತಶ್ಚನ್ಮಮಸಿ ಮನಸಾ ಚರಂತಮ್ |
ಸಹೈವ ಸಂತಂ ನ ವಿಜಾನಂತಿ ದೇವಾಃ’

ಇತ್ಯನ್ತಃಸ್ಥಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿದುಚ್ಯತೇ |

ಸ ಚ ‘ಇನ್ದ್ರೋ ರಾಜಾ’ ಸಪ್ತಯುಜ್ವಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿಭಿರನ್ಯಃ ಪ್ರತೀಯತೇ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಸ ಏವಾನಂದಮಯ ಇತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |

ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇನ್ದಾ ದಿನಾಮಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಅನಃ
ಸ್ಥತ್ವಲಿಙ್ಗಸಮನ್ವಯ ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಕುತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಧಿಕರಣಸಂಕುತೀ ದರ್ಶಯತಿ ||
ಅದೃಶ ಇತಿ ||

‘ಅದೃಶ್ಯೇನಾತ್ಮೈನಿರುಕ್ತೇ’ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಯದದೃಶ್ಯತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ತಚ್ಚ ‘ಅನಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ’
ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇ ಕಸ್ಯಚಿದ್ ಅನಃಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಯ ‘ಸಹೈವ ಸಂತಂ ನ ವಿಜಾನಂತಿ ದೇವಾ’ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ |
ಸೋ ಅನ್ತಸ್ಥೋ ನಿರ್ಣಯೋ ಭವತಿ | ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಂ ಚ ತಸ್ಯೈವ ಇತಿ
ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸೋ ಅನ್ತಸ್ಥೋ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣುಃ ಅನ್ಯೋ ವಾ ಇದಿ ಸನ್ನೇಹಃ
| ಅದೃಶ್ಯತ್ವಲಿಙ್ಗಂ ಇನ್ದಾದಿಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್ಯವಿವೇಕೇನ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ರ
ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ ಚ ಇತಿ ||

ಸೋ ಅನ್ತಸ್ಥೋ ಅನ್ಯ ಇನ್ದಾದಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ‘ಇನ್ದ್ರೋ ರಾಜಾ ಜಗತೋ ಯ ಈಶೇ’ ಇತಿ ಇನ್ದ ಶ್ರುತೇಃ
| ‘ಸಪ್ತ ಯುಜ್ವಂತಿ ರಥಂ ಏಕಚಕ್ರಮ್’ ಇತಿ ಸೂರ್ಯಲಿಙ್ಗಾತ್ | ‘ಅಪಾಂ ನೇತಾರಮ್’ ಇತಿ
ವರುಣಲಿಙ್ಗಾತ್ | ‘ತ್ವಷ್ಟಾರಂ ರೂಪಾಣಿ ವಿಕರ್ವಂತಮ್’ ಇತಿ ತ್ವಷ್ಟುಶ್ರುತೇಃ | ‘ಬ್ರಹ್ಮೈನ್ದ್ರಮ್’
ಇತಿಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಲಿಙ್ಗೇಭ್ಯಶ್ಚ | ನ ಚ ಇನ್ದಾದಿಶಬ್ದಾ ಅನ್ಯತ್ರ ನೇತುಂ ಶಕ್ಯಂತೇ | ತೇಷಾಂ ದೇವೇಷು
ಏವ ರೂಢತ್ವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ ಚ | ನ ಚ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಲಿಙ್ಗೇನ
ಅನ್ತಸ್ಥೋ ವಿಷ್ಣುಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಭೋ ಲಿಙ್ಗಮಾತ್ರಸ್ಯ ದುರ್ಬಲತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಅನ್ಯಪರ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ಬಲಾದ್ ಅನ್ತಸ್ಥೋ ಅನ್ಯ ಏವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಫಲಂ ಆಹ || ತಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ ||

ಯತೋ ಅನ್ತಸ್ಥೋ ಅನ್ಯಃ ತತ ಏವ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಂ ಚ ಅನ್ಯಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದ್ ಅದೃಶ್ಯಯುಕ್ತ ಆನಂದ
ಮಯೋಽಪಿ ಕಶ್ಚಿದ್ ಇನ್ದಾದಿ ಅನ್ಯತಮಃ | ತಥಾ ಚ ಅನ್ಯ ಅವಯವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ನ ಪೃಥಗ್
ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯಯತಿ || ಇತಿ ಇತಿ ||

ಓಂ ಅನ್ತಸ್ತದ್ಧರ್ಮೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 20-20 ||

ಅನಃ ಶ್ರೂಯಮಾಣೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ |

‘ಅನಃ ಸ್ವಮುದ್ರೇ ಮನಸಾ ಚರಂತಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ವನಿನ್ದಧಶಹೋತಾರಮರ್ಣೇ’ |
‘ಸಮುದ್ರೇಽನಃ ಕವಯೋ ವಿಚಕ್ಷತೇ ಮರೀಚೀನಾಂ ಪದಮಿಚ್ಛಂತಿ ವೇಧಸಃ’

ಯಸ್ಯಾಣ್ಣಕೋಶಂ ಶುಷ್ಕಮಾಹುಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ತದ್ಧರ್ಮೋಪದೇಶಾತ್ |

ಸ ಹಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶಾಯೀ | ತಸ್ಯ ಚ ವೀರ್ಯಮಣ್ಣಕೋಶಃ |

'ಸೋಽಬಿಧ್ಯಾಯ ಶರೀರಾತ್ ಸ್ವಾತ್ ಸಿಸ್ಪಕ್ಷುವಿವಿಧಾಃ ಪ್ರಜಾಃ |

ಅಪ ಏವ ಸಸರ್ಜಾದೌ ತಾಸು ವೀರ್ಯಮವಾಸೃಜತ್ ||

ತದಣ್ಣಮಭವದ್ಧೈಮಂ ಸಹಸ್ರಾಂಶುಸಮಪ್ರಭಮ್ |

ಯಸ್ಮಿನ್ ಜಜ್ಞೇ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸರ್ವಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ ||

ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಆಪೋ ವೈ ನರಸೂನವಃ |

ಅಯನಂ ತಸ್ಯ ತಾಃ ಪೂರ್ವಂ ತೇನ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಮೃತಃ' ಇತಿ ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತೇಃ |

'ಅಹಂ ತತ್ತೇಜೋ ರಶ್ಮಿನ್ನಾರಾಯಣಮ್ ಪುರುಷಂ ಜಾತಮಗ್ರತಃ |

'ಪುರುಷಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿರ್ಜಗದಣ್ಣಮ್' ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ || 20 ||

ತತ್ರ ಹೇತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಯಾಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅನ್ತಃ ಇತಿ || ಸಮುದ್ರೇ ಅನ್ತರರ್ಣೇ
ಜಲೇ ಯಥೇಷ್ಟಂ ಚರಂತಂ ದಶೇನ್ತ್ರಿಯೇಷು ವಿಷಯಹೋತಾರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವ್ಯಜಾನಾತ್ |
ಮರೀಚೀನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಆಶ್ರಯಂ ವೇಧಸೋ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಇಚ್ಛಂತಿ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣ
ಕೋಶಂ ಯಸ್ಯ ವೀರ್ಯಮಾಹುರಿತಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಥತ್ವಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣವೀರ್ಯತ್ವಾದಿ ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗಾನಾಂ ಅನ್ತಃ
ಪ್ರವಿಷ್ಣುನಿಷ್ಠತಯಾ ಉಪದೇಶಾದ್ ಅನ್ತಃಪ್ರವಿಷ್ಣಂ ಕರ್ತಾರಂ ಇತಿ ಅನ್ತಃಶ್ರೂಯಮಾಣೋ
ವಿಷ್ಣುರೇವ | ತತಶ್ಚ ತಸ್ಯೈವ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಂ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಚ ಇತಿ ನ ಅನ್ಯಸ್ಯ ತತ್ ಮನ್ತವ್ಯಂ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಸಮುದ್ರಸ್ಥತ್ವಂ ನಾಮ ಜ್ಞರಾಭಿಶಾಯಿತ್ವಂ ಪ್ರಲಯಸಮುದ್ರಶಾಯಿತ್ವಂ ಚ
ವಿವಕ್ಷಿತಮ್ | ಸಮುದ್ರಸ್ಥತ್ವಾದೇಃ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮತ್ವಂ ಕು ಇತ್ಯತ ಆಹ | ಸ ಹಿ ಇತಿ ||

ಅಸ್ತು ವಿಷ್ಣೋಃ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶಾಯಿತ್ವಂ ಲಿಂಗಂ | ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಪ್ರಲಯಾರ್ಣವಸ್ಥತ್ವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣ
ವೀರ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಚ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಇತಿ ||

ತದ್ ಅಹೇಯಂ ರಶ್ಮಿಪ್ರೇರಕಂ ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣಂ ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಂ ತೇಜಃ ಪ್ರಲಯೇ ಸ್ಥಿತಂ
ತಸ್ಮಾತ್ ಪುರುಷಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಚೇತನಾ ಜಗತ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣಂ ಚ ಜಾತಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 20 ||

ಓಂ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚಾನ್ಯಃ ಓಂ || 21-21 ||

'ಇನ್ದ್ರಸ್ಯಾತ್ಮಾನಿಹಿತಃ ಪಞ್ಚ ಹೋತಾ' 'ವಾಯೋರಾತ್ಮಾನಂ ಕವಯೋ ನಿಚಿಕ್ಯುಃ'

'ಅನ್ತರಾದಿತ್ಯೇ ಮನಸಾ ಚರಂತಮ್, ದೇವಾನಾಂ ಹೃದಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ವವಿನ್ತತ್'

ಇತ್ಯಾದಿಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ || 21 ||

|| ಇತಿ ಅನ್ತಃಸ್ತತ್ತ್ವಾ ಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಯದಿ ಏವಂ ಸಮುದ್ರಸ್ಥತ್ವಾದಿ ಲಿಂಗ್ನಾದ್ ಅನ್ತಸ್ಥೋ ವಿಷ್ಣುಃ ತರ್ಹಿ ತೇನ ಅನ್ತಸ್ಥೇನ ವಿಷ್ಣುನಾ
ಇನ್ಪಾದಿನಾಂ ಅಭೇದೋ ಅತ್ರ ಅಸ್ತು ವಿವಕ್ಷಿತ | ತತ್ ಪ್ರಾಪಕಶ್ರುತ್ಯಾದೇರಪಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿನಾ ಲಿಂಗ್ನಬಾಧೇನ ಅನ್ಯತರ ನಿರ್ಣಯಃ | ಲಿಂಗ್ನಸ್ಯ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ನಾಪಿ ಲಿಂಗ್ನೇನ
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಬಾಧಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಬಲವತ್ಪಾತ್ | ಏವಂ ಚ ಪಕ್ಷದ್ವಯೇ ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ
ಬಾಧ್ಯಬಾಧಕಭಾವ ಶೂನ್ಯೇ ತದ್ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅನ್ತಸ್ಥೇನ ವಿಷ್ಣುನಾ ಇನ್ಪಾದೀನಾಂ
ಅಭೇದಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಭೇದ ಇತಿ ||

ನ ಅತ್ರ ಅನ್ತಸ್ಥೇನ ಇನ್ಪಾದೀನಾಂ ಅಭೇದೋ ವಿವಕ್ಷಿತ ಶಂಕನೀಯಃ ಕಿಂ ತು ಅಸೌ ಇನ್ಪಾದಿಭ್ಯೋ
ಅನ್ಯಶ್ಚ | ತಸ್ಯ ಇನ್ಪಾದಿ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ತ್ ತದನ್ತಸ್ಥತ್ವ ಕಥನೇನ ತೇಭ್ಯೋ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ |
ನ ಚ ಉಭಯಪ್ರಾಪಕಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಏತತ್ ಕಲ್ಯಮ್ | ಲಿಂಗ್ನೇನ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾದೀನಾಂ ಬಲವತ್ತ್ವೇನ ಉಬಾಧ್ಯತ್ವಮ್ | ಇನ್ಪಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ
ಭಗವತಿ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಲಿಂಗ್ನಾನಾಂ ತು ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ದುರ್ಬಲೇನಾಪಿ ನಿರವಕಾಶೇನ
ಪ್ರಬಲಸ್ಯಾಪಿ ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಇನ್ಪಾದಿಷು ಯೋಗರೂಢಿಭ್ಯಾಂ
ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವಾತ್ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಹೌ ಅಮುಖ್ಯತಾ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಪರಮೈಶ್ಚರ್ಯಾದೇಃ ಭಗವತಿ
ನಿರವಧಿಕತ್ವೇನ ಮಹಾಯೋಗಸಮ್ಯವತಾ ಅಜ್ಜರೂಢಿತೋಽಪಿ ವಿದ್ವದ್ ರೂಢೇರೇವ
ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ಅನ್ಯಗತ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಭಗವದಧೀನತ್ವಾತ್ ಚ ತತ್ತ್ವೇವ ಮುಖ್ಯತೋ
ಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆತ್ಮಾ ಅನ್ತರ್ಯಾಮೀ ನಿಹಿತಃ ಸರ್ವಹೃದಯೇಷು | ಷ್ಣು ಹೋತಾ ಪಞ್ಚ
ಇನ್ದ್ರಿಯೇಷು ವಿಷಯ ಹೋತಾ | ನಿಚಿಕ್ಕುಃ ಪಶ್ಯಂತಿ (ದದೃಶುಃ) ಕಹೃದಿ ಅಯನಾತ್ ಹೃದಯಮ್ | ನ
ಚ ಅತ್ರ ಆತ್ಮಶಬ್ದಃ ಸ್ವರೂಪಪರಃ | ಷಷ್ಯಾ ಔಪಚಾರಿಕತ್ವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ತಸ್ಮಾದ್ ಅಶೇಷ
ಅಧಿದೈವಗತ ತತ್ತತ್ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯೇ ಹರಿರೇವ ಅನ್ತಃಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಅದೃಶ್ಯೋ ಅತಃ ಸ ಏವ
ಆನಂದಮಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | ನಾಮ ನಿರ್ಣಯೇನ ಲಿಂಗ್ನನಿರ್ಣಯೇಽಪಿ ಲಿಂಗ್ನಸ್ಯ ಸಂಜ್ಞತತ್ವಾದ್
ಗ್ರಹಣಮ್ ಇತಿ || 21 || ಅ 6 ||

‘ಕೋ ಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾತ್ ಕಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾದ್ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಆನಂದೋ ನ ನ್ಯಾತ್ ಇತಿ’
ಇತ್ಯಾಕಾಶನ್ಯಾನಂದಮಯತ್ವೇ ಹೇತುರುಕ್ತಃ, ನ ತು ವಿಷ್ಣೋರಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಯತಃ -

ಓಂ ಆಕಾಶಸ್ತಲ್ಲಿಂಗ್ನಾತ್ ಓಂ || 22-22 ||

‘ಅಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಕಾ ಗತಿರಿತ್ಯಾಕಾಶ ಇತಿ ಹೋವಾಚ’

ಇತ್ಯತ್ರ ಭೂತಾಕಾಶಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ನ ಚಾಸೌ ಯುಜ್ಯತೇ, ಕಿನ್ತು ವಿಷ್ಣುರೇವ |
‘ನ ಏಷ ಪರೋವರಿಯಾನುದ್ಧೇಃ ಸ ಏಷೋಽನನ್ತಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ ತಲ್ಲಿಂಗ್ನಾತ್ | -
‘ವಿಷ್ಣೋರ್ನು ಕಂ ವೀರ್ಯಾಣಿ ಪ್ರೋವೋಚಂ ಯಃ ಪಾರ್ಥಿವಾನಿ ವಿಮಮೇ ರಜಾಂಸಿ,
ಪರೋ ಮಾತ್ರಯಾ ತನ್ನಾ ವೃಧಾನ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ತಲ್ಲಿಂಗ್ನಮ್ |

‘ಅನನ್ತೋ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಆನನ್ತೇತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಪದೈಃ |
ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ ವಿಷ್ಣುರೇವೈಕಃ ಪರೇಷಾಮುಪಚಾರತಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ |

‘ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯಮಾವಿಶನ್ತಿ’ ಇತಿ ಚೋಕ್ತಮ್ || 22 ||

|| ಇತಿ ಆಕಾಶಾಧಿಕರಣಮ್ || 8 ||

ಅತ್ರ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಕಾಶನಾಮೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಕೋ ಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾದಿತಿ ಆಕಾಶಶಬ್ದ ಆನಂದಮಯೇ ಪ್ರಯುಕ್ತಃ | ಸ ಏವ
ಭನ್ನೋಗಶ್ರುತೌ ಪಠ್ಯತೇ | ‘ಅಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಕಾ ಗತಿರಿತಿ ಆಕಾಶ ಇತಿ ಹೋವಾಚ | ಸರ್ವಾಣಿ ಹ
ವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಆಕಾಶಾದೇವ ಸಮುತ್ಪದ್ಯಂತೇ | ಆಕಾಶಂ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತಂ ಯಾನ್ತಿ ಆಕಾಶೋ ಹಿ
ಏವ ಏಭ್ಯೋ ಜ್ಯಾಯಾನ್ ಆಕಾಶಃ ಪರಾಯಣಂ ಸ ಏಷ ಪರೋವರೀಯಾನ್ ಉದ್ಧೀಥಃ ಸ
ಏಷೋ ಅನಂತಃ’ ಇತಿ | ಸ ಚ ಆಕಾಶಃ ಪರಾಯಣಂ ಸ ಏಷ ಪರೋವರೀಯಾನ್ ಉದ್ಧೀಥಃ ಸ
ಏಷೋ ಅನಂತಃ’ ಇತಿ | ಸ ಚ ಆಕಾಶೋ ಯದಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಃ ತದಾ ಪ್ರಾಗುಕ್ತೋಽಪಿ ಸ ಏವ ಇತಿ
ಆನಂದಮಯೋಽಪಿ ಅನ್ಯಃ ಪ್ರಸಂಚ್ಯತೇ ಅತಃ ಸ ನಿರ್ಣೇಯಃ | ಸ ಆಕಾಶೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣುಃ
ಅನ್ಯೋ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಆಕಾಶಶಬ್ದಸ್ಯ ಆನಂದಮಯೇ ಪ್ರಯುಕ್ತತ್ವಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಭೂತಾಕಾಶ ಏವ ಅಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಆಕಾಶಶಬ್ದಸ್ಯ ತತ್ರ
ರೂಢತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಯೋಗವೃತ್ತ್ಯಾ ಆಕಾಶಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೌ ಸಾವಕಾಶ ಇತಿ | ಬಾಧಕಂ
ವಿನಾ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಅರ್ಜ್ಞೇಕಾರ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಭಗವದಧೀನತ್ವೇನ ತತ್ತ್ವವ
ಆಕಾಶಶಬ್ದೋ ಮುಖ್ಯ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಆಕಾಶಸ್ಯ ಅಚೇತನತ್ವೇನ ಅವಕಾಶೋಽಪಿ ರೂಢತ್ವಾದ್
ಅತ್ರ ಭೂತಾಕಾಶಗ್ರಹಣೇ ಕೋ ವಿಶೇಷಹೇತುಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ಪೃಥಿವೀಗತಿತ್ವ ಉಪಪಾದನಾಯ
ಸರ್ವಾಣಿ ಹ ವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಆಕಾಶಾದೇವ ಸಮುತ್ಪದ್ಯಂತ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಆಕಾಶಸ್ಯ
ಸರ್ವಭೂತ ಕಾರಣತ್ವಲಯಾಧಿಕರಣತ್ವಾದೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ತಚ್ಚ ಆಕಾಶಾದ್ವಾಯಃ ಇತ್ಯಾದಿನಾ
ಭೂತಾಕಾಶಸ್ಯೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಅತೋ ಭೂತಾಕಾಶ ಏವ ಅಯಂ ಇತಿ ಮನಸಿ ನಿಧಾಯ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಫಲಮಾಹ || ಕೋ ಹಿ ಇತಿ ||

ಏವಂ ಆಕಾಶೇ ಭನ್ನೋಗಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೇ ಭೂತಾಕಾಶೇ ಸತಿ ಕೋ ಹಿ ಇತಿ ತೈತ್ತಿರೀಯಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೋಽಪಿ
ಸ ಏವ ಸ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಲೋಕಚೇಷ್ಟಕತ್ವ ಹೇತುಃ ಆಕಾಶಸ್ಯೈವ ಆನಂದಮಯತ್ವೇ ಕಥಿತಃ
ಸ್ಯಾತ್ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ತತಶ್ಚ ಸ ಏವ ಆನಂದಮಯೋ ಭವತಿ | ಆಕಾಶಸ್ಯ ಅಚೇತನತ್ವೇನ
ಆನಂದಾನುಪಪತ್ತೌ ಅಪಿ ಅಭಿಮಾನಿದ್ವಾರಾ ತದುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನೇನೈವ
ಆಕಾಶಶಬ್ದಸ್ಯ ಆನಂದಮಯೇ ಪ್ರಯುಕ್ತತ್ವಾದ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಆಕಾಶಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿ ಇತಿ ಪರಾಸ್ತಮ್ |
ರೂಢೇಃ ಬಲವತ್ತೇನ ತಸ್ಯಾಪಿ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತಿ || ಇತಿ ಇತಿ || ಕುತೋ ನ

ಮನ್ವವ್ಯಂ ಇತಿ ಆಶಙ್ಕಾಯಾಂ ಹೇತುತಯಾ ಸೂತ್ರಂ ಉಪಾದತ್ತೇ ||ಯತ ಇತಿ || ವಿಷಯಾದೇಃ
ಪೂರ್ವಂ ಮುಖತೋ ಅನುಕ್ತೇಃ ತದನುವಾದಪೂರ್ವಕಂ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ | ಅಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಅಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಕಾ ಗತಿಃ ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇ ಭತಾಕಾಶಸ್ಯ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್
ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ತಥಾಪಿ ನಾಸೌ ಅತ್ರ ವಾಚ್ಯೋ ಯುಜ್ಯತೇ, ಅಪಿ ತು ವಿಷ್ಣುರೇವ ಯುಜ್ಯತೇ |
ಪರೋವರೀಯಸ್ತಾದಿ ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗಸ್ಯ ಆಕಾಶನಿಷ್ಠತಯಾ ಶ್ರವಣಾತ್ | ಏವಂ ಯತಃ ತಲ್ಲಙ್ಗಾತ್
ಭನ್ನೋಗಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ಆಕಾಶೋ ವಿಷ್ಣುಃ ತತಶ್ಚ ಕೋ ಹಿ ಇತ್ಯತ್ರಾಪಿ ಸ ಏವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ ಇತಿ
ತಸ್ಯೈವ ಆನಂದಮಯತ್ವೇ ಹೇತುರುಕ್ತಃ ಅತಃ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಆನಂದಮಯತ್ವೇ ಹೇತುರುಕ್ತಃ ಇತಿ ನ
ಮನ್ವವ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | 'ಪಸ್ಮಾದುತ್ತಮಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪರೋ ಇತಿ ತತಃ ಪರಮ್ | ಪರೋವರಂ ಪರಂ
ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪೋರೋವರೀಯಕಮ್' ಇತಿ ಸ್ಮೃತಿಃ ಉಚ್ಚತ್ವೇನ ಗೀತ ಉದ್ಗೀತಃ ಸ ಏವ
ಉದ್ಗೀತಃ | ನನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಅನ್ತತ್ವಯೋಃ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಿಷ್ಣೋಃ
ಇತಿ ||

ವಿಷ್ಣೋಃ ವೀರ್ಯಾಣಿ ಕೋ ನು ಪ್ರವಕ್ತಿ ಯೋಽಪಿ ಪಾರ್ಥಿವಪರಮಾಣೂನ್ ಗಣಯತಿ ಇತಿ ತಸ್ಯ
ಅನನ್ತತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಪರೋಮಾತ್ರಯಾ ಇತಿ ಅನೇನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಮ್ | ನನು ಅನನ್ತತ್ವಂ
'ಅನನ್ತಾಕಾಶವತ್ ಪಶ್ಯನ್' ಇತಿ ಆಕಾಶಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಅತಃ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಲಿಂಗಂ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಅನನ್ತ ಇತ ||

ನನು ಶ್ರುತ್ಯಾ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿತೇ ಕಥಂ ಲಿಂಗೇನ ನಿರ್ಣಯೋ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಶ್ರುತೀತೋ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನಾಮಾನಿ ಇತಿ || ಶ್ರುತ್ಯಾ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿತೇಽಪಿ ಲಿಂಗಮಾತ್ರೇಣ ನಿರ್ಣಯೋ ಘಟತೇ
| ಆಕಾಶಶ್ರುತೇಃ ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ವಿಷ್ಣೌ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಚ
ಆಕಾಶೇ ಅನವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ದುರ್ಬಲೇನಾಪಿ ನಿವಕಾಶೇನ ಪ್ರಬಲಸ್ಯಾಪಿ ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ
ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಸ್ತು ಲಿಂಗೇನ ಶ್ರುತೇಃ ಬಾಧಃ ತಥಾಪಿ ವಿಷ್ಣೌ ಶ್ರುತಿಃ ಅಮುಖ್ಯೈವ
ಅನ್ಯತ್ರ ರೂಢತ್ವಾತ್ ವಿಷ್ಣೌ ಯೌಗಿಕತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಆಕಾಶಸ್ಯ ಭಗವದಧೀನತ್ವೇನ
ತತ್ತ್ವವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಮಹಾಯೋಗ ವಿದ್ವದ್ರೂಢ್ಯೋಃ ಭಾವಾಚ್ಚ | ನ ಚ ಆಕಾಶಸ್ಯ
ಅಪರಾಧೀನತ್ವಮ್ | 'ನಭೋ ದದಾತಿ ಶ್ವಸತಾಂ ಮಾರ್ಗಂ ಯನ್ನಿಯಮಾದದಃ ಇತ್ಯೇಃ | ನ ಚ
ಭೂತಕಾರಣತ್ವೋಕ್ತೀವಿರೋಧ | ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಸಮ್ಭವತಾ | ತಸ್ಮಾದ್ ಆಧಿಭೌತಿಕ
ಸರ್ವಶಬ್ದೋಪಲಕ್ಷಕ ಆಕಾಶಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಏವ ಇತಿ ಸ ಏವ ಆನಂದಮಯ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ ||
22 ||

ಓಂ ಅತ ಏವ ಪ್ರಾಣಃ ಓಂ || 23-23 ||

'ತದ್ವೈತ್ವಂ ಪ್ರಾಣೋ ಅಭವಃ ಮಹಾನ್ ಭೋಗಃ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ |
ಭುಜಃ ಕರಿಷ್ಯಮಾಣಃ ಯದ್ದೇವಾನ್ ಪ್ರಾಣಯೋ ನ ವಾ ||

ಇತಿ ಮಹಾಭೋಗಶಬ್ದೇನ ಪರಮಾನಂದತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯೋಕ್ತಮ್ | ಸ ಚ ಪ್ರಾಣಃ
ಪ್ರಸಿದ್ಧೇರ್ವಾಯುರಿತ್ಯಾಪತತಿ | ನ ಚೈವಂ ಯತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಪ್ರಾಣಃ | ಅತ ಏವ 'ಶ್ರೀಶ್ಚ
ತೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ಚ ಪತ್ನೌ ಅಹೋರಾತ್ರೇ ಪಾರ್ಶ್ವೇ' ಇತ್ಯಾದಿ ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾದೇವ || 23 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ || 9 ||

ಅನ್ಯತ್ರ ಅಪಿ ಏವಂ ಇತಿ ಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಂ ಅತ್ರ ಸೂತ್ರಂ ಆದೌ ಏವ ಪಠತಿ || ಅತ ಏವ ಇತಿ ||
ಅತ್ರ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಣನಾಮ್ನೋ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ವಿಷಯವಾಕ್ಯ ಉದಾಹರಣಪೂರ್ವಕಂ ಸಂಘತಿಂ ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ಚ
ಸೂಚಯತಿ || ತದ್ ಇತಿ ||

ಯದುದಿತಂ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ತತ್ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತದ್ವೈ ತ್ವಂ ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇ
ಮಹಾಭೋಗಶಬ್ದೇನ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಯಸ್ಮಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಭೋಗಾನ್ ಕರಿಷ್ಯಮಾಣಃ
ಕುರ್ವಾಣೋ ಅಕಾರ್ಷೀಶ್ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ತ್ವಂ ಮಹಾಭೋಗೋ ಅಭವ | ಸ್ವಸ್ಯ ಮಹಾಭಾಗಾಭಾವೇ
ಪರಸ್ಮೈ ತದ್ ದಾನ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ| ಯಸ್ಮಾತ್ ಪಾಯುಗುಹ್ಯೈಕೈನ ನವೇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿನೋ
ದೇವಾನ್ ಅಚೇಷ್ಟಯಃ ಚೇಷ್ಟಯಸಿ ಚ ಚೇಷ್ಟಯಿಷ್ಯಸಿ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ ತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಶ್ಚ ಅಭವ ಇತಿ |
ತಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಾಣ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ನ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಅಯಂ
ನಿರ್ಣಯೋ ಭವತಿ | ಸ ಪ್ರಾಣೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಉತ ವಾಯುಃ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ |
ಮಹಾಭೋಗತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ರ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ ಚ ಇತಿ ||

ಸ ಪ್ರಾಣೋ ವಾಯುಃ ಭವೇತ್ | ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಸ್ಯ ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ | ನ ಚ ಮಹಾಭೋಗತ್ವಂ
ಶ್ರುತಿಬಾಧಕಮ್ | ಶ್ರುತೀತೋ ಲಿಜ್ಞಸ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾದಿನಾ ಬಾಧ್ಯಬಾಧಕ
ಭಾವಃ | ಮಹಾಭೋಗಸ್ಯೈವ ವಾಯೌ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಪ್ರಾಣಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣೌ ಅನವಕಾಶಾತ್ |
ನ ತಾವತ್ ಪ್ರಾಣಪದಸ್ಯ ತತ್ರ ರೂಢಿರಸ್ತಿ | ನಾಪಿ ಯೋಗಃ ಸಮ್ಯವತಿ | ಪ್ರಾಣಶಬ್ದ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತ
ಜೀವನಕಾರಣತ್ವಸ್ಯ ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಾಭ್ಯಾಂ ವಾಯೌ ಏವ ದರ್ಶನಾತ್ | 'ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಯತ್
ಪರಿತ್ಯಾಗ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಮರಣಂ ತಥಾ' ಇತ್ಯಾದೇಃ | ತಥಾ ಚ ನಿರವಕಾಶ ಪ್ರಾಣಶ್ರುತ್ಯಾ
ಮಹಾಭೋಗತ್ವಲಿಜ್ಞಸ್ಯ ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ ಸುತರಾಂ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ವಾಯುರೇವ ಅಯಂ ಪ್ರಾಣಃ
ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಆನಂದಮಯಶ್ಚ | ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರ ವೃತ್ತೌ ಅಪಿ 'ಮುಖೇ ಮುಖ್ಯಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ' ಇತಿ
ಮುಖ್ಯವಾಯೌ ಏವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಸ ಏವ ಪ್ರಾಣೋ ಭವೇದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತಿ || ನ
ಚ ಇತಿ ||

ಕುತೋ ನೈವಂ ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಯಾಂ ಹೇತುತಯಾ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಯತ ಇತಿ || ಯತೋ
ಅಯಂ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ಸ ಏವ ಆನಂದಮಯೋ ಅತೋ ವಾಯುರಯಂ ಪ್ರಾಣ
ಆನಂದಮಯಶ್ಚ ಇತಿ ಏತತ್ ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಕುತೋ ಅಯಂ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತ್ಯತಃ ಸೌತ್ರಂ ಹೇತುಂ ಉಪಾದಾಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ
ಏವ ಇತಿ || ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿತ್ವಾದಿ ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗಾತ್ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವಕ್ಷಸ್ಥಲಾಶ್ರಿತಾ
ಶ್ರೀರಿತಿ ನಮ್ಪ್ರದಾಯವಿದಃ | ಕಥಂ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿತೇ ಸತಿ ಲಿಂಗೇನ ನಿರ್ಣಯ

ಇತಿ ಚೇತ್ ಲಿಂಗಸ್ಯ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಣಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್
ನಿರವಕಾಶೇನ ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ರೂಢಿಯೋಗಯೋಃ ಅಭಾವಾತ್ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣೌ
ಪ್ರಾಣಶ್ರುತೇಃ ಅವಕಾಶ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | 'ಈಶಾನಃ ಪ್ರಾಣದಃ ಪ್ರಾಣ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಿದ್ವದ್ರೂಢೇಃ
ಮಹಾಯೋಗಸ್ಯ ಚ ಸತ್ವಾತ್ ನ ಚ ಜೀವನಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕವಿರೋಧಃ |
ಪ್ರಾಣಗತಜೀವನಕಾರಣತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಭಗವದಧೀನತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ನ ಪ್ರಾಣೇನ ನ
ಅಪಾನೇನ ಮರ್ತ್ಯೋ ಜೀವತಿ ಕಶ್ಚನ | ಇತರೇಣ ತು ಜೀವಂತಿ ಯಸ್ಮಿನ್ ಏತೌ ಉಪಾಶ್ರಿತೌ' ಇತಿ
| ತನ್ಮಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಶೇಷ ಶಬ್ದೋಪಲಕ್ಷಕ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಹರಿರೇವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ ೨
||

'ಯೋ ವೇದ ನಿಹಿತಮ್ ಗುಹಾಯಾಮ್' ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚ ಗುಹಾನಿಹಿತಮ್ -
'ವಿ ಮೇ ಕರ್ಣಾ ಪತಯತೋ ವಿಚಕ್ಷುರ್ವೀದಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಹೃದಯ ಆಹಿತಂ ಯತ್ |
ವಿಮೇ ಮನಶ್ಚರತಿ ದೂರ ಆಧೀಃ ಕಿಂಸ್ವಿದ್ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಿಮು ನೋ ಮನಿಷ್ಯೇ'

ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರುಕ್ತಮ್ |

ತಚ್ಚ ಜ್ಯೋತಿರಗ್ನಿಸೂಕ್ತತ್ವಾತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚಾಗ್ನಿರೇವೇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ | ಅತ ಆಹ -

ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರಣಾಭಿಧಾನಾತ್ ಓಂ || 24-24 ||

ವಿಷ್ಣುರೇವ ಜ್ಯೋತಿಃ | ಕರ್ಣಾದೀನಾಂ ವಿಚರಣಾಭಿಧಾನಾತ್ | ಸ ಹಿ'ಪರೋ
ಮಾತ್ರಯಾ ತನ್ವಾವೃಧಾನ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಕರ್ಣಾದಿವಿದೂರಃ || 24 ||

|| ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

ಅತೋ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜ್ಯೋತೀರ್ನಾಮ್ನೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಣಿ ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ ಶ್ರುತ್ಯಧಿಕರಣಸಂಘತೀ ವಿಷಯವಾಕ್ಯ ಉಗಾಹರಣಪೂರ್ವಕಂ
ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಯೋ ವೇದ ಇತಿ ||

ಯೋ ವೇದ ನಿಹಿತಂ ಗುಹಾಯಾಂ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಹೃದಯಗುಹಾನಿಹಿತತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ |
ಮನ್ತ್ರವರ್ಣೋಕ್ತಸ್ಯೈವ ಅನ್ನಮಯಾದಿಶಬ್ದೈಃ ಉಚ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ತದ್ ಗುಹಾನಿಹಿತತ್ವಂ 'ವಿ

ಮೇ ಕರ್ಮಾ ಪತಯತ' ಇತಿ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಜ್ಯೋತಿಷಃ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಮೇ ಕರ್ಣೌ ಜ್ಯೋತಿಷೋ
ವಿರುದ್ಧಂ ಪತತಃ | ಚಕ್ಷುಶ್ಚ ವಿರುದ್ಧಂ ಪತತಿ | ಯದಿದಂ ಹೃದಯ ಆಹಿತಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ತದಪಿ
ಅತ್ಯಂತಂ ಕರ್ಮಾದಿವಿರುದ್ಧ ವರ್ತತೇ | ಮೇ ಮನಸಶ್ಚ ಅತೀವ ವಿರುದ್ಧಂ ಚರತಿ | ಅತೋ
ವ್ಯಾಪ್ತಬುದ್ಧಿರಪಿ ಅಹಂ ಕಿಂ ನು ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಿಂ ವಾ ಇದಾನೀಂ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಇತಿ ನಿರ್ಣೋಯಂ
ಭವತಿ | ತತ್ ಜ್ಯೋತಿಃ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಉತ ಅಗ್ನಿಃ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಗುಹಾನಿಹಿತತ್ವಂ
ಜ್ಯೋತಿಶಬ್ದಸಿಯ ಅಗ್ನೌ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸನ್ನೇಹಜೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ರ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ
|| ತಚ್ಚ ಇತಿ ||

ತಜ್ಯೋತಿಃ ಅಗ್ನಿರೇವ ಭವೇತ್ | ಏತತ್ ಸೂಕ್ತಸ್ಯ ಅಗ್ನಿಸೂಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪ್ರಕರಣಾದಲಿ
ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಬಲೀಯಸ್ತಾದ್ ಗುಹಾನಿಹಿತತ್ವಲಿಙ್ಗೇನ ಅಸ್ಯ ಬಾಧ ಇತಿ | ಜ್ಯೋತಿಃಶ್ರುತಃ ಅಗ್ನೌ ಏವ
ರೂಢತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಲಿಙ್ಗಂ ಶ್ರುತಿಪ್ರಕರಣಾವಬಾಧನೇ ಶಕ್ತಂ ಯಾವತಾ ಶ್ರುತೀತ ಏವ ದುರ್ಬಲಮ್
| ಶ್ರುತಿಃ ಸಾವಕಾಶಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಚಾರಂಜಾತವೇದಸಿ ಲಿಙ್ಗಸ್ಯಾಪಿ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ತಥಾ
ಚ ಸಾವಕಾಶಲಿಙ್ಗ ಮಾತ್ರಾತ್ ಸಾವಕಾಶಶ್ರುತಿ ಪ್ರಕರಣಯೋಃ ಬಲವತ್ತ್ವಾದ್ ಅಗ್ನಿರೇವ ಇದಂ
ಜ್ಯೋತಿಃ ತತಶ್ಚ ಗುಹಾ ನಿಹಿತತ್ವಂ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಚ ತಸ್ಯೈವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಅತ ಇತಿ || ಯಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಅತ ಆಹ ಸೂತ್ರಕಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ
|

ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇದಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಭವೇತ್ | ಕರ್ಣಾದೀನಾಂ
ಏತತ್ ಜ್ಯೋತಿಃ ವಿರುದ್ಧಾಚರಣಾಭಿಧಾನಾತ್ | ಕರ್ಮಾದಿವಿದೂರತ್ವ ಲಿಙ್ಗಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಕರ್ಣಾದಿ ವಿದೂರತ್ವಾಭಿಧಾನೇ ಅಪಿ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುರಿದಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಮ್ರಿಯಂತೇ ವಿಷಯಾ ಅನೇನ ಇತಿ ಮಾತ್ರಾ ಇನ್ವಿಯಗಣಃ ತತಃ ತ್ವಂ ಪರೋಸಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ
ಪ್ರಕರಣವಿರೋಧಃ | ಲಿಙ್ಗೇನ ಪ್ರಕರಣ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣೌ
ಅಪಿ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಮಹಾಯೋಗವಿದ್ವದ್ರೂಢಿಸಿದ್ಧಾವೇನ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಚ |
ನಿರವಕಾಶಲಿಙ್ಗೇನ ಸಾವಕಾಶಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ಅತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇದಂ ಜ್ಯೋತಿಃ
ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಗುಹನಿಹಿತತ್ವಂ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಚ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 14 || ಆ 10 ||

ಓಂ ಛನ್ನೋಽಭಿಧಾನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ತಥಾ ಚೇತೋಽರ್ಪಣನಿಗದಾತ್ ತಥಾ ಹಿ
ದರ್ಶನಮ್ ಓಂ || 25-25 ||

'ಅಥ ಯದತಃ ಪರೋ ದಿವೋ ಜ್ಯೋತಿರ್ದೀಪ್ಯತೇ' ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ
ಜ್ಯೋತಿಷೋ'ಗಾಯತ್ರೀ ವಾ ಇದಂ ಸರ್ವಮ್' ಇತಿ ಗಾಯತ್ರಾ ಸಮಾರಮ್ಭಃ ಕೃತಃ |
ತಸ್ಮಾನ್ನ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಚೇನ್ನ |

ತಥಾ ಚೇತಾಽರ್ಪಣಾರ್ಥಂ ಹಿ ನಿಗದ್ಯತೇ ಅಗ್ನಿ
ಗಾಯತ್ರಾ ದಿಶಬ್ಧಾರ್ಥರೂಪೋಽಸಾವಿತಿ ಚೇತೋಽರ್ಪಣಾರ್ಥಂ ಹಿ ನಿಗದ್ಯತೇ |

ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶನಂ'ಗಾಯತಿ ತ್ರಾಯತಿ ಚ' ಇತ್ಯಾದಿ |

'ಸರ್ವಚ್ಛನ್ದೋಽಭಿಧೋ ಹ್ಯೇಷಃ ಸರ್ವದೇವಾಭಿಧೋ ಹ್ಯಸೌ |

ಸರ್ವಲೋಕಾಭಿಧೋಹ್ಯೇಷಃ ತೇಷಾಂ ತದುಪಚಾರತಃ' ಇತಿ ವಾಮನೇ || 25 ||

ಅತ್ರ ಸೂತ್ರಮೇವ ಆದೌ ಪಠತಿ || ಛನ್ದೋಽಭಿಧಾನಾದ್ ಇತಿ || ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಗಾಯತ್ರೀನಾಮ್ನೋ ಅತ್ರ ಹೌ ಸಮನ್ವಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತಾದಿ ಸಂಘತಿಃ |
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿವಿಷಯವಾಕ್ಯವಿಷಯಸಂಶಯಪೂರ್ವಕ್ಷ ತತ್ ಫಲಾನಿ ಸೂಚಯನ್ ಸೂತ್ರಂ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅಥ ಇತಿ ||

ಹೃದಯನಿಹಿತಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ವಿಷಲಣಃ ಇತಿ ಅಭಿಹಿತಂ ತತ್ ಚ ಜ್ಯೋತಿಃ ಛನ್ದೋಗಶ್ರುತೌ
ಶ್ರುತಯತೇ | 'ಅತ ಯದತಃಪರೋ ದಿವೋ ಜ್ಯಯೀತಿರ್ದೀಪ್ತತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಪೃಷ್ಠೇಷು ಸರ್ವತಃ
ಪೃಷ್ಠೇಷು ಅನುತ್ರಮೇಷು ಉತ್ರಮೇಷು ಲೋಕೇಷು ಇದಂ ವಾವ ತದ್ಯದಿದಮಸ್ಮಿನ್ ಪುರುಷೇ
ಜ್ಯೋತಿಃ' ಇತಿ | ಏತಚ್ಚ ಗಾಯತ್ರೀತ್ವೇನ ಪಠ್ಯತೇ | ಗಾಯತ್ರೀ ವಾ ಇದಂ ಸರ್ವಂ ಭೂತಂ
ಯದಿದಂ ಕಿ ಚ ವಾಗ್ವೈ ಗಾಯತ್ರೀ ವಾಗ್ವಾ ಇದಂ ಸರ್ವಂ ಇತಿ ಉಪಕ್ರಮಾತ್ | ಇಯಂ ಚ ಗಾಯತ್ರೀ
ಯದಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಇದಂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚ ಸ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಗಾಯತ್ರೀನಿರಿಣಯೋ
ಅವಶ್ಯಾಪೇಕ್ಷಿತಃ | ಅಥ ಸಾ ಗಾಯತ್ರೀ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಉತ ಛನ್ದೋವಿಶೇಷ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಜ್ಯೋತಿಃ ಶ್ರುತಿಃ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹವೀಜಮ್ | ತತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀ ಛನ್ದೋವಿಶೇಷ ಏವ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | ಗಾಯತ್ರೀಶಬ್ದಸ್ಯ ತತ್ಯೈವ ರೂಢತ್ವಾತ್ | ವಾಗ್ವೈ ಗಾಯತ್ರೀ ಇತಿ ವಾಕ್ಯ ವಿಧಾನಾತ್
ಚ | ನ ಚ ಜ್ಯೋತಿಃಶ್ರುತ್ಯಾ ಗಾಯತ್ರಾ ದಿ ಶ್ರುತಿಬಾಧಃ | ಶ್ರುತೇಃ ಶ್ರುತಿಬಾಧಕತ್ವ ಅಯೋಗಾತ್ |
ನ ಚ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾದಿನಾ ಬಾಧ್ಯಬಾಧಕಭಾವಃ | ಗಾಯತ್ರಾಂ 'ತೇಜೋ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮ ವರ್ಚಸಮ್
ಗಾಯತ್ರೀ' ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿಃಶಬ್ದಾನತಿಭಿನ್ನಾರ್ಥ ತೇಜಃಶಬ್ದ ಶ್ವವರ್ಣೇನ ಜ್ಯೋತಿಃ ಶ್ರುತೇರೇವ
ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಗಾಯತ್ರೀಶ್ರುತಿಃ ವಿಷ್ಣೌ ಅವಕಾಶವತೀ ರೂಢೇಃ ಅಭಾವಾತ್ |
ಯೋಗಸ್ಯ ಚ ಅಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಗಾಯತ್ರಾ ಭಗವದಧೀನತ್ವೇನ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ತತ್
ಶ್ರುತೇಃ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಗಾಯತ್ರಾ ವೇದವಿಶೇಷತ್ವೇನ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ | ನಿತ್ಯಸ್ಯ ಚ
ಪರಾಧೀನತಾ ಅಯೋಗಾತ್ | ತಸ್ಮಾತ್ ಗಾಯತ್ರೀ ನ ವಿಷ್ಣುಃಷ ಅಪಿ ತು ಛನ್ದೋವಿಶೇಷ ಏವ,
ತತಶ್ಚ ಇದಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಆನಂದಮಯಶ್ಚ ನ ಅಸೌ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್ ಸೂತ್ರಾಂಶಂ ಅನುಕರೋತಿ || ನ ಇತಿ || ಸ್ವದಾನಿ ವರ್ಣಯತಿ || ಅಗ್ನಿ ಇತಿ ||
ಅತ್ರ ಗಾಯತ್ರೀಶಬ್ದೇನ ವಿಷ್ಣುರೇವ ನಿಗದ್ಯತೇ | ತಸ್ಮಾತ್ ಜ್ಯೋತಿಃಶಬ್ದೇನಾಪಿ ನ ಏವ ನಿಗದ್ಯತೇ
|| ತತಶ್ಚ ಸ ಏವ ಆನಂದಮಯಃ | ನ ಚ ಗಾಯತ್ರಾ ದಿ ಶಬ್ದೈಃ ಉಯತೇ ತದಭೇದವಿಧಾನಾರ್ಥಂ

ಕಿನ್ನು ಗಾಯತ್ರಾ ದಿಶಬ್ಧಾರ್ಥಗುಣಸ್ವರೂಪತ್ವೇನ ಉಪಾಸನಾರ್ಥಮೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ ಆದಿಪದೇನ
ವಾಚೋ ಗ್ರಹಣಮ್ | ಅಧಿಕರಣಾಂತರೇಽಪಿ ಏತತ್ ನ್ಯಾಯಸ್ಯ ಅನುಸಂಧೇಯತ್ವಂ ಚ ಹಿಶಬ್ದೇನ
ಸೂಚಯತಿ | ಭವೇತ್ ಜ್ಯೋತಿಷೋಽಪಿ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಯದಿ ಗಾಯತ್ರೀಯಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ಯಾತ್ ತದೇವ
ಕುತ ಇತ್ಯ ಆಹ || ತಥಾ ಹಿ ಇತಿ ||

ದರ್ಶನಂ ಶ್ರುತಿಃ | ಏತದ್ ಗಾಯತ್ರಾ ಗಾನತ್ರಾಣಕರ್ತೃತ್ವಲಿಙ್ಗ ಶ್ರುವಣಾತ್ ತಸ್ಯ ಚ ಛಿನ್ನಸಿ
ಅಸಮ್ಭವಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಗೃತ್ರೀ ತತೋ ಜ್ಯೋತಿರಪಿ ಸ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆದಿಪದೇನ 'ಯಾ
ವೈ ಸಾ ಗೃತ್ರೀಯಂ ವಾವ ಸಾ ಯೇಯಂ ಪೃಥಿವೀ' ಇತ್ಯಾದೇಃ ಸಂಜ್ಞಹಃ |

ನನು ಗಾಯತ್ರೀ ಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ಯತ್ರ ನಿರೂಢತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಲಿಙ್ಗಮಾತ್ರೇಣ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಗಾಯತ್ರೀಶ್ರುತೇಃ ಪೌರಾಣಿಕರೂಢ್ಯಾ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ಯೋಗೇನ ಗಾಯತ್ರಾ
ಭಗವದಧೀನತ್ವೇನ ಚ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್, ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಾಪಿ
ಅನ್ಯತ್ರ ಅನವಕಾಶಾತ್, ಸಾವಕಾಶ ಶ್ರುತೇಃ ನಿರವಕಾಶಲಿಙ್ಗೇನ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ, ಯುಕ್ತೋ
ಲಿಙ್ಗಮಾತ್ರೇಣ ಅಯಂ ನಿರ್ಣಯ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ನಿತ್ಯಸ್ಯ ಪರಾಧೀನತ್ವ ಅಯೋಗಃ
'ಸ್ವಭಾವಜೀವಕರ್ಮಾಣಇ ದ್ರವ್ಯಂ ಕಾಲಃ ಶ್ರುತಿಃ ಕ್ರಿಯಾ ಯತ್ರಸಾದಾದ್ ಮೇ ಸನ್ತಿ ನ ಸನ್ತಿ
ಯದುಪೇಕ್ಷಯಾ' ಇತಿ ನಿತ್ಯಾನಾಮಪಿ ಭಗವದಧೀನತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ | ಅತ್ರ
ದೇವಲೋಕಪದಾಭ್ಯಾಂ ಅಗ್ನಿಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಚ ಭಗವತ್ಪರತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ || 25 ||

ಓಂ ಭೂತಾದಿಪಾದವ್ಯಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚೈವಮ್ ಓಂ || 26-26 ||

'ತಾವಾನಸ್ಯ ಮಹಿಮಾ ತತೋ ಜ್ಯಾಯಾಂಶ್ಚ ಪುರುಷಃ |
ಪಾದೋಽಸ್ಯ ಸರ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ' ಇತಿ |

'ಸುವರ್ಣಂ ಕೋಶಂ ರಜಸಾ ಪರೀವೃತಮ್ ದೇವಾನಾಂ ವಸುಧಾನೀಂ ವಿರಾಜಮ್ |
ಅಮೃತಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಾಂ ತಾಮು ಕಲಾಂ ವಿಚಕ್ಷತೇ ಪಾದಂ ಷಡ್ಧೋತುರ್ನ ಕಿಲಾವಿವಿತ್ಸ' ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ಪಾದ ಇತಿ ಏಕದೇಶಪರಿಮಿತಂ ಚತುರ್ಭಾಗಬಲ ಇತಿವದ್ಧಿನ್ನಂ ಚ ಶಬ್ದಾತ್ | ಸ
ಹಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಾಭಿಧೇಯಃ'ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜನ್ತ' ಇತಿ ಯಜ್ಞಶಬ್ದಾತ್ |

'ಯಜ್ಞೋ ವಿಷ್ಣುರ್ದೇವತಾ' ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಮಹಾರಾಜ ರಾಮ ಏವಾಭಿಧೀಯತೇ |
ಯಥಾ ಹಿ ಪೌರುಷೇ ಸೂಕ್ತೇ ವಿಷ್ಣುರೇವಾಭಿಧೀಯತೇ | ಇತಿ ಚ ಸ್ಕಾನ್ತೇ || 26 ||

ಹೇತ್ವಂತರೇಣಾಪಿ ಗಾಯತ್ರಾ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಸಮೃಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತದ್
ಗೃಹೀತಶ್ರಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಭೂತಾದಿ ಇತಿ ||

‘ಸೈಷಾ ಚತುಷ್ಪದಾ ಷಡ್ವಿಧಾ ಗಾಯತಿರೀ’ ಇತಿ ಗಾಯತ್ರಾಃ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಷಡ್ವಿಧತ್ವಂ ಅನುದ್ಯ
ಚತುಷ್ಪದತ್ವಂ ವ್ಯದಿಶ್ಯ ತತ್ಯೈವ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಮನ್ತಃ ಸಂವಾದಾಯ ಉದಾಹ್ರಿಯತೇ ‘ತದೇತತ್
ಋಚಾಭ್ಯನೂಕ್ತಂ ತಾವಾನಸ್ಯ’ ಇತಿ | ಅಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ತಾವಾನ್ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೋ ಮಹಿಮಾ ನ
ಕೇವಲಂ ಏತಾವಾನ್ ಕಿನ್ನು ಪುರುಷಃ ತತಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾದಪಿ ಮಹಿಮೇ ಜ್ಯಾಯನ್ | ಕಥಂ
ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಅಸ್ಯ ಏಕ ಪಾದಃ | ಅಸ್ಯ ಅಮೃತಂ ಸ್ವರೂಪಭೂತಂ ಷ್ವತ್ರಯಂ ದಿವಿ ತಿಷ್ಠತಿ
ಇತ್ಯೇವಂ ಗಾಯತ್ರಾ ಭೂತಾದಿಪಾದದ ವ್ಯದೇಶಾಚ್ಚ ಸಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಭವೇತ್ |
ಭೂತಾದಿಪಾದವ್ಯಪದೇಶಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಅನ್ಯತ್ರ ಅನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು
ಭೂತಾದಿಪಾದವ್ಯಪದೇಶೋ ಗಾಯತ್ರಾಂ ಇವ ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ನ ಉಪಪದ್ಯತೇ ತಸ್ಯಾಪಿ
ಭೂತಭಿನ್ನತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸುವರ್ಣಂ ಇತ್ಯಾದಿ ||

ನ ಅಯಂ ಪಾದಶಬ್ದೋ ಅಮೃತಪಾದತ್ಯಯವದ್ ಭಾನಾಮಪಿ ಸ್ವರೂಪಾಂಶತ್ವಭಿಪ್ರಾಯಃ ಕಿನ್ನು
ಯಜ್ಞದತ್ತಸ್ಯ ಚತುರ್ಭಾಗಬಲೋ ದೇವದತ್ತ ಇತಿವದ್ ಭಿನ್ನಮೇವ ವಿಶ್ವಂ ತತ್ ಪಾದಪರಿಮಿತಿ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಪಾದತಯಾ ಉಚ್ಯತೇ | ಅತೋ ಭೂಪಾದತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಪದದ್ಯತೇ. ತರ್ಹಿ
ವಿಶ್ವಚತುಷ್ಪಯ ಸಮೋ ಹರಿಃ ಇತಿ ಆಗತಂ ಇತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಯತೋ ಅತ್ರ ಪಾದಪದೇನ
ವಿಶ್ವಂ ವಿಷಲಋನಾಮರ್ಥ್ಯ ಏಕದೇಶ ಪರಿಮಿತಿಂ ಉಚ್ಯತೇ ನ ಚತುರ್ಧಾಸ ಪರಿಮಿತಮ್ | ಕುತ
ಏತತ್ ಸುವರ್ಣಂ ಕೋಶಂ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೌವರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣಕೋಶಂ
ರಜೋಗುಣೋಪಲಕ್ಷಿತ ಅಬಾದಿಪರಿವೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಶರೀರಂ ದೇವಾನಾಂ
ವಸುನಿಧಾನಮಞ್ಜುಷಾಂ ಮುಕ್ತೈಃ ಪೂರ್ಣಾಂ ತಾಂ ಷಡ್ವಿಧೀಷು ವಿಷಯಹೇತುಃ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಏಕದೇಶಪರಿಮಿತಂ ಆಚಕ್ಷತ ಪಾದಪದೇನ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಾದಿ ಆಗಮಾಃ | ಯತಃ ಸಾ
ಚತುರ್ಥಭಾಗ ಸಾಮ್ಯಂ ನ ಲೇಭೇ ಕಿಲ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಕೇವಲಂ ಭೂತಾದಿಪಾದತ್ವಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ತತ್ ಲಿಂಗತ್ವಂ ಕಿನ್ನು ಪುರುಷಸೂಕ್ತೋಕ್ತತ್ವಾಚ್ಚ |

ಭೂತಾದಿಪಾದತ್ವಸ್ಯ ಪುರುಷಸೂಕ್ತೋಕ್ತತ್ವೇಽಪಿ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಲಿಂಗತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ನ ಹಿ
ಇತಿ || ಯಜ್ಞಶಬ್ದಃ ಕಥಂ ತನ್ನಿಶ್ಚಾಯಕ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಜ್ಞ ಇತಿ || ಅನ್ಯಪ್ರಕರಣೇಽಪಿ
ಅನ್ಯಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕೀಯಂ ಭವತು | ಭೂತಾದಿಪಾದೇ ತದಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತೋ ಅತ್ರ ಸ್ಮಿಂ ಚ
ಆಹ || ತಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ || ಕಿಣ್ವ ಪುರುಷಸೂಕ್ತೋಕ್ತತ್ವಂ ಗಾಯತ್ರಾ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ಏವ ವಾ
ಪೃಥಗುಯುಕ್ತಃ ಸಮರ್ಥ್ಯತೇ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಓಂ ಉಪದೇಶಭೇದಾನೇತಿ ಚೇನ್ನೋಭಯಸ್ಮಿನ್ನಪ್ಯವಿರೋಧಾತ್ ಓಂ || 27-

27 ||

ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವೋಪದೇಶಃ |

‘ಪರೋ ದಿವಃ’ ಇತಿ ಪಞ್ಚಮ್ಯಂತಃ ಪಶ್ಚಿಮಃ |

ತಸ್ಮಾನ್ನೈಕಂ ವಸ್ತು ತ್ರೋಚ್ಯತ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |

ತ್ರಿಪಾದಲೋಕಾಪೇಕ್ಷಯೋಭಯಸ್ಮಿನ್ನಪ್ಯವಿರೋಧಾತ್ || 27 ||

|| ಇತಿ ಗಾಯತ್ರೈ ಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನೃಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಪದೇಶ
ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಗಾಯತ್ರೀ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ತದ್ ಭವೇದ್ ಯದಿ ಗಾಯತ್ರೀಜ್ಯೋತಿಃ
ಪ್ರಸಂಗಯೋ ಏಕಂ ವಸ್ತು ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಚೈವಮ್ | ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ ಇತಿ
ಗಾಯತ್ರೈ ದ್ಯುಪದಸ್ಥಿತೋಕ್ತಾ ಪರೋ ದಿವಾ ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿಷೋ ದಿವಃಪರತ್ವೋಕ್ತಾ
ವಿರೋಧಾತ್ ನ ಏಕಂ ವಸ್ತು ಅತ್ರ ಉಚ್ಯತೇ | ಅತಃ ಕಥಂ ಉಭಯೋಃ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ಅಧ್ಯವಸಾಯ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಅತ್ರ ವಸ್ತುದ್ವಯಂ ಉಚ್ಯತೇ ಯೇನ ಉಭಯೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ಅಭಾವಃ ಕಿಂತು ಉಭಯತ್ರಾಪಿ
ಏಕಮೇವ | ವಿವಕ್ಷಾಭೇದೇನ ಸಪ್ರಮೀಪಞ್ಚಮ್ಯೋ ಏಕಾರ್ಥತ್ವೇನ ವಿರೋಧಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ |
ಭೂರ್ಭುವಸ್ವಃ ಇತಿ ಲೋಕತ್ರಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಲಭಯೋಜನೋಚ್ಚಿತ ಅನ್ತರಿಕ್ಷೋಪರಿತನ
ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ-ಅನ್ತಾನನ- ವೈಕುಣ್ಠಾನಾಂ ದ್ಯುತ್ವಾತ್ ತದ್ಗತರೂಪತ್ರಯಂ ದಿವಿ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ |
ಸಪ್ತ ಲೋಕಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಇನ್ಪ್ರಸದನಸ್ಯ ದ್ಯುತ್ವಾದ್ ವೈಕುಣ್ಠಸ್ಯ ದಿವಃ ಪರತ್ವಮ್ | ಮೋರೋರಪಿ
ದ್ಯುತ್ವಾತ್ ತತ್ತರ ಅನ್ತಾನನಸ್ಯ ದಿವಃ ಪರತ್ವಮ್ | ಸೂರ್ಯಮಣ್ಣಲಸ್ಯಾಪಿ ದ್ಯುತ್ವೇನ
ತದುತ್ತರಶ್ವೇತದ್ವೀಪಸ್ಯ ದಿವಃಪರತ್ವಮ್ | ತತ್ರಸ್ಥಮೂರ್ತಿತ್ರಯಸ್ಯ ದಿವಃಪರತ್ವಂ ಚ ಯುಚ್ಯತೇ |
ಅತಃ ಉಭಯೋಪದೇಶೇಽಪಿ ವಿರೋಧಭಾವಾದ್ ಉಭಯತ್ರಾಪಿ ಏಕಮೇವ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ
ವಸ್ತು ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಪೃಥಿವ್ಯನ್ತರಿಕ್ಷಸ್ವರಾತ್ಮಕ ಸರ್ವ ಲೋಕೇಭ್ಯೋ
ಬ್ರಹ್ಮಸದನೇಭ್ಯಃ ತೇಷಾಂ ಕ್ರಮೇಣ ಉಚ್ಯತ್ವಾತ್ ವಿಶ್ವತಃ ಪೃಷ್ಠತ್ವಂ ಚ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ತಸ್ಮಾದ್
ಗಾಯತ್ರೀ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಸ ಏವ ಜ್ಯೋತಿಃ ಆನಂದಮಯಶ್ಚ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 27 || ಅ 11 ||

‘ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ

‘ತಾ ವಾ ಏತಾಃ ಶೀರ್ಷನ್ ಶ್ರಿಯಃ ಶ್ರಿತಾಶ್ಚಕ್ಷುಶ್ಯೋತ್ರಂ ಮನೋ ವಾಕ್ಪಾಣಃ |

ಇತ್ಯತ್ರ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ | ಇನ್ದ್ರಿಯೈಃ ಸಹಾಭಿಧಾನಾದಿತಿ | ಅತಃ ಆಹ-

ಓಂ ಪ್ರಾಣಸ್ತಥಾನುಗಮಾತ್ ಓಂ || 28-28 ||

‘ತಂ ದೇವಾಃ ಪ್ರಾಣಯನ್ತ’ ‘ಸ ಏಷೋಽಸುಃ ಸ ಏಷ ಪ್ರಾಣಃ’
‘ಪ್ರಾಣ ಋಚ ಇತ್ಯೇವ ವಿದ್ಯಾತ್’ ,‘ತದಯಂ ಪ್ರಾಣೋಽಧಿಷ್ಠತಿ’

ಇತ್ಯಾದ್ಯನುಗಮಾತ್, ಅತ್ರಾಪಿ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ |

‘ವಿಷ್ಣುಮೇವಾನಯನ್ ದೇವಾ ವಿಷ್ಣುಂ ಭೂತಿಮುಪಾಸತೇ |

ಸ ಏವ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತಸ್ತದ್ರಥೋ ದೇಹ ಉಚ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದೇ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾನುಗಮಾಚ್ಚ
|| 28 ||

ಅತ್ರ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಾಣನಾಮೋ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಘತಿಃ| ಶ್ರತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿ-ವಿಷಯವಾಕ್ಯ-ವಿಷಯ-ಶಂಶಯ-ಸಯುಕ್ತಿಕಪೂರ್ವಪಕ್ಷನ್ ದರ್ಶಯತಿ ||
ಪ್ರಾಣ ಇತಿ

ತದ್ವೈ ತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಐತರೇಯಕೇ ಚ ಕಶ್ಚಿತ್ತಾವಾ ಏತಾ
ಅತಿ ಆರಭ್ಯ ಬಹುಷು ಸ್ಥಲೇಷು ಪ್ರಾಣಃ ಶ್ರೂಯತೇ | ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ಪ್ರಾಜೀನೋಽಪಿ
ಅನ್ಯ ಇತಿ ಶಂಕಾ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಅಯಂ ಅವಶ್ಯಂ ವಿಚಾರ್ಯಃ | ಸ ಪ್ರಾಣೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ. ಕಿಂ
ವಿಷ್ಣುಃ ಉತ ಅನ್ಯ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತನ್ಯಾಯೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |
ತತ್ರ ನ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಿಂತು ವಾಯಾದಿರೇವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಏತತ್ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ
ಇನ್ದ್ರಿಯಗಣೇ ಗಣಿತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಏತತ್ ಲಿಂಗಂ ವಿಷ್ಣೋ ಅವಕಾಶಂ ಲಭತೇ | ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚ
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾದಿಷು ಅತಃ ತೇಷಾಂ ಅಂತಮಸ್ಯ ಏತತ್ ಪ್ರಾಣತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಚೀನಪ್ರಾಣ
ಆನಂದಮಯೋಽಪಿ ಅನ್ಯ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ‘ತದ್ವೈ ತ್ವಂ ಪ್ರಾಣ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ
ಇವ ಅತ್ರಾಪಿ ಶ್ರುತಃ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗಾನಾಂ ದೇವತೋಪಾಸ್ಯ ಅಸ್ಮಿನ್
ಪ್ರಾಣೇನುಗಮಾದ್ ಅನುವೃತ್ತೇಃ ಅಭ್ಯಾಸಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತಥಾ ಶಬ್ದಃ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥೋ ಅತ್ರೋ ಅತ್ರಾಪಿ ಇತ್ಯಾಹ || ತಂ ದೇವಾ ಪ್ರಾಣಯನ್ತ ಇತಿ ||
ತಂ ಪ್ರಾಣಂ ದೇವಾಃ ಶಿಷ್ಯಾದಿಷು ಸಮ್ಯಕ್ ನೀತಿವನ್ತಃ | ‘ ಸ ಏಷೋಽಸುಃ ಸ ಏಷ ಪ್ರಾಣಃ ಸ ಏಷ
ಭೂತಿಶ್ಚ ಅಭೂತಿಶ್ಚ ತಂ ಭೂತಿರಿತಿ ದೇವಾ ಉಪಾಸಾಂ ಚಕ್ರೀರೇ’ ಇತಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಭೂತಿತ್ವೇನ
ದೇವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ‘ತಾ ವಾ ಏತಾಃ ಸರ್ವಾ ಋಚಃ ಸರ್ವೇ ವೇದಾಃ ಸರ್ವೇ ಘೋಷಾ
ಏಕೈವ ವ್ಯಾಹೃತಿಃ ಪ್ರಾಣ ಏವ ಪ್ರಾಣ ಋಚ ಇತ್ಯೇವ ವಿದ್ಯಾತ್’ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತತ್ವಂ
ಉಚ್ಯತೇ | ಅಥ ದೇವರಥಸ್ಯ ವಾಗ್ಬುದ್ಧಿಃ ಶ್ರೋತ್ರೇ ಪಕ್ಷಸೀ ಚಕ್ಷುಷೀ ಯುಕ್ತೇ ಮನಃ ಸಂಕ್ಷುಹೀತಾ
ತದಯಂ ಪ್ರಾಣೋಽಧಿ ತಿಷ್ಠತಿ’ ಇತಿ ತಸ್ಯ ದೇಹರಥತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಸ ಚ ಅಸೌ ಅಯಂ ಚ ಇತಿ

ತದಯಮ್ | ತದಿತಿ ರಥತಯಾ ಉಕ್ತಂ ಶರೀರಂ ವಾ | ಲಿಙ್ಗವ್ಯತ್ಯಯೋ ವಾ | ಲಿಙ್ಗೇನ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿತೇ ಕಥಂ ತೇನೈವ ಸಿದ್ಧಾನ್ತ ಇತಿ ಆಶಙ್ಕಾನುದಯಾಯ ಲಿಙ್ಗಬಾಹುಲೋಕ್ತಿಃ |
ಬಾಹುಲ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಹೇತುತ್ವಾತ್ | ಯದಾಹುಃ ದ್ವಿವಿಧಂ ಬಲವತ್ತ್ವಂ ಚ ಬಹುತ್ವಾಚ್ಚ
ಸ್ವಭಾವತಃ ಇತಿ | ನನು ಸೈದ್ಧಾನ್ತಿಕಲಿಙ್ಗತೋಽಪಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಲಿಙ್ಗಮೇವ ಬಲವತ್ |
ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಬಾಹುಲೈನ ಬಲವತೇಽಪಿ ಸ್ವಭಾವಬಲಿನಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ಯತ ಆಹುಃ
'ತಯೋಃ ಸ್ವಭಾವೋ ಬಲವಾನ್ ಉಪಜೀವ್ಯಾದಿಕಶ್ಚ ಸಃ' ಇತಿ | ಅತಃ ಕಥಂ ತೈಃ
ವಿಷ್ಟುತ್ವನಿಶ್ಚಯೇ ಇತ್ಯತೋ ಲಿಙ್ಗಾನಾಂ ಅನನ್ಯಥಾಸಿದ್ಧತಾಂ ಚ ಸ್ಮತ್ಯಾ ಸಾಧಯತಿ ||
ವಿಷ್ಟುಮೇವ ಇತಿ ||

ಏಕಪ್ರಕಾರೇಣ ಪ್ರಬಲಾತ್ ಪ್ರಕಾರದ್ವಯೇನಾಪಿ ಪ್ರಬಲಸ್ಯ ಅಧಿಕೈನ ನಿರ್ಣಯೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಅಭ್ಯುಪೇತ್ ಚ ಇದಂ ಉದಿತಮ್ | ಯಾವತಾ ಪ್ರಾಣೈಃ ಸಹ ಗಣಿತತ್ವಸ್ಯ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿ
ನಿಷ್ಠತಾ ಸೇತ್ಸ್ಯತಿ | ಯದಾ ಪ್ರಾಕಾರದ್ವಯೇನಾಪಿ ದುರ್ಬಲಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಉಭಯಥಾ ಪ್ರಬಲಲಿಙ್ಗತೋ
ಬಾಧಸಮ್ಭವೇ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ವಿಷ್ಟುತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ತದಾ ಕಿಂ ವಾಚ್ಯ ಏತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ 'ಬ್ರಹ್ಮಣೋಲೋಕೋ'
'ಬ್ರಹ್ಮಮಂ ಪುರುಷಂ' 'ಉದರಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರವಕಾಶ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಸಾದಿತಿ ಭಾವೇನ
ಅನುಗಮಪದಂ ಪ್ರಕಾರಾನ್ತರೇಣ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ || 28 ||

ಓಂ ನ ವಕ್ತುರಾತ್ಮೋಪದೇಶಾದಿತಿ ಚೇದಧ್ಯಾತ್ಮಸಮ್ಭೂತಭೂಮಾ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಓಂ
|| 29-29 ||

'ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಅಹಮಸ್ಮಿಷೇ' ಇತಿ ವಕ್ತುರಾತ್ಮೋಪದೇಶಾದಿನ್ಯ ಏವೇತಿ
ಚೇನ್ನ,'ಪ್ರಾಣಸ್ತಂ ಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ'
ಇತಿ ಬಹ್ವಧ್ಯಾತ್ಮಸಮ್ಭೂತೋ ಹ್ಯತ್ರ ವಿದ್ಯತೇ || 29 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯಯಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಭೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಟುರಯಂ ಪ್ರಾಣ ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಮ್ |
'ತಮಿನ್ಯ ಉವಾಚ ಋಷೇ ಪ್ರಿಯಂ ವೈ ಮೇ ಧಾಮೋಪಾಗಾ ವರಂ ತೇ ದದಾಮಿ
ಇತಿ | ಸ ಹೋವಾಚ | ತ್ವಾಮೇವ ಜೀನೀಯಾಂ ಇತಿ | ತಮಿನ್ಯ ಉವಾಚ |
ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಅಹಮಸ್ಮಿ ಋಷೇ' ಇತಿ ಬೃಹತೀಸಹಸ್ರವಕ್ತುಃ ವಿಶ್ವಮಿತ್ರಸ್ಯ
ಇನ್ಯೇಣ ಪ್ರಾಣತಯಾ ಆತ್ಮೋ ಪದೇಶಾತ್ | ನ ಚ ಅಯಂ ಇನ್ಯೋಽಪಿ ವಿಷ್ಟುಃ |
ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯೈವ ಇನ್ಯೋ ವೈ ವೃತ್ರಂ ಹತ್ವಾ ಇತ್ಯಾದೌ ಮಹಾವ್ರತಯಜ್ಞೇ
ಯಜಮಾನತ್ವೇನ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅಸ್ಯ ಉಪದೇಶಸ್ಯ ಸಾವಕಾಶತ್ವಂ ಚ

ಅಸ್ತಿ | ಅತ ಅನ್ವ ಏವಂ ಅಯಂ ಪ್ರಾಣ ಇತ್ಯಾಶಯಃ | ನಇ ಅಧ್ಯಾಹಾರೇಣ
ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಇನ್ಯೋಽಯಂ ಪ್ರಾಣಃ ಕಿನ್ನು ವಿಷ್ಟುರೇವ | ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಪ್ರಬಲತಮಲಿಜ್ಞಾದೇಃ |
ಉಪದೇಶ ವಿರೋಧ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಭವೇದಯಂ ವಿರೋಧೋ ಯದಿ ಅತ್ರ
ಅನ್ವೇಣ ಪ್ರಾಣತಯಾ ಆತ್ಮೋಪದೇಶಃ ಕ್ರಿಯೇತ | ನ ಏತದಸ್ತಿ | ಯತೋ
ಅಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ ಸ್ವಸ್ಥಿತಸ್ಯ 'ಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ
ಬಹುದೇಹ ಸಮ್ಭಂಃ ಸರ್ವಗತತ್ವಮೇವ ಇನ್ವೇಣ ಉಕ್ತಂ ವಿದ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಅಥವಾ ಇನ್ವೇ ಬಹುಪರಮಾತ್ಮಾ ಸಮ್ಭಂಃ ವಿದ್ಯತೇ ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ಏವ
ಅಯಂ ಉಪದೇಶೋ ನ ಸ್ವಾಪೇಕ್ಷಯಾ | ಕುತಃ | ಪ್ರಾಣಸ್ತ್ವಂ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅಸ್ಯ
ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮತ್ವೇನ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವೇನ ಸರ್ವಗತತ್ವೋಕ್ತೇಃ
ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಏತದ್ ಇನ್ವೇ ಜೀವವಿಷಯೇ ಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ತ್ವಾಮೇವ ಜಾನೀಯಾಂ ಇತಿ ಜ್ಞಾತ ಪೂರ್ವ ಇನ್ವಸ್ಯ ಮುನೇಃ
ಪ್ರಶ್ನಸ್ಯೈವ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ | ಸಮ್ಭವೇ ವಾ ಪ್ರಾಣಸ್ತ್ವಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಹಾರವಾಕ್ಯ
ಅಸಂಭವೇಶ್ಚ | ಅಸ್ಮತ್ ಪಕ್ಷೇ ತು ತೇಜೋಬಾಹುಲ್ಯಾತ್ ಇನ್ವೇ ಅನ್ಯೋಽಪಿ
ವರ್ತತೇ | ಕೋ ಅಸೌ ವಿಷ್ಟುಶ್ಚೇತ್ ಸ ಚ ಕೀದೃಶ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯದ್ವಯೇನ
ಪ್ರಶ್ನೇ ಸತಿ ಕಸ್ತ ಯೀತಿ ಪ್ರಶ್ನಸ್ಯ ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಅಹಂ ಇತಿ ಪರಿಹಾರಃ |
ಕೀದೃಶೋಽಸೌ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಉತ್ತರತಯಾ ಉತ್ತರವಾಕ್ಯಯೋಜನೋಪಪತ್ತೇಃ

ಇತಿ || 29 ||

ಓಂ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ ತೂಪದೇಶೋ ವಾಮದೇವವತ್ ಓಂ || 30-30 ||

ಶಾಸ್ತ್ರಮನ್ತರ್ಯಾಮಿ | 'ಸಂವಿಚ್ಛಾಸ್ತಂ ಪರಂ ಪದಮ್' ಇತಿ ಹಿ ಭಾಗವತೇ |

'ತತ್ತನ್ನಾ ಮೋಚ್ಯತೇ ವಿಷ್ಟುಃ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರತ್ವಹೇತುತಃ |

ನ ಕ್ವಾದಿ ಕಿಂಚಿನ್ನಾಮಾಸ್ತಿ ತಮೃತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್' ಇತಿ ಪಾದ್ಯೇ |

'ಅಹಂ ಮನುರಭವಂ ಸೂರ್ಯಶ್ಚ' ಇತ್ಯಾದಿವತ್ || 30 ||

ನನು ಅತ್ರ ಯದಿ ಪ್ರಾಣಪದೇನ ಇನ್ವೇಣಾಪಿ ವಿಷ್ಟುರೇವ ಸ್ವಾತ್ಮಾದಿ ಸರ್ವಗತತಯಾ ಉಚ್ಯತೇ
ತರ್ಹಿ ಮಯಿ ಪ್ರಾಣ ಇತಯಾದಿ ಪ್ರಯೋಗಃ ಸ್ಯಾತ್ | ವಿಷ್ಟು ಅಹಂ ಇತ್ಯಾದಿರೂಪ ಉಪದೇಶಾ

ಯೋಗಾತ್ ಇತಿ ಅಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಪದಂ ಸಪ್ರಮಾಣಕಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಶಾಸ್ತ್ರ ಇತಿ ||

ಏತತ್ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಾಣೋಽಹಂ ಇತಿ ಉಪದೇಶೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ಯತೋ ಅಯಂ
ಉಪದೇಶೋ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿರೂಪ ಭಗವದಪೇಕ್ಷಯಾ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಥಿತೇ ಅನ್ತರ್ಯಾಣಿಣಿ
ಅಪಿ ಅಹಮಾದಿಪ್ರಯೋಗಃ ಕಥಂ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಯಾಂ ಸ್ಮೃತಿಮೇವ ಆಹ || ತತ್ತದ್
ಇತಿ ||

ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣ್ಯಪಿ ಅಹಮಾದಿ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಾದರ್ಶನಾತ್ ತದಯೋಗೇ ಇತ್ಯತಃ ಸೂತ್ರೋಕ್ತಂ
ದೃಷ್ಟಾನ್ತಂ ವಿವೃಣೋತಿ || ಅಹಂ ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿವಿವಕ್ಷಯಾ ವಾಮದೇವೋಽಹಂಮನ್ವಾದಿ ಶಬ್ದಾನ್ ಪ್ರಯುಯುಜೇ ತಥಾ
ಅಯಂ ಉಪದೇಶೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ತತ್ರಾಪಿ ವಿವಾದಃ | ವಾಮದೇವಸ್ಯ
ಮನ್ವಾದಿತ್ವಾ ಅಭಾವಾತ್ | ಚೈತನ್ಯೈಕ್ಯ ವಿವಕ್ಷಯಾ ಉಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಕಿಂ ಅತ್ರ ಸಾಕ್ಷಾದ್
ಐಕ್ಯಂ ಏತದಿತಿ ಚೇನ್ನ | 'ತತ್ತನ್ನಾಮೋಚ್ಯತ' ಇತಿ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣ್ಯೇವ
ಮುಖ್ಯತ್ವೋಕ್ತೇಃ || 30 ||

ಓಂ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಂಗ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನೋಪಾಸಾತ್ಯೈವಿಧ್ಯಾದಾಶ್ರಿತತ್ವಾದಿಹ
ತದ್ಯೋಗಾತ್ ಓಂ || 31-31 ||

ತಾವಂತಿ ಶತಸಂವತ್ಸರಸ್ಯಾಹ್ನಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಭವಂತಿ' ಇತಿ ಜೀವಲಿಂಗಮ್ |

ಪ್ರಾಣಸಂವಾದಾದಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಂಗಮ್ | ತಸ್ಮಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ | ಅನ್ತರ್ಬಹಿಃ
ಸರ್ವಗತತ್ವೇನೇತ್ಯುಪಾಸಾತ್ಯೈವಿಧ್ಯಾದಿಹಾಶ್ರಿತತ್ವಾಚ್ಚ |

'ಸ ಏತಮೇವ ಸೀಮಾನಂ ವಿದಾಯೈತಯಾ ದ್ವಾರಾ ಪ್ರಾಪದ್ಯತ'

'ಸ ಏತಮೇವ ಪುರುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತತಮಮಪಶ್ಯತ್'

'ಏತದ್ಧ ಸ್ಮ ವೈ ತದ್ವಿದ್ವಾನಾಹ ಮಹಿದಾಸ ಐತರೇಯಃ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ |

'ಮಹಿದಾಸಾಭಿಧೋ ಜಜ್ಞೇ ಇತರಾಯಾಸ್ತಪೋಬಲಾತ್ |

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಸ್ತನ್ತ್ರಂ ವೈಷ್ಣವಂ ವ್ಯಧಾತ್' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ |

ತತ್ತದುಪಾಸನಾಯೋಗ್ಯತಯಾ ಚ ಪುರುಷಾಣಾಮ್ |

'ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಸರ್ವಗತ್ವೇನ ಕೇಷಾಂಚಿದ್ಧದಯೇ ಹರಿಃ |

ಕೇಷಾಂಚಿದ್ಧಹಿರೇವಾಸಾವುಪಾಸ್ಯಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ' ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ||

'ಅಗ್ನೌ ಕ್ರಿಯಾವತಾಂ ವಿಷ್ಣುರ್ಯೋಗಿನಾಂ ಹೃದಯೇ ಹರಿಃ |

ಪ್ರತಿಮಾಸ್ವಪ್ರಬುದ್ಧಾನಾಂ ಸರ್ವತ್ರ ವಿದಿತತ್ಮಾನಾಮ್' ಇತಿ ಚ || 31 ||

|| ಇತಿ ಪಾದಾನ್ವಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

ಪುನಃ ಉಕ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಜೀವ ಇತಿ ||
ಅಥಾಪಿ ನ ಅತ್ರೋಕ್ತ ಪ್ರಾಣೋ ವಿಷ್ಣುಃ | 'ಏಷ ಇಮಂ ಲೋಕಮಭ್ಯಾಚರ್ತ ಪುರುಷರೂಪೇಣ
ಯೇ ಏಷ ತಪತಿ ಪ್ರಾಣೋ ವಾವ ತದಭ್ಯಾಚರ್ತ ಪ್ರಾಣೋ ಹ್ಯೇಷ ಯ ಏಷ ತಪತಿ ತಂ ಶತಂ
ವರ್ಣಾಣಿ ಅಭ್ಯಾಚರ್ತ ತಸ್ಮಾತ್ ಶತಂ ವರ್ಷಾಣಿ ಪುರುಷಾಯುಷೋ ಭವಂತಿ' ಇತಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ
ಉಕ್ತ ಶತಾಯುಷ್ವಸ್ಯ ಉಪರಿ ಅಪಿ ತಾವಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಬಹುಸ್ಥಲೇಷು ಅನುಸನ್ಮಾನಾತ್ |
ಶತಾಯುಷ್ವಸ್ಯ ಜೀವಲಿಂಗತ್ವಾತ್ | 'ಶತಾಯುರ್ವೈ ಪುರುಷ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ | 'ತಾ
ಅಹಿಂಸಂತಾಹಮುಕ್ತಮಸ್ಮ್ಯಹಮುಕ್ತಮಸ್ತಿ' ಇತಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಇನ್ದ್ರಿಯೈಃ ಸಹ ಕಲಹಶ್ರವಣಾತ್ |
'ಪ್ರಾಣ ಉದಕ್ರಾಮತ್ ತತ್ ಪ್ರಾಣ ಉತ್ಕ್ರಾಂತೇಽಪದ್ಯತಿ ಪ್ರಾಣಃ ಪ್ರಾವಿಶತ್ ತತ್ ಪ್ರಾಣೇ ಪನ್ನ
ಉದತಿ,ರತ್' ಇತಿ ಉತ್ಕ್ರಮಣ ಪ್ರವೇಶಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ | 'ತಥಾ ಪ್ರಾಣೋ ವಂಶ ಇತಿ ಸ್ಥವಿರಃ
ಶಾಕಲ್ಯಃ ತದ್ಯಥಾ ಶಾಲಾವಂಶೇ ಸರ್ವೇಽನ್ಯೇ ವಂಶಃ ಸಮಾಹಿತಾಃ ಸ್ಯುಃ ಏವಮಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಾಣೇ
ಚಕ್ಷುಃ ಶ್ಲೋತ್ರಂ ಮನೋ ವಾಗ್ನಿಯಾಣಾ ಶರೀರಂ ಸರ್ವ ಆತ್ಮಾ ಸಮಾದಿತಃ' ಇತಿ ಸರ್ವೇ
ಜೀವೇನ್ದ್ರಿಯ ದೇಹಧಾರಕತ್ವ ಉಕ್ತೇಶ್ಚ | ಪ್ರಾಣ ಸಂವಾದಾದೀನಾಂ ಚ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಂಗತ್ವೇನ
'ಅಥ ಹ ಪ್ರಾಣಾ ಅಹಂ ಶ್ರೇಯಸಿ ವ್ಯೂದಿರೇ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | 'ಉದಾಸೀನೌ ಚ
ತಾವಾಂತಾಂ ಕೇಶವಶ್ಚಾಬ್ಜಸಮ್ಭವ' ಇತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ವಿವಾದಾದೌ ಔದಾಸೀನ್ಯ ಉಕ್ತೇಶ್ಚ ಅತೋ
ಅತ್ರ ಪ್ರಾಣನಿಷ್ಠತಯಾ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ತಯೋಃ ಪ್ರಾಣತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅಯಂ ಪ್ರಾಣೋ ನ ಜೀವಾದಿ ನ ಜೀವಾದಿ | ಲಿಂಗಾನಾಂ ತದನ್ತರ್ಯಾಮಿ
ಭಗವದ್ವಿಷಯತಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಕಿಮರ್ಥಂ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಕಥನಂ ಇತಿ ಚೇತ್
ಅನ್ತರಾದಿಭೇದೇನ ಭಗವದುಪಾಸನಸ್ಯ ತೈವಿದ್ಯಾದ್ ಏತತ್ ಪ್ರಕರಣೇ ತತ್ ತೈವಿದ್ಯಸ್ಯ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಉಪಾಸನಾತ್ಯೈವಿದ್ಯಂ ಉಚ್ಯತೇ ಇತ್ಯತ್ರ ಕಿಂ ಲಿಂಗಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ನ ಇತಿ ||

'ಸ ಭಗವಾನ ಏತಮೇವ ಮಸ್ತಕಸೀಮಾನಂ ವಿದಾಯಿ ಏತಯಾ ದ್ವಾರಾ ಸುಷುಮ್ನಯಾ
ಹಕೃದಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತ' ಇತಿ ಅನ್ತರುಪಾಸನಯಾ ಉಚ್ಯತೇ | 'ಸ ಪ್ರಾಗ್ ಅನ್ತಸ್ಥೋ ಭಗವಾನ್ ಏತಂ
ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪುರುಷಂ ಆತ್ಮಾನಂ ತತಮಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಪಶ್ಯದ್' ಇತಿ ಸರ್ವಗತ ಉಪಾಸನಾರ್ಥಂ
ಉಚ್ಯತೇ | ಉಪಾಸನಾಂ ವಿನಾ ಉಕ್ತಿಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ | ನ ಹಿ ಮಹಿದಾಸ ಇತಿ || ನನು
ಏಕವಿಧ ಉಪಾಸನಯಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಪರೋಕ್ಷ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಕಿಮು ಉಪಾಸನಾ ತೈವಿದ್ಯೇನ
ಇತ್ಯತಃ ಸೂತ್ರಶೇಷಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತತ್ತದ್ ಇತಿ ||

ನ ಏಕವಿಧ ಉಪಾಸನಯಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಮ್ | ಅನ್ತರಾದಿ ವಿವಿಧ
ಉಪಾಸನಯೋಗ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕುತಃ ಪುರುಷಾಣಾಂ ಉಕ್ತ ಅನೇಕವಿಧ
ಉಪಾಸಿಯೋಗ್ಯತಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕೇಷಾಂಚಿದ್ ಇತಿ || ಅತ್ಯೈವ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಂ ಆಹ ||
ಅಗ್ನೌ ಇತಿ || ಅಗ್ನೌ ಪ್ರತಿಮಾಸು ಇತಿ ಹರುಪಾಸನೋಪಲಕ್ಷಣಮ್ | ಅತೋ ಅನ್ಯಲಿಂಗಾನಾಂ
ತದನ್ತರ್ಯಾಮಿ ವಿವಕ್ಷಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅಯಂ ಪ್ರಾಣ ಆನನ್ದಮಯಶ್ಚ ಇತಿ ಯುಕ್ತಾ
ತತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 31 || ಅ 12 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 01-01 ||

|| ಇತಿ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ ||

ದ್ವಿತೀಯಪಾದಃ || 01-02 ||

ಲಿಂಗಾತ್ಮಕಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ದರ್ಶಯತ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ
| 'ಬ್ರಹ್ಮ ತತಮಮ್' ಇತಿ ಸರ್ವಗತತ್ವಮುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋಃ |
ತಚ್ಚ 'ತಸ್ಯೈತಸ್ಯಾಸಾವಾದಿತ್ಯೋ ರಸಃ' ಇತ್ಯಾದಿನಾಽಽದಿತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರತೀಯತ
ಇತ್ಯತೋಽಬ್ರವೀತ್ |

ಓಂ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 01-32 ||

'ಸ ಯಶ್ಚಾಯಮಶರೀರಃ ಪ್ರಜ್ಞಾತ್ಮಾ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸರ್ವತ್ರೋಚ್ಯಮಾನೋ
ನಾರಾಯಣ ಏವ |

'ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಂ ಕವೀನಾಮ್' | 'ಪರಮಂ ಯೋ ಮಹದ್ಬ್ರಹ್ಮ' |
'ವಾಸುದೇವಾತ್ ಪರಃ ಕೋ ನು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋದಿತೋ ಭವೇತ್ |
ಸ ಹಿ ಸರ್ವಗುಣೈಃ ಪೂರ್ಣಸ್ತದನ್ಯೇ ತೂಪಚಾರತಃ' ||

ಇತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋಪದೇಶಾತ್ || 01 ||

ಏತತ್ಪಾದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಲಿಂಗ ಇತಿ ಧರ್ಮವಿಶಿಷ್ಟ ಧರ್ಮಿ ವಾಚಿನಾಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಇತಿ ಸಂಯೋಜ್ಯಮ್ | ವೈಶ್ವಾನರ ಅಧಿಕರಣೇ ನಾಮ ಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧೇಃ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ಅತ್ರ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆದಿಶ್ರುತಿ ಸಹಪರಿತ
ಸರ್ವಗತತ್ವ ಲಿಂಗಾತ್ಮಕ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ |
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಂ ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ||

ಬ್ರಹ್ಮತತಮಂ ಇತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತದೈವ ಐತರೇಯಕೇ 'ಏತಂ ಹೈವ ಬಹು
ಖುಚಾ ಮಹತಿ ಉಕ್ತೇ ಮೀಮಾಂಸಂತ ಏತಮಗ್ನೌ ಅಧ್ವರ್ಯವಃ ಏತಂ ಮಹಾವ್ರತೇಃ ಭನ್ನೋಗಾ
ಏತಂ ಅಸ್ಯಾಂ ಏತಂ ದಿವಿ ಏತಂ ವಾಯೌ ಏತಮಂ ಆಕಾಶೇ ಏತಂ ಅಸ್ತು ಏತಂ ಓಷಧೀಷು
ಏತಂ ವನಸ್ಪತಿಷು ಏತಂ ಚಂದ್ರಮಸಿ ಏತಂ ನಕ್ಷತ್ರೇಷು ಏತಂ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಏತಮೇವ
ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ' ಇತಿ ಆಮ್ನಾಯತೇ | ತದ್ಯದಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ ತರ್ಹಿ ಪ್ರಾಚೀನ
ಪ್ರಾಣೋಽಪಿ ಅನ್ಯ ಏವ ಸ್ಯಾದ್ ಏಕಪ್ರಕರಣಾತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಅವಶ್ಯಂ ವಿಚಾರ್ಯಂ ಭವತಿ |
ತತ್ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಬ್ರಹ್ಮತತಮಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಿಃ
ಆದಿತ್ಯಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ರ ಸಂಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ತಚ್ಚ ಇತಿ ||
ತತ್ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಆದಿತ್ಯಸ್ಯೈವ ಭವೇತ್ | ತಸ್ಯ ಏತಸ್ಯ ಆಸೌ ಆದಿತ್ಯೋ ರಸಃ ಯಶ್ಚಾಸೌ
ಆದಿತ್ಯಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಪುರುಷಂ ಪುರುಷಂ ಪ್ರತಿ ಆದಿತ್ಯೋ ಭವತಿ ' ಇತ್ಯಾದಿ ಬಹು ಆದಿತ್ಯಶ್ರುತೇಃ |
'ಸೂರ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಜಗತಃ' ಇತಿ ಸೌರಮನ್ತ್ರ ಉದಾಹರಣಾಚ್ಚ | ಏತಮಸ್ಯಾಂ ಇತಿ ಕ್ಷಿತ್ಯಾದಿಷು
ಉಕ್ತಾ ಆದಿತ್ಯೇ ಅಸ್ಯ ಅನುಕ್ತತ್ವ ಲಿಂಗಾಚ್ಚ | ಅನ್ಯಥಾ ಏತಮಾದಿತ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ |
ಸಜಾತೀಯ ಚನ್ದಾದೌ ಉದಿತತ್ವಾತ್ | ಅತ ಏವ ನ ಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿವಿಷಯತ್ವಂ
ಯುಜ್ಯತೇ | ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ವಾ ಏತತ್ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | 'ಚಕ್ಷುರ್ಮಯಃ ಶ್ರುತ್ರಮಯಃ
ಭನ್ನೋಮಯೋ ಮನೋಮಯೋ ವಾಕ್ಮಯ ಆತ್ಮಾ' ಇತಿ ತಲ್ಲಿಙ್ಗ ಶ್ರುತಣಾತ್ | ನ ಚ ತಲ್ಲಿಙ್ಗಂ
ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿವಿಷಯಮ್ | ತಸ್ಯ ಅಪರಿಚ್ಛನ್ನತ್ವೇನ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಇತ್ಯುಕ್ತ ಅಲ್ಪೌಕಸ್ತ್ವ
ಅಯೋಗಾಚ್ಚ ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದಿ ಅಯೋಗಾಚ್ಚ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣು ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಗತತ್ವಾದ್
ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಣತ್ವಂ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಸ ಯಶ್ಚಾಯಂ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ವಾಕ್ಯೇನ ಸರ್ವತ್ರ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಷು ಉಚ್ಯಮಾನೋ ನಾರಾಯಣ ಏವ
| 'ಏತಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತ' ಇತಿ ಸರ್ವಗತೇ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದ ಉಪದೇಶಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಚ
ಶ್ರುತ್ಯಾದೌ ನಾರಾಯಣ ಏವ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಯಚ್ಚ
ಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇಽಪಿ ವಾ ಅನ್ತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ
ಸ್ಥಿತಃ' ಇತಿ | ಅತ್ರ ಸ ಯಶ್ಚಾಯಂ ಇತಿ ವಾಕ್ಯೋದಾಹರಣಂ ಪೂರ್ವಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯಸ್ಯ
ಅನುದಾಹೃತತ್ವಾತ್ ಕೃತಂ ಅಶರೀರತ್ವಯುಕ್ತಿ ಸೂಚನಾರ್ಥಂ ಚ | ನ ಹಿ ನಾರಾಯಣೇತರ
ಚೇತನಾನಾಂ ಸ್ವತೋ ಅಶರೀರತಾ ಸಮ್ಯವತಿ || 1 ||

ಓಂ ವಿವಕ್ಷಿತಗುಣೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 02-33 ||

'ಸ ಯೋಽತೋಽಶ್ರುತಃ' ಇತ್ಯಾದಿ |

ನ ಹಿ 'ನ ತೇ ವಿಷ್ಣೋ ಜಾಯಮಾನಃ' ಇತ್ಯಾದಿನಾಶ್ರುತತ್ವಾದಿಗುಣಕಃ |
'ನ ಸವಿತಾ ಸ ವಾಯುಃ ಸ ಇಂದ್ರಃ, ಸೋಶ್ರುತಃ ಸೋಶ್ವಪ್ತೋ ಯೋ ಹರಿಯಃ
ಪರಮೋ ಯೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಯೋನಂತಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ ||02||

'ಯಕ್ಶನ್ತರೇಣ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅತ್ರೋಕ್ತ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ವಿವಕ್ಷಿತ ಇತಿ ||

'ಸ ಯೋಶ್ವತೋಶ್ರುತೋಗತೋಮತೋನತೋಶ್ವಪ್ತೋವಿಜ್ಞಾತೋನಾದಿಷ್ಟಃ ಶ್ವೇತಾ
ಮನ್ತಾ ದ್ರಷ್ಟಾ ದೇಷ್ಟಾ ಘೋಷ್ಟಾ ವಿಜ್ಞಾತಾ ಪ್ರಜ್ಞಾತಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ಅನ್ತರಪುರು' ಇತಿ
ಸರ್ವಗತೇ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿ ಘಣಶ್ರವಣಾತ್ | ತೇಷಾಂ ಚ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಯೋಗ್ಯತ್ವೇನ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ
ಉಪಪತ್ತೇ ಅನ್ಯತ್ರ ಅನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅಯಂ ಸರ್ವಗತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವಿವಕ್ಷಿತಾ ಇತಿ
ವಕ್ತುಂ ಯೋಗ್ಯಃ | ನನು ಏತದ್ ಗುಣಾನಾಂ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುಷ್ಠತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಹಿ ಇತಿ ||

ತೇ ಮಹಿಮ್ನಃ ಪರಮನ್ತಂ ಕೋಪಿ ಶ್ವೇತ್ರಾದಿನಾ ನ ಆಪ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಮುಖತೋ
ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿಕಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ನ ಶ್ರೂಯತ ಇತ್ಯತಃ ಸ್ಪಷ್ಟಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ಸ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಅತತ್ವಾದಿಮತ್ವೇಪಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಗತತ್ವ ಅನತಿರಿಕ್ತತ್ವೇನ ಸಾಧ್ಯತ್ವಾದ್
ಅಶ್ರುತತ್ವಾದೀನಾಮೇವ ಗ್ರಹಣಮ್ || 2 ||

ನ ಚಾದಿತ್ಯ ಶಬ್ದಾಚ್ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದೇಶ್ಚ ಜೀವ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

ಓಂ ಅನುಪಪತ್ತೇಸ್ತುನ ಶಾರೀರಃ ಓಂ || 03-34 ||

ಏಕಸ್ಯ ಸರ್ವಶರೀರಸ್ಥತ್ವಾನುಪಪತ್ತೇರೇವ || 03 ||

ನನು ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿಲಕ್ಷ್ಯಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಗತ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ ತಥಾ ಆದಿತ್ಯ
ಶಬ್ದಾತ್ ಸರ್ವಜೀವಲಿಂಗಾಚ್ಚ ಆದಿತ್ಯಃ ಸರ್ವಜೀವಾ ವಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯುಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಜೀವಃ ಸರ್ವಗತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ತತ್ರ ಹೇತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂಶಸ್ಯ
ಸಮ್ಪನ್ಯ ಭಾಷ್ಯೇಣೈವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತತ್ವಾತ್ ಹೇತ್ವಂಶಮೇವ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ||

ಭವೇದ್ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಸಕ್ತಗತತ್ವಂ ಯದಿ ಅನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಉಪದದ್ಯೇತ | ನ ಚ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ತಥಾ ಹಿ |
ಕಿಂ ಮಿಲಿತಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಉತ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಉಚ್ಯತೇ | ನಾದ್ಯಃ | ತತ್
ಕಥನವೈಯರ್ಥಾತ್ | ಸ್ವಸ್ವದೇಹಸ್ಮಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಸರ್ವಶರೀರಗತ
ಸುಖದುಃಖಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಏಕಸ್ಯ ಸರ್ವ ಶರೀರಸ್ಥತ್ವ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ
ಅನ್ಯಪ್ರಾಪಕಸದ್ಭಾವೇಪಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಗತತ್ವಾನುಪಪತ್ತೇರೇವ ನ ಜೀವೋ ಅಯಂ ಸರ್ವಗತ
ಇತ್ಯಾಶಯಃ | ತು ಶಬ್ದ ಏವಾರ್ಥಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಸ್ವಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಅಸ್ಯ ಭಾಗಾಯತನಂ

ಇತಿ ನ ಭೋಗಾವ್ಯವಸ್ಥಾ ವೀಹ್ಯಾದಿಗತ ಜೀವಾನ್ತರವದಿತಿ | ಅನಾದಿತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಸರ್ವಶರೀರಸ್ಥತ್ತೇ ಕರ್ಮಭೇದಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಧಯಿತುಂ ಅಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಆದಿತ್ಯಸ್ಯಾಸ್ತು
ಸರ್ವಶರೀರಸ್ಥತ್ತಂ ಭವದಭ್ಯುಪಗಮಾದ್ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸರ್ವಶರೀರಸ್ಥತ್ತ
ಅನುಪಪತ್ತೇಃ || 3 ||

ಓಂ ಕರ್ಮಕರ್ತೃವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ || 04-35 ||

‘ಆತ್ಮಾನಾಂ ಪರಸ್ಮೈಶಂಸತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ ||04||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಜೀವಸ್ಯ ಅತ್ರೋಕ್ತ ಸರ್ವಗತತ್ತಂ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತದುಪಾತ್ತ
ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಕರ್ಮ ಇತಿ ||

ಅತ್ರೋಕ್ತ ಸರ್ವಗತಸ್ಯ ಆತ್ಮಾನಂ ಇತಿ ಕರ್ಮತ್ವೇನ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಜೀವಸ್ಯ ಚ ಶಂಸತಿ ಇತಿ
ಕರ್ತೃತ್ವೇನ ವ್ಯಪದೇಶಾದ್ ಏಕಸ್ಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕರ್ಮಕರ್ತೋಃ ಉತ್ಸರ್ಗತೋ ಭಿನ್ನತ್ವ
ನಿಯಮಾದ್ ಅತ್ರ ಚ ಅಪವಾದಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ ಚ ನ ಅಯಂ ಸರ್ವಗತಃ ಶಾರೀರ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ನ ಚ ಏಕಃ ಸರ್ವಗತೋ ಜೀವಃ ಸರ್ವಗತಂ ಜೀವಾನ್ತರಂ ಶಂಸತಿ ಇತಿ ಯೋಜ್ಯಮ್ |
ಸರ್ವಗತತಯಾ ಸರ್ಜೀವಾಗ್ರಹಣ ಆಪಾತಾತ್ | ತಥಾ ಪ್ರತೀತಿ ಅಭಾವೇನ ಕ್ಲಿಷ್ಟಕಲ್ಪನತ್ವಾಚ್ಚ |
ಆದಿಪದೇನ ಆತ್ಮಾನಂ ವೇದ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಗ್ರಹಣಮ್ || 4 ||

ಓಂ ಶಬ್ದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 05-36 ||

‘ಏತಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮೈತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ’ ಇತಿ | ನ ಹಿ ಜೀವಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮೈತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ |
‘ಏಷ ಉ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮೈಷ ಉ ಏವಾತ್ಮೈಷ ಉ ಏವ ಸವಿತೈಷ ಉ ಏವೇನ್ದ್ರ ಏಷ ಉ ಏವ
ಹರಿಹರತಿ ಪರಃ ಪರಾನಂದಃ’ ಇತಿ ಚೇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನಶಾಖಾಯಾಮ್ || 05 ||

ಯದುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಸರ್ವಗತ ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಜೀವೇಷು ಅಪಿ
ಸಮ್ಯವಾತ್ | ನ ಚ ಅಸೌ ಜೀವೇ ಅಮುಖ್ಯ ಇತಿ ತದಗ್ರಹಃ | ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯಾಪಿ
ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದಿ ಬಾಧೇನ ಗ್ರಹಣೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿ ಗುಣಾನುಪಪತ್ತಿಃ
| ‘ಶ್ರುತ್ವಾಪ್ಯೇನಂ ವೇದ ನ ಚೈವ ಕಶ್ಚಿತ್’ ಇತಿ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿ ಸ್ಮರಣಾತ್ | ನ ಚ
ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯುಕ್ತದೋಷಃ | ವಿಣ್ಣೌ ಅಪಿ ತಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಕರ್ಮಕರ್ತೃವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ
ಇತ್ಯಭಿಹಿತದೋಷಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಚಕ್ಷುರ್ಮತ್ವಾದಿಬಾಧಕೇನ ಏಕಸ್ಯ ಏವ ಕರ್ಮಕರ್ತೃತ್ವೋಪಪತ್ತೇಃ
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಶಬ್ದ ಇತಿ
||

ನ ಅನೇನ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೇನ ಜೀವ ಉಚ್ಯತೇ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಏತಮೇವ ಇತಿ ಅವಧಾರಣಾಖ್ಯ
ವಿಶೇಷವತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಾವಧಾರಣತ್ವೇಽಪಿ ಕುತೋ ನ ಜೀವೇ ವೃತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಸಾವಧಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೇ ಮುಖ್ಯಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ ಜೀವಸ್ಯ ಉಪಪದ್ಯತ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ಸಾವಧಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಶ್ರುತಿಃ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏಷ ಇತಿ || 5 ||

ಓಂ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ || 06-37 ||

‘ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಗುಡಾಕೇಶ ಸರ್ವಭೂತಾಶಯಸ್ಥಿತಃ’

‘ಗಾಮಾವಿಶ್ಯ ಚ ಭೂತಾನಿ ಧಾರಯಾಮ್ಯಹಮೋಜಸಾ’ ಇತ್ಯಾದಿ |

ನ ಚಾ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ಕಲ್ಪಮ್ || 06 ||

‘ಸ್ಮೃತಿಸಮಾಖ್ಯಯಾಽಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅತ್ರೋಕ್ತ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಸಾಧಯೇತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾಂ
ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಸ್ಮೃತೇರಪಿ ಸ್ವವಚನತ್ವೇನ ಕಥಂ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಂ ಪ್ರತಿ ಸೂತ್ರಕಾರಃ ತಾಂ
ಉಪಾದತ್ತ ಇತಿ | ತಸ್ಯಾಃ ಪರೋಕ್ತ ಅನುವಾದರೂಪತ್ವಾತ್ | ಏವಂ ಸೂತ್ರಾಣಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ
ಪರಕೃತ ಅಪವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿ ಆಖ್ಯಾತಿ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಈಶ್ವರ ಏವ ಮನೋಮಯತ್ವಾದಿ ಗುಣೋ ನ ಜೀವ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತೇ ಜೀವೇಶ್ವರಯೋಃ
ಐಕ್ಯಾತ್ ಕಥಂ ಏತದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯ ಕೇನಚಿದುಕ್ತಮ್ | ನ ಅಯಂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕೋ ಭೇದಃ ಕಿನ್ನು
ಅತ್ರ ಮಿಥ್ಯಾಭೂತ ಏವ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ವಿವಕ್ಷಿತ ಇತಿ ತದ್ಭೇದಸ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಂ ನ ಕಲ್ಪಮ್ |
ಭೇದಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇ ಮಾನಾಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜೀವೇಶ್ವರೋ ಮಿಥ್ಯಾ ಭೇದತ್ವಾತ್
ಜನ್ಮಭೇದವತ್ ಇತಿ ಅನುಮಾನಂ ಮಾನಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಮಿಥ್ಯಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಅಸತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯೇ
ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಾತ್ | ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯತ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇ ಅಪಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣತ್ವಾತ್ |
ಸತ್ತಾಭಾವಸಾಧನೇ ತತ್ ಏವ ಅಸತ್ತಾಪತ್ತೇಃ| ಭಾಧ್ಯತ್ವ ಸಾಧನೇಽಪಿ ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾತಸ್ಯ
ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾತತ್ವಂ ಚೇದ್ ಬಾಧ್ಯತ್ವಂ ತತ್ ಸಿದ್ಧಸಾಧನಮ್ | ತ್ರಿಕಾಲೇ ಸ್ವರೂಪನಿಷೇಧ
ವಿಷಯತ್ವಂ ಚೇದ್ ಅಸತ್ತಾಪತ್ತಿಃ | ಪ್ರತೀತಸ್ಯ ಇತಿ ಚೇದ್ ಅಸದಪರೋಕ್ಷತಯಾ ಪ್ರತೀಯತೇ
ವಾಚ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಅಸತೋಽಪಿ ಪ್ರತೀತಿಸಿದ್ಧೇಃ | ಭೈದಾಭಾವೇ ಭೇದತ್ವಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ
ಅಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ | ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಭಾವೇನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಯೋಗಾತ್ |

ಭೇದಹೇತೋಃ ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಮೋಕ್ಷಾತ್ಮಭೇದೇ ವ್ಯಭಿಚಾರಾಚ್ಚ | ನ ಚ ಅಸೌ ಅಪಿ
ಭೇದೋ ಮಿಥ್ಯಾ ಇತಿ ಯುಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷನಿವೃತ್ತಿ ಆಪಾತಾತ್ | ಮಿಥ್ಯಾಭೂತಸ್ಯಾಪಿ ಅನಿವರ್ತೃತ್ವೇ
ಪ್ರಕೃತಭೇದಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾತ್ವಂ ನ ಅನಿಷ್ಟಮ್ | ನ ಚ ಆತ್ಮಮೋಕ್ಷಯೋಃ ಭೇದಾಭಾವಃ |

ಆತ್ಮನೋ ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯತಯಾ ತದಭಿನ್ನ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸಾಧ್ಯ ಅವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿರೂಪತ್ವ
ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾಚ್ಚ | ಅನ್ಯತರಚನ್ದ್ರಸ್ಯೈವ
ಆರೋಪಿತತ್ವೇನ ಆರೋಪಿತ ಅನಾರೋಪಿತ ಭೇದಸ್ಯ ಸತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ | ಅತೋ ನ ಭೇದಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇ
ಮಾನಂ ಇತ್ಯಲಮ್ || 6 ||

ಓಂ ಅರ್ಭಕೌಕಸ್ತಾತ್ ತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶಾಚ್ಚ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ನಿಚಾಯ್ಯತ್ವಾದೇವಂ
ವ್ಯೋಮವಚ್ಚ ಓಂ || 07-38 ||

ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷ್ವಿತ್ಯಲ್ಪೌಕಸ್ತಾ ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದಿನಾ ಜೀವವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ನೇತಿ
ಚೇನ್ನ | ಅರ್ಭಕೌಕಸ್ತೇನ ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದಿರೂಪೇಣ ಚ ತಸ್ಯೈವ
ವಿಷ್ಣೋರ್ನಿಚಾಯ್ಯತ್ವಾತ್|ಸರ್ವಗತತ್ವೇಽಪ್ಯಲ್ಪೌಕಸ್ತಂ ಚ ಯುಜ್ಯತೇ ವ್ಯೋಮವತ್ |

‘ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಮಯೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಷು ಚ ಸ್ಥಿತಃ |
ಸರ್ವನಾಮಾಭಿಧೇಯಶ್ಚ ಸರ್ವವೇದೋದಿತಶ್ಚ ಸಃ’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದೇ || 07 ||

ಉಕ್ತಾರ್ಥಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅರ್ಭಕ
ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಸರ್ವತ್ರ ಉಚ್ಯಮಾನೋ ನಾರಾಯಣ ಏವ ಇತಿ | ತದಯುಕ್ತಮ್ | ಯಥಾ ಖಲು
ಜೀವಪ್ರಾಪರಕ ಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಗತತ್ವಾಭವಃ ತಥಾ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪರಕ
ಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಬಾಧಕ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಇತಿ ಅಸ್ಯ ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನಸ್ಥಿಕಥನಾತ್ |
ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದಿರೂಪೇಣ ಜೀವಲಿಂಗಕಥನಾಚ್ಚ ಆದಿತ್ಯಶ್ರುತೇಶ್ಚ | ನ ಹಿ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಯ
ಸರ್ವಜೀವಧರ್ಮರಹಿತಸ್ಯ ಭಗವತೋ ಅರ್ಭಕೌಕಸ್ತಾದಿಕಥನಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ಅತಃ
ಪಕ್ಷದ್ವಯೇಽಪಿ ಸಮಸಾಧಕಬಾಧಕೇ ನ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅಯಂ ಸರ್ವಗತ ಇತಿ ಪಕ್ಷಪಾದೋ ಯುಕ್ತ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪರಿಹಾಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಪಕ್ಷದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಮ್ಯೇನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಗತತ್ವ ಅಭಾವ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ |
ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾದಿ ರೂಪಸ್ಯ ಅರ್ಭಕೌಕಸ್ತಾದಿಕಥನಂ
ಅಪ್ರಯೋಜನಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ | ಆದ್ಯಂ ದೂಷಯತಿ || ಅರ್ಭಕ ಇತಿ ||

ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಯ ಜೀವಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾಪಿ ಹರೇಃ ಅರ್ಭಕೌಕಸ್ತೇನ ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದಿ ರೂಪೇಣ ಚ
ಉಪಾಸ್ಯತ್ಯಾತ್ ನ ತದುಕ್ತಃ ವ್ಯರ್ಥಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ದ್ವಿತೀಯೇಽಪಿ ಸರ್ವಗತಸ್ಯ ಅಲ್ಪೌಕಸ್ತಂ
ತಾವತ್ ನ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯಾಹ || ಸರ್ವಗತತ್ವೇಽಪಿ ಇತಿ ||

ನಾಪಿ ಜೀವವಿಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದಿ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಮಯಃ ಇತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ
ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗತ ಇನ್ನಿರಯಸ್ವಾಮಿತ್ವೇನ ಚಕ್ಷುರ್ಮಯತ್ವಾದೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಯೇನ ಆಹ ||
ಸರ್ವ ಇತಿ || ಸರ್ವನಾಮಾಭಿಧೇಯಶ್ಚ ಇತ್ಯೇನೈವ ಆದಿತ್ಯಶಬ್ದಸ್ಯ ಈಶ್ವರವಾಚಿತ್ವಂ ಚ ಉಕ್ತಂ

ಭವತಿ | ನ ಚ ಆದಿತ್ಯೇ ಅನುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಷು ಚ ಸ್ಥಿತಃ ಸರ್ವನಾಮಾಭಿಧೇಯ ಇತಿ
ಸ್ಮತ್ಯಾ ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಕತಸ್ಯೈವ ಆದಿತ್ಯಾದಿನಾಮವತ್ಪೋಕ್ಷೇಃ || 7 ||

ಓಂ ಸಮೋಗಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನ ವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ ಓಂ || 08-39 ||

ಜೀವಪರಯೋರೇಕಶರೀರಸ್ಥತ್ವೇ ಸಮಾನಭೋಗಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನ |ಸಾಮರ್ಥ್ಯ
ವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ | ಉಕ್ತಂ ಚ ಗಾರುಡೇ -

‘ಸರ್ವಜ್ಞಾಲಜ್ಞತಾಭೇದಾತ್ ಸರ್ವಶಕ್ತ್ಯಲ್ಪಶಕ್ತಿತಃ |
ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಪಾರತನ್ತ್ಯಾ ಭ್ಯಾಂ ಸಮೋಗೋ ನೇಶಜೀವಯೋಃ’ ಇತಿ ಚ ||08||

|| ಇತಿ ಸರ್ವಗತತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಪುನಃ ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನೃಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಸಮೋಗ ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಏಕಸ್ಯ ಸರ್ವಶರೀರಸ್ಥತ್ವಂ ಸರ್ವಸಮಾನಭೋಗಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಅಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ತದ್ ಈಶ್ವರಪಕ್ಷೇಽಪಿ ಸಮಮೇವ | ಜೀವಪರಯೋಃ ಏಕಶರೀರಸ್ಥತ್ವೇ ಪರಸ್ಯಾಪಿ
ಜೀವಸಮಾನಭಾಗಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ನ ಹಿ ದಹ್ಯಮಾನಗೇಹಗತಯೋಃ ಅನ್ಯತರಸ್ಯೈವ ದಾಹ ಇತಿ
ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಚ ಈಶ್ವರಪಕ್ಷಸ್ಯಾಪಿ ದೋಷಿತ್ವಾತ್ ನ ಅಯಂ ಸರ್ವಗತ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಜೀವ ಈಶಯೋಃ ಏಕಶರೀರಸ್ಥತ್ವೇಽಪಿ ಸಮಾನಭೋಗಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ ತದಪ್ರಾಪ್ತೌ
ಜೀವಾದಪಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ | ಅಗ್ನಿಸ್ತಮ್ಭನವತೋ ದಾಹ ಅಭಾವವದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕಿಂ
ತತ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವೇಶೇಷ್ಯಂ ಯೇನ ಸಮಾನಭೋಗಾಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಪ್ತಪರಿಹಾರಾಯ ಸತ್ಯಪಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸ್ತು ಭವತ್ಯೇವ | ಸಾಪಿ ಭಗವತಿ ನ ಸಮ್ಯವತಿ |
ತಸ್ಯ ಸಾರ್ವಜ್ಞೇನೈಷ್ಯತ್ ಪರಿಹಾರ ಸಮ್ಯವಾದಿತಿ ಭಾವೇನ ಸಾರ್ವಜ್ಞೋಕ್ತಿಃ | ಏವಂ ಈಶ್ವರಪಕ್ಷೇ
ವಿರೋಧ ಅಭಾವಾತ್ ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥಗ್ರಹಣಂ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದೀನಾಂ
ಭಾಕ್ತತ್ವಕಲ್ಪನಂ ಸಮಾನ ಭೋಗಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಪ್ರತಿಬನ್ಧ್ಯಾ ಪರಿಹರಣಂ ಕರ್ಮರಕ್ತಭೇದನ್ಯಾಯಸ್ಯ
ಅಪವಾದನಂ ತತ್ ಸರ್ವಮಪಿ ಪರಾಂತಂ ಭವತಿ | ತಸ್ಮಾತ್ ಜೀವಪ್ರಾಪಕಾಣಾಂ
ಸಾವಕಾಶತ್ವೇನ ಅಸಾಧಕತ್ವಾತ್ ಬಾಘಕಸದ್ಭಾವಾಚ್ಚ ನ ಜೀವಃ ಸರ್ವಗತಃ | ಕಿಂನಾಮ
ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ ಸಾಧಕಸದ್ಭಾವಾಚ್ಚ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಪ್ರಾಣ ಆನಂದಮಯಶ್ಚ ಸ ಏವ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 8 || ಅ 1 ||

‘ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ’ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರಾತ್ಮತ್ವಂ,
‘ಸ ಯದ್ಯದೇವಾಸೃಜತ ತತ್ತದತ್ತುಮಧ್ರಿಯತ | ಸರ್ವಾಂ ವಾ ಅತ್ರೀತಿ
ತದದಿತೇರದಿತಿತ್ವಮ್’ ಇತ್ಯದಿತೇಃ ಪ್ರತೀಯತೇ |

‘ಸ ಯದ್ಯದೇವಾಸೃಜತ’ ಇತಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗಮ್ ಚ ‘ಕೂಟಸ್ಥೋಽಕ್ಷರ
ಉಚ್ಯತೇ’ ಇತ್ಯಾದಿವತ್ | ಅತ್ರೋಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ಅತ್ರಾಚರಾಚರಗ್ರಹಣಾತ್ ಓಂ || 09-40 ||

ನ ಹಿ ಚರಾಚರಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯಾತ್ಮತ್ವಮದಿತೇಃ |

‘ಸೃಷ್ಟಾ ಪಾತಾ ತಥೈವಾತ್ತಾ ನಿಖಿಲಸ್ಯೈಕ ಏವ ತು |
ವಾಸುದೇವಃ ಪರಃ ಪುಂಸಾಮಿತರೇಽಲ್ಪಸ್ಯ ವಾ ನ ವಾ’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದೇ |
‘ಏಕಃ ಪುರಸ್ತಾದ್ಯ ಇದಂ ಬಭೂವ ಯತೋ ಬಭೂವ ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪಾಃ |
ಯಮಪ್ಯೇತಿ ಭುವನಂ ಸಾಮ್ಪರಾಯೇ ಸ ನೋ ಹರಿರ್ಘೃತಮಿಹಾಯುಷೇಽತ್ತು ದೇವಃ’

ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ || 09 ||

ಅತ್ರ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅದಿತಿಶಬ್ದೇನ ಸಹ ಉಕ್ತ ಅತ್ವತ್ವಲಿಂಗಸ್ಯ ಹಠೌ ಸಮನ್ವಯ
ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯಂ ಉದಾಹೃತ್ಯ
ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಜನ್ಮ ಇತಿ ||

‘ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತಃ’ ಇತಿ ಸೂತ್ರೇ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಮ್ | ತನ್ಮಧ್ಯಪತಿತಂ
ಸಂಹರ್ತೃತ್ವ ಅಪರಪರ್ಯಾಯವಾಚ್ಯಂ ಅತ್ವತ್ವಂ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಶ್ರುಯತೇ | ಸೋ
ಅದಿತಿಃ ಯದ್ಯದ ಅಸೃಜತ ತತ್ತದ್ ಅತ್ತುಂ ಮನೋ ಅದ್ರಿಯತಾದಚ್ಚ | ಕುತಃ ಸರ್ವಾತ್ರೀ ಸಾ
ಸರ್ವಂ ಅತ್ತಿ ಇತಿ ಯತ್ ತದೇವ ಹಿ ಆದಿತೇಃ ಅದಿತಿತ್ವಂ ಅದಿತತಿವನಿಮಿತ್ತಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ತತ್ ನ
ಸ್ಯಾದಿ ಇತಿ | ತಚ್ಚ ಯದಾ ಹರೇಃ ಇತರಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿ
ಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣಯಮೇವ | ತದ್ ಅತ್ವತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ ಅದಿತಿಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹ ಜೀಜಮ್ | ಅದಿತೇರೇವ ತದತ್ವತ್ವಂ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತ.ದದಿತೇಃ ಇತಿ ಅದಿತಿಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತಿಃ ವಿಷ್ಣುವಿಷಯಾ ಕೇಂ ನ ಸ್ಯಾದ್
ಉಕ್ತನ್ಯಾಯಾದ್ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅದಿತಿತ್ವಲಿಂಗಾತ್ | ನ ಹಿ ಅದಿತಿ ಭಿನ್ನಸ್ಯ ಅದಿತಿತ್ವಂ ಸಮ್ಯವತಿ
| ಅತೋ ನ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಏತದತ್ವತ್ವಂ ಅದಿತೇಃ ಚೇತ್
ಕಥಂ ಸ ಇತಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗಂ ಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದತಃ ತೇನ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಭಾದ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಇತಿ || ಯಥಾ
ರಮಾಯಾಂ ಪುಂಶಕ್ತಿಮತ್ತ್ವಾತ್ ಪುಲ್ಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗಃ ‘ಕೂಟಸ್ಥೋಽಕ್ಷರ ಉಚ್ಯತೇ’ ‘ಸೋಽಹಂ
ವಾಯುಂ ದಿಶಾಂ ವತ್ಸಂ ವೇದ’ ಇತ್ಯಾದೌ ತಥಾ ಅತ್ರಾಪಿ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯದಾಹುಃ ‘ಪುಲ್ಲಿಂಗೇನೋಚ್ಯತೇ ಸ್ತ್ರೀ ಚ ಪುಂವತ್ ಶಕ್ತಿಮತೀ ಕ್ವಚಿತ್ ’ ಇತಿ - ನನು ಸ ಇತಿ
ಪ್ರಕೃತಸಂತ್ಸರ ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ನ ಏತತ್ ಚೋದ್ಯಾವಕಾಶಃ | ಮೈವಮ್ | ‘ಸ ತಯಾ ವಾಚಾ
ತೇನ ಆಮನೇದಂ ಸರ್ವಂ ಅಸೃಜತ’ ಇತಿ ಉಕ್ತಸ್ಯೈವ ಸ ಯದ್ಯದೇವ ಇತಿ ಅನುವಾದಾತ್ | ತತ್ರ

ಚ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯ ತೃತೀಯಯಾ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾದ್ ಅದಿತ್ಯಾಖ್ಯ ಮೃತ್ಯೋರೇವ ಪ್ರಥಮಯಾ
ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಸೋ ಅದಿತಿಃ ಸಂವತ್ಸರೇಣ ಯದ್ಯದಸೃಜತ ಇತಿ ಯೋಜನಾಯಾಂ
ಅಸ್ತಿ ಚೋದ್ಯಾವಕಾಶಃ | ,ದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಅತ್ರ ಇತಿ ||

ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅತ್ತಾ ಅತ್ರ ಉಚ್ಯತೇ | ಸರ್ವ ವಾ ಅತ್ತಿ ಇತಿ ಚರಾಚರಸ್ಯ ಅದ್ಯತಯಾ ಗ್ರಹಣಾದ್
ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ | ಚರಾಚರಗ್ರಹಣೇಽಪಿ ಕುತ ನ ಆದಿತೇಃ ಅತ್ತತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಚರಾಚರಸಯ್ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾಕ್ಷರಾಣಿ ಅನೂದ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರೇಣ ಸರ್ವಸ್ಯ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ |
ಸೂತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರುತಿವಿಸಂವಾದ ಪ್ರತೀತಿ ನಿರಾಸೋ ಅಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ಚರಾಚರ ಅತ್ತತ್ವಂ
ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸೃಷ್ಟಾ ಇತಿ ||

ಅಸ್ಥಾನನ್ತ್ಯೇಣ ಅಲ್ಪಸ್ಯ ಭವಂತಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ನ ವಾ | 'ಯ ಏಕೋಽಸ್ಯ ಪುರಸ್ತಾದ್
ಬಭೂವ ಸೃಷ್ಟೌ ಇದಿಂ ಜಗದ್ ಯತೋ ಬಭೂವ | ಯಶ್ಚ ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪ್ತಾ ಯಂ ಚ ಮುಕ್ತಿ
ಪ್ರತಯಯೋಃ ಭುವನಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ಸ ಹರಿಃ ನ ಆಯುರಧೇ ಘೃತಂ ಆಹುತಿರೂಪಂ ಅತ್ರ' ಇತ್ಯರ್ಥಃ
| ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾಭ್ಯಾಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷೇ ಕಥಂ ಲಿಂಗಮಾತ್ರೇಣ ನಿರ್ಣಯ ಇತಿ | ಲಿಂಗಸ್ಯ
ಉತ್ತರೀತ್ಯಾ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಅದಿತಿಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಚ
ಅದಿತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಅದಿತಿತ್ವಂ ಇತಿ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಸಾವಕಾಶ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾಭ್ಯಾಂ
ನಿರವಕಾಶ ಲಿಂಗಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ || 9 ||

ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾಚ್ಚ ಓಂ || 10-41 ||

ಅಪ್ಪಂವತ್ಸರಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿನಾ ತತ್ಪ್ರಕರಣಾಚ್ಚ |

ಏವಂ ನಿರವಕಾಶಲಿಂಗಬಲಾತ್ ಸಾವಕಾಶಶ್ರುತಿಲಿಂಗಯೋಃ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅತ್ತಾ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧೌ ತಿ ಕಿಂ ಪುನಃ ನಿರವಕಾಶಪ್ರಕರಣೇನ ಚ ಇತಿ ಅರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ
ವ್ಯಾಜಷ್ಟೇ || ಪ್ರಕರಣಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

'ನೈವೇಹ ಕಿಷ್ಟನಾಗ್ರ ಆಸೀತ್ ಮೃತ್ಯುನಾ ಏಂ ಇದಂ ಆಹೃತಂ ಆಸೀದಶನಾಯಯಾ
ಅಶನಾಯಾ ಹಿ ಮೃತ್ಯುಃ ತನ್ಮನೋಽಕುರುತ ಆತ್ಮನ್ವೀ ಸ್ಯಾಮಿತಿ | ಸೋಽರ್ಚ್ಚನ್ನಚರತ್ ತಸ್ಯ
ಅರ್ಚತ ಆಪೋ ಅಜಾಯಂತ | ತದ್ಯದ್ ಅಪಾಂ ಶರ ಆಸೀತ್ ತತ್ ಸಮಹನ್ಯತ | ಸಾ ಪೃಥಿವೀ
ಅಭವತ್ ತಸ್ಯಾಂ ಅಶ್ರಾಮ್ಯತ್ ಸೋ ಅಕಾಮಯತ ದ್ವಿತೀಯೋ ಸ ಆತ್ಮಾ ಜಾಯೇತ ಇತಿ | ಸ
ಮನಸಾಂ ವಾಚಂ ಮಿಥುನಂ ಸಮಭವದ್ ಅಶನಾಯಾ ಮೃತ್ಯುಃ ತದ್ಯಯದ್ರೇತ ಆಸೀತ್ ಸ
ಸಂವತ್ಸರೋಽಭವತ್ ತಂ ಜಾತಂ ಅಭಿವ್ಯದದಾತ್ ಸ ಭಾಣಂ ಅಕರೋತ್ ಸಾ ಏವ ವಾಗಭವತ್
ಸ ಐಕ್ಷತ ಯದಿ ಹ ವಾ ಇಮಂ ಅಭಿಮಂಸ್ಯೇ ಕನೀಯೋಽನ್ನಂ ಕರಿಷ್ಯ ಇತಿ ಸ ತಯಾ ವಾಚಾ
ತೇನ ಆತ್ಮನೇದಂ ಸರ್ವಸೃಜತ' ಅತಿ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ ಮೃತ್ಯುಮಾತ್ರಾವಶೇಷ

ಅಪ್ಪಂವತ್ಸರಸೃಷ್ಟಿಸಂವತ್ಸರಾದನೋದ್ಯಮಾದಿಶ್ರವಣಾದ್ ಎತತ್ ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ ವೈಷ್ಣವತ್ವಂ
ಜಾಯತೇ | ಅತೋ ನಿರವಕಾಶಪ್ರಕರಣಬಲಾಚ್ಚ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅತ್ತಾ ಇತಿ ಆಶಯಃ |

ನನು ಅಪ್ಪಂವತ್ತರ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿನಾ ಅತ್ರ ಉಚ್ಚಮಾನೇನಾಪಿ ಕಥಂ ಅಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಕರಣತ್ವ ನಿಶ್ಚಯ
ಇತ್ಯತೋ ಅಪ್ಪಂವತ್ತರ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದೇಃ ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಭಾವೇನ ತತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಮಾಹ |
ನೇಹಾಸೀದ್ ಇತಿ ||

‘ನೇಹಾಸೀತ್ ಕಿಂಚಿದನಾಪ್ಯಾದೌ ಮೃತ್ಯುರಾಸೀಧರಿಸ್ತದಾ |
ಸೋ ತ್ಮನೋ ಮನಸಾಸ್ತಾಕ್ಷೀದಪ ಏವ ಜನಾರ್ದನಃ ||
ಶಯಾನಸ್ತಾಸು ಭಗವಾನ್ನಿರ್ಮಮೇಽಣ್ಡಂ ಮಹತ್ತರಮ್ |
ತತ್ರ ಸಂವತ್ಸರಂ ನಾಮ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಸೃಜತ್ ಪ್ರಭುಃ ||
ತಮತ್ತುಂ ವ್ಯಾದದಾದಾಸ್ಯಂ ತದಾಸೌ ವಿರುರಾವ ಹ ||
ಅಥಂ ತಂ ಕೃಪಯಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮಣ್ಯಯೋಜಯತ್ |
ಸೋಽಸೃಜದ್ಭುವನಂ ಸರ್ವಮದ್ಯಾರ್ಥ್ಯಂ ಹರಯೇ ವಿಭುಃ ||

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ || 10 ||

|| ಇತಿ ಅತ್ರತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಇದಂ ಅತ್ರತ್ವಂ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮೇವ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ || ಅ 2 ||

ಸರ್ವಾತ್ಮೈಕಃ ಪರಃ ಉಕ್ತಃ |

‘ಋತಂ ಪಿಬನ್ತಾ ಸುಕೃತಸ್ಯ ಲೋಕೇ ಗುಹಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಪರಮೇ ಪರಾರ್ಥೇ |
ಭಾಯಾತಪೌ ಬ್ರಹ್ಮವಿದೋ ವದಂತಿ ಪಞ್ಚಾಗ್ನಯೋ ಯೇ ಚ ತ್ರಿನಾಚಿಕೇತಾಃ’ | ಇತಿ
ಪಿಬನ್ತಾ ಪ್ರತೀಯೇತೇ | ತೌ ಕಾವಿತಿ | ಉಚ್ಯತೇ |

ಓಂ ಗುಹಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾವಾತ್ಮಾನೌ ಹಿ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 11-42 ||

ಗುಹಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಪಿಬನ್ತಾ ವಿಷ್ಣುರೂಪೇ ಏವ |

‘ಘರ್ಮಾ ಸಮನ್ತಾ ತ್ರಿವೃತಂ ವ್ಯಾಪತುಸ್ತಯೋರ್ಜುಷ್ಠಿಂ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ಜಗಾಮ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ |

‘ಆತ್ಮಾನ್ತರಾತ್ಮೈತಿ ಹರಿರೇಕ ಏವ ದ್ವಿಧಾ ಸ್ಥಿತಃ |

ನಿವಿಷ್ಟೋ ಹೃದಯೇನಿತ್ಯಂ ರಸಂ ಪಿಬತಿ ಕರ್ಮಜಮ್’ || ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ |

‘ಶುಭಂ ಪಿಬತ್ಯಸೌ ನಿತ್ಯಂ ನಾಶುಭಂ ಸ ಹರಿಃ ಪಿಬೇತ್ |

ಪೂರ್ಣಾನಂದಮಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಾ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್’ || ಇತಿ ಪಾದ್ಯೇ ||

‘ಯೋ ವೇದ ನಿಹಿತಂ ಗುಹಾಯಾಮ್’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಹಿಶಬ್ದೇನ ದರ್ಶಯತಿ || 11 ||

ಅತ್ರ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲಭೋಕ್ತೃತ್ವಲಿಂಗಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ
ಸಮನ್ವಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಸಂಗತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಗತಿಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯ
ಉದಾಹರಣಪೂರ್ವಕಂ ವಿಷಯಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಸನ್ನೇಹಪ್ರಕಾರಂ ದರ್ಶಯತಿ
|| ತೌ ಇತಿ ||

‘ಅತ್ತಾ ಚರಾಚರಗ್ರಹಣಾತ್’ ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಅತ್ರತ್ವಂ ಏಕಸ್ಯ ಹರೇಃ ಉಕ್ತಂ | ತನ್ಮಧ್ಯಪತಿಸಂ
ಕರ್ಮಫಲ ಅತ್ರತ್ ಪಾತ್ಯಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಕಾರಕೇ ಕಯೋಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಯೌ
ಸುಕೃತನಿರ್ಮಿತಿ ಶರೀರೇ ಹೃದಯ ಗುಹಾಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೌ | ತತ್ರಾಪಿ ಸರ್ವಜೀವೋತ್ತಮೇಽತಿಪೂರ್ಣಏ
ವಾಯೌ ಪ್ರವಿಷ್ಟೌ ಸುಕೃತಫಲಂ ಭುಂಜಾನ್ | ತೌ ಬ್ರಹ್ಮವಿದಃ ಪಞ್ಚಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ತೋ
ದ್ಯುಪರ್ಜನ್ಯಾದಿ ಪಞ್ಚಾಗ್ನಿವಿದ್ಯಾ ನಿಷ್ಠಾ ವಾ | ತ್ರಿವಾರಕೃತ ನಾಚಿಕೇತಾಃ | ಛಾಯಾತಪೌ ವದಂತಿ
ಇತಿ | ತದ್ಯದಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ನ ತಸ್ಯ ವಾತ್ಮತ್ವಂ ಯದಿ ಚ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ
ಭವೇತ್ ತದಾ ಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಅತಿವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ಅವಶ್ಯ ನಿರ್ಣಯಮೇವ | ತತ್
ಕರ್ಮಫಲಭೋಕ್ತೃತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸರ್ವಾತ್ಮತ್ವೋಕ್ತಿಃ
ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಇದಂ ಕರ್ಮಫಲಭೋಕ್ತೃತ್ವಂ
ಉಚ್ಯತೇ ಅಪಿ ತು ಜೀವಸಹಿತಸಯ್ ಇತಿ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಃ ಪಿಬನ್ತೌ ಇತಿ ದ್ವಿವಚನಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ
ಸರ್ವಾತ್ಮತ್ವೇನ ತದ್ ಬಾಧಃ | ಶ್ರುತೇಃ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಕರ್ಮಬಂಧವಿಧುರಸ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಕರ್ಮಫಲಭೋಗೇ ಅಯೋಗಾಚ್ಚ | ಅನಶ್ನನ್ನನ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಏಂ ಜೀವೇಶ ಗ್ರಹಣೇಽಪಿ
ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಜೀವಸ್ಯ ಭೋಕ್ತೃತ್ವೇನ ತತ್ಸಹಿತ ಈಶ್ವರೇ ಛತ್ರಿಯೇನ
ಭೋಗೋಪಚಾರೋಪಪತ್ತೇಃ | ತಥಅಪಿ ಜೀವೇಶತ್ವೇ ಕೋ ಹೇತುಃ | ಏಕಸ್ಯ ಜೀವತ್ವಂ ಪಾತ್ಯತ್ವ
ಅನ್ಯಥಾನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ | ನ ಚ ದ್ವಿತೀಯೋ ಅಚೇತನಃ | ಸಜಾತೀ ಗ್ರಹಣಸ್ಯೈವ
ನ್ಯಾಯ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ದ್ವೌ ಅಪಿ ಜೀವೌ ಯುಕ್ತೌ | ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಶರೀರೇ ಭೋಕ್ತೃಜೀವದ್ವಯಾ
ಯೋಗಾತ್ | ಅತಃ ಪಾತ್ಯತ್ವಂ ಜೀವಸ್ಯೈವ ದ್ವಯೋರಪಿ ಉಪಚಾರ ಇತಿ ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ
ಸರ್ವಾತ್ಮತ್ವಮ್ | ತಥಾ ಚ ಲಕ್ಷಣಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಥ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಕ್ಷೇ || ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ||

ಯೌ ಪಿಬನ್ತೌ ಪ್ರತೀತೌ ತೌ ವಿಷ್ಣುರೂಪೇ ಏವ | ಗುರಾಪ್ರವಿಷ್ಟತ್ವಲಿಂಗ್ನಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿಷ್ಣು ಇತಿ
ವಕ್ರವ್ಯೇ ವಿಷ್ಣುರೂಪೇ ಏವ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ಯಾ ದ್ವಿವಚನಂ ದ್ವಿರೂಪಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಸಾವಕಾಶಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ
ಭವತಿ | ನನು ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಶರೀರೇಷು ಏಕಾಕರೂಪೇಣ ಪ್ರವೇಶಾತ್ ಕಥಂ

ರೂಪದ್ವಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣಾಪಿ ದ್ವಿವಚನ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತಃ ಸೂತ್ರಸೂಚಿತ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ
|| ಧರ್ಮ ಇತಿ ||

ದೀಪ್ತೌ ವ್ಯಾಪ್ತೌ ಭಗವನ್ತೌ ತೇಜಾಬನ್ನಾತ್ಮಕಂ ಶರೀರಂ ವಿಶೇಷೇಣ ಗುಹಾಸ್ಥಾನೇ ಪ್ರಾಪ್ತೌ
ತಯೋಃ ಸೇವಾಂ ಕರ್ತುಂ ಮಾತರಿಶ್ವಾಪಿ ತ್ರಿವೃತಂ ಜಗಾಮ ಇತಿ ದ್ವಿರೂಪತಯಾ ಹರೇಃ
ಶರೀರೇ ಸ್ಥಿತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಯುಕ್ತಂ ರೂಪದ್ವಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ದ್ವಿವಚನಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಸ್ತು
ದ್ವಿರೂಪತಯಾ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇಹನಿಷ್ಠಃ ತಥಾಪಿ ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲಭೋಗಾಭಾವಾತ್ ನ ಏತದ್
ವಾಕ್ಯಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ||

ತಥಾ ಚ ಗೀತಾಸು 'ರೋತ್ರಂ ಚಕ್ಷುಃ ಸ್ಪರ್ಶನಂ ಚ ರಸನಂ ಘ್ರಾಣಮೇವ ಚ ಅಧಿಷ್ಠಾಯ
ಮನಶ್ಚಾಯಂ ವಿಷಯಾನುಪಸೇವತ' ಇತಿ || ನನು ಕಿಂ ಈಶ್ವರೋ ದುಃಖಂ ಸುಖಂ ವಾ
ಕರ್ಮಫಲಂ ಭುಂಕ್ತೇ ನ ಉಭಯಮಪಿ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶುಭಂ ಇತಿ ||

ಪೂರ್ವಾರ್ಥೇನ ಆದ್ಯಪಕ್ಷಂ ಅನುಭ್ಯುಪಗಮೇನ ಪರಿಹೃತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಂ ಅಭಯುಪೈತಿ |
ಉತ್ತರಾರ್ಥೇನ ತು ಪೂರ್ಣಾನಂದಸ್ಯಾಪಿ ಅಚಿನತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಬಲೇನ ಸುಖಭೋಗೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ
ದ್ವಿತೀಯಪಕ್ಷದೂಷಣಂ ಪರಿಹರತಿ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಭೋಕ್ತೃತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಅನಶ್ನನ್ನಸ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಆಹ || ಶುಭಂ ಇತಿ ||

ಅಶುಭ ಭೋಗಾಭಾವವಿಷಯಂ ತದ್ವಾಕ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಥಾ ಹಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಃ | 'ತಸ್ಯೇದಾಹುಃ
ಪಿಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವಗ್ರೇ ತನ್ನೋಽನಶದ್ಯಃ ಪಿತರಂ ನ ವೇದ' ಇತಿ | ನನು ಕಥಂ
ಗುರಾನಿವಿಷ್ಟತ್ವಲಿಜ್ಞಾತ್ ಪಿಬತೋ ವಿಷ್ಣುನಿಶ್ಚಯೋ ಜೀವೇಽಪಿ ತದ್ಯುಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ ಯೋ
ವೇದ ಇತಿ ||

ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಜೀವೇ ಸಮ್ಯವೇಽಪಿ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಮೇವ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ
ಹಿಶಬ್ದೇನ ದರ್ಶಯತಿ ಇತಿ | ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಗಹಾನಿವಿಷ್ಟತ್ವಂ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ವಾಕ್ಯೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಇತಿ
ಇಮಂ ಅರ್ಥಂ ಸೂತ್ರಕಾರೋ ಹಿಶಬ್ದೇನ ದರ್ಶಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 11 ||

ಓಂ ವಿಶೇಷಣಾಚ್ಚ ಓಂ || 12-43 ||

'ಯಃ ಸೇತುರೀಜಾನಾನಾಮಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ಪರಮ್' ಇತಿ |

'ವೃಥಗ್ ವಕ್ತುಂ ಗುಣಾಸ್ತಸ್ಯ ನ ಶಕ್ಯನ್ತೇಽಮಿತತ್ವತಃ |

ಯತೋಽತೋ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೇನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಗ್ರಹಣಂ ಭವೇತ್ ||

ಏತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋಽಯಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ವಿಶೇಷಣಮ್ |

ಅಮಿತಾ ಹಿ ಗುಣಾ ಯಸ್ಮಾನ್ನಾನ್ಯೇಷಾಂ ತಮೃತೇ ವಿಭುಮ್' || ಇತಿ ಪಾದ್ಯೈ |

ನ ಚ ಜೀವೇ ಸಮನ್ವಯೋಽಭಿಧೀಯತೇ |

‘ಸತ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಸತ್ಯೋ ಜೀವಃ ಸತ್ಯಂ ಭಿದಾ ಸತ್ಯಂ ಭಿದಾ ಸತ್ಯಂ ಭಿದಾ ಮೈವಾರುವಣ್ಯೋ
ಮೈವಾರುವಣ್ಯೋ ಮೈವಾರುವಣ್ಯಃ’ ಇತಿ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತಿಃ |

‘ಆತ್ಮಾ ಹಿ ಪರಮಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರೋಽಧಿಗುಣೋ ಜೀವೋಽಲ್ಪಶಕ್ತಿರಸ್ವಾತನ್ತ್ರೋಽವರಃ’

ಇತಿ ಚ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತಿಃ |

‘ಯಥೇಶ್ವರಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಭೇದಃ ಸತ್ಯೋ ವಿನಿಶ್ಚಯಾತ್ |
ಏವಮೇವ ಹಿ ಮೇ ವಾಚಂ ಸತ್ಯಾಂ ಕರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ’ ||
‘ಯಥೇಶ್ವರಶ್ಚ ಜೀವಶ್ಚ ಸತ್ಯಭೇದೌ ಪರಸ್ಪರಮ್ |
ತೇನ ಸತ್ಯೇನ ಮಾಂ ದೇವಾಸ್ತ್ರಾಯನ್ನು ಸಹಕೇಶವಾಃ ||’

ಇತ್ಯದೇರ್ನಾಸತ್ಯೋ ಭೇದಃ || 12 ||

|| ಇತಿ ಗುಹಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಏವಂ ನಿರವಕಾಶಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಸಾವಕಾಶಶ್ರುತೀತೋಽಪಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ
ಸ ಏವ ಪಾತಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧೃತಿ ಕಿಮು ನಿರವಕಾಶಶ್ರುತ್ಯಾಪಿ ಇತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಪರಿತ್ಯಾ ತದಭಿಪ್ರೇತ ಶ್ರುತಿಮೋವ ಉದಾಹರತಿ || ವಿಶೇಷಣಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

ಯಃ ಸೇತುಃ ಇತಿ ಪಿಪಬೋಃ ಏಕವಚನೇನ ವಿಶೇಷಣಾತ್ ಏಕ ಏವ ಪಾತಾ| ಸ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ
ವಿಶೇಷಣಾಚ್ಚ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಭಗವದೇಕವಾಚಿತ್ವಂ ಸ್ಮಾರಯತಿ ||
ಪೃಥಗ್ ಇತಿ ||

ತಸ್ಯ ಗುಣಾ ಅಮಿತತ್ವತೋ ವಿವಿಚ್ಯ ಯತೋ ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯಂತೇ ಅತಃ ತಸ್ಮಿನ್
ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ| ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೇನ ಸರ್ವಗುಣಾನಾಂ ಗ್ರಹಣಂ ಭವತ್| ಏವಂ
ಸರ್ವಗುಣವಾಚೀ ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದ ಏತನ್ಮಾದ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ವಾಚಕೋ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ
ತಸ್ಯೈವ ಅಮಿತಗುಣತ್ವಾತ್| ತಂ ವಿನಾ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ತದಭಾವಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏವಂ
ಸೂತ್ರದ್ವಯಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ಪ್ರಕೃತ ಅಪವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಸಿರಾಕರೋತಿ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಪ್ರತೀತೌ ಪಿಬನ್ತೌ ಕಿಂ ಬುದ್ಧಿಜೀವೌ ಜೀವೇಶ್ವರೌ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹೇ ಬುದ್ಧಿಜೀವೌ ಇತಿ
ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಿತಮ್| ಜೀವೇಶ್ವರೌ ಓತೌ ಭವತೋ ಅನ್ಯತರಸ್ಯ ಪಾತ್ಯತ್ವೇನ ಜೀವತ್ವೇ ಸಿದ್ಧೇ
ದ್ವಿತೀಯಸ್ಯ ಚೇತನತಯಾ ಏವ ಭಾವ್ಯತ್ವಾತ್| ಅಸ್ಯ ಗೋಃ ದ್ವಿತೀಯೋ ಅನ್ವೇಷ್ಯವ್ಯ ಇತ್ಯಾದೌ
ಸಜೀತೀಯ ಗ್ರಹಣಸ್ಯೈವ ಲೋಕೇ ದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಅಯುಕ್ತಮ್| ಸಮನ್ವಯ
ಅಸಂಭಗತತ್ವಾತ್| ನ ಹಿ ಅಸ್ಮಿನ್ ಅಧ್ಯಾಯೇ ಜೀವೇ ಸಮ್ಭವಯೋ ಅಭಿಧೀಯತೇ| ಯೇನ
ಜೀವೇಶ್ವರೌ ಏತೌ ಇ ಸಾಧನಂ ಸಂಭವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತೋ ನ ಅಸೌ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ|
ನ ಚ ಛಾಯತಪತ್ವವಿಶೇಷಣಾದ್ ಏತತ್ ಕಲ್ಯಮ್ | ವಿದ್ವದವಿದುಷೋಃ ಸುಖದಃಖಕಾರಣತ್ವೇನ

ತದುವಪತ್ತೇಃ ನ ಹಿ ಛಾಯಾತಪಶಬ್ಧೌ ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯಾವದ್ ವಾಚಕೌ | ಕಿಂ ಚ ಪಿಬತೋಃ
ಬುದ್ಧಿಜೀವತ್ತೇ ಕಿಂ ಛಿನ್ನಂ ಕಿಂ ವಾ ಜೀವೇಶ್ವತ್ತೇ ಲಭ್ಯಮ್ | ಪರೇಣಾಪಿ ಜೀವೇ ತದಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ |
ಈಶ್ವರೇ ಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಈಶ್ವರೇ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಔಪಚಾರಿಕತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ |
ಏವಂ ಚ ಜೀವ ಏವ ಸಮನ್ವಯಃ ಸಾಧಿತಃ ಸ್ಯಾತ್ ತತಶ್ಚ ಕಿಂ ಪೂರ್ವಕ್ಷಿಣಾ ಆಪರಾದ್ಧಮ್ |
ತೇನಾಪಿ ಪಾತ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಬುದ್ಧೌ ಲಾಕ್ಷಣಿಕತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಅತ್ರ ಜೀವೇ ಸಮ್ವಯಕಥನಂ
ಅಸಂಭವಂ ಜೀವೇಶ್ವರಭೇದಸ್ಯ ಅಸತ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸತ್ಯ ಇತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಾ | ಆರುವಾಣ್ಯೇ ದೋಷಿಭಿಃ ಭಜನೀಯಃ | ಯಥಾ ಸತ್ಯಭೇದೌ ತಥಾ ಏವ ಜ್ಞಾತೇನ
ತೇನ ಸತ್ಯೇನ ಕಾರಣೇನ | ಅತೋ ಹರಿರೇವ ಸುಕೃತಫಲಭೋಕ್ತಾ ಇತಿ ನ ತಸ್ಯ
ಸರ್ವಾತ್ಮತ್ವಲಕ್ಷಣ ಅಯೋಗ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ || 12 -3 ||

ಆದಿತ್ಯೇ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

‘ಯ ಏಷ ಆದಿತ್ಯೇ ಪುರುಷಃ ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿ ಸ ಏವಾಹಮಸ್ಮಿ’
ಇತ್ಯಾದಾವಗ್ನೀನಾಮೇವಾದಿತ್ಯಸ್ಥತ್ವಮುಚ್ಯತೇ | ಅತೋಽಕ್ಷ್ಯಾದಿತ್ಯಯೋರೈಕ್ಯಾದ್

‘ಯ ಏಷೋಽನ್ತರಕ್ಷಿಣಿ ಪುರುಷೋ ದೃಶ್ಯತ’ ಇತ್ಯತ್ರಾಪ್ಯಗ್ನಿರೇವೋಚ್ಯತೇ | ಅತಃ

‘ತದ್ಯಥಾ ಪುಷ್ಕರಫಲಾಶ ಆಪೋ ನ ಶ್ಲಿಷ್ಯಂತ
ಏವಮೇವಂವಿಧಿ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮ ನ ಶ್ಲಿಷ್ಯತೇ’

ಇತ್ಯಗ್ನಿಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸರ್ವಪಾಪಶ್ಲೇಷಾನ್ಮೋಕ್ಷೋಪಪತ್ತಿರಿತಿ |

ಅತ್ರ ಅಗ್ನಿಶ್ರುತಿಸಾಹಿತೈನ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಚಕ್ಷುರನ್ತಃಸ್ಥತ್ವಲಿಂಗಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯಂ ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ
ಚ ದರ್ಶಯತಿ || ಆದಿತ್ಯ ಇತಿ ||

ಯಶ್ಯಾಸೌ ಆದಿತ್ಯ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಆದಿತ್ಯಸ್ಥತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತತಶ್ಚಾರ್ಥಾದ್ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥತ್ವಮಪಿ
ಉಕ್ತಮ್ | ತದಕ್ಷಿಸ್ಥತ್ವಂ ಛಿನ್ನೋಗಶ್ರುತೌ ಕಸ್ಯಚಿತಿತ ಪ್ರತೀಯತೇ | ‘ಯ ಏಷೋ ಅನ್ತರಕ್ಷಿಣಿ
ಪುರುಷೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಏಷ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಬೋವಾಚ ಏತದ್ ಅಮೃತಂ ಅಭಯಂ ಏತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ’
ಇತಿ ತಚ್ಚ ಯದಿ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಆದಿತ್ಯಸ್ಥತ್ವಂ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಚ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ
ಪ್ರಸಜ್ಯತೇ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣಯಮೇವ | ತದ್ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಗ್ನೇಃ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ |

ಯಶ್ಯಾಸೌ ಆದಿತ್ಯೇ ಇತ್ಯುಕ್ತಿಃ ಅಗ್ನಿಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಯ ಏಷೋ ಅನ್ತರಕ್ಷಿಣಿ ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇ
ಅಗ್ನಿರೇವ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥತ್ವೇನ ಉಚ್ಚತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಯತೋ ಯ ಏಷ ಆದಿತ್ಯೇ ಪುರುಷಃ
ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿ ಸ ಏವಾಹಮಸ್ತಮಿ ಇತಿ ಅಗ್ನೇರೇವ ಆದಿತ್ಯಸ್ಥತ್ ಇತಿ | ‘ಆದಿತ್ಯಃ ಚಕ್ಷುರ್ಭೂತ್ವಾ
ಅಕ್ಷಿಣೀ ಪ್ರಾವಿಶದ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಅಕ್ಷ್ಯಾದಿತ್ಯಯೋಃ ಏಕವಿಧತ್ವಾದ್ ಆದಿತ್ಯಸ್ಥಿತತ್ವೇನ ಅಗ್ನೇಃ

ಅಕ್ಷಿಸ್ಥತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ| ಏತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕರಣೇ 'ಅಥ ಹಾಗ್ನಯಃ ಸಮೂದಿರೇ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯೋ ಅನುಶಾಸನ್'
ಇತ್ಯಾದಿ ಬಹ್ಮಗ್ನಿ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಾವಾಚ್ಚ| ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅಗ್ನೇಃ ಆದಿತ್ಯಸ್ಥತ್ವ ಕಥನಂ ಔಪಚಾರಿಕಂ ಕಿಂ
ನ ಸ್ಯಾತ್| ಯಭ್ಯಾಸೌ ಆದಿತ್ಯ ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾದ್ ಇತಿ ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿಸ ಏವ ಅಹಮಸ್ಮಿ
ಇತಿ ಅಭಯಾಸಾತ್| ಅಭ್ಯಾಸಸ್ಯ ಚ ಸಮಾಖ್ಯಾತೋ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್| ನ ಚ ವಿಷ್ಣುಗ್ರಹಣೇ
ಅಪೂರ್ವತಯಾ ಅಭ್ಯಾಸಸ್ಯಾಪಿ ಬಾಧಃ| 'ಸ ಯ ಏತದೇವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಉಪಾಸ್ತೇ ಅಪಹತೇ
ಪಾಪಕೃತ್ಯಾಂ ಲೋಕೀಭವತಿ ಸರ್ವಮಾಯುರೇತಿ' ಇತಿ ಅರ್ಥವಾದಾತ್| ಅರ್ಥವಾದಸ್ಯ ಚ
ಅಪೂರ್ವತಾಯಾಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತಿ| ಅತೋ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥತ್ವ ಸಿದ್ಧೌ ಆನಂದಮಯತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ| ಕಿಂ ತು ಯದ್
ವಿಷ್ಣುಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಮತಂ ತದಪಿ ಬಾಧಿತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಆಹ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯತೋ ಅಗ್ನಿಃ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥೋ ಅತಃ ತತ್ ಜ್ಞಾನಾತ್ ಮೋಕ್ಷೋಽಪಿ ಭವೇತಿ| ತದ್ಯಥಾ ಇತಿ ತತ್
ಜ್ಞಾನಾತ್ ಸರ್ವಪಾಪಾಶ್ರೇಷೋಕ್ತೇಃ| ತತ್ ಜ್ಞಾನಾತ್ ಸರ್ವಪಾಪಾಶ್ರೇಷೇ ಚ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಾಪಿ
ತದನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಏವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಅತ್ರ ಆದಿತ್ಯಸ್ಥತ್ವಲಿಂಗಸ್ಯಾಪಿ ವಿಷ್ಣು
ಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವಕ್ರ ಸಂಕಲ್ಪಾ ಅಧಿಕರಣಾರಂಭ ಇತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್| ಅಗ್ನಿನಾಂ ಇತಿ
ಬಹುವಚನಮಾದಿಪದದ್ವಯಂ ಚ ಬಹ್ಮಗ್ನಿ ಶ್ರುತಿಸೂಚನಾಯ ಪ್ರಯುಕ್ತಮ್| ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತಿ ಇತಿ ||

ಅತೋ ಬ್ರವೀತಿ -

ಓಂ ಅನ್ತರ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 13-44 ||

ಚಕ್ಷುರಂತಸ್ಥೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ | ಇತ್ಯಾದಿನಾ
ತಸ್ಯೈವಾಮೃತತ್ವಾದ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾದ್ಯುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ |

'ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ತ್ವನ್ತರ್ಯಾಮೃಪೇಕ್ಷಯಾ |
'ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣಮೀಶೇಶಮಪೇಕ್ಷ್ಯಾಹಂ ತ್ವಮಿತ್ಯಪಿ |

ಸರ್ವೇ ಶಬ್ದಾಃ ಪ್ರಯುಜ್ಯಂತೇ ಸತಿ ಭೇದೇಽಪಿ ವಸ್ತುಷು' ಇತಿ ಮಹಾಕೌರ್ಮೇ || 13 ||

ವಿಷ್ಣುರೇವ ಚಕ್ಷುರಂತರಃ| ಏತದಮೃತಮಭಯಂ ಇತಿ ಅಮೃತತ್ವಾಭಯೋಕ್ತೋಕ್ತೇ|
ಅಮೃತತ್ವಾದೇಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಃ ಏವ ಉಪಪತ್ತೇಃ| ತ್ರಿಪಾದಸ್ಯಾಮೃತಂ ದಿವಿ 'ಅಭಯಂ ತಿತಿರ್ಷತಾಂ
ಪಾರಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ| ನ ಚ ಅಗ್ನೇಃ ಅಮೃತತ್ವಾದಿ ಉಪಪದ್ಯತೇ | 'ಪರಿಹ್ಯೇನಂ ಮ್ರಿಯಂತೇ
ವಿದ್ಯುದ್ಧೃಷ್ಟಿಶ್ಚನ್ತಮಾ ಆದಿತ್ಯೋಽಗ್ನಿಃ' 'ಭೀಷಾಸ್ಮಾದಗ್ನಿಶ್ಚೇಂದ್ರಶ್ಚ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ|
ಯದೇವಂ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾ ನೇಕತ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಬಲವತ್ ಲಿಂಗಬಲಾತ್ ಚಕ್ಷುರಂತಸ್ಥಸ್ಯ
ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯಃ ಕಿಮು ತದಾ ಉಭಯಥಾಪಿ ಬಲವತ್ ಶ್ರುತಿಸೋಽಪಿ ಇತಿ ಭಾವೇನ
ಸೂತ್ರಾಂಶಂ ಪ್ರಕಾರಾನ್ತರೇಣ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ||

ನನು ಏಂ ಬಲವತ್ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಬಲಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಚೇದ್ ಅಕ್ಷಿಃ ತದಾ ಆದಿತ್ಯನೋಽಪಿ ಸ ಏವ
ಸ್ಯಾತ್ ತರ್ಹಿ ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿ ಸ ಏವಾಹಮಸ್ಮಿ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಕಾ ಗತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಸೋಽಹಮ್ ಇತಿ ||

ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣಿ ಅಹಮಾದಿ ಶಬ್ದವೃತ್ತಿಂ ಸ್ಮಾರಯತಿ || ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣಂ ಇತಿ || ಏವಂ ಶ್ರುತೇಃ
ಸಾವಕಾಶತ್ವೇನ ತದನುಯಾಯಿನೋಃ ಅಭ್ಯಾಸಾರ್ಥವಾದಯೋರಪಿ ಸುತರಾಂ
ಸಾವಕಾಶತ್ವಮ್ || 13 ||

ಓಂ ಸ್ಥಾನಾದಿವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ || 14-45 ||

‘ತದ್ಯದಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಿವೋದಕಂ ವಾ ಸಿಂಚ್ಯತಿ ವತ್ಸರ್ವನೀ ಏವ ಗಚ್ಛತಿ’

ಇತ್ಯಾದಿಸ್ಥಾನಶಕ್ತಿಃ ವಾಮನಿರ್ಭಾಮನಿರಿತ್ಯಾದ್ಯಾತ್ಮಶಕ್ತಿಶ್ಚೋಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಯ
ಹ್ಯೇತ್ಯಲಿಂಗಮ್ | ‘ಸ ಈಶಃ ಸೋಽಸಪತ್ನಃ ಸ ಹರಿಃ ಸ ಪರಃ ಸ ಪರೋವರೀಯಾನ್
ಯದಿದಂ ಚಕ್ಷುಷಿ ಸರ್ವಿವೋದಕಂ ವಾ ಸಿಂಚ್ಯತಿ ವತ್ಸರ್ವನೀ ಏವ ಗಚ್ಛತಿ ಸ ವಾಮನಃ ಸ
ಭಾಮನಃ ಸ ಆನಂದಃ ಸೋಽಚ್ಯುತಃ’ ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ |

‘ಯತ್ಸಾ ನತ್ವಾದಿದಂ ಚಕ್ಷುರಸಂಘಂ ಸರ್ವವಸ್ತುಭಿಃ |

ಸ ವಾಮನಃ ಪರೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಗತಿರಿತ್ಯೇವ ಚಿಂತಯೇತ್’ ಇತಿ ವಾಮನೇ || 14 ||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ವಿಷ್ಣೋಃ ಚಕ್ಷುರನೃಪತ್ವಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಮುನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸ್ಥಾನಾದ್
ಇತಿ || ಅತ್ರ ಅಕ್ಷಿಃ ಪುರುಷಸಮ್ನಾನ್ ಅಕ್ಷೋಃ ಅಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಾಶಕ್ತಿಃ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ ‘ತದ್ಯದಸ್ಮಿನ್ನ
ಸರ್ವಿ ವಾ ಉದಕಂ ವಾ ’ ಇತಿ | ‘ಏತಂ ಸಂಯದ್ವಾಮ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತ ಏತಂ ಹಿ ಸರ್ವಾಣಿ
ವಾಮಾನಿ ಅಭಿಸಂಯಂತಿ | ಏಷ ಉ ಏವ ವಾಮನಿರೇಷ ಹಿ ಸರ್ವಾಣಿ ವಾಮಾನಿ ನಯತಿ ಏಷ
ಉ ಏವ ಭಾಮನಿರೇಷ ಹಿ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಭಾತಿ’ ಇತಿ ಚಕ್ಷುರನೃಪತ್ವಂ ಸಂಯದ್ವಾಮತ್ವಾದಿ
ಸ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಉಚ್ಯತೇ | ಏತದ್ ತಸ್ಮಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಚಕ್ಷುಷಿ ಯದಿ ಸರ್ವಿವಾ ಉದಕಂ ವಾ
ಕಶ್ಚಿತ್ ಸಿಂಚತಿ ತರ್ಹಿ ವತ್ಸರ್ವನೀ ಪ್ರತ್ಯೇವ ಗಚ್ಛತಿ ನ ಚಕ್ಷುಃ ಸ್ಪೃಶತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || ಏತತ್ ಲಿಂಗದ್ವಯ
ಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಕುತೋ ಅಕ್ಷಿಃ ಸ್ಯ ವಿಷ್ಣತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಸ್ಯ ಇತಿ || ಏತದ್ ಇತಿ
ಸ್ವಸಮ್ನೇನ |

ಅಕ್ಷೋಃ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವ ಆಪಾದಕತ್ವಮ್ | ಕುತ ಏತತ್ ತಸ್ಯ ಲಿಂಗಂ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಸ ಇತಿ ||
ಯಸ್ಮಾದ್ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವಾತ್ | ಇದಂ ಚಕ್ಷುಷಿ ಇತಿ ಸಮಸ್ತಮ್ || 14 ||

ಓಂ ಸುಖವಿಶಿಷ್ಟಾಭಿಧಾನಾದೇವ ಚ ಓಂ || 15-46 ||

‘ಪ್ರಾಣೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂ ಬ್ರಹ್ಮ’ ಇತಿ, ‘ವಿಜ್ಞಾನಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮ’
‘ಆನಂದೋ ಬ್ರಹ್ಮತಿ ವ್ಯಜಾನಾತ್’

ಇತ್ಯಾದೇಸ್ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ಲಕ್ಷಣಮ್

‘ಲಕ್ಷಣಂ ಪರಮಾನಂದೋ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ನ ಸಂಶಯಃ |
ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿತ್ಯುಣಾನ್ತಾಸ್ತು ವಿಪ್ಲವಾನಂದಭಾಗಿನಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ ||

ನ ಚ ಮುಖ್ಯೇ ಸತ್ಯಮುಖ್ಯಂ ಯುಜ್ಯತೇ || 15 ||

ಪ್ರಕರಣಬಲಾಚ್ಚ ಚಕ್ಷರಂತಸ್ಥತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತದುಪಾತ್ರ
ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಸುಖ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಉಪಕ್ರಮೇ ಪ್ರಾಣೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಅಖಿಲಬೀವೇಭ್ಯಃ ಪೂರ್ಣತ್ವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ
ಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಸುಖಸಂವಿದೋರಪಿ ಪೂರ್ಣತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ತಥಾ ಚ ಅಸ್ಯ
ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ ಉಪಕ್ರಮೇ ಪೂರ್ಣಸುಖಾಭಿಧಾನಾದೇವ ವೈಷ್ಣವತ್ವಂ ಸಿದ್ಧತಿ ಕಿಮುತ
ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾಭಿಧಾನಾದಪಿ | ತತಃ ಪ್ರಕರಣ ಬಲಾಚ್ಚಚಕ್ಷರಂತಸ್ಥೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಉಪಕ್ರಮೇ ಪೂರ್ಣಸುಖ ಸಂವಿದಭಾಧಾನೇಽಪಿ ಕುತೋ ಅಸ್ಯ ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ ವೈಷ್ಣವತ್ವಂ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ವಿಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ||

ಪೂರ್ಣಾನಂದಸಂವಿತ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣತ್ವಾದ್ ಉಪಕ್ರಮೇ ತದಭಿಧಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಉಪಕ್ರಾಂತಂ
ನ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || ಶ್ರುತಮಪಿ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಪದಂ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾದಿವಾಚಿ | ನನು
ಸಕಲಚೇತನಾನಾಮಪಿ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಏತದ್ ವಿಷ್ಣುಲಕ್ಷಣಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಲಕ್ಷಣಂ
ಇತಿ ||

ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಆಪೇಕ್ಷಿಕಮೇವ ಪೂರ್ಣಸುಖತ್ವಂ ನ ಬ್ರಹ್ಮವತ್ ನಿರವಧಿಕಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು
ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ಸುಖಸ್ಯ ಆಪೇಕ್ಷಿಕತಯಾಪಿ ಪೂರ್ಣತ್ವಸದ್ಭಾವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಕಿ ನ ನ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ನ ಚ ಇತಿ ||

ಮುಖ್ಯೇ ನಿರವಧಿಕಪೂರ್ಣತ್ವೇ ಸತಿ ಸಮ್ಯವತಿ ನ ಅಮುಖ್ಯಂ ಆಪೇಕ್ಷಿಕಂ ಪೂರ್ಣತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ಉಪಕ್ರಮೇ ಪ್ರಾಣನ್ಯಾಪಿ ಶ್ರುತತ್ವೇನ ಪ್ರಕರಣಿತ್ವಮ್ | ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾದಿಬಾಧಕ
ಸದ್ಭಾವಾತ್ ||

ಓಂ ಶ್ರುತೋಪನಿಷತ್ಕುಗತ್ಯಭಿಧಾನಾಚ್ಚ ಓಂ || 16-47 ||

‘ಸ ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ’ ಇತಿ | ನ ಹ್ಯನ್ಯವಿದ್ಯಯಾ ಅನ್ಯಗತಿಯುಕ್ತಾ || 16 ||

ನ ಏವಂ ಉಪಕ್ರಮೇಽಪಿ ಅಕ್ಷಿಂಘ್ರಪ್ರಕರಣಸ್ಯ ವೈಷ್ಣವತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ || 'ಪ್ರಾಣೋ ಬ್ರಹ್ಮ' ಕಮಿತಿ
ವಿದ್ಯಾಂ' 'ಯ ಏಷ ಆದಿತ್ಯೇ ಪುರುಷ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಿದ್ಯಾಂ ಚ ಉಕ್ತಾ , ಅಗ್ನಿಭಿಃ ಉಪಕೋಸಲ
'ಏಷಾ ಸೋಮ್ಯ ತೇ ಅಸ್ಮದ್ವಿದ್ಯಾ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾ ಚ' ಇತಿ ಉಕ್ತತ್ವೇನ, ಆದ್ಯವಿದ್ಯಾಯಾ
ವಿಷ್ಣುವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ವಿದ್ಯಾಯಾ ಅಗ್ನಿವಿಷಯತ್ವಸ್ಯೈವ ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್, ಅಸ್ಮದ್ವಿದ್ಯಾಯಾಶ್ಚ
ಆದಿತ್ಯಸ್ಯವಿದ್ಯಯಾ ಏಕಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ' ನ ಚ ಉಪಕ್ರಮವಿರೋಧಃ| 'ಹ್ವಯಾಮಿ ಅಗ್ನಿಂ' ಇತ್ಯಾದೌ
ಇವ ಉಪಪತ್ತೇ | ನ ಚ ಅಸ್ಮದ್ವಿದ್ಯಾ ಇತಿ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿ ವಿಷಯತಯಾ ಯೋಜ್ಯಂ, ತಥಾ ಸತಿ
ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾ ಇತಿ ಪೃಥಗುಕ್ತಿ ಅಯೋಗಾತ್| ತಸ್ಮಾದ್ ಅಗ್ನಿವಿಷಯತ್ವಮೇವ ಚಕ್ಷಿರಂತಸ್ಥವಿದ್ಯಯಾ
ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಶ್ರುತ ಇತಿ
||

ನ ಏತದ್ ವಿದ್ಯಾಯಾ ಅಗ್ನಿವಿಷಯತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ, ಅಪಿ ತು ವಿಷ್ಣುವಿಷಯತ್ವಮೇವ | 'ಅಥ ಯದು
ಜೇವಾಸ್ಮಿನ್ ಶವ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಯದು ಚೈನಾರ್ಚಿಷಮೇವ ಅಭಿಸಂವಿಶತಿ
ಅರ್ತಿಷೋಽಹರಂಽ ಆಪಾರೂಯಮಾಣಪಕ್ಷಂ ಆಪೂರ್ಯಮಾಣಪಕ್ಷಾದ್ ಯಾನ್ ಷಡುದ್ಭೇತಿ
ಮಾಸಾನ್ ತಾನ್ ಮಾಸೇಭ್ಯಃ ಸಂತ್ಸರಂ ಸಂವತ್ಸರಾದ್ ಆದಿತ್ಯಂ ಆದಿತ್ಯಾತ್ ಚನ್ದ್ರಸಂ
ಚನ್ದ್ರಮಸೋ ವಿದ್ಯುತಂ ತತ್ಪುರುಷೋ ಮಾನವಃ ಸ ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತ
ಏತದ್ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಗತಿ ಅಭಿಧಾನಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಶ್ರುತಪದಂ
ಮನನನಿಧ್ಯಾಸನೋಪಲಕ್ಷಕಮ್ | ಕಗತಿರಿತಿ ಬ್ರಹ್ಮಗತಿಃ| ಕಂ ಬ್ರಹ್ಮೈತಿ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ | ಕೇನ
ವಾಯುನಾ ಗತಿರಿತಿ ವಾ | ಕೋ ವಾಯುರಿತಿ ಶಬ್ದಿತಃ ಇತ್ಯಭಿಧಾನಾತ್ |

ಅಥವಾ ಶ್ರುತೋಪನಿಷದಂ ಉಪಕೋಸಲಂ ಪ್ರತಿ ಏತದ್ ವಿದ್ಯಾಫಲತ್ವೇನ ಕಗತ್ಯಭಿಧಾನಾದ್
ಇತಿ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅತ್ರ ಕಗತಿ ಕಥನಮೇವ ಶ್ರೂಯತೇ ನ ತದ್ ವಿದ್ಯಾಫಲತ್ವೇನ ಇತಿ |
ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಭಾತಿ ಯ ಏವಂ ವೇದ ಇತಿ ಫಲಶ್ರುತಿಸಾಮಾಪ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ
ಅಸಂಭವೇಶ್ಚ |

ಅಸ್ತು ಏತದ್ ವಿದ್ಯಾಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಫಲಂ ತಥಾಪಿ ಕುತೋ ನ ಅಗ್ನಿವಿಷಯತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಜ
|| ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಯದೀಯಂ ಅಗ್ನಿವಿದ್ಯಾ ತರ್ಹಿ ಏತದ್ ವಿದ್ಯಯಾ ಅಗ್ನಿಪ್ರಾಪ್ತಿರೇವ ಫಲತ್ವೇನ ಉಚ್ಯೇತ ನ ಬ್ರಹ್ಮ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | 'ದೇವಾನ್ ದೇವಯಜೋ ಯಾನ್ತಿ ಮಧ್ಯಕ್ತಾ ಯಾನ್ತಿ ಮಾಮಪಿ ' ಇತ್ಯಾದೇಃ
ಅನ್ಯವಿದ್ಯಯಾ ಅನ್ಯಗತೇಃ ಅಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಫಲ ಏತದ್ವಿದ್ಯಾಯಾ
ಬ್ರಹ್ಮಪರತ್ವಮೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಅಸ್ಮದ್ವಿದ್ಯಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ| ತಸ್ಯ
ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿವಿಷಯತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಶ್ರುತೇರಪಿ ನಿರವಕಾಶತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ |ನ

ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾ ಇತಿ ಪೃಥಗುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾಃ ಸರ್ವಗತ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾತ್ವ
ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ | ತಸ್ಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಾತ್ || 16 ||

ಓಂ ಅನವಸ್ಥಿತೇರಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ ನೇತರಃ ಓಂ || 17-48 ||

ಜೀವಸ್ಯ ಜೀವಾಂತರನಿಯಾಮಕತ್ವೇಽನವಸ್ಥಿತೇಃ, ಸಾಮ್ಯಾದಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ ನ ಜೀವಃ |
ನಿಯಮಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ಅನೀಶ್ವರಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾಚ್ಚ || 17 ||

ಏವಂ ಉಪಪತ್ಯಾದಿ ಯುಕ್ತಿಭಿಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥಿತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ವಿಪಕ್ಷೇ ಬಾಧಕೇನಾಪಿ
ಸಮರ್ಥಯೇತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅನವಸ್ಥಿತೇಃ ಇತಿ ||

ನ ಅಯಂ ಚಕ್ಷುರಂತಸ್ಥೋ ಅಗ್ನಿರ್ಭವೇತ್ | ಅಸ್ಯ ತತ್ತತ್ ಪ್ರೇರಕತ್ವೇನ ತತ್ತತ್ ಚಕ್ಷುಸ್ಥಿತೇಃ
ಅಭಿಪ್ರೇತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅಗ್ನೇಃ ಅನ್ಯಪ್ರೇರಕತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಜೀವತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ಜೀವಾಂತರ
ನಿಯಾಮಕತ್ವೇ ತಸ್ಯಾಪಿ ಜೀವಾಂತರ ನಿಯಾಮಕಂ ಇತಿ ಅನವಸ್ಥಾನಾತ್ |
ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಚೇಷ್ಟಾಸಿದ್ಧೌ ಉತ್ತರೋತ್ತರಚೇಷ್ಟಾಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಮೂಕಕ್ಷತೇಃ | ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯ ಚ
ಇದಂ ಉದಿತಮ್ | ಅಗ್ನೇರಪಿ ಪ್ರೇರ್ಯೇಣ ಸಹ ಜೀವತ್ವಸಾಮ್ಯಾತ್ ಪ್ರೇರಣಾಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜೀವಪ್ರೇರಕ ಅಗ್ನೇಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ ನ ಅನವಸ್ಥಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ನಿಯಮ ಇತಿ ||

ಅಗ್ನೇಃ ಸ್ವತನ್ತ್ಯೇ ಜೀವಾಂತರಸ್ಯಾಪಿ ತತ್ತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಅಗ್ನೇರಪಿ ತನ್ನ ಸ್ಯಾತ್ | ಜೀವತ್ವ
ಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ಅಗ್ನೇರೇವ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಇತಿ ನಿಯಮೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ |
ಅತೋ ಅಗ್ನೇಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾಯೋಗಾತ್ ಸುಸ್ಥೈವ ಅನವಸ್ಥಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಸ್ತು ಅಗ್ನೇಃ
ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ತಥಾಪಿ ತತ್ ಪ್ರೇರಕಸ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್ ನ ಅನವಸ್ಥಾ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನೀಶ್ವರ ಇತಿ ||

ತ್ವಯಾ ಈಶ್ವರ ಅನುಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ ನೈವಂ ಅನವಸ್ಥಾ ಪರಿಹಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಈಶ್ವರಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಸ ಏವ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥಿತಯಾ ಯುಕ್ತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಿಂ ಅಪೋದ್ಯತೇ | ನನು
ಜೀವತ್ವಸಾಮ್ಯೇಽ ನೀಚೋಚ್ಚಭಾವಾವತ್ ನಿಯಮ್ಯನಿಯಾಮಕಭಾವ ಸಮ್ಭವಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಆಹ || ನಿಯಮ ಇತಿ ||

ನಿಯಾಮಕವಿಶೇಷೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ ನ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾತ್ರೇಣ ನಿಯಮ್ಯನಿಯಾಮಕಭಾವ
ಸಮ್ಭವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಭವತಾಪಿ ಅಗ್ನಾದಿ ಜೀವಾನಾಂ ಜೀವಾಂತರ ನಿಯಾಮಕತ್ವ
ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ ಕಥಂ ತದಸಮ್ಭವ ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಆಹ || ಅನೀಶ್ವರ ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಸತಿ ರಾಜ್ಞಿ ಮಣ್ಣಲೇಶೇ ಪ್ರಜಾನಾಂ ತತ್ ಶಕ್ಯಾನಿಯಮ್ಯನಿಯಾಮಕ ಭಾವಃ ಸಮ್ಯವತಿ ನ
ತತು ಅರಾಜಕೇ ಲೋಕೇ, ತಥಾ ಅಸ್ಮತ್ ಪಕ್ಷೇ ಜೀವಾನಾಂ ಈಶ್ವರಶಕ್ಯಾ ಜೀವಾನ್ತರ
ನಿಯಾಮಕತ್ವಂ ಉಪಪದ್ಯತೇ ನ ಪರಪಕ್ಷೇ | ಪರಮೇಶ್ವರ ಅನಜ್ಞೇಕಾರಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಆಕ್ಷಾದಿತ್ಯಸ್ಥೋ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೋಚರೋ ಅತಃ ಸ ಏವ ಆನಂದಮಯಃ ತತ್
ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 17 || ಅ 4 ||

|| ಇತ್ಯನ್ತರಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

‘ಯಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠನ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅನ್ತರೋ ಯಂ ಪೃಥಿವೀ ನ ವೇದ ಯಸ್ಯ
ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ ಯಃ ಪೃಥಿವೀಮನ್ತರೋ ಯಮಯತ್ಯೇಷ ತ ಆತ್ಮಾನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯಮೃತಃ’
ಇತ್ಯಾದ್ಯನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯಚ್ಯತೇ |

ತತ್ರ ಚ ‘ಏತದಮೃತಮ್’ ಇತ್ಯುಕ್ತಮಮೃತತ್ವಮುಚ್ಯತೇ | ಸ ಚ ‘ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ
ಶರೀರಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತತ್ವಜ್ಞೇವೋ ವಾ ಯುಕ್ತಃ |
ನ ಹಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಶರೀರತ್ವಮಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತ ಇತಿ

ಅತ್ರ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವಲಿಂಗಸಾಹಿತ್ಯೇನ ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಲಿಂಗಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ
ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಗತಿಃ | ವಿಷಯವಾಕ್ಯ ಉದಾಹರಣಪೂರ್ವಕಂ
ವಿಷಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಯ ಇತಿ || ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಗತಿಂ ದರ್ಶಯತಿ || ತತ್ರ ಇತಿ ||

‘ಏತದಮೃತಮಭಯಂ’ ಇತಿ ಅಕ್ಷಿಣ್ಣಪುರುಷಸ್ಯ ಅಮೃತತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್
ಕಾಣ್ಮಾಧ್ಯನಿನಶ್ರುತ್ಯೋಃ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣಃ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಶ್ರೂಯತೇ ‘ಏಷ ತ ಆತ್ಮಾ
ಅನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯಮೃತಃ’ ಇತಿ | ಸ ಚ ಅನ್ತರ್ಯಾಮೀ ಯದಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತರಃ ಸ್ಯಾತ್ ಅಮೃತತ್ವಂ ಚ
ಅನ್ಯನಿಷ್ಠಂ, ನ ಅಕ್ಷಿಣ್ಣಸ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಸಾಧಕಂ ಸ್ಯಾದ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇತವ್ಯ ಏವ |
ತದನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಅಮೃತತ್ವಂ
ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವಂ ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ ಚ ಇತಿ
||

ನೋ ಅನ್ತರ್ಯಾಮೀ ಪ್ರಕೃತಿರ್ಭವೇತ್ | ‘ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ ಯಸ್ಯ ಆಪಃ ಶರೀರಂ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರವಣಾತ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಕೃತೌ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಶರೀರ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಸ್ವರೋಪೇದಿ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ | ಪ್ರಕೃತೇಶ್ಚ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ
ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ‘ಯಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠನ್’ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ‘ವ್ಯಾಪ್ತಂ
ಕಾರ್ಯೇಷು ಕಾರಣಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಕಾರಣಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಸ್ಥತ್ವ ಉಕ್ತೇಃ | ಪೃಥಿವ್ಯೇಂ ಯಮಯತಿ
ಇತಿ ಏತದಪಿ ಉಪಚಾರೇಣ ತೇತವ್ಯಮ್ | ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಜೀವಸ್ಯೈವ ತದನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಮ್ |

ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವಾದೇಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಅತಿಸುಘಟಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಯಥಾ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಲಿಂಗೈನ ತೇಷಾಂ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಂ ತಥಾ ಅಮೃತತ್ವಲಿಂಗೈನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗೈ ನ ತಸ್ಯ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಮ್ | ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವಸ್ಯ ಕರ್ಯಾಽಪಿ ವಿಧಯಾ ಅವಕಾಶಾಭಾವಾತ್ | ತಸ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಭಿನ್ನತ್ವ ಚಿತ್ ಶರೀರತ್ವ ಉರರೀಕಾರೇಣ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವ ಅನರ್ಜ್ಜೇಕಾರಾತ್ | ಅಮೃತಸ್ಯ ಚ ಕಥಂಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದೌ ಅಪಿ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ ಚ ನಿರವಕಾಶೇನ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಅನ್ತರ್ಯಾಮೀ ನ ವಿಷ್ಣುಃ, ಅಪಿ ತು ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಯ ಏವ ಇತಿ, ನ ಅಮೃತತ್ವಂ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಸಾಧಕಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅತ ಆಹ -

ಓಂ ಅನ್ತರ್ಯಾಮೃಥಿದೈವಾದಿಷು ತದ್ಧರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ ||8-49 ||

‘ಯಂ ಪೃಥಿವೀ ನ ವೇದ’ ‘ಯಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅನ್ತರ’- , ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅಧಿದೈವಾದಿಷು ತದ್ಧರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾದ್ವಿಷ್ಣುರೇವಾನ್ತರ್ಯಾಮೀ |

ಸ ಹಿ ‘ನ ತೇ ವಿಷ್ಣೋ ಚಾಯಮಾನೋ ನ ಜಾತಃ’|

‘ಸ ಯೋಽತೋಽಶ್ರುತೋಽಗತೋಽಮತೋಽನತೋಽದೃಷ್ಟೋಽವಿಜ್ಞಾತೋಽನಾದಿಷ್ಟಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾಮನ್ತರಪುರುಷ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾಽವಿದಿತೋಽನ್ತರಶ್ಚ || 18 ||

ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಅವಿದಿತತ್ವ ತದನ್ತರತ್ವಾಖ್ಯ ಧರ್ಮ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ | ಅವಿದಿತತ್ವಾದೇಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾಂ ಜಡತ್ವೇನ ತದಜ್ಞೇಯತ್ವಂ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ | ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾಂ ಅಧಿದೈವತ್ವೇನ ಜಡತ್ವಾಭಾವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಚಕ್ಷುರಾದೀನಾಂ ಜಡತ್ವೇಽಪಿ ಅತ್ರೋಕ್ತಸ್ಯೈವ ತತ್ರ ಕಥನಾತ್ ನ ವಿರೋಧಃ | ಅವಿದಿತತ್ವಾದೇಃ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಹಿ ಇತಿ || ನ ಚ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಜೀವಾದಿ ಅವಿದಿತತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಜೀವಸ್ಯ ವಾ ಉಪಪದ್ಯತೇ || 18 ||

ಓಂ ನ ಚ ಸ್ಮಾರ್ತಮತದ್ಧರ್ಮಾಭಿಲಾಪಾತ್ ಓಂ || 19-50 ||

ತ್ರಿಗುಣತ್ವಾದಿಪ್ರಧಾನಧರ್ಮಾನುಕ್ತೇರ್ನ ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಧಾನಮನ್ತರ್ಯಾಮಿ ||19||

ಏವಂ ನಿರವಕಾಶಲಿಂಗೈನ ವಿಷ್ಣೋರನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಂ ಸಮರ್ಥ್ಯ ಯದುಕ್ತಂ ಪ್ರಕೃತೇರನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಂ ಇತಿ ತದಾಪಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಚ ಇತಿ ಸ್ಮಾರ್ತಕಾಪಿಲಸ್ಮೃತೌ ಪೃಥಿವ್ಯಾದ್ಯಾತ್ಮಕ ತಯಾ ಉಕ್ತಂ ಪ್ರಧಾನಂ ನ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿ ಅವಿದಿತತ್ವಾದಿ

ಅನನ್ಯಧಾಸಿದ್ಧ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮವತ್ ತ್ರಿಗುಣತ್ವ ಉಪಾದಾನತ್ವಾದಿ ಪ್ರಧಾನಧರ್ಮೋಕ್ತಿ ಅಭಾವಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ |
ಚಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅನ್ತರ್ಯಾಮೀ ನ ತು ಪ್ರಧಾನಂ ಇತಿ ತುಶಬ್ದಾರ್ಥಃ || 19 ||

ಓಂ ಶಾರೀರಶ್ಶೋಭಯೇಽಪಿ ಹಿ ಭೇದೇನೈನಮಧೀಯತೇ ಓಂ || 20-51 ||

‘ಯ ಆತ್ಮನಿ ತಿಷ್ಠನ್ನಾತ್ಮನೋಽನ್ತರೋ ಯಮಾತ್ಮಾ ನ ವೇದ ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ
ಶರೀರಂ ಯ ಆತ್ಮಾನಮನ್ತರೋ ಯಮಯತ್ಯೇಷ ತ ಆತ್ಮಾಽನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯಮೃತಃ’
‘ಯೋ ವಿಜ್ಞಾನೇ ತಿಷ್ಠನ್ ವಿಜ್ಞಾನಾದನ್ತರೋ
ಯಂ ವಿಜ್ಞಾನಂ ನ ವೇದ ಯಸ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಶರೀರಂ’

ಇತ್ಯುಭಯೇಽಪಿ ಹಿ ಶಾಖಿನೋ ಭೇದೇನೈನಂ ಜೀವಮಧೀಯತೇ |

‘ಶೀರ್ಯತೇ ನಿತ್ಯಮೇವಾಸ್ಮಾದ್ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ಜಗದೀದೃಶಮ್ |
ರಮತೇ ಚ ಪರೋ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಶರೀರಂ ತಸ್ಯ ತಜ್ಜಗತ್’ ||

ಇತಿ ವಚನಾನ್ ಶರೀರತ್ವವಿರೋಧಃ ||20||

ಯತ್ ಜೀವೋಽನ್ತರ್ಯಮಾಮಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತದಪಿ ಸಂಸಾರಿತ್ವಾದಿ ಅತದ್ಧರ್ಮಾಭಿಲಾಪಾದಿನಾ
ನಿರಂತಮಪಿ ವಿಶೇಷಯುಕ್ತ್ಯಾ ಪರಾಕುರ್ವ್ವ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಶಾರೀರಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಚಶಬ್ದಾತ್ ನಞ್ ಸಮಾಕರ್ಷಃ | ಆತ್ಮನೋಽನ್ತರ ಇತಿ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥಿನಾಃ ವಿಜ್ಞಾನಾದನ್ತರ ಇತಿ
ಕಾಣ್ವಾಶ್ಚ ಜೀವಂ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿಣಃ ಸಕಾಶಾದ್ ಭೇದೇನ ಅಧೀಯತೇ | ಹಿ ಯಸ್ಮಾದ್ ಅತೋ ನ
ಶಾರೀರಶ್ಚ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಆತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ ಅನ್ತರೋ ವಿವಿಕ್ತಃ | ವಿಜ್ಞಾನಪದೇನ
ಶಾರೀರಃ ಕುತ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಉದಾಹೃತಶ್ರುತಿ ಸಮಾಖ್ಯಾನಾದೇವ | ನನು ವಿಷ್ಣೌ
ಅಸಮ್ಯಾವ್ಯಮಾನ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಧಾನಾದಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಅತ್ರೋಕ್ತೇಃ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಮ್ | ಕಥಂ ಚ ಪ್ರಧಾನಾದಿ ಧರ್ಮ ಅನಭಿಲಾಪ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶೀರ್ಯತ ಇತಿ
||

ಯದ್ಯಪಿ ವಿಷ್ಣೌ ನ ಉಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದ್ವಯೇನ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವೋಪಪತ್ತಿಃ ತಥಾಪಿ
ಯೋಗವೃತ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಶರೀರತ್ವ ವ್ಯಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಃ ನ ತದ್ವಿರೋಧೋ
ವಿಷ್ಣವನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವಸ್ಯ | ನಾಪಿ ಅತದ್ಧರ್ಮ ಅಭಿಲಾಪೋಕ್ತೇಃ ವಿರೋಧ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯದ್ಯಪಿ
ಯೋಗಾದ್ರೋಧೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಂ ತಥಾಪಿ ನಿರವಕಾಶ ಅವಿದಿತತ್ವಾದಿ ಲಿಂಗಬಲೇನ
ಯೋಗಾಂಕ್ಷೇಕಾರೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ಅತೋ ಅನ್ತರ್ಯಾಮೀ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ಸ ಏವ ಅಮೃತೋ
ಅಕ್ಷಿಸ್ಥಶ್ಚ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 20 || ಅ 5 ||

|| ಇತ್ಯನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಾ ವಿಷ್ಣೋರುಕ್ತಾಃ | ತತ್ರ -

‘ಯತ್ತದದ್ರೇಶ್ಯಮಗ್ರಾಹ್ಯಮಗೋತ್ರಮವರ್ಣಮಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರೋತ್ರಂ ತದ್
ಪಾಣಿಪಾದಮ್ | ನಿತ್ಯಂ ವಿಭುಂ ಸರ್ವಗತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ತದವ್ಯಯಂ ಯದ್ಭೂತಯೋನಿಂ
ಪರಿಪಶ್ಯನ್ನಿ ಧೀರಾಃ’ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ,

‘ಯಥೋರ್ಣನಾಭಿಃ ಸೃಜತೇ ಗೃಹ್ಣತೇ ಚ ಯಥಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮೋಷಧಯಃ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ|
ಯಥಾ ಸತಃ ಪುರುಷಾತ್ ಕೇಶಲೋಮಾನಿ ತಥಾಽಕ್ಷರಾತ್ ಸಮ್ಭವತೀಹ ವಿಶ್ವಮ್’
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ‘ಅಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃ ಪರಃ’ ಇತಿ ಪರಃ ಪ್ರತೀಯತ ಇತ್ಯತೋಽಬ್ರವೀತ್-

ಓಂ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕೋ ಧರ್ಮೋಕ್ತೇಃ ಓಂ || 21-52 ||

ಅತ್ರಾ ಅರಶಬ್ದಸಾಹಿತ್ಯೇನ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಲಿಂಗಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯ
ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೂತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಭೂತಿಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯೋದಾಹರಣೇನ
ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ||

ಅದೃಶ್ಯೇಽನಾತ್ಮ್ಯ ಇತಿ ಆನಂದಮಯಸ್ಯ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಾ ಉಕ್ತಾಃ | ತೇ ಚ ಅಥರ್ವಣೇ
ಕಸ್ಯಚಿದ್ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಉಚ್ಯಂತೇ | ‘ಅಥ ಪರಾ ಯಯಾ ತದಕ್ಷರಮಧಿಗಮ್ಯತೇ
ಯತ್ತದದ್ರೇಶ್ಯಮಗ್ರಾಹ್ಯಮಗೋತ್ರಮವರ್ಣಮಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರೋತ್ರಂ ತದಪಣಿಪಾದಂ ನಿತ್ಯಂ ವಿಭುಂ
ಸರ್ವಗತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ತದವ್ಯಯಂ ಯದ್ಭೂತ ಯೋನಿಂ ಪರಿಪಶ್ಯನ್ನಿ ಧೀರಾಃ |
ಯಥೋರ್ಣನಾಭಿಃ ಸೃಜತೇ ಗೃಹ್ಣತೇ ಚ ಯಥಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮೋಷಧಯಃ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ | ಯಥಾ ಸತಃ
ಪುರುಷಾತ್ಕೇಶಲೋಮಾನಿ ತಥಾಽಕ್ಷರಾತ್ ಸಮ್ಭವತೀಹ ವಿಶ್ವಮ್’ ಇತಿ | ತೇಷಾಂ ಚ ವಿಷ್ಣುನ್ಯನಿಷ್ಕತ್ವೇ
ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಚ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇತವ್ಯತಾ | ತದ್
ಅದೃಶಯತ್ವಾದಿ ಲಿಂಗಜಾತಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಆನಂದಮಯೇ
ಶ್ರುತತ್ವಂ ಅಕ್ಷರಶಬ್ದಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಆನಂದಮಯೇ
ಶ್ರುತತ್ವಂ ಅಕ್ಷರಶಬ್ದಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ತಾವತ್ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ
| ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಕೇ ಅಕ್ಷರಾತ್ ಸಮ್ಭವತೀಹ ವಿಶ್ವಂ ಇತಿ ಅಕ್ಷರಶಬ್ದ ಶ್ವವಣಾತ್| ತಸ್ಯ ಚ
ವಿಷ್ಣೌ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಯತೋ ಅಸ್ಮಾದಪಿ ಅಕ್ಷರಾದುತ್ತರವಾಕ್ಯೇ ಪರಃ ಪ್ರತೀಯತೇ |
‘ದಿವ್ಯೋ ಹ್ಯಮೂರ್ತಃ ಪುರುಷಃ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರೋ ಹ್ಯಜಃ | ಅಪ್ರಣೋ ಹ್ಯಮನಾಃ ಶುಭ್ರೋ
ಹ್ಯಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃ ಪರಃ’ ಇತಿ | ನ ಹಿ ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ಪರೋಽಸ್ತಿ ಇತ್ಯತೋ ನ ವಿಷ್ಣುಃ
ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಗ ಇತಿ ನ ಆನಂದಮಯೋಽಪಿ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ತಾವದ್
ಅವತಾರಯತಿ || ಅತ ಇತಿ ||

ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಮುಕ್ತಾ 'ಅಕ್ಷರಾತ್ ಸಮ್ಭವತೀಹ ವಿಶ್ವಮ್' ಇತ್ಯತಃ ಪರಂ
ತತ್ಪರತಃ ಪರಾಭಿಧಾನಾತ್, 'ಕೂಟಸ್ಥೋಕ್ಷರ ಉಚ್ಯತೇ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಪ್ರಕೃತೇಃ
ಪ್ರಾಪ್ತೀಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾತ್ ತತ್ಪರತಃ ಪರಾಭಿಧಾನಾದೇವ ಚ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ಯ |

'ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ' |

'ತತ್ತ್ವಮ್ ಹರಿತೋಷಂ ಯತ್ ಸಾ ವಿದ್ಯಾ ತನ್ಮತಿಯಯಾ'

'ಅಥ ದ್ವೇ ವಾವ ವಿದ್ಯೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ ಪರಾ ಚೈವಾಪರಾ ಚ' |

ತತ್ರ ಯೋ ವೇದಾ ಯಾನ್ಯಜ್ಞಾನಿ ಯಾನ್ಯುಪಾಜ್ಞಾನಿ ಯಾನಿ ಪ್ರತ್ಯಜ್ಞಾನಿ ಸಾಽಪರಾ

| ಅಥ ಪರಾ ಯಯಾ ಸ ಹರಿವೇದಿತವ್ಯೋ ಯೋಽಸಾವದೃಶ್ಯೋ ನಿರ್ಗುಣಃ ಪರಃ

ಪರಮಾತ್ಮಾ ಇತ್ಯಾದಿನಾ

ತದ್ಧರ್ಮತ್ವೇನಾವಗತಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವೋಕ್ತೇರ್ವಿಷ್ಣುರೇವಾದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಕಃ

|| 21 ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಕಂ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ನಿರ್ವಿಷಯತಯಾ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯತಃ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ವಿಶದಯತಿ || ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಇತಿ ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಕಂ ಜಡಪ್ರಕೃತೇಃ ಭವೇತ್ | ಅಸ್ಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಉಪಾದಾನತಯಾ
ಜಗತ್ ಕಾರಣತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅಯಂ ಕಾರಣತ್ವಮಾತ್ರೇ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಂ ಇತ್ಯತೋ
ವಾಕ್ಯಾದನಂತರಂ ಅಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃ ಪರ ಇತಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಪರತಃಪರಾಭಿಧಾನಾತ್ |
ಚೇತನಪ್ರಕೃತೇಃ ವಾ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಕಮ್ | ತಸ್ಯಾಂ ಅಕ್ಷರಶಬ್ದಸ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅಸೌ
ಶಬ್ದಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಅಪಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತತ್ಪರತಃ ಪರಾಭಿಧಾನಾತ್ | ತಚ್ಚ ತಸ್ಯಾಂ
ಅಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃ ಪರಃ ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯೇನ ಉಪಪನ್ನಮ್ | ವಿಕಾರಿತ್ವೇನ
ಜಗತ್ತಾರಣತ್ವವಚನಂ ತಸ್ಯಾ ವಿಕಾರಿಭಿಮಾನಿತ್ವಾದ್ ಯುಜ್ಯತೇ | ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ಯ ವಾ
ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಕಮ್ | ಸ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾತ್ | ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೌ ಮುಖ್ಯ
ಇತಿ ತದ್ ಗ್ರಹಣಮ್ | ತತ್ ಪರತಃಪರಾಭಿಧಾನಾತ್ | ರುದ್ರಸ್ಯ ವಾ ಏತದ್ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ
ಲಿಂಗಜಾತಮ್ | ಕರ್ತಾರಮೀಶಂ ಇತಿ ಈಶಶಬ್ದ ಶ್ರವಣಾತ್ | ನ ಚ ಈಶಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ
ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ತದ್ ಗ್ರಹಃ | ತತ್ಪರತಃಪರಾಭಿಧಾನಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇತುಂ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತಮೇವಂ ಇತಿ ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ಅಥ ಪರಾ ಯಯಾ ತದಕ್ಷರಮಧಿಗಮ್ಯತ ಇತಿ
ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಕಸ್ಯ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಚ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಭಿಃ

ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮತೋನ ಅವಗತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಮೇವಂ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಿದ್ಯಾವಿಷಯತೋಕ್ತ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ|
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಪರವಿದ್ಯಾತ್ವಾತ್ | ತತ್ಕರ್ಮ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೌ ಚ ಸಾ ಏವ ಪರವಿದ್ಯಾ
ಯಯಾ ಹರೇಃ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ದೇವೇ ವಿದ್ಯೇ
ಇತ್ಯತ್ರ ಚ ಯದಾ ವೇದಾದಿ ಅನ್ಯವಿಷಯತಯಾ ಯೋಜ್ಯತೇ ತದಾ ತಸ್ಯಾ ಅಪರವಿದ್ಯಾತ್ವಮ್ |
ಯದಾ ಪುನಃ ಏತೈಃ ಸ ಹರಿವೇದ್ಯೋ ಭವತಿ ತದಾ ಪರವಿದ್ಯಾತ್ವಂ ಇತಿ ಹರೇಃ
ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ ಉಚ್ಯತೇ | ತದುಕ್ತಂ 'ಋಗಾದ್ಯಾ ಅಪರಾ ವಿದ್ಯಾ ಯದಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ನ
ನಾಚಕಾಃ| ತಾ ಏವ ಪರಮಾ ವಿದ್ಯಾ ಯದಾ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ವಾಚಕಾಃ' ಇತಿ || 21 ||

ಓಂ ವಿಶೇಷಣಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಭ್ಯಾಂ ನೇತರೌ ಓಂ || 22-53 ||

'ಯಃ ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ತಪ' ಇತಿ ವಿಶೇಷಣಾನ್ ಪ್ರಕೃತಿಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಲೇತತ್ಪ್ರಹ್ಮ ನಾಮ ರೂಪಮನ್ನಂ ಚ ಜಾಯತೇ' ಇತಿ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾನ್ ವಿರಿಣ್ವಃ |
'ಅಪರಂ ತ್ವಕ್ಷರಂ ಯಾ ಸಾ ಪ್ರಕೃತಿರ್ಜಡರೂಪಿಕಾ |
ಶ್ರೀಃ ಪರಾ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಚೇತನಾ ವಿಷ್ಣುಸಂಶ್ರಯಾ ||
ತಾಮಕ್ಷರಂ ಪರಂ ಪ್ರಾಹುಃ ಪರತಃ ಪರಮಕ್ಷರಮ್ |
ಹರಿಮೈವಾಖಿಲಗುಣಮಕ್ಷರತ್ರಯಮೀರಿತಮ್' ||

ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದೇ ತ್ಯಕ್ಷರಾಭಿಧಾನಾತ್ ಅಕ್ಷರಾತ್ ಪರತಃ ಪರಃ' ಇತ್ಯಪಿ
ವಿಶೇಷಣಮೇವ |

'ಜುಷ್ಠಂ ಯದಾ ಪಶ್ಯತ್ಯನ್ಯಮೀಶಮಸ್ಯ ಮಹಿಮಾನಮಿತಿ ವೀತಶೋಕಃ'

ಇತಿ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾದೀಶಪದಪ್ರಾಪ್ತೋಽಪಿ ನ ರುದ್ರಃ || 22 ||

ಯದುಕ್ತಂ ಪ್ರಕೃತಿವಿರಿಣ್ವಯೋಃ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕತ್ವಂ ಇತಿ ತದರ್ಥಾತ್ ನಿರಾಕೃತಮಪಿ
ವಿಶೇಷ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಶೇಷಣ ಇತಿ ||

ತಪಸಾ ಚೇಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯತ್ರ ಅಜ್ಞಾನಪ್ರತೀತೌ ತನ್ನಿರಾಸಾಯ 'ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ತಪಃ'
ಇತಿ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಹೇತುತಯಾ ಅದೃಶ್ಯಾದಿಗುಣಕಸ್ಯ ಸಾರ್ವಜ್ಞವಿಶೇಷಣೋಕ್ತೇಃ ನ
ಅಚೇತನಪ್ರಕೃತೇಃ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣತ್ವಮ್ | ತಸ್ಮಾದಕ್ಷರಾದ್ ಏತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ
ಚತುರ್ಮುಖಾಖ್ಯಂ ಜಾಯತ ಇತಿ ವಿರಿಣ್ವಸ್ಯ ತಜ್ಜನ್ಯತಯಾ ತಸ್ಮಾದ್ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ನ
ಅಸೌ ಅಪಿ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜ್ಞಾನವೇದನಯೋಃ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷತಯಾ
ಅರ್ಥಾನ್ತರಮ್ | ವಿಧ್ವಲಾಭೇ ವೇದೋತ್ಪತ್ತೌ ಇತ್ಯತೋ ವಾ | ನ ವಿಷ್ಣೋಃ

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕತ್ವಮ್ | ಪರತಃಪರಾಭಿಧಾನೇನ ಅಕ್ಷರಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾದಿತ್ಯತಃ
ಸೂತ್ರಖಣ್ಡಸ್ಯ ಅರ್ಥಾನ್ತರಂ ಆಹ || ಅಪರಂ ಇತಿ ||

ಭವೇದ್ ಅಕ್ಷರಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣೌ ಅವಕಾಶಾಭಾವೋ ಯದಿ ಅಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃಪರ ಇತ್ಯತ್ರ ಪ್ರಕೃತ
ಅಕ್ಷರಂ ಅವಧೀಕೃತ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಪರತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಏತದಸ್ತಿ | ಕಿನ್ತು ಪ್ರಕೃತ ಅಕ್ಷರಸ್ಯೈವ
ಅಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃಪರತ್ವ ವಿಶೇಷಣಂ ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಚ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಅಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃಪರತ್ವಂ ವಿರುದ್ಧಂ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತ್ರ್ಯಕ್ಷರಭಿಧಾನಾದ್ ಅಕ್ಷರಾನ್ತರಾದ್ ಅಸ್ಯ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಪರತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ| ಈಶಶಬ್ದಾದ್ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕೋ ರುದ್ರ ಇತಿ ಅಸ್ಯ ಉತ್ತರತಯಾಪಿ ಸೂತ್ರಶೇಷಂ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಜುಷ್ಠಂ ಇತಿ ||

ಅಸ್ಯ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಅನ್ಯಂ ಈಶಂ ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಈಶಾದ್ ರುದ್ರಾದ್ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ನ ರುದ್ರೋ
ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದಪಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿದೃಷ್ಟಾನ್ತತ್ವೇನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ
ತತ್ಕಾರಣತ್ವ ಮಾತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ | ಬ್ರಹ್ಮ ಅಕ್ಷರ ಈಶಶಬ್ದಾಸ್ತು ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಮುಖ್ಯಾಃ |
ಬಾಧಕಾಭಾವಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ || 22 ||

ಓಂ ರೂಪೋಪನ್ಯಾಸಾಚ್ಚ ಓಂ || 23 ||

'ಯದಾ ಪಶ್ಯಃ ಪಶ್ಯತೇ ರುಗ್ಮವರ್ಣಂ ಕರ್ತಾರಮೀಶಂ ಪುರುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಮ್' ಇತಿ
"ಏಕೋ ನಾರಾಯಣ ಆಸೀನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನ ಚ ಶಂಕರಃ | ಸ ಮುನಿಭೂತಾಸಮಚಿಂತಯತ್ |
ತತ ಏತೇ ವ್ಯಜಾಯಂತ ವಿಶ್ವೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋಽಗ್ನಿಯಮೋ ವರುಣರುದ್ರೇನ್ಯಾಃ" ಇತಿ |

ತಸ್ಯ ಹೈತಸ್ಯ ಪರಮಸ್ಯ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಚತ್ವಾರಿ ರೂಪಾಣಿ ಶುಕ್ಲಂ ರಕ್ತಂ ರೌಕ್ಮಂ
ಕೃಷ್ಣಮಿತಿ | ಸ ಏತಾನ್ಯೇತೇಭ್ಯೋಽಭ್ಯಚೀಕ್ಷಪತ್ | ವಿಮಿಶ್ರಾಣಿ ವ್ಯಮಿಶ್ರಯತ್ | ಅತ
ಏತಾದ್ಯಗೇತದ್ರೂಪಮಿತಿ ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ರೂಪಾಣ್ಯಭಿಧೀಯಂತೇ || 32 ||

ಯುಕ್ತಂತರೇಣ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕತ್ವಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ರೂಪ ಇತಿ || ದ್ರಷ್ಟಾ ಜೀವೋ ಯದಾ ರುಕ್ಮವರ್ಣಂ
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಕಾರಣಂ ಜಗತ್ಕರ್ತಾರಾಂ ಪಶ್ಯತಿ ತದಾ ಅಸೌ ಪುಣ್ಯಂ ಚ ವಿಹಾಯ ನಿರ್ಲೇಪಃ
ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವಾದಿ ಸಾಮ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಕಸ್ಯ
ರೂಕ್ಮರೂಪೋಪನ್ಯಾಸಾತ್ ಚ ಅಸೌ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನನು ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮಪಿ ರೂಪ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಕುತೋ ರೂಪೋಪನ್ಯಾಸೇನ ಅಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ
ಇತ್ಯ ಆಹ || ಏಕ ಇತಿ || ವಿಶ್ವೋ ವಾಯುರ್ಮಿಶ್ರಾಣಿ ಏತೇಭ್ಯೋ ಅಭ್ಯಚೀಕ್ಷಪತ್ |
ವೈಮಿಶ್ರಯದ್ ಇತಿ ಮಾನುಷಾದೌ ವಿಶೇಷೇಣ ಮಿಶ್ರೀಚಕಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ ಏತಾನಿ

ವ್ಯಮಿಶ್ರಯತ್ |ವಿಮಿಶ್ರಾಣಿ ಚ ಏತೇಭ್ಯೋ ಅಭ್ಯಚೀಕ್ಷಪದ್ ಇತಿ ವಾ | ತಸ್ಯ ಹ ಏತಸ್ಯ
ಇತ್ಯಾದೇರೇವ ಅತ್ರ ಉಪಯುಕ್ತತ್ವೇಽಪಿ ಏತಾನಿ ಏತೇಭ್ಯ ಇತಿ ಅಸ್ಯ ಅರ್ಥಪ್ರತೀತ್ಯರ್ಥಂ
ಅನ್ಯಾಂಶ ಉದಾಹರಣಮ್ | ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಕತ್ವಂ ಇತಿ ಸ ಏವ
ಆನಂದಮಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 23 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣೇಷು ಸರ್ವಗತತ್ವಂ

‘ಯಸ್ತೇತಮೇವಂ ಪ್ರಾದೇಶಮಾತ್ರಮಭಿವಿಮಾನಮಾತ್ಮಾನಂ ವೈಶ್ವಾನರಮುಪಾಸ್ತೇ’
ಇತಿ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯೋಕ್ತಮಿತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ವೈಶ್ವಾನರಃ ಸಾಧಾರಣಶಬ್ದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 24-55 ||

ಅಗ್ನಾವಿಷ್ಟೋಃ ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ವೈಶ್ವಾನರಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಷ್ಣಾವೇವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾತ್ಮ ಶಬ್ದೇನ
ವಿಶೇಷಣಾದ್ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ || 24 ||

ಅತ್ರ ಲೋಕತೋ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೈಶ್ವಾನರನಾಮ್ನಃ ಪಾಚಕತ್ವಾದಿ ಅನೇಕ
ಲಿಂಗಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಗತಿಂ
ವಿಷಯವಾಕ್ಯ ಉದಾಹರಣ ಪೂರ್ವಕಂ ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ||

ಗತ ಅಧಿಕರಣೇ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಾಃ ತೇಷು ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಚ ಉಕ್ತಂ ನಿತ್ಯಂ
ವಿಭುಂ ಸರ್ವಗತಂ ಇತಿ | ತದ್ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣೇಷು ಉಕ್ತಂ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಚ
ಛಿನ್ನೋಗಶ್ರುತೌ ಅಭಿವಿಮಾನ ಪದೇನ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ಉಕ್ತಮ್ | ಅಭಿತೋ ವಿಗತಂ ಮಾನಂ
ಮರ್ಯಾದಾ ಯಸ್ಯ ಇತಿ | ‘ಮಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಲಯಶ್ಚೈವ ಮರ್ಯಾದಾ ಚೈವ ಕಥ್ಯತೇ ’ ಇತಿ
ಅಭಿಧಾನಾತ್ | ತಸ್ಯ ಚ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತರತ್ವೇ ಸರ್ವಗತತ್ವಮಪಿ ನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ
ಇತಿ ಅವಶ್ಯನಿರ್ಣಯತ್ವಮ್ | ಸ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಅಯೋ ವಾ ಇತಿ
ಸಂಶಯಃ | ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಅಯಂ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಿಷ್ಣುಃ
ಕಿಂತು ಅಗ್ನಿದೇವತಾ ತೇಜೋಭೂತಂ ವಾ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ವೈಶ್ವಾನರ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ
ವಾಚ್ಯಂ ಸರ್ವಗತತವಲಿಂಗಾದ್ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ | ಲಿಂಗಸ್ಯ ಶ್ರುತೀತೋ ದುರ್ಬಲತ್ವಾತ್
| ನ ಚ ಲಿಂಗಸ್ಯ ನಿರವಕಾಶತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ಶ್ರುತಿ ಬಾಧಕತ್ವಂ ಇತಿ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಶ್ರುತೇರಪಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿತೋ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣುವಿಷಯತ್ವೇ ಅಗ್ನಾದಿವಿಷಯತಯಾ
ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಬಾಧಾದ್ ವೈದಿಕವಿದ್ಯಾ ಭೇದವ್ಯವಹಾರ ವಿರೋಧಾತ್ ಚ | ನ ಹಿ
ವೈಶ್ವಾನರಶ್ರುತೇಃ ಅಗ್ನಾದಿವಿಷಯತ್ವ ಅಭಾವೇ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ಗತ್ಯಂತರಂ ಅಸ್ತಿ | ಅತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ
ಲಿಂಗಯೋಃ ಉಭಯೋರಪಿ ನಿರವಕಾಶತ್ವೇನ ವೈಶ್ವಾನರಶ್ರುತೇಃ ಅಗ್ನಾವಿಷ್ಟೋಃ

ಸಾಧಾರಣ್ಯಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತು ಲಿಜ್ಞೇನ ವಿಷ್ಣುಪರತಾ ನಿಶ್ಚಯಃ | ಅತೋ ನ ವೈಶ್ವಾನರೋ
ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ನ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಅತ ಇತಿ ||

ಅಯಂ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ಆತ್ಮಾನಂ ವೈಶ್ವಾನರಂ ಇತಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದಾತ್ | ನ ಚ
ಉತ್ತರೀತ್ಯಾ ಸಾಧಾರಣವೈಶ್ವಾನರಶ್ರುತಿ ತದ್ಭಾವಾದ್ ಅನಿರ್ಣಯ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಸಾಧಾರಣಸ್ಯಾಪಿ ವೈಶ್ವಾನರಶಬ್ದಸ್ಯ 'ಆತ್ಮಶಬ್ದ ಪರೇ ವಿಷ್ಣೌ ನಾನ್ಯತ್ರ ಕ್ವಚಿದಿಷ್ಟತೇ' ಇತ್ಯಾದೌ
ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವೇನ ಅನ್ಯತ್ರ ಅನವಕಾಶ ಆತ್ಮಶಬ್ದಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯೇನ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಸ್ಯ
ಸಮ್ಯವಾತ್ | ಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಾದೇರನ್ಯಥಾಪಿ ಸಿದ್ಧ್ಯಾ ಸಾವಕಾಶತ್ವಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ||
24 ||

ಓಂ ಸ್ಮರ್ಯಮಾಣಮನುಮಾನಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಓಂ ||25-56 ||

'ಅಹಂ ವೈಶ್ವಾನರೋ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ದೇಹಮಾಶ್ರಿತಃ'

ಇತಿ ಸ್ಮರ್ಯಮಾಣಮತ್ರಾಪಿ ಸ ಏವೋಚ್ಯತ ಇತ್ಯಸ್ಯಾನುಮಾಪಕಮ್ |

ಸಮಾಖ್ಯಾನಾತ್ | ಇತಿ ಶಬ್ದಃ ಸಮಾಖ್ಯಾಪ್ರದರ್ಶಕಃ || 25 ||

ನನು ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಅಗ್ನ್ಯಾದೀನಾಂ ಏವ ವೈಶ್ವಾನರತ್ವಂ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಹೇತ್ವನ್ತರೇಣ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ನಿಶ್ಚಯಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸ್ಮರ್ಯಮಾಣಂ ಇತಿ ||

'ಅಹಂ ವೈಶ್ವಾನರೋ ಭೂತ್ವಾ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ವೈಶ್ವಾನರತ್ವಂ ಅತ್ರ
ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಅಪಿ ಸ ಗೀತೋಕ್ತೋ ಭಗವಾನೇವ ವೈಶ್ವಾನರಪದೇನ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ
ಅಸ್ಯ ಅರ್ಥಸ್ಯ ಅನುಮಾಪಕಂ ಭವತಿ | ಸ್ಮೃತೌ ವಿಷ್ಣೋಃ ವೈಶ್ವಾನರತ್ವೋಕ್ತೇಃ
ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯಾಯಾಮಪಿ ಅಸೌ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಭವಃ | ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವೇಽಪಿ
ಅತ್ರೋಕ್ತಸ್ಯ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಮಾಖ್ಯಾನಾದಿತಿ ||

ಸಮಾಖ್ಯಾನಾಯುಕ್ತಃ ನ ಸೂತ್ರೀತಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಇತಿ ಇತಿ || ಅನೇನೇ ಇತಿ ಸ್ಮರ್ಯಮಾಣಂ
ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ ಸೂಚಿತೋ ಭವತಿ || 25 ||

ಓಂ ಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯೋಽಂತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ತಥಾ

ದೃಷ್ಟ್ಯ ಪದೇಶಾದಸಮ್ಯವಾತ್ ಪುರುಷವಿಧಮಪಿ ಚೈನಮಧೀಯತೇ ಓಂ ||

26-57 ||

'ಅಯಮಗ್ನಿವೈಶ್ವಾನರಃ' ವೈಶ್ವಾನರಮೃತ ಆಜಾತಮಗ್ನಿಮ್' ಇತ್ಯಾದಿಶಬ್ದಃ |

‘ವೈಶ್ವಾನರೇ ತದ್ಗತಂ ಭವತಿ’ ‘ಹೃದಯಂ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯೋ ಮನೋಽನ್ವಾಹಾರ್ಯಪಚನ
ಆಸ್ಯಮಾಹವನೀಯಃ’ ಇತ್ಯಾದ್ಯಗ್ನಿಲಿಂಗಮಾದಿಶಬ್ದೋಕ್ತಮ್ |

‘ಯೇನೇದಮನ್ನಂ ಪಚ್ಯತೇ’ ತದ್ಯದ್ಭಕ್ತಂ ಪ್ರಥಮಮಾಗಚ್ಛೇತ್ತದ್ಗೋಮೀಯಮ್’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಪಾಚಕತ್ವೇನಾನ್ತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಂ ಚ ಪ್ರತೀಯತೇ | ತಸ್ಮಾನ್ನ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ
ಚೇನ್ನ |

ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನೃಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯ ಇತಿ ||

ಯದುಕ್ತಂ ಆತ್ಮಶಬ್ದವಿಶೇಷಣಾತ್ ಸಮಾಖ್ಯಾನಾಚ್ಚ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ
ತದಯುಕ್ತಮ್ | ಯಥಾ ಖಲು ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುನಿಶ್ಚಾಯಕ ಆತ್ಮಶಬ್ದಾದಿ ವಿದ್ಯತೇ ತಥಾ
ಅಗ್ನಿತ್ವ ನಿಶ್ಚಾಯಕಸ್ಯಾಪಿ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ತಥಾಹಿ | ವೈಶ್ವಾನರಶಬ್ದಸ್ಯ
ಆತ್ಮಶಬ್ದಸಮಾನಾಧಿಕೃತತ್ವವದ್ ಅಗ್ನಿಶಬ್ದ ಸಮಾನಾಧಿಕೃತತ್ವಂ ಚ ಶ್ರೂಯತೇ ‘ಅಯಮಗ್ನಿಃ’
ಇತಿ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ ‘ವೈಶ್ವಾನರಮ್’ ಇತ್ಯಸ್ಯಾಂ ಋಚಿ ಚ | ತಥಾ ಅಗ್ನಿಲಿಂಗಂ ಚ ವೈಶ್ವಾನರೇ
ಹೋಮಾಧಿಕರಣತ್ವಂ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾದಿ ಲಿಂಗತ್ವಂ ಚ ಶ್ರೂಯತೇ ‘ವೈಶ್ವಾನರೇ ತದ್ಗತಮ್’
ಇತ್ಯಾದೌ | ತಥಾ ವೈಶ್ವಾನರೇ ಪಾಚಕತ್ವಾಖ್ಯಂ ಅಗ್ನಿಕರ್ಮ ಚ ಶ್ರೂಯತೇ | ಇತಿ
ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕೇ | ‘ತದ್ಯದ್ಭಕ್ತಮ್’ ಇತಿ ಛಾಂದೋಗ್ಯೇ ಚ | ತಸ್ಮಾದ್ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ
ವಿಷ್ಣುತ್ವಜ್ಞಾಪಕವದ್ ಅಗ್ನಿತ್ವ ಜ್ಞಾಪಕಸ್ಯಾಪಿ ಸತ್ವಾತ್ ನ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅಯಂ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯೋ
ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಸರ್ವ ವೈಶ್ವಾನರ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ವಿಚಾರ್ಯತ್ವಾತ್
ತತ್ತದ್ವ್ಯಾಕ್ಯೋದ್ಧಾರೋ ಯುಕ್ತ ಏವ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಕಾರಣಭೂತಂ ಪಾದಂ ಜನಾನಾಂ ಸಮ್ಯಗ್
ಜ್ಞಾನಾಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಂ ಸರ್ವಜ್ಞಂ ಅಖಣ್ಣೇಶಂ ಅತ್ಯನ್ನಂ ಜನಾನಾಂ ಪಾತಾರಂ ವೈಶ್ವಾನರಂ
ಅಗ್ನಿಂ ದೇವಾಃ ಸ್ವಾಸ್ಯತಯಾ ಅಕುರ್ವನ್ ಇತಿ | ‘ಅನ್ನಂ ಧಮ್’ ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ |
‘ಅಗ್ನಿದೇವಾನಾಂ ಮುಖಮ್’ ಇತಿ ಚ ವೈಶ್ವಾನರೇ ತದ್ಗತಂ ಭವತಿ ತದ್ವೈಶ್ವಾನರೇ ಹುತಂ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಾದ್ ಅವಗತ್ತವ್ಯಃ | ಭಕ್ತಚಿನ್ನಮ್ | ಪರಿಹಾರಸೂತ್ರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ
ಇತಿ || ಉಭಯತ್ರ ಶ್ರುತ್ಯಾದ್ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುನಿಶ್ಚಯ ಅಯೋಗ ಇತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ |

‘ಅಥ ಹೇಮಮಾತ್ಮಾನಮಣೋರಣೀಯಾಂಸಂ ಪರತಃ ಪರಂ ವಿಶ್ವಂ
ಹರಿಮುಪಾಸೀತೇತಿ | ಸರ್ವನಾಮಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಾ ಸರ್ವಲಿಂಗಃ ಸರ್ವಗುಣಃ ಸರ್ವಕಾಮಃ
ಸರ್ವ ಧರ್ಮಃ ಸರ್ವರೂಪ ಇತಿ’ |

‘ಸ ಯ ಏತಮೇವಮಾತ್ಮಾನಂ ವಿಶ್ವಂ ಹರಿಮಾರಾದರಮುಪಾಸ್ತೇ ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು

ಲೋಕೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಸರ್ವೇಷು ದೇವೇಷು ಸರ್ವೇಷು ವೇದೇಷು ಕಾಮಚಾರೋ
ಭವತಿ'

ಇತಿ ತತ್ತನ್ನಾಮಲಿಂಗಾದಿನಾ ತಸ್ಯೈವ ದೃಷ್ಟ್ಯ ಪದೇಶಾನ್ಮಹೋಪನಿಷದಿ ||

ಅನಾತ್ತತ್ವಾದನಾತ್ಮಾನ ಉನತ್ವಾದ್ಗುಣರಾಶಿತಃ |

ಅಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ ಪರೇ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಹಿ' ||

ಇತ್ಯಾದಿನಾ 'ಕೋ ನ ಆತ್ಮಾ ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತ್ಯಾರಮ್ಭಾಚ್ಚ

ಅನ್ಯೇಷಾಮಸಮ್ಭವಾದ್ವಿಷ್ಣುರೇವ ವೈಶ್ವಾನರಃ |

'ಚನ್ದಮಾ ಮನಸೋ ಜಾತಶ್ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ ಅಜಾಯತ'- ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಯಃ

ಪುರುಷಾಖ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುರಭಹಿತಸ್ತದ್ವಿಧಮೇವಾತ್ರ

'ಮೂರ್ಧ್ಯೇವ ಸುತೇಜಾಶ್ಚಕ್ಷುರ್ವಿಶ್ವರೂಪಃ ಪ್ರಾಣಃ ಪೃಥಗ್ವತ್ಸಾರ್ಥ'

ಇತ್ಯಾದಿನೈನಂ ವೈಶ್ವಾನರಮಧೀಯತೇ |

ಉಭಯತ್ರ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಸಾಮ್ಯೇನ ಸಾವಕಾಶತ್ವ ನಿರವಕಾಶತ್ವ ಬಲಾತ್ ನಿಶ್ಚಯೋಪಪತ್ತೇಃ|

ತತ್ರ ಯದ್ ಅಗ್ನಿನಾಮಲಿಂಗಂ ಕರ್ಮ ಚ ವೈಶ್ವಾನರೇ ಶ್ರೂಯತೇ ತದ್ ವಿಷ್ಣೌ ಸಾವಕಾಶಮ್ -

'ಅಥ ಹೇಮಮಾತ್ಮಾನಮ್' ಇತಿ ಅಗ್ನಾದಿನಾಮಲಿಂಗಕರ್ಮತ್ವೇನ ವಿಷ್ಣೋಃ

ಉಪಾಸನೋಪದೇಶಾತ್ | ನ ಚ ಆತ್ಮ ಶಬ್ದಾದೇಃ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಸ್ತಿ ಅವಕಾಶಃ ಅತೋ

ನಿರವಕಾಶೇನ ಸಾವಕಾಶಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ, ಯುಜ್ಯತೇ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ

ಭಾವಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಉಪಾಸನಾರ್ಥಂ ಉಕ್ತತ್ವಾದೇವ 'ಯೋಷಿತಮಗ್ನಿಂ ಧ್ಯಾಯೀತ'

ಇತ್ಯಾದೌ ಇವ ಅಸತ್ತಮ್ | ನ ಅವಿದ್ಯಮಾನಂ ಬ್ರುವತೇ ವೇದಾ ಧ್ಯಾತುಂ ನ ವೈದಿಕಾ

ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್ | ವಾಕ್ಯಾಂತರಸ್ಯ ಅವಿರೋಧೇನ ಯೋ ಅರ್ಥಃ ಸ್ಥಾಪ್ಯತೇ ತದರ್ಥತ್ವಾಚ್ಚ|

ವಿಶ್ವಂ ಪೂರ್ಣಮ್ | ಆರಾತ್ ಸಮೀಪೇ ಸ್ವಹೃದಯೇ | ಪ್ರಥಮ ಇತಿ ಶಬ್ದೋ ವಿಧಿಸಮಾಪ್ತೌ |

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಯ ಇತಿ ಉಪಾಸೀತ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಪ್ರಕರಣಬಲಾಚ್ಚ ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ

ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯೋ ಭವತಿ ಇತ್ಯಾಹ || ಅನಾತ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ||

'ಕೋ ನ ಆತ್ಮಾ ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತಿ ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕಂ ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯಾಯಾ ಆರಭ್ಯ ಆಧೀತತ್ವೇನ

ವಿಷ್ಣುಪ್ರಕರಣತ್ವಾಚ್ಚ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯೋ ಭವತಿ | ಅನಾತ್ತತ್ವಾತ್ ಇತಿ

ವಚನೇನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಆತ್ಮತ್ವಾದಿ ಅಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಶ್ರುತಿಸಮಾಖ್ಯಾಚ್ಚ

ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಉಪಪಾದಯತಿ || ಚನ್ದಮಾ ಇತಿ ||

ಯಃ ಪುರುಷಾಖ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪುರುಷಸೂಕ್ತೇ 'ಶೀಷ್ಣೋ ದ್ಯೌಃ ಸಮವರ್ತತ' 'ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ

ಅಜಾಯತ' 'ಪ್ರಾಣಾದ್ವಾಯುರಜಾಯತ' 'ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಭೂಮಿರಜಾಯತ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ವಾಕ್ಯೇನ

ದ್ಯುಭುವಾದಿ ಜನಕ ಶೀರ್ಷಾದಿಮಾನ್ ಅಭಿಹಿತಃ ತದ್ವಿಧಮೇವ ಅತ್ರ ವೈಶ್ವಾನರಂ ಚ
ಅಧೀಯತೇ ಭನ್ನೋಗಾಃ 'ಮೂರ್ಧೇವ ಸೇತುಜಾಶ್ಚಕ್ಷುರ್ವಿಶ್ವರೂಪಃ ಪ್ರಾಣಃ ಪೃಥಗ್ ವರ್ತಮಾ
ಪೃಥಿವ್ಯೇವ ಪಾದೌ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ವಾಕ್ಯೇನ | ಅತಃ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಸಮಾಖ್ಯಾಽಪಿ ವಿಷ್ಣುರೇವ
ವೈಶ್ವಾನರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ನನು ಪುರುಷಸೂಕ್ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವೇ ಭವೇತ್ ತತ್ ಸಮಾಖ್ಯಯಾ
ಏತದ್ ವಿದ್ಯಾಯಾ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಂ ತದೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚಶಬ್ದೇನ ಇತಿ ||

ಚಶಬ್ದೇನ ಸಕಲವೇದತನ್ತ್ರಪುರಾಣಾದಿಷು ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಂ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಸ್ಯ ದರ್ಶಯತಿ

|ತಥಾ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈ -

'ಯಥೈವ ಪೌರುಷಂ ಸೂಕ್ತಂ ನಿತ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಪರಾಯಣಮ್ |

ತಥೈವ ಮೇ ಮನೋ ನಿತ್ಯಂ ಭೂಯಾದ್ವಿಷ್ಣುಪರಾಯಣಮ್' ಇತಿ ||

ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಂ ಚ -

'ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಾ ಪುರುಷಃ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಹಸ್ರಪಾತ್' ಇತಿ | 'ಏಷ ಹ್ಯೇವಾಚಿನ್ಯಃ ಪರಃ
ಪರಮೋ ಹರಿರಾದಿರನಾದಿರನನ್ಮೋಽನನ್ತಶೀರ್ಷೋಽನನ್ತಾಕ್ಷೋಽನನ್ತಬಾಹುರನನ್ತ
ಗುಣೋಽನನ್ತರೂಪಃ' ಇತಿ | ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚ -

'ಯಥಾ ಹಿ ಪೌರುಷಂ ಸೂಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವಾಭಿಧಾಯಕಮ್ |

ನ ತಥಾ ಸರ್ವವೇದಾಶ್ಚ ವೇದಾಜ್ಞಾನಿ ಚ ನಾರದ' ಇತ್ಯಾದಿ ||

'ಯಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಾಯತೇ ಚಾಜ್ಞಾಲ್ಲೋಕವೇದಾದಿಕಂ ಹರೇ |

ತನ್ನಾಮವಾಚ್ಯಮಙ್ಗಂ ತದ್ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಂ ಮುಖಮ್'

ಇತಿ ನಾರದೀಯವಚನಾನ್ನಾಭೇದೋಕ್ತಿವಿರೋಧಃ || 26 ||

ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಂ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಿತಿ ಸೂಚಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಪಿಪದೇನೈವ ಉಭಯ
ಸಮುಚ್ಚಯ ಸಿದ್ಧೇಃ ನ ಅನ್ಯತ್ರ ಉಪಕ್ಷೇಪಃ ಚಶಬ್ದಃ | ಕಿಂ ತದ್ವೇದಾದಿ ಇತ್ಯತಃ ತದ್ ಉದಾಹರತಿ
|| ತಥಾ ಚ ಇತಿ |

ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಥಮಪರಿಜ್ಞಾನೇಽಪಿ ತಸ್ಯಾಃ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪರತಯಾ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಾಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಾರ್ಥ ಅಸಾಧಕತ್ವಾತ್ ನ ಪ್ರಥಮಂ ಉದಾಹರಣಮ್ |
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ತು ಆಧಿಕೃತಮಾಭಿಪ್ರಾಯಾ | ಪರೋ ವಿಲಕ್ಷಣಃ | ಆದಿಪದೇನ 'ಸರ್ವತಃ ಪೌರುಷೇ
ಸೂಕ್ತೇ ಗುಣಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉದೀರಿತಾಃ' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕಾದಿ ಗ್ರಹಣಮ್ | ನನು ಪುರುಷಸೂಕ್ತೇ
ದ್ಯುಭ್ಯಾದಿಜನಕ ಶೀರ್ಷಾದಿಮತ್ವಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ, ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯಾಯಾಮ ಪುನಃ
ವೈಶ್ವಾನರಸ್ಯ ತದಭೇದೋ ಅತೋ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ನ ಇಯಂ ಸಮಾಖ್ಯಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಯಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ ||

ವೈಶ್ವಾನರ ಅಜ್ಞಾನಾಂ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಅಭೇದೋಕ್ತೌ ಅಪಿ ನ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ವೈಶ್ವಾನರವಿದ್ಯಯೋಃ
ವಿರೋಧೋ, ಅಭೇದೋಕ್ತೇರಪಿ ತತ್ ಜನ್ಯಜನಕಭಾವ ವಿವಕ್ಷಿತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 26 ||

ಓಂ ಅತ ಏವ ನ ದೇವತಾ ಭೂತಂ ಚ ಓಂ || 27-58 ||

ಅಗ್ನಿವೈಶ್ವಾನರಾದಿಶಬ್ದಸ್ತೇಜಸಿ ಭೂತೇ ಅಗ್ನಿದೇವತಾಯಾಂ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಪ್ಯತಃ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಹೇತುತ ಏವಾತ್ರ ನ ಸಾ ತಚ್ಚಾಭಿಧೀಯತೇ || 27 ||

ನನು ವೈಶ್ವಾನರಶಬ್ದಸ್ಯ ದೇವತಾಭೂತಯೋಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ಅಸೌ ತತ್ಪರಃ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಏವ ಇತಿ ||
ಯದ್ಯಪಿ ವೈಶ್ವಾನರಶಬ್ದೋ ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ತಥಾಪಿ ನ ಅತ್ರ ತೇನ ಅನ್ಯದ್ ಅಭಿಧೀಯತೇ |
ಆತ್ಮಶಬ್ದಾದಿ ಹೇತೋರೇವ ತಸ್ಯ ಚ ಅನ್ಯತ್ರ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ
ಅಗ್ನಾ ದಿಗ್ರಹಣಂ ವಿದ್ಯಾಂತರಂ ಉಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥಮ್ || 27 ||

ಓಂ ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿಃ ಓಂ || 28-59 ||

ನಾಗ್ನ್ಯಾದಯಃ ಶಬ್ದಾ ಅಗ್ನಾ ದಿವಾಚಿಕಾಸ್ತಥಾಪಿ ಸಾಕ್ಷಾದೇವಾನನ್ಯಯೋಗೇನ
ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕೈಶ್ಯಬ್ಧೈಃ ವ್ಯವಹಾರಾರ್ಥಮನಭಿಜ್ಞಾನಾಚ್ಚಾನ್ಯತ್ರ
ವ್ಯವಹಾರನೀತ್ಯಭ್ಯುಪಗಮೇಽವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿವಕ್ತಿ |

‘ವ್ಯಾಸಚಿತ್ತಸ್ಥಿತಾಕಾಶಾದವಚ್ಛಿನ್ನಾನಿ ಕಾನಿಚಿತ್ |
ಅನ್ಯೇ ವ್ಯವಹರಂತೇತಾನ್ಯೂರೀಕೃತ್ಯ ಗೃಹಾದಿವತ್’ ||

ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದವಚನಾನ್ ಮತಾನಾಂ ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧಃ || 28 ||

ನನು ಅಗ್ನಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಅಗ್ನಾದಿವಾಚಿತ್ವಭಾವೇ ಬ್ರಹ್ಮೈಕವಾಚಿತ್ವೇ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿರೋಧಃ
ಸ್ಯಾತ್ | ತಸ್ಯಾಃ ಕಾರಣಾಂತರಾಭಾವಾತ್ | ಅತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ಅನ್ಯೇಷಾಂ
ವಾಚಿತ್ವಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಇತಿ ||
ಯದ್ಯಪಿ ಅಗ್ನಾದಿಶಬ್ದಾ ನ ಅಗ್ನಾದಿವಾಚಿಕಾಃ ಕಿಂತು ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಿಕಾ ಏವ ತಥಾಪಿ ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ
ವಿರೋಧಃ | ಅನನ್ಯಯೋಗೇನ ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕೈರಪಿ ತೈಃ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಹಾನಾದಿ ಸಿದ್ಧ ಧರ್ಮಂ ಅನ್ಯತ್ರ
ಅಗ್ನಾದೌ ವ್ಯವಹರಂತಿ | ತದನ್ಯೇ ತು ಜ್ಞಾನಾಭಾವಾದೇವ ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಏವಂ
ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿಸಿದ್ಧೇಃ ನ ತದ್ವಿರೋಧ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋ
ವಕ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ಜೈಮಿನ್ಯಾದಿ ಮತಾನಾಂ ಭಗವನ್ಮತ ಅವಿರೋಧಿತ್ವೇ ಜೈಮಿನ್ಯಾದಿಗ್ರಹಣ
ವೈಯರ್ಥ್ಯಾದ್, ವಿರೋಧಿತ್ವೇ ಚ ಕಥಂ ವಿರುದ್ಧ ರಾದ್ಧಾನೇನ ಪರಿಹಾರ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವ್ಯಾಸ
ಇತಿ ||

ಜೈಮಿನ್ಯಾದಿ ಮತಾನಾಂ ನ ವ್ಯಾಸಮತವಿರೋಧಃ ತಥಾಪಿ ತನ್ಮತೈಕದೇಶ ಉರರೀಕಾರ
ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಜೈಮಿನ್ಯಾದಿಗ್ರಹಣೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಚಿತ್ತಸ್ಥಿತ ಆಕಾಶಾದ್ ಇತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಥಿತ
ಜ್ಞಾನಾಖ್ಯ ಆಕಾಶಾತ್ | ಬಹುವಚನಂ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣ ಮತ ವಿವಕ್ಷಯಾ || 28 ||

ಓಂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತೇರಿತ್ಯಾಶ್ಮರಧ್ಯಃ ಓಂ || 29-60 ||

ತತ್ರ ತತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾವ್ಯಗ್ನ್ಯಾದಿಷು ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಭಿವ್ಯಕ್ತೇರಗ್ನ್ಯಾದಿಸೂಕ್ತನಿಯಮ
ಇತ್ಯಾಶ್ಮರಧ್ಯಃ || 29 ||

ನನು ಲೌಕಿಕಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ಆಜ್ಞಾನಾದಿಮೂಲತ್ವೇನ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತೌ ಅಪಿ ವೈದಿಕ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ಸೂಕ್ತ
ವಿದ್ಯಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅಗ್ನ್ಯಾದೀನಾಂ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ತತ್ರ
ಆಜ್ಞಾನಾದಿಮೂಲತ್ವ ಕಲ್ಪನಾ ಅಯೋಗೇನ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ | ನಾಪಿ
ವ್ಯಾವಹಾರ್ಥತ್ವೇನ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿಃ ಅನಾದಿತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಜ್ಞಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಭಿವ್ಯಕ್ತೇಃ ಇತಿ ||

ನ ವೈದಿಕ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ಸೂಕ್ತಾದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಸೂಕ್ತಾದಿ
ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವಮ್ | ತತ್ರ ತತ್ರ ಸೂಕ್ತಾದೌ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ
ಸೂಕ್ತಾದಿಭಿಃ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸ್ತೌ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಷು ಏವ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿನಿಯಮಾತ್
ತದಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಆಶ್ಮರಧ್ಯಾಚಾರ್ಯೋ ವಕ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 29 ||

ಓಂ ಅನುಸ್ಮೃತೇರ್ಬಾದರಿಃ ಓಂ || 30-61 ||

ತತ್ರ ತತ್ರೋಕ್ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರಗ್ನ್ಯಾದಿಷ್ವನುಸ್ಮರ್ಯಮಾಣತ್ವಾತ್ ತನ್ನಿಯಮಃ - ಇತಿ
ಬಾದರಿಃ || 30 ||

ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಸೂಕ್ತಾದಿ ನಿಯಮಸ್ಯ ಅನುಪಪತ್ತಿಂ ವದತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅನುಸ್ಮೃತೇಃ ಇತಿ ||

ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ತಸ್ಯ ತತ್ರತ್ ಸೂಕ್ತಾದಿ ಉಪಾಸಕ್ಯೇಃ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಷು
ಏವ ಪ್ರತಿಪತ್ತವ್ಯತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಸೂಕ್ತಾದಿ ನಿಯಮ ಉಪಪತ್ತೇಃ ನ ತದ್ ಅನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಂ ಇತಿ ಬಾದರಿರಾಚಾರ್ಯೋ ವಕ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 30 ||

ಓಂ ಸಮ್ಪತ್ತೇರಿತಿ ಜೈಮಿನಿಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 31-62 ||

ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಂ ವದನ್ ಜೈಮಿನಿಃ ಸೂಕ್ತಾದಿನಿಯಮಮಗ್ನ್ಯಾದಿ ಸಮ್ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯಾ
ಮನ್ಯತೇ |

'ತಂ ಯಥಾ ಯಥೋಪಾಸತೇ ತದೇವ ಭವತಿ' ಇತಿ ದರ್ಶಯತಿ || 31 ||

ರೀತ್ಯನ್ತರೇಣ ಸೂಕ್ತಾದಿ ನಿಯಮಸ್ಯ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿಂ ಕಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ
|| ಸಮುತ್ತೇಃ ಇತಿ ||

ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಸೂಕ್ತಾದಿಷು ಪರಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತೇಽಪಿ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಸೂಕ್ತಾದಿಭಿಃ ಅಗ್ನ್ಯಾದೌ
ಭಗವದುಪಾಸ್ತೌ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಸೂಕ್ತಾದಿ ನಿಯಮೋಪಪತ್ತೇಃ ನ ತದನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ಯಾ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ
ಜೈಮಿನಿಮತಂ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪುನರುಚ್ಯತೇ ಇತಿ ಮನ್ನಾಶಙ್ಕಾನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಲೌಕಿಕವ್ಯವಹಾರೇ
ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕತ್ವೇಽಪಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಅವಿರೋಧಂ ವದನ್ ಜೈಮಿನಿಃ
ಸೂಕ್ತಾದ್ವಿವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯಾ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿಂ ವರ್ಣಯತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ನನು
ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಷು ಭಗವದುಪಾಸ್ತೌ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಭವತಿ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತಃ
ಸೂತ್ರಸೂಚಿತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ತಂ ಇತಿ || ತದೇವ ಭವತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ತಿ | ಅತ್ರ
ವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ಉಪಚರಿತ್ವಾಜ್ಞೇಕಾರೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತವ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ || 31 ||

ನ ಹ್ಯನ್ಯೋಪಾಸಕೋಽನ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತುತ ಇತಿ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ಆಮನನ್ತಿ ಚೈನಮಸ್ಮಿನ್ ಓಂ || 32-63 ||

ಏನಂ ವಿಷ್ಣುಮಸ್ಮಿನ್ನಗ್ನ್ಯಾದಾವಾಮನನ್ತಿ |

‘ಯೋಽಗ್ನೌ ತಿಷ್ಠನ್’ಯ ಏಷ ಏತಸ್ಮಿನ್ನಗ್ನೌ ತೇಜೋಮಯೋಽಮೃತಮಯಃ ಪುರುಷಃ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾ || 32 ||

ಯದುಕ್ತಂ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಸೂಕ್ತಾದಿಭಿಃ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸಕಸ್ಯ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ತತ್ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಮಪಿ ನ
ಯುಕ್ತಮ್ | ‘ಮಧ್ವಕ್ತ ಯಾನ್ತಿ ಮಾಮಪಿ ’ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಅನ್ಯೋಪಾಸಕಸ್ಯ ಅನ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೇಃ
ಅಯೋಗಾತ್ | ‘ಶ್ರುತೋಪನಿಷತ್ಕೃತ್ಯಭಿಧಾನಾಚ್ಚ’ ಇತ್ಯಾದೌ ತದ್ ಅನುಭ್ಯುಪಗಮಾಚ್ಚ ಇತಿ
ಭಾವೇನ ಆಶಙ್ಕ್ಯ ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಹಿ ಇತಿ || ನ
ವಿಷ್ಣುಪಾಸಕಸ್ಯ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಕ್ತಿಃ ಅಯುಕ್ತಾ | ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪದೇನ ತದನ್ತರ್ಗತ
ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ವಿವಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ | ಯತೋ ಅಗ್ನ್ಯಾದೌ ಅಪಿ ವಿಷ್ಣುಂ ಆಮನನ್ತಿ ಶ್ರುತಯ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಚಶಬ್ದಃ ಶಙ್ಕಾವ್ಯಾವರ್ತಕಃ | ಅತೋ ಅಯಂ ವೈಶ್ವಾನರೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ
ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 32 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ವೈಶ್ವಾನರಾಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

|| ಇತಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 01-02 ||

ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 01-03 ||

ತತ್ರ ಚಾನ್ಯತ್ರ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯಂ ಪ್ರಾಯೇಣಾಸ್ಮಿನ್
ಪಾದೇ ದರ್ಶಯತಿ |

ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವಮುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ
'ಯಸ್ಮಿನ್ ದ್ಯೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಚಾಂತರಿಕ್ಷಮೋತಂ ಮನಃ ಸಹ
ಪ್ರಾಣೈಶ್ಚಸರ್ವೈಸ್ತಮೇವೈಕಂ ಜಾನಥ ಆತ್ಮಾನಮ್' ಇತ್ಯತ್ರ,
'ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರನ್ಥಿರಸಿ ರುದ್ರೋಽಮಾಽಽವಿಶಾಂತಕಃ'
'ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಃ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಃ ಪಿನಾಕೀ'
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ರುದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಧಾರತ್ವಪ್ರತೀತೇಃ |
'ಸ ಏಷೋಽಂತರಶ್ಚರತೇ ಬಹುಧಾ ಜಾಯಮಾನಃ'
ಇತಿ ಜೀವಲಿಂಗಾಚ್ಚ ತಯೋಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತ್ಯತ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನಂ ಸ್ವಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 01-64 ||

'ತಮೇವೈಕಂ ಜಾನಥ ಆತ್ಮಾನಮ್' ಇತ್ಯಾತ್ಮಶಬ್ದಾತ್ ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ |
'ಆತ್ಮಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಶಬ್ದಾಸ್ತಮೃತೇ ವಿಷ್ಣುಮವ್ಯಯಮ್ |
ನ ಸಮ್ಭವಂತಿ ಯಸ್ಮಾತ್ ತೈರ್ನೈವಾಪ್ತಗುಣಪೂರ್ಣತಾ' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ || 1 ||

ಏತತ್ ಪಾದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ತತ್ರ ಚ ಇತಿ || ಹೌ ತದಿತರತ್ರ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧ
ನಾಮ ಲಿಂಗಾತ್ಮಕ ಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೋಕವಾಚಿತ್ವಂ ಪ್ರಬಲಹೇತುಭಿಃ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ ಅಸ್ಮಿನ್
ಪಾದೇ ಸೂತ್ರಕಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಚಶಬ್ದೌ ಮಿಥಃಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥೌ ದೇವತಾಧ್ಯಧಿಕರಣ
ವ್ಯಾವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಾಯೇಣ ಇತಿ |

'ತತ್ರ ರುದ್ರೋ ವಾವ ಲೋಕಾಧಾರಃ ವಾಯುನಾ ವೈ ಗೌತಮ ಸೂತ್ರೇಣ ಅಯಂ ಚ ಲೋಕಃ
ಪರಶ್ಚ ಲೋಕಃ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಸನ್ವಬ್ಧಾನಿ ಭವಂತಿ ಆಕಾಶ ಏವಂ ತದೋತಂ ಚ ಪ್ರೋತಂ ಚ
ಸರ್ವೇ ವಾ ಏತೇ ಪ್ರಾಣಾಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಿಶ್ಚ ದೇವಾಶ್ಚ ದಿವ್ಯಾನಿ ಚ ಲೋಕಾಶ್ಚ ಲೋಕಿನ್ಯ್ಚ ಅಲೋಕಾಶ್ಚ
|

‘ಅಲೋಕಿನಶ್ಚ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಓತಾಶ್ಚ ಪೋತಾಶ್ಚ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಉಭಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವ ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಭಗವತಿ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಃ |
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯಂ ಉದಾಹೃತ್ಯ ವಿಷಯ ಸಂಶಯ ಸಯುಕ್ತಿಕ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾನ್
ದರ್ಶಯತಿ || ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತಿ ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ ಪರವಿದ್ಯಾ
ವಿಷಯತ್ವಂ ಆಧರ್ವಣೇ ಯಸ್ಮಿನ್ ದ್ಯೌಃ ಇತಿ ಉಕ್ತಸ್ಯ ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನಸ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ |
‘ತಮೇವೈಕಂ ಜಾನಥ ಆತ್ಮಾನಂ ಅನ್ಯಾ ವಾಚೋ ವಿಮುಷ್ಣಥ ಅಮೃತಸ್ಯೈಷ ಸೇತುಃ’ ಇತಿ | ನ
ಚ ಯದಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತರಃ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವಂ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ
ನಿರ್ಣೋಯಃ| ತದ್ ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ತತ್ರ ಕಿಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ| ಉಕ್ತ ಸಾಧಾರಣ್ಯಮೇವ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ
ರುದ್ರಪ್ರಧಾನಜೀವವಾಯೂನಾಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |

ಅತ್ರೋಕ್ತ ಪ್ರಾಣಾಧಾರತ್ವಸ್ಯ ‘ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರಸ್ಥಿರಸಿ’ ‘ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ರುದ್ರೇ
ಪ್ರತೀತೇಃ | ತಥಾ ದ್ಯುಭ್ವಂತರಿಕ್ಷಾಯತನತ್ವಸ್ಯ ಚ ‘ರುದ್ರೋ ವಾವ ಲೋಕಾಧಾರ’ ಇತಿ ತಸ್ಮಿನ್
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಮನ ಆಯತನತ್ವಂ ಚ ತಸ್ಮಿನ್ ‘ಮನೋ ವೈ ರುದ್ರ ಓತಂ ಚ ಪ್ರೋತಂ ಚ’ ಇತಿ
ಪ್ರತೀಯತೇ | ನ ಚ ಏತತ್ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿಷ್ಣುವಿಷಯತ್ವಂ | ‘ಅನ್ತಕಃ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಃ ಪಿನಾಕೀ’
ಇತ್ಯಾದಿ ರುದ್ರಲಿಙ್ಗಾತ್ |

ದೃಷ್ಟಫಲವಿಧಾಯಕ ರುದ್ರವಾಕ್ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ತತ್ ಸರ್ವಾಶ್ರಯತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದಕ
ವಾಕ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾನುಮಾನೇನ ಚ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಾರ್ಥಯತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ | ದ್ಯುಭ್ಯಾದೀನಾಂ
ಪ್ರಕೃತಿಕಾರ್ಯತವಾತ್ ತದಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಯುಕ್ತಮ್ | ‘ಯದ್ಭೂತಂ ಚ ಭವಚ್ಚ
ಭವಿಷಯಚ್ಚ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ ಆಕಾಶ ಏವ ತದೋತಂ ಚ ಪ್ರೋತಂ ಚ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಪೂರ್ವವತ್
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸರ್ವಾಶ್ರಯತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕ ಕಾಪಿಲಾಗಮ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾನುಮಾನಾಚ್ಚ | ‘ಅರಾ ಇವ
ರಥನಾಭೌ ಸಂಹತಾ ಯತ್ರ ನಾಡ್ಯಃ ಸ ಏಷೋ ಅನ್ತಶ್ಚರತೇ ಬಹುಧಾ ಜಾಯಮಾನ’ ಇತಿ
ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನೇ ಜೀವಲಿಙ್ಗಶ್ರವಣಾತ್ ಜೀವಸ್ಯ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಜೀವತ್ವಾದೇವ
ಪ್ರಾಣಿತ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ | ವಿಷಯಭೂತ ಲೋಕಾಧಾರತ್ವಸ್ಯ ‘ವಾಯುನಾ ವೈ ಗೌತಮ ಸೂತ್ರೇಣ’ ಇತಿ
ವಾಯೌ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತವಾತ್ ತಸ್ಯ ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಧಾರತ್ವ
ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ | ವಿಷ್ಣೋಃ ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ ಅಪಿ ನ ಅಸೌ ಅತ್ರ ಉಚ್ಯತೇ | ಬಹುಧಾ
ಜನ್ಮಬಾಧಾತ್ | ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯತ್ವ ಲಿಙ್ಗಾದ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಜೀವೇಶಾಭೇದೇನ
ಬಹುಗತಲಿಙ್ಗಸ್ಯಾಪಿ ಜೀವೇ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ ತಥಾ ಬಹುಧಾ ಜನ್ಮ ಸಮ್ಭವತಿ |
ಕಾರಣಗತಸ್ಯೈವ ಕಾರ್ಯೇ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ಅತಃ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯೋ ದ್ಯುಭ್ಯಾಶ್ರಯೋ

ವಿಷ್ಣೋರಿತರ ಏವ ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಕತವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನೇ ಸ್ವಶಬ್ದಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಶಬ್ದಶ್ರವಣಾದ್ ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನಂ ವಿಷ್ಣುರೇವ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಆತ್ಮಶಬ್ದಾದಪಿ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || 1 ||

ಓಂ ಮುಕ್ತೋಪಸೃಪ್ಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 02-65 ||

‘ಅಮೃತಸ್ಯೈಷ ಸೇತುಃ’ ಇತಿ ‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್’, ‘ನಾರಾಯಣಂ
ಮಹಾಜ್ಞೇಯಂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಪರಾಯಣಮ್’, ‘ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪರಮಾ ಗತಿಃ’
‘ಏತಮಾನಂದಮಯಮಾತ್ಮಾನಮಪಸಂಜ್ಯಾಮತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತಸ್ಯೈವ
ಮುಕ್ತಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವವ್ಯಪದೇಶಾತ್ |

‘ಬಹುನಾತ್ರ ಕಿಮುಕ್ತೇನ ಯಾವಚ್ಛೇತಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ |

ಯೋಗೀ ತಾವನ್ನ ಮುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾದೇಷ ಶಾಸ್ತ್ರನಿರ್ಣಯಃ’ || ಇತ್ಯಾದಿತ್ಯಪುರಾಣೇ || 2 ||

ನನು ವಿಷ್ಣೌ ಮುಖ್ಯೋಽಪಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ಜೀವಲಿಂಗಬಲಾದ್ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ತಥಾ
ಚ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಮುಕ್ತ ಇತಿ ||

ನ ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯ ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ಅನ್ಯತ್ರ ನತುಂ ಶಕ್ಯಮ್ |
ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನಸ್ಯ ಮುಕ್ತಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವೋಕ್ತೇಃ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಮೃತಸ್ಯ ಇತಿ
ಜಾತೌ ಏಕವಚನಮ್ | ಮುಕ್ತ ರಾಪ್ಯತ್ವಂ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾ
ಇತಿ || ಪರಾಣಾಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಅಯನಂ ಆಶ್ರಯಃ |

ಏತದ್ ವಾಕ್ಯೈಃ ಅಸ್ತು ವಿಷ್ಣೋಃ ಮುಕ್ತಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಂ ತದನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಬಹುನಾ ಇತಿ || 2 ||

ಓಂ ನಾನುಮಾನಮತಚ್ಛಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 03-66 ||

ನಾನುಮಾನಾತ್ಮಕಾಗಮಪರಿಕಲ್ಪಿತರುದ್ರೋಽತ್ರ ವಾಚ್ಯಃ |

ಭಸ್ಮಧರೋಗ್ರತ್ವಾದಿತಚ್ಛಬ್ದಾಭಾವಾತ್ |

‘ಸೋಽನ್ತಕಃ ಸ ರುದ್ರಃ ಸ ಪ್ರಾಣಭೃತ್ ಸ ಪ್ರಾಣನಾಯಕಃ ಸ ಈಶೋ ಯೋ

ಹರಿಯೋಽನಂತೋ ಯೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಃ ಪರಃ ಪರೋವರೀಯಾನ್’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಪ್ರಾಣಗ್ರನ್ಥಿರುದ್ರತ್ವಾದೇವಿಷ್ಣೋರೇವೋಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ ಚ -

‘ರುಜಂ ದ್ರಾವಯತೇ ಯಸ್ಮಾದ್ರುದ್ರಸ್ತಸ್ಮಾಜ್ಜನಾರ್ದನಃ |

ಈಶಾನಾದೇವ ಚೇಶಾನೋ ಮಹ್ಯದೇವೋ ಮಹತ್ತ್ವತಃ ||
ಪಿಬನ್ನಿ ಯೇ ನರಾ ನಾಕಂ ಮುಕ್ತಾಃ ಸಂಸಾರಸಾಗರಾತ್ |
ತದಾಧಾರೋ ಯತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಿನಾಕೀತಿ ತತಃ ಸ್ಮೃತಃ ||
ಶಿವಃ ಸುಖಾತ್ಮಕತ್ವೇನ ಶರ್ವಃ ಶಂರೋಧನಾಧರಿಃ |
ಕೃತ್ಯಾತ್ಮಕಮಿದಂ ದೇಹಂ ಯತೋ ವಸ್ತೇ ಪ್ರವರ್ತಯನ್ ||
ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಸ್ತತೋ ದೇವೋ ವಿರಿಷ್ಟಶ್ಚ ವಿರೇಚನಾತ್ |
ಬೃಂಹಣಾದ್ಭಕ್ತನಾಮಾಸಾಂವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿನ್ವ ಉಚ್ಯತೇ ||
ಏವಂ ನಾನಾವಿಧೈಃ ಶಬ್ದೈರೇಕ ಏವ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ |
ವೇದೇಷು ಸಪುರಾಣೇಷು ಗೀಯತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ' ಇತಿ |

ವಾಮನೇ ಚ -

'ನ ತು ನಾರಾಯಣಾದೀನಾಂ ನಾಮ್ನಾಮನ್ಯತ್ರ ಸಮ್ಭವಃ |
ಅನ್ಯನಾಮ್ನಾಂ ಗತಿರ್ವಿಷ್ಣುರೇಕ ಏವ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ' ಇತಿ ||

ಸ್ನಾನೇ ಚ -

'ಋತೇ ನಾರಾಯಣಾದೀನಿ ನಾಮಾನಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ |
ಪ್ರಾದಾದನ್ಯತ್ರ ಭಗವಾನ್ ರಾಜೇವರ್ತೇ ಸ್ವಕಂ ಪುರಮ್'ಇತಿ
'ಚತುರ್ಮುಖಃ ಶತಾನನ್ದೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪದ್ಮಭೂರಿತಿ |
ಉಗ್ರೋ ಭಸ್ಮಧರೋ ನಗ್ನಃ ಕಪಾಲೀತಿ ಶಿವಸ್ಯ ಚ |
ವಿಶೇಷನಾಮಾನಿ ದದೌ ಸ್ವಕೀಯಾನ್ಯಪಿ ಕೇಶವಃ'ಇತಿ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ || 3 ||

ನನು ಪ್ರಾಗುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ರುದ್ರಪ್ರಕೃತ್ಯೋಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ದ್ಯುಭ್ವಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನಾನುಮಾನಂ ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಅನುಮಾನಸಿದ್ಧ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಪಾಶುಪತದ್ಯಾಗಮೇ ಸರ್ವಾಶ್ರಯತ್ವೇನ ಕಲ್ಪಿತೇ
ರುದ್ರಪ್ರಧಾನೇ ಅತ್ರ ಪ್ರಕರಣೇ ಸರ್ವಾಧಾರತಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯೇ ನ ಭವತಃ | ತತ್
ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾದ್ಯಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಸಾಧಕಾನುಮಾನಂ ತು
ಫಲವಿಸಂವಾದಿ ರುದ್ರಾದಿ ವಾಕ್ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನ ವಾಕ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸಾಧನ
ಸಮ್ಭವಾತ್ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗ್ರಸ್ತಂ ಅತಿಪ್ರಸಂಗದಷ್ಟಂ ಚ ಇತಿ ಉಪೇಕ್ಷ್ಯಮ್ | ಅಭಾಷಿತಂ ಪ್ರಧಾನಂ ಕಿಂ
ಸಂಯೋಜ್ಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ನ ಪ್ರಕೃತಿಜೀವೌ ಅಭಿಧೀರ್ಯೇತೇ ಇತಿ ಅನ್ಯತ್ಸ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ
ಚ ಪ್ರಕೃತಿಪದೇನಾಪಿ ರುದ್ರಃ | ಪೃಥಗ್ ಉಭಯಗ್ರಹಣೇ ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ನನು ಅತ್ರ

ರುದ್ರಾದಿ ಜ್ಞಾಪಕಾಭಾವೇಪಿ ಶ್ರುತ್ಯಂತರೇ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರನ್ಥಿರಸಿ ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಕ್ತೇಃ
ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ರುದ್ರಾದೇಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಇತಿ ||

ಶ್ರುತ್ಯಂತರೋಕ್ತಮಪಿ ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ | ನ ಚ ರುದ್ರಾದಿಶ್ರುತಿಲಿಂಗವಿರೋಧಃ
ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ರುದ್ರಾದಿಶ್ರುತೇಃ ಅಂತಕತ್ವಾದಿಲಿಂಗಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣೋಕನಿಷ್ಠತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ರುದ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಂ ಕಿಂ ಯೋಗೇನ ರೂಢ್ಯಾ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ ಯೋಗಸ್ಯ
ದೌರ್ಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ತದಭಾವಾತ್ | ಉಭಯತ್ರ ರೂಢಿಸದ್ಭಾವೇ ಪುನಃ ನಿಶ್ಚಯಾ
ಯೋಗಾತ್ | ನ ಹಿ ಶ್ರುತ್ಯಂತರೇ ವಿಷ್ಣುಲಿಂಗಾದಿ ಅಸ್ತಿ ಇತ್ಯತ್ರ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ ಚ ಇತಿ ||

ರುದ್ರಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಯೋಗಮುಕ್ತಾ 'ವೇದೇಷು ಸಪುರಾಣೇಷು ಗೀಯತೇ' ಇತಿ ವಿದ್ವದ್ರೂಢಿ
ಕಥನಾದ್ ರೂಢಿಮಾತ್ರಾತ್ ಮಹಾಯೋಗವಿದ್ವದ್ರೂಢ್ಯೋಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್ ಯುಕ್ತಃ ಶ್ರುತ್ಯಂತರೇಽಪಿ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಯದಿ ರುದ್ರಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಮುಕ್ತಾ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಅನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ
ತರ್ಹಿ ನಾರಾಯಣಾದಿನಾಮ್ನಾಂ ರುದ್ರಾದಿಪರತ್ವೇ 'ನಾರಾಯಣಂ ಮಹಾಜ್ಞೇಯಂ' ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತೀನಾಂ ಅನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಾಮನೇ ಚ ಇತಿ ||

ಭಗವನ್ನಾಮತ್ವಾವಿಶೇಷಾದ್ ರುದ್ರಾದಿನಾಮವತ್ ನಾರಾಯಣಾದಿ ನಾಮನಾಮಪಿ ರುದ್ರಾದೌ
ವೃತ್ತಿಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ನಾನೇ ಚ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಏವಂ ರುದ್ರಾದಿ ವಿಷ್ಣೋಕಪರಾಃ ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಉಚ್ಯತೇ ಭಸ್ಮಧರ ಉಗ್ರತ್ವಾದೀನಾಂ ತತ್
ಶಬ್ದತ್ವಮ್ | ವಿಷ್ಣುದತ್ತತ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಇತಿ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ ರುದ್ರಾದಿಶಬ್ದ ಅಪಿ ತಾದೃಶಾ ಇತಿ ನ
ಕಥಂ ತ್ಯಃ ನಿರ್ಣಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚತುರ್ಮುಖ ಇತಿ || 3 ||

ಓಂ ಪ್ರಾಣಭೃಚ್ಛ ಓಂ || 04-67 ||

ಏತೈರೇವ ಹೇತುಭಿರ್ನ ಜೀವೋ ವಾಯುಶ್ಚ |
'ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತ' ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಬಹುಧಾ ಜನ್ಮೋಕ್ತೇಃ
|| 04 ||

ಉಕ್ತಪ್ರಾಪ್ತಾ ಜೀವವಾಯೂ ಕಿಂ ಅತ್ರ ವಾಚ್ಯೌ ನ ಸ್ಯಾತಾಂ ಇತ್ಯಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪ್ರಾಣಭೃಚ್ಛ ಇತಿ ||

ಚಶಬ್ದಾತ್ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಹೇತೂನಾಂ ನ ಇಶ್ಚ ಸಮಾಕರ್ಷಃ | ಆತ್ಮ ಶಬ್ದೋ ಮುಕ್ತೋಪಸೃಪ್ಯತ್ವಂ
ಅತತ್ ಶಬ್ದಃ ತತ್ ಪ್ರಾಪಕಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಹೇತವಃ | ನನು 'ವಾಯುನಾ ವೈ

ಗೌತಮ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವೇನ ವಾಯುಸಾಧಕತ್ವ ಅಭಾವೇಽಪಿ ಬಹುಧಾ
ಜನ್ಮಲಿಂಗೈನ ಜೀವೋ ಅತ್ರ ವಾಚ್ಯಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಜಾಯಮಾನ ಇತಿ || 4 ||

ಓಂ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 05-68 ||

ನ ಚೈಕೈಂ ವಾಚ್ಯಮ್ |

'ಜುಷ್ಠಂ ಯದಾ ಪಶ್ಯತ್ಯನ್ಯಮೀಶಮಸ್ಯ ಮಹಿಮಾನಮ್' ಇತಿ ಭೇದ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್

|| 05 ||

ನನು ಕಿಂ ಜೀವಲಿಂಗಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನಾಯಾಸೇನ ಜೀವಸ್ಯೈವ
ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನತ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತಹೇತುವಿರೋಧಃ |
ಜೀವೇಶಾಭೇದಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಜೀವೇಽಪಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದಾದ್ಯುಕ್ತಿ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತಿ
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಭೇದ ಇತಿ

ನ ಐಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಜೀವ ಏವ ಆತ್ಮಶಬ್ದಾದಿಪ್ರಯೋಗೋಽತ್ರ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅತ್ಯೈವ
ಅನ್ಯಮ್ ಈಶಂ ಇತಿ ಜೀವೇಶಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 5 ||

ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಓಂ || 06-69 ||

'ದ್ವೇ ವಿದ್ಯೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ' ಇತಿ ತಸ್ಯ ಹ್ಯೇತತ್ ಪ್ರಕರಣಮ್ || 06 ||

ನನು ಅತ್ರ ಜೀವಸ್ಯ ಕಸ್ಮಾಚ್ಚಿದ್ ಈಶಾದನ್ಯತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ ನ ಪರಮಾತ್ಮನೋ, ಅತೋ ನ
ತಯೋಃ ಭೇದ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಕರಣಾದ್ ಇತಿ ||

ನ ಅತ್ರ ಜೀವಪರಮಾತ್ಮಭೇದೋಕ್ತಿಃ ಅಭಾವಃ | ಈಶಸಬ್ದೇನೈವ ಪರಮಾತ್ಮೋಕ್ತೇಃ | ತದೇವ
ಕುತಃ | ದ್ವೇ ವಿದ್ಯೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ ಇತಿ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯ ವಸ್ತುನೋ ಅತ್ರ ಆರಭ್ಯ ಅಧೀತತ್ವೇನ
ಅಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪ್ರಕರಣಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 6 ||

ಓಂ ಸ್ಥಿತದನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಓಂ || 07-70 ||

'ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸಖಾಯಾ ಸಮಾನಂ ವ್ಯಕ್ಷಂ ಪರಿಷಸ್ವಜಾತೇ |

ತಯೋರನ್ಯಃ ಪಿಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವತ್ಯನಶ್ಚನನ್ಯೋ ಅಭಿಚಾಕಶೀತಿ' ಇತಿ ಈಶಜೀವಯೋಃ

ಸ್ಥಿತದನೋಕ್ತೇಃ || 07 ||

ನ ಜೀವೇಶಾಭೇದೋ ಅತ್ರ ವಿವಕ್ಷಿತ ಇತ್ಯೇತಮರ್ಥಂ ಹೇತ್ಯನ್ತರೇಣ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ್ಥಿತಿ ಇತಿ ||

ಸಂಯುಕ್ತೌ ಸಖಾಯೌ ದ್ವೌ ಸುವರ್ಣರೂಪೌ ಜೀವೇಶೌ ದೇಹಾಖ್ಯಂ ಪಿಪ್ಪಲಂ ಆಲಿಲಿಂಘತುಃ|
ತಯೋಃ ಸುಪರ್ಣಯೋಃ ಮಧ್ಯೇ ಅನ್ಯೋ ಜೀವೋ ಅಶ್ವತ್ಥಫಲರೂಪಂ ದೇಹಜನಿತ ಕರ್ಮಫಲಂ
ಅಸ್ತಾದ್ವೇವ ಸ್ವಾಧುತ್ವೇನ ಅತ್ತಿ| ಅನ್ಯ ಈಶ್ವರಃ ತದನಶ್ನನ್ ಅಭಿತಃ ಪ್ರಕಾಶತೇ | ನ ತು ಸ್ವಸ್ಥಿತ್ಯೈಃ
ತದವೇಕ್ಷತ ಇತಿ ಜೀವೇಶಯೋಃ ಕರ್ಮಫಲೋಪಜೀವನ ತದ್ರಹಿತ ಅವಸ್ಥಾನಾಭ್ಯಾಂ ಉಕ್ತಾಭ್ಯಾಂ
ಚ ನ ಐಕ್ಯಂ ವಾಚ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿಕ್ರಮೋಲ್ಲಂಘನಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಪ್ರಾಧಾಯಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಮ್ | ಸ್ಥಿತಿ ಪದಸ್ಯ ಅಲ್ಪಾಕ್ಷರತ್ವಾಚ್ಚ |

ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಭೇದಃ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ | ವ್ಯಾವಹಾರಿಕೇ ಇತಿ ಸತ್ಯೋ ಮಿಥ್ಯಾ ವಾ |
ಆದ್ಯೇ ಕಿಂ ಅನಿಷ್ಟಮ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಮಿಥ್ಯಾಭಿಧಾಯಕತ್ವೇ ಅತತ್ತ್ವಾ ವೇದಕತ್ವೇನ ಶ್ರುತೇಃ
ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಾಪಾತಾತ್ | ತತ್ತ್ವಾ ವೇದಕತ್ವಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಭಾವೇಽಪಿ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕಂ ತದಸ್ತಿ
ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ತತ್ತ್ವಾವಿಷಯತ್ವೇ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಾಚೋಯುಕ್ತೇಃ ಅಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ |
ಮಿಥ್ಯಾಭೇದಾನುವಾದಿತ್ವಾತ್ ನ ದೋಷ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ನಿಷೇಧಾಯ ಇತಿ
ಚೇತ್ ನ | ತದಭಾವಾದ್ |

ತತ್ತ ಮಸಿ ಇತ್ಯಾದಿ ನಿಷೇಧೋ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಚೇತ್ | ತದನುವಾದೇನ ಅಯಮೇವ ನಿಷೇಧಃ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾತ್ | ಅದ್ವೈತಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರೇಣ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ನ ತದನುವಾದ ಇತಿ ಚೇತ್ | ತತ್ ಕಿಂ
ನಿಷೇಧಾಯ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರಾಪ್ತಾ ಭಾವ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾತ್ರೇಣ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ನಿಷೇಧ ಅಯೋಗಃ|
ದ್ವಿತೀಯೇ ಅಸ್ತಿ ಅದ್ವೈತೇಽಪಿ ತಾದೃಶೀ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಜೀವೇಶಯೋಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ವಿನಾ ಅಸಿದ್ಧೇಃ
ಕಥಂ ತದಭೇದಸ್ಯ ಕಥಂಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ಸಮಂ ಭೇದೇಽಪಿ |

ಕುತಶ್ಚಿತೇ ಏತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಮಿಥ್ಯಾಭೇದವಾದಿತ್ವಂ ಸಿದ್ಧಮ್ | ಜೀವೇಶಭೇದಸ್ಯ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದೇವ
ಇತಿ ಚೇತ್ | ತದೇವ ಕುತಃ| ನ ಹಿ ಭೇದಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಸ್ತಿ| ನ ಚ ಅನುಮಾನಂ
ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಾರ್ಥಬಾಧಕಮ್ | ಸ್ವಸ್ಯೈವ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೇ ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವೇನ ಭಿನ್ನವಿಷಯತ್ವಾತ್ ನ ವಿರೋಧ
ಇತಿ ಚೇತ್, ತರ್ಹಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಔಷ್ಣಮಾತ್ರ ವಿಷಯತ್ವಾದ್ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಚ ತದೌಷ್ಣಸ್ಯೈವ
ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಸಾಧಕತ್ವೇನ ಭಿನ್ನವಿಷಯತ್ವಂ ಇತಿ ಬಾಧೋ ಚೇದಃ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಆಗಮೇನ
ಭೇದಮಿಥ್ಯಾತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ |

ತದಭಾವಾದೇವ | ನ ಚ ತತ್ಸತ್ಯತ್ವೇ ಮಾನಾಭಾವಃ| ಸ್ವರೂಪಾಭಿಧಾಯಕಸ್ಯ ಏವ ಸತ್ಯತ್ವೇ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್| ಅನ್ಯಥಾ ತಸ್ಯ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ನ ಮಿಥ್ಯಾಭೇದ ಪರತ್ವಂ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ
ಅಲಮ್ | ತಸ್ಮಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ದ್ಯುಭ್ಯಾದ್ಯಾಯತನಂ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯಶ್ಚ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 7 ||

ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ದ್ಯುಭ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

‘ಪ್ರಾಣೋ ವ ಆಶಾಯಾ ಭೂಯಾನ್’ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ‘ಯೋ ವೈ ಭೂಮಾ ತತ್ಸುಖಮ್’ |
ಇತ್ಯುಕ್ತೇಸ್ಯೈವ ಭೂಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ |

‘ಉತ್ಕಾನ್ತಪ್ರಾಣಾನ್’ ಇತ್ಯಾದಿಲಿಂಗ್ನಾತ್ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಶ್ಚ ವಾಯುವಾಚೇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ -

ಓಂ ಭೂಮಾ ಸಮೃಸಾದಾದಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 08-71 ||

ಅತ್ರ ‘ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಆಶಾಯಾ ಭೂಯಾನ್’ ಇತಿ ಉಪಕ್ರಮೇಣ ‘ವಿಷ್ಣುವೈ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಭೂಯಾನ್ ತಸ್ಮಾದ್ ಭೂಯನ್ನಾಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಚ ವಾಯುವಿಷ್ಣು ಸಾಧಾರಣ ಭಾಮನ್ನಾಮೋ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದಾನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಸಂಭವಂ ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯನ್ ಸಮುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಪ್ರಾಣ ಇತಿ ||

ಆನಂದಮಯಾದಿಕರಣೇ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಮ್ ತತ್ ಛನ್ನೋಗಶ್ರುತೌ ಭೂಮ್ನಃ ಪ್ರತೀಯತೇ | ‘ಯೋ ವೈ ಭೂಮಾ ತತ್ಸುಖಂ ನಾಲ್ಪೇ ಸುಖಮಸ್ತಿ ಭೂಮೈವ ಸುಖಮ್’ ಇತಿ | ತಸ್ಯ ಚ ಭೂಮಾನೋ ವಿಷ್ಠಿರಿತರತ್ನೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಚ ಇತರಸ್ಯೈವ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇಯತ್ವಮ್ | ಸ ಭೂಮಾ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಉತ ವಾಯುಃ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ಅಯಂ ಭೂಮಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |

ಅತ್ರ ನಾಮವಾಗಾದಿ ತಾರತಮ್ಯಂ ಆಶಾವಸಾನಂ ಉಕ್ತವಾ, ಪ್ರಾಣೋ ಆಶಾಯಾ ಭೂಯಾನ್ ಇತಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಆಶೋತ್ತಮತ್ವಂ ಚ ಅಭಿಧಾಯ, ತದುತ್ತಮಂ ಅನುಕ್ತ್ವಾ, ಭೂಮ್ನ ಆಮ್ನಾತ್ತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೋರಪಿ ಭೂಮತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯಂತರೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಅತ್ರ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಉಪಕ್ರಮಾತ್ ಸಮಾಖ್ಯಾಯಾ ದುರ್ಬಲತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ವಾಯೋರೇವ ಭೂಮತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯೈವ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಆಶಾಯಾ ಭೂಯಾನ್ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಅತ ಏವ ಪ್ರಾಣ ಇತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಾದ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಭೂಮತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉತ್ಕಾನ್ತ ಇತಿ ||

ನ ಅಯಂ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣುವಾಚೇ ಕಿನ್ತು ವಾಯುವಾಚೇ ಏವ | ತತ್ರ ‘ಉತ್ಕಾನ್ತಪ್ರಾಣಾನ್ ಶೂಲೇನ ಸಮಾಸಂ ವ್ಯತಿಷ್ಠಂತಹೇತ್’ ಇತ್ಯಾದೌ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಉತ್ಕಾನ್ತಮಣಾದಿಶ್ವವಣಾತ್ | ತಸ್ಯ ವಾಯೌ ಏವ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ಸರ್ವಗತೇ ಹೌ ಅಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

‘ಸಮೃಸಾದಾತ್’ ಪೂರ್ಣಸುಖರೂಪತ್ವಾತ್ ‘ಅಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್’
ಸರ್ವೇಶಾಮುಪರ್ಯುಪದೇಶಾಚ್ಚ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಭೂಮಾ |

‘ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷಂ ದೇವಂ ವಿಶ್ವಾಕ್ಷಂ ವಿಶ್ವಶಮ್ಭುವಮ್ |

ವಿಶ್ವಂ ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಮಕ್ಷರಂ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ||

ವಿಶ್ವತಃ ಪರಮಾಂ ನಿತ್ಯಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ

‘ತಮುತ್ಯಾ ಮನಂ ಪ್ರಾಣೋಽನೂತ್ಯಾ ಮತಿ’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ನೋತ್ಯ ಮಣಾದಿಲಿಙ್ಗವಿರೋಧೋಽಪಿ ||08||

ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅಯಂ ಭೂಮಾ | ಯೇ ವೈ ಭೂಮಾ ತತ್ಸುಖಮ್ ಇತಿ ಭೂಮ್ನಃ ಪೂರ್ಣಸುಖ ರೂಪತ್ವ ಅಭಿಧಾನಾತ್ | ನಾಮಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಉಪರಿ ತದುತ್ತಮತ್ವೇನ ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅತ್ರ ಭೂಮ್ನಃ ಸುಖರೂಪತ್ವಮೇವ ಉಚ್ಯತೇ ನ ತು ಪೂರ್ಣಸುಖತ್ವಂ ಇತಿ | ನಿರುಪಪದ ಸುಖಶಬ್ದಮಾತ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಪೂರ್ಣಸುಖಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಪೂರ್ಣಸುಖತ್ವಾದಿಕಂ ಚ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಹಸ್ರ ಇತಿ || ವಿಶ್ವಶಮ್ಭುವಂ ಪೂರ್ಣಸುಖಾಶ್ರಯಮ್ | ವಿಶ್ವತಃ ಪರಮಾಂ ಸರ್ವತಃ ಪರಮಕಾರವಾಚ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನ ಚ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಂ ವಾಯೋರಪಿ | ವಿರೋಧಾದೇವ | ನಾಪಿ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವಮ್ | ‘ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ತೃಷಾನ್ತಾಸ್ತು ವಿಘ್ನಡಾನಂದಭಾಗಿನಃ’ ಇತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಉಪಕ್ರಮೇ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಶ್ವವಣಾತ್ ಕಥಂ ಭೂಮಾ ವಿಷ್ಣುಉರಿತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಾಣಶಬ್ದೇನಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅನಂತರಂ ಅನ್ಯಂ ಅನುಕ್ತ್ವಾ ಉಕ್ತ ಭೂಮ್ನೋಽಪಿ ವಿಷ್ಣುಸಮ್ಭವತ್ | ತ್ರ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದೇನ ವಿಷ್ಣುಜ್ಞೇಕಾರೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಉತ್ಯ ಮಣಾದಿ ವಿರೋಧ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ತಂ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಗತಸ್ಯಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋ ರೂಪಾಂತರ ವಿವಕ್ಷಯಾ ಉತ್ಯ ಮಣಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಣಪದೇನ ವಿಷ್ಣು ಅಜ್ಞೇಕಾರೋಽಪಿ ಲಿಙ್ಗವಿರೋಧ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅಸ್ತು ವಾ ಅಯಂ ಪ್ರಾಣೋ ವಾಯುರೇವ ತಥಾಪಿ ನ ತಸ್ಯ ಭೂಮತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ‘ಏಷ ತು ವಾ ಅತಿವದತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಪ್ರಶ್ನಾದಿ ಅಧ್ಯಾಹಾರೇಣ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಭೂಯಸ್ತ್ವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ ಭೂಮ್ನ ಆಮ್ನಾನಾತ್ | ನ ಚ ಏತದ್ ಅರ್ಥದ್ವಯಂ ವಿರುದ್ಧಮ್ | ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿ ವಿವಕ್ಷಯಾ ಪ್ರಾಣಪದೇನ ವಿಷ್ಣೋರುಕ್ತೇಃ ‘ಆತ್ಮನ ಆಕಾಶಃ ಸಮ್ಭೂತ’ ಇತ್ಯಾದಿವತ್ || 8 ||

ಓಂ ಧರ್ಮೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 09-72 ||

ಸರ್ವಗತತ್ವಾದಿಧರ್ಮೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ||09||

ಯುಕ್ತನಂತರೇಣ ವಿಷ್ಣೋಃ ಭೂಮತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಧರ್ಮ ಇತಿ ||

‘ಸ ಏವಾಧಸ್ತಾತ್ ಸ ಉಪರಿಷ್ಠಾತ್ ಸ ಪಶ್ಚಾತ್ ಸ ಪುರಸ್ತಾತ್ ಸ ದಕ್ಷಿಣತಃ ಸ ಉತ್ತರತಃ | ಸ ಏವೇದಂ ಸರ್ವಮ್ | ಯತ್ರ ನಾನ್ಯತ್ ಪಶ್ಯತಿ ನಾನ್ಯತ್ ಶ್ರುಣೋತಿ ನಾನ್ಯದ್ ವಿಜಾನಾತಿ ಸ

ಭೂಮಾ ಸ ಭಗವಃ ಕಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ ಸ್ವ ಮಹಿಮ್ನು ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಭೂಮ್ನಿ ಸರ್ವಗತತವಾದಿ
ಧರ್ಮಶ್ರವಣಾತ್ ಚ ಅಸೌ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತೋ
ವಿಷ್ಣುರೇವ ಭೂಮಾ ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಆನಂದಮಯತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 9 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಭೂಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಾ ವಿಷ್ಣೋರುಕ್ತಾಃ ಅದೃಷ್ಟಂ ದ್ರಷ್ಟೃಶ್ರುತಂ ಶ್ಲೋತ್ರೈ ಇತ್ಯಾದಿನಾ |

‘ಅಹಂ ಸೋಮಮಾಹನಸಂ ಭಿಭರ್ಮಿ’ ಇತ್ಯಾದೇಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ
ಸಮ್ಭವಾನ್ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಸ್ಯೋಕ್ತಾ ಇತ್ಯತೋ ಬ್ರೂತೇ -

ಓಂ ಅಕ್ಷರಮಮ್ಬರಾನ್ತಧ್ಯತೇಃ ಓಂ || 10-73 ||

‘ಏತಸ್ಮಿನ್ ಖಲ್ವಕ್ಷರೇ ಗಾಗ್ಯಾಕಾಶ ಓತಶ್ಚ ಪ್ರೋತಶ್ಚ’
ಇತ್ಯಮ್ಬರಾನ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಧೃತೇರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾಕ್ಷರಮ್ |
‘ಯ ಉ ತ್ರಿಧಾತು ಪೃಥಿವೀಮುತ ದ್ಯಾಮೇಕೋ ದಾಧಾರ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ’
‘ಭರ್ತಾ ಸನ್ ಭಿಯಮಾಣೋ ಬಿಭರ್ತಿ | ಏಕೋ ದೇವೋ ಬಹುಧಾ ನಿವಿಷ್ಠಃ |
ಯದಾ ಭಾರಂ ತನ್ವಯತೇ ಸ ಭರ್ತುಮ್ | ಪರಾಽಸ್ಯ ಭಾರಂ ಪುನರಸ್ತಮೇತಿ’ |
‘ಯಸ್ಮಿನ್ನಿದಂ ಸ ಇವಿ ಚೈದಿ ಸರ್ವಂ ಯಸ್ಮಿನ್ ದೇವಾ ಅಧಿ ವಿಶ್ವೇ ನಿಷೇದುಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತೇಃ |
‘ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಪ್ರಕೃತ್ಯಂತಂ ಭೂತಂ ಭವ್ಯಂ ಭವಚ್ಚ ಯತ್ |
ವಿಷ್ಣುರೇಕೋ ಬಿಭರ್ತೀದಂ ನಾನ್ಯಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಕ್ಷಮೋ ಧೃತೌ ಇತಿ ಚ ಸ್ಫಾನ್ವೇ || 10 ||

ಅತ್ಯಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಾಃ ಪೂರ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಾಃ ತೇ ಚ ವಾಜಸನೇಯಕೇ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಉಕ್ತಾಃ |
‘ತದ್ವಾ ಏತದಕ್ಷರಂ ಗಾರ್ಗೀ ಅದೃಷ್ಟಂ ದ್ರಷ್ಟೃಶ್ರುತಂ ಶ್ಲೋತ್ರೈಮತಂ ಮನ್ತವಿಜ್ಞಾತಂ ವಿಜ್ಞಾತ್ಯ ನ
ಅನ್ಯದ ತೋಽಸಿ ದ್ರಷ್ಟೃ ನಾನ್ಯದತೋಽಸಿ ನಾನ್ಯದತೋಽಸಿ ಮನ್ತ ನಾನ್ಯದತೋಽಸಿ ವಿಜ್ಞಾತ್ಯ
ಏತಸ್ಮಿನ್ ಖಲ್ವಕ್ಷರೇ ಗಾರ್ಗೀ ಆಕಾಶ ಓತಶ್ಚ ಪ್ರೋತಶ್ಚ’ ಇತಿ |

ತಸ್ಯ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಕಂ ಚ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ
ನಿರ್ಣೋಯತ್ವಮ್ | ತದಕ್ಷರಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುರುತ ಚೇತನಪ್ರಕೃತಿಃ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಉತ್ತಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ದ್ರಷ್ಟೃತ್ವಾದಿ ಶ್ರವಣಾತ್ ಜಡಪ್ರಕೃತೇಃ ಓಜ್ಜಾರಸ್ಯ ಚ ನ
ಸನ್ನೇಹನಿವಿಷ್ಠತ್ವಮ್ | ಉತ್ತರಾಧಿಕರಣೇ ತು ಈಕ್ಷಣಸ್ಯ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರತೀತೇಃ ಅಸಿ ಅವಕಾಶಃ |
ಏತದಕ್ಷರಂ ಮಧ್ಯಮಂ ಶ್ರೀತತ್ವಮೇವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತತ್ರ ಅಕ್ಷರಶಬ್ದಸ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ | ‘ಏತಸ್ಯ
ವಾಕ್ಷರಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಸನೇ ಗಾರ್ಗೀ ಸೂರ್ಯಾಚನ್ಮಮಸೌ ವಿಧೃತೌ ತಿಷ್ಠತಃ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ
ಚನ್ಮ ಸೂರ್ಯಾದ್ಯಾ ಧಾರತ್ವ ಪ್ರತೀತೇಶ್ಚ |

ಚನ್ದಾದ್ಯಾಧಾರತ್ವಸ್ಯ ಚ 'ಅಹಂ ಸೋಮಮ್' ಇತ್ಯಾದೇಃ ತದ್ಧರ್ಮತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ
ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮಶ್ರವಣಾತ್ ತಸ್ಯ ಅಕ್ಷರತ್ವಂ ಇತಿ | ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಾನಾಂ
ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರೇಽಪಿ ಸಮ್ಯವಾತ್ |

ತಥಾ ಚ ಸ್ಮೃತಿ | 'ಯೇ ತು ಅಕ್ಷರಂ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯಂ ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ | ಸರ್ವತ್ರಗಂ
ಅಚಿನ್ತ್ಯಂ ಚ ಕೂಟಸ್ಥಂ ಅಚಲಂ ಧ್ರುವಮ್ | ಆಸೀದಿದಂ ತಮೋಭೂತಂ ಅಪ್ರಜ್ಞಾತಂ ಅಲಕ್ಷಣಮ್ |
ಅಪ್ರತರ್ಕ್ಯಂ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯಂ ಪ್ರಸುಪ್ತಮಿವ ಸರ್ವತಃ' ಇತ್ಯಾದೇಃ |

ಅಥಾಪಿ ಸ್ಯಾತ್ | ಅಕ್ಷರಶ್ರುತೇಃ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಲಿಂಗಾನಾಂ ಚ ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮ ಅಕ್ಷರಯೋಃ
ಸಾಮ್ಯೇ ಅತದ್ರ ಮಧ್ಯಮೈವ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ನಿರ್ಬಂಧೇ ಕೋ ಹೇತುಃ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ನ
ತದಶ್ಚಾತಿ ಕಿಮುಚನ ಇತಿ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಅನಶನೋಕ್ತೇಃ ತಚ್ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ವಿರುದ್ಧಮ್ | ಅತ್ತಾ
ಚರಾಚರಗ್ರಹಣಾತ್ ಇತಿ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಸ್ಯ ಅನಶನಾಜ್ಞೇಕಾರೇ
ವಿರೋಧೋಽಸ್ತಿ | ಅತೋ ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಮೇವ ಏತದಕ್ಷರಂ ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಕತ್ವಂ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆಹನಸಂ ಯಜ್ಞೇಷು ಅಭಿಷೂಯಮಾಣಮ್ | ಲತಾಭಿಮಾನಿತ್ವೇನ ಅಯಂ ಉಕ್ತಿಃ |
'ಸೋಮಂ ರಾಜಾನಂ ಜುಹ್ವತಿ | ತಂ ದೇವಾ ಭಕ್ಷಯನ್ತಿ' ಇತ್ಯಾದಿವತ್ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ನೋತ್ತಮಂ
ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಇದಮಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮೈವ | 'ಯದೂರ್ಧ್ವಂ ಗಾರ್ಗೀ ದಿವೋ ಯದರ್ವಾಕ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಯದನ್ತರಾ
ಧ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಇಮೇ ಯದ್ಭೂತಂ ಚ ಭವಚ್ಚ ಭವಿಷ್ಯಚ್ಚ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ | ಆಕಾಶ ಏವ
ತದೋತಂ ಚ ಪ್ರೋತಂ ಚ' ಇತಿ ಆಕಾಶಾಖ್ಯ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ, 'ಏತಸ್ಮಿನ್
ಖಲು ಅಕ್ಷರೇ ಗಾರ್ಗೀ ಆಕಾಶ ಓತಶ್ಚ ಪ್ರೋತಶ್ಚ' ಇತಿ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ತದಾಧಾರತ್ವಶ್ರವಣಾದ್
ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯ ಇತಿ || ಏಕೋ ದೇವೋ
ಭರ್ತೃತ್ವೇನ ಬಹುಧಾ ನಿವಿಷ್ಟೋ ಜಗತಾ ಭಿಯಮಾಣಃ ತದ್ಭಿಭರ್ತಿ | ನ ಚ ಯದಾ ತಂ ಭಾರಂ
ಭರ್ತುಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ ತದಾ ಅನೌ ನಶ್ಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏತಚ್ಚ ತದ್ವೈ ತ್ವಂ ಪ್ರಾಣ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ
ಉಚ್ಯತೇ | ಯಸ್ಮಿನ್ ಇದಂ ಸಮ್ಯಗ್ ವಿವಿಧಂ ಚೈಧಿ ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ವಿಷ್ಣುವದ್ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಇತಿ || 10 ||

ಓಂ ನಾ ಚ ಪ್ರಶಾಸನಾತ್ ಓಂ || 11-74 ||

ನಾ ಚ ಧೃತಿಃ ಪ್ರಶಾಸಾದುಚ್ಯತೇ | ಏತಸ್ಯ ವಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಸನೇ ಗಾರ್ಗೀ
ಸೂರ್ಯಾಚನ್ವಮನೌ ವಿಧೃತೌ ತಿಷ್ಠತಃ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ |

ತಚ್ಚ ಪ್ರಶಾಸನಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ |

‘ಸಪ್ತಾರ್ಧಗರ್ಭಾ ಭುವನಸ್ಯ ರೇತೋ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತಿಷ್ಠನ್ನಿ ಪ್ರದಿಶಾ ವಿಧರ್ಮಣಿ’ |

‘ಚತುರ್ಭಿಃ ಸಾಕಂ ನವತಿಂ ಚ ನಾಮಭಿಶ್ಚಕ್ರಂ ನ ವೃತ್ತಂ ವ್ಯತೀರವೀವಿಪತ್’

ಇತ್ಯಾದಿಶ್ಚುತೇಃ |

‘ಏಕಃ ಶಾಸ್ತಾ ನ ದ್ವಿತೀಯೋಽಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತಾ’|

‘ಯೋ ಹೃಚ್ಛಯಸ್ತಮಹಮಿಹ ಬ್ರವೀಮಿ’

‘ನ ಕೇವಲಂ ಮೇ ಭವತಶ್ಚ ರಾಜನ್’

ಸ ವೈ ಬಲಂ ಬಲೀನಾಂ ಚಾಪರೇಷಾಮ್’ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ || 11 ||

ಯುಕ್ತೃನ್ತರೇಣ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅಕ್ಷರತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸಾ ಚ ಇತಿ || ಯದಾ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಮೇವ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ನಿಶ್ಚಾಯಯತಿ ತದಾ ಸುತರಾಂ ಆಜ್ಞಾಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವಾಧರತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ಯಾಶಯಃ | ಕುತೋ ಅನೇನ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಚ್ಚ ಇತಿ | ಸರ್ವಧೃತಿಕಾರಣಂ ಪ್ರಶಾಸನಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ತತ್ ಕುತ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಸಪ್ತ ಇತಿ ||

ಮಹದಹಂಕಾರ ಪಿಷ್ಠಮಹಾಭೂತಾಖ್ಯ ಸಪ್ತದೇವತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಾಖ್ಯ ಅತಿಸಮೃದ್ಧಗರ್ಭಾಃ ತದಾವರಣಭೂತಾ ಭೂವನಸ್ಯ ರತಿಪ್ರದಾಃ ಸಾರಭೂತಾ ವಾ ಭುವನರತಿಪ್ರದಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರಾಜ್ಞಯಾ ವಿವಿಧ ವಿಶ್ವಾಧಾರಣೇ ತಿಷ್ಠನ್ನಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸರ್ವಧೃತಿಹೇತು ಪ್ರಶಾಸನಂ ವಿಷ್ಣೋರಿವ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏಕ ಇತಿ || ಬಲಂ ಬಲಪ್ರದೋ ಧೃತಿಹೇತುಃ || 11 ||

ಓಂ ಅನ್ಯಭಾವವ್ಯಾವೃತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 12-75 ||

‘ಅಸ್ಥೂಲಮನಣು’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸ್ಥೂಲಾಣ್ಡಾದೀನಾಮನ್ಯವಸ್ತುಸ್ವಭಾವಾನಾಂ ವ್ಯಾವೃತ್ತೇಶ್ಚ|

‘ಅಸ್ಥೂಲೋಽನಣುರಮಧ್ಯಮೋ ಮಧ್ಯಮೋಽವ್ಯಾಪಕೋ ವ್ಯಾಪಕೋ ಯೋಽಸೌ ಹರಿರಾದಿರನಾದಿರವಿಶ್ವೋ ವಿಶ್ವಃ ಸಗುಣೋ ನಿರ್ಗುಣಃ’

ಇತ್ಯಾದೇವಿಷ್ಣೋರೇವ ತೇ ಧರ್ಮಾಃ |

‘ಅಸ್ಥೂಲೋಽನಣುರೂಪೋಽಸಾವಿಶ್ವೋ ವಿಶ್ವ ಏವ ಚ |

ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮರೂಪೋಽಸಾವೈಶ್ವರ್ಯಾತ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ’ | ಇತಿ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮೈ || 12 ||

ಹೇತ್ವನ್ತರೇಣ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅಕ್ಷರತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ಯ
ಇತಿ || 'ಏತದ್ವೈ ಅಕ್ಷರಂ ಗಾರ್ಗೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಭಿವದನ್ತ್ಯ ಅಸ್ಥೂಲಮನಣು ಅಹ್ರಸ್ವಂ ಅದೀರ್ಘಂ
ಅಲೋಹಿತಂ ಅನ್ನೇಹಂ ಅಚ್ಛಾಯಂ ಅತಮೋ ಅವಾಯು ಅನಾಕಾಶಂ ಅಸಂಘಂ ಅರಸಗ್ಧಂ
ಅಚಕ್ಷುಕಂ ಅಶ್ರೋತ್ರಂ ಅವಾಕ್ ಅಮನೋ ಅತೇಜಸ್ಯಂ ಅಪ್ರಾಣಂ ಅಮುಖಂ ಅಮಾತ್ರಂ
ಅನನ್ತರಬಾಹ್ಯಂ ನ ತದಶ್ನಾತಿ ಕಿಂಞನ' ಇತಿ ಸಕಲವಸ್ತು ಸ್ವಾಭಾವಾನಾಂ ಸ್ಥೂಲತ್ವಾದೀನಾಂ
ಅಕ್ಷರೇ ವ್ಯಾವೃತ್ತಿಕಥನಾಚ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಅಕ್ಷರಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಲೌಕಿಕ ಸ್ಥೂಲ್ಯಾದಿರಾಹಿತ್ಯಂ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಸ್ಥೂಲ ಇತಿ || ಲೌಕಿಕ
ಸ್ಥೂಲ್ಯಾದಿರಾಹಿತ್ಯೇಽಪಿ ಅಲೌಕಿಕ ಪರಿಮಾಣಾದಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಸ್ವಭಾವತ್ವಂ ಇತಿ
ಭಾವೇನ ಉಪಲಕ್ಷಣತಯಾ ಮಧ್ಯಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಕ್ತಮ್ | ತಮೋ ವಾಯಾದೀನಾಂ
ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಅದುಃಖಂ ಅಸುಖಂ ಇತ್ಯಾದಿವತ್ |

ಲೌಕಿಕಪರಿಮಾಣಾದಿರಾಹಿತ್ಯಂ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾನಾಂ
ಪ್ರಾಕೃತಪರಮಾಣಸ್ಯೈವ ದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಸ್ಥೂಲ ಇತಿ || ಮಧ್ಯಮಾಕ್ಷರಸ್ಯ
ಅಪ್ರಾಕೃತ ವಿಗ್ರಹತ್ಯೇಽಪಿ ಭಗವದಪೇಕ್ಷಯಾ ಏವ | ಅನೇನೈವ ನ ತದಶ್ನಾತಿ ಕಿಂಞನ
ಇತ್ಯೇತದಪಿ ಜೀವಸ್ವಭಾವ ಭೂತ ಉಪಜೀವನಾರ್ಥ ಅಶನವ್ಯಾವೃತ್ತಯರ್ಥಂ ಇತಿ ಸೂಚಿತಂ
ಭವತಿ | ಅಸ್ಥೂಲತ್ವಾದಿ ಸಮಭಿವ್ಯಾಹಾರಾತ್ | ಅಕ್ಷರಶ್ರುತ್ಯಾದೀನಾಂ ತು ವಿಷ್ಣೌ ಏವ ಮುಖ್ಯತಾ
ತಸ್ಮಾದ್ ಅಕ್ಷರಂ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ || 12 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಅಕ್ಷರಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

'ಸದೇವ ಸೋಮ್ಯೇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸತಃ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಮುಚ್ಯತೇ |
ತಚ್ಚಸತ್'ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ' ಇತಿ ಪರಿಣಾಮಪ್ರತೀತೇರ್ನ ವಿಷ್ಣುಃ | ಸ ಹಿ
'ಅವಿಕಾರಃ ಸದಾ ಶುದ್ಧೋ ನಿತ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಸದಾ ಹರಿಃ'

ಇತ್ಯಾದಿನಾಽ ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ತಲ್ಲಕ್ಷಣಮ್ |

ಬಹುತ್ವಂ ಚಾವಿಕಾರೇಣೈವೋಕ್ತಂ' ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತ' ಇತಿ ||

13 ||

ಓಂ ಈಕ್ಷತಿಕರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಸಃ ಓಂ || 13-76 ||

'ತದೈಕ್ಷತ' ಇತೀಕ್ಷತಿಕರ್ಮವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಸ ಏವ ವಿಷ್ಣುರತ್ಯೋಚ್ಯತೇ |

'ನಾನ್ಯೋಽತೋಽಸ್ತಿ ದ್ರಷ್ಟಾ', 'ನಾನ್ಯದತೋಽಸ್ತಿ ದ್ರಷ್ಟು'

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ತಲ್ಲಕ್ಷಣಮ್ |

ಬಹುತ್ವಂ ಚಾನಿಕಾರೇಣೈವೋಕ್ತಂ'ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತ' ಇತಿ ||13||

ಅತ್ರ ಸದೇವ ಸೋಮ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರತಿಪಾದಕ ಸ್ಥಾನಗತ ಸನ್ನಾಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಧಾನಯೋಃ
ಕಾರಣತ್ವಸಾಮ್ಯೇನ ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ಭಗವತಿ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಸಂಭವಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯಂ ಉದಾಹೃತ್ಯ ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ
ಸೂಚಯತಿ || ಸದಿತಿ ||

'ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತ' ತಿ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ ಛಿನ್ನೋಗಶ್ಚತೌ ಸತಃ
ಪ್ರತೀಯತೇ ತತ್ತೇಜೋ ಅಸೃಜತ ಇತ್ಯಾದಿನಾ | ತಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವ
ಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣಯತ್ವಮ್ | ತತ್ ಸದ್ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಉತ ಪ್ರಧಾನಂ
ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಕಾರಣತ್ವಸಾಮ್ಯಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮಿತಿ ಭಾವಃ | ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ ||
ತಚ್ಚ ಇತಿ ||

ಏತತ್ ಸತ್ ಪ್ರಧಾನಮೇವ ಭವೇತ್ ನ ತು ವಿಷ್ಣುಃ | ಬಹುತ್ವಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯ ಇತಿ ಸತೋ
ಬಹುಭಾವಾಖ್ಯಾ ವಿಕಾರಿತ್ವಶ್ರವಣಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿಕಾರಿತ್ವ ಪ್ರತೀತೌ ಅಪಿ ಕುತೋ ಅಯಂ ನ
ವಿಷ್ಣುಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಹಿ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಮಾಣೈಃ ಅವಿಕಾರಿತ್ವ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ತಸ್ಮಿನ್
ತದಸಮ್ಯವಾತ್ ಪ್ರಧಾನೇ ಚ ತತ್ ಸಮ್ಯವಾತ್ ತದೇವ ಸದಿತಿ ತಸ್ಯೈವ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

ನನು ಏತತ್ ಸ್ಥಾನೇ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ತಸ್ಯ ಉಪಾದಾನಕಾರಣತಯಾ
ಅಭ್ಯುಪಗಮೇನ ಅನಿಷ್ಠಾಭಾವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಮೇವ ಇದಮಧಿಕರಣಂ ಪ್ರತೀಯತ ಇತಿ | ಮೈವಮ್
| ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ಏತದ್ ಪ್ರಕರಣೇ ವಿಕಾರ ಕಾರಣಮೇವ ಉಚ್ಯೇತ | ನ ಏತದಸ್ತಿ |
'ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಮ್' 'ತತ್ತೇಜೋಸೃಜತ' 'ಸನ್ಮೂಲಾ ಸೋಮ್ಯೇಮಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಜಾಃ
ಸದಾಯತನಾಃ ಸತ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಃ' 'ಸತಾ ಸೋಮ್ಯ ತದಾ ಸಮ್ನೋ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದಿ
ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ಶ್ರವಣಾತ್ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಸದೇವ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಾನೇ ಸತ್ ಶಬ್ದೇನ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಶಬ್ದೇನ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಉಚ್ಯತೇ | ಸತಃ ತದೈಕ್ಷತ
ಇತಿ ಈಕ್ಷತ್ಯಾಖ್ಯಾ ವ್ಯಾಪಾರ ಶ್ರವಣಾತ್ | ಜಡಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಈಕ್ಷಣ ಅಸಮ್ಯವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಪಿ
ಚ ವಿಷ್ಣು ನ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಈಕ್ಷತಿಃ ಮುಖ್ಯತೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ ಕಿಮು ಜಡಸ್ಯ ಇತ್ಯಾಶಯೇನ ಆಹ || ನ
ಇತಿ ||

ಏತೇನ 'ಸೇಮೋ ವೈ ರಾಜಾ ಗಂಧರ್ವೇಷು ಆಸೀತ್' ಇತ್ಯಾದಿವತ್ ಅಭಿಮಾನಿ ವಿವಕ್ಷಯಾ ಈಕ್ಷತಿ
ಉಕ್ತಿರಿತಿ ಪರಾಸ್ತಮ್ | ನನು ನಿರವಕಾಶ ವಿಕಾರಿತ್ವಲಿಂಗೈನ ಈಕ್ಷತಿವ್ಯಪದೇಶೋ ಗೌಣಃ ಕಿಂ ನ

ಸ್ಯಾತ್ | 'ಸತ್ಯಾತ್ ಸಂಜ್ಞಾಯತೇ ಜ್ಞಾನಮ್' ಇತ್ಯಾದೇಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಜ್ಞಾನೋಪಾದಾನತ್ವಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬಹುತ್ವಂ ಚ ಇತಿ ||

ಬಹುಭಾವಸ್ಯ ವಿಕಾರಿತ್ವಂ ವಿನಾ ಏವ ಸ್ವರೂಪಬಹುತ್ವೇನ ಸಾವಕಾಶತವಾತ್ ನ ತದ್ಬಲೇನ
ಈಕ್ಷತೇಃ ಗೌಣತ್ವಂ ಕಲ್ಪಮ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಜಾಯಮಾನೋ ಅವಿಕುರ್ವಾಣಃ| ಅತಃ ಪರಂ
ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಏತತ್ ಸ್ಥಾನಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ಸದಿತಿ ತಸ್ಯೈವ ಏತತ್ ಸ್ಪಷ್ಟತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 13 || ಅ
4 ||

|| ಇತಿ ಸದಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಚನ್ಪಾದಿತ್ಯಾದ್ಯಾಧಾರತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋರುಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚ'ಅಥ ಯದಿದಮಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮ
ಪುರೇ ದಹರಂ ಪುಣ್ಣರೀಕಂ ವೇಶ್ಮ ದಹರೋಽಸ್ಮಿನ್ನನರ ಆಕಾಶಃ'.....' ಕಿಂ ತದತ್ರ
ವಿದ್ಯತೇ.....'

'ಉಭೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವೀ ಅನುರೇವ ಸಮಾಹಿತೇ |
ಉಭಾವಗ್ನಿಶ್ಚ ವಾಯುಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಾಚನ್ಪಮಸಾವುಭೌ |
ವಿದ್ಯುನ್ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ'ಇತ್ಯಾದಿನಾಽಽಕಾಶಸ್ಯ ಪ್ರತೀಯತೇ |

ಸ ಚಾಕಾಶೋ ನ ವಿಷ್ಣುಃ |

ತಸ್ಯಾನ್ತೇ ಸುಷಿರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತೇರಿತಿ

ಅತ್ರ 'ಯೋ ವೇದ ನಿಹಿತಂ ಗುಹಾಯಾಂ' 'ತಸ್ಯಾನ್ತೇ ಸುಷಿರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ' 'ಹೃದಿ ಹ್ಯೇಷ ಆತ್ಮ'
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭಿಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಕಾಶಜೀವೇಷು ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥತ್ವ ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಭಗವತಿ
ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ ವಿಷಯವಾಕ್ಯಂ
ಉದಾಹೃತ್ಯ ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯನ್ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಸೂಚಯತಿ || ಚನ್ಪ ಇತಿ
||

ಏತಸ್ಯ ವಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಚನ್ಪಾದಿತ್ಯ ಆಧಾರತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ತತ್ ಛಿನ್ನೋಗ
ಶ್ರುತೌ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ | 'ಏತಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೇ ದಹರಂ ಪುಣ್ಣರೀಕಂ ವೇಶ್ಮ ದಹರೋ
ಅಸ್ಮಿನ್ನನರ ಆಕಾಶಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಯದನ್ತಃ ತದನ್ವೇಷ್ವವ್ಯಂ ತದ್ವಾವ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯಂ ಇತಿ ತ ಚೇದ್
ಬ್ರೂಯುಃ ಕಿಂ ತದತ್ರ ವಿದ್ಯತೇ ಯದನ್ವೇಷ್ವವ್ಯಂ ಯದ್ವಾ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯಂ ತಿ | ಸ ಬ್ರೂಯಾದ್
ಯಾವಾನ್ ವಾ ಅಯಮಾಕಾಶಃ ತಾವಾನೇಷೋ ಅನುರಹೃದಯ ಆಕಾಶ ಉಭೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ದ್ಯಾವಾ
ಪೃಥಿವೀ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ| ತಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಸಾಧಕ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ ಚ
ಅನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇಯತಾ | ತದ್ ಹೃದಯಪದ್ಮಸ್ಥತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಥ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಉತ್ ಜೀವಸ್ಯ ಇತಿ ಸಂಶಯಃ | ಉಕ್ತಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |

ಸರ್ವಾಧಾರತಯಾ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥತ್ವಂ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಇತಿ ತಾವತ್ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ದಹರೋ
ಅಸ್ಮಿನ್ನಂತರ ಆಕಾಶ ಇತಿ ಹೃತ್ಪದ್ಮೇ ದಹರಾಕಾಶಸ್ಯ ಶ್ರವಣಾತ್ | ತಸ್ಯೈವ ಉಭೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ
ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನನು ಅಸ್ತು ಆಕಾಶಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧಾರತಯಾ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥತ್ವಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಆಕಾಶಃ ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾನ್ ಇತಿ
ನ್ಯಾಯೇನ ವಿಷ್ಣುತ್ವೇ ತಸ್ಯೈವ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ || ನ ಅತ್ರೋಕ್ತ
ಆಕಾಶೋ ವಿಷ್ಣುಃ | ತಸ್ಯಾನ್ತೇ ಸುಷಿರಂ ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಕಾಶಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಾಧಾರತಯಾ
ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥತ್ವೋಕ್ತೇಃ ತತ್ ಸಮಾಕಯಾನಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅಸ್ತು ಆಕಾಶಶಬ್ದೇನ
ಸುಷಿರಮೇವ | ತಸ್ಮಿನ್ ಯದನ್ತಃ ಇತಿ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಯ ಆಕಾಶಗತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಾಧಾರತಯಾ
ಉಚ್ಯತ ಇತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ| ತಥಾ ಹಿ | ತಸ್ಮಿನ್ ಇತ್ಯತ್ರ
ವಿಷ್ಣುತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯೇ ಕಿಂ ತದತ್ರ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಪರಿಹಾರಂ ವಿನಾ
ಯಾವಾನ್ಯಾ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಸಂಭವಃ| ಆಕಾಶ ಪಕ್ಷೇ ತು ಅಸ್ತು ಅನ್ವಯಃ |
ಹೃದಯಾಕಾಶಸ್ಥಂ ಉಪಾಸ್ಯಂ ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಕಿಂ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಂ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಯಾವಾನ್ಯಾ
ಅಯಮಾಕಾಶ ಇತಿ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಆಕಾಶಮೇವ ವಿಶಿಯ ಉಭೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಹಾರ
ಸಂಶ್ಲೇಷಾತ್ | ನ ಚ ಯಾವಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಆಕಾಶಾಖ್ಯೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಾಧಾರತಯಾ
ಪರಿಹಾರೇ ಕಥ್ಯತ ಇತಿ ಅನ್ವಯೋಪಪತ್ತಿಃ | ತಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಇತಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಸುಷಿರಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ ಉಕ್ತಿ ವಿರೋಧಾತ್| ತಸ್ಮಾದ್ ಆಕಾಶಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಾಧಾರತಯಾ
ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥತ್ವಮ್ | ಜೀವಸ್ಯ ವೈ ತದ್ ಭವೇತ್ | ಉತ್ತರತ್ರ 'ಪರಇಷ್ಟೋತಿರುಪ ಸಮುದ್ಯ ಸ್ವೇನ
ರೂಪೇಣ ಅಭಿನಿಷ್ಪದ್ಯತ ಏತ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಹೋವಾಚ' ಇತಿ ಜೀವಸ್ಯ ಯ ಆತ್ಮಾ ಅಪಹತಪಾಪ್ಪಾ
ಇತ್ಯುಕ್ತ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥ ಆತ್ಮತಯಾ ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ದಹರಸ್ಥತ್ವ ಲಿಜ್ಞಾಚ್ಚ| ತದ್ಧಿ ಅಣೋಃ
ಜೀವಸ್ಯೈವ ಯುಕ್ತಂ ನ ಸರ್ವಗತಸ್ಯ ಹರೇಃ| ನ ಚ ಅನ್ವಯಾಭಾವ ದೋಷಃ | ವಿಷ್ಣುಪಕ್ಷೇಽಪಿ
ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಭಗವದಿತರದೇವ ಚನ್ಪಾದಿತ್ಯಾದ್ಯಾಧಾರಾಕ್ಷರಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾನ್ವಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಕ್ಷೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅತ ಆಹ -

ಓಂ ದಹರ ಉತ್ತರೇಭ್ಯಃ ಓಂ || 14-77 ||

'ಯ ಆತ್ಮಾಽಪಹತಪಾಪ್ಪಾ ವಿಜರೋ

ವಿಮೃತ್ಯುರ್ವಿಶೋಕೋಽವಿಜಿಘತ್ಸೋಽವಿಪಾಸಃ ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ಪಃ

ಸೋಽನ್ವೇಷ್ಟವ್ಯ ಸ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯಃ'

ಇತ್ಯಾದಿಭ್ಯ ಉತ್ತರೇಭ್ಯೋ ಗುಣೇಭ್ಯೋ ದಹರೇ ವಿಷ್ಣುರೇವ |

‘ಯೋಽಶನಾಯಾಪಿಪಾಸೇ ಶೋಕಂ ಮೋಹಂ ಜರಾಂ ಮೃತ್ಯುಮತ್ಯೇತಿ’

‘ಸ ಏಷ ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಪಾಪ್ಮಭ್ಯ ಉದಿತಃ’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಹಿ ತೇ ಗುಣಾಃ |

‘ನಿತ್ಯತೀರ್ಣಾಶನಾಯಾದಿರೇಕ ಏವ ಹರಿಃ ಸ್ವತಃ |

ಅಶನಾಯಾದಿಕಾನನ್ಯೇ ತತ್ರಸಾದಾತ್ ತರಂತಿ ಹಿ’ ಇತಿ ಪಾದ್ಮೈ |

ಸಾಪೇಕ್ಷನಿರಪೇಕ್ಷಯೋಶ್ಚ ನಿರಪೇಕ್ಷಂ ಸ್ವೀಕರ್ತವ್ಯಮ್ ||

‘ಸತ್ಯಕಾಮೋಽಪರೋ ನಾಸ್ತಿ ತಮೃತೇ ವಿಷ್ಣುಮವ್ಯಯಮ್ |

ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಮನ್ಯೇಷಾಂ ಭವೇತ್ ತತ್ಕಾಮ್ಯಕಾಮಿತಾ’ ಇತಿ ಚ ಸ್ಕಾನ್ದೇ || 14 ||

ದಹರಪದ್ಮಸ್ಥೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಭವೇತ್ | ಯ ಆತ್ಮಾ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮಾ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಉತ್ತರವಾಕ್ಯೇ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಗುಣಶ್ರವಣಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿಕಂ ಕಥಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯ ಇತಿ || ಅತ್ಯೇತಿ ಅತಿಕ್ರಮ್ಯ ವರ್ತತೇ | ನ ಚ ಆಕಾಶಸ್ಯಾಪಿ ಪಾಪಾದ್ಯಭಾವೇನ ಏತೇ ಗುಣಾ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯ ಅಚೇತನಸ್ಯ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಭಾವೇನ ನಿಷೇಧಾಯೋಗಾತ್ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಚೇತನತ್ವಾದಸ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಾದಿ ಅಯೋಗಾಚ್ಚ | ತಥಾಪಿ ನ ಏತೇ ಗುಣಾ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ರಮಾದಿಷು ಅಪಿ ಸಮ್ಯವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ ||

ನನು ಯಥಾಕಥಂ ದಪಿ ತೇ ಅನ್ಯತ್ರ ಗುಣಾಃ ಸನ್ತೇವ ಅತಃ ಕಥಂ ತೈಃ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಾಪೇಕ್ಷ ಇತಿ || ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದೀನಾಂ ಕಥಂ ದ್ವಾದ್ ಅನ್ಯತ್ರ ವೃತ್ತೌ ಅಪಿ ನ ಕಥಂ ದನ್ಯತ್ರ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಾದಿ ಇತ್ಯಾಶಯೇನ ಆಹ || ಸತ್ಯಕಾಮ ಇತಿ || ಅನೇನ ಆಕಾಶಾಭಿಮಾನಿ ವಿಷಯತಯಾ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಪರಾಸ್ತಮ್ || 14 ||

ಓಂ ಗತಿಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಂ ತಥಾ ಹಿ ದೃಷ್ಟಂ ಲಿಙ್ಗಂ ಚ ಓಂ || 15-78 ||

ಅಹರಹರ್ಗಚ್ಛನ್ತ್ಯ ಏತಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ನ ವಿನ್ದಂತಿ’

ಇತಿ ಸುಪ್ತಸ್ಯ ತದ್ಗತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಶ್ಚೋಚ್ಯತೇ |

‘ಸತಾ ಸೋಮ್ಯ ತದಾ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಸ್ತಂ ಹಿ ಸುಪ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ |

‘ಅರಶ್ಚ ಹ ವೈಣ್ಯಶ್ಚಾರ್ಣವೌ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ’ ಇತಿ ಲಿಙ್ಗಂ ಚ ತಥಾ ದೃಷ್ಟಮ್ |

‘ಅರಶ್ಚ ವೈ ಣ್ಯಶ್ಚ ಸಾಸಮುದ್ರೌ ತತ್ಯೇವ ಸರ್ವಾಭಿಮತಪ್ರದೌ ದ್ವೌ’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ತಲ್ಲಕ್ಷಣತ್ವೇನೋಚ್ಯತೇ || 15 ||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಗತಿ
ಇತಿ || ಅತ್ರ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ಅಹರಹರ್ಗಚ್ಛನ್ಯ ಏತಂ ಇತಿ ಸುಪ್ರಪ್ರಜಾಪ್ರಾಪ್ಯತ್ಯ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್
ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತ್ವೋಕ್ತ್ಯಾ ತದನ್ತರ್ಗತೇ ಬ್ರಹ್ಮಭಸ್ತಶ್ರವಣಾತ್ ಚ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅಯಂ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಸರ್ವಾಶ್ರಯತ್ವಾದಿನಾ ಲೋಕಪದೋಕ್ತಂ ವಾ |

ಸುಪ್ರಪ್ರಾಪ್ಯತ್ಯಂ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ತ ಆಹ || ಸದಾ ಇತಿ || ಸಮ್ಪನ್ನಃ ಸಂಘತಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ತು ವಿಷ್ಣವೇಕಪರ ಇತಿ ಪ್ರಾಗೇವ ಉಕ್ತಮ್ | ಕಿಂ ಚ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ಅರಣ್ಯಾಖ್ಯ
ಸುಧಾಸಮುದ್ರಾಶ್ರಯಲೋಕವತ್ವ ಲಿಂಗಶ್ರವಣಾಚ್ಚ ತದನ್ತರ್ಗತೋ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಸೂತ್ರಶೇಷಂ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅರಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ಅರಣ್ಯಾಶ್ರಯಲೋಕವತ್ವ ಲಿಂಗಶ್ರವಣೇಽಪಿ ಕುತೋ ಅಯಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಚೇತ್ |
ತಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೈಕ ಲಿಂಗತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಹಿ ಶಬ್ದಾಭಿಪ್ರಾಯಂ ಆಹ | ಅರಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಅನೇನ ಅರಣ್ಯಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಸತ್ಯಲೋಕಲಿಂಗಂ ಇತ್ಯಪಿ ಅಪಾಸ್ತಮ್ | ಕ್ಷೀರಾಭಿಮಧ್ಯೇ ಇತಿ ತತ್
ಪ್ರಸಂಘಾತ್ | ಅರಣ್ಯಾಶ್ರಯ ಲೋಕವತ್ವಂ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ನ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಶಂಘಾಪನೋದಾಯ
ತಥಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಯಥಾ ಅಹರಹರ್ಗಚ್ಛನ್ಯ ಏತ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ನ ವಿನ್ದಂತಿ ಇತ್ಯೇತತ್ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥ
ವಿಷಯಂ ತಥಾ ಏತದಪಿ ಲಿಂಗಂ ತನ್ನಿಷ್ಠಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಶ್ರವಣಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಥವಾ
ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಇತಿ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲೋಕತ್ವೋಕ್ತೇಃ ತದನ್ತರ್ಗತೋ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪದಂ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವಾಚೇ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ಅರಶ್ಚ ಇತಿ | ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪದಸ್ಯ
ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಅರಶ್ಚ ಇತಿ ಪ್ರಯೋಗಾದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ತತ್ಪರತ್ವಮೇವ | ತತ್ರಾಪಿ ತತ್ ಕುತಃ |
ಅರಣ್ಯಾಶ್ರಯತಾ ಲಿಂಗಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಯ ಭಗವತ್ ಲೋಕಲಿಂಗತ್ವಂ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಅರಶ್ಚ ಇತಿ || 15 ||

ಓಂ ಧೃತೇಶ್ಚ ಮಹಿಮ್ನೋಽಸ್ಯಾಸ್ಮಿನ್ನುಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ || 16-79 ||

‘ಏಷ ಸೇತುವಿದ್ಯತಿಃ’ ಇತಿ ಧೃತೇಃ ‘ಏಷ ಭೂತಾಧಿಪತಿರೇಣ
ಭೂತಪಾಲಃ’ ಇತ್ಯಾದ್ಯಸ್ಯ ಮಹಿಮ್ನೋಽಸ್ಮಿನ್ನುಪಲಭ್ಯೇಃ |
‘ಏತಸ್ಮಿನ್ನು ಖಲ್ವಕ್ಷರೇ ಗಾಗ್ಯಾಕಾಶ ಓತಶ್ಚ ಪ್ರೋತಶ್ಚ’
‘ಏತಸ್ಯ ವಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಸನೇ ಗಾರ್ಗೀ’
‘ಸ ಹಿ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿಃ ಸ ಹಿ ಸರ್ವಕಾಲಃ ಸ ಈಶಃ ಸ ವಿಷ್ಣುಃ’
‘ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾತ್ಮೇಶ್ವರಮ್’
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರತಿಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಹ್ಯೇಷ ಮಹಿಮಾ |

‘ಸರ್ವೇಶೋ ವಿಷ್ಣುರೇವೈಕೋ ನಾನ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಜಗತಃ ಪತಿಃ’ ಇತಿ ಸ್ಥಾನೇ || 16 ||

ಹೇತ್ವನ್ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥತ್ವಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಧೃತೇಶ್ಚ
ಇತಿ || ಅಥ ಯ ಆತ್ಮಾ ಸೇತುವಿಧೃತಿರೇಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಮಸಮ್ಮೇದಾಯ ಇತಿ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ
ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ ಶ್ರವಣಾಚ್ಚ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅಸೌ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಸ ಸೇತುರಿತಿ ವಕ್ತವ್ಯೇ ಏ,
ಸೇತುರಿತ್ಯುಕ್ತಃ ಶಾಖಾಂತರಾಣಾಮಪಿ ಅತ್ರ ಉಪಸಂಭವಾರ್ಥಮ್ | ಏವಮನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಇತಿ
ಸಮುದಾಯವಿದಃ | ವಿಧೃತಿಃ ಸೇತುರಿತಿ ಧಾರಣ ಸಮರ್ಥ ಆಶ್ರಯಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅಯಂ ನ
ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥ ಇತಿ | ಯ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಃ ಆತ್ಮ ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ಸರ್ವೇ ಪಾಪ್ಮಾನೋ ಅತೋ
ನಿವರ್ತಂತ ಇತಿ ತಲ್ಲಕ್ಷಣತ್ವೋಕ್ತೇಶ್ಚ | ಸಮಾಖ್ಯಯಾ ಅಪಿ ಏತಮರ್ಥಂ ಸಾಧಯತಿ || ವಿಷ ಇತಿ ||

ವಾಜಸನೇಯಕೇ ‘ಯ ವಿಷ್ಣೋಂತರ್ಹೃದಯ ಆಕಾಶಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಶೇತೇ ಸರ್ವಸ್ಯ ವಶೀ’
ಇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತಾ ‘ಏಷ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಏಷ ಭೂತಾಧಿಪತಿರೇಷ ಭೂತಪಾಲ ಏಷ ಸೇತುವಿಧಾರಣಃ
ಏಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಮಸಮ್ಮೇದಾಯ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಹೃದಯೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತತ್ವೇನ ತತ್
ಸಮಾಖ್ಯಾನಾದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ಉಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಸಮಾಖ್ಯಾಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೋಽಪಿ
ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ | ಅಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವಾದಿ ವಿಷ್ಣುಮಹಿಮ್ನಃ ಶ್ರವಣಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಯದುಕ್ತಂ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್ ವಿಷ್ಣುರಸೌ ಇತಿ ತತ್ರ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ
ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವ ನಿಶ್ಚಾಯಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏತಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ || ಏತಸ್ಯ ಇತಿ ಪ್ರತೀಕಗ್ರಹಣೇನ
ಬಹುವಾಕ್ಯಾನಿ ಸೂಚಯತಿ |

ನನು ಸಮಾಖ್ಯಾ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಃ ಸರ್ವೇಶ್ವರತ್ವಾದಿ ಮಹಿಮಾ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಹಿ
ಇತಿ || ವಿಶ್ವಂ ಅಚೇತನಮ್ | ವಿಷ್ಣೋರಿವ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಅಯಂ ಮಹಿಮಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯದ
ಆಹ || ಸರ್ವೇಶ ಇತಿ || 16 ||

ಓಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ ಓಂ || 17-80 ||

‘ತತ್ರಾಪಿ ದಹಂ ಗಗನಂ ವಿಶೋಕಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಯದಂತಸ್ತುದುಪಾಸಿತವ್ಯಮ್’ ಇತಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ | ತದಂತಸ್ಥಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾನ್ನ ಸುಷಿರಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ || 17 ||

ಯುಕ್ತಂತರೇಣ ವಿಷ್ಣೋಃ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥಸಾಧಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ ಇತಿ ||
‘ದಹರಂ ವಿಪಾಪಂ ಪರವೇಶ್ಚಭೂತಂ ಯತ್ ಪುಣ್ಣೀರಿಕಂ ಪುರಮಧ್ಯಸಂಸ್ಥಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ದಹರಂ’
ಇತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥತ್ವ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ ಸ ಏವ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

‘ದಹರೋಽಸ್ಮಿನ್ನಂತರ ಆಕಾಶಃ’ ಇತಿ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥಾಕಾಶೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ
ಸುಷಿರಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯೇತದ್ ಅನೇನೈವ ನಿರಂತಂ ಭವತಿ | ಪುಣ್ಣೀರಿಕೇ ದಹರಂ ಗಗನಂ
ತಸ್ಮನಿನ್ ವಿಶೋಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ |

‘ದಿವ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೇ ಹ್ಯೇಷ ವ್ಯೋಮ್ನಿ ಆತ್ಮಾ ಸಮೃತಿಷ್ಠಿತ’ | ‘ಯ ಏಷೋಽನ್ತರಹೃದಯ
ಆಕಾಶಸ್ತಸಮಿನ್ನಯಂ ಪುರುಷಃ’ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ | ಅನ್ವಯಾಭಾವಃ ತರ್ಹಿ ಭವೇದ್ ಇತಿ ಚ ನ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಹಿ | ತಸ್ಮಿನ್ ಯದನ್ತರಿತ್ಯತ್ರ ಹೃತ್ತದೃಗ್ನ ಆಕಾಶಗತಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ವೇಷ್ವವ್ಯಂ
ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ಬ್ರಹ್ಮಪುರಪದೇನೈವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಮಿತಿಸಿದ್ಧೇಃ | ತಥಾ ಚ ಕೀದೃಶಂ ತದಿತಿ ಭಾವೇನ ಕಿಂ
ತದತ್ರ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ತತ್ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಣಪರತಯಾ ಯಾವಾನ್ವಾ ಅಯಮಾಕಾಶ
ಇತ್ಯಾದಿ ವಕ್ಯಾನ್ವಯಃ |

ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಅನ್ವೇಷವ್ಯತಯಾ ಉಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಅನ್ತರ್ಹೃದಯೇ ಯಾವಾನೇಷ ಆಕಾಶಃ ತಾವಾನ್
ಸರ್ವೋಽಪಿ ವಿದ್ಯತೇ | ತತಾಧಾರತಯಾ ವೃಥಿವ್ಯಾದಿಕಂ ಚ ಸಮಾಹಿತಮ್ | ನಷ್ಟೇಽಪಿ ದೇಹೇ
ನ ನಶ್ಯತಿ ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿಗುಣಂ ಚ ಇತಿ | ಅಥವಾ ಹೃತ್ತದೃಗತ ಆಕಾಶಸ್ಥಂ ಅನ್ವೇಷ್ವವ್ಯಂ
ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ಉಕೇತೇ ಕಿಂ ತದತ್ರ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಯಾವಾನ್ ಬಹಿಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ
ಆಕಾಶಾಖ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ತಾವಾನ್ ಹೃದಯ ಪದ್ಮಾಕಾಶೇ ವಿದ್ಯತೇ | ಸಚ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಆಶ್ರಯತ್ವಾತ್
ಶರೀರನಾಶೇನಾಪಿ ಅನಾಶ್ಯತ್ವಾದ್ ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮತ್ವಾದೇಶ್ಚ ಅನ್ವೇಷ್ವವ್ಯ ಇತಿ ಅನ್ವಯ
ಉಪಪ್ತೇಃ |

ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಪದಪ್ರಯೋಗಾತ್ ಆತ್ಮಾ ನ ವಿಷ್ಣುಃ | ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಪೂರ್ಣತ್ವಾತ್ ಪುರಂ ಇತಿ
ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಏತತ್ ಶಬ್ದೇನ ಶರೀರಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ನ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಶರೀರನಾಶೇನ ಅಸ್ಯ
ಅವಿನಾಶೋಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಆಕಾಶಪದೇ ಅನ್ವಯೋಽಸ್ತಿ | ದಹರಾಕಾಶಸ್ಥಂ ಉಪಾಸ್ಯಂ ಉತ್ಯುಕ್ತೇ ಕಿಂ
ತದತ್ರ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಯಾವಾನ್ವಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಅನ್ವಯ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಹಿ
ದಹರಾಕಾಶಸ್ಥೋ ವ್ಯಾಪ್ತಾಕಾಶೋ ಅನ್ವೇಷ್ವವ್ಯ ಇತಿ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ತದಭಾವಾದ್ ಅಯೋಗಾಚ್ಚ
| ನಾಪಿ ದಹರಾಕಾಶಮೇವ ವಿಶಿಷ್ಯ ಉಭೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಹಾರ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ದಹರಸ್ಯ
ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಾಯೋಗಾತ್ ಮುಖ್ಯತಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾಂ ಅನಪಾಸ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ | ನನು ಏವಂ ಹೃತ್ತದೃಗತ
ಆಕಾಶಸ್ಥೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧರತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇಽಪಿ ಸುಷಿರ
ಧ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾತ್ | ತತ್ರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸುಷಿರಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತದ್
ಇತಿ ||

ನ ಚ ಏವಂ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇಽಪಿ ಸುಷಿರಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಮನ್ನಿರೇ ಮಣಿಮಾಲಾ ಇತ್ಯತ್ರ ಮನ್ನಿರ
ಪದೇನ ತದನ್ತಃಸ್ಥ ಮಜ್ಞೇಷಾ ವಿವಕ್ಷಾವತ್ ಸುಷಿರಶ್ರುತೇರಪಿ ತದನ್ತಃಸ್ಥ ಭಗವದಪೇಕ್ಷಯಾ
ವ್ರವೃತ್ತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 17 ||

ಓಂ ಇತರಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ಸ ಇತಿ ಚೇನ್ನಾನಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ || 18-81 ||

‘ಪರಂಜ್ಯೋತಿರುಪಸಮ್ಪದ್ಯ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣಾಭಿನಿಷ್ಠದ್ಯತೇ’

‘ಏಷ ಆತ್ಮೈತಿ ಹೋವಾಚ’ ಇತಿ ಜೀವಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ಸ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |

ತಸ್ಯ ಸ್ವತೋಽಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್ || 18 ||

ಭಗವತೋ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಇತರ ಇತಿ ||

‘ಪರಶ್ಚೋತಿರುಪಸಮ್ಭದ್ಯ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ಅಭಿನಿಷ್ಠದ್ಯತೇ’ ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ‘ಏಷ ಆತ್ಮೇತಿ
ಹೋವಾಚ’ ಇತಿ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಾತ್ಮತಯಾ ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ಜೀವ ಏವ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಜೀವೋ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಃ | ಹೃತ್ಪದ್ಮಶ್ಚೇ
ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಗುಣಶ್ರುವಣಾತ್ ತೇಷಾಂ ಜೀವೇ ಅಸಮ್ಭವತಾ| ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಮುಕ್ತೇವೇ
ತತ್ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಜೀವ ಏವ ಭಾವಭಾವೇನ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ
ತದಸಮ್ಭವಾತ್ | ಅತಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿಗುಣೋ ಹರಿರೇವ ಹೃತ್ಪದ್ಮಗತ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 18 ||

ಓಂ ಉತ್ತರಾಚ್ಚೇದಾವಿಭೂತಸ್ವರೂಪಸ್ತು ಓಂ || 19-82 ||

‘ಸ ತತ್ರ ಪರ್ಯೇತಿ ಜಕ್ಷನ್ ಕ್ರೀಡನ್ ರಮಮಾಣಃ’ ಇತ್ಯಾದುತ್ತರವಚನಾಜೀವ
ಏವೇತಿ ಚೇನ್ನ | ತತ್ರ ಹಿ ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರಸಾದಾದಾವಿಭೂತಸ್ವರೂಪೋ ಮುಕ್ತ ಉಚ್ಯತೇ
| ಯತ್ರ ಸಾದಾತ್ ಸ ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ಸ ಭಗವಾನ್ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ || 19 ||

ಜೀವಸ್ಯ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದ್ಯಸಮ್ಭವಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ
ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉತ್ತರಾದಿತಿ ||

‘ಏಷ ಸಮ್ಭಸಾದೋಽಸ್ಮಾತ್ ಶರೀರಾತ್ ಸಮುತ್ಥಾಯ’ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಜೀವಸ್ಯ ‘ಸ ತತ್ರ ಪರ್ಯೇತಿ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವ ಪ್ರತೀತೇಃ ತತ ಏವ ವಿಶೋಕತ್ವಾದಿ ನಿಧೇಃ ಉಕ್ತ ಗುಣಾಸಮ್ಭವಾತ್
ಸ ಏವ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ನಿಷ್ಕಾಹಾರೇಣ ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ನ ವಾಕ್ಯಬಲೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಗುಣಾನ್
ಸಂಭಾವ್ಯ ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಂ ತದ್ವಾಕ್ಯೇ ಮುಕ್ತಜೀವಸ್ಯ ಉಚ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ
ಅಭಿನಿಷ್ಠದ್ಯತೇ ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ | ಹೃತ್ಪದ್ಮಸ್ಥಸ್ಯ ಚ ದೇಹಾನ್ತರ್ವರ್ತಿಯಾ ಮುಕ್ತತ್ವ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ
ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಮುಕ್ತವಿಷಯತ್ವೇಽಪಿ ಏತದ್ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಜೀವತ್ವೇನ ಅಸ್ತೇವ ಜೀವೇ
ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಸಮ್ಭವೋ ಅತೋ ಜೀವ ಏವ ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮಾದಿ ಗುಣೋ
ಹೃತ್ಪದ್ಮಗತತಯಾ ಭಾವಿಭಾವೇನ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ | ಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದಾದೇವ
ತದ್ಗುಣಾವಿಭಾವೇನ ಸ್ವತೋ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಅಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಅತ್ರ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ತದ್ಗುಣತ್ವಮೇವ ಉಚ್ಯತೇ ನ ತು ಪರಮೇಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಂ ಅತಃ ತತ್ ಸ್ವತಃ
ಏವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯದಿತಿ ||

ನ ಅತ್ರ ಮುಕ್ತಗುಣಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಪರಮೇಶ್ವರಾಧೀನತ್ವೇಕ್ತಿಃ ಅಭಾವಃ | ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಗುಣ
ಪ್ರದಾತೃತಯಾ ಪರಇಷ್ಟೋತಿರುಪಸಮ್ಯದ್ಯ ಇತಿ ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯೋಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು
ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ರಸಾದಾದಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಅಸ್ತೇವ ತದ್ಗುಣಜಾತಂ ಭೂತ್ವಾ
ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿಗುಣೋ ಭವತಿ ಸ ಭಗವಾನೇವ | ದಾತೃಪ್ರತಿಗ್ರಹೀತೋಃ ದಾತುರೇವ
ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಮುಖ್ಯಸ್ಯೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ || 19 ||

ಓಂ ಅನ್ಯಾರ್ಥಶ್ಚ ಪರಾಮರ್ಶಃ ಓಂ || 20-83 ||

‘ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ಜೀವೋಽಭಿನಿಷ್ಠದ್ಯತೇ ಸ ಏಷ ಆತ್ಮಾ’ ಇತಿ
ಪರಮಾತ್ಮಾರ್ಥಶ್ಚ ಪರಾಮರ್ಶಃ || 20 ||

ಅಮುಖ್ಯಾ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿಗುಣೋಽಪಿ ಜೀವಃ ಪರಾಮರ್ಶಬಲೇನ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥಾತ್ಮಾ ಕಿಂ ನ
ನ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ಯ ಇತಿ ||

ಭವೇದೇತದ್ ಯದಿ ಏಷ ಇತಿ ಜೀವಂ ಪರಮೃಶ್ಯ ತಸ್ಯ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥತ್ವಂ ವಿಧೀಯೇತ | ನ ಏತದನ್ತಿ
ಯಂ ಪರಇಷ್ಟೋತಿರಾಖ್ಯಂ ಭಗವಂತಂ ಅಭಿಸಂಪ್ಯ ಜೀವಃ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣ ಅಭಿನಿಷ್ಠದ್ಯತೇ ಸ
ಏಷ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮೇವ ಏಷ ಇತಿ ಪರಾಮೃಶ್ಯ ತಸ್ಯ ಆತ್ಮತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ಅತೋ
ಜೀವೇ ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಅಸಮ್ಯವತಾತ್ ಪರಾಮರ್ಶಸ್ಯ ಚ ಈಶ್ವರಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ಸ ಏವ
ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿಗುಣೋ ಹೃತ್ವದ್ಮಸ್ಥ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಉಭಯಥಾಪಿ ಸಮ್ಯವೇ
ಕುತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾರ್ಥತಾ ಪರಾಮರ್ಶಸ್ಯ ಇತಿ || ನಿರವಕಾಶೋಕ್ತ ಅನೇಕ ಹೇತುಬಲಾದೇವ ||
20 ||

ಓಂ ಅಲ್ಪಶ್ರುತೇರಿತಿ ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 21-84 ||

‘ದಹರ’ ಇತ್ಯಲ್ಪಶ್ರುತೇರ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ | ‘ನಿಜಾಯ್ಯತ್ವಾದೇವಂ ವ್ಯೋಮವಚ್ಚ’
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾತ್ ‘ಏಷ ಮ ಆತ್ಮಾನರ್ಹದಯೇ ಜ್ಯಾಯನ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾಚ್ಚ || 21 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಲ್ಪ ಇತಿ
|| ಯದುಕ್ತಂ ಜೀವೇ ಅಸಮ್ಯಾವಿತ ಗುಣಶ್ರಾವಣಾದ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಹೃದಯಪದ್ಮಸ್ಥೋ ನ ಜೀವ ಇತಿ
ತದಯುಕ್ತಮ್ | ‘ದಹರೋಽಸ್ಮಿನ್ನನ್ತರ ಆಕಾಶಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಯದನ್ತಃ’ ಇತಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ
ಅಸಮ್ಯಾವ್ಯಮಾನ ಜೀವಲಿಂಗಸ್ಯ ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನಸ್ಥಿತತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ |

ನಿಜಾಹಾರೇಣ ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನಸ್ಥಿಶ್ರುತಿಃ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಅನುಪಪನ್ನಾ | 'ನಿಜಾಯ್ಯತ್ವಾದೇವಂ ವ್ಯೋಮವತ್' ಇತ್ಯತ್ರ ಸರ್ವಗತಸ್ಯಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ
ವ್ಯೋಮವದ್ ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನಸ್ಥಿತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ವ್ಯೋಮವದ್ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನಸ್ಥಿತಿಃ ಯುಕ್ತಾ| ಸರ್ವಗತಸ್ಯಾಪಿ ವ್ಯೋಮೋ ಅಂಶತೋ ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನಸ್ಥಿತಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ|
ನ ಚ ತಥಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಪಪತ್ತಿಃ | ತಸ್ಯ ಅಂಶತೋಽಪಿ ಸರ್ವ ಗತತ್ವಾತ್ ಯಾವಾನ್ವಾ ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ
ಚ ಇತ್ಯತಃ ಸೂತ್ರಶೇಷಂ ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಏಷ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಗತತಯಾ ಏವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಲ್ಪಸ್ಥಾನಸ್ಥಿತಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ| ಏಷ ಮ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ
ಸರ್ವಜ್ಞಾಯಸ್ತ್ವೇನೈವ ಹೃದಯಸ್ಥತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ನ ಚ ಏತದ್ ಯುಕ್ತವಿರುದ್ಧಮ್ |
'ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿರುದ್ಧ ಗತಯೋಽಪಿ ಅನಿಶಂ ಪತನ್ತಿ' ಇತ್ಯಾದೇಃ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಹೃತ್ಪದ್ಧಸ್ಥಃ
ಸರ್ವಾಧಾರಶ್ಚ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 21 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ದಹರಾಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಯಃ ಪರಮೇಶ್ವರಗುಣಾ ಉಕ್ತಾಃ |

'ತೇಷಾಂ ಸುಖಂ ಶಾಶ್ವತಂ ನೇತರೇಷಾಮ್'
'ತದೇತದಿತಿ ಮನ್ಯಂತೇಽನಿದೇಶ್ಯಂ ಪರಮಂ ಸುಖಮ್'

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಜ್ಞಾನಿಸುಖಸ್ಯಾಪ್ಯನಿದೇಶ್ಯತ್ವಮಜ್ಞೇಯತ್ವಂ ಚೋಚ್ಯತ ಇತ್ಯತೋ
ವಕ್ತಿ-

ಅತ್ರ ಅನುಕೂಲೈನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣತ್ವಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಭಗವತಿ ಜ್ಞಾನಿಸುಖೇ ಚ ಸುಖಶಬ್ದವೃತ್ತಾ
ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ
ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯನ್ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಶಯತಿ || ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಯಃ ಇತಿ
||

ಪೂರ್ವಂ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಾದಿಗುಣಾಃ ಪರಮೇಶ್ವರಸಯ್ ಉಕ್ತಾಃ | ತೇಷಾಂ ಅದೃಶ್ಯತ್ವ ಅಜ್ಞೇಯತ್ವೇ
ಕಸ್ಯಚಿದ್ ಅನುಕೂಲೈನಗೃಹ್ಯಮಾಣಸ್ಯ ಕಾರಕೇ ಕಥ್ಯೇತೇ | 'ತದೇತದಿತಿ ಮನ್ಯಂತೇ
ಅನಿದೇಶ್ಯಂ ಪರಮಂ ಸುಖಮ್ | ಕಥಂ ನು ತದ್ವಿಜೀನೀಯಾಂ ಇತಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ
ಪ್ರಾರ್ಥಿತತ್ವಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಅನ್ಯನಿಷ್ಠತ್ವೇ ಅನಿದೇಶ್ಯತ್ವಂ ನ ಭವತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಅಜ್ಞೇಯತ್ವಂ ಚ
ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇತವ್ಯತ್ವಮ್ | ತದ್ ಅನುಕೂಲೈನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣತ್ವಂ
ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಪ್ರಾಗುತ್ತ ಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ |
ಜ್ಞಾನಿಸುಖಸ್ಯ ತಲ್ಲಿಙ್ಗಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ| ಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾ ಏಕಂ ರೂಪಂ ಬಹುಧಾ ಯಃ
ಕರೋತಿ| ತಮಾತ್ಮಸ್ಥಂ ಯೇನುಪಶ್ಯಂತಿ ಧೀರಾಃ ಇತಿ ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ

ಭಗವತೋಽಪಿ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ತತ್ ಪರಾಮರ್ಶೋ ಅಯಂ ಅಸ್ತು ಇತಿ | ತಸ್ಯ ನಪುಂಸಕ
ಸುಖಶಬ್ದೇನ ಅಪ್ರಕೃತಸ್ಯ ತದಿತ್ಯಾದಿ ಪರಾಮರ್ಶಾಯೋಗಾತ್ | ನಮ್ಭವತ್ ಸಮೀಪಸ್ಥ
ಪರಾಮರ್ಶಂ ವಿಹಾಯ ದೂರಸ್ಥ ಪರಾಮರ್ಶಗ್ರಹಣೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ ಚ | ಅತೋ
ಜ್ಞಾನಿಸುಖಸ್ಯೈವ ಆನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯೈವ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯತ್ವಾದಿ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಓಂ ಅನುಕೃತೇಸ್ತಸ್ಯ ಚ ಓಂ || 22-85 ||

‘ತಮೇವ ಭಾನ್ತಮನುಭಾತಿ ಸರ್ವಮ್’ ಇತ್ಯನುಕೃತೇಃ,
‘ತಸ್ಯ ಭಾಸಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಭಾತಿ’
ಇತಿ ವಚನಾಚ್ಚ ಪರಮಾತ್ಮವಾನಿರ್ದೇಶ್ಯಸುಖರೂಪಃ |
ನ ಹಿ ಜ್ಞಾನಿಸುಖಮನುಭಾತಿ ಸರ್ವಮ್ | ನ ಚ ತದ್ಭಾಸಾ |

‘ಅಹಂ ತತ್ತೇಜೋ ರಶ್ಮಿನ್’ ಇತಿ ನಾರಾಯಣಭಾಸಾ ಹಿ ಸರ್ವಂ ಭಾತಿ || 22 ||

ಕಥಂ ನು ತದ್ವಿಜಾನೀಯಾಂ ಇತಿ ಆನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣೋ ವಿಷ್ಟುರೇವ | ನ ಚ ಸುಖಶ್ರುತಿ
ವಿರೋಧ | ಪರಮಂ ಸುಖಂ ಇತಿ ಸುಖಶ್ರುತೇರಪಿ ತತ್ ಪರತ್ವಾತ್ | ತೇಷಾಂ ಸುಖಂ ಇತಿ ಜ್ಞಾನಿ
ಸುಖಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯೈವ ತದೇತದಿತಿ ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ನ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ |
ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ ಇತ್ಯಾದೌ ಪರಮಾತ್ಮನೋಽಪಿ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಪರಮಾತ್ಮನೋ
ನಪುಂಸಕಸುಖಶಬ್ದೇನ ಅಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ತದೇತದಿತಿ ಪರಾಮರ್ಶಾಯೋಗ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಯದನಿರ್ದೇಶ್ಯಂ ಪರಮಂ ಸುಖಂ ಕಥಂ ನು ತದ್ವಿಜಾನೀಯಾಂ ಇತಿ ಆನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗೃಹ್ಯಂತಿ
ತದನಿರ್ದೇಶ್ಯಂ ಸುಖಂ ಏತತ್ ಪ್ರಕೃತ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ರೂಪಂ ಇತಿ ಮನ್ಯಂತ ಇತಿ ವಾಕ್ಯ
ಯೋಜನೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಸಮೀಪಸ್ಥಪರಾಮರ್ಶಂ ವಿಹಾಯ ಕಥಂನಿರ್ದೇವ
ದೂರಸ್ಥಗ್ರಹಣೇ ಕಾರಣಾಭಾವ ತಿ | ತಮೇವ ಭಾನ್ತಂ ಅನುಭಾತಿ ಸರ್ವಮ್ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷೇ
ಸೂರ್ಯಾದೀನಾಂ ಏತದಧೀನ ಪ್ರಕಾಶಶ್ರವಣಾತ್ ತಸ್ಯ ಭಾಸಾ ಇತಿ ಸರ್ವಜಗತಃ ತತ್
ಪ್ರಭಾಪ್ರಕಾಶ್ಯತ್ವ ಪ್ರತೀತೇಶ್ಚ | ಅತಃ ಸಮೀಪೋಕ್ತ ಪರಿತ್ಯಾಗೇ ಕಾರಣಸದ್ಭಾವೇನ ದೂರೋಕ್ತ
ಪರಮಾತ್ಮ ಗ್ರಹಣೋಪಪತ್ತೇಃ ತಸ್ಯ ಚ ಸುಖರೂಪತ್ವ ಅತಿಶಯೇನ ನಪುಂಸಕ ಸುಖಶ್ರುತಿ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ವಿಷ್ಟುರೇವ ಆನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣ ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ನನು ಏತದಧೀನತಯಾ ಸೂರ್ಯಾದೀನಾಂ ಭಾನೋಕ್ತೌ ಏತಸ್ಯ ಸರ್ವಜಗತ್
ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವೋಕ್ತೌ ಚ ಕುತಃ ಸಮೀಪೋಕ್ತ ಜ್ಞಾನಿಸುಖ ಪರಾಮರ್ಶ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ
ಹಿ ಇತಿ |

ಸರ್ವಂ ಸೂರ್ಯಾದಿಜಗತ್ ಭಾತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅಸ್ತು ಏತದುಭಯಂ ಜ್ಞಾನಿಸುಖೇ
ಅನುಪಪನ್ನಂತಥಾಪಿ ಕುತೋ ಅನೇನ ಪರಮಾತ್ಮಗ್ರಹಣಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಹಂ ಇತಿ ||

ಏತದುಭಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಿಸುಖೇ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸಮ್ಭವಾದ್ ದೂರೋಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ
ಸಮೀಪೋಕ್ತ ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಗ್ರಹಣಂ ಇತಿ ಭಾವಃ| ತದುಕ್ತಂ 'ವ್ಯವಧಾನೇನ ಅನ್ವಯೋಽಪಿ
ಯೋಗ್ಯತಾವೇಕ್ಷಯಾ ಭವೇದಿತಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ರಶ್ಮಿದಿತಿ ಸೂರ್ಯಾದಿತೇಜನಸಾಂ
ನಾರಾಯಣಾ ಧೀನತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ| ತೇಜ ಇತಿ ಸರ್ವಜಗತ್ ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವಂ ನಾರಾಯಣಾಭಾಸಾ
ತದಧೀನಭಾಸಾ ತಧೀಯಭಾಸಾ ಚ ಸರ್ವಂ ಸೂರ್ಯಾದಿಜಗಚ್ಚ ಭಾತಿ ಪ್ರಕಾಶತೇ ಪ್ರಕಾಶ್ಯತೇ
ಚ || 22 ||

ಓಂ ಆಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ || 23-86 ||

'ಯದಾದಿತ್ಯಗತಂ ತೇಜೋ ಜಗದ್ಭಾಸಯತೇಽಖಿಲಮ್ |
ಯಚ್ಚನ್ವಮಸಿ ಯಚ್ಚಾಸ್ತೌ ತತ್ತೇಜೋ ವಿಧಿ ಮಾಮಕಮ್' ಇತಿ
'ನ ತದ್ಭಾಸಯತೇ ಸೂರ್ಯೋ ನ ಶಶಾಂಜೋ ನ ಪಾವಕಃ|
ಯದ್ಗತ್ವಾ ನ ನಿವರ್ತನೇ ತದ್ಭಾಮ ಪರಮಂ ಮಮ' ಇತಿ ಚ || 23 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಏತತ್ ಶ್ರೂಯತೇಽಪಿ ತು ಸ್ಮರ್ಯತೇಽಪಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಮದಧೀನಂ ಮದೀಯಂ ಚ |
ಕಿಂ 'ನ ತತ್ರ ಸೂರ್ಯೋ ಭಾತಿ ನ ಚನ್ವತಾರಕಂ ನೇಮಾ ವಿದ್ಯುತೋ ಭಾನ್ತಿ ಕುತೋ
ಅಯಮಗ್ನಿಃ' ಇತಿ ಆನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣತ್ವ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಅಪ್ರಕಾಶ್ಯತ್ವಂ ಉತ್ಯತೇ | ತಚ್ಚ
ವಿಷ್ಣೋಹೇವ ಸ್ಮರ್ಯತೇ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ ಇತಿ ಸೂತ್ರಸ್ಯ ಅರ್ಥಾನ್ತರಂ
ಅಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ತಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ನ ತದ್ ಇತಿ ||

ಧಾಮ ಸ್ವರೂಪಮ್ | 'ತೇಜಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಗೃಹಂ ಪ್ರಜ್ಞೈಃ ಧಾಮೇತಿ ಗೀಯತೇ'
ಇತ್ಯಭಿಧಾನಾತ್ | ಯುಕ್ತಿಸಮುಚ್ಚಯೇ ಅಪಿಪದಮ್ | ನ ಚ ಮನ್ವವ್ಯಂ ನ ತತ್ರ ಸೂರ್ಯೋ ಭಾತಿ
ಇತ್ಯಾದಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗೈನ ಪ್ರಕೃತ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಏವ ಉಚ್ಯತೇ ನ ತು ಆನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣಸ್ಯ|
ಅತಃ ತತ್ ಜ್ಞಾನಿಸುಖಂ ಇತಿ ಗ್ರಹಣೇಽಪಿ ಬಾಧಕಾಭಾವ ಇತಿ ಕಿಮು ಭಾತಿ ನ ಭಾತಿ ವಾ ಇತಿ
ಪ್ರಕೃತಸ್ಯೈವ ನ ತತ್ರ ಇತಿ ಅನುಸನ್ಧಾನ ಪ್ರತೀತೇಃ| ಯಸ್ಯ ಏವಂ ಸುಖರೂಪಂ ತತ್ರ ಇತಿ
ವಾಕ್ಯಯೋಜನ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ | ದೂರೋಕ್ತಗ್ರಹಣೇ ಬಿಭ್ಯತೋ ಅತಿದೂರೋಕ್ತಗ್ರಹಣೇ ಕಥಂ ನ
ಭೀತಿಃ | ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯತ್ವಾದ್ಯಯೋಗಾಚ್ಚ| ತಸ್ಮಾದ್ ಆನುಕೂಲ್ಯೇನ ಗೃಹ್ಯಮಾಣೋ ಹರಿರೇವ ಇತಿ
ತಸ್ಯೈವ ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 23 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಅನುಕೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ವಿಷ್ಣುರೇವ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ

‘ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಾಣಮುನ್ನಯತ್ಯಪಾನಂ ಪ್ರತ್ಯಗಸ್ಯತಿ |
ಮಧ್ಯೇ ವಾಮನಮಾಸೀನಂ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಉಪಾಸತೇ’

ಇತಿ ಸರ್ವದೇವೋಪಾಸ್ಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಸ ಚ

‘ಏವಮೇವೈಷ ಪ್ರಾಣ ಇತರಾನ್ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪೃಥಗೇವ ಸನ್ನಿಧತ್ತೇ’
‘ಯೋಽಯಂ ಮಧ್ಯಮಃ ಪ್ರಾಣಃ’ ಕುವಿದಙ್ಗ

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಪ್ರಾಣವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕತ್ವಾನ್ಮಧ್ಯಮತ್ವಾತ್ ಸರ್ವದೇವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ
ವಾಯುರೇವೇತಿ ಪ್ರತೀಯತೇ |

ಅತ್ರ ಪ್ರೇರಕತ್ವಸಾಮ್ಯೇನ ಭಗವತಿ ವಾಯೌ ಚ ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ಈಶಾನನಾಮೋ ವಿಷ್ಣೌ
ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ಚ
ಸೂಚಯತಿ || ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ || ‘ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ’ ಇತಿ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಂ ಈಶಾನಸ್ಯ ಕಾರಕೇ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಅಜ್ಞಷ್ಟಮಾತ್ರಃ ಪುರುಷೋ
ಮಧ್ಯ ಆತ್ಮನಿ ತಿಷ್ಠತಿ| ಈಶಾನೋ ಭೂತಭವ್ಯಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ‘ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಾಣ’ ಇತ್ಯಾದೌ
ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಉಪಾಸತೇ ಇತಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೋಪಾಸನಯೋಃ ಐಕ್ಯಾತ್| ಶ್ರವಣಾದಿರೂಪ ವಿಚಾರೋ
ಹಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಉಚ್ಯತೇ | ಉಪಾಸನಾ ಚ ಸಾ ಏವ | ಯದಾಹುಃ| ‘ಸೋಪಾಸನಾ ಚ ದ್ವಿವಿಧಾ
ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಸ್ವರೂಪಿಣೀ| ಧ್ಯಾನರೂಪಾ ಪರಾ ಚೈವ ತದಂಧಂ ಧಾರಣಾದಿಕಮ್ ’ ಇತಿ | ಸ ಯ
ಯದಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಂ ಚ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಪ್ರಸಜ್ಯತೇ | ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ
ನಿರ್ಣಯಃ| ಸ ಈಶಾನೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುವರ್ವಾಯುರ್ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಪ್ರಾಗುಕ್ತ
ಸಾಧಾರಣ್ಯಮೇವ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಈಶಾನಶಬ್ದಸ್ಯ ರುದ್ರೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ ಅಪಿ ತದ್ವಿಷಯ
ಸಂಶಯೇ ಸರ್ವದೇವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಲಿಂಗಭಿಯಾ ಗರ್ಭಸ್ತ್ರಾವಣೈವ ನಿವೃತ್ತಃ | ಯ ಉನ್ನಯತಿ ತಂ
ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ ಚ ಇತಿ ||

ಸ ಚ ಈಶಾನೋ ವಾಯುರೇವ ಭವೇತ್ | ಈಶಾನಸ್ಯ ಉರ್ಧ್ವಂ ಪ್ರಾಣಮುನ್ನಯತಿ ಇತಿ
ವಾಕ್ಯೇ ಪ್ರಾಣವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕತ್ವ ಮಧ್ಯಮತ್ವ ಸರ್ವದೇವೋಪಾಸ್ಯತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್ | ಸ ಚ ಏತತ್
ಲಿಂಗಶ್ರವಣೇಽಪಿ ಕುತೋ ಅಯಂ ವಾಯುಃ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತಿ ‘ಯಥಾ ಸಮ್ರಾಡೇವ
ಅಧಿಕೃತಾನ್ ವಿನಿಯುಜ್ಞ ಏತಾನ್ ಗ್ರಾಮಾನ್ ಅಧಿತಿಷ್ಠಸ್ಯ ಏತಾನ್ ಗ್ರಾಮಾನ್ ಇಧಿತಿಷ್ಠಸ್ಯ
ಇತ್ಯೇವಮೇವ ಏಷ ಪ್ರಾಣ ಇತರಾನ್ ಪ್ರಾಣಾನ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಗೇವ ಸನ್ನಿಧತ್ತೇ’ ಇತಿ
ಪ್ರಾಣವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕತ್ವಸ್ಯ ವಾಯುಲಿಂಗತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್| ‘ಅಥೇವಮೇವ ನಾಪೋದ್ಯೋಽಯಂ
ಮಧ್ಯಮಃ ಪ್ರಾಣಃ’ ಇತಿ ಮಧ್ಯಮತ್ವಸ್ಯ ತದ್ಧರ್ಮತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಕುವಿದಙ್ಗ ಇತಿ ತಸ್ಯ
ಸರ್ವದೇವೋಪಾಸ್ಯತ್ವ ಪ್ರತೀತೇಶ್ಚ. ಅತೋ ವಾಯ್ವೇಕನಿಷ್ಠ ಲಿಂಗ ಶ್ರವಣಾದ್ ಈಶಾನೋ
ವಾಯುರೇವ ಇತಿ ಹೇತೋಃ ತಸ್ಯೈವ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಮ್ | ಸ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ನ ಇದಂ ಅನಿಷ್ಠಂ

ವಾಯೋರಪಿ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತಾ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾದ್ ವಿಷ್ಣುಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಅಬಾಧಾದ್ ಇತಿ | ವಾಯೋಃ ಸರ್ವದೇವಾಪಾಸ್ಯತ್ವೇ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷದಾತ್ಯತ್ವ ಆಪಾತಾತ್ | ನ ಹಿ ಪ್ರಾಪ್ತಸಮಸ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯಾಣಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಮಸ್ತಿ| ತಥಾ ಚ ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಜಿಜ್ಞಾಸಾನಿಯಮೇನ ಇತಿ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯ ಇತಿ ಅಸ್ಯ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಯಂ ಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಃ| ಲಿಙ್ಗ ಇತಿ ಸಮ್ಪ್ರೋಧನಮ್| ಯೇ ದೇವಾ ವಾಯೋಃ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿನಾ ಜ್ಞಾನಾದಿಗುಣಪೂರ್ಣಾ ಅಜ್ಞಾನಾದಿ ಅವಧ್ಯವಿಧುರಾಶ್ಚ ಪುರಾ ಆಸನ್ ತೇ ಕ್ವಚಿದ್ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಾನೇ ಸೂರ್ಯೇಣ ಸಾಕಂ ಜ್ಞಾನಿನೇ ಸಂಸಾರ ಬಾಧವದ್ಭಿಃ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ತಯ ವಾಯವೇ ಬುದ್ಧಿಂ ಅವಾಸಯನ್ ತದ್ವಿಷಯಾಮಕುರ್ವನ್ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅತೋಽಬ್ರವೀತ್ ||

ಓಂ ಶಬ್ದಾದೇವ ಪ್ರಮಿತಃ ಓಂ || 24-87 ||

ವಾಮನಶಬ್ದಾದೇವ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಪ್ರಮಿತಃ | ನ ಹಿ ಶ್ರುತೇರ್ಲಿಙ್ಗಂ ಬಲವತ್ |

‘ಶ್ರುತಿರ್ಲಿಙ್ಗಂ ಸಮಾಖ್ಯಾ ಚ ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಕರಣಂ ತಥಾ |

ಪೂರ್ವಂ ಪೂರ್ವಂ ಬಲೀಯಃ ಸ್ಯಾದೇವಮಾಗಮನಿರ್ಣಯ’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದೇ ||

ತಚ್ಚಲಿಙ್ಗಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ|ತಸ್ಮೈವ ಪ್ರಾಣತ್ಯೋಕ್ತೇಃ‘ತದ್ವೈತ್ವಂ ತ್ವಂ ಪ್ರಾಣೋ ಅಭವಃ’ ಇತಿ || 24 ||

ವಿಷ್ಣುರೇವ ಈಶಾನೋ ಭವೇತ್ | ‘ಮಧ್ಯೇ ವಾಮನಮ್’ ಇತಿ ವಾಮನಶ್ರುತೇಃ | ತಸ್ಯಾಶ್ ವಿಷ್ಣೌ ಮಹಾಯೋಗರೂಢಿ ಸಿದ್ಧಾಯಾಃ ತತ್ ಪ್ರಮಾಪಕತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಈಶಾನತ್ವೇನ ತಸ್ಯೈವ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಪ್ರಮಿತಪದಂ ಶ್ರುತೇಃ ನಿರವಕಾಶತ್ವ ಸೂಚನಾರ್ಥಮ್| ನನು ವಾಯುಲಿಙ್ಗ ಸದ್ಭಾವಾದ್ ಈಶಾನೋ ವಾಯುರೇವ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಭವೇತ್ ಸತ್ಯಾಮಪಿ ಶ್ರುತೌ ಲಿಙ್ಗೇನ ವಾಯುತ್ವನಿಶ್ಚಯೋ ಯದಿ ಶ್ರುತೇಃ ಲಿಙ್ಗಂ ಬಲವದ್ ಭವೇತ್ ನ ಚ ತದಸ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅನೇನ ಶಬ್ದಾದೇವ ಇತಿ ಏವಕಾರ ಅಭಿಪ್ರಾಯೋ ವರ್ಣಿತೋ ಭವತಿ| ಕುತೋ ನ ಶ್ರುತೇಃ ಲಿಙ್ಗಂ ಬಲವದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶ್ರುತಿರಿತಿ ||

ನಾಮಮಾತ್ರೇಣ ನಿರ್ದೇಶಃ ಶ್ರುತಿ| ಅಸಾಧಾರಣಧರ್ಮೋ ಲಿಙ್ಗಮ್| ನಿರಾಕಾಂಕ್ಷಪದಾನಿ ವಾಕ್ಯಮ್ | ಏಕಪ್ರಮೇಯಪ್ರತಿಪಾದಕ ಅನೇಕವಾಕ್ಯಾನಿ ಪ್ರಕರಣಮ್| ಅನೇಕ ಪ್ರಮೇಯಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಏಕಾರ್ಥೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಯುಕ್ತಂ ಸ್ಥಾನಮ್ | ಸಮಾನೋಕ್ತಿಃ ಸಮಾಖ್ಯಾ | ತತ್ರ ಶ್ರುತೇಃ ಸಾದರ್ಥಧೀ ಜನಕತ್ವಾತ್| ಸರ್ವತಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ | ಲಿಙ್ಗಸ್ಯ ಅನುಮಾಪಗತಯಾ ಅರ್ಥಬೋಧಕತ್ವಾತ್ ತದಾ ನನ್ತರ್ಯಮ್ | ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಅನೇಕಾರ್ಥ ಕಥನದ್ವಾರಾ

ಅರ್ಥಾನುಮಾಪಕತ್ವಾತ್ ತತೋಽಪಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮ್ | ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ ಬಹ್ವರ್ಥ ಪರತ್ವೇನ
ಅರ್ಥಾನುಮಿತಿಹೇತುತ್ವಾತ್ ತದಮಮತಾ| ಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಅತಿಬಹ್ವರ್ಥಕಥನೇನ ಅಭಿಪ್ರಾಯತೋ
ಅರ್ಥಾನುಮಿತಜನಕಸ್ಯ ತತೋಽಪಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮ್| ಸಮಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಸ್ಥಾನಾಂತರ ಗತಾಯಾಃ
ಸಾದೃಶ್ಯ ಮಾತ್ರೇಣ ಅರ್ಥಾನುಮಾಪಕತ್ವಾತ್ ತತೋಽಪಿ ದುರ್ಬಲತ್ವಮ್| ಅತ್ರಾಪಿಪೂರ್ವವತ್
ನಿರವಕಾಶಾತ್ ಸ್ವಭಾವದುರ್ಬಲಾದಪಿ ಸ್ವಭಾವಪ್ರಬಲ ಸಾವಕಾಶಸ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಂ ಇತ್ಯಾದಿ
ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಅತ್ರ ವಿರುದ್ಧ ಏತೇಷಾಂ ಸಮವಾಯೇ ಸತಿ ಏವಂ ಪೂರ್ವಪೂರ್ವೇಣ
ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಬಾಧಯಾ ಆಗಮಾರ್ಥನಿರ್ಣಯೋ ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನ ಚ ಯಥಾಶ್ಚಿತ ಏವ ಕ್ರಮಃ| ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕರಣಾದ್ ಇತ್ಯತ್ರ ಸಮಾಖ್ಯಾಯಾಃ ಪ್ರಕರೇಣ
ಬಾಧಿತತ್ವಾತ್ | ತದಾಹ ಜೈಮಿನಿಃ 'ಶ್ರುತಿಲಿಂಗವಾಕ್ಯಪ್ರಕರಣಸ್ಥಾನಸಮಾಖ್ಯಾನಾಂ ಸಮವಾಯೇ
ಪರ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮರ್ಥ ವಿಪ್ರಕರ್ಷಾತ್' ಇತಿ | ಭಾಷ್ಯಕಾರೋಽಪಿ 'ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಕರಣಂ ಸ್ಥಾನಂ
ಸಮಾಖ್ಯಾ ಚ ತಥಾ ವಿಧಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಾರ್ಥನಿಷ್ಕರ್ಷೇ
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿತ್ವೇನೈವ ಜ್ಞಾಪಕತ್ವಮ್ | ಉಪಕ್ರಮೋಪ ಸಂಹಾರಯೋಃ ಶ್ರುತತ್ವೇ
ತನ್ನಿಶ್ಚಾಯಿಕತಯಾ ಲಿಂಗತ್ವಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಚೇತ್ ಪ್ರಕರಣ ನಿಶ್ಚಾಯಿಕತ್ವೇನ |
ಉಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರೌ ಅಪಿ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿನಾ ಸತ್ಯಾಂ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧೌ ತಾತ್ಪರ್ಯಲಿಂಗೇ |

ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರಕರಣನಿಶ್ಚಾಯಿಕೌ| ಸಮಾಖ್ಯಾಪಿ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನನಿಷ್ಠಾ ಸಮಾಖ್ಯಾತ್ವೇನೈವ
ಲಿಂಗಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರಕರಣನಿಶ್ಚಾಯಿಕತ್ವೇನ ಭವತಿ| ಸಾಕ್ಷಾದಸಾಕ್ಷಾತ್ತ್ವೇನ ಭೇದಃ| ಗೋತ್ರ
ಭಿದಂ ಪ್ರವಕ್ಷಣಾ ಅಭಿನವತ್ಪರ್ವತಾನಾಮ್ ಇತ್ಯಾದಿವದ್ ಇತಿ |

ನನು ಅಸ್ತು ಶ್ರುತೇಃ ಸ್ವಭಾವಪ್ರಾಬಲ್ಯಂ ತಥಾಪಿ ಬಾಹುಲ್ಯೇನ ಲಿಂಗಾನಾಮಪಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್
ಅನಿರ್ಣಯ ಏವ ಇತ್ಯೇತ ಆಹ || ತಚ್ಚ ಇ || ನ ಬಾಹುಲ್ಯೇಽಪಿ ಲಿಂಗಾನಾಂ ಶ್ರುತಿಸಾಮ್ಯೇನ
ಅನಿರ್ಣಯಃ ಶ್ರುತೇಃ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಲಿಂಗಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಅವಕಾಶಾತ್ | ಸಾವಕಾಶಶತಾದಪಿ
ನಿರವಕಾಶೈಕಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಶ್ರುತ್ಯಂತರೇಣ ಪ್ರಾಣನಿಷ್ಕತಯಾ ಲಿಂಗೋಕ್ತೇ | ಕಥಂ
ತದ್ ವಿಷ್ಣೋ ಇತ್ಯತ ಆಹ ತಸ್ಯೈ ಇತಿ ವಾಯುತ್ವಮಾತ್ರ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯ ತೇ || 24 ||

ಓಂ ಹೃದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ತು ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್ ಓಂ || 25-88 ||

ಸರ್ವಗತಸ್ಯಾಪಿ ತಸ್ಯಾಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವಂ ಹೃದ್ಯವಕಾಶಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಯುಜ್ಯತೇ |

ಇತರಪ್ರಾಣಿನಾಮಙ್ಗುಷ್ಠಭಾವೇಽಪಿ ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾನ್ನ ವಿರೋಧಃ || 25 ||

ತಥಾಪಿ ಕಥಂ ಈಶಾನೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಭವೇತ್ | ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಗತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ವ್ಯೋಮವತ್ ಸರ್ವಗತಸ್ಯಾಪಿ

ಅಣುತ್ತಂ ಪ್ರತ್ಯಪಾದೀತಿ | ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರಃ ಇತಿ ತನ್ಮಾತ್ರತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತದಕ್ಷರಾಣಿ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಹೃದಿ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಗತಸ್ಯಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ | ಹೃದಿ ವಿದ್ಯಮಾನ ಅವಕಾಶಸ್ಯ
ಅಙ್ಗುಷ್ಠ ಮಾತ್ರತ್ವೇನ ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿವಿಶೇಷಸ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತ್ಯಾ ತನ್ಮಾತ್ರ
ಪರಮಾಣತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಭಿನ್ನೇಷು ಇತಿ ಸ್ಥಾನೈಕ್ಯೇನ ಐಕ್ಯೋಕ್ತಿವದ್ ಹೃದಯಾಕಾಶಸ್ಯ
ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವೇನನ ತತ್ ಸಮ್ಭನ್ಧಾತ್ ಸರ್ವಗತೇಽಪಿ ಹೃದಿ ಉಪಚಾರೇಣ
ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಇತಿ ವಾ ಅರ್ಥಃ | ತುಶಬ್ದಃ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತಯಾ
ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವನಿವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಮೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾಪಿ ನ ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಮ್
| ತಥಾಹಿ | ಕಿಂ ತತ್ ತದಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವಂ ವಾ | ಯತ್ ಕಿಞ್ಚಿದ್ ಅಙ್ಗುಷ್ಠ ಮಾತ್ರತ್ವಂ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ
ಪಶ್ಚಾದೀನಾಂ ಅಙ್ಗುಷ್ಠಾಭಾವೇನ ತದನ್ತರ್ಗತ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ
ದ್ವಿತೀಯಃ | ತತ್ಪಥನವೈಯರ್ಥ್ಯಾದ್ ಅಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಶೇಷಂ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಇತರ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವಮ್ | ತತ್ತದಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇನ ವಿಕಲ್ಪಾ
ನವಕಾಶಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ಪಕ್ಷೋಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮೇವ
ವೇದವಿದ್ಯೋಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿತ್ವೇನ ತಾನ್ ಪ್ರತಿ ಏತದ್ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಪಶ್ಚಾದೀನಾಂ
ಅಙ್ಗುಷ್ಠಾಭಾವೇಽಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಙ್ಗುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವೋಕ್ತಿ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಭೌತವಃ | ತುಶಬ್ದೋ
ಅಪಿಶಬ್ದಾರ್ಥಃ | ತಸ್ಮಾದೀಶಾನೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ನ ಏವ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೭ ||

|| ಇತಿ ವಾಮನಾಧಿಕರಣಮ್ || ೦೭ ||

ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮೇವ ವೇದವಿದ್ಯಾಯಾಮಧಿಕಾರ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ತೀರ್ಯಗಾದ್ಯಪೇಕ್ಷಯೈವ ಮನುಷ್ಯತ್ವವಿಶೇಷಣಮುಕ್ತಂ, ನ ತು
ದೇವಾದ್ಯಪೇಕ್ಷಯೇತ್ಯಾಹ-

ಓಂ ತದುಪಯಪಿ ಬಾದರಾಯಣಃ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ || 26-89 ||

ತದುಪರಿ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸತಾಂ ದೇವಾದಿತ್ವಪ್ರಾಪ್ಯುಪರಿ | ಸಮ್ಭವತಿ ಹಿ ತೇಷಾಂ
ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾ ದಿಭಾವಾತ್ | ತೀರ್ಯಗಾದೀನಾಂ ತದಭಾವಾದಭಾವಃ | ತೇಷಾಮಪಿ ಯತ್ರ
ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾ ದಿಭಾವಸ್ತತ್ರಾವಿರೋಧಃ | ನಿಷೇದಭಾವಾತ್ | ದೃಶ್ಯಂತೇ ಹಿ
ಜರಿತಾರ್ಯಾದಯಃ || 26 ||

ಅತ್ರ ದೇವಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಘತಿಃ| ಪ್ರಸಂಘಕರ್ತಾತ್ ನ
ಅಧ್ಯಾಯಾದಿ ಸಂಘತಿಃ ಗವೇಷಣೀಯಾ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ ವಿಷಯಸಂಶಯ ತದ್ವಿಜಾನಿ
ಸೂಚಯತಿ || ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಇತಿ ||

‘ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್’ ಇತಿ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮೇವ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಸ ಚ ಯದಿ
ನ ದೇವಾನಾಂ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ‘ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಉಪಾಸತೇ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ
ಪ್ರಸಂಘೇತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ವಿಚಾರ್ಯಃ| ಸ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರೋ ವಿಷಯಃ| ದೇವಾನಾಂ ಅಸ್ತಿ ನ
ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮೇವ ಇತ್ಯುಕ್ತಿಃ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಉಪಾಸತ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಶ್ಚ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ ಇತಿ ಭಾವಃ| ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೋ ಅನಾಮ್ಯಾದ್ ಅಸಂದೇಹಬೀಜತ್ವಮ್ |
ಉತ್ತೇರಪಿ ಅಜ್ಞುಷ್ಣಮಾತ್ರ ಶ್ರುತಿ ಮೂಲತ್ವಾತ್| ನ ದೇವಾನಾಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ
ಪಕ್ಷಃ| ತಥಾಹಿ | ಕಿಂ ದೇವಾ ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯಾ ಉತ ವಿದ್ಯಾದಿನಾ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಮುಕ್ತಿಮನ್ತಃ| ಆದ್ಯೇ ನ
ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾಹಿ | ಕಿಂ ದೇವಾ ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯಾ ಉತ
ವಿದ್ಯಾದಿನಾ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಮುಕ್ತಿಮನ್ತಃ| ಆದ್ಯೇ ನ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಃ| ಅರ್ಥಿ ಸಮರ್ಥೋ ವಿದ್ವಾನ್
ಅಧಿಕೃಯತ ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್| ತೇಷಾಂ ಚ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ | ನಹಿ ಅನಾದಿತಃ ಪ್ರಾಪ್ತ
ಪದಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷಶೂನ್ಯಾನಾಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಭಿಃ ಪ್ರಯೋಜನಮಸ್ತಿ ಯೇನ ಅರ್ಥಿತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ನ
ದ್ವಿತೀಯಃ ಅಮರಾಣಾಂ ಮುಕ್ತ್ಯಾದಿ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಕರ್ಮಾದಿವಿರೋಧಾಪಾತಾತ್| ಅತೋ
ದೇವಾನಾಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಅಭಾವಾತ್ ನ ತದ್ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಲಿಂಗಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಮ್ಭವತಿ |
ಅಥ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ವಿಘಟಯನ್ ಸಿದ್ಧಾಂತಯಿತುಂ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ತೀರ್ಯಗಾದಿ ಇತಿ
||

ಮನುಷ್ಯಪದಂ ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದಿ ರಹಿತ ತೀರ್ಯಗಾತಿ ವ್ಯಾವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಯುಕ್ತಂ ನ ತು ದೇವತಾದಿ
ವ್ಯಾವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ ಅಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ದೇವಾನಾಂ ಅಧಿಕಾರಮಾಹ ಆಚಾರ್ಯೋ ಬಾಧರಾಯಣ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತದಿತಿ ||

ದೇವಾನಾಮಪಿ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರೋ ವಿದ್ಯತ ಏವ | ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದೇಃ ಅಧಿಕಾರೋ
ಪಯೋಗಿನೋ ದೇವೇಷು ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವೇನ ತೇಷಾಂ ಅಧಿಕಾರ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ
ಉತ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ದೇವಾನಾಂ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ವತ್ತಾಸತ್ತ್ವೇಽಪಿ
ಅಧಿಕಾರಾಭಾವ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಭ್ಯಾಂ ಯೋಗ್ಯ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ದೇವಾದಿತ್ವ
ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಬಯುಪಗಮೇನ ವಿದ್ಯಾಭಿಃ ತೇಷಾಂ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧೇಃ ಇತಿ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣೋ
ಮನ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಸೂಚನಾಯ ಬಾದರಾಯಣಪದಮ್| ನ ದೇವಾ
ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಣೋ ಅಮನುಷ್ಯತ್ವಾತ್ ತೀರ್ಯಗಾದಿವದ್ ಇತ್ಯತ ಅಹ || ತೀರ್ಯಗಾದೀನಾಂ
ಇತಿ ||

ನ ತಿಯರ್ಗಾದೀನಾಂ ಅಮನುಷ್ಯತ್ವ ಪ್ರಯುಕ್ತೋ ಅಧಿಕಾರಾಭಾವೋ ಅಪಿ ತು
ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದಿರಾಹಿತ್ಯ ನಿಬಂಧನ ಏವ| ತಥಾ ಚ ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದಿರಾಹಿತ್ಯಂ ವ್ಯಾವರ್ತಮಾನಂ
ಪಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವವ್ಯಾಪ್ಯಂ ಅಧಿಕಾರಾಭಾವಂ ಚ ವ್ಯಾವರ್ತಯತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ|
ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದಿಮತಾಮಪಿ ತಿರಶ್ಚಾಂ ನ ವೇದ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿವಿಧುರೋ ಆಯಂ
ಉಪಾಧಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತೇಷಾಂ ಇತಿ ||

ಅವಿರೋಧೋ ಅಧಿಕಾರಾಙ್ಗೇಕಾರೇಽಪಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ| ಕಥಂ ತಿರಶ್ಚಾಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ
ಅವಿರೋಧ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಕಿಂ ನಿಷೇಧಾತ್ ತಿರಶ್ಚಾಂ ಅಧಿಕಾರಾಯೋಗೋ ಅದರ್ಶನಾದ್ ವಾ |
ಆದ್ಯಂ ದೂಷಯತಿ || ನಿಷೇಧ ಇತಿ ||

ಅನೇನ ನಿಷೇಧರಾಹಿತ್ಯೇ ಸತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದಿಮತ್ತ್ವಂ ಅಧಿಕಾರೇ ಪ್ರಯೋಜಕಂ ಇತಿ ಸೂಚಿತಂ
ಭವತಿ| ತೇನ ಶೂದ್ರಾದೌ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಪರಿಹಾರಃ| ದ್ವಿತೀಯಂ ನಿರಾಹ || ದೃಶ್ಯನೇ ಹಿ ಇತಿ ||
ವೇದಾಧಿಕಾರಿತಯಾ ಇತಿ ಶೇಷಃ| ಅನೇನೈವ ಸ್ವಪ್ರಯುಕ್ತ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಮಾನುಷ್ಯತ್ವ
ಉಪಾಧಿರಪಿ ಅಪೋಧೋ ಭವತಿ ||26||

ಓಂ ವಿರೋಧಃ ಕರ್ಮಣೇತಿ ಚೇನ್ನಾನೇಕಪ್ರತಿಪತ್ತೇರ್ದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ ||27-90||

ಮಾನುಷಾ ಏವ ದೇವಾದಯೋ ಭವಂತೀತಿ ತದುಪರೀತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಯದಿ
ಮನುಷ್ಯಾಃ ಸನ್ನೋ ದೇವಾದಯೋ ಭವಂತಿ ತತ್ಪೂರ್ವಂ
ದೇವತಾಭಾವಾದ್ಧೇವತೋದ್ವಿಷ್ಟಕರ್ಮಣಿ ವಿರೋಧ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಅನೇಕೇಷಾಂ
ದೇವತಾಪದಪ್ರಾಪ್ತೇರ್ದರ್ಶನಾತ್ |

‘ತೇ ಹ ನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನಃ ಸಚನ್ತ ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ ಸಾಧ್ಯಾಃ ಸಂತಿ ದೇವಾಃ’ ಇತಿ ||27||

ದೇವಾನಾಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಸಂ
ತಾವತ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿರೋಧ ಇತಿ ||

ಯದುಕ್ತಂ ದೇವಾನಾಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಸಿದ್ಧ್ಯ ಧ್ವಂ ಸಾದಿವಿನಾಶಿತ್ವಂ ತದಯುಕ್ತಮ್| ತಥಾತ್ವೇ
ತೇಭ್ಯಃ ಪೂರ್ವಂ ದೇವತಾ ಅಭಾವೇನ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪ ಪ್ರಯುಕ್ತಕರ್ಮಣಿ ಉದ್ದೇಶ್ಯ ಅಭಾವಾದ್
ವೈಯರ್ಥ್ಯಾಃ ವಿರೋಧ ಆಪತ್ತೇಃ|| ಅತಃ ಕರ್ಮವಿರೋಧಪರಿಹಾರಾಯ ದೇವಾನಾಂ
ಅನಾದಿನಿತ್ಯತ್ವಮೇವ ಅಭ್ಯುಪೇಯಮ್ | ತಥಾ ಚ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಅಭಾವೇನ ಅನಧಿಕಾರ ಏವ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ|| ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ಭವೇದಯಂ ವಿರೋಧೋ ಯದಿ ಪೂರ್ವಂ ದೇವತಾ ಅಭಾವಃ| ನ ಚ ಅಸೌ ಅಸ್ತಿ | ಏತದ್
ದೇವಾನಾಂ ಪೂರ್ವಂ ಅಭಾವೇಽಪಿ ದೇವಾನ್ತರಸದ್ಯಾವಾತ್| ನ ಚ ತತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ |

ಅನೇಕೇಷಾಂ ಯೋಗ್ಯಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪೂರ್ವಂ ಪೂರ್ವಂ ದೇವತಾಪದ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ದೇವಾ ದೇವತ್ವಯೋಗ್ಯಾ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಯಜ್ಞೇನ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಾತ್ಮಕೇನ ಯಜ್ಞಂ
ಭಗವಂತಂ ಅಯಜಂತ | ತತಃ ತೇ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕರ್ಮಣಾ ಸ್ವಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ತಯ
ಮುಖ್ಯಲೋಕಧಾರಕಾ ಆಸನ್ | ತೇ ಪುನಃ ಮಹಾತ್ಮನೋ ದೇವಾಃ ಸ್ವಾಧಿಕಾರ ಅವಸಾನೇ
ಪೂರ್ಣಸುಖಾತ್ಮಕಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವನ್ | ಯತ್ರ ಮೋಕ್ಷೇ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇ ಮುಕ್ತಾಃ ಸಾಧ್ಯಾ
ದೇವಾಃ ಸನ್ನಿ ಇತಿ ಮನ್ವಾಥಃ || 27 ||

ಓಂ ಶಬ್ದ ಇತಿ ಚೇನ್ನಾತಃ ಪ್ರಭವಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ

|| 28-91 ||

‘ವಾಚಾ ವಿರೂಪ ನಿತ್ಯಯಾ’ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇರಾಪ್ಯನಿಶ್ಚಯಾನಿತ್ಯತ್ವಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾಚ್ಚ
ಮೂಲಪ್ರಮಾಣಸ್ಯ, ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ ನಿತ್ಯತ್ವಾದ್ವೇದಸ್ಯ ತದುದಿತಾನಾಂ
ದೇವಾನಾಮನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ಪುನರನ್ಯಭಾವನಿಯಮಾಭಾವಾಚ್ಚ ಶಬ್ದೇ ವಿರೋಧ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |

ಪುನಃ ಉಕ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ವಿವೃಣೋತಿ || ಶಬ್ದ ಇತಿ ||
ಅತ್ರಾಪಿ ವಿರೋಧಪದಾರ್ಕರ್ಷಣಮ್ | ಯದ್ದೇವಾನಾಂ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಆದ್ಯಂತವತ್ತ್ವಂ
ಉಕ್ತಮ್ | ನ ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ | ದೇವಾನಾಮ್ ಆದ್ಯಂತವತ್ತ್ವೇ ವೇದ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾಖ್ಯ
ವಿರೋಧಾಪಾತಾತ್ | ವೇದಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಾದ್ ಅನಿತ್ಯ ದೇವಾನಾಂ ತದ್ವಾಚ್ಯತ್ವಾತ್ |
ವಾಚ್ಯಹೀನಾಯಾ ವಾಚಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ ಯಾವತಾ ತದೇವ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ವೇದಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಮೇವ ಕುತ ಇತಿ ಚೇತ್ | ‘ವಾಚಾ ವಿರೂಪ ನಿತ್ಯಯಾ’
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ |

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅನಿತ್ಯ ಏವ ವೇದೋ ನಿತ್ಯ ಇತಿ ಉಪಚಾರಮಾತ್ರಂ ಇತಿ | ವೇದಾನಿತ್ಯತ್ವೇ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಭಾವಾಪತ್ತೇಃ | ಆಪ್ತಿಮೂಲತ್ವೇನ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |
ಕರ್ತೃಸಾರ್ವಜ್ಞಾದೌ ಮಾನಾಭಾವೇನ ಆಪ್ತಿ ಅನಿಶ್ಚಯಾತ | ವಿವಾದಪದಂ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಪ್ರಕೃಕ್ಷಂ
ಪ್ರಮೇಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಸಾರ್ವಜ್ಞೇ ಮಾಮಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಮೇಯತ್ವೇನ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನ
ಧರ್ಮಾಂತರ ಸಾಧನಾಪಾತಾತ್ | ಕಿಣ್ವ ಇದಂ ಪ್ರಮೇಯತ್ವಂ ನ ತಾವತ್ ಸಾಮಾನ್ಯಂ
ಕೇವಲಾನ್ವಯಿಧರ್ಮತ್ವಾತ್ | ಉಪಾಧಿತ್ವೇನ ಕ್ವಿಚಿದನ್ತರ್ಭಾವಸ್ಯ ಅಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ | ನ ತಾವದ್
ದ್ರವ್ಯಮ್ | ನಿರ್ಗುಣತ್ವಾದ್ ಅಸ್ವತನ್ತ್ರತ್ವಾಚ್ಚ | ನಾಪಿ ಗುಣಕರ್ಮಣೀ ಗುಣಾದೌ ಅಪಿ ವೃತ್ತೇಃ | ನ ಚ
ಸಮವಾಯಃ | ಅಸಮ್ಭವತ್ವಾತ್ |

ನ ಚ ವಿಶೇಷೋ ಅನ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ವೃತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅಭಾವೋ ಅಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ |
ಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ಭಾವ ಏವ ಪ್ರಮೇಯತ್ವಂ ನ ತು ತತೋ ಅತಿರಿಕ್ತಂ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಸತ್ಯಮ್ |
ಭಾವಭಾವಿತೋಃ ಭೇದೇ ಪುನರುಕ್ತಾನತಿವೃತ್ತೇಃ| ಭಾವಸ್ಯ ಭವಿತುಃ ಪ್ರಥಗಭಾವೇ ತತ್
ಶಬ್ದಯೋಃ ಪರ್ಯಾಯಾತಾಪಾತಾತ್ | ಏವಂ ಪರತ್ವ ಅಪರತ್ವಾದಿ ಗುಣಾನಾಂ ಚ
ದತ್ತಜಲಾಂಜಲಿತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ಪ್ರಮಾತದ್ವಿಷಯ ತತ್ ಸಮ್ಪನ್ಧೇಷು ಅನ್ತರ್ಭಾವೋ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಚೇತ್
ನ | ಪ್ರಮಾಪ್ರಮೇಯಯೋಃ ಸಮ್ಪನ್ಧಸ್ಯೈವ ದುರ್ನಿರೂಪತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಆತ್ಮಗುಣಸ್ಯ ಅನ್ಯೇನ
ಸಮವಾಯಃ ಸಂಯೋಗೋ ವಾ ಸಮ್ಭವತಿ | ವಿಷಯವಿಷಯಿಭಾವ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಸ್ಯಾಪಿ
ಅನ್ತರ್ಭಾವ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅನ್ತರ್ಭಾವಸ್ಯ ಚ ಉಕ್ತದೋಷ ಲಜ್ಞನಾಜಙ್ಗಾಲತ್ವಾತ್ | ಏಷ್ಯೈವ
ದಿಗನ್ಯಸಮಯೇ ಧರ್ಮಾನ್ತರೇಽಪಿ ಇತಿ |

ಪ್ರಮೇಯತ್ವ ಅನಿರ್ವಚನಾತ್ ನ ತೇನ ಸಾರ್ವಜ್ಞಸಿದ್ಧಿಃ | ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಂ ಸಕರ್ತೃಕಂ
ಕಾರ್ಯತ್ವಾತ್ ಘಟವದ್ ಇತಿ ಅನುಮಾನೇನ ಜಗತ್ಕರ್ತೃ ಸಿದ್ಧೇ ತಸ್ಯ ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ
ಚೇತ್ ನ | ಶರೀರಜನ್ಯತ್ವ ಉಪಾಧೇಃ | ಶರೀರಿ ಅಜನ್ಯತ್ವೇನ ಸತ್ಪ್ರತಿಪಕ್ಷತ್ವಾಚ್ಚ |
ಶರೀರಿವಿಶೇಷಣಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಉಪಾಧೌ ಪಕ್ಷ ವ್ಯಾವೃತ್ಯರ್ಥತ್ವಾತ್ |
ಪ್ರತಿಪಕ್ಷೇರತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಆಪಾದ್ಯತೇ ತದಿತಿ ಚೇತ್ ಕಾ ನೋ ಹಾನಿಃ ಪರ್ವತೇತರತ್ವಾದೀನಾಮಪಿ
ವ್ಯಾಪ್ತಿರಸ್ತಿ ಚೇತ್ ಅನುಮಾನೋಪಜೀವ್ಯೇನ ಬಾಧಾದ್ ಅವ್ಯಾಪ್ತೌ ಸ್ವಯಂ ದುಷ್ಕತ್ವಾತ್ |

ನ ಚ ಅಸಿದ್ಧಿ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ವಿಶೇಷಣಾಸಮ್ಭವ ಇತಿ ರಾಜ್ಞಾಂ ಆಜ್ಞಾ ಅಸ್ತಿ | ತಥಾತ್ವೇ
ವ್ಯಭಿಚಾರನಿವೃತ್ಯರ್ಥಮಪಿ ನ ಪ್ರೋಯಕ್ತವ್ಯಮ್ | ವ್ಯಾಪ್ತಿವತ್ ಪಕ್ಷಧರ್ಮತಾಯಾ
ಅವಶ್ಯಕತ್ವಾತ್ | ಸಕರ್ತೃಕತ್ವೇ ಕಾರ್ತೃಮೇವ ಪ್ರಯೋಜಕಮ್ | ಶರೀರಮಪಿ ತತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತಂ
ಇತಿ ಉತ್ತರತ್ರ ನಿರಸಿಷ್ಯತೇ |

ಅಸ್ತು ವಾ ಸಕರ್ತೃಕತ್ವಮ್ | ಕಥಂ ಸಾರ್ವಜ್ಞಸಿದ್ಧಿಃ ಬಹುಕರ್ತೃತ್ವೇನಾಪಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ಲಾಘವಾದ್ ಏಕಾಙ್ಗೇಕಾರ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಬಹ್ವಙ್ಗೇಕಾರಸ್ಯ ಲೋಕಾನುಕೂಲೈನ
ಅಗೌರವಾತ್ | ಅತೋ ನ ಸಾರ್ವಜ್ಞಸಿದ್ಧಿಃ | ಅವಿಪ್ರಲಮ್ಭಾದಿ ಚ ಅತಿ ದುರವಗಮಮ್ |

ಅಸ್ತು ವಾ ಆಪ್ತಿನಿಶ್ಚಯ ತಲ್ಮೂಲತ್ವಂ ಕುತೋ ವೇದಸ್ಯ | ವೇದಃ ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದಿಮತಾ ಪ್ರಣೀತೋ
ವೇದತ್ವಾದ್ ಇತಿ ವ್ಯತಿರೇಕ್ಯನುಮಾನಾದ್ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ ವೇದತ್ವಸ್ಯ ಪಾಮರಪ್ರಣೀತತ್ವಾದೌ
ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅಸಾಧಾರಣಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ವೇದ ಅಪ್ತಪ್ರಣೀತಃ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ
ಚೇತ್ ನ | ತದ್ವಾಕ್ಯಾದ್ ಅಸ್ಯ ಸಮೃದಾಯ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವಾದಿ ಅರ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ | ತೇಷಾಂ
ಅಸಾರ್ವಜ್ಞಾದ್ ಏತದ್ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಚಕ್ರಕಾಪಾತಾತ್ | ತಸ್ಮಾದ್ ಆಪ್ತತನ್ಮೂಲತ್ವಾ

ನಿಶ್ಚಯಾದ್ ವೇದಾನಿತ್ಯತ್ವೇ ತತ್ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಭಾವಾಪತ್ತೇಃ ನ ನಿತ್ಯತ್ವಶ್ರುತೇಃ
ಉಪಚರಿತಾರ್ಥತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ |

ಕಿಂ ಚ ವೇದಸ್ಯ ಅಪ್ರಪಿಣೀತತ್ವೇ ಮೂಲಪ್ರಮಾಣೇನ ಭಾವ್ಯಮ್ | ಪೌರುಷೇಯಸ್ಯ
ಮೂಲಪ್ರಮಾಣ ಸಾಪೇಕ್ಷತಾ ನಿಯಮಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮ್ | ಅದೃಷ್ಟಾದೌ
ತದಪ್ರವೇಶಾತ್ | ನ ಚ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ತಾದೃಶಮ್ | ಅತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನಾಪಿ
ಅನುಮಾನಮ್ | ತಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಾದಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ಕಥಿತ್ ತೇನ ಅದೃಷ್ಟ ಸಮ್ಭಾವೇನೇಽಪಿ
ತದ್ವಿಶೇಷ ಅಸಿದ್ಧೇಃ | ನ ಹಿ ಲಶುನ ಗುಣ್ವನಾದಿ ಅದನಸ್ಯ ಪಾಪಹೇತುತ್ವಂ ಯಜ್ಞಾದೇಃ
ಪುಣ್ಯಸಾಧನತ್ವಂ ನ ಅನುಮಾನೇನ ಶಕ್ಯಸಾಧನಮ್ | ಅತೋ ವಾಕ್ಯಮೇವ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ |

ತದಪಿ ನ ತಾವತ್ ಪೌರುಷೇಯಮ್ | ಮೂಲಾಂತರ ಅನ್ವೇಷಣೇನ ಅನವಸ್ಥಾನಾತ್ | ಅತಃ ತತ್
ನಿತ್ಯಮೇವ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮ್ | ತಥಾ ಚ ಕಿಂ ಅನಯಾ ಕಲ್ಪನಯಾ ಶ್ರುತಸಿದ್ಧಂ ವೇದನಿತ್ಯತ್ವಮೇವ
ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತಾಮ್ | ನನು ವೇದಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ನ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಆಪ್ತೋಕ್ತತ್ವ ಅಭಾವಾದ್
ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಪ್ರಮಾಣಸ್ಯ ಸ್ವತಸ್ತೇನ ಗುಣಾನವೇಕ್ಷಣಾತ್ | ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ನಾಮ
ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಕರಣತ್ವಮ್ | ನ ಚ ಯಾರ್ಥಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಕಾರಣಾತಿರಿಕ್ತಕಾರಣಂ
ಅಪೇಕ್ಷತೇ | ಯಥಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಕಾರಣಾತಿರಿಕ್ತಕಾರಣನಿರಪೋಕ್ಷಂ ಅಯಥಾರ್ಥಾತಿರಿಕ್ತತ್ವೇ
ಸತಿ ಜ್ಞಾನ ಧರ್ಮತ್ವಾತ್ | ಜ್ಞಾನತ್ವವತ್ | ಯಾರ್ಥಾರ್ಥಂ ನ ಗುಣೋತ್ಪನ್ನಂ
ಜ್ಞಾನಧರ್ಮತ್ವಾದ್ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ವದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನುಮಾನಾತ್ | ನ ಚ
ಜ್ಞಾನಧರ್ಮತ್ವೇನ ಅಯಥಾರ್ಥತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವತಸ್ತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ದೋಷಾಭಾವೇ
ತದಭಾವನಿಯಮಾತ್ |

ಪ್ರಮಾಜ್ಞಾನ ಸಾಮಗ್ರೀವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಕಾರಣಜನ್ಯ ಅಕಾರ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಮಾಯಾ
ಜ್ಞಾನಕಾರಣಾತಿರಿಕ್ತ ಕಾರಣಜನ್ಯತ್ವಂ ನಾಮ ಪ್ರಮಾತ್ವಸ್ಯ ಏವಂ ವಿಧತ್ವೇನ ವಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವಾ
ತತ್ ಸಮ್ಭವಸ್ಯ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ || ಅಜನ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ವ್ಯಾಹತೇ | ನ ತೃತೀಯಃ |
ತಸ್ಯ ಸಮವಾಯತ್ವೇನ ಅಜನ್ಯತ್ವಾದೇವ | ಪ್ರಮಾತ್ವಯುಕ್ತ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಏವಂ ವಿಧತ್ವಂ
ಸಾಧ್ಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಾದೃಶಜ್ಞಾನಸ್ಯಾಪಿ ಜ್ಞಾನಕಾರಣಾತಿರಿಕ್ತ
ಕಾರಣಜನ್ಯತ್ವಸಾಧನೇ ವ್ಯಾಘಾತ ಅನಿಸ್ತಾರಾತ್ | ಜ್ಞಾನಕಾರಣ ತದರಿಕ್ತಜನ್ಯತ್ವಂ
ಸಾಧ್ಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಈಶಪ್ರಮಾಯಾಂ ಬಾಧಾತ್ | ತದರಿಕ್ತ ಪ್ರಮಾಪಕ್ಷೀಕಾರಾತ್
ನೈವಮಿತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಥಾಪಿ ಘಟಾದೌ ವ್ಯಭಿಚಾರಾತ್ |

ಜ್ಞಾನಕಾರಣಮಾತ್ರ ಜನ್ಯತ್ವಭಾವಃ ಸಾಧ್ಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಜ್ಞಾನೇ ವ್ಯಭಿಚಾರ
ಅಪರಿಹಾರಾತ್ | ಜ್ಞಾನಾತಿರಿಕ್ತತ್ವೇನ ಹೇತುಃ ವಿಶೇಷ್ಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಜ್ಞಾನೇಽಪಿ
ಕಾರ್ಯತ್ವೇನ ತತ್ ಸಾಧನ ಸೌಲಭ್ಯಾತ್ | ವಿಶಿಷ್ಟಭಾವವಿಕಲ್ಪೇನ ವ್ಯಾಘಾತಸ್ಯ
ಸಮೀಕರಣಾತ್ | ಪ್ರಮಾ ಗುಣಜನ್ಯಾ ತದನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕಿತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯೇತದಪಿ
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಿರಾಸೇನ ನಿರಸ್ತಮ್ | ಕಿಂ ಚ ಇದಂ ಗುಣಾನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಿತ್ವಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಅನುಪಕ್ಷೇಣಂ
ಸಾಮಾನ್ಯಂ ವಾ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ವ್ಯಭಿಚಾರ್ತ್ | ನಾದ್ಯಃ | ದೋನಿರಾಸ ಉಪಕ್ಷೇಣತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಉಭಯಕಾರಣತ್ವೇ ಕಲ್ಪಕಮಸಿ |

ನ ಚ ಏವಂ ಅಪ್ರಮಾಯಾಪಿ ಸ್ವತಸ್ತಮ್ | ತತ್ರ ದೋಷಾನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕನಿಯಮೇನ
ದೋಷಾಣಾಂ ಉಭಯಕಾರಣತ್ವಕಲ್ಪನೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಏತತ್ ಸಮಂ ಪ್ರಕೃತೇಽಪಿ
ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಅಯಥಾರ್ಥವಾಕ್ಯಜನಿತಪ್ರಮಾಯಾಂ ವ್ಯಭಿಚಾರಾತ್ | ಗುಣಾನಾಂ
ದೋಷನಿರಸನ ವ್ಯಾಪಾರತ್ವೇ ದೋಷಭಾವೋಽಪಿ ಕಾರಣತಯಾ ಆಪನ್ನ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |
ಪ್ರೀಪಾವರಣ ನಿವೃತ್ತಾದೀನಾಮಪಿ ಪ್ರಕಾಶನಾದಿ ಕಾರಣತ್ವ ಆಪತ್ತೇಃ | ದೋಷಭಾವಸ್ಯ
ಕಾರಣತ್ವೇ ಚ ನ ಅನ್ಯಾಕಂ ಅನಿಷ್ಟಮ್ | ತಾವತಾ ವೇದಾ ಪೌರುಷೋಯತಾವ್ಯಾಘಾತಾತ್ |

ಪ್ರಮಾ ಗುಣಜನ್ಯಾ ಪ್ರಮಾತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಈಶಪ್ರಮಾಯಾಂ ಬಾಧಾತ್ |
ತದತಿರಿಕ್ತಪ್ರಮಾಪಕ್ಷೀಕ್ರಿಯಂತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತತ್ತ್ವವ ವ್ಯಭಿಚಾರ್ತ್ | ಜನ್ಯಪ್ರಮಾತ್ವಂ ಹೇತುಃ
ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಮಾಗುಣಜನ್ಯಾ ನ ಭವತಿ | ಪ್ರಮಾತ್ವಾದ್ ಈಶ್ವರಪ್ರಮಾವದ್ ಇತಿ
ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಸಾಧನಾತ್ | ನ ಚ ಅಜನ್ಯತ್ವಂ ಉಪಾಧಿಃ | ಘಟಾದೌ ವ್ಯಭಿಚಾರಾತ್ | ಅಜನ್ಯಪ್ರಮಾತ್ವಂ
ಉಪಾಧಿಃ ತಿ ಚೇತ್ ನ | ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ | ಅತಃ ಪ್ರಮಾಯಾ ಜ್ಞಾನಕಾರಣಾತಿರಿಕ್ತ
ಕಾರಣನಿಪೇಕ್ಷತ್ವೇನ ವೇದಸ್ಯ ಕರ್ತೃಗುಣನಿಪೇಕ್ಷಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯನಿರ್ದೇಃ ಯುಕ್ತಮೇವ
ತನ್ನಿತ್ಯತ್ವಮ್ | ತಸ್ಯ ಏವಂ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ತದ್ವಾಚ್ಯ ದೇವಾನಾಂ ಚ ಅನಿತ್ಯತ್ವೇ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಅತಃ ತತ್ ಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ದೇವಾನಾಂ
ನಿತ್ಯತ್ವಮೇವ ಅಭ್ಯುಪೇಯಮ್ |

ತಥಾ ಚ ನ ತೇಷಾಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಕರ್ಮ ವಿರಾಧಾಭಾವವದ್
ಅಯಮಪಿ ವಿರೋಧಃ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯ ಇತಿ | ಅತೀತ ದೇವತಾಪ್ರವಾಹೇ ಪ್ರಮಾಣ ಸದ್ಯಾವೇನ
ಅತೀತಕಾಲೀನ ವಿರೋಧಸ್ಯೈವ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಉತ್ತರಕಾಲೇ ಅನ್ಯದೇವತಾ
ಭಾವನಿಯಮೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವೇನ ವಿರೋಧಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಿ ಅಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಭಾರತಾದಿವದ್ ಅತೀತವಿಷಯತಯಾ ವೇದಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣೋಪಪತ್ತಿಃ ತಸ್ಯ ದೇವತಾ
ಆಹ್ವಾನಾದಿ ರೂಪಸ್ಯ ವರ್ತಮಾನ ವಿಷಯತಯಾ ಅವಶ್ಯಂಭಾವಾತ್ | ಅತೇ ದೇವಾನಾಂ ನ

ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ನ ತೇಷಾಂ ವೇದಾಧಿಕಾರಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ
|| ನ ಇತಿ ||

‘ಸೂರ್ಯಾಚನ್ವಮಸೌ ಧಾತಾ ಯಥಾ ಪೂರ್ವಮಕಲ್ಪಯತ್’
‘ಯಥೈವ ನಿಯಮಃ ಕಾಲೇ ಸುರಾದಿನಿಯಮಸ್ತಥಾ |
ತಸ್ಮಾನ್ನಾನೀದೃಶಂ ಕ್ವಾಪಿ ವಿಶ್ವಮೇತದ್ಭವಿಷ್ಯತಿ’ ||

ಇತ್ಯಾದೇರತ ಏವ ಶಬ್ದಾತ್ ತೇಷಾಂ ಪ್ರಭವನಿಯಮಾತ್,ಮಹತಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾತ್ |
ಯಥೇದಾನೀಂ ತಥೋಪರ್ಯಪಿ ದೇವಾ ಭವಿಷ್ಯಂತೀತೀತರೇಷಾಮನುಮಾನಾಚ್ಚ || 28 ||

ಯದುದಿತಂ ವೇದೋ ನಿತ್ಯ ಇತಿ ತತ್ ಸತ್ಯಮೇವ | ತಥಾಪಿ ನ ತಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ
ತದ್ವಾಚ್ಯಾನಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪನಿತ್ಯತ್ವಾಭಾವೇಽಪಿ ಪ್ರವಾಹರೂಪೇಣ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ
ಚ ತತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ ಸೂರ್ಯಾಚನ್ವಮಸೌ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರೇವ | ನ ಚ ಇಯಂ ಶ್ರುತಿಃ
ಅತೀತಿವಿಷಯೈವ ದೇವಪ್ರಭವನಿಯಮಂ ನ ಪ್ರಮಾಪಯತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಪ್ರತಿಕಲ್ಪಮಪಿ
ಶ್ರುತ್ಯಾ ಯಥಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇ ಸೂರ್ಯಾಚನ್ವಮಸೌ ಅಕಲ್ಪಯತ್ ಯಥಾ ಅಸ್ಮಿನ್
ಕಲ್ಪೇಽಪಿ ಇತಿ ಕಥನೇ ದೇವಾನಾಂ ಸರ್ವಕಲ್ಪೇಷು ಸದ್ಭಾವ ಸಿದ್ಧೇಃ| ಯಥೈವ ಇತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಸ್ಮೃತ್ಯಾ
ಚ ದೇವಾನಾಂ ಸರ್ವಕಲ್ಪೇಶು ಪ್ರಭವಸಿದ್ಧೇಃ| ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಶ್ರುತೌ ಉಪಚಾರೇಣಾಪಿ ಉಕ್ತಿಃ
ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ನ ವೇದಪ್ರಭವನಿಯಮ ಇತಿ | ಅತೀತಾನಾಗತವಿದಾಂ ಮಹತಾಂ
ಶ್ರುತಿಸಂವಾದಿನೇ ದೇವಪ್ರಭವನಿಯಮಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಸತ್ತಾತ್ | ನ ಚ ಪರಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ
ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಾತ್ ತದನಿಶ್ಚಯಃ | ‘ಯಥರ್ತುಷ್ಟ್ವತುಲಿಜ್ಞಾನಿ ನಾನಾ ರೂಪಾಣಿ ಪರ್ಯಯೇ |
ದೃಶ್ಯಂತೇ ತಾನಿ ತಾನ್ಯೇವ ತಥಾ ಭಾವಾ ಯುಗಾದಿಷು’ ಇತಿ ತದ್ವಚನಾತ್ ನಿಶ್ಚೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ
ಚ ಅಯೋಗಿನಾಂ ಶ್ರುತಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯೋಃ ಅವಿಶ್ವಾಸೇನೋಕ್ತಿ ಅನಿಶ್ಚಯಃ| ಉಪರಿತನಕಾಲೋ
ದೇವವಾನ್ ಕಾಲತ್ವಾತ್ ಸಮಪ್ರತಿಪನ್ನಕಾಲವದ್ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಸಂವಾದಿ ಅನುಮಾನೇನ ತೇಷಾಂ
ದೇವಪ್ರಭವನಿಯಮಸಿದ್ಧೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ| ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪ್ರಲಯ ಕಾಲೇ ಕಾಲತ್ವಹೇತೋಃ
ವ್ಯಭಿಚಾರೋ ಅಪ್ರಲಯಕಾಲತ್ವಹೇತೋಃ ಪರಂ ಪ್ರತಿ ವ್ಯರ್ಥವಿಶೇಷಣತ್ವಂ ಇತಿ ಪ್ರಲಯಸ್ಯ
ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ || 28 ||

ಓಂ ಅತ ಏವ ಚ ನಿತ್ಯತ್ವಮ್ ಓಂ || 29-92 ||

ಅತ ಏವ ಶಬ್ದಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಾದೇವ ಚ ದೇವಪ್ರವಾಹನಿತ್ಯತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ || 29 ||

ಯುಕ್ತವಂತೇಣ ದೇವಪ್ರವಾರನಿತ್ಯತಾಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಏವ ಇತಿ
| ನ ದೇವಪ್ರವಾಹನಿತ್ಯತ್ವ ಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಯುಕ್ತವಂತರಂ ಗವೇಷಣೀಯಂ ಕಿಂ ತು ಯತ್ಪರೇಣ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ವೇದಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ತದ್ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತಾ ಏವ ತತ್ ಸಿದ್ಧತಿ | ನ ಹಿ ವಾಚ್ಯಾ

ನಿತ್ಯತ್ವೇ ವಾಚೋ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಅಪ್ರಮಾಪ್ಯೇನ ಉಪಪತ್ತಿಃ |
ತದಭಾವಾದೇವ | ನಾಪಿ ಭಾರತಾದಿವದ್ ಅತೀತವಿಷಯತ್ವೇನ | ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ |
ನ ಚ ತದ್ವಾಚ್ಯ ದೇವತಾಸ್ವರೂಪಸ್ಯೈವ ನಿತ್ಯತ್ವೇನ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿಃ | ಸೂರ್ಯಾಚನ್ಯಮಸೌ
ಇತ್ಯಾದಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಲಯಶ್ರುತಿ ಬಹುಲ್ಯಾಚ್ಛ | ನ ಚ ಪ್ರಲಯಶ್ರುತೀನಾಂ
ಅಯಥಾರ್ಥತ್ವಮ್ | ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ಜಾತಿ ಸಂಜ್ಞೇತಾದಿ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |
ಈಶ್ವರವಿರಚಿತತ್ವೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತಿ ನಿಯಮಸ್ಯ ಕ್ವಚಿದ್
ಅನ್ಯಥಾತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ವೃಶ್ಚಿಕತಾಣ್ಣಲೀಯಕಾದಿವದ್ ಇತಿ || 29 ||

ಓಂ ಸಮಾನನಾಮರೂಪತ್ವಾಚ್ಚಾವೃತ್ತಾವಪ್ಯವಿರೋಧೋ ದರ್ಶನಾತ್

ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ || 30-93 ||

ಅತೀತಾನಾಗತಾನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಸಮಾನನಾಮರೂಪತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಪದಾನಾಂ
ಮುಕ್ತ್ಯಾವೃತ್ತಾವಪ್ಯವಿರೋಧಃ |

‘ಯಥಾಪೂರ್ವಮ್’ ಇತಿ ದರ್ಶನಾತ್ |

‘ಅನಾದಿ ನಿಧನಾ ನಿತ್ಯಾ ವಾಗುತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಯಮ್ಭುವಾ |

ಋಷೀಣಾಂ ನಾಮಧೇಯಾನಿ ಯಾಶ್ಚ ವೇದೇಷು ದೃಷ್ಟಯಃ |

ವೇದಶಬ್ದೇಭ್ಯ ಏವಾದೌ ನಿರ್ಮಮೇ ಸ ಮಹೇಶ್ವರಃ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ || 30 ||

ನ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರವಾಹನಿತ್ಯತ್ವೇನಾಪಿ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಉಪಪತ್ತಿಃ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ
ಪೂರ್ವಕಲ್ಪೇ ಮುಕ್ತಾ ಏವ ದೇವಾ ಉತ್ತರಕಲ್ಪೇ ಪುನರಾವರ್ತನೇ ತದನ್ಯೇ ಏವ ವಾ | ಮುಕ್ತೇಃ
ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ತದನ್ಯ ಏವ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚ ತೇಷಾಂ
ನಾನಾವಿಧನಾಮ ರೂಪವತಾಂ ವಾಚಕವೇದಸ್ಯ ಕಥಂ ನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪಂ
ಪಾರಭೇದಾಭಾವಾತ್ | ತದ್ಭಾವೇ ನಿತ್ಯತ್ವ ವ್ಯಾಘಾತಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಮಾನ ಇತಿ ||

ಸಮ್ಯವತ್ಯೇವ ದೇವಪ್ರವಾಹನಿತ್ಯತ್ವೇನ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಪ್ರಾಚೀನಾನಾಂ
ಪ್ರಾಪ್ತಮುಕ್ತಿತ್ವೇನ ಪುನಃ ಸ್ವಪದೇಷು ಆವೃತ್ತೌ ಅಪಿ ತದನ್ಯೇಷಾಂ ಪ್ರಾಚೀನಸಮಾನ
ನಾಮರೂಪತ್ವಾತ್ ತತ್ಪ್ರತಿಪಾದತಕ ಏಕವಿಧಸ್ಯಾಪಿ ವೇದಸ್ಯ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಅಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ನ ಚ
ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಸಮಾನನಾಮರೂಪತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ | ಯಥಾಪೂರ್ವಮ್ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |
ಏತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಕಲ್ಪನಾನಿಯಮ ಪರತ್ವಮಪಿ ಸಮ್ಯವತಿ | ಇತಿ ನ ಅನಯಾ
ತನ್ನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ ಚೇತ್ ಸ್ಮೃತಿಸಂವಾದೇನ ನಿಶ್ಚಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಕಥಂ

ದೇವಪ್ರವಾಹನಿತ್ಯತ್ವೇ ಸಮಾನನಾಮರೂಪತ್ವೇ ವಾ ನಿತ್ಯವೇದ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಉಪಪತ್ತಿಃ |
ತದ್ವಾಚಿತ್ವೇನ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಸ್ಯೈವ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಹಿ ಏತಾವತ್ ಕಾಲಂ ಅಯಂ
ದೇವೋ ಮಯಾ ಉಕ್ತೋ ಅತಃ ಪರಮೇನಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಇತಿ ಅಪೌರುಷೇಯಸ್ಯ ವಿಮೃಶ್ಯ ವೃತ್ತಿಃ
ಸಮ್ಭವತಿ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಽಪಿ ಸ್ತೃತ್ಯೈವ ಪರಹೃತಾ | ಸ್ವಯಮ್ಭವಾ ಸ್ವತನ್ತ್ರೇಣ ವಿಷ್ಟುನಾ ಯಾ
ವೇದವಾಗ್ ಉಚ್ಚಾರಿತಾ ತದ್ವೇದಗತ ಶಬ್ದೇಭ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವಿಬುಧಾನಾಂ ನಾಮಾನಿ
ನಿರ್ಮಮೇ | ತಾನ್ ಶಬ್ದಾನ್ ತೇಷು ಸಂಕ್ಷೇಪಿತವಾನ್ | ಯಾಶ್ಚ ತೇಷಾಂ ವೇದೇಷು ಉಕ್ತಾಃ
ದೃಶ್ಯಂತ ಇತಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ರೂಪಾಣಿ ತಾನಿ ಚ ತಥೈವ ನಿರ್ಮಮೇ | ಇತಿ ಸರ್ವ ದೇವಾನಾಂ
ಸಮಾನನಾಮ ರೂಪತ್ವಸ್ಯ ಅಪೌರುಷೇಯವೇದಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವತನ್ತ್ರೇಣ ಭಗವತಾ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪಂ
ದೇವೇಷು ಸಂಕ್ಷೇಪಿತತ್ವಸ್ಯ ಚ ಉಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಪ್ರಲಯೇ ವೇದಾಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ಶಿಷ್ಯಮ್ | ತದಾ
ಅತೀತ ವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಭಗವನ್ಮಾತ್ರ ವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಚ ಉಪಪತ್ತೇಃ || 30 ||

ಓಂ ಮಧ್ವಾದಿಷ್ಟಸಮ್ಭವಾದನಧಿಕಾರಂ ಜೈಮಿನಿಃ ಓಂ || 31-94 ||

‘ವನೂನಾಮೇವೈಕೋ ಭೂತ್ವಾ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಪ್ರಾಪ್ಯಫಲತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಪದಾನಾಂ
ದೇವಾನಾಂ ಮಧ್ವಾದಿವಿದ್ಯಾಸ್ವನಧಿಕಾರಂ ಜೈಮಿನಿರ್ಮನ್ಯತೇ || 31 ||

ಅತೋ ದೇವಾನಾಂ ಆದ್ಯಂತವತ್ವೇಽಪಿ ವಿರೋಧಾಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಃ ತೇಷಾಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ
ಇತಿ ಸ್ಥಿತೇ ಪುನಃ ತಮಾಕ್ಷಿಪತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮಧ್ವಾದಿಷು ಇತಿ ||

ವೇದವಿದ್ಯಾ ದ್ವಿವಿಧಾಃ | ಮುಕ್ತಿಫಲಾರ್ಥಾ | ತದಿತರಫಲಾರ್ಥಾ ಇತಿ | ಮೋಕ್ಷೇತರಫಲಾರ್ಥಾಶ್ಚ
ದ್ವಿವಿಧಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮವಿದ್ಯಾಭೇದಾತ್ | ಯಥಾ ಮಧುವಿದ್ಯಾ | ಯಥಾ ಚ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮವಿದ್ಯಾ |
ತತ್ರ ನ ತಾವತ್ ಮೋಕ್ಷೇತರಫಲಾರ್ಥ ದ್ವಿವಿಧವಿದ್ಯಾಸು ಅಧಿಕಾರೋ ದೇವಾನಾಂ ಯುಜ್ಯತೇ |
ತತ್ರ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ |

‘ಸ ಯ ಏತದೇವಂ ಅಮೃತಂ ವೇದ ವನೂನಾಮೇವ ಏಕೋ ಭೂತ್ವಾ ಅಗ್ನಿನಾ ಏವ ಮುಖೇನ
ಏತದೇವ ಅಮೃತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೃಪ್ಯತಿ | ದೇವೋ ಭೂತ್ವಾ ದೇವಾನಪ್ಯೇತಿ | ಸ ಉರ್ಜಂ
ಉಪಗಚ್ಛತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಮಧ್ವಾದಿವಿದ್ಯಾಸು ವಸ್ವಾದಿಪದಾನಾಂ ಉಪಾಸನಾಪ್ರಾಪ್ಯಫಲತ್ವ
ಶ್ರವಣಾತ್ | ದೇವಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಾಪ್ತ ತತ್ ಪದತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಅರ್ಥಿತಾ ಸಮ್ಭವತಿ |
ಏವಂ ಕರ್ಮವಿದ್ಯಾಸ್ವಪಿ ವಸ್ವಾದಿಪದಾನಾಂ ಫಲತ್ವೋಕ್ತೇಃ ನ ಅರ್ಥಿತಾ ಸಮ್ಭವತಿ | ನ ಚ
ದ್ವಿತೀಯಾದಿ ಅಮೃತವಿದ್ಯಾದಿಷು ವಸ್ವಾದೀನಾಮಪಿ ಅಧಿಕಾರಃ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ತಾಸು ಅಪಿ ರುದ್ರಾದಿಪದಸ್ಯ ಫಲತ್ವೇನ ಶ್ರವಣಾತ್ | ತತ್ರ ಚ ಅಯೋಗ್ಯತಯಾ ಅರ್ಥಿತಾ
ಅಯೋಗಾತ್ |

ಏವಂ ಕರ್ಮವಿದ್ಯಾಸು ಅಪಿ ರುದ್ರಾದಿ ಪದ ಫಲಾಭಿಧಾತ್ರೀಷು ವನ್ಶಾದೀನಾಂ ಅಧಿಕಾರ
ಅಯೋಗಃ | ನ ಚ ಅಸ್ಯ ಏವಂ ಸ್ವಸ್ವೇತರ ಪದಫಲಾಭಿಧಾತ್ರೀಷು ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮವಿದ್ಯಾಸು
ಅನಧಿಕಾರಃ | ತಥಾಪಿ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಮಾಮಾನ್ಯಫಲ ಅಭಿಧಾಯಕ ವಿದ್ಯಾಸು ಸ್ಯಾದಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್
| ಸಾಮಾನ್ಯಲಾನಾಂ ಚ 'ಪ್ರಕಾಶವಾನ್ ಅಸ್ಮಿನ್ ಲೋಕೇ ಭವತಿ ' ಇತ್ಯಾದಿನಾಂ ತತ್ಫಲೇ
ಅನ್ತರ್ಭಾವಾತ್ | 'ನ ಹ ವಾ ಏವಂವಿಧಿ ಕಿಂಚಿದಾನನ್ದಂ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದೀನಾಂ ತತ್ಫಲೇ
ಅನ್ತರ್ಭಾವಾತ್ | 'ನ ಹ ವಾ ಏವಂವಿಧಿಕಿಂಚಿದಾನನ್ದಂ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದೀನಾಂ ಸರ್ವ
ಅಯೋಗ್ಯತ್ವಾತ್ ಯೋಗ್ಯೈಶ್ಚ ರುದ್ರಾದಿಭಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾಚ್ಚ | ಅತೋ ಮೋಕ್ಷೇತರಫಲಾರ್ಥಂ
ವಿದ್ಯಾವಿಚಾರೇ ದೇವಾನಾಂ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ನ ತಾಸು ಅಧಿಕಾರಃ | ಕಿಂ ಚ ಏವಂ
ಆಪ್ತತಮೋ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋಽಪಿ ಮನ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 31 ||

ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಷಿ ಭಾವಾಚ್ಚ ಓಂ || 32-95 ||

ಜ್ಯೋತಿಷಿ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವೇ ಭಾವಾಚ್ಚ | ಆದಿತ್ಯಪ್ರಕಾಶೇಽನ್ತರ್ಭಾವವತ್ ತಜ್ಞಾನೇ
ಸರ್ವವಸ್ತುನಾಮಾನ್ತರ್ಭಾವಾತ್ | ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚ ವಿಧ್ಯಾನಾಮ್ || 32 ||

ಮಾಸ್ತು ಮೋಕ್ಷೇತರಫಲಾರ್ಥ ವಿದ್ಯಾಸು ಅಧಿಕಾರೋ ದೇವಾನಾಮ್ | 'ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನನ್ತಂ
ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥವಿದ್ಯಾಸು ಭವಿಷ್ಯತಿ ಅರ್ಥಿತ್ವಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಜ್ಯೋತಿಷಿ ಇತಿ ||

ಭಾವಾದ್ ವಸ್ತುನಾಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಕಥಂ ವಸ್ತುನಾಂ ಜ್ಞಾನೇ ಅನ್ತರ್ಭಾವ ಇತ್ಯತಃ ಸ್ವಪದೇ
ವರ್ಣಯತಿ || ಆದಿತ್ಯ ಇತಿ || ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ ವಕ್ತಿ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ || ನ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥವಿದ್ಯಾಸು ಅಪಿ
ದೇವಾನಾಂ ಅಧಿಕಾರಃ ಸಮ್ಭವತಿ | ತದುಕ್ತ ಉಪಾಸನೇ ಅರ್ಥಿತಾಭಾವಾತ್ | ದ್ವಿವಿಧಾ ಹಿ
ಅರ್ಥಿತಾ ವಿದ್ಯಾವಿಚಾರೇ ಭವತಿ ಜ್ಞಾನಾಯ ಫಲಾಯ ಚ ಇತಿ | ತತ್ರ ದೇವಾನಾಂ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿತ್ವೇಽಪ್ ನ ತತ್ಸಾಧನೇ ವಿದ್ಯಾಸಾಧ್ಯೇಜ್ಞಾನೇ ಅರ್ಥಿತಾ ಅಸ್ತು | ತೇಷಾಂ
ಸಾರ್ವಜ್ಞೇನ ಸರ್ವ ವಿದ್ಯೋಕ್ತ ಜ್ಞಾನಿತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಸ್ವರ್ಗಾರ್ಥಿನೋಽಪಿ ಕೃತಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪುನಃ
ಯಜ್ಞ ವಿದ್ಯಾವಿಚಾರೇ ಅರ್ಥಿತಾ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನೇನ ಪ್ರಾಚೀನಪಕ್ಷೇ ದೋಷಾನ್ತರಂ ಚ
ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ || 32 ||

ಓಂ ಭಾವಂ ತು ಬಾದರಾಯಣೋಽಸ್ತಿ ಹಿ ಓಂ ||33-96||

ಫಲವಿಶೇಷಭಾವಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಪದಾನಾಮಪಿ ದೇವಾನಾಂ ಮಧ್ವಾದಿಷ್ಟಪ್ಯಧಿಕಾರಂ
ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತೇ | ಅಸ್ತಿ ಹಿ ಪ್ರಕಾಶವಿಶೇಷಃ |

‘ಯಾವತ್ನೇವಾ ಪರೇ ತತ್ನೇ ತಾವತ್ನು ಖವಿಶೇಷತಾ |

ಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ ಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ಪರಮೇಕಮೃತೇ ಹರಿಮ್ ||

ತೇಷಾಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಯೋಗಾಚ್ಚ ದೇವಾನಾಮಪ್ಯುಪಾಸನಮ್ |

ಸರ್ವಂ ವಿಧೀಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮ ಚ’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದೇ ||

ಉಕ್ತಫಲಾನಧಿಕಾರಮಾತ್ರಂ ಜೈಮಿನಿಮತಮ್ | ಅತೋ ನ ಮತವಿರೋಧಃ |

‘ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಯೈವ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ತ್ವೇಕದೇಶವಿಚಿಂತಿತಮ್ |

ಸ್ವೀಕೃತ್ಯ ಮುನಯೋ ಬ್ರೂಯುಸ್ತನ್ಮತಂ ನ ವಿರುದ್ಧತೇ’ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯೇ || 33 ||

ಏವಂ ದೇವೈಃ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಯೋಗ್ಯಫಲಾನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದ್ ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ
ಅಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಾಪಿ ಅರ್ಥತೋ ಲಭ್ಯತ್ವಾದ್ ಅರ್ಥಿತ್ವಾಭಾವೇನ ತೇಷಾಂ ಕಾಸು ಅಪಿ
ವಿದ್ಯಾಸು ಅಧಿಕಾರಾಭಾವೇ ಜಾಮಿನಿಮಾವಲಮ್ಬಿನಾ ಸಮರ್ಥಿತೇ ಪುನಃ ತಂ
ಸಮರ್ಥಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಭಾವಂ ಇತಿ ||

ಬಾದರಾಯಣಸ್ತು ಭಗವಾನ್ ದೇವಾನಾಂ ಅಶೇಷವಿದ್ಯಾಸು ಅಧಿಕಾರಭಾವಂ ಮನ್ಯತೇ | ಮೋಕ್ಷ
ತದಿತರ ಫಲಾನಾಂ ಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತತವೇ ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಶಕ್ಯತ್ವೇಽಪಿ
ವಿದ್ಯೋಕ್ತ ಉಪಾಸನಕರ್ಮಕರಣಾಭ್ಯಾಂ ಯೋಗ್ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ ಅಸಾಧ್ಯಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಫಲೇಽತಿಶಯಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಽರ್ಥಿತ್ವ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್
ತದ್ವಿಚಾರೇ ಅರ್ಥಿತ್ವಾಭಾವಃ | ಭಗವದಿತರೇಷಾಂ ನಿರುಪಚರಿತಸಾರ್ವಜ್ಞಾಭಾವಾದ್
ವಿದ್ಯಾವಿಚಾರೇಣ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷಸಮ್ಭವಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ತತ್ತದ್ವಿದ್ಯೋಕ್ತಾನುಷ್ಠಾನೇನ
ತತ್ಪೋಕ್ತಾದ್ ಅನ್ಯದಪಿ ಫಲಂ ಪ್ರಕಾಸವಿಶೇಷಶ್ಚ ಭವತಿ ಇತ್ಯೇತ್ ಕುತಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಹರ್ತುಂ ಉಕ್ತಾರ್ಥ ಸ್ಮೃತಿಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಯಾವದ್ ಇತಿ ||

ನನು ಅಸ್ತು ಏವಂ ಉಕ್ತ ಯುಕ್ತಿಪರಾಭವಃ ತಥಾಪಿ ಅಧಿಕಾರ ಅಭ್ಯುಪಗತೌ ಆಪ್ತತಮ
ಜೈಮಿನಿಮತವಿರೋಧ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಕ್ತ ಇತಿ ||

ನ ದೇವಾಧಿಕಾರಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಜೈಮಿನಿಮತ ವಿರೋಧ | ತತ್ತದ್ ವಿದ್ಯಾಸು ಉಕ್ತ ಉಲಾರ್ಥಂ
ಪ್ರಾಗಾಪ್ತ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಚ ಜೈಮಿನಿನಾ ದೇವಾಧಿಕಾರಸ್ಯ ನಿರಸ್ತತ್ವಾತ್ ಸೂತ್ರಕಾರೇಣ ಚ
ತದುಕ್ತಂ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಾನ್ತರಾಯ ತಸ್ಯ ಸಮರ್ಥಿತವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಅನಯೋಃ
ಮತಯೋಃ ವಿಷಯವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ ಕಲ್ಪನೇನ ವಿರೋಧ ಏವಂ ಕಿಂ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಯ
ಇತಿ ||

ಅತೋ ದೇವಾನಾಂ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್ ತದುಪಾಸ್ಯತ್ವೇಂ ಹರೇಃ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

|| ಇತಿ ದೇವತಾಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರತ್ವಾದಿತ್ಯುಕ್ತೇಽವಿಶೇಷಾಚ್ಛೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ'ಅಹ ಹಾರೇ ತ್ವಾ ಶೂದ್ರ' ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣೋಕ್ತೇರಧಿಕಾರ ಇತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ಶುಗಸ್ಯ ತದನಾದರಶ್ರವಣಾತ್ ತದಾಽಽದ್ರವಣಾತ್ ಸೂಚ್ಯತೇ ಹಿ ಓಂ

||34-97||

ನಾಸೌ ಪೌತ್ರಾಯಣಃ ಶೂದ್ರಃ, ಶುಚಾಽಽದ್ರವಣಮೇವ ಶೂದ್ರತ್ವಮ್ |

'ಕಮ್ವರ ಏನಮೇತತ್ಸಂತಮ್' ಇತ್ಯನಾದರಶ್ರವಣಾತ್ |

'ಸ ಹ ಸ ಇಹಾ ನ ಏವ ಕ್ಷತ್ತಾರಮುವಾಚ' ಇತಿ ಸೂಚ್ಯತೇ ಹಿ || 34 ||

ಅತ್ರ ತ್ರಿವರ್ಣೇತರಸ್ಯ ವೇದೋಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ || ಪ್ರಾಸಂಜ್ಞಕತ್ವಾತ್ ನ ಅಧ್ಯಾಯಾದಿಸಂಘತಿಃ ಅನ್ವೇಷ್ಯವ್ಯಾ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಮನುಷ್ಯ ಇತಿ ||

ವೇದವಿದ್ಯಾಸು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಅಧಿಕೃತತ್ವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಚ ಅಜ್ಞುಷ್ಠಸದ್ಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತಾನ್ ಪ್ರತಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಜ್ಞುಷ್ಠಮಾತ್ರತ್ವ ಅಭಿಧಾನಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಸ ಚ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರೋ ಯದಿ ಶೂದ್ರಾದೀನಾಂ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಸ ಏವ ಹಿ ಉಕ್ತೇ ವಿರೋಧ ನಾಮ ಯದುಕ್ತಂ ಪ್ರಮಾಣಬಾಧಿತಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಸ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರೋ ವಿಷಯಃ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಅಸ್ತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಮನುಷ್ಯತ್ವಂ ಅದರ್ಶನಂ ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಅಸ್ತಿ ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಮನುಷ್ಯಾಧಿಕಾರಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಅಧಿಕಾರಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ || ಮನುಷ್ಯತ್ವೇ ಚ ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ದ್ವಿಜಾತಿಭ್ಯೋ ವಿಶೇಷಾಭಾವಾತ್ | ನ ಮನುಷ್ಯತ್ವಂ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರೋಪಯೋಗಿ ಕಿಂ ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ದಿಮತ್ಸಮೇವ ಇತಿ ಚೇತ್ ತಥಾಪಿ ಶೂದ್ರಾಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಃ | ವಿಶಿಷ್ಟ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ದಿಮತ್ವೇಽಪಿ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಅನ್ಯೇಭ್ಯೋಽವಿಶೇಷಾತ್ |

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದವಿಚಾರ ಅದರ್ಶನಾದ್ ಅನಧಿಕಾರ ಇತಿ | ಛನ್ನೋಗ್ನಿಷದಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ವೈದಿಕಸಂವರ್ಗವಿದ್ಯಾಧ್ಯಯನ ಶ್ರವಣಾತ್ | ತಸ್ಯ ಶೂದ್ರತ್ವಮೇವ ಕುತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | 'ತಮುಹ ಪರಃ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚಾಹ ಹಾರೇತ್ವಾ ಶೂದ್ರ ತವೈವ ಸಹ ಗೋಭಿರಸ್ತು' ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಂ ಪ್ರತಿ ರೈಕ್ಷೋಕ್ತೇರೇವ | ನ ಚ ಅಧಿಕಾರ ಅಭಾವೇಽಪಿ ಪೌತ್ರಾಯಣೋ ವಿದ್ಯಾಂ ವಿಚಾರಯಾಮಾಸ ಇತಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅನಧಿಕಾರಿಣಂ ಪ್ರತಿ ಮುನೇಃ ಉಪದೇಶ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಹಿ ತಸ್ಯ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿನೋ ಗವಾದ್ಯಾಶಯಾಽಪಿ ಅನ್ಯಾಯ್ಯಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸಮ್ಭಾವಿತಾ | ಅತೋ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಲಿಙ್ಗದರ್ಶನೇನ ಚ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಃ

ಇತಿ ಭಾವಃ | ಉಕ್ತೇ ಇತಿ ಸಪ್ತಮೀ ಪಞ್ಚಮ್ಯರ್ಥೇ | ಅಧಿಕಾರೋಪಯೋಗಿತಯಾ ಉಕ್ತೇ
ಮನುಷ್ಯತ್ವೇ ಅವಿಶೇಷಾದ್ ಇತಿ ವಾ | ಅಹ ಇತಿ ಸಮೋದನಮ್ | ಹರೋ ರಥಶ್ಚ ಗೋಭಿಃ ಸಹ
ತವ್ಯವಾಸ್ತು ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇರೇತ್ಯಾ ಇತಿ ಸೇದುರಾಜಾ ಇತ್ಯಾದಿವದ್ ವಿಸರ್ಗಲೋಪೇನ ಭವತಿ |
ಹಾರೇತ್ಯಾ ನಾವಿತಿ ವಾ | ತಥಾತ್ವೇ ಪೃಥಗನ್ವಯಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ತತ್
ಫಲಿತಾರ್ಥಂ ತಾವದಾಹ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯದುಕ್ತಂ ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ವೇದವಿಚಾರದರ್ಶನಾದ್ ಅಸ್ತಿ
ಶೂದ್ರಸ್ಯವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇತಿ ತದ್ ಭವೇದ್ ಯದಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಃ ಶೂತ್ರೋ ಭವೇತ್ ನ ತು
ತದಸ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಶೂದ್ರ ಇತಿ ಸಮೋದಿತತವಾತ್ ಕಥಮಸೌ ನ ಶೂದ್ರ ಇತ್ಯತಃ ತದಾ
ಆದ್ರವಣಾದ್ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಶುಚ ಇತಿ || ಶೋಕೇನ ಆದ್ರವಣಂ ಶೂದ್ರಶಬ್ದ
ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಮ್ | ಅತಃ ಶುಚಾ ಆದ್ರವಣಾದೇವ ಶೂದ್ರ ಇತಿ ಸಮೋದಿತೋ ನ ತು
ವರ್ಣಾವರತ್ತಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಇತಿ ನ ಅನೇನ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ಶೂದ್ರತ್ವಸಿದ್ಧಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ಶುಗೇವ ಕಿಂ ನಿಮಿತ್ತ ಇತ್ಯತಃ ಶುಗಸ್ಯ ತದಾನದರಶ್ರವಣಾದ್ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾಂಶಂ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕಂವರ ಇತಿ || ಅರೇ ಹಂಸ ಏತದ್ವಚನಂ ಕಂ ಏನಂ ಉದ್ದಿಶ್ಯಾತ್ ಸಂತಂ
ಸಯುಗ್ವಾನಾಂ ರೈಕ್ವಮೇವ ಇತಿ ಹಂಕೃತ ಅನಾದರಶ್ರವಣಾದ್ ಅಸ್ಯ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ
ಶುಗಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದಿತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಪರಾಮರ್ಶಃ |

ಶ್ರುತಾ ಅನಾದರಸ್ಯಾಪಿ ತಸ್ಯ ಕುತಃ ಸೋಕೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಜ್ಞಾಯತೇ | ಪರಬುದ್ಧೇಃ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಾತ್ |
ಕಾರಣಸ್ಯ ಚ ಕಾರ್ಯಾನಿವಾಭಾವ ಅಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಸೂರ್ತಶೇಷಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಹ ಇತಿ ||
ಸ ಶ್ರುತಾನಾದರಃ ಪೌತ್ರಾಯಣಃ ಶಯನಾದ್ ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ನೇವ ಕ್ಷತ್ತಾರಂ ರೈಕ್ವಗವೇಷಣಾಯ
ಉವಾಚ ಇತಿ ಉಕ್ತ ತದ್ ವ್ಯಗ್ರತಯಾ ಶೋಕೋ ಜ್ಞಾಯತೇ ಅತೋ ಅನಾದರಶ್ರವಣಾತ್
ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ಶುಗಾಸೀತ್ ತಾ ಶುಚಾ ಆದ್ರವಣಾತ್ ಶೂತ್ರ ಇತಿ ಸಮೋದಿತೋ ನ ತು
ವರ್ಣಾವರತ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಇತಿ ನ ಇದಂ ಶೂದ್ರಾಧಿಕಾರೇ ಲಿಙ್ಗಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಶೋಕೇನ
ಆದ್ರವಣಪರಿಜ್ಞಾನಂ ಚ ಮುನೇಃ ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದ್ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ತದುಕ್ತಮ್ | 'ರಾಜ್ಞಾ
ಪೌತ್ರಾಯಣಃ ಶೋಕಾತ್ ಶೂದ್ರ ಇತಿ ಮುನಿನೋದಿತಃ | ಪ್ರಾಣವಿದ್ಯಾ ಅವಾಪ್ಯ ಅಸ್ಮಾತ್ ಪರಂ
ಧರ್ಮಂ ಅವಾಪ್ತವಾನ್ ' ಇತಿ | ದೀರ್ಘಸ್ವರಾರ್ಥತ್ವೇನ ಆದ್ರವಣಾದ್ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಶುಗ್ವ ಏವ
ರುಗ್ವ ಏವ ರುದ್ರ ಇತಿವತ್ || 34 ||

ಓಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವಾವಗತೇಶ್ಚೋತ್ತರತ್ರ ಚೈತ್ರರಥೇನ ಲಿಙ್ಗಾತ್ ಓಂ || 35-98 ||

ಅಯಮಶ್ವತರೀರಥ ಇತಿ ಚಿತ್ರರಥಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವೇನ ಲಿಙ್ಗೇನ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ
ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವಾವಗತೇಶ್ಚ |

‘ರಥಸ್ತ ಶ್ವತರೀಯುಕ್ತಶ್ಚಿತ್ರ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ’ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ |

‘ಯತ್ರ ವೇದೋ ರಥಸ್ತತ್ರ ನ ವೇದೋ ಯತ್ರ ನೋ ರಥಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ || 35 ||

ನನು ಶೂದ್ರಶಬ್ದೋಽಯಂ ಕುತೋ ಯೌಗಿಕೋ ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತೇ ರೂಢಾರ್ಥಂ ಏವಂ ಕಿ ನ್ ಸ್ಯಾತ್ | ಯೋಗಾರೂಢ್ಯೋ ರೂಢೇರೇವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಪೌತ್ರಾಯಣ ನಿದರ್ಶನೇನ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವ ಇತಿ ||

ಅಯಂ ಅಶ್ವತರೀರಥ ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ಆದ್ರವಣಾತ್ ಶೂದ್ರಶಬ್ದೇನ ಸಮೋಧನಾದ್ ವಾ ಉತ್ತರತ್ರ ಚಿತ್ರರಥಸಮ್ಮುನ್ಠಿತ್ವಲಿಂಗಂ ಶ್ರುಯತೇ | ತೇನ ಚ ಲಿಙ್ಗೇನ ತಸ್ಯ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವಂ ಅವಗಮ್ಯತೇ | ಅತೋ ರೂಢೇರೇವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯೇಽಪಿ ಬಾಧಕಾತ್ ಯೋಗಾಜ್ಞೇಕಾರೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಶ್ರುತೌ ಅಶ್ವತರೀರಥ ಶ್ರವಣಾತ್ ಕಥಂ ಚಿತ್ರರಥತ್ವಂ ಅಸೂತ್ರಯದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ರಥ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪೌತ್ರಾಯಣೇನ ದೀಯಮಾನ ರಥೋ ಅತ್ರ ಉಚ್ಯತೇ ನ ತು ತಸ್ಯ ತದೀಯತ್ವಂ ಇತಿ | ಬಾಧಕಾಭಾವೇ ತದೀಯತ್ವಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ನನು ಚಿತ್ರರಥಿತ್ವೇಽಪಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ವರ್ಣಾವರತ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯತ್ರ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವರ್ಣಾವರತ್ವೇ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ರಥಿತ್ವಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ರಥಸ್ಯ ವೇದಾವಿನಾಭಾವಾತ್ ಶೂದ್ರೇ ಚ ವೇದಾಭಾವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಏವಂ ವೈದಿಕಮಾತ್ರೇ ವಿದ್ಯಮಾನಂ ರಥಿತ್ವಂ ಕಥಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವೇ ಲಿಙ್ಗಮ್ | ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕತ್ವಾತ್ || ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಕಾದಾಚಿತ್ಯತ್ವಾತ್ | ಸ್ವಾಭಾವಿಕಸ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾದ್ ಆಧಿಕ್ಯಾತ್ | ಅಪಲಾಯನಂ ಚ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವಿಪ್ರರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಇತ್ಯೇತದಪಿ ಪದಾತಿತಯಾ ಇತಿ ಗಮಯಿತವ್ಯಮ್ || 35 ||

ಓಂ ಸಂಸ್ಕಾರಪರಾಮರ್ಶಾತ್ ತದಭಾವಾಭಿಲಾಪಾಚ್ಚ ಓಂ || 36-99 ||

‘ಅಷ್ಟವರ್ಷಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಪನಯೀತ, ತಮಧ್ಯಾಪಯೀತ’

ಇತ್ಯದ್ಯಯನಾರ್ಥಂ ಸಂಸ್ಕಾರಪರಾಮರ್ಶಾತ್ |

‘ನಾಗ್ನಿರ್ನ ಯಜ್ಞೋ ನ ಕ್ರೀಯಾ ನ ಸಂಸ್ಕಾರೋ ನ ವ್ರತಾನಿ ಶೂದ್ರಸ್ಯ’ ಇತಿ ಪೈಙ್ಗುಶ್ರುತೌ ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವಾಭಿಲಾಪಾಚ್ಚ |

ಉತ್ತಮಸ್ತೀಣಾಂ ತು ನ ಶೂದ್ರವತ್ |

‘ಸಪತ್ನೀಂ ಮೇ ಪರಾಧಮ’ ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟಧಿಕಾರದರ್ಶನಾತ್ |

ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವೇನಾಭಾವಸ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯೇನ | ಅಸ್ತಿ ಚ ತಾಸಾಂ ಸಂಸ್ಕಾರಃ |

‘ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರದಾನಕರ್ಮೈವ ಯಥೋಪನಯನಂ ತಥಾ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ || 36 ||

ಯದುಕ್ತಂ ರಥಿತ್ವಲಿಜ್ಞೇನ ಪೌತ್ರಾಯಣಸ್ಯ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವ ಅವಗಮಾತ್ ನ ತಲ್ಲಿಜ್ಞೇನ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದ
ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ | ತದಯುಕ್ತಮ್ | ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ರಥಿತ್ವಸಮ್ಭವಾತ್ | ತಸ್ಯ
ವೇದಾವಿನಾಭಾವಾತ್ ನ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಶೂದ್ರೇಽಪಿ ವೇದಾಧಿಕಾರ ಅಜ್ಞೇಕಾರಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸಂಸ್ಕಾರ ಇತಿ ||

ನ ಪರೇಣಾಜ್ಞೇಕೃತೋಽಪಿ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದಾಧಿಕಾರಃ ಸಮ್ಭವತಿ | ವೇದಾಧ್ಯಯನಾದೇಃ
ಉಪನಯನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ | ಅಷ್ಟವರ್ಷಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಉಪನಯೀತ ಇತಿ
ಸಂಸ್ಕಾರಂ ಉಕ್ತ್ವಾ ತಂ ಉಪನೀತಂ ಆಧ್ಯಾಪಯೀತ ಇತಿ ಅಧ್ಯಯನಾರ್ಥಂ ಉಪನಯನ
ಪರಾಮರ್ಶಾತ್ | ‘ವೇದಃ ಕೃತ್ಸೋ ಅಧಿಗನ್ತವ್ಯಃ ಸರಹಸ್ಯೋ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ |
ಅಸ್ತು ತರ್ಹಿ ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಸಂಸ್ಕಾರಃ | ಮೈವಮ್ | ‘ನಾಗ್ನಿನ್ ಯಜ್ಞ’ ಇತಿ ಶೂದ್ರಸ್ಯ
ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವಾಭಿಧಾನಾತ್ - ಅತಃ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವೇನ ವೇದಾನಧಿಕಾರಾತ್ ನ
ತಸ್ಯ ವೇದಾವಿನಾಭೂತ ರಥಿತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಏವಂ ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವೇನ
ವೇದಾನಧಿಕಾರಃ ಚೇದ್ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಅನಧಿಕಾರಪ್ರಸಂಘಃ | ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವೇಽಪಿ ತಾಸಾಂ
ಅಧಿಕಾರೇ ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉತ್ತಮ ಇತಿ ||

ನ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಶೂದ್ರವತ್ ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವೇನ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಾಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ |
‘ಸಪತ್ನೀನಾಂ ಮೇ ಪರಾಧಮ’ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿದ್ಯಾಸು ಶಚ್ಯಾದೀನಾಂ ತದ್ ದ್ರಷ್ಟೃತ್ವೇನ
ಅಧಿಕಾರದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತರ್ಹಿ ಉಕ್ತನ್ಯಾಯಭಿಜ್ಞ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಂಸ್ಕಾರ ಇತಿ || ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವೇನ
ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಾಭಾವಃ ಸಾಮಾನ್ಯನ್ಯಾಯೇನ ಉಕ್ತೇ ನ ತು ನಿಯಮೇನ | ಅತಃ ತಸ್ಯ
ವಿಶೇಷಣಾಪವಾದೇ ನ ದೋಷ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನೇನೈವ ಶೂದ್ರಪ್ರತಿಬನ್ಧೀ ವಿಮೋಚಿತಾ ಭವತಿ |
ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯ ಬಾಧ್ಯೇಕಾಪೋದ್ಯತ್ವಾತ್ | ಏವಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಉಪನಯನಾಭಾವೇಽಪಿ ಪೂರ್ವ
ನ್ಯಾಯಸ್ಯ ಸಾಮಾಯತಯಾ ಅಪವಾದಸಮ್ಭವಾದ್ ಅಸ್ಮಿ ವೇದಾಧಿಕಾರ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಅಥ ಉಪನಯನ ಪ್ರತಿವಿಧಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಚ ಅಸ್ಮಿ ಅಧಿಕಾರ ಇತ್ಯಾಹ || ಅಸ್ಮಿ ಇತಿ || ಯಥಾ
ಪುಂಸಾಂ ಉಪನಯನಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಃ ತಥಾ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರದಾನಕರ್ಮೈವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಅತ್ರ ಅಪವಾದೋಕ್ತಿಃ ಪ್ರದಾನಾದಿಶೂನ್ಯ ತರ್ಯಗಾದೀನಾಂ ಅಪಿ ಸಂಘಹಾರ್ಥಾ | ತೇಷಾಮಪಿ
‘ಅಯಮಗ್ನೇ ಜರಿತಾ’ ಇತ್ಯಾದೌ ಅಧಿಕಾರದರ್ಶನಾತ್ || 36 ||

ಓಂ ತದಭಾವನಿರ್ಧಾರಣೇ ಚ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ ಓಂ || 37-100 ||

‘ನಾಹಮೇತದ್ವೇದ ಭೋ ಯದ್ಗೋತ್ರೋಽಹಮಸ್ಮಿ’ ಇತಿ ಸತ್ಯವಚನೇನ
ಸತ್ಯಕಾಮಸ್ಯ ಶೂದ್ರತ್ವಾಭಾವನಿರ್ಧಾರಣೇ ಹಾರಿದ್ಯುಮತಸ್ಯ ‘ನೈತದಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ
ವಿವಕ್ತುಮರ್ಹತಿ’ ಇತಿ ತತ್ಸಂಸ್ಕಾರೇ ಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ || 37 ||

ಯದುಕ್ತಂ ಅಧ್ಯಯನಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ನ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇತಿ ನ
ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಪಿ ಸಂಸ್ಕಾರಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ತದಸಮ್ಯವೋಽಪಿ ಉಕ್ತ ಇತಿ
| ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವಸ್ಯೈವ ಉಕ್ತೇಃ ನಿಷೇಧಾಭಾವಾತ್ | ನಿಷೇಧಾಭಾವೇಽಪಿ ಅಭಾವೋಕ್ತಿ
ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತದಭಾವ ಇತಿ ||

ನ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ಉಪನಯನ ನಿಷೇಧಾಭವಃ | ‘ನಾಹಮೇತದ್ವೇದ ಭೋ ಯದ್
ಗೋತ್ರೋಽಹಮಸ್ಮಿ’ ಇತಿ ವಚನೇನ ಸತ್ಯಕಾಮಸ್ಯ ಅರ್ಜವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ಏತದ್ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ
ವಿವಕ್ತುಂ ಅರ್ಹತಿ ಇತಿ ಶೂದ್ರತ್ವಾಭಾವ ನಿರ್ಣಯ ಏವ ತದುಪನಯನೇ ಗೌತಮಸ್ಯ
ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವಾತ್ | ಶೂದ್ರೋಪನಯನ ನಿಷೇಧಾಭಾವೇ ಕಥಂ ತದಭಾವನಿರ್ಧಾರಣ ಏವ
ಪ್ರವರ್ತೇತ ಇತಿ ಭಾವಃ || 37 ||

ಓಂ ಶ್ರವಣಾಧ್ಯಯನಾರ್ಥಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ || 38-101 ||

‘ಶ್ರವಣೇ ತ್ರಪುಜತುಭ್ಯಾಂ ಶ್ರೋತ್ರಪರಿಪೂರಣಮ್ | ಅಧ್ಯಯನೇ ಜಿಹ್ವಾಚ್ಛೇದಃ
ಅರ್ಥಾವಧಾರಣೇ ಹೃದಯವಿದಾರಣಮ್’ ಇತಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ |

‘ನಾಗ್ನಿರ್ನ ಯಜ್ಞಃ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ತಥೈವಾದ್ಯಯನಂ ಕುತಃ |
ಕೇವಲೈವ ತು ಶುಶ್ರೂಷಾ ತ್ರಿವರ್ಣಾನಾಂ ವಿಧೀಯತೇ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ |

ವಿಧುರಾದೀನಾಂ ತೂತ್ಪನ್ನಜ್ಞಾನತ್ವಾತ್ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿಶೇಷಃ || 38 ||

ನನು ಶ್ರುತೌ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾತ್ರಸ್ಯ ಅನುಪನಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರತೀತೇಃ ಕಥಂ ಶೂದ್ರತ್ವಾಭಾವ
ಇತಿ ಅಸೂತ್ರಯದ್ ಅಭಾಷತ ಚ | ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪದೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಯೋಗ್ಯಾನಾಂ
ತ್ಯೈವರ್ಣಿಕಾನಾಂ ಉಕ್ತೇಃ | ಶೂದ್ರೋ ವಿದವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರೀ ವಿಶಿಷ್ಟದ್ವ್ಯಾದಿಮತ್ತ್ವಾತ್ ದವಿಜವತ್ |
ಅನ್ಯಥಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬುದ್ಧ್ಯಾದಿಮತ್ತೇನ ದೇವತಾಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಃ ನ ಸ್ಯಾದ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಶ್ರವಣ ಇತಿ ||

ನ ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದಿಮತ್ತೇನ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದಾಧಿಕಾರೋ ವಾಚ್ಯಃ | ಅನಿಷಿದ್ಧತ್ವೇ ಸತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ
ಬುದ್ಧ್ಯಾದಿಮತ್ತಸ್ಯ ಅಧಿಕಾರಪ್ರಯೋಜಕತ್ವೇನ ಕೇವಲ ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧ್ಯಾದಿಮತ್ತಸ್ಯ
ಅಧಿಕಾರಾಸಾಧಕತ್ವಾತ್ | ದ್ರಸ್ಯ ವೇದಶ್ರವಣಾಧ್ಯಯನಾರ್ಥೇ ಅವಧಾರಣಾನಾಂ ಶ್ರುತೌ

ಪ್ರತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಶ್ರುತೌ ಶೂದ್ರಶಬ್ದ ಅಶ್ರವಣಾದ್ ವರ್ಣಬಾಹ್ಯವಿಷಯೋ ಅಸೌ ಇತಿ ನ
ವಾಚ್ಯಮ್ | 'ನಾಗ್ನಿರ್ನ ಯಜ್ಞಃ ಶೂದ್ರಸ್ಯ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತೌ ಶೂದ್ರಸ್ಯೈವ ಸ್ವಷ್ಟನಿಷೇಧಾತ್ ಶ್ರುತೇರಪಿ
ತದರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋಽನಿಷಿದ್ಧತ್ವೇ ಸತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಬುದ್ಧಾದಿಮತ್ತಂ ವ್ಯಾವರ್ತಮಾನಂ
ಶೂದ್ರಾತ್ ಸ್ವವ್ಯಾಪ್ಯಂ ವೇದಾಧಿಕಾರಂ ಚ ವ್ಯಾವರ್ತಯತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಶೂದ್ರಸ್ಯ ವೇದಾರ್ಥಾವಧಾರಣಾದೇಃ ನಿಷಿದ್ಧತವೇ ಕಥಂ ವಿದುರಧರ್ಮವ್ಯಾಧಾದೀನಾಂ
ವೈದಿಕಾರ್ಥ ಅವಧಾರಣಮಸ್ತಿ | ಸಂಸ್ಕಾರಾಭಾವೇನ ಅನಧಿಕಾರೇ ಚ ಕಥಂ ಕರ್ಣೇ
ಅಕ್ಷತ್ರಸಂಸ್ಕಾರ ಯುತೋ ಅಖಿಲಾಃ ಶ್ರುತೀರಧಿಜಗೌ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅಸೌ ಅಪವಾದವಿಷಯ
ಇತಿ | ಅವಿಹಿತ ಉಪನಯನಾನಾಮೇವ ವವೇದಾಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಅಪವಾದವಿಷಯತ್ವ ಸಮ್ಯವಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಿದುರಾದೀನಾಂ ಇತಿ ||

ತೇಷಾಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿತ್ವೇನ ಇತರ ಶೂದ್ರಾದಿಭ್ಯೋ ವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಾತ್
ವೇದಾರ್ಥಾವಧಾರಣಾದಿ ನ ನಿಷಿದ್ಧಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಹರಿಃ ಶೂದ್ರಾದ್ಯೈಃ
ವೇದವಿದ್ಯಾವಿಜ್ಞೇಯೋ ನ ಭವತಿ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 38 || ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

'ಯದಿದಂ ಕಿಂಚ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಣ ಏಜತಿ ನಿಃಸೃತಮ್ |
ಮಹದ್ಭಯಂ ವಜ್ರಮುದ್ಯತಂ ಯ ಏತದ್ವಿದುರಮೃತಾಸ್ತೇ ಭವನ್ತಿ'

ಇತ್ಯುದ್ಯತವಜ್ರಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ತಃ ಶ್ರೂಯತ ಇತ್ಯತೋಽಬ್ರವೀತ್ |

ಓಂ ಕಮನಾತ್ ಓಂ || 39-102 ||

ಏಜತೀತಿ ಕಮನವಚನಾದುದ್ಯತವಜ್ರೋ ಭಗವಾನೇವ |

'ಕೋ ಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾತ್ ಕಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾದ್ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಆನನ್ದೋ ನ ಸ್ಯಾತ್' ತಥಾ
ಚೇತೋಽರ್ಪಣಾರ್ಥಂ ಹಿ ನಿಗತ್ಯತೇ ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ |

'ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಮುತ ಚಕ್ಷುಷಶ್ಚಕ್ಷುಃ' ಇತಿ ಚ

'ನಭಸ್ವತೋಽಪಿ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ಯುಶ್ಚೇಷ್ವಾ ಭಗವತೋ ಹರೇಃ |

ಕಿಮುತಾನ್ಯಸ್ಯ ಜಗತೋ ಯಸ್ಯ ಚೇಷ್ವಾ ನಭಸ್ವತಃ' ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ತೇ ||

'ಚಕ್ರಂ ಚಜ್ಯ ಮಣಾದೇಷ ವರ್ಜನಾದ್ವಜ್ರಮುಚ್ಯತೇ |

ಖಣ್ಣನಾತ್ ಖಡ್ಗ ಏವೈಷ ಹೇತಿನಾಮಾ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವೈವರ್ತೇ || 39 ||

ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಇತ್ಯಾದೌ ಭಗವತ್ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಕಾರಕೇ ತು
ಯದಿದಂ ಕಿಂಚ ಇತಿ ವಜ್ರಜ್ಞಾನಾತ್ ಮೋಕ್ಷಃ ಶ್ರೂಯತೇ | ತಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಯತ್ನೇ

ಅನ್ಯಜ್ಞಾನವಾತ್ ಮೋಕ್ಷೋಪಪತ್ತೇಃ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣಯತ್ವಮ್ | ನ ವಜ್ರೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ವಿಷ್ಣುಃ ಇನ್ದ್ರಾಯುಧಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಕ್ತಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ಇನ್ದ್ರಾಯುಧಮೇವ ಇದಂ ವಜ್ರಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ ವಜ್ರಶ್ರುತೇಃ ತತ್ರ ರೂಢತ್ವಾದ್
ಉದ್ಯತತ್ವಲಿಂಗಾಚ್ಚ | ತದ್ಧಿ ಆಯುಧ ಏವ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ನ ಚ ವಜ್ರಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷೋಕ್ತೇಃ
ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಲಿಂಗಮಾತ್ರಾತ್ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಯೋಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಲಿಂಗಸ್ಯ
ನಿರವಕಾಶತಯಾ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ | ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಯೋರಪಿ ತಥಾತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ವಜ್ರಂ
ಇನ್ದ್ರಾಯುಧಮೇವ ಇತಿ ನ ವಿಷ್ಣುಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯತ್ಕಿಂ ಚ ಸರ್ವ ಜಗತ್ ಪ್ರಾಣೇ ಸ್ಥಿತಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ ನಿಸ್ಸೃತಂ ತದಿದಂ ಜಗದ್ ಯಸ್ಮಾದ್ ಏಜಚಿ
ಯತ್ ಪ್ರೇರಣಯಾ ಚೇಷ್ಟತೇ ತತ್ ಮಹದ್ಭಯಾಚ್ಚರಂ ವಜ್ರಂ ಯೇ ವಿದುಃ ತೇ ಅಮೃತಾ ಭವಂತಿ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವಮಿದಂ ಕಿಂ ಚ ಜಗಚ್ಚ ಯಸ್ಮಾತ್ ನಿಸ್ಸೃತಂ ಚೇಷ್ಟತೇ ಚ ತಿ ವಾ |
ಸರ್ವಂ ಜಗದ್ ಯಸ್ಮಾತ್ ನಿಸ್ಸಂ ಸ ಪ್ರಾಣೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ಚೇಷ್ಟತ ಇತಿ ವಾ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅಯಂ ವಜ್ರೋ ಭಗವಾನೇವ | ವಜ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಜಗತ್ ಚೇಷ್ಟಕತ್ವ ಶ್ರುವಣಾತ್ | ನ ಚ
ಉದ್ಯತತ್ವಲಿಂಗ ವಿರೋಧಃ | ಉದ್ಯಮಿತ್ವಾರ್ಥತಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಲಿಂಗಮಾತ್ರೇಣ
ಕಥಂ ಅಯಂ ನಿಶ್ಚಯಃ | ಲಿಂಗಸ್ಯ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾದೇವ ಇತ್ಯಾಹ || ಕೋ ಹಿ ಇತಿ ||

ಯದಾ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಜಗಚ್ಚೇಷ್ಟಕದತ್ವಮೇವ ವಿಷ್ಟೇಕನಿಷ್ಠಂ ತದಾ ಸುತರಾಂ ವಜ್ರಸ್ಯೋಕ್ತಂ
ಸರ್ವಪ್ರವರ್ತಕ ಪ್ರಾಣಚೇಷ್ಟಕತ್ವ ತದೇಕನಿಷ್ಠಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಇತಿ ||

ನನು ಉದ್ಯತತ್ವಲಿಂಗಸ್ಯ ಸಾವಕಾಶತ್ವೇಽಪಿ ವಜ್ರಶ್ರುತೇಃ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ ನಿರವಕಾಶೇನಾಪಿ
ಲಿಂಗೇನ ಕಥಂ ನಿರ್ಣಯ ಇತ್ಯತಃ ಶ್ರುತೇರಪಿ ವಿಷ್ಣೌ ಅವಕಾಶಂ ಸ್ಮತ್ಯಾ ದರ್ಶಯತಿ || ಚಕ್ರಂ ಇತಿ
||

ನ ಚ ಯೋಗಸ್ಯ ರೂಢೇಃ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾದ್ ಅನಿರ್ಣಯ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸ್ಮತ್ಯುಕ್ತತ್ವೇನ ವಿದ್ವದ್
ರೂಢೇರಪಿ ಸತ್ತ್ವಾತ್ | ಆಯುಧಾನಾಮಹಂ ವಜ್ರಮ್ | ವಜ್ರಂ ಪ್ರಹರಣೋತ್ತಮಮ್ ಇತಿ ಚ |
ನನು ಏವಂ ಸಾವಕಾಶತ್ವೇ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಯೋಃ ಯ ಏತದ್ ವಿದುಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಲಿಂಗಂ ವಿಹಾಯ ಕಿಂ
ಲಿಂಗಾಂತರಗ್ರಹಣೇನ ಮೈವಮ್ | ತದವಿಹಾಯ ಏವ ಲಿಂಗಾಂತರಸ್ಯಾಪಿ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಏತದ್
ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಅನುಸನ್ನೇಯಮ್ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ವಜ್ರ ಇತಿ ತತ್ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷಃ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 39 || ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ಕಮ್ಪನಾಧಿಕರಣಂ || 10 ||

ಹೃದಯ ಆಹಿತಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಮಾತ್ಮತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ'ಯೋಽಯಂ
ವಿಜ್ಞಾನಮಯಃ ಪ್ರಾಣೇಷು ಹೃದ್ಯಂತಜ್ಯೋತಿಃ ಪುರುಷಃ' ಇತ್ಯತ್ರ'ಉಭೌ
ಲೋಕಾವನುಸಂಚರತಿ' ಇತಿ ವಚನಾಜ್ಞೇವ ಇತಿ ಪ್ರತೀಯತ ಇತಿ

ಅತ್ರ ಜೀವೇಶಯೋಃ ಜ್ಞಾನರೂಪತ್ವೇನ ಹೃದಯಾಹಿತತ್ವೇನ ಚ ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ
ಜ್ಯೋತಿನಾರ್ಥಮ್ ವಿಷ್ಣು ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ
ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ || ಹೃದಯ ಇತಿ || 'ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚರಣಾಭಿಧಾನಾತ್' ಇತಿ
ಹೃದಯಾಹಿತಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಪರಮಾತ್ಮತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ವಾಜಸೇನಯಕೇ ಚ ತತ್ ಶ್ರುಯತೇ ||
ಯೋಽಯಂ ಇತಿ ||

ತಚ್ಚ ಯದಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮಪಿ ಅನ್ಯತ್ ಪ್ರಸಂಭವತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ
ನಿರ್ಣಯಮ್ | ತತ್ ಜ್ಯೋತಿಃ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಜೀವೋ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ |
ಉಕ್ತಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಜೀವ ಏವ ಇದಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | 'ಸ
ಸಮಾನಃ ಸನ್ನಭೌ ಲೋಕೌ ಅನುಸಂಚರತಿ' ಇತಿ ಜೀವಲಿಂಗಾತ್ |

ತಸ್ಯ ಹಿ ಕರ್ಮವಶಾದ್ ಉಭಯಲೋಕಸಂಚರಣಂ ಯುಕ್ತಮ್ | 'ಇಮಂ ಲೋಕಮತಿಕ್ರಾಮತಿ
ಮೃತ್ಯೋರೂಪಾಣಿ' 'ಸ ವಾ ಅಯಂ ಪುರುಷೋ ಜಾಯಮಾನಃ ಶರೀರಂ ಅಭಿನಮ್ವದ್ಯಮಾನಃ
ಪಾಪ್ಮಭಿಃ ಸಂಸೃಜ್ಯತೇ | ಸ ಉತ್ಯಾಮನ ಮ್ರಿಯಮಾಣಃ ಪಾಪ್ಮನೋ ವಿಜಹಾತಿ' |
'ಉಭಯಾನಪಿ ಪಾಪ್ಮನ ಆನನ್ದಾಶ್ಚ ಪಶ್ಯತಿ ಸ ಯತ್ರ ಪ್ರಸ್ಥಪಿತಿ | ಸ್ವಪ್ನಾಂತ
ಉಚ್ಚಾವಚಮೀಯಾಮಾನೋ' 'ಭಯಾನಿ ಪಶ್ಯನ್' ಇತ್ಯಾದಿ ಜೀವಲಿಂಗಾಚ್ಚ |

ಕಿಂ ಚ 'ಕಿಂ ಜ್ಯೋತಿರಯಂ ಪುರುಷ ಇತ್ಯಾದಿತ್ಯಜ್ಯೋತಿಃ ಸಮ್ರಾಡಿತಿ ಹೋವಾಚ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ
ಯಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಆದಿತ್ಯಾದಿಜ್ಯೋತಿಷ್ವಮುಕ್ತಂ ತಸ್ಯೈವ 'ಆತ್ಮೈವಾ ಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಭವತಿ' ಇತಿ
ನುಪ್ಪಾದೌ ಆತ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವೋಕ್ತೌ 'ಕತಮ ಆತ್ಮಾ' ಇತಿ ತದಾತ್ಮಪ್ರಶ್ನೇ ಜ್ಯೋತಿರುಚ್ಯತೇ | ನ
ಹಿ ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಮ್ಭವತಿ | ನ ತತ್ರ ಸೂರ್ಯೋ ಭಾತಿ ಇತ್ಯಾದೇಃ | ನ ಚ
ವಾಚ್ಯಂ ಯಸ್ಯ ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ಸ ಜೀವ ಏವಾಸ್ತು ತಸ್ಯ ಚ ಆತ್ಮೈವಾಸ್ಯ ಇತ್ಯತ್ರ
ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ತದಾತ್ಮಪ್ರಶ್ನೇ ಚ ಜ್ಯೋತಿರಾಮಾನಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮೈವ
ಜ್ಯೋತಿರಿತಿ |

ಜೀವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಯೋತಿಷ್ವಸ್ಯೈವ ಅಯೋಗಾತ್ | ತಥಾತ್ವೇ ಪರಮಾತ್ಮನೋ
ಅಸ್ತಮಯಾದಿ ಶೂನ್ಯಸ್ಯ ಜಾಗ್ರತ್ಯಪಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವಪ್ರಾಪ್ತೌ ತದಾ 'ಆದಿತ್ಯೇನೈವಾಯಂ
ಜ್ಯೋತಿಷಾ ಆಸ್ತೇ' 'ಚಂದ್ರಮಸ್ಯ ವಾಯಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾ ಆಸ್ತೇ' ಇತಿ ಅವಧಾರಣ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ |
ತದಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿಷ್ವೋಕ್ತೆ ಅನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ | ಅತ್ರ ಅಯಂ ಪುರುಷಃ ಸ್ವಯಂ

ಜ್ಯೋತಿರ್ಭವತಿ ಇತಿ ಅಸ್ಯೈವಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಾಚ್ಚ | ಅತೋ ಜೀವ ಏವ ಇದಂ ಜ್ಯೋತಿಃ
ಇತಿ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಮಿ ಸ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ
ಇತಿ ||

ಅತ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 40-103 ||

‘ವಿಷ್ಣುರೇವ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಷ್ಣುರೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣುರೇವಾತ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಬಲಂ
ವಿಷ್ಣುರೇವ ಯಶೋ ವಿಷ್ಣುರೇವಾನಂದಃ’ ಇತಿ ದರ್ಶನಾಚ್ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಂ
ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಷ್ಣುರೇವ | ಪ್ರಾಜ್ಞೇನಾತ್ಮನಾನ್ವಾರೂಢ ಉತ್ಸರ್ಜದ್ಯಾತಿ’ ಇತಿ ವಚನಾತ್
ಸನ್ಯಾಸಿ ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾರಣಮಸ್ಯೇವ || 40 ||

ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇದಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ನ ತು ಜೀವಃ | ಜ್ಯೋತಿಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ವೇಕವಾಚಿತ್ವಶ್ರವಣಾದ್
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚೇದ ಉಬಯಲೋಕ ಸಂಸ್ಥಾರಣಲಿಂಗವಿರೋಧ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಪ್ರಾಜ್ಞೇನ ಇತಿ ||

ಜೀವಂ ಆದಾಯ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಉಭಯಲೋಕ ಸಂಸ್ಥಾರಣೋಕ್ತೇಃ ನ ತದ್ವಿರೋಧ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ
ಇಮಂ ಲೋಕಮತಿಕ್ರಾಮತಿ ಮೃತ್ಯೋ ರೂಪಾಣಿ ಇತ್ಯದ್ಯುಕ್ತಲಿಂಗವಿರೋಧಃ | ದ್ರಷ್ಟಶ್ಚಕ್ಷುಷ
ಇತ್ಯಾದಿವದ್ ಅನರ್ಣೀತಣಿಚ್ ತ್ವೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವಿರೋಧಃ |
ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೋ ಅಯಂ ಪುರುಷ ಇತಿ ಉಕ್ತಸ್ಯ ಜೀವತ್ವೇನ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಚ
ತಸ್ಯೈವ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವೇನ ಉಕ್ತಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಷ್ವಂ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ‘ಆತ್ಮವಾಸ್ಯ
ಜ್ಯೋತಿರ್ಭವತಿ’ ತಿ ‘ಕತಮ ಆತ್ಮಾ’ ಇತಿ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋದಿತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಏವಂ ಸತಿ
ಅವಧಾರಣವಿರೋಧಃ | ಅವಧಾರಣಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸೂರ್ಯಾದೀನಾಂ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥತ್ವೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅನ್ಯ ವ್ಯಾವರ್ತಕತ್ವಸ್ಯ ವಾಗಾದಿಸತ್ತೇನ
ಅಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ವಿಶಿಷ್ಟೋಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ಜ್ಯೋತಿರಂತರಾಭಾವಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಉಪಪತ್ತೇಃ |

ತದುಕ್ತಮ್ | ‘ಭಾವೇಽಭಾವೇಽಪಿ ಸೂರ್ಯಾದೇಃ ಜೀವಾನಾಂ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಹಿ | ಜ್ಯೋತಿಃ
ತಥಾಪ್ಯಭಾವೇ ತು ತಜ್ಜ್ಞೇಯಂ ಹಿ ವಿಶೇಷತಃ’ ಇತಿ | ನ ಚ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾವಿರೋಧಃ | ‘ಅತ್ರಾಯಂ
ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಯಮೇವ ತು | ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಶೇಷತೋ
ಭೂಯಾನ್ಮೈವಾನ್ಯಜ್ಯೋತಿರತ್ರ ಯತ್’ ಇತ್ಯಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನನು ಏಂ
ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ ಕಥಂ ಲಿಂಗಾನಾಂ ಅನ್ಯಾರ್ಥತಾ ಶ್ರುತಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಬಹುಲಿಂಗಾನುಸಾರೇಣ
ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಜೀವಪಕ್ಷೇ ಬಹುಬಾಧಕ ಸದ್ಭಾವಾತ್,

ಪ್ರಸಿದ್ಧತೇನ ಕತಮ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಾಯೋಗಾತ್, ಸುಖದುಃಖ ವಿಶೇಷವತ್ತೇನ ಉಭಯಲೋಕಸಂಸ್ಥಾರಣೇ ಸಮಾನತ್ವಾಯೋಗಾತ್, ಸ್ವಾಪ್ನಪದಾರ್ಥ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಾವಾತ್, ಸ್ವಪ್ನೇನ ಶಾರೀರಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಮನ್ತ ಅಸಂಭವೇಶ್ಚ | ತಸ್ಮಾದ್ ಇದಂ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ಚ ಜ್ಯೋತಿಃ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 40 || ಅ 11 ||

|| ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರಧಿಕರಣಂ || 11 ||

ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಮ್ ವಿಷ್ಣೋರುಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚ 'ಆಕಾಶೋ ವೈ ನಾಮ ನಾಮರೂಪಯೋರ್ನಿರ್ವಹಿತಾ' ಇತ್ಯತ್ರಾಕಾಶಸ್ಯ ಪ್ರತೀಯತೇ | ವೈ ನಾಮೇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಪದೇಶಾತ್ | ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಕಾಶಶ್ಚಾಜ್ಞೇಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ

ಅತ್ರ ಪೋರಯೋಗವಶಾದ್ ಗಗನೇ ಭಗವತಿ ಚ ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ಆಕಾಶನಾಮ್ನೋ ಹೌ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಭವಿಃ ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ದೃಢಾದ್ಯಾಯತನಂ ಸ್ವಶಬ್ದಾದ್ ಇತ್ಯಾದೌ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ ಭಾನ್ವೋಗ ಶ್ರುತೌ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಪ್ರತೀಯತೇ | 'ಆಕಾಶೋ ವೈ ನಾಮ ನಾಮರೂಪಯೋಃ ನಿರ್ವಹಿತಾ ತೇ ಯದನ್ತರಾ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ತದಮೃತಂ' ಇತಿ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತರಶ್ಚೇತ್ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇಯಃ | ನ ಆಕಾಶೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಕಾಶೋ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಕ್ತಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ವೈ ನಾಮ ಇತಿ ||

ಅಯಮಾಕಾಶಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಏವ ಭವೇತ್ | ಆಕಾಶಶಬ್ದಸ್ಯ ತತ್ರ ರೂಢತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಆಕಾಶಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ವೃತ್ತೇ ಸಾವಕಾಶ ಇತಿ | ಯೌಗಿಕತ್ವಾತ್ | ಯೋಗಸ್ಯ ರೂಢೇಃ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾತ್ | ಸಾವಧಾರಣತ್ವ ಲಿಙ್ಗೇನ ಯೋಗೋಽಪಿ ಆಶ್ರೀಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಕಾಶ ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಾರೇ ವೈ ನಾಮ ಇತ್ಯುಕ್ತ ನಿಪಾತದ್ವಯವಿರೋಧಾತ್ | ತಸ್ಯ ಉಕ್ತಾರ್ಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿದ್ಯೋತಕತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ವಿಷ್ಣುಃ ತನ್ನಿರ್ವಹತ್ಯತ್ವಂ ವಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್ | ಅತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಕಾಶ ಏವ ಅಯಂ ಇತಿ | ತಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ಆಕಾಶೋಽರ್ಥಾನ್ತರತ್ವಾದಿವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 41-104 ||

‘ತೇ ಯದನ್ತರಾ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ’ ಇತ್ಯರ್ಥಾನ್ತರತ್ವಾದಿವ್ಯಪದೇಶಾಕಾಶೋ ಹರಿರೇವ |
‘ಆವರ್ಣಂ ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತನ್ತೇ’ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಸ್ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ತಲಕ್ಷಣಮ್ |
‘ಅನಾಮಾಸೋಽಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದರೂಪೋ ಭೂತವರ್ಜನಾತ್’ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ || 41 ||

ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ಅಯಂ ಆಕಾಶೋ ಹರಿರೇವ |
ಅಸ್ಯ ಆಕಾಶಸ್ಯ ತೇ ಯದನ್ತರ ಇತಿ ನಾಮರೂಪರಾಹಿತ್ಯಾಽಪ್ಯ ವಿಲಕ್ಷಣಾರ್ಥತ್ವ ವ್ಯಪದೇಶಾದ್ |
‘ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮತಿ’ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅರ್ಥಾನ್ತರತ್ವಂ ಇತಿ ರೂಪರಾಹಿತ್ಯಂ
ಆದಿಪದೇನ ಅನಾಮತ್ವಂ ಇತಿ ವಾ ನಾಮರೂಪೇ ಅನ್ತರಾ ವಿನಾ ವರ್ತತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಅರೂಪತ್ವಾದಿಲಿಂಗೈನ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುತ್ವನಿಶ್ಚಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅವರ್ಣಂ ಇತಿ ||

ರೂಪಸ್ಯ ವಚ್ಯಾನ್ತರ್ಭಾವೇನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾತ್ ಕ್ರಮೋಲ್ಲಂಘನಮ್ | ನನು ಹರೇಃ ಕಥಂ
ಅನಾಮರೂಪತ್ವಂ ಉಕ್ತವಿರೋಧಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನಾಮ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಿಷ್ಣುಪಕ್ಷೇ ನಿಪಾತದ್ವಯವಿರೋಧಃ | ಭಗವತೋ ನಾಮಾದಿನಿರ್ವಹಿತ್ಯತ್ಯನ್ಯಾಲೋಕ
ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವೇಽಪಿ ‘ಏಕಾ ದಾಧಾರ ಭುವನಾನಿ ವಿಶ್ವಾ’ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವೇನ ತದರ್ಥತ್ವೇನ
ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಅನಾಮರೂಪತ್ವವಿರೋಧಾತ್ | ಅವಕಾಶನ್ಯಾಪಿ ನಾಮರೂಪವತ್ತ್ವಾತ್
| ಅತೋ ಅಯಮಾಕಾಶೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಾರ್ಥಾರತ್ವಂ ಇತಿ ಸ್ಥಿತಮ್ || 41 || ಅ
12 ||

|| ಇತಿ ಆಕಾಶಾಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚ

‘ಸ ಯತ್ತತ್ರ ಕಿಂಚಿತ್ಪಶ್ಯತ್ಯನನ್ವಾಗತಸ್ತೇನ ಭವತ್ಯಸಂಜ್ಞೋ ಹ್ಯಯಂ ಪುರುಷಃ’

ಇತಿ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟುಃ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಸ ಚ ಜೀವಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇರಿತಿ

ಅತ್ರ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಲಿಂಗೈನ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಚ ಈಶಜೀವಯೋಃ ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದರ್ಶನ
ಲಿಂಗಸ್ಯ ಭಗವತಿ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಖ್ಯತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಖ್ಯತಿಂ
ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ||

ಅಸಂಖ್ಯಮರಸಂ ಇತಿ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಕ್ತಮ್ | ತದ್ ವಾಚಸನೇಯಕೇ
ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟುಃ ಪ್ರತೀಯತೇ | ‘ಸ ವಾ ಏಷ ಏತಸ್ಮಿನ್ ಸಮೃಸಾದೇರತ್ವಾ ಚರಿತ್ವಾ ದೃಷ್ಟೈವ
ಪುಣ್ಯಂ ಚ ಪಾಪಂ ಚ ಪುನಃ ಪ್ರತಿನ್ಯಾಯಂ ಪ್ರತಿಯೋನ್ಯಾಂ ದ್ರವತಿ ಸ್ವಪ್ನಾಯೈವ ಸ ಯತ್ತತ್ರ
ಕಿಂಚಿತ್ ಪಶ್ಯತಿ ಅನ್ವಾಗತಸ್ತೇನ ಭವತಿ ಅಸಂಜ್ಞೋ ಹಿ ಅಯಂ ಪುರುಷಃ’ ಇತಿ | ತಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ

ಅನ್ಯತವೇ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಅವಶ್ಯ ನಿಷೋಧಯತ್ವಮ್ | ತತ್ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟ್ವತ್ವಂ
ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಜೀವಸ್ಯ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಕ್ತಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ ಚ ಇತಿ ||

ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟ್ವತ್ವಂ ಜೀವಸ್ಯೈವ ಭವೇತ್ | ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಲಿಂಗಾತ್ ಈಶಸ್ಯ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಜೀವೇಶಯೋಃ ಅಭೇದೇನ ಜೀವೇಽಪಿ ಚೈತನ್ಯವಿವಕ್ಷಯಾ
ಅಸಂಖ್ಯತ್ವೋಕ್ತಿಸಮ್ಯವಾತ್ | ನ ಚ ಮುಖ್ಯತೋ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಾದೀಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟ್ವತ್ವಮ್ |
ತಸ್ಯ ಅಶರೀರತಯಾ ಸ್ವಪ್ನಾದಿ ಅವಸ್ಥಾನುಭವ ಅನುವಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಯಥಾ
ಸ್ವಪ್ನಾದಿದರ್ಶನಸ್ಯ ಜೀವೇ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಂ ಅಭೇದಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ನೀಯತೇ ತಥಾ
ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಈಶ್ವರೇ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಸ್ವಪ್ನಾದಿ ದರ್ಶನಸ್ಯಾಪಿ ಅಭೇದಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ನೇತುಂ
ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ಜೀವ ಏವ ಅತ್ರ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ನಿರ್ಬಂಧೇ ಕಾರಣಂ ಇತಿ |
ಚೈತನ್ಯೈಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ತದ್ಗತ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಜೀವೇ ಅಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿವದ್ ಈಶ್ವರೇ
ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟ್ವತ್ವಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟನಿಷ್ಠಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯತೋಽಪಿ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಜೀವೇಶಾಭೇದ ಏವ
ಕುತ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ವಿಶೇಷಣದ್ವಯ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುವಪಪತ್ಯೈವ ತತ್
ಸಿದ್ಧೇಃ | ಅತೋ ಜೀವ ಏವಾಯಂ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟ್ವಾ ಇತಿ ನ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ನೋತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅತೋ ವಕ್ತಿ -

ಓಂ ಸುಷುಪ್ತೃತ್ಯಾನ್ಯೋರ್ಭೇದೇನ ಓಂ || 42-105 ||

‘ಪ್ರಾಜ್ಞೇನಾತ್ಮನಾ ಸಮ್ಪರಿಷ್ಠಕ್ತೋ ನ ಬಾಹ್ಯಂ ಕಿಂಚ್ಛನ ವೇದನಾನ್ತರಮ್’
‘ಪ್ರಾಜ್ಞೇನಾತ್ಮನಾನ್ವಾರೂಢ ಉತ್ಸರ್ಜದ್ಯಾತಿ’

ಇತಿ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾನ್ ಜೀವಃ, ಪರ ಏವಾಸಂಖ್ಯಃ | ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟ್ವತ್ವಂ ಚ
ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯೈವ ಯುಜ್ಯತೇ || 42 ||

ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟ್ವಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಏವ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವಲಿಂಗಾತ್ | ಯತೋ ಅಸಂಖ್ಯಃ ಪರ ಏವ ನ ಜೀವಃ | ನ
ಚ ಈಶ್ವರಾಭೇದೇನ ಜೀವೇಽಪಿ ಅಸಂಖ್ಯತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸುಷುಪ್ತಿ
ಉತ್ಪಾನ್ತಪ್ರಕರಣಯೋಃ ಭೇದೇನೈವ ಜೀವೇಶಯೋಃ ಉಕ್ತತ್ವೇನ ತದಭೇದಸ್ಯೈವ ಅಭಾವಾದ್
ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಅಯಂ ಭೇದೋ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಏವ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಸುಷುಪ್ತಿಪ್ರಕರಣಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಪರತಯಾ ಅಪಿ ಭಾವಾತ್ | ಯದ್ ವಕ್ಷ್ಯತಿ
‘ಸ್ವಾಪ್ಯಯಸಮ್ಪತ್ಯೋರನ್ಯತರಾಪೇಕ್ಷಮಾವಿಷ್ಟ್ಯತಂ ಹಿ’ ಇತಿ | ಅನನ್ಯಾಗತಂ ಪುಣ್ಯೇನ

ನನ್ನಾಗತಂ ಪಾಪೇನ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ | ಮೋಕ್ಷೇ ಚ ಸತೋ ಭೇದಸ್ಯ
ವ್ಯಾವಹಾರಿಕತಾನಾಮ ಪರಿಭಾಷಾಮಾತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ |

ನನು ಕಥಂ ಅಶರೀರಸ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದರ್ಶನಂ ಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ವಪ್ನಾದಿ
ಇತಿ || ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದರ್ಶನಾಯೋಗಃ ಕಿಂ ನಾಮ ತಸ್ಯೈವ ತನ್ಮುಖ್ಯಂ ಜೀವಾದಪಿ |
ಸ್ವಾಪ್ನ ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಜೀವಗತ ಅವಸ್ಥಾಯಾಶ್ಚ ಸತ್ಯತ್ವಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವೇನ
ತದ್ವಿಶೇಷ ದರ್ಶನೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಸ್ವಪ್ನಾದಿದರ್ಶನ ಅಸಂಭವತ್ವಯೋಃ
ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಮುಖ್ಯತ್ವ ಉಕ್ತ್ಯಾ ತದನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅಭೇದಃ ಇತಿ ಪರಾಸ್ತಮ್ | ತತ್ರ
ಪ್ರತೀತ ಉಭಯವಿಧ ಲಿಂಗಾಂತರೋಪಪತ್ತಿಸ್ತು ತದ್ಭಾಷ್ಯಾದ್ ಅವಗಂತವ್ಯಾ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ
ಸ್ವಪ್ನಾದಿದ್ರಷ್ಟಾ ಅಸಂಭವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 42 || ಅ 13 ||

|| ಇತಿ ಸುಷುಪ್ತಧಿಕರಣಮ್ || 13 ||

‘ಏಷ ನಿತ್ಯೋ ಮಹಿಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ’ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯಾಪಿ ನಿತ್ಯಮಹಿಮಾ
ಪ್ರತೀಯತೇ | ಸ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ‘ಸ ವಾ ಏಷ ಮಹಾನಜ ಆತ್ಮಾ’ ಇತ್ಯಜಶಬ್ದಾದ್ವಿರಿಷ್ಟ ಇತಿ
ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ | ದೇವಾನಾಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಣೋಃ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಸೂಚಿತಾ ತದುಪಯೋಗೀತಿ |

ಅತ್ರ ನಿತ್ಯಮಹಿಮತ್ವಲಿಂಗೇನ ಅಜಶ್ರುತ್ಯಾ ಚ ವಿಷ್ಣುವಿರಿಷ್ಟಯೋಃ ಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ನಾಮೋ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಭವಃ
ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಏಷ ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಜೀನಾಧಿಕರಣೇಷು ವಿಷ್ಣೋಃ ನಿತ್ಯಮಹಿಮತ್ವಂ ಅಭಿಸಂಹಿತಮ್ | ಅನನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಜಗತ್
ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಾದೇಃ ಉಪಪಾದಿತ್ವಾತ್ | ತದ್ ವಾಜಸನೇಯಕೇ ಕಸ್ಯಚಿದ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಪ್ರತೀಯತೇ
‘ಏಷ ನಿತ್ಯೋ ಮಹಿಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ನ ಕರ್ಮಣಾ ವರ್ಧತೇ ನೋ ಕನೀಯಾನ್’ ಇತಿ | ತಸ್ಯ ಚ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತರತ್ವೇ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ನಿತ್ಯಮಹಿಮತ್ವಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಅವಶ್ಯನಿರ್ಣಯತ್ವಮ್ | ಸ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿಷಯಃ | ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ವಿರಿಷ್ಟೋ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಕ್ತಸಾಧಾರಣ್ಯಂ
ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ | ಸ ಇತಿ ||

ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿರಿಷ್ಟೋ ಭವೇತ್ | ಅಸ್ಮಿನ್ ಬಹುಶೋ ಅಜಶಬ್ದಶ್ಚವಣಾತ್ | ಅಜಶಬ್ದಸ್ಯ ಚ
ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ‘ನ ಜಾಯತೇ’ ಇತಿ ಅಜಶಬ್ದೋ ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ಸಾವಕಾಶಃ |
ತತ್ರ ಯಾಗಿಣೋ ಅಸೌ ಇತಿ ಚೇತ್ ವಿರಿಷ್ಟೋಽಪಿ ವಿಷ್ಣುಜಾತತ್ವಯೋಗೇನ ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶಬ್ದೇನ ಸಹ ಪರಿತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೌ ಅನವಕಾಶಾತ್ | ವರ್ಣಾದಿಶೂನ್ಯಾದ್ ಈಶ್ವರಾದ್
ವ್ಯಾವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಬ್ದಸ್ಯ ಸಹಶ್ರುತ ಅಜಶಬ್ದ ವ್ಯಾವರ್ತಕತವಾತ್ |

ಮಹತ್ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿತಯಾ ಮಹತ್ ಶಬ್ದೋಽಪಿ ವಿರಿಷ್ಟವಾಚೀ | ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದೇನ ಸಹ ಶ್ರವಣಾದ್ ಅಜಶಬ್ದೋ ಯಥಾ ವಿರಿಷ್ಟವಾಚೀ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ತಥಾ ಆತ್ಮಶಬ್ದೇನ ಸಹ ಶ್ರವಣಾದ್ ವಿಷ್ಟವಾಚೀ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | 'ಆತ್ಮಾ ವಿರಿಷ್ಟಃ ಸುಮನಾಃ ಸುಧಾತಶ್ಚ ಇತಿ ಕಥ್ಯತೇ ' ಇತ್ಯಾದೇಃ ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿರಿಷ್ಟೋಽಪಿ ವೃತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಅಜ ಶಬ್ದಾದ್ ವಿರಿಷ್ಟ ಏವ ಅಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಕಥಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿರಿಷ್ಟೋ ಭವೇತ್ | ತದುಪರ್ಯಪಿ ಬಾದರಾಯಣಃ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಇತ್ಯತ್ರ ದೇವಾನಾಂ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಭ್ಯಾಂ ಪದಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಮರ್ಥಿತತ್ವೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಶ್ರುತನಿತ್ಯ ಮಹಿಮತ್ವಸ್ಯ ವಿರಿಷ್ಟೇ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ ಸಾದಿಪದಸ್ಯ ಚ ಅನಿತ್ಯತ್ವನಿಯಮಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ದೇವಾನಾಂ ಚ ಇತಿ ||

ದೇವತಾಧಿಕರಣೇ ದೇವಾನಾಮೇವ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಣೋಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಸಮರ್ಥಿತಾ ನ ತು ಈಶ್ವರಸ್ಯ | ವಿರಿಷ್ಟಶ್ಚ ಈಶ್ವರಸ್ವರೂಪಮೇವ | ಅತಃ ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಮಿಮತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮೇವ | ನ ಚ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ವರೂಪತ್ವಮೇವ ಕುತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಏತತ್ ಪ್ರಕರಣ ಅನುಪಪತ್ತೇರೇವ ತತ್ ಸಿದ್ಧೇಃ | ತಥಾಹಿ | ಅತ್ರ ತಾವದ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಜಶಬ್ದೌ ಶ್ರೂಯತೇ | ನಿತ್ಯಮಹಿಮತ್ವಲಿಂಗಂ ಸ ನ ಸಾಧುನಾ ಕರ್ಮಣಾ ಭೂಯಾನ್ನೋ ಏವಾಸಾಧುನಾ ಕನೀಯಾನ್ ಇತಿ ಪಾಪಾದ್ಯಲೇಪಲಿಂಗಂ ಚ | ನ ಚ ಏತದ್ ವಿಷ್ಟವಿರಿಷ್ಟನ್ಯತರ ಮಾತ್ರಗ್ರಹಣೇ ಯುಕ್ತಮ್ | ವಿಷ್ಟಶಬ್ದಾನಾವಕಾಶಾದ್ ವಿರಿಷ್ಟೇ ಲಿಂಗಾನವಕಾಶಾತ್ | ನ ಚ ಭಿನ್ನತಯಾ ಉಭಯಗ್ರಹಣೇನ ಉಪಪತ್ತಿಃ | ಏಕನಿಷ್ಠತ್ವಾತ್ | ಅತ ಏತದ್ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ವಿಷ್ಟವಿರಿಷ್ಟಯೋಃ ಅಭೇದಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಂ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯಾಪಿ ನಿತ್ಯಮಹಿಮತ್ವಂ ಇತಿ ಸ ಏವ ಅತ್ರೋಕ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ | ಸತ್ತಂ ರಜಸ್ತಮ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಗುಣಾಃ ತೈಃ ಯುಕ್ತಃ ಪರಃ ಪುರುಷ ಏತ ಇಹಾಸ್ಯ ಧತ್ತೇ | ಸ್ಥಿತ್ಯಾದಯೇ ಹರಿವಿರಿಷ್ಟಹರೇತಿ ಸಂಜ್ಞಾ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ | ತರ್ಹಿ ವಿರಿಷ್ಟ ಏವ ಇತಿ ನಿರ್ಬನ್ಧೇ ಕೋ ಹೇತುಃ | ಮೈವಮ್ || ಕಾರಣಶಬ್ದಾನಾಂ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಉಪಪತ್ತಿವತ್ ಕಾರ್ಯ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಕಾರಣೇ ತದನುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅತೋ ಬ್ರವೀತಿ -

ಓಂ ಪತ್ಯಾದಿಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ ಓಂ || 43-106 ||

'ಸರ್ವಸ್ಯಾಧಿಪತಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯೇಶಾನಃ ಸ ವಾ ಏಷ ನೇತಿ ನೇತಿ'

ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದೇಭ್ಯೋ ನಿತ್ಯಮಹಿಮಾ ವಿಷ್ಟರೇವ |

'ಉತಾಮೃತತ್ವಸ್ಯೇಶಾನಃ | ಯದನ್ನೇನಾದತಿರೋಹತಿ'

‘ಸವ್ತಾರ್ಥಗರ್ಭಾಭುವನಸ್ಯ ರೇತೋ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತಿಷ್ಠಂತಿ ಪ್ರದಿಶಾ ವಿಧರ್ಮಣಿ’

‘ಸ ಯೋಽತೋಽಶ್ರುತಃ’

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ತೇ ಶಬ್ದಾಃ || 43 ||

ಅಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ | ‘ಸರ್ವಸ್ಯ ವಶೀ ಸರ್ವಸ್ಯೇಶಾನಃ ಸರ್ವಸ್ಯಾಧಿಪತಿಃ ಏಷ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಏಷ ಭೂತಾಧಿಪತಿರೇಷ ಭೂತಪಾಲ ಏಷ ನೇತುವಿಧಾರಣ ಏಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಮ ಸಮೇದಾಯ ಸ ಏಷ ಏತಿ ನೇತ್ಯಾತ್ಮಾಗೃಹ್ಯೋ ನ ಹಿ ಗೃಹ್ಯತೇಶೀರ್ಯೋ ನ ಹಿ ಶೀರ್ಯತೇಸಜ್ಞೋ ನ ಹಿ ಸಜ್ಜತೇಸಸಿತೋ ನ ವ್ಯಥತೇ ನ ರಿಷ್ಯತಿ ಸ ಏಷ ಆತ್ಮಾಜರೋಽಮರೋಽಮೃತೋಽಭಯ ಇತಿ ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯಾದಿವಾಚಿ ಶಬ್ದಸದ್ಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ತಸ್ಯೈವ ನಿತ್ಯಮಹಿಮತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯಾದಿವಾಚಿಶಬ್ದಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಕುತೋ ವಿಷ್ಣುನಿಶ್ಚಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉತ ಇತಿ ||

ಯದ್ಭೂತಂ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನಂ ಸರ್ವಂ ತತ್ತ ಪರಮಪುರುಷಾಧೀನಮ್ | ನ ಕೇವಲಂ ಅಮುಕ್ತ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿಃ ಪುರುಷಂ ಕಿಂ ತು ಮುಕ್ತಸಮುದಾಯಸ್ಯಾಪಿ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸಂಸಾರಿಸಮೂಹಂ ಅತಿಶೇತೇ | ಮುಕ್ತೌ ಅನಧೀನತ್ವೇ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿಮತಃ ಸ್ವಾಧೀನಸಂಸಾರಿಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾನ ಅಯೋಗಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಈಶಾನಪದೋಕ್ತ ಸರ್ವಪ್ರೋರಕತವೇ ದ್ವಿತೀಯಾ ಶ್ರುತಿಃ | ನೇತಿ ನೇತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಶ್ರುತದೃಷ್ಟವೈಲಕ್ಷಣ್ಯೇ ತೃತೀಯಾ| ಸರ್ವವಶಿತ್ವಾದೌ ಶ್ರುತ್ಯನ್ತರಾಣಿ ಆದಿಪದೇನ ಸೂಚಯತಿ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವೇ ಅಜಶಬ್ದ ವಿರೋಧಃ | ನ ಜಾಯತ ಇತಿ ಯೋಗೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೌ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಬ್ದ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅಜಶಬ್ದಾಪಹಾರಃ| ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವೇದೇನ ಗಮ್ಯತ ಇತಿ ಯೋಗೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಸ್ವವ್ಯತ್ಯಯಸ್ಯ ಆಧಿಕ್ಯಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅಣ ಗತೌ ಇತಿ ಧಾತೋಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಪತ್ಯಾದಿಶಬ್ದವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ಅಭೇದಾತ್ ಪತಿತ್ವಾದಿ ವಿರಿಷ್ಟೇಽಪಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತದಭೇದೇ ಮಾನಾಭಾವಾತ್ | ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಜಶಬ್ದಯೋಃ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಅನ್ಯಥಾಪಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಸ್ಮೃತೇಃ ತದನ್ತರ್ಗತ ಈಶ್ವರೂಪಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ‘ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠಃ ಶತಜನ್ಮಭಿಃ ಪುಮಾನ್ ವಿರಿಷ್ಟತಾಮೇತಿ ತತಃ ಪರಂ ಹಿ ಮಾಮ್ ’ ಇತಿ ವಚನಾದ್ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲಾಭಾವ ಅಯುಕ್ತೇಃ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಭೇದಸ್ಯೈವ ಉಪಪನ್ನತ್ವಾತ್ | ‘ತತ ಏತೇ ವ್ಯಜಾಯಂತ ವಿಶ್ವೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಭೇದಶ್ರುತಿಬಾಹುಲ್ಯಾಚ್ಚ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಿತ್ಯಮಹಿಮಾ ಚ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 43 || ಅ 14 ||

|| ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಿಕರಣಮ್ || 14 ||

ಇತಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ ||

**ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರ
ಭಾಷ್ಯೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 01-03 ||**

ಚತುರ್ಥ ಪಾದಃ || 01-04 ||

|| ಓಂ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾದಿಭಿರನ್ಯತ್ಯೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಮಾಪಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಸಾಮನ್ಯೇನ
ವಿಶೇಷಹೇತುಭಿರ್ವಿಷ್ಣಾವೇವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ದರ್ಶಯತ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ |

**ಓಂ ಆನುಮಾನಿಕಮಪ್ಯೇಕೇಷಾಮಿತಿ ಚೇನ್ನ
ಶರೀರರೂಪಕವಿನ್ಯಸ್ತಗೃಹೀತೇರ್ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಓಂ || 01-107 ||**

‘ತತ್ತು ಸಮನ್ವಯಾತ್’ ಇತಿ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮೇಶ್ವರೇ ಸಮನ್ವಯ ಉಕ್ತಃ |
ತನ್ನ ಯುಜ್ಯತೇ | ಯತೋ ‘ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ ಪುರುಷಃ ಪರಃ’ ಇತಿ
ಸಾಂಖ್ಯಾನುಮಾನಪರಿಕಲ್ಪಿತಂ ಪ್ರಧಾನಮಪ್ಯೇಕೇಷಾಂ ಶಾಖಿನಾಮುಚ್ಯತ ಇತಿ ಚೇನ್ನ,
ತಸ್ಯೈವ ಪಾರತನ್ತ್ಯಾ ಚಿರೀರರೂಪಕೇ ಸ್ವಕೇ ವಿನ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನ
ಏವಾವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದೇನ ಗೃಹೀತೇಃ | ಕಪ್ರತ್ಯಯಃ ಕುತ್ಸನೇ | ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಏವಾವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದಃ | |
ತತ್ತನ್ತತ್ವೇನ ತಚ್ಚಿರೀರರೂಪತ್ವಾದಿತರನ್ಯಾವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದಃ |
‘ತುಚ್ಛೇನಾಭ್ಯಪಿಹಿತಂ ಯದಾಸೀತ್’ ಇತಿ ದರ್ಶಯತಿ ಚ |

‘ಅವ್ಯಕ್ತಮಚಲಂ ಶಾಂತಂ ನಿಷ್ಕಲಂ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಂ ಪರಮ್ |
ಯೋ ವೇದ ಹರಿಮಾತ್ಮಾನಂ ಸ ಭಯಾದನುಮುಚ್ಯತೇ’ |

ಇತಿ ವಿಷ್ಣುಲಾದಶಾಖಾಯಾಮ್ |

‘ಅಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಮ್’ ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ‘ಅವ್ಯಕ್ತೋ ಸಕ್ಷರ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ’ ಇತಿ ವಚನಾಚ್ಚ || 01 ||

ಏತತ್ ಪಾದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ಆಹ || ಶ್ರುತಿ ಇತಿ || ಅನ್ಯತ್ರ ಉಭಯತ್ರ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ನಾಮ
ಲಿಂಗಾತ್ಮಕಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವತಿ ಸಮನ್ವಯೇ ಸಿದ್ಧೇ ಅವಸರಪ್ರಾಪ್ತಂ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಉಭಯ ವಿಧಶಬ್ದಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯಂ ವಕ್ತಿ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ ಸೂತ್ರಕಾರ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ || ನನು ಇನ್ಪಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯಸ್ಯ
ಪ್ರಥಮಪಾದ ಏವ ಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥ ಏವಾಯಂ ಪಾದಃ ಪ್ರತಿಭಾತಿ | ನ ಚ ತೇಷಾಂ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ
ಪ್ರಸಿದ್ಧತಾಭಾವಃ | ತಥಾ ಸತಿ ತೃತೀಯ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯತ್ಯೈವ ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಇತ್ಯತಃ
ಪ್ರಕಾರಾನ್ತರಾಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಮ್ || ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾದಿಭಿಃ ಇತಿ ||

ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಅನ್ಯತ್ರರೂಢಾನಾಂ ಇನ್ಪಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾದಿಬಲಾದ್ವಿಷ್ಣೌ ಸಮನ್ವಯಃ
ಪ್ರಾಕ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಃ | ಇದಾನೀಂ ತು ಶ್ರುತಿಲಿಂಗಾದಿಭಿರೇವ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಮಪಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ

ಸಮನ್ವಯ ನಿರೂಪಣಾತ್ ನ ಏತದ್ ಪಾದವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ಅನೇನೈವ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ
ಅನ್ಯತ್ಯವ ಇತ್ಯುಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪೂರ್ವಂ ಕ್ವಚಿತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿನಾ ಏವ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಿ
ಶಬ್ದಸಮನ್ವಯೋಕ್ತೌ ಅಪಿ ಏತತ್ಪಾದೀಯ ಶ್ರುತ್ಯಾದೀನಾಂ ಪ್ರಬಲ್ಯಾದ್ ಇಯಂ ಉಕ್ತಿಃ | ಪೂರ್ವಂ
ಸೃಷ್ಟ್ಯತ್ಪಾದಿ ಗುಣಾಭಿ ಧಾಯಕಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ತತ್ಸಂಜ್ಞತಾನಾಂ ಚ ಸಮನ್ವಯೋ ನಿಗದಿತೋ
ಅತ್ರ ಪುನಃ ಸ್ವರವರ್ಣಪದಾತ್ಮಕಾನಾಂ ಸಮಸ್ತಶಬ್ದಾನಾಂ ಇತಿ ವಾ ಅವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ
ಭಾವೇನ ಉಕ್ತಮ್ || ಸಾಮನ್ಯೇನ ಇತಿ ||

ಯದುಕ್ತಂ ಬಲವತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧಶಬ್ದಾನಾಂ ಸಮ್ನವಯೋ ಅತ್ರ ಕಥ್ಯತ ಇತಿ ತದ್
ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಅಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಮ್ || ವಿಶೇಷ ಇತಿ || ತತೋಽಪಿ ಪ್ರಬಲಹೇತುಭಿಃ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದುದಿತಮತ್ರ ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದಸಮನ್ವಯ ನಿರೂಪಣಾದ್ ಅವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ |
ತದನತ್ | ಅಂಶೇ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತಶ್ಚ ಆಹ || ವಿಶೇಷ ಇತಿ || ಪ್ರಾಗ್ನುಕ್ತಹೇತುಭಿಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ
|

ಸ್ಯಾದೇತತ್ | ನ ಸಮಸ್ತಶಬ್ದಸಮನ್ವಯೋಕ್ತಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ | ವೈಯರ್ಥ್ಯತ್ | ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತ
ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವೇ ಹಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತಮ್ | ಜನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣತ್ವಾಬಿದಾಯಕ
ವಾಕ್ಯನಾಮೇವ ಪರಮಾತ್ಮಪರತ್ವಂ ಚತುರ್ಥಸೂತ್ರೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಮ್ | ತಚ್ಚ ಅತೀತೈಃ ಪಾದೈಃ
ಸಮರ್ಥಿತಂ ಇತಿ ಮೈವಮ್ | ಚುರ್ಥಸೂತ್ರೇ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಪರತ್ವಸ್ಯ
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತತ್ವಾತ್ | ಜನ್ಮಾದಿಸೂತ್ರೇ ಹಿ ನ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಮಾತ್ರಂ ವಿವಕ್ಷಿತಮ್ | ಕಿಂ ತು ಕಿಂ
ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಆಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ನಿಖಿಲಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವಸ್ಯೈವ ವಕ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ
ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ ಕತಿಪಯ ಗುಣಾಭಿಧಾಯಕಃ | ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವ ಗುಣಗ್ರಹಣಂ ತು ತಸ್ಯ
ಅಖಿಲಗುಣಸಾಧಕತ್ವೇನ ಅನ್ಯೋಪಲಕ್ಷಣ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣೈವ | ತೃತೀಯಸೂತ್ರೇ ಚ ತತ್ಯವ
ಸರ್ವಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ಉಕ್ತಮ್ | ಕತಿಪಯಶಬ್ದಾನಾಂ ನಿಖಿಲಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವ
ಅಯೋಗಾದಿತಿ | ಸೂತ್ರಮೇವ ಆದೌ ಪಠತಿ || ಅನುಮಾನಿಕಂ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಅವರತ್ಪಾದಿ ಲಿಂಗೈಃ ಭಗವತಿ ವಿರುದ್ಧತಯಾ ಅನ್ಯತ್ಯವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ
ಭಗವತಿ ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ
ಸೂಚಯನ್ ಸೌತ್ರಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತತ್ತು ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಾದಿತಿ
ಸೂತ್ರೇ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಪರತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಾನ್ತರ್ಗತ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದೈಶ್ಚ
ಕಾರಕಾದೌ ಕಿಂಚಿದುಚ್ಯತೇ | 'ಮಹತಃ ಪರಮವ್ಯಕ್ತಮವ್ಯಕ್ತಾತ್ಪುರುಷಃ ಪರಃ' | 'ಯೋನಿ ಮನ್ಯೇ
ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಶರೀರತ್ಪಾಯ ದೇಹಿನಃ | ಸ್ಥಾಮುಮನ್ಯೇ ತು ಯಂಯಾಂತಿ ಯಥಾ ಕರ್ಮ ಯಥಾ
ಶ್ರುತಮ್' | 'ಜೀವಾ ಏವ ತು ದುಃಖಿನಃ' ಇತಿ | ತಸ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತಾದೇಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ನ ತಸ್ಯ
ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತಾ ಇತಿ ಅವಶ್ಯನಿರ್ಣಯತಾ | ತದ್ ಅವ್ಯಕ್ತ ಜೀವಾದಿಪದವಾಚ್ಯಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ

ವಿಷ್ಣುಃ ಅನ್ಯದ್ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ| ಸಮ್ನವಯಸೂತ್ರಂ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್|
ಪ್ರಧಾನಾದ್ಯೇವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಪದವಾಚ್ಯಂ ನ ತು ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ
ಪ್ರಧಾನಾದೇವ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ| ನ ಚ ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ಸಾವಕಾಶತಾ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್| ತತ್ರ
ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ಯ ಪುರುಷಾವರತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್| ತಚ್ಚ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಯುಕ್ತಂ ನ ತು ವಿಷ್ಣೋಃ| 'ನ
ತತ್ಸಮಶ್ಚಾಭ್ಯಧಿಕಶ್ಚ ದೃಶ್ಯತೇ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣವಿರೋಧಾತ್ | ತಥಾ ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ಯ ಮಹತ್ವರತ್ವ
ಶ್ರವಣಾತ್ | ತದಪಿ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯೈವ ಪರತ್ವಾತ್| ಜೀವಾನಾಂ ಚ ದುಃಖಬದ್ಧತ್ವಾದಿ ಪ್ರತೀತೇಃ| ತಚ್ಚ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧಮ್| ತಸ್ಮಾದ್ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ಪ್ರಧಾನಾದ್ಯೇವ | ಯತ ಏವಂ
ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಶಾಖಾಸು ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದೈಃ ಪ್ರಧಾನಾದ್ಯೇವ ಉಚ್ಯತೇ ಅತೋ ಯತ್ ತತ್ತು
ಸಮನ್ವಯಾದಿತಿ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮೇಶ್ವರಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ತತ್ ನ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ
ಭಾವಃ| ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ಯತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಏವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ನ ಪ್ರಧಾನಾದಿ| ಅತಃ ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ
ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಗ್ರಹಣಾತ್ ಯತ್ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಪರತ್ವಂ ನ ಯುಜ್ಯತ
ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತನ್ನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಯಸ್ಮಿನ್ ಸಮನ್ವಯಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತ ತಸ್ಯೈವ ಇತಿ ಸ್ವಪದಂ
ಪಾರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಮ್| ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೇ ಕಥಂ
ಪ್ರಧಾನಾದೌ ತದ್ ವ್ಯವಹಾರಃ| ಅವಾಚಕತ್ವೇಽಪಿ ಅನಭಿಜ್ಞಾನಾದಿನಾ ವ್ಯವಹಾರ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ
ಚೇತ್ ನ | ತಥಾ ಸತಿ ಅವಾಚಕತ್ವ ವಿಶೇಷೇಣ ಘಟಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಪಟಾದೌ
ವ್ಯವಹಾರಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾನಿರಾಸಾಯ ಉಕ್ತಂ ಶರೀರ ರೂಪಕವಿನ್ಯಸ್ತ ಇತಿ | ತದ್
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪಾರತನ್ತ್ಯಾದಿತಿ ||

ಯಥಾ ಶರೀರಂ ಪುರುಷತನ್ತ್ರಂ ತಥಾ ಪರಮಾತ್ಮತನ್ತ್ರತ್ವೇನ ಶರೀರಸಮೇ ಪ್ರಧಾನಾದೌ ಸ್ಥಿತಸ್ಯ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ನನು ಅತ್ರ ಪಾರತನ್ತ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಪ್ರಧಾನಾದೇ ಪ್ರಮಾತ್ಮಶರೀರರೂಪತ್ವಂ
ಅಸೂತ್ರಯದಿತಿ ಕುತೋ ಜ್ಞಾಯತೇ ಶರೀರತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತ ಆಹ ||
ಕಪ್ರತ್ಯಯ ಇತಿ ||

ನ ಪ್ರಧಾನಾದೇಃ ಪರಮಾತ್ಮಶರೀರತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಏತತ್ ಪದಂ ಪ್ರಾಯಂಕ್ತ ಸೂತ್ರಕಾರಃ
ಯಾವತಾ ತತ್ ಕಪ್ರತ್ಯಯೇನ ಕುತ್ಸಯಾಮಾಸ | ನ ಹಿ ಕುತ್ಸನಾರ್ಹಂ ಪರಮಾತ್ಮಶರೀರಂ ಇತಿ
ಭಾವಃ| ಅನ್ಯಥಾ ರೂಪಪದ ವೈಯರ್ಥ್ಯಚ್ಚ ಷ ಶರೀರರೂಪಕ ವಿನ್ಯಸ್ತಪದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ
ತದಭಿಪ್ರಾಯಮಾಹ || ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದ ವಾಚಕಾಃ ತಥಾಪಿ ನ ಪ್ರಧಾನಾದೌ ತದ್ ವ್ಯವಹಾರ
ಅಯೋಗಃ| ಪ್ರಧಾನಾದೌ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಿನ್ಯಸ್ತತಯಾ ತತ್ ಸಮ್ಯಗ್ನೇನ ತತ್ರಾಪಿ
ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತೇಃ| ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಉಭಯೋರಪಿ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಂ ವಿಪರೀತಂ ವಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತಿ |

ಪ್ರಧಾನಾದೇಃ ಭಗವತ್ ತನ್ನತ್ವೇನ ಉಭಯೋಃ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಉಕ್ತ ವಿಪರ್ಯಯಸ್ಯ ಚ
ಅಯೋಗಾದಿತಿ ಭಾವಃ| ತದುಕ್ತಂ ಗಾರುಡೇ| 'ಏವಮೇವ ಹಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿರಪಿ ಲೌಕಿಕೀ|
ವಾಚಕತ್ವಂ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ತು ಇತರಸ್ಯ ತದನ್ವಯಾತ್' ಇತಿ | ನ ಚ ಮಞ್ಜಾದೌ ಉಕ್ತವ್ಯಭಿಚಾರಃ
ಶಙ್ಕನೀಯಃ| ಸಮಾಕರ್ಷಾದಿತಿ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣನ್ಯಾಯಸ್ಯ ಅತ್ರ ಅಭಿಪ್ರೇತತ್ವೇನ ಲಕ್ಷಣಾ
ಅನಾಶ್ರಯಣಾದಿತಿ| ಅತ್ರ ಸರ್ವತ್ರ ಅವ್ಯಕ್ತಪದಂ ಜೀವಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥಮ್| ನನು
ಪರಮಾತ್ರಮನ ಏವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯತ್ವಂ ಪ್ರಧಾನದೇಸ್ತು ತತ್ ಸಮ್ಪನ್ಯಾದೇವ ಇತಿ
ಯುಜ್ಯತೇ ಯದಿ ಪ್ರಧಾನಾದೇಃ ಅಲ್ಪತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ಪ್ರಧಾನಾದಿ ವಿನ್ಯಸ್ತತ್ವಂ ಚ
ಭವೇತ್ ತದೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತುಚ್ಛೇನ ಇತಿ ||

ಅಲ್ಪೇನ ಅವ್ಯಕ್ತೇನ ವಿಭುರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಅಪಿಹಿತಮಾಸೀತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯ ಆತ್ಮನಿ ತಿಷ್ಠನ್ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತ್ಯಂತರಂ ಚ ಅತ್ರ ಉದಾಹರ್ತವ್ಯಮ್ |

ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೇ ಸಿದ್ಧೇ ಭವೇತ್ ಪ್ರಾಚೀನಚಿನ್ತಾ| ತದೇವ ಕುತ
ಇತ್ಯತೋ, ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಇತಿ ಶಬ್ದಾಭ್ಯಾಂ ಸೂಚಿತೇ, ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತೀ ಪರತಿ || ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಇತಿ ||

ಅಚಲಂ ಈಶ್ವರಾಭಾವಾತ್| ಶಾಂತಂ ನಿರ್ವಿಕಾರಮ್| ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಮ್| ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಂ
ಅಕ್ಷಿಪ್ತಕಾರಿತ್ವಾದೇಃ| ಆತ್ಮಾನಂ ಆದಾನಾದೇಃ | ಯಸ್ಯ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ತಸ್ಯೈವ
ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಉಚ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಅನೇನ ಜೀವೇನ ಆತ್ಮನಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಃ ಜೀವೋ ವಿನಯಿತಾ
ಸಾಕ್ಷೀ ಇತ್ಯಾದಿಸ್ಮೃತಿಶ್ಚ ಉದಾಹರ್ತವ್ಯಃ ||

ಓಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ತು ತದರ್ಹತ್ವಾತ್ ಓಂ || 02-108 ||

ಸೂಕ್ಷ್ಮಮೇವಾವ್ಯಕ್ತಶ್ಯಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ | ತದ್ವ್ಯಕ್ತತಾಮರ್ಹತಿ | ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಚ
ಮುಖ್ಯಂ ತಸ್ಯೈವ |

'ಯತ್ತತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪರಮಂ ವೇದಿತವ್ಯಂ ನಿತ್ಯಂ ಪದಂ ವೈಷ್ಣವಂ ಹ್ಯಾಮನನಿ |
ಯತ್ತಲ್ಲೋಕಾ ನ ವಿದುರ್ಲೋಕಸಾರಂ ವಿದ್ವಂತೇತತ್ ಕವಯೋ ಯೋಗನಿಷ್ಠಾಃ' ||

ಇತಿ ಚ ಪಿಪ್ಪಲಾದಶಾಖಾಯಾಮ್ |

ಮುಖ್ಯೇ ಚ ವಿದ್ಯಮಾನೇ ನಾಮುಖ್ಯಂ ಯುಕ್ತಮ್ || 02 ||

ನನು ಅಸ್ತು ಏವಂ ಶೌತಸ್ನಾತ್ಪ್ರಯೋಗಬಲೇನ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವದ್ವಾಚ್ಯಮ್| ತತ್ರ
ತೇಷಾಂ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ತು ಕುತಃ ಪ್ರಯೋಗಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯೇಽಪಿ ಸಮ್ಭವಾದಿತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಇತಿ ||

ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಸ್ಯೈವ ಅವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮೇವ ಅವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದೇನ ಉಚ್ಯತ
ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ತದ್ಧಿ ಇತಿ ||

ಅಸ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮಸೈವ ಅವ್ಯಕ್ತ ಶಬ್ದ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತ ಅವ್ಯಕ್ತತಾರ್ಹತ್ವಾತ್ ತದವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದವಾಚ್ಯಮ್ |
ತಥಾಪಿ ಪ್ರಕೃತೇ ಕಿಂ ಆಯಾತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಚ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಅವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದಸ್ಯ ಮುಖ್ಯತ್ವಮ್ | ತದರ್ಥಬೂತಾವ್ಯಕ್ತತ್ವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಿ
ಸತ್ತ್ವಾತ್ | ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವ ಉಪಯೋಗಿನಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಸ್ಯ ತತ್ರ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ
ಪ್ರಧಾನಸ್ಯಾಪಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವೇನ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಕಥಂ ಅವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಿ
ಮುಖ್ಯತಾ ಇತಿ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವೇನ ಅತ್ಯಂತಂ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಾದ್ ಅತಿಶಯೇನ
ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತವತ್ಯೇವ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಮುಖ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕುತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಮುಖ್ಯಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ
ಯೇನ ತಸ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಯದಿತಿ ||

ಯತ್ರತ್ ಲೋಕೋತ್ತಮಂ ನಿತ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಪರಮಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ವೇದಿತವ್ಯಮ್
ಏಷೋಽಣುರಾತ್ಮಾ ಚೇತನಾ ವೇದಿತವ್ಯಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಮನಂತಿ | ಯಚ್ಚ ವೃಥಗ್ ಜನಾ ನ ವಿದುಃ
ತದೇತದ್ ಉಪಾಯ ಸಿದ್ಧಾ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಏವಂ ಜೀವಾದಿ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಧಾರಣಾದೀನಾಂ ಭಗವತಿ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ತತ್
ಶಬ್ದಾನಾಂ ತತ್ರ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ತದುಕ್ತಮ್ 'ಸ ಜೀವನಾಮಾ ಭಗವಾ
ಪ್ರಾಣಧಾರಣಹೇತುತಃ | ಉಪಚಾರೇಣ ಜೀವಾಖ್ಯಾ ಸಂಸಾರಿಣಿ ನಿಗದ್ಯತೇ' ಇತ್ಯಾದಿ | ನನು ಅಸ್ತು
ವಿಷ್ಣೌ ಮುಖ್ಯಂ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಪ್ರಧಾನಾದೌ ಅಪಿ ಕಿಂಚಿದ್ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಾದಿ ಸದ್ಭಾವಾದ್
ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ ಪುರುಷಃ ಪರ ಇತ್ಯಾದೌ ತ್ವಾಚ್ಯಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಚೇತ್ | ತತ್ ಕಿಂ ಪರಮಾತ್ಮನೋ
ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಮುಖ್ಯತಯಾ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಉತ
ಅನ್ಯಸೈವ | ಆದ್ಯೇ ನ ವಿರೋಧಃ | ನ ಚ ಉಭಯಾರ್ಥತ್ವೇ ವಾಕ್ಯಭೇದಃ |

ಪ್ರಧಾನವಿಶಿಷ್ಟಸೈವ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯಂ ನಿರಾಹ ||
ಮುಖ್ಯೇ ಚ ಇತಿ ಷ ಮುಖ್ಯತೋ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾರ್ಥವತಿ ವಿಷ್ಣೌ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಯಾ
ಸಮ್ಭವತಿ ತತ್ ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಅಮುಖ್ಯತಃ ಶಬ್ದಾರ್ಥವತಾಂ ಪ್ರಧಾನಾದೀನಾಂ ಅತ್ರ
ವಾಚ್ಯತಯಾ ಗ್ರಹಣಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಮುಖ್ಯಾ ಸಮ್ಭವ ಏವ ಗೌಣಾಶ್ರಯಣಸ್ಯ ನ್ಯಾಯತ್ವಾದ್
ಇತಿ ಭಾವಃ || 2 ||

ಓಂ ತದಧೀನತ್ವಾದರ್ಥವತ್ ಓಂ || 03-109 ||

ತದಧೀನತ್ವಾಚ್ಚಾವ್ಯಕ್ತಾದೀನಾಂ ತಸ್ಯೈವಾವ್ಯಕ್ತತ್ವಪರಾವರತ್ವಾದಿಕಮರ್ಥವತ್ |
'ಯದಧೀನೋ ಗುಣೋ ಯಸ್ಯ ತದ್ಗುಣೇ ಸೋಽಭಿಧೀಯತೇ |
ಯಥಾ ಜೀವಃ ಪರಾತ್ಮೈತಿ ಯಥಾ ರಾಜಾ ಜಯೀತ್ಯಪಿ' ಇತಿ ಚ ಸ್ಕಾನ್ತೇ || 03 ||

ನನು ಅಸ್ತು ಏವಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಏವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಮುಖ್ಯತ್ವಮ್ | ತಥಾಪಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್
ಪುರುಷಃ ಪರ ಇತ್ಯಾದೌ ಪ್ರಧಾನಾದ್ಯೇವ ಉಚ್ಯತೇ | ನ ವಿಷ್ಣುಃ | ಅವ್ಯಕ್ತಾದೀನಾಂ ಮಹತ್ತರತ್ವಸ್ಯ
ಪುರುಷಾವರತ್ವಸ್ಯ ದುಃಖಬದ್ಧತ್ವಾದೇಶ್ಚ ಶ್ರವಣಾತ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಧಾನಾದೇವ ಸಮ್ಯವಾತ್ | ಸರ್ವ
ಪ್ರಮಾಣ ವಿರೋಧೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಅಸಮ್ಯವಾತ್ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವೇಽಪಿ ತದ್
ಗ್ರಹಣೇ ಪರಾವರತ್ವಾದಿಶ್ರುತೇಃ ನೈರರ್ಥ್ಯಾದ್ ಅಮುಖ್ಯಮಪಿ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದಧೀನತ್ವಾದ್ ಇತಿ ||

ನ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದೈಃ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಾಚ್ಯತ್ವಗ್ರಹಣೇ ಪರಾವರತ್ವಾದಿ ಶ್ರುತಿನೈರರ್ಥ್ಯಂ ಯೇನ
ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥಾಭ್ಯುಪಪತ್ತಿಃ | ಕಿಂ ನಾಮ ತಸ್ಮಿನ್ನೈವ ಅವರತ್ವಾದಿವಾಚಿ
ಶಬ್ದ ಜಾತಂ ಅರ್ಥವತ್ | ಪ್ರಧಾನಾದಿಗತ ಪರಾವರತ್ವಾದಿ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಭಗವಧೀನತ್ವಾತ್ |
ಅನ್ಯಗತ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ನಿಯನ್ತತ್ವಂ ತದಧಿಕರಣತ್ವಂ ಚ ಇತಿ ದ್ವಿಧಾ ಹಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಮ್ | ತತ್ರ
ಪರಮಾತ್ಮನೋ ನಿರನಿಷ್ಠೋ ನಿರವದ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅವರತ್ವಾದಿ ದೋಷಾತ್ಯಷ್ಟಷ್ಟಿನಿಯಮಾತ್
ತದನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ತತ್ತತ್ ನಿಮಾಮಕತ್ವೇನ ತತ್ತತ್ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ ಆಪಾತಾತ್ | ನ ಚ
ತದವಾಚ್ಯತಯಾ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿಃ | ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯಮಾವಿಶಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ತದವಾಚ್ಯತಯಾ ಅನ್ಯಥೋಪಪತ್ತಿ | ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ
ಯಮಾವಿಶಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ಸಂಜ್ಞೋಚಃ ಷ ಸರ್ವಾಣಿ ಇತ್ಯಸ್ಯ
ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತ್ರ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವ ಗ್ರಹಣೇನ ಅವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದಸ್ಯ
ದ್ವೇಧಾಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ವೃತ್ತಿರಿತಿ ದರ್ಶಯತಿ | ಅತ ಏವ ಭಾಷ್ಯೇ ಚಶಬ್ದಃ ಷ ಅನೇನ
ಪ್ರಧಾನಾದೇಃ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಾದಿ ಅಭಾವೇಽಪಿ ನ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಅಲ್ಪಪಕ್ಷಜೇಽಪಿ ಪದ್ವೇ
ಪಕ್ಷಜಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತಾ ಅದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ಶಂಕಾ ಚ ನಿರಸ್ತಾ ಭವತಿ |

ನನು ಭವೇದ್ ಏತತ್ ಪ್ರಧಾನಾದಿಗತ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತ ಪ್ರೇರಕತ್ವೇನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಅವರತ್ವಾದಿ
ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಮ್ | ಯದಿ ಅನ್ಯಗತ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಪ್ರೇರಕೇ ಅಸೌ ಶಬ್ದೋ ವರ್ತತ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧೇತಿ ತದೇವ ಕುತ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಯದಧೀನ ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಜೀವಗತಪ್ರಾಣಧಾರಣಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವೇನ ಅನೇನ ಜೀವೇನ ಇತ್ಯಾದೌ
ಜೀವ ಶಬ್ದೇನ ಉಚ್ಯತೇ | ಯಥಾ ಚ ಭೃತ್ಯಗತ ಜಯಸ್ಯ ರಾಜಾಧೀನತ್ವಾದ್ ಅಸೌ ಜಯೀ
ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ಅನ್ಯಗತ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಪ್ರೇರಕೇ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಅಮುಖ್ಯಾ | ರಾಜನಿ
ವಿಜಯಿಶಬ್ದಸ್ಯ ಬಹುಲ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ ಯಮಾದೌ ಮೃತ್ಯುಪ್ರಮುಖಶಬ್ದಾನಾಂ ಚ ತಥಾತ್ವಾತ್
ಬಹುಲಪ್ರಯೋಗ ಸಿದ್ಧಸ್ಯೈವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಷ ಅವರಯತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ | ತಥಾ
ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಸ ಬದ್ಧಃ ಸ ದುಃಖೀ ಸ ಬನ್ಧಯತಿ ಸ ದಃಖಯತಿ ಇತಿ ಸ ಜೀವಃ ಸಾ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸ
ಜೀವಯತಿ ಸ ಪ್ರಕರೋತಿ ಸೋಽವರಃ ಸೋಽನಿತ್ಯಃ ಸೋಽವರಯತಿ ಸೋಽನಿತ್ಯಯತಿ'
ಇತ್ಯದಿಕಾ | ಏವಂ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತ ಅತಿಶಯಾಭ್ಯಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಏವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ

ಶಬ್ದಾನಾಂ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ | ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ಏವ ಅವ್ಯಕ್ತಾತ್ ಪುರುಷಃ ಪರ
ಇತ್ಯಾದೌ ಉಚ್ಯತೇ ನ ಪ್ರಧಾನಾದಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ || 3 ||

ಓಂ ಜ್ಞೇಯತ್ವಾವಚನಾಚ್ಚ ಓಂ || 04-110 ||

ಅನ್ಯಸ್ಯ ನ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತೇ || 04 ||

ತದೇವ ಯುಕ್ಯಂತರೇಣ ಉಪಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತತ್ ಶೇಷಂ ಪೂರಯತಿ ||
ಜ್ಞೇಯತ್ವ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶ್ರುತಿವಾಚ್ಯತ್ವಮ್ | ನ ಪ್ರಧಾನಾದೇಃ || 'ತಮೇವೈಕಂ
ಜಾನಥ ಆತ್ಮಾನ ಮನ್ಯಾ ವಾಚಾ ವಿಮುಷ್ಠಥ ಅಮೃತಸ್ಯೈಷ ಸೇತುಃ' ಇತಿ ವಿಷ್ಣೋರೇವ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಯತ್ವ ವಚನಾತ್ | ಪ್ರಧಾನಾದೇಃ ತದಭಾವಾತ್ ಯತ್ ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷಃ ತತ್
ಜ್ಞಾಪನ ಏವ ವೇದಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರಾವಯತಿ 'ನ ತಾದದ್ಯಶೀ
ಪ್ರೀತಿರೀಡ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋರ್ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷ ಜ್ಞಾತರಿ ಯಾದ್ಯಶೀ ಸ್ಯಾತ್ | ತತ್ ಪ್ರೀಣನಾತ್
ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಃ ತತೋ ವೇದಾಃ ತತ್ಪರಾಃ ಸರ್ವ ಏವ' ಇತಿ || 4 ||

ಓಂ ವದತೀತೀ ಚೇನ್ನ ಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಹಿ ಓಂ || 05-111 ||

'ಮಹತಃ ಪರಂ ಧ್ರುವಂ ನಿಚಾಯೈ ತಂ ಮೃತ್ಯುಮುಖಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ'
ಇತಿ ಜ್ಞೇಯತ್ವಂ ವದತೀತೀ ಚೇನ್ನ | ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಹಿ ತತ್ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ |
'ಅಣೋರಣೀಯಾನ್ಮಹತೋ ಮಹೀಯಾನ್' ಇತಿ ತಸ್ಯೈವ ಹಿ ಮಹತೋ
ಮಹತ್ವಮ್ |

ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಪರಸ್ಯ ಮಹತೋಽಪಿ ಪರತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತೇ || 05 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವದತಿ
ಇತಿ || ನ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜ್ಞೇಯತ್ವೇ ವಚನಾಭಾವಃ | 'ಅನಾದ್ಯನಂತಂ ಮಹತಃ ಪರಂ
ಧ್ರುವಂ ನಿಚಾಯೈ ತಂ ಮೃತ್ಯುಮುಖಾತ್ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ' ಇತಿ ವಚನಸ್ಯ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ
ವಾಚ್ಯಂ ಅತ್ರ ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ಕುತ ಇತಿ | ಮಹತ್ವರತ್ನಲಿಂಗಾದೇವ | 'ಮಹಾಂತಂ ಚ
ಸಮಾವೃತ್ಯ ಪ್ರಧಾನಂ ಸಮವಸ್ಥಿತಮ್' ಇತ್ಯಾದೇಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತರೀತ್ಯಾ ತದಪಿ
ವಿಷ್ಣುಪರತಯಾ ನೇತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಸತ್ಯಮ್ | ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ವಾಚ್ಯತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್
| ಅತಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯಾಪಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜ್ಞೇಯತ್ವವಚನಾತ್ ತಸ್ಯಾಪಿ ಮುಖ್ಯತೋ ವೇದವೇದ್ಯತಾ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಏತದ್ ವಾಕ್ಯಬಲೇನ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜ್ಞೇಯತ್ವಂ ಮನವ್ಯಮ್ | ಯತಃ ತತ್ರ ವಾಕ್ಯೇ
ಪರಮಾತ್ಮೈವ ಉಚ್ಯತೇ ನ ಪ್ರಧಾನಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಹತಃ ಪರತ್ವ ಲಿಂಗಾತ್ ಪ್ರಧಾನಂ ಅತ್ರ
ಉಚ್ಯತ ಇತಿ | ತತ್ರ ಆಹ || ಅಣೋಃ ಇತಿ ||

ನನು ಅಣೋರಣೀಯಾನ್ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಸ್ಥೂಲತ್ವಮೇವ ಉಚ್ಯತೇ ನ ಮಹತ್ತತ್ವ
ಪರತ್ವಮ್ | ಸ್ಥೂಲಸ್ಯೈವ ಅಣುಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ನ ಮಹತ್ತರತ್ವಲಿಂಗಂ ವಿಷ್ಣಾ
ಸಾವಕಾಶಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಅತ್ರ ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಸ್ಥೂಲಾತ್ ಸ್ಥೂಲತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ತಥಿಅನೇನ ಮಹತ್
ಪರತ್ವಂ ಚ ಸಿದ್ಧತಿ | ಯದಾ ಖಲು ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಪರಃ ತದಾ ಮಹತ್ತತ್ವಪರತ್ವಸ್ಯ ಸುತರಾಂ
ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 5 ||

ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಓಂ || 06-112 ||

‘ಸೋಽಧ್ವನಃ ಪಾರಮಾಪ್ನೋತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಮ್ ಪದಮ್’ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಹ್ಯೇತತ್
ಪ್ರಕರಣಮ್ || 06 ||

ನನು ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣುಗ್ರಹಣೇ ಕಾರಣಾಭಾವೋಯೇನ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾಚ್ಯತಾ ಶಙ್ಕೇತ | ಏತತ್
ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ ವೈಷ್ಣವತ್ವಾತ್ | ಏತತ್ ಪ್ರಕರಣೋಕ್ತ ಅರ್ಥೋಪಾಸಕಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಕ್ತ್ಯಾ
ತದವಗಮಾತ್ ಅನ್ಯ ಪ್ರಕರಣತ್ವೇ ತದಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಲಿಂಗಾತ್ ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ
ದೌರ್ಬಲ್ಯೇನ ಅನಾಧಕತ್ವಮ್ | ಲಿಂಗಸ್ಯ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ
ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ನಿರವಕಾಶಪ್ರಕರಣಸ್ಯಾಪಿ ಸಾವಕಾಶ ಲಿಂಗಬಾಧಕತ್ವೇಪಪತ್ತೇಃ | ನ
ಚವಾಚ್ಯಂ ವಿಶಿಷ್ಯ ಮಹತ್ತರತ್ವಲಿಂಗಂ ಚ ಪ್ರಧಾನಪರೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ನಿರವಾಶಮಿತಿ |
ಪ್ರಧಾನಪರಸ್ಯಾಪಿ ‘ಯೋ ಬುದ್ಧೇ ಪರತಸ್ತು ಸಃ’ ಇತ್ಯಾದೌ ಇವ ಮಪತ್ತರತ್ವೋಕ್ತಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ |
ಪೂರ್ವಂ ಮಹತ್ತರತ್ವೇನ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಅಪ್ರಕೃತತ್ವಾ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ತದ್ಭಾವಾತ್ ತಂ ಸತ್ಯಮ್
| ತದ್ವದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ಉಭಯೋಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಅವಿರೋಧ ಏವ ಉಭಯಾರ್ಥತಾ
ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಚ ಪ್ರಕರಣಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಸಾವಕಾಶತ್ವೇನ
ಪುನಃ ಲಿಂಗಮೇವ ಪ್ರಬಲಂ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಾಸಂಗಿಕೋಕ್ತೇಃ ಅತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನಾದರ್ಶನಾತ್ |
‘ಅನಾದ್ಯನಂತಂ ಮಹತಃ ಪರಂ ಧ್ರುವಂ’ ಇತಿ ‘ಪರೋ ಹಿ ದೇವಃ ಪುರುಹೂತೋ ಮಹತ್ತರಃ’ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಇತಿ || 6 ||

ಓಂ ತ್ರಯಾಣಾಮೇವ ಚೈವಮುಪನ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಶ್ನಶ್ಚ ಓಂ || 07-113 ||

ತ್ರಯಾಣಾಮೇವ ಪಿತೃಸೌಮನಸ್ಯಸ್ವರ್ಗ್ಯಾಗ್ನಿಪರಮಾತ್ಮನಾಂ ಪ್ರಶ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸಶ್ಚ |
'ಅವಿಜ್ಞಾತಪ್ರಾರ್ಥನಂ ಚ ಪ್ರಶ್ನ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ' || ಇತಿ ವಚನಾನ್ ವಿರೋಧಃ || 07 ||

ಹೇತ್ವನ್ತರೇಣ ಅನಾದ್ಯನನ್ತಾದಿ ವಾಕ್ಯೇ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತಾಂ ಪರಾಕುರ್ವತ್
ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತ್ರಯಾಣಾಮೇವ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಏತತ್ ಪ್ರಕರಣಸ್ಯ ವೈಷ್ಣವತ್ವೇನ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಅಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತಾ ಕಿಂ ತು ಏತದ್
ಉಪನಿಷದ್ಯಪಿ ಪಿತೃಸೌಮನಸ್ಯಾದಿತ್ರಯಸ್ಯೈವ ಉಪನ್ಯಾಸಾಚ್ಚ | ತದೇವ ಕುತಃ | ತತ್
ತ್ರಯವಿಷಯ ಏವ ನಚಿಕೇತಸಃ ಪ್ರಶ್ನಾತ್ ಅಪಪೃಷ್ಠಸ್ಯ ಚ ಉಪನ್ಯಾಸ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ತ್ರಯಾಣಾಮೇವ ಉಪನ್ಯಾಸ ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ತ್ರಯೇಽಪಿ ಪ್ರಧಾನಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ
ಶಂಕಾನಿರಾಸಾಯ ತತ್ರ ಪ್ರಕಾರಂ ದರ್ಶಯನ್ ಏವಂ ಇತ್ಯಾಹ | ತದೇವ ವ್ಯಾಚಿಷ್ಯ ||
ಪಿತೃಸೌಮನಸ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ||

ಯೇಯಂ ಪ್ರೇತೇ ವಿಚಿಕಿತ್ಸಾ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಮೃತಜೀವಸ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಾದೌ ತೃತೀಯಪ್ರಶ್ನಸ್ಯ
ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಶ್ನ ಇತಿ ಶಂಕಾ ತದ್ಭಾಷ್ಯ ಏವ ಪರಿಹೃತಾ | ನನು
ಪಿತೃಸೌಮನಸ್ಯಂ ವರತ್ವೇನ ಪ್ರಾರ್ಥತೇ ಅತಃ ಕಥಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಂ ಪ್ರಶ್ನ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಅವಿಜ್ಞಾತ ಇತಿ ||

ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಅವಿಜ್ಞಾತಂ ತತ್ ಪ್ರಾರ್ಥನಮಪಿ ಪ್ರಶ್ನ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತ ಇತಿ
ವಚನಾತ್ ನ ಪ್ರಾರ್ಥನಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಶ್ನತ್ವೋಕ್ತಿಃ ವಿರುದ್ಧತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 7 ||

ಓಂ ಮಹದ್ವಚ್ಚ ಓಂ || 08-114 ||

ಯಥಾ ಮಹಚ್ಛಬ್ದೋ ಮಹತ್ತತ್ವೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಪಿ ಪರಮಮಹತ್ತ್ವಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನ
ಏವ ಮುಖ್ಯಃ ಏವಮಿತರೇಽಪಿ || 08 ||

ಯದುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಮುಖ್ಯತೋ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಮ್ | ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ
ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪ್ರಧಾನಾದೌ ಏವ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಯ ಈಶ್ವರೇ
ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ತತ್ರ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ | ನ ಹಿ ಯತ್ರ ಶಬ್ದಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ತತ್ರ
ಅಮುಖ್ಯೋ ಮುಖ್ಯತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತವಪಿ ಮುಖ್ಯ ಇತಿ ದುಷ್ಪಚರಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮಹದ್ವಚ್ಚ ಇತಿ ||

ಚಶದ್ಯೋ ದಾರ್ಷ್ಟಾನಿಕ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥಃ | ಯುಕ್ತಮೇವ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಮುಖ್ಯತಃ
ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚಿತ್ವಮ್ | ತತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಯ ತತ್ರ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ

ಅನ್ಯತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವವಿರೋಧಃ | ಮಹಾನ್ತಂ ವಿಭುಂ ಇತ್ಯಾದೌ ಶ್ರುತಮಹತ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ
ಮಹತ್ತತ್ವಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವೇನ ತತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಯಹರೌ ಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ಮುಖ್ಯತ್ವೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ| ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯೇನ ಮುಖ್ಯತಃ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಾ ಭಾವೇನಪಿ
ದದೃಷ್ಟಾನ್ತೋನಸ್ತಿ| ಅತಿ ಸಹನವತಿ ಪುರುಷೇ ಸಿಂಹಶಬ್ದಸ್ಯ ಅಮುಖ್ಯತ್ವಾದಿತಿ| ನ ಹಿ ಅನ್ಯಾಭಿಃ
ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯಮಾತ್ರೇಣ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಮುಖ್ಯತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವಾಚಿತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ ಕಿಂ ತು
ಸಿದ್ಧೇ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವಾಚಿತ್ವೇ ಮುಖ್ಯತ್ವಮಾತ್ರಸ್ಯ ತೇನ ಸಾಧನಾದಿತಿ || 8 ||

ಓಂ ಚಮಸವದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 09-115 ||

ಯಥಾ ಚಮಶಬ್ದೋಽನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಪಿ 'ಇದಂ ತಚ್ಚಿರ ಏಷ ಹ್ಯರ್ವಾಗ್ನಿಲಶ್ಚಮಸ
ಉರ್ಧ್ವಬುದ್ಧಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಶಿರೋವಾಚಕಃ ಏವಮವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾಃ ಸರ್ವೇಽನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ
ಅಪಿ,

'ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯಮಾವಿಶನ್ತಿ ತಂ ವೈ ವಿಷ್ಣುಂ ಪರಮಮುದಾಹರನ್ತಿ'
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ ಪರಮಾತ್ಮಾಭಿಧಾಯಕಾ ಏವ | ಅವಿಶೇಷಾಚ್ಚ ತೇಃ || 09 ||

ನನು ಭವೇದಿಯಂ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಮುಖ್ಯತ್ವಚಿನ್ತಾ | ಯದಿ ತೇಷಾಂ ತದ್
ವಾಚಿತ್ವಮೇವ ಭವೇತ್ | ನ ಚ ತದ್ಯುಕ್ತಂ ತೇಷಾಂ ಅನ್ಯತ್ಯವ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ
ಅವ್ಯಕ್ತಮಚಲಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ ತದ್ವಾಚಿತ್ವಾವಗಮ ಇತಿ ವ್ಯತ್ಯನ್ತರೇಣಾಪಿ
ಪ್ರಯೋಗೋಪಪತ್ತೇಃ| ನ ಚ ಯೋಗಯುಕ್ತ ಪ್ರಯೋಗೇಣ ತನ್ನಿಶ್ಚಯಃ| ಸಹನವತಿ ಪುಂಸಿ
ಪ್ರಯುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಸಿಂಹಶಬ್ದಸ್ಯ ತದವಾಚಕತ್ವೇನ ದರ್ಶನಾತ್| ಅತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇರೇವ
ವಾಚಕತಾಧ್ಯವಸಾಯಕತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ಪ್ರಧಾನಾದೌ ಏವ ಸತ್ತಾತ್ ನ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾ
ವಿಷ್ಣುವಾಚಕಾಃ ಕಿಮು ಮುಖ್ಯಾ ಇತಿ ಆಶಂಕಾ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಚಕಮವದ್ ಇತಿ ||

ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾಃ ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಕಾ ಭವನ್ತೇವ | ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಅಶೇಷಶಬ್ದ
ವಾಚ್ಯತ್ವ ಶ್ರುತೇಃ| ನ ಚ ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವಿರೋಧಃ| ಯಥಾ ಖಲು ಚಮಸಶಬ್ದೋ ಯಜ್ಞಪಾತ್ರೇ
ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಪಿ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಶಿರೋವಾಚಕಃ ತಥಾ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಪ್ರಧಾನಾದೌ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಆನಾಮಪಿ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ವಿಷ್ಣುವಾಚಕತ್ವ ನಿಶ್ಚಯಾತ್| ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಪ್ರಯೋಗಮಾತ್ರಸ್ಯ
ವ್ಯತ್ಯನ್ತರೇಣಾಪಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ ನ ಚಮಸಶಬ್ದಃ ಶಿರೋವಾಚಕ ಇತಿ| ಅಭಿಧಾನಾದೌ ಇವ
ಅನಶಾಸನರೂಪತ್ವಾತ್ ನ ಹಿ ಗೌಣ್ಯಾದಿವೃತ್ತೀನಾಮನುಶಾಸನಂ ಅಸ್ತಿ| ಅನ್ಯಥಾ
ಕಲಶಕರೀರರಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಅನುಶಾಸನಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಘಟಾದಿಅವಾಚಕತ್ವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್| ಅಥಾಪಿ
ನ್ಯಾತ್ |

ಅನುಶಾಸನರೂಪತ್ವಾತ್ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಚಮಸಶಬ್ದಸ್ಯ ಶಿರೋವಾಚಕತ್ವೇಽಪಿ ನ ತಥಾ
ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಿತ್ವಮ್ | ನಾಮಾನಿ ಇತಿ ಪ್ರಯೋಗಸ್ಯ ವೃತ್ತಾಂತರೇಣಾಪಿ
ಸಮ್ಯವಾದ್ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರಪಿ ಅನುಶಾಸನರೂಪತ್ವೇನ
ತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಅವಿಶೇಷಾತ್ | ತದ್ವದಸ್ಯಾಽಪಿ ಅನುಶಾಸನರೂಪತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ
ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದಾಶ್ರವದೋಷಃ | ಸರ್ವಶಬ್ದಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಸಜ್ಜೋಚೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾದಿತಿ ಭಾವಃ |
ಅರ್ವಾಙ್ಗಿಲಶ್ಚಮಸ ಉರ್ಧ್ವಬುಧ್ಧಃ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಮನ್ತೇ ಯದುಕ್ತಂ ತದಿದಂ ಪ್ರತೀಯಮಾನಂ
ಶಿರಃ ಕೃತಾಃ | ಏಷ ಹಿ ಅರ್ವಾಙ್ಗಿಲಶ್ಚಮಸ ಉರ್ಧ್ವಬುಧ್ಧ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏಷ ಇತಿ
ಚಮಸವಿವಕ್ಷಯಾ | ದಕ್ಷಿಣಾನ್ದಂ ವನುತೇ ಯೋ ನ ಆತ್ಮಾ ಇತಿವತ್ | ಬಿಲಂ ಮುಖಾದಿ |
ತಸ್ಮಾದ್ ಅವ್ಯಕ್ತಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಹರಿಃ ಭವತ್ಯೇವ ಇತಿ ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಉಪಪನ್ನಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೨ 1 ||

|| ಇತಿ ಅನುಮಾನಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ || ೦1 ||

‘ವಸಂತೇ ವಸಂತೇ ಜ್ಯೋತಿಷಾ ಯಜೇತ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಾಭಿಧಾಯಕಸ್ಯ ಕ್ರಮಾದಿ
ವಿರೋಧಾನ್ನ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹಾ -

ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರುಪಕ್ರಮಾತ್ ತು ತಥಾ ಹ್ಯಧೀಯತ ಏಕೇ ಓಂ || 10-116 ||

ಜ್ಯೋತಿರಾದಿಕರ್ಮವಾಚಕತ್ವೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಭಿಧೇಯೋಽಪಿ ಸ ಏವ | ‘ಏಷ ಇಮಂ
ಲೋಕಮಭ್ಯಾಚ್ಛತ್’ ಇತ್ಯುಪಕ್ರಮ್ಯ ‘ತಾ ವಾ ಏತಾಃ ಸರ್ವಾ ಋಚಃ ಸರ್ವೇ ವೇದಾಃ
ಸರ್ವೇ ಘೋಷಾಃ ಏಕೈವ ವ್ಯಾಹೃತಿಃ ಪ್ರಾಣ ಏವ ಪ್ರಾಣ ಋಚ ಇತ್ಯೇವ ವಿದ್ಯಾತ್’
ಇತಿ ಹ್ಯಧೀಯತೇ ಏಕೇ || 10 ||

ಅತ್ರ ಕರ್ಮಕ್ರಮಾದಿಲೋಪಪ್ರಸಂಗೇನ ಕರ್ಮತದ್ಭೇಷು ಏವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮಾದಿ
ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವತಿ ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಂಘತಿಂ
ವಿಷಯಾದಿಕಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ವಸಂತ ಇತಿ ||

ತತ್ತು ಸಮನ್ವಯಾದಿತಿ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಕತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಮಧ್ಯಪತಿತಾ
ಜ್ಯೋತಿರಾದಿಶಬ್ದಾಃ ಶ್ರುತಿಷು ಪಠ್ಯಂತೇ ತೇಷಾಂ ಚ ಅನ್ಯಪತ್ವೇ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ
ಸಿದ್ಧೇದ್ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣೇಯತಾ | ತತ್ ಜ್ಯೋತಿರಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ವಿಷಯಃ ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ
ಅನ್ಯದ್ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸಮ್ನಯಸೂತ್ರಂ ಅನ್ಯತ್ಯೇವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ತತ್ರ
ಜ್ಯೋತಿರಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ನ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ವಕ್ಷಃ | ತಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮಾದಿಕರ್ಮ
ತದ್ಭಾಭಿಧಾಯಕತ್ವೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ತತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಂ ಚ ಅಪಹಾಯ
ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಿತ್ವಾಚ್ಛೇಕಾರೇ ಕಾಲ-ಕರ್ಮ-ಕ್ರಮ-ಅಧಿಕಾ-ನಿಯೋಜ್ಯ-ಯಜಮಾನ - ಫಲ-

ಖುತ್ವಿಗಾದಿ ಅಭಿಧಾಯಕಾಭಾವೇನ ತದ ಭಾವಾಖ್ಯ ವಿರೋಧಾಪಾತಾತ್ | ನ ಹಿ ತತ್
ಪ್ರಮಾಣಾಂತರೇಣ ಸಿದ್ಧತಿ | ತಥಾ ಚ ವಿಹಿತಾನುಷ್ಠಾನ ಲೋಪಪ್ರಸಂಗಃ| ಕಿಂಚ ಜ್ಯೋತಿರಾದಿ
ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಯೋಗೇನೈವ ವಾಚ್ಯಮ್ | ರೂಢೇರಭಾವಾತ್ | ತತೋ
ಗುಣಪೂರ್ತಿ ಅಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ | ನ ಚ ಯೋಗಮಾತ್ರೇಣ ರೂಢಾರ್ಥಪಹಾರೋ ಯುಜ್ಯತೇ |
ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಏವ ಚ ಇದಂ ಉದಿತಮ್ | ನ ಯೋಗೋಽಪಿ ಸಮ್ಭವತಿ | ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಸ್ತೋಮ
ಇತ್ಯಾದಿರೂಪಾ ಹಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠೋಮಾದಿ ಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಃ | ಕಥಂ ಅಸೌ ಸ್ತೋಮಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ
ಅನ್ಯಪರತ್ವ ಅನಭ್ಯುಪಗಮೇ ಸಮ್ಭವೇತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಭಗವನ್ನಾಮಾವೃತ್ತಿಮಾತ್ರತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ|
ಸ್ತೋಮಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಅನ್ಯಪರತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಕಿಂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠೋಮಾದಿ ಶಬ್ದೈರೇವ
ವಿಶೇಷತೋ ಅಪರಾಧಮ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಸಮ್ಭವೇನ ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಃ
ಅಭ್ಯುಪಗತಾ ಇತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಲೋಕೇ ಲಕ್ಷಣೇತರವೃತ್ತಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅತೋ ನ
ಜ್ಯೋತಿರಾದಿಶಬ್ದಜಾತಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ನ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ಭಾವಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತಿ ಇತಿ ||

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠೋಮಾದಿಕರ್ಮ ತದಭಿವಾಚಕತ್ವೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಜ್ಯೋತಿರಾದಿಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯೋ ಹರಿರೇವ
ಯನ್ಮಾದ್ ಏಕೇ ಶಾಖಿನಂತಾ ವಾ ಏತಾ ಇತಿ ತಥಾ ಸರ್ವಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯತ್ವೇನ ಹರಿಮೇವ
ಅಧೀಯತೇ | ನ ಚ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವತ್ ಪರತ್ವೇ ವೃತ್ತಭಾವಃ | 'ಏಷ ಇಮಂ
ಲೋಕಮಭ್ಯಾಚ್ಛತ್' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಶತರ್ಚ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಯೋಗಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್
| ನ ಚ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಅನ್ಯತ್ರ ರೂಢತ್ವೇನ ಯೋಗಾಜ್ಞೇಕಾರ ಅಯೋಗಃ | 'ತಸ್ಮಾತ್ ಶತಚ್ರಿನ
ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತ ಏತಮೇವ ಸಂತಂ' ಇತಿ ಯೋಗೇನ ರೂಢೇರಪಹಾರೋಕ್ತೇಃ | ಏತಮೇವ
ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಮುಖ್ಯತೋ ಯೌಗಿಕಾರ್ಥಂ ಸಂತಂ ಶತರ್ಚ್ಯಾದಿ ನಾಮಭಿಃ ಆಚಕ್ಷತೇ ನ ತು
ಮುಖ್ಯತೋ ರೂಢತ್ವೇಽಪಿ ಮುನೀನ್ ಇತಿ ಪ್ರತೀತೇಃ | ಯದ್ಯಪಿ ಪಜ್ಜುಜಾದಿ ಶಬ್ದೇ
ಯೋಗಾಪಹಾರಿತ್ವಂ ರೂಢೇಃ ದೃಶ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ಆಚಕ್ಷತ ಇತಿ ವಿದ್ವದ್ರೂಢಿಸಹಿತತ್ವೇನ ಉಕ್ತ
ಯೋಗಸ್ಯ ರೂಢ್ಯಪಹಾರಿತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮೇವ | ಅತೋ ಹರೇಃ ಕರ್ಮಾಭಿಧಾಯಕ
ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಭಾವಃ ಜ್ಯೋತಿಃಸಬ್ದಸ್ಯ ಅಪ್ರಥಮಪರಿತತ್ವೇಽಪಿ
ಪ್ರಧಾನಕರ್ಮಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯೈವ ಅನ್ಯೋಪಲಕ್ಷಕತ್ವ ಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ ಸಂಭವಃ | ತುಶಬ್ದ
ಏವಾಥೋ | ಯಾಂತಾ ಏತಾಃ ಸರ್ವಾ ಋಚಃ ತಾನಾಂ ಏಕಮೇವ ವ್ಯಾಹತವ್ಯಂ ತಚ್ಚ ವಿಷ್ಣುರೇವ
| ಕಿಂ ಚ ಯೇ ಸರ್ವೇ ವೇದಾಃ ತೇಷಾಮಪಿ ಈಶ್ವರ ಏವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಃ ಕಿಂ ಋಚಮ್ | ಅಪಿ ಚ ಯೇ
ಸಮುದ್ರಾದಿ ಘೋಷಾಃ ತೇಷಾಮಪಿ ಕಿಮು ವೇದಾನಾಂ ತತ್ರ ಋಚಸ್ತು ವಿಶೇಷತಃ
ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರತಿಪಾದಿಕಾ ಇತಿ ಜಾನೀಯಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 10 ||

ಓಂ ಕಲ್ಪನೋಪದೇಶಾಚ್ಚ ಮಧ್ವಾದಿವದವಿರೋಧಃ ಓಂ || 11-117 ||

ಮಧುವಿದ್ಯಾದಿವತ್ ಸರ್ವಶಬ್ದಾರ್ಥತೇನ ಪರಸ್ಯ ಕಲ್ಪನೋಪದೇಶಾಚ್ಚ ನ
ಕರ್ಮಕ್ರಮಾದಿವಿರೋಧಃ || 11 ||

ನನು ಕಥಂ ಜ್ಯೋತಿರಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಮ್ಭವತಿ |
ಕರ್ಮಕ್ರಮಾದಿವಿರೋಧಾತ್ | ವೃತ್ತತ್ತಿ ಅಸಮ್ಭವಾಚ್ಚ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಅಪನುದ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕಲ್ಪನ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಿತ್ವೇಽಪಿ ನ ಕರ್ಮಕ್ರಮಾದಿವಿರೋಧೋ ವೃತ್ತತ್ತಿ ಅಯೋಗೋ
ವಾ | ಯಥಾ ಖಲು ಮಧುವಿದ್ಯಾಯಾಮಸೌ ವಾ ಆದಿತ್ಯೋ ದೇವಮಧು ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಮಧ್ವಾದಿ
ಪದಾರ್ಥತಯಾ ಪರಮಾತ್ಮ ಉಪಾಸನೋಪದೇಶೇಽಪಿ ನ ಲೌಕಿಕ ಮಧ್ವಾದಿವಾಚಿಕಾಭಾವೇನ
ತದಭಾವೇನ ತದಭಾವ ವಿರೋಧಃ| ಅನ್ಯತ್ರ ರೂಢಿಮನಿವಾಯ್ ಏವ ಮಹಾಯೋಗವೃತ್ತ್ಯಾ
ಮಧ್ವಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಈಶ್ವರಾದೌ ವೃತ್ತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್| ಏವಂ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೇ
ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಅಭ್ಯುಪಗೇತಽಪಿ ನ ಕರ್ಮಾದಿ ವಿರೋಧಃ| ಜ್ಯೋತಿರಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಅನ್ಯತ್ರ
ರೂಢಿಯೋಗಯೋಗರೂಢೀರೂಢೋಪಚಾರೋ ರೂಢಲಕ್ಷಣೋಪಚಾರೋ ಲಕ್ಷಣಾ ಇತಿ ವೃತ್ತಿಃ
ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಮಹಾಯೋಗವೃತ್ತ್ಯಾ ಈಶ್ವರವಾಚಿತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್| ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ
ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಚ ಉಪಾಸನಾರ್ಥಮೇವ ಹಿ ಉಪದಿಶ್ಯತೇ ಪ್ರಾಣ ಋಚ ಇತ್ಯೇವ ವಿದ್ಯಾತ್
ಇತ್ಯಾದೇಃ| ಉಪಾಸನಾ ಚ ಮಹಾಯೋಗವೃತ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಶಬ್ದಾರ್ಥ ಗುಣವತ್ತ್ವೇನೈವ ನ ತು
ಸಂಕ್ಷೇತಮಾತ್ರೇಣ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಚಶಬ್ದ ಏವಾರ್ಥೇ | ವಿರೋಧಶ್ಚ ನ ಇತಿ ವಾ |

ಪ್ರಯೋಗಮಾತ್ರಬಾಹುಲ್ಯಂ ರೂಢಿಃ | ಯಥಾ ಘಟಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಕುಮ್ಮಾದೌ |
ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ಅಪೇಕ್ಷ್ಯ ವೃತ್ತಿಃ ಯೋಗಃ | ಯಥಾ ಧೂಮಧ್ವಜಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಅಗ್ನಾದೌ
(ಯಥಾ ಪಙ್ಕಜಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಭೇಕಾದೌ | ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಪ್ರಯೋಗಬಾಹುಲ್ಯಂ ಚ
ಯೋಗರೂಢಿಃ| ಯಥಾ ಪಙ್ಕಜಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪದ್ಮಾದೌ | ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಶಬ್ದ
ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾತಿರಿಕ್ತ ಗುಣಯೋಗೇನ ವೃತ್ತಿಃ ಉಪಚಾರಃ| ತತ್ರ ಚ ಪ್ರಯೋಗಬಾಹುಲ್ಯಂ
ರೂಢೋಪಚಾರಃ| ಯಥಾ ಲಿಖಿತ ಸಿಂಹಾದೌ ಸಿಂಹಾದಿಶಬ್ದಾನಾಮ್ |
ವಾಚ್ಯಾರ್ಥಾನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಯೋಗ್ಯೇ ಅವಾಚ್ಯೇ ವೃತ್ತಿಃ ಲಕ್ಷಣಾ | ತತ್ರ ಚ ಪ್ರಯೋಗಬಾಹುಲ್ಯೇ
ರೂಢಲಕ್ಷಣಾ | ಯಥಾ ಗ್ರಾಮೋ ಗಚ್ಛತಿ ಇತ್ಯತ್ರ ಗ್ರಾಮಸಮ್ಭವಿಪುರುಷೇ ಗ್ರಾಮಶಬ್ದಸ್ಯ |
ಉಪಚಾರಮಾತ್ರಂ ಯಥಾ ಪೈಞ್ಗಲ್ಯಾದಿಯುತೇ ಮಾಣವಕೋ ಅಗ್ನಿಶಬ್ದಸ್ಯ | ಲಕ್ಷಣಮಾತ್ರಂ
ಯಥಾ ನದೀಶಬ್ದಸ್ಯ ತೀರೇ | ಏತಾಃ ವೃತ್ತಯೋ ಲೋಕೇ | ಹೌ ತು ಮಹಾಯೋಗೋ
ಮಹಾರೂಢಿ ಯೋಗಶ್ಚ| ತತ್ರ ತದಿತರತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಮಹಾಯೋಗಃ|

ನಿರತಿಶಯಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತಸದ್ಭಾವಾತ್ | ತದೇಕ ನಿಷ್ಠಾನಾಂ ಮಹಾರೂಢಿಯೋಗಃ |
ನಾರಾಯಣಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ತತ್ರ ಬಹುಪ್ರಯೋಗಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ನಿರತಿಶಯಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತ
ಸದ್ಭಾವಾಚ್ಚ | ಸ್ತಮ್ಭಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಹೌ ವಿದ್ವದ್ರೂಢಿಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಸಾರ್ವಜನೀನತಾಭಾವೇನ
ಅಮಹತ್ತ್ವಾದ್ ಭೇದಃ | ಅತಃ ಕರ್ಮತದ್ಭವಾಚಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಹರಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 11 || ಅ 2
||

|| ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರುಪಕ್ರಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ನ ಸಜ್ಜ್ಯೋಪಸಜ್ಞಹಾದಪಿ ನಾನಾಭಾವಾದತಿರೇಕಾಚ್ಚ ಓಂ || 12-118 ||

‘ಯಸ್ಮಿನ್ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚಜನಾ ಆಕಾಶಶ್ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ’

ಇತ್ಯಾದಿಷು ಬಹುಸಜ್ಜ್ಯೋಪಸಜ್ಞಹೇಽಪಿ ನ ವಿರೋಧಃ |

ತಸ್ಯೈವಾಕಾಶಾದಿಷು ನಾನಾಭಾವಾತ್ ತದತಿರಿಕ್ತಸ್ವರೂಪತ್ವಾಚ್ಚ || 12 ||

ಅತ್ರ ಆಧಾರ-ಆಧೇಯತ್ವಾದಿ ಲಿಂಗೇನ ಅನ್ಯತ್ಯವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಪಞ್ಚಜನಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಹೌ
ಸಮನ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಕಟಃ | ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರೇ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ
ಪರಮಾತ್ಮಪರತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಾನ್ತರ್ಗತಾಶ್ಚ ಪಞ್ಚಜನಾದಿಶ್ಚ ವಾಚಸನೇಯಕೇ
ಶ್ರೂಯಂತೇ | ‘ಯಸ್ಮಿನ್ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಜನಾ ಆಕಾಶಶ್ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ | ತಮವೇ ಮನ್ಯ ಆತ್ಮಾನಂ
ವಿದ್ವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಮೃತೋಽಮೃತಮ್’ ಇತಿ ಸರ್ವಶರೀರೇಷು ಅನುವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚಜನಾ
ಇತಿ | ತದ್ವಾಚ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಾನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಅವಶ್ಯ
ನಿರ್ಣೇತವ್ಯಮ್ | ತತ್ ಪಞ್ಚಜನಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣುಃ ಅನ್ಯದ್ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಅನ್ಯತ್ಯವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ನ ಪಞ್ಚಜನಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುಃ
ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತತ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಬಹುತ್ವಸಂಖ್ಯಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಸ್ತು ವಾಚಿತ್ವಾತ್ | ಬಹುತ್ವಸ್ಯ ಚ
ಈಶ್ವರೇ ವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ | ‘ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಸ್ವಸ್ಯ ಶರೀರಸ್ಯ
ಬಹುತ್ವಾಭಾವೇಽಪಿ ಅನಗತ್ಯ ಬಹುತ್ವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವೇನ ಬಹುತ್ವಸಂಖ್ಯಾ ವಚಾಶಬ್ದವೃತ್ತಿಃ |
ವಶೀಕೃತಬಹುಜನೇ ಅಪಿ ರಾಜನಿ ತದದರ್ಶನಾತ್ | ಅವರಾದಿಶಬ್ದವದ್ ಅನ್ಯತ್ರ ಅದೃಷ್ಟತ್ವೇಽಪಿ
ವೃತ್ತಿಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತತ್ರ ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ಸಿದ್ಧಾಯಾಂ ವೃತ್ತೌ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ
ಆಶ್ರಯಣಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ ಅಸ್ತಿ ತಾದೃಶಂ ನಿಯಾಮಕಮ್ | ನ ಚ ‘ಸರ್ವೇ ವೇದಾ’ ಇತಿಶ್ರುತಿಃ
ನಿಯಾಮಿಕಾ | ತಸ್ಯಾಃ ಸಜ್ಜೋಚ ಸಮ್ಭವಾತ್ |

‘ಖುತಂ ಪಿಬನ್ತೌ’ ಇತ್ಯಾದೌ ಇವ ಸ್ವಗತಭೇದ ಶೂನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಬಹುರೂಪತ್ವೇನ
ಬಹುತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ | ಪ್ರತಿಶರೀರಂ ಆತ್ಮಾನ್ತರ ಆತ್ಮವದ್ ಬಹುತ್ವೇ
ಮಾನಾಭಾವಾತ್ | ಯಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಶೇಷ ಬಲೇನ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವಾತ್

ಚ ನ ತದಾಧೇಯಾನಾಂ ಪಞ್ಚಜನಾಕಾಶಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವಮ್ | ನ ಹಿ ಏಕಸ್ಯೈವ ಆಧಾರ-
ಆಧೇಯ ಭಾವೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ಹರೇಃ ಆಧೇಯತ್ವಂ ಚ ನಾಸ್ತಿ ಕಿಮುತ ವಿರುದ್ಧಂ ಸ್ವಾಧಾರತ್ವಮ್
| ಅತಃ ತಸ್ಯ ಪಞ್ಚಜನಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ ನ ಯುಕ್ತಮಂ ಸಮ್ಭವಯಸೂತ್ರಂ ಇತಿ |
ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಿಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಅಪಿಪದೇನ
ಪೂರ್ವಸೂತ್ರಾದ್ ವಿರೋಧಪದಾರ್ಥಕಾರಣಮ್ |

ಯುಕ್ತಮೇವ ಪಞ್ಚಜನಾ ಆಕಾಶ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಭಗವತಃ| ಸ್ವಗತಭೇದಶೂನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ನಾನಾ
ರೂಪತ್ವೇನ ಬಹುತ್ವಸಂಜ್ಞೋಪಸಂಭವಾ ವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ಪ್ರತಿಶರೀರಂ ಪರಮಾತ್ಮನೋ
ಬಹುರೂಪತ್ವಂ ಅಪ್ರಮಾಣಿಕಮ್ | ಶರೀರಾಂತರ್ಗತ ಆಕಾಶಪ್ರಾಣಾದಿ ಪಞ್ಚಜನ
ನಿಯಾಮಕತ್ವೇನ ತೇಷು ನಾನಾಭಾವಸ್ಯ ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್| ನ ಚ ಯಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ ಆಧಾರಸ್ಯ
ವಿಷ್ಟುತ್ವಾತ್ ಪಞ್ಚಜನಾದೀನಾಂ ಆಧೇಯಾನಾಮ್ ವಿಷ್ಟುತ್ವಮ್ | ಆಕಾಶಾದಿಗತ ರೂಪೇಭ್ಯೋ
ಅತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ಶರೀರನಿಯಾಮಕರೂಪಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರೋಕ್ಷೇಃ | ಶರೀರ ನಿಯಾಮಕ ಈಶ್ವರಾಧಾರ
ಆಕಾಶಾದಿಷು ಭಗವತೋ ಅವಸ್ಥಾನಮಾತ್ರೇಣ ಆಧಾರ -ಆಧೇಯ ಅಭಾವೋಽಪಿ ಯುಜ್ಯತೇ |
ಅತಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪಞ್ಚಜನಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಾದ ಯುಕ್ತಂ ಸಮನ್ವಯ ಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಭಾವಃ ||
12 ||

ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚಜನಾನಾಹ -

ಓಂ ಪ್ರಾಣಾದಯೋ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 13-119 ||

‘ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಮುತ ಚಕ್ಷುಷಶ್ಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರೋತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರೋತ್ರಮನ್ನಸ್ಯಾನ್ನಂ ಮನಸೋ
ಮನಃ’ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್ || 13 ||

ನನು ಭವೇದ್ಇಯಂ ಬಹುತ್ವಾದಿ ಸಮ್ಭವವಿಷಯಾಚಿಂತಾ ಯದಿಪಞ್ಚಜನಾದೀನಾಂ ವಿಷ್ಟುತ್ವೇ
ಭವೇದ್ ವಿಶೇಷಹೇತುಃ ನ ಚ ಅಸೌ ಅಸ್ತಿ| ಶ್ರುತ್ಯಂತರಾಣಾಂ ಸಾಧಾರಣತ್ವಾತ್ | ಅತೋ
ಬಹುತ್ವಾದಿ ಸಮ್ಭವೇಽಪಿ ನ ಪಞ್ಚಜನಾಽದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಹರಿಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಿಷ್ಟೇ || ಪಞ್ಚ ಇತಿ ||

ಪಞ್ಚಜನಲಿಷ್ಟೋಕ್ತಾ ಉಕ್ತಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಪಞ್ಚಜನಸ್ವರೂಪಂ ಆಹ ಸೂತ್ರಕಾರ ಇತಿ
ಸಮ್ಭವ ಭಾಷ್ಯಾರ್ಥಃಏತೇಪಞ್ಚಜನಾಃ ತಾವತ್ ಪ್ರಾಣಾದೀನಾಂ ಪ್ರಾಣತ್ವಾದಿಪ್ರದಾಃ | ‘ಪ್ರಾಣಸ್ಯ
ಪ್ರಾಣಂ’ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್ | ಪ್ರಾಣಾದೀನಾಂ ಪ್ರಾಣತ್ವಾದಿಪ್ರದತ್ವಂ ಭಗವತ ಏವ ಸಮ್ಭವತಿ
| ‘ಯತ್ ಶ್ರೋತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಮನಸೋ ಮನೋ ಯದ್ವಾಚೋ ಹ ವಾಚಂ ಸ ಉ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ

ಪ್ರಾಣಃ ಚಕ್ಷುಷಶ್ಚಕ್ಷುಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಅತೋ ಭಗವಲ್ಲಿಂಗಸದ್ಭಾವಾತ್ಸಸ್ಯೈವ ಪಿಚ್ಚಜನತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 13 ||

ಓಂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯೇಕೇಷಾಮಸತ್ಯನ್ನೇ ಓಂ || 14-120 ||

'ತದ್ದೇವಾ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿಃ' ಇತ್ಯನೇನ ಕಾಣ್ವಾನಾಂ ಪಿಚ್ಚಕಮ್ || 14 ||

ನನು ವಾಕ್ಯಶೇಷೋಕ್ತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಾದೀನಾಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವೇನ ನ ಪಿಚ್ಚಜನಾನಾಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವಮ್ | ವಾಕ್ಯಶೇಷೇ ಚತುರ್ಣಾಮೇವ ಉಕ್ತತ್ವೇನ ತಸ್ಯ ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯತೋ ಭಿನ್ನಾರ್ಥತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಜ್ಯೋತಿಷ ಇತಿ ||

ನ ವಾಕ್ಯಶೇಷೇ ಚತುರ್ಣಾಮೇವ ಉಕ್ತೇಃ | ಮಾಧ್ಯಂದಿನಶಾಖಾಯಾಂ ಪಿಚ್ಚಜನಾನಾಮಪಿ ಉಕ್ತೇಃ | ಕಾಣ್ವಾನಾಂ ಶಾಖಾಯಾಂ ಅನ್ನಸ್ಯ ಅನ್ನತ್ವಪ್ರದಾತ್ಯರಪೇತತ್ಯೇವ ಅಕಥಿತೇ ಸತ್ಯಪಿ 'ಯಸ್ಮಾದರ್ವಾಕ್ ಸಂವತ್ಸರೋಽಹೋಭಿಃ ಪರಿವರ್ತತೇ ತದ್ದೇವ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿರಾಯುರ್ಹೋಪಾಸತೇಽಮೃತಮ್' ಇತಿ ಕಿಚ್ಚಿದ್ ದೂರೋಕ್ತೇನ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿಷಾ ಪಿಚ್ಚತ್ವ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ಅತೋ ವಾಕ್ಯಶೇಷಸ್ಯ ಭಿನ್ನಾರ್ಥತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ತದ್ಬಲೇನ ಯುಕ್ತಂ ಪಿಚ್ಚಜನಾನಾಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಜ್ಯೋತಿರನ್ನ ಶಬ್ದಯೋಃ ಏಕಾರ್ಥತ್ವಂ ಪೃಥಕ್ ಪಿಚ್ಚಕಂ ವಾ ಇತಿ ಉಪಪನ್ನಮ್ | ಅತೋ ಬಹುತ್ವಸಂಜ್ಞಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಚಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಹರಿರೇವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 14 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ನಸಂಪ್ಪೋಪಸಂಜ್ಞಾಹಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಅವಾಂತರಕಾರಣತ್ವೇನಾಪಿ ಏವೋಚ್ಯತ ಇತಿ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಕಾರಣತ್ವೇನ ಚಾಕಾಶಾದಿಷು ಯಥಾವ್ಯಪದಿಷ್ಟೋಕ್ತೇಃ ಓಂ || 15-121 ||

ಆಕಾಶಾದಿಷ್ಟವಾಂತರಕಾರಣತ್ವೇನ ಸ ಏವ ಸ್ಥಿತಃ | ಯಥಾವ್ಯಪದಿಷ್ಟಸ್ಯೈವ ಪರಸ್ಯ 'ಯ ಆಕಾಶೇ ತಿಷ್ಠನ್' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಆಕಾಶಾದಿಷೋಕ್ತೇಃ || 15 ||

ಅತ್ರ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಲಿಂಗೇನ ಅನ್ಯತ್ಯೇವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಆಕಾಶಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರೇ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚಿತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಮಧ್ಯಪತಿತಾಶ್ಚ ಆಕಾಶಾದಿ ಶಬ್ದಾಃ ತೈತ್ತಿರೀಯಾದಿಶ್ರುತೌ ಪಠ್ಯಂತೇ | 'ಆತ್ಮನ ಆಕಾಶಃ ಸಮೂತಃ ಆಕಾಶಾದ್ ವಾಯುಃ ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ ಅಗ್ನೇರಾಪಃ ಅದ್ಭ್ಯಃ ಪೃಥಿವೀ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಓಷಧಯಃ ಓಷಧೀಭ್ಯೋ ಅನ್ನಂ ಅನ್ನಾತ್ ಪುರುಷಃ' ಇತಿ | ತದ್ವಾಚ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯತ್ವೇ ನ ತಸ್ಯ ಅಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಂ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಧಾರ್ಯತಾ | ತದ್ ಆಕಾಶಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣುಃ ಅನ್ಯದ್ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ

ಅನ್ಯತ್ಯವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಆಕಾಶಾದೀನಾಂ
ಆತ್ಮಾದಿಕಾರ್ಯತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್ | ಪರಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ಕಾರ್ಯತ್ವ ಅಯೋಗಾತ್ | 'ನ ಜಾಯತೇ
ಮ್ರಿಯತೇ' ಇತ್ಯಾದೇಃ | ಯದಾ ತು ಭಗವತಿ ಕಾರ್ಯತ್ವಮೇವ ಅಯುಕ್ತಂ ತದಾ ಸ್ವಸ್ಯೈವ
ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವೋ ಲೋಕೇಽಪಿ ಅಸಮ್ಮಾವಿತೋ ನಿತರಾಂ ವಿರುದ್ಧಃ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಆಕಾಶಾದಿ ಸಮ್ಭವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವೇನ ಸಮ್ಭೂತಶಬ್ದೋಪಪತ್ತಿಃ | ಸುತೋತ್ಪತ್ತೌ ಜನಕೇ
ಜಾತಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಾದರ್ಶನಾತ್ | ನಿಮಿತ್ತವಿಶೇಷಾದರ್ಶನಾಚ್ಚ ವಾಕ್ಯಯೋಜನಾನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ |
ತಸ್ಮಾದಾತ್ಮಶಬ್ದೋದಿತಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಕಾರಣಸ್ಯೈವ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ನ ತು ಅವಾನ್ತರ ಕಾರಣಾನಾಂ
ಆಕಾಶಾದೀನಾಂ ಇತಿ ನ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ | ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಅವಾನ್ತರ ಇತಿ ||

ಏತತ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ನಿರಾಸಾಯ ಅವಾನ್ತರಕಾರಣತ್ವೇನ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಆಕಾಶಾದಿಶಬ್ದೈಃ ಉಚ್ಯತ
ಇತಿಸೂತ್ರಕಾರೋ ವಕ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಆಕಾಶಾದಿಷು ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಮೂಲಕಾರಣವಾಚಕ ಆತ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಹರಿಃ ಅಪಿ ತು ಕಾರ್ಯತ್ ಸತಿ ಕಾರಣಂ
ಅವಾನ್ತರಕಾರಣಂ ತದ್ವಾಚಕ ಆಕಾಶಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯಶ್ಚ | ನ ಚ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವ ವಿರೋಧಃ |
ಆಕಾಶಾದಿಷು ತಸ್ಯ ಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ | 'ಯ ಆಕಾಶೇ ತಿಷ್ಠನ್ 'ಯೋ ವಾಯೌ ತಿಷ್ಠನ್ ' 'ಯಸ್ತೇಜಸಿ
ತಿಷ್ಠನ್ ' 'ಯಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠನ್' ತ್ಯಾದಿನಾ ಆಕಾಶಾದಿಷು ಸ್ಥಿತತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ತತ್ರಾಪಿ ವಿಷ್ಣುಃ
ಕುತಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಯಥಾ 'ಸ ಯೋಽತೋಽಶ್ರುತಃ' ಇತ್ಯಾದೌ ವಿಷ್ಣು ಅವಿದಿತತ್ವಾದಿರೂಪೇಣ
ವ್ಯಪದಿಷ್ಟಃ ತಾದೃಶಸ್ಯೈವ ಆಕಾಶಾದಿಷು 'ಯಮಾಕಾಶೋ ನ ವೇದ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ |
ತಥಾ ಚ ಆಕಾಶಾದಿ ಉತ್ಪತ್ತೌ ಅವಕಾಶಾದಿ ಅನ್ತರ್ಗತತ್ವೇನ ಭಗವತೋ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತ್ಯಾ
ವಾಯ್ವಾದಿಗತ ಸ್ವರೂಪಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹೇತುತ್ವೇನ ಚ ಅವಾನ್ತರಕಾರಣತ್ವಂ ಉಪಪನ್ನಮ್ | ಅತೋ
ಅವಾನ್ತರಕಾರಣಾಭಿಧಾಯಕಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವಾದ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಂ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ಸ್ಥಿತಃ ತತ್ ಶಬ್ದೈಃ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಅಸ್ತು ಏವಂ ಅವಾನ್ತರಕಾರಣತ್ವಂ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾಪಿ ತತ್ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವೇ ವಿಶೇಷಹೇತುವಾಚ್ಯ ಇತಿ | ನಾಮಾನಿ
ಸರ್ವಾಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸಿದ್ಧೇ ಅಖಿಲಶಬ್ದಸಮನ್ವಯೇ ತತ್ರ ಪ್ರತೀತ
ವಿರೋಧಾಭಾಸ ನಿರಾಸೇನೈವ ಸೂತ್ರಕೃತಃ ಚರಿತಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಯತ್ತು ವಿಶೇಷಂ ಚ ವಕ್ತಿ ಸ ತು
ಅಧಿಕೋ ಲಾಭಃ | ಅತೋ ಅವಾನ್ತರಕಾರಣವಾಚಿನಾಮಪಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರತ್ವಾದ್
ಯುಕ್ತಂ ಸಮನ್ವಯ ಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 1 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಆಕಾಶಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಕತ್ವೇ ಕಥಮನ್ಯತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ಇತ್ಯತೋ
ಬ್ರವೀತಿ

ಓಂ ಸಮಾಕರ್ಷಾತ್ ಓಂ || 16-122 ||

ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಿನಃ ಶಬ್ದಾಃ ಅನ್ಯತ್ರ ಸಮಾಕೃಷ್ಯ ವ್ಯವಹ್ರಿಯಂತೇ |

‘ಪರಸ್ಯ ವಾಚಕಾಃ ಶಬ್ದಾ ಸಮಾಕೃಷ್ಯೇತರೇಷ್ವಪಿ |
ವ್ಯವಹ್ರಿಯಂತೇ ಸತತಂ ಲೋಕವೇದಾನುಸಾರತಃ’ ಇತಿ ಪಾದ್ಮೈ || 16 ||

ಅತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವಿಲೋಪಪ್ರಸಂಗೇನ ಅನ್ಯತ್ಯವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮೈಕ ವಾಚಿತ್ವ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ
ಭಗವದ್ವಾಚಿತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚ ಅನುಪಪತ್ತಿಗ್ರಸ್ತತ್ವೇ ಅಸತ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಆರಮ್ಭಣೀಯಂ ಏತತ್
| ಲೌಕಿಕವೈದಿಕಾಶ್ಚ ಶಬ್ದಾ ವಿಷಯಾಃ | ಭಗವದೇಕವಾಚಿನೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ |
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮೇವ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಯದುಕ್ತಂ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮೈಕವಾಚಿತ್ವಂ ತದಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾತ್ವೇ ಅನ್ಯತ್ರ
ವ್ಯವಹಾರ ಅಭಾವ ಆಪಾತಾತ್ ಯದಪಿ ಸಾಕ್ಷಾದಪಿ ಅವಿರೋಧಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಅಸ್ಯ ಸಮಾಧಾನಂ
ತದಯುಕ್ತಮ್ ಅವಾಚಕೈಃ ವ್ಯವಹಾರೇ ಅವ್ಯವಸ್ಥಾಪಾತಾತ್ | ಯದಪಿ ಅತ್ರೋಕ್ತಂ
ಶರೀರರೂಪಕವಿನ್ಯಸ್ತೇತಿ ಈಶ್ವರಸಮ್ಪನ್ದಾದ್ ಅನ್ಯತ್ರ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ ತದಪಿ ನ ಸಾಧು | ತಥಾ
ಸತಿ ಲೋಕೇ ಲಕ್ಷಣೇತರವೃತ್ಯಭಾವ ಆಪತ್ತೇಃ | ಯತ್ತು ಕಲ್ಪನೋಪದೇಶಾದ್ ಇತ್ಯತ್ರೂಢ್ಯಾದಿ
ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಸಮಾಧಾನಂ ತದಪಿ ನ ಶೋಭಾಂ ಬಿಭರ್ತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ
ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಪ್ರಸಂಗೇನ ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಮುಖ್ಯ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವ್ಯಾಘಾತಾತ್ |
ಯೋಗರೂಢ್ಯೋರೇವ ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಅಕ್ಷಾದಿ ಶಬ್ದಾನಾಂ ರೂಢ್ಯಾದಿನಾ ಏವ
ಅನೇಕವಾಚಿನಾಂ ಕ್ವಚಿತ್ ಮುಖ್ಯತಾ ಕ್ವಚಿತ್ ನ ಇತಿ ಅಸ್ತಿ | ಅಥಃ ಸರ್ವ ಶಬ್ದಾನಾಂ
ಮುಖ್ಯವೃತ್ಯಾ ಪರಮಾತ್ಮೈಕವಾಚಿತ್ವೇ ಅನ್ಯತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಲೋಪ ಆಪಾತಾತ್ | ತಸ್ಯ ಚ
ಅನಿಷ್ಠತ್ವಾತ್ ನ ಮರಮಾತ್ಮೈವ ಮುಖ್ಯತಃ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ಇತಿ (ಶಙ್ಕಾರ್ಥ) | ಸೂತ್ರಾರ್ಥಂ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪರಮಾತ್ಮಾ ಇತಿ || ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ನ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಮುಖ್ಯತಃ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೇ ಅನ್ಯತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಲೋಪಃ | ತತ್ರ
ರೂಢ್ಯಾದೇಃ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಉಭಯೋಃ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಇತಿ ಚೇತ್
ಮೈವಮ್ | ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ಅಕ್ಷಾದಿ ಶಬ್ದವದ್ ಉಭಯತ್ರ ಅನ್ಯೋನ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷಾ
ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿಃ | ನ ಚೈವಮ್ | ಕಿಂತು ಸ್ವತೋ ಮುಖ್ಯವೃತ್ಯಾ ಪರಮಾತ್ಮೈಕ ವಾಚಿನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ
ವ್ಯವಹಾರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ತತಃ ಸಮಾಕೃಷ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರ ರೂಢತ್ವೇನ ಸಂಕ್ಷೇಪಿತ್ವಾತ್

|ಅಲ್ಪಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾನಾಂ ಚ ತದಧೀನತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನ್ಯೋನ್ಯ ನಿರಪೇಕ್ಷತಯಾ ಏವ ಕುತೋ ನ ಶಬ್ದವೃತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತಃ ಸ್ವತೇರೇವ ಇತ್ಯಾಹ || ಪರಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಲೋಕವೇದಾನುಸಾರತ ಇತಿ ಲೌಕಿಕವೈದಿಕವ್ಯವಹಾರಸಿದ್ಧನುಸಾರತಃ|ನ ಚ ಪ್ರಾಚೀನಸೂತ್ರ ವಿರೋಧಃ| ಪ್ರಥಮಸೂತ್ರೇ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ವಾಚ್ಯತ್ವಾಭಾವಸ್ಯ ಅಭಿಪ್ರೇತತ್ವಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಮ್ಪನ್ೋಕ್ತ್ಯಾ ಅತ್ರೋಕ್ತಸ್ಯೈವ ಅಭಿಸಂಹಿತತ್ವಾತ್ | ತೃತೀಯ ಚ ಅವಿವೇಚಿತ ರೂಢ್ಯಾದಿಮಾತ್ರ ಅಭ್ಯುಪಗತೇಃ | ಅತ್ರ ಪುನಃ ತಸ್ಯೈವ ವಿವೇಚಿನಾದ್ ಇತಿ || 16 ||

ತರ್ಹಿ ಕಥಂ ತೇಷಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಜಗತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಃ ?-

ಓಂ ಜಗದ್ವಾಚಿತ್ವಾತ್ ಓಂ || 17-123 ||

ಜಗತಿ ವ್ಯವಹಾರೋ ಲೋಕಸ್ಯ | ನ ತು ಪರಮಾತ್ಮನಿ ತಥಾ | ಅತೋ ಜಗತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಃ ಶಬ್ದಾನಾಮ್ || 17 ||

ಯದಿ ಶಬ್ದಾಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಏವ ಮುಖ್ಯಾಃ ಅನ್ಯತ್ರ ತು ತತಃ ಸಮಾಕೃಷ್ಯ ಸಜ್ಜೇತಿತ್ಯೇನ ಅಮುಖ್ಯಾಃ ತರ್ಹಿ ತೇಷಾಂ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಏವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತು ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥೇ ಜಗತಿ | ಅಗ್ನಿ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಮಾಣವಕೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯದರ್ಶನಾತ್ | ಅಸ್ತಿ ಚ ಅಸೌ ಜಗತಿ | ಅತಃ ತದನ್ಯಥಾನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಶಂಕತೇ || ತರ್ಹಿ ಇತಿ || ತತ್ಪರಿಹಾರತ್ಯೇನ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಜಗದ್ ಇತಿ ||

ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಕಲ್ಪಮ್ | ಲೋಕಸ್ಯ ಜಗತಿ ಏವ ಶಬ್ದ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ತತ್ಯೈವ ತತ್ ಶ್ಲೋತ್ಯಾಣಾಂ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತೇಃ | ಪರಮಾತ್ಮನಿ ತಥಾ ಬಹುಲವ್ಯವಹಾರ ಅಭಾವೇನ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಅಭಾವಾಚ್ಚ ಜಗತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅಗ್ನಿರ್ಮಾಣವಕ ಇತಿ ವ್ಯವಹಾರಾದನವಗತ ಅಗ್ನಿಶಬ್ದಮುಖ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಣವಕೇ ಅಗ್ನಿಶಬ್ದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿನಮ್ಭವಾದಿತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಲಿಂಗಾದಿತಿ ಚೇನ್ನತದ್ವ್ಯಾ ಖ್ಯಾತಮ್ ಓಂ

|| 18 -124 ||

ತದಧೀನತ್ವಾತ್ ತಚ್ಚಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಮಿತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಜ್ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಯೋರ್ಲಿಂಗಮ್ |

'ಅನ್ಯ ಯದೈಕಾಂ ಶಾಖಾಂ ಜೀವೋ ಜಹಾತ್ಯಥ ಸಾ ಶುಷ್ಯತಿ'

'ವಾಯುನಾ ಹಿ ಸರ್ವೇ ಲೋಕಾ ನೇನೀಯಂತೇ'

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭ್ಯ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಉಪಾಸಾತ್ಯೈವಿಧ್ಯಾದಿತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತತ್ವಾತ್ || 18 ||

ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಮುಖ್ಯತಃ ಶಬ್ದಾರ್ಥತ್ವಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ
ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಜೀವ ಇತಿ ||

ಯದ್ ಉಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಸರ್ವಶಬ್ದಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ ತದ್ ಅಯುಕ್ತಮ್ |
ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನತ್ವಾದೇವ ಹಿ ಸರ್ವಶಬ್ದಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಉಕ್ತಂ
ತಚ್ಚ ಸರ್ವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವಾಖ್ಯಂ ಲಿಂಗಂ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಯೋಃ ಅಪಿ ಅಸ್ತಿ | ಅಸ್ಯ ಯದೈಕಾಂ
ಶಾಖಾಮ್ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ವ್ಯಕ್ತಾದೀನಾಂ ಜೀವಾಧೀನತ್ವ ಅವಗಮಾತ್ | ವಾಯುನಾ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಚ
ಸರ್ವಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಧೀನತ್ವ ಅವಗತೇಃ ಅತಃ ತಯೋರಪಿ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಮ್ | ನ ಚ
ವಕ್ತವ್ಯಮ್ ಪ್ರಯೋಗೇ ಸತಿ ಏವ ನಿಮಿತ್ತಾನುಸರಣಂ ನ ತು ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರೇಣ ವಾಚ್ಯತ್ವಕಲ್ಪನಂ
ಇತಿ | ನಿಮಿತ್ತಸದ್ಭಾವೇನ ವ್ಯವಹಾರಾಪಾದನಸ್ಯೈವ ನ್ಯಾಯತ್ವೇನ ವಾಚ್ಯತ್ ಕಲ್ಪನೇ
ಬಾಧಕಾಭಾವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜೀವಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಧೀನತ್ವಲಿಂಗೇನ ತಯೋಃ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಕಲ್ಪಮ್ |
ತಲ್ಲಿಂಗಾಭಿಧಾಯುಕಶ್ರುತೀನಾಂ ತದಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಗವತ್ಸಮ್ಪನ್ನಿತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತತ್ವಾತ್ |
'ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿ ಮತ್ ಸತ್ತ್ವಂ ಶ್ರೀಮದೂರ್ಜಿತಮೇವ ವಾ | ತತ್ತದೇವಾವಗಚ್ಚ ತ್ವಂ ಮಮ
ತೇಜೋಂಶಸಮ್ಭವಮ್' ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ | ತಥಾ ಚ ತಲ್ಲಿಂಗವತೋ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಣ ಏವ
ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಭವೇದಿತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ಅನ್ಯಾರ್ಥಂ ತು ಜೈಮಿನಿಃ ಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಚೈವಮೇಕೇ ಓಂ

|| 19-125 ||

ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಕರ್ಮಾದಿಕಮಪಿ ವದತೀತಿ ಜೈಮಿನಿಃ |
'ಕಸ್ಮಿನ್ನು ಭಗವೋ ವಿಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಜ್ಞಾತಂ ಭವತೀತಿ |
ತಸ್ಮೈ ಸ ಹೋವಾಚ ದ್ವೇ ವಿದ್ಯೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ'

'ಕಥಂ ನು ಭಗವಃ ಸ ಆದೇಶೋ ಭವತೀತಿ | ಯಥಾ ಸೌಮ್ಯೈಕೇನ ಮೃತ್ವಿಣ್ಣೇನ'
ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಭ್ಯಾಮ್ |

ಏವಮಪಿ ಚೈಕೇ ಪಠಂತಿ'ಯಸ್ತನ್ನ ವೇದ ಕಿಮ್ಬಾ ಕರಿಷ್ಯತಿ' ಇತಿ || 19 ||

ಯದುಕ್ತಂ ಸರ್ವಶಬ್ದಾ ಅನ್ಯತ್ರಸಮಾಕೃಷ್ಯವ್ಯವಹ್ರಿಯಂತ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ವೈದಿಕಾನಾಂ
ಶಬ್ದಾನಾಂ ಕರ್ಮಾದೌ ಸಮಾಕರ್ಷೇ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿರೇವ
ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ಭಗವಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣೈವ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧೌ ತದ್ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ |
ವೇದಾನಾಂ ಚ ಕಾಮ್ಯಫಲಾರ್ಥಂ ಅಪ್ರವೃತ್ತೇಃ | ಅತೋ ವೈದಿಕಾನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ಅನ್ಯತ್ರ

ಸಮಾಕರ್ಷಣ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ ಮುಖ್ಯತ ಏವ ಅನ್ಯವಾಚಕತ್ವಂ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ಯಾರ್ಥಂ ಇತಿ ||

ಸಮಾಕರ್ಷಣ ವೇದಃ ಕರ್ವದೇವತಾದಿಕಮಪಿ ವದತಿ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮೇವ | ಕರ್ಮಾದಿಜ್ಞಾನಸ್ಯಾಪಿ
ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅನ್ಯಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥತ್ವಂ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಮಿದಂ ಕರ್ಮಾದಿಕಂ ಕಸ್ಮಿನ್ ವಿಜ್ಞಾತೇ ವಿಜ್ಞಾತಂ ಭವತಿ | ವಿಜ್ಞಾತಸ್ಯಾಪಿ ಅಸ್ಯ ಫಲಂ
ಕಸ್ಮಿನ್ ಜ್ಞಾತೇ ಭವತಿ | ಏತತ್ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಸ್ಯ ಅಫಲತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಶೌನಕಪ್ರಶ್ನೇ
ಸರ್ವಮಪರವಿದ್ಯಯಾ ವಿಜ್ಞಾತಂ ಭವತಿ | ಏತತ್ ಪರವಿದ್ಯಾವಿಷಯಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನೇನ
ಸಫಲಂ ಭವತಿ ಅತೋ ದ್ವೇ ವಿದ್ಯೇ ವೇದಿತವ್ಯೇ ಇತಿ ಅಙ್ಗರಸೋವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾತ್ | ತಥಾ
ಯಸ್ಮಿನ್ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮಾದಿಕಂ ಜ್ಞಾತಮಪಿ ಸಫಲಂ ಸ್ಯಾತ್ ತದ್ವಿಷಯ
ಉಪದೇಶಃ ಕಥಂ ಸ್ಯಾತ್ ತಂ ಪ್ರಕಾರಂ ಕಥಮಹಂ ಜಾನೀಯಾಂ ಇತಿ ಶ್ವೇತಕೇತುಪ್ರಶ್ನೇ
ಯಥೈಕೇನ ಮೃತ್ತಿಣ್ಣೇನ ಜ್ಞಾತೇನ ಜ್ಞಾತಮಪಿ ಪಟಾದಿಕಂ ಜ್ಞಾತಫಲಂ ಭವತಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಾತ್
| ಏವಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾತಫಲಂ ಭವತಿ ಇತಿ ಉದ್ಘಾಟಕವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾತ್ |
ಅನ್ಯಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥತ್ವಂ ಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಪಿ ಚ ನ ಕೇವಲಂ
ಅರ್ಥಾದೇವಂ ಅನ್ಯಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಕಿಂ ತು ಸ್ಪಷ್ಟಂ ಚ ಏವಮೇಕೇ
ಶಾಖಿನಃ ಪಠಂತಿ ಇತ್ಯಾಹ || ಏವಂ ಇತಿ || ತದಕ್ಷರಂ ಯೋ ನ ವೇದ ಸ ಕರ್ಮಾದಿವಿಷಯರ್ಜಾ
ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ | ಯತಃ ಸರ್ವಾಋಚಃ ಪರಮೇ ವ್ಯಾಪ್ತೇ ಅಕ್ಷರೇ ತಜ್ಞಾನಾರ್ಥಮೇವ ಕರ್ಮಾದಿಕಂ
ವದಂತಿ ತಸ್ಯೈವ ಸರ್ವದೇವಾಧಾರತ್ವಾತ್ | ಯೇ ಪುನಃ ತದಕ್ಷರಂ ವಿದುಃ ತೇ ಸಮ್ಯಗಾಸತ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 19 ||

ಓಂ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಾತ್ ಓಂ || 20-126 ||

ವಾಕ್ಯಸ್ಯಾಪ್ಯೇವಮನ್ವಯೋ ಯುಜ್ಯತೇ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ ಸ್ಥಿತಸ್ಯಾಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾ
|| 20 ||

ನ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಕರ್ಮಾದಿಕಂ ವೇದೇನ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ಅನ್ಯದನುಕ್ತಾ ಪರಮಾತ್ಮ
ಕಥನೇಽಪಿ ತಜ್ಞಾನಸಮ್ಯವಾತ್ | ನ ಚ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ಖಣ್ಣಪದಾನಾಂ
ಅನ್ಯವಾಚಕತ್ವೇನ ತದ್ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ತತೋ ಅನ್ಯಕಥನೇ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ ನ ತತರ್
ಸಮಾಕರ್ಷಣ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಾಕ್ಯ ಇತಿ ||

ಸತ್ತಂ ಅನ್ಯಾವಚನೇಽವಿ ಭಗಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ ಇತಿ | ತಥಾಪಿ ಅನ್ಯಾವಚನೇ ಪದಾನ್ವಯ ಏವ
ಯುಜ್ಯತೇ ನ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಃ | ಏವಂ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ತು ವಾಕ್ಯಸ್ಯಾಪಿ
ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಅನ್ವಯೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯೋ ನಾಮ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಗ್ ಅರ್ಥೇ,
ವಾಚಕತಯಾ ಸ್ಥಿತವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಅನ್ವತೋ ಭಗವತ್ಪರತ್ವಮ್ | ಅತೋ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ
ಅಯವಚನಂ ಯುಕ್ತಮೇವ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಾತ್ ಕಿಂ
ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯೇನಾಪಿ ಇತಿ | ವಿನಾ ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಂ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ
ಅಸಮ್ಭವೇನ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ವೈಮುಖ್ಯ ಪ್ರಸಂಘಾತ್ | 'ಕಶ್ಚನ್ದಸಾಂ ಯೋಗಮಾವೇದ ಧೀರ'
ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ || 20 ||

ಓಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಸಿದ್ಧೇರ್ಲಿಙ್ಗಮಾಶ್ಚರಧ್ಯಃ ಓಂ || 21-127 ||

'ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ ಅಯನಾಯ ವಿದ್ಯತೇ' ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಸಿದ್ಧೇರ್ಲಿಙ್ಗತ್ವೇನ
ಕರ್ಮಾದಿಕಮುಚ್ಯತ ಇತ್ಯಾಶ್ಚರಧ್ಯಃ | ಯಸ್ಮಾದೇವಮನಿತ್ಯಫಲಮನ್ಯತ್ ತಸ್ಮಾನ್ನಾನ್ಯಃ
ಪನ್ನಾ ಇತಿ || 21 ||

ಯದನ್ಯವಚನಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ತತ್ ಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಇತಿ
ಆಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ತತ್ ಪ್ರದರ್ಶನಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಇತಿ ||
ಜ್ಞಾನಮೇವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ನಾನ್ಯದ್ ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತೇ, ಕುತೋ ಜ್ಞಾನಮೇವ ಮುಕ್ತಿಹೇತುಃ
ಇತಿ ಆಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ, ತತ್ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಹೇತುತ್ವೇನ ಸವಿಸ್ತರಂ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಸಪರಿಕರಂ
ಕರ್ಮಾದಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಂ ಅವಶ್ಯಂ ಆಪಾದ್ಯಂ ಇತಿ ಏವಮಾಕಾರಏವ
ಕರ್ಮಾದಿವಚನಸ್ಯ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗಿತ್ವಂ ಇತಿ ಆಶ್ಚರಧ್ಯಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕರ್ಮಾದಿವಚನಂ ಕಥಂ ಉಕ್ತಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯಾಂ ಹೇತುಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ ||
ವಿಸ್ತರೇಣ ಸಪರಿಕರಂ ಕರ್ಮಾದಿ ಉಕ್ತ್ವಾ 'ಅಮೃತೋ ವಾವ ಸೋಮಪೋ ಭವತಿ ಯಾವದಿನ್ಯಃ'
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತಸ್ಯ ದುಃಖಸಮ್ಪಿನ್ನಂ ವಿನಾಶಿಪಲಂ ಉಚ್ಯತೇ, ತತ್ ಪರಾಮೃಶ್ಯ ಯಸ್ಮಾದೇವಂ
ಕರ್ಮಾದಿ ಅನಿತ್ಯಫಲಂ ತಸ್ಮಾತ್ ನ ತತ್ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮ್ | ತಸ್ಯ ದುಃಖಾಸಮ್ಪಿನ್ನ
ನಿ.ಯಸುಖರೂಪತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಾತ್ ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ ಮೋಕ್ಷಾಯ ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಯುಕ್ತಾ
ಏವ ಇತ್ಯೇವಂರೂಪೇಣ ಕರ್ಮಾದಿವಚನಸ್ಯ ಹೇತುತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ
'ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ಲೋಕಾನ್ ಕರ್ಮಚಿತಾನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ' ಇತ್ಯಾದಿ || 21 ||

ಓಂ ಉತ್ಯಮಿಷ್ಯತ ಏವಂಭಾವಾದಿತ್ಯೌಡುಲೋಮಿಃ ಓಂ || 22-128 ||

ಉತ್ಯಮಿಷ್ಯತೋ ಮುಮುಕ್ಷೋಃ ಕರ್ಮಾದಿನಾ ಭಾವ್ಯಂ ಸಾಧನಸಾಧನತ್ವೇನ |
ಅತಸ್ತದ್ವ್ಯಕ್ತೀತ್ಯೌಡುಲೋಮಿರ್ಮನ್ಯತೇ || 22 ||

ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಅನ್ಯವಚನಸ್ಯ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗಿತ್ವಂ ದಶಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉತ್ಕಮಿಷ್ಯತ ಇತಿ ||

ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಮೇವ ಅವಶ್ಯಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧೇ ತತ್ ತೇನ ಸಾಧನೇನ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ
ಅಪೇಕ್ಷಾಯಾಂ ಕರ್ಮಾದಿಕಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷಮಿಚ್ಛತೋ ಜ್ಞಾನಸಾಧನತಯಾ
ಕರ್ಮಾದೇರಪಿ ಭಾವ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಫಲೋಕ್ತಿವಿರೋಧಃ| ತಸ್ಯಾ ರುಚಿಮಾತ್ರಾರ್ಥತ್ವಾತ್ |
'ರೋಚನಾರ್ಥಂ ಫಲಶ್ರುತಿಃ' ಇತ್ಯಾದೇಃ | ಅತ ಏವಂ ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತೌ ಕರ್ಮಾದೇಃ
ಉಪಯೋಗಿತ್ವೇನ ವೇದಃ ತದ್ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಔಡುಲೋಮಿ ರಾಜಾಸ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ || 22 ||

ಓಂ ಅವಸ್ಥಿತೇರಿತಿ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಃ ಓಂ || 23-129 ||

ಸರ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನ್ಯವಸ್ಥಿತಮಿತಿ ವಕ್ತುಂ ತದ್ವಚನಮಿತಿ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಃ |

'ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನಮತಾದೇಕದೇಶವಿದಃ ಪರೇ |

ವದಂತಿ ತೇ ಯಥಾಪ್ರಜ್ಞಂ ನ ವಿರೋಧಃ ಕಥಂವನ' ಇತಿ ಪಾದ್ಯೇ || 23 ||

ರೀತ್ಯಂತರೇಣ ಕರ್ಮಾದಿವಚನಸ್ಯ ಭಗಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗಂ ಪ್ರದರ್ಶಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅವಸ್ಥಿತೇಃ ಇತಿ ||

ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಸರ್ವಥಾ ಜ್ಞಾನಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ, ತಚ್ಚ ಕರ್ಮಾದಿನಾ ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧ್ಯಾ ಭವತಿ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧೇ ಕಥಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯೋ ಹರಿಃ ಇತಿ ಆಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ, ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮಾದಿಕಂ ತಸ್ಮಿನ್
ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಂ ಸ ಸರ್ವಧಾರಕ್ವಾದಿ ರೂಪೇಣ ಈತವ್ಯ ಇತಿ 'ಏಷ ಸೇತುವಿಧಾರಣಃ'
ಇತ್ಯಾದೌ ವಕ್ತುಂ, ಆಧೇಯಾದಿ ರೂಪಂ ಕರ್ಮಾದಿ ವೇದೇನ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ವಾ , ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗಿತ್ವಂ ಅನ್ಯವಚನಸ್ಯ ಇತಿ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ
ಭಾವಃ| ಏವಂ ಜೈಮಿತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಣ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ ಚ ನೈಕಮತತ್ವಮ್ |
ಏಕಸ್ಯೈವ ವೇದಸ್ಯ ಅನೇಕಾಭಿಪ್ರಾಯತಾ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕೃಷ್ಣ ಇತಿ ||

ಮುನಿಮತಾನಾಂ ಭಗವನ್ಮತತ್ವಮೇವ| ತಥಾಪಿ ತತ್ತದ್ ವಿದಿತ ಆತ್ಮಮತೈಕದೇಶಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ
ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ಜೈಮಿನ್ಯಾಧಿಗ್ರಹಣಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ಅನೇಕಾಧಿಕಾರಿವಿಷಯತ್ವಾತ್ ನ
ವಿರೋಧೋಽಪಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಭಗವಜ್ಞಾನಾದ್ಯರ್ಥಂ ವೈದಿಕಾದಿಶ್ಶಾನಾಂ ಅನ್ಯತ್ರ
ಸಮಾಕರ್ಷೇಣ ವ್ಯವಹಾರ ಉಪಪತ್ತೇಃ, ಯುಕ್ತಂ ಹರೇಃ ಸಕಲಶಬ್ದ ಪರಮಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 23 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಸಮಾಕರ್ಷಾಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದಾ ಅಪಿ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವೇತ್ಯಾಹ-

ಓಂ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಾನ್ತಾನುಪರೋಧಾತ್ ಓಂ || 24-130 ||

‘ಹನ್ತಮೇವ ಪುರುಷಂ ಸರ್ವಾಣಿ ನಾಮಾನ್ಯಭಿವದಂತಿ ಯಥಾ ನದ್ಯಃ ಸ್ಯನ್ಮಮಾನಾಃ
ಸಮುದ್ರಾಯಣಾಃ ಸಮುದ್ರಮಭಿವಿಶನ್ಯೇವಮೇವೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ
ಪುರುಷಮಭಿವಿಶಂತಿ’

ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಾನ್ತಾನುಪರೋಧಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋಽಪಿ ಸ ಏವ || 24 ||

ಅತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗತ್ವಲಿಂಗೇನ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಶ್ರೀಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸಮನ್ವಯ
ಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರೇ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವತ್ಪರತ್ವಂ
ಉಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಾನ್ತರ್ಗತಾಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾಃ ಶ್ರುಯಂತೇ ‘ಏಷಾ ಹ್ಯೇವ ಪ್ರಕೃತಿರವಿಕೃತಿಯಾ
ಪ್ರಾಣೇನ ಸಂವಿಶತಿ ಅದಿತಿರ್ದೇವತಾಮಯೀ’ ಇತ್ಯಾದೌ | ತೇಷಾಂ ಚ ಅನ್ಯಪರತ್ವೇನ
ಸರ್ವಶಬ್ದಾಭೇದೇಯತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರ್ಣಯತಾ | ತತ್ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ
ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಅನ್ಯದ್ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯೋ ಹರಿಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗತ್ವಾತ್ | ಪರಮಪುರುಷೇ ಚ ತದಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ
ರೂಪವಿಶೇಷಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಃ | ‘ನೈನಂ ವಾಚಾ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಬ್ರುವನ್ ’ ಇತಿ ತಸ್ಯ
ಸ್ತ್ರೀತ್ವನಿಷೇಧಾತ್ | ನ ಚ ನಪುಂಸಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿವತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿಃ |
ನಿಯಾಮಕವಿಶೇಷಾಭಾವೇನ ಕಲ್ಪನಾ ಯೋಗಾತ್ |

ನ ಚ ಅಸ್ತಿ ಅಸ್ತೀಭೂತಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ತ್ರೀನಿಯಾಮಕತ್ವೇನ ತತ್ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತವೋಪಪತ್ತಿಃ | ವಶೀಕೃತ
ಭಾಯೇಽಪಿ ಭರ್ತರಿ ತತ್ ಪ್ರಯೋಗ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ನಾಮಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ
ವಿರೋಧಃ | ಉಕ್ತನ್ಯಾಯ ವಿರೋಧೇನ ತತ್ ಸಂಕ್ಷೋಚ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅತಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ
ಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಿತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ನ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಉಪಪನ್ನಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದಾ ಇತಿ || ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ
ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ್ತಂ ಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದಾ ಅಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಪ್ರವರ್ತಂತ ಇತಿ ಸಾಧಯತಿ ಸೂತ್ರಕಾರಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಹಂತ || ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದವಾಚ್ಯಶ್ಚ ಈಶ್ವರೋ ಭವತಿ | ‘ಹನ್ತಮೇವ
ಪುರುಷಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಪುರುಷಸ್ಯ ಅಶೇಷನಾಮವಾಚ್ಯತಾಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯ ತತ್ಯೈವ
ನದೀಸಮುದ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾಭ್ಯುಪಗಮೇ
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಾನ್ತಾನುಪರೋಧಾದನ್ಯಥಾ ತದುಪರೋಧಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಹಂತ ಇತಿ ಆಸ್ವಾಧನೇ
| ಪ್ರಕೃತಿಪದಂ ಅನ್ಯೋಪಲಕ್ಷಕಮ್ | ಪ್ರಧಾನ ಸ್ತ್ರೀನಾಮತ್ವಾತ್ ತದ್ ಗ್ರಹಣಮ್ || 24 ||

ಓಂ ಅಭಿಧ್ಯೋಪದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ || 25-131 ||

‘ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾನ್ಮಾಯಿನಂ ತು ಮಹೇಶ್ವರಮ್’ |
‘ಮಹಾಮಾಯೇತ್ಯವಿದ್ಯೇತಿ ನಿಯತಿಮೋಹಿನೀತಿ ಚ |
ಪ್ರಕೃತಿರ್ವಾಸನೇತ್ಯೇವಂ ತವೇಚ್ಛಾನಂತ ಕಥ್ಯತೇ’ ||
ಇತಿ ವಚನಾತ್ ತದಭಿದ್ಯೈವ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ |
‘ಸೋಽಭಿಧ್ಯಾ ಸ ಜೂತಿಃ ಸ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸ ಆನಂದಃ’
ಇತಿ ಶ್ರುತೇರಭಿಧ್ಯಾ ಚ ಸ್ವರೂಪಮೇವ |
‘ಧ್ಯಾಯತಿ ಧ್ಯಾನರೂಪೋಽಸೌ ಸುಖೀ ಸುಖಮತೀವ ಚ |
ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಯೋಗೇನ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥತಯೇಷ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡೇ || 25 ||

ಯುಕ್ತನುರೇಣ ಹರೇಃ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅಭಿಧ್ಯಾ ಇತಿ ||
‘ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ‘ಪ್ರಕೃತಿರ್ವಾಸನೇತ್ಯೇವಂ ತವೇಚ್ಛಾನಂತ
ಕಥ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೌ ಚ ಪರಮೇಶ್ವರ ಇಚ್ಛಾಯಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ ಉಪದೇಶಾಚ್ಚ ಅಸೌ
ಪ್ರಕೃತಿ ಶಬ್ದಾಚ್ಯೋ ಭವತಿ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಶ್ರುತೌ ಮಾಯಾಯಾ ಏವ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ
ಜ್ಞಾಯತೇ ನ ಇಚ್ಛಾಯಾ ಇತಿ | ಮಹಾಮಾಯೇತಿ ಸ್ಮೃತೌ ಮಾಯಾಶಬ್ದಸ್ಯಾಪಿ ಇಚ್ಛಾವಾಚಕತ್ವ
ಉಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅತ್ರ ಉಪಚಾರಃ ಶಿಷ್ಯನೀಯಃ | ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯೋಃ ಅನುಶಾಸನರೂಪತ್ವಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಇಚ್ಛಾಯಾಃ ಪ್ರಕೃತಿ ಶಬ್ದತ್ವೇಽಪಿ ಕುತಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ತದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಇತಿ ||
ಜೂತಿಃ ಪ್ರೇರಣೇ | ನ ಇಚ್ಛಾ ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪಮ್ | ಮಾಯಿನಂ ತವ ಇಚ್ಛಾ ಇತಿ ತತ್
ಸಮ್ಪನ್ನೋಪದೇಶಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಧ್ಯಾಯತಿ ಇತಿ || 25 ||

ಓಂ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛೋಭಯಾಮ್ನಾನಾತ್ ಓಂ || 26-132 ||

‘ಏಷ ಸ್ತ್ರೇಷ ಪುರುಷ ಏಷ ಪ್ರಕೃತಿರೇಷ ಆತ್ಮೈಷ ಬ್ರಹ್ಮೈಷ ಲೋಕ ಏಷ ಅಲೋಕೋ
ಯೋಽಸೌ ಹರಿರಾದಿರನಾದಿರನನ್ಮೋಽಂತಃ ಪರಮಃ ಪರಾದ್ವಿಶ್ವರೂಪಃ’
ಇತಿ ಪೈಙ್ಗುಶ್ರುತೌ ಸಾಕ್ಷಾದೇವ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷತ್ವಾಮ್ನಾನಾತ್ || 26 ||

ತಥಾಪಿ ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಮ್ | ಸರ್ವಾಣಿ ನಾಮಾನಿ ಇತ್ಯೇವಂ ರೂಪೇಣ
ವಿನಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವೇ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಅಭಾವಾತ್ | ಸರ್ವಶಬ್ದಸ್ಯ ತು
ಸಮ್ಮೋಚಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ ಅತೀತಸೂತ್ರೇ ತದಪಿ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಇಚ್ಛಾದ್ವಾರೈವ

ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾಂ ವಿನಾ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ತದಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಉಕ್ತರೀತ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ ಅಭಾವಃ ಶಂಕಾನೀಯಃ | ಏಷ ಸ್ತ್ರೀ ಏಷ ಪುರುಷಃ
ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಸಾಧಾರಣ್ಯೇನ ವಿನಾ ಸಾಕ್ಷಾದೇವ ಇಚ್ಛಾದ್ವಾರಮನ್ತರಾ ಅಪಿ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ
ಆಮ್ನಾನಾದ್ ಇತಿ ಭವಃ | ಲೋಕಃ ಆಧಾರಃ | ಆಲೋಕಃ ಪ್ರಕಾಶರೂಪಃ || 26 ||

ಓಂ ಆತ್ಮಕೃತೇಃ ಪರಿಣಾಮಾತ್ ಓಂ || 27-133 ||

ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಕರೋತೀತಿ ಪ್ರಕೃತಿರಿತಿ ಯೋಗಾಚ್ಚ | ಪ್ರಕೃತಾವನುಪ್ರವಿಶ್ಯ ತಾಂ
ಪರಿಣಾಮ್ಯ ತತ್ಪರಿಣಾಮಕರ್ತೇನ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾಽಽತ್ಮನೋ ಬಹುಧಾಕರಣಾತ್ |

‘ಅಥ ಹೈಷ ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕೃತಿಮನುಪ್ರವಿಶ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಬಹುಧಾ ಚಕಾರ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿರಿತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ’ ಇತಿ ಭಾಲ್ಗವೇಯಶ್ರುತಿಃ |
‘ಅವಿಕಾರೋಽಪಿ ಪರಮಃ ಪ್ರಕೃತಿಂ ತು ವಿಕಾರಿಣೀಮ್ |
ಅನುಪ್ರವಿಶ್ಯ ಗೋವಿನ್ದಃ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚಾಭಿಧೀಯತೇ’ ಇತಿ ನಾರದೀಯೇ |

ನಚಾನ್ಯತ್ ಕಲ್ಪಮ್, ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ || 27 ||

ನನು ಏವಂ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತೇ ಹರೇಃ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಕಥಂ ತದ್ ಯುಜ್ಯತೇ
ನಿಮಿತ್ತಾಭಾವಾತ್ | ನ ಹಿ ಸಂಜ್ಞೇತಮಾತ್ರಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮತ ತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಪರಿತ್ಯಾ ಫಲಿತಂ ತಾವದ್ ಆಹ || ಆತ್ಮ ಇತಿ ||

ನ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವೃತ್ತೌ ನಿಮಿತ್ತಾಭಾವಃ | ಪ್ರಕಷ್ಟಾ ಕೃತಿಯಸ್ಯ ಇತಿ ಯೋಗಸ್ಯೈವ
ಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಥಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಕೃತಿಃ ಇತ್ಯತಃ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಕೃತೌ
ಇತಿ ||

ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸ್ವತಃ ಪರಿಣಾಮಸಾಮರ್ಥ್ಯಭಾವಾತ್ ತದನುಕೂಲತಯಾ ತಾಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಮಹದಾದಿ
ರೂಪೇಣ ಪರಿಣಾಮಯತಿ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತಿಪರಿಣಾಮಾದ್ ಅನ್ತರಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಚ ಮಹದಾದಿ
ಪ್ರೇರಣಯಾ ಬಹುಧಾ ಕರೋತಿ ಇತಿ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಕೃತಿಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀ ಚ ಆಹ || ಅಥ ಇತಿ ||

ಪ್ರಕೃತಿಂ ಅನುಪ್ರವಿಶ್ಯ ತಾಂ ಪರಿಣಾಮ್ಯ ತತ್ ಪರಿಣಾಮಪ್ರೇರಕರ್ತೇನ ಆತ್ಮಾನಂ ಬಹುಧಾ
ಚಕಾರ ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ | ಯಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಇತಿ
ಆಚಕ್ಷತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ಮೃತಿರಪಿ ಏವಂ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಾ | ಅಪವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ದೂಷಯತಿ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಏವ ಜಗದುಪಾದಾನತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರೈಃ ಉಚ್ಯತ ತಿ ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಿಣಾಮಿತ್ವಂ ಸೂತ್ರಾರ್ಥತಯಾ ಕಲ್ಪತೇ | ನ ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗದುಪಾದನತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ಏಕವಿಜ್ಞಾನೇನ ಸರ್ವವಿಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯ ಮೃತ್ವಿಣ್ಣಾದಿ ದೃಷ್ಟಾನ್ತೋಕ್ತೇವ ತತ್ ಸಿದ್ಧಿಃ| ತಸ್ಯ ಅನ್ಯಾರ್ಥಂ ಇತಿ ಸೂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇ ಸಮ್ಯಗ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತತ್ವಾತ್ | ಕಿಂ ಚ ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಿಣಾಮೋಕ್ತಿಃ ಅಸಂಭವತ ಇತಿ ಭವತಿ | ಏತದ್ ಅಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಅಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವಾತ್ |

ಸ್ಯಾದೇತತ್ | ಶ್ರುತೀನಾಂ ಪ್ರಧಾನಪರತ್ವಂ ವದತಿ ಸಾಂಖ್ಯಾ ನಿರಂತೇ ಕಥಂ ಪ್ರಧಾನಾಭಾವೇ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಶಂಕಾ ಭವತ್ಯೇವ ತನ್ನಿರಾಸಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗದುಪಾದಾನತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಸಂಭವತ ಇತಿ || ಮೈವಮ್ | ಕಿಂ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತಾಮಾತ್ರಂ ಪ್ರಾಜ್ ನಿಷಿದ್ಧಂ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಮೇವ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ಕಾ ಸಮನ್ವಯೇ ಅಭಿಹಿತೇ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ಜಗದವಕಾಶ ಇತಿ ಶಂಕೋತ್ಪನ್ನಾ ನಾಪಿ ಸೂತ್ರಕತಾ ಪರಾಕೃತಾ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ತದುಕ್ತೇರೇವ ಅತ್ರ ಅಸಂಭವತ್ವಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗತ್ಪಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿರ್ಥಂ ತದುಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ನಿಮಿತ್ತತ್ವೇನ ತದುಪಪತ್ತೇಃ | ಅಥಾಪಿ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿಪಾದಕವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯೇ ಅಭಿಹಿತೇ ತತ್ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವೇನ ಅಭಾವಃ ಪ್ರಾಪ್ತ ಇತಿ || ಮೈವಮ್ | ತಥಾ ಆಕಾಶಾದ್ಯಭಾವಪ್ರಾಪ್ತೇರಪಿ ಪ್ರಸಂಭವತ್ | ಪ್ರಮಾಣಾಂತರೇಣ ತತ್ ಸಿದ್ಧಿರಿತಿ ಚೇತೇ ಸಮಂ ಅತ್ರಾಪಿ ಇತ್ಯಲಮ್ || 72 ||

ಓಂ ಯೋನಿಶ್ಚ ಹಿ ಗೀಯತೇ ಓಂ || 28-134 ||

ಅವ್ಯವಧಾನೇನೋತ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತಿತ್ವಮ್ | ತಚ್ಚಾಸ್ಯೈವ ಗೀಯತೇ

‘ಯದ್ಭೂತಯೋನಿಂ ಪರಿಪಶ್ಯನ್ನಿ ಧೀರಾಃ’ ಇತಿ |
‘ವ್ಯವಧಾನೇನ ಸೂತಿಸ್ತು ಪುಂಸ್ತ್ವಮ್ ವಿದ್ವದ್ಭಿರುಚ್ಯತೇ |
ಸೂತಿರವ್ಯವಧಾನೇನ ಪ್ರಕೃತಿತ್ವಮಿತಿ ಸ್ಥಿತಿಃ ||
ಉಭಯಾತ್ಮಕಸೂತಿತ್ವಾದ್ವಾಸುದೇವಃ ಪರಃ ಪುಮಾನ್ |
ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪುರುಷಶ್ಚೇತಿ ಶಬ್ದೈರೇಕೋಽಭಿಧೀಯತೇ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಣೇ || 28 ||

ತಥಾಪಿ ನ ಪ್ರಕೃತಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ತಸ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಯೋನಿಶ್ಚ ಇತಿ ||
ಸ್ವದೇಹಾದೇವ ಅಪತ್ಯ ಉತ್ಪಾದಕತ್ವಂ ಹಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗೇ ನಿಮಿತ್ತಮ್ | ಸ್ವದೇಹಾದ್ ಏವ ಉತ್ಪಾದಕಶಬ್ದಪರಮಾತ್ಮಾ ‘ಯದ್ಭೂತಯೋನಿಂ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಗೀಯತೇ | ಯೋನಿ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತದರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗನಿಮಿತ್ತಂ ಕುತ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ವ್ಯವಧಾನೇನ ಇತಿ ||

ಸೂತಿಃ ಸೂತಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ಭಗವತಃ | ಸ್ತ್ರೀರೂಪತ್ವಾಚ್ಚ ತತ್ ಶಬ್ದೋಪಪತ್ತಿ | ನಿಷೇಧಸ್ತು
ಅಜ್ಞೇಯತಾ ಮಾತ್ರಾರ್ಥ | ತಸ್ಮಾತ್ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅಶೇಷಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದವಾಚ್ಯ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮೇವ ತತ್
ಸಮನ್ವಯ ಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 28 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಓಂ ಏತೇನ ಸರ್ವೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ ಓಂ || 29-135 ||

ಏತೇನ ಸರ್ವೇ ಶೂನ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾ ಅಪಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ |

‘ಏಷ ಹ್ಯೇವ ಶೂನ್ಯ ಏಷ ಹ್ಯೇವ ತುಚ್ಛ ಏಷ ಹ್ಯೇವಾಭಾವ ಏಷ
ಹ್ಯೇವಾವ್ಯಕ್ತೋಽದೃಶ್ಯೋಽಚಿನ್ನೋ ನಿರ್ಗುಣಶ್ಚ’ ಇತಿ ಮಹೋಪನಿಷದಿ|

‘ಶಮೂನಂ ಕುರುತೇ ವಿಷ್ಣುರದೃಶ್ಯಃ ಸನ್ ಪರಃ ಸ್ವಯಮ್ |

ತಸ್ಮಾಚ್ಛೂನ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಸ್ತೋದನಾತ್ತುಚ್ಛ ಉಚ್ಯತೇ ||

ನೈಷ ಭಾವಯಿತಂ ಯೋಗ್ಯಃ ಕೇನಚಿತ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ |

ಅತೋಽಭಾವಂ ವದನ್ಯೇನಂ ನಾಶ್ಯತ್ವಾನ್ನಾಶ ಇತ್ಯಪಿ ||

ಸರ್ವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವಾತ್ ತತ್ತಚ್ಛಬ್ದಾಭಿಧೇಯತಾ |

ಅನ್ಯೇಷಾಂ ವ್ಯವಹಾರಾರ್ಥ ಮಿಷ್ಯತೇ ವ್ಯವಹರ್ತೃಭಿಃ’

ಇತಿ ಮಹಾಕೌರ್ಮೇ|

ಏತೇನ ತದಧೀನತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಯುಕ್ತಿಸಮುದಾಯೇನ |

‘ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಂ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪ್ಯುಕ್ತಸ್ಯಾಧ್ಯಾಯಮೂಲತಃ |

ದ್ವಿರುಕ್ತಿಂ ಕುರ್ವತೇ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಅಧ್ಯಾಯಾನ್ತೇ ವಿನಿರ್ಣಯೇ’

ಇತಿ ವರಾಹಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ || 29 ||

ಅತ್ರ ನಿಷೇಧಮುಖವೇದ್ಯತ್ವಾದಿನಾ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಅಸದಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಭಗವತಿ

ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರೇ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ

ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಿತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ಸರ್ವಮಧ್ಯಪತಿತಾ ಅಸದಾದಿಶಬ್ದಾಃ ಶ್ರುತಿಷು ಶ್ರೂಯಂತೇ |

‘ಅಸದ್ವಾ ಇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್’ ಇತ್ಯಾದೌ| ತೇಷಾಂ ತ ಅನ್ಯಪರತ್ವೇ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಮಯುಕ್ತಂ

ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಅವಶ್ಯ ನಿರ್ಣೇಯತಾ | ತದಸದಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಅನ್ಯದ್ವಾ

ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ಅನ್ಯತ್ಯೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪರಮಾತ್ಮನಶ್ಚ

ಭಾವರೂಪತ್ವೇನ ತದಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂನಿಷೇಧಮುಖವೇದ್ಯತಾ ಅಭಾವೇಽಪಿ

ತದ್ವತೋ ಅಸತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನತ್ವೇನ ತಸ್ಯ ಅಸದಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತಾ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯಸ್ಯ ನಿಯಮ್ಯತಾ ಅಭಾವೇನೇ ಪರಾಧೀನತಾ ಅಯೋಗಾತ್ | ಅಭಾವೇ ತತ್
ಸಮ್ಭವೇಽಪಿ ಪ್ರಯೋಗ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ಅತಃ ಶೂನ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಿತ್ವ
ಅಭಾವಾತ್ ಸಮನ್ವಯಸೂತ್ರಂ ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಏತೇನ ಇತಿ ||

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಹೇತುನೈವ ಸರ್ವೇ ಶೂನ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾ ಭಗವದ್ವಿಷಯಾ ಏವ ಇತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ಅಸದಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ನಿಷೇಧಮುಖವೇದ್ಯವಸ್ತುವಾಚಿತ್ವಾತ್ ಕಥಂ
ಪರಮಾತ್ಮನಃ ತದ್ ವಾಚ್ಯತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏಷ ಹ್ಯೇವ ಇತಿ ||

ದುರ್ಜನಾನಾಂ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಾದಿನಾ ಶಮೂನಂ ಕುರುತ ಇತ್ಯಾದಿ ಯೋಗೇನ ಚ ಈಶ್ವರೇ
ನಿಷೇಧಮುಖವೇದ್ಯವಸ್ತುವಾಚಿ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಶಮೂನಂ ಕುರುತೇ ಸ್ವಸುಖಾದ್
ಅನ್ಯಸುಖಂ ಅಲ್ಪಂ ಕರೋತಿ | ತೋದನಾತ್ ತುತ್ | ಅದೃಶ್ಯಃ ಛಃ ಛನ್ನತ್ವಾತ್ | ಭಾವಯಿತುಂ
ಉತ್ಪಾದಯಿತುಮ್ | ನಾಶ್ಯತ್ವಾದ್ ಅಭಕ್ತ್ಯತ್ವಾತ್ | ಸರ್ವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಉಭಯತ್ರ
ಸಮ್ಭದ್ಯತೇ |

ಏತೇನ ಇತಿ ಪರಾಮೃಷ್ಟಮೇವ ಹೇತುಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಏತೇನ ಇತಿ | ಆದಿಪದೇನ
'ಜ್ಯೋತಿರುಪಕ್ರಮಾತ್ ತಥಾ ಹಿ ಅಧೀಯತ ಏಕೇ' 'ಪ್ರತಿಜ್ಞಾದ್ಯಷ್ಟಾಂತಾನು ಪರೋಧಾತ್'
ಇತ್ಯಾದೇಃ ಸಂಭವಃ | ನ ಚ ಅಸತೋ ಅನ್ಯಾಧೀನತ್ವ ಅಯೋಗಃ | ಸರ್ವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವಾದ್ ಇತಿ
ಸ್ಮೃತೇಃ | ನಿಷೇಧಮುಖವೇದ್ಯತ್ವಾದಿನಾಮಪಿ ಭಗವತ್ ಪ್ರರಣಾಮನ್ತರೇಣ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಹಿ
ಕಾರಣಮನ್ತರೇಣ ತತ್ತ್ವೇವ ತದುಪಪದ್ಯತೇ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾದಿದೋಷಃ | ನನು ಕಿಮರ್ಥಂ
ಇಯಂ ಸೂತ್ರಪದಸ್ಯ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಃ |

ಅಧ್ಯಾಯಸಮಾಪ್ತೇಃ ಅರ್ಥಭೇದೇನೈವ ಜ್ಞಾತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಪಾದಾಂತೇಽಪಿ ತತ್
ಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಂ ಇತಿ ||

ವಿನಿರ್ಣಯೇ ನಿರ್ಣಯಗ್ರಂಥೇ ಅತೋ ಅಸದಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಹರೇಃ ಉಪಪನ್ನತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ
ಅಶೇಷ ಸ್ವರವರ್ಣಪದವಾಕ್ಯಾತ್ಮಕಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಮ್ | ತತೋ
ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಪ್ರಮುಖ್ಯಾನಂತ ಗುಣತ್ವಂ ಚ ಸಿದ್ಧಂ ಇತಿ || 29 || ಅ 7 ||

ಏತೇನ ಸರ್ವೇವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಧಿಕರಣಮ್ || 7 || ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಾಧ್ಯಾಯಃ

ಸಮಾಪ್ತಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀ ಮದ್ವಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥ ಪಾದಃ || 01-

04 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ವಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಃ (ಸಮನ್ವಯಾಧ್ಯಾಯಃ) || 01 ||

|| ಇತಿ ತತ್ತ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ ||

(ಅವಿರೋಧಾಧ್ಯಾಯಃ) || 02 ||

ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 02-01 ||

ಉಕ್ತೇಽರ್ಥೇಽವಿರೋಧಂ ದರ್ಶಯತ್ಯನೇನಾಧ್ಯಾಯೇನ |
ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಯುಕ್ತವಿರೋಧಮ್ | ಪ್ರಥಮತಃ ಸ್ಮೃತ್ಯವಿರೋಧಂ ದರ್ಶಯತಿ-

ಓಂ ಸ್ಮೃತ್ಯನವಕಾಶದೋಷಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ

ಚೇನ್ನಾನ್ಯಸ್ಮೃತ್ಯನವಕಾಶದೋಷಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಓಂ || 01-136 ||

ಸರ್ವಜ್ಞಾ ಹಿ ರುದ್ರಾದಯಃ | ಅತಸ್ತೇಷಾಂ ವಚನವಿರೋಧೇಽಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ
ಸ್ಯಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ | ಅನ್ಯಸ್ಮೃತೀನಾಂ ವಿಷ್ಟಾದಿಭಿರ್ನಿರಾಂ ಸರ್ವಜ್ಞೈರೇವ
ಕೃತತ್ವಾಚ್ಛತೇರಾಧಿಕ್ಯಂ ಸಿದ್ಧ ತಿ || 01 ||

ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಾಯಸಂಗತತ್ವೇನ ಏತದ್ ಅಧ್ಯಾಯಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಉಕ್ತೇಽರ್ಥಃ ಇತಿ || ಅಶೇಷ
ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇನ ಹರಿರೇವ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತಾ ಇತಿ ಯೋ ಅರ್ಥಃ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯೇ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತಃ ತಸ್ಯ ಯುಕ್ತಾದಿ ವಿರುದ್ಧತ್ವೇ ನ ಪ್ರೇಕ್ಷಾವದುಪಾದಿತ್ಯಾ ಅಗೋಚರತ್ವೇ ಸ್ಯಾತ್ |
ಅತಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಯುಕ್ತಾದಿವಿರೋಧಾಭಾವಂ ದರ್ಶಯತಿ ಅನೇನ ಅಧ್ಯಾಯೇನ
ಸೂತ್ರಕಾರಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏತತ್ ಪಾದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಪ್ರಥಮ ಇತಿ ||

ಉಕ್ತೇ ಅರ್ಥೇ ವಿರೋಧಃ ಚತುರ್ವಿಧಃ ಸ್ಫುರತಿ | ಯುಕ್ತಿ ಸಮಯ ದ್ವಿವಿಧಶ್ಚುತಿ ವಿರೋಧ
ಭೇದಾತ್ | ತತ್ರ ಸರ್ವ ವಿರೋಧಾನಾಂ ಯುಕ್ತಿಮೂಲತ್ವೇನ ತದವಿರೋಧಂ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ
ದರ್ಶಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಆದ್ಯ ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಪ್ರಥಮತಃ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಅಯಂ ಪಾದಃ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಾರ್ಥೇ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಂ ಪರಿಹರ್ತುಮೇವ ಪ್ರವೃತ್ತಃ ತಥಾಪಿ
ಪ್ರಥಮಾಧಿಕರಣೇ ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತಿ ವಿರೋಧಾಭಾವಂ ದರ್ಶಯತಿ | ಸ್ಮೃತೀನಾಂ

ಯುಕ್ತಿಸಮಯಾದಿ ರೂಪತ್ವೇನ ತದ್ವಿರೋಧಪರಿಹಾರಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಾಧ್ಯಾಯಾರ್ಥಭೂತಸ್ಯ
ಪ್ರಾಥಮ್ಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಪಾದಾರ್ಥ ಸ್ಯಾಪಿ ಅತ್ರ ಸಮ್ಯವೇನ ನ ಕೋಽಪಿ ದೋಷಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಅನೇನ ಅಸ್ಯ ಅಧಿಕರಣಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ ಉಕ್ತಾ ಭವತಿ | ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇನ
ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಚ ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧೇ ನ ಉಕ್ತ
ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ ಅವಿರುದ್ಧತಾಂ ನೇತವ್ಯಮ್ | ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ
ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಮಯವಿಗಾಹಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ
ಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತದುಪನ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ್ಮೃತಿ ಇತಿ ||

ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಯತೋ ವಾ
ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ
ಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವೇ ಪಾಶುಪತಸಂಖ್ಯಯೋಗಾದಿ ಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾಖ್ಯ
ದೋಷಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಅನ್ಯಾರ್ಥತಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತೀನಾಂ ರುದ್ರಾದೇಃ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾಗತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಿರೋಧೇ ಅಪಿ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾಭಾವಃ | ವಸ್ತುನಿ
ವಿಕಲ್ಪಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ನ ಚ ದೇಶಕಾಲಾದಿಭೇದೇನ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯೋಃ ಅವಿರೋಧಃ | ಸ್ಮೃತಿಷು
ರುದ್ರಾದೇಃ ಸಕಲಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವ ಅಭಿಧಾನಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧೇನ
ಸ್ಮೃತೀನಾಮೇವ ಅನ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ವಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ವಿರೋಧೇ ತು ಅನಪೇಕ್ಷಂ
ಸ್ಯಾತ್ ಅಸತಿ ಹಿ ಅನುಮಾನಂ ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ ಇತಿ | ಪ್ರಬಲವಿರೋಧೇನೈವ ದರ್ಬಲಸ್ಯ
ಕಮಲಾಸನಾದಿಭಿಃ ಆಪ್ತೇಃ ವಿರಚಿತಾನಾಂ ದೋಷಾಭಾವ ಗುಣಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ರುದ್ರಾದೀನಾಂ
ಸಾರ್ವಜ್ಞಸ್ಯ ಜಗದ್ವಿರೋಧಪದೇಷ್ಟತ್ವಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಕರ್ತೃಗುಣಶೂಯತ್ವೇನ
ಪಿಪೀಲಿಕಾಲಿಪಿನಿಭತ್ವಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಸ್ಮೃತೇಃ ಅರ್ಥಾಂತರಕಲ್ಪನಾದಿ ತು ಶ್ರುತೇಃ
ಶ್ರುತಿಮೂಲತ್ವ ಏವ ಭವತಿ | ಮೂಲಮೂಲಿನೋಃ ಮೂಲಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಶ್ರುತಿಮೂಲತ್ವಮ್ | ರುದ್ರಾದಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯೈವ ತನ್ಮೂಲತ್ವಾತ್ | ಅತಃ
ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಶ್ರುತಿಮೂಲತ್ವಮ್ | ರುದ್ರಾದಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯೈವ ತನ್ಮೂಲತ್ವಾತ್ | ಅತಃ
ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಶ್ರುತಿಮೂಲತ್ವಮ್ | ರುದ್ರಾದಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯೈವ ತನ್ಮೂಲತ್ವಾತ್ | ಅತಃ
ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಆಪ್ತಪ್ರಣೀತಾನಾಂ ಪ್ರಬಲತ್ವೇನ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ
ತದ್ವಿರುದ್ಧಾಭಿಧಾಯಕತ್ವೇ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯೈವ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ನ ತಯಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್
ಕಾರಣತ್ವಂ ಸಿದ್ಧ್ವ ತಿ ತಸ್ಮಾತ್ ನ ತಸ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಶ್ರುತ್ಯುದಿತತ್ವಾತ್
| ನ ಚ ಶ್ರುತೇಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇ ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧೇನ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಅರ್ಥಾಂತರತ್ವಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಸ್ಮೃತೀನಾಮೇವ

ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾಃ ದೋಷ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ | ನ ಚ ಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಃ ಶ್ರುತೇಃ ಅಧಿಕ್ಯಾಭಾವೇನ
ಅಬಾಧಕತ್ವಮ್ | ಪಶ್ಚರಾತ್ರಾದಿ ಸ್ಮೃತ್ಯನುಕೂಲತ್ವೇನ ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಃ ಶ್ರುತೇಃ
ಅಧಿಕ್ಯಸಿದ್ಧೇಃ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಪಶ್ಚರಾತ್ರಾದಿ ಸ್ಮೃತ್ಯನುಕೂಲೈಃ ಅಪಿ ಕಥಂ ಶ್ರುತೇಃ ಅಧಿಕ್ಯಂ
ಇತಿ | ತಾಸಾಂ ವಿಷ್ಣಾದಿಭಿಃ ನಿತರಾಂ ಸರ್ವಜ್ಞೈಃ ಜಗದ್ಧಿತೋಪದೇಷ್ಟುಭಿಃ ಪ್ರಣೀತತ್ವಾತ್ |
ಕುತೋ ವಿಷ್ಣಾದೀನಾಂ ರುದ್ರಾದಿಭ್ಯೋ ಅಪಿ ಆಪ್ತತಮತ್ವಂ | ತದುಕ್ತಸ್ಯ ಶ್ರುತೌ
ಸಂವಾದದರ್ಶನಾತ್ | ರುದ್ರಾದಿ ಉಕ್ತಸ್ಯ ಸಂವಾದ ಹೀನತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ವೈಷ್ಣವಸ್ಮೃತೀನಾಂ
ಪರಮಾಪ್ತೈಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾದಿಭಿಃ ಪ್ರಣೀತತ್ವೇನ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತೀನಾಂ
ತದ್ವಿರೋಧ ಏವ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ ಸುತರಾಂ ತತ್ ಸಾಹಾಯ್ಯವತ್ಯಾ ಶ್ರುತ್ಯಾ
ವಿರೋಧೇ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಪ್ರಸಜ್ಞ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯತ್ವಂ ಚ
ಇತಿ ಭಾವಃ || 1 ||

ಓಂ ಇತರೇಷಾಂ ಚಾನುಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ || 02-137 ||

ಇತರೇಷಾಂ ತಾಸು ಸ್ಮೃತಿಷೂಕ್ತಾನಾಂ ಫಲಾದೀನಾಂ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೋಽನುಪಲಭ್ಯೇರಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ತಾಸಾಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಚಶಬ್ದೇನ
ಭಾಗೋಪಲಭ್ಯಿರಙ್ಗೇಕೃತಾ || 02 ||

ಯದುದಿತಂ ವೈಷ್ಣವಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಪರಮಾಪ್ತಪ್ರಣೀತತ್ವೇನ ತತ್ಸಾಹಾಯ್ಯಯುಕ್ತಶ್ರುತ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ನ ತದುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ
ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ ನ ಚ ಆಪ್ತೋಕ್ತಾನಾಂ ತಾಸಾಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಇತರೇಷಾಂ ಚ ಇತಿ ||

ಯದುಕ್ತಂ ಶ್ರುತ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಅನ್ಯಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ
ಪ್ರಸಜ್ಞತ ಇತಿ ತತ್ರ ಯುಕ್ತಮೇವ ತಾಸಾಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ಆಪ್ತಪ್ರಣೀತಾನಾಂ
ಕಥಂ ತದಿತಿ ಚೇತ್ ಮೈವಮ್ | ತಾಸು ಸ್ಮೃತಿಷು ಉಕ್ತಾನಾಂ ಅದೃಷ್ಟಾತ್ ಇತರೇಷಾಂ
ಫಲಾನರ್ಥಾನಾಂ ಉಕ್ತಾನುಷ್ಠಾನ ಪರಿತ್ಯಾಗಯೋಃ ಕೃತಯೋರಪಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೋಽನುಪಲಭ್ಯೇಃ
ಆಪ್ತೋಕ್ತತ್ವಾದ್ ಅನಿಶ್ಚಯಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯೋಗ್ಯತ್ವಂ ಇತರೇಷಾಂ ಇತಿ ಅನೇನ
ಉಚ್ಯತೇ | ನನು ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತಿವಿಹಿತನಿಷಿದ್ಧ ಆಚರಣೇ ಫಲನರ್ಥಯೋಃ ಉಪಲಮ್ಭಾತ್
ಕಥಂ ತದನುಪಲಭ್ಯಂ ಅಸೂತ್ರಯತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚಶಬ್ದೇನ ಇತಿ ||

ನ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅನುಪಲಭ್ಯಿಃ ಅಭ್ಯುಪಗತಾ ಯಯಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರೋಧಃ ಕಿನ್ನು
ಭಾಗೇನ ಉಪಲಭ್ಯಿಃ ಅಪಿ ಅಙ್ಗೇಕೃತಾ | ಚಶಬ್ದೇನ ತಸ್ಯಾಃ ಸೂಚನಾತ್ | ನ ಚ ತಥಾ ಸತಿ

ಉಪಲಬ್ಧಾರ್ಥಭಾಗವತ್ ಸರ್ವಸ್ಯ ಆಪೋಕ್ತತ್ವಮ್ | ಭಾಗಾನುರವತ್ ಅನಾಪೋಕ್ತತ್ವ ಸಮ್ಯವಾತ್
ಇತಿ ಭಾವಃ || 2 ||

ಓಂ ಏತೇನ ಯೋಗಃ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಃ ಓಂ || 03-138 ||

ಯೋಗಫಲಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಪಲಭ್ಯಮಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಉಕ್ತಾಭ್ಯಾಸೇ ತತ್ಕಾಲ ಏವ
ಫಲಾದ್ಯಷ್ಟೇಃ || 03 ||

ನ ತಥಾಪಿ ಸರ್ವಾಸಾಂ ಅವೈಷ್ಟವಸ್ತುತೀನಾಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಯೋಗಸ್ಯ ತ್ಯುಕ್ತ ಫಲಾದೀನಾಂ
ಅವ್ಯಭಿಚಾರೇಣ ಉಪಲಮ್ಭಾತ್ ಆಪ್ತಪ್ರಣೀತತ್ವನಿಶ್ಚಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೋ || ಏತೇನ ಇತಿ ||

ಯೋಗಸ್ಯ ತ್ಯುಕ್ತ ಫಲಾದೀನಾಂ ಅವ್ಯಭಿಚಾರೇಣ ಉಪಲಮ್ಭಾತ್ ಆಪೋಕ್ತತ್ವನಿಶ್ಚಯೋಪಪತ್ತೇಃ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಅಯೋಗ ಇತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ತದುಕ್ತಫಲಾನಾಂ ಸ್ವೇದನಗಾತ್ರಭಿನ್ನಾದೀನಾಂ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಪಲಬ್ಧಾ ಅಪಿ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ವೇದನಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಗಾತ್ರಭಿನ್ನಂ ಇತ್ಯಾದಿ
ಉಕ್ತಾಭ್ಯಾಸಾವಸ್ಥೇತ್ಯರ್ಷ ಸಮ್ಪ್ರತಿಕಾಲ ಏವ ಸ್ವೇದನಾದೀನಾಂ ಅದ್ಯಷ್ಟೇಃ ಆಪೋಕ್ತತ್ವ
ಅನಿಶ್ಚಯಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಅವೈದಿಕ ಸ್ತುತೀನಾಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಸ್ಯ ತದ್ವಿರೋಧ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 3 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಓಂ ನ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾದಸ್ಯ ತಥಾತ್ವಂ ಚ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 04-139 ||

ನೈವಂ ಶ್ರುತೇಸ್ತದನುಸಾರಿಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ತದುಕ್ತಾನುಪಲಬ್ಧೇರಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ |
ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾತ್ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ತದನುಸಾರಿತ್ವಾಚ್ಚ | ನ ಹಿ ನಿತ್ಯೇ ದೋಷಾಃ ಕಲ್ಪಾಃ | ಸ್ವತಶ್ಚ
ಪ್ರಮಾಣ್ಯಮ್ | ಅನ್ಯಥಾನವಸ್ಥಿತೇಃ |

'ನ ಚಕ್ಷುರ್ನ ಶ್ರೋತ್ರಂ ನ ತರ್ಕೋ ನ ಸ್ಮೃತಿವೇದಧಾ ಹ್ಯೇವೈನಂ ವೇದಯನ್ತಿ'
ಇತಿ ಭಾಲ್ಪವೇಯಶ್ರುತೇಶ್ಚ |

ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಚ ಶಬ್ದಾದೇವ ಪ್ರತೀಯತೇ'ವಾಚಾ ವಿರೂಪ ನಿತ್ಯಯಾ' ಇತ್ಯಾದೇಃ |

'ಅನಾದಿನಿಧನಾ ನಿತ್ಯಾ' ಇತಿ ಚ ಸ್ಮೃತಿಃ || 04 ||

ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣತ್ವೇನ ಉಕ್ತ ವೇದಾದಿಪ್ರಮಾಣಸ್ಯ ಯುಕ್ತವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ
ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ ಚ ಯುಕ್ತವಿರೋಧೇ ನ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ | ಅತೋ ಅಸೌ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯ ಏವ | ಶ್ರುತ್ಯಾದ್ಯೇವ ವಿಷಯಃ | ಪ್ರಮಾಣಂ ನ

ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯವಿಧ ವಾಕ್ಯ ಉಪಲಭಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಶ್ರುತ್ಯಾದ್ಯೇವ ವಿಷಯಃ |
ಪ್ರಮಾಣಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯವಿಧ ವಾಕ್ಯ ಉಪಲಭಿ ಸನ್ನೇಬಬೀಜಮ್ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಕಂ
ನ ಪ್ರಮಾಣಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | ಕಾರೀರ್ಯಾ ಯಜೇತ ವೃಷ್ಟಿಕಾಮ ಇತಿಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ
ಕಾರೀರ್ಯಾದಿ ಅನುಷ್ಠಾನೇ ಅಪಿ ವೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಅದೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಅವಿದ್ಯಮಾನಾರ್ಥ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ |
ತಥಾ ಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಅಪಿ ಅನುಪಲಮ್ಬಮಾನ ಫಲಾಭಿಧಾಯಕತ್ವೇನ ಅವಿದ್ಯಮಾನ ಅರ್ಥತ್ವಾತ್ |
ಅವಿದ್ಯಮಾನ ಅಭಿಧಾಯಕಾನಾಂ ಚ ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತಿವತ್ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ನಿಯಮಾತ್ |
ಅವಿದ್ಯಮಾನ ಅಭಿಧಾತ್ರೀಣಾಂ ಅಪಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀನಾಂ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅನ್ಯಸ್ಮೃತೀನಾ ಅಪಿ
ತತ್ಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ನ ಹಿ ಅವಿದ್ಯಮಾನ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವ ಸಾಮ್ಯೇ ಅಪಿ ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಏವ ಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ
ನ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಇತಿ ವಿಭಾಗೇ ಹೇತುಃ ಅಸ್ತಿ || ಏವಂ ಚ ವೇದಾದಿ ಏಕದೇಶಸ್ಯ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯೇ
ಅನ್ಯದೇಶಪ್ರಮಾಣತಾಯಾಂ ಅನಾಶ್ವಾಸಾತ್ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ಅಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ತಥಾತ್ವಂ ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತಿವದ್ ಉಕ್ತ ಅನುಪಲಭಿ ಹೇತುನಾ ನ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಕಲ್ಪಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತರ್ ಹೇತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಸೌತ್ರಂ ಹೇತುಮುನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾತ್ ಇತಿ ||

ಶ್ರುತೇಃ ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತೀತೋ ನಿತ್ಯತ್ವಾಪ್ಯ ನೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಃ ತದನುಸಾರಿತ್ವಾಪ್ಯ
ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾತ್ ನ ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತಿವತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು
ನಿತ್ಯತ್ವಾದಿ ಸದ್ಭಾವೇ ಅಪಿ ಕುತೋ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಭಾವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ವಾಕ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ತಾವದ್ ವಕತ್ಯದೋಷನಿಬಂಧನಮ್ | ನ ಹಿ ನಿತ್ಯೇ ವೇದೇ ತೇ ದೇಷಾಃ
ಕಲ್ಪಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಂತೇ | ಯತೇ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ಅದೋಷತ್ವಂ ತತೋ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಭಾವಃ ಶ್ರುತೇಃ
ಸಿದ್ಧಿ ತಿ| ಪ್ರಮಾಣಾನುಕೂಲತ್ವಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಃ ಅಪಿ ತತ್ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಫವ್ಯಭಿಚಾರೇ ಅಪಿ ನ
ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತಿವತ್ ವೇದಾದೇಃ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ಅತ್ಯೋಕ್ತ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾಖಂಯ ಹೇತುಂ
ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ್ವತಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಭವೇತ್ ಉಕ್ತಾನುಪಲಬ್ಧ್ಯಾ ವೇದಾದಿ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಕಲ್ಪನಂ ಯದಿ ಪಾಶುಪತಾದಿಸ್ಮೃತಿವತ್
ಫಲೋಪಲಬ್ಧ್ಯಾದಿ ಸಂವಾದಾಧೀನ ಜ್ಞಾನಂ ತತ್ರಾಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಏತದಸ್ತಿ |
ವೇದಾದಿಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ ಸಂವಾದ ನಿರಪೇಕ್ಷ ತತ್ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸಿದ್ಧಿ ಅಜ್ಞಾಕಾರಾತ್ | ನ ಹಿ
ನಿರ್ದೋಷ ತದನುಸಾರಿ ತತ್ತತ್ತ್ವ ರೂಪ ಗ್ರಹೇ ಪುನಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇಪಲಬ್ಧ್ಯ ಸಂವಾದ ಸಾಪೇಕ್ಷತಾ
ಅನುಭೂಯತೇ | ನ ಚ ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತೀನಾಮಪಿ ತಥಾತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾದಿ
ಅನಿಶ್ಚಯಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ಸಂವಾದಾಧೀನಜ್ಞಾನಮೇವ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ಅನ್ಯಥಾ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಸಂವಾದಾದೇವ ಜ್ಞಾಯತೇ ತರ್ಹಿ ಸಂವಾದಕ ಪ್ರಮಾಣ್ಯಮಪಿ
ಸಂವಾದಾಂತರೇಣ ಜ್ಞಾಯತೇ ಸ್ವತ ಏವ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ತದಪಿ ಏವಂ ಇತಿ ಅನವಸ್ಥಾ ಸ್ಯಾತ್ |
ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರಮ್ಪರಾಕಲ್ಪನಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಆದ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯೈವ ಸ್ವತಸ್ತ್ವ
ಅಭಯಪಗಮೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕದಾಚಿತ್ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ಏವ ಸಂವಾ
ಅಪೇಕ್ಷಣಾತ್ ನ ಅನವಸ್ಥಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ಮೈವಮ್ | ಪ್ರಮಾಣ್ಯಾಧ್ಯವನಾಯಂ ವಿನಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ತತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧೌವ್ಯಾತ್ |

ಫಲಸನ್ನೇಹೇ ಅಪಿ ಕೃಷ್ಯಾದೌ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ಸತ್ಯಮ್ | ಸಾ ಅಪಿ ನ ನಿಶಂಕಾ
ಯಾವತ್ ಶಂಕಾಮೇವ ಸಂವಾದಾಪೇಕ್ಷಣಾತ್ ನ ಅನವಸ್ಥಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ತತ್ರ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ
ಶಂಕಾ ಸರ್ವತ್ರ ಅನುವರ್ತತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ನ ಉತದ್ವದ್ಯತ ಏವ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ಕಥಮನವಸ್ಥಾ
ಅಭಾವಃ | ದ್ವಿತೀಯೋ ನಿರಸ್ತಪ್ರಾಯಃ || ಅಪಿ ಚ ಸಂವಾದಕಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಶಂಕಾಂ
ನಿವರ್ತಯತಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಜ್ಞಾಪಯತಿ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವತಸ್ತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ದ್ವಿತೀಯೇ
ಶಂಕಾಭಾವೇ ಅಪಿ ಸಂವಾದಾಪೇಕ್ಷಾ ಸ್ಯಾತ್ | ಸಂವಾದಕಂ ಉಭಯತ್ರಾಪಿ ಪ್ರವರ್ತತ ಇತಿ
ಚೇತ್ ನ | ಕಲ್ಪಕಾಭಾವಾತ್ | ಬಾಧಕವತ್ ಉಭಯತ್ರ ಸಂವಾದನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ | ಬಾಧಕೇನ
ವಿನಾ ನಿವೃತ್ತ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಶಂಕಾಸ್ಯಾಪಿ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಅನುದಯ ಅನುಭವತ್ | ಯದಪಿ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಪರತೋ ಜ್ಞಾಯತೇ ಅನಭ್ಯಾಸದಶಾಯಾಂ ಅಪಿ ಸನ್ನೇಹಾಭಾವಸ್ಯಾಪಿ
ದರ್ಶನಾತ್ ಚ ಇತ್ಯಲಮ್ | ವೇದಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಸೂತ್ರಸೂಚಿತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ನ
ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಚಕ್ಷುರಾದೀನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಾಪ್ರಮಾಪಕತ್ವಂ ಉಕ್ತವಾ ವೇದಸ್ಯೈವ ತತ್ ಪ್ರಮಾಪಕತ್ವ
ಉಕ್ತೇಃ ಸಂವಾದ ಅನಪೇಕ್ಷತಯಾ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ | ವೇದಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಕುತ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಚ ಇತಿ || ಅನೇನ ತಥಾತ್ವಂ ಇತಿ ಉಭಯತ್ ಸಮ್ಬದ್ಯತ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ
ಭವತಿ | ತಸ್ಮೈ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರಕಾಶಾಯ ಅತಿಸಮರ್ಥಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ನಿತ್ಯಯಾ ವೇದವಾಚಾ
ಸಾಧ್ವೀಂ ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರೇರಯ ಕುರು ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿರೋಪೇತಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರತಿ ಸಮೋಧನಮ್ |
ಬಹುಕಾಲೀನತ್ವಮಾತ್ರೇಣ ನಿತ್ಯತ್ವೋಪಚಾರಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನಾದಿ ಇತಿ ||

ಅನಾದಿನಿಧನತಾ ನಿತ್ಯಾ ನ ತು ಬಹುಕಾಲೀನಮಾತ್ರೇಣ ನಿತ್ಯತ್ವೋಪಚಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ
ವಾಚ್ಯಂ ಭೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ವಿವದಮಾನಂ ಪ್ರತಿ ಕಥಂ ತತ್ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೋಪಪಾದನಾಯ
ಉಪನ್ಯಸ್ತಯೋಃ ನಿತ್ಯತ್ವ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಯೋಃ ಸಾಕ್ಷಿತಯಾ ಶ್ರುತ್ಯುಪಾದಾನಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ
| ಪರೇಣಾಪಿ ಫಲವ್ಯಭಿಚಾರೇಣ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ವೇದಸ್ಯಾಪಿ ತತ್ ಪ್ರಸಂಜ್ಞ ಇತಿ
ಆಪಾದಾನಮಾತ್ರಸ್ಯ ಕ್ರಿಯಮಾಣತ್ವಾತ್ | ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ ಉಪನ್ಯಸ್ತತ್ವಾತ್ || 4 ||

ಓಂ ದೃಶ್ಯತೇ ತು ಓಂ || 05-140 ||

ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಫಲಮ್ | ಭವಿಷ್ಯತ್ತುರಾಣೇ ಚ

'ಋಗ್ಯಜುಃ ಸಾಮಾಧರ್ವಾಖ್ಯಾ ಮೂಲರಾಮಾಯಣಂ ತಥಾ |
ಭಾರತಂ ಪಞ್ಚರಾತ್ರಂ ಚ ವೇದಾ ಇತ್ಯೇವ ಶಬ್ದಿತಾಃ ||
ಪುರಾಣಾನಿ ಚ ಯಾನೀಹ ವೈಷ್ಣವಾನಿ ವಿದೋ ವಿದುಃ |
ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇತೇಷಾಂ ನಾತ್ರ ಕಿಂಚಿದ್ವಿಚಾರ್ಯತೇ ||
ಯತ್ ತೇಷೂಕ್ತಂ ನ ದೃಶ್ಯತ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾತ್ರ ಕಾರಣಮ್ |
ನಾಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಭವೇತ್ ತೇಷಾಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಹ್ಯಧಿಕಾರತಃ ||
ಇತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮನ್ಯೇಷಾಂ ನ ಸ್ವತಸ್ತು ಕಥಿಷ್ಯನ |
ಅದೃಶ್ಯೋಕ್ತೌ ತತಸ್ತೇಷಾಮಪ್ರಮಾಣ್ಯಂ ನ ಸಂಶಯಃ' ಇತಿ || 05 ||

ಯದುದಿತಂ ನಿತ್ಯತ್ವೇನ ನಿರ್ದೋಷಸ್ಯ ವೇದಸ್ಯ ನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ನ ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ತದುಕ್ತಫಲಸ್ಯ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ಯಾವತಾ ತದೇವ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ನ ಚ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ
ಸ್ವತಸ್ತೇನ ಸಂವಾದ ಅನಪೇಕ್ಷಿತಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಾದಿನಾ ಅಪಿ
ದೋಷದರ್ಶನೇ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಂ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅಯಮೇವ ಹಿ ದೋಷೋ
ಯುದಕ್ತಸ್ಯ ಅದರ್ಶನಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತತ್ ಶೇಷಂ ಪೂರಯತಿ
ದೃಶ್ಯತೇ || ತು ಇತಿ ||

ನ ಫಲಾದರ್ಶನೇನ ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ಫಲದರ್ಶನಸ್ಯ ಕರ್ತುಃ
ಅಯೋಗ್ಯತಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ ತತ್ ಕುತಃ ಕಲ್ಪತೇ | ಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಫಲದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ
ಶಂಕಾನೀಯಂ ಪಾಶುಪತಾದಿ ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತ ಫಲವ್ಯಭಿಚಾರಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತುಃ ಅಯೋಗ್ಯನಾನ್ವಿನಿಬಂಧನತಾ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ನ ಅಪ್ರಾಮಾಣೀಯ ಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಫಲದರ್ಶನಾತ್ ಇತಿ | ಕಲ್ಪಕಾಭಾವಾತ್ |
ವೇದಸ್ಯ ತು ನಿರ್ದೋಷತಯಾ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಸಿದ್ಧೇ ಅವಶ್ಯಂ ವ್ಯಭಿಚಾರಸ್ಯ ಗತ್ಯಂತರಂ
ಕಲ್ಪನೀಯಮ್ | ಪಾಶುಪತಾದೀನಾಂ ತು ಫಲದರ್ಶನಮನ್ತರೇಣ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸಾಧಕಾಭಾವಾತ್
| ತಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಸತ್ಯಮ್ | ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾ ನಿರ್ಣಯೇ
ಫಲಸಂವಾದದರ್ಶನೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣೀಯಪ್ರಾಪ್ತೇರೇವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತುಶಬ್ದಃ
ಕರ್ತೃವಿಶೇಷದೋಷತಕಃ | ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಂ ನಾಮ ತತ್ ಫಲಯೋಗ್ಯತ್ವಂ
ಕರ್ಮವೈಗುಣ್ಯಪ್ರತಿಬಂಧಾದಿ ಶೂನ್ಯತ್ವಂ ವಾ | ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ ||
ಭವಿಷ್ಯತ್ತುರಾಣೇ ಚ ಇತಿ ||

ಸ್ವತಃ ಫಲಸಂವಾದಾದಿರಹಿತ ನಿರ್ದೋಷತಯಾ ಏವ | ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನೋಪಲಕ್ಷಣಮ್ |
ಇತಃ ಫಲ ದರ್ಶನತಃ| ಅದೃಶ್ಯೋಕ್ತೌ ಅನುಪಲಭ್ಯಮಾನವಚನೇ | ಅತೋ
ವೇದಾದಿಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ ಯುಕ್ತಿ ವಿರುದ್ಧತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ತೇನ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ನವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾಧಿಕರಣಂ || 02 ||

‘ಮೃದಬ್ರವೀತ್’ಆಪೋಽಬ್ರುವನ್’ ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾದ್ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧೋ ವೇದ
ಇತ್ಯತೋಽಬ್ರವೀತ್ ಯ-

ಓಂ ಅಭಿಮಾನಿವ್ಯಪದೇಶಸ್ತು ವಿಶೇಷಾನುಗತಿಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ || 06-141 ||

ಮೃದಾದ್ಯಭಿಮಾನಿದೇವತಾ ತತ್ರ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ | ತಾಸಾಂ ಚೇತರೇಭ್ಯೋ ವಿಶಿಷ್ಟಂ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮನುಗತಿಶ್ಚ ಸರ್ವತ್ರ | ಅತಸ್ತಾಸಾಂ ಸರ್ವಮುಕ್ತಂ ಯುಜ್ಯತೇ || 06 ||

ಅತ್ರ ಪುನಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾಹಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ| ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ ಚ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೇ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಸಿದ್ಧತಿ
ಇತ್ಯತಃ ಅಸೌ ಪರಿಹಾರ್ಯ ಏವ | ಸ ವೇದೋ ವಿಷಯಃ| ಪ್ರಮಾಣಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹ|
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮೇವ ಅತ್ರಿ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್| ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಮೃದ್ ಇತಿ ||

ನ ವೇದಃ ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ಮೃದಬ್ರವೀತ್ ಆಪೋ ಅಬ್ರುವನ್ ತಾ ಆಪ ಐಕ್ಷನ್ ತತ್ತೇಜ ಐಕ್ಷತ
ಓಷಧಯಃ ಸಂವದತ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಮೃದಾದೀನಾಂ ವಚನದರ್ಶನಾದಿ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ |
ತಥಾತ್ಯೇ ಅಪಿ ಕುತೋ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಮೃತ್ ನ ವದತಿ ಜಡತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ
ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವೇನ ಮೃದಾದಿ ವಚನಾದೇಃ ಅಸತ್ತ್ವಾತ್ | ಅಸದಭಿಧಾಯಕತ್ವಮೇವ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಏವಂ ಚ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧಾರ್ಥತ್ವೇನ ವೇದೈಕ ದೇಶಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ
ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ತೇನ ಜಗತ್ ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿ ಇತಿ ಭಾವಃ| ನನು
ಮೃದಾದಿವಚನಾದಿ ಅಭಿಧಾಯಕವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರೋಧ ಏವ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ಫುರತಿ ಅತೋ ನ
ಪಾದಾ ಸಂಭವಃ| ಮೈವಮ್ | ಆದಿಸೃಷ್ಟೌ ಏವ ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾಂ ತದಭಿಧಾನಾತ್ |
ತದಾನೀಂತನ ವಚನಾದಿ ಅಭಾವಸ್ಯ ಅಸ್ಮದಾದಿ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವೇನ ಯುಕ್ತೇ ಏವ
ಆಶ್ರಯಣೀಯತ್ವಾತ್ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ತುಶಬ್ದೋ ಅವಧಾರಣೇ | ಭವೇತ್ ಏತದುಕ್ತಂ ಯದಿ ಅತ್ರ ಮೃದಾದ್ಯೇವ ಉತ್ಯೇತ ನ ಏತದಸ್ತಿ
ಮೃದಾದಿ ಅಭಿಮಾನಿನೀನಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಏವ ತತ್ರ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ಯಾತ್

ಮತಮ್ | ಶ್ರುತಿ ಯುಕ್ತಯೋಃ ಶ್ರೇತೇರೇವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ತದ್ವಿರುದ್ಧಯುಕ್ತೇರೇವ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ
ವಕ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾಯ ಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ಯಾರ್ಥಕಲ್ಪನಯಾ | ನ ಚ ಉಪಜೀವ್ಯ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರೋಧ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಅನ್ಯಾರ್ಥಕಲ್ಪನೇ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಲಾಭಾತ್ | ನ
ಅಭಿಮಾನಿದೇವತಾ ನಾಮ ಸನ್ನಿ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ತಾ ಅಭಿಮನ್ಯಮಾನವ್ಯಾಪಿನ್ಯಃ ಕಿಂ ವಾ
ತದೇಕದೇಶವರ್ತಿನ್ಯಃ | ಆದ್ಯೇ ಅಪಿ ವಿಗ್ರಹತ್ಯೋ ನ ವಾ | ನ ಪ್ರಥಮಃ | ಉಪಲಮ್ಬಪ್ರಸಂಗಾತ್ |
ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ವಚನಾದಿ ಅಯೋಗ್ | ನಾನ್ತಃ | ತದ್ರಹಿತ ದೇಶವತ್ ದೇಶಾನ್ತರಾವಸ್ಥಾನ
ಉಪಪತ್ತೌ ತದ್ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಾಸಂ ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತಾಭಾವೋ ವಾಚ್ಯಃ | ಯತ್ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ತತ್ರ ಅಸ್ತಿ ಏವ ತಾಸಾಂ ಸರ್ವತ್ರ
ಅನುಗತಿಃ ವಿಗ್ರಹಶ್ಚ ಇತಿ ಬ್ರೂಮಃ | ನ ಚ ದರ್ಶನಪ್ರಸಂಗಃ ಸರ್ವಗತಾನಾಂ ವಿಗ್ರಹವತೀನಾಮಪಿ
ತಾಸಾಂ ಇತರಪದಾರ್ಥಭೋಗ್ಯೋ ವಿಶೇಷಸಾಮರ್ಥ್ಯನ ಅದರ್ಶನ ಸಮ್ಭವತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನಸ್ತು
ದೇವತಾಃ ಪ್ರಕೃತೇ ಕಿಂ ಆಯಾತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯತೋ ಅತ್ರ ಮೃದಾದಿಶಬ್ದೈಃ ದೇವತಾ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ ಅತಃ ತಾಸಾಂ ಚೇತನತ್ವೇನ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ
ಸರ್ವಂ ವಚನಾದಿಕಂ ಯುಕ್ತಂ ಅತೋ ನ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧಂ ವೇದವಾಕ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ
ಏಕವಚನಸ್ಯ ಸೂತ್ರಗತತ್ವಾತ್ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ ಚ
ಸಮುದಾಯವಿವಕ್ಷಯಾ ಇತಿ ಭಾವೇನ ತಾಸಾಂ ಇತ್ಯಾದಿ ದೃಶ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ ಉತ್ತರಸೂತ್ರ
ಆನುಗುಣ್ಯೇನ ಅತ್ರ ವಿಗ್ರಹಸ್ಯ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಾತ್ | ದೃಶ್ಯನೇ ಮುನಿಭಿಃ ಇತಿ ಸ್ಮತ್ಯಾನುಕಲ್ಯಾತ್ ನ
ತತ್ರ ಶಕ್ತಿಮಾತ್ರಂ ಉಚ್ಯತೇ || 6 ||

ಓಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಚ ಓಂ || 07-142 ||

ತಾಸಾಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಮಹದ್ಭಿಃ | ಭವಿಷ್ಯತ್ಪುರಾಣೇ ಚ -

‘ಪೃಥಿವ್ಯಾದ್ಯಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವತಾಃ ಪ್ರಥಿತೌಜಸಃ |
ಅಚಿನ್ತ್ಯಾಃ ಶಕ್ತಯಸ್ತಾಸಾಂ ದೃಶ್ಯನೇ ಮುನಿಭಿಶ್ಚ ತಾಃ |
ತಾಶ್ಚ ಸರ್ವಗತಾ ನಿತ್ಯಂ ವಾಸುದೇವೈಕಸಂಶ್ರಯಾಃ’ ಇತಿ || 07 ||

ನನು ಅತದ್ರ ಅಪ್ರಾಣಿಕ ದೇವತಾಕಲ್ಪನಾತ್ ತಾಸಾಂ ಚ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕಲ್ಪನಾತ್ ವರಂ
ವೇದ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಗ್ರಹಣಮೇವ ಲಾಘವಾತ್ | ನ ಚ ವೇದೇನ ತತ್ ಸದಿಧಿಃ ತತ್ ಪ್ರಮಾಣ್ಯೇ
ವಿವಾದಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರಸ್ತೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತತ್ ಶೇಷಮೇವ ಪೂರಯತಿ || ದೃಶ್ಯತೇ
ಚ ಇತಿ || ನ ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತ್ವಂ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತಾನಾಂ ತತ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಸ್ಯ ಚ ಮಹದ್ಭಿಃ

ದೃಶ್ಯಮಾತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪರಬುದ್ಧೇಃ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಕುತ ಏತ್ ಇತ್ಯತಃ ||
ಭವಿಷ್ಯತ್ಪುರಾಣೇ ಚ ಇತಿ ||

ತಾ ದೇವತಾಃ ಶಕ್ತಯಶ್ಚ || ಅಥಾವ ವಿಗ್ರಹವನೀತಾಂ ಸರ್ವಗತಾನಾಂ ತಾಸಾಂ ದರ್ಶನಪ್ರಸಂಘ
ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಅಜ್ಞೈಃ ದೃಶ್ಯೇರನ್ ಮಹದ್ಭಿಃ ವಾ | ಆದ್ಯಸ್ಯ ಉತ್ತರಂ ವಿಶೇಷ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ದೃಶ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ | ಅಥವಾ ವಸ್ತುಂತರಂ ಅಧಿಷ್ಠಾಯ
ತಾಸಾಂ ವಚನಾದಿಕಂ ಕಥಂ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಉತ್ತರಂ ತಾಸಾಂ ಇತಿ | ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾನಾಂ
ಅಭಿಮಾನಿನೀನಾಂ ಕಥಂ ಅನೇಕಾಭಿಮನ್ಯಮಾನ ಅಧಿಷ್ಠತ್ಯುತ್ವಂ ಅಪಿ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಅನುಗತಿಃ ಇತಿ |
ಅನುಪಲಬ್ಧಿ ಬಾಧಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಇತಿ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ದೇವತಾ ಸದ್ಭಾವೇ ಅಪಿ ಕುತೇ
ಅತ್ರ ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಕಲ್ಪನಾ ಇತಿ | ಅಚೇತನಾನಾಂ ವಚನಾದಿ ಅದೃಷ್ಟ್ಯಾ ನಿರ್ದೋಷ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ
ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಅದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಚ ತತ್ ಕಲ್ಪನೋಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಯುಕ್ತೀವಿರೋಧ
ಅಭಾವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ತೇನ ಭಗವತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಸಾಧನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 7 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಅಭಿಮಾನ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

‘ಅಸದೇವೇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್’ ಅಸತಃ ಸದಜಾಯತ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾಽಸತಃ ಕಾರಣತ್ವೋಕ್ತೇರ್ವಿರೋಧ ಇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಅಸದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರತಿಷೇಧಮಾತ್ರತ್ವಾತ್ ಓಂ || 08-143 ||

ಪ್ರತಿಷೇಧಮಾತ್ರತ್ವಾನ್ನಾಸತಃ ಕಾರಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಅಸತಃ
ಕಾರಣತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತೀವಿರುದ್ಧಂ ವೇದವಾಕ್ಯಮಿತ್ಯೇತದತ್ರ ನಿಷಿದ್ಧತೇ | ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ
ಸಮನ್ವಯೇಽಪಿ ತದಧೀನತ್ವಾದರ್ಥವತ್ ಇತ್ಯಾದಿನಾಽಮುಖ್ಯತ್ವೇನಾನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ
ವಾಚ್ಯತ್ವೇನಾಜ್ಞಕಾರಾದಸತಃ ಪ್ರಾಪ್ತೀಃ | ತಥಾ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತಮೇವಾಸನ್ಮತಮತ್ರ ನಿಷಿದ್ಧತೇ
| ಸಮಯಸ್ಯೋಪರಿ ನಿಷೇಧಾತ್ | ಅರ್ಥಾದ್ಯುಕ್ತೀವಿರೋಧೋಽಪಿ ನಿರಾಕ್ರಿಯತೇ || 08 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಯುಕ್ತೀವಿರೋಧಸ್ಯ ಪರಿಹ್ರಿಯಮಾಣತ್ವಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಘತಿಃ |
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಹರೇಃ ಉಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಯುಕ್ತೀವಿರುದ್ಧತ್ವೇ ಲಕ್ಷಣಾಸಮ್ಭವಾತ್ ಸ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯ
ಏವ | ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮೇವ ವಿಷಯಃ | ತದ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ತತ್ರ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಅಸದೇವ ಇತಿ ||

ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮ್ | ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ‘ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ‘ಅಸದೇವ ಇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಅಸತ ಅಪಿ
ಕಾರಣತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ನ ಹಿ ಶ್ರುತಿತ್ವಾವಿಶೇಷೇ ಅನ್ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕಾರಣತ್ವಂ ಸತ್ಯೇತಿ ಅನ್ಯಯಾ

ತು ನಾಸತ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಅತೋ ಅಸದೇವ ಜಗತ್ಕಾರಣಂ ಇತಿ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ| ತಥಾ ಚ ಉಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ದುಷ್ಟಂ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಅತ್ರ ಸರ್ವತ್ರ ಅಸತ್ ಶಬ್ದೇನ
ಪ್ರಲಯವರ್ತಿ ವಿಶ್ವಪ್ರಾಗಭಾವೋ ಅಭಿಧೀಯತೇ | ಕಾರಣಶಬ್ದೇನ ಕರ್ತಾ ಇತಿ
ಅವಧೋಯಮ್ | ಸ್ಯಾದೇತತ್ | ಶ್ರುತಿದ್ವಯೇನ ಸನ್ನೇಹ ಏವ ನ ಅನ್ಯತರ ಪಕ್ಷ ಅವಧಾರಣಂ
ಇತಿ | ನ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷೇ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣತ್ವಾದಿತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಅವತಾರ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಸ್ಯ ಪೂರ್ವಮೇವ ವಿವೃತತ್ವಾತ್ ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ
ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ನ ತು ಅಸತ| ತಸ್ಯ ಅಭಾವಧರ್ಮಾತ್ಮತಾಂ ಅನ್ತರೇಣ
ಸ್ವರೂಪತ ಏವ ಪ್ರತಿಷೇಧಬುದ್ಧಿವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಘಟಪ್ರಾಗಭಾವಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವ ಸಮ್ಯವತಿ
ಇತಿ ಭಾವಃ (ನ ಹಿ ಶಶವಿಷಾಣಾದೀನಾಂ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರತಿಕಾರಣತ್ವಂ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ)
ನನು ಏತಸ್ಮಿನ್ ಅಧಿಕರಣೇ ಅಸತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ ವದತಾಂ ಶೂನ್ಯವಾದಿನಾಂ ಸಮಯೋ
ನಿರಾಕ್ರಿಯತೇ ನ ತು ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಅಸನ್ಮತಮ್ | ಏತೇನ ಸರ್ವೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ ಇತಿ
ಅಸದಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವೇನ ಅಸತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ | ಅತೋ
ಅಪವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಏತತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಸತ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಅಧಿಕರಣೇ ಅಸತಃ ಕಾರಣತ್ವಪ್ರಲಯಸ್ಥಿತತ್ವಾಭಿಧಾಯಕಶ್ರುತ್ಯಾ ವಿರುದ್ಧಂ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕಂ ವೇದವಾಕ್ಯಂ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತಮೇವ ಅಸನ್ಮತಂ ನಿರಾಕ್ರಿಯತೇ
ನ ತು ಸಮಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ನನು ಉಕ್ತಮೇವ ಅಸತೋ ನ ಶ್ರುತೌ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಸರ್ವ
ಇತಿ ||

ನನು ಅಸ್ತು ಏವಂ ಅಸತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ತಥಾ ಅಪಿ ಸಮಯೋ ಅತ್ರ ನಿರಾಕ್ರಿಯತ ಇತಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಥಾ ಇತಿ ||

ಅಮುಖ್ಯತಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಶೂನ್ಯವಾದಿಸಮಯಸ್ಯ ಉಪರಿತನಪಾದೇ
ನಿರಾಕರಿಷ್ಯಮಾಣತ್ವಾತ್ | ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತಮೇವ ಅಸನ್ಮತಂ ನಿರಾಕ್ರಿಯತ ಇತ್ಯೇವ
ಅಜ್ಞೇಕಾರ್ಯಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಪೌನರುಕ್ತಾಪಾತಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಯದಿ ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವಾಚಿಶ್ರುತೇಃ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತ ಅಸನ್ಮತವಿರೋಧೋ ನಿರಾಕ್ರಿಯೇತ ತರ್ಹಿ
ಏತದಧಿಕರಣಂ ತ್ಯತೀಯಪಾದೇ ನಿಬನ್ಧನೀಯಂ ನ ತು ಯುಕ್ತವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕೇ
ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಾದ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅರ್ಥಾತ್ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಪರಿಕ್ರಿಯತೇ ಯೇನ ಅಸಂಭವಃ| ಕಿಂ ನಾಮ ಕಾರಣಂ
ಅಭಿಮತಂ ಪ್ರಲಯೇ ಅಸದ್ಭವಿತುಂ ಅರ್ಹತಿ ವಸ್ತುತ್ವಾತ್ ಕಾರ್ಯವತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಸತಃ

ಕಾರಣತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೋ ಅಪಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಥಾ ಅಪಿ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಮಾತ್ರ
ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕೇ ಪಾದೇ ಶ್ರುತಿಯುಕ್ತಿ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರೋ ಅಸಂಭವ ಇತ್ಯತೋ ಅರ್ಥಾತ್
ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ನ ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿಯುಕ್ತೋಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರಂ ವಿರೋಧ್ಯದ್ವಯಂ ಪರಿಹ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ತು
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರೇಣ ಅಪಿ ಅನ್ತತೋ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ಏವ | ತಥಾ ಹಿ | ಅತ್ರ ಅಸತಃ
ಕಾರಣತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕಯುಕ್ತಿಃ ಪೂರ್ವವಾದಿನಾ ಉಪನ್ಯಸ್ಯತೇ | ತಸ್ಯಾಶ್ಚ ನಿರ್ಮೂಲಾಯಾ
ಅಸಾಧಕತ್ವಾತ್ ತತ್ ಮೂಲಭೂತಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ ಉಚ್ಯತೇ | ತಥಾ ಚ ಅನುಪಪನ್ನಭಾಷಿತ್ಯೇನ
ಶ್ರುತೇಃ ಅರ್ಥಾನ್ತರೇ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಭಾವ ಇತಿ ತದ್ವಿರೋಧೇ ಪರಿಹೃತೇ ನಿರ್ಮೂಲಯುಕ್ತೇಃ ಸ್ವತ
ಏವ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ | ಅತೋ ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಪರಿಹಾರಸ್ಯ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾಭಿತ್ಯಾತ್ ನ ಅಸಂಭವಃ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮೇವ ಉಕ್ತವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾಂ ಇತಿ ಭವಃ || 8 ||

ಓಂ ಅಪೀತೌ ತದ್ವತ್ಪ್ರಸಂಗಾದನಮಜ್ಞಸಮ್ ಓಂ || 09-144 ||

ಅಸತ ಉತ್ಪತ್ತೌ ಪ್ರಲಯೇಽಪಿ ಸರ್ವಾಸತ್ತ ಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ || 09 ||

ಯದುಕ್ತಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಮಾತ್ರತ್ವಾತ್ ಶಶವಿಷಾಣಾದಿವತ್ ಅಸತೋ ನ ಕಾರಣತ್ವಂ ಇತಿ ನ
ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧಸ್ಯಾಪಿ ಶ್ರುತಿಲಾತ್ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ಅಸತಃ ಕಾರಣತ್ವಸ್ಯ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ
ಬಾಧಕಾ ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಶಶವಿಷಾಣಾದೀನಾಂ ಅಪಿ ತಥಾತ್ವ ಪ್ರಸಂಗಃ | ಸತ್ತು ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವತ್
ಅಸತ್ತು ಅಪಿ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅಪೀತೌ ಇತಿ ||

ಅಸತಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಜಗದುತ್ಪತ್ತೌ ಅಭ್ಯುಪೇತಾಯಾಂ ಪ್ರಲಯೇ ಅಸನ್ಮಾತ್ರಾವಶೇಷಃ
ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ | ಕಾರ್ಯನಾಶೇ ಕಾರಣಮಾತ್ರಾವಶೇಷ ನಿಯಮಾತ್ | ಅತೋ
ಅಸಮಜ್ಞಮಸನ್ಮತಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 9 ||

ಓಂ ನ ತು ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವಾತ್ ಓಂ || 10-145 ||

ಪ್ರಲಯೇ ಸರ್ವಾಸತ್ತಂ ಭಾವೇ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವಾದೇವ ನ ಯುಜ್ಯತೇ | ಸತ
ಉತ್ಪತ್ತಿಃ, ಸಶೇಷವಿನಾಶಶ್ಚ ಹಿ ಲೋಕೇ ದೃಷ್ಟಃ || 10 ||

ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಅಪಿ ಪ್ಲತಯೋ ಅಸನ್ಮಾತ್ರಾವಶೇಷಸ್ಯ ಅಭಿಲಷಿತತ್ವಾತ್ ನ ಅನಿಷ್ಠಾಪಾದನಂ ಏತತ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ತು ||

ನ ಪ್ರಲಯೇ ಸರ್ವಾಸತ್ತಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ತದಾ ಪದಾರ್ಥಸತ್ತಸ್ಯೈವ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಬಲೇನ
ಸಾಧಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಪರಸ್ಯ ಇಷ್ಟಂ ಅಪಿ ಪ್ರಲಯೇ ಸರ್ವಾಸತ್ತಾಪಾದನಂ

ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಪರಿತ್ಯಾಗ ರೂಪತ್ವಾತ್ ಭವೇದೇವ ಅನಿಷ್ಠಾಪಾದನಂ ಇತಿ ಭವಃ | ಕೋ ಅಸೌ
ಪ್ರಲಯೇ ಪದಾರ್ಥಸತ್ತ್ವಸಾಧನೇ ದೃಷ್ಟಾನ್ತ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಸತ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಏತೌ ಪ್ರಯೋಗೌ ಭವತಃ | ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನೋತ್ಪತ್ತಿ ಸತೋ ಭವಿತುಂ ಅರ್ಹತಿ | ಉತ್ಪತ್ತಿತ್ವಾತ್
ಘಟೋತ್ಪತ್ತಿವತ್ | ವಿಮತೋ ವಿನಾಶಃ ಸಶೇಷೋ ವಿನಾಶತ್ವಾತ್ ಘಟವಿನಾಶವದಿತಿ | ಏವಂ
ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶಯೋಃ ಸತ್ಪೂರ್ವಕತ್ವೇ ಸಶೇಷತ್ವೇ ಚ ಸಿದ್ಧೇ ಪ್ರಲಯೇ
ಪದಾರ್ಥಸತ್ತ್ವ ಮೇವ ಸಿದ್ಧಿತಿ ||

ಓಂ ಸ್ವಪಕ್ಷದೋಷಾಚ್ಚ ಓಂ || 11-146 ||

ದೃಷ್ಟಾನ್ತಾಭಾವಾದೇವ || 11 ||

ನ ತಾವತ್ ಪ್ರಲಯೇ ಸರ್ವಾಸತ್ತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಮ್ | ನಾಪಿ ಆಗಮೇನ | ತಸ್ಯ ಅಭಾವಾತ್ |
ಅನುಮಾನಂ ಅಪಿ ಕಿಂ ಪ್ರಲಯಃ ಸರ್ವಾಸತ್ತ್ವವಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪೇಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭವೇತ್
ಪರಮ್ಪರಯಾ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಪ್ರಲಯೇ ಸರ್ವಾಸತ್ತ್ವಪಕ್ಷೇ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಾಭಾವೇನ ಅನುಮಾನಸ್ಯ
ದುಷ್ಪತ್ವಾತ್ | ವ್ಯತಿರೇಕೇ ಅತಿಪ್ರಸಕ್ತಃ | ಏತೇನ ದ್ವಿತೀಯೋ ಅಪಿ ಪರಾಸ್ತಃ | ಅತಃ ಪ್ರಲಯೇ
ಸರ್ವಾಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ ತದುಭ್ಯುಪಗಮೋ ಅನಿಷ್ಠ ಇತಿ ಭಾವಃ

ಓಂ ತರ್ಕಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾದಪ್ಯನ್ಯಥಾಽನುಮೇಯಮಿತಿ

ಚೇದೇವಮಪ್ಯನಿರ್ಮೋಕ್ಷಪ್ರಸಕ್ತಃ ಓಂ || 12-147 ||

ಏತಾವಾನೇವ ತರ್ಕ ಇತಿ

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದುಕ್ತಾದನ್ಯಥಾಽನುಮೇಯಮಿತಿ ಚೇನ್ನ, ಏವಂ ಸತಿ
ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧೇಽಪಿ ಮೋಕ್ಷೇಽನ್ಯಥಾಽನುಮೇಯತ್ವಾದನಿರ್ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಕ್ತಃ | ಅತೋ
ಯಾವತ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಂ ತಾವದೇವಾಚ್ಛೇತರ್ಕವ್ಯಮ್ | ನಾತೋಽನ್ಯಚ್ಛಿಷ್ಯಮ್ |

‘ಯಾವದೇವ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಸಿದ್ಧಂ ತಾವದಹಾಪಯನ್ |

ಸ್ವೀಕುರ್ಯಾನ್ಮೈವ ಚಾನ್ಯತ್ರ ಶಿಷ್ಯಂ ಮಾನಮೃತೇ ಕ್ವಚಿತ್’ ಇತಿ ವಾಮನೇ || 12 ||

ತರ್ಕೇಣ ಸದಸತೋಃ ಕಾರಣತ್ವಸಾಧನಭಾಧನೇ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ
ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತರ್ಕ ಇತಿ ||

ಯತ್ ತರ್ಕಬಲೇನ ಸತಃ ಕಾರಣತ್ವಸಾಧನಂ ಅಸತಶ್ಚ ತದ್ಭಾಧನಂ ತದಯುಕ್ತಮ್ |
ಯದ್ಯತ್ತರ್ಕೇಣ ಸಾಧ್ಯತೇ ತಸ್ಮಾದುಕ್ತಾತ್ ತರ್ಕೇಣ ಸಾಧಿತಾತ್ ಅನ್ಯಥಾಪಿ ಪ್ರತಿತರ್ಕೇಣ
ಸಾಧಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವೇನ ತರ್ಕಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಪ್ರತಿತರ್ಕ ಏತಾವಾನೇವ
ಏತಾದ್ಯಶಂ ತರ್ಕಂ ಪ್ರತಿ ವಿರೋಧಿತಯಾ ವರ್ತತೇ ನ ಏತಾದ್ಯಶಂ ಇತಿ ನಿಯಾಮಕಮಸ್ಮಿ |

ಅತಃ ಸರ್ವಾನುಮಾನೇಷು ಪ್ರತಿತರ್ಕಸ್ಯ ಅನಿವಾರಣೀಯತ್ವೇನ ತೇಷಾಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ನ
ತದ್ವಲಾತ್ ಸತ್ಕಾರಣತ್ವಸಾಧನಾದಿ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಇತಿ
ತರ್ಕಸಿದ್ಧಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿತರ್ಕೇಣ ದೂಷಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತ ಇತಿ ವದನ್ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ಜಾಯತೇ | ಕಿಂ
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ತರ್ಕಸಿದ್ಧಂ ಪ್ರತಿತರ್ಕೇಣ ದೂಷಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ವಾ ಇತಿ |
ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ಯುಕ್ತ ಏವ | ಪ್ರಥಮೇ ಅಪಿ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ ಕಿಂ ಏವಂ ವಾದಿನೋ ಮತೇ ಮೋಕ್ಷೋ ಅಸ್ತಿ
ನ ವಾ ಇತಿ | ನ ಚೇತ್ ನಾಸೌ ವಾದೀ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಮನ್ತರೇಣ ಅಪಿ ಸಿದ್ಧೇಃ | ಅಸ್ತಿ
ಚೇತ್ ಕಿಂ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಂ ಪ್ಯಾಗಮನೈವ ಸಾಧ್ಯತೇ ಉತ ತರ್ಕೇಣ | ನಾದ್ಯಃ
ಅನಿರ್ಮೋಕ್ಷವಾದಿನಾ ಆಗಮ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾನಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಅತೋ ದ್ವಿತೀಯಪಕ್ಷ ಏವ
ಅಙ್ಗೇಕಾರ್ಯಃ | ತಥಾ ಚ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಸ್ಯ ಅಪಿ ತರ್ಕಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಪ್ರತಿತರ್ಕೇಣ ಬಾಧೇ ಸೋ ಅಪಿ
ಚಾರ್ವಾಕತರ್ಕೇಣ ಬಾಧಿತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ಮತಂ ವ್ಯರ್ಥಮೇವ ಭವೇತ್ | ನ ಚ ಪರಂ ಪ್ರತಿ
ಪ್ರತಿಪಾದನೋಪಾಯಾಭಾವೇ ಅಪಿ ಸ್ವಸ್ಯ ಆಗಮೇನ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನ
ಪ್ರಮೇಯೇ ಸ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಕೇವಲಾಗಮೇನ ಅನಧ್ಯವಸಾಯಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಸರ್ವತರ್ಕೇ
ಅಪಿ ಪ್ರತಿತರ್ಕಃ ಪ್ರಸರತಿ ಇತಿ ಅಙ್ಗೇಕಾರೇ ಅತಿಪ್ರಸಂಗಂ ಉಕ್ತಾ ವಿಪರ್ಯಯೇ ಪರ್ಯಾನಸಾನಂ
ದರ್ಶಯತಿ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯತ ಏವಂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತರ್ಕಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರತಿತರ್ಕೇಣ ಬಾಧಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಅತಿಪ್ರಸಂಗೋ ಅತಃ
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ಏವ ತರ್ಕೇಣ ಅಙ್ಗೇಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ನ ಶಕ್ಯಮ್ |
ಪ್ರಮಾಣಸಾಹಾಯ್ಯ ಯುಕ್ತಃ ಪ್ರತಿತರ್ಕೋ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕತರ್ಕಂ ಬಾಧತೇ ನ ತು ಅಪ್ರಮಾಣಿಕಃ
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಮ್ | ಅತ್ರ ಏತೌ ಪ್ರಯೋಗೌ ಭವತ ಇತ್ಯತ್ರ ಉಕ್ತತರ್ಕದ್ವಯಸ್ಯ ಪ್ರಲಯಃ
ಸರ್ವಾಸತ್ತವಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿರುದ್ಧ ತರ್ಕೌ ತು ಉಭಾವಪಿ ನ ಪ್ರಮಾಣಿಕೌ | ಪ್ರಕೃತತರ್ಕಶ್ಚ
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕೋ ನ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕೇನ ನಿಷೇದ್ಯಂ ಶಕ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಸಮ್ಮತಿಂ ಚ
ಆಹ || ಯಾವತ್ ಇತಿ || ಅನ್ಯತ್ರ ಅನ್ಯತ್ || 12 ||

ಓಂ ಏತೇನ ಶಿಷ್ಟಾಪರಿಗ್ರಹಾ ಅಪಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಃ ಓಂ || 13-148 ||

ಏತೇನ ದೃಷ್ಟಾಂತಭಾವೇನಾಭಾವೇನ ಚಾವಶಿಷ್ಟಾ ಅಪ್ಯಪರಿಗ್ರಹಾ ವಿರುದ್ಧಸಿದ್ಧಾಂತಾ
ಅಕರ್ತೃಕತ್ವಾಚೇತನಕರ್ತೃಕತ್ವಜೀವಕರ್ತೃಕತ್ವಾದಯೋಽಪಿ |

‘ಅಕಸ್ಮಾದ್ವಿದಮಾವಿರಾಸೀದಕಸ್ಮಾತ್ ತಿಷ್ಠತ್ಯಕಸ್ಮಾಲ್ಲಯಮಭ್ಯುಪೈತಿ’
‘ಪ್ರಧಾನಾದಿದಮುತ್ಪನ್ನಂ ಪ್ರಧಾನಮಧಿತಿಷ್ಠತಿ |
ಪ್ರಧಾನೇ ಲಯಮಭ್ಯೇತಿ ನ ಹ್ಯನ್ಯತ್ ಕಾರಣಂ ಮತಮ್’ ||

‘ಜೀವಾದ್ಭವನ್ತಿ ಭೂತಾನಿ ಜೀವೇ ತಿಷ್ಠನ್ತಚಿಕ್ಷುಲಾಃ |

ಜೀವೇ ತು ಲಯಮೃಚ್ಛನ್ತಿ ನ ಜೀವಾತ್ ಕಾರಣಂ ಪರಮ್’

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತಾ ನಿರಾಕೃತಾಃ | ಯಥಾ ದುಃಖಾದಿಷು

ಜೀವಸ್ಯಾಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಮೇವಮನೈಷ್ವಪೀತಿ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಃ | ಶ್ರುತಿಗತಿಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕತ್ವೇನ
ಪ್ರದರ್ಶಿತಾ | ಯತ್ರಾನ್ಯವಾಚಕತ್ವೇಽಪ್ಯವಿರೋಧಸ್ತತ್ರಾನ್ಯದಪ್ಯಮುಖ್ಯತಯೋಚ್ಯತೇ,
ಯತ್ರ ವಿರೋಧಸ್ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮವೋಚ್ಯತ ಇತಿ ನಿಯಮಃ || 13 ||

ಮಾಸ್ತು ಅಸತ್ಕಾರಣಂ ಜಗತಃ ತಥಾಪಿ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಂ
ನಿಷ್ಕಾರಣಂ ಅಚೇತನಕಾರಣಂ ಜೀವಕಾರಣಂ ವಾ ಕಾರ್ಯತ್ವಾತ್ ಕೂಲಪತನ ದಧ್ಯಾದಿವತ್
ಇತಿ ನಿಷ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿ ಸಾಧಕ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ನಿರ್ಮೂಲಯುಕ್ತೇಃ ಅಸಾಧಕತ್ವಮ್ |
‘ಅಕಸ್ಮಾತ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಮೂಲತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಏತೇನ ಇತಿ ||

ಸತ್ಕಾರಣತ್ವಾದೌ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವೇನ ನಿಷ್ಕಾರಣತ್ವಾದೌ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವೇನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಕೂಲಪತನಾದೀನಾಮಪಿ ನಿಷ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿಕಂ ನ ಸಮ್ಭವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ
ನಿಷ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿನಿರಾಸೇ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣ ಚಾರ್ವಾಕಸಾಂಖ್ಯ ನಿಷೇಧಸ್ಯ ಪೌನರುಕ್ಯಂ ಪ್ರಸಜ್ಜತ ಇತ್ಯತ
ಉಕ್ತಂ || ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತಾ ಇತಿ || ತೃತೀಯಾನುಪ್ರವೇಶಾದಿ ತು ಪೂರ್ವವತ್ ಪರಿಹರಣೀಯಮ್ |

ನನು ಅಸ್ತು ಸತ್ಕಾರಣತ್ವಾದೌ ಘಟಾದಿ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವೋ ನಿಷ್ಕಾರಣತ್ವಾದೌ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವಶ್ಚ
ತಥಾಪಿ ಕಥಂ ಅಜೀವಕರ್ತೃತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಃ ಕಥಂ ಚ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವೋ
ಘಟಾದೀನಾಂ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವದರ್ಶನಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಥಾ ಇತಿ ||

ದುಃಖಾದಿಕಾರ್ಯೇಷು ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಾವೇನ ಅಜೀವಕರ್ತೃತ್ವೇ ಅಸ್ತಿ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಃ ಏವಂ
ಅಯೇಷು ಅಪಿ ಕಾರ್ಯೇಷು ತತ್ ಸಾಧ್ಯಮ್ | ತತಶ್ಚ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಭಾವ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಘಟಾದೀನಾಂ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಾಭಾವೇ ನ ಚೇತನಕರ್ತೃತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾನ್ತೋ
ಅಚೇತನಕರ್ತೃಕತ್ವ ನಿಷೇಧಾರ್ಥಂ ಇತ್ಯತೋ ಅಕರ್ತೃತ್ವಂ ಇತಿ ಅನುಕ್ತಾ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ
ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ನನು ಏವಂ ಚೇತ್ ಅಸತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಕಾ ಗತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶ್ರುತಿ
ಇತಿ ||

ಶ್ರುತೀನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕತವೇ ಅಪಿ ಅಸದಾದಿವಾಚಕತ್ವೇನ ಅಮುಖ್ಯತಯಾ ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತ
ಏವ ಅತಃ ತದ್ವಿರೋಧ ಇತ್ತ ಆಹ || ಯತ್ರ ಇತಿ ||

ಅತೋ ಯುಕ್ಯಾದೇಃ ಆಭಾಸತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಕತ್ವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 13 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಅಸದಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಓಂ ಭೋಕ್ತೃಪತ್ರೇರವಿಭಾಗಶ್ಚೇತ್ ಸ್ಯಾಲ್ಲೋಕವತ್ ಓಂ || 14-149 ||

‘ಕರ್ಮಾಣಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಯಶ್ಚ ಆತ್ಮಾ ಪರೇಽವ್ಯಯೇ ಸರ್ವ ಏಕೀಭವನ್ತಿ’

ಇತಿ ಮುಕ್ತಜೀವಸ್ಯ ಪರಾಪತ್ತಿರುಚ್ಯತೇ | ಅತಸ್ತಯೋರವಿಭಾಗಃ | ಅತಃ ಪೂರ್ವಮಪಿ
ಸ ಏವ | ನ ಹನ್ಯಸ್ಯಾನ್ಯತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಸ್ಯಾಲ್ಲೋಕವತ್ | ಯಥಾ ಲೋಕೇ
ಉದಕೇ ಉದಕಾಂತರಸ್ಯೈಕೀಭಾವವ್ಯವಹಾರೇಽಪ್ಯಂತರ್ಭೇದೋಽಸ್ಯೇವ, ಏವಂ
ಸ್ಯಾದತ್ರಾಪಿ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ

‘ಯಥೋದಕಂ ಶುದ್ಧೇ ಶುದ್ಧಮಾಸಿಕ್ತಂ ತಾದೃಗೇವ ಭವತಿ’ ಇತಿ |

ಸ್ಮಾನ್ತೇ ಚ -

‘ಉದಕಂ ತೂದಕೇ ಸಿಕ್ತಂ ಮಿಶ್ರಮೇವ ಯಥಾ ಭವೇತ್ |

ನ ಚೈತದೇವ ಭವತಿ ಯತೋ ವೃದ್ಧಿಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ ||

ಏವಮೇವ ಹಿ ಜೀವೋಽಪಿ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನಾ |

ಪ್ರಾಪ್ತೋಽಪಿ ನಾಸೌ ಭವತಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾದಿವಿಶೇಷಣಾತ್’ ಇತಿ |

‘ಬ್ರಹ್ಮೇಶಾನಾದಿಭಿರ್ದೇವೈರ್ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ನೈವ ಶಕ್ಯತೇ |

ತದ್ಯತ್ಸ್ವಭಾವಃ ಕೈವಲ್ಯಂ ಸ ಭವಾನ್ ಕೇವಲೋ ಹರೇ’ ಇತಿ ಚ |

‘ನ ತೇ ಮಹಿತ್ವಮನ್ವಶ್ನುವನ್ತಿ’ನ ತೇ ವಿಷ್ಣೋ ಜಾಯಮಾನೋ ನ ಜಾತಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ
ಚ ಫಲತ್ವೇಽಪಿ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೇಽಂತರ್ಭಾವಾದತ್ಪ್ರೋಕ್ತಮ್ || 14 ||

ಅತ್ರ ಪುನಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದೌ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಸ್ಯ ಪರಿಹ್ರಿಯಮಾಣತ್ವಾತ್ ಅಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಪೂರ್ವಂ ಅಭಿಹಿತಂ ತಸ್ಯ ಚ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವೇ
ಲಕ್ಷಣಂ ಅಸಮ್ಯವಿ ಸ್ಯಾತ್ ಅತೋ ಅಸೌ ನಿರಾಕರಣೀಯ ಏವ | ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ವಿಷಯಃ
| ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ವಾದವಿವಾದಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತದುಪನ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ ತಾವತ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಭೋಕ್ತೃ ಪತ್ರೇಃ ಇತಿ ||

ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಜೀವಾಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಜೀವಾಭಿನ್ನಸ್ಯ ಜಗತ್
ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಜೀವಾಭೇದೋ ಹಿ ಉಭಯಗತ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗೇನ,

ಜೀವಸ್ಯ ಈಶ್ವರ ಸಾಲಕ್ಷಣ್ಯಗ್ರಹಣೇನ, ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜೀವಸಾಲಕ್ಷಣ್ಯ ಗ್ರಹಣೇನ ವಾ ಸಮ್ಭವತಿ |
ನರ್ವಥಾ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿ ಈಶ್ವರೈಕನಿಷ್ಠಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ತಸ್ಯ ಜೀವಾಭೇದ ಏವ ಕುತ ಇತಿ
ಚೇತ್ | ಕರ್ಮಾಣಿ ವಿಜ್ಞಾನಮಯಶ್ಯ ಆತ್ಮಾ ಇತ್ಯಾದೌ ಮುಕ್ತಜೀವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ
ಶ್ರೂಯತೇ | ಕಿಂ ಚ ಅತಃ | ತೇನೈವ ಹೇತುನಾ ಮುಕ್ತೇಶ್ವರಯೋಃ ಅಭೇದಸಿದ್ಧಿ | ಯೋ ಯಥಾ
ಶ್ರೂಯತೇ ಸ ತಥಾ ಇತಿ ವ್ಯಾಪ್ತೇಃ | ಮುಕ್ತಜೀವಾಭಿನ್ನಸ್ಯಾಪಿ ಕಥಂತ್ ಚಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ
ನಿರ್ವೋಧಂ ಶಕ್ಯಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ || ಮುಕ್ತೌ ಐಕ್ಯೇ ಸಂಸಾರೇ ಅಪಿ ಐಕ್ಯಸ್ಯ ಆವಸ್ಯಕತ್ವಾತ್ | ನ
ಹಿ ಭಿನ್ನಂ ಅಭಿನ್ನತಾಂ ಯಾತಿ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಅತೋ ಜೀವಾಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ
ಪರಮರಾಧತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿ ಅನುಪಪನ್ನಂ ಇತಿ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಬಾವಃ |
ನಇ ಧ್ಯಾಹರಣೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ || ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ನ ಇತಿ ||

ಜೀವೇಶಯೋಃ ಅಭೇದಾಭಾವಾತ್ ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದಿ ವಿರುದ್ಧಂ ಐಕ್ಯೇನ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಮುಕ್ತಜೀವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾಭಿನ್ನತ್ವೇನ ತತ್ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಏಕೀಭೂತತ್ವೇನ
ಉಕ್ತ ಜಲೇ ಅಲ್ಪಭೇದದರ್ಶನೇನ ವ್ಯಭಿಚಾರಾತ್ | ಐಕ್ಯೋಕ್ತಿನ್ನು ಸ್ಥಾನೈಕ್ಯಾದಿ ಆಲಮ್ಬನತ್ವೇನ
ಚಲೈಕೀಭಾವೋಕ್ತಿವತ್ ಉಪಚಾರಿತಾ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಶ್ರುತೇಃ ಸ್ವಾತಂತ್ಯೇಣ
ಉಪಚರಿತಾರ್ಥತ್ವಕಲ್ಪನಂ ಕಿನ್ನು ಶ್ರುತ್ಯಾಪಿ ಉಕ್ತಂ ಇತ್ಯಾಹ || ತಥಾ ಚ ಇತಿ ||

‘ಏವಂ ಮುನೇಃ ವಿಜಾನತ ಆತ್ಮಾ ಭವತಿ ಗೌತಮ | ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇಷಃ | ಏತೇನ ಬಾಧಕಂ ವಿನಾ
ಉಪಚಾರ ಕಲ್ಪನಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಏತದಪಿ ಪರಾಸ್ತಮ್ | ‘ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ
ಸಾಮಯಮುಪೈತಿ ಪರಾತ್ಪರಂ ಪುರುಷಮಪೈತಿ ದಿವ್ಯಂ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಸನ್ನಿಹತವಾಕ್ಯವಿರೋಧಾತ್
ಚ | ಚಲಯೋರಪಿ ಐಕ್ಯಾತ್ ನ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಇತ್ಯತ ಆಹ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿ ಚ ಆಹ || ಸ್ವಾನ್ದೇ ಚ
ಇತಿ ||

ವರ್ತಮಾನನೇಧಾತ್ ಸ್ಯಾತ್ ಉತ್ತರತ್ರ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಇತಿ || ನನು ಮುಕ್ತೇಶ್ವರಯೋಃ
ಭೇದಸಮರ್ಥನಂ ಫಲಾಧ್ಯಾಯಸಂಘತಂ ಅತೋ ನ ಏತತ್ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ ಕಿನ್ನು
ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಪಂಚಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕತ್ವೇ ವಿಷಯಸ್ಯ ವಿಷಯಿತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಚ
ವಿಷಯವಿಭಾಗೋ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಸಮುದ್ರಾತ್ಮನಾಮಪಿ ಫೇನತರಂಜಾದೀನಾಂ
ವಿಭಾಗವತ್ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತಿ ಅತ್ರ ನಿರಸ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಫಲತ್ವೇ ಅಪಿ ಇತಿ ||

ಏತದಧಿಕರಣಸ್ಯ ಫಲಾಧ್ಯಾಯಸಂಘತತ್ವೇ ಅಪಿ ಅತ್ರ ನ ಅಸಂಘತಿಃ ಯೇನ ಅನ್ಯರ್ಥಕಲ್ಪನಮ್ |
ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಪರಿಹಾರೇ ಅಪಿ ಅನ್ತರ್ಭಾವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಭಯಾನ್ತರ್ಗತಸ್ಯ
ಏಕತ್ರ ಅಪಿ ಅನುಕ್ತಿಪ್ರಸಂಘ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅರ್ಥಾನ್ತರಂ ತು ಪ್ರಪಂಚಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕತ್ವನಿರಾಸೇನ
ನಿರಸ್ತಮ್ | ಭೋಕ್ತೃತ್ವಾಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಪ್ರಧಾನನಿರ್ದೇಶಾಭಾವಾತ್ ಚ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ

ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾದೌ ಯುಕ್ತಿ ವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್ ಉಪಪನ್ನಂ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 14
|| ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಭೋಕ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಓಂ ತದನನ್ಯತ್ವಮಾರಮ್ಭಣಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 15-150 ||

ಸ್ವತನ್ತ್ರ ಬಹುಸಾಧನಾ ಸೃಷ್ಟಿಲೋಕೇ ದೃಷ್ಟಾ | ನೈವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ |
ಸ್ವರೂಪಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದೇವ ತಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಃ |

'ಕಿಂ ಸ್ವಿದಾಸೀದಧಿಷ್ಠಾನಮಾರಮ್ಭಣಂ ಕತಮತ್ಸಿ ತ್ವಥಾಽಽಸೀತ್'

ಇತಿ ಹ್ಯಾಕ್ಷೇಪಃ | ಅಧಿಷ್ಠಾನಾದ್ಯನುಕ್ತೇಃ | ಆದಿಶಬ್ದಾದ್ಯುಕ್ತಿಭಿಶ್ಚ |

'ಪರತನ್ತ್ರೋ ಹ್ಯಪೇಕ್ಷೇತ ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಕಿಮಪೇಕ್ಷ್ಯತೇ |

ಸಾಧನಾನಾಂ ಸಾಧನತ್ವಂ ಯತಃ ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಸಾಧನೈಃ' ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃ || 15 ||

ಅತ್ರ ಹರೇಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರೇಣ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸರ್ಗತಿಃ| ವಿಷ್ಣುಃ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ
ಸ್ವಾತನ್ತ್ರಸಾಧನಾನಪೇಕ್ಷಯೇ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಪ್ರಾಪ್ತೌ ನ ಸರ್ವಗುಣತ್ವವಂ ತೇನ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ
ಅಸೌ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯ ಏವ | ತತ್ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಸಾಪೇಕ್ಷಂ
ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂಶಯಃ| ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಃ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಂ ಚ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ |
ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಸಾಪೇಕ್ಷಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಾ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಕರ್ತೃವಯತಿರಿಕ್ತ ಸ್ವತನ್ತ್ರ
ಸಾಧನಸಾಪೇಕ್ಷಾ ಸೃಷ್ಟಿತ್ವಾತ್ ಘಟಾದಿಸೃಷ್ಟಿವತ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ
ತದ್ವಿರೋಧಾತ್ |

ಘಟಸೃಷ್ಟೌ ಮೃದಾದೀನಿ ಖಲು ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಾನಾನಿ | ತಾನಿ ವಿನಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ |
ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಸಾಪೇಕ್ಷಮೇವ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತೃ ಇತಿ ನ ತಸ್ಯ
ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವೇನ ಸರ್ವಗುಣ ಪೂರ್ಣತ್ವಸಿದ್ಧಿರಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವಾಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದನನ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಘಟಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರ ಬಹುಸಾಧನಸಾಪೇಕ್ಷಾ ದೃಷ್ಟಾ ತಥಾಪಿ ನ ಏತದ್ ದೃಷ್ಟಾನೇನ
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಃ ತಥಾ ಕಲ್ಯಾ ಕಿಂ ತು ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಸ್ಯ ತದನ್ಯತ್ವಮ್ | ಕಿಂ ಉಕ್ತಂ
ಭವತಿ |

ಸ್ವರೂಪಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದೇವ ತಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಃ| ಕುತಃ | ಯತಃ ಕಿಂಸ್ವಿದಿತಿ ಶ್ರುತೌ ಅಧಿಷ್ಠಾನಾದಿ
ಸಾಧನಾದಿ ಆಕ್ಷೇಪಃ ಕ್ರಿಯತೇ | ಆಕ್ಷೇಪಸ್ಯ ವಿಪರ್ಯಯೇ ಪರ್ಯಾವಸಾನಾತ್ | ಅನುಮಾನಂ

ತು ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಾತ್ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಭಾವಃ | ಈಶ್ವರಸೃಷ್ಟೇಃ

ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಮಾತ್ರ ಸಾಧನೇ ಸಿದ್ಧಸಾಧನತಾ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ಬಹು ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ಹರಿಃ ಯತೋ ಯೇನ ಅಧಿಷ್ಠಾನಾದಿನಾ ಭೂಮಿಂ ದ್ಯಾಂ ಚ ಜನಯನ್ ಜನಯಿತಾ
ವಿಶೇಷೇಣ ಬಭೂವ | ಯೇನ ಚ ಮಹಿಮ್ನಾ ವಿಶ್ವತಃ ಚಕ್ಷುಃ ಆವೃಣೋತ್ ತದ್ ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ಕಿಂ
ಆಸೀತ್ | ಆರಭ್ಯತೇ ಅನೇನ ಇತಿ ಆರಮ್ಭಣಂ ಸಾಧನಂ ವಾ ಕತಮದಾಸೀತ್ | ಕಥಂ ರೂಪಂ
ಚ ಆಸೀತ್ | ನ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಥಮಂ ಅಪಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಪ್ರಶ್ನಾಕ್ಷೇಪಯೋಃ ಸಮತ್ವಾತ್
ಪ್ರಶ್ನೋ ಅಯಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಧಿಷ್ಠಾನಾತ್ ಇತಿ ||

ಪ್ರಶ್ನಃ ಚೇತ್ ಪರಿಹಾರೇ ವಕ್ತವ್ಯಃ || ಕಿಂ ಸ್ವಿದ್ಧಿಮಸ್ಯ ಭೇಷಜಂ ಇತ್ಯಾದಿವತ್ | ಅತ್ರ ಪರಿಹಾರಾಯ
ಅಧಿಷ್ಠಾನಾದಿ ಅನುಕ್ತೇಃ ನ ಅಯಂ ಪ್ರಶ್ನಃ ಕಿಂ ತು ಆಕ್ಷೇಪ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯಕ್ತಿವಿರುದ್ಧಂ ಚ ಅನುಮಾನಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಆದಿ ಇತಿ || ತ್ರ ಅಪರತನ್ತ್ರತ್ವಾತ್
ಸ್ವತನ್ತ್ರತ್ವಾತ್ ಸಾಧನಸತ್ತಾಪ್ರದತ್ವಾತ್ ಇತಿ ವ್ಯತಿರೇಕಿಹೇತುತ್ರಯಂ ಸೂಚಿತಂ ಭವತಿ || 15 ||

ಓಂ ಭಾವೇ ಚೋಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ || 16-151 ||

ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣೈರುಪಲಭ್ಯೇತ |

‘ಅನುಕ್ತಂ ಪಞ್ಚಭಿರ್ವೈದ್ಯೈರ್ನ ವಸ್ತುಸ್ತಿ ಕುತಶ್ಚನ |
ಅತೋ ವೇದತ್ವಮೇತೇಷಾಂ ಯತಸ್ತೇ ಸರ್ವವೇದಕಾಃ’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ದೇ || 16 ||

ಯುಕ್ತನ್ತರೇಣ ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಂ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಭಾವೇ ಚ ಇತಿ ||
ಯದಿ ಭಗವತ್ಸೃಷ್ಟೌ ತದತಿರಿಕ್ತಂ ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನಂ ಅಸ್ತಿ ತರ್ಹಿ ವೇದಾದಿಪ್ರಮಾಣೈಃ ಉಪಲಭ್ಯೇತ
ನ ಚ ಉಪಲಭ್ಯತೇ || ಅತೋ ನ ಅಸ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರಮಾಣಾನುಪಲಭ್ಯಮಪಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನುಕ್ತಂ ಇತಿ || ಭಗವತ್ ಗುಣಾದಿಕಂ ಚ ಸಾಮಾನ್ಯತ ತದುಕ್ತಮೇವ ಇತಿ
ಅದೋಷಃ || 16 ||

‘ಅದ್ವ್ಯಃ ಸಮ್ಭೂತಃ ಪೃಥಿವ್ಯೈರಸಾಚ್ಚ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸಾಧನಾನ್ತರಪ್ರತೀತೇಃ
ಕಥಮನುಪಲಭಿರಿತ್ಯತ ಆಹ |

ಓಂ ಸತ್ತ್ವಾಚ್ಚಾವರಸ್ಯ ಓಂ || 17-152 ||

ಅವರಸ್ಯ ತದಧೀನಸ್ಯ ಸಾಧನಸ್ಯ ಸತ್ತಾತ್ |

‘ಕಾಲ ಆಸೀತ್ ಪುರುಷ ಆಸೀತ್ ಪರಮ ಆಸೀತ್ ತದ್ಯದಾಸೀತ್
ತದಾವೃತಮಾಸೀತ್ ತತಧೀನಮಾಸೀದಥ ಹ್ಯೇಕ ಏವ ಪರಮ ಆಸೀದ್ಯಸ್ಯೈತದಾಸೀನ್ನ
ಹ್ಯೇತದಾಸೀತ್’ ಇತಿ ಹಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತಿಃ || 17 ||

ನನು ಅಧ್ಯಃ ಸಮ್ಯುತ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ 'ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಮವಷ್ಟಭ್ಯ ವಿಸೃಜಾಮಿ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತೌ ಚ
ಭಗವದಿತರಸ್ವತನ್ವಸಾಧನಪ್ರತೀತೇಃ ನ ತದನುಪಲಭಿಃ ಇತ್ಯಶ್ಚ್ಯ ತತ್ತರಿಹಾರತ್ವೇನ
ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಧ್ಯಃ ಇತಿ ||

ನಾತ್ರ ಸ್ವತನ್ವಸಾಧನಮುಚ್ಯತೇ ಕಿಂ ತು ಭಗವದಧೀನಮೇವ | ತದಧೀನಸಾಧನಸ್ಯ
ಸತ್ತಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ ನ ಯುಕ್ತವಿರೋಧ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ ಪುರುಷಾಖ್ಯೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋ
ವಿಶ್ವಕರ್ಮಣೋ ಹರೇಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಅಬಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷಿತಭೂತೈ ರನೋಪಲಕ್ಷಿತತನ್ಮಾತ್ರಾಭಿಶ್ಚ
ಉತ್ಪನ್ನಃ| ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಅಧಿಕತ್ವೇನ ಸಮವರ್ತತ | ತಸ್ಯ ತತ್ಪುರುಷಸ್ಯ ಅಗ್ರತ ಏವ ಜಾತಂ
ವಿಶ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಾಖ್ಯಂ ರೂಪಂ ತ್ವಷ್ಟಾ ಭಗಾವಾನ್ ಧಾರಯನ್ ವರ್ತತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ನನು
ಸಾಧನಮಾತ್ರಮತ್ರ ಪ್ರತೀಯತೇ ನ ತು ತದಧೀನಂ ಇತಿ ತಚ್ಚ ಲೋಕಾನುಸಾರಾತ್
ಸ್ವತನ್ವಮೋ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಜ || ಕಾಲ ಇತಿ ||

ಯಸ್ಮಾತ್ ತದಾ ಯದಾಸೀತ್ ತತ್ ಭಗವದಧೀನಮಾಸೀತ್ ತಸ್ಮಾದೇಕ ಏವ ಪರಮ ಆಸೀತ್
ಇತ್ಯಚ್ಯತೇ || ಕೀದೃಶೋ ಅಸೌ ಯಸ್ಯ ಸಖಾಶಾತ್ ಏತದಾಸೀತ್ || ಕುತಃ || ನ ಹಿ ಏತತ್
ಪೂರ್ವಮಾಸೀತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಾಧನಾದಿ ಆಕ್ಷೇಪ ತತ್ಸದ್ಭಾವೋಕ್ತಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತಿಶ್ಚ ಅಸ್ಯ
ಸಮಾಧಾನಮ್ || 17 ||

ಓಂ ಅಸದ್ವ್ಯಪದೇಶಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಧರ್ಮಾಂತರೇಣ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್ ಓಂ

|| 18-153 ||

'ನಾಸದಾಸೀನ್ನೋ ಸದಾಸೀತ್' ಇತಿ ಸರ್ವಸ್ಯಾಸತ್ತ ವ್ಯಪದೇಶಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ |
ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಪಾರತನ್ತ್ಯಾದಿಧರ್ಮಾಂತರೇಣ ಹಿ ತದುಚ್ಯತೇ | 'ತಮ ಆಸೀತ್' ಇತಿ
ವಾಕ್ಯಶೇಷಾತ್ | ನ ಚಾನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ |

'ಅಜೇ ಹ್ಯೇಕೋ ಜುಷಮಾಣೋಽನುಶೇತೇ ಜಹಾತ್ಯೇನಾಂ
ಭುಕ್ತಭೋಗಾಮಜೋಽನ್ಯಃ'|

'ಅನಾದ್ಯನಂತಂ ಜಗದೇತದೀದೃಕ್ ಪ್ರವರ್ತತೇ ನಾತ್ರ ವಿಚಾರ್ಯಮಸ್ತಿ |

ನ ಚಾನ್ಯಥಾ ಕ್ವಾಽಪಿ ಚ ಕಸ್ಯ ಚೇದಮಭೂತ್ ಪುರಾ ನಾಪಿ ತಥಾ ಭವಿಷ್ಯತ್' ||

'ಅಸತ್ಯಮಪ್ರತಿಷ್ಠಂ ತೇ ಜಗದಾಹುರನೀಶ್ವರಮ್'|

'ಅಸತ್ಯಮಾಹುರ್ಜಗದೇತದಜ್ಞಾಃ ಶಕ್ತಿಂ ಹರೇರ್ಯೇ ನ ವಿದುಃಪರಾಂ ಹಿ'

'ಯಃ ಸತ್ಯರೂಪಂ ಜಗದೇತದೀದೃಕ್ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ತ್ವಭೂತ್ ಸತ್ಯಕರ್ಮಾ ಮಹಾತ್ಮಾ'|

'ಅಥೈನಮಾಹುಃ ಸತ್ಯಕರ್ಮೇತಿ, ಸತ್ಯಂ ಹ್ಯೇವೇದಂ ವಿಶ್ವಮಸೌ ಸೃಜತೇ|

ಅಥೈನಮಾರ್ಹುನಿತ್ಯಕರ್ಮೇತಿ ನಿತ್ಯಂ ಹ್ಯೇವಾಸೌ ಕುರುತೇ|

‘ಯಚ್ಚಿಕೇತ ಸತ್ಯಮಿತ್ ತನ್ನ ಮೋಘಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿಭ್ಯಃ |
‘ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧೇ ತು ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಯತ್ರ ಯುಕ್ತತಾ|
ತಥೈವಾರ್ಥ ಪರಿಜ್ಞೇಯೋ ನಾವಾಕ್ಯಾ ಯುಕ್ತಿರಿಷ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ |
‘ವಿರುದ್ಧವತ್ ಪ್ರೀತೀಯನ್ತ ಆಗಮಾ ಯತ್ರ ವೈ ಮಿಥಃ |
ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾನುಸಾರೇಣ ತೇಷಾಮರ್ಥೋಽನ್ವವೇಕ್ಷ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಚ |
‘ಈಶೋಽನೀಶೋ ಜಗನ್ನಿಧ್ಯಾ ನ ಪೂಜ್ಯೋ ಗುರುರಿತ್ಯಪಿ |
ಇತ್ಯಾದಿವದ್ವಿರುದ್ಧಾನಿ ವಚನಾನ್ಯಥ ಯುಕ್ತಯಃ |
ಪ್ರಮಾಣೈರ್ಬಹುಭಿರ್ಜ್ಞೇಯಾ ಆಭಾಸಾ ಇತಿ ವೈದಿಕೈಃ ||
ವೇದವೇದಾನುಸಾರೇಷು ವಿರೋಧೇಽನ್ಯಾರ್ಥಕಲ್ಪನಾ |
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ತು ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ ವಿಪ್ರಲಮ್ಬೋಽಥವಾ ಭ್ರಮಃ’ ಇತಿ ಭಾಗವತ ತನ್ತ್ರೇ |
‘ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಯುಕ್ತೋಽನುಭವಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ತೂತ್ತಮಂ ಮತಮ್ |
ಮಧ್ಯಮಂ ತ್ವಾಗಮೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಥಮಂ ಸ್ಮೃತಮ್ ||
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯೋರಾಗಮಯೋರ್ವಿರೋಧೇ ನಿಶ್ಚಯಾಯ ತು |
ಅನುಮಾದ್ಯಾ ನ ಸ್ವತನ್ತ್ರಾಃ ಪ್ರಮಾಣಪದವೀಂ ಯಯುಃ’
ಇತಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮತನ್ತ್ರೇ || 18 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ಅಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಸತ್
ಇತಿ || ಸಾಧನಾನ್ತರಸತ್ತ್ವಮಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ತಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಂ ಯದುದಿತಂ ನ ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ |
‘ನಾಸದಾಸೀತ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಪ್ರಲಯೇ ಸರ್ವಸ್ಯ ಅಸತ್ತ್ವವ್ಯಪದೇಶಾತ್ || ಸಾಧನಾನ್ತರಸ್ಯೈವ
ಅಭಾವೇ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಧೀನತಾ ವರ್ಣನಂ ತು ಸುತರಾಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತದಾನೀಂ
ಪ್ರಲಯೇ ಪಞ್ಚಭೂತಾನಿ ನಾಸುಃ | ಗುಣತ್ರಯಂ ಯತ್ ಚ ಪರಂ ವ್ಯೋಮಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಮೃತ್ಯುಃ
ಅಮೃತಂ ದಿವಾರಾತ್ರಯೋಶ್ಚ ಪ್ರಭಾವೋ ನ ಆಸೀತ್ | ಏತದಭಾವಾತ್ ಕಿಂ ಕುತ್ರ ಕಸ್ಯ
ಸುಖಾರ್ಥಂ ಅವೃಣೋತ್ | ನ ಕಿಮಪಿ | ಯತ್ ಚೇತನಪ್ರಕೃತಿರೂಪಂ ಅಮ್ಯಃ ತದಪಿ ಆಸೀತ್ ಕಿಂ
ನೈವ ಆಸೀತ್ | ಕಿಂ ತು ನಿವಾತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಏಕಮೇವ ಸ್ವನಾಮಧ್ಯೇನ ಅಚೇಷ್ಟತ ನ ತು ತನ್ಮಾತ್
ಅನ್ಯತ್ ಪರಮಂ ಆಸ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||
ಭವೇದೇತದ್ ಯದಿ ತಸ್ಯಾಂ ಶ್ರುತೌ ಸಾಧನಾನಾಂ ಸ್ವರೂಪಾಸತ್ತಾ ಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಅಸತ್ತ್ವ
ವ್ಯಪದೇಶೋ ಭವೇತ್ | ನ ಏತದಸ್ತಿ | ಸಾಧನಾನಾಂ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವ ಪರತನ್ತ್ರತ್ವ ಅಧಮತ್ವ
ವಿಕೃತರೂಪ ವನಾಶಾದಿ ಧರ್ಮಾನ್ತರ ಅಪೋಕ್ಷಯಾ ಅಸತ್ತ್ವಸ್ಯ ವ್ಯಪದಿಷ್ಟಾತ್ | ಅವ್ಯಕ್ತಾದೌ
ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಸ್ಯ ಲೋಕೇ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಸ್ವರೂಪಸತ್ತಾ ಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಅಸತ್ತ್ವೋಕ್ತಿಃ

ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ | ವಾಕ್ಯಶೇಷೇ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ಸತ್ತ ಶ್ರವಣಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ಯತ್ತಮೋ
ಅಪರಿಮಿತಂ ಸಲಿಲಂ ಭೂತ್ವಾ ಆಸೀತ್ ಪ್ರಕೃತಾಖ್ಯಂ ತೇನ ಇದಂ ಸರ್ವ ಗೂಹಿತಂ ಆಸೀತ್
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅನ್ಯಥಾ ತಸ್ಮಾದ್ಧಾನ್ಯನ್ನ ಪರಃ ಕಿಂನಾನಾ ಇತಿ ಪರಶಬ್ದವೈಯರ್ಥಮ್ | ಅಥ
ಪರಕೃತ ಅಪವ್ಯಾಖ್ಯಾ ನಿರಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಅತೀತ ಅಧಿಕರಣೇ ವ್ಯವಹಾರಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಭಾಗೋ ನಿರೂಪಿತಃ |
ಇದಾನೀಂ ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕೀಂ ದಶಾಂ ಅವಲಮ್ಬ್ಯ ಚೇತನಾಚೇತನಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ಯತ್ವಂ
ಉಚ್ಯತೇ | ವಾಚಾರಮ್ಭುಣಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಪಂಚಸ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ಯತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಕೇವಲಂ ಚೇತನಾನಾಂ ಅಚೇತನಾನಾಂ
ಚ ಅನನ್ಯತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ | ಕಿಂ ತು ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಂ ಚ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಅಜೋ ಹಿ
ಇತಿ ||

ರಜಸ್ಸತ್ತತಮೋಗುಣಾತ್ಮಿಕಾಂ ಸ್ವಸದೃಶಮಹದಾದಿಕಾರ್ಯಾಣಿ ಜನಯತೀಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ
ಸೇವಮಾನಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಜೀವೋ ಅನುವರ್ತತೇ | ಕಶ್ಚಿದಸ್ಯಾಂ ಭೋಗಾನ್ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಜಹಾತಿ ಇತಿ
ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತಯೋಃ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದಃ ಶ್ರುಯತೇ |

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೋ ಅಪಿ ಮುಕ್ತ ಉಚ್ಯತೇ | ಅಚೇತನಪ್ರಪಂಚಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ಯತ್ವಂ ನಾಮ
ಬಾಧಿತತ್ವಂ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ಪರಸ್ಯ ತತ್ ಚ ಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಅನಾದಿ ಇತಿ ||

ನಿತ್ಯಂ ಅಬಾಧ್ಯಂ ಜೀವೋ ನ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಭಿದ್ಯತೇ ಚೇತನತ್ವಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮತ್ || ಪ್ರಪಂಚೋ
ಬಾಧ್ಯೋ ದೃಶ್ಯತ್ವಾತ್ ಶುಕ್ತಿರಜತವತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಯುಕ್ತಿಸಿದ್ಧಾವಾತ್ ಕಥಂ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪರಸ್ಪರ ಇತಿ || ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ವಿರೋಧ ಏವ
ಏಕವಾಕ್ಯಾನುಸಾರಿಯುಕ್ತಿಸಿದ್ಧಾರ್ಥೋ ಗ್ರಾಹ್ಯೋ ನ ಕೇವಲ ಯುಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸನ್ನು ತರ್ಹಿ ವಾಚಾರಮ್ಭುಣಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಯಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಅತ್ರ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ವಿರುದ್ಧವತ್ ಇತಿ || ನ ಏತಾಭಿಃ ಶ್ರುತಿಭಿಃ ಅನನ್ಯತ್ವಂ ಸಿದ್ಧತಿ ಉದಾಹೃತಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ನ
ಚ ತರ್ಹಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಾತ್ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ವಿರೋಧೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಸಾರೇಣ ತ್ವವಿರುದ್ಧ
ಅನನ್ಯತ್ವಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏತೇನ ಶ್ರುತಿಯುಕ್ತಿಭ್ಯಾಂ ಅನನ್ಯತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ
ಇತಿ ಅಪಾಸ್ತಮ್ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ತತೋಽಪಿ ಬಲವತ್ತವಾದ್ ಯುಕ್ತೀನಾಂ ಆಭಾಸತ್ವಾಚ್ಚ ದ್ರಷ್ಟುಂ
ಇತಿ ಪ್ರಬಲಬಹುಪ್ರಮಾಣ ದರ್ಶನಂ ವಾ |

ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಚ ಪ್ರಪಂಚಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಅಪಿ ಅನ್ಯಾರ್ಥರ್ಣಾನಾಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ ||
ಈಶ ಇತಿ ||

ಆಭಾಸತ್ವಮೇವ ವಿಭಜ್ಯ ಆಹ || ವೇದ ಇತಿ || ವೇದಾದೇಃ ತದರ್ಥ ಏವ ಆಭಾಸತ್ವಂ ಅನ್ಯಾರ್ಥ
ಕಲ್ಪನಾ ತು ಕರ್ವ್ಯಾ ಏವ | ತದಿತರೇಷಾಂ ವಿಪ್ರಲಕ್ಷ್ಯೋ ಅಥಾವಾ ಭ್ರಮಃ ಕಾರಣಂ
ಕಲ್ಪನೀಯಮ್ |

ನನು ಪ್ರಮಾಣತ್ವಾವಿಶೇಷಾತ್ ಕುತೋ ನ ಯುಕ್ತೇಃ ಅರ್ಥಸಾಧಕತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ
ಇತಿ || ತದನುಕೂಲಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಅರ್ತವಿಷಯತ್ವಾತ್ || ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಂ ಉತ್ತಮಂ
ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ಆಗಮಸ್ಯ ತತ್ಸಾಧನಭೂತಸ್ಯ ಸರ್ವವಿಷಯತ್ವಾತ್ ಮಧ್ಯಮತ್ವಮ್ | ಪ್ರತ್ಯಸ್ಯ
ಅನುಪ್ರಮಾಣಸ್ಯ ಅಸರ್ವವಿಷಯಸ್ಯ ಅವರತ್ವಮ್ | ಅನುಪ್ರಮಾಣಂ ಅನುಮಾನಂ
ಪ್ರಮಾಣಾಂತರ ಸಾಹಾಯ್ಯಯುಕ್ತಂ ಅಸರ್ವವಿಷಯಂ ಇತಿ ಸರ್ವಾವರಂ ಇತಿ | ಅತೋ
ಅರ್ಥಾಂತರಯ್ ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ ಪರಮಾಣ ವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ ಚ ಉಕ್ತ ಏವ ಸೂತ್ರಾರ್ಥ ಇತಿ
ಸ್ಥಿತಮ್ || 18 ||

ಓಂ ಯುಕ್ತೇಃ ಶಬ್ದಾಂತರಾಚ್ಚ ಓಂ || 19-154 ||

‘ಸಾಧನಾನಾಂ ಸಾಧನತ್ವಂ ಯದಾತ್ಮಾಧೀನಮಿಷ್ಟತೇ |
ತದಾ ಸಾಧನಸಮ್ಪತ್ತಿರೈಶ್ಚರ್ವಯದ್ಯೋತಿಕಾ ಭವೇತ್’

ಇತ್ಯಾದೇಃ ಸಾಧನಾಂತರೇಣ ಸೃಷ್ಟಿಯುಕ್ತಾ |

‘ಅಧ್ಯಃ ಸಮ್ಭೂತೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಇತ್ಯಷ್ಟೌ’ ಇತ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾಂತರಾಚ್ಚ || 19 ||

ನನು ಸಾಧನಾಂತರಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯ ತಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಕಥನಾತ್ ವರಂ ಸಾಧನಾಭಾವ
ಕಥನಮೇವ ಸಾಧನಶೂನ್ಯಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತೃತ್ವ ಅಭಯುಪಗಮೇ ಮಹಿಮಾಧಿಕೃಲಾಭಾತ್
ಇತ್ಯಾಶ್ಚಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಯುಕ್ತೇ ಇತಿ ||

ನ ಮಹಿಮಾಧಿಕೃಲಾಭಾಯ ಸಾಧನಾಭಾವೋಽಬ್ಯುಪ್ಪೇಯಃ | ಸಾಧನಾಂತರೇಣ ಸೃಷ್ಟೇರಪಿ
ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಮಹಿಮಾವಿರೋಧಿತ್ವಾತ್ ಸ್ವಾಧೀನಸಾಧನೈಃ ಪ್ರವೃತ್ತೇರಪಿ
ಐಶ್ವರ್ಯದ್ಯೋತಕತ್ವಸ್ಯ ಸಾಧನಾನಾಂ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಸಿದ್ಧಿತ್ವಾತ್ ಲೋಕಸಿದ್ಧಿತ್ವಾತ್ ಚ |

ತರ್ಹಿ ಉಭಯಥಾಪಿ ಮಹಿಮೋತ್ಕಂಠ ನಿಂದೌ ಕಿಂ ಸಾಧನಸತ್ತ ಪಕ್ಷ ಆಗ್ರಹೇಣ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ |
ನಿಪೇಕ್ಷತಯಾ ಸೃಷ್ಟ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಉಭಯಪಕ್ಷೇ ಅಪಿ ಸಾಮ್ಯೇನ ಮಹಿಮೋತ್ಕರ್ಷ ಲಾಭಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ
ಸಾಧನಸತ್ತಾಭ್ಯುಪಗಮ್ಯೇನ ಏಕಾಕಿನಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಸೋಪಸ್ಕರಸ್ಯ ಅಧಿಕೋತ್ಕರ್ಷ ಲಾಭಾತ್
‘ಅಧ್ಯಃ ಸಮ್ಭೂತಃ’ ಇತ್ಯಾದೌ ಪ್ರತೀತೇಶ್ಚ ತತ್ರ ಆಗ್ರಹ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರಾಚೀನ ಶ್ರುತಿ
ಸಂಪ್ರಹಾರ್ಥಂ ಶಬ್ದಾಂತರಾತ್ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ || 19 ||

ಓಂ ಪಟವಚ್ಚ ಓಂ || 20-155 ||

ಸಾಧನಾಂತರೇಣ ಹಿ ಪಟಾದಿಸೃಷ್ಟಿದೃಷ್ಟಾ || 20 ||

ಸಾಧನಸದ್ಭಾವಸ್ಯ ಯುಕ್ತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚ ತತ್ರ ಆಗ್ರಹ ಇತ್ಯರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪಟವಚ್ಚ ಇತಿ || ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಾ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಕರ್ತೃವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸಾಧನಸಾಧ್ಯಾ ಸೃಷ್ಟಿತ್ವಾತ್
ಪಟಸೃಷ್ಟಿವತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಓಂ ಯಥಾ ಪ್ರಾಣಾದಿಃ ಓಂ || 21-156 ||

ತಚ್ಚ ಸಾಧನಜಾತಾಂ ತೇನಾನುಪ್ರವಿಷ್ಟಮೇವ ಯಥಾ ಶರೀರೇನ್ನಿಯಾದಿಃ |

‘ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಂ ಚೈವ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ |

ಕ್ಷೋಭಯಾಮಾಸ ಭಗವಾನ್ ಸೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ ಜಗತೋ ವಿಭುಃ’ ಇತಿ ಕೌರ್ಮೇ || 21 ||

ತರ್ಹಿ ವಿಮತಾ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಕರ್ತೃವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸ್ವತನ್ತ್ರಸಾಧನ ಸಾವೇಕ್ಷಾ ಸೃಷ್ಟಿತ್ವಾತ್ ಪಟಸೃಷ್ಟಿತ್ವಾತ್
ಇತಿ | ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಂ ವಾ ಸಾಧನಂ ಸ್ವತನ್ತ್ರಂ ಸಾಧನತ್ವಾತ್ ತುರ್ಯಾದಿವತ್ ಇತ್ಯಪಿ ಸ್ಯಾತ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಯಥಾ ಇತಿ ||

ನ ತತ್ ಸಾಧನಂ ಸ್ವತನ್ತ್ರಂ ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಂ ಭಗವತಾ ಅನುಪ್ರವಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಯಥಾ ಶರೀರೇನ್ನಿಯ
ಪ್ರಾಣಾದಿಃ | ಯಃ ಪ್ರಾಣೇ ತಿಷ್ಠನ್ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಈಶ್ವರೇಣ ಅನುಪ್ರವಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ ನ ಸ್ವತನ್ತ್ರಮ್ |
ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪ್ರವೇಶವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಾಧನಾನಾಂ ಭಗವದನುಪ್ರವಿಷ್ಟತ್ವಮೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪ್ರಕೃತಿಂ ಇತಿ ||
ಕ್ಷೋಭಯಾಮಾಸ ಉನ್ಮುಖೀಚಕಾರ | ಅತೋ ಭಗವತಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರೇಣ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವೇ
ವಿರೋಧ ಗನ್ಧಭಾವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಸರ್ವಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 21 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಆರಮ್ಭಣಾದಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಪಕ್ಷಃ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತೋ ವಿಸ್ತರಾನ್ನಿರಾಕ್ರಿಯತೇ |

ಓಂ ಇತರವ್ಯಪದೇಶಾದ್ಧಿತಾಕರಣಾದಿದೋಷಪ್ರಸಕ್ತಿಃ ಓಂ || 22-157 ||

ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಪಕ್ಷೇ ಹಿತಾಕರಣಮಹಿತಕರಣಂ ಚ ನ ಸ್ಯಾತ್ || 22 ||

ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಮಿತೌ ಚ ಜ್ಞಶಕ್ತಿ ವಿಯೋಗಾತ್ ಇತಿ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಸ್ಯ ನಿರಾಕರಿಷ್ಯಮಾಣತ್ವಾತ್
ಏತೇನ ಶಿಷ್ಟಾ ಅಪರಿಗ್ರಹಾ ಅಪಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ ಇತಿ ನಿರಾಕೃತತ್ವಾಚ್ಚ ನ ಏತದಧಿಕರಣಾರಮ್ಭೋ
ಯುಕ್ತ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹಾರಾಯ ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ಆಹ || ಜೀವ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಜೀವಾದ್ ಭವನ್ತಿ ಭೂತಾನಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರಾಪ್ತೋ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಪಕ್ಷೋ ನಿರಾಕ್ರಿಯತೇ
ಉತ್ತರತ್ರ ತು ಸಮಯಪ್ರಾಪ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ತದನಂತರಮೇವ ನಿರಾಕ್ರಿಯತಾಂ ಇತಿ
| ಅತ್ರ 'ಯಥಾ ಪ್ರಾಣಾದಿಃ' ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಪುನರಾಶಷೋದಯಾತ್ | ಅತ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವ ಸಾಧಕಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಸ್ಯ ಪರಿಹ್ರಿಯಮಾಣತ್ವಾತ್ ಅಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಾದಿಕಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ
ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಸಾಧಕಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೇ ಲಕ್ಷಣತ್ವಾ ಯೋಗಾತ್ ಸ ನಿರಾಕಾರ್ಯ ಏವ | ತತ್
ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಶ್ರುತಿವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ
ಶ್ರುತ್ಯನುಭವವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿವರ್ತ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಜೀವಸ್ಯೈವ ಕೃತ್ಯತ್ವಾನುಭವತಾ | ಸ ಹಿ ಯತ್ಕಾರ್ಯಂ ಆರಭತೇ ತತ್
ಸಮಾಪಯತಿ ಇತಿ ಅನುಭೂಯತೇ | ನ ಚ ಅಯಂ ಅನುಭವೋ ಭ್ರಾಂತಃ | ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ನ
ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅಸ್ತು ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | ತಚ್ಚ ಈಶ್ವರವೈರಿತಂ ಇತಿ | ಕಲ್ಪನಾ ಗೌರವಾಪತ್ತೇಃ |
ತಥಾ ಹಿ | ಈಶ್ವರಃ ತಾವದ್ ಅನುಪಲಭ್ಯಮಾನೇ ನಾಸ್ತಿ ಏವ ಸ ಚ ಕಲ್ಪನೀಯಃ ತಸ್ಯ ಚ
ಜೀವಪ್ರೇರಕತ್ವಂ ಕಲ್ಪನೀಯಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ಇತಿ ಜೀವಸ್ಯ ಏವ ಸ್ವತನ್ತ್ರಕರ್ತೃತವಾಜ್ಞೇಕಾರೇ
ಲಾಘವಮ್ | ಏವಂ ಚ ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನ ಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಸ್ವತನ್ತ್ರಜೀವಕರ್ತೃತ್ವೇ ಸಮಸ್ತಜಗತೋ
ಅಪಿ ತಥಾತ್ವಂ ಸಿದ್ಧತಿ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಜೀವಾದ್ ಭವನ್ತಿ ಭೂತಾನಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ನ ಚ ಈಶ್ವರ
ವಿಷಯತ್ವಂ ಶ್ರುತೇಃ | ತಸ್ಯೈವ ಅಭಾವಾತ್ | ಅತಃ ಶ್ರುತಾದಿಬಲಾತ್ ಜೀವಸ್ಯೈವ ಸ್ವತನ್ತ್ರ
ಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ ಅಸಮ್ಯವಿ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಇತಿರ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರುತೌ ವ್ಯಪದೇಶಾದಿ ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಜೀವಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರಕರ್ತಾ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ
ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯ ಹಿತಾಕರಣಂ ಅಹಿತಕರಣಂ ಚ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಸ್ವತನ್ತ್ರಸ್ಯ ತೇ ಸಮ್ಯವತಃ |
ವಿದ್ಯೇತೇ ಚ ತೇ ಜೀವೇ ಅತೋ ಅಸೌ ನ ಸ್ವತನ್ತ್ರಕರ್ತಾ ಅಪಿ ತು ಪರಮೇಶ್ವರ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ

|| 22 ||

ಓಂ ಅಧಿಕಂ ತು ಭೇದನಿದೇಶಾತ್ ಓಂ || 23-158 ||

ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಶ್ರಮಚಿನ್ತಾದಿಧೋಷಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಅಧಿಕಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್ |

'ಶ್ವೇತಾ ಮನ್ತಾ ದ್ರಷ್ಟಾಽಽದೇಷ್ಟಾಘೋಷ್ವಾ ವಿಜ್ಞಾತಾ
ಪ್ರಜ್ಞತಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಮನ್ತರಪುರುಷಃ'
'ಏಷ ತ ಆತ್ಮಾ ಸರ್ವಾನ್ತರಃ'
'ಯೋಽಶನಾಯಾಪಿಪಾಸೇ ಶೋಕಂ ಮೋಹಂ ಜರಾಂ ಮೃತ್ಯುಮತ್ಯೇತಿ'

ಇತ್ಯಾದಿವಿಶೇಷನಿರ್ದೇಶಾತ್ || 23 ||

ತುಶಬ್ದಃ ಸಾಮ್ಯವ್ಯಾವರ್ತಕಃ | ಭವೇದ್ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತಿಬನ್ಧ್ಯಾ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಸಮರ್ಥನಮ್ |
ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರಮಚಿಂತಾಸಾಧನಾಸ್ಮರಣದುಃಖಾದಿದೋಷಾ ಭವೇಯುಃ | ನ ಚ ತೇ ತತ್ರ ಸನ್ತಿ |
ಶ್ರುತಿಷು ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಅಖಿಲಶ್ಲೋಕೈಶ್ಚ ಅನ್ತರ್ಯಾಮಿತ್ವ ಅಶನಾಯಾದಿ ಅತೀತತ್ವಾದಿ
ಅತಿಶಯಸ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಾತ್ | ನ ಹಿ ಏವಂವಿಧಸ್ಯ ತೇ ದೋಷಾಃ ಶಙ್ಕತುಮಪಿ ಶಕ್ಯಂತ ಇತಿ ಭಾವಃ
|| 23 ||

ಓಂ ಅಶ್ಮಾದಿವಚ್ಚ ತದನುಪಪತ್ತಿಃ ಓಂ || 24-159 ||

ಚೇತನತ್ವೇಽಪ್ಯಶ್ಮಾದಿವದಸ್ವತನ್ತ್ರತ್ವಾತ್ ಸ್ವತಃ ಕರ್ತೃತ್ವಾನುಪಪತ್ತಿರ್ಜೀವಸ್ಯ |

‘ಯಥಾ ಧಾರುಮಯೀಂ ಯೋಷಾಂ ನರಃ ಸ್ಥಿರಸಮಾಹಿತಃ |

ಇಹ್ಲಯತ್ಯಹ್ಲಮಹ್ಲಾನಿ ತಥಾ ರಾಜನ್ನಿಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ’ ಇತಿ ಭಾರತೇ || 24 ||

ಅಥಾಪಿ ಜೀವೋ ಅನ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷತಯಾ ಕರ್ತಾ ಚೇತನತ್ವಾತ್ ಈಶ್ವರವತ್ ಇತಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ |
ನ ಚ ಈಶ್ವರಾಭ್ಯುಪಗಮಾನಭ್ಯುಪಗಮಾಭ್ಯಾಂ ವಿರೋಧಃ | ಪರಸಿದ್ಧೇನೈವ ನ್ಯಾಯೇನ ಪರಸ್ಯ
ಬೋಧನಾತ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಶ್ಮಾದಿವಚ್ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚೇತನತ್ವಹೇತುನಾ ಜೀವಸ್ಯ ಅನ್ಯಾನಪೇಕ್ಷತ್ಯಂ ಸಾಧ್ಯಮ್ | ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ಹೇತುನಾ
ಅಶ್ಮಾದಿವತ್ ತದಭವಾಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಧಯಿತು ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಸ್ವತನ್ತ್ರೋ ಹಿ ಅನ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷಃ
ಕಾರ್ಯಂ ಕರೋತಿ ಚೇತನತ್ವಂ ತು ಅಪ್ರಯೋಜಕಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಚೋಽಪಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥಃ | ಏತೇನ
ಕರ್ಮ ಸಾಪೇಕ್ಷತಯಾ ಹಿತಾಕ್ರಿಯಾದಿ ದೋಷಪರಿಹಾರೋಽಪಿ ಪರಾಸ್ತಃ | ತಸ್ಯಾಪಿ
ಅಸ್ವತನ್ತ್ರತ್ವಾತ್ |

ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಮೇವ ಜೀವಸ್ಯ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಥಾ ಇತಿ || ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಸ್ಯ
ಹಿತಾಕ್ರಿಯಾದಿನಾ ಏವ ಸಿದ್ಧೌ ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸಮ್ಮತಿರ್ವಾ || 24 ||

ಓಂ ಉಪಸಂಹಾರದರ್ಶನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಕ್ಷೀರವದ್ಧಿ ಓಂ || 25-160 ||

ಜೀವೇನ ಕಾರ್ಯೋಪಸಂಹಾರದರ್ಶನಾತ್ ತಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಮಿತಿ ಚೇನ್ನ | ಯಥಾ
ಗೋಷು ಕ್ಷೀರಂ ದೃಶ್ಯಮಾನಮಪಿ ಪ್ರಾಣಾದೇವ ಜಾಯತೇ ,

‘ಅನ್ನಂ ರಸಾದಿರೂಪೇಣ ಪ್ರಾಣಃ ಪರಿಣಯತ್ಯಸೌ’ ಇತಿ ವಚನಾತ್ |

ಏವಂ ಜೀವೇ ದೃಶ್ಯಮಾನೋಽಪಿ ಕಾರ್ಯೋಪಸಂಹಾರೋಽಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ ಪರಕೃತ
ಏವ |

‘ಯ ಆತ್ಮಾನಮನ್ತರೋ ಯಮಯತಿ’ |

‘ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ನ ಕರ್ತಾ ತ್ವಂ ಕರ್ತಾಯಸ್ತು ಸದಾ ಪ್ರಭುಃ’ ಇತ್ಯಾದೇಃ || 25 ||

ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಕೃತ್ಯತ್ವಾಭಾವಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಪಸಂಹಾರ ಇತಿ ||

ನ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವತಃಕರ್ತೃಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ | ಅನುಭವವಿರೋಧಾತ್. ಸ ಹಿ ಯತ್ ಕರ್ತುಂ
ಆರಭತೇ ತದವಸಾಯಯತಿ ಇತಿ ಅನುಭೂಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ
ಇತಿ ||

ಕಾರ್ಯೋಪಸಂಹಾರದರ್ಶನೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಅನ್ಯಾನಪೇಕ್ಷತಯಾ ನ ಕರ್ತೃತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ |
ತತ್ಕಾರ್ಯೋಪಸಂಹಾರಸಯ್ ಈಶ್ವರನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಜೀವೇ ದೃಶ್ಯಮಾನತ್ವೇನ
ಜೀವಸ್ಯೈವ ಅಸೌ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಗೂಷು ವರ್ತಮಾನಸ್ಯಾಪಿ ಕ್ಷೀರಸ್ಯ ಅನ್ನಂ ರಸಾದಿರೂಪೇಣ
ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಪ್ರಾಣಧೀನತ್ವವತ್ ಅತ್ರಾಪಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ |

ಓಂ ದೇವಾದಿವದಪಿ ಲೋಕೇ ಓಂ || 26-161 ||

ನ ಚ ಕರ್ತುರೀಶ್ವರಸ್ಯಾದೃಷ್ಟಿವಿರೋಧಃ | ದೇವಾದಿವದದೃಶ್ಯತ್ವಶಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ |
ಲೋಕೇಽಪಿ ವಿಶಾಚಾದೀನಾಂ ತಾದೃಶೀ ಶಕ್ತಿದೃಷ್ಟಾ ಕಿಮ್ಪೀಶ್ವರಸ್ಯ |

‘ನ ಯುಕ್ತಿಯೋಗಾದ್ವಾಕ್ಯಾನಿ ನಿರಾಕಾರ್ಯಾಣ್ಯಪಿ ಕ್ವಚಿತ್ |
ವಿರೋಧ ಏವ ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಯುಕ್ತಿಯೋ ನ ತು ಯುಕ್ತಯಃ’

ಇತಿ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ || 26 ||

ನ ಜೀವಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಧೀನಕರ್ತೃತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯೈವ ಅಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾ ತತ್
ಸಿದ್ಧಿಃ | ತಸ್ಯ ಅನುಪಲಬ್ಧಿಬಾಧಿತತ್ವಾತ್ || ಅಥ ಚ ಕಲ್ಪನಾ ಕೌರವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಜೀವ
ಏವ ಲಾಘವಾತ್ ಜಗತ್ ಕರ್ತಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ದೇವ ಇತಿ ||

ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಗೌರವಮ್ | ಸ ಹಿ ಕರ್ತಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ || ನ
ಅಪಿ ಅನುಪಲಬ್ಧಿವಿರೋಧಃ | ಅದೃಷ್ಟಾನಾಮಪಿ ದೇವಾದೀನಾಂ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ ತತ್ ಚ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತಮ್ | ದೇವಾದೀನಾಂ ಅದೃಶ್ಯತ್ವಶಕ್ತಿಮತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಾನುಪಲಬ್ಧಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ಸಮಂ
ಈಶ್ವರಸ್ಯಾಪಿ | ತಾದೃಶಶಕ್ತಿ ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಕತುತಃ | ಲೋಕೇ ವಿಶಾಚಾದೀನಾಂ
ಅನೀಶ್ವರಾಣಾಂ ತಾದೃಶಶಕ್ತಿಮತ್ವೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಸ್ಯ ಸುತರಾಂ ತತ್ ಸಿದ್ಧಿಃ | ಅತೇ ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಕೃತ್ಯತ್ವಾಜ್ಞೇಕಾರೇ ಗೌರವಂ ಕಿಂ ತು ಅಶ್ಚೌತ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಾಜ್ಞೇಕಾರ ಏವ ತದ್ ಭವತಿ |
ತಥಭಾವತಾ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಲಾಘವಮೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯದಭಿಪ್ರೇತಂ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಃ ಪರಮೇಶ್ವರೋ ನ ಅನುಪಲಭ್ಯಿಯುಕ್ತ್ಯಾ ನಿರಾಕಾರ್ಯ ಇತಿ ತತ್ರ
ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ನ ಇತಿ || ಯುಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ ಯುಕ್ತಿ ಉಪಾಯಾತ್ |

ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ವಿರೋಧೇ ಯುಕ್ತೀನಾಂ ಜಾತೇ ಸತಿ ತಾ ಏವ ಯುಕ್ತಿಯೋ ನ ಯುಕ್ತಯಃ ಕಿನ್ನು
ಆಭಾಸಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧೇ ಯುಕ್ತಿಯೋ ಅರ್ಥಸಾಧಿಕಾ ನ ತು
ಕೇವಲಯುಕ್ತಯ ಇತಿ ವಾ ||

ಓಂ ಕೃತ್ಸ ಪ್ರಸಕ್ತಿನಿರವಯವತ್ವಶಬ್ದಕೋಪೋ ವಾ ಓಂ || 27-162 ||

ಅಯಂ ಚ ದೋಷೋ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಪಕ್ಷೇ | ಏಕೇನಾಙ್ಗಲಿಮಾತ್ರೇಣ
ಪ್ರವರ್ತಮಾನೋಽಪಿ ಪೂರ್ಣಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ತದ್ಯುಚ್ಯತೇ,
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕದೇಶದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚೈಕದೇಶೇನ, ನಿರವಯವತ್ವಾತ್ |

‘ಅಥ ಯಃ ಸ ಜೀವಃ ಸ ನಿತ್ಯೋ ನಿರವಯವೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾಽಜ್ಞಾತಾ
ಸುಖೀ ದುಃಖೀ ಶರೀರೇನ್ಪ್ರಿಯಸ್ಥಃ’ ಇತಿ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತಿಃ |

ನ ಚೋಪಾಧಿಕೃತೋಽಶಃ ಸ ಏವಾಂಶ ಉಪಹಿತ ಇತಿ, ದ್ವಿತ್ವಾವೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ನ
ಚಾನ್ಯತ್ ಕಲ್ಯಮ್ |

‘ಯದ್ಧಿ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ವಿರುದ್ಧೇತ ತದೀಶಕೃತಮೇವ ಹಿ’ ಇತಿ ಗತ್ಯಂತರೋಕ್ತೇಃ || 27 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಹಿತಾಕ್ರಿಯಾದಿದೋಷೋ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಕರ್ತೃತ್ವೇ ಕಿಂ ತು ಅಯಂ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಶ್ಚ |
ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಜೀವಃ ಸರ್ವಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಪ್ರವರ್ತತೇ ಅಂಶೇನ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ
| ಏಕೇನ ಅಙ್ಗಲಿಮಾತ್ರೇಣ ತೃಣಾದಾನಾದೌ ಅಪಿ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಪ್ರಸಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಸ್ಯಾತ್
ಏವಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅನುಭವವಿರೋಧಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ || ಅಂಶಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ
ಸಾಂಶತ್ವಂ ಅಙ್ಗೇಕರ್ತು ಶಕ್ಯಮ್ | ‘ಅಥ’ ತಿ ನಿರವಯವತ್ವಶ್ರುತಿವ್ಯಾಕೋಪಾತ್ | ಏತೇನ
ಕಾರ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಇತ್ಯಪಿ ನಿರಸ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವತಃಕರ್ತೃತ್ವೇ ಅಪಿ ದೋಷಾವಕಾಶಃ| ತಸ್ಯ ಉಪಾಧಿಕೃತ್ ಅಂಶತ್ವೇನ
ಕೃತ್ಸ ಪ್ರಸಕ್ತಿ ಅಯೋಗಾತ್ | ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅಂಶಾಭಾವೇನ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾ ಭಾವಾತ್ ಇತಿ
ಚೇತ್ ತತ್ರ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಜೀವಃ ಸರ್ವೇ ಅಪಿ ಉಪಹಿತಃ ತದಂಶೋ ವಾ | ಆದ್ಯಂ ನಿರಾಹ ||
ನ ಚ ಇತಿ || ಸ ಏವ ಸಮಸ್ತೋ ಜೀವ ಉಪಹಿತಃ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ ಉಪಧಿಕೃತ ಅಂಸೋ ನ ಭವತಿ |
ಸರ್ವಸ್ಯ ಗ್ರಸ್ತತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ದಿಶೀಯಂ ಪರಾಹ || ಅಂಶ ಇತಿ || ಅಂಶ ಉಪಹಿತ ಇತಿ ಚ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಉಪಾಧಿ
ಸಮ್ಪನ್ಮಾರ್ಥಂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ದ್ವಿತ್ವಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾಪಿ
ಔಪಾಧಿಕತ್ವೇ ಅನವಸ್ಥಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ತರ್ಹಿ ಏತತ್ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ ಅವಿಚಾರಿತ ರಮಣೀಯ ಅವಿದ್ಯಾ
ನಿಮಿತ್ತಮತ್ಸು ಇತಿಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಯತ್ ಪ್ರತೀತಮಪಿ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧಂ ತದ್ ಈಶ್ವರಕೃತಂ ಇತಿ ನ್ಯಾಯೇನ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಂ
ಅಯುಕ್ತಂ ಚೇತ್ ತಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ ತದೇವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನ ತು
ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ಅವಿದ್ಯಾನಿಮಿತ್ತಂ ನಾಪಿ ತೇನ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯದ್ವಾ
ಮಹದಾದಿಕಾರ್ಯ ಕಾರಣತ್ವಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಘಟಾದಿವಿಷಯ ಏವ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ
ಸಿದ್ಧಾಂತಶ್ಚ ಪ್ರವೃತ್ತ ಇತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ತಸ್ಮಾತ್ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವತಃಕರ್ತೃತ್ವ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ
ಯುಕ್ತಂ ಹರೇಃ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 27 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಇತರವ್ಯಪದೇಶಾಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಓಂ ಶ್ರುತೇಸ್ತುಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾತ್ ಓಂ || 28-163 ||

ನ ಚೇಶ್ವರಪಕ್ಷೇಯಂ ವಿರೋಧಃ |

‘ಯೋಽಸೌ ವಿರುದ್ಧೋಽವಿರುದ್ಧೋ ಮನುರಮನುರವಾಗ್ವಾಗಿನೋಽನಿನ್ದಃ
ಪ್ರವೃತ್ತಿರಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸ ಪರಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ’ ಇತಿ ಪೈಷ್ಣ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇರೇವ |

ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾಚ್ಚ ನ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ |

‘ಯದ್ವಾಕ್ಯೋಕ್ತಂ ನ ತದ್ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಂ ಶಕ್ಷುಯಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ |
ವಿರೋಧೇ ವಾಕ್ಯಯೋಽ ಕ್ವಾಪಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಾಹಾಯ್ಯಕಾರಣಮ್’ ಇತಿ
ಪುರುಷೋತ್ತಮತನ್ತ್ರೇ || 28 ||

ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವೇ ಕೃತ್ಸು ಪ್ರಸಕ್ತಾದಿ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೇ
ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಅವಶ್ಯಂ ಅಸೌ ನಿರಾಕರ್ತವ್ | ತತ್ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ ಉಕ್ತನ್ಯಾಯೋ ದೋಷದರ್ಶನಂ ಚ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಮಿತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವ ಪಕ್ಷೋಕ್ತ ದೋಷಸ್ಯ ಅತ್ರಾಪಿ
ಸಮ್ಯವತಾ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಈಶ್ವರಃ ಕಾರ್ಯೇಷು ಸರ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರವರ್ತತೇ ತದೇಕದೇಶೇನ ವಾ
| ನಾದ್ಯಃ | ತೃಣಾದಾನಾದೌ ಅಪಿ ಕೃತ್ಸು ಪ್ರಸಕ್ತೇಃ | ನ ದ್ವಿಶೀಯಃ | ನೇಹ ನಾನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚನ

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವ್ಯಾಕೋಪಾತ್ | ನ ಹಿ ವಕ್ತುಂ ಯುಕ್ತಮಯಂ ದೋಷಾ ಜೀವಪಕ್ಷ ಏವ ನ
ಈಶ್ವರಪಕ್ಷ ಇತಿ | ಈಶ್ವರೇ ತದಸ್ಪರ್ಶನಿಮಿತ್ತಸ್ಯ ಜೀವಾದತಿಶಯಸ್ಯ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ವಿಶೇಷ
ಮನ್ತರೇಣಾಪಿ ದೋಷಾಸ್ಪರ್ಶೇ ಕಿಂ ಜೀವೇನ ಅಪರಾದ್ಧಮ್ | ಏತೇನ ಜೀವಸ್ಯ
ಈಶ್ವರಾಧೀನಕರ್ತೃತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇಣ ಕೃತ್ಸ್ನಪ್ರಸಕ್ತ್ಯಾದಿ ದೋಷಪರಿಹಾರಃ ಪ್ರಾಗುಕ್ತೋಽಪಿ
ಅಯುಕ್ತಃ | ಅತೋ ಯುಕ್ತಿ ವಿರೋಧಾತ್ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ||

ನ ಈಶ್ವರಕರ್ತೃತ್ವೇ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | 'ಯೋಽಸೌ ವಿರುದ್ಧಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೌ ಲೋಕವಿರುದ್ಧ
ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಈಶ್ವರೇ ಅವಿರುದ್ಧತಯಾ ಅವಸ್ಥಾನೋಕ್ತೇಃ |

ನನು ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವೇಽಪಿ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧಂ ಕಥಂ ಉಪ್ಯೇತುಂ ಶಕ್ಯಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಜೀವೇಽಪಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ
ಬಲಾತ್ ಅಭ್ಯುಪಗಂತವ್ಯಂ ಅವಿಶೇಷಾತ್ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಮೈವಮ್ | ಭವೇತ್ ಜೀವಪ್ರತಿಬನ್ಧ್ಯ
ಈಶ್ವರೇ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೋ ಯದಿ ವಿಶೇಷಾಭಾವೋ ಭವೇತ್ | ನ ಚೈವಂ
ಶಬ್ದೈಕಸಮಧಿಗಮ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರೋಪಯೋಗಿನಃ ಪರಮೇಶ್ವರೇ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಜೀವೇ ತದಭಾವತ್ |

ನ ಹಿ ಶಬ್ದೈಕಸಮಧಿಗಮ್ಯವಸ್ತುನಿ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ಯಥಾ ಪ್ರತ್ಯಭಾವಿಷಯೇ ನ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರೋಧ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವಿರುದ್ಧೋ ಲೋಕದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಅವಿರುದ್ಧಃ ಪ್ರಮಾಣೈಃ | ನ ಮನ್ತಾ ವಕ್ತಾ
ನ್ವಾಮೀ ಪ್ರವರ್ತಕೋ ಯಸ್ಯ ಅಸೌ ತಥೋಕ್ತಃ |

ಶಬ್ದೈಕಸಮಧಿಗಮ್ಯೇ ನ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಯತ್ ಇತಿ 28 ||

ಓಂ ಆತ್ಮನಿ ಚೈವಂ ವಿಚಿತ್ರಾಶ್ಚ ಹಿ ಓಂ || 29-164 ||

ಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಿಚಿತ್ರಾಶ್ಚ ಶಕ್ತಯಃ ಸನ್ನಿ, ನಾನ್ಯೇಷಾಮ್ |

ವಿಚಿತ್ರ ಶಕ್ತಿಃ ಪುರುಷಃ ಪುರಾಣೋ ನ ಚಾನ್ಯೇಷಾಂ ಶಕ್ತಯಸ್ತಾದೃಶಾಃ ಸ್ಯುಃ |
ಏಕೋ ವಶೀ ಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾ ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಾನೇಕ ಏವಾನುವಿಷ್ಟಃ ||

ಇತಿ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರಶ್ರುತಿಃ || 29 ||

ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧನಿರಾಸಕ ವಿಚಿತ್ರ ಶಕ್ತಿಸದ್ಭಾವಾದ್ ಈಶ್ವರೇ ನ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ತದಭಾವಾತ್
ಜೀವ ಏವ ಚ ಅಸೌ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಆದ್ಯಃ ಚ ಶಬ್ದಃ ಏವಾರ್ಥಃ | ತೇನ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧೃತಿ |
ತದುಕ್ತಮ್ | 'ಅಚಿನ್ಯಾಃ ಖಲು ಯೇ ಭಾವಾ ನ ತಾತ್ ತರ್ಕೇಣ ಯೋಜಯೇತ್' ಇತಿ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ
ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿತ್ವಂ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತೋ ಹಿ ಇತಿ ಸೂಚಿತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ
ದರ್ಶಯತಿ || ವಿಚಿತ್ರ ಇತಿ || 29 ||

ಓಂ ಸ್ವಪಕ್ಷದೋಷಾಚ್ಛ ಓಂ || 30-165 ||

ಯೇ ದೋಷಾ ಇತರತ್ರಾಪಿ ತೇ ಗುಣಾಃ ಪರಮೇ ಮತಾಃ |

ನ ದೋಷಃ ಪರಮೇ ಕಶ್ಚಿದ್ಗುಣಾ ಏವ ನಿರನ್ತರಾಃ |

ಇತಿ ವಚನಾಜ್ಞೇವಪಕ್ಷ ಏವ ದೋಷೋ ನ ಪರಪಕ್ಷೇ |

‘ಅಥ ಯಃ ಸದೋಷಃ ಸಾಞ್ಜನಃ ಸಜನಿಃ ಸ ಜೀವೋಽಥ

ಯಃ ಸ ನಿರ್ದೋಷೋ ನಿಷ್ಕಲಃ ಸಗುಣಃ ಪರಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ’

ಇತಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತಿಃ || 30 ||

ನನು ಯಥಾ ಶಬ್ದೈಕಸಮಧಿಗಮ್ಯತ್ವಾದಿನಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತವಿರೋಧೋ ಅಪಿ ಅವಿರೋಧತಾಂ
ನೀಯತೇ ತಥಾ ಚೇತನತ್ವಾದಿನಾ ಜೀವೇ ಅಪಿ ಕಿಂ ನ ನೀಯತೇ | ಅನ್ಯಥಾ ಈಸ್ವರೇ ಅಪಿ ನ
ನೇತವ್ಯ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ್ವಪಕ್ಷ ಇತಿ ||

ಜೀವಪಕ್ಷೇ ಯುಕ್ತವಿರೋಧೋ ದೋಷ ಏವ ನ ತು ಅದೋಷತಾಂ ನೇತವ್ಯಃ ಕಿಂ ತು
ಪರಮೇಶ್ವರಪಕ್ಷ ಏವ | ಕುತಃ | ಯೇ ದೋಷಾಃ ಇತಿ ವಚನೇನ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಅಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ದೋಷಾ ಭಗವದ್ ಇತರತ್ರ ಪ್ರತೀತಾಃ ಚೇತ್ ತಸ್ಮಿ ತೇ ದೋಷಾ ಏವ ನ ತು ಕಯಾಚನ
ವಿಧಯಾ ಅದೋಷತಾಂ ನೇತವ್ಯಾಃ | ತತ್ರ ದೋಷಾಣಾಂ ಸಮ್ಭವೇನ ಕಲ್ಪಕಾಭಾವಾತ್ | ತ
ಏವ ಚೇದ್ ವಿಷ್ಣೌ ಪ್ರತೀಯಂತೇ ತರ್ಹಿ ಅಚಿಂತಶಕ್ತ್ಯಾದಿನಾ ಗುಣಾ ಏವ ಕಲ್ಪನೀಯಾ ನ ದೋಷಾಃ |
ಭಗವತೋ ನಿರ್ದೋಷನಿರ್ಭೇದಗುಣತಯಾ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವೇನ ಕಲ್ಪಸದ್ಭಾವಾತ್ ಇತಿ
ವಚನಾರ್ಥಃ |

ಈಶ್ವರವತ್ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾತ್ತತ್ರ ಪ್ರತೀತದೋಷೋಽನ್ಯಥಾ ಏವ ನೇತವ್ಯ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಅಥ ಇತಿ || ಸಾಞ್ಜನಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿಲೋಪ ಯುಕ್ತಃ | ಚಶಬ್ದ ಏವಾರ್ಥೋ ಅತೋ ನ
ಪರಪಕ್ಷ ಇತ್ಯಾಹ || 30 ||

ಓಂ ಸರ್ವೋಪೇತಾ ಚ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 31-166 ||

‘ಸರ್ವೈರ್ಯುಕ್ತಾಶಕ್ತಿಭಿರ್ದೇವತಾ ಸಾ ಪರೇತಿ ಯಾಂ ಪ್ರಾಹುರಜಸ್ರಶಕ್ತಿಮ್ |

ನಿತ್ಯಾನನ್ಯಾ ನಿತ್ಯರೂಪಾಽಜರಾ ಚ ಯಾ ಶಾಶ್ವತಾಽತ್ಮೇತಿ ಚ ಯಾಂ ವದಂತಿ’

ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ ||

ಅತೋ ನ ಕೇವಲಂ ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಃ, ಕಿನ್ನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿರೇವ || 31 ||

ಯದುಕ್ತಂ ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್ ನ ಈಶ್ವರೇ ವಿರೋಧ ಇತಿ ತದನತ್ | ಸಾ ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಃ ಯದಾ ಅಲ್ಪ
ವಿಷಯಾ ಭವತಿ ಯದಾ ಚ ನಶ್ಯತಿ ತದಾ ತತ್ರ ವಿರೋಧನಿಯಮಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಃ ಈಶ್ವರಃ ಕಿಂ ತು ಸರ್ವವಿಷಯೇ ಸರ್ವದಾ ವಿದ್ಯಮಾನ
ವಿಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಃ| ಯತಃ | ಸರ್ವೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ತಥಾ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಸರ್ವೈಧ ಸರ್ವ
ವಿಷಯಾಭಿಃ| ಜಸ್ರಶಕ್ತಿಂ ನಿತ್ಯಶಕ್ತಿಮ್ | ಶ್ರುತ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಸ್ತೀಲಿಜ್ಞಪ್ರಯೋಗಃ || 31 ||

ಓಂ ವಿಕರಣತ್ವಾನ್ನೇತಿ ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 32-167 ||

ನ ಚ ಕರಣಾಭಾವಾದನುಪಪತ್ತಿರಿತಿ ಯುಕ್ತಮ್ |

‘ಆಪಾಣಿಪಾದೋ ಜವನೋ ಗೃಹೀತಾ ಪಶ್ಯತ್ಯಚಕ್ಷುಃ ಸ ಶ್ರುಣೋತ್ಯಕರ್ಣಃ|
ಸ ವೇತ್ತಿ ವೇದ್ಯಂ ನ ಚ ತಸ್ಯಾಸ್ತಿ ವೇತ್ತಾತಮಾಹುರಗ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಮಹಾನ್ತಮ್’|
‘ನ ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ಕರಣಂ ಚ ವಿದ್ಯತೇ ನ ತನ್ನಮಶ್ಚಾಭ್ಯಧಿಕಶ್ಚ ದೃಶ್ಯತೇ |
ಪರಾಸ್ಯ ಶಕ್ತಿರ್ವಿವಿಧೈವ ಶ್ರೂಯತೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೇ ಜ್ಞಾನಬಲಕ್ರಿಯಾ ಚ’

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ

‘ಸರ್ವೋಪೇತಾ ಚ’ ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯಪರಿಹಾರೇಽಪಿ ವಿಶೇಷಯುಕ್ತರ್ಥಂ ಪುನರಾಶಂಕಾ
|| 32 ||

ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಕರಣತ್ವಾತ್
ಇತಿ || ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ‘ಅಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರುೋತ್ರಂ ತದಪಾಣಿಪಾದಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ
ತಸ್ಯ ಹಸ್ತಾದಿಕರಣಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಸಸ್ತಾದಿವಿರಹಿಣೋ ಮೃತಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಮಿತಿ ನ
ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ‘ಆಪಾಣಿ ಪಾದಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಪಾಣ್ಯಾದಿರಹಿತತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಾಕೃತವಿಷಯತ್ವೇನ
ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ತವೇನ ಪರಮಶಕ್ತಿತ್ವೇನ ಚ ಉಪಪಾದಿತತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ

ನನು ಪೂರ್ವ ಸೂತ್ರ ಏವ ವಿಚಿತ್ರಾಶೇಷಶಕ್ತಿಬಲೇನ ನಿಖಿಲ ವಿರೋಧಾನಾಂ ಪರಿಹೃತತ್ವಾತ್
ಕಥಂ ಏತತ್ ಶಂಕಾ ಅವಕಾಶ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಸರ್ವವಿರೋಧಾನಾಂ ಪರಿಹೃತತ್ವೇಽಪಿ ವಿಶೇಷತೋ ಅಸ್ಯೈವ ಚೋದ್ಯಸ್ಯ
ಪರಿಹಾರಾಯ ಯುಕ್ತಿಭುತ್ವಯಾ ಪುನಃ ಶಂಕಾ ಇತ್ಯಾಶಯಃ| ವಿಶೇಷಯುಕ್ತಿಸ್ತು
ಪ್ರಾಕೃತಶರೀರಾಭಾವೇಽಪಿ ಚಿದಾನಂದ್ಯಾತ್ಮಕ ವಿಗ್ರಹತ್ವಾದಿಃ ಪ್ರಮಾಣವಿಶೇಷ ಏವ ವಾ |
ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

32 || ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ಶಬ್ದಮೂಲತ್ವಾಧಿಕರಣಂ || 08 ||

ಯತ್ರ ಯೋಜನಾರ್ಥಂ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ದಿಸ್ತದೂನತ್ವಾದಪೂರ್ಣತೇತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ನ ಪ್ರಯೋಜನವತ್ತ್ವಾತ್ ಓಂ || 33-168 ||

‘ಅಥೈಷ ಏವ ಪರಮ ಆನಂದಃ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಕೃತಕೃತ್ಯತ್ವಾನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಾಯ
ಸೃಷ್ಟಿಃ

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವೇ ನಿಷ್ಫಲತ್ವಾದಿ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ |
ಜಗತ್ಕರ್ತೃ ಈಶ್ವರ ಇತ್ಯಭಿಹಿತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧತ್ವೇ ಲಕ್ಷಣಾಸಮ್ಮವಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಅಸೌ
ನಿರಾಕರಣೀಯಃ | ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಈಶ್ವರಸಯ್ ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ | ಉಕ್ತರೀತಿಃ ಅಪಲತ್ವಂ ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಯತ್
ಇತಿ ||

ನ ವಿಷ್ಠಃ ಸೃಷ್ಟ್ಯತ್ವಾದಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಅಸೌ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಅಪೋಕ್ಷ್ಯ ಸ್ವಾದಿಕಂ
ಕರೋತಿ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಅನಪೇಕ್ಷ್ಯ ಏವ ವಾ | ನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಮ್ |
ಪ್ರಯೋಜನ ಅಪೋಕ್ಷಿತತವೇ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದೇಃ ಪೂರ್ವಂ ಅಪೂರ್ಣತ್ವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಚ ನ
ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಂ ಯಜ್ಞದತ್ತವತ್ | ಪ್ರಯೋಜನಾನುದ್ದೇಶೇನ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೇವ ನ ದೃಷ್ಟಾ ಕುತಃ
ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | ಅತಃ ಪ್ರಕಾರದ್ವಯೇನಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ
ವಿಧಾಂತರಸ್ಯ ಚ ಅಭಾವಾತ್ ಅಯುಕ್ತಂ ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವವಾದಿ | ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಃ | ತಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವೇನ ಪ್ರಾಪ್ತ
ಪ್ರಾಪ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್ ಫಲಾನುದ್ದೇಶೇನ ಪ್ರವತ್ಯಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 33 ||

ಕಿನ್ನು ||

ಓಂ ಲೋಕವತ್ಪುಲೀಲಾಕೈವಲ್ಯಮ್ ಓಂ || 34-169 ||

ಯಥಾ ಲೋಕೇ ಮತ್ತಸ್ಯ ಸುಖೋದ್ರೇಕಾದೇವ ನೃತ್ತಗಾನಾದಿಲೀಲಾ ನ ತು
ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷಯಾ, ಏವಮೇವೇಶ್ವರಸ್ಯ | ನಾರಾಯಣಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚ-

‘ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಂ ಹರಿರ್ನೈವ ಪ್ರಯೋಜನಪೇಕ್ಷ್ಯ ತು |
ಕುರುತೇ ಕೇವಲಾನಂದಾದ್ಯಥಾ ಮತ್ತಸ್ಯ ನರ್ತನಮ್ ||

ಪೂರ್ಣಾನಂದಸ್ಯ ತಸ್ಯೇಹ ಪ್ರಯೋಜನಮತಿಃ ಕುತಃ |

ಮುಕ್ತಾ ಅಪ್ಯಾಪ್ತಕಾಮಾಃ ಸ್ಯುಃ ಕಿಮು ತಸ್ಯಾಖಿಲಾತ್ಮನಃ' ಇತಿ ||

'ದೇವಸ್ಯೈಷ ಸ್ವಭಾವೋಽಯಮಾಪ್ತಕಾಮಸ್ಯ ಕಾ ಸ್ಪೃಹಾ' ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ || 34 ||

ಫಲಾನುದ್ದೇಶೇ ಪ್ರವೃತ್ತನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಪೃಚ್ಛತಿ || ತಿಂ ತು ಇತಿ || ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಲೋಕವತ್ ಇತಿ ||

ಪ್ರಯೋಜನಾನುದ್ದೇಶೇ ಕೀದೃಶೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ತಿ ಚೇತ್ ಪೃಚ್ಛಸಿ ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯಾಃ ಕೇವಲ ಲೀಲಾತ್ವಂ
ಬ್ರೂಮಃ | ನ ಹಿ ಲೀಲಾ ಪ್ಯೋಜನಾಂತರಾಯ ಭವತಿ | ಮತ್ತಾದಿ ಲೀಲಯಾಃ ಫಲಾನುದ್ದೇಶೇನ
ಸುಖೋದ್ರೇಕಾದೇವ ದರ್ಶನಾತ್ | ಅತಃ ಪೂರ್ಣಾನಂದೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾಯ
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕ್ರೀಡಾಂ ಕರೋತಿ ಇತಿ ನ ಕಿಂಚಿದಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ಯೈವ ಸ್ಮೃತಿಶ್ರುತೀ ದರ್ಶಯತಿ || ನಾರಾಯಣ ಇತಿ || ಅಖಿಲಸ್ವಾಮಿನಃ ತಸ್ಯ ಆಪ್ತಕಾಮತಾ
ಕಿಮು ವಕ್ತವ್ಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಮಾದ್ ವಿರೋಧಾಭಿವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 34
|| ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ನಪ್ರಯೋಜನಾಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವೇ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಣ್ಯೇ ತಸ್ಯೇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಣ್ಯೇ ನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 35-

170 ||

ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಫಲದಾತ್ಯತ್ವಾನ್ನ ತಸ್ಯ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಣ್ಯೇ |

'ಪುಣ್ಯೇನ ಪುಣ್ಯಂ ಲೋಕಂ ನಯತಿ ಪಾಪೇನ ಪಾಪಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ || 35 ||

ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವೇ ವೈಷಮ್ಯಾದಿ ದೋಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ಯ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭವಃ | ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ಹರೇಃ ಉಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೇ ಲಕ್ಷಣಸ್ಯ
ಅಸಮ್ಭವಿತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತೋ ಅಸೌ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯ ಏವ | ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಮೇವ ವಿಷಯಃ |
ಈಸ್ವರಸ್ಯ ಯುಕ್ತಮಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಶ್ರುತಿವಿರೋಧದರ್ಶನಂ ಚ ಸಂದೇಹಜೀಜಿವಮ್ |
ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಹಿ || ಕಿಮಸೌ ಪ್ರಾಣಿಕರ್ಮಸಾಪೇಕ್ಷಃ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ
ಕರೋತಿ ತದನಪೇಕ್ಷೋ ವಾ | ನ ಆದ್ಯಃ | ನಿಯಮೇನ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಪ್ರವರ್ತಮಾಸಸ್ಯ
ಅನ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಆಪಾತಾತ್ | ಅಸ್ವತನ್ತ್ಯಸ್ಯ ಚ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾನುಪಪತ್ತಿಃ | ದ್ವಿತೀಯೇ

ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ನೇ ಸ್ಯಾತಾಮ್ | ನಿರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಭಾಗೇನ ಸುಖಪ್ರದಾನಾತ್ |
ವೈಷಮ್ಯಾದಿದೋಷವತಶ್ಚ ನ ಸರ್ವ ಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | ಕರ್ಮಾನುಪೇಕ್ಷಯಾ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವೇ ಚ
ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠೋಮೇನ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮೋ ಯಜೇತ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇದ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಚ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ
ಹರೇಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾಯೋಗಾತ್ ನ ಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಪ್ರಸಂಗಃ | ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ
ಫಲದಾತ್ಯತ್ವ ಅಙ್ಗೇಕಾರೇ ವೈಷಮ್ಯಾದಿ ದೋಷಾಭಾವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 35 ||

ಓಂ ನ ಕರ್ಮಾವಿಭಾಗಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾನಾದಿತ್ವಾತ್ ಓಂ || 36-171 ||

ಯದಪೇಕ್ಷಯಾಽಸೌ ಫಲಂ ದದಾತಿ ನ ತತ್ ಕರ್ಮ |

‘ಏಷ ಹ್ಯೇವೈನಂ ಸಾಧುಕರ್ಮ ಕಾರಯತಿ ತಂ ಯಮೇಭ್ಯೋ ಲೋಕೇಭ್ಯ
ಉನ್ನಿನೀಷತ ಏಷ ಉ ಏವಾಸಾಧುಕರ್ಮ ಕಾರಯತಿ ತಂ ಯಮಧೋ ನಿ ನೀಷತೇ’
ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಕರ್ಮಣೋಽಪಿ ತನ್ನಿಮಿತ್ತತ್ವಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ | ತಸ್ಯಾಪಿ ಪೂರ್ವಕರ್ಮ
ಕಾರಣಮಿತ್ಯನಾದಿತ್ವಾತ್ ಕರ್ಮಣಃ | ಭವಿಷ್ಯತ್ಪುರಾಣೇ ಚ -

‘ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿಕಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಕಾರಯೇತ್ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಣಾ |
ಅನಾದಿತ್ವಾತ್ ಕರ್ಮಣಶ್ಚ ನ ವಿರೋಧಃ ಕಥ್ಯಮನ್’ ಇತಿ || 36 ||

ಕರ್ಮಪೇಕ್ಷಯಾ ಫಲದಾತ್ಯತ್ವಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ
ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಕರ್ಮ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮಪೇಕ್ಷಯಾ ಫಲಂ ದದಾತಿ ಈಶ್ವರ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಯದಪೇಕ್ಷಯಾ ಫಲಂ ದದ್ಯಾತ್ ತಸ್ಯ
ಅಪೇಕ್ಷಸ್ಯ ಕರ್ಮಣ ಏವ ಅಭಾವಾತ್ | ಅಸ್ತಿ ಪೂರ್ವಂ ಕರ್ಮ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಸತ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯಾಪಿ
‘ಏಷ ಹ್ಯೇವ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಭಗವದಧೀನತ್ವಶ್ಚವಣಾತ್ ಸ್ವಕೃತಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಫಲದಾನೇನ
ವೈಷಮ್ಯಾದೇಃ ಅನಿಸ್ತಾರಾತ್ | ಅತೋ ನ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಾ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಉನ್ನಿನೀಷತೇ
ಉರ್ಧ್ವಂ ನೇತುಮಿಚ್ಛತಿ | ಪಹಿಪಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಅಪೇಕ್ಷ್ಯ ಕರ್ಮಾಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ | ಪೂರ್ವಕರ್ಮಣಃ ಸತ್ತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ತಸ್ಯಾಪಿ
ಭಗವನ್ನಿಮಿತ್ತತ್ವೇನ ಅನಪೇಕ್ಷ್ಯತಾ ಇತಿ | ಭವೇದೇತದ್ ಯದಿ ಪೂರ್ವತನಂ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾಶ್ಚರೇಣ
ನಿರಪೇಕ್ಷೇಣ ಕ್ರಿಯೇತ | ನ ಏತದಸ್ತಿ | ತತೋಽಪಿ ಪೂರ್ವತನಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ತಸ್ಯ
ಕಾರಿತತ್ವಾತ್ | ತಾದೃಶಸ್ಯ ಚ ಅಪೇಕ್ಷ್ಯತೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಯತ್ಯೇವ

ಪರ್ಯವಸಾನಂ ತದಾರಭ್ಯ ದೋಷ ಇತಿ | ಅನಾದಿತ್ವಾತ್ ಕರ್ಮಪರಮ್ಪರಾಯಾ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

36 ||

ಓಂ ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚಾಪ್ಯುಪಲಭ್ಯತೇ ಚ ಓಂ || 37-172 ||

ನ ಚ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷತ್ವೇನೇಶ್ವರಸ್ಯಾಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಮ್ |

‘ದ್ರವ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಚ ಕಾಲಶ್ಚ ಸ್ವಭಾವೋ ಜೀವ ಏವ ಚ |

ಯದನುಗ್ರಹತಃ ಸನ್ತಿ ನ ಸನ್ತಿ ಯದುಪೇಕ್ಷಯಾ’ ||

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಕರ್ಮಾದೀನಾಂ ಸತ್ತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ತದಧೀನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ

ಪುನರ್ವ್ಯಷಮ್ಯಾಧ್ಯಾಪೇತೇ ನ ದೋಷಃ| ತಾದೃಶವ್ಯಷಮ್ಯಾದೇರುಪಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ |

‘ಸ ಕಾರಯೇತ್ ಪುಣ್ಯಮಥಾಪಿ ಪಾಪಂ ನ ತಾವತಾ ದೋಷವಾನೀಶಿತಾಽಪಿ |

ಈಶೋ ಯತ್ರೋ ಗುಣದೋಷಾದಿಸತ್ತ್ವೇ ಸ್ವಯಂ ಪರೋಽನಾದಿರಾದಿಃ ಪ್ರಜಾನಾಮ್’

ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ || 37 ||

ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ಕಿಂ ತು ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚ ತತ್ | ಅಪೇಕ್ಷ್ಯ ಕರ್ಮಸತ್ತಾದೇಃ ಅಪಿ ಸ್ವಾಧೀನತ್ವಾತ್| ನ ಹಿ ಸ್ವಾಧೀನಸತ್ತಾದಿಕಮಪೇಕ್ಷಾಯಾಂ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ಭವತಿ | ಅಪೇಕ್ಷಾ ತು ವ್ಯಷಮ್ಯಾದಿ ಅಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನಿಮಿತ್ತಾ ಏವ | ಯದಿ ಕರ್ಮಾದಿಸತ್ತಾಪಿ ತದಧೀನಾ ತರ್ಹಿ ತದಪೇಕ್ಷಾನಾಮ ಅನಪೇಕ್ಷಾ ಏವ ಅರ್ಥಾಧ್ಯವತಿ | ತಥಾ ಚ ಪುನಃ ವ್ಯಷಮ್ಯಾದ್ಯಾಪಾತಃ ಸ್ಯಾತ್ | ತೇನ ಚ ದೋಷಿತ್ವಂ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಸ್ವಾಧೀನಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಫಲದಾನರೂಪವ್ಯಷಮ್ಯಾದೇಃ ಈಶ್ವರೇ ಅದೋಷತಾ ಏವ ಶ್ರುತೌ ಉಪಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಕಾಸೌ ಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ ತಾಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸ ಇತಿ ||

ಸ ಸ್ವಾಧೀನಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಪುಣ್ಯಾದಿ ಕಾರಯೇತ್ | ಏವಂ ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಣ ಈಶಿತಾಪಿ ತಾವತಾ ನ ವ್ಯಷಮಯಾದಿದೋಷವಾನ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಏವಂ ತರ್ಹಿ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಾ ಅಪಿ ನಿಷ್ಫಲಾ ತದಭಾವೇ ಅಪಿ ದೋಷಾಭಾವಸಮ್ಭವಾತ್ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಕರ್ಮಾನಪೇಕ್ಷತ್ವೇ ವೇದಾಪ್ರಮಾಣ್ಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ತದುಕ್ತಮ್ | ‘ವ್ಯಷಮ್ಯಾದಿನಾಮಕಮ್’ ಇತಿ | ಅತೋ ಹರೇಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವೇ ವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 37 || ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ವ್ಯಷಮ್ಯನ್ಯೈರ್ಘ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

ಅವಶಿಷ್ಟೈರುಪಸಂಹರತಿ-

ಓಂ ಸರ್ವಧರ್ಮೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 38-173 ||

‘ಗುಣಾಃ ಶ್ರುತಾಃ ಸುವಿರುದ್ಧಾಶ್ಚ ದೇವೇ ಸನ್ಯಶ್ರುತಾ ಅಪಿ ನೈವಾತ್ರ ಶಙ್ಕಾ |

ಚಿನ್ಮಾ ಅಚಿನ್ಮಾಶ್ಚ ತಥೈವ ದೋಷಾಃ ಶ್ರುತಾಶ್ಚ ನಾಜ್ಞೈರ್ಹಿ ತಥಾ ಪ್ರತೀತಾಃ |'

ಇತಿ ಸರ್ವಗುಣೋಪಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಶ್ಚ || 38 ||

|| ಇತಿ ಸರ್ವಧರ್ಮೋಪಪತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಪಾದಿತೇಭ್ಯಃ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಾದಿ ಗುಣೇಭ್ಯೋಃ ಅವಶಿಷ್ಟೈಃ ಸರ್ವಗುಣೈಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತೈಃ ಉಪಸಂಹರತಿ | ಕಿಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ || ಉಕ್ತಾವಶಿಷ್ಟಾನ್ ಸರ್ವಗುಣಾನ್ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಪರಿಹಾರೇಣ ಸಮರ್ಥ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೂರ್ಣಗುಣತ್ವಂ ನಿಗಮಯತಿ ಅತ್ರ ಸೂತ್ರಕರ್ತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೂರ್ಣಗುಣತ್ವೇ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ಸಮಸ್ತಗುಣ ಸಮೂರ್ಣೋ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವೇ ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ಬಾಧಿತಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋಽಸೌ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಃ| ವಿಷ್ಣೋಃ ಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ| ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ| ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ಅನ್ಯತ್ರ ಅದರ್ಶನಮಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಸರ್ವಚೇತನಾನಾಂ ಅಪೂರ್ಣತ್ವ ನಿಯಮಾತ್ | ಅನ್ಯಾಪಿ ಚೇತನತ್ವೇನ ಅಪೂರ್ಣತಯಾ ಅವಶ್ಯಂ ಭಾವಿತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಅತಿಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ನ ಅಯುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪೂರ್ಣತ್ವಮ್ | ತಸ್ಯ ಚೇತನತ್ವೇಽಪಿ ಸ್ವಾತನ್ಯಾದಿನಾ ಸರ್ವಗುಣೋಪಪತ್ತೇಃ ಸ್ವಾತನ್ಯಾದಿಮತಃ ಪೂರ್ಣಗುಣತ್ವನಿಯಮಾತ್ | ನ ಕೇವಲಂ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಧರ್ಮೋಪಪತ್ತಿಃ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ಗುಣಾಃ ಶ್ರುತಾಃ ಇತಿ ಸರ್ವಧರ್ಮೋಪಪಾದಕ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಇತಿ ಬಾವಃ | ಸುವಿರುದ್ಧಾ ಲೋಕ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ | ಅಶ್ರುತಾ ಅಪಿ ರಮಾದಿಚಿನ್ಮಾಃ ತದಂಚಿತ್ಯಾಃ ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವೇ ಯುಕ್ತಿ ವಿರೋಧ ಗನ್ಯಾಭಾವಾದುಕ್ತಂ ಸರ್ವಂ ಉಪಪನ್ನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 38 || ಅ 11 ||

**|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 02-02 ||
ಇತಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ ||**

ದ್ವಿತೀಯ ಪಾದಃ || 02-02 ||

‘ಇತರೇಷಾಂ ಚಾನುಪಲಭ್ಯೇ’ ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ನಿರಾಕರಣಂ ಸಮಯಾನಾಂ ಕೃತಮ್ | ವಿಶೇಷತೋ ನಿರಾಕರೋತ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ |
ಅಚೇತನಪ್ರವೃತ್ತಿಮತಂ ಪ್ರಥಮತೋ ನಿರಾಕರೋತಿ -

ಓಂ ರಚನಾನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ನಾನುಮಾನಮ್ ಓಂ || 01-174 ||

ಅಚೇತನಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯನುಪಪತ್ತೇರ್ನಾನುಮಾನಪರಿಕಲ್ಪಿತಂ ಪ್ರಧಾನಂ

ಜಗತ್ಕರ್ತೃ | ಚಶಬ್ದೇನ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಂ ದರ್ಶಯತಿ || 01 ||

ಏತತ್ಪಾದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಇತರೇಷಾಂ ಇತಿ || ಸರ್ವವಿರೋಧಾನಾಂ
ಯುಕ್ತಿಮೂಲತ್ವೇನ ತದ್ವಿರೋಧಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ಸ ನಿರಾಕೃತಃ | ಇತಿರ
ವಿರೋಧತ್ರಯೇ ಅನಾದಿಕಾಲಾನುವೃತ್ತ ಸಮಯವಿರೋಧಸ್ಯೈವ ಪ್ರಬಲತ್ವಾತ್
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದೇಧೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣತ್ವೇ ಸಮಯವಿರೋಧಂ ಹರಿಹುಂ ತಾನ್
ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ ನಿರಾಕರೋತಿ ಭವಗನಾ ಸೂತ್ರಕಾರಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಇತಿರೇಷಾಂ ಚ
ಅನುಪಲಭ್ಯೇಃ ಇತಿ ಪಕಿಲಕಣಾದಾದಿಸಮಯಯಾನಾಂ ಉಕ್ತಾನುಪಲಬ್ಧ್ಯಾ ಅನಾಪ್ತೋಕ್ತತ್ವೇನ
ನಿರಾಕೃತತ್ವಾದಿ ವ್ಯರ್ಥ ಅಯಂ ಪಾದ ಇತಿ | ತತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ನಿರಾಕೃತಾನಾಂ ಅತ್ರ
ವಿಶೇಷತೋ ನಿರಾಕರಣಾತ್ | ನ ಹಿ ಅನಾದಿಕಾನಾವೃತ್ತಾನಾಂ ಪ್ರತೀತಿ ಸುನ್ದರಾಣಾಂ ತೇಷಾಂ
ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ನಿರಾಕರಣೇ ಅಧಿಕಾರಿಣೋ ನಿಃಶಕ್ತಾಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಭವತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆದ್ಯ
ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಅಚೇತನ ಇತಿ ||

ಸಮಯಾ ದ್ವಿವಿಧಾಃ | ಹೈತುಕಪಾಷಣ್ಣಭೇದಾತ್ | ವೇದವಾದಿನಾಂ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ
ನಿರಾಕೃತತ್ವಾತ್ | 'ಅಕ್ಷಪಾದಕಣಾದೌ ಚ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೌ ಚ ಹೈತುಕಾಃ |
ಬೌದ್ಧಪಾಶಾಪತಾದ್ಯಾಸ್ತು ಪಾಷಣ್ಣಾ ಇತಿ ಕೀರ್ತಿತಾಃ' | ತತ್ರ ಪಾಷಣ್ಣೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಹೈತುಕಾಃ ಪ್ರಬಲಾಃ
| ಯುಕ್ತಿಮತ್ವಾತ್ | ತೇಷು ಚ ಸಾಂಖ್ಯ ಚಾರ್ವಾಕ ಸಮಯಸ್ಯೈವ ಇತಿವಿರೋಧಿತ್ವಮ್ |
ಈಶ್ವರನಿರಪೇಕ್ಷ ಅಚೇತತಪ್ರವೃತ್ತಿವಾದಿತ್ವಾತ್ | ತತ್ರ ಚಾರ್ವಾಕ ಸಮಯಸ್ಯ
ಅತಿವಿರೋಧಿತ್ವೇಽಪಿ ಅತಿಶುಚ್ಛತ್ವೇನ ಪ್ರಥಮಂ ನಿಷ್ಠತಾಯೋಗಾದ್ ಆದೌ ಸಂಖ್ಯ ಸಮಯೋ
ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯಃ | ನ ಚ ದ್ವಿವಿಧಃ | ನಿರೀಶ್ವರಃ ಸೇಶ್ವರಶ್ಚ | ತತ್ರ ನಿರೀಶ್ವರಸ್ಯೈವ
ಅತಿವಿರೋಧಿತ್ವಮ್ | ಅತೋ ನಿರೀಶ್ವರಸಾಂಖ್ಯ ಮತಮೇವ ಆದೌ ನಿರಾಕರೋತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಅತೇ ಏವ ಅತ್ರ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣತ್ವೇ ನಿರೀಶ್ವರಸಾಂಖ್ಯ ಮತವಿರೋಧಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವಕರತ್ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಚ ಸಾಂಖ್ಯ ಸಮಯವಿರೋಧೇ
ಲಕ್ಷಣಾಸಮ್ಮವಪ್ರಸಂಗಾದಸೌ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯ ಏವ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಂ ವಿಷಯಃ |
ಯುಕ್ತಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸಮಹ ವಿವಾದಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ
ಪಕ್ಷಃ | ಪ್ರಕೃತೀತೇರೇವ ಮಹದಾದಿ ಕಾರಣತ್ವಾತ್ | ಭವಿತವ್ಯಂ ಖಲು ಕಾರ್ಯಣ
ಸ್ವಸದೃಶಕಾರಣವತ್ಯೇವ | ಅನ್ಯಥಾ ಅತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ನ ಹಿ ಈಶ್ವರಸಯ ಮಹದಾದಿಸ್ವರೂಪಂ
ಈಶ್ವರವಾದಿಭಿಃ | ಅಭ್ಯುಪೇಯತೇ | ನ ಚ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರೋರಕತ್ವೇನ ಈಶ್ವರೋ ಅಜ್ಞೇಕರ್ತವ್ಯಃ |

ಕೇವಲಪ್ರಕೃತೇರೇವ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ ನ ಚ ಅನ್ಯದ್ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೇಕಾರೇ ಪ್ರಯೋಜನಂ
ಪಶ್ಯಾಮಃ | ಅತಃ ಪ್ರಕೃತೇರೇವ ಅಶೇಷಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಕೃತ್ಯತ್ವಂ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ
ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ರಜನ ಇತಿ ||

ನ ಕಾರ್ಯಂ ಸ್ವಸದೃಶಕಾರಣವತ್ ಕಾರ್ಯತ್ವಾತಿ ಇತಿ ಅನುಮಾನೇನ ಕಾರಣತಯಾ ಕಲ್ಪಿತಂ
ಪ್ರಧಾನಂ ಜಗತ್ಕರ್ತೃ | ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮದೇವ ಹಿ ಕರ್ತೃ ಭವತಿ | ನ ಚ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಸ್ವತಃ
ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಅಚೇತನತ್ವದಾ ಘಟವತ್ | ಅತೋ ಯುಕ್ತಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ ಪ್ರಧನಸ್ಯ ಕಜತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ನ ಯುಕ್ತಾ ನಿರಾಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ಚಶಬ್ದೇನ ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಚೀನಂ ಅನುಮಾನೇಂ ತು ಕಾರಣತ್ವಮಾತ್ರಸಾಧಕಂ ನ ಪ್ರಕೃತೋಪಯೋಗಿ | ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
ಸಾಧಕಂ ತು ಪ್ರಮಾಣಂ ನಾಸ್ತಿ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ || 1 ||

ಓಂ ಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 02-175 ||

ಚೇತನಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿದರ್ಶನಾಚ್ಚ || 02 ||

ಏವಂ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವಂ ಅಚೇತನತ್ವಾದಿನಾ ನಿರಾಕೃತ್ಯ ಯುಕ್ತಾಂತರೇಣಾಪಿ
ತನ್ನಿರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಮಹದಾದಿಸೃಷ್ಟಿಃ ಚೇತನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರಿಣೀ ಸೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಪಟಸೃಷ್ಟಿವತ್ ಇತಿ ಅನುಮಾನ
ರುದ್ಧತ್ವಾತ್ ಚ ನ ಅಚೇತನಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿದರ್ಶನಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಇದಂ ವ್ಯವಹಾರಮಾತ್ರಂ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ವಿಶಿಷ್ಟಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಲೋಪಪ್ರಸಂಗಾತ್ |
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಬಾಧಕಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಸ್ವರಾಶ್ರಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಪ್ರತಿಪಾದಯಿಷ್ಯತಿ
ಚ ಏತತ್ ಇತಿ || 2 ||

ಓಂ ಪಯೋಽಮ್ಬುವಚ್ಚೇತ್ ತತ್ರಾಪಿ ಓಂ || 03-176 ||

ಪಯೋಽಮ್ಬುವದಚೇತನಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ |

‘ಏತಸ್ಯ ವಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಸನೇ ಗಾರ್ಗಿ ಪ್ರಾಚ್ಯೋಽನ್ಯಾ ನದ್ಯಃ ಸ್ಯಂತೇ ,
ಯಾಶ್ಚಶ್ವೇತೇಭ್ಯಃ ಪರ್ವತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರತೀಚ್ಯೋಽನ್ಯಾ ಯಾಂ ಯಾಂ ಯ ದಿಶಮನು’
‘ಏತೇನ ಹ ವಾವ ಪಯೋ ಮಣ್ಣಂ ಭವತಿ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತತ್ರಾಪೀಶ್ವರನಿಮಿತ್ತಪ್ರವೃತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ || 03 ||

ಉಕ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪಯೋಽಮ್ಬುವತ್ ಇತಿ || ಅಪಿಪದಂ
ಚೇತನಪ್ರವೃತ್ತೇಃ ಆಕರ್ಣಣಾರ್ಥಮ್ | ಯದುಕ್ತಂ ಅಚೇತನತ್ವಾತ್ ನ ಸ್ವತಃಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ

ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಮ್ | ಪಯಸೋ ಅಚೇತನಸ್ಯಾಪಿ ದಧ್ಯಾಕರೇಣ ಪರಿಣಾ ಅದರ್ಶನಾತ್
ಅಚೇತನಸ್ಯ ಅಮ್ಬುನೋ ಗತಿದ್ರಶನಾತ್ | ತಥಾ ಕೂಲಸ್ಯ ಪತನದರ್ಶನಾತ್ | ಅತೋ
ಚೇತನತ್ವೇ ಅಪಿ ತದ್ವತ್ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವತಃಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಕಿ ನ ಸ್ಯಾದಿತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ |
ಪಯೋಽಮ್ಬಾದಿ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ಅಪಿ ಈಶ್ವರ ನಿಮಿತ್ತತ್ವಾಭಿಧಾಯಕ ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವೇನ ಅಚೇನತ್ವ
ಹೇತೋಃ ವ್ಯಭಿರಾರಾಭಾವಾತ್ | ತತಶ್ಚ ನ ತತ್ ನಿದರ್ಶನೇನ ಪ್ರಥಮನಸ್ಯ ಸ್ವತಃಪ್ರವೃತ್ತಿಃ
ಅಶಾಸಿತವ್ಯ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯಃ ಕಾಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಸ್ಥಿತಾಃ ಕಾಶ್ಚಿತ್ ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಸ್ಥಿತಾ
ನದ್ಯಃ ಶ್ವೇತೇಭ್ಯಃ ಪರ್ವತೇಭ್ಯೋ ಯಾಂ ಯಾಂ ದಿಶಂ ಅನುಸ್ಯಂತೇ ತಾ ಏತಸ್ಯೈವ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ
ಆಜ್ಞಾಯಾಂ ಸತ್ಯಾಂ ತಾಂ ತಾಂ ದಿಶಂ ಅನುಸ್ಯಂತೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 3 ||

ಓಂ ವ್ಯತಿರೇಕಾನವಸ್ಥಿತೇಶ್ಚಾನಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಓಂ || 04-177 ||

‘ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ತ್ವಿ ಯತೇ ಕಿಣ್ವನಾರೇ’ ಇತಿ ತದ್ವ್ಯ ತಿರೇಕೇಣ ಕಸ್ಯಾಪಿ
ಕರ್ಮಣೋಽನವಸ್ಥಿತೇರನಪೇಕ್ಷಿತಮೇವಾಚೇತನವಾದಿಮತಮ್ || 04 ||

ನನು ಶ್ರುತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಪಯೋಽಮ್ಬುನೋಃ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವೇ ಅಪಿ ಅಯಸ್ಯಾನ್ತಾದಿ
ಅಚೇತನಾಂತರ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ಭವಿಷ್ಯತಿ ವ್ಯಭಿಚಾರಃ ಸ್ವೇತ್ಯ ತಿ ಚ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ನಿದರ್ಶನಮ್ |
ಉದಾಹರಣಸ್ಯ ಅನಾದರಣೀಯತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಪಯೋಽಮ್ಬುಪ್ರವೃತ್ತೇಃ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವೇ
ಅನ್ಯಥಾಪಿ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಯಾ ಭವಿತವ್ಯಂ ಇತಿ ಅಸ್ತಿ ನಿಯಾಮಕಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವ್ಯತಿರೇಕ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಪ್ರವೃತ್ತೀನಾಂ ಈಶ್ವರನಿಮಿತ್ತತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ನ ಕುತ್ರಾಪಿ ಉಕ್ತಹೇತೋಃ
ವ್ಯಭಿಚಾರೋ ನಾಪಿ ಅಚೇತನಪ್ರವೃತ್ತೌ ನಿದರ್ಶನಂ ಇತಿ | ಅತಃ ಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧಂ
ನಿಷ್ಪ್ರಮಾಣಕಂ ಚ ಸ್ವತೋ ಅಚೇತನಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತಂ ಅನಪೇಕ್ಷಿತಮೇವ ಪ್ರೇಕ್ಷಾವತಾಂ ಇತಿ
ಭವಃ | ಇನ್ದ್ರಿಯಗಣಪತೇ ಧನವನ್ ಯಶಸ್ವಿನ್ ಮಖಪತೇ ತ್ವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಗಣೇಷು ನಿಷುಸೀದ |
ತತ್ರ ಚ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮಹಾನ್ತಂ ಪರಮಾನಂದಂ ಆಶ್ಚರ್ಯತಮಂ ತ್ವಾಂ ತ್ವಮೇವ ಪೂಜಯ | ಯತಃ
ತ್ವಮೇವ ವಿಶೇಷೇಣ ಜ್ಞಾನೀನಾಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಟತಮಮಾಹುಃ ಅತಃ ತವೈವ ಪೂಜ್ಯಮ್ | ಯತಶ್ಚ
ತ್ವದ್ಯತೇ ದೂರೇ ಸಮೀಪೇ ವಾ ನ ಕೇನಚಿತ್ ಕಿಣ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಅತಃ ತ್ವಮೇವ ಪೂಜಕ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತೋ ನಿರೀಶ್ವರಸಂಖ್ಯಮತಸ್ಯ ಅಪ್ರಮಾಣತ್ವೇನ ತದ್ವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ
ಹರೇಃ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 4 || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ರಚನಾನುಪಪತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಸೇಶ್ವರಸಾಙ್ಖ್ಯಮತಂ ನಿರಾಕರೋತಿ | ಯಥಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಏವ
ಪರ್ಜನ್ಯಾನುಗೃಹೀತಂ ತೃಣಾದಿಕಮುತ್ಪದ್ಯತೇ, ಏವಂ ಪ್ರಧಾನಾದೀಶ್ವರಾನುಗೃಹೀತಂ
ಜಗದಿತ್ಯತೋ ಬ್ರವೀತಿ-

ಓಂ ಅನ್ಯತ್ರಾಭಾವಾಚ್ಚ ನ ತೃಣಾದಿವತ್ ಓಂ || 05-178 ||

‘ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿತ್ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರೂಯತೇಽಪಿ ವಾ |
ಅನ್ತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ’
‘ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೇವೇದಮಾವಿರಾಸೀದ್ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಥಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೇವ ಲಯಮಭ್ಯೇತಿ |
ಬ್ರಹ್ಮವಾಧಸ್ತಾದ್ಬ್ರಹ್ಮವೋಪರಿಷ್ಠಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಮಧ್ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಸರ್ವತಃ’ ||
‘ಬ್ರಹ್ಮವೇದಂ ಸರ್ವಮ್’
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯೋಽನ್ಯತ್ರ ಜಗತೋಽಭಾವಾತ್ ತೃಣಾದೀನಾಂ
ಪರ್ಜನ್ಯವನ್ನಾನುಗ್ರಾಹಕತ್ವಮಾತ್ರಮೀಶ್ವರಸ್ಯ |
‘ಸ ಏವ ಭೂಯೋ ನಿಜವೀರ್ಯಚೋದಿತಾಂ ಸ್ವಜೀವಮಾಯಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸಿಸೃಕ್ಷತೀಮ್ |
ಅನಾಮರೂಪಾತ್ಮನಿ ರೂಪನಾಮನೀ ವಿಧಿತ್ಸಮಾನೋಽನುಸಸಾರ ಶಾಸ್ತಿಕೃತ್’

ಇತಿ ಭಾಗವತೇ |

‘ದ್ರವ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಚ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಚ | ಚಶಬ್ದೇನ ಪ್ರಕೃತಿಸತ್ತಾದಿಪ್ರದತ್ವಂ ಚಾಙ್ಗೀಕೃತಮ್ ||5||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಸೇಶ್ವರ ಇತಿ || ಅತ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರಕರ್ತೃತ್ವೇ
ಸೇಶ್ವರ ಸಾಙ್ಖ್ಯಸಮಯವಿರೋಧನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘಟಿಃ | ಸ್ವತನ್ತ್ರೇಣ ಜಗತ್ಕರ್ತಾ
ಈಶ್ವರ ಇತಿ ನಿಗದಿತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಸಾಙ್ಖ್ಯಸಮಯವಿರೋಧೇ ಲಕ್ಷಣಾನುಪಪತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ
ಅವಶ್ಯಂ ನಿರಸನೀಯಃ | ತದ್ ಹರೇಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರೇಣ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ
ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂಶಯಃ | ಮತ ವಿಮತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಯಥಾ
ಇತಿ ||

ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವತನ್ತ್ರಕರ್ತೃತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಧಾನಾದೇವ ಜಗದುತ್ಪತ್ತೇಃ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ
ಅಚೇತನಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಉಕ್ತಮೇವ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಪ್ರಧಾನಾದೇವ
ಜಗದುತ್ಪತ್ತೌ ಈಶ್ವರಸಯ್ ಅನುಗ್ರಾಹಕತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಯಥಾ ಖಲು ಪೃಥಿವ್ಯೇವ
ತೃಣಾದಿಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರಧಾನಂ ಕಾರಣಂ ಪರ್ಜನ್ಯಾನುಗ್ರಹೇಣ ಚ ಉತ್ಪಾದಯತಿ | ತಥಾ
ಪ್ರಧಾನಸ್ಯೇವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ಈಶ್ವರಸ್ತು ಅನುಗ್ರಾಹಕ ಮಾತ್ರಂ ಇತಿ ನ ತಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರೇಣ

ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ
ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ನ ತು ಯಥಾ ತೃಣಾದೀನಾಂ ಪರ್ಜನ್ಯೋ
ಅನುಗ್ರಾಹಕಃ ತಥಾ ಅನುಗ್ರಾಹಕಮಾತ್ರಮ್ | ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಸತ್ತಾದಿಪ್ರದಾನಾಯ
ಸರ್ವಗತತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಈಶ್ವರಪ್ರೇರಣಾಮನ್ತರೇಣ ಕಸ್ಯಾಪಿ ವಸ್ತುನಃ ಸತ್ತ್ವಸ್ಯೈವ ಅಭಾವಾತ್ | ನ
ಹಿ ಯದಧೀನಂ ಯಸ್ಯ ಸತ್ತಾದಿ ತತ್ ತಸ್ಯ ಅನುಗ್ರಾಹಕಮಾತ್ರಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಇದಂ ಸರ್ವ ಇತಿ ತದಧೀನಾ ಸತ್ತಾ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಕೇವಲಂ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ
ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಾತ್ ನ ಅನುಗ್ರಾಹಕತ್ವ ಮಾತ್ರಂ ತಸ್ಯ ಕಿಂ ತು ಸರ್ವಕಾರಣತ್ವೇನ
ಅಭಯಪಗತ ಪ್ರಕೃತಿಸತ್ತಾದೇ ಅಪಿ ತದಧೀನತ್ವಮ್ | ಅತಶ್ಚ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ಇತಿ
ಸಪ್ರಮಾಣಕಂ ಸೂತ್ರಾಕ್ಷರಾರ್ಥಂ ಆಹ || ಸ ಇತಿ ||

ಸ ಏವ ಇತಿ ಹರ್ಯಧೀನೋದ್ಭೋಧತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಉಚ್ಯತೇ ದ್ರವ್ಯಂ ಇತಿ ತದಧೀನಸತ್ತಮ್ |
ಸ್ವಜೀವಮಾಯಾಂ ಸ್ವಾಧೀನಾಂ ಜೀವಬನ್ಧಿಕಾಮ್ | ಸಿಸೃಕ್ಷತೀಂ ಸರ್ಜನೋನ್ಮುಖೀಮ್ |
ಆತ್ಮನಿ ಆತ್ಮಾಧಾರತ್ವೇನ | ಚಶಬ್ದೇನ ಸೂಚಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅತಃ ಸೇಶ್ವರಸಾಕ್ಷ್ಯ ಮತಸ್ಯ
ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ
2||

|| ಇತಿ ಅನ್ಯತ್ರಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಲೋಕಾಯತಿಕಪಕ್ಷಂ ನಿರಾಕರೋತಿ

ಓಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇಽಪ್ಯರ್ಥಾಭಾವಾತ್ ಓಂ || 06-179 ||

ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮೌ ನ ಸ್ತಃ ತತ್ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಕಿಂ ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ಅತಃ
ಸ್ವವ್ಯಾಹತೇರೇವೋಪೇಕ್ಷ್ಯಃ || 06 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಲೋಕಾಯತಿಕ ಇತಿ || ಅತ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ
ಚಾರ್ವಾಕ ಸಮಯವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಹರಿಃ ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ತತ್ರ ಜಾರಾವಾಕಮತ ವಿರೋಧೇನ ಅಭಾವಾಪತ್ತೇಃ ತತ್ ನಿರಾಕಾರ್ಯಮೇವ | ತದ್ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಚಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ
ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಅನ್ತರೇಣಾಪಿ ಈಶ್ವರಂ ಪೂರ್ವಪೂರ್ವಸ್ಮಾದ್ ಉತ್ತರೋತ್ತರ
ಉತದ್ಧತ್ತಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ಕ್ವಚಿತ್ ಸ್ವಭಾವಾದೇವ ಮದಿರೋತ್ಪತ್ತಿವದ್ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ | ನ ಚ
ಸಾಕ್ಷ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಇವ ಶ್ರುತ್ಯಯಾದಿಬಾಧೋ ವಕ್ತುಂ ಯುಕ್ತಃ | ತಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ | ನ ಚ

ಧರ್ಮಾದಿ ಅಸಿದ್ಧಿ ವಿರೋಧಃ | ತದನಭಯುಗಮಾತ್ | ನ ಹಿ ಧರ್ಮಾದಿ ಅನಭಯುಪಗಮೇ
' ಕಿಞ್ಚಿದ್ ಬಾಧಕಂ ಪಶ್ಯಾಮಃ | ನ ಹಿ ಏತಸ್ಯ ಅಭಾವಾಪರಾಧೇನ ಸತ್ಯಾಮಪಿ
ಬಾಹ್ಯಸಾಮಗ್ರ್ಯಾಂ ಕಾರ್ಯಾನುತ್ಪಾದೋ ದೃಷ್ಟೋ ಯೇನ ಜಾನೀಮೋ ಅಸ್ತು ಅಲೌಕಿಕಂ
ಕಾರಣಂ ಇತಿ | ಅತೋ ಅದೃಷ್ಟಸ್ಯ ವಸ್ತುನುನೋ ಅಭಾವಾತ್ ನ ಈಶ್ವರಸಯ್
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅಭ್ಯುಪಗಮೇಽಪಿ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮ್ | ಯದುಕ್ತಂ ಅದೃಷ್ಟಾರ್ಥ ಏವ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ ಕುತೋ
ಜಗದೀಶ್ವರಃ ಕುತಸ್ತರಾಂ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಇತಿ | ತತ್ರ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ತತ್ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಕಿಂ
ಪ್ರಯೋಜನಂ ಇತಿ || ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಖಲು ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಅದಿಕಾರ್ಯಾದಿ | ತತರ್ ನ ತಾವದ್
ಧರ್ಮಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಾದ್ಯನಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನಾಪಿ ದೃಷ್ಟಂ ಧನಾದಿ ತದಭಾವಾತ್ | ವರಾತಾದಿ
ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಾತ್ ಚ ತಸ್ಯ | ನ ಚ ಧರ್ಮಾದ್ಯಭಾವ ಬೋಧನದ್ವಾರಾ ಲೋಕೋಪಕಾರ |
ತದಭಾವಜ್ಞಾನೇ ಪರಸ್ಪರ ಸಿಂಸಾದಿನಾ ಅಪಕಾರಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ನ ಚ ಉಪಕಾರೋಽಪಿ
ಸ್ವರೂಪತಃ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಇತಿ ತೇನಾಪಿ ಪ್ರಯೋಜನಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ನ ತಾವದ್ ಅದೃಷ್ಟಂ
ತದಭಾವತಾ | ನಪಿ ದೃಷ್ಟಮ್ | ನ ಹಿ ಕುವರ್ತಮನಾ ಕಚ್ಚಂತಂ ಪ್ರತಿ ಮಾಗೋಪದೇಟಾ
ಅವಿಪಾಲೋ ಲೌಕಿಕಕೌಃ ಅದೃಷ್ಟನಿರಪೇಕ್ಷೈಃ ಉಪಕ್ರಿಯತೇ | ಅತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿತತ್ ಸಮಯಸ್ಯ
ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ನಾಪಿ ವಿಷಯಃ ಅದೃಷ್ಟಾಭಾವಾತ್ | ನಾಪಿ ದೃಷ್ಟಃ | ಅಪ್ರಪ್ರಾಪ್ತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಂ
ಅರ್ಥವದ್ ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾದ್ |

ನಾಪಿ ಧರ್ಮಾದಿ ಭ್ರಾಂತಿನಿರಾಸಾಯ ತದಭಾವಃ | ತದುಪಾಯಾಭಾವಾತ್ | ನ ಹಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ
ಧರ್ಮಾದ್ಯ ಭಾವಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ || ಅಪರಾಮರ್ಶೇ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ಪರಾಮರ್ಶೇ ದರ್ಶನಂ ತು ನ
ಅನುಮಾನಾದ್ ಬಿದ್ಯತೇ | ವಿಷಯ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವೇ ಕಾ ಅಧಿಕರಣಂ ಪ್ರತ್ಯಾಶಾ |
ಮಾಸ್ತು ಮತ್ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಪ್ರಯೋಜನಾದಿ ಇತಿ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತೋ ಅಸೌ
ಪ್ರಯಜನಾದಿಮಾನ್ ಇತಿ ನಿಯಮಾತ್ | ಅತಃ ಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಅಪಿ ಪ್ರಯೋಜನಾದ್ಯಭಾವಾದಿ
ಅಭಯುಪಗಮೇ ತಸ್ಯ ಸ್ವವ್ಯಾಹತಿಃ ನ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಅಪ್ರಯೋಜನಶ್ಚ ಇತಿ
ಯುಕ್ತಮ್ | ಮೇ ಮಾತಾ ವನ್ದ್ಯಾ ಇತಿವತ್ ಸ್ವವ್ಯಾಹತಂ ಚ ವದನ್ ಭವಾನ್ ಉಪೇಕ್ಷ್ಯ ಏವ
ಜಾಯತೇ ನ ತು ಪರಿಹಾರಾಯ ಷಯ ತಿ ಭಾವಃ | ಅತಃ ಚಾರ್ವಾಕಸಮಯಸ್ಯ ಅನುಪಪನ್ನತ್ವೇನ
ಅವಿರೋಧಕತ್ವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 6 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಪುರುಷೋಪಸರ್ಜನಪ್ರಕೃತಿಕರ್ತೃವಾದಮಪಾಕರೋತಿ -

ಓಂ ಪುರುಷಾಶ್ವದಿತಿ ಚೇತ್ ತಥಾಽಪಿ ಓಂ || 07-180 ||

ಯಥಾ ಚೇತನಸಮ್ನಾದಚೇತನಮೇವ ಶರೀರಮಶ್ಮಾದಿಕಮಾದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ,
ಏವಮಚೇತನಾಽಪಿ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪುರಷಸಮ್ನಾತ್ ಪ್ರವರ್ತತ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | 'ನ ಋತೇ
ತ್ವತ್ಪ್ರಿಯತೇ' ಇತಿ ತತ್ರಾಪಿ ತಥಾತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಾಭಾವಾತ್ || 07 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಪುರುಷ ಇತಿ || ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವೇ ನರೀಶ್ವರಸಂಖ್ಯಾ
ಏಕದೇಶ ಮತವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಖ್ಯತಿಃ| ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ |
ತತ್ರವಾ ಮತವಿರೋಧೇ ಅಸಮ್ಯವಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಅವಶ್ಯ ನಿರಸನೀಯಂ ತದ್ ಭವತಿ | ಈಶ್ವರಸಯ್
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸ್ಮಯವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತದುಪನ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ
ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪುರುಷ ಇತಿ ||

ನ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಧಾನಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವೇನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ |
ಅಚೇತನಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ದೂಷಿತಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಕೇವಲಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವ
ಅನುಪಪತ್ತೌ ಅಪಿ ಪುರುಷೋಪಸರ್ಜನಸ್ಯ ತದುಪಪತ್ತೇಃ| ಭವತಿ ಚ ಅತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಃ |
ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪುರುಷೋಪಸರ್ಜನಾ ಚೇತನನಮಿತ್ತಾ | ಪ್ರವೃತ್ತಿತ್ವಾದ್ ಅಶ್ಚ
ಆನಯನಾದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿವದ್ ಇತಿ | ನ ಚ ದೃಷ್ಟಾಂತೇ ವಿವದಿತವ್ಯಮ್ | ಪುರುಷಸಮ್ನೋನ
ಅಚೇತನಸ್ಯೈವ ಶರೀರಸ್ಯ ಅಶ್ಮದಿ ಆದಾನಾದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ದರ್ಶನಾತ್ | ಅತೋ
ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣತ್ವಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಇತಿ ಏತದ್ ದೂರೋತ್ಸಾರಿತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | ಪುರುಷೋಪಸರ್ಜನ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ
ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವತಾ | ನ ಚ ಉಕ್ತಂ ಅನುಮಾನಮ್ | 'ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂನಾರೇ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ ತತ್ರ ಶರೀರಪ್ರವೃತ್ತೌ ಅಪಿ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನತ್ವೇ ಸಿದ್ಧೇ ಸತಿ ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಪ್ರವೃತ್ತೇಃ
ಪುರುಷೋಪಸರ್ಜನ ಪ್ರಧಾನಾಧೀನತ್ವ ಸಾಧನೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 7 ||

ಓಂ ಅಜ್ಞೇತ್ವಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 08-181 ||

ಶರೀರಪ್ರವೃತ್ತೌಪುರಷನ್ಯಾಜ್ಞೇತ್ವಾತ್ |

'ಅಜ್ಞಮಜ್ಞೇ ಸಮಾದಾಯ ಯಥಾಕಾರ್ಯಂ ಕರೋತ್ಯಸೌ'
ಇತ್ಯಜ್ಞತ್ವವ್ಯವಹಾರೋಽನುಪಪನ್ನ || 08 ||

ಹೈತುಕಂ ಮನ್ಯಶ್ಚ ಅಯಂ ಶ್ರುತ್ಯಷ್ಟಮ್ಬೇನ ಉಕ್ತಂ ದೃಷ್ಟಾಂತದೋಷಂ ನ ಗಣಯತಿ ಇತ್ಯತೋ
ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ದೃಷ್ಟಾಂತೇ ಸಾಧ್ಯ ವಿಕಲತಾಂ ಸಾಧಯತ್ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಙ್ಗತ್ವ
ಇತಿ ||

ಯದಿ ಶರೀರಮೇವ ಪುರಷೋಪಸರ್ಜನಂ ಪ್ರವರ್ತೇತ ತದಾ ಶರೀರಂ ಅಹಗಿ ಪೂರಷೋ ಅಙ್ಗಂ
ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಸ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಪುರುಷಸ್ಯ ಅಙ್ಗತ್ವನ ಶರೀರಸ್ಯ ಅಙ್ಗತ್ವೇನ ನ ಲೌಕಿಕ ಪರೀಕ್ಷಕ
ವ್ಯವಹಾರೇ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ವಿದ್ಯತೇ ಚ ಅಸೌ ಅತೋ ನ ಪುರುಷೋಪಸರ್ಜನ ಶರೀರಸ್ಯ ಚ
ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ ದೃಷ್ಟಾಂತೇ ನ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಮತಾಂತರವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್
ಯುಕ್ತಂ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಲಕ್ಷಣಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 8 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಪುರುಷಾಶ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಪ್ರಕೃತ್ಯುಪಸರ್ಜನಪುರುಷಕರ್ತೃವಾದಮಪಾಕರೋತಿ -

ಓಂ ಅನ್ಯಥಾಽನುಮಿತೌ ಚ ಜ್ಞಶಕ್ತಿವಿಯೋಗಾತ್ ಓಂ || 09-182 ||

ಶರೀರಸಮ್ಪನ್ಯಾತ್ ಪುರುಷಃ ಪ್ರವರ್ತತ ಇತ್ಯಙ್ಗೇಕಾರೇಽಪಿ
ಸ್ವತಸ್ತಸ್ಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯಚ್ಚರೀರಸಮ್ಪನ್ಯ ಏವಾಯುಕ್ತಃ || 09 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಪ್ರಕೃತಿ ಇತಿ || ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ನಿರೀಶ್ರನಾಚ್ಛ್ಯ
ಏಕದೇಶ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ |
ತಸ್ಯ ಚ ಸಮಯವಿರುದ್ಧತ್ವೇ ಲಕ್ಷಣಾಯುಕ್ತೇಃ ಅಸೌ ಪರಿಹರಣೀಯ ಏವ | ತದ್ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಅಖಿಲಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂಶಯಃ | ಮತವಿಗಾನಂ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಪ್ರಧಾನಾದೇವ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿ ಸಮ್ಭವೇನ
ಈಶ್ವರಾನುಪಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಅಚೇತನಸ್ಯ ತದುಪಪತ್ತಿದೋಷಃ | ಪುರುಷಯುಕ್ತಸ್ಯ
ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅಙ್ಗತ್ವ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ಪ್ರಕೃತಿ ಉಪಸರ್ಜನ ಪುರುಷಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವ
ಅಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಪ್ರಯೋಗಃ | ವಿಮತಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಅಚೇತನೋಪಸರ್ಜನ ಪುರುಷಾಧೀನಾ
ಪ್ರವೃತ್ತಿತ್ವಾತ್ ಅಶ್ಮಾನಯನಾದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿವದ್ ಇತಿ | ನ ಚ ದೃಷ್ಟಾಂತದೋಷಃ ಶರೀರೋಪಸರ್ಜನ
ಪುರುಷಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿದರ್ಶನಾತ್ | ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಅವಜ್ಞಾನಾತ್ | ಅತೋ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ಯಥಾ ಇತಿ ||

ಚಶಬ್ದೇನ ಅಙ್ಗತ್ವಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಸಮಾಕರ್ಷಃ | ಯುಕ್ತಂ ಈಶ್ವರಸಯ್ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮ್ |
ಪ್ರಕೃತ್ಯುಪಸರ್ಜನ ಪುರುಷಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವೇ ಮಾನಾಭಾವಾತ್ | ಪ್ರಾಚೀನಪಕ್ಷಾದ್ ಅನ್ಯಥಾ
ಅನುಮಿತಮಿತಿ ಚೇತ್ ನ | ದೃಷ್ಟಾಂತೇ ಸಾಧ್ಯಾಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಶರೀರೋಪಸರ್ಜನಃ
ಪುರುಷಃ ಪ್ರವರ್ತತ ಇತಿ ಪಕ್ಷೇ ಕಿಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಶಕ್ತಿರಸ್ತಿ ನ ವಾ | ಯದಿ ಅಸ್ತಿ ತರ್ಹಿ

ಶರೀರವ್ಯರ್ಥಮ್ | ಯದಿ ನ ಶಕ್ತಿಃ ತರ್ಹಿ ಪುರುಷಾಙ್ಗತ್ವಂ ಅನುಪಪನ್ನಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ಶರೀರಸಮ್ಪನ್ನಾರ್ಥಂ ಕೇವಲಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಶಕ್ತ್ಯಭಿವಾತ್ | ಯದಿ ತತ್ರ ಅಸ್ತಿ ಶಕ್ತಿಃ ತರ್ಹಿ
ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಅನ್ಯತರವೈಯರ್ಥಮ್ | ಶರೀರಸಮ್ಪನ್ನಾತ್ ಪೂರ್ವಮಪಿ
ಪ್ರಕೃತಿಸಮ್ಪದ್ಧಸ್ಯ ಅಸ್ತಿ ಶಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ತತ್ಪೂರ್ವಮಪಿ ಏವಂ ಇತಿ ಅನವಸ್ಥಾಪಾತಾತ್ |
ಅನಾದಿತಾಶ್ರಯಣೇ ನಿಷ್ಪ್ರಕೃತೀನಾಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಉದಾಹರ್ತವ್ಯಾ | ಅತೋ ಯಥಾ
ಪುರುಷಸ್ಯ ಶರೀರಸಮ್ಪನ್ನ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ನ ಶರೀರೋಪಕೃತಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ನಾಪಿ ಕೇವಲಸ್ಯ ಇತಿ
ಈಶ್ವರೋ ಅಙ್ಗೇಕಾರ್ಯಃ| ತಥಾ ಅಶ್ವಾನಯನ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ಅಪಿ ಇತಿ ದೃಷ್ಟಾನಾತಾಭಾವ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 9 ||

ಓಂ ವಿಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚಾನಮಞ್ಜನಮ್ ಓಂ || 10-183 ||

ಸಕಲಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಯುಕ್ತವಿರುದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚಾನೀಶ್ವರಮತಮಸಮಞ್ಜನಮ್ |

‘ಶ್ರುತಯಃ ಸ್ಮೃತಯಶ್ಚೈವ ಯುಕ್ತಯಶ್ಚೇಶ್ವರಂ ಪರಮ್ |

ವದಂತಿ ತದ್ವಿರುದ್ಧಂ ಯೋ ವದೇತ್ ತಸ್ಮಾನ್ನ ಚಾಧಮಃ’ ಇತಿ ಪಾದ್ಯೈ || 10 ||

ಏವಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ದೂಷಿತಾನಿ ಅನೀಶ್ವರಮತಾನಿ ಸಾಮಾನ್ಯದೂಷಣೇನ ನಿರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವಿಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ ಇತಿ ||

ಕುತೋ ಅನೀಶ್ವರಮತಾನಾಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರುದ್ಧತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶ್ರುತಯ ಇತಿ || ನ ಅತ್ರ
ಸೇಶ್ವಸಾಙ್ಗೈನ ಸನ್ನೋಷ್ಠವ್ಯಮ್ | ಸ್ವಾತನ್ತ್ರಾನಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಈಶ್ವರಂ ಪರಂ ವದಂತಿ ಇತಿ ಹಿ
ಸ್ಮೃತಿಃ | ಅತೋ ನ ಸಾಙ್ಗ್ಯ ದಿಮತವಿರೋಧೇನ ಲಕ್ಷಣಾಸಮ್ಭವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 10 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಅನ್ಯಧಾನುಮಿತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಪರಮಾಣ್ವಾರಮ್ಭವಾದಮಪಾಕರೋತಿ -

ಓಂ ಮಹದ್ವೀರ್ಘವದ್ವಾ ಹ್ರಸ್ವಪರಿಮಣ್ಯಲಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ || 11-184 ||

ಮಹತ್ತ್ವಾದ್ವೀರ್ಘತ್ವಾಚ್ಚ ಯಥಾ ಕಾರ್ಯಮುತ್ತದ್ಯತೇ, ಏವಂ ಹ್ರಸ್ವತ್ವಾದ್
ಪಾರಿಮಣ್ಯಲ್ಯಾಚ್ಛೋತ್ಪದ್ಯೇತ | ವಾಶಬ್ದಾದನ್ಯಥೈತಯೋರಪಿ ನ ಸ್ಯಾತ್,
ವಿಶೇಷಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ || 11 ||

ಅಧಿಕರಣಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ಆಹ || ಪರಮಾಣ್ವೈತಿ || ಅತ್ರ ಹರೇಃ ಸರ್ವಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವೇ ವೈಶೇಷಿಕಾದಿ
ಮತ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ವಿಷ್ಣುಃ ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ
ಚ ಪರಮಾಣ್ವಾರಮ್ಭವಾದ ವಿರುದ್ಧತ್ವೇನ ಅಭಾವಶಙ್ಕಾಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಅಸೌ ಪರಕರಣೀಯ

ಏವ | ಈಶ್ವರಸಯ್ ಅನ್ತಗುಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ| ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಮತವಿವಾದಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |

ಷಟ್ ಖಲು ಇಮೇ ಭಾವಪದಾರ್ಥಾ ದ್ರವ್ಯಾದಯಃ | ತತ್ರ ಗುಣಾಶ್ರಯೋ ದ್ರವ್ಯಂ, ಪೃಥಿವೀ-ಅಪ್-
ತೇಜೋ-ವಾಯು-ಆಕಾಶ-ಕಾಲ-ದಿಗ್-ಆತ್ಮ-ಮನೋಭೇದೇನ ನವವಿಧಮ್ | ತತ್ರ
ಆಕಾಶಾದಿಪಿಂಚುಕಂ ನಿತ್ಯಮೇವ | ಭೂತಚತುಷ್ಟಯಂ ತು ಪರಮಾಣುರೂಪಂ ನಿತ್ಯಂ ಅನ್ಯದ್
ಅನ್ಯಮೇವ | ಕರ್ಮಾನ್ಯತ್ವೇ ಸತಿ ಜಾತಿಮಾತ್ರಾಶ್ರಯಗುಣಾಃ ರೂಪ-ಸರ-ಗಂಧ-ಸ್ಪರ್ಶ-ಶಬ್ದ-
ಸಂಸ್ಕಾರ-ಪರಿಮಾಣ-ಪೃಥಕ್-ಸಂಯೋಗ-ವಿಭಾಗ-ಪರತ್ವ-ಅಪರತ್ವ-ಗುರುತ್ವ-ದ್ರವತ್ವಸನ್ನ-
ಸಂಸ್ಕಾರ-ಬುದ್ಧಿ-ಸುಖ-ದುಃಖ-ಇಚ್ಛಾ-ದ್ವೇಷ-ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಃ| ತೇ ಚ ಅನಿತ್ಯಾಶ್ರಿತಾ ಅನಿತ್ಯಾ
ಏವ| ನಿತ್ಯದ್ರವ್ಯೇ ದ್ವಿವಿಧಾಶ್ಚ | ಸಂಯೋಗ ವಿಭಾಗಯೋಃ ಅಸಮವಾಯಿ ಕಾರಣಂ ಕರ್ಮ
ಉತ್ಪೇಪಣಂ-ಅಪೇಕ್ಷೇಪಣಂ-ಆಕುಳ್ಳನಂ-ಪ್ರಸಾರಣಂ-ಗಮನಂ ಇತಿ ಪಿಂಚುವಿಧಂ ಅನಿತ್ಯಮೇವ |
ನಿತ್ಯಂ ಏಕಮನೇಕಸಮವೇತಂ ಸಾಮಾನ್ಯಂ ಅನೇಕ ವಿಧಮ್ | ನಿತ್ಯಃ ಸಮ್ಪನ್ಢಃ ಸಮವಾಯಿ ಏಕ
ಏವ | ನಿತ್ಯದ್ರವ್ಯವೃತ್ತಯೋ ಅನ್ಯಾ ವಿಶೇಷಾಃ| ಏತತ್ ತ್ರಯಂ ನಿತ್ಯಮೇವ | ತತ್ರ ಅನಿತ್ಯಂ
ಕಾರಣತ್ರಿತಯಜನ್ಯಮ್ | ತತ್ಸಮವೇತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ತತ್ ಸಮವಾಯಿಕಾರಣಂ
ಪರಮಾಣ್ವಾದಿ ದ್ರವ್ಯಮೇವ | ಆದಿಸೃಷ್ಟೌ ಚ ಪರಮಾಣವೋ ದ್ವ್ಯಣುಕಾತಿ ಕ್ರಮೇಣಂ
ಅವಯವಿನಂ ಆರಭಂತೇ| ಸಮವಾಯಿ ಕಾರಣ ಪ್ರತ್ಯಾಸನ್ನಂ ಅಧೃತಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಅರಮವಾಯಿ
ಕಾರಣಮ್ | ಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ತಿಃ ದ್ವೇಧಾ| ಕಾರ್ಯಕ್ರಥ ಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ಯಾ ಅರಮವಾಯಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ|
ಕಾರ್ಯಗತಗುಣಾನಾಂ ಚ ಕಾರಣಗತಗುಣಾಃ ಕರ್ಮ ಚ ಕಾರಣೈಕರ್ಥ ಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ಯಾದಿನಾ
ಅಸಮವಾಯಿ ಕಾರಣಮ್ | ಕಾರ್ಯಗತಕರ್ಮಣಶ್ಚ ಕಾರಣಗತಗುಣ ಕರ್ಮಣಿ ಕಾರ್ಯಕಾರ್ಥ
ಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ಯಾ ಅಸಮವಾಯಿಕಾರಣಮ್ | ತತ್ರ ಪರಿಮಾಣಂ ಕಾರಣಗತಂ ಕಾರ್ಯಗತ
ಪರಿಮಾಣಸ್ಯ ಅಸಮವಾಯಿ ಕಾರಣಂ ಭವತಿ | ಪರಮಾಣು ದ್ವ್ಯಣುಕಗತಂ ದ್ವ್ಯಣುಕಗತಂ
ದ್ವ್ಯಣುಕತ್ಯಣುಕಗತ ಪರಿಮಾಣ ಕಾರಣಂ ನ ಭವತಿ | ಕಿಂ ತು ಸಂಜ್ಞಾ ದಿನಾ ಏವ ತಜ್ಜನ್ಮ |
ಏತದನ್ಯತ್ ಕಾರಣಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಈಶ್ವರ ಅದೃಷ್ಟ ಕಾಲಾದಿ | ನ ಚ ಈಶ್ವರ ಆತ್ಮವಿಶೇಷಃ ಸಂಜ್ಞಾ ದಿ
ಪಿಂಚುಗುಣಯುಕ್ತಃ ಕರ್ತೃತ್ವೋಪಯೋಗಿ ಜ್ಞಾನ ಇಚ್ಛಾ ಪ್ರಯತ್ನ ಶಾಲೀ ಚ || ಷಿಷ್ಟಷಡ್ಗುಣಾಯೋಗ್ಯ
ಇತಿ ಕಥಂ ತಸ್ಯ ಅನ್ತಗುಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾತ್| ಅತೋ ವ್ಯರ್ಥ ಏವ ಪೂರ್ವಾರ್ಥಾಯ ಇತಿ
ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾನಾತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮಹದ್ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ಹರೇಃ ಅನನ್ತಗುಣಪೂರ್ಣತ್ವಮ್ | ವೈಶೇಷಿಕಾದೀನಾಂ ಅನುಪಪನ್ನಭಾಷಿತ್ವೇನ
ತತ್ ಕಲ್ಪನಾಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ | ಯಥಾ ಹಿ ಯದುಚ್ಯತೇ ಪರಿಮಾಣಂ ತ್ರ್ಯಣುಕಾದಿಗತಂ
ಅಸಮವಾಯಿಕಾರಣಂ ಭವತಿ ನ ಪರಮಾಣ್ವಾದಿಗತಂ ಇತಿ ತದಸತ್ | ಯಥಾ ಮಹತ್ತ್ವಾದ್
ದೀರ್ಘತ್ವಾತ್ ಚ ತ್ರ್ಯಣುಕಾದಿಗತಾತ್ ಕರ್ಮೇ ಪರಿಮಾಣಂ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ತಥಾ ಹ್ರಸ್ವತ್ವಾದ್
ದ್ವ್ಯಣುಕ ಗತಾತ್ ತ್ರ್ಯಣುಕಗತ ಪರಿಮಾಣ್ವತ್ವಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ| ಪರಮಾಣುಪರಿಮಾಣಶ್ಚ

ಪಾರಿಮಾಣ್ಯಲ್ಯಾದ್ ದ್ವೈಯಣಲುಕಗತ ಪರಿಮಾಣೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಮ್ಭವತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ| ತ್ರೈಣುಕಾದಿ ಪರಿಮಾಣಸ್ಯ ಆರಮ್ಭಕತ್ವೇ ಅಪಿ ತಸ್ಯ ತತ್ ಮಾಸ್ತು ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಾಶಬ್ದಾತ್ ಇತಿ || ಇತಿ ಸೂಚಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ|

ಯದಿ ಹಸ್ತತ್ವಾದೇಃ ನ ಆರಮ್ಭಕತ್ವಂ ರರ್ತಿ ಮಹತ್ವದೀರ್ಘತ್ವಯೋಃ ಅಪಿ ತತ್ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ಕಾರಣ ವಿಶೇಷಾಭಿವಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ನ ತಾವದ್ ಅಸಮವಾಯಿಕಾರಣಲಕ್ಷಣ ಭಾವಾಭಾವಾಭ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷಃ| ಹಸ್ತತ್ವಾದೌ ಅಪಿ ತದ್ಭಾವಾತ್ | ಅವರ್ಜನೀಯಪ್ರತ್ಯಾಸತ್ತಿರೇವ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಮಹತ್ವೇ ಅಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ || ಪಾರಿಮಾಣ್ಯಲ್ಯಾದೇಃ ಆರಮ್ಭಕತ್ವೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಅಣುತ್ವಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ಚೇತ್ ತತ್ ಕಿಂ ಇದಂ ಅಣುತ್ವಂ ತತ್ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಂ ತದ್ ಅತ್ಯಂತಸದೃಶ ಪರಿಮಾಣತ್ವಂ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ನಾಸ್ತಿ ಹಾನಿಃ| ದ್ವಿತೀಯೇ ಮಹತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಅನಾರಮ್ಭಕತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ತ್ರೈಣುಗಾದಿ ಪರಿಮಾಣಂ ಅತ್ಯಂತಸದ-ಶಂ ಸಂಜ್ಞೇತಮಾತ್ರಂ ತು ಅಪ್ರಮಾಣಿಕಂ ಇತಿ | ದ್ವೈಣುಕಾದಿ ಪರಿಮಾಣೇ ಕಾರಣಾಂತರಾಭಾವಾತ್ ಚ ಸಂಜ್ಞಾದೇಃ ಮಹತ್ವಾರಮ್ಭಕತ್ವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಸಂಯೋಗಸ್ಯ ಚ ದ್ವೈನಿಮಿತ್ತತ್ವಮೋವ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಭಿನ್ನತಯಾ ಪ್ರತೀತ್ಯಭಾವಾತ್ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಭಿನ್ನತಯಾ ಪ್ರತೀತ್ಯಭಾವೇ ಅಪಿ ಅಪೇಕ್ಷಬುದ್ಧೇಃ ಆತ್ಮಗತದ್ವಿತ್ವನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ | ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯ ಚ ಇದಂ ಉದಿತಂವ್ | ಕಿಂ ತನ್ಮೂಲಾಂ ಯಥಾಕಥಂಚ್ಚೇತ್ ಸಂಯೋಗಃ ಪಟಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ವಿವಕ್ಷಿತೋ ವಾ | ನಾದ್ಯ| ಅನುಭವಯುಪಗಮಾತ್| ದ್ವಿತೀಯೇ ಕಸ್ಯ ಇತಿ ವಾಚ್ಛ | ಪಟಸ್ಯ ಇತಿ ಚೇತ್ ಕಃ ತದಾ ಪಡೋ ಅವಿಶಿಷ್ಟತೇ | ಅತೋ ಅಸಮವಾಯಿಕಾರಣಂ ನಾಮ ನ ಕಿಂಚ್ಚಿದಸ್ಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 11 ||

ಓಂ ಉಭಯಧಾಽಪಿ ನ ಕರ್ಮಾತ್ಸದಭಾವಃ ಓಂ || 12-185 ||

ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಯಾ ನಿತ್ಯತ್ವೇ ತದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಪರಮಾಣುಕರ್ಮಾಭಾವಾನ್ನೇದಾನೀಮಪಿ ಸ್ಯಾತ್ | ಅನಿತ್ಯತ್ವೇ ತತ್ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ಅತಃ ಪರಮಾಣುಚೇಷ್ಟಾಭಾವಾತ್ ತತ್ಕಾರ್ಯಾಭಾವಃ | ವೈದಿಕೇಶ್ವರಸ್ಯ ತು ವೇದೇನೈವ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಸರ್ವಮುಪಪದ್ಯತೇ | ಸ್ವತ ಏವ ಕಾಲೇ ವಿಶೇಷಾಜ್ಞೇಕೃತೇಶ್ಚ || 12 ||

ಏವಂ ಅಸಮವಾಯಿಕಾರಣಂ ನಿರಸ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನಿರಾಸಾಯ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಭಯಧಾ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾನಿಮಿತ್ತಂ ಚೇತ್ ತತ್ರ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾ ನಿತ್ಯಾ ಅನಿತ್ಯಾ ವಾ ಇತಿ | ನಾದ್ಯಃ | ಸತ್ಯಾಮಪಿ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಯಾಂ ಪ್ರಲಯೇ ಪರಮಾಣುಚೇಷ್ಟಾಭಿವೇನ ಅನ್ಯದಾಪಿ ತಸ್ಯಾಃ ತದಭಿವಾಪಾತಾತ್ | ತಥಾ ಚ ದ್ವೈಣುಕಾದಿ ಕರಾಯಭಾವಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಸತಿ ಕಾರಣೇ ಕಾರ್ಯಾನುತ್ಪಾದೇ ತಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವಾಯೋಗಾತ್ | ನ

ದ್ವಿತೀಯಃ | ತಥಾ ಸತಿ ತಸ್ಯಾಃ ಕಾರ್ಯತ್ವೇನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ತದಸ್ತಿ |
ತದುತ್ತತ್ತೌ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಯಾ ಅನಪೋಕ್ಷಾಯಾಂ ಅನ್ಯಯತ್ರಾಪಿ ತತ್ ಪ್ರಸಜ್ಞಃ | ಪೂರ್ವೇಚ್ಛಾ
ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ಅತೋ ಅನಿತ್ಯತ್ವೇ ತದಭಾವೇನ
ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾ ಅತಃ ಪರಮಾಣುಕರ್ಮಾಭಾವಾತ್ ನ ದ್ವೈಣುಕಾದಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ
ದ್ವೇಧಾಪಿ ದುಷ್ಟತ್ವಾತ್ ನ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾ ನಿಮಿತ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಅತ್ರ ಪರಿಮಾಣಾಭಿಧಾನ
ಅಸಂನಿಧಾಪಿತಂ ದ್ವೈಣುಕಾದಿಕಂ ತದಿತಿ ಪರಾಮೃಶತಿ | ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಯಾ ನಿತ್ಯತ್ವ
ನಿಮಿತ್ತತ್ವಯೋಃ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಸಮಂ ಭವತಾಂ ಏತದ್ ದೂಷಣಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವೈದಿಕ
ಇತಿ ||

ನ ಅಯಂ ಅಸ್ಮತ್ ಪಕ್ಷೇ ದೋಷಃ | ಸತ್ಯಾಂ ಅಪಿ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಯಾ ಕಾರ್ಯಾನುತ್ತಾದಾದೇಃ
ಸರ್ವಸ್ಯ ಈಶ್ವರ ಅಚಿನ್ತ್ಯ ಏವ ಉಪಪತ್ತೇಃ| ಸಾ ಚ ಪರಾಸ್ಯ ಶರ್ಕಿಃ ವಿವಧೈವ ಶ್ರೂಯತೇ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಾ | ನ ಚ ಪರಪಕ್ಷೇ ಸಮಂ ಏತತ್ | ತೇನ ಅನುಮಾನಮಾತ್ರೇಣ
ಈಶ್ವರಮುಭ್ಯುಪಗತ್ವತಾ ತಸ್ಯ ಅಚಿನ್ತ್ಯಶಕ್ತಿ ಅನರ್ಜ್ಞೇಕಾರಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಇತಶ್ಚ ನ ಅಯಂ
ದೋಷೋ ಅಸ್ಮತ್ ಪಕ್ಷ ಇತ್ಯಾಹ || ಸ್ವತ ಏವ ಇತಿ ||

ನ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಮಾತ್ರಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಯೇನ ಪ್ರಲಯೇ ಅಪಿ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಪ್ರಸಜ್ಞಃ | ಕಿಂ ತು
ಕಾಲೋಽಪಿ ನ ಚ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರಲಯೇ ಸೋಽಪಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಕಾಲವಿಶೇಷಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಸ್ಯ
ಅಭಾವಾತ್| ನ ಚ ಏತದ್ ಅನ್ಯಮತೇ ಅಪಿ ಸಮಮ್ | ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಕಾಲೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ
ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲತ್ವಾದಿ ವಿಶೇಷಣಾಂ ಅರ್ಜ್ಞೇಕೃತತ್ವೇನ ತದುಪಪತ್ತೇಃ| ಪರೇಣ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟ್ಯ ದ್ಯುಪಾಧಿತ
ಏವ ಕಾಲವಿಶೇಷಸ್ಯ ಅರ್ಜ್ಞೇಕೃತತ್ವಾತ್| ಸೃಷ್ಟಿಮನ್ತರೇಣ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ|
ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಮನ್ರೇಣ ತದನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಶ್ರಯ ಆಪಾತಾದಿತಿ ಭಾವಃ| ನನು
ಸತ್ಯಾಮಪಿ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಯಾಂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ಅಭಾವೇನ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪಾದ ಉಪರಮೇ ಸಾ ಮೋಘಾ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಚೇತ್ ತತ್ರಾಪಿ ಆಹ || ಸ್ವತ ಏವ ಇತಿ ||

ನ ಏಷ ದೋಷಃ| ತತ್ತತ್ಕಾಲ ಏವ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾಯಾ ನಿತ್ಯಾಯಾ ಅಪಿ ಸೃಷ್ಟಿವಿಷಯತ್ವಾದಿ
ವಿಶೇಷ ಆವಿರ್ಭಾವಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್| ನ ಚ ಅನ್ಯಮತೇ ಅಪಿ ಏತತ್ ಸಮಾನಮ್ | ಅಸ್ಮಾಭಿಃ
ತದ್ವಿಶೇಷಾಣಾಂ ಅನೌಪಾಧಿಕತ್ವಾರ್ಜ್ಞೇಕಾರಾತ್ ಪರೇಣ
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ದ್ಯುಪಾಧಿನಿಬಂಧನತ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಉಕ್ತ ದೋಷ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕಾಲಸ್ಯ
ನಿಮಿತ್ತತ್ವಂ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾನಿಮಿತ್ತತ್ವ ನಿರಾಸನ್ಯಾಯೇನ ನಿರಸ್ತಂ ಇತಿ ಅಭಿಪ್ರೇತ್ಯ ತದೋದೋಷಂ
ವಾ ಸ್ವಪಕ್ಷೇ ಪರಿಹರತಿ || ಸ್ವತ ಏವ ಇತಿ ||

ನಾಯಂ ದೋಷೌ ಅಸ್ಮತ್ಪಕ್ಷೇ | ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಕಾಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲತ್ವಾದಿ ವಿಶೇಷಾಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ |
ತಸ್ಯೈವ ನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಏವಂ ಪರಪಕ್ಷೇ | ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಕಾಲವಿಶೇಷಾಣಾಂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕತ್ವ
ಉರರೀಕಾರಾತ್ | ಪರೇಣ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಉಪಾಧಿನಿಬಂಧನತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗತೇ- ತತ್ರ ಚ ಉಕ್ತಂ
ದೂಷಣಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅದೃಷ್ಟಸ್ಯ ನಿಮಿತ್ತತ್ವಂ ವಾ ಪರಾಕೃತ್ಯ ತಂ ದೋಷಂ ಸ್ವಪಕ್ಷೇ ಪರಿಹರತಿ
|| ಸ್ವತ ಏವ ಇತಿ ||

ನಾಯಂ ಅಸ್ಮತ್ಪಕ್ಷೇ ದೋಷೋ ಭವತಿ | ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಾಲೇ ಪೂರ್ವಂ ಸತ್ಯೇವ
ಅದೃಷೇಟೇ ಸಮುದ್ಯೋದವಿಶೇಷಾಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ | ನ ಚ ಏತದನ್ಯಮತೇ ಸಮ್ಭವತಿ | ಅಸ್ಮಾಭಿಃ
ಕಾಲೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವಿಶೇಷ ಅಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ | ಪರೇಣ ಪುನಃ ಸ್ವತಃ ಕಾಲೇ
ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲತ್ವಾದಿವಿಶೇಷಾನಙ್ಗೇಕಾರೇಣ ಕದಾ ಉದ್ಯೋಧ ಇತಿ ಅಸ್ಯ ಪರಿಹಾರಾಭಾವಾತ್ |
ಉಪಾಧ್ಯುಕ್ತೌ ಸೋಽಪಿ ಕದಾ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಪರಿಹಾರಾ ಭಾವಾದಿತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ಸಮವಾಯಾಭ್ಯುಪಗಮಾಚ್ಚ ಸಾಮ್ಯಾದನವಸ್ಥಿತೇಃ ಓಂ || 13-186 ||

ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾದೀನಾಂ ಸಮವಾಯಸಮ್ಭವಾಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ ತಸ್ಯ ಚ
ಭಿನ್ನತ್ವಸಾಮ್ಯಾತ್ ಸಮವಾಯಾಂತರಾಪೇಕ್ಷಾಯಾಮನವಸ್ಥಿತಿಃ | ನ ಚ ತತ್ರ ಮಾಣಮ್ |
ಪ್ರಥಮಸಮ್ಭವಾ ಸಿದ್ಧೈವ ಚ ತದಸಿದ್ಧಿಃ | ಸ್ವನಿರ್ವಾಹಕತ್ವೇ ಸಮವಾಯ ಏವ ನ ಸ್ಯಾತ್ ||
13 ||

ಏವಂ ಪರಪಕ್ಷೇ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣಾಸಮ್ಭವಂ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ ಸಮವಾಯಿಕಾರಣ ನಿರಾಸಾಯ
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಮವಾಯ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಪದಂ ಅವಯವಾವಯವಿ ವಿಷಯಮ್ | ಆದಿಪದೇನ
ಅನಿತ್ಯಗುಣಕ್ರಿಯಾತದ್ವತಾಂ ಸಂಭವಃ | ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಪದೇನೈವ ಏಷಾಂ ಸಂಭವ- |
ಆದಿಪದೇನ ನಿತ್ಯಗುಣಗುಣಿಜಾತಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶೇಷ ವಿಶೇಷಿಣಾಂ ಪ್ರಸಂಭಾದ್ ಗ್ರಹಣಮ್ |
ಪರಮಾಣ್ವಾದೀನಾಂ ದ್ರವ್ಯಾದಿಕಾರಣತ್ವಂ ನ ಉಪಪನ್ನಮ್ | ತೇಷಾಂ ಭಿನ್ನತ್ವಂ
ಅಭಯುಪೇತ್ಯ ಸಮವಾಯ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಭಿನ್ನಯೋಃ ಅವಯವ ಅವಯವಿತ್ವಾದಿ
ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯಭಾವೋಪಪತ್ತಯೇ ಸಮವಾಯೋ ಅಙ್ಗೇಕಾರ್ಯಂ ಏವ ಅತಃ ತದ್
ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಕೋ ದೋಷ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ತಥಾ ಸತಿ ಸಮವಾಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಮವಾಯಿಭ್ಯಾಂ
ಭಿನ್ನತ್ವ ಸಾಮ್ಯಾತ್ ಮೃದ್ ಘಟ ಸಮವಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣವಿಶೇಷ್ಯಭಾವೋಪಪತ್ತಯೇ
ಸಮವಾಯಾಂತರ ಅಪೇಕ್ಷಾಪಾತಾತ್ | ತತ್ರಾಪಿ ಭಿನ್ನತ್ವ ಸಾಮ್ಯಾತ್ ಸಮವಾಯಸ್ಯ ಸಮವಾಯ
ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣವಿಶೇಷ್ಯ ಭಾವೋಪಪತ್ತಯೇ ಸಮವಾಯನಾತರಾ ಪೇಕ್ಷ ಇತಿ ಅನವಸ್ಥಾ
ಸ್ಯಾದಿ ಇದಿ ಭಾವಃ |

ಸನ್ನು ಅನನ್ತಾಃ ಸಮವಾಯಾಃ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ ನ ದೋಷ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಚ ಇತಿ || ತತ್
ತತ್ರ ಸಮವಾಯಾನನ್ಯೇ |

ಮೂಲಕ್ಷಯಾಭಾವಾತ್ ನ ಅನವಸ್ಥಾ ದೂಷಣಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪ್ರಥಮ ಇತಿ || ಮೂಲಭೂತ
ಅವಯವಾವಯವ್ಯಾದಿ ಸಮ್ಪನ್ಧಸ್ಯೈವ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವೇನ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ತತ್ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ
ಅಭ್ಯುಪಗಂತವ್ಯ ಸಮ್ಪನ್ಧಾನಾಂ ಸುತರಾಂ ಅಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ, ಅಸ್ತಿ ಏವ ಮೂಲಕ್ಷತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಮಾಸ್ತು ತರ್ಹಿ ಸಮವಾಯಪರಮ್ಪರಾ ಪ್ರಥಮಸಮವಾಯ ಏವ ಸ್ವನಿರ್ವಾಹಕ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ ||
ಸ್ವನಿರ್ವಾಹಕತ್ವ ಇತಿ || ಯದಿ ಸಮವಾಯಃ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಯಮೇವ
ವಿಶೇಷೇಣವಿಶೇಷ್ಯಭಾವಬುದ್ಧಿಜನಕಃ ತರ್ಹಿ ಸ ಏವ ನ ಸ್ಯಾತ್ ದ್ರವ್ಯಸ್ಯೈವ
ಗುಣಗುಣ್ಯಾದಿರೂಪೇಣ ಸ್ವನಿರ್ವಾಹಕತ್ವ ಉಪಪತ್ತೌ ತದ್ ವಯರ್ಥ್ಯಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ನ ಚ ಸಮ್ಪನ್ಧತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ಸ್ವನಿರ್ವಾಹಕತ್ವಮ್ | ಸಂಯೋಗೇ ಅಪಿ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ | ನ ಚ ಏವಂ
ಅತಿಪ್ರಸಜ್ಞಃ | ಪ್ರಮಾಣಸದಸದ್ಭಾವೇನ ವ್ಯವಸ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಸಮವಾಯೇ ಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ
| ರೂಪಂ ನಿತ್ಯಸಮ್ಪನ್ಧ ಸಮ್ಪನ್ಧಂ ಗುಣತ್ವಾತ್ ಮಹತ್ವವದ್ ಇತ್ಯತ್ರ ಸಾಧ್ಯಶೂನ್ಯಂ ನಿದರ್ಶನಮ್
| ವಿಶೇಷೇಣ ವಿಶೇಷ್ಯಭಾವತ್ವೇನ ಹೇತುನಾ ತಸ್ಯ ಸಮ್ಪನ್ಧನಿಬನ್ಧನತ್ವ ಸಾಧನೇ ವ್ಯಭಿಚಾರಃ |
ವಿಶೇಷಣೇ ಅತಿಪ್ರಸಜ್ಞಃ || 13 ||

ಓಂ ನಿತ್ಯಮೇವ ಚ ಭಾವಾತ್ ಓಂ || 14-187 ||

ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ ಪರಮಾಣೂನಾಂ ಸಮವಾಯಸ್ಯ ಚ ತಸ್ಯೈವ
ಜನಿತ್ವಾಜ್ಞೇಕಾರಾನಿತ್ಯಮೇವ ಕಾರ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ನ ಕದಾಚಿತ್ || 14 ||

ಏವಂ ಪರಪಕ್ಷೇ ಕಾರಣತ್ರಯನಿರಾಸೇನ ಸೃಷ್ಟಿಂ ನಿರಸ್ಯ ಪ್ರಲಯನಿರಾಸಾರ್ಥಂ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನಿತ್ಯಂ ಇತಿ ||

ಪರಪಕ್ಷೇ ಕಾರ್ಯಂ ನಿತ್ಯದಾ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತು ಕದಾಚಿತ್ ಪ್ರಲಯಃ | ಸಮವಾಯಿಕಾರಣ
ಪರಮಾಣೂನಾಂ ಸದಾ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಯ ಚ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾದೇಃ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ |
ಅಸಮವಾಯಿಕಾರಣ ಯಂಯೋಗಾದಿ ಅಭಾವಾತ್ ನ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತದನುಪಪತ್ತೌ ಅಪಿ
ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ತದ್ ಅಸಮವಾಯಿಕಾರಣ ಕರ್ಮಾದಿ ಅಭಾವಸ್ಯ ಚ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ |
ಅದೃಷ್ಟಸ್ಯ ಚ ಬಾಹ್ಯಸಾಮಗ್ರಿಸತ್ತೇ ಸ್ವಭಾವಾಪರಾಧೇನ ಕಾರ್ಯನಿರೋಧಕತ್ವ ಅದರ್ಶನಾತ್ |
ನ ಚ ಏವಂ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ಸಾಮಗ್ರೀ ಸಮ್ಪತ್ತೌ ಉಪಯೋಗಾದ್ ಭಾವಾಜ್ಞೇಕಾರಾತ್ |
ಪ್ರಾಗಸತಃ ಸತ್ತಾ ಸಮವಾಯಸ್ಯೈವ ಜನಿತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾದ್ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಾಂತರಮ್ |

ಸಮವಾಯಿಕಾರಣಾದಿ ಸತ್ವೇಽಪಿ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿ ಉಪರಮೇ ಬಾಧಕಮಾಹ || ಅನ್ಯಥಾ ಇತಿ ||
14 ||

ಓಂ ರೂಪಾದಿಮತ್ತಾ ಚ್ಚವಿಪರ್ಯಯೋ ದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 15-188 ||

ರೂಪಾದಿಮತ್ತಾ ಚ್ಚ ಪರಮಾಣೂನಾಮನಿತ್ಯತ್ವಮ್ |ತಥಾ ದೃಷ್ಟತ್ವಾಲ್ಲೋಕೇ ||15||

ಏವಂ ಪರಮಾಣಾನೂಂ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ತದಾರಮ್ಭವಾದೋ ದೂಷಿತಃ | ಇದಾನೀಂ ತತ್
ನಿತ್ಯತ್ವಮಪಿ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ರೂಪಾದಿ ಇತಿ ||

ಪಾರ್ಥಿವಾದಿ ಪರಮಾಣಾನೂನಂ ರೂಪಾದಿಮತ್ತಾ ಹೇತುನಾ ಪ್ರಕೃತನಿತ್ಯತ್ವವಿಪರ್ಯಯೋ ಭವತಿ
| ಯದ್ ರೂಪಾದಿಮತ್ತಸ್ಯ ಘಟಾದೇಃ ಅನಿತ್ಯತ್ವದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 15 ||

ಓಂ ಉಭಯಥಾ ಚ ದೋಷಾತ್ ಓಂ || 19-189 ||

ನಿತ್ಯತ್ವೇ ಪರಮಾಣೂನಾಂ ತದ್ವತ್ ಸರ್ವನಿತ್ಯತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ |

ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ ಅನಿತ್ಯತ್ವೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ ತದುತ್ಪತ್ತ್ಯಭಾವಃ || 16 ||

ನನು ರೂಪಾದಿಮತ್ತೇ ಅಪಿ ಪರಮಾಣೂನಾಂ ನ ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ತರ್ಹಿ ತದ್ವದ್ ಘಟಾದೇರಪಿ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾತ್ ಅಸ್ತು ವಾ ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ಕಿಂ ಬಾಧಕಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಭಯಥಾ ಇತಿ ||

ಯದಿ ರೂಪಾದಿಮತ್ತಾಮಪಿ ಪರಮಾಣೂನಾಂ ನ ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ತರ್ಹಿ ತದ್ವದ್ ಘಟಾದೇರಪಿ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಅವಯವಿತ್ವಾದಿ ವಿಶೇಷಃ| ರೂಪಾದಿಮತ್ತಾದೇವ ತತ್ ಸಿದ್ಧೇಃ| ಅಸ್ತು
ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ಪರಮಾಣೂನಾಂ ಕಿಂ ಬಾಧಕಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಮೇವ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ತಥಾ ಸತಿ ಪರಪಕ್ಷೇ
ತತ್ ಸಮವಾಯಿಕಾರಣಾಭಾವೇನ ತದುತ್ಪತ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ ನ ದ್ವಣುಕಾದಿ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 16 ||

ಓಂ ಅಪರಿಗ್ರಹಾಚ್ಚಾತ್ಯಂತಮನಪೇಕ್ಷಾ ಓಂ || 17-190 ||

ಸಕಲಶ್ರುತಿಸ್ಮತ್ಯಪರಿಗ್ರಹೀತತ್ವಾಚ್ಚಾತಿಶಯೇನಾನಪೇಕ್ಷತಾ |

‘ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕೀಂ ತರ್ಕವಿದ್ಯಾಮನುರಕ್ತೋ ನಿರರ್ಥಕಮ್’ ಇತಿ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮೇ || 17 ||

ಏವಂಪ್ರಪಂಚೇನ ದೂಷಿತಂ ಪರಮಾಣ್ವಾರಮ್ಭವಾದಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವೇನಾಪಿ ದೂಷಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಪರಿಗ್ರಹಾಚ್ಚ ಇತಿ || ನ ಕೇವಲಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಪರಿಗ್ರಹೀತತ್ವಂ
ತಸ್ಯ ತದ್ವಿರುದ್ಧತ್ವಂ ಚ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಅಜ || ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕೀಂ ಇತಿ || ಅಹಮಾಸಂ ಪಣಿತಕೋ
ಹೌತುಕೋ ವೇದನಿನ್ನಕಃ | ಆನ್ವೀಕ್ಷಿಕೀಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ವಗಾಲವಾಕ್ಯಮ್ | ಅತಃ

ಪರಮಾಣ್ವಾರಮ್ಭವಾದಸ್ಯ ಅನುಪಪನ್ನತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಕತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ
ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಾಯೋಕ್ತಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಅನಂತಗುಣತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೨ 6 ||

|| ಇತಿ ವೈಶೇಷಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಪರಮಾಣುಪುಷ್ಪವಾದಿಮತಂ ನಿರಾಕರೋತಿ-

ಓಂ ಸಮುದಾಯ ಉಭಯಹೇತುಕೇಽಪಿ ತದಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಓಂ || 18-191 ||

ಸಮುದಾಯಸ್ಯೈಕಹೇತುಕತ್ವಂ ನ ಯುಜ್ಯತೇ |
ಉಭಯಹೇತುಕೇಽಪ್ಯನ್ಯೋಽನ್ಯಾಶ್ರಯಾತ್ ತದಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಸರ್ವದಾ
ಸಮುದಾಯಸತ್ತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ || 18 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಪರಮಾಣುಪುಷ್ಪ ಇತಿ || ದ್ವಿವಿಧ ಸಮಯಿನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಹೈತುಕ
ನಿರಾಸಾನಂತರಂ ಪಾಷಣ್ಣೀನಾಂ ನಿರಾಕರಣಂ ವಪ್ರಾಪ್ತಮ್ | ಪಾಷಣ್ಣಿನೋಽಪಿ ದ್ವಿವಿಧಾಃ |
ಅವೈದಿಕಾ ವೈದಿಕಾಶ್ಚ | ತತರ್ ಅವೈದಿಕಾನಾಂ ಅತಿವಿರೋಧಿನಾಂ ನಿರಾಕರಣಂ
ಪ್ರಥಮಪ್ರಾಪ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಬೌದ್ಧಜೈನಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಬೌದ್ಧಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಥಮಿಕತ್ವಾದಾದೌ
ತನ್ನಿರಾಕ್ರಿಯಾ ಯುಕ್ತಾ | ಬೌದ್ಧಾನಾಂ ಬಹುವಿಧತ್ವೇ ಅಪಿ ಪರಮಾಣುಕಾರಣತಾಭ್ಯುಗನ್ನ
ನಿರಾಕರಣ ಸಂಭತ್ಯಾ ವೈಭಾಷಿಕ ಸೌತ್ರಾಂತಿಕ ಣತಂ ಅತ್ರ ನಿಷಿದ್ಧತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಬೌದ್ಧಮತವಿರೋಧ ನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಹರಿಃ
ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಬೌದ್ಧಮತ ವಿರೋಧೇನ ಅಭಾವಶಙ್ಕಾ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ
ತದ್ವಿಷ್ಣೋಯಮೇವ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಸಮಯವಿವಾದಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ರೂಪ ವಿಜ್ಞಾನ
ವೇದನಾ ಸಂಜ್ಞಾ ಸಂಸ್ಕಾರರೂಪೇಣ ಅವಸ್ಥಿತಂ ಖಲು ಜಗತ್ ಪರಮಾರ್ಥಸತ್ ತದಶೇಷಂ
ಪರಮಾಣು ಸಮುದಾಯಮಾತ್ರಂ ನ ತು ಅವಯಯವೀ ನಾಮ ಕಶ್ಚಿದಸ್ಯ |
ಪರಮಾಣುಸಮುದಾಯ ಏವ ಘಟಾದಿ ಬುದ್ಧಯುಪಪತ್ತೌ ಪರಮಾಣು ಪರಿಮಾಣಸ್ಯ
ತದಾರಭಸ್ಯ ವಾ ಅವಯವಿನೋ ಅಭ್ಯುಪಗಮಸ್ಯ ವ್ಯರ್ಥತ್ವಾತ್ | ವಿದ್ಯಮಾನಂ ಚ ಸರ್ವಂ
ಕ್ಷಣಿಕಮೇವ ಏತದೇವ ಹಿ ಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ಸತ್ತ್ವಂ ಯತ್ಕಾಲತಃ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಂ ದೇಶತಃ
ಪರಮಾಣುತ್ವಮ್ | ತಚ್ಚ ಏತತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಕಾಲಕರ್ಮಮನಿಮಿತ್ತೇನ ಭವತಿ ಅತಃ ಕಿಂ
ಈಶ್ವರೇಣ | ನ ಚ ತದ್ ಅನಭ್ಯುಪಗಮೇ ಮಾನವಿರೋಧಃ | ಆಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ
ಅನಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಅತೋ ನ ಲಕ್ಷಣಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯೇವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಮುಪನೈಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಮುದಾಯ ಇತಿ ||

ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಬೌದ್ಧಾನಾಂ ಅನುಪಪನ್ನಭಾಷಿತ್ವೇನ ತತ್
ಕಲ್ಪನಾಯಾ ದುಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಾಲಕರ್ಮಾದಿನಿಮಿತ್ತೇನ ಕ್ಷಣಿಕಃ ಪರಮಾಣುನಿಮಿತ್ತಕಃ
ಕಸಮುದಾಯೋ ಭವತಿ ನ ತು ಅವಯವೀ ಕಶ್ಚಿದಸ್ತಿ ಇತಿ ಯದುಕ್ತಂ ತತ್ರ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ
ಅಯಂ ಸಮುದಾಯ ಏಕಪರಮಾಣಿ ಹೇತುಕೋ ಅನೇಕಪರಮಾಣು ಹೇತುಕೋ ವಾ ಇತಿ |
ಆದ್ಯಃ ತಾವದ್ ಅನುಪಪನ್ನಃ | ಏಕಸ್ಮಾತ್ ಸಮುದಾಯ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಹತೇಃ | ದ್ವಿತೀಯೋಽಪಿ
ಕಿಂ ಮಿಲಿತಾನೇಕಹೇತುಕೋ ವಾ ವಿರಲಾನೇಕ ಹೇತುಕೋ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ ಮಿಲಿತಾನೇಕತಃ
ಸಮುದಾಯಃ ಸಮುದಾಯೇ ಸತಿ ಮಿಲಿತತ್ವಂ ಇತಿ ಸದ್ಭಾವೇನ ಸಮುದಾಯಸ್ಯಾಪಿ
ಸದಾತನತ್ವಾಪತ್ಯಾ ಪ್ರಲಯಾಭ್ಯುಪಗಮವಿರೋಧಾಪಾತಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ
ಅತಿಪಾಡಾಯಾಂ ಅನವಸ್ಥಾಪಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ || 18 ||

ಓಂ ಇತರೇತರಪ್ರತ್ಯಯಾತ್ವಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ರನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ ಓಂ ||

19-192 ||

ಸರ್ವದಾ ವಿದ್ಯಮಾನೋಽಪಿ ಸಮುದಾಯ ಪರಸ್ಪರಾಪೇಕ್ಷಯಾ ವ್ಯವಹ್ರಿಯತ ಇತಿ
ಚೇನ್ನ | ಏಕಂ ಕಾರ್ಯಮುತ್ಪಾದ್ಯ ತಸ್ಯ ವಿನಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಪರಸ್ಪರಪ್ರತ್ಯಯಸ್ತದಪೇಕ್ಷಯಾ
ವ್ಯವಹಾರ ಇತಿ ನ ಯುಜ್ಯತೇ | ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವೇತಿ ಹಿ ತಸ್ಯ ನಿಯಮಃ
|| 19 ||

ಉಕ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಇತಿರ ಇತಿ
|| ಯದುಕ್ತಂ ಸಮುದಾಯಸ್ಯ ವಿರಲಾನೇಕಹೇತುಕತ್ವೇ ಸದಾತನತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ತದ್
ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತ ಏವ | ನ ಚ ಏವಂ ಪ್ರಲಯಾನುಪಪತ್ತಿಃ | ತದಾತನತ್ವೇಽಪಿ ಸಮುದಾಯಸಯ್
ವಿತ್ತಿವ್ಯವಹಾರಾಭಾವೇನ ಪ್ರಲಯೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವೇ ವ್ಯವಹಾರಾಭಾವೋಽಪಿ
ಕುತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ವ್ಯಾವಹಾರಾದೇಃ ಇದಂ ಚ ಇದಂ ಚ ಇತಿ ಪರಮಾಣು ಪರಸ್ಪರ
ಅಪೇಕ್ಷನಿಬಂಧನತ್ವಾತ್ | ಪರಸ್ಪರ ಅಪೇಕ್ಷಾ ಚ ಪರಮಾಣುನಾಂ ಸಾಮೀಪ್ಯಾಪೇಕ್ಷಾ | ನ
ಚ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರಲಯೇ ತತ್ ಸಾಮೀಪ್ಯಂ ಅತೋ ನ ಉಕ್ತದೋಷ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ವಿತ್ತಿವ್ಯವಹಾರಯೋಃ ಕಾದಾಚಿತ್ಕತಯಾ
ಸಮುದಾಯಸ್ಯ ಸದಾತನತ್ವೇಽಪಿ ನ ದೋಷ ಇತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಕದಾಪಿ
ಸಮುದಾಯೇ ವಿತ್ತಿವ್ಯವಹಾರಾಭಾವಾಪಾತಾತ್ | ವಿರಲಾ ಹಿ ಪರಮಾಣವೋ
ಮಿಲಿತಪರಮಾಣುನ್ ಉತ್ಪಾದಯಂತಿ | ತೇ ಚ ಪುರುಷೇಣ ದೃಶ್ಯಂತೇ | ತೇ ಚ ಏಕೈಕಂ
ಕಾರ್ಯಮುತ್ಪಾದ್ಯ ನಶ್ಯಂತಿ ಏವ ತೇಽಪಿ ಏವಂ ತಥಾ ಚ ಕಥಂ ದ್ರಷ್ಟುಃ ಪರಸ್ಪರ ಅಪೇಕ್ಷಾ ತತೋ

ವ್ಯವಹಾರಾದಿ ಕಥಂ ಘಟೇತ | ನ ಹಿ ಅನ್ಯತ್ರ ದರ್ಶನಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಪರಸ್ಪರ ಅಪೇಕ್ಷಾ ಅನ್ಯತ್ರ
ವ್ಯವಹಾರಾದಿ ಇತಿ ಯುಜ್ಯತೇ | ಪುರುಷಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾತ್ಮಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅಥ ವಿರಲಪರಮಾಣುಭ್ಯೋ ಜಾಥಾ ಮಿಲಿತ ಪರಮಾಣವಃ ಸ್ಥಾಯಿನೋಽತೋ ಯುಕ್ತೋ
ವ್ಯವಹಾರ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಇತಿ || ಯದಿ ಪರಮಾಣವಃ ಸ್ಥಾಯಿನಃ ತರ್ಹಿ ತೇ
ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದಯೇಯುಃ| ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವ ಇತಿ
ತನ್ನಿಯಮಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಅಲ್ಪತರ ಕಾಲೇಽಪಿ ಅಕಸ್ಮಾದ್ ಘಟಾತ್ ಕುಲಾಲ ಶಾಲಾ
ಆಪೂರ್ತಿಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯದ್ಯಪಿ ಅತ್ರ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವ ಹಾನಿರೇವ ವಾಚ್ಯಾ ತಥಾಪಿ ಸಾ ಏವ
ತದ್ ಅಭ್ಯುಪಗಮಕಾರಣ ಪ್ರದರ್ಶನೇನ ಉಕ್ತಾ ವೇದಿತವ್ಯಾ || 19 ||

ಓಂ ಉತ್ತರೋತ್ಪಾದೇ ಚ ಪೂರ್ವನಿರೋಧಾತ್ ಓಂ || 20-193 ||

ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಾವೇವ ಕಾರಣಸ್ಯ ವಿನಾಶಾಚ್ಚ ನ ವಿಶೇಷಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಃ || 20 ||

ಏವಂ ವಿರಲಪ್ರಮಾಣುಭ್ಯೋ ಮಿಲಿತಪರಮಾಣುತ್ಪತ್ತಿಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಾದಿ
ಅಸಮ್ಮವೋ ದರ್ಶಿತಃ| ಅಥ ವಿಶೇಷಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಮಪಿ ನಿರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉತ್ತರ ಇತಿ || ನ ಕ್ಷಣಿಕಮತೇ ವಿಶೇಷಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ ಯುಕ್ತಾ | ಕಾರಣಸ್ಯ
ಸ್ವಸದೃಶಕಾರ್ಯಜನನ ಏವ ಸಮಾರ್ಥ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಘಟಾತ್ || ಟೋತ್ಪತ್ತಿ ಪ್ರಸಹಾತ್ | ನ
ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಸದೃಶಕಾರ್ಯೋಪಜನನ ಸಮರ್ಥಮಪಿ ಕಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದ್ಯ ಪಶ್ಚಾದ್
ವೈಸಾದೃಶ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದಯತಿ ಇತಿ | ನ ಚ ಅತಿಪ್ರಸಂಗಃ | ಅದೃಷ್ಟಾಧೀನತ್ವಾದಿತಿ ಸದೃಶಂ
ಏಕಂ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದ್ಯ ಏವ ಕಾರಣಸ್ಯ ವಿನಷ್ಟವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವವಿರೋಧ
ಇತಿ ಭಾವಃ || 20 ||

ಓಂ ಅಸತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೋಪರೋಧೋ ಯೌಗಪದ್ಯಮನ್ಯಥಾ ಓಂ || 21-194 ||

ಕಾರಣೇ ವಿನಷ್ಟೇ ಕಾರ್ಯಮುತ್ಪದ್ಯತೇ ಚೇತ್ ತತ್ಕಾರ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹಾನಿಃ |
ತತ್ಕಾಲೇ ಕಾರಣಮಸ್ತಿ ಚೇದ್ವಿನಾಶಕಾರಣಭಾವದ್ಯೌಗಪದ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಾಮ್ ||
21 ||

ಏವಂ ವಿನದೃಶಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿನಿರಾಸೇನ ವ್ಯವಹಾರಾದಿಕಂ ಪರಾಕೃತ್ಯ ಇದಾನೀಂ ಪ್ರತಿ
ಕ್ಷಣೋತ್ಪತ್ತಿಂ ಏವ ಚ ನಿರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಸತಿ ಇತಿ || ನ
ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಕಾರಣೇ ವಿನಷ್ಟೇ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ
ವಿದ್ಯಮಾನೇ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿನಷ್ಟೇ ಯದುತ್ಪದ್ಯತೇ ತಸ್ಯ ತತ್ ಕಾರ್ಯತ್ವೇ
ಅತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಕ್ಷಣೇ ಸ್ವಯಂ ಆತ್ಮಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ

ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಕ್ಷಣೇಽಪಿ ತಸ್ಯ ಅವಸ್ಥಾನೇ ಕಾರಣಸ್ಯ ದ್ವಿಕ್ಷಣಕತ್ವಪ್ರಸಹಾತ್ | ಕ್ಷಣಿಕಸ್ಯ ಚ
ದ್ವಿಕ್ಷಣಾವಸ್ಥಾನೇ ತದ್ ಉತ್ತರತ್ರ ವಿನಾಶಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ ಪುನಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಯಃ
ಸ್ಯುಃ ತೇಭ್ಯಶ್ಚ ತಥಾ ಇತಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಯೌಗಪದ್ಯಂ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ | ನ ಚ ಕ್ಷಣಾರ್ಥೇ
ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಕ್ಷಣಾರ್ಥೇ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದಯತಿ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಕ್ಷಣಸ್ಯ ಪೂರ್ವಮಧ್ಯ
ಅಪರಕಲವಿಕಲತ್ವ ಅಭಿಲಾಪಾದಿತಿ ಭಾವಃ || 21 ||

ಓಂ ಪ್ರತಿಸಜ್ಞಾಃ ಪ್ರತಿಸಜ್ಞಾಃ ನಿರೋಧಪ್ರಾಪ್ತಿರವಿಚ್ಛೇದಾತ್ ಓಂ || 22 -195 ||

ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವೇತಿ ನಿಯಮಾನಿಸ್ಸಂತಾನಃ ಸಸಂತಾನಶ್ಚ
ವಿನಾಶೋ ನ ಯುಜ್ಯತೇ || 22 ||

ಏವಂ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಾದೇ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪಾದಂ ಪರಾಕೃತ್ಯ ವಿನಾಶಂ ಚ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರತಿಸಜ್ಞಾ ಇತಿ ||

ಸಂತಾನಮನ್ತರೇಣ ಯಃ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ವಿನಾಶಃ ಯಶ್ಚ ಸಂತಾನೇನ ಸಹ ಕ್ಷಣಿಕಮತೇ ತಯೋಃ
ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ತಥಾ ಹಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಕಾರಣಂ ಕಾರ್ಯಂ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯ ನಶ್ಯತಿ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ತತ್ರ
ಸ್ವಕಾರ್ಯ ವಿಯೋಗಕಾಲೇ ಕಾರಣಂ ಸದೇವ ಇತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದಯೇತ್ | ಕಾರಣೇ ಸತಿ
ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವ ಇತಿ ನಿಯಮಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ ತದುತಪ್ತಿ ಅನನ್ತರಂ ಚ ಏವಂ ಇತಿ ಕಥಂ
ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ನಾಶೋ ಯುಜ್ಯೇತ | ನಾಪಿ ಅನ್ಯಃ | ಸತೋ ಹಿ ಘಟಸ್ಯ ಆತ್ಮಿ ಕೋ ನಾಶಃ | ಅತೋ
ಅಸೌ ಸತ್ತ್ವಾತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದಯೇದ್ ಏವ | ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವ ಇತಿ
ನಿಯಮಾತ್ | ತತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪಾದಯೇದ್ ಏವ | ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವ ಇತಿ
ನಿಯಮಾತ್ | ತತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಚ ಏವಂ ಇತಿ ಕಥಂ ಸಂತಾನೋಚ್ಛೇದ ಅವಸರ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸಂತಾನೋ ನಿತ್ಯ ಏವ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪ್ರಲಯಾನುಪಪತ್ತೇಃ | ವಿವಿಕ್ತತಯಾ
ಪ್ರಲಯೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ನಿರಸ್ತಮ್ | ಸಂತಾನಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವೇ ಕ್ಷಣಿಕವಿರೋಧಃ | ಅವಸ್ತವತ್ತ್ವಾತ್
ಅ ಅಸೌ ಕ್ಷಣಿಕ ತಿ ಚೇತ್ ನ | ಸಂತಾನಿನಾಮಪಿ ತಥಾತ್ವ ಆಪಾತಾತ್ | ನ ಹಿ ಸಂತಾನಿ
ಸಂತಾನಿನೋ ನ ಸಂತಾನ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಏತೇನ ಸಮುದಾಯಸ್ಯ ಅವಸ್ತವತ್ವಂ
ಪರಾಸ್ತಮ್ | ಸಮುದಾಯೋಽಪಿ ಸಮುದಾಯಿ ಮಾತ್ರಂ ತದತಿರಿಕ್ಷೋ ವಾ ನಾತ್ಯಃ |
ವಿರೋಧಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಸ ಏವ ಅವಯವೀ | ಅವಸ್ತವತ್ವೇ ಘಟಾದಿ ಬುದ್ಧಿನಾಂ
ನಿರಾಲಮ್ಬನತ್ವ ಆಪಾತಾತ್ | ಪರಮಾಣವ ಏವ ಆಲಮ್ಬನಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತೇಷಾಂ
ಅನೇಕತ್ವಾದ್ ಅತೀನ್ದ್ರಿಯತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಚ || 22 ||

ಓಂ ಉಭಯಧಾ ಚ ದೋಷಾತ್ ಓಂ || 23-196 ||

ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವೇತಿ ನಿಯಮೇ ಸರ್ವದಾ ಕಾರ್ಯಭಾವಾನ್ನ
ಕಾರ್ಯಕಾರಣವಿಶೇಷಃ | ಅನಿಯಮೇ ಕಾರ್ಯಾನುತ್ತತ್ತಿಃ || 23 ||

ತಥಾಪಿ ನ ಸತಾಂ ಭಾವಾನಾಂ ಕ್ಷಣಿಕತಾ ಶಕ್ಯಾ ನಿಷೇದ್ಯಮ್ | ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವಂ ಖಲು
ಸತ್ತಂ ನಾಮ | ನ ಚ ತತ್ ಕ್ಷಮಿಕತಾಮನ್ತರೇಣ ಉಪಪನ್ನಮ್ | ಯದಿ ಆದ್ಯಕ್ಷಣೇ ಘಟೋ
ಘಟಾನ್ತರಂ ಉತ್ಪಾದ್ಯ ನ ಸ್ವಯಂ ನಶ್ಯತಿ ತದಾ ಘಟಾನ್ತರಮಪಿ ತಥಾ ಇತಿ ಅಂತಕಾರ್ಯಪತ್ತಿಃ |
ಅತೋ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವಂ ಸತ್ತ ಸಿದ್ಧ್ಯೈ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಂ ಏಷ್ವವ್ಯಂ ಭಾವಾನಾಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಭಯಧಾ ಇತಿ ||

ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವಂ ಸತ್ತಂ ತದನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾಕ್ಷಣಿಕತ್ವಂ ಭಾವಾನಾಂ ಇತಿ ವದನ್
ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ಜಾಯತೇ | ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವ ಇತಿ ನಿಯಮೋ ಅಸ್ತಿ ನ ವಾ ಇತಿ |
ಯದಿ ಅಸ್ತಿ ತದಾ ಕಾರ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಯಾವತ್ ಕಾರಣಾಭಾವಿತ್ವಾತ್ ಸವೇತರ ಗೇವಿಷಾಣವತ್ ನ
ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವಃ | ನಿಯಮಾಭಾವೇ ತತ್ಕಾಲೇ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವಾಭಾವೇನ ಅಸತ್ತಪತ್ಯಾ
ನ ಕದಾಪಿ ತತಃ ಕಾರ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾ ಚ ಕ್ಷಣಿಕತಾ ವ್ಯಾಹನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ
ವಾಚ್ಯಂ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ಘಟಾದಿ ಸತ್ತವ್ಯವಸ್ಥಾ ಇತಿ | ಜಲಾಹರಣಾದಿ ಯೋಗ್ಯತಯಾ ಏವ
ತದುಪಪತ್ತೇಃ || 23 ||

ಓಂ ಆಕಾಶೇ ಚಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 24-197 ||

ದೀಪಾದಿಷು ವಿಶೇಷದರ್ಶನಾತ್ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವೇನಾನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಮನುಮೀಯತೇ
ಚೇದಾಕಾಶಾದಿಷ್ವವಿಶೇಷದರ್ಶನಾದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ತದನುಮೀಯತೇ || 24 ||

ಮಾಭೂತ್ ಅರ್ಥಾಪತ್ಯಾ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಯತ್ ಸತ್ ತತ್ ಕ್ಷಣಿಕಂ ಯಥಾ ದೀಪಾದಿ | ಸನ್ನಶ್ಚ
ಅಮೀ ಭಾವಾ ಇತಿ ಅನುಮಾನೇನ ಸೇತ್ಯತಿ | ನ ಚ ಸಾಧ್ಯವಿಕಲತಾ ದದೃಷ್ಟಾನ್ತಸ್ಯ |
ಯದ್ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮಾಧಿಕರಣಂ ತತ್ ನಾನಾ ಯಥಾ ಘಟಪಟೌ ತಥಾ ಚ ಅಯಂ ದೀಪಃ
ಪೂರ್ವೋತ್ತರಕ್ಷಣಸ್ಥೋಽಪಿ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಾಧಿಕರಣಂ ಪರಮಾಣವಿಶೇಷದರ್ಶನಾತ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆಕಾಶೇ ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಉಕ್ತ ಅನುಮಾನೇನ ಭಾವಾನಾಂ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ | ಯದ್ ಸತ್ ತದ್ ಅಕ್ಷಣಿಕಮ್ | ಯಥಾ
ಆಕಾಶಂ ಇತಿ ಅನ್ಯತ್ರ ಆಕಾಶದೃಷ್ಟಾನ್ತೇನ ಅಕ್ಷಣಿಕತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಧಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಆಕಾಶೇ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪಞ್ಚಸ್ಕನ್ಧತಿರಿಕ್ತತ್ವೇನ ತತ್ರ ತದ್ ಅನಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ |
ನ ಚ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನನ್ತರಮೇವ ಮುಸಲಾಹತ ಘಟೇ ವ್ಯಭಿಚಾರಃ | ತತ್ರಾಪಿ

ಪೂರ್ವಮಧ್ಯಾಪರಕಲಾವಿಕಲ ಕಾಲವೃತ್ತಿತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ | ಆಕಾಶೇ ನ ಸತ್ತ್ವಂ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಕಿಂ
ಇದಂ ಸತ್ತ್ವಂ ಯದ್ ಆಕಾಶೇ ನ ಸಮೃತಿಪನ್ನಮ್ | ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವಂ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ
ತ್ವದನುಮಾನೇ ಅಸಿದ್ಧಿಃ ಸಾಧನವಿಕಲತಾ ಚ ನಿರ್ದರ್ಶನಸ್ಯ | ಅಥ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವಿದ್ಯಮಾನತಾ
ಭಾವರೂಪತಾ ವಾ ಸಾ ಆಕಾಶೇ ನ ನಾಸ್ತಿ || 24 ||

ಓಂ ಅನುಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಓಂ || 25-198 ||

ತದೇವೇದಮಿತಿ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನಾಚ್ಚ | ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಿತ್ವೇ
ವಿಶೇಷದರ್ಶನಸ್ಯಾಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಿತ್ವಮ್ || 25 ||

ಏವಂ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷೇಣ ಅನುಮಾನಂ ನಿರಸ್ಯ ಬಾಧೇನಾಪಿ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನುಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಇತಿ || ಪರಿಲೂನಪುನರ್ಜಾತಕುನ್ತರಾಪಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾವದ್
ಭ್ರಮೋಽಯಂ ಇತ್ಯ ಆಜ || ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಯಾ ಇತಿ ||

ಕಿಂ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಯಾ ಬಾಧಿತತ್ವೇನ ಭ್ರಾಹ್ಮಿತ್ವಂ ಕಲ್ಯತೇ ಬಾಧಕಮನ್ತರೇಣ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ |
ತದಭಾವಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ದೀಪಾದಿ ವಿಶೇಷದರ್ಶನಸ್ಯ ಭ್ರತ್ವಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಾಧ್ಯಾಸೋ ಬಾಧಕಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಸ್ಯ ಕಲಾದಿಭೇದೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಹಿ
ತಾದ್ಯಶೇ ಅನ್ಯತ್ವಂ ಅಸ್ಮತ್ ಸಮ್ಮತಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಏಕಕ್ಷಣೇಽಪಿ ಭಾವಭೇದಪ್ರಸಂಗಾತ್ |
ಏತೇನ ಪ್ರದೀಪೋಽಪಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ | ಘಟೋಽಯಂ ನಿರನ್ತರ ಉತ್ತರಕ್ಷಣವೃತ್ತಿದ್ವಂಸಪ್ರತಿಯೋಗೀ
ಘಟತ್ವಾತ್ ಮುಸಲಾಪತ ಏಕಕ್ಷಣವೈತ್ತಿ ಘಟವತ್ ಇತಿ ಚ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಪರಾಸ್ತಮ್ | ಘಟ ಇತಿ
ಚ ಕಿಂ ಪರಮಾಣವಃ ಪಕ್ಷೀಕ್ರಿಯಂತೇ ಸಮುದಾಯೋ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ದೃಷ್ಟಾನ್ತಾಭಾವಾತ್ | ನ
ದ್ವಿತೀಯಃ | ತಸ್ಯ ಅವಸ್ತುತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ವೈಭಾಷಿಕಾದಿ ಮತಸ್ಯ ಅನುಪಪನ್ನತ್ವೇನ
ಅವಿರೋಧಕತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಅಶೇಷಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಸಮುದಾಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಶೂನ್ಯವಾದಮಪಾಕರೋತಿ-

ಓಂ ನಾಸತೋಽದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಓಂ || 26-199 ||

ಅದೃಷ್ಟತ್ವಾದಸತಃ ಕಾರಣತ್ವಂ ನ ಯುಜ್ಯತೇ || 26 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಶೂನ್ಯ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಶೂನ್ಯಮತವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣಂ ಈಶ್ವರ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ
ಶೂನ್ಯಸಮಯವಿರೋಧೇ ಅಭಾವಬುದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತೋ ಅಸೌ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯ ಏವ |
ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಮತವಿಮತಿಃ

ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಏಕಂ ಶೂನ್ಯಮೇವ ಖಲು
ಅನ್ತತ್ರಯವಿರಹಿತಂ ಪರಮಾರ್ಥತೋ ವಿದ್ಯಮಾನಂ ತಸ್ಮಾದೇವ ಏತದಶೇಷಂ ಜಗದ್
ಉದೇತಿ | ನ ಚ ತಸ್ಯ ಅಸಂಖ್ಯಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾನುಪಪತ್ತಿಃ | ಸಂವೃತಿಸಮ್ಪನ್ನೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ನ ಚ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ತತ್ರಾತ್ರಮಾಣ್ಯಾನಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಅತಃ ಶೂನ್ಯಾದೇವ ಜಗದುದಯ
ಸಮ್ಭವಾದ್ ಈಶ್ವರೇಣ ಉಪಯೋಗಾಭಾವಾತ್ ಸುತರಾಮಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ
ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಶೂನ್ಯಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ತಾವತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ
ಅತ್ರ ಅಸ್ತಿ | ನಾಪಿ ಅನುಮಾನಮ್ | ಕ್ವಾಪಿ ಅಸತಃ ಕಾರಣತ್ವ ಅದರ್ಶನೇನ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಾಭಾವಾತ್
| ಆಗಮಸ್ತು ನ ಇಷ್ಟೋ ದೃಷ್ಟೋ ವಾ ಇತಿ ಭಾವಃ || 16 ||

ಓಂ ಉದಾಸೀನಾನಾಮಪಿ ಚೈವಂ ಸಿದ್ಧಿಃ ಓಂ || 27-200 ||

ಅಸತಃ ಕಾರಣತ್ವೇ ಉದಾಸೀನಾನಾಂ ಹೇಯೋಪಾದೇಯಬುದ್ಧಿವರ್ಜಿತಾನಾಂ
ಖಪುಷ್ಪಾದೀನಾಮಪಿ ಸಕಾಶಾತ್ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ | ಚಶಬ್ದಾನ್ ಚೇದನ್ಯತ್ರಾಪಿ ನ
ಸ್ಯಾದವಿಶೇಷಾತ್ || 27 ||

ನನು ಅದೃಷ್ಟಮಪಿ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಶೂನ್ಯಸ್ಯ ಅಭ್ಯುಪಗತಂ ಚೇತ್ ಕೋ ದೋಷ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉದಾಸೀನಾನಾಂ ಇತಿ || ಯದಿ ಅದೃಷ್ಟಮಪಿ
ಅಸತಃ ಕಾರಣತ್ವಂ ಕಲ್ಪೇತ | ಏವಂ ತರ್ಹಿ ಖಪುಷ್ಪಾದೀನಾಮಪಿ ಸಕಾಶಾತ್ ಸೌರಭ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧಿಃ
ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಸಾಭ್ಯುಗಂತುಂ ಶಕ್ಯತೇ | ತೇಷಾಂ ಹೇಯೋಪಾದೇಯಬುದ್ಧಿವಿಷಯತಾ
ವರ್ಜಿತತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಖಪುಷ್ಪಾದೀನಾಂ ಅಕಾರಣತ್ವೇಽಪಿ ಶೂನ್ಯಾದೇವ ಜಗದುತ್ಪತ್ತೌ
ಕೋ ದೋಷ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚಶಬ್ದಾತ್ ಇತಿ || ಇತಿ ಸೂಚಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅನ್ಯತ್ರ ಶೂನ್ಯಾತ್
| ಅಸತ್ತಾ ವಿಶೇಷಾದಿತಿ ಭಾವಃ || 27 ||

ಓಂ ನಾಭಾವ ಉಪಲಭೇಃ ಓಂ || 28-201 ||

ನ ಚ ಜಗದೇವ ಶೂನ್ಯಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ || 28 ||

ಭವೇದ್ ಏತದ್ ದೂಷಣಂ ಯದಿ ಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್ ಪರಮಾರ್ಥತೋ ಮೃದೋ ಘಟ ಇವ ಜಗದ್
ಉತ್ಪದ್ಯೇತ | ನ ಏತದಸ್ತು | ಸಂವೃತಿವಶಾತ್ ಶೂನ್ಯಮೇವ ಜಗದಾಕಾರೇಣ ವಿವರ್ತತ ಇತಿ
ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಹಿ ಶೂನ್ಯೇ ಜಗದಧ್ಯಸ್ತಂ ಇತ್ಯತ್ರ ಉಕ್ತದೋಷಪ್ರಸರಃ | ಅಸತ ಏವ
ರಜತಾ ಕಾರೇಣ ಪ್ರತೀಯಮಾನತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ನ ಇತಿ ||

ಶೂನ್ಯಮೇವ ಜಗದಾಕಾರೇಣ ಅವಭಾತಿ ನ ಪರಮಾರ್ಥತೋ ಜಗದಸ್ತಿ ಇತಿ ಅಯುಕ್ತಂ ಸದ್ ಇತಿ
ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ಅಸದೇವ ರಜತಾಕಾರೇಣ ಅವಭಾತಿ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ನ ಇದಂ
ರಜತಂ ಕಿಂ ತು ಶುಕ್ತಿಃ ಏವ ಇತಿ ಬಾಧವಿರೋಧಾತ್ || 28 ||

ಓಂ ವೈಧರ್ಮ್ಯಾಚ್ಚ ನ ಸ್ವಪ್ನಾದಿವತ್ ಓಂ || 29-202 ||

ನ ಚ ದೃಷ್ಟಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವಪ್ನಾದಿವದಭಾವಃ| ತಸ್ಯೋತ್ತರಕಾಲೇ'ಸ್ವಪ್ನೋಯಂ',ನಾಯಂ
ಸರ್ಪಃ' ಇತ್ಯಾದ್ಯನುಭವಾತ್ | ನ ಚಾತ್ರ ತಾದೃಶಂ ಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ || 29 ||

ನನು ಸದಿತಿ ದೃಶ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ರಜ್ಜುಭುಜಜ್ಞಾದೇಶ್ಚ ಅಸತ್ತಂ ದೃಷ್ಟಮತೋ ಜಗತಃ
ಸತ್ತೇನ ದೃಷ್ಟಸ್ಯಾಪಿ ಅಸತ್ತಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವೈಧರ್ಮ್ಯಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

ನ ಜಗತಃ ಸತ್ತೇನ ಉಪಲಭ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಸ್ವಪ್ನಾದಿವತ್ ಅಸತ್ತಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ಅಸತ್ತಸ್ಯೈವ
ಅಭಾವಾತ್ | ಸ್ವಪ್ನಜಾಗ್ರತ್ಯಂ ದೃಷ್ಟಾನ್ತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಥಾಪಿ ನ ತದ್ವದ್ ಅಸತ್ತಂ ಜಗತಃ|
ತತೋ ಜಾಗ್ರತ್ಯಾದೇಃ ಸ್ವಪ್ನ ಏವ ಅಯಂ ನ ಜಾಗ್ರತ್ ರಜ್ಜುಃ ಇಯಂ ನ ಸರ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿ
ಬಾಧಕವಿಷಯತ್ವೇನ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಯಃ| ಪ್ರಕೃತೇಽಪಿ ಬಾಧಕಾದ್ ಅಸತ್ತಂ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಚಶಬ್ದಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಪರಿಹರತಿ || ನ ಚ ಇತಿ || ತದೇವಂ
ಶೂನ್ಯಮತಸ್ಯಾಪಿ ಅಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಯುಕ್ತಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 29
|| ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ಅಸದಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

ವಿಜ್ಞಾನವಾದಮಪಾಕರೋತಿ-

ಓಂ ನ ಭಾವೋಽನುಪಲಭ್ಯಃ ಓಂ || 30-203 ||

ನ ವಿಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಂ ಜಗತ್ | ತಥಾಽನುಭವಾಭಾವಾತ್ || 30 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ವಿಜ್ಞಾನ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ವಿಜ್ಞಾನವಾದ
ವಿರೋಧನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಈಶ್ವರೋ ಜಗತ್ಕಾರಣಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಚ
ಯೋಗಾಚಾರ ಮತ ವಿರೋಧೇಽನುಪಪನ್ನಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಅವಶ್ಯಂ ನಿರಸನೀಯಂ ತದ್ಭವತಿ |
ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಸಮಯವಿವಾದ
ಏವ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ನಿತ್ಯಂ ನಿರಂಜನಂ ವಿಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವಂ
ಏಕಮೇವ ಖಲು ವಿದ್ಯಮಾನಮ್| ತನ್ಮಾತ್ರಮೇವ ಇದಂ ಜಗತ್ ನ ತು ತತೋಽತಿರಿಕ್ತಂ ಅಸ್ತಿ |

ತತೋ ಜಗದುದಯೇ ನ ಈಶ್ವರೇಣ ಕೃತ್ಯಂ ಇತಿ ಅಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ
ಸಿದ್ಧಾನತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ವಿಜ್ಞಾನಾತಿರಿಕ್ತಂ ಇತಿ ವದನ್ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ಜಾಯತೇ | ಕಿಂ ವಿಜ್ಞಾನತತ್ತೇ ಜಗದ್ ಅಧ್ಯಸ್ತಂ
ಇತಿ ಪಕ್ಷ ಉತ ಪರಮಾರ್ಥತೋ ವಿಜ್ಞಾನಜಗತೋಃ ಅಭೇದ ಏವ ಇತಿ | ತತ್ರ ಆದ್ಯೋ ಅತೀತ
ಅಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯೇನ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯಃ ನಾಪಿ ದ್ವಿತೀಯಃ | ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕಂ ಜಗದ್ ಇತ್ಯತ್ರ
ಪ್ರಮಾಣಾಭಿವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ 'ಸರೋಪಲಮ್ಬನಿಯಮಾದಭೇದೋ ನೀಲತದ್ಧಿಯೋಃ'
ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಭೇದಪ್ರತೀತಿ ವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ಇಯಂ ಭ್ರಾಂತಿಃ | ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ |
ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಬಾಧಕತ್ವೇ ಸ್ಪುಟಂ ಇತರೇತರಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಸಹೋಪಲಮ್ಬಾದ್ ಅಭೇದ ಇತಿ
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹೇತ್ವೇಃ ವಿರೋಧಶ್ಚ | ಸಾರಿತ್ಯಸ್ಯ ಭೇದ ಏವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಯತ್ ಪ್ರಕಾಶತೇ ತದ್
ವಿಜ್ಞಾನಂ ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಮ್ | ಪ್ರಕಾಶಾನೇ ಚ ನೀಲಾದಯ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಕಾಶತ ಇತಿ
ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯತ್ವಾಭಿವಾದಯುಪಗಮೇ ಸ್ವವೃತ್ತಿವಿರೋಧೇನ ದೃಷ್ಟಾನೇ ಸಾಧನಾಭಾವಃ | ಅಜ್ಞಾನೇ
ವ್ಯಭಿಚಾರಶ್ಚ ಪ್ರಕಾಶತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯೇ ಅಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ || 30 ||

ಓಂ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ || 31-204 ||

ಜ್ಞಾನಂ ಕ್ಷಣಿಕಮ್ | ಅರ್ಥಾನಾಂ ಚ ಸ್ಥಾಯಿತ್ವಮುಕ್ತಮ್ | ಆತಶ್ಚ ನೈಕೈಮ್ || 31 ||

ಯುಕ್ತಂತರೇಣಾಪಿ ಜಗತೋ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕತ್ವಂ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ || ನ ಚ ಜ್ಞಾನೇಽಪಿ ಕ್ಷಣಿಕತ್ವಂ ಭ್ರಾಂತಮಿತಿ ವಾಚ್ಯ | ಮಾನಾಭಾವಾತ್ || 31 ||

ಓಂ ಸರ್ವಧಾಽನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 32-205 ||

ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ ಸರ್ವಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚ ನೈತೇ ಪಕ್ಷಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಾಃ
|| 32 ||

ಏವಂ ಪ್ರತ್ಯೋಕಂ ದೂಷಿತಾನಿ ಬೌದ್ಧಮತಾನಿ ಪುನಃ ಸಾಮಾನ್ಯದೂಷಣೇನ ಪರಾಕುರ್ವತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವಧಾ ಇತಿ ||

ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಕಂ ಉಕ್ತಂ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಚ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಏತತ್ ಚ ಅಧಿಕಾರಿಣಂ ಪ್ರತಿ | ಅತೋ
ಬೌದ್ಧರಾದ್ಧಾಂತಸ್ಯ ಅನುಪಪನ್ನತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಕತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಲಕ್ಷಣಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 32 || ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಅನುಪಲ್ಬ್ಯ ಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಸ್ಯಾದ್ವಾದಿಮತಂ ದೂಷಯತಿ-

ಓಂ ನೈಕಸ್ಮಿನ್ನಸಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ || 33-206 ||

ಸತ್ ಸ್ಯಾದಸತ್ ಸ್ಯಾತ್ ಸದಸತ್ ಸ್ಯಾತ್ ತತೋಽನ್ಯಚ್ಚ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯೇತನ್ನೈಕಸ್ಮಿನ್
ಯುಜ್ಯತೇ | ಅದೃಷ್ಟತ್ವೇನಾಸಮ್ಭವಾತ್ || 33 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥ ದರ್ಶಯತಿ || ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ
ಜೈನಮತವಿರೋಧ ನಿರಾಸಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಈಶ್ವರೋ ಜಗತ್ಕಾರಣಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ತತ್ ಚ ಸ್ಯಾದ್ಭಾವಮತ ವಿರೋಧೇ ಮನ್ದಸ್ಯ ಅನುಪಪತ್ತಿಶಿಷ್ಟಾ ಸ್ಯಾದಿ ಇತಿ ತನ್ನಿರಾಸಃ ಕರ್ತವ್ಯ
ಏವ | ತತ್ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ
| ಸಮಯವಿಗಾಹಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಸದ್ ಅಸದ್ ಉಭಯಂ
ಉಭಯವಿಲಕ್ಷಣಂ ಸದಸದುಭಯವಿಲಕ್ಷಣಂ ನ ಏತತ್ ಸರ್ವಂ ಸರ್ವಂ ಚ ಇತಿ ಸಪ್ತಭಿಃ ಜಗದ್
ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಾತ್ ಪರಿದೃಷ್ಟಸಾಧನೈಶ್ಚ ಭವಿಷ್ಯತಿ | ಸ ಚ ಕಾರ್ಯಪರಿಮಾಣಃ | ಅತಃ ಕಿಂ
ಈಶ್ವರೇಣ ಇತಿ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಇತಿ ||

ಯದುಚ್ಯತೇ ಜೈನೈಃ ಜಗತ್ ಸಪ್ತಭಿಃ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸದಸತ್
ಪ್ರಕಾರದ್ವಯ ಅತಿರಿಕ್ತ ಪ್ರಕಾರಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವೇನ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ | ಏಕೈಕ
ಪ್ರಕಾರಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ದೋಷದರ್ಶನಾದ್ ಏತದ್ ಉಪೇಯತ ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ
ದೋಷಭೀರುಣಾ ಸರ್ವಮಪಿ ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ ಸದಸತ್ ಪ್ರಕಾರದ್ವಯೇ ಚ ನ ಕೋಽಪಿ
ದೋಷ ಇತಿ ಭಾವಃ || || 33 ||

ಓಂ ಏವಂಚಾತ್ಮಾಕಾತ್ಮನೋಽಮ್ ಓಂ || 34-207 ||

ಜೀವಸ್ಯ ಶರೀರಪರಿಮಿತತ್ವಾಜ್ಞೇಕಾರೇಽಣ್ವಾದಿಶರೀರಸ್ಥಸ್ಯ
ಹಸ್ತಾದಿಶರೀರೇಽಕಾತ್ಮನೋಽಸ್ಯಾತ್ || 34 ||

ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಶರೀರಪರಿಮಿತತ್ವಂ ಅಭ್ಯುಪೇಯತೇ ತತ್ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ತತ್
ಸರ್ವಶರೀರ ಗತ ಜೇಷ್ಠೋಪಪತ್ಯರ್ಥಂ ಅಭಯುಪೇಯತೇ ಶರೀರಾವಚ್ಛೇದಮನ್ತರೇಣ ಆತ್ಮನಃ
ಪರಿಮಾಣಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಗ ಭಯಾದ್ಯಾ | ತತ್ರ ಆದ್ಯ ಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ್ತಂ ಸೂತ್ರಮುನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ
|| ಏವಂ ಚ ಇತಿ ||

ಜೈನಮತಪ್ರಸಂಗ ಸನ್ನಿಧಾಪಿತಂ ಆತ್ಮನಃ ಶರೀರಪರಿಮಾಣತ್ವಂ ಏವಂ ಇತಿ ಪರಾಮೃಶ್ಯತಿ |
ಯದಿ ಆತ್ಮಾ ಸರ್ವಶರೀರಜೇಷ್ಠೋಪಪತ್ಯರ್ಥಂ ಶರೀರಪರಿಮಾಣೋ ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತೇ ಏವಂ
ತರ್ಹಿ ಪಿಪೀಲಿಕಾದಿ ಶರೀರಸ್ಥಃ ತತ್ತ ಪರಿಮಾಣ ಏವ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾ ಚತಸೈವ ಕರ್ಮವಶಾದ್

ಗಜ ಗಾರ್ದಭಾದಿ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತೌ ತತ್ರ ಅಪೂರ್ಣತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ತತಶ್ಚ ನ ಸರ್ವಶರೀರಚೇಷ್ಟಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಗಜಾದಿ ಶರೀರಸ್ಥಸ್ಯ ಅಣುಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಅತಿರೇಕಃ ಸ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಶರೀರಪರಮಾಣತ್ವಭ್ಜ ಇತ್ಯಪಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ || 34 ||

ಓಂ ನ ಚ ಪರ್ಯಾಯಾದಪ್ಯವಿರೋಧೋ ವಿಕಾರಾದಿಭ್ಯಃ || 35-208 ||

ತತ್ತಚ್ಚರೀರಸ್ಥಸ್ಯ ತತ್ತತ್ಪರಿಮಾಣತ್ವಮಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |
ವಿಕಾರಿತ್ವಾದನಿತ್ಯತ್ವಪ್ರಸಕ್ತೇಃ || 35 ||

ಯದಾ ಯತ್ ಶರೀರಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ತದಾ ತತ್ ಪರಿಮಾಣೋ ಅತೋ ನ ಉಕ್ತದೋಷ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಆತ್ಮನಃ ತತ್ತತ್ ಶರೀರಸ್ಥಸ್ಯ ತತ್ತತ್ ಪರಿಮಾಣತ್ವಂ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ವಿಕಾರಿತ್ವ ಆಪತ್ತೇಃ | ತತಶ್ಚ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಪ್ರಸಕ್ತೇಃ ತೇನ ಚ ಅನಿರ್ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ತಥಾ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಾ ಪಾತಾದಿತಿ ಭಾವಃ || 35 ||

ಓಂ ಅನ್ಯಾವಸ್ಥಿತೇಶ್ಚೋಭಯನಿತ್ಯತ್ವಾದವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 36-209 ||

ಪರಿಮಾಣಾಭಾವೇ ಸ್ವರೂಪಾಭಾವಪ್ರಾಪ್ಯಾಽನ್ಯಪರಿಮಾಣಸ್ಥಿತೇಸ್ತದರ್ಥತ್ವೇನ ಶರೀರಸ್ಥಿತೇರುಭಯನಿತ್ಯತ್ವಾದವಿಶೇಷೇಣ ಸರ್ವಶರೀರನಿತ್ಯತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ || 36 ||

ದ್ವಿತೀಯಂ ಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಪತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ಯಾ ಇತಿ || ಶರೀರಾವಚ್ಛದಮನ್ತರೇಣ ಆತ್ಮನಃ ಸ್ವತಃ ಪರಿಮಾಣಾಭಾವಾತ್ ಶರೀರಪರಿಮಾಣತ್ವಂ ವದನ್ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ | ಕಿಂ ಮೋಕ್ಷೇ ಜೀವಸ್ಯ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ತಿನ ವಾ ಇತಿ | ನ ತಾವದ್ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಪರಿಮಾಣಾಭಾವೇ ಸ್ವರೂಪಾ ಭಾವಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ನ ಹಿ ಪರಿಮಾಣಶೂನ್ಯಂ ದ್ರವ್ಯಮಸ್ತಿ | ಅತೋ ಮೋಕ್ಷೇ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಭ್ಯುಪಗಂತವ್ಯಮೇವ | ಕಿಂ ಚ ಅತಃ | ತಥಾ ಸತಿ ತಸ್ಯ ಶರೀರಮನ್ತರೇಣ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಮೋಕ್ಷೇಽಪಿ ಶರೀರಂ ಉರರೀಕರಣೀಯಂ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ | ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತ ಏವ ಅತೋ ನ ಅನಿಷ್ಟಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ ಇದಂ ಭವಾನ್ ಪೃಷ್ಟೋ ವ್ಯಾಚಷ್ಟಾಮ್ | ತತ್ ಶರೀರಂ ಅನಿತ್ಯಂ ನಿತ್ಯಂ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಸಂಸಾರಸಮಾನ ಧರ್ಮತಾಪಾತಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ ಯದಿ ಆತ್ಮಾ ದೇಹಶ್ಚ ಇತಿ ಉಭಯಂ ನಿತ್ಯಂ ತರ್ಹಿ ಇದಾನೀನ್ತನ ಸರ್ವಶರೀರೈಃ ಕಿಂ ಅಪರಾದ್ಧಮ್ | ತೇಷಾಮಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಶರೀರತ್ವ ಅವಿಶೇಷಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಸ್ಮಾತ್ ಜೈನಮತಸ್ಯ ಅನುಪಪನ್ನತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಕತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಲಕ್ಷಣಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 36 ||

|| ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ನೈಕಸ್ಮಿನ್ನಧಿಕರಣಮ್ (ನ್ಯಾದ್ವಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 10 ||

ಪಾಶುಪತಪಕ್ಷಮಪಾಕರೋತಿ-

ಓಂ ಪತ್ಯುರಸಾಮಜ್ಜಸ್ಯಾತ್ ಓಂ || 37-210 ||

‘ಯಂ ಕಾಮಯೇ ತಂ ತಮುಗ್ರಂ ಕೃಣೋಮಿ ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ತಮೃಷಿಂ ತಂ
ಸುಮೇಧಾಮ್’

‘ಅಹಂ ರುದ್ರಾಯ ಧನುರಾತನೋಮಿ ಬ್ರಹ್ಮದ್ವಿಷೇ ಶರವೇ ಹನ್ತವಾ ಉ|’

‘ಅಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಮೀಳ್ತುಷೋ ವಯಾ ವಿಷ್ಣೋರೇಷಸ್ಯ ಪ್ರಭೃಥೇ ಹವಿಭಿಃ |

ವಿದೇ ಹಿ ರುದ್ರೋ ರುದ್ರಿಯಂ ಮಹಿತ್ವಂ ಯಾಸಿಷ್ಟಂ ವರ್ತೀರಶ್ಚಿನಾವಿರಾವತ್|’

‘ಏಕೋ ನಾರಾಯಣ ಆಸೀನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಾ ನೇಶಾನೋ ನಾಗ್ನೀಷೋಮೌ’

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ ಪಾರತಂತ್ಯೇಣಾಸಮಜ್ಜಸತ್ವಾನ್ನ ಪಶುಪತೀರೀಶ್ವರೋ

ಜಗತ್ಕರ್ತಾ || 37 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಪಾಶುಪತ ಇತಿ || ಅವೈದಿಕ ಪಾಷಣ್ಣಿಸಮಯನಿರಾಸಾನನ್ತರಂ
ವೈದಿಕಾಭಾಸಾ ನಿರಸನೀಯಾಃ | ತೇ ಚ ಪಾಶುಪತ-ಶಾಕ್ತೇಯ-ಸೌರ-ಸ್ನಾನ-ಗಾಮಪತಾಃ |
ತೇಷು ಪಾಶುಪತಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ತನ್ಮತಂ ಆದೌ ದೂಷ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಹರೇಃ
ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವೇ ಪಾಶುಪತಮತ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಿಃ | ವಿಷ್ಣುರೇವ
ಅಶೇಷಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಪಾಶುಪತಮತ ರೋಧೇ ಅದಾರ್ಥ್ಯಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ತತ್
ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯಮೇವ |

ತದ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಸಮಯವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ ಪಶುಪತಿಃ ಖಲು
ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದಿ ಗುಣಶಾಲೀ ಮಾಯಾಂ ಉಪಾದಾನೀಕೃತ್ಯ ಹರಿಹಿರಣ್ಯಕಹ್ಲಾದಿ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಾದಿ
ಕರೋತಿ | ತಥಾ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಯೋ ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಭವಂತಿ | ತಥಾ ಚ ಕಾ ವಾರ್ತಾ ಹರೇಃ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಸ್ಯ ಅತೋ ನ ಲಕ್ಷಣ ಸೂತ್ರಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪತ್ಯುಃ ಇತಿ ||

ನ ಪತ್ಯುಃ ಅಜ್ಜಜನಪ್ರಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಸ್ಯ ಪಶುಪದೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪಾರತನ್ತ್ಯ-ಜನನ-
ಮರಣಾದಿ ದೋಷಿತ್ವೇನ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಸಕಲಕಾರಣಸ್ಯ ದೋಷಿತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಬ್ರಹ್ಮದ್ವಿಷೇಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ ಪಞ್ಚಮುಖಶ್ಚೇತ್ರೇ | ಶರವೇ ಹಿಂನಶೀಲಾಯ | ಹನ್ತವೈ ಹನ್ತುಮೇವ
ನ ತು ಭೀಷಣಾದ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಸ್ಯ ಆ ಸಮನ್ತಾದ್ ಈಶಸ್ಯ ಅಭೀಷ್ಟಸೇಚಕಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ
ದೇವಸ್ಯ ಹವಿಭಿಃ ಪ್ರಭರಣೇ ಕೃತೇ ಸಂತಿ ಅಹಜ್ಕಾರ ರೂಪೇಣ ಬನ್ಧಕೋ ರುದ್ರೋ ರೌದ್ರಂ

ಮಹಿಮಾನಂ ಯಥಾ ಲೇಭೇ ತಥಾ ಯುವಾಮಪಿ ವಿಷ್ಣುಪೂಜಯಾ ಏವ ಅನ್ನವದ್ ವರ್ತನಂ
ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ತೌ ಸ್ಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 37 ||

ಓಂ ಸಮ್ಪನ್ನಾನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 38-211 ||

ಅಶರೀರತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ಜಗತಾ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ನ ಯುಜ್ಯತೇ ಕರ್ತೃತ್ವೇನ
ಮೃತಪುರುಷವತ್ || 38 ||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಪಶುಪತೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಸಮ್ಪನ್ನ ಇತಿ || ಜಗತಾ ಸಮ್ಪನ್ನಮಾತ್ರಂ ಅಶರೀರಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಪವತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಕೋ ಅಸೌ
ಸಮ್ಪನ್ನ ಇತ್ಯತಃ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೃಭಾವ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಉಕ್ತಮ್ || ಕರ್ತೃತ್ವೇನ ಇತಿ || ಇದಂ
ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ | ರುದ್ರೋ ನ ಕರ್ತಾ ಅಶರೀರತ್ವಾತ್ ಮೃತಪುರುಷವದ್ ಇತಿ || 38 ||

ಓಂ ಅಧಿಷ್ಠಾನಾನುಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 39-212 ||

ಪೃಥಿವ್ಯಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾನೇ ಸ್ಥಿತೋ ಹಿ ಕುಲಾಲಾದಿಃ ಕಾರ್ಯಂ ಕರೋತಿ | ನ ಚಾಸ್ಯ
ತದಸ್ತಿ || 39 ||

ಹೇತ್ವನರೇಣ ಪಶುಪತೇಃ ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವಂ ನಿರಾಕುರ್ವತ್ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಇತಿ || ನ ರುದ್ರಃ ಕರ್ತಾ ನಿರಧಿಷ್ಠಾನತ್ವಾತ್ | ಯಃ ಕರ್ತಾ ಸ ಸಾಧಿಷ್ಠಾನೋ ಯಥಾ
ಕುಲಾಲಾದಿಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 39 ||

ಓಂ ಕರಣವಚ್ಚೇನ್ನ ಭೋಗಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 40-213 ||

ಇದಮೇವ ಜಗತ್ ತಸ್ಯ ಕರಣವದಧಿಷ್ಠಾನಾದಿರೂಪಮ್ | ನಿತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ
ಕಸ್ಯಚಿದ್ಭಾವಾದ್ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಚೇನ್ನ ಭೋಗಾದಿಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶೌ
ಸುಖದುಃಖಭೋಗಾಶ್ಚ ಪ್ರಾಪ್ಯಂತೇ ತದ್ಗತಾಃ || 40 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕರಣವದ್
ಇತಿ || ಅಧಿಷ್ಟೇಯತಯಾ ಅಸ್ಮದಾದಿ ಶರೀರಸಮಾನತ್ವೇನ ಶರೀರಾಂತರ ಅಪೇಕ್ಷಾಭಾವಾತ್ |
ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಧಿಷ್ಟಯವಿಷಯೇಽಪಿ ಶರೀರಾಂತರಾಪೇಕ್ಷಾಯಾಂ ತತ್ರಾಪಿ ತತ್ಪ್ರಸಂಗಾತ್
ತಸ್ಯೈವ ಚ ಅಧಿಷ್ಠಾನತ್ವಂ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಪ್ರಲಯೇಽಪಿ ಮಾಯಾದೇಃ
ಕಾರಕಕಲಾಪಸ್ಯ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಕಾರ್ಯ ಜನ್ಮಾನಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ತದೇವ ಸ್ಫುಟೀಕರೋತಿ || ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇತಿ |

ಯದಿ ಕಾರಕವ್ಯಾತಸ್ಯೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನಾಧಿಷ್ಟೇಯ ತಯಾ ಶರೀರಾದಿವದೇವ
ಕರ್ತೃತ್ವೋಪಯೋಗಿತಾ ತರ್ಹಿ ತದ್ ಉಪದಾನಹಾನ ನಿಮಿತ್ತ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮರಣೇ ಚ ಪಶುಪತೇಃ

ಸ್ಯಾತಾಮ್ | ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನಾಧಿಷ್ಠಯಶರೀರೋಪಾದಾನಹಾನಯೋಃ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ | ತಥಾ
ಚ ಸುಖದುಃಖ ಭೋಗಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತತಶ್ಚ ನ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 40 ||

ಓಂ ಅನವತ್ತ ಮಸರ್ವಜ್ಞತಾ ವಾ ಓಂ || 41-214 ||

ದೇಹವತ್ವೇಽನವತ್ತಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಾಭಾವಃ | ಶರೀರಿಣ ಏವ ಹಿ
ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿದ್ಯುಷ್ಠಾ | ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ಶ್ರುತ್ಯೈವ ಸರ್ವೇ ವಿರೋಧಾಃ ಪರಿಹೃತಾಃ |

‘ಯದಾತ್ಮಕೋ ಭಗವಾಂಸ್ತದಾತ್ಮಿಕಾ ವ್ಯಕ್ತಿಃ |
ಕಿಮಾತ್ಮಕೋ ಭಗವಾನ್ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಐಶ್ವರ್ಯಾತ್ಮಕಃ ಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕಃ’ ಇತಿ |
‘ಬುದ್ಧಿಮನೋಽಙ್ಗಪ್ರತ್ಯಙ್ಗವತ್ತಾಂ ಭಗವತೋ ಲಕ್ಷಯಾಮಹೇ |
ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ಮನೋವಾನಙ್ಗಪ್ರತ್ಯಙ್ಗವಾನ್’ ಇತಿ
‘ಸದ್ವೇಹಃ ಸುಖಗನ್ಧಶ್ಚ ಜ್ಞಾನಭಾಃ ಸತ್ಪರಾಕ್ರಮಃ |
ಜ್ಞಾನಜ್ಞಾನಃ ಸುಖಸುಖಃ ಸ ವಿಷ್ಣುಃ ಪರಮಾಕ್ಷರಃ’ || ಇತ್ಯಾದಿಕಯಾ || 41 ||

ಪಶುಪತಿಃ ಕರ್ತಾ ಇತಿ ವದನ್ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ಜಾಯತೇ ಕಿಂ ಅಸೌ ಶರೀರೀ ನ ವಾ ಇತಿ | ಶರೀರೀ
ಚೇತ್ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಸ್ಯಾತ್ ಯಜ್ಞದತ್ತವತ್ | ತಥಾ ಚ ನ ಜಗತ್ಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | ಯದಿ ನ ಶರೀರೀ ತರ್ಹಿ
ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮೇವ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಕುತಃ ಸಾರ್ವಜ್ಞಂ ಇತಿ ಚ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಶರೀರಾ ಭಾವೇ ಕುತೋ ಜ್ಞಾನಾಭಾವ ಇತ್ಯತೋ ವ್ಯತಿರೇಕವ್ಯಾಪ್ತಿಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಶರೀರಿಣ ಏವ
ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಇಚ್ಛಾಗೃಹೀತವಿಗ್ರಹತ್ವಾತ್ ನ ಅನವತ್ತಾದಿ ಇತಿ | ಅಶರೀರಸ್ಯ ಇಚ್ಛಾಯೋಗಾತ್
| ಅನೇನ ಶರೀರಾನವೇಕ್ಷಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಿತ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಪರಾಸ್ತಮ್ | ನನು ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ಏತೇ
ದೋಷಾಃ ಪ್ರರಸನ್ಯೇವ ಇತಿ ಕರ್ತೃತ್ವಾನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ನಿರಸ್ತಮಪಿ ಪುನಃ
ಪ್ರಮಾಣ ವಿಶೇಷ್ಯಃ ಪರಿಹರತಿ || ವಿಷ್ಣೋಸ್ತು ಇತಿ ||

ಬುದ್ಧಿ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಶರೀರತ್ವ ಅಭಿಧಾತ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಾಭಾವಾದಿ ದೋಷಾಃ ಪರಿಹೃತಾಃ |
ಯದಾತ್ಮಕಃ ಇತ್ಯಾದಿಕಯಾ ತು ತದ್ವೇಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾದಾತ್ಮಕ ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪ ಅಭಿಧಾತ್ಯಾ
ಅನವತ್ತಾದಿ ದೋಷಾಃ ಪರಿಹೃತಾಃ | ಏವಂ ಪಾಶುಪತಮತ ನಿರಾಸನ್ಯಾಯೇನ ಅನ್ಯೇಽಪಿ
ಚತ್ವಾರಃ ಸಮಯಾ ನಿರಾಕೃತಾ ವೇದಿತವ್ಯಾಃ | ತಸ್ಮಾತ್ ಪಾಶುಪತಸಮಯಸ್ಯ
ಅನುಪಪನ್ನತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಕತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 41 || ಅ 11 ||

|| ಇತಿ ಪತ್ಯುರಧಿಕರಣಮ್ (ಪಶುಪತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 11 ||

ಶಕ್ತಿಪಕ್ಷಂ ದೂಷಯತಿ-

ಓಂ ಉತ್ಪತ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ || 42-215 ||

ನ ಹಿ ಪುರುಷಾನನುಗೃಹೀತಸ್ತ್ರೀಭ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿದ್ವ್ಯಶ್ಯತೇ || 42 ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥ ದರ್ಶಯತಿ || ಶಕ್ತಿ ಇತಿ || ಪೂರ್ವನ್ಯಾಯೇನ ನಿರಸ್ತಾಮಪಿ ಶಕ್ತಿಮತಂ
ಅಸಾಧಾರಣ ದೋಷ ಅವಿಷ್ಕಾರೇಣ ಪುನಃ ದೂಷಯತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಶಕ್ತಿಮತ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ |
ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಶಾಕ್ತೇಯ ಮತ ವಿರೋಧೇನ ಅನುಪಪತ್ತಿಶಿಷ್ಟಾ
ನ್ಯಾದ್ ಅತಃ ತತ್ ನಿರಸನೀಯಮೇವ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷಯಃ | ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸಮಯವಿವಾದಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಶಕ್ತಿರೇವ
ಖಲು ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದಿ ಗುಣಶಾಲಿನೀ ಸಕಲಜಗಜ್ಜನನೀ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸ ಪುರಾಣೇಷು ಪಠ್ಯತೇ
ಅತೋ ನ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಲಕ್ಷಣಂ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್
ಸೂತ್ರಮುಪನೃಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇತಿ ||

ನ ಶಕ್ತಿರೇವ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪುರುಷ ಅನನುಗೃಹೀತತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಪುರುಷ
ಅನನುಗೃಹೀತ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಾತ್ ಕ್ವಚಿದ್ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ದೃಷ್ಟಾ ಇತಿ ಭಾವಃ || 42 ||

ಓಂ ನ ಚ ಕರ್ತುಃ ಕರಣಮ್ ಓಂ || 43-216 ||

ಯದಿ ಪುರುಷೋಽಙ್ಗೇಕ್ರಿಯೇತ ತಸ್ಯಾಪಿ ಕರಣಭಾವಾದನುಪಪತ್ತಿಃ || 43 ||

ಅನ್ವೇವ ಶಕ್ತನುಗ್ರಾಹಕಃ ಪುರುಷಃ ಸದಾಶಿವೋ ಅತಃ ತಸ್ಯಾ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ
ಕೇಷಾಙ್ಗತ್ ಶಾಕ್ತೇಯಾನಾಂ ಮತಂ ನಿರಾಕುರ್ವಾತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನೃಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಚ
ಇತಿ || ಯದಿ ಪುರುಷೋ ಅಙ್ಗೇಕ್ರಿಯತೇ ಶಕ್ತನುಗ್ರಾಹಕಃ ತಥಾಪಿ ತಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಉಪಯೋಗಿ
ಜ್ಞಾನಾದಿ ಸಾಧನಾಭಾವೇನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತಿರೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 43 ||

ಓಂ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಭಾವೇ ವಾ ತದಪ್ರತಿಷೇಧಃ ಓಂ || 44-217 ||

ಯದಿ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಕರಣಂ ತಸ್ಯಾಙ್ಗೇಕ್ರಿಯತೇ ತದಾ ತತ ಏವ
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯುಪಪತ್ತೇರೀಶ್ವರವಾದಾಂತರ್ಭಾವಃ || 44 ||

ಶಕ್ತನುಗ್ರಾಹಕಸ್ಯ ಪುಂಸಃ ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದಿ ಸದ್ಭಾವೇನ ಯುಕ್ತತರಾ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಕೇಚಿತ್ |
ತತ್ ಮತ ನಿರಾಸಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಜ್ಞಾನ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಶಕ್ತನುಗ್ರಾಹಕಸ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿ ಕರಣಂ ಅಙ್ಗೇಕ್ರಿಯತೇ ತದಾ ತೇನೈವ
ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಾತ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ಶಕ್ತೇರಪಿ ವ್ಯರ್ಥಕ್ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಙ್ಗೇಕರಣಂ ನ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಚ

ಅನೇನ ಶಾಕ್ತೇಯಮತೇನ ಪ್ರಕೃತ ಪಾಶುಪತಮತಸ್ಯ ಅಪ್ರತಿಷೇಧಃ ಕುತಃ ಸ್ಯಾತ್ |
ಅನುಮನಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ | ತಚ್ಚ ನಿರಸ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ವಿಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚ ಓಂ || 45-218 ||

ಸಕಲಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರುದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚಾನುಮಜ್ಜನಮ್ || 45 ||

ಏವಂ ಶಾಕ್ತೇಯಮತತ್ರಯಂ ಪೃಥಕ್ ನಿರಸ್ಯ ಸಮುದಿತದೂಷಣೇನಾಪಿ ನಿರಾಕುರ್ವತ್
ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವಿಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚ ಇತಿ || ಅನುಮಜ್ಜನಂ ಶಕ್ತಿಮತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ |
ಅತೋ ಅಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಶಾಕ್ತೇಯಮತಸ್ಯ ಅವಿರೋಧಕತ್ವೇನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಲಕ್ಷಣಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮಾ || 35 || ಅ 12 ||

|| ಇತಿ ಉತ್ಪತ್ತ್ಯ(ಶಕ್ತ್ಯ)ಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

**|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 02-02 ||
|| ಇತಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ ||**

ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 02-03 ||

ಜೀವಪರಮಾತ್ಮಾಧಿಭೂತಾಧಿದೈವೇಷು ಶ್ರುತೀನಾಂ ಪರಸ್ಪರಂ
ವಿರೋಧಮಪಾಕರೋತ್ಯನೇನ ಪಾದೇನ|

ಓಂ ನ ವಿಯದಶ್ರುತೇಃ || 01-219 ||

ನ ವಿಯದನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ | ತಥಾಶ್ರುತೇಃ || 01 ||

ಏತದ್ ಪದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಜೀವ ಇತಿ || ಯುಕ್ತಿಸಮಯವಿರೋಧಾಭಾವೇಽಪಿ ನ ವೇದ
ಸಮನ್ವಯೇನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಸಿದ್ಧತಿ | ವೇದಾನಾಂ ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧೇನ
ಅಪ್ರಮಾಣತ್ವಾತ್|ನ ಹಿ ಅಪ್ರಮಾಣಿಸಿದ್ಧೋ ಅರ್ಥಃ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಕಾನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ
ಶ್ರುತೀನಾಂ ವರೋಧಃ ಪರಹರಣೀಯೇ ಭವತಿ | ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಶ್ಚ ಅಧಿಭೂತಾದಿವಿಷಯೋ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಷಯಶ್ಚ | ತತ್ರ ಜಿಜ್ಞಾಸೋಃ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಿಷಯ ವಿಚಾರಸ್ಯ ಅನಿಮಿತ್ತದ್ ಅಧಿಭೂತಾದಿ
ವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಂ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ ಪಹಿಹರತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಜೀವಾದಿವಿಷಯ ಏವ ವಿರುದ್ಧತ್ವೇನ ಉಕ್ತಬಾಧಾ ಭಾವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಃ
ಪಾದದ್ವಯಾರಮ್ಭ ಇತಿ | ಅಭ್ಯುಪಗತಾರ್ಥದ್ವಯೇ ಅನ್ಯತರಾರ್ಥೇ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೌ
ಅನ್ಯಾರ್ಥೇ ನಾಶ್ಚನಪ್ರಸಂಗಾತ್| ಜಗತ್ ಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯೇ ತತ್ ಕಾರಣತ್ವ ಅನಿರ್ಣಯಾತ್ ಚ

ಅತ್ರ ಜ್ಞೋತ ಏವ ಇತ್ಯಾರಭ್ಯ ಆಪಾದನಮಾಪ್ತೇಃ ಜೀವವಿಚಾರಃ | 'ಅನಮ್ಭವಸ್ತು'
ನಾತ್ಮಶ್ರುತೇಃ' ಇತ್ಯಧಿಕರಣ ದ್ವಯೇ ಪರಮಾತ್ಮವಿಚಾರಃ | ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಏವ ಅಧಿಕರಣೇ
ಅಧಿಭೂತಾದಿ ವಿಚಾರಃ | ಅತೋ ವಿಚಾರ ಬಾಹುಲ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಕ್ರಮೋಲ್ಲಂಘನಮ್ |

ಅಧಿಭೂತಂ ನಾಮ ಸಕಾರಣಕಾರ್ಯಭೂತಾನಿ | ತದಭಿಮಾನಿದೇವತಾ ಅಧಿದೈವಮ್ | ಅತ್ರ
ಭೂತೇಷು ಆಕಾಶಸ್ಯ ಉಪ್ಪತ್ತಾದಿ ಅಷ್ಟಕೇ ಚ ಉತ್ಪತ್ತೇಃ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರಿತಮನ್ವಯ
ಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಆಕಾಶೋತ್ಪತ್ತಿ ವವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶ್ರುತಿಸಂಘಟಿಃ |
ಸಕಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ತಚ್ಚ ಆಕಾಶಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವೇ ಅನಮ್ಭವಿ ನ್ಯಾತ್ |
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಗುಣಾಂತರಸ್ಯ ಚ ಅಭಾವ ಆಪಾತತ್ | ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ
ಸಮರ್ಥನೀಯಾ | ಆಕಾಶೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾನ್ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | 'ಆತ್ಮನಃ
ಆಕಾಶಃ ಸಮೂತಃ' 'ಅನಾದಿವಾ ಅಯಮಾಕಾಶಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ವಿಯದ್ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮದೇವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಆಖಾಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಅನುಭೂತಿ
ಯುಕ್ತಿ ಬಹುವಾಗ್ ವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಹಿ ಅವಕಾಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಅನುಭಾವಾನುಸಾರಿಣೀ |
ವಿಯದ್ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮದ್ ವಿಭುತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಯುಕ್ತಿಃ 'ಅನಾದಿವಾ ಅಯಮಾಕಾಶಃ' ಇತ್ಯಾದಿ
ಬಹುಶ್ರುತಯಃ | ನ ಚ ಆತ್ಮನಃ ಆಕಾಶಃ ಸಮೂತ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ತದುತ್ಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಿಃ |
ಅನುಭೂತ್ಯಾದಿ ವಿರುದ್ಧಾಯಾಃ ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾನುಪಪತ್ತೇಃ. ಅತ ಏವ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ
ಭಾಕ್ತತ್ವವರ್ಣನಂ ಚ ಪರಾಂತಮ್ | ತಸ್ಮಾದಾಕಾಶೋತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದ್ ಅಯುಕ್ತಂ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಆಕಾಶಕಾರಣತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ | ನ ಚ ಸಮೂತಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ಯಾರ್ಥತಯಾ
ವಿರೋಧಾಭಾವಃ | ತಥಾ ಸತಿ ವಾಯಾದೌ ಅಪಿ ಅನ್ಯರ್ಥತಾ ಆಪಾತಾತ್ | ನ ಹಿ ಅಸ್ತಿ ಸಮ್ಭವ
ಶಬ್ದೋ ಯತ್ರ ಶ್ರೂಯತೇ ತತ್ರ ಅಮುಖ್ಯೋ ಯತ್ರ ಅಪಕೃಷ್ಟತೇ ತತ್ರ ಮುಖ್ಯ ಇತಿ | ಅತೋ
ದುಷ್ಟರಿಹರಂ ಶ್ರುತ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ
ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಉತ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಸಂಬಂಧ್ಯತೇ | ಯದುಕ್ತಂ ವಿಯದ್
ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮದ್ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್

ಓಂ ಅಸ್ತಿತು ಓಂ || 02-220 ||

ಅಸ್ಯೇವ ಚೋತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಃ-

'ಆತ್ಮನ ಆಕಾಶಃ ಸಮೂತಃ' ಇತ್ಯಾದಿ || 02 ||

ನ ವಿಯತ ಉತ್ಪತ್ತ್ಯಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣಂ ನಿಯಮೇನ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ಉತ್ಪತ್ತೌ ಪ್ರಮಾಣಾ
ಭಾವಾದೇವ ತತ್ ಸಿದ್ಧಿಃ | ನ ಹಿ ಘಟೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವೇ ಪುನಃ ತದಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣಾಪೇಕ್ಷ್ಯಾ

ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಶಙ್ಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಸ್ತಿ ಇತಿ || ನ ಉತ್ಪತ್ತೌ
ಪ್ರಮಾಣಾ ಭಾವಃ | ಶ್ರುತೇರೇವ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 2 ||

ಓಂ ಗೌಣ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ || 03-221 ||

‘ಅನಾದಿರ್ವಾ ಅಯಮಾಕಾಶಃ ಶೂನ್ಯೋಽಲೌಕಿಕಃ’ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಗೌಣೇ |

ಅನ್ಯಥೋತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಬಾಹುಲ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್ || 03 ||

ನ ವಿಯತೋಽನಯಾ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಸಾಧಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಾ ಅನಾದಿತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕ ಶ್ರುತಿ
ವಿರೋಧಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಗೌಣಿ ಇತಿ ||

ಶೂನ್ಯಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಃ ಅಲೌಕಿಕೋ ಅತೀಂದ್ರಿಯಃ | ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ
ಅನಾದಿತ್ವ ಶ್ರುತಿಃ ಗೌಣಿ ಅನಾದಿತ್ವಪರಾ | ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿನ್ನು ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಾ ಇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾ
ಯೋಗಾತ್ ತಥಾ ಹಿ | ಆಕಾಶ ಪದೇನ ಭೂತಾವಕಾಶ ತದ್ಧೇವತಾ ಉಚ್ಯಂತೇ| ತತ್ರ ಭೂತಂ
ಸ್ವರೂಪತ ಏವ ಉತ್ಪತ್ತಿಮದ್ ರೂಪಿತ್ವಾತ್ ‘ಆಕಾಶೇ ನೀಲಿಮೋದೇತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |
ತದಭಿಮಾನಿನೋಽಪಿ ಶರೀರೋತ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರಾ ಅಸ್ತಿ ಏವ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ| ಅವಕಾಶತದಭಿಮಾನಿನೋಃ
ಅಪಿ ಅಸ್ತಿ ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷ ಲಾಭಲಕ್ಷಣ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಸರ್ವವಿಷಯತ್ವಾದ್ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಃ
ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಾ | ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತಿನ್ನು ನ ಸರ್ವವಿಷಯಾ ಇತಿ ಭವತಿ ಗೌಣೇ ಭೂತೇ ಕಥಮಪಿ
ಅವೃತ್ತೇಃ | ಸ್ಯಾದ್ ಏತತ್ | ಕಿಂ ಏತಯಾ ವ್ಯವಸ್ಥಯಾ ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರೇಣ
ಅನುತ್ಪತ್ತಿರೇವ ಕಿಂ ನ ಆಶ್ರಿಯತೇ | ಮೈವಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ವಿಷಯಾಭಿವೇನ
ಅಪ್ರಾಮಾಯಾಪಾತಾತ್ | ಅನುಭವಾದಿ ಅನುಸಾರಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೀನಾಂ ಅಪಿ ಬಾಹುಲ್ಯೇನ ಪ್ರಬಲತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಅನೇನ
ಅನುಭವಾದಿ ವಿರೋಧೋ ಅಪಿ ನಿರಸ್ತಃ || 3 ||

ಓಂ ಶಬ್ದಾಚ್ಛ ಓಂ || 04-222 ||

‘ಅಥ ಹ ವಾವ ನಿತ್ಯಾನಿ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಕೃತಿರಾತ್ಮಾ ಕಾಲ ಇತಿ | ಅಥ ಯಾನ್ಯನಿತ್ಯಾನಿ
ಪ್ರಾಣಃ ಶ್ರದ್ಧಾಭೂತಾನಿ ಭೌತಿಕಾನೀತಿ | ಯಾನಿ ಹ ವಾ ಉತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಿ ತಾನ್ಯನಿತ್ಯಾನಿ |
ಯಾನಿ ಹ ವಾ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಿ ತಾನಿ ನಿತ್ಯಾನಿ | ನ ಹ್ಯೇತಾನಿ ಕದಾಚನೋತ್ಪದ್ಯಂತೇ ನ
ವಿಲೀಯಂತೇ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಕೃತಿರಾತ್ಮಾ ಕಾಲ ಇತಿ | ಅಥೈತಾನ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಿ ಚಾನುತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಿ
ಚ ಪ್ರಾಣಃ ಶ್ರದ್ಧಾಽಽಕಾಶ ಇತಿ ಭಾಗಶೋ ಹ್ಯುತ್ಪದ್ಯಂತೇ’ ಇತಿ ಭಾಲ್ಗವೇಯ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ || 04
||

ನ ಕೇವಲಂ ಉಕ್ತವ್ಯವಸ್ಥಾ ಅಸಮ್ಭವಯುಕ್ತಿಸಿದ್ಧಾ | ಅಪಿ ತು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಾ ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಂ
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಶಬ್ದಾಚ್ಛ ಇತಿ ||

ಆತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ | ಪುರುಷಾದಿಪದ್ಯೈಃ ಜೀವಚೈತನ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ವರೂಪ ಕಾಲಪ್ರವಾಹಾ
ಉಚ್ಯಂತೇ ತದಭಿಮಾನಿ ಪ್ರಕೃತೇಶ್ಚ | ಪ್ರಾಣೋ ಮುಖ್ಯವಾಯುಃ| ಶ್ರದ್ಧಾ ತತ್ ಪತ್ನೀ |
ಪುರುಷಪದೇನ ಗೃಹೀತಯೋಃ ಅಪಿ ಅನಯೋಃ ಚೈತನ್ಯಮಾತ್ರಾದ್ ಅಧಿಕಂ ಅಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಅಸ್ತಿ
ಇತಿ ದರ್ಶಯಿತುಂ ಪುನಃ ಸಪರಿಕರಯೋಃ ಗ್ರಹಣಮ್ | ಉಕ್ತಪ್ರತಿಜ್ಞಾದ್ವಯ ಸಮರ್ಥನಾಯ
ವ್ಯಾಪ್ತೀಃ ಉಚ್ಯತೇ || ಯಾನಿ ಇತಿ ||

ನಿತ್ಯತ್ವವ್ಯಾಪ್ತಸ್ಯ ಅನಾದಿತ್ವಹೇತೋಃ ಉಪನಯೋ ನ ಹಿ ಇತಿ | ನ ವಿಲೀಯಂತ ಇತಿ ನಿಗಮನಮ್
| ಏವಂ ಅನಿತ್ಯೋಷು ಅಪಿ ಪಾಣಾದೀನಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಲೀಯಂತೇ ಇತಿ
ಉಪನಯನಿಗಮನೇ ದೃಷ್ಟವ್ಯೇ || ಪ್ರಾಣಾದಿಷು ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅನಿತ್ಯತ್ವಮೇವ ಉಚ್ಯತೇ ||
ಅಥ ಇತಿ || ತಸ್ಮಾತ್ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯಾನಿ ಇತಿ ಶೇಷ-| ತತ್ರ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಭಾಗಶ ಇತಿ || ಬಹುಭಾಗ್ಯೈಃ
ಉತ್ಪದ್ಯಂತೇ ಕೈಶ್ಚಿತ್ ನ ಉತ್ಪದ್ಯಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ ಪ್ರಕಾರಶ್ಚ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಉಕ್ತಃ| ಪ್ರಾಣಸ್ಯ
ಉಪರಿ ವಕ್ಷ್ಯತೇ || 4 ||

ಓಂ ಸ್ಯಾಚ್ಚೈಕಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವತ್ ಓಂ || 05-223 ||

ಸ್ಯಾದೇವೈಕಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್ವ ಮನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್ವಂ ಚ ಗೌಣಮುಖ್ಯತ್ವಾಪೇಕ್ಷಯಾ |
ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ |

‘ಅಥ ಕಸ್ಮಾದುಚ್ಯತೇ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮತಿ ಬೃಂಹಯತಿ ಚ’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಪರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಖ್ಯೋಽಪಿ ಗೌಣತ್ವೇನ ವಿರಿಣ್ಬಾದಿಷ್ಟಪಿ ವರ್ತತೇ |
ಅತ ಏವಾಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಚ ತೇಷಾಮ್ | ಏವಮತ್ರಾಪ್ಯನುತ್ಪತ್ತಿಮಚ್ಛಬ್ದಃ || 05 ||

ಭವೇದ್ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಗೌಣಂ ಅನಾದಿತ್ವಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಮುಖ್ಯತ ಇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಯದಿ ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತಿಃ
ಭಾಕ್ತಾ ಭವೇತ್ | ನ ಏತದ್ ಅಸ್ತಿ ‘ನ ಜಾಯತೇ ಮ್ರಿಯತೇ ’ ಇತ್ಯಾದೌ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್
ಶಬ್ದಸ್ಯಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವ ದರ್ಶನಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಸ್ಯಾದಿ ಇತಿ ||

ಏಕಸ್ಯ ಏವ ಆಕಾಶಸ್ಯ ಗೌಣಮುಖ್ಯತ್ವ ಅಪೇಕ್ಷಯಾ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್ವಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್ವಂ ಚ ಇತಿ
ಉಕ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಯುಕ್ತಾ ಏವ | ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಅಪಿ ಖಾಶೇ
ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವದ್ ಅಮುಖ್ಯತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಃ ಪರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಕುತೋ ಮುಖ್ಯ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಮ್ || ಅಥ ಏವ ಇತಿ || ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ
ತತ್ರ ಅಮುಖ್ಯತ್ವಾದೇವ ಹಿ ತೇಷಾಂ ಅಪೂರ್ಣತ್ ಅನ್ಯಥಾ ತತ್ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 5 ||

ಓಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹಾನಿರವ್ಯತಿರೇಕಾಚ್ಛಬ್ದೇಭ್ಯಃ ಓಂ || 06-224 ||

ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽನ್ಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವೇ'ಇದಂ ಸರ್ವಮಸೃಜತ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹಾನಿಃ |
ಆಕಾಶಸ್ಯಾಪಿ ಸರ್ವಸ್ಮಾದವ್ಯತಿರೇಕಾತ್ |

'ಅತ್ಮಾ ವಾ ಇದಮೇಕ ಏವಾಗ್ರ ಆಸೀತ್'
'ಸದೇವ ಸೋಮ್ಯೇದಮಗ್ರ ಆಸೀದೇಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಮ್'
'ಇದಂ ವಾ ಅಗ್ರೇ ನೈವ ಕಿಂಚಿದನಾಸೀತ್' ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ || 06 ||

ಯುಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಮುಖ್ಯತ್ವಮ್ | ಕಾರಣಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ
ಚ ಪ್ರಕೃತೇ ಕಾರಣಂ ಉಪಲ್ಯತ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಕಾಶಯೋಃ ಉಭಯೋಃ ಅಪಿ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ಯಭೇದಮುಖ್ಯೇ ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತೇ ತರ್ಹಿ
ಬ್ರಹ್ಮೇದಂ ಸರ್ವಮಸೃಜತ ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯೇವ ಮುಖ್ಯೋ
ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ ಶಬ್ದೋ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಮುಖ್ಯಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅತ್ರ ಆಕಾಶಶಬ್ದ ಅಶ್ರವಣಾತ್ ತಸ್ಯ
ಮುಖ್ಯ ಅನುತ್ಪತ್ತೌ | ತಥಾಪಿ ಅತ್ರ ಆಕಾಶಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಸಾದಿತ್ವ ಅನಾದಿತ್ವೇ ಸ್ಫುಟಂ ನ
ಪ್ರತೀಯತೇ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಆತ್ಮಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಸ್ಪಷ್ಟಂ ತದ್ವಾಚಕಾಂ ಸದ್ಭಾವಾತ್ |
ಬ್ರಹ್ಮಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇ ಚ ಏಕಸ್ಯಾ ಅಮುಖ್ಯತ್ವಂ ನಿಯತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನೇನ ಅಸಮ್ಯವಾದಿತಿ
ಉಕ್ತಮೇವ ವಿವೃತಂ ಭವತಿ | ಇದಮಸ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 6 ||

ಓಂ ಯಾವದ್ವಿಕಾರಂ ತು ವಿಭಾಗೋ ಲೋಕವತ್ ಓಂ || 07-225 ||

ವಿಭಕ್ತತ್ವಾಚ್ಚ ವಿಕಾರಿತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ವಿಕಾರಿಣ ಏವ ಹಿ ವಿಭಕ್ತಾಲೋಕೇ ದೃಶ್ಯಂತೇ |

'ಏಕೋಽವಿಭಕ್ತಃ ಪರಮಃ ಪುರುಷೋ ವಿಷ್ಣುರುಚ್ಯತೇ |
ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪುರುಷಃ ಕಾಲಸ್ತ್ರಯ ಏತೇ ವಿಭಾಗತಃ ||
ಚತುರ್ಥಸ್ತು ಮಹಾನ್ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪಞ್ಚಮಾಽಹಜ್ಯ ತಿರ್ಮತಾ |
ತದ್ವಿಭಾಗೇನ ಜಾಯಂತ ಆಕಾಶಾದ್ಯಾಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ||
ಯೋ ವಿಭಾಗೀ ವಿಕಾರಃ ಸಃ ಸೋಽವಿಕಾರಃ ಪರೋ ಹರಿಃ |
ಅವಿಭಾಗಾತ್ ಪರಾನಂದೋ ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಗುಣಾತ್ಮಕಃ |
ವಿಭಾಗೋ ಹ್ಯಲ್ಪಶಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾನ್ನ ತದಸ್ತಿ ಜನಾರ್ದನೇ'ಇತಿ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ || 07 ||

ಅನುಮಾನೇನಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಅನಾದಿತ್ವಂ ಅನೈಷಾಂ ಸಾದಿತ್ವಂ ಅನುತ್ತತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ಮುಖ್ಯಾ
ಮುಖ್ಯತ್ವ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹೇತೋ ಬಹಿರೇವ ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ
ವ್ಯಾಪಿತ ಪ್ರದರ್ಶನಪರತಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಯಾವದ್ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಇಮೌ ಪ್ರಯೋಗೌ ಭವತಃ | ವಿಯತ್ ಉತ್ಪತ್ತಿಮದ್ ವಿಭಕ್ತತ್ವಾದ್ ಘಟಾದಿವತ್ | ಬ್ರಹ್ಮ ನ
ಉತ್ಪತ್ತಿಮದ್ ಅವಿಭಕ್ತತ್ವಾದ್ ವ್ಯತಿರೇಕೇಷ ಘಟಾದಿವದ್ ಇತಿ | ವಿಕಾರಿಣ ಏವ ವಿಭಕ್ತಾ ದೃಶ್ಯಂತೇ
ನ ತು ಅವಿಕಾರಿಣೋ ಅತೋ ವಿಭಕ್ತತ್ವಸ್ಯ ನ ವಿಪಕ್ಷವೃತ್ತಿತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಏವ ಸ್ಮೃತಿ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ | ಏಕ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣುಃ ಅವಿಭಕ್ತಿಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಯಃ ತ್ರಯೋ
ವಿಭಾಗತ್ವೇನ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ | ಮಹಾನ್ ಅಪಿ ತಥಾ ಪ್ರೋಕ್ತಃ | ಅಹಂಕೃತಿರಪಿ ವಭಕ್ತತ್ವೇನ ಮತಾ |

ಯದಿ ಏವಂ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತದ್ ಇತಿ || ಸ ಚ ಅಸೌ ವಿಭಾಗಶ್ಚ ಇತಿ ತಥಾ ಉಕ್ತಃ
ತೇನ ಹೇತುನಾ ಆಕಾಶಾದ್ಯಾಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಗ್ ಇತಿ ಪರಮ್ಪರಯಾ ನ ಏಕಸ್ಮಾತ್ |

ವಿಭಗತ್ವೇ ಅಪಿ ಕುತೋ ಜನ್ಮ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಯ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣುಃ ಅವಭಕ್ತಃ ಚೇತ್ ತತಃ ಕಿಂ
ಇತಿ ಅತ್ರ ಆಹ || ಸ ಇತಿ || ದ್ರವ್ಯತ್ವಾದ್ ಅವಿಭಾಗಾದ್ ಇತಿ ಅಸಿದ್ಧಿಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಿಭಾಗ
ಇತಿ ||

ನ ಚ ಅಸ್ಯ ಪಾರಾಚೇನಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ತತ್ರ ಸ್ವರೂಪತ ಏವ ಉತ್ಪತ್ತೇಃ ಅಭಾವಾಸ್ಯ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅನೇನ ವಿಯತ್ ಪದಂ ಅನಾದಿತ್ವೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಉಪಲಕ್ಷಣಾತ್ರಥಂ ಇತಿ
ಸೂಚಿತಂ ಭವತಿ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಭಗವದಿತರಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಃ
ಸರ್ವಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 7 || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ವಿಯದಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

‘ಅಥ ಹ ನಿತ್ಯಾಶ್ಚಾನಿತ್ಯಾಶ್ಚ ತೇಜೋಽಬನ್ನಾನ್ಯಾಕಾಶ ಇತಿ ತಾನ್ಯನಿತ್ಯಾನಿ
ವಾಯುರ್ವಾವ ನಿತ್ಯೋ ವಾಯುನಾ ಹಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ನೇನೀಯಂತೇ’

‘ಅಥ ಹ ಚೇತನಾಶ್ಚಾಚೇತನಾಶ್ಚ ತೇಜೋಽಬನ್ನಾನ್ಯಾಕಾಶ ಇತಿ ತಾನ್ಯಚೇತನಾನಿ
ವಾಯುರ್ವಾವ ಚೇತನೋ ವಾಯುನಾ ಹಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ವಿಜ್ಞಾಯಂತೇ |

‘ಕುವಿದ್ಭ ನಮಸಾ ಯೇ ವೃಧಾಸಃ ಪುರಾ ದೇವಾ ಅನವದ್ಯಾಸ ಆಸನ್ |

ತೇ ವಾಯವೇ ಮನವೇ ಬಾಧಿತಾಯಾವಾಸಯನ್ನುಷಸಂ ಸೂರ್ಯೇಣ’|

‘ಸಾ ವಾ ಏಷಾ ದೇವತಾಸನಾದಿಯೋಽಯಂ ಪವತೇ’ ಇತಿ |

‘ಯಸ್ಯಾನಾದಿರ್ನ ಮಧ್ಯಂ ನಾನೋ ನೋದಯೋ ನ ನಿಮ್ಲೇಚಃ’|

ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯೋ ವಾಯೋರನುತ್ಪತ್ತಿರಿತ್ಯತೋ ಬ್ರವೀತಿ -

ಓಂ ಏತೇನ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ಓಂ || 08-226 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ವೇದಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಯುತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಸಂಘಟಿಃ | ಸರ್ವೋತ್ಪಾದಕೋ ಹರಿಃ ಇತಿ ಅಭಿಹಿತಮ್ | ತತ್ರ
ಮುಖ್ಯವಾಯೋಃ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಭಾವೇ ತದಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ತದುತ್ಪತ್ತಿಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಾ |
ಮುಖ್ಯವಾಯುಃ ವಿಷಯಃ | ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾನ್ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | 'ತಾಸಾಂ ವಾಯುರ್ವತ್ಸಃ ಸಾ
ವಾ ಏಷಾ ದೇವತಾಸನಾದಿಯೋರ್ವಯಂ ಪವತ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿಗಾನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |

ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಅಥ ಇತಿ ||

ವಾಯೋಃ ಅನುತ್ಪತ್ತಿರೇವ | 'ವಾಯುರ್ವಾವ ನಿತ್ಯಃ ಸಾ ವಾ ಏಷಾ ದೇವತಾಸನಾದಿಃ' ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಆಕಾಶಾನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿವದ್ ಗೌಣಾರ್ಥತ್ವಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಆಕಾಶಾದಿವತ್
ಮುಖ್ಯವಾಯೋಃ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ಸೇ ಗೌಣಾರ್ಥತ್ವಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಆಕಾಶಾದಿವತ್
ಮುಖ್ಯವಾಯೋಃ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ಸೇ ತೇಜೋಽಬನ್ನಾಕಾಶಾನಾಂ ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ
ವಾಯೋಃ ನಿತ್ಯತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಅಯುಕ್ತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಆಕಾಶಪದೇನ ಭೂತಮೇವ ಉಚ್ಯತ ಇತ್ಯತ್ರ
ನಿಮಾಮಕಮಸ್ತಿ | ಕಿಂ ಚ ವಾಯೋಃ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಃ ಗೌಣೇ ಇತಿ ಸ್ವರೂಪಮಾತ್ರವಿಷಯಾ ಇತಿ
ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಚೇತನಸಾಮ್ಯೇನ ಅತಿಶಚಿತಚೇತನತ್ವಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾತ್
| ಸರ್ವದೇವತೋಪಾಸ್ಯತಾ ಚ ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ಸೇ ಘಟತೇ | ತಸ್ಯ ಉದಯನಿಮ್ಲೋಚ ಅಭಾವೇ
ಚ ಕುತೋ ಜನ್ಮಸಂಭವಃ | ಏವಂ ವಿಧಸ್ಯ ಚ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಅನುಭವವ್ಯಾಕೋಪಃ ಸ್ಯಾತ್
| ಅತೋ ಅತ್ಯಂತಂ ಅನುಭೂತಿಯುಕ್ತಿ ಬಹುವಾಕ್ ವಿರೋಧೇನ ವಾಯೋಃ ಉತ್ಪತ್ತಿಅಯೋಗಾದ್
ಉತ್ಪತ್ತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಏವಂ ಅಭ್ಯಧಿಕಾಶಙ್ಕಾ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿತೇ ಅತಿದೇಶೇನ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಏತೇನ ಮುಖ್ಯಾಮುಖ್ಯಾನುತ್ಪತ್ತಿವಚನೇನ ವಿಭಕ್ತತ್ವಾಚ್ಚ ವಾಯುನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿರಪಿ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ |

'ನಿತ್ಯಃ ಪರಮನಿತ್ಯಶ್ಚ ತಥಾಸನಿತ್ಯಃ ಪರಸ್ತಥಾ |
ಚತುರ್ಥೈತಜ್ಜಗತ್ ಸರ್ವಂ ಪರಾನಿತ್ಯಂ ತು ಪಾರ್ಥಿವಮ್ |
ಅನಿತ್ಯಾನಿ ತು ಭೂತಾನಿ ನಿತ್ಯೋ ವಾಯುರುದಾಹೃತಃ |
ಪರಸ್ತು ನಿತ್ಯಃ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಕಾಲ ಏವ ಚ |

ಏತಚ್ಚತುಷ್ಠಯಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಯಂ ನಿತ್ಯಃ ಪರಾತ್ಪರಃ |
ಪ್ರತಿವ್ಯೂಹ್ಯ ವ್ಯೂಹ್ಯ ಚಾಸಾವತೀತ್ಯಾ ಚ ಜನಾರ್ದನಃ |
ಧಾರಯತ್ಯನಿಶಂ ದೇವೋ ನಿತ್ಯಾನನ್ಯೈಕಲಕ್ಷಣಃ' ಇತಿ ಕೌರ್ಮೇ || 08 ||

ಮುಖ್ಯವಾಯುರಪಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾನೇವ ಅನುತ್ಪನ್ನತ್ವೇನ ಅಶ್ರುತತ್ವಾತ್ |
ಪ್ರಾಣಾದ್ವಾಯುರಜಾಯತ ಇತ್ಯಾದೌ ಉತ್ಪನ್ನತ್ವೇನ ಶ್ರುತತ್ವಚ್ಚ | ನ ಚ ಉದಾಹೃತ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ವರೂಪ ವಿಷಯತ್ವೇನ ಆಕಾಶಾನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇನೈವ
ವ್ಯಾಖ್ಯತತ್ವಾತ್ | ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ಪುನಃ ಶರೀರವಿಷಯತ್ವಾದ್ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ
ಏವಂ ವ್ಯವಸ್ಥಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಕಾರಣಾಭಾವೇ | ಅಥ ಏತಾನಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಿ ಚ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಿ ಚ
ಪ್ರಾಣಃ ಶ್ರುದ್ಧಾ ಆಕಾಶ ಇತಿ ಭಾಗಶೋ ಹಿ ಉತ್ಪದ್ಯಂತ ಇತಿ ವಾಯೋಃ ಮುಖ್ಯಾಮುಖ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಅನುತ್ಪತ್ತಿ ಅಭಿಧಾಯಕವಚನಾತ್ | ಅನುತ್ಪತ್ತಿ ಶಲರುತಿಃ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಏವ ಮುಖ್ಯಾ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಮುಖ್ಯಾ
ಇತ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ ಚ ಏಕಸ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಕಥಿತ್ವಾತ್ ಚ | ವಿಭಕ್ತಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್ ಚ ವಾಯೋಃ
ಮುಖ್ಯಾನುಪಪತ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಕಿಂ ಚ ವಾಯೋಃ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಂ ವದನ್ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ಜಾಯತೇ |
ಕಿಂ ವಾಯೋರೇವ ಅನಾದಿಃ ಈಶೋಽಪಿ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ ಪರಮಾಣ ವಿರೋಧೇನ ವಾಯೋರೇವ
ಅನುತ್ಪತ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ದ್ವಯೋರಪಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಪಾತಾತ್ |
ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷಲಾಭೋ ಹಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ದ್ವಯೋರಪಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಪಾತಾತ್ |
ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷಲಾಭೋ ಹಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ | ನ ಚ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಂ ದ್ವಯೋಃ ಯುಕ್ತಮ್ |
ಅನ್ಯೋನ್ಯಾನುರೋಧ ಅನನುರೋಧಯೋಃ ವಿರೋಧಾತ್ | ಅತೋ ವಾಯೋಃ ಮುಖ್ಯ
ಅನುತ್ಪತ್ತೌ ಬಾಧಕಸದ್ಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಾ ಏವ ಉಕ್ತವ್ಯವಸ್ಥಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವಾಯೋಃ ಮುಖ್ಯ
ಅನುತ್ಪತ್ತಿ ಅಭಾವೇ ವಿಯದಾದಿಭ್ಯಃ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಮದ್ಭ್ಯೋ ವಿಶೇಷೇಣ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಃ
ಮಿಖ್ಯಚೇತನತ್ವದಿ ಯುಕ್ತಿಶ್ಚ ವಿರುಣಧಿ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ನಿತ್ಯ
ಇತಿ ||

ಪರಃ ಪರಾನಿತ್ಯಃ ಏತದ್ ವ್ಯೂಹ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಚ ತತ್ರ ಪ್ರತಿವ್ಯೂಹ್ಯ ಸ್ವಗುಣೈಃ ತದತಿಕ್ರಮ್ಯ
ಧಾರಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ರ ವಾಯೋಃ ಪರಾತ್ಪರನಿತ್ಯತ್ವಂ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ಪರನಿತ್ಯತ್ವಂ
ದೇಹಾದೇರಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಚ ನಾಸ್ತಿ ಏವ | ತಥಾಪಿ ಸಮ್ಯಗ್ ಅನ್ಯತಾಶೂನ್ಯೇಭ್ಯೋ ನಿತ್ಯೇಭ್ಯೋ
ವಿಯದಾದಿಭ್ಯಃ ಸ್ವರೂಪಾತಿರಿಕ್ತ ಜ್ಞಾನನಿತ್ಯತ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಅತಿಶಯೇನ ನಿತ್ಯತಾ ಉಚ್ಯತೇ |
ಅತ್ರ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ವಾಯೋಃ ಉತ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ | ನನು ಅತ್ರ ಆಕಾಶಾನಂತರಂ ಭೂತವಾಯೋಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ನ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ |
ವಾಯುಶಬ್ದೇನ ಖಲು ಭೂತಂ ತದಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯಾಭಿಮಾನಿನೌ ಚ ಉಚ್ಯಂತೇ | ತತ್ರ
ಮುಖ್ಯವಾಯುಃ ವಿಷಯ ಏವ ವಿವಾದಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ನ ಹಿ ಭೂತಾದಿ ವಿಷಯೇ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೋ

ಅಸ್ತು ತ್ವಿ ರೀಯಶ್ರುತೌ ಆಕಾಶಾದ್ವಾಯುಃ ಇತಿಶ್ರೂಯತೇ| ಛಾನ್ದೋಗ್ಯ ಶ್ರುತೌ ತು ತೇಃ ಪೂರ್ವವ
ಸೃಷ್ಟಿಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ಮೈವಮ್ | ಉಕ್ತಿ ಅನುಕ್ಪೋಃ ವಿರೋಧಭವಾತ್| ಕಿಣ್ವ ನಿತ್ಯವಿಭುಃ
ವಿಯದುತ್ತತ್ತೌ ನಿರ್ಣೀತಾಯಾಂ ವಾಯುಭೂತವಿಷಯೇ ಶಙ್ಕಾ ಸಾಮ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಅಭಾವೇನ
ಅಧಿಕಾಶಙ್ಕಾ ಪ್ರಾಗೇವ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ ಉಕ್ತ ಏವ ಸೂತ್ರಾರ್ಥ ಇತಿ || 8 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಮಾತರಿಶ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ಅಸಮ್ಭವಸ್ತು ಸತೋಽನುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 09-227 ||

‘ಅಸದ್ವಾ ಇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್| ತತೋ ವೈ ಸದಜಾಯತ’ಅಸತಃ ಸದಜಾಯತ|

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ ಸತೋಽಪ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನ |

ಅನುತ್ತತ್ತಿರೇವ ಸತಃ | ತುಶಬ್ದೇನೋಕ್ತವ್ಯವಸ್ಥಾಮಪಾಕರೋತಿ |

ನ ಹ್ಯಸತಃ ಸದುತ್ಪದ್ಯತೇ | ಅದೃಷ್ಟತ್ವಾದನುಪಪತ್ತೇಃ |

‘ತದ್ವಾ ಏತದೃಹ್ಮಾಹುರ್ಬೃಹತಿ ಬೃಹಯತಿ ಚೇತಿ |

ತದ್ವಾ ಏತದಸದಾಹುಃ ನ ಹ್ಯಾಸಾದಯತಿ ಕಶ್ಚನ |

ತದ್ವಾ ಏತತ್ ಪರಮಾಹುಃ ಪರತೋ ಹಿ ತದುದೀಕ್ಷ್ಯತೇ’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇರಸಚ್ಛಬ್ದೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾಚೀ |

‘ದೇವಾನಾಂ ಪೂರ್ವೈ ಯುಗೇಽಸತಃ ಸದಜಾಯತೇತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾ ಅಸತ್ ಸದ್ವಾವ ಪ್ರಾಣಃ
ಪ್ರಾಣಂ ವಾವ ಮಹಾನ್ ಸಹ ಓಜೋ ಬಲಮಿತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ’

ಇತಿ ಚ ಪೈಞ್ಞೇಶ್ರುತಿಃ|

‘ತ್ವಂ ದೇವ ಶಕ್ಯಾಂ ಗುಣಕರ್ಮಯೋನೌ ರೇತಸ್ತ ಜಾಯಾಂ ಕವಿರಾದಧೇಽಜಃ |

ತತೋ ವಯಂ ಸತ್ಯಮುಖಾ ಯದರ್ಥೇ ಬಭೂವಿಮಾತ್ಮನ್ ಕರವಾಮ ಕಿಂ ತೇ’

ಇತಿ ಭಾಗವತೇ ||

‘ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತ’ ಇತಿ ಚ |

‘ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಂ ಹರೇರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿಕಾರಃ ಕಥಣ್ಣನ |

ಪುರುಷಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಕಾಲೋ ಮಹಾನಿತ್ಯಾದಿಷು ಕ್ರಮಾತ್ ||

ವಿಕಾರ ಏವ ಜನನಂ ಪುರುಷೇ ತದ್ವಿಶೇಷಣಮ್ |

ಪರತನ್ವಿವಿಶೇಷೋ ಹಿ ವಿಕಾರ ಇತಿ ಕೀರ್ತಿತಃ’ ಇತಿ ಪಾದ್ಮೈ ||

‘ಅವಿಕಾರೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಹೇತುತಃ |

ವಿಕಾರಹೇತುಕಂ ಸರ್ವಂ ಕುರುತೇ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾನ್ ||

ಶಕ್ತಿಶಕ್ತಿಮತೋಶ್ವಾಪಿ ನ ವಿಭಾಗಃ ಕಥಂನ |

ಅವಿಭಿನ್ನಾಽಪಿ ಸೇಚ್ಛಾದಿಭೇದೈರಪಿ ವಿಭಾಷ್ಯತೇ ಇತಿ ಭಾಗವತತನ್ವೇ || 09 ||

ಅತ್ರ ಸರ್ವಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಿರ್ಥಂ ತದುತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸಕಲಜಗತ್ಕಾರಣಂ ಬ್ರಹ್ಮೈತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ
ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತೇ ಕಾರಣತ್ವ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ತತ್ ನಿರಾಕಾರ್ಯಮೇವ | ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ರ ವಿಷಯಃ |
ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ 'ಅಸತಃ ಸದಜಾಯತ' 'ಸದೇವ ಸೋಮೈದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್'
ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಸಂದೇಹಃ ಬೀಜಮ್ |

ತತರ್ ಸೂತ್ರಮೇವ ಉದಾಹೃತ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ತಾವದ್ ಬಹಿರಾಹ || ಅಸನ್ಯವಸ್ತು ಇತಿ || ಅಸಿ
ಏವ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸದಜಾಯತ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಅನಾದಿತ್ವೇಽಪಿ ಶ್ರುತಿರಸ್ತಿ ಇತಿ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಸಮ್ಭವದುದ್ಭವಯೋಃ ನಭೋನಭಸ್ವತೋಃ ಉತ್ಪತ್ತಿಅನಾದಿತಯಾ ಸಮ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಃ ಅಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಜನ್ಮಶಲರುತೇಃ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ |
ಅನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅನುತ್ಪತ್ತಿವಾದಿನೀ ಇತಿ ಅಭಿಮಾನಶ್ಚೇತ್ ತರ್ಹಿ
ಪ್ರಮಾಣಮೇವ | ನ ಚೇದ್ ಆಕಾಶಾದೌ ಇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಪಿ
ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತ್ವಾತ್ ನ ತತ್ರ ಅಶೇಷ ಕಾರಣತಯಾ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧನಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಇತಿ || ಮಯಾಪಿ ವಿಯದಾದಿವದ್ ವ್ಯವಸ್ಥಯಾ
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅನುತ್ಪತ್ತೇಃ ಅಜ್ಞೇಕೃತತ್ವಾತ್ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯತೇ ಯೇನ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ
ಸ್ಯಾತ್ | ಕಿಂ ತು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅನುತ್ಪತ್ತಿರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ ಏವ ತುಶಬ್ದಮೇವ ಇತಿ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ | ಅಸ್ಯೈವ ಚ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯಾಂ ಸತ ಇತಿ ಅನೇನೈವ ಸ್ವತನ್ತ್ರಾಖ್ಯೋ
ವ್ಯತಿರೇಕೀಹೇತುಃ ಸೂಚಿತಃ | ತೇನೈವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಯುಕ್ತೇಃ ಗತಿಶ್ಚ ಉಕ್ತಾ ಭವತಿ
ಗಗನಪವನಾದೀನಾಂ ಅಸ್ವಾತ್ಮತ್ಯಾದೇವ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ನನು ಅಸತಃ ಸದಜಾಯತ
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೌ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽಪಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಶ್ರವಣಾತ್ ಕಥಂ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅನುತ್ಪತ್ತಿ ಉಚ್ಚ ಇತಿ
ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ನ ಅನಯಾ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನಿಃ ಸಿದ್ಧತಿ | ಅಸತಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಪದಾರ್ಥೋತ್ಪತ್ತೇಃ
ಅದೃಷ್ಟತ್ವೇನ ಪ್ರಾತೀತಿಕಾರ್ಥಸ್ಯಾಪಿ ಅನುಪಪನ್ನತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ತರ್ಹಿ ಏತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪ್ರಸಂಘ ಇತ್ಯತಃ ಶ್ರುತ್ಯಂತರೇಣ ತಾಂ ಸಮ್ಯಗ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ತದ್ ಇತಿ || ತದ್ವಾ ಏತದ್ ಅಸದ್ ಆಹುಃ | ನ ಹಿ ಆ ಸಾದಯ ತ ಕಶ್ಚನ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಅತ್ರ
ಉಪಯೋಗಿತ್ವೇಽಪಿ ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಪರತ್ವ ಜ್ಞಾಪನಾಯ ಅನ್ಯಾಂಶ ಉದಾಹರಣಮ್ |

ಅಸತ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಪರತ್ವೇಽಪಿ ಕಃ ಸಮಸ್ತಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ದೇವಾನಾಂ ಇತಿ || ಕಥಂ
ಪ್ರಾಣಃ ಸದ್ ಇತಿ ಮಹತ್ವಾದಿ ಸದ್ಗುಣತ್ವಾದಿ ಇತ್ಯಾಹ || ಪ್ರಾಣ ಇತಿ || ಏತತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಏವ
ಉಕ್ತಾರ್ಥಸಿದ್ಧೌ ಅಪಿ ಅಸತ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನಿರ್ವಚನಾರ್ಥಂ ಪೂರ್ವಶ್ರುತಿ ಉದಾಹರಣಮ್ |
ಸತ್ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಸ್ಯ ವಾಯೋಃ ಬ್ರಹ್ಮಜೀತತ್ವೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ತ್ವಂ ಇತಿ ||

ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪೇಣ ಹರೇಃ ಜಾಯಮಾನತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಜನ್ಮಾಭಾವ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಅಜಾಯಮಾನ ಇತಿ || ಅಜಾಯಮಾನಸ್ಯ ಕೀದೃಶಂ ಜನ್ಮ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಂ ಇತಿ ||
ಕ್ರಮಾದ್ ಇತಿ ಉಪಚಯಾಧಿಕ್ಯ ಕ್ರಮಾತ್ ಪುರುಷಸ್ಯ ಚೇತನತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ವಿಕಾರ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ಪುರುಷ ಇತಿ || ತೇನ ವಿಕಾರೇಣ ವಿಶೇಷಿತತ್ವಂ ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯ ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪರತನ್ತ್ರ ಇತಿ || ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ
ಕಥಂ ಅವಿಕಾರಿತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅವಿಕಾರೋಽಪಿ ಇತಿ || ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವೇನ ಸರ್ವಂ ಕರೋತಿ ಇತಿ
ಅನೇನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ | ವಿಕಾರಹೇತುಕಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ಉಪಾದಾನಕಂ
ನಿರ್ವಿಕಾರವಾನ್ ಇತಿ ತದ್ ಧರ್ಮಾದೇಃ ಅವಿಕಾರ ಉಚ್ಯತೇ | ಶಕ್ತ್ಯಾ ಚೇತ್ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ
ತದ್ವಿನಾಶೇ ತದಭಾವಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶಕ್ತಿ ಇತಿ ||

ಇಚ್ಛಾಭಾನ ಪ್ರಯತ್ನಾನಾಂ ಕರ್ತೃತ್ವ ಉಪಯೋಗಿತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಶಕ್ತ್ಯಾ ತದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ವಿಭಿನ್ನಾಪಿ ಇತ || ಏಕೈವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏತೇನ ಇಚ್ಛಾದಿಪೂರ್ವಕಕಾರಣತ್ವಂ ನ ಉಪಾದನಸ್ಯ
ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅನಾದಿತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಃ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ತತ್ರ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 9 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಅಸಮ್ಯವಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಓಂ ತೇಜೋಽತಸ್ತಥಾ ಹ್ಯಾಹ ಓಂ || 10-228 ||

‘ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ’ ಇತ್ಯಾದೇರ್ನಾನ್ಯತ ಉತ್ಪತ್ತಿಗ್ರಾಹ್ಯಾ | ಅತ ಏವ ಪರಾತ್ ತದಪಿ
ಜಾಯತೇ |

‘ತತ್ ತೇಜೋಽಸ್ಯದಜತ’ ಇತಿ ಹ್ಯಾಹ |

ಕಾರಣತ್ವೇನೇತ್ಯುಕ್ತೇಽಪ್ಯಮುಖ್ಯತಯಾಽನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ಶಬ್ದೋಕ್ತತ್ವಾತ್
ಪುನರುಕ್ತಿರುಭಯಕಾರಣತ್ವನಿವೃತ್ಯರ್ಥಮ್ || 10 ||

ಏವಂ ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮತರಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತೌ ಸಿದ್ಧಾಯಾಂ ವಿಯದಾದೀನಾಂ ಚ ಪರಮಾತ್ಮನೋ
ಜನ್ಮ ಇತ್ಯತ್ರ ವಿವಾದಾಭಾವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ತೇಜೋಜನ್ಮವಿಷಯ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸಕಲಜಗತ್ಕಾರಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ

ತೇಜಸೋ ವಾಯುಜಾತತ್ವೇ ತದಭಾವಪ್ರಸಜ್ಞ ಇತಿ ತನ್ನಿರಸನೀಯಮೇವ |
ವಾಯೋರನನ್ತರಪ್ರಾಪ್ತಂ ತೇಜೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಾಯೋರ್ಜಾಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾ
ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | 'ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ' 'ತತ್ತೇಜೋಽಸೃಜತ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ವಾಯಾರ್ಜಾಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಃ | 'ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ತೇಜಸೋ
ವಾಯುದವಾರಾ ಪರಮಾತ್ಮಾಜಾತತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವಂ ಶ್ರುತೇಃ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮ
ವಾಯು ದ್ವಾರಮನ್ತರೇಣ ತೇಜಃ ಸೃಷ್ಟಂ ಈಶೇ ನ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ವ್ಯರ್ಥಂ ವಾಯುದ್ವಾರಾ
ಸರ್ಜನಮ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಸಿದ್ಧಂ ನ ಸಮೀಹಿತಂ ಯಾವತಾ ಅಸ್ಮಭಿರಪಿ ಉಭಯಕಾರಣತ್ವಮೇವ
ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಚ 'ತತ್ತೇಜೋಽಸೃಜತ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ| ತಸ್ಯಾ ಉಭಯ ಕಾರಣತ್ವೇಽಪಿ
ಅವಿರೋಧಾತ್| ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಾರಣತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವೇ ನಿರವಕಾಶ ಏತತ್ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪಾತಾತ್ | ಅತೋ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸರ್ವಶ್ರುತಿ ವೇದ್ಯತಾ ಇತಿ
ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತೇಃ ಇತಿ ||

ನ 'ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ತೇಜಸೋ ವಾಯೋರುತ್ಪತ್ತಿಃ ಗ್ರಾಹ್ಯ | ಕಿಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣಃ
ಸಕಾಶಾದೇವ ತೇಜೋ ಜಾಯತೇ | 'ತತ್ತೇಜೋಽಸೃಜತ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ 'ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ'
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ| ತತ್ರ ವಾಯುದ್ವಾರಾ ತೇಜಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಾತತ್ವೋಕ್ತೇಃ| ನ ಚ
ದ್ವಾರವೈರ್ಯರ್ಥಅಯಾದ್ ಉಭಯಕಾರಣತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ವಾಯ್ವಾದೇಃ ಅಕಾರಣತ್ವೇಽಪಿ
ವಾಯ್ವಾದಿದ್ವಾರಂ ಅನುಸೃತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಏವ ಲೀಲಯಾ ತೇಜಃ ಪ್ರಭೃತಿಕಾರಣತ್ವಸ್ಯ
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಕಂ ಚ ಉತ್ತರಾಧಿಕರಣೇ ದರ್ಶಯಿಷ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ| ನನು
'ಕಾರಣತ್ವೇನ ಚಾಕಾಶಾದಿಷು ಯಥಾ ವ್ಯಪದಿಷ್ಟೋಕ್ತೇಃ' ಇತ್ಥಿಕರಣೇ ವಾಯ್ವಾದಿಶಬ್ದಾನಾಂ
ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮನ್ವಯಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವೇನ ತೇಜ-ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾತತ್ವಸ್ಯ ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ಪುನರುಕ್ತ್ಯಾ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಕಾರಣತ್ವೇನ ಇತಿ ||

ಕಾರಣತ್ವೇನ ಇತ್ಯತ್ಯೈವ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತೇಜಃಕಾರಣತ್ವಸಿದ್ಧಾ ಅಪಿ ತಸ್ಯ ಪುನರುಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ
ಉಭಯಕಾರಣತ್ವ ನಿವೃತ್ಯರ್ಥತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ ತೇನ ನಿರಸ್ತಂ ಭವತಿ | ತತ್ರ
ವಾಯ್ವಾದೀನಾಂ ಅಪಿ ಅಮುಖ್ಯತಯಾ ವ್ಯಾವಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಅಙ್ಗೇಕೃತತ್ವೇ ಸಿದ್ಧೇ
ಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ವೇದಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | ಸ್ಯಾದೇತತ್ | ಏತತ್ ಶ್ರುತೀನಾಂ
ಉಪಾದಾನನಿಮಿತ್ತ ವಿಷಯತಯಾ ಸ್ವತ ಏವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ಅನೇನ ಆಯಾಸೇನ ಇತಿ |
ಮೈವಮ್ | ವಾಯುಪ್ರಭೃತೀನಾಂ ದೇವತತ್ವಾದ್ ಉಪಾದಾನಶಕ್ತೇಶ್ಚ
ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನತ್ವಾದಿತಿ || 10 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ತೇಜೋಽಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಓಂ ಆಪಃ ಓಂ || 11-229 ||

‘ಬ್ರಹ್ಮವೇದಮಗ್ರ ಆಸೀತ್ ತದಪೋಽಸೃಜತ ತದಿದಂ ಸರ್ವಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ,
‘ಅಗ್ನೇರಾಪಃ’ ಇತ್ಯುಕ್ತೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವಾಬಾದಿಸೃಷ್ಟಿಃ |

‘ಏತಸ್ಮಾಜ್ಜಾಯತೇ ಪ್ರಾಣೋ ಮನಃ ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ |
ಖಂ ವಾಯುರ್ಜ್ಯೋತಿರಾಪಃ ಪೃಥಿವೀ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಧಾರಿಣೀ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಚ |
‘ಕರ್ತಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ವೈ ವಿಷ್ಣುಃ ಏಕ ಏವ ನ ಸಂಶಯಃ |
ಇತರೇಷಾಂ ತು ಸತ್ತಾದ್ಯಾ ಯತ ಏವ ತದಾಜ್ಞಯಾ’ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪುರಾಣೇ ||

ವಾಮನೇ ಚ-

‘ತತ್ರ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತತ್ತಚ್ಚಕ್ರೀಃ ಪ್ರಬೋಧಯನ್ |
ಏಕ ಏವ ಮಹಾಶಕ್ತಿಃ ಕುರುತೇ ಸರ್ವಮಜ್ಞಾನಾ’ ಇತಿ ||
ಘರ್ಮಾತ್ ಸ್ವೇದಾದಿದೃಷ್ಟೇಃ ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷೇಧಃ || 11 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಅಪಾಂ ಜನ್ಮವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ| ಸಕಲಕಾರಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಅಪೈಂ ತೇಜೋಜಾತತ್ವೇ
ತದ್ವಿರುದ್ಧಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ತತ್ ನಿರಾಕರಣೀಯಮ್ | ತೇಜಸೋ ಅನಂತರಪ್ರಾಪ್ತಾ ಆಪೋ ಅತ್ರ
ವಿಷಯಃ| ಕಿಂ ತೇಜಸೋ ಜಾಯಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ‘ಅಗ್ನೇರಾಪಃ’
‘ತದಪೋಽಸೃಜತ’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂನಂ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಅಗ್ನೇರೇವ ಆಪೋ ಜಾಯಂತ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ|

ಅಗ್ನೇರಾಪಃ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಅನ್ಯಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಃ | ವಿಮತಾ ಆಪಃ ತೇಜಸೋ ಜಾಯಂತೇ
ಆಪ್ತಾತ್ ಸ್ವೇದಾದಿವದ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿ ಯುಕ್ತತ್ವೇನ ತೇಜೋಜಾತತತ್ವಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ |
ಬಲವದ್ ಏತದ್ ಶ್ರುತಿ ವಿರುದ್ಧಾಯಾಃ ತಸ್ಯಾ ಏವ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ತಥಾ ಚ
ಶ್ರುತ್ಯಂತರಂ ‘ತತ್ತೇಜಃಪ್ರಕೃತ ಬಹುಂ ಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯೇತಿ ತದಪೋಽಸೃಜತ | ತಸ್ಮಾದ್ಯತ್ರ ಕ್ಷ ಚ
ಶೋಚತಿ ಸ್ವೇದತೇ ವಾ ಪುರುಷಃ ತೇಜಸ ಏವ ತದ್ಧಿ ಆಪೋ ಜಾಯಂತೇ’ ಇತಿ | ಅತೋ ನ
ಸರ್ವಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಆಪ ಇತಿ ||

ಅತ್ರಾಪಿ ಅತಃ ತಥಾ ಹಿ ಆಹ ಇತಿ ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ | ನ ಅಗ್ನೇರಾಪಃಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಅಪಾಂ ಅನ್ಯತ್
ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಕಿಂ ತು ಆಪೋ ಅಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಜಾಯಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮವ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ|

ಅತ್ರ ನ್ಯಾಯ ಪ್ರಾಪ್ತ ಭೂತವಾಯುಃ ಪೃಥಿವೀ ಓಷಧ್ಯಾದೀನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಜಾತತ್ವ ಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಂ
ಆದಿಪದಂ ಭಾಷ್ಯೇ | ಸೂತ್ರೇ ಅಪ್ಪದಂ ಅನ್ಯೋಪಲಕ್ಷಣಮ್ |

ವಾಯಾದೇಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಜತತ್ವಂ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏತಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ || ನನು ವಿಷ್ಣೋರಿವ
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಅಪಿ ಕಾರಣತ್ ಕಿ ನ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ | ಶಕ್ತಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯಾಹ || ಕರ್ತಾ
ಇತಿ ||

ಉತ್ತಯುಕ್ತುಪೇತಾ ಶ್ರುತಿಃ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಾಮನೇ ಚ ಇತಿ ||
ಮಹಾಶಕ್ತಿರಪಿ ಹರಿಲಾಲಯಾ ಏವ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಷು ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಅಬಾದಿಕಂ ಜನಯತಿ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ತದ್ ವಿಷಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಕಾರಣತ್ವೇನ ಇತ್ಯತ್ಯವ ಅಪಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಜನ್ಮನಃ ಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಮೇವ ಇದಂ
ಅಧಿಕರಣಮ್ | ಅಥ ಉಭಯಕಾರಣತ್ವ ನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಉಚ್ಯತೇ | ತದಪಿ ಪೂರ್ವ ನ್ಯಾಯೇನ
ನಿವೃತ್ತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಧರ್ಮಾದ್ ಇತಿ ||

ಭವತಿ ವಾಯೋರಗ್ನಿಃ ಉತ್ಪತ್ತೌ ದ್ವಾರತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕತಾ ತತ್ ಶ್ರುತೇಃ | ಅತ್ರ ಪುನರಗ್ನೇಃ
ಕಾರಣತ್ವಮೇವ ಪ್ರತ್ಯಾಕ್ಷಾನುಕೂಲ್ಯಾದಿತಿ ವಿಶೇಷ ಆಕಾಂಕ್ಷಾ ನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಏತದಧಿಕರಣಂ ಇತಿ
ಭಾವಃ| ತಸ್ಮಾತ್ ಶ್ರುತ್ಯ ವಿರೋಧೇನ ಅಪಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಜತತ್ವ ಸಿದ್ಧಃ ಯುಕ್ತೋ ಹೌ
ವೇದಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 11 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಅಬಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

‘ತಾ ಆಪ ಐಕ್ಷನ್ತ ಬಹ್ವಃ ಸ್ಯಾಮಃ ಪ್ರಜಾಯೇಮೇಹೀತಿ | ತಾ ಅನ್ನಮಸೃಜನ್ತ’
ಇತ್ಯದ್ಭ್ಯೋಽನ್ನಸೃಷ್ಟಿಃ ಶ್ರೂಯತೇ | ಅದ್ಭ್ಯಃ ಪೃಥಿವೀ’ ಇತಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ ಪೃಥಿವೀಸೃಷ್ಟಿಃ |
ಅತೋ ವಿರುದ್ಧತ್ವಾದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮಿತ್ಯತೋ ವಕ್ತಃ -

ಏವಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಅನ್ಯದ್ವಾರಾ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ವೇ ಸಿದ್ಧೇ ಅತ್ರಉತ್ತಸಮ್ಮಯ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ
ದ್ವಾರವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಸ್ತ್ರಾ ದಿಸ್ಲಗ್ತಿಃ | ವತ್ತ್ವನ್ತ ದ್ವಾರಾ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ವಾ
ಬ್ರಹ್ಮ ಜಗತ್ಕಾರಣಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ | ತತ್ರ ದ್ವಾರಕಾರಣ ವಿಷಯಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಸಮನ್ವಯ ಅಸಮ್ಮವಾತ್ ತತ್ ನಿರಾಸಃ ಕಾರ್ಯ ಏವ | ಪ್ರಕೃತಾ ಆಪ ಏವ ಅತ್ರ
ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಅನ್ನಸ್ಯ ದ್ವಾರಕಾಣಾಂ ಉತ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಕಿಂ ಅಸ್ಯ ಸನ್ನೇಹಸ್ಯ
ಬೀಜಂ ಕಿಂ ಚ ತತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಇತಿ | ತತ್ರ ಶ್ರುತಿವಿಗಾನಂ ಸನ್ನೇಹಬಗೀಜಂ ದರ್ಶಯನ್
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ತಾ ಇತಿ ||

ನ ಆಪಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಕಾರಣಂ ನಾಪಿ ಅನ್ಯಸ್ಯ | ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ |
ನಿರವಕಾಶತ್ವೇನ ಅನ್ಯತರ ಗ್ರಹಣ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಅನ್ನಶಬ್ದಸ್ಯ ಪೃಥಿವ್ಯರ್ಥತ್ವೇನ
ಅವಿರೋಧಃ| ಅನ್ನಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅನ್ನಪರತ್ವೇನ ಸ್ವೀಕಾರೇ ಬಹುವಾಕ್ಯಾನುಸಾರಿತ್ವ
ಗುಣಲಾಭಾತ್ | ತಸ್ಮಾದ್ ಯತ್ರ ಕ್ವ ಚ ವರ್ಷತಿ ತದೇವ ಭೂಯಿಷ್ಠಂ ಅನ್ನಂ ಭವತಿ ಅಧ್ಯ ಏವ
ತದ್ ಹಿ ಅನ್ನಾದ್ಯಂ ಜಾಯತೇ ಅನ್ನಂ ಅಶಿತಂ ತ್ರೇಧಾ ವಿಧೀಯತ್ ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅನ್ನಲಿಂಗ್ನಾತ್ ಚ |
ನ ಚ ಪೃಥಿವೀಪದೇನ ಅನ್ನಗ್ರಹಃ| ಅಧ್ಯ ಏವ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ | ನಾಪಿ ಪೃಥಿವ್ಯನ್ನಯೋಃ
ಅಧ್ಯಃಏವ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಉಕ್ತಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾದೇವ | ನ ಚ ಅನ್ನಸ್ಯೈವ ಅಧ್ಯ ಇತಿ ಓಷಧೀಭ್ಯೋಽಪಿ
ಜನ್ಮ ಬಹುಕಲ್ಪನಾಪಾತಾತ್ | ನ ಚ ಅಧ್ಯಃ ಪರಮ್ಪರಯಾ ಅನ್ನಂ ಉತ್ಪದ್ಯತ ಇತಿ ಅವಿರೋಧಃ
|ಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ಯಾಗೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್| ಅತಃ ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧತ್ವಾದ್
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಇತಿ ನ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಓಂ ಪೃಥಿವ್ಯಧಿಕಾರರೂಪಶಬ್ದಾಂತರಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 12-230 ||

ಪೃಥಿವೀ ತತ್ರಾನ್ನಶಬ್ದೇನೋಚ್ಯತೇ | ಭೂತಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್ | ಕಾರ್ಷ್ಣಪ್ರಚುರಾ ಚ
ಪೃಥಿವೀ | ನಾನ್ನಸ್ಯ ತಥಾ ವಿಶೇಷಃ | 'ಆಪಶ್ಚ ಪೃಥಿವೀ ಚಾನ್ನಮ್'| 'ಪೃಥಿವೀ ವಾ ಅನ್ನಮ್'
| 'ತಾ ಆಪೋಽನ್ನಮಸೃಜನ್ನ ಪೃಥಿವೀ ವಾ ಅನ್ನಮ್' ಇತ್ಯಾದಿಶಬ್ದಾಂತರಾಚ್ಚ |
ಆದಿಶಬ್ದಾದ್ಯುಕ್ತಿಃ ಅಪೌರುಷೇಯತ್ವೇನಾದೋಷಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ನಾಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮಿತ್ಯಾದಿ |
ಕೌರ್ಮೇ ಚ -

'ವಿರೋಧೋ ವಾಕ್ಯಯೋರ್ಯತ್ರ ನಾಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ತದೇಷ್ಯತೇ |
ಯಥಾ ವಿರುದ್ಧತಾ ನ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾರ್ಥಃ ಕಲ್ಪ್ಯ ಏತಯೋಃ' ಇತಿ |
ರಕ್ತೋಽಗ್ನಿರುದಕಂ ಶುಕ್ಲಂ ಕೃಷ್ಣೈವ ಪೃಥಿವೀ ಸ್ವತಃ |
ನಾಭಿಪದ್ಮಾಭಿಸಮ್ಪನ್ನಾತ್ ಪೀತಾ ಸೇತೃಭಿಧೀಯತೇ |
ಕ್ಷತ್ರರಕ್ತಾಭಿಸಮ್ಪನ್ನಾದ್ರಕ್ತೋದಕಬಹುತ್ವತಃ |
ಶುಕ್ಲತ್ವೇಮೇತೈವಮೇವ ವರ್ಣಾಂತರಗತಿರ್ಭವೇತ್ ||
ವಿಷ್ಣುವೀರ್ಯಾಭಿಯೋಗಾಚ್ಚ ಪೀತತ್ವಂ ಭುವ ಇಷ್ಯತೇ |
ಸ್ವರ್ಣವೀರ್ಯೋ ಹಿ ಭಗವಾನನಾದಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||

ಇತಿ ವ್ಯೋಮಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ || 12 ||

ನನು ಅನ್ನಶ್ರುತೌ ಜಾಗ್ರತ್ಯಾಂ ಕಥಂ ಜಾಗ್ರತ್ಯಾಂ ಕಥಂ ಪ್ರಕರಣಮಾತ್ರೇಣ ನಿರ್ಣಯ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಕಾರ್ಷ್ಣ ಇತಿ || ಯದಗ್ನೇ ರೋಹಿತಂ ರೂಪಂ ತತ್ತೇಜಸೋ ಚತ್ ಶುಕ್ಲಂ ತದಪಾಂ ಯತ್

ಕೃಷ್ಣಂ ತದನ್ನಸ್ಯ ಇತಿ ಅನ್ಯಾಂ ಶ್ರುತೌ ಅನ್ನಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣರೂಪಂ ಪ್ರತೀಯತೇ | ತತ್ ಚ
ಪ್ರಾಚುರ್ಯೇಣ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಏವ ಲಿಂಗಮ್ | ಅತಃ ಪ್ರಕರಣಲಿಂಗಾಭ್ಯಾಂ ಉಕ್ತ ಶ್ರುತಿಬಾಧ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

ನನು ಕಾರ್ಷ್ಣಸ್ಯ ಚ ಅನ್ನೇ ಅಪಿ ಸಮ್ಯವತಃ ಕಥಂ ಪೃಥಿವೀರ್ಲಿಂಗತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಇತಿ ||
ತಥಾ ವಿಶೇಷಃ ಪೃಥಿವೀವತ್ ಕಾರ್ಷ್ಣ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಮ್ |

ನ ಕೇವಲಂ ಪ್ರಕರಣಲಿಂಗಾಭ್ಯಾಂ ಅನ್ನ ಶ್ರುತೇಃ ಅವಾಚಿಕಾಯಾ ಏವ ಪೃಥಿವೀಪರತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ
ಅಪಿ ತು ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಅಪಿ ತನ್ಯಾ ವಿದ್ಯತೇ ವಾಚಕತ್ವಶಕ್ತಿಃ ಶ್ರುತಪ್ರಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವೇನ
ಆಹ || ಆಪಶ್ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವೃಷ್ಟಿಜತ್ವಲಿಂಗವಿರೋಧಃ | ಪಾರ್ಥಿವಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ವೃಷ್ಟಿ ಉತ್ಪನ್ನಾರ್ಥತ್ವೇನ
ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನಾಪಿ ಅನ್ನ ಅಶಿತಂ ಇತಿ ಲಿಂಗವಿರೋಧಃ | ತೇಜೋ ಅಶಿತಂ

ನ ವೃಷ್ಟಿಜತ್ವಲಿಂಗವಿರೋಧಃ | ಪಾರ್ಥಿವಪದಾರ್ಥಾನಾಂ ವೃಷ್ಟಿ ಉತ್ಪನ್ನಾರ್ಥತ್ವೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ನಾಪಿ ಅನ್ನಂ ಅಶಿತಂ ಇತಿ ಲಿಂಗವಿರೋಧಃ | ತೇಜೋ ಅಶಿತಂ ಇತಿವತ್ ಪಾರ್ಥಿವಾರ್ಥತ್ವ
ಉಪಪತ್ತೇಃ |

ಕಿಂ ಅನ್ನ ಶ್ರುತೇಃ ಅರ್ಥಾಂತರ ಕಲ್ಪನಯಾ ಶ್ರುತಿದ್ವಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಕಿಂ ನ ಅಭ್ಯುಪೇಯತೇ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆದಿ ಇತಿ || ಸೂಚಿತ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ಅತ್ರ ಅಯಂ ಪ್ರಯೋಗಃ | ವೇದೋ ನ ಅಪ್ರಮಾಣಂ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಕಾರಣ ದೋಷಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವದ್ ಇತಿ | ನ ಚ ಹೇತೋಃ ಅಸಿದ್ಧಿಃ | ಅಪೌರುಷೇಯವಾಕ್ಯೇ ದೋಷ ಅಸಮ್ಯವಾತ್ |
ಆದಿಪದೇನ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಾನುಸಾರಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ | ಏವಂ ಯುಕ್ತಿಬಲಾದ್ ವೇದಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಸಿದ್ಧೌ
ವಿರೋಧಾವಭಾಸೇ ಅನ್ಯಾರ್ಥತಾ ಏವ ಕಲ್ಪ್ಯಾ ನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ಯೇವ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಕೌರಮೇ ಚ ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಪ್ರಾಚುರ್ಯೇಣ ಕೃಷ್ಣಾ ಪೃಥಿವೀ ಇತಿ ತತ್ರ
ಪ್ರಮಾಣಂ ಆಹ || ರಕ್ತ ಇತಿ || ಏವಮೇವ ಇತ್ಯಕ್ತಮೇವ ದರ್ಶಯತಿ || ವಿಷ್ಣು ಇತಿ ||

ಏವಂ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಅಪಾಂ ಪೃಥಿವೀಕಾರಣತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಃ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಹೌ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 12 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಪೃಥಿವ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

‘ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಗ್ರನ್ಥಿರಸಿ ರುದ್ರೋ ಮಾ ವಿಶಾಂತಕಸ್ತೇನಾನ್ನೇನಾಪ್ಯಾಯಸ್ವ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾನ್ಯಃ ಸಂಹರ್ತಾ ಪ್ರತೀಯತ ಇತಿ

ಏವಂ ಅಧಿಭೂತ ಅಧಿದೈವ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಂ ಪರಾಕೃತ್ಯ ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ತತ್ ಸಂಹಾರವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘಟಿಃ | ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತಾ ಹರಿಃ ಇತಿ ಅಭಿಹಿತಮ್ | ತತ್ರ ಸಂಹಾರಕರ್ತೃತ್ವೇ ಅನ್ಯಗತೇ ತದಭಾವಾಪಾತಾತ್ ತತ್ ನಿಷೇಧ್ಯಮೇವ | ಪ್ರಕೃತ ಅಧಿಭೂತ ಅಧಿದೈವಾನಿ ವಿಷಯಃ | ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಾತ್ ಲೀಯಂತ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | ಕಿಂ ಭಗವತಾ ಲೀಯಂತೇ ರುದ್ರೇಣ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | 'ಯತ್ ಪ್ರಯಂತಿ ಅಭಿ ಸಂವಿಶಂತಿ ' 'ರುದ್ರೋ ಮಾವಿಶಾಂತಕಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಇತಿ || ರುದ್ರ ಏವ ಸಂಹಾರಕಃ | ಶ್ರುತೌ ತಸ್ಯ ಅಂತಕತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಮ್ ರುದ್ರಾದಿನಾಮ್ನಾಂ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವಾದ್ ಇಯಂ ಶ್ರುತಿಃ ತತ್ ಪರಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ರುದ್ರವಿಷಯತ್ವೇ ವಾ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸಂಹಾರ ದ್ವಾರತ್ವ ಅಭಿಧಾತ್ರೀ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ | ಯಥಾಕಥಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಂಹರ್ತೃತ್ವ ಅಭಯಪಗಮೇ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ ವಿರೋಧಾತ್ | ತಸ್ಯ ಜಗದುತ್ಪಾದಕತ್ವಾತ್ | ಲೋಕೇ ಚ ಪಿತುಃ ಅನ್ಯಸ್ಯೈವ ಮಾರಕತ್ವೇ ದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ರುದ್ರಸ್ಯ ಸಂಹರ್ತೃತ್ವೇ ಅತನ್ಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧೇ ಅಜ್ಞೇಕೃತಾ ವಿರೋಧೋ ಅಸ್ತಿ | ಯೇನ ಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ಯಾರ್ಥತಾ ಕಲ್ಪತೇ | ನ ಚ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾ ಯುಕ್ತಿಸಹಿತ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ಭಾಕ್ತಾರ್ಥತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಃ | ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧ ನಿಸ್ತಾರಾತ್ | ಅತೋ ರುದ್ರಸ್ಯೈವ ಸಂಹರ್ತೃತ್ವಾದ್ ಅನ್ಯಾ ಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ನ ವಿಷ್ಣೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ರುದ್ರಂ ತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಆಶ್ರಯೋ ಅಂತಕಶ್ಚ ಅಸಿ | ಸ ತ್ವಂ ಮಾ ಮಾಂ ವಿಷ | ಆಹುತಿರೂಪೇಣ ಅನ್ನೇನ ದತ್ತೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಮಾಂ ಆಪ್ಯಾಯಸ್ವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಅತೋ ಬ್ರೂತೇ -

ಓಂ ತದಭಿಧ್ಯಾನಾದೇವ ತು ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾತ್ ಸಃ ಓಂ || 13-231 ||

'ತಸ್ಯಾಭಿಧ್ಯಾನಾದ್ಯೋಜನಾತ್ ತತ್ತ ಭಾವಾದ್ಭೂಯಶ್ಚಾಂತೇ ವಿಶ್ವಮಾಯಾನಿವೃತ್ತಿಃ'

ಇತಿ ಬನ್ಧಲಯಸ್ಯ ತದಭಿಧ್ಯಾನನಿಮಿತ್ತತ್ವ ಲಿಜ್ಞಾತ್ ತತ್ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ, ಕಿಮು ಸಾದೇರ್ಜಗತಃ | ಇತ್ಯೇತಸ್ಮಾದೇವ ಸಂಹಾರಕರ್ತಾ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಪ್ರತೀಯತೇ, ಕಿಮು

'ಯಮಪ್ಯೇತೇ ಭುವನಂ ಸಾಮ್ಪರಾಯೇ
ಸ ನೋ ಹರಿರ್ಘೃತ ಮೀಹಾಯುಷೇಽತ್ತು ದೇವಃ |
'ಯ ಇದಂ ಸರ್ವಂ ವಿಲಾಪಯತಿ ಸ ಹರಿಃ ಪರಃ ಪರಾತ್ಮಾ'

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ ಇತಿ ಏವ ಶಬ್ದಃ |

‘ಸೃಷ್ಟಾ ಪಾತಾ ಚ ಸಂಹರ್ತಾ ಸ ಏಕೋ ಹರಿರೀಶ್ವರಃ |
ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಾದಿಕಮನ್ಯೇಷಾಂ ದಾರುಯೋಷಾವದುಚ್ಯತೇ ||
ಏಕದೇಶಕ್ರಿಯಾ ಚಾತ್ರ ನ ತು ಸರ್ವಾತ್ಮನೇರಿತಮ್ |
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಂ ಸಮಸ್ತಂ ತು ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಪರಾದ್ಭವೇತ್ ಇತಿ ಚ ಸ್ಕಾನ್ದೇ ||
‘ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಮೀಶಸ್ಯ ವಿಶ್ವಸರ್ಗನಿರೋಧಯೋಃ |
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಶರ್ವಶ್ಚ ಕಾಲಾಖ್ಯಾರೂಪಿಣಸ್ತವ’ ಇತಿ ಭಾಗವತೇ ||
‘ಸ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಸೃಜತಿ ಸ ರುದ್ರೇಣ ವಿಲಾಪಯತಿ ಸೋಽನುತ್ತತ್ತಿರಲಯ ಏಕ ಏವ ಹರಿಃ
ಪರಃ ಪರಾನನ್ದಃ’ ಇತಿ ಚ ಮಹೋಪನಿಷದಿ || 13 ||

ಸಿದ್ಧಾಂತತ್ವಾದ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣುರೇವ ಸಂಹಾರಕರ್ತಾ ತಸ್ಯ
ಅಭಿಧ್ಯಾನಾದ್ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಸಂಸಾರಮೋಕ್ಷೋ ಭಗವದ್ ಅಭಿಧ್ಯಾನಾದ್ ಭವತಿ ಇತಿ ಹಿ
ಶ್ರುತಯತೇ | ಕಿಂ ಚ ಅತಃ ತದ್ ಇಚ್ಛಾಧೀನತ್ವ ಲಿಚ್ಛೇನ ತತ್ ಕೃತೋ ಅನುಮೀಯತೇ | ಏವಂ ಚ
ಅನಾದೇಃ ಬನ್ಧಸ್ಯ ಲಯಕರ್ತಾ ಸುತರಾಂ ಸಾದೇಃ ಜಗತಃ ಸಂಹಾರಕರ್ತೇ ಇತಿ ಸಿದ್ಧತಿ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಭಗವತಿ ಮನೋ ಯೋಜನಾತ್ ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ಯಥಾರ್ಥಧ್ಯಾನಾತ್ ಚ
ಜಾತಾದ್ ಭಗವತದ್ ಅಭಿಧ್ಯಾನಾತ್ ಪರಿಪಾಕಕಾಲೇ ವಿಶ್ವಬನ್ಧಕ ಮಾಯಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಭವತಿ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನನು ಅಸ್ತು ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನಾದಿಭವಭೇತ್ತುಃ ವಿಶ್ವಸಂಹಾರೇ ಸಾಮ್ರಾಧ್ಯಂ ಸಂಹರ್ತೃತ್ವಂ ಕುತ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಇತಿ ಏತಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ || ಉಕ್ತಾದ್ ಏತಸ್ಮಾದೇವ ಹೇತೋಃ ಸಂಹಾರಕರ್ತಾ
ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಶಕ್ತಸ್ಯೈವ ತತ್ ಸಮ್ಭವತಾ | ಅಥ ಏತಾವತಾ ಅಪಿ ಅಪರಿತೋಷೇ
ಸುತರಾಂ ಸ್ವಷ್ಟಶ್ರುತಿಭ್ಯೋ ಜ್ಞಾಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇತ್ಯರ್ಥಂ ಏವಶಬ್ದಃ ಸೂಚಯತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಸಂಹರ್ತೃತ್ವೇ ಪ್ಯಾಗುಕ್ತ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸೃಷ್ಟಾ ಇತಿ || ಅತ್ರ
ಪರತನ್ತ್ರೇ ಅಪಿ || ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವತ್ರ ಸಮ್ಭವತೇ | ಪರತನ್ತ್ರ ಸಂಹರ್ತೃತ್ವಪರಾ
ಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪಾರತನ್ತ್ರಂ ಚ ಸಂಹಾರದ್ವಾರತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ನಿಮಿತ್ತ ಇತಿ ||
ಕಾಲ ಇತ್ಯಾಖ್ಯಾರೂಪೇ ಯಸ್ಯ ಅಸೌ ತಥೋಕ್ತಃ | ರೂಪಸ್ಯ ಕಾಲತ್ವಂ ಸಂಹರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಗುಣ
ಸಮ್ಪನ್ನತ್ವಮ್ | ಸ್ಮೃತೇಃ ಮೂಲಭೂತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ಸ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಉಕ್ತ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ಮಮತ್ವಾದಿ ದೋಷರಾಹಿತೈನ ಲೋಕಪಿತೃವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾದ್
ವಿಷ್ಣೋಃ ಲೋಕವಿರೋಧಸ್ಯ ಅದೋಷತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಸಂಹಾರಸ್ಯ ಭಗವತ್
ಕರ್ತೃತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 13 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ತದಭಿಧ್ಯಾನಾಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

‘ಅತ ಏವ ಹೀದಂ ಪರಾತ್ ಕ್ರಮಾದುತ್ತದ್ಯತೇ ಕ್ರಮಾದ್ವಿಲೀಯತೇ ನಾನಾವುದೇತಿ
ನಾನಾಮೇತಿ’ ಇತಿ ಭಾಲ್ವೇಯಶ್ರುತೌ ಕ್ರಮಾಲ್ಪಯಃ ಪ್ರತೀಯತೇ |
‘ಅಕ್ಷರಾತ್ ಪರಮಾದೇವ ಸರ್ವಮುತ್ತದ್ಯತೇ ಕ್ರಮಾತ್ |
ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾದ್ವಿಲಯಶ್ಚೈವ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಪರಾತ್ಮನಿ’ ||
ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಂ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾಲ್ಪಯಃ ಪ್ರತೀಯತೇ |

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ವೇದಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಅಧಿಭೂತಾದಿ ಸಂಹಾರವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘಟಿಃ | ಸರ್ವಂ ಭಗವತಾ ಲೀಯತ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ತದ್ವಿಷಯ ಏವ
ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇ ಸಮನ್ವಯ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಅವಶ್ಯ ನಿರಸನೀಯೋ ಅಸೌ ಭವತಿ | ಪ್ರಕೃತ
ಅಧಿಭೂದಾದೀನಿ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮಾನುಸಾರೇಣ ಲೀಯಂತೇ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೇಣ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ |

ಕಿಂ ಅಸ್ಯ ಬೀಜಂ ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂನಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಅತ ಏವ ಇತಿ || ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮೇಣೈವ
ಲೀಯಂತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಅತ ಏವ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಪಕ್ಷಾಂತರೇಽಪಿ ಶ್ರುತಿಃ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮಾನುಸಾರೇಣ ಏ ಲಯಾಂಜ್ಞೇಕಾರೇ ಲೋಕಾನುಕೂಲತ್ವಗುಣೇನ
ಕ್ರಮಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಲೋಕೇ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾದ್ ಅಪಿ ಲಯೋ ದೃಶ್ಯತ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಮ್
| ಕ್ರಮಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಯಿಕತ್ವಾತ್ | ಕ್ರಮಾದುತ್ತದ್ಯತೇ ಕ್ರಮಾದ್ ವಿಲೀಯತೇ ಕ್ರಮೇಣೈವ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ
ವಿಲಯಶ್ಯ ಕ್ರಮೇಣೈವ ಅಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿಲಯಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಬಹುಶ್ರುತ್ಯನು ಸಾರಿತ್ವಾತ್ ಚ |

ಅತೋ ಬಲವತ್ ಶ್ರುತಿ ವಿರುದ್ಧಾ ಅಸೌ ಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಾನುಪಪತ್ತಿಃ |
ಇತ್ಯೇವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಇತ ಇತಿ ||

ಅತ ಆಹ

ಓಂ ವಿಪರ್ಯಯೇಣ ತು ಕ್ರಮೋಽತ ಉಪಪದ್ಯತೇ ಚ ಓಂ || 14-232 ||

ಕ್ರಮವಚನಮಪಿ ವಿಪರೀತಕ್ರಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ |

‘ಕರ್ತಾ ಪ್ರಾಣಾದಿಕಸ್ಯಾಸ್ಯ ಹಂತಾ ಭೂಮ್ಯಾದಿಕಸ್ಯ ಚ |
ಯಃ ಕ್ರಮಾದ್ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾಚ್ಛೈವ ಸ ಹರಿಃ ಪರ ಉಚ್ಯತೇ’ ||

ಇತ್ಯತ ಏವ ಭಾಲ್ವೇಯಶ್ರುತಿವಚನಾತ್ |

ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವೈಪರೀತ್ಯೇನೈವ ಲಯಃ | ಕ್ರಮವಾಚಿಶ್ರುತೇರಪಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವಿಪರೀತ-
ಕ್ರಮಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ | ಕುತೋ ಅರ್ಥಾಂತರಕಲ್ಪನಂ ಕ್ರಮಶ್ರುತೇಃ | ಯಸ್ಯಾಮೇವ ಶ್ರುತೌ ಕ್ರಮಾತ್

ಲಯಃ ಶ್ರುತಯತೇ ತಸ್ಯಾಂ ಏವ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾತ್ ಲಯಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಶ್ರುತಿತ್ವಾವಿಶೇಷಾದ್ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಶ್ರುತ್ಯಾ ಕ್ರಮಶ್ರುತೇಃ ಕುತೋ ಬಾಧೋ ವಿಪರೀತಮೇವ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ಅನುರೂಪ ಇತಿ ||

‘ಅನುರೂಪಃ ಕ್ರಮಃ ಸೃಷ್ಟೌ ಪ್ರತಿರೂಪೋ ಲಯೇ ಕ್ರಮಃ |
ಇತಿ ಕ್ರಮೇಣ ಭಗವಾನ್ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕೃದ್ಧರಿಃ’ ಇತಿ ಚ ಪಾದ್ಯೈ |

ಪೂರ್ವೇಷಾಂ ಪೂರ್ವೇಷಾಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾಧಿಕ್ಯಾದಪಪದ್ಯತೇ ಚ | ವಾಮನೇ ಚ -

‘ಪೂರ್ವೇ ಪೂರ್ವೇ ಯತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಕ್ರಮಾಧಿಕಮ್ |
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾಧಿಕ್ಯಮೇತೇಷಾಂ ಪಶ್ಚಾದೇವ ಲಯಸ್ತಥಾ |
ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ಚಾಭ್ಯಧಿಕಾ ತೇಷಾಮತ ಏವ ನ ಸಂಶಯಃ’ || ಇತಿ || 14 ||

ಅಸ್ತಿ ಕೃವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಯೋಃ ಕ್ರಮಪದ ಪ್ರವೇಶೋ ನ ತು ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಪದ ಪ್ರವೇಶಃ | ಅತೋ
ನಿರವಕಾಶಯಾ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಶ್ರುತ್ಯಾ ಸಾವಕಾಶ ಕ್ರಮಶ್ರುತಿಬಾಧೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಥಾ ಚ
ಶ್ರುತ್ಯಂತರಮ್ | ‘ದ್ವಿಧಃ ಕ್ರಮ ಉದ್ದಿಷ್ಟೋ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮೋಽನುಕ್ರಮಸ್ತಥಾ | ಸೃಷ್ಟಾವನ್ಯೋ ಲಯೇ
ಚಾನ್ಯ ಇತಿ ವೇದವಿದೋ ವಿದುಃ’ ಇತಿ | ಏತೇನ ಬಹ್ಮಿನಾಮಪಿ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧಃ
ಪರಿಹೃತಃ |

ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾತ್ ಲಯ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಲೋಕವಿರೋಧಾತ್ ನ ಅಸೌ ಯುಕ್ತ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಪೂರ್ವೇಷಾಂ ಇತಿ || ಲೌಕಿಕಾನಾಂ ಪ್ರಾಯಃ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಸಾಮ್ಯಾತ್ ಕ್ರಮಾತ್ ಲಯೇ ಅಪಿ ನ
ಅಸೌ ಪ್ರಕೃತೇ ಭವತಿ |

ಅತ್ರ ಪೂರ್ವೋತ್ಪನ್ನಾನಾಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾಧಿಕ್ಯಮೇವ ಕುತೋ ಯೇನ ಪಶ್ಚಾತ್ ಲಯಃ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಾಮನೇ ಚ ಇತಿ || ಪೂರ್ವೇ ಪೂರ್ವೋತ್ಪನ್ನೇ | ಪ್ರಥಮಾ ವಾ ಸನ್ನಿಧಿಯತೇ
ಅತ್ರ ಇತಿ ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಪ್ರತಿಮಾ | ತಸ್ಮಾತ್ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾತ್ ಲಯಸಿದ್ಧೇಃ ಕ್ಷೋ
ಹರೌ ಸಮನ್ವಯೇ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮಾ || 14 || ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ವಿಪರ್ಯಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

ಓಂ ಅನ್ತರಾ ವಿಜ್ಞಾನಮನಸೀ ಕ್ರಮೇಣ ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾದಿತಿ

ಚೇನ್ನಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 15-233 ||

‘ಪ್ರಾಣಾನ್ಮನೋ ಮನಸಶ್ಚ ವಿಜ್ಞಾನಮ್’ |

‘ಯಚ್ಛೇದ್ವಾಙ್ಮನಸಿ ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ತದ್ಯಚ್ಛೇಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮನಿ’

ಇತಿ ಲಿಂಗಾದ್ವಿಜ್ಞಾನಮನಸೀ ಅನ್ತರಾ ವಿಪರೀತಕ್ರಮ ಇತಿ ಚೇನ್ನ,
ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ || 15 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಅಧಿಭೂತಾದಿಲಯವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸಕಲ ಲಯಕರ್ತಾ ಹರಿಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಲಯವಿಷಯೇ ಚ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇ ನ ಸಮನ್ವಯಃ ಸಮ್ಭವೇದಿತಿ ನಿವಾರ್ಯೋಽಸೌ ಭವತಿ | ಪ್ರಕೃತ
ಅಧಿಭೂತಾದೀನಿ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವಾಣಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಕ್ರಮವೈಪರೀತ್ಯೇನ ಲೀಯಂತೇ ಕಾನಿಚಿತಿ
ಕ್ರಮೇಣಾಪಿ ವಾ ಇತಿ ಸಂಶಯಃ | ಅರಾತ್ ಪರಮಾದೇವ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ
ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಲಿಂಗದರ್ಶನಸ್ಯ ಚ ವಿರೋಧಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂತ್ರ ಏವ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ತತ್ಪರಿತ್ವಾ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ತಾವದ್ವ್ಯಾ ಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ತರಾ ಇತಿ ||

ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೇಣ ಲಯಃ ಕಿಂ ತು ಕೇಷಾಂಽದ್ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ | ವಿಜ್ಞಾನ
ತತ್ವಂ ತಾವತ್ ಮನಸ್ಸತ್ವಾದಿ ಉತ್ಪನ್ನಂ ಶ್ರೂಯತೇ ಮನಶ್ಚ ವಿಜ್ಞಾನಮ್ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ತಸ್ಯ ಚ
ಲಯಃ ಶ್ರೂಯತೇ 'ಯತ್ ಚೇದ್ ವಾಚ್ಯಮನಸೀ ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ತದ್ಯತ್ ಚೇತ್ ಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮನಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತೌ |
ಅನೇನ ಚ ಲಿಂಗದರ್ಶನೇನ ವಿಜ್ಞಾನಮನಸೀ ವಿನಾ ಅಯೇಷಾಂ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ ಲಯಸ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದ್ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ ಲಯದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಸಾಮರ್ಥ್ಯತಾರತಮ್ಯವಿರೋಧಃ |
ವಿಜ್ಞಾನಮನಸೋ ಸಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾಪಿ ಲಯದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾರತಮ್ಯವಿರೋಧಃ |
ವಿಜ್ಞಾನಮನಸೋಃ ಸಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಭವತಾ | ನ ಚ ಇತರಃ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾ
ಸಯುಕ್ತಿಕ ಲಿಂಗದರ್ಶನೇನ ವಿರುದ್ಧಾಯಾ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ತಥಾ ಚ ನ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಹೌ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವಾಚ್ಯಮನಸಿ ಯಚ್ಚೇತ್ ವಾಚ್ಯಮನಸಿ ಲೀಯತೇ ಇತಿ
ಸ್ಮರೇದಿತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ನ ವಿಜ್ಞಾನಮನಸ್ತತ್ವೇ ವಿನಾ ವಿಪರೀತಕ್ರಮೇಣ ಲಯಃ
ಕಿಂ ತು ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅಪಿ | ವಿಜ್ಞಾನ ಮನಸ್ತತ್ವಯೋಃ ಯಥಾ ಉತ್ಪತ್ತಿಲಯ ಇತಿ
ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ ಲಯಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ ಚ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 15 ||

ಓಂ ಚರಾಚರವ್ಯಪಾಶ್ರಯಸ್ತು ಸ್ಯಾತ್ ತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶೋ
ಭಾಕ್ತಸ್ತದ್ಭಾವಭಾವಿತ್ಯಾತ್ ಓಂ || 16-234 ||

'ಮನಸಶ್ಚ ವಿಜ್ಞಾನಮ್' ಇತಿ ವ್ಯಪದೇಶಶ್ಚರಾಚರೇಷ್ಟಾಽಲೋಚನಾದ್ವಿಜ್ಞಾನಂ
ಭವತೀತಿ ಭಾಗಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ವಿಜ್ಞಾನತತ್ವಾ ಪೇಕ್ಷಯಾ | ಸ್ಯಾನ್ತೇ ಚ -

‘ಪರಾದವ್ಯಕ್ತಮುತ್ಪನ್ನಮವ್ಯಕ್ತಾತ್ ತು ಮಹಾಂಸ್ತಥಾ |
ವಿಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವಂ ಮಹತಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ಚತುರ್ಮುಖಾತ್ ||
ವಿಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವಾತ್ ತು ಮನೋ ಮನಸ್ತತ್ತ್ವಾಚ್ಚ ಖಾದಿಕಮ್ |
ಏವಂ ಬಾಹ್ಯಾ ಪರಾ ಸೃಷ್ಟಿರನಸ್ತದ್ಯಕ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ |
ವಿಪರೀತಕ್ರಮೋ ಜ್ಞೇಯೋ ಯಸ್ಮಾದನ್ತೇ ಹರೇರ್ವ್ಯಶಿಃ’ ||ಇತಿ|| 16 ||

ಅನ್ಯೇವ ಉಕ್ತಂ ಲಿಂಗದರ್ಶನಂ ಕೇಷಾಂಶ್ಚೈತ್ ಕ್ರಮಾತ್ ಲಯಃ ಕೇಷಾಂಶ್ಚೈತ್ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾತ್ ಲಯ
ಇತ್ಯತ್ರ ಅತಃ ಕಥಂ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಾಭಾವ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಮ್ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಚರಾಚರ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ‘ಯಚ್ಛೇದ್ವಾಜ್ಞಾನಸೀ ಪ್ರಾಜ್ಞ ’ ಇತಿ ತತ್ತ್ವಾನಾಂ ಲಯಕ್ರಮೋ ಭೇದತ್ ತಥಾಪಿ ನ
ತೇಷಾಂ ತಥಾ | ವಿಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವಾತ್ ಮನಸ್ತತ್ತ್ವಸ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನತ್ತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಮನಸಶ್ಚ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಮನಃಶಬ್ದೋ ಹಿ ತತ್ತ್ವೇ ಅನ್ತಃ ಕರಣೇ ಚ ವರ್ತತೇ ತಥಾ ವಿಜ್ಞಾನಶಬ್ದೋಽಪಿ
ತತ್ತ್ವ ಅವಬೋಧೇ ಚ | ಅಯಂ ಚ ವ್ಯಪದೇಶಃ ಸಾಧಾರಣನೋವಿಜ್ಞಾನರಾಶ್ಯೋಃ ಇನ್ದ್ರಿಯಾವ
ಬೋಧಾಖ್ಯ ಭಾಗವಿಷಯ ಏವ ನ ತು ಮನೋವಿಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವವಿಷಯಃ | ನ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿ
ವಿಷಯತ್ವೇ ಕಾಚನ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ಚರಾಚರವಿಷಯೇ ಮನೋಭಾವೇನ ಆಲೋಚನೇ ನ
ಅವಬೋಧಸ್ಯ ಉತ್ಪದ್ಯಮಾನತ್ತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ನ ಇದಂ ಲಿಂಗದರ್ಶನಂ ವಿಜ್ಞಾನಮಸತ್ತತ್ತ್ವಯೋಃ
ಕ್ರಮೇಣಲಯೇ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣಮಿತಿ ಭಾವಃ |

ತತ್ತ್ವವಿಷಯೇ ಇದಂ ವಾಕ್ಯಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ಕಾನ್ತೇ ಚ ಇತಿ || ಬಾಹ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಾತ್
| ಅಥ ಕ್ವಚಿತ್ ತತ್ತ್ವಾನಾಮೇವ ಆಯಂ ಕ್ರಮಃ ಶ್ರುಯತೇ ಚೇತ್ ತತ್ರಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಾನ್ತರ
ಅಭಿವ್ಯಕ್ತೌ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ತತ್ತ್ವಾಪರೋಕ್ಷೇ ಚ ಕ್ರಮೋ ಅಸೌ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ |

ಅಥಮಾನಾಂ ತತ್ತ್ವಾನಾಂ ಪ್ರಥಮಂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವೇನ ವಾಕ್ಯಶೇಷಂ ಉದಾಹರತಿ ||
ಅನ್ತಃ ಇತಿ || ಅನ್ತಃ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ ವಾ ವ್ಯಕ್ತೌ ವಿಪರೀತಕ್ರಮ ಇತ್ಯತ್ರ ಲಿಂಗಮ್ ಯಸ್ಮಾದ್
ಇತಿ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾತ್ ಲಯಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಹರೌ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 16 || ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಅನ್ತರಾಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಓಂ ನಾತ್ಮ್ಯಾಶ್ರುತೇರ್ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ ತಾಭ್ಯಃ ಓಂ || 17-235 ||

‘ಸ ಇದಂ ಸರ್ವಂ ವಿಲಾಪ್ಯಾನ್ತಸ್ತಮಸಿ ನಿಲೀನಸ್ತದ್ವಿಲಾಪ್ಯ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಷ್ಠತೇ ಸ ಇದಂ
ಸರ್ವಂ ವಿಸೃಜತಿ ವಿಸ್ಥಾಪಯತಿ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಯತ್ಯಾಚ್ಛಾದಯತಿ ಪ್ರಕಾಶಯತಿ

ವಿಮೋಚಯತ್ಯೇಕ ಏವ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಪರಮಾತ್ಮಾಽಪಿ ನ ಲೀಯತೇ |
ಅಶ್ರುತತ್ವಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಲಯಸ್ಯ | ನಿಲೀನ ಶಬ್ದೇನಾಪಿಹಿತತ್ವಮುಚ್ಯತೇ | ತುಚ್ಛೇನಾಭ್ಯವಿಹಿತಂ
ಯದಾಸೀತ್, ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |

'ಸ ಏತಸ್ಮಿಂಸ್ತಮಸಿ ನಿಲೀನಃ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಪುರುಷಂ ಕಾಲಂ ಚಾನುಪಶ್ಯತಿ ಕಶ್ಚನ'

ಇತಿ ಪೈಞ್ಲೋಶ್ಯತಿಃ |

'ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಮ್'
'ಸ ನಿತ್ಯೋ ನಿರ್ಗುಣೋ ವಿಭುಃ ಪರಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ |'
'ನಿತ್ಯೋ ವಿಭುಃ ಕಾರಣೋ ಲೋಕಸಾಕ್ಷೀ ಪರೋ ಗುಣೈಃ ಸರ್ವದೃಕ್ ಶಾಶ್ವತಶ್ಚ'

ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಭ್ಯೋ ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ || 17 ||

ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ತತ್ ಲಯವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸಕಲ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕರ್ತಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ
ಚ ಲಯಪ್ರಾಪ್ತೌ ತದ್ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಅಸೌ ನಿರಸನೀಯಃ | ಸರ್ವೋತ್ಕೃತಿಲಯಕರ್ತೃತ್ವೇನ
ಪ್ರಕೃತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವಿಷಯಃ ಲೀಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | 'ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಮ್'
'ಅನ್ತಸ್ತಮಸಿ ನಿಲೀನ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಸಂದೇಹ ಬೀಜ್ |

ತತ್ರ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಸೂಚಯನ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನಾತ್ಮಾ ಇತಿ || ಪರಮಾತ್ಮಾ
ಅಪಿ ಲೀಯತ ಏವ | ತಮಸಿ ನಿಲೀನ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಇಯಂ ಶ್ರುತಿಃ ನ ಈಶ್ವರ ವಿಷಯಾ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ವಿಷ್ಣುಃ ಲಯವಾನ್ ಚೇತನತ್ವಾತ್ ಜೀವವದ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯೇನ
ಲಯಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಹೇತುನಾ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಲಯ ಇತಿ ಸ್ವತನ್ತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಲೀಲಯಾ ವಿಗ್ರಹಗ್ರಹಣಪರಿತ್ಯಾಗ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ಅತಃ ಸಯುಕ್ತಿಕಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಅನ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ನ ಉಕ್ತಸಮನ್ವಯೇ ಯುಕ್ತ
ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಕಸ್ಯಾಂ ಅಪಿ ಶ್ರುತೌ ಬ್ರಹ್ಮಲಯಸ್ಯ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರಸ್ಥಾಪಯತಿ
ಪ್ರೇರಯತಿ | ಆಚ್ಛಾದಯತಿ ಅಜ್ಞಾನೇನ |

ನನು ಅನ್ತಸ್ತಮಸಿ ನಿಲೀನಃ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲಯಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಉಚ್ಯತೇ ಅಶ್ರುತತ್ವಂ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ನಿಲೀನ ಇತಿ ||

ಕುತೋ ನಿಲೀನಶ್ರುತಿಃ ಅಪಿಹಿತತ್ವಪರಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತುಚ್ಛೇನ ಇತಿ || ಅಸ್ಯಾಂ ಶ್ರುತೌ
ಸಾಸದಾಸೀತ್ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಲಯಂ ಉಕ್ತಾ ತಮ ಆಸೀದ್ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಅವಸ್ಥಾನಂ
ಅಭಿಧಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತದಪಿಹಿತತ್ವಂ ಪುನಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಶ್ಚ ಉಚ್ಯತೇ | ಅತಃ ತತ್
ಸಮಾಖ್ಯಾನಾದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ನಿಲೀನಶಬ್ದೋ ಅಪಿಹಿತತ್ವಾರ್ಥ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಿಲೀನತ್ವಂ ಅಪಿಹತತ್ವಮೇವ ಇತ್ಯತ್ರ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ನ ಇತಿ || ನಿಲೀನ ಇತ್ಯುಕ್ತಾ
ಪುರುಷಾದೀನ್ ಸ್ವಯಂ ಪಶ್ಯತಿ ನ ಏನಂ ಪಶ್ಯತಿ ಕಶ್ಚನ ಇತಿ ವಚನಾತ್ ನಿಲೀನಶಬ್ದೋ
ಅಪಿಹಿತಾರ್ಥೇ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಇತಿ ಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕಿಮರ್ಥಂ ಏವಂ ನಿಲೀನಶ್ರುತೇಃ ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯತೇ ಲಯ ಇತ್ಯೇವ ಅರ್ಥಂ ಕಿಂ ನ
ನ್ಯಾತ್ | ಸಮಾಖ್ಯಾದೀನಾಂ ಶ್ರುತೇಃ ದುರ್ಬಲತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಂತರಬಲಾತ್ | ತಸ್ಯ
ಅಪ್ರಾಪ್ತೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ ||

ನಿತ್ಯತ್ವಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾದ್ ಅರ್ಥಾಂತರಮೇವ ಯುಕ್ತಮ್ | ನ ಚ ತದ್ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ |
ಬಾಹುಲ್ಯೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಸಯುಕ್ತಿಕಾಯಾ ಅಪಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ | ಶ್ರುತಿವಿರುದ್ಧಯುಕ್ತೇಃ
ಸ್ವಯಂ ಅಮಾನತ್ವದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಗುಣೈಃ ಗುಣೇಭ್ಯಃ | ನ ಚ ಉದಾಹೃತಶ್ರುತೀನಾಂ
ಸ್ವರೂಪವಿಷಯತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಮಾ ಇತಿ ದೇಹನಿತ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಅಪಿ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್
| ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪರಮಾತ್ಮಲಯಸ್ಯ ನಿರಸ್ತತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 17 , ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

‘ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಮ್’ ಇತಿ ಜೀವಾನ್ಯಾಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಮುಕ್ತಮ್ | ‘ಸರ್ವ ಏತೇ
ಚಿದಾತ್ಮಾನೋ ವ್ಯಚ್ಚರಂತಿ’ ಇತ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರುಚ್ಯತೇ | ಅತೋ ವಿರೋಧ ಇತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ಜ್ಞೋತ ಏವ ಓಂ || 18-236 ||

ಜೀವೋಽಪ್ಯತ ಏವ ಪರಮೇಶ್ವರಾದ್ವೈತ್ಯತೇ | ಶಬ್ದಾದೇವ |
‘ತೇ ವಾ ಏತೇ ಚಿದಾತ್ಮನೋಽವಿನಷ್ಟಾಃ ಪರಶ್ಚೋತಿರ್ನಿವಿಶನ್ತ್ಯವಿನಷ್ಟಾ
ಏವೋತ್ಪದ್ಯಂತೇ ನ ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಕದಾಚನ’ ಇತಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತಿಃ || 18 ||

ಏವಂ ಅಧಿಭೂತ ಅಧಿದೈವ ಪರಮಾತ್ಮವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇ ನಿರಸ್ತೇ ಅತ್ರ ಹರೌ ಶ್ರುತಿ
ಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಜೀವಜನ್ಮವಿಷಯಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಂತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಸರ್ವ ಜಗತ್ ಕರ್ತಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಜೀವಸ್ಯ ಅನಾದಿತ್ವೇ ತದ್ ಅನುಪಪನ್ನಂ ಇತಿ
ತದ್ ದೂಷ್ಯಂ ಭವತಿ | ಸರ್ವಮಧ್ಯಪತಿತೋ ಜೀವೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ನ ವಾ
ಇತಿ ಸಂಶಯಃ |

ಸಂಶಯಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಂ ದರ್ಶಯತಿ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ || ನಿತ್ಯತ್ವಾದೇವ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ವ್ಯಚ್ಚರಂತಿ ಉತ್ಪದ್ಯಂತೇ | ನ ಜೀವ ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾನ್ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷ |

ಅನಾದಿತ್ವಾದ್ ಈಶ್ವರವತ್ | ನ ಚ ಸಾಧ್ಯಾವಿಶಿಷ್ಟತಾ ಹೇತೋಃ | ಪ್ರಾಗಭಾವ ಶೂನ್ಯತಯಾ
ವಿವಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ರ ವಿವಾದಃ | ಉತ್ಪತ್ತೇರೇವ ಅಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಕಾರಣಶೂನ್ಯತಾಂ
ವಾ ಅನಾದಿತ್ವಂ ಬ್ರೂಮಃ | ನ ಚ ತತ್ರಾಪಿ ವಿವಾದಃ ಕಾರಣ ಅನುಪಲಭ್ಯೇರೇವ | ನ ಚ
ಆಕಾಶಾದೀನಾಂ ಏವಂ ಭೂತಾನಾಂ ಅಪಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ವೇನ ವ್ಯಭಿಚಾರಃ ಅಸಮ್ಮತಿಪತ್ತೇಃ |
ಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಅಸ್ಯ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಂ ಬ್ರೂತೇ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯನ್ತರವಿರೋಧಃ | ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತೇಃ
ಯುಕ್ತುಪೇತಾಯಾಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ತದ್ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ದೇಹಾದೇಃ
ಉತ್ಪತ್ತೇಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಬಾಧಃ | ವ್ಯಧಿಕರಣತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಿಃ ಇತ್ಯೇವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಿದ್ಧಾನ್ವಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ
ಇತಿ ||

ಜೀವೋಽಪಿ ಉತ್ಪದ್ಯತ ಏವ | ನ ಚ ಈಶ್ವರಾದೇವ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ವಿರೋಧಃ | ನಿತ್ಯತ್ವ ವಿರೋಧಃ | ನಿತ್ಯತ್ವ ಅವಿರೋಧೇನೈವ ಉತ್ಪತ್ತೇಃ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 18 ||

ಓಂ ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 19-237 ||

ನಿತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಹ ಜೀವಸ್ಯೋಪಾಧ್ಯಕ್ಷಯೋತ್ಪತ್ತಿಯುಜ್ಯತೇ |

‘ಉತ್ಪದ್ಯಂತೇ ಚಿದಾತ್ಮಾನೋ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯಾಃ ಪರಾತ್ಮನಃ |
ಉಪಾಧ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ ತೇಷಾಮುತ್ಪತ್ತಿರಪಿ ಗೀಯತೇ’

ಇತಿ ವ್ಯೋಮಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ || 19 ||

ನನು ಅನಾದಿನಿತ್ಯಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಶ್ರುತೌ ಅಪಿ ಕಥಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ
ಉತ್ಪತ್ತಿವಚನಸ್ಯ ವನ್ಧಾತ್ವಂ ಅಭುಪಗಮ್ಯ ಮಾತೃತ್ವವಚನೇನ ಸಾಮ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಾ ಚ ಅನಾದೇರಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ತದ್ ಉಪಾಧೇಃ ಉತ್ಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಏವಂ
ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಉಪಚಾರಮಾತ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಪರಾಧೀನವಿಶೇಷಲಾಭಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತೇಃ ಅತ್ರ
ವಿವಕ್ಷಿತತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಸಮ್ಮತಿಂ ಆಹ || ಉತ್ಪದ್ಯಂತ ಇತಿ || ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಜಾತತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಃ ತತ್ರ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||
19 || 11 ||

|| ಇತಿ ಜ್ಞಾಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

‘ವ್ಯಾಪ್ತಾಹ್ಯಾತ್ಮಾನಶ್ಚೇತನಾ ನಿರ್ಗುಣಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾತ್ಮಾನಃ ಸರ್ವರೂಪಾ ಅನನ್ತಾಃ’
ಇತಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತೌ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ |

‘ಅಣುಹ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾಯಂ ವಾ ಏತೇ ಸಿನೀತಃ | ಪುಣ್ಯಂ ಚಾಪುಣ್ಯಂ ಚ’

ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತಾವಣುತ್ವಮಿತ್ಯತೋ ವಿರೋಧ ಇತಿ | ಅತೋ ಬ್ರವೀತಿ-

ಓಂ ಉತ್ಯಾನ್ರಿಗತ್ಯಾಗತೀನಾಮ್ ಓಂ || 20-238 ||

ಹೇತೂನಾಮ್ ಸಕಾಶಾದಣುರೇವ |

‘ಸೋಽಸ್ಮಾಚ್ಛರೀರಾದುತ್ಯಮ್ಯಾಮುಂ ಲೋಕಮಭಿಗಚ್ಛತ್ಯಮುಷ್ಮಾದಿಮಂ
ಲೋಕಮಾಗಚ್ಛತಿ ಸ ಗರ್ಭೋ ಭವತಿ ಸ ಪ್ರಸೂಯತೇ ಸ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ’

ಇತಿ ಪೌಷ್ಪಾಯಣಶ್ರುತೇಃ || 20 ||

ಅತ್ರ ಪರಮೇಶ್ವರೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಜೀವಪರಿಮಾಣವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ ಪೂರ್ವಂ ಹೌ ಉಕ್ತಃ |
ಜೀವಪರಿಮಾಣವಿಷಯೇ ಚ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ನ ಅಸೌ ಯುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾದ್
ಇತಿ ವಿರೋಧೋ ನಿರಾಕಾರ್ಯ ಏವ | ಪ್ರಕೃತೋ ಜೀವ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವ್ಯಾಪ್ತೋ ಅಣುವಾ
ಇತಿ ಸಂಶಯಃ | ಸಂಶಯಜಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂ ದರ್ಶಯತಿ || ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಾತ್ಮನಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಆದಾನಾದಿಕರ್ತಾರಃ | ಸರ್ವರೂಪಾಃ ಪೂರ್ಣಾಃ | ಯಂ ವಾ ಏತ ಇತಿ
ವಾಕ್ಯಶೇಷೋದ್ಧಾರೋ ಜೀವತ್ವಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಃ | ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಂ ಅಣುತ್ವಂ ಚ ಪ್ರತೀಯತೇ ಜೀವಸ್ಯ
ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಜೀವೋ ವ್ಯಾಪ್ತ ಏವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ‘ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ’ ಇತಿ ಶಲರುತೇಃ |
ನ ಚ ಇಯಂ ಶ್ರುತಿಃ ನ ಜೀವವಿಷಯಾ ಬಹುವಚನವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ
ಈಶ್ವರರೂಪಬಾಹುಲ್ಯಾರ್ಥಃ |

ಬಾಧಕಂ ವಿನಾ ಶ್ರುತೇಃ ಬಾಧಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಅಣುತ್ವಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ವ್ಯಾಪ್ತಶ್ರುತೇಃ ಯುಕ್ತಿ
ಯುಕ್ತಯಾ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ ನ ತಾವದ್ ಅಣುಃ ಆತ್ಮಾ ಸರ್ವದೇಹಗತ ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನಾತ್ |
ರೂಪಾದೀನಾಂ ತತ್ತದ್ ಇನ್ದ್ರಿಯೈಃ ಜ್ಞಾನಾತ್ | ನ ಚ ಇದಂ ಜ್ಞಾನಂ ಅರ್ಣೌ ಆತ್ಮನಿ ಸಮ್ಭವತಿ | ನ
ಹಿ ಕಶ್ಚಿದ್ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ಕರಣೇನ ಕ್ರಿಯಾಂ ನಿವರ್ತಯತಿ | ನ ಚ ಆತ್ಮಾ ದೇಹಪರಿಮಾಣಃ |
ಉಕ್ತದೋಷತ್ವಾತ್ ತತ್ ಪಕ್ಷಸ್ಯ | ಶರೀರಪರಿಮಾಣತ್ವೇ ಚ ಆತ್ಮನಃ ಶರೀರವತ್ ಸಾಂಶತ್ವಂ
ಸ್ಯಾತ್ | ಮಧ್ಯಮಪರಿಮಾಣಸ್ಯ ತತ್ ನಿಯಮಾತ್ | ತೇಷಾಂ ಚ ಅಂಶಾನಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ
ಚೇತನತ್ವೇನ ವಿರುದ್ಧಾಧಿಕ್ರಿಯಂ ಶರೀರಂ ಉನ್ಮಧ್ಯೇತ ಅಕ್ರಿಯಂ ವಾ ಆಪದ್ಯೇತ | ನ ಹಿ
ಯುಗಪದ್ ಅನೇಕೇಷಾಂ ಐಕಮತ್ಯಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ನ ಚ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ಕಶ್ಚಿದ್ ಧರ್ಮೀ

ಭವತಿ | ನ ಚ ಅಂಶಾರಬ್ಧೋ ಅಂಶೀ ಸ್ವೀಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತೇ | ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅತಃ ಪರಿಶೇಷಾದ್ ಆತ್ಮನೇ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಮೇವ ಸಿದ್ಧತಿ |

ತಥಾ ಚ ಪ್ರಯೋಗಃ | ಸರ್ವಂ ಇದಂ ಮೂರ್ತಂ ಆತ್ಮನಾ ಅಸ್ಪೃಷ್ಟಂ ಮೂರ್ತತ್ವಾತ್ ಶರೀರವದ್ ಇತಿ | ಸಯುಕ್ತಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಾದ್ ಅಣುತ್ವಶ್ರುತೇರೇವ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚ ನ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಿಃ ಇತ್ಯೇವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ತತ್ ಶೇಷಮೇವ ಪೂರಯತಿ || ಅತ ಇತಿ ||

ಜೀವೋ ಅಣುರೇವ ನ ವ್ಯಾಪ್ತಃ | ಉತ್ಯಾನ್ತಿ ಗತ್ಯಾಗತಿಮತ್ವಾತ್ ಪತತ್ರಿ ಶರೀರವತ್ | ನ ಹಿ ವ್ಯಾಪ್ತದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯೋಮಾದೇಃ ಉತ್ಯಾನ್ತಾದಿ ಅಸ್ತಿ | ಅತೋ ನಿರಾಕೃತ ಮಧ್ಯಮಪರಿಮಾಣಸ್ಯ ಆತ್ಮನೇ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತೌ ಅಣುತ್ವಮೇವ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸತೀಷು ಆತ್ಮನ ಉತ್ಯಾನ್ತಿಗತ್ಯಾಗತಿಷು ಭವೇದ್ ವಿಭುತ್ವಾಭಾವಃ ತಾ ಏ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಇತಿ || 20 ||

ತತ್ರ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಪ್ರತೀತೇಃ-

ಏಕಃ ಪ್ರಸೂಯತೇ ಜನ್ತುರೇಕ ಏವ ಪ್ರಮೀಯತೇ |
ಏಕೋಽನುಭುಂಕ್ತೇ ಸುಕೃತಮೇಕ ಏವ ಚ ದುಷ್ಟ್ಯ ತಮ್ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ ||

ಸ್ವಯಮೇವೇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ -

ಓಂ ಸ್ವಾತ್ಮನಾ ಚೋತ್ತರಯೋಃ ಓಂ || 21-239 ||

‘ಸ ಏತೇನೈವ ಸ್ವಾತ್ಮನಾ ಪರೇಣೇಮಂ ಗರ್ಭಮನುಪ್ರವಿಶತಿ ಪರೇಣ ಜಾಯತೇ ಪರೇಣ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ಪರೇಣ ನೀಯತೇ ಪರೇಣೋನ್ನೀಯತೇ | ತಂ ವಾ ಏತಮಭಿವದಂತಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾ’ ಇತಿ |

‘ಏಷ ಹ್ಯಾನಂದಮಾದತ್ತೇ ಏಷ ಹ್ಯೇನಂ ಜೀವಮಭಿಜೀವಯತ್ಯೇಷ ಉದ್ಗಮಯತ್ಯೇಷ ಆಗಮಯತಿ | ಇತ್ಯುತ್ತರಯೋರ್ವಾಕ್ಯಯೋಃ ಪರಮಾತ್ಮನೈವೋತ್ಯಾನ್ತಾದಯಃ || 21 ||

ಏವಂ ಉತ್ಯಾನ್ತಾದಿ ಹೇತುಭ್ಯೋ ಜೀವಸ್ಯ ಅಣುತ್ವೇ (ಅವ್ಯಾಪ್ತತ್ವೇ) ಸಿದ್ಧೇಃ ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಚಿನ್ತ್ಯತೇ | ಕಿಂ ಇದಂ ಉತ್ಯಾನ್ತಾದಿಕಂ ಆತ್ಮನಃ ಪರಮೇಶ್ವರೇಣ ಸ್ವಯಮೇವ ವಾ ಇತಿ | ಕಿಂ ತಾವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ತತ್ರ ಇತಿ ||

ಉದಹೃತಶ್ರುತೌ ಜೀವಸ್ಯ ಉತ್ಯಾನ್ತಾದೌ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಪ್ರತೀತೇಃ ಸ್ವಯಮೇವ ತಸ್ಯ ಉತ್ಯಾನಾತ್ಯಾದಿ ನ ಈಶ್ವರೇಣ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಜೀವಸ್ಯ ಉತ್ಯಾನ್ತಾದಿ ಏವ ಶ್ರುಯತೇ ನ ತು ಅನ್ಯಾಧೀನತಾಯಾ ವಿಧಿಃ ನಿಷೇಧೋ ವಾ ಅಸ್ತಿ ಅತೋ ನ ಅನೇನ ದೃಢನಿರ್ಣಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ

|| ಏತ ಇತಿ || ಸ್ಮೃತ್ಯನುಸಾರೇಣ ಶ್ರುತೇರಪಿ ಪರಾಧೀನತ್ವನಿಷೇಧೋಽರ್ಥ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ನ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಗತ ಸಾಧಾರಣ್ಯೇಕ್ಯಾ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಯಮೇವ ಉತ್ಕೃತ್ಯಾದಿ ಇತಿ ಮನ್ವವ್ಯಂ ಕಿಂ ತು ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಏವ | ಉತ್ತರವಾಕ್ಯದ್ವಯೇ ತಥಾ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ತದನುಸಾರೇಣ ಸಾಧಾರಣ ಪೂರ್ವ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ತದರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸ್ಮೃತಿಸ್ತು ಪ್ರವಾದಿ ದುಖಾನುಭವ ವಿಷಯಾ ಇತಿ ಹೃದಯಮ್ | ಉನ್ನೀಯತೇ ಮೋಕ್ಷಾಯ | ಏಷ ಹಿ ಏವ ಇತಿ ದ್ವಿತೀಯವಾಕ್ಯಂ ಪೂರ್ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾತ್ಮಶಬ್ದಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ || 21 ||

ಓಂ ನಾಣುರತಚ್ಚುತೇರಿತಿ ಚೇನ್ನೇತರಾಧಿಕಾರಾತ್ ಓಂ || 22-240 ||

‘ವ್ಯಾಪ್ತಾಹ್ಯಾತ್ಮಾನಶ್ಚೇತನಾ ನಿರ್ಗುಣಾಶ್ಚ’ ಇತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ರುತೇರ್ನಾಣುಜೀವ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |

‘ಸ ಆತ್ಮೇದಂ ಸೃಜತಿ ಸ ದ್ವಿಧೇದಂ ಬಿಭರ್ತಿ ಅನ್ತರ್ಬಹಿಶ್ಚ | ಸ ಬಹುಧೇದಮನುಪ್ರವಿಶ್ಯಾತ್ಮನೋಽಭಿನಯತಿ | ಸ ಆತ್ಮಾ ಸ ಆತ್ಮಾನಃ ಸ ಈಶಃ ಸ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ ಪರಃ ಪರೋವರೀಯಾನ್’ ಇತಿ ಪರಮಾತ್ಮಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್ |

‘ಏಕಶಬ್ದೈರ್ಧ್ವಿಶಬ್ದೈಶ್ಚ ಬಹುಶಬ್ದೈಶ್ಚ ಕೇಶವಃ | ಏಕ ಏವೋಚ್ಯತೇ ವೇದೈಸ್ತಾವತಾ ನಾಸ್ಯ ಭಿನ್ನತಾ’ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪುರಾಣೇ |

‘ತದಯಂ ಪ್ರಾಣೋಽಧಿತಿಷ್ಠತಿ | ತದುಕ್ತಮೃಷಿಣಾಽಽತೇನ ಯಾತಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಚ || 22 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಜೀವೋ ಅಣುಃ ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ ಇತಿ ಅಣುತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕಶ್ರುತೇಃ | ಉತ್ಕೃತ್ಯಾದಿಕಂ ತು ಮನೋಗತಂ ಆತ್ಮನಿ ಉಪಚರ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಆತ್ಮನೇ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಂ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ಅಸ್ಯಾಃ ಶ್ರುತೇಃ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ‘ಸ ಆತ್ಮೇದಂ ಸೃಜತಿ’ ಇತ್ಯತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಪರಿತತ್ವೇನ ಅಸ್ಯಾಃ ತತ್ ಪ್ರಕರಣತ್ವಾತ್ | ಏತದ್ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪರತ್ವೇ ಬಹುವಚನವಿರೋಧ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಪರಮಾದ್ಮನಿ ಏವ ಆತ್ಮ ಇತಿ ಬಹುವಚನಶ್ರವಣಾದ್ ಇತಿ ಭಾವ | ಅತ ಏವ ಏತದ್ ಶ್ರುತೇಃ ಅಬಾಧಕತ್ವೇನ ಉತ್ಕೃತ್ಯಾದೀನಾಂ ಔಪಚಾರಿತ್ವಕಲ್ಪನಂ ಪರಾಸ್ತಮ್ |

ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಬಹುವಚನವಾಚ್ಯತ್ವೇ ಭೇದಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏಕ ಇತಿ || ಏಕಸ್ಮಿನ್ನ ಅನೇಕ ವಚನ ಪ್ರಯೋಗಂ ಸಮೃತಿಪನ್ನಸ್ಥಲೇ ದರ್ಶಯತಿ || ತದ್ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನ ಏಕಸ್ಯೈವ

ಶರೀರಾದಿಷ್ಠತ್ಯತ್ವಂ ಉಕ್ತಾ ತತ್ರ ದ್ವಿವಚನಯುಕ್ತ ಮನ್ತೌ ಪ್ರಮಾಣಯತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಅತೋ
ನಿರಂತರೇಽಪಿ ಹೌ ಬಹುರೂಪತ್ವ ಅಪೇಕ್ಷಯಾ ಬಹುವಚನಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಹೇ ಅಶ್ವನೌ
ಆಶುಗತೀ ಮನಸೋ ಜವೀಯಸಾ ಪಟುನಾ ತೇನ ಶರೀರಾಖ್ಯೇನ ರಥೇನ ಆಯಾತಂ ಶರೀರೇ
ಸನ್ನಿಹಿತೌ ಭವತಮ್ | ಯಂ ರಥಂ ಯುವಯೋಃ ಅರ್ಥಮೇವ ದೇವಾಃ ಕೃತವನ್ತಃ | ಯತ್
ಸಮ್ಪನ್ನಾತ್ ಚ ಜೀವಸ್ಯ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದೇನ ವಿದೋಯತ್ವನ್ನಂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ
ಮುಕ್ತಯವಸ್ಥೇ ಚ ಸಾಧ್ಯೇ ಭವತ ಇತಿ ಪ್ರಥಮನ್ತ್ರಾರ್ಥಃ| ನಿಮಿಷಶ್ಚಿತ್ ಚಕ್ಷುಃ ನಿಮೇಷಣಾದಪಿ
ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಸಕಾಶಾದ್ ಯದವನಂ ತದ್ ಅಸ್ಮದನ್ತಿಕೇ ಭವತಿ ಇತಿ ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥಃ || 22

||

ಓಂ ಸ್ವಶಬ್ದೋನ್ಮಾನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಓಂ || 23-241 ||

‘ಏಷೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾಽಧ್ಯುಧ್ಧತೋ ಮಾನಶಕ್ತೇಸ್ತಥಾಽಪ್ಯಸೌ ಪ್ರಮಿತಿಂ ಯಾತಿ ವೇದ್ಯಃ |
ಪೂರ್ಣೋಽಚಿನ್ಯಃ ಸರ್ವವೇದ್ಯಕಯೋನಿಃ ಸರ್ವಾರ್ಥೀಶಃ ಸರ್ವವಿತ್ ಸರ್ವಕರ್ತಾ’

ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷೇ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋನ್ಮಾನಾಭ್ಯಾಂ ಚ|

‘ಆತ್ಮಾಽಮೇಯಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಾನಂದಾಧಿಕಾಭಿಧಾಃ|
ವದಂತಿ ವಿಷ್ಣುಮೇವೈಕಂ ನಾನ್ಯತ್ರಾಸಾಂ ಗತಿಃ ಕ್ವಚಿತ್’ ಇತಿ ಚ ಕೌರ್ಮೇ || 23 ||

ಯದುಕ್ತಂ ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ರುತಿಃ ಈಶ್ವರವಿಷಯಾ ತತ್ ಪ್ರಕರಣಾದ್ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಕರಣ
ಮಾತ್ರೇಣ ದುರ್ಬಲೇನ ಬಹುವಚನಶ್ರುತೇಃ ಬಾಧ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ್ವಶಬ್ದ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಪ್ರಕರಣಬಲೇನ ಏತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಈಶ್ವರಪರತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷೇ
ಶ್ರುತ ಆತ್ಮಶ್ರುತೇಃ ಅಪರಿಮಿತತ್ವಲಿಂಗಾತ್ ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಮಾನಶಕ್ತೇಃ ಅಧ್ಯುಧ್ಧತಃ
ಪರಮಾಣಾತೀತಃ | ಪ್ರಮಿತಿಂ ಯಾತಿ ಜ್ಞಾನವಿಷಯೋ ಭವತಿ |

ಕುತ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಲಜ್ಜೆಯೋಃ ವೈಷ್ಣವತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ
‘ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ’ ಇತಿ ಅತ್ಯೈವ ಆತ್ಮಶಬ್ದ ಅನನ್ವಯೋಃ ಶ್ರವಣಾತ್ ಕಿಂ ವಾಕ್ಯಶೇಷಗ್ರಹಣೇನ
ಇತಿ | ತತ್ರ ಬಹುವಚನ ಸಮಭಿವ್ಯಾಹಾರವಶಾದ್ ಅನ್ಯಾರ್ಥತಾಯಾ ಏವ ಝಟತಿ
ಪ್ರತಿಭಾಸಾತ್ | ವಾಕ್ಯಶೇಷಸ್ಯ ತು ನಿಶ್ಚಿತತ್ವಾದ್ ಇತಿ || 23 ||

ಓಂ ಅವಿರೋಧಶ್ಚನ್ನನವತ್ ಓಂ || 24-242 ||

ಅಣೋರಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಸರ್ವಶರೀರವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಜ್ಯತೇ | ಯಥಾ ಹರಿಚನ್ನನವಿಪ್ಲುಷ
ಏಕದೇಶಪತಿತಾಯಾಃ ಸರ್ವಶರೀರವ್ಯಾಪ್ತೀಃ |

‘ಅಣುಮಾತ್ರೋಽಪ್ಯಯಂ ಜೀವಃ ಸ್ವದೇಹಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ |

ಯಥಾ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಶರೀರಾಣಿ ಹರಿಚಂದನವಿಪ್ಲವಃ’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡಪುರಾಣೇ || 24 ||

ಸ್ಯಾದ್ ಏತತ್ | ಅಥಾಪಿ ನ ಜೀವಸ್ಯ ಅಣುತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ತತ್ರ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಅಯೋಗಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅವಿರೋಧ ಇತಿ || ನ ಅಣುತ್ವೇಽಪಿ
ಜೀವಸ್ಯ ತತ್ರ ತತ್ರ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಅಯೋಗಃ | ಅಂಶೈಃ ಶರೀರೇ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವಾತ್ ಏಕದೇಶಪತಿತ ಚಂದನ
ಬಿನ್ನೋಃ ಅಂಶೈಃ ಶರೀರ ವ್ಯಾಪ್ತಿವದೇವ ಇತಿ ಭವಃ | ಪ್ರತಿದೃಷ್ಟಾಂತಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಭವತಾನ
ನಿಯಾಮಕಂ ವಿನಾ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾತ್ರೇಣ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ ಅಣುಮಾತ್ರೋಽಪಿ ಇತಿ ||

ಓಂ ಅವಸ್ಥಿತಿವೈಶೇಷ್ಯಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾಭ್ಯುಪಗಮಾದ್ಧದಿ ಹಿ ಓಂ || 25-243 ||

ಸಮ್ಯಗಸಮ್ಯಗವಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾದ್ಯುಚ್ಯತೇ ಚಂದನಸ್ಯೇತಿ ಚೇನ್ನ | ‘ಹೃದಿ ಹ್ಯೇಷಾ
ಆತ್ಮಾ’ ಇತಿ ಜೀವಾಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾಽಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ || 25 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅವಸ್ಥಿತಿ ಇತಿ
|| ನ ಚಂದನಬಿನ್ನೋರಿವ ಸ್ವರಪತದಂಶಾಭ್ಯಾಂ ಶರೀರವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಆತ್ಮನಃ | ಚಂದನಬಿನ್ನೋಃ
ಶರೀರೈಕದೇಶೇ ಸಮ್ಭವಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಸಮ್ಭವಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಚ ಅನುಭವಸಿದ್ಧತ್ವೇನ ತಥಾತ್ವಸ್ಯ
ಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಹಿ ಆತ್ಮನಃ ಕ್ವಚಿತ್ ಶರೀರದೇಶೇ ಸಮ್ಯಗ್ ಅವಸ್ಥಾನಂ ಕ್ವಚಿದ್ ಅಸಮ್ಯಗ್
ಅವಸ್ಥಾನಂ ಅಸ್ತಿ ಯೇನ ತಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಾಂಶಾಭ್ಯಾಂ ಶರೀರವ್ಯಾಪ್ತಿಂ ಪ್ರತೀಮ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಪರಿಪಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಶರೀರೇ ಸಮ್ಯಗ್ ಅಸಮ್ಯಗ್ ಅವಸ್ಥಾನಾಭಾವ ಆತ್ಮನೋ ಯೇನ ದೃಷ್ಟಾಂತೇ ವೈಷಮ್ಯಂ
‘ಹೃದಿ ಹ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಆತ್ಮನೋಽಪಿ ಚಂದನಬಿನ್ನವತ್ ಸಮ್ಯಗ್ ಅವಸ್ಥಾನ
ಅಭ್ಯುಪಗಮಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 25 ||

ಓಂ ಗುಣಾದ್ವಾಽಽಲೋಕವತ್ ಓಂ || 26-244 ||

ಯಥಾಽಽಲೋಕಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಗುಣೇನ ವ್ಯಾಪ್ತಿರ್ಜ್ಯೋತೀರೂಪೇಣಾವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಏವಂ
ಚಿದ್ಗುಣೇನ ವ್ಯಾಪ್ತಿರ್ಜೀವರೂಪೇಣಾವ್ಯಾಪ್ತಿರಿತಿ ವಾ | ಸ್ಕಾನ್ತೇ ಚ -

‘ಅಸಮ್ಯಕ್ ಸಮ್ಯಗಿತಿ ಚ ವ್ಯವಸ್ಥಾಭೇದತಃ ಸುರಾಃ |

ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯುತಾಸ್ತನ್ಯೇ ಚಿದ್ಗುಣೇನೈವ ನಾನ್ಯಥಾ ||

ಚಿದ್ಗುಣಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ತದ್ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ಚೇತಿ ಯುಚ್ಯತೇ |

ಶಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ ಸುರಾಣಾಂ ತು ವಿವಿಧಾ ಚ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ’ ಇತಿ || 26 ||

ಏವಂ ಸ್ವರೂಪ ತದಂಶಾಭ್ಯಾಂ ಆತ್ಮನಃ ಶರೀರವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪ್ತೇ ಸದೃಷ್ಟಾಂತಂ ಉಕ್ತ್ವಾ
ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಅಪಿ ತದ್ ಉಪಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಗುಣಾದ್ವಾ ಇತಿ ||

ಅಅಮೋರಪಿ ಜೀವಸ್ಯ ಶರೀರವ್ಯಾಪ್ತಃ ಚಿದ್ಗುಣಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವೇನ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ನ ಚ ಗುಣಿನೋ
ಅಣುತ್ವೇನ ಗುಣಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ಅಯುಕ್ತಾ | ಆಲೋಕವದ್ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಆಲೋಕಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಗುಣತ್ವಂ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ತದ್ ದ್ರವ್ಯತ್ವೇ
ಮಾನಾಭಾವಾತ್ | ರೂಪಿತ್ವಂ ಮಾನಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತೇನ ಘಟಾದಿರೂಪ್ಯೈವ
ಪ್ರತೀಯಮನತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ವ್ಯೋಮ್ನಿ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ರೂಪಂ ಗೃಹ್ಯತೇ | ದೀಪಂ
ವಿಹಾಯ ವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯತ್ವ ಸಾಧಕತಾ ವಿವಾದಾತ್ | ತರ್ಹಿ ಕುತಃ
ತದ್ಗುಣತ್ವಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತದನುವಿಧಾನಾದಿನಾ ಏವ ಇತಿ ಬ್ರೂಮಃ | ದ್ರವ್ಯತ್ವೇ ಚ ಆಲೋಕಃ
ಕಾರ್ಯಂ ಅಕಾರ್ಯಂ ವಾ | ಆದ್ಯೇಽಪಿ ಕಿಂ ದೀಪಕಾರ್ಯಂ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ | ನಾದ್ಯ | ಕಾರಣಂ
ವಿಹಾಯ ಕಾರ್ಯವೃತ್ತೇಃ ಅನಭ್ಯುಪೇತತ್ವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯ | ದೀಪಪ್ರಕಾಶ ಇತಿ ಪ್ರಯೋಗ
ಅನುಪಪತ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಕಾರಣಾಂತರ ಅದರ್ಶನಾತ್ ಚ | ನಾನ್ಯಃ | ಅಪ್ರತೀತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ |
ಪ್ರದೀಪಾವಯವಾ ಏವ ಆಲೋಕ ಇತಿ ಚೇತ್ | ನ | ತಥಾ ಸತಿ ಪ್ರದೀಪಾನುವಿಧಾನ
ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಹಿ ಜೀರ್ಣಕನ್ಯಾತನವಃ ಕತಿಚನ ವಿಕೀರ್ಣಾಃ ಕನ್ಯಾಯಾ ಸಹೈವ ಗಚ್ಛಂತಿ |
ಅವಸ್ಥಿತಾ ಏವ ಅವಯವಾ ದೀಪಾಪಗಮೇ ತಮಸಾ ನ ದೃಶ್ಯಂತ ಇತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ವಿರೋಧಾತ್
| ಕ್ರಮೇಣ ಚ ಏವಂ ಸತಿ ಪ್ರಕಾಶಬಾಹುಲ್ಯಂ ಸ್ತಾತ್ | ತದೈವ ಉತ್ಪನ್ನ ಪ್ರದೀಪಾವಯವಾಃ
ಸರ್ವತೋ ವಿಕೀರ್ಣಾಃ ಭವಂತಿ ಇತಿ ಅನುಭವವಿರುದ್ಧಂ ಇತಿ ಯುಕ್ತಂ ಉಕ್ತಂ ಆಲೋಕೋ ಗುಣ
ಇತಿ ಅಪ್ರಧಾನ್ಯ ಸಾಮ್ಯೇನ ವಾ ಗುಣತ್ವೇಕ್ತಃ ಇತಿ |

ಅಂಶೈಃ ಗುಣೇನ ಚ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ಇತಿ ಏಕತ್ರ ವಿರುದ್ಧಂ ಇತ್ ಆಹ || ಸ್ಥಾನೇ ಚ ಇತಿ || ವ್ಯಾಪ್ತಿಸಾಧಕ
ಅನುಮಾನಂ ತು ಘಟಾದೇರಪಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಸಾಧಕಾಭಾಸಮಾನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಮ್ | ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಅಣುತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

|| ಇತಿ ಉತ್ಪಾನ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

‘ಸ ನಿತ್ಯೋ ನಿರವಯವಃ ಪುಣ್ಯಯುಕ್ ಪಾಪಯುಕ್ ಚ ಸ ಇಮಂ ಲೋಕಮಮುಂ
ಚಾವರ್ತತೇ ಸ ವಿಮುಚ್ಯತೇ ಸ ಏಕಧಾ ನ ಸಪ್ತಧಾ ನ ಶತಧಾ’ ಇತಿ
ಗೌಪವನಶ್ರುತಾವೇಕಸ್ಯಾಬಹುತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ |

‘ಸ ಪಞ್ಚಧಾ ಸ ಸಪ್ತಧಾ ಸ ದಶಧಾ ಭವತಿ ಸ ಶತಧಾ ಚ ಸಹಸ್ರಧಾ ಸ ಗಚ್ಛತಿ ಸ
ಮುಚ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಪಾರಾಶರ್ಯಾಣಶ್ರುತೌ ಬಹುರೂಪತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ |

ಅತೋ ವಿರೋಧಂ ಪರಿಹರತಿ-

ಓಂ ವ್ಯತಿರೇಕೋ ಗನ್ಧವತ್ ತಥಾ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 27-245 ||

ಯಥಾ ಪುಷ್ಪಾದ್ಗಂಧಃ ಪೃಥಗ್ಗಚ್ಛತಿ ಏವಮಂಶಿನೋ ಜೀವಾದಂಶಾಃ ಪೃಥಗ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ |

‘ಅಥೈಕ ಏವ ಸನ್ ಗನ್ಧವದ್ವ್ಯ ತಿರಿಚ್ಯತೇ | ಅಥೈಕೇಭವತಿ| ಅಥ ಬಹ್ವೇಭವತಿ |

ತಂ ಯಥಾ ಯಥೇಶ್ವರಃ ಕುರುತೇ ತಥಾ ಭವತಿ ಸೋಽಚಿನ್ಯಃ ಪರಮೋ ಗರಿಯಾನ್’

ಇತಿ ಶಾಣ್ಡೀಲ್ಯಶ್ರುತಿಃ |

‘ಅಚಿನ್ಯಯೇಶಶಕ್ತ್ಯೈವ ಹ್ಯೇಕೋಽವಯವವರ್ಜಿತಃ |

ಆತ್ಮಾನಂ ಬಹುಧಾ ಕೃತ್ವಾ ಕ್ರೀಡತೇ ಯೋಗಸಮ್ಪದಾ’ ಇತಿ ಚ ಪಾದ್ಮೈ || 27 ||

|| ಇತಿ ವ್ಯತಿರೇಕಾಧಿಕರಣಮ್ || 13 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಜೀವವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭೂತಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಹೌ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಸಮನ್ವಯಃ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಃ | ಸ ಚ ಶ್ರುತೀನಾಂ
ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ನ ಯುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಸರ್ವಥಾ ನಿರಾಕಾರ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತೋ ಜೀವ
ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಏಕ ರೂಪಂ ಕಿಂ ವಾ ಅನೇಕರೂಪ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಸಂದೇಹಬೀಜಂ
ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಸ ಇತಿ |

ಜೀವತ್ವಜ್ಞಾಪನಾಯ ಆದಿವಾಕ್ಯೋದ್ಧಾರಃ | ಏಕರೂಪ ಏವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಸ ಏಕಧಾ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಅಸ್ತಿ ಶ್ರುತಿರಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಐಕರೂಪ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವಾತ್ |
ಯುಜ್ಯತೇ ಖಲು ವಿಭೌ ಆತ್ಮನಿ ಯೋಗಪ್ರಭಾವೇನ ಶರೀರಬಹುತಯಾ ಬಾಹುರೂಪ್ಯಮ್ | ತತ್
ಚ ನಿಷಿದ್ಧಮ್ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಅಣೋರಪಿ ಆತ್ಮನೇ ಅಂಶಬಾಹುಲ್ಯಾದ್ ಬಹುರೂಪತ್ವಂ ಇತಿ |
ನಿರವಯತ್ವಾ | ‘ ನಿತ್ಯೋ ನಿರವಯವಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಯೋಗಿನೇ
ಅಘಟಿತಘಟಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವತ್ವೇನ ಉಪಪನ್ನಂ ಬಹುರೂಪತ್ವೇಮ್ | ದೃಶ್ಯತೇ ಹಿ ಸಮಾಧಿ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯವ ತೇಷಾಂ ಸಮುದ್ರಪಾನಾದಿ ಇತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಜೀವಸ್ಯ ಈಶ್ವರೇಣ ಗುಣಸಾಮ್ಯಾ
ಪಾತಾತ್ | ಏತದೇವ ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಯತ್ ಕರ್ತುಮಕರ್ತುಂ ಅನ್ಯಥಾಕರ್ತುಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮ್ |
ಅತಃ ಸಯುಕ್ತಿಕ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಬಹುರೂಪಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ | ನ ಚ ಶ್ರುತೇಃ
ಈಶ್ವರ ವಿಷಯತಾ | ವಿಮುಚ್ಯತ ಇತಿ ಜೀವಲಿಂಗಾತ್ | ತತಶ್ಚ ನ ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತ
ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾನತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಅತ ಇತಿ || ಅತೋ ವಿರೋಧಃ ಸಂದೇಹ
ಬೀಜಮಸ್ತು ತಂ ಪರಿಹರತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಯಥಾ ಇತಿ || ಅಸ್ತಿ ಏವ ಜೀವಸ್ಯ ಬಹುರೂಪತ್ವಮ್ | ಅಣುತ್ವೇ ಅಪಿ
ಅಂಶವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ಬಹುತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ| ನ ಚ ಅಂಶಿನಂ ವಿಹಾಯ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಂಶಸ್ಯ ಗಮನಂ

ಉಪಪನ್ನಮ್ | ಗನ್ಧಾದೌ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ
ವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಭಿನ್ನಾಂಶಶೂನ್ಯತ್ವಾದ್ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ಯೋಗ ಸಮುದಾ ತದ್ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ನ ಚ ಈಶ್ವರೇಣ ಸಮ್ಯಾಪಾತಃ | ಯೋಗಿನಾಮಪಿ ಬಹುರೂಪತ್ವ ಶಕ್ತೇಃ | ಯೋಗಾರಾಧಿತ
ಈಶ್ವರಪ್ರಸಾದಾಯುತ್ತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಈಶ್ವರಸ್ಯಾಪಿ ಏತದ್ ಅಶಕ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯ ಅಚಿನ್ಯ ಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್
| ಕುತ ಏತತ್ ಸರ್ವಂ ಇತಿ ಚೇದ್ ಅಥ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಚಶಬ್ದ ಸೂಚಿತಾಂ ಸ್ಫುತಿಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ || ಅಚಿನ್ಯತಯಾ ಇತಿ || ತದೇವಂ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಬಹುರೂಪತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಯುಕ್ತೋ ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 7 || ಅ 13 ||

‘ತತ್ತ್ವಮಸಿ’ , ‘ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ’ ಇತ್ಯಾದಿಷು ಜೀವಸ್ಯ ಪರೇಣಾಭೇದಃ ಪ್ರತೀಯತೇ
| ‘ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಮ್’ ‘ದ್ವಾ ಸುಪರ್ಣಾ’ ಇತ್ಯಾದಿಷು ಭೇದಃ | ಅತ
ಉಚ್ಯತೇ-

ಓಂ ಪೃಥಗುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 28-246 ||

‘ಬಿನ್ನೋಽಚಿನ್ಯಃ ಪರಮೋ ಜೀವಸಂಘಾತ್ಪೂರ್ಣಃ ಪರೋ ಜೀವಸಂಘೋ ಹ್ಯಪೂರ್ಣಾಃ
| ಯತಸ್ತಸೌ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತೋ ಹ್ಯಯಂ ಚ ಬನ್ಧಾನೋಕ್ತಂ ತತ ಏವಾ-ಭಿವಾಂಭೇತ್’
ಇತಿ ಸೋಪಪತ್ತಿಕೌಶಿಕಶ್ರುತೇರ್ಭಿನ್ನ ಏವ ಜೀವಃ || 28 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ಜೀವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾಭಿನ್ನತ್ವಾದಿ ವಿಷಯ ಶ್ರುತಿ
ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಸಮನ್ವಯೋ
ನಿರೂಪಿತಃ | ನ ಚ ಅದ್ವೈತಶ್ರುತ್ಯಾ ಭೇದಶ್ರುತೇಃ ವಿರೋಧೇ ಅನುಪಪನ್ನಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಂ
ಅಸೌ ನಿರಸನೀಯಃ | ಪ್ರಕೃತ ಜೀವ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಭಿನ್ನ ಉತ ಅಭಿನ್ನ
ಇತಿ ಸಂಶಯಃ ಸಂಶಯಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂನಂ ದರ್ಶಯತಿ || ತತ್ತ್ವ ಮಸಿ ಇತಿ ||

ಪರಮಾತ್ಮಾಭಿನ್ನ ಏವ ಜೀವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ‘ತತ್ತ್ವ ಮಸಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ
ವಿಪರ್ಯಯೇಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅದ್ವೈತಶ್ರುತೇಃ
ಡ್ವಿಧತಾತ್ಪರ್ಯಲಿಂಗಯುಕ್ತಾಯಾಬಲವತ್ವಾತ್ | ‘ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಮ್’ ಇತಿ ಉಪಕ್ರಮಾತ್ |
‘ತತ್ತ್ವ ಮಸಿ’ ಇತಿ ಉಪಸಂಹಾರಾತ್ | ತತ್ತ್ವ ಮಸಿ ತತ್ತ್ವ ಮಸಿ ಇತಿ ನವಕೃತ್ವೋ ಅಭ್ಯಾಸಾತ್ |
ಅದ್ವೈತಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಾನಂತರ ಅಪ್ರಾಪ್ತತ್ವೇನ ಅಪೂರ್ವತ್ವಾತ್ | ತಸ್ಯ ತಾವದೇವ ಚಿರಮ್ ಇತಿ
ಫಲಶ್ರುತವಣಾತ್ | ‘ಯೇನಾಶ್ರುತಂ ಶ್ರುತಂ ಭವತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥವಾದಾತ್ | ಮೃತ್ಪಿಣ್ಣಾದಿ
ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಉಪಪಾದಾನಾತ್ | ಏವಂ ಶ್ರುತೇಃ ಅದ್ವೈತ ಏವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಅವಗಮಾತ್
ತದ್ವಿರುದ್ಧ ಭೇದಶ್ರುತೇಃ ಅತತ್ತ್ವಾವೇತಕತ್ವಮೇವ ಇತಿ ನ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಪರಮಾರ್ಥತಃ

ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ
ಇತಿ ||

ಪೃಥಗೇವ ಜೀವಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ 'ಭಿನ್ನೋಽಚಿನ್ಯಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಅಸಿ ವಿಪರ್ಯಯೇಽಪಿ
ಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ ವಾಚಮ್ ಮ್ | ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಾದಿಕರಣತ್ವ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವೇನ ಭೇದಶ್ರುತೇಃ
ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 28 ||

ಓಂ ತದ್ಗುಣಸಾರತ್ವಾತ್ ತು ತದ್ವ್ಯಪದೇಶಃ ಪ್ರಾಜ್ಞವತ್ ಓಂ || 29-247 ||

ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಬ್ರಹ್ಮಗುಣಾ ಏವಾಸ್ಯ ಯತಃ ಸಾರಃ

ಸ್ವರೂಪಮತೋಽಭೇದವ್ಯಪದೇಶಃ | ಯಥಾ ಸರ್ವಗುಣಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಾತ್ಮಕತ್ವಂ
ಬ್ರಹ್ಮಣ ಉಚ್ಯತೇ'ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ ಚ -

'ಭಿನ್ನಾ ಜೀವಾಃ ಪರೋ ಭಿನ್ನಸ್ತಥಾಪಿ ಜ್ಞಾನರೂಪತಃ |

ಪ್ರೋಚ್ಯಂತೇ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪೇಣ ವೇದವಾದೇಷು ಸರ್ವಶಃ' ಇತಿ || 29 ||

ನನು ಏವಂ ಸತಿ ಅದ್ವೈತಶ್ರುತೇಃ ನಿರ್ವಿಷಯತಯಾ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದ್ ಇತಿ || ತತ್ ಶಬ್ದೇನ ಸ್ವಾತ್ಮನಾ ಇತಿ
ಪ್ರಕೃತಸ್ಯ ಪರಾಮರ್ಶಃ | ನ ಅಭೇದಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಪರಮಾತ್ಮಗುಣಸದೃಶ
ಆನಂದಾ ದಿ ಗುಣಸ್ವರೂಪತ್ವೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಗೌಣವೃತ್ತಾ ಅಭೇದ ವ್ಯಪದೇಶ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಯಥಾ
ಖಲು ಸಕಲ ಜಗತ್ ಗುಣಸದೃಶಗಾಣಾತ್ಮಕತ್ವೇನ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಜಗದಿತಿ ವ್ಯಪದೇಶಃ | 'ಸರ್ವಂ
ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತ್ಯಾದೌ ತಥೈವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ಯೈವ ಸ್ಮೃತಿಸಮ್ಮತಿಂ ಆಹ || ಭವಿಷ್ಯದ್ ಇತಿ
||

ಗೌಣೀವೃತ್ತಿಃ ಅಮುಖ್ಯಾ ಇತಿ ಚೇತ್ ಸತ್ಯಮ್ | ಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಅಸಮ್ಭವಾದ್ ಆಶ್ರೀಯತೇ | ನ ಹಿ
ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದಿಗುಣವತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಅಲ್ಪಾನಾದಿಮತೋ ಜೀವಸ್ಯ ಅಭೇದೋ ಯುಕ್ತಃ | ನ
ಸಾರ್ವಜ್ಞಾದಿಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಯಃ ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ |
ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧ ಸಾರ್ವಜ್ಞ ದೇರಪಿ ಮಿಥ್ಯತ್ವೇ ಬೌದ್ಧರಾದ್ಧಾನ್ತಾಪತ್ತಿ | ಕಶ್ಚೈವಂ ವಾದಿನೋ ಅದ್ವೈತಶ್ರುತಿ
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥೇ ವಿಶ್ವಾಸಹೇತುಃ ಅನ್ಯತ್ರ ಅಭಿನಿವೇಶಾತ್ | ಉಪಜೀವ್ಯಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧಂ ಚ
ಅದ್ವೈತಬೋಧನಮ್ | ಜೀವಪರಮಾತ್ರಮ ವಿಷಯ ಪ್ರಮಾಣೈಃ ಭೇದಸ್ಯೈವ ಗ್ರಹಣಾತ್ |
ಪರೇಣಾಪಿ ಹಿ ಪ್ರಮಾಣವಿರೋಧಭೀರುಣಾ ಲಾಕ್ಷಣಿಕೋಽರ್ಥೋ ಅಜ್ಞೇಕೃತೋಽದ್ವೈತಶ್ರುತೇ |
ತಥಾ ಚ ಸುತರಾಂ ಯುಕ್ತಂ ಗೌಣಾರ್ಥ ಗ್ರಹಣಮ್ | ಲಕ್ಷಣಾವೃತ್ತೌ ಹಿ ತತ್ತ್ವಮ್ ಪದ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ
ಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಅಸಿಪದಮಾತ್ರೇ ಸಮಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯರೂಪ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥತಾ ಅಶೇಷಪ್ರಮಾಣ
ವಿರುದ್ಧಾಜ್ಞೇಕರ್ತವ್ಯಾ | ವರಂ ಹಿ ತತಃ ತತ್ತ್ವಂ ಪದಮುಖ್ಯಾರ್ಥಂ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಅಸಿಪದ ಮಾತ್ರಸ್ಯ

ಗೌಣಾರ್ಥವರ್ಣನಮ್ | ನ ಅತ್ರ ಪ್ರಮಾಣ ವಿರುದ್ಧೇನ ಶ್ರುತೇಃ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತಾ
ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತೇ | ಯೇನ ಗೌಣಾರ್ಥೋ ಅಜ್ಞೇಕಾರ್ಯಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಕಿಂ ತು ಶ್ರುತೇರೇವ ತಥಾ
ಅಭಿಪ್ರತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಕಶ್ಚಿ | ನ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ | ಕಥಂ ಅಯಂ ಶ್ರುತೇಃ ಅಭಿಪ್ರಾಯೋ ಲೋಕೋತ್ತರ
ಪ್ರಜ್ಞೇನ ವಿಜ್ಞಾತ ಇತಿ | ತಾತ್ಪರ್ಯಲಿಪ್ತೈಃ ಇತಿ ವದನ್ ದೇವಾನಾಂ ಪಿರಯೋ ಅಸೌ
ಉಪೇಕ್ಷಿತವ್ಯಃ | ನ ಹಿ ಲಿಪ್ತಾನಿ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಅವಬೋಧಕಾನಿ ಲಾಕ್ಷಣಿಕಾರ್ಥ ಗ್ರಹಣೇ ಕಾರಣಾನಿ
ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಲಿಪ್ತಬಲಾದ್ ಅದ್ವೈತ ಏವ ತಾತ್ಪರ್ಯೇ ಸಿದ್ಧೇ ಪ್ರಮಾಣ ವಿರೋಧಾದ್
ಗೌಣಾರ್ಥಂ ಅನಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಲಕ್ಷಣಾ | ಶ್ರಿಯತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಉಪಕ್ರಮಾದೀನಾಂ
ಅನ್ಯಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಯಥಾ ಚ ಏತತ್ ತಥಾ ಉಕ್ತಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಇತಿ | ಅಥಾಪಿ ಇದಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ರೂಢಿಯೋಗೌ ವಿನಾ ಕಶ್ಚಿತ್ | ನೈವಾರ್ಥೋ ವೇದಗೋ ಭವೇತ್ ಇತಿ ವದನ್ ಭಾಷ್ಯಕಾರಃ ಕಥಂ
ಏವಂ ಶ್ರುತಿಂ ವ್ಯಾಖಯಾತಿ | ನ ಚ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಮನ್ವಯವಿಷಯಕಂ ತದ್ ವಾಕ್ಯಮ್ |
ಅರ್ಥಾಂತರ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಏವ ಉದಾಹೃತತ್ವಾತ್ | ಕಶ್ಚಿದ್ ಇತಿ ವಿಶೇಷಣಾತ್ ಚ ಇತಿ |

ಮೈವಮ್ | ತತ್ರ ರೂಢಿಯೋಗೌ ವಿಹಾಯ ಕೇವಲ ವೃತ್ತಾಂತರಸ್ಯ ನಿಷಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ರೂಢಿಯೋಗ
ಪೂರ್ವಕ ಗೌಣ್ಯಾದಿ ವೃತ್ತೇಃ ಅನಿವಾರಣಾತ್ | ಸಾ ಚ ಪರಕೀಯ ನ್ಯಾಯೇನೈವ | ಅಸ್ಮಿ ಹಿ
ತತ್ತ್ವಮಸಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಅತತ್ತ್ವಮಸಿ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪೋ ರೂಢಾರ್ಥಃ | ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಭೇದ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಃ ತತ್ರ ವೇದಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್

|| 29 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಥಮಪದೇಶಾಧಿಕರಣಮ್ || 14 ||

ಜೀವಾನ್ಯಾಪ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರುಕ್ತಾ | ಅತಸ್ತಸ್ಯ

‘ಸೋಽನಾದಿನಾ ಪುಣ್ಯೇನ ಪಾಪೇನ ಚಾನುಬಧಃ|

ಪರೇಣ ನಿರ್ಮುಕ್ತ ಆನನ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ |

ಇತ್ಯಾನಾದಿಕರ್ಮಸಮ್ಪನ್ನ ಆನನ್ಯಾವಾಪ್ತಿಶ್ಚ ನ ಯುಜ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ಯಾವದಾತ್ಮಾಭಾವಿತ್ವಾಚ್ಚ ನ ದೋಷಸ್ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 30-248 ||

ಯಾವತ್ಪರಮಾತ್ಮಾ ತಿಷ್ಠತ್ಯನಾದ್ಯನಂತತ್ವೇನೈವಂ ಜೀವೋಽಪಿ |

‘ನಿತ್ಯಃ ಪರೋ ನಿತ್ಯೋ ಜೀವೋಽನಿತ್ಯಸ್ತಸ್ಯ ಧಾತವಃ |

ಅತ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ಚ ಪ್ರಿಯತೇ ಚ ವಿಮುಚ್ಯತೇ ಚ’ ಇತಿ ಚ ಆಗ್ನಿವೇಶ್ಯಶ್ರುತಿಃ |

‘ಆತ್ಮಾ ನಿತ್ಯಃ ಸಖದುಃಖೇ ತ್ವನಿತ್ಯೇ,

ಜೀವೋ ನಿತ್ಯೋ ಧಾತುರಸ್ಯ ತ್ವನಿತ್ಯಃ’ ಇತಿ ಚ ಭಾರತೇ || 30 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧ ಧ್ವಂ ಜೀವನಿತ್ಯತ್ವವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಹೌ ಉಕ್ತಃ | ಶ್ರುತೇಃ ಜೀವನಿತ್ಯತ್ವ ವಿಷಯಾಯಾಃ
ಶ್ರುತ್ಯಂತರ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ತದನುಪಪತ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಂ ಏತತ್ |
ಪ್ರಕೃತೋ ಜೀವ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ನಿತ್ಯೋ ಅನಿತ್ಯೋ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | 'ಬ್ರಹ್ಮಾತ್
ಲಯಮಭ್ಯುಪ್ಯೇತಿ ಆನನ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ತತ್ರ ಸಫಲಂ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಜೀವನ್ಯಾಪಿ ಇತಿ ||

ಅನಿತ್ಯ ಏವ ಜೀವಃ | ಅನಿತ್ಯತ್ವಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ 'ಸೋಽನಾದಿನಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ
ಜೀವನಿತ್ಯತ್ವೇ ಅಪ್ಯಸ್ತಿ | ಅತ್ರ ಜೀವಸ್ಯ ಅನಾದಿಕರ್ಮಸಮ್ಪನ್ನಾನನ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೋಃ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ |
ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಶ್ರುತೇಃ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ಉಕ್ತಾ ಖಲು ಜೀವಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಜ್ಞೋತ ಏವ
ಇತಿ | ಉತ್ಪತ್ತಿಂ ಅತಶ್ಚ ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ನಿಯತಮೇವ | ಘಟಾದೌ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ತತ್ರ
ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಉಪಾಧೇರೇವ ಉಕ್ತಾ ನ ತು ಜೀವಸ್ಯ ಅತಃ ಕಥಂ ತಸ್ಯ ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ಅಪಿ ಇತಿ |
ಉಪಾದೇಃ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ವೇ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ನಿಯಮಾತ್ | ನ ಹಿ ದೃಷ್ಟಂ ಉಪಾಧೇಃ
ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ವೇ ಅಪಿ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಸ್ಯ ಅನಾದಿತ್ವಮ್ | ಅತೋ ಅಸ್ಯೇವ ಜೀವಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ವಿನಾಶಶ್ಚ
| ಅತಃ ಸಯುಕ್ತಿಕ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ತಸ್ಯ ಅನಾದಿಕರ್ಮ ಸಮ್ಪನ್ನಾದಿ ಅಯುಕ್ತೇಃ
ತದಭಿಧಾಯಕಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಮಾಣತ್ವಾದಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ನಿತ್ಯ ಏವ ಜೀವಃ | ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಸ್ಯ ಬಿಮ್ಬೋಪಾಧಿ ತತ್ ಸನ್ನಿಧಿನಾಶಂ ವಿನಾ ಸಾಶ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ |
ಬಿಮ್ಬಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅನಾದ್ಯನಂತತ್ವಾತ್ | ಉಪಾಧೇಶ್ಚ ಯಾವತ್ ಪರಮಾತ್ಮಭಾವಿತ್ವಾತ್ |
ಸರ್ವಗತ ಬಿಮ್ಬಸ್ಯ ಉಪಾಧಿ ಸನ್ನಿಧೇಶ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಜೀವಸ್ಯ ಅನಾದ್ಯನಂತತ್ವತ್ ನ
ಅನಾದಿ ಕರ್ಮಸಮ್ಪನ್ನಾದಿ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಅಪ್ರಾಮಾಣತಾ ಚ ಶ್ರುತೇಃ ಭವತಿ | ನ ಚ
ಅನಿತ್ಯತ್ವಾಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ನ ಹಿ ಯೇನ ಉಪಾಧಿನಾ ಜೀವಃ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಃ ತಸ್ಯೈವ
ಉತ್ಪತ್ತಿವಿನಾಶೌ ಬ್ರೂಮೇಽಪಿ ತು ಧಾತ್ವಾದಿಪದೋದಿತ ಬಾಹ್ಯಪಾಧೇರೇವ | ಕುತ ಏತದ್
ಅಖಿಲಂ ಇತಿ ಚೇತ್ 'ನಿತ್ಯಃ ಪರಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಸ್ಮೃತಿವಚನದ್ವಯಾತ್ ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಉಕ್ತಂ ಚ
ಏತದ್ ಅನ್ಯತ್ರ | 'ಜೀವೋಪಾಧಿಃ ದ್ವಿಧಾ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ್ವರೂಪಂ ಬಾಹ್ಯ ಏವ ಚ || ಬಾಹ್ಯೋಪಾಧಿಃ
ಲಯಂ ಯಾತಿ ಮುಕ್ತೌ ಅನ್ಯಸ್ಯ ತು ಸ್ಥಿತಿಃ | ಸರ್ವೋಪಾಧಿನವಿನಾಶೇ ತು ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಃ ಕಥಂ
ಭವೇತ್ | ಕಥಂ ಚ ಆತ್ಮವಿನಾಶಾಯ ಪ್ರಯತ್ನಃ ಸೇತ್ಸ್ಯ ತಿ ಕ್ವಚಿತ್' ಇತಿ | ತಥಾ ಉಪಾಧೇಶ್ಚೈವ
ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ನೈವ ಜೀವೋ ವಿನಶ್ಯತಿ | ಸ್ವರೂಪತ್ವಾದುಪಾಧೇಶ್ಚ ನ ಭಿನ್ನೋಪಾಧಿಕಲ್ಪನಮ್ ಇತಿ
| ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಹೌ ವೇದಾನಾಂ ಸಮನ್ವಯ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 30 || ಅ 15 ||

|| ಇತಿ ಯಾವದಧಿಕರಣಮ್ || 15 ||

‘ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾ ಸಹ ದೇವೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈಃ’ |‘ಸ ಆನನ್ದಃ ಸ ಬಲಃ ಸ ಓಜಃ ಸ
ಪರೇಣಾಮುಂ ಲೋಕಂ ನೀಯತೇ ಸ ವಿಮುಚ್ಯತ ಇತಿ ಜೀವಸ್ಯ
ಜ್ಞಾನಾನನ್ದಾರೂಪತ್ವಮುಚ್ಯತೇ | ಸ ದುಃಖಾದ್ವಿಮುಕ್ತ ಆನಂದೇ ಭವತಿ |
ಸೋಽಜ್ಞಾನಾದ್ವಿಮುಕ್ತೋ ಜ್ಞಾನೀ ಭವತಿ |ಸೋಽಬಲಾದ್ವಿಮುಕ್ತೋ ಬಲೀ ಭವತಿ| ಸ
ನಿತ್ಯೋ ನಿರಾತಪ್ಸೋಽತಿಷ್ಠತೇ’ ಇತಿ ಪೈಙ್ಗೇಶ್ರುತಾವನಾನನ್ದಾರೂಪತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ
| ಅತ ಆಹ -

ಓಂ ಪುಂಸ್ತ್ವಾದಿವತ್ತ್ವಸ್ಯಸತೋಽಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೋಗಾತ್ ಓಂ || 31-249 ||

ಯಥಾ ಬಾಲಸ್ಯ ಸದೇವ ಪುಂಸ್ತ್ವಂ ಯೌವನೇಽಭಿವ್ಯಜ್ಯತ ಏವಂ
ಸತಾಮೇವಾನನ್ದಾದೀನಾಂ ವ್ಯಕ್ತಪೇಕ್ಷಯಾ ತದುಕ್ತಿಃ |
‘ಬಲಮಾನಂದ ಓಜಶ್ಚ ಸಹೋ ಜ್ಞಾನಮನಾಕುಲಮ್’ |
ಸ್ವರೂಪಾಣ್ಯೇವ ಜೀವಸ್ಯ ವ್ಯಜ್ಯಂತೇ ಪರಮಾದ್ವಿಭೋಃ’ ಇತಿ ಚ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಃ || 31 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಜೀವಸ್ವರೂಪವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಪರಮೇಶ್ವರೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಉಕ್ತಃ | ಜೀವಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವ
ಅಭಿಧಾಯಕ ಶ್ರುತೇಃ ಶ್ರುತ್ಯಂತರ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ತದನುಪಪತ್ತೇಃ ಅವಶ್ಯಂ
ನಿರಸನೀಯ ಏವ | ಪ್ರಕೃತೋ ಜೀವ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ |
ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾನಂ ದರ್ಶಯತಿ || ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾ ಇತಿ ||

ಅನಾನನ್ದಾರೂಪತ್ವಂ ಆನನ್ದಾರೂಪತ್ವಾಭಾವಃ | ನ ಜೀವೋ ಜ್ಞಾನಾದಿರೂಪ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ
ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಯುಕ್ತಮಸ್ತಿ ವಿಪರೀತ್ ಆಪಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಅಸೌ ಈಶ್ವರವಿಷಯಾ
‘ಪ್ರಾಣಾ ಭೂತಾನಿ ಸಮೃತಿಷ್ಠಂತಿ ಯತ್ರ ಸ ಪರೇಣಾಮುಂಲೋಕಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾದಿತ |
ಅನಾನನ್ದಾದಿ ರೂಪತ್ವಶ್ರುತೇಃ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವತಾ | ನ ಹಿ ಆನನ್ದಾರೂಪತ್ವಂ ಆತ್ಮನೇ
ಅನುಭೂಯತೇ | ನ ಚ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾತ್ ವಿದ್ಯಮಾನಾಪಿ ಆನನ್ದಾರೂಪತಾ ನ ಅನುಭೂಯತ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಜೀವಸ್ಯ ಅಂಹ ಇತಿ ನಿತ್ಯಾಭಿಜ ವ್ಯಕ್ತತ್ವನ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಭೂತಾನಾಂ
ವ್ಯವಧಾನಸ್ಯ ಏವ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಆನನ್ದಾದಿ ರೂಪತ್ವೇ ಚ ಜೀವಸ್ಯ ನ ಕೇನಚಿತ್ ಮೋಕ್ಷಾಯ
ಪ್ರಯತಿತವ್ಯಮ್ | ಅತ್ರ ಆವರಣಾದ್ ಅನನುಭವೋ ಮೋಕ್ಷೇ ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತೇಃ ಅನುಭವ ಇತಿ
ವದನ್ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ | ಕಿಂ ಆವರಣಂ ಆನನ್ದಾದೀನಾಂ ಅಜ್ಞಾನಂ ಶರೀರಾದಿ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ತಸ್ಯೈವ
ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ವೈಪರೀತ್ಯಾತ್ | ಅತ ಏವ ಮೋಕ್ಷೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ ಇತಿ

ಅಯುಕ್ತಮ್ | ತದೇವಂ ಸಯುಕ್ತಿಕಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಾದ್ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಅನ್ಯಾ ಶ್ರುತಿಃ ಅತೋ
ನ ಈಶ್ವರೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಅತ ಇತಿ ||

ಅಸ್ಯ ಇತಿ ತದ್ಗುಣಸಾರತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತಂ ಪರಾಮೃಶ್ಯತೇ | ಭವತಿ ಏವ ಆನಂದಾದಿರೂಪೋ ಜೀವಃ |
ನ ಚ ಉಕ್ತ ಶ್ರುತಿಯುಕ್ತವಿರೋಧಃ | ಯಥಾ ಪುರುಷಯೋಷಿದಾದೀನಾಂ ಅಪತ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಶಕ್ತಿ
ಸ್ವರೂಪತ್ವೇಽಪಿ ಕಾಲತಃ ತದಭಿವ್ಯಕ್ತೇಃ ನ ಅಯಂ ಪೂರ್ವಂ ಪುಮಾನ್ ಇದಾನೀಂ ತು ಪುಮಾನ್
ಇತ್ಯಾದಿ ಯುಜ್ಯತೇ | ಏವಂ ಜೀವಸ್ವರೂಪತ್ವೇನ ಮುಕ್ತೇಃ ಪೂರ್ವಮಸಿ ಸತೋ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದೇಃ
ಈಶ್ವರಪ್ರಸಾದೇನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಆನಂದೀ ಭವತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಪದೇಶ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ಪ್ರಾಗನಭಿವ್ಯಕ್ತತ್ವೇನ ಅನುಭವ ಅಭಾವ ಸಮ್ಭವತಾ | ತದ್ ಅಭಿವ್ಯಕ್ಯರ್ಥಂ ಚ ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ
ಪ್ರಯತ್ನೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಆವರಣಾನುಪಪತ್ತಿಃ | ಜ್ಞಾನಾಭಾವಾತಿರಿಕ್ತ ತನ್ನಿಮಿತ್ತ
ಅವಿದ್ಯಾ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನನು ಪ್ರಾಗಸತಾಂ ಉತ್ಪತ್ತಿವಾದಿನೀ ಶ್ರುತಿಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಕಿಂ
ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಕಲ್ಪನಯಾ ಇತ್ಯತ ಆಜ || ಬಲಂ ಇತಿ || ಏತತ್ ಚ ಸಜ್ಜೀವವಿಷಯಮ್ | ಕೇಷಾಞ್ಚಿದ್
ದುಃಖಾದಿರೂಪತ್ವಂ ಮಿಶ್ರತ್ವಂ ಚ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ || 31 ||

ಓಂ ನಿತ್ಯೋಪಲಬ್ಧ ನುಪಲಭಿಪ್ರಸಜ್ಞೋಽನ್ಯತರನಿಯಮೋ
ವಾಽನ್ಯಥಾ ಓಂ || 32-250 ||

ವ್ಯಕ್ತನಜ್ಞೇಕಾರೇ ದೇವಾನಾಂ ಚ ನಿತ್ಯೋಪಲಭಿರಾನಂದಾದೀನಾಮಸುರಾಣಾಂ
ನಿತ್ಯಾನುಪಲಭಿರ್ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಚ ನಿತ್ಯೋಪಲಬ್ಧ ನುಪಲಭೀ ಚ ಪ್ರಸಜ್ಞೇತೇ
| 'ನಿತ್ಯಾನಂದೋ ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನೋ ನಿತ್ಯಬಲಃ ಪರಮಾತ್ಮಾನೈವಮಸುರಾ ಏವಮನೇವಂ ಚ
ಮನುಷ್ಯಾಃ' ಇತಿ ಹ್ಯಾಗ್ನಿವೇಶ್ಯಶ್ರುತಿಃ | ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ ಚ-

'ನಿತ್ಯಾನಂದಜ್ಞಾನಬಲಾ ದೇವಾ ನೈವಂ ತು ದಾನವಾಃ |
ದುಃಖೋಪಲಭಿಮಾತ್ರಾಸ್ತೇ ಮಾನುಷಸ್ತುಭಯಾತ್ಮಕಾಃ ||
ತೇಷಾಂ ಯದನ್ಯಥಾ ದೃಶ್ಯಂ ತದುಪಾಧಿಕೃತಂ ಮತಮ್ |
ವಿಜ್ಞಾನೇನಾತ್ಮಯೋಗೇನ ನಿಜರೂಪೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ ||
ಸಮ್ಯಜ್ಞಾನಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ವಿಮಿಶ್ರಿತಮ್ |
ವಿಪರೀತಂ ಚ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ' ಇತಿ || 32 ||

ಯದುಕ್ತಂ ಜೀವಸ್ವರೂಭಾತಾನಾಂ ಆನಂದಾದೀನಾಂ ಪ್ರಾಗನಭಿವ್ಯಕ್ತಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ
ಇತಿ ತದ್ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಜೀವಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ನಿತ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತತ್ವೇನ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಭೂತಾನಾಂ

ಈಶ್ವರ ಪ್ರಸಾದೇನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಅಯೋಗಾದಿತಿ ಚೇತ್ ತತ್ರ ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಜೀವಸ್ಯ
ಆನಂದಾರೂಪತ್ವಂ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ತದಾವರಣಾಭಾವಾತ್ ತತ್ ನಿವೃತ್ತಿಃ ನ ಅಭಯುಪಗಮ್ಯತೇ
ಕಿಂ ವಾ ಆನಂದಾದಿ ರೂಪತ್ವಮೇವ ಅನಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಇದಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಪ್ರಥಮಪಕ್ಷದೂಷಣಾಯ
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಜೀವಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಆನಂದಾರೂಪತ್ವಂ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಅವರಣಾಭಾವಾದ್ ವ್ಯಕ್ತಿಃ ಆವರಣ
ನಿವೃತ್ತಿಃ ಮೋಕ್ಷೇ ನ ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತೇ ತರ್ಹಿ ದೇವಾದೀನಾಂ ಮೋಕ್ಷಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ನಿತ್ಯಂ
ಆನಂದಾದಿ ಅನುಭವಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅಸುರಾದೀನಾಂ ನ ಕದಾಪಿ ಆನಂದಾದಿ ಅನುಭವಃ ಸ್ಯಾತ್
ದುಃಖಾದಿ ಅನುಭವ ಏವ ಭವೇತ್ | ಮಧ್ಯಮಮಾನುಷಾಣಾಂ ಚ ನಿತ್ಯಂ ಆನಂದಾದೀನಾಂ
ಉಪಲಬ್ಧಿಃ | ಕೇವಲಂ ತದುಪಲಬ್ಧಿ ಆಭಾವೋ ದುಃಖಾದ್ಯುಪಲಬ್ಧಿಶ್ಚ ಸಮ ಏವ ಸ್ಯಾತ್ |
ಆವರಣಾಭವೇ ಅನುಭವಾಭಾವ ಅಯೋಗಾದಿತಿ | ಅತೋ ಅಸ್ಯೇವ ಅವಿದ್ಯಾವರಣಂ ಭಗವತ್
ಪ್ರಸಾದೇನ ತನ್ನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ದ್ವಿತೀಯಂ ಪ್ರಮಾಣ ವಿರೋಧೇನ ಪರಾಚಷ್ಟೇ || ನಿತ್ಯ
ಇತಿ || ಏಂ ಸುರಾ ಇತಿ ಹೃದಯಮ್ |

ಯದ್ಯಪಿ ಅತ್ರ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಶ್ರುತಿಃ ಅತಿದೇಷ್ಟುಂ ಯುಕ್ತಾ ತಥಾಪಿ ತತ್ರ ಅಶೇಷಾರ್ಥಾನುಕ್ತೇಃ
ಶ್ರುತ್ಯಂತರ ಉದಾಹರಣಮ್ | ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚಾರ || ಭವಿಷ್ಯದ್ ಇತಿ ||
ದುಃಖೋಪಲಬ್ಧಿಮಾತ್ರಾಃ ತದ್ಯೋಗ್ಯಾಃ | ಉಪಾಧಿಃ ಬಾಹ್ಯಃ ತದೇವಂ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ
ಜೀವಸ್ಯ ಆನಂದಾರೂಪತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 32 || ಅ 16
||

|| ಇತಿ ಪುಂಸ್ತ್ವಾ ಧಿಕರಣಮ್ || 16 ||

ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವಮುಕ್ತಮ್ | 'ಯತ್ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ತದಭಿನಂಪದ್ಯತೇ' ಇತಿ
ಜೀವಸ್ಯಾಪ್ಯುಪಲಭ್ಯತೇ | ಅತ ಆಹ-

ಓಂ ಕರ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ತ್ವಾ ತ್ ಓಂ || 33-251 ||

ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಾವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾಪ್ರಯೋಜಕತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತೇರ್ಜೀವೋಽಪಿ ಕರ್ತಾ ||
33 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವ ವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೃತಿಃ | ಈಶ್ವರೇ ಸ್ತುತಿಸಮನ್ವಯ ಉಕ್ತಃ 'ಸ ಚ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವವಿಷಯ
ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅನುಪಪನ್ನಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ತನ್ನಿರಾಸಃ ಕರ್ಯ ಏವ |

ಪ್ರಕೃತೋ ಜೀವ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಕರ್ತಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮಂ
ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂನಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ಇತ್ಯನೇನ ನಾನ್ಯಃ ಕರ್ತಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಂ ಸೂಚಯತಿ | ಜೀವೋ
ನ ಕರ್ತಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತತ್ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಭಾವಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ | ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವೇಽಪಿ ಅಸ್ತಿ
ಶ್ರುತಿಃ ನ ಚ ಅಸೌ ಈಶ್ವರವಿಷಯಾ | ತದಭಿಸಮ್ಪದ್ಯತೇ ಇತಿ ಫಲಸಮ್ಪತ್ತಿಶ್ಚವಣಾದ್ ಇತಿ ಚೇತ್
ನ | ಅಕರ್ತೃಕತ್ವಶ್ರುತೇಃ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ಸಮರ್ಥಿತಂ ಹಿ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ
ಅನನ್ಯಯೋಗೇನ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಇತ್ರ ವ್ಯಪದೇಶಾದ್ ಇತ್ಯಾದೌ | ಅತ ಏವ ದ್ವಯೋಃ ಕರ್ತೃತವಂ
ಇತ್ಯಪಿ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಕಲ್ಪನಾಲಾಘವಂ ಚ ಸ್ಯಾತ್ |
ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ತದಜ್ಞೇಕಾರೇ ತು ಗೌರವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಖಲು ಲಾಘವಾಯ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧಂ
ಈಶ್ವರಸಯ್ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಹಾತುಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಅತಃ ಸಯುಕ್ತಿಕ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ
ಕರ್ತೃತ್ವಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾದ್ ಅಯುಕ್ತೋ ನಾರಾಯಣೇ ಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅಸ್ತಿ ಏವ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತೃತವಮ್ | ತದಭಾವೇ ವಿಧಿನಿಷೇಧಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ ನ
ಹಿ ಕರ್ತಾರಮನ್ತರೇಣ ಅರಣ್ಯರೋದನಾಯಮಾನಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಸಾರ್ಥಕ್ಯಂ ಭವತಿ | ನ ಚ ಜಡಂ
ಪ್ರತಿ ತೌ ಭವತೋ ನಾಪಿ ಈಶ್ವರಂ ಪ್ರತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪಲೇಪಪ್ರಸಜ್ಞೇನ ಅನೀಶ್ವರತ್ವ
ಆಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಾಜ್ಞೇಕಾರೇ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾರ್ಥವತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧೇಃ ಸೋಽಪಿ
ಕರ್ತಾಜ್ಞೇಕಾರ್ಯ ಇತಿ ಭಾವಃ || 33 ||

ಓಂ ವಿಹಾರೋಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 34-252 ||

‘ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ವಾ ಯಾನೈರ್ವಾ ಜ್ಞಾತಿಭಿರ್ವಾಽಜ್ಞಾತಿಭಿರ್ವಾ’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಮೋಕ್ಷೇಽಪಿ || 34 ||

ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಭಾವೇಽಪಿ ಪರಗತಕರ್ತೃತ್ವೇ ವಿವೇಕಾಗ್ರಹೋ ಅಸ್ಯೇವ ಅತಃ
ತಾದೃಶ್ಯಂ ಕರ್ತಾರಂ ಪ್ರತಿಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರವರ್ತತಾಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಹಾರ ಇತಿ || ನ ಜೀವಸ್ಯ ಕಾಲ್ಪನಿಕಂ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಕಿಂ ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಮೇವ |
ವಿಗಲಿತ ಅಖಿಲ ಕಲ್ಪನೇಽಪಿ ಕೈವಲ್ಯೇ ವಿಹಾರಾದಿ ಕರ್ತೃತ್ವೋಪದೇಶಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 34 ||

ಓಂ ಉಪಾದಾನಾತ್ ಓಂ || 35-253 ||

ಸಾಧನಾದ್ಯುಪಾದಾನಪ್ರತೀತೇಶ್ಚ || 35 ||

ಅಸ್ತು ಮೋಕ್ಷೇ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಂ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ || ಸಂಸಾರೇ ತು
ಕಾಲ್ಪನಿಕಮೇವ ಕಿಂ ಸ್ಯಾತ್ ತಾವತಾಪಿ ಚ ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರ್ಥಕ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಜಚಷ್ಟೇ || ಉಪಾದಾನಾದಿತಿ || ನ ಜೀವಸ್ಯ ಸಂಸಾರೇಽಪಿ ಕರ್ತೃತ್ವಂ
ಕಾಲ್ಪನಿಕಮ್ | ಮೋಕ್ಷಾದ್ಯರ್ಥಂ ಸಾಧನಾದಿ ಉಪಾದಾತ ಪ್ರತೀತೇಃ ತತಶ್ಚ ಫಲದರ್ಶನಾತ್ |
ನ ಹಿ ಪರಾನುಷ್ಠಿತ ಸಾಧೇನೇಷು ಆತ್ಮೀಯತಾ ಕಲ್ಪನಮಾತ್ರೇಣ ಫಲಾಭಿಸಮ್ಯುಕ್ತೋ ಭವತಿ
ಅತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 35 ||

ಓಂ ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ನ ಚೇನ್ನಿದೇಶವಿಪರ್ಯಯಃ ಓಂ || 36-

254 ||

‘ಆತ್ಮಾನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸೀತ’ ಇತಿ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ |
ಅನ್ಯಥಾಽಽತ್ಮೈವ ಲೋಕಮಿತಿ ನಿದೇಶಃ ಸ್ಯಾತ್ || 36 ||

ಏವಂ ಉಪಪತ್ತ್ಯಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಚ ಸಾಧಿತ ಜೀವಕರ್ತೃತ್ವಂ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಅಪಿ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಜಚಷ್ಟೇ || ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

‘ಆತ್ಮಾನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸೀತ’ ಇತ್ಯಾದೌ ಉಪಾಸನಾದಿ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕರ್ತೃತ್ವೇನ
ಆತ್ಮನೇ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ತಸ್ಯ ಅಪಿ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಅಸ್ತಿ ಏವ | ಅತ್ರ ಜೀವ ಉಪಾಸೀತ ಇತಿ ಉಕ್ತಿ
ಅಭಾವಾತ್ ಕಥಂ ಅಯಂ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವ ವ್ಯಪದೇಶ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ನ ಹಿ ತಾವತ್
ಕ್ರಿಯಾ ಕರ್ತೃಶೂನ್ಯಾ ಯುಕ್ತಾ | ನ ತಾವತ್ ಜಡಂ ಕರ್ತೃ | ಜೀವಸ್ಯ ಅತ್ರ ಕರ್ತೃತವೇನ
ಶ್ರುತ್ಯಭಿಮತತ್ವೇ ಪರಮಾತ್ಮಾಭಿಪ್ರೇತಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಶ್ರುತಿವೈಯರ್ಥ್ಯ ಆಪಾತಾತ್ |
ತಥಾ ಚ ತಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವೇನ ವ್ಯಪದೇಶಃ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತು ಕರ್ಮತ್ವೇನ | ಅತೋ ಜೀವಸ್ಯೈವ ಅತ್ರ
ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ತಥಾ ಚ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ ನ ಗೌರವ ಇತಿ ಭಾವಃ || 36 ||

ತರ್ಹಿ ಕಥಮೀಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವಮಿತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ -

ಓಂ ಉಪಲಭ್ಯವದನಿಯಮಃ ಓಂ || 37-255 ||

ಯಥಾ ಜ್ಞಾನ ಇದಂ ಜ್ಞಾನ್ಯಾಮೀತ್ಯನಿಯಮಃ ಪ್ರತೀಯತೇ ಏವಂ ಕರ್ಮಣ್ಯಪಿ
ಜೀವಸ್ಯ |

‘ಯ ಆತ್ಮಾನಮನ್ತರೋ ಯಮಯತಿ’ ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ || 37 ||

ನನು ಏವಂ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತೃತವೇ ಕಥಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಪೂರ್ ಸಮರ್ಥಿತಂ ಕಥಂ
ಚ ಶ್ರುತಿಃ ಉಪಪದ್ಯೇತ || ಆತ ತದ್ವಿರೋಧೋ ಅಸ್ತಿ ಏವ ಇತ್ಯಾಶಯೇನ ಆಶಂಕ್ಯ ತತ್
ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಜಚಷ್ಟೇ || ತರ್ಹಿ ಇತಿ ||

ಇದಂ ವಸ್ತು ಅಹಂ ಜ್ಞಾನ್ಯಾಮಿ ಇತ್ಯೇವಂ ನಿರೋಪಿತೇ ಅಪಿ ಯಥಾ ಜೀವಸ್ಯ ನ ಜ್ಞಾನೇ
ನಿಯಮೋ ಅಸ್ತಿ | ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರೇಣ ನ ಜ್ಞಾನಲಾಭಃ | ತಥಾ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಇತಿ ನಿರೋಪಿತೇ ಅಪಿ
ಕರ್ಮಣಿ ನಿಯಮಾಭಾವಾದ್ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ತು ತದ್ಭಾವಾತ್ ಸ ಏವ ಕರ್ತಾ ನ ಜೀವ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ
ಪ್ರಾಜ್ಞ ನ ತು ಸರ್ವಥಾ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಅಯಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ ಸಾಧ್ಯಸಮಃ
| ನಹಿ ಜಿಜ್ಞಾಸುಃ ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಯಾಮೇವ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯತೇ ಕಿಂ ತು ತತ್ಸಾಧನ ಏವತಿ |
ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ನಿಯಮೇನ ಕರ್ತೃತವಂ ಜೀವಸ್ಯ ಇತ್ಯತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಂ ಆಹ || ಯ ಇತಿ ||

ಕುತಃ ? -

ಓಂ ಶಕ್ತಿವಿಪರ್ಯಯಾತ್ ಓಂ || 38-256 ||

ಅಲ್ಪಶಕ್ತಿತ್ವಾಜ್ಞೇವಸ್ಯ || 38 ||

ನನು ಉಭಯೋಃ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅವಿಶೇಷೇ ಅಪಿ ಈಶ್ವರಸ್ಯೈವ ನಿಯಮೇನ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ನ ಜೀವಸ್ಯ
ಇತ್ಯೇತತ್ ಕಿಂ ನಿಬಂಧನಂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಂ ಇತಿ ಪೃಚ್ಛತಿ || ಕುತ ಇತಿ ||

ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಾ ನಿಯಮಾನಿಯಮೌ ಇತಿ ಪರಿಹಾರಂ ವಕ್ತುಂ ಈಶಜೀವಯೋಃ
ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯೇ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಶಕ್ತಿ ಇತಿ ||

ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಮ್ | ಜೀವಸ್ಯ ತದ್ವಿಪರ್ಯಯಾದ್ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಂ
ಪ್ರತೀಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ || 38 ||

ಓಂ ಸಮಾಧ್ಯಭಾವಾಚ್ಛ ಓಂ || 39-257 ||

ಸಮಾಧಾನಾಭಾವಾಚ್ಛಾಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತೀಯತೇ || 39 ||

ಅತಃ-

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಏತತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸಮಾಧಿ ಇತಿ ||
ಸಮಾಧಾನಂ ಅಲಂಬುಧಿಃ ಅಸ್ತಿ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಂ , ಜೀವಸ್ಯ ಚ ತದಭಾವಾದ್
ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತೀಯತೇ || ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಕಾಮತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಚೇತ್ ಕಿಂ
ತರ್ಹಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅತ ಇತಿ || ಯತ ಏಂ ಈಶಜೀವಯೋಃ ಸ್ವಾತನತ್ರ್ಯಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯೇ
ಪ್ರತೀಯತೇ ಅತಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಾ ಭ್ಯಾಂ ನಿಯಮಾನಿಯಮೌ ಇತಿ ಭಾವಃ || 39 ||

ಓಂ ಯಥಾ ಚ ತಕ್ಷೋಭಯಥಾ ಓಂ || 40-258 ||

ಯಥಾ ತಕ್ಷಃ ಕಾರಯಿತ್ಯನಿಯತತ್ವಂ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಚ ವಿದ್ಯತೇ ಏವಂ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ||

40 ||

ನನು ಏವಂ ಯದಿ ಜೀವಸ್ಯ ನ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಅಪಿ ತು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಯಾ ಏವ ಕಥಂ
ತರ್ಹಿ ಕರ್ತಾ ಉಚ್ಯತೇ | ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಖಲು ಕರ್ತಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಯಥಾ ಇತಿ || ಯಥಾ ತಕ್ಷಾ ಪ್ರಾಸಾದಾಕರಯಿತ್ಯ ನಿಯತೋಽಪಿ ಕರ್ತಾ ಉಚ್ಯತೇ
ತಥಾ ಈಶ್ವರನಿಯತೋಽಪಿ ಜೀವಃ ಕರ್ತಾ ಇತಿ ವ್ಯಪದೇಷ್ಠಂ ಶಕ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 40 ||

ಓಂ ಪರಾತ್ ತು ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ || 41-259 ||

ನಾ ಚ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಃ ಪರಾದೇವ |

‘ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಕರಣತ್ವಂ ಚ ಸ್ವಭಾವಶ್ಚೇತನಾ ಧೃತಿಃ |
ಯತ್ರಸಾದಾದಿಮೇ ಸನ್ನಿ ನ ಸನ್ನಿ ಯದುಪೇಕ್ಷಯಾ’ ಇತಿ ಹಿ ಪೈಙ್ಗು ಶ್ರುತಿಃ || 41 ||

ನನು ಕಿಂ ತಕ್ಷ ಇವ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಃ ಜೀವಾಧೀನಾ ಏವ ಈಶ್ವರಾಧೀನತಾ ತು
ವಚನವೇತನದಾನಾದಿವದ್ ಉತ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿರಪಿ ಈಶ್ವರಾಧೀನಾ | ಯದಿ ಆದ್ಯಃ ತರ್ಹಿ
ಈಶ್ವರಸ್ಯೇವ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಇತಿ ಕತಃ ಪಕ್ಷಃ | ದ್ವಿತೀಯೇ ನ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪರಾದ್ ಇತಿ || ನ ಅನ್ಮಾಭಿಃ ತತ್ ಕರ್ತೃತ್ವ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಜೀವಾಧೀನಂ ಉಚ್ಯತೇ ಯೇನ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಕಿಂ ತು
ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನಮೇವ | ತಥಾ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ || 41 ||

**ಓಂ ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತುವಿಹಿತಪ್ರತಿಷೇಧಾವೈಯರ್ಥ್ಯಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 42-
260 ||**

ತತೋಽಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಂ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ನಾಪದ್ಯತೇ | ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್
ತತ್ಪ್ರೇರಕತ್ವಸ್ಯ | ಆದಿಶಬ್ದೇನಾವೈಷಮ್ಯಾದಿ |

‘ಪೂರ್ವಕರ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಂ ಚ ಸಂಸ್ಕಾರಂ ಚಾಪ್ಯಪೇಕ್ಷ್ಯ ತು |
ಈಶ್ವರಃ ಕಾರಯೇತ್ ಸರ್ವಂ ತಚ್ಚೇಶ್ವರಕೃತಂ ಸ್ವಯಮ್ ||
ಅನಾದಿತ್ವಾದದೋಷಶ್ಚ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿತ್ವತೋ ಹರೇಃ’ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ |
‘ಏತದೇವಂ ನ ಚಾಪ್ಯೇವಮೇತದನ್ತಿ ಚ ನಾನ್ತಿ ಚ’ ಇತಿ ಚ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮೇ || 42 ||

ನನು ಅಸ್ಮಿನ್ ಅಪಿ ಪಕ್ಷೇ ದೋಷ ಉಕ್ತಃ | ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತೇಃ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವೇ ತಸ್ಯೇವ ಕರ್ತೃತ್ವಂ
ನ ಜೀವಸ್ಯ ಇತಿ ಪುನಃ ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ ಏತಾಂ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕೃತ ಇತಿ ||

ಯತೋ ಅಯಂ ಪರೋ ವಿಧಇನಿಷೇಧಶಾಸ್ತ್ರ ಅವೈಯರ್ಥ್ಯಯ ಏವ ಸ್ವಸ್ಯ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯ
ಪರಿಹಾರಾಯ ಚ ಜೀವಸ್ಯ ಅನಾದಿಕರ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಯೋಗ್ಯತಾಪೇಕ್ಷ ಏವ ಜೀವಂ ಪ್ರೇರಯತಿ ನ

ತು ಅನಪೇಕ್ಷೋ ಅತೋ ನ ಜೀವಶಕ್ತೇಃ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವೇ ಅಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ |
ಅನಪೇಕ್ಷಯಾ ಪ್ರೇರಣೇ ಹಿ ತತ್ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅವೈಷಮ್ಯಾದಿ ಸಂಜ್ಞಾಹೀತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ
| ಉಕ್ತೋಽಪಿ ದೋಷ ಪರಿಹಾರಃ ಸ್ಮಾರಯಿತುಂ ಪುನಃ ಅತ್ರ ಉಕ್ತಃ | ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ
ಸ್ಮೃತಿಸಮ್ಮತಿಂ ಆಹ || ಪೂರ್ವ ಇತಿ || ಸಂಸ್ಕಾರೋ ಯೋಗ್ಯತಾ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಪ್ರೇರಕತ್ವೇ
ನ ತತ್ ಕರ್ಮಕರ್ತೃತ್ವಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಚ್ಚ ಇತಿ ||

ತರ್ಹಿ ತತ್ ಪ್ರರಣಾಪೇಕ್ಷಾಭಾವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನಾದಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ || ತರ್ಹಿ ಕರ್ಮಾಣಾಂ
ಆನನ್ಯಾತ್ ಕಥಂ ತತ್ ಕಾರಯಿತ್ಯತ್ವಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಪೂರ್ಣ ಇತಿ ||

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಏತದ್ ಇತಿ || ಏತತ್ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಮೇವಂ
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಮ್ | ನ ಚ ಅಪಿ ಏವಂ ಈಶ್ವರವತ್ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ಅತ ಏತದಸ್ತಿ ನ ಚ ಅಸ್ತಿ ಚ ಇತಿ
ಉಚ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಭಗವತಿ ಶ್ರುತಿ
ಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 17 ||

|| ಇತಿ ಕರ್ತೃತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 17 ||

‘ಅಂಶಾ ಏವ ಹೀಮೇ ಜೀವಾ ಅಂಶೀ ಹಿ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |
ಸ್ವಯಮಂಶೈರಿದಂ ಸರ್ವಂ ಕಾರಯತ್ಯಚಲೋ ಹರಿಃ’ ||

ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತೌ ಅಂಶತ್ವಂ ಜೀವಸ್ಯೋಪಲಭ್ಯತೇ |

‘ನೈವಾಂಶೋ ನ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ನಾಪೇಕ್ಷ್ಯೋ ಜೀವಃ ಪರಸ್ಯ |
ತಥಾಽಪಿ ತು ಯಥಾಯೋಗಂ ಫಲದಃ ಪ್ರಭುರೇಕರಾಟ್ |
ನ ನಿಯಮ್ಯಃ ಸ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಸ ಸರ್ವಸ್ಯ ನಿಯಾಮಕಃ’ || ಇತಿ ಚ ಭಾಲ್ಗವೇಯಶ್ರುತೌ ||
ಅತೋ ಬ್ರವೀತಿ-

ಓಂ ಅಂಶೋ ನಾನಾವ್ಯಪದೇಶಾದನ್ಯಥಾ ಚಾಪಿ ದಾಶಕಿತವಾದಿತ್ವಮಧೀಯತ

ಏಕೇ ಓಂ || 43-261 ||

‘ಮಾಂ ರಕ್ಷತು ವಿಭುರ್ನಿತ್ಯಂ ಪುತ್ರೋಽಹಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ’ |
‘ಅವಃ ಪರೇಣ ಪಿತರಂ ಯೋ ಅಸ್ಯಾನುವೇದ ಪರ ಏನಾವರೇಣ’ |
‘ಯಸ್ತದ್ವೇದ ಸ ಪಿತುಷ್ಠಿತಾಸತ್’ |
‘ಯಸ್ತಾವಿಜಾನಾತ್ ಸ ಪಿತುಷ್ಠಿತಾಸತ್’ |
‘ದ್ವಾ ಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸಖಾಯಾ ಸಮಾನಂ ವೃಕ್ಷಂ ಪರಿಷಸ್ವಜಾತೇ |
ತಯೋರನ್ಯಃ ಪಿಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವತ್ಯನಶ್ನನ್ನನ್ಯೋ ಅಭಿಚಾಕಶೀತಿ’

ಇತ್ಯಾದಿನಾ ನಾವಾವ್ಯಪದೇಶಾದಂಶೋ ಜೀವಃ | ತಥಾ ಚ
ಪಾರಾಶರ್ಯಾಣಶ್ರುತಿಃ-

‘ಅಂಶೋ ಹ್ಯೇಷ ಪರಸ್ಯ ಯೋಽಯಂ ಪುಮಾನುತ್ಪದ್ಯತೇ ಚ ಮ್ಪಿಯತೇ ಚ ನಾನಾ
ಹ್ಯೇನಂ ವ್ಯಪದಿಶನ್ತಿ ಪಿತೇತಿ ಪುತ್ರೇತಿ ಭ್ರಾತೇತಿ ಸಖೇತಿ’ ಚ ಇತಿ |

‘ಅನ್ಯಃ ಪರೋಽನ್ಯೋ ಜೀವೋ ನಾನಾವಸ್ಯ ಕುತಶ್ಚನ |
ನಾಯಂ ತಸ್ಯಾಪಿ ಕಶ್ಚನ’ ಇತ್ಯನ್ಯಥಾ ಚ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತಿಃ |

‘ಬ್ರಹ್ಮಾ ದಾಶಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಿತವಾಃ, ಬ್ರಹ್ಮವೇಮೇ ದಾಶಾ’
ಇತ್ಯಭೇದೇನಾಪ್ಯೇಕೇಽಧೀಯತೇ | ತಥಾ ಚಾಗ್ನಿವೇಶ್ಯಶ್ರುತಿಃ-

‘ಅಂಶೋ ಹ್ಯೇಷ ಪರಸ್ಯ ಭಿನ್ನಂ ಹ್ಯೇನಮಧೀಯಿರೇಽಭಿನ್ನಂ ಹ್ಯೇನಮಧೀಯಿರೇ’
ಇತಿ ||

ವಾರಾಹೇ ಚ-

‘ಪುತ್ರಭ್ರಾತೃಸಖಿತ್ವೇನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವೇನ ಯತೋ ಹರಿಃ |
ಬಹುಧಾ ಗೀಯತೇ ವೇದ್ಯೇರ್ಜೀವೋಽಶಸ್ತಸ್ಯ ತೇನ ತು ||
ಯತೋ ಭೇದೇನ ತಸ್ಯಾಯಮಭೇದೇನ ಚ ಗೀಯತೇ |
ಅತಶ್ಚಾಂಶತ್ವಮುಧಿಷ್ಟಂ ಭೇದಾಭೇದೌ ನ ಮುಖ್ಯತಃ’ ಇತಿ || 43 ||

ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಜೀವವಿಷಯಶ್ರುತಿವಿರೋಧಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ರಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ನಿರೂಪಿತಃ | ಸ ಚ ಜೀವವಿಷಯ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅನುಪಪನ್ನಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ನಿರಾಕಾರ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತೋ ಜೀವೋ
ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಈಶ್ವರಾಂಶೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಂಶಯಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂ
ದರ್ಶಯತಿ || ಅಂಶಾ ಏವ ಇತಿ ||

ತತ್ರ ನ ಜೀವೋ ಹರೇಃ ಅಂಶಃ ನಾಪಿ ಅನನ್ತ ಇತಿ ನಿರ್ಣಯೋ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ನ
ತಾವದ್ ಅಂಶತ್ವಂ ನಿರ್ಣೇತುಂ ಶಕ್ಯಮ್ | ‘ನೈವಾಂಶ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ತತ್ರ ಪರಸ್ಯ ಇತಿ
ಜೀವಾಂತರ ವಿವಕ್ಷಾ | ತಥಾಪಿ ತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷ ವಿರೋಧಾತ್ | ನಾಪಿ ಅನನ್ತತ್ವ ನಿರ್ಣಯಃ |
‘ಅಂಶಾ ಏವ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ವಿಕಲ್ಪೇನ ಅವಿರೋಧೇ ಯವಪ್ರೀಹಿಶ್ರುತ್ಯೋರಿವ |
ವಸ್ತುವಿಕಲ್ಪ ಅಯೋಗಾತ್ | ‘ಅಂಶಾ ಏವ’ ‘ನೈವಾಂಶ’ ಇತಿ ಸಾವಧಾರಣತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ದೇಶಕಾಲ ಭೇದೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತೋ ವಿಕಲ್ಪಃ | ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣಮನ್ತರೇಣ ತಾದೃಶನಿಶ್ಚಯ
ಅಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಜೀವೇಶಾಭೇದಸ್ಯ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ನಿರಸ್ತತ್ವಾದ್ ಅನಂಶತ್ವ ಶ್ರುತಿಃ ಬಲವತಿ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಭೇದಾಭಾವೇ ಅಪಿ ಅಂಶತ್ವಸ್ಯ ಅವಿರೋಧಾತ್ | ಸಮಸ್ತ ಪಟಾದ್

ಭಿನ್ನಸ್ಯಾಪಿ ಏಕಸ್ಯ ತನ್ನೋಃ ತದಂಶತವ ದರ್ಶನಾತ್ | ಅತಃ ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ನಾನಾತ್ವಾದ್
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಇತಿ ನ ಉಕ್ತಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ಸೂತ್ರಂ
ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಜೀವಃ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅಂಶೋ ಭವತ್ಯೇವ || ಮಾಂ ರಕ್ಷತು ಇತ್ಯಾದಿನಾ ನಾನಾಪ್ರಕಾರೇಣ
ಜೀವಸ್ಯ ಈಶಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ | ತತ್ ಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವಮೇವ ತದಂಶತ್ವಂ ಇತಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಯಃ ಪರಾದ್ ಹರೇಃ ಅವಮೇ ಜೀವೋ ಅಸ್ಯ ಜಗತಃ ಪಿತರಂ ವೇದ ಅನೇನ ಅವರೇಣ
ಅಯಂ ಪರೋ ಜಾತ ಇತಿ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ ತತ್ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ದುರ್ಲಭಂ ಕೋ ನು ಸರ್ವಜ್ಞಕಲ್ಪಃ
ಪ್ರಜಾಸು ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾವೋಚತ್ ಕಸ್ಯ ಚ ಏತದ್ ಏವಂ ಮನೇ ಜ್ಞಾನಂ ಆಧಿಕೈನ ಜಾತಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ
| ಯಃ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ವೇದ ಸ ತಸ್ಯ ಪಿತುಃ ಪಿತಾಭವದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಾ ಭಗವನ್ ಮೂರ್ತಯೋ
ಮದುಪಾಸ್ಯಾಃ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾಃ ತಾ ಏವ ಪರಮಪುರುಷಾನ್ ಆಹುಃ | ಯಃ ತಾಃ ಪಶ್ಯತಿ ಸ
ಏವ ಚಕ್ಷುಷ್ಮಾನ್ ಯೋ ನ ಜಾನಾತಿ ಸೋ ಅನ್ಯಃ | ಯಃ ಸರ್ವಜ್ಞೋ ಭಗವತ್ ಪುತ್ರೋ ವಿರಿಷ್ಟಃ
ಸ ಏವ ಸಮ್ಯಕ್ ಜಾನಾತಿ | ಯಶ್ಚ ಜಾನಾತಿ ಸ ತಸ್ಯ ಜಗತ್ತಿತುಃ ಅಭಿವ್ಯಾಜ್ಞಕತ್ವಾತ್ ಪಿತಾ
ಅಭವದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏತದ್ ದೀರ್ಘತಮೋ ವಾಕ್ಯಮ್ |

ನಾನಾವ್ಯಪದೇಶಾದಂಶೋ ಜೀವ ಇತ್ಯತ್ರ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ತಥಾ ಚ ಇತಿ || ಹೇತ್ವಂತರೇಣ
ಏತತ್ ಸಮರ್ಥಯತಿ || ಅನ್ಯ ಇತಿ || ಅನ್ಯಥಾ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣ ಅಭೇದಾಪೇಕ್ಷಯಾ | ಏತತ್
ಶ್ರುತಿದ್ವಯೇನ ಜೀವೇಶಯೋಃ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿದ್ವಯೇನ ಜೀವೇಶಯೋಃ ದಾಭೇದೌ ಉಚ್ಯತೇ |
ನ ಚ ಅನ್ಯತರ ಶ್ರುತಿಬಾಧೋ ಯುಕ್ತಃ | ನ ಚ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಭೇದಾಭೇದೌ ಉಪಪನ್ನಾ |
ವಿರೋಧಾತ್ | ಅತಃ ಶ್ರುತಿದ್ವಯ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತಾಭೇದಂ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಅಭೇದಸ್ಥಾನೇ
ಅಂಶತ್ವಂ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಉಕ್ತಂ ಚ ಅಭೇದಶ್ರುತಯೋ ಅಂಶತ್ವಾದ್ ಇತಿ |

ಭೇದಾಭೇದೋಕ್ತಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತಾ ಅಂಶೇ ಜೀವಪ ಇತ್ಯತ್ರಾಪಿ ಶ್ರುತಿಂ ಆಹ || ತಥಾ ಚ
ಇತಿ || ಸಮಸ್ತಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ವಾರಾಹೇ ಇತಿ || 43 ||

ಓಂ ಮನ್ವವರ್ಣಾತ್ ಓಂ || 44-262 ||

'ಪಾದೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ' ಇತಿ || 44 ||

ಶ್ರುತ್ಯಾ ಚ ಏತಂ ಅರ್ಥಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಮನ್ವ ಇತಿ
|| ಪಾದೋ ಅಂಶಃ || 44 ||

ಓಂ ಅಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ || 45-263 ||

'ಮಮೈವಾಂಶೋ ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಃ ಸನಾತನ' ಇತಿ || 45 ||

ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ಅಪಿ ಏತಂ ಅರ್ಥಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾಂ ಸೃಷ್ಟಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಅಪಿ ಇತಿ || ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಚ್ಛರೀರೇ ಬೀವಭೂತೋ ಜೀವಾಖ್ಯಃ || 45 ||

ಅನಂಶತ್ವಶ್ರುತೇರ್ಗತಿಂ ಚಾಹ -

ಓಂ ಪ್ರಕಾಶಾದಿವನ್ನೈವಂ ಪರಃ ಓಂ || 46-264 ||

ಅಂಶತ್ವೇಽಪಿ ನ ಮತ್ಸ್ಯಾ ದಿರೂಪೀ ಪರ ಏವಂವಿಧಃ| ಯಥಾ ತೇಜೋಽಮೃತ್ಯೈವ ಕಾಲಾಗ್ನೇಃ ಖದ್ಯೋತಸ್ಯ ಚ ನೈಕಪ್ರಕಾರತಾ | ಯಥಾ ಜಲಾಂಶಸ್ಯಾಮೃತಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಮೂತ್ರಾದೇಶ್ಚ | ಯಥಾ ಚ ಪೃಥಿವ್ಯಂಶಸ್ಯ ಮೇರೋರ್ವಿಷ್ಣಾದೇಶ್ಚ | ಅಭಿಮಾನಿದೇವತಾಪೇಕ್ಷಯೈತತ್ || 46 ||

ನ ಜೀವಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಂಶತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಅಂಶತ್ವ ಅವಿಶೇಷಾತ್ ಮತ್ಸ್ಯಾ ದಿ ಸಾಮ್ಯ ಆಪಾತಾದ್ ಅನಂಶತ್ವ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಚ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಅನಂಶತ್ವ ಇತಿ || ಮತ್ಸ್ಯಾ ದಿ ಅಸಾಮಂ ಚ ಅರ್ಥಃ |

ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅಂಶತ್ವೇಽಪಿ ಇತಿ || ಜೀವಾನಾಂ ಮತ್ಸ್ಯಾ ದೀನಾಂ ಚ ಭಗವದಂಶತ್ವಾ ವಿಶೇಷೇಽಪಿ ನ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯಮ್ | ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ಸ್ವರೂಪಾಂಶತ್ವಾತ್ ಜೀವಾನಾಂ ಭಿನ್ನಾಂಶತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅಂಶತ್ವ ಅವಿಶೇಷಾದ್ ಭೇದಾಭೇದೌ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಖದ್ಯೋತಾದಿಷು ಅಗ್ನ್ಯಾ ದಿ ಅಂಶೇಷು ಅಂಶತ್ವ ಅವಿಶೇಷೇಽಪಿ ತದ್ಗರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಕಾಲಾಗ್ನಿಖದ್ಯೋತಾದೀನಾಂ ತೇಜಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಭೂತಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಭೇದಾಭೇದ ಸಾಮ್ಯಾತ್ ಕಥಂ ಅತ್ರ ಏತೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಭಿಮಾನಿ ಇತಿ || ತೇಜೋಜಲ ಪೃಥಿವ್ಯಭಿಮಾನಿನಾಂ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಅಮೃತಾಭಿಮೋರ್ವಭಿಮಾನಿನಾಂ ಅಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ ಖದ್ಯೋತಾದಿ ಅಭಿಮಾನಿನಾಂ ಭಿನ್ನತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ದೃಷ್ಟಾಂತತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 46 ||

ಓಂ ಸ್ಮರನ್ತಿ ಚ ಓಂ || 47-265 ||

‘ಏತೇ ಸ್ವಾಂಶಕಲಾಃ ಪುಂಸಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ತು ಭಗವಾನ್ ಸ್ವಯಮ್’ |

‘ಅತಃ ಪರಂ ಯದವ್ಯಕ್ತಮವ್ಯೂಢಗುಣಬೃಂಹಿತಮ್ |

ಅದೃಷ್ಟಾಶ್ರುತವಸ್ತುತ್ವಾತ್ ಸ ಜೀವೋ ಯಃ ಪುನರ್ಭವಃ’ ||

‘ಸ್ವಾಂಶಶ್ಚಾಥೋ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶ ಇತಿ ದ್ವೇಧಾಽಮೃ ಇಷ್ಯತೇ |

ಅಂಶಿನೋ ಯತ್ ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಯತ್ ಸ್ವರೂಪಂ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಃ ||

ತದೇವ ನಾಣುಮಾತ್ರೋಽಪಿ ಭೇದಃ ಸ್ವಾಂಶಾಂಶಿನೋಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
ವಿಭಿನ್ನಾಂಶೋಽಲ್ಪಶಕ್ತಿಃಸ್ಯಾತ್ ಕಿಚ್ಛತ್ಸಾದ್ಯಶ್ಯಮಾತ್ರಯುಕ್ | ಇತಿ ವಾರಾಹೇ |
'ನ ತ್ವತ್ಸಮೋಽಸ್ಯಭ್ಯಧಿಕಃ ಕುತೋಽನ್ಯಃ' ಇತಿ ಚ || 47 ||

ಪರಮಪುರುಷಾಂಶೈಃ ಸರ್ವಂ ಅವತಿಷ್ಠತಃ ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಕೇ ತೇ ಅಂಶಾ ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಯಾಂ
ಸವಿಸ್ತಾರಂ ವರಾಹಾದೀನಾಂ ಭಗವದಂಶತ್ವಂ ಉಕ್ತಾ ಜೀವಾನಾಂ ಅಪಿ ತದುಕ್ತಮ್ |
'ಋಷಯೋ ಮನವೋ ದೇವಾ ಮನುಪುತ್ರಾ ಮಹೌಜಸಃ | ಕಲಾಃ ಸರ್ವೇ ಹರೇರೇವ
ಸಪ್ರಜಾಪತಯಃ ಸ್ಮೃತಾಃ' ಇತಿ | ತತ್ರ ವರಾಹಾದೀನಾಂ ಸ್ವರೂಪಾಂಶತ್ವಂ ಅಭಿಧೀಯತೇ |
ಏತೇ ಪರಮಪುರುಷಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಾಂಶ ವಿಭಾಗಾಃ ಸ್ವಯಂ ಕೃಷ್ಣೋ ಭಗವಾನ್ ಮೂಲರೂಪೀ
ಏವ | ವರಾಹಾದಯೋ ಲೋಕಂ ಮೃಡಯಂತಿ ಇತಿ ಜೀವಾನಾಂ ಅಂಶತ್ವೇನ ಉಕ್ತಾನಾಂ ಭಿನ್ನತ್ವಂ
ಉಚ್ಯತೇ | ಯದತಃ ಪರಮಪುರುಷಾದ್ ಭಿನ್ನಮಕರ್ಯಂ ಅನಾದ್ಯನಪಗತ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಯುಕ್ತಂ
ಚೈತನ್ಯಂ ಸ ಜೀವಃ |

ಯಶ್ಯ ಅದೃಷ್ಟ ಅಶ್ರುತ ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಸಂಸರತಿ ಇತಿ | ಕೃಷ್ಣಶಬ್ದಶ್ಚ ನಾರಾಯಣೇಽಪಿ
ದೃಷ್ಟಃ ಕೃಷ್ಣೋ ಮುಕ್ತೈಃ ಇಜ್ಯತೇ ವೀತಮೋಹೈಃ ಇತ್ಯಾದೌ |

ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಚ ಸ್ವರೂಪಾಸ್ವರೂಪಾಂಶ ಲಕ್ಷಣ ಯೋಗಿತ್ವಾತ್ ಚ ಅಂಶಿನಾ
ಭೇದಾಭೇದೌ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಸ್ವರೂಪಸ್ವರೂಪಾಂಶಲಕ್ಷಣಂ ತಾವತ್ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ದರ್ಶಯತಿ ||
ಸ್ವಾಂಶಶ್ಚ ಇತಿ || ಯತ್ ಸ್ವರೂಪಂ ಯಥಾ ಆನನ್ದಾದಿ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಃ ಯಥಾ ಸರ್ವೋತ್ತಮಾದಿ
ತದೇವ ಸ್ವರೂಪಾಂಶಸ್ಯ ಭವತಿ | ಏತತ್ ಚ ಸ್ವರೂಪಾಂಶಲಕ್ಷಣಂ ಕೃಷ್ಣಾದ್ಯವತಾರೇಷು ಅಸ್ತಿ
ಇತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಆಹ || ನ ಇತಿ || ಜೀವೇಷು ವಿಭಿನ್ನಾಂಶಲಕ್ಷಣಂ ತು ಅನುಭವಸಿದ್ಧಮ್ || 47 ||

ಓಂ ಅನುಜ್ಞಾಪರಿಹಾರೌ ದೇಹಸಮ್ಪನ್ಧಾಜ್ಞೋತಿರಾದಿವತ್ ಓಂ || 48-266 ||

ಪರಾನುಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪರತೋ ಬಂಧನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಜೀವಸ್ಯ ಪ್ರತೀಯತೇ,
ಅಂಶತ್ವೇಽಪಿ ದೇಹಸಮ್ಪನ್ಧಾತ್ |'ಯ ಆತ್ಮಾನಮನ್ತರೋ ಯಮಯತಿ' | 'ತಮೇವಂ
ವಿದ್ವಾನಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ | ನ ತು ಪರಸ್ಯ |

'ವಾಸುದೇವ ಸಂಕ್ಷುರ್ಷಣಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೋಽನಿರುದ್ಧೋಽಹಂ ಮತ್ಸ್ಯಃ ಕೂರ್ಮೋ
ವರಾಹೋ ನಾರಸಿಂಹೋ ವಾಮನೋ ರಾಮೋ ರಾಮಃ ಕೃಷ್ಣೋ ಬುಧಃ ಕಲ್ಕಿರಹಂ
ಶತಧಾಽಹಂ ಸಹಸ್ತಧಾಽಹಮಿತೇಽಹಮನನ್ತೋಽಹಂ ನೈವೈತೇ ಜಾಯಂತೇ ನ ಮ್ರಿಯಂತೇ
ನೈಷಾಮನುಜ್ಞಾನ ಬಂಧೋ ನ ಮುಕ್ತಿತೋ ಸರ್ವ ಏವ ಹ್ಯೇತೇ ಪೂರ್ಣಾ ಅಜರಾ ಅಮೃತಾಃ
ಪರಮಾಃ ಪರಾನನ್ದಾಃ' ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ |

ಯುಜ್ಯತೇ ಚ ಜ್ಯೋತಿರಾದಿವತ್ ಯಥಾಽಽದಿತೋ

ವಿಯದ್ಗತಸ್ತತ್ರ ಕಾಶಶ್ಚೈಕಪ್ರಕಾರಃ | 'ಶುಕ್ಲಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಕನೀನಿಕಾ' ಇತಿ ತದಂಶಸ್ಯಾಪ್ಯಕ್ಷೋ
ದೇಹಸಮ್ಭನ್ದಾನ್ನ ತಾದೃಶೀ ಶಕ್ತಿಃ | ತದನುಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಂ ತೇನೈವಾವೃತಿಪರಿಹಾರಶ್ಚ | ಯಥಾ
ಬಾಹ್ಯಾಮೃತಜಲಸ್ಯಾಮೃತಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಚೈಕತ್ವಂ ತದಂಶಸ್ಯಾಪಿ
ಶ್ಲೇಷ್ಮಣಸ್ತದನುಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಂ ತೇನೈವ ವಿರೋಧಿನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ |

ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮೇ ಚ -

'ಯತ್ಕಿಂಚಿದಿಹ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ ದೇಹಬದ್ಧಂ ವಿಶಾಂಪತೇ |

ಸರ್ವಂ ಪಞ್ಚಭಿರಾವಿಷ್ಟಂ ಭೂತೈರೀಶ್ವರಬುದ್ಧಿಭೈಃ ||

ಈಶ್ವರೋ ಹಿ ಮಹದ್ಭೂತಂ ಪ್ರಭುರ್ನಾರಾಯಣೋ ವಿರಾಟ್ |

ಭೂತಾನ್ತರಾತ್ಮಾ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸಗುಣೋ ನಿರ್ಗುಣೋಽಪಿ ಚ ||

ಭೂತಪ್ರಲಯಮವ್ಯಕ್ತಂ ಶುಶ್ರೂಷುರ್ನೃಪಸತ್ತಮ' ಇತಿ |

ವಾರಾಹೇ ಚ-

'ಅಂಶಾಶ್ಚ ದೇಹಯೋಗ್ಯತ್ವಾಜ್ಞೇವಾ ಬನ್ದಾದಿಸಂಯುತಾಃ |

ಅನುಗ್ರಾಹ್ಯಾಶ್ಚೇಶ್ವರೇಣ ನ ತು ಮತ್ಸ್ಯಾ ದಿಕೋ ಹರಿಃ ||

ಅದೇಹಬದ್ಧಯೋಗ್ಯತ್ವಾದ್ಯಥಾಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಽಕ್ಷಿಣೇ |

ಯಥಾಽಮೃತಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾದೇಶ್ಚ ದ್ವಿರೂಪತಾ ||

ಅನುಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಮನ್ಯಸ್ಯ ತೇನೈವಾವೃತಿರೋಧನಮ್' ಇತಿ || 48 ||

ಏವಂ ಜೀವಾನಾಂ ಮತ್ಸ್ಯಾ ದೀನಾಂ ಚ ಅಂಶಿನಾಂ ಭೇದಾಭೇದಸದ್ಭಾವಾತ್ ನ ಏಕವಿಧತಾ ಇತಿ
ಉಕ್ತಮ್ | ಯುಕ್ಯಂತರೇಣ ಏವವಿಧತಾಂ ಪರಾಕುರ್ವತ್ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನುಜ್ಞಾ
ಇತಿ ||

ಜೀವಾನಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮೋಕ್ಷಯೋಃ ಅಂಶಿ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನತ್ವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಮತ್ಸ್ಯಾ ದೀನಾಂ ಚ
ಅಂಶತ್ವ ನಾಮ್ಯೇಽಪಿ ನ ಏಕವಿಧತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೇನ ಪ್ರತೀಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ದೇಹ ಇತಿ ||

ಪರಾನುಜ್ಞಯಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪರತೋ ಬದ್ಧನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಜೀವಸ್ಯ ಇತ್ಯತ್ರ ಕ್ರಮೇಣ ಶ್ರುತೀ ಚ ಆಹ ||
ಯ ಇತಿ || ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ಅಪಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮೋಕ್ಷಯೋಃ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ನ
ಜೀವವಿಧತಾ ಅತ್ಯತ್ರ ಆಹ || ನ ಇತಿ ||

ತದೇವ ಕುತ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ವಾಸುದೇವ ಇತಿ || ಶತಧಾ ನಾರಾಯಣಾದಿಃ | ಸಹಸ್ರಧಾ
ವಿಶ್ವಾದಿಃ | ಅಮಿತೋ ಅತಿಬಹುರೂಪಃ ಪರಾದಿಃ || ಅನೋ ಅಜಿತಾದಿಃ | ಯದುಕ್ತಂ ಜೀವೋ

ಅಂಶ್ಯಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಾದಿಮಾನ್ ದೇಹಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ತದ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ ನ ಯುಜ್ಯತ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯುಜ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ || ತದೇವ ಸ್ಫುಟಯತಿ || ಯಥಾ ಇತಿ ||

ಆದಿತ್ಯೋ ಮಣ್ಣಲಾಭಿಮಾನೀ ವಿಯದ್ಗತಃ ತತ್ರಕಾಶಾಭಮಾನೀ ತದಂಶಶ್ಚ ಏಕಪ್ರಕಾರೋ
ಅನುಜ್ಞಾದಿ ರಹಿತಃ | 'ತ್ರಿವೃದಿವ ವೈ ಚಕ್ಷುಃ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಂ ಕನೀನಿಕಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಅಕ್ಷಃ
ಸೂರ್ವಮಣ್ಣಲಸಾಮ್ಯೋಕ್ತ್ಯಾ ತದಂಶತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಅತ ಏವ ತದಭಿಮಾನಿನೋ ಅಪಿ
ತದಭಿಮಾನ್ಯಂಶತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಚ ಅಪಭ್ರಷ್ಟಸ್ಯ ದೇಹದೋಷಲಿಪ್ತತ್ವಾದ್ ಅಂಶ್ಯಧೀನ
ಪ್ರವೃತ್ತಾದಿಮತ್ತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆವರಣಂ ತಮಃ | ಏವಂ ಉತ್ತರತ್ರಾಪಿ ಅಭಿಮಾನಿವಿವಕ್ಷಾ
ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾ || ವಿರೋಧೀ ವಿತ್ತಧಾತುಃ |

ಅತ್ರ ಅಯಂ ಪ್ರಯೋಗೋ ಭವತಿ | ಜೀವಃ ಸ್ವಾಂಶ್ಯಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಾದಿಮಾನ್ ಸ್ವಾಂಶಿಕರ್ಮ
ನಿಮಿತ್ತ ಶರೀರ ಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವಾದ್ ಅಪಭ್ರಷ್ಟವದ್ ಇತಿ | ಯದುಕ್ತಂ ಮತ್ಸ್ಯಾ ದೀನಾಂ ನ ಅಂಶ್ಯಧೀನ
ಪ್ರವೃತ್ತಾದಿಮತ್ತ್ವಂ ಇತಿ ತದ್ ಅಸತ್ | ತೇಷಾಂ ಅಪಿ ಉಕ್ತವಿಧ ದೇಹಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಚ
ನ ವಿಶೇಷಃ | ಅಥ ದೇಹಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವೇಽಪಿ ನ ಅಂಶ್ಯಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಿತ್ವಂ ತರ್ಹಿ ತತ್ತ್ವೇವ ಹೇತೋಃ
ವ್ಯಭಿಚಾರ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಮೋಕ್ಷಧರ್ ಚ ಇತಿ ||

ಶುಶ್ರೂಷುಃ ತಸ್ಯ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅವತಾರಪ್ರಸಂಗೇ ಚ ಏತದುಕ್ತಮ್ | ಅತ್ರಾಪಿ ಅಯಂ ಪ್ರಯೋಗಃ
ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಃ ಸ್ವಾಂಶ್ಯಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಾದಿಃ ನ ಭವತಿ ಸ್ವಾಂಶಿಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತ ದೇಹಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವಾತ್
ವಿಯದ್ಗತಃ ಪ್ರಕಾಶಾದ್ಯಭಿಮಾನಿವದ್ ಇತಿ | ಅತ ಏವ ದೃಷ್ಟಾನ್ತೋ ವಿವೃತಃ |

ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಫುಟಿಂ ಚ ಆಹ || ವಾರಾಹೇ ಚ ಇತಿ || ದೇಹಯೋಗ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ಯಾ
ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಅಪಿ ಸಜ್ಜಹೋ ಭವತಿ | ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಕ್ಷಿಣೀ ನ ಏಕ ಪ್ರಕಾರೇ || 48 ||

ಓಂ ಅಸಂತತೇಶ್ಚಾವ್ಯತಿಕರಃ ಓಂ || 49-267 ||

ಅಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿತ್ವಾಚ್ಚ ಜೀವಸ್ಯ ನ ಮತ್ಸ್ಯಾ ದಿಸಾಮ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚ
ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್-

'ತಸ್ಯ ಹ ವಾ ಏತಸ್ಯ ಪರಮಸ್ಯ ತ್ರೀಣಿ ರೂಪಾಣಿ, ಕೃಷ್ಣೋ ರಾಮಃ ಕಪಿಲಃ ಇತಿ |
ತಸ್ಯ ಹ ವಾ ಏತಸ್ಯ ಪರಮಸ್ಯ ಪಞ್ಚರೂಪಾಣಿ ದಶರೂಪಾಣಿ ಶತರೂಪಾಣಿ
ಸಹಸ್ರರೂಪಾಣ್ಯಮಿತರೂಪಾಣಿ | ತಾನಿ ಹ ವಾ ಏತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಪೂರ್ಣಾನಿ
ಸರ್ವಾಣ್ಯನಂತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಸಮ್ಮಿತಾನಿ | ಅಥಾವರಾಃ ಸರ್ವ ಏವಾಪೂರ್ಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಏವ
ಬದ್ಧ್ಯಂತೇಽಥ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಚ ಕೇಚನ' ಇತಿ || 49 ||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ಜೀವಾನಾಂ ಚೈಕವಿಧ್ಯಂ ನಿರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನಂತೇಶ್ಚ ಇತಿ || ಜೀವಸ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ ಶಕ್ತಭಾವಾತ್ ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ತು
ತದ್ಭಾವಾದ್ ಅಂಶತ್ವೇಽಪಿ ಉಕ್ತಸ್ಯ ಅವ್ಯತಿಕರೋ ವ್ಯತ್ಯಾಸಾಭಾವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿತ್ವಂ ನ ಜೀವಸ್ಯ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಥಾ ಚ ಇತಿ ||
ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಕಶ್ಚನ ವ್ಯೂಹಃ | ಪಞ್ಚ ನಾರಾಯಣಾದೀನಿ || ಅನಮ್ನಿತಾನಿ ನಿರುಪಮಾನಿ || 49 ||

ಓಂ ಆಭಾಸ ಏವ ಚ ಓಂ || 50-268 ||

‘ರೂಪಂ ರೂಪಂ ಪ್ರತಿರೂಪೋ ಬಭೂವ’ ಇತಿ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಾಚ್ಚ ನ ಸಾಮ್ಯಮ್ |
ವಾರಾಹೇ ಚ-

‘ದ್ವಿರೂಪೂವಂಶಕೌ ತಸ್ಯ ಪರಮಸ್ಯ ಹರೇರ್ವಿಭೋಃ |
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾಂಶಕಶ್ಚಾಥ ಸ್ವರೂಪಾಂಶಕ ಏವ ಚ ||
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾಂಶಕಾ ಜೀವಾಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಾಃ ಪರೇ ಸ್ಮೃತಾಃ |
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬೇಷ್ವಲ್ಪಸಾಮ್ಯಂ ಸ್ವರೂಪಾಣೀತರಾಣಿ ತು’ ಇತಿ ||
‘ಸೋಪಾಧಿರನುಪಾಧಿಶ್ಚ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬೋ ದ್ವಿಧೇಯತೇ |
ಜೀವ ಈಶಸ್ಯಾನುಪಾಧಿರಿನ್ವಚಾಪೋ ಯಥಾ ರವೇಃ’ ಇತಿ ಪೈಙ್ಗುಶ್ರುತಿಃ ||

‘ಯಥೈಷಾ ಪುರುಷೇ ಭಾಯಾ ಏತಸ್ಮಿನ್ನೇತದಾತತಮ್’ ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ || 50 ||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಉಕ್ತಂ ಅರ್ಥಂ ಸ್ಥಾಪಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆಭಾಸ ಏವ ಇತಿ ||
ಅಂಶತ್ವಾವಿಶೇಷೇಽಪಿ ಜೀವಾನಾಂ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾಂಶತ್ವಂ ಅಸ್ತಿ | ‘ರೂಪಂ ರೂಪಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ
| ನ ಚ ತತ್ ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ಅತೋ ನ ಏಕವಿಧತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಜೀವಸಮುದಾಯ
ಪರಮೇಶ್ವರಸಯ್ ರೂಪಂ ರೂಪಂ ಪ್ರತಿರೂಪೋ ಭೂತ್ವಾ ವರ್ತತೇ ತದ್ ಬಿಮ್ಬರೂಪಂ ಅಸ್ಯ
ಮುಕ್ತಾರ್ಥಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ವಿಷಯೋ ಭವತಿ | ನ ಚ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ
ಅನಂತಜೀವಬಿಮ್ಬರೂಪೋ ಜ್ಞಾಯತೇ | ಅಸ್ಯ ಅನಂತಾನಿ ಹರಿನಾಮಕಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ವ್ಯೂಹಶಃ
ಸಂತಿ ಇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ವಾರಾಹೇ ಚ ಇತಿ || ಪರೇ ಸ್ವರೂಪಾಂಶಾಃ |

ನ ಜೀವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾಂಶತ್ವ ಯುಕ್ತಂ ತದರಿಕ್ತ ಉಪಾಧ್ಯಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸೋಪಾಧಿಃ
ಇತಿ ||

ಏವಂ ಅಂಶತ್ವೇನ ಶ್ವಾದಿಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿವದ್ ಅಂಶತ್ವಂ ನಾಸ್ತಿ | ಅತ ಏವ
ಅನಂಶತ್ವ ಶ್ರುತಿಃ ಉಪಪನ್ನ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ | ನ ಚ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಕಿಂ

ಯಥಾ ಕಥಂಞ್ಞಾದ್ ಅವಿರೋಧಾಪಾದನೇನ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ವಾಕ್ಯಾಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಕಲ್ಪನಸ್ಯ
ವಕ್ತೃಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞ ನಾದಿಮೂಲತ್ವಾತ್ ವೇದಸ್ಯ ಅಪೌರುಷೇಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ | ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಂಶತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 50 || ಅ 18 ||

|| ಇತಿ ಅಂಶಾಧಿಕರಣಮ್ || 18 ||

ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾನಾಂ ಮಿಥೋ ವೈಚಿತ್ರ್ಯೇ ಕಾರಣಮಾಹ -

ಓಂ ಅದೃಷ್ಟನಿಯಮಾತ್ ಓಂ || 51-269 ||

ಅನಾದಿವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಾದಿವೈಚಿತ್ರ್ಯಾ ದ್ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮ್ || 51 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಜೀವಸ್ಯ ಈಶ್ವರಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವವಿಷಯ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಹೌ ಸರ್ವಶ್ರುತೀನಾಂ ಸಮನ್ವಯೋ
ನಿರೂಪಿತಃ | ತತ್ರ ಜೀವ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತಾವಿಷಯಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ
ಸಮನ್ವಯನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಅಸೌ ನಿರಸನೀಯ ಏವ | ಪ್ರಕೃತೋ ಜೀವ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಭಗವತ್
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | 'ರೂಪಂ ರೂಪಮ್' ಇತಿ
ಶ್ರುತಿಃ ಏಕಾ | ಪ್ರಕರಣವಶಾದ್ ವಿರುದ್ಧ ಶ್ರುತ್ಯಂತರಂ ಅನುಮೀಯತೇ |

ನ ಜೀವಾ ಭಗವತ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಶ್ರುತೇಃ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಅನ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವಾತ್ | ಅಸ್ತಿ ಖಲು ಅಯಂ ಜೀವಾನಾಂ
ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಭೇದಃ ಸುರನರತೀರ್ಯಗಾದಿ ರೂಪಃ | ನ ಚ ಏಕಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾನಾಂ ಮಿಥೋ
ವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ಭವತಿ ಚೇದ್ ಭವತು ಏಕೋ ಭಗವತ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಃ | ತದಯಂ
ಪ್ರಯೋಗಃ | ನ ಜೀವಾ ಏಕಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾ ಭೇದವತ್ವಾತ್ ಘಟಪಟವದ್ ಇತಿ | ಅತಃ ಸಯುಕ್ತಿಕ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವ ಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಂ ಇತಿ ನ ಉಕ್ತಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತ್ಯೇವಂ
ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾನಾಂ ಇತಿ ||

ಜೀವಾನಾಂ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ತೇಷಾಂ ವೈಚಿತ್ರ್ಯೇ ಕರಣಾಂತರಂ ಆಹ ಸೂತ್ರಕಾರ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅನಾದಿ ಇತಿ ||

ನ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಾನ್ಯಥಾನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಭಾವೋ ವಾಚ್ಯಃ |
ಅಶೇಷಜೀವಾನಾಂ ಭಗವತ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವೇಽಪಿ ವಿದ್ಯಾದಿ ಅದೃಷ್ಟವೈಚಿತ್ರ್ಯೇಣ
ದೇವದಾನವಮಾನವಾದಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಸ್ಯ ಉಪಪತ್ತೇಃ | 'ಯಥಾಪ್ರಜ್ಞಂ ಹಿ ಸಮ್ಭವಾಃ' ಇತ್ಯಾದಿ

ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಅದೃಷ್ಟವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಮೇವ ಅಸಮ್ಭಾವಿತಮ್ | ತಸ್ಯಾಪಿ ಪೂರ್ವಾದೃಷ್ಟವೈಚಿತ್ರ್ಯಾದ್
ಉಪಪತ್ತೇಃ | ತಸ್ಯಾಪಿ ಏವಂ ಅನಾದಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 51 ||

ಓಂ ಅಭಿಸನ್ಲಾ ದಿಷ್ಟವಿ ಚೈವಮ್ ಓಂ || 52-270 ||

ಇಚ್ಛಾದ್ವೇಷಸುಖದುಃಖಾದಿವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಚಾದೃಷ್ಟಾದೇವ | ಚ ಶಬ್ದೇನ
ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಚ || 52 ||

ಕಿಂ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಸ್ಯ ಅದೃಷ್ಟಕಾರಣಕಲ್ಪನಯಾ ರಾಗದ್ವೇಷಮೋಹಾದೀನಾಂ ದೋಷಾಣಾಮೇವ
ತನ್ನಿಮಿತ್ತತ್ವಂ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಭಿಸನ್ಲಿ
ಇತಿ || ನ ದೋಷವೈಚಿತ್ರ್ಯಾದ್ ಏತದ್ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯಾಪಿ ಸಾದಿತ್ವೇನ
ಕಾರಣಾನ್ವೇಷಣಏವ ಅದೃಷ್ಟಸ್ಯೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಪೂರ್ವದೋಷವೈಚಿತ್ರ್ಯಾದ್ ಉತ್ತರೋಪಪತ್ತೌ ಕಿಂ ಅದೃಷ್ಟೇನ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚಶಬ್ದೇನ ಇತಿ ||
ಸಂಘಹೀತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ದೋಷವೈಚಿತ್ರ್ಯಸ್ಯ ಅದೃಷ್ಟ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ವಿನಾ
ಜೀವವೈಚಿತ್ರ್ಯನಿಮಿತ್ತತ್ವೇ ತದಭಾವೇಽಪಿ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಪುಂಸಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ಅಸ್ತಿ
ಚ ಏತದ್ ಅತಃ ತದನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತೌ ಅದೃಷ್ಟಮೇವ ಕಾರಣಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ಪ್ರದೇಶಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾನ್ತರ್ಭಾವಾತ್ ಓಂ || 53-271 ||

ನ ಸ್ವರ್ಗಭೂಮ್ಯಾದಿಪ್ರದೇಶವಿಶೇಷಾದ್ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮ್ |
ತತ್ರಾಪ್ತೇರಪ್ಯದೃಷ್ಟಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಏಕದೇಶಸ್ಥಿತಾನಾಮೇವ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದರ್ಶನಾಚ್ಚ || 53 ||

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾಃ ಸುರಾ ಭೂಮಿಷ್ಠಾಃ ನರಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಾನವೈಚಿತ್ರ್ಯಾದೇವ ವೈಚಿತ್ರ್ಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಕಿಂ
ಅದೃಷ್ಟೇನ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರದೇಶಾದ್ ಇತಿ ||

ನ ಸ್ಥಾನವೈಚಿತ್ರ್ಯಮೇವ ವೈಚಿತ್ರ್ಯೇ ಹೇತುಃ || ನಿಷ್ಕಾರಣ ಸ್ಥಾನವೈಚಿತ್ರ್ಯಸ್ಯೈವ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ
ತತ್ ಕಾರಣಾನ್ವೇಷಣೇ ಅದೃಷ್ಟಸ್ಯೈವ ಅಜ್ಞೇಕಾರ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯುಕ್ತನ್ತರಂ ಆಹ || ಏಕ ಇತಿ || ಏವಂ ಯುಕ್ತೇಃ ಅವಿರುದ್ಧತ್ವಾದ ಅನ್ಯಾಶ್ರತಿಃ
ನಿರುಪಾಧಿಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಾದಿ ವಿಷಯಾ ಇತಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ತದೇವಂ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಜೀವಸ್ಯ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ನಾರಾಯಣಏವ ಶ್ರತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್
|| ಅ 19 ||

|| ಇತಿ ಅದೃಷ್ಟಾಧಿಕರಣಮ್ || 19 ||

|| ಇತಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 02-03 ||

ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 02-04 ||

ಯುಕ್ತಿಸಹಿತಶ್ರುತಿವಿರೋಧಂ ಶ್ರುತೀನಾಮಪಾಕರೋತ್ಯನೇನ ಪಾದೇನ |
'ಪ್ರಾಣಾ ಏವೇದಮಗ್ರ ಆಸುಸ್ತೇಭ್ಯೋ ಭೂತಾನಿ ಜಙ್ಗಿರೇ |
ಭೂತೇಭ್ಯೋಽಣ್ಡಮಣ್ಡಸ್ಯಾನ್ತಸ್ತಿ ಮೇ ಲೋಕಾಃ | ಅಥ ಪ್ರಾಣಾ ಏವಾನಾದಯಃ ಪ್ರಾಣಾ
ನಿತ್ಯಾಃ' ಇತಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತೌ ಪ್ರಾಣಾನಾಮನುತ್ಪತ್ತಿಃ ಶ್ರುಯತೇ |

'ನೋಪಾದಾನಂ ಹೀನ್ವಿಯಾಣಾಮತೋಽನುತ್ಪತ್ತಿರಿಷ್ಯತೇ |
ಉಪಾದಾನಕೃತಾ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ದೃಷ್ಯತೇ' ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ ||
'ಏತಸ್ಮಾಜ್ಜಾಯತೇ ಪ್ರಾಣೋ ಮನಃ ಸರ್ವೇನ್ವಿಯಾಣಿ ಚ' ಇತಿ ಚ |
ಅತ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ತಥಾ ಪ್ರಾಣಾಃ ಓಂ || 01-272 ||

ಯಥಾಽಽಕಾಶಾದಯಃ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉತ್ಪದ್ಯಂತೇ ತಥಾ ಪ್ರಾಣಾ ಅಪಿ || 01 ||

ಏತತ್ ಪಾದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಯುಕ್ತಿ ಇತಿ || ಅತ್ರಾಪಿ ಪೂರ್ವವತ್ ಶ್ರುತೀನಾಂ
ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರ ಏವ ಪಾದಾರ್ಥಃ | ಯುಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವತ್ರಾಪಿ ಸಮ್ಯಕ್ |
ಅತ್ಯತ್ರ ಯುಕ್ತೀನಾಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ಪಾದಭೇದಃ | ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಿಷಯತಯಾ ಚ
| ತತ್ರ ಆದೌ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಇನ್ದಿಯೋತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಜಗತ್ ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ
ಸರ್ವಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ನಿರೂಪಿತಃ | ತತ್ರ ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತಿ ವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ತದಸಿದ್ಧೇಃ ಸ ಪರಿಹರ್ತವ್ಯೋ ಭವತಿ | ಸರ್ವ ಜಗದಂತಃಪಾತಿನಃ ಪ್ರಾಣಾ ಏವ
ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ |

ಸಂಶಯ ಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂನಂ ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಸೂಚಯತಿ || ಪ್ರಾಣಾ ಇತಿ || ಅಥ
ತಸ್ಮಾತ್ | ಇತಿ ಚ ಪ್ರಾಣಾನಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಶ್ರುಯತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಪ್ರಾಣಾ ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತ
'ಪ್ರಾಣಾ ಏವಾನಾದಯಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಉತ್ಪತ್ತೌ ಅಪಿ ಶ್ರುತಿರಸ್ತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಸ್ಯಾಃ
ಸ್ವಷ್ಟಾರ್ಥಾಯಾ ನಿವಕಾಶತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ಪ್ರಾಣಾ ನೋತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತೋ
ನಿರುಪಾದಾನತ್ವಾತ್ ವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ಘಟವತ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವೇನ ಅಪಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಅತ್ರ ಅಸಿದ್ಧಾದಿ ಶಂಕಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ನೋಪಾದಾನಮಿತಿ ಸ್ಮೃತಿಗೃಹಿತತ್ವಾತ್ | ಅತಃ

ಪ್ರಬಲಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ಉತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತ ಏ ಪ್ರಾಣಾಃ
ಆಕಾಶಾದೀನಾಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ವೇ ಕಥಿತಯುಕ್ತಿಸಮುದಾಯಾದೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಪುನಃ
ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಅಭಾವೇನ ಕಾರಣಸ್ಯ ಅವಿಚಾರಾತ್ ಸಿದ್ಧವತ್ ಕೃತ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ || 1 ||

ಓಂ ಗೌಣ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ || 02-273 ||

ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತಿಗೌಣಾನಾದಿತ್ವಾಪೇಕ್ಷಯಾ | ಮುಖ್ಯಾಸಮ್ಭವಾತ್ |

‘ನಿತ್ಯಾನೈತಾನಿ ಸೌಕ್ಷ್ಮ್ಯೇಣ ಹೀನ್ವಿಯಾಣಿ ತು ಸರ್ವಶಃ |
ತೇಷಾಂ ಭೂತೈರುಪಚಯಃ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲೇ ವಿಧೀಯತೇ |
ಪರೇಣ ಸಾಮ್ಯಸಮ್ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಕಸ್ಯ ಸ್ಯಾನ್ಮುಖ್ಯನಿತ್ಯತಾ’ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ || 02 ||

ನನು ಆಕೋಶೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಿ ಧರ್ಮ ಅನುತ್ಪತ್ತೌ ಶ್ರುತ್ಯಭಾವೋ ಹೇತುಃ ಉಕ್ತಃ | ಕಥಂ ಅಸೌ ಇಹ
ಸಮ್ಭವತಿ ಶ್ರುತೇಃ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಗೌಣಿ ಇತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಅಸ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ, ತಥಾಪಿ ನ ಅಸೌ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಂ ವಕ್ತಿ ಕಿಂ ತು
ಗೌಣಾನುಪಪತ್ತೇಃ ವಾದಿನೈವ | ಮುಖ್ಯಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಅಸಮ್ಭವತಾ | ಮುಖ್ಯ ಅಸಮ್ಭವೇ
ಗೌಣಾರ್ಥ ಅಜ್ಞೇಕಾರಸ್ಯ ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ‘ಏತನ್ಮಾಜ್ಞಾಯತೇ’ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿಸಮ್ಭವೋಽಪಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ | ಕಿಂ ತದ್ ಗೌಣ ಅನಾದಿತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಕಥಂ ಚ ಮುಖ್ಯ
ಅಸಮ್ಭವಃ ಪ್ರತ್ಯುತ ಉತ್ಪತ್ತಿರೇವ ನ ಸಮ್ಭವತಿ ಉಪಾದಾನ ಅಭಾವಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ನಿತ್ಯಾನಿ ಇತಿ ||

ಉಪಚಯಾತ್ ಪೂರ್ವಂ ಅಸಮರ್ಥಾನಿ ನ ಸಂಸಾರಕಾರಣಾನಿ ಸ್ಯುಃ ಇತ್ಯತ್ ಉಕ್ತಮ್ |
ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲೇ ಇತಿ || ಪ್ರಲಯೇ ವಿಯುಕ್ತಾಂಶಾನಾಂ ಪ್ರತಿಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಮಿತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ
ಅಹಂಕಾರಕಾರಣತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಅನಿಷೇಧಾತ್ ಅವಿರೋಧಃ | ಅಹಂಕಾರೋತ್ಪನ್ನ ಭೂತಾನಾಮಪಿ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಾಣೈಃ ಅಸ್ತಿ ಉಪಚಯ ಇತಿ ತತ್ರಾಪಿ ಅವಿರೋಧಃ | ಮುಖ್ಯನಿತ್ಯತಾಯಾಂ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರಂ
ಭವತಿ | ಅನೇನ ಯಾವದ್ ವಿಕಾರಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಯುಕ್ತಯೋ ಗೃಹೀತಾ ಭವತಿ || 2 ||

ಓಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನುಪರೋಧಾಚ್ಚ ಓಂ || 03-274 ||

‘ಇದಂ ಸರ್ವಮಸೃಜತ’ ಇತಿ || 03 ||

ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಹಾನಿರಿತ್ಯುಕ್ತ ಯುಕ್ತ್ಯಾಪಿ ಏತಮರ್ಥಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತದುಪಾತ್ರ
ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಇತಿ || ಸೂತ್ರೇಣ ಅನ್ವಯಃ | ಪ್ರಾಣಾನಾಂ
ಉತ್ಪತ್ತ್ಯಜ್ಞೇಕಾರೇ 'ಸರ್ವಮಸೃಜತ' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನುಪರೋಧಾತ್ ಉತ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಃ
ಪ್ರಾಣಾ ಇತಿ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪ್ರಾಣಾನಂ ಪರಮಾತ್ಮೋತ್ಪನ್ನತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಂ
ಈಶ್ವರಸಯ ಶ್ರುಚುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೧ ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || ೦೧ ||

'ದ್ವಿಧಾ ಹೈವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ನಿತ್ಯಾನಿ ಚಾನಿತ್ಯಾನಿ ಚ |

ತತ್ರ ನಿತ್ಯಂ ಮನೋಽನಾದಿತ್ವಾನ್ ಹ್ಯಮನಾಃ ಪುಮಾಂಸ್ತಿಷ್ಠತ್ಯನಿತ್ಯಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ'

ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತೌ ಮನಸೋಽನುತ್ಪತ್ತಿಃ ಸಯುಕ್ತಿಕಾ ಶ್ರುಯತೇ | ಅತ ಆಹ-

ಓಂ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತುತೇಶ್ಚ ಓಂ || ೦೪-೨೭೫ ||

'ಮನಃ ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ' ಇತಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತತ್ವಾನಾನುತ್ಪತ್ತಿರ್ಮನಸೋ
ಯುಜ್ಯತೇ |

'ಪೂರ್ವಂ ಮನಃ ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ತತೋಽನ್ಯೇಷಾಂ ಸಮುದ್ಭವಃ |

ತದನುತ್ಪತ್ತಿವಚನಮಲ್ಪೋಪಚಯಕಾರಣಾತ್ ||

ಇತಿ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಚನಂ ಚಶಬ್ದೇನ ಗೃಹೀತಮ್ || ೦೪ ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಮನೋಜನ್ಮವಿಷಯ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ
ಉಕ್ತಃ | ತತ್ರ ಮನೋಜನ್ಮವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ನ ಅಸೌ
ಉಪಪದ್ಯತ ಇತಿ ಸ ನಿರಾಕರ್ಯ ಏವ | ಅತ್ರ ಪ್ರಕೃತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನ್ತರ್ಗತಂ ಮನೋ ವಿಷಯಃ ಕಿಂ
ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂಶಯಃ |

'ಮನಃ ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ' 'ನಿತ್ಯಂ ಮನೋಽನಾದಿತ್ವಾತ್' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಸನ್ನೇಹ
ಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ದ್ವಿಧಾ ಇತಿ ||

ಮನೋ ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಮ್ | 'ನಿತ್ಯಂ ಮನೋಽನಾದಿತ್ವಾತ್' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರೇಣ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿವತ್ ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತೇಃ ಗೌಣಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ
ಸಾಮ್ಪ್ರತಮ್ | ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಅನಿತ್ಯತ್ವಮುಕ್ತ್ಯಾ ವಿಶಿಷ್ಯ ಮನಸೋ ನಿತ್ಯತ್ವ ಅಭಿಧಾನಾತ್ |
ಕಿಂ ಚ ಮನಸ ಸಾದಿತ್ವೇ ತದ್ವಿನಾ ಕದಾಚಿತ್ ಅನಾದಿಪುರುಷೇಣ ಅವಸ್ಥಾತವ್ಯಮ್ | ನ ಚ ಏಂ
ಭವತಿ | ತಥಾ ಸದಿ ತದಾ ಸಂಸಾರಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಮನೋ ಹಿ ಸಂಸಾರಹೇತುಃ |

ಯದಾಹುಃ | 'ಮನ ಏವ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಕಾರಣಂ ಬನ್ಧಮೋಕ್ಷಯೋಃ' ಇತಿ | ಸಂಸಾರಸಾದಿತ್ಯಂ
ತು ಅಪ್ರಮಾಣಿಕಂ ಸರ್ವಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧಂ ಚ | ಅತೋ ನಿತ್ಯಮೇವ ಮನಃ | ಏವಂ ಚ
ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ತದ್ವಿರೋಧೇನ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ನ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ನ ಅನುತ್ಪತ್ತಿಃ ಮನಸಃ | ಉತ್ಪನ್ನತ್ವೇ ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಅಸ್ಯಾ ಗತ್ಯಂತರಂ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಪೃಥಗ್ ಮನಸೋ ಜನ್ಮಾಭಿಧಾಯಕತ್ವೇನ ವಿಶೇಷ ಶ್ರುತಿತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅನ್ಯೇನ್ವಿಯವತ್
ಮನಸೋಪಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ವೇ ತಸ್ಯ ಇನ್ವಿಯಾನ್ತರ್ಗತಸ್ಯ ಪೃಥಗಭಿಧಾನಂ ವ್ಯರ್ಥಮಿತಿ ಮನ್ವವ್ಯಮ್
| ಅನ್ಯೇನ್ವಿಯೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಪ್ರಾಗುತ್ಪನ್ನತ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ತದುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ ||
ಪೂರ್ವೋಕ್ತತ್ವಾತ್ ಇತಿ || ಪೂರ್ವಮುತ್ಪನ್ನತಯಾ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನನು ಕುತೋ ಮನಸಃ
ಪೂರ್ವೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಕಥಂ ಚ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಪೂರ್ವಮಿತಿ ||

ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ವೇ ಮನಸಃ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಪ್ರಲಯೇಽಪಿ ಇನ್ವಿಯವತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ವರೂಪ ಸತ್ತಾ
ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಅತ ಏವ ನ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ನ ಚ ವಿಶಿಷ್ಟೋಕ್ತಿ ವಿರೋಧಃ |
ಅನ್ಯೇನ್ವಿಯೇಭ್ಯೋ ಅಲ್ಪೋಪಚಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ತದುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಮನಸೋ ಭಗವದುತ್ಪನ್ನತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಇ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 3 ||

|| ಇತಿ ಮನೋಧಿಕರಣಮ್ (ತತ್ತ್ವಾಗಧಿಕರಣಮ್) || 02 ||

'ನಿತ್ಯಯಾಽನಿತ್ಯಯಾ ಸ್ತಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮಾನಮಚ್ಯುತಮ್' ಇತಿ |

'ವಾಗ್ವಾವ ನಿತ್ಯಾ ನ ಹ್ಯೇಷೋತ್ಪದ್ಯತೇಽಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಶ್ರುತಿರವತಿಷ್ಠತೇ'

ಇತಿ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಪೌಷ್ಪಾಯಣಶ್ರುತೌ ವಾಚೋಽನುತ್ಪತ್ತಿರುಚ್ಯತೇ|ಅತೋ ಬ್ರವೀತಿ-

ಓಂ ತತ್ಪೂರ್ವಕತ್ವಾದ್ವಾಚಃ ಓಂ || 05-276 ||

'ತಸ್ಮಾನ್ಮನ ಏವ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ವಾಗುತ್ತರರೂಪಮ್'

ಇತಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕತ್ವಾದ್ವಾಚೋ ನಾನುತ್ಪತ್ತಿಃ |

'ವಾಗಿನ್ವಿಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಶ್ರುತಿಸನ್ನಿಧಿಯೋಗ್ಯತಾ |

ಉತ್ಪತ್ತಿರ್ಮನಸೋ ಯಸ್ಮಾನ್ಮ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಕುತಶ್ಚನ' ಇತಿ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ಷೇ || 05 ||

ಅತ್ರ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಹೌ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಿರ್ಥಂ ವಾಗುತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉಕ್ತಮ್ |
ತದ್ ವಾಗುತ್ಪತ್ತಿವಿಷಯ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅನುಪಪನ್ನಂ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ತಸ್ಯ
ನಿರಾಕರಣ ಆವಶ್ಯಕಮ್ | ಪ್ರಕೃತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಂತಃಪಾತಿ ವಾಗಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ |
ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸರ್ವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ ನ ಹ್ಯೇಷ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವಾತ್ || ನಿತ್ಯಯಾ ಇತಿ ||

ನ ವಾಗುತ್ಪತ್ತಿಮತೀ ಅನಾದಿತ್ವೇ ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಇಯಂ ಶ್ರುತಿಃ ವೇದವಿಷಯಾ |
ಸಮಾಖ್ಯಾಶ್ರುತೌ ನಿತ್ಯಯಾನಿತ್ಯಯಾ ಇತಿ ಅವತಾರ್ಯ ಶ್ರುತಿಃ ವಾಗ್ವಾವ ನಿತ್ಯಾ ಇತಿ
ವ್ಯಾಖ್ಯತತ್ವಾತ್ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಕ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ವಿಶೇಷಾರ್ಥ ಕಲ್ಪನ ಉಪಪತ್ತೇಃ
ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತ್ಯಾನುಕೂಲ್ಯಾತ್ ಚ ಇತಿ ಅಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಶ್ರುತಿರವತಿಷ್ಠತೇ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಸೇಷಾದಸ್ಯ
ಅವಿಶೇಷಶ್ರುತಿತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಶ್ರುತೌಶ್ರುತಿಃ ಅವತಿಷ್ಠತೇ || ತಿಂ ಚ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತವೇ ವಾಚಃ
ಶ್ರುತಂ ಶ್ರುತ್ಯಾಶ್ರುಯತ್ವಂ ತಸ್ಯಾ ನ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ನ ಹಿ ನಿತ್ಯಾಶ್ರುಯೋಽನಿತ್ಯಃ ಕ್ವಚಿತ್ ದೃಷ್ಟಃ |
ಅಥಾಪಿ ಸ್ಯಾತ್ | ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ಅನಾದಿತ್ವಪರಾ ಶ್ರುತಿಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ |
ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತ್ಯಾನುಕೂಲ್ಯಾತ್ ಉಪಚಯೋಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ | ನೈವಮ್ |
ಶ್ರುತಶ್ರುತ್ಯಾಶ್ರುಯತ್ವಾದೇವ | ಶ್ರುತ್ಯಾಶ್ರುಯತ್ವಂ ನಾಮ ವಾಚೋ ನಿತ್ಯಂ
ಶ್ರುತ್ಯುಚ್ಚಾರಣಸಾಮರ್ಥ್ಯಮ್ | ನಿತ್ಯಸರ್ವಗತಾನಾಂ ವರ್ಣಾನಾಂ ಅಯಥಾ ವಿಶಿಷ್ಯ
ವಾಗಾಶ್ರುಯತ್ವೋಕ್ತಿ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ಸದಾ ವೇದೋಚ್ಚಾರಣಸಮರ್ಥಯಾ ವಾಚೋ ವ್ಯರ್ಥಂ
ಉಪಚಯ ಕಲ್ಪನಮ್ | ಅತಃ ಸಯುಕ್ತಿಕ ವಿಶೇಷ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ವಾಗುತ್ಪತ್ತಿ
ಶ್ರುತೇಃ ಅತೋ ನ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ವಾಗುತ್ಪತ್ತಿಮತ್ಯೇವ |
ಮನಃಪೂರ್ವರೂಪಂ ವಾಗುತ್ತರರೂಪಮ್ ಇತಿ ಮನೋಲಕ್ಷಣ ಕಾರಣವತ್ಶ ಶ್ರುತೇಃ |
ಕಾರಣವತಶ್ಚ ಕಾರ್ಯತಾ ನಿಯಮಾತ್ | ನ ಚ ವಾಕ್ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಾಧಾರಣತ್ವಾದ್
ವ್ಯಾಹರಣಾರ್ಥತಾ | ವಾಚಾ ವ್ಯಾಹರತೀತಿ ಪೂರ್ವವಾಕ್ಯಬಲೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾರ್ಥತ್ವೇ ವಿಶೇಷ
ಶ್ರುತಿತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಶ್ರುತೌ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಶಬ್ದೌ ಕಾರಣಕಾರ್ಯಪರೌ |
ವಾಗಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಪಕ್ಷೇ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯತ ಆಜ || ವಾಗಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಯ ಇತಿ ||

ನಿತ್ಯಶ್ರುತಿ ಸನ್ನಿಧಾನಾತ್ ನಿತ್ಯತ್ವೋಪಚಾರ ನ ತು ನಿತ್ಯತ್ವಮ್ | ನ ಚ ನಿತ್ಯಾಶ್ರುಯತ್ವಾದೇವ
ನಿತ್ಯತ್ವಮ್ | ಯತೋ ನಿತ್ಯಾಶ್ರುಯತ್ವಂ ನ ನಿತ್ಯದಾ ಅಪಿ ತು ತದ್ಯೋಗ್ಯತೈವ | ಅತ ಏವ ನ
ಉಪಚಯವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಮನಸ ಸಕಾಶಾತ್ ಏವ | ಏವಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮ ಏವ

ನಿತ್ಯತ್ವಶ್ರುತಿಃ ಶ್ರುತ್ಯಾಶ್ರುಯತ್ವ ಶ್ರುತಿರಪಿ ಉಪಪನ್ನಾ ನ ನಿತ್ಯತ್ವೇ | ತಸ್ಯಾ ಅಪಿ ಏತದರ್ಥತ್ವಾತ್
| ವಾಗ್ವಾವ ನಿತ್ಯಾ ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ತತ್ಕಥಂ ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಯಾಂ ಉಪಚಾರೋ ಅಯಂ ಇತಿ ಉಪಚಾರ
ಬೀಜಂ ಹಿ ಉಚ್ಯತೇ ಅಸ್ಯಾಂ ಹಿ ಇತಿ | ಏವಂ ಚ ಸತಿ ವೇದಾಶ್ರುಯತ್ವೇನ ನಿತ್ಯಯಾ
ಪುರಾಣಾದ್ಯಾಶ್ರುಯತ್ವೇನ ಚ ಅನಿತ್ಯಯಾ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥೇ ಘಟತೇ | ಏವಂ ಚ
ಸಮಾಖ್ಯಾನುರೋಧಃ | ಅನ್ಯಥಾ ನ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥೋಪಪತ್ತಿಃ| ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ
ಉತ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧೇಃ ವಾಚೋ ಯುಕ್ತಃ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಜಗತ್ ಕಾರಣೇ ಹೌ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 ||
ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ವಾಗಧಿಕರಣಮ್ || (ತತ್ಪೂರ್ವಕತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್) || 03 ||

‘ಸಪ್ತಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಭವಂತಿ ತಸ್ಮಾತ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ|
‘ಸಪ್ತೈವ ಮಾರುತಾ ಬಾಹ್ಯೇ ಪ್ರಾಣಾಃ ಸಪ್ತ ತಥಾಸ್ತತ್ಮನಿ |
ಅಧಿದೈವೇ ತಥಾಸ್ಥಾತ್ಮೇ ಸಙ್ಖ್ಯಾಸಾಮ್ಯಂ ವಿದೋ ವಿದುಃ’ ಇತಿ ಚ ಸ್ಥಾನೋ|

‘ದ್ವಾದಶ ವಾ ಏತೇ ಪ್ರಾಣಾ ದ್ವಾದಶ ಮಾಸಾ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯಾ ದ್ವಾದಶರಾಶಯೋ
ದ್ವಾದಶಗ್ರಹಾಃ’ ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿಣ್ಯಶ್ರುತೌ ದ್ವಾದಶಪ್ರಾಣಾದೃಷ್ಟ್ಯಂತೇ | ಅತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಸಪ್ತಗತೇರ್ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ || 06-277 ||

ಜ್ಞಾನೇನ್ದ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸಪ್ತತ್ವಮ್ | ಗುಹಾಶಯಾಂ ನಿಹಿತಾಃ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ’ ಇತಿ
ವಿಶೇಷಣಾತ್|

‘ಸಪ್ತಪ್ರಾಣಾಸ್ತ ವಗತೇಃ ಪಞ್ಚಪ್ರಾಣಾಶ್ಚ ಕರ್ಮಣಃ |
ಏವಂ ಪ್ರಾಣದ್ವಾದಶಕಂ ಶರೀರೇ ನಿತ್ಯಸಂಸ್ಥಿತಮ್’ |

ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವವಚನಂ ಚಶಬ್ದಾತ್ || 06 ||

ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಸಿದ್ಧಯೇ ಪ್ರಾಣಸಙ್ಖ್ಯಾ ವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಉಕ್ತೇ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ|
ಪ್ರಾಣಸಙ್ಖ್ಯಾ ಶ್ರುತೀನಾಂ ರೇಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅನುಪಪನ್ನತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ
ಅವಶ್ಯಮಯಂ ಪರಾಕರ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಾಣಾ ಏವ ತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿ ಸಪ್ತ ಉತ ದ್ವಾವಶ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾನಂ ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಸಪ್ತ ಇತಿ ||

ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಸಪ್ತತ್ವಂ ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ‘ಗ್ರಹಾಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಸಪ್ತೈವ ಪ್ರಾಣಾಃ’ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ದ್ವಾದಶಪ್ರಾಣೇಷು ಸಪ್ತಾಪಿ ಸಮ್ಯವಂತಿ ಇತಿ ದ್ವಾದಶತ್ವ ವಿರೋಧಿನೀ ಇಯಂ
ಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ದ್ವಾದಶತ್ವೇ ಕಾರಣವೇನ ಸಮನ್ವಯೇನ ಸಪ್ತತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಅಯೋಗಾತ್ | ಕಿಂ

ಚ ಅಭಿಮಾನಿನಾಂ ಸಪ್ತತ್ವಾಚ್ಚ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಸಪ್ತತ್ವಂ ಅಭಿಮಾನ್ಯಭಿಮನ್ಯಮಾನಯೋಃ
ಸಮಶಷ್ಟ್ಯಾತ್ವ ನಿಯಮಾತ್ ಇತಿ | ಅಥವಾ ದ್ವಾದಶ ಪ್ರಾಣಾಃ | 'ದ್ವಾವಶ ವಾ ಏತೇ ಪ್ರಾಣಾಃ'
ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವೇನ ಬಲವತ್ಯಾ ಸಪ್ತತ್ವಶ್ರುತ್ಯಾ ಬಾಧಃ | 'ದ್ವಾವಶ ಮಾಸಾ'
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ ಏಕದೈವತ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವೇನ ಪ್ರಾಣಾಭಿನಾನಿನಾಂ ದ್ವಾದಶತ್ವಸ್ಯ
ಅಭಿಪ್ರೇತತ್ವಾತ್ ಸಪ್ತತ್ವೇ ಕಥಿತಯುಕ್ತೇಃ ಅತ್ರಾಪಿ ಸಮಾಮ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಶ್ರುತೇಃ
ಉನ್ಮತ್ತವಾಕ್ಯತ್ವ ಆಪಾತಾತ್ | ಅತೇ ಏವ ಶ್ರುತಿ ದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಮಬಲತ್ವೇನ ಅನ್ಯತರಮಾತ್ರ
ಬಾಧ ಅಯೋಗಾತ್ ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ನ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ
ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮಿತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅತ ಇತಿ ||

ನ ಪ್ರಾಣಸಷ್ಟ್ಯಾ ನಿರ್ಣಯಾಭಾವೇನ ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಕಲ್ಪಮ್ | ದ್ವಾದಶ ಪ್ರಾಣಾ
ಇತಿ ನಿರ್ಣಯೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಸಪ್ತತ್ವಶ್ರುತಿ ಯುಕ್ತವಿರೋಧಃ | ದ್ವಾದಶಪ್ರಾಣೇಷು
ಸಪ್ತಪ್ರಾಣಾನಾಮಪಿ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಿವಕ್ಷಾವಿಶೇಷಮನ್ತರೇಣ ಸಪ್ತತ್ವೋಕ್ತಿಃ ವ್ಯರ್ಥಾ
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಶ್ಲೋತ್ರಚಕ್ಷುಃ ಸ್ಪರ್ಶನಘ್ರಾಣಮನೋಬುದ್ಧೀನಾಂ ಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಇನ್ದ್ರಿಯತ್ವಾತ್
ತದ್ವಿವಕ್ಷಯಾ ಸಪ್ತಶ್ರುತೇಃ | ಪ್ರವೃತ್ತತ್ವಾತ್ | ಸಪ್ತಾನಾಂ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಾನಾಂ ಜ್ಞಾನೇನ್ದ್ರಿಯತವಂ
ಕುತ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ತದ್ವಾಕ್ಯಶೇಷೇ ಸಪ್ತಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥತ್ವೇನ ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ |
ಗುಹಾ ಹೃದಯಮಾಶಯಃ ಸ್ಥಾನಂ ಯಸ್ಯಾ ಬುದ್ಧೇಃ ತದರ್ಥಂ ಯೇ ಪ್ರತಿಶರೀರಂ ಸಪ್ತ ಪ್ರಾಣಾ
ನಿಹಿತಾಃ ತೇ ಯತ್ರ ಚರಂತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ವಿಶೇಷಣಬಲೇನ ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥತ್ವಮಸ್ತು ತಥಾಪಿ ತೇ ತಾವಂತ ಏವ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯುಃ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಸಪ್ತ ಇತಿ || ಚ ಶಬ್ದಾತ್ ಸಂಖ್ಯಾಹಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಏತತ್ ಶ್ರುತೌ ಏವಂ
ಸಾವಕಾಶಾಯಾಂ ಇತರಾಪಿ ಶ್ರುತಿಃ ಅತ್ರ ಉದಾಹರಣವ್ಯಾ || 6 ||

ಓಂ ಹಸ್ತಾದಯಸ್ತುಸ್ಥಿತೇಽತೋ ನೈವಮ್ ಓಂ || 07-278 ||

ಹಸ್ತಾದೀನಾಂ ಕರ್ಮವಿಷಯತ್ವಾನ್ನ ಸಹಪಾರಃ|

'ಸಂಸಾರಸ್ಥಿತಿಹೇತುತ್ವಾತ್ ಸ್ಥಿತಂ ಕರ್ಮ ವಿದೋ ವಿದುಃ |

ತಸ್ಮಾದುದ್ಗತಿಹೇತುತ್ವಾಜ್ಞಾನಂ ಗತಿರಿಹೋಚ್ಯತೇ' ಇತಿ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ಷೇ || 07 ||

ನ ಸಪ್ತಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋ ಅನ್ಯೇ ಪ್ರಾಣಾಃ ಸಂತಿ | ಸದ್ಭಾವೇ ಅತ್ರ ಸಹಪಾರ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ | ಅತ್ರ ಚ
ಸಹಪಾರ ಅಭಾವೋ ಅನಾದಿತ್ವೇನ ವಾ ಭವೇತ್ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ವಾ ತದಕಾರಣತ್ವೇನ |
ತದುಭಯಂ ಚ ಉಕ್ತ ವಿರುದ್ಧಮ್ | ನ ಚಕಾರಣಾಂತರಂ ಪಶ್ಯಾಮಃ | ಅತಃ ಪ್ರಾಣಾಂತರಾಣಾಂ
ಏವಿಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದ್ ಉತ್ಪನ್ನತ್ವೇನ ಉಚ್ಯಮಾನ್ಯಃ ಸಹಪಾರ ಅಭಾವಾದಭಾವಃ

ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ | ಹಸ್ತಾದಯಃ ಇತಿ | ನ ಸಹಪಾಲ
ಅಭಾವೇನ ಪ್ರಾಣಾಂತರ ಅಭಾವಃ | ಅನಾದಿತ್ವಾದಿ ಅಭಾವೇಽಪಿ ಪಾಮಿ ಪದಾ ಪಾಯು ಗುಹ್ಯ
ವಾಚಃ ಕರ್ಮಾರ್ಥಾನಿ ಇನ್ವಿಯಾಣಿ | ಅತ ಏತಾವತಾ ಏವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯೇನ ಅಸಹಪಾಲ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಗತಿಸ್ಥಿತಶಬ್ದೌ ಕುತೋ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಾರ್ಥೌ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಸಂಸಾರ ಇತಿ || ಸಜಾತೀಯತ್ವೇನ ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಶಬ್ದಃ ಪ್ರಪಾತ ಶಬ್ದವದಿತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ದ್ವಾದಶತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಂ ಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯೇನ ಈಶ್ವರಸ್ಯ
ಜಗತ್ಕಾರಮತ್ಸಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೪ ||

|| ಇತಿ ಸಪ್ತಗತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || ೦೪ ||

‘ದೀವಿವ ಚಕ್ಷುರಾತತಮ್’ ಇತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರತೀಯತೇ |
ದೂರಶ್ರವಣದರ್ಶನಾದಿಯುಕ್ತಿಶ್ಚ | ಅಣುಭಿಃ ಪಶ್ಯತ್ಯಣುಭಿಃ ಕೃಣೋತಿ ಪ್ರಾಣಾ ವಾ ಅಣವಃ
ಪ್ರಾಣೈರ್ಹ್ಯೇತದ್ಭವತಿ’ ಇತಿ ಚ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತಿಃ |
ಅತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಅಣವಶ್ಚ ಓಂ || ೦೮-೨೭೯ ||

‘ತದ್ಯಥಾ ಹ್ಯಣುನಶ್ಚಕ್ಷಸಃ ಪ್ರಕಾಶೋ ವ್ಯಾತತ ಏವಮೇವಾಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ
ಪ್ರಕಾಶೋ ವ್ಯಾತತೋಽಣುರ್ಹ್ಯೇವೈಷ ಪುರುಷೋ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಶಾಣ್ಡಿಲ್ಯಶ್ರುತಿಃ || ೦೮ ||

ಅತ್ರ ಪುರುಷೋತ್ತಮೇ ಜಗಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾಣಪರಿಮಾಣ
ವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಪರಿಹಾರದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಉಕ್ತಃ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ ಪ್ರಾಣಪರಿಮಾಣ ವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇ ಅನುಪಪನ್ನಃ ಪ್ರಸಜ್ಯತೇ
ಅತೋ ಅಸೌ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಾಣಾ ಏವ ತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಉತ ಅಣವಃ
ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಂ ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ದ್ವಿ
ಇತಿ || ವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಾಣಾನಾಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ಶ್ರುತೀನಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಅಣುತ್ವಂ ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ |
ಪಶ್ಯತಿ ಜಾನಾತಿ |

ಕತೋ ಅತ್ರ ಉಕ್ತಾ ಅಣವಃ ಪ್ರಾಣಾಃ | ಜ್ಞಾನಕರ್ಮ ಕರಣಲಿಂಗತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವ್ಯಾಪ್ತಾಃ
ಪ್ರಾಣಾಃ | ತಥಾ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಅಣುತ್ವಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವೇ ದೃಷ್ಟಾಂತತ್ವೇನ
ಚಕ್ಷುರ್ವ್ಯಾಪ್ತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಏತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ಅತಿಸುದೃಢಂ ಹಿ ದೃಷ್ಟಾಂತತ್ವೇನ
ಉಪಾದೀಯತೇ | ಕಿಂ ಚ ಅಸ್ತಿ ತಾವದ್ ದೂರಸ್ಥವಸ್ತು ದರ್ಶನ ಶ್ರವಣ ಸ್ಮರಣಾದಿ ತೇನ
ಪಶ್ಯಾಮೋ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ | ಇನ್ವಿಯಾಣಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಕಾರತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ

ಕರಣತ್ವ ವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ಸ್ವಸ್ಥಾನಾಂ ವಿಹಾಯ ವಿಷಯೇಣ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ನಿಕ್ವಷ್ಟತೇ ಇತಿ
ವಿನೇಷ ಪ್ರಮಾಣಂ ಅಸ್ತಿ | ಅತಃ ಪ್ರಬಲಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಅಣುತ್ವಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಂ ಏವ ಇತಿ
ನ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಅವತಾರಯತಿ || ಅತಃ ಇತಿ ||

ಅಣವ ಏವ ಪ್ರಾಣಾಃ | ನ ಚ ಏತಾವತಾ ಶ್ರುತಿಯುಕ್ತವಿರೋಧಃ | ಯಾವತಾ ತೇಜಸಾ ವ್ಯಾಪ್ತಾಶ್ಚ
ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ ಸ್ಫುಟತಯಾ ನ ಉಕ್ತಃ | ಅತಿಸುದೃಢಾರ್ಥ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧೇ ವ್ಯಾಪ್ತತ್ವೇ ಕುತೋ
ಅಣುತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ತೇಜಸಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ಚ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತದ್ಯಥಾ ಇತಿ || ಚಕ್ಷುಸಃ ಚಕ್ಷುಷಃ |

ನ ಚ ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ರುತೇಃ ಸುದೃಢಾರ್ಥತಯಾ ಬಲವತ್ತ್ವಮ್ | ಅತ್ರಾಪಿ ಆತ್ಮನೋ ಅಣುತ್ವಾದೌ
ಚಕ್ಷುಷೋ ದೃಷ್ಟಾಂತತಯಾ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ವಿಶೇಷ ಶ್ರುತಿತ್ವಾತ್ ಚ ಬಲವತ್ತ್ವಮಿತಿ | ಯದಿ
ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಸ್ವರೂಪತೋ ವಿತತ್ಯಾವಸ್ಥಿತಾನಿ ತದಾ ಸರ್ವಗ್ರಹಣಂ ಚ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ ಸುಪ್ರಾದಿ
ಅಭಾವಶ್ಚ | ಸ್ಯಾದೇತತ್ | ಶಬ್ದೋ ಹಿ ವಕ್ತವಕ್ರಾದುತ್ಪನ್ನಃ ಶಬ್ದಾಂತರಂ ಉತ್ಪಾದಯತಿ ಸೋಽಪಿ
ಏವಮ್ | ಯತ್ರ ತು ಪ್ರತಿಘಾತ ಕಾರಣೇನ ದ್ರವ್ಯೇಣಾಹನ್ಯತೇನ ತತ್ರ ಉತ್ಪಾದಯತಿ | ತತ್ರ
ಯಃ ಕರ್ಣಶಷ್ಟುಲ್ಯವತ್ ಛಿನ್ನೇ ವಿಯದುತ್ಪದ್ಯತೇ ಸ ಶ್ರೂಯತೇ ಇತಿ ಕಥಂ ದೂರಸ್ಥ ಶ್ರವಣಂ
ಅನುಜ್ಞಾಯತೇ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಶ್ರೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನ ಶಬ್ದಗ್ರಹಣೇ ಮಾನಾಭಾವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ
ಅಪ್ರಾಪ್ತಗ್ರಹಣಪ್ರಸಜ್ಞಃ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ ಚಕ್ಷುರ್ವತ್ ಶ್ರೋತ್ರಸ್ಯೈವ ಗಮನೋಪಪತ್ತೇಃ |
ಶ್ರೋತ್ರಸ್ಯ ಆಕಾಶತಯಾ ಅಮೂರ್ತತ್ವಾತ್ ನ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಕಿಂ ಆಕಾಶಪದೇನ ಉಚ್ಯತೇ |
ಅವಕಾಶ ಇತಿ ಚೇತ್ ತತ್ ಕುತೋ ಅವಕಾಶಂ ಶ್ರೋತ್ರಸ್ಯ | ಪರಿಶೇಷಾದಿತಿ ಚೇತ್ ನ |
ಭೂತಾಕಾಶಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯಾಂತರಸ್ಯ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವೇನ ಪರಿಶೇಷಾನುಪಪತ್ತೇಃ ತದನಭ್ಯುಪಗಮೇ
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ವಿರೋಧಃ | ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾಮಪಿ ಉಪಪದ್ಯತೇ ಶ್ರೋತ್ರತ್ವಮ್ | ಅನ್ಯತ್ರ
ಉಪಕ್ಷೇಪಣಾನಿ ತಾನಿ ಇತಿ ಚೇತ್ | ತತ್ ಶರೀರ ಅನಾರಮ್ಭಕತ್ವ ಪ್ರಸಜ್ಞಃ | ಬಿಧಿರಾಭಾವಪ್ರಸಜ್ಞ
ಇತಿ ಚೇತ್ ಸಮಂ ಅವಕಾಶೇ ಅಪಿ | ಅದೃಷ್ಟಕಾರಣತ್ವಂ ಚ ಸಮಾನಮ್ | ಉಪರತಿಶ್ಚ
ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾಮೇವ ಸಮ್ಭವತಿ ನ ಅವಕಾಶಮಾತ್ರಸ್ಯ ಇತಿ ಯುಕ್ತ ಏವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಃ | ಯದ್ವ
ಚಕ್ಷುರ್ವಿಷಯ ಏವ ತದಭ್ಯುಪಗಮಃ | ಅತ ಏವ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪಕ್ಷಯೋಃ ತದ್ವಿಷಯಶ್ರುತಿ
ಉದಾಹರಣಮ್ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಅಣುತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ
ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 8 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಅಣ್ವ(ಉತ್ಪಾದಿ)ಕರಣಮ್ || 05 ||

‘ನೈಷ ಪ್ರಾಣ ಉದೇತಿ ನಾಸ್ತಮೇತ್ಯೇಕಲ ಏವ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಾತಾ |
ಅಥೈನಮಾಹುರ್ಮಧ್ಯಮ ಇತಿ’ ಇತಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯಾನುತ್ತತ್ತಿಃ ಶ್ರೂಯತೇ |

‘ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯರ್ಥತ್ವರಿತ್ಯಾಗ ಉತ್ಪತ್ತಿರ್ಮರಣಂ ತಥಾ |

ತಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿರ್ಮೃತಿಶ್ಚೈವ ಕಥಂ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಯುಜ್ಯತೇ’ ||

ಇತಿ ಚ ಯುಕ್ತಿವಾಯುಪ್ರೋಕ್ಷೇ |

‘ಆತ್ಮತ ಏಷ ಪ್ರಾಣೋ ಜಾಯತೇ’ ಇತಿ ಚ |

ಅತ ಆಹ

ಓಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಶ್ಚ ಓಂ || 09-280 ||

‘ಸೌಕ್ಷ್ಮ್ಯೇಣ ಹ ವಾ ಏಷೋಽವತಿಷ್ಠತೇ ಸ್ಥೂಲತ್ವೇನೋದೇತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶ್ಚಾಥೋ ಸ್ಥೂಲಶ್ಚ
ಪ್ರಕೃತಿತಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮೋಽನ್ಯತಃ ಸ್ಥೂಲೋಽಥೈನಮಾಹುಃ ಸಾದಿರನಾದಿರಿತಿ’

ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತೇಃ || 09 ||

ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಜನ್ಮ
ವಿಷಯ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಹೌ ಉಕ್ತಃ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಜನ್ಮವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅನುಪಪನ್ನಃ ಸ್ಯಾತ್
ಅಸೌ ನಿರಸನೀಯ ಏವ | ಸರ್ವಪ್ರಾಣಪ್ರೇರಕಃ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಸನ್ನಿಧಾಪಿತೋ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ಅತ್ರ
ವಿಷಯಃ | ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾನ್ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಂ ದರ್ಶಯನ್
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ನ ಇತಿ || ಮಧ್ಯೇ ಜನನ ಮರಣೋ ಮಧ್ಯಾವಸ್ಥಾಯಾಮ್ | ಇತಿ
ಚ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಶ್ರುತಯತ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾನ್ | ನೈಷ ಪ್ರಾಣ ಉದೇತಿ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಮುಖ್ಯವಾಯು
ಅನುತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿವತ್ ಇಯಂ ಅನ್ಯಥಾ ಯೋಜನೀಯಾ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತ್ಯಾನುಕಾಲ್ಯಾತ್ ಇತಿ
ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯಾಖಿಲೋತ್ಪತ್ತಿಮರಣ ಕಾರಣತ್ವೇನ ಉತ್ಪತ್ಯಾದ್ಯಯೋಗಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ
ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಸರ್ವಜನನಹೇತೋಃ ಜನ್ಮ ಉಪಪದ್ಯತೇ |
ದುಃಖಹೇತವೇ ಸ್ವಜನನಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಯೋಗಾತ್ | ಅತಃ ಪ್ರಬಲ ಅನಾದಿತ್ವ ಶ್ರುತಿ
ವಿರೋಧಾತ್ ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ | ಅತೋ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಪರಮೇಶ್ವರೇ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರಯತಿ || ಅತ ಇತಿ ||
ಯಥಾ ಇತರೇ ಪ್ರಾಣಾ ಉತ್ಪದ್ಯಂತೇ ತಥಾ ಶ್ರೇಷ್ಠಶ್ಚ ಪ್ರಾಣೋ ಜಾಯತ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥೋ
ಅತಿರೋಹಿತ ಇತಿ ನ ಅಭಿಹಿತಃ | ನನು ಕುತೋ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ತದಭೇದಕಾರೇ
ಅನಾದಿತ್ವ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸೌಕ್ಷ್ಮ್ಯೇಣ ತ || ಸ್ಥೂಲಾದಿ ಭಾವಸ್ಯ

ಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ತಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಮ್ || ಪ್ರಕೃತಿತ ಇತಿ || ಸ್ವಭಾವತಃ |
ಅನ್ಯತಃ ಶರೀರಾದಿತಃ || 9 ||

ಓಂ ನ ವಾಯುಕ್ರಿಯೇ ಪ್ರಥುಗುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 10-281 ||

‘ಚೇಷ್ಟಾಯಾಂ ಬಾಹ್ಯವಾಯೌ ಚ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೇ ಚ ಗೀಯತೇ |
ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಸ್ತಿಷು ಹ್ಯೇಷು ಮುಖೇ ಮುಖ್ಯಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ’

ಇತಿ ವಾಯುಕ್ರಿಯಯೋರಪಿ ವ್ಯಪದೇಶಾದುತ್ತತ್ತಿಶ್ರುತಿಸ್ತಯೋರ್ನ ಸ್ಯಾತ್ | ‘ಸ
ಪ್ರಾಣಮಸೃಜತ’ ...‘ಋಂ ವಾಯುಜ್ಯೋತಿರಾಪಃ..’, ‘ತಪೋ ಮನ್ತ್ರಾಃ ಕರ್ಮ’ ಇತಿ
ಪ್ರಥುಗುಪದೇಶಾತ್ |

‘ಭೂತಾನಿ ಚೇಷ್ಟಾ ಮನ್ತ್ರಾಶ್ಚ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾದಿದಂ ಜಗತ್ |
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ಪರಸ್ಮಾಚ್ಚ ನ ಪರಃ ಕಾರಣಾನ್ವಿತಃ’ ಇತಿ ವಾಯು ಪ್ರೋಕ್ತೇ || 10 ||

ನನು ಅನಾದಿತ್ವಶ್ರುತಿಃ ಸಯುಕ್ತಿಕತ್ವೇನ ಪ್ರಬಲಾ ಕಥಂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಶ್ರುತಿಮಾತ್ರಾನುಸಾರೇಣ
ಅನ್ಯಥಾ ವಾಕ್ಯಾಯತೇ | ಅಪಿ ತು ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇರೇವ ಚೇಷ್ಟಾ ಬಾಹ್ಯವಾಯುವಿಯತಯಾ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾತವ್ಯಾ ತಯೋಃ ಅಪಿ ಚೇಷ್ಟಾಯಾಂ ಇತಿ ವಾಕ್ಯೇನ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯತ್ವೋಕ್ತೇಃ |
ಉತ್ಪತ್ಯಜ್ಞೇಕಾರೇ ಚ ವಿರೋಧಾಭಾವಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಾಯಾಂ ಬಾಹ್ಯವಾಯೌ ಚ ವೃತ್ತಿಃ ಉಕ್ತೇಃ ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತಿ ಶ್ರುತಿಃ ತಯೋ
ಉತ್ಪತ್ತಿವಾದಿನೀ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ನ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ‘ಸ ಪ್ರಾಣಮಸೃಜತ’ ಇತಿ ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತಿಶ್ರುತೇಃ
ಚೇಷ್ಟಾದಿ ವಿಷಯತ್ವ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ಪಾಪಿ ಚೇಷ್ಟಾದಿಕಂ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ‘ಸ ಪ್ರಾಣಮಸೃಜತ’ ತಿ ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತಿಂ ಉಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾತ್ ಶ್ರದಾಧಾಂ ಋಂ
ವಾಯುಃ ಜ್ಯೋತಿಃ ಆಪಃ ಪೃಥಿವೀ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನೋ ಅನ್ನ ಅನ್ನಾತ್ ವೀರ್ಯ ತಪೋ ಮನ್ತ್ರಾಃ
ಕರ್ಮ ಲೋಕಾ ಲೋಕೇಷು ನಾಮ ಚ ಇತಿ ವಾಯುಕರ್ಮಣೋಃ ಪ್ರಥುಗುತ್ಪತ್ತಿ ಅಭಿಧಾನಾತ್ |
ಅಯಥಾ ಪುನರುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಮುಖೇ ಪ್ರಧಾನೇ || ‘ಮಣಿರ್ಮುಖಂ ಪ್ರಧಾನಶ್ಚ ಇತಿ
ಉತ್ತಮಸ್ಯ ವಯೋ ಭವೇತ್ ’ ಇತ್ಯಭಿಧಾನಾತ್ | ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥ ನಿಶ್ಚಾಯಿಕಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚಾರ ||
ಭೂತಾನಿ ಇತಿ ||

‘ಸ ಪ್ರಾಣಮಸೃಜತ’ ‘ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ಪರಸ್ಮಾಚ್ಚ’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಂ ಯುಕ್ತವಿರೋಧೋ ಅಪಿ
ಪರಿಹೃತಃ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಜಾತತ್ವ ಅಭಿಧಾನಾತ್ | ಯತ್ಪ್ರಾರ್ಥಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ
ಉಕ್ತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವತೋಽಪಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಅತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವತ್ ವಿಷ್ಣುತ್ವನ್ನತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ತದುಕ್ತಮ್ | ‘ಮಹತ್ತ್ವಾತ್ ಮಹತಾಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಕರ್ತಾ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಚ ಏಕರಾಟ್ | ಕಿಂ ನಾಮ ನ

ಸೃಜೇದೇಷ ಯೇನ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಅದಮಾವೃತಮ್ ಇತಿ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ
ಜನನಸಿದ್ಧೇ- ಯುಕ್ತಂ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 10 ||
ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಶ್ರೇಷ್ಠಾಧಿಕರಣಮ್) || 06 ||

‘ಪ್ರಾಣಾದಿದಮಾವಿರಾಸೀತ್ ಪ್ರಾಣೋ ಧತ್ತೇ ಪ್ರಾಣೇ ಲಯಮಭ್ಯುಪೈತಿ ನ ಪ್ರಾಣಃ
ಕಿಂಚಿದಾಶ್ರಿತಃ’ ಇತ್ಯಾಗ್ನಿವೇಶ್ಯಶ್ರುತೌ |

‘ಯದಾಶ್ರಯಾದಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಾ ಸೋಽನ್ಯಂ ಕಥಮುಪಾಶ್ರಯೇತ್ |
ಯಥಾ ಪ್ರಾಣಸ್ತಥಾ ರಾಜಾ ಸರ್ವಸ್ಯೈಕಾಶ್ರಯೋ ಭವೇತ್’ ಇತಿ ಚ ಯುಕ್ತಿರ್ಭಾರತೇ |
‘ಪ್ರಾಣಸ್ಯೈತದ್ವಶೇ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಣಃ ಪರವಶೇ ಸ್ಥಿತಃ |
ನ ಪರಃ ಕಿಂಚಿದಾಶ್ರಿತೈ ವರ್ತತೇ ಪರಮೋ ಯತಃ’ ಇತಿ ಪೈಷ್ಠಶ್ರುತಿಃ |
ಅತ ಆಹ-

ಓಂ ಚಕ್ಷುರಾದಿವತ್ ತು ತತ್ಸಹಶಿಷ್ಟ್ಯಾ ದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 11-282 ||

ಚಕ್ಷುರಾದಿವನ್ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋಽಪಿ ಪರಮಾತ್ಮವಶ ಏವ |
‘ಸರ್ವಂ ಹ್ಯೇವೈತತ್ ಪರಮೇಽವತಿಷ್ಠತೇ ಪ್ರಾಣಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಿನಶ್ಚ ಸ ಹ್ಯೇಕ
ಏವೈತಾನ್ನ ಯತ್ಯುನ್ನಯತಿ ವಶೀಕರೋತಿ’
ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತೌ ಚಕ್ಷುರಾದಿಭಿಃ ಸಹ ತದ್ವಶತ್ವೇನೈವ ಶಾಸನಾತ್ |

‘ಸರ್ವಕರ್ತಾಽಪಿ ಸನ್ ಪ್ರಾಣಃ ಪರಮಾಧಾರತಃ ಸ್ಥಿತಃ |
ಕಥಮೇವಾನ್ಯಥಾ ನ ಸ್ಯಾದ್ಯತೋ ನೈವೇಶ್ವರದ್ವಯಮ್ |
ಅವಾನ್ತರೇಶ್ವರತ್ವೇನ ತಸ್ಯೇಶ್ವರವಚೋ ಭವೇತ್ |
ಅತೋ ಮಧ್ಯಮತಾಮಾಹುಸ್ತಸ್ಯ ವೇದೇಷು ವೇದಿನಃ |
ಅನನ್ಯೇಶ್ವರತಾ ಪ್ರಾಣೇ ತದನ್ಯೇಶ್ವರವರ್ಜನಾತ್ |
ಯತೋ ವಿಶೇಷವಾಕ್ಯೇನ ಹ್ರಿಯತೇ ಸಮತಾವಚಃ’ |
‘ನಾನ್ಯೋಽತೋಽಸ್ತಿದ್ರಷ್ಟಾ’ನಾನ್ಯದತೋಽಸ್ತಿ ದ್ರಷ್ಟ್ಯ’

ಇತ್ಯಾದಿವಚನಯುಕ್ತಯ ಆದಿಶಬ್ದೋಕ್ತಾಃ || 11 ||

ಅತ್ರ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭೃತಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಉಕ್ತಃ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅಯುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ಸ
ನಿರಾಕಾರ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ ಪರತನ್ತ್ರೋ ವಾ ಇತಿ

ಸನ್ನೇಹಃ | ಸನ್ನೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾನಂ ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಪ್ರಾಣಾತ್ ಇತಿ ||

‘ಶ್ರುತೌ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಪ್ರತೀಯತೇ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಉಪಾಶ್ರಯೇತ್ ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಾಣಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ಸರ್ವಾಶ್ರಯಃ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ಸ್ವತನ್ತ್ರ ಏವ | ನ ಪ್ರಾಣಃ ಕಿಂಚಿದಾಶ್ರಿತಃ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಪಾರತನ್ತ್ಯೇ ಅಪಿ ಶ್ರುತಿರಸ್ತಿ ಇತಿ ತದ್ವಿರೋಧಃ | ಅಖಿಲಜಗಚ್ಛೇಷಕತ್ವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವತ್ವೇನ ತಸ್ಯ ಅನನ್ಯಾಶ್ರಯತ್ವ ಯುಕ್ತಿ ಯುಕ್ತತತಯಾ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಅಯೋಗಾತ್ ಪಾರತನ್ತ್ಯ ಶ್ರುತಿರಪಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತೇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯವಾದಿನೋ ಜನ್ಮ ಅಸಮ್ಮಿಪತ್ತೇಃ ತತ್ ಶ್ರುತೀನಾಮಪಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಶ್ರುತಿಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ | ಲೀಲಯಾ ವಿಗ್ರಹಗ್ರಹಣೋಪಪತ್ತೇಶ್ಚ | ಅತಃ ಪ್ರಬಲ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಅಪರಿಹಾರಾದ್ ಅಪ್ರಮಾಣಂ ಪಾರತನ್ತ್ಯ ಶ್ರುತಿಃ | ಅತೋ ನ ನಾರಾಯಣಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತಃ ಇತಿ ||

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನ ಏವ ನ ತು ಸ್ವತನ್ತ್ರಃ | ತದ್ವಶತ್ವೇನ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಉತ್ಪತ್ತೌ ಇತಿ ಪಾರತನ್ತ್ಯೇ ಅಪಿ ಕಾಚನ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಅಪಿ ತು ಚಕ್ಷುರಾದಿವದೇವ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ | ತೈಃ ಸಹ ಪರಮಾತ್ಮವಶತ್ವೋಕ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಉನ್ನಯತಿ ಊರ್ಧ್ವಂ ನಯತಿ | ನನು ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಶ್ರುತಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ನ ಶ್ರುತಿಮಾತ್ರೇಣ ನಿರ್ಣಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯ ಈಶ್ವರತ್ವ ಅನನ್ಯೇಶ್ವರತ್ವ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕಥಂ ಇತಿ || ಯುಕ್ತಿ ವಿರೋಧಾತ್ ಶ್ರುತಿಃ ಬಾಧ್ಯತೇ ಇತಿ ಭಾವಃ| ತರ್ಹಿ ಕೋಽರ್ಥಃ ಶ್ರುತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅವಾನ್ತರ ಇತಿ || ನ ಕೇವಲಂ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಾತ್ ಶ್ರುತೇರನ್ಯಾರ್ಥತಾ ಕಿಂ ತು ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇರಪಿ ಇತ್ಯಾಹ || ಯತಃ ಇತಿ ||

ವಿಶೇಷವಾಕ್ಯೇನ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಏತದ್ವಶೇ ಸರ್ವಂ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸಮತಾವಚಃ ಸಾಧಾರಣವಾಕ್ಯಂ ಹ್ರಿಯತೇ ಬಾಧ್ಯತೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯತೋಽತ ಉಕ್ತ ಏವ ಅರ್ಥಃ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ನಾನೋಽತಃ ಇತ್ಯನೇನ ಭಗವದಿತರಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ದ್ರಷ್ಟೃತ್ವಾದ್ಯಭವಃ ಉಚ್ಯತೇ | ವಚನಯುಕ್ತಯೋ ವಚನಾನಿ ಯುಕ್ತಯಶ್ಚ ವಚನೋಕ್ತಾ ಯುಕ್ತಯಃ ಇತಿ ವಾ || 11 ||

ಓಂ ಅಕರಣತ್ವಾಚ್ಚ ನ ದೋಷಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 12-283 ||

ಇತರೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಕರಣತ್ವಾನ್ಮುಖ್ಯಸ್ಯಾಕರಣತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯಾನೇಭ್ಯ
ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ಮಾಣ್ಡವ್ಯಶ್ರುತಿಶ್ಚ -

‘ತಾನಿ ಹ ವಾ ಏತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕರಣಾನ್ಯಥ ಪ್ರಾಣ
ಏವಾಕರಣಸ್ತಸ್ಮಾನ್ಮುಖ್ಯಸ್ತಸ್ಮಾನ್ಮುಖ್ಯ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ’ ಇತಿ || 12 ||

ಯದಿ ಚಕ್ಷುರಾದಿವದೇವ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತರ್ಹಿ ಸತ್ಯ ಅವಾಂತರ ಈಶ್ವರತ್ವಾದಿ
ಅಸಮ್ಯವೇನ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯ ಶ್ರುತಿಃ ವ್ಯರ್ಥಾ ಸ್ಯಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಕರಣತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ ||

ಚಶಬ್ದಃ ಚಕ್ಷುರಾದೀನಾಂ ಕರಣತ್ವಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥಃ | ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಚಕ್ಷುರಾದೀನಾಂ ಚ
ಈಶ್ವರವಶತ್ವಸಾಮ್ಯೇ ಅಪಿ ಕರ್ತೃಪ್ರಯೋಜ್ಯತ್ವ ಅಪ್ರಯೋಜ್ಯತ್ವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯೇನ ಅತಿಶಯ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ನ ಉಕ್ತದೋಷಃ | ಏತಚ್ಚ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಈಶ್ವರವಶತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತಂ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ ಹರೇಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 7 ||

|| ಇತಿ ಚಕ್ಷುರಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

‘ಸರ್ವೇ ವಾ ಏತೇ ಮುಖ್ಯದಾಸಾಃ ಪ್ರಾಣೋಽಪಾನೋ ವ್ಯಾನ ಉದಾನಃ ಸಮಾನ
ಇತಿ |

‘ಅಥ ಪ್ರಾಣೋ ವಾವ ಸಮ್ರಾಟ್’ ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನೈಶ್ರುತಿಃ |
‘ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಯಃ ಸರ್ವೇ ಮುಖ್ಯದಾಸಾ ಯತೇಽನಿಶಮ್ |
ಅತಸ್ತದಾಜ್ಞಯಾ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ವತೇ’ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿರ್ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ |
‘ಮುಖ್ಯಸ್ಯೈವ ಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಪ್ರಾಣಾಧ್ಯಾಃ ಪಿಷ್ಪವಾಯವಃ |
ಸ ಏವ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ದೇಹೇ ಪಿಷ್ಪಧಾ ವರ್ತತೇಽನಿಶಮ್’ ಇತಿ ಚ ಗೌಪಮಶ್ರುತಿಃ |
ಅತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಪಿಷ್ಪವೃತ್ತಿರ್ಮನೋವದ್ಯ ಪದಿಶ್ಯತೇ ಓಂ || 13-284 ||

‘ಅಥ ಪಿಷ್ಪವೃತ್ತೈತತ್ಪ್ರವರ್ತತೇ ಪ್ರಾಣಾ ವಾವ ಪಿಷ್ಪವೃತ್ತಿಃ ಪ್ರಾಣೋಽಪಾನೋ
ವ್ಯಾನ ಉದಾನಃ ಸಮಾನ ಇತಿ | ತೇಭ್ಯೋ ವಾ ಏತೇಭ್ಯಃ ಪಿಷ್ಪದಾಸಾಃ ಪ್ರಜಾಯಂತೇ |
ಪ್ರಾಣಾದ್ವಾವಾ ಪ್ರಾಣೋಽಪಾನಾದಪಾನೋ ವ್ಯಾನಾದ್ವಾನ ಉದಾನಾದುದಾನಃ
ಸಮಾನಾದೇವ ಸಮಾನೋ ಯಥಾ ಹ ವೈ ಮನಃ ಪಿಷ್ಪಧಾ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ

ಮನೋಬುದ್ಧಿರಹಜ್ಜಾರಶ್ಚಿತ್ತಂ ಚೇತನೇತಿ | ತೇಭ್ಯೋ ವಾ ಏತೇಭ್ಯಃ ಪಞ್ಚ ದಾಸಾಃ
ಪ್ರಜಾಯಂತೇ | ಮನಸೋ ವಾವ ಮನೋ ಬುದ್ಧೇರ್ಬುದ್ಧಿರಹಜ್ಜಾರಾದಹಜ್ಜಾರಶ್ಚಿತ್ತಾಚ್ಚಿತ್ತಂ
ಚೇತನಾಯಾ ಏವ ಚೇತನೈವಮಿತಿ' ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಹರೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಾಣಾದಿವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವೇ ಕಥಿತಃ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ
ಪ್ರಾಣಾದಿವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅನುಪಪನ್ನಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಅಸೌ
ನಿರಾಕಾರ್ಯಃ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಪ್ರಸಂಘ ಸನ್ನಿಧಾಪಿತಾಃ ಪ್ರಾಣಾದಯೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ದಾಸಾ ಉತ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂ
ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಶ್ರುತಿಃ ದಾಸತ್ವ ಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ಚ ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ತತರ್ ಪ್ರಾಣಾದಯೋ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದಾಸಾಃ
| 'ಸರ್ವೇ ವೇ ಏತೇ ಮುಖ್ಯದಾಸಾಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಂತರ ವಿರೋಧಃ | ಪ್ರಾಣಾದಯೋ
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದಾಸಾಃ | ತದಾಜ್ಞಯಾ ಕರ್ಮಕಾರಿತ್ವಾತ್ | ಯೋ ಯದಾಜ್ಞಯಾ ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ
ಸ ತದಾಸಃ ಯಥಾ ಲೋಕೇ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಏಷ ಪ್ರಾಣ ಇತರಾನ್
ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಗೇವ ಸನ್ನಿಧತ್ತೇ' ಇತ್ಯಾದಿ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಚ ಏತಾನಿ
'ಮುಖ್ಯಸ್ಯೈವ ಸ್ವರೂಪಾಣಿ ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಾಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಸಯುಕ್ತಿಕಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಃ |
ಪ್ರಾಣಾದಯೋ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೂಪಾಣ್ಯೇವ ವ್ಯಕ್ತ ಸದ್ಗುಣತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವಾತ್
ಸ್ವರೂಪತ್ವಶ್ರುತೇರಪಿ 'ಪಾಯುಪಸ್ಥೇಽವಾನಂ ಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರೋತ್ರೇ ಮುಖನಾಸಿಕಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಣಃ
ಸ್ವಯಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠತೇ | ಮಧ್ಯೇ ತು ಸಮಾನ ಏಷ ಹಿ ಏತದ್ ಹುತಮನ್ನಂ ಸಮಂ ನಯತಿ |
ತಸ್ಮಾದೇತಾಃ ಸಪ್ತಾರ್ಚಿಷೋ ಭವಂತಿ | ನಾಡೀಸಹಸ್ರಾಣ್ಯಾಸು ವ್ಯಾನಶ್ಚರತಿ ಅಥ ಏಕಯಾ
ಉರ್ಧ್ವ ಉದಾನಃ ಪುಣ್ಯೇನ ಪುಣ್ಯಂ ಲೋಕಂ ನಯತಿ ಪಾಪೇನ ಪಾಪಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಯಾ
ದೇವತಾ ಸಾ ಏಷಾ ಪುರುಷಸ್ಯ ಅಪಾನಮವಷ್ಟಭ್ಯ' ಇತ್ಯಾದೇಃ | ನ ಚ ಏತದ್ ವ್ಯಕ್ತಸದ್ಗುಣತ್ವಂ
ದಾಸೇಷು ಸಮ್ಯವತಿ | ಉಭಯತ್ರಾಪಿ ತದ್ಭಾವೇ ಸ್ವಾಮಿಭೃತ್ಯಭಾವ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಏವಂ ಚ
ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಮಾನಬಲತ್ವೇನ ವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ ಚ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ನ ಚ ಉಭಯಂ
ಯುಕ್ತಮ್ | ವಸ್ತುವಿಕಲ್ಪಭಾವಾದಿತಿ ಅತೋ ನ ವಿಷ್ಣೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತಃ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ತಸ್ಯ ಸ್ವಷ್ಟಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ತದುಪಾತ್ರ ಶ್ರುತಿಮೇವ
ಉದಾಹರತಿ || ಅತಃ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಪ್ರಾಣಾದಯೋ ಮುಖ್ಯದಾಸಾ ಏವ ಅಪಿ ತು ತದ್ ವೃತ್ತಯೋಽಪಿ | ನ ಚ
ವಸ್ತುವಿಕಲ್ಪಪ್ರಸಂಘಃ | ಪೃಥಗುಭಯವಿಧ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಅತ ಏವ ನ ಶ್ರುತೀನಾಂ

ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಅವಿರೋಧಾತ್ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಕುತ ಏತತ್ | ಯತೋ ಮನೋ
ದೃಷ್ಟಾನ್ತೇನ ಪಞ್ಚದಾಸವಾನ್ ಪಞ್ಚವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ ಅತ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪರೂಪಂ ಮನಃ| ನಿಶ್ಯರೂಪಾ ಬುದ್ಧಿಃ| ಅಸ್ವರೂಪೇ ಸ್ವರೂಪಮಿತಿ ಅಹಂಕಾರಃ |
ಸ್ಮರಣಹೇತುಃ ಚಿತ್ತಮ್ | ಚೇತಸೋ ವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಚೇತನಾ | ನ ಚ ಪ್ರಾಣಾದೀನಾಂ ಮುಖ್ಯದಾಸತ್ವೇ
ವ್ಯಕ್ತಸದ್ಗುಣತ್ವ ವಿರೋಧಃ | ದಾಸಾನಾಮಪಿ ತದುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಸ್ವಾಮಿಭ್ಯುತ್ಯಭಾವ
ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತತೋ ಅಧಿಕವ್ಯಕ್ತ ಸದ್ಗುಣತಯಾ ತದುಪಪತ್ತೇಃ |
ಅಶೇಷಗುಣಪೂರ್ಣಾನಿ ಮುಖ್ಯರೂಪಾಣಿ ಪಞ್ಚ ಚ ತದ್ದಾಸಾಃ ಪಞ್ಚ ಚ ಅನ್ಯೇಽಪಿ ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಾಃ
ಸದ್ಗುಣೈಃ ಯುತಾಃ | ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ದಾಸಾನುಪಕ್ರಮ್ಯ ಸದ್ಗುಣತ್ವೇಕೇಃ ನ ಶ್ರುತೇಃ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ
ವಿಷಯತ್ವಮ್ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪ್ರಾಣಾದಿಸ್ವರೂಪಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ
ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 13 || ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ಪಞ್ಚವೃತ್ತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

‘ಪ್ರಾಣ ಏವಾಧಸ್ತಾತ್ ಪ್ರಾಣ ಉಪರಿಷ್ಠಾತ್ ಪ್ರಾಣೋ ಮಧ್ಯತಃ ಪ್ರಾಣಃ ಸರ್ವತಃ
ಪ್ರಾಣ ಏವೇದಂ ಸರ್ವಮ್’ ಇತಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರತೀಯತೇ |

‘ಯತಃ ಸರ್ವಂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ಪ್ರಾಣ ಏವ ತು |
ಅತೋ ಧೃತಂ ಜಗತ್ ಸರ್ವಮನ್ಯಥಾ ಕೇನ ಧಾರ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಚ ಯುಕ್ತಿರ್ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ |
‘ಅಣುನೈತತ್ಸೃಜ್ಯತೇಽಣುನೈತದ್ಧಾರ್ಯತೇ ಅಣೌ ಲಯಮಭ್ಯುಪೈತಿ ಪ್ರಾಣೋ ವಾ ಅಣುಃ
ಪ್ರಾಣೋ ಹ್ಯೇತದ್ಧವತಿ’ ಇತಿ ಚ ಸೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತಿಃ ||
ಅತ ಆಹ -

ಓಂ ಅಣುಶ್ಚ ಓಂ || 14-285 ||

ಸ ವಾ ಏಷ ಪ್ರಾಣೋಽಣುರ್ಮಹಾನ್ನಾಮಾನ್ತವಾರ್ಷಣೀರ್ಬಹಿರ್ಮಹಾನ್ ಪ್ರಾಣೋ
ವಾ ಈಶಿತವ್ಯೇಶ ಈಶೋ ಹ್ಯಸೌ ಸರ್ವಸ್ಯೇಶಿತವ್ಯಶ್ಚ ಪರಸ್ಯ’ ಇತಿ ಹಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತಿಃ || 14
||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧ ಥಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಪರಿಮಾಣ ವಿಷಯ ಶ್ರುತಿ
ವಿರೋಧ ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ| ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಯೇ ಹೌ ಉಕ್ತಃ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಪರಿಮಾಣ ವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ
ಅಯುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ಸ ನಿರಾಕಾರ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಏವ ವಿಷಯಃ |
ವ್ಯಾಪ್ತೋಽಣುವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಂದೇಹ ಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಂ ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ
ಸೂಚಯತಿ || ಪ್ರಾಣ ಏವ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಂ ಸರವಸತ್ತಾಪ್ರದಃ | ನೃಥಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅಭಾವೇ ಅಸೌ ನ ಧಾರಯೇತ್ | ತಥಾ ಚ ಕೇನ
ಧಾರ್ಯತೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಶ್ರುತಿಃ ಅಣುತ್ವ ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ವ್ಯಾಪ್ತ ಏವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ | 'ಪ್ರಾಣ
ಏವ ಅಧಸ್ತಾತ್' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |

ನ ಚ ಅಣುತ್ವೇ ಅಪಿ ಶ್ರುತಿಃ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ತದ್ವಿರೋಧಃ | ಸರ್ವಜಗತ್ ಧಾರಕತ್ವ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವಾತ್
ವ್ಯಾಪ್ತಿಶ್ರುತೇಃ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಮಹಾನ್ ವೈ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ಯೇನ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಚರಾಚರಮ್'
ಇತಿ 'ಸಪ್ತಸ್ಕನ್ಧಗತೋ ಲೋಕಾನ್ ಯೋ ಬಿಭರ್ತಿ ಮಹಾಬಲಃ' ಇತಿ ಚ ಹರಿವಂಶೇ | ಅತಃ
ಪ್ರಬಲಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾದಪ್ರಮಾಣಂ ಅಣುತ್ವಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ ನ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಹರೇಃ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿರಿತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರಯತಿ || ಅತಃ ಇತಿ ||

ಅಣುರೇವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಃ | ಯತೋ ಅಸೌ ಬಹಿರ್ದೇಹಾತ್
ವರ್ತಮಾನೇನ ಮುಖ್ಯರೂಪೇಣ ವ್ಯಾಪ್ತಶ್ಚ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ | ಕುತೋ ಅಯಂ ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಸ ಇತಿ || ಪ್ರಾಣಶ್ಚ ಮುಖ್ಯ ಏವ ಇತಿ ಜ್ಞಾಪನಾಯ ವಾಕ್ಯಶೇಷ ಉದ್ಧಾರಃ |

ನ ಚ ಇದಂ ಶ್ರುತಿಮಾತ್ರಂ ಸಯುಕ್ತಿಕ ಶ್ರುತಿಬಾಧನಾಯ ನ ಅಲಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿತ್ವಾತ್ | ನಾಡೀಸಂಚಾರಿತ್ವ ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ | 'ಅಣು ವೈ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ಯ
ಉತ್ಯಾ ಮತಿ ನಾಡೀಭಿಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಅಣುತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ
ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 14 || ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಣುತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಕರಣತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಮುಕ್ತಮ್ |

'ಜೀವಸ್ಯ ಕರಣಾನ್ಯಾಹುಃ ಪ್ರಾಣಾನೇತಾಂಸ್ತು ಸರ್ವಶಃ|
ಯಸ್ಮಾತ್ ತದ್ವಶಗಾ ಏತೇ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಸರ್ವದೇಹಿಷು'

ಇತಿ ಸೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತೌ ಸಯುಕ್ತಿಕಂ ಜೀವಕರಣತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ|

'ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾ ಏತಾನಿ ಕರಣಾನಿ ಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಮನೋ ವಾಗಿತಿ ತದ್ವೇತ್ಯೈಃ
ಕಾರಯತಿ' ಇತಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತೌ | ಅತ ಆಹ -

ಓಂ ಜ್ಯೋತಿರಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾನಂ ತು ತದಾಮನನಾತ್ ಓಂ || 15-286 ||

ಅತ್ರ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ನಾರಾಯಣೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಉಕ್ತಂ ಹರೇಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಂ |
ಇನ್ದ್ರಿಯ ವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ನಿರಸನೀಯೋ
ಅಸೌ ಅಧಿಕರಣ ಸಂಜ್ಞತಿಂ ದರ್ಶಯತಿ | ಕರಣತ್ವಂ ಇತಿ ||

‘ಕರಣತ್ವಾತ್ ಚ’ ಇತಿ ಚ ಶಬ್ದೇನ ಇನ್ವಿಯಾಣಾಂ ಕರಣತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತಾನ್ಯೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಜೀವಕರಣಾನಿ ಉತ ಬ್ರಹ್ಮಕರಣಾನಿ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸನ್ನೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂನಂ ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಸೂಚಯತಿ || ಜೀವಸ್ಯ ಇತಿ || ಶ್ರುತೌ ಬ್ರಹ್ಮಕರಣತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಜೀವಕರಣಾನಿ ಇನ್ವಿಯಾಣಿ | ‘ಜೀವಸ್ಯ ಕರಣಾನ್ಯಾಹುಃ ಪ್ರಾಣಾನ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |

ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯನ್ತರ ವಿರೋಧಃ | ಜೀವವಶತ್ವೇನ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ದೃಶ್ಯಮಾನತ್ವ ಯುಕ್ತಿ ಯುಕ್ತತ್ವೇನ ಜೀವಕರಣತವ ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ಅನುಭೂಯತೇ ಖಲು ಸ್ವಾಧೀನತ್ವಂ ಇನ್ವಿಯಾಣಾಂ| ಅತಃ ಪ್ರಬಲಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಕರಣತ್ವಶ್ರುತಿಃ | ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ನ ಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯೇನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತಃ ಇತಿ ||

ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಚಕ್ಷುರಾದಿಭಿಃ ಕರಣೈಃ ದರ್ಶನಾದಿ ಕಾರಯತಿ ನ ಪುನಃ ಜೀವಕರಣಾನಿ | ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ತೇಜಃ ಪ್ರಭೃತಿಭೂತಪ್ರೇರಕತ್ವೇನ ತದಂಶಭೂತಾನಾಮಪಿ ಚಕ್ಷುರಾದೀನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋಜ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಏವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಸರ್ವಪ್ರಾಣಪ್ರೇರಕ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪ್ರೇರಕತ್ವ ಶ್ರುತೇಃ ಯಃ ಚಕ್ಷುಷಿ ತಿಷ್ಠನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಚಕ್ಷುರಾದಿವತ್ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ಜ್ಯೋತಿರಾದಿ ಗ್ರಹಣಮ್ || 15 ||

ಯಜ್ಜ್ಯೋತಿರಾದ್ಯಧಿಷ್ಠಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತದೇವೈತೈಃ ಕರಣೈಃ ಪ್ರವರ್ತಯತಿ|

‘ಯಃ ಪ್ರಾಣೇ ತಿಷ್ಠನ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ತದಾಮನನಾತ್ || 15 ||

ಕಥಂ ಜೀವಕರಣತ್ವಶ್ರುತಿರಿತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ -

ಓಂ ಪ್ರಾಣವತಾ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 16-287 ||

ಜೀವೇನೈವ ಸ್ವಕರಣೈಃ ಕಾರಯತಿ ಪರಮಾತ್ಮಾ | ಅತೋ ನ ವಿರೋಧಃ | ಏಷ ಹ್ಯನೇನಾತ್ಮನಾ ಚಕ್ಷುಷಾ ದರ್ಶಯತಿ ಶ್ರೋತ್ರೇಣ ಶ್ರಾವಯತಿ ಮನಸಾ ಮನಯತಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಬೋಧಯತಿ ತಸ್ಮಾದೇತಾವಾಹುಃ ಸೃತಿರಸೃತಿರಿತಿ’ ಇತಿ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತೇಃ |

‘ಕರಣೈಃ ಕಾರಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರುಷಾಪೇಕ್ಷಯಾಽಖಿಲಮ್ |

ಶ್ರೋತ್ರಾದಿಭಿಃ ಕಾರಯತಿ ಕರಣಾನೀತ್ಯತೋ ವಿದುಃ |

ನ ಜೀವಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಮುಖ್ಯಂ ಕಾರಯೇತ್ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |

ಕೇವಲಾತ್ಮೇಚ್ಛಯಾ ತಸ್ಮಾನ್ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ತಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿತಮ್’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ || 16 ||

ಯದಿ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರಣತ್ವಂ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ಜೀವಕರಣತ್ವ ಶ್ರುತಿಃ ಉಪಪದ್ಯೇತ ಕಿಂ ತು
ಬ್ರಹ್ಮ ಕರಣತ್ವಸ್ಯ ವಿರೋಧ ಏವ ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯ ತತ್ಪರಿಹಾರತ್ವೇನ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಕಥಂ ಇತಿ ||

ಬ್ರಹ್ಮಕರಣತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಅಪಿ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ನ ಜೀವಕರಣತ್ವ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಸ್ವಕರಣವರೇವ
ಪ್ರಾಣೈಃ ಬ್ರಹ್ಮ ಜೀವೇನ ದರ್ಶನಾದಿ ಕಾರಯತಿ ಇತಿ ಏತದರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ
ಜೀವಕರಣತ್ವವಾಕ್ಯಸ್ಯ | ಬ್ರಹ್ಮ ಇನ್ದ್ರಿಯೈಃ ಜೀವೇನ ದರ್ಶನಾದಿ ಕಾರಯತಿ ಇತಿ ಏತತ್ ಚ
ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸ್ಮೃತಿರಸ್ಮೃತಿಃ ಇತಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯೇಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಕ್ತಃ ತದ್ವಿಹೀನಶ್ಚ |

ಅಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಜೀವೇನ ಚಕ್ಷುರಾದಿನಾ ದರ್ಶನಾದಿ ಕಾರಯತಿ ಇತಿ ತಥಾಪಿ ಜೀವಕರಣತ್ವ ಶ್ರುತಿಃ
ತದರ್ಥೇತಿ ಏತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕರಣೈಃ ಇತಿ || ಕರಣಾನಿ ಜೀವಸ್ಯ | ಯದಿ ಏತಾನಿ
ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತರ್ಹಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯಾಪಿ ಏತತ್ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಅಕರಣತ್ವ ಹೇತನಾ ಪ್ರಾಣ ಏವ
ಅಕರಣಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಮುಖ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಮುಖ್ಯತ್ವ ವಿರುದ್ಧಂ ಸ್ಯಾತ್ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಜೀವಕರಣತ್ವೇ
ತದುಪಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಇತಿ || ಜೀವಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಕರಣತ್ವಂ ತತ್ರ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಮುಖ್ಯಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಂ || 16 ||

ಓಂ ತಸ್ಯ ಚ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ಓಂ || 17-288 ||

ಅನಾದಿನಿತ್ಯತ್ವಾಜ್ಜೀವಕರಣಸಮ್ಭವಸ್ಯ ಯುಜ್ಯತೇ ತತ್ಕರಣತ್ವಶ್ರುತಿಃ
| 'ಅಥಾವಿಯೋಗೀನಿ | ಕರಣೈರ್ವಾವ ನ ವಿಯುಜ್ಯತೇ ದೇಹೇನೈವ ವಿಯುಜ್ಯತ
ಇತ್ಯೇತದ್ವಾವ ಕರಣಾನಾಂ ಕರಣತ್ವಂ ಯದ್ವಾವ ನ ವಿಯುಜ್ಯತೇ' ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಃ |
ಚಶಬ್ದಃ ಕರಣಸಮ್ಭವಗ್ರಾಹೀ || 17 ||

ಏವಂ ಅಸ್ತತ್ಪ್ರಕರ್ತೃಃ ಕರಣಾನಿ ಅನ್ಯಾಧೀನಾನಿ ಅಪಿ ಸಾಧನತ್ವಾತ್ ತತ್ಕರಣಾನಿ ಇತಿ
ಉಚ್ಯಂತೇ | ಯಥಾ ಪರಕೀಯ ಕುಠಾರೇಣಾಪಿ ವೃಶ್ಚತೋಽಸೌ ತತ್ಕರಣಮುಚ್ಯತೇ ಇತಿ
ಏಕಮರ್ಥಂ ಜೀವಕರಣತ್ವ ಶ್ರುತೇಃ ಉಕ್ತಾ ಅರ್ಥಾಂತರ ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಚ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತಸ್ಯ ಚ ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರಣತ್ವೇಽಪಿ ಯುಜ್ಯತೇ ಜೀವಕರಣತ್ವಶ್ರುತಿಃ | ಜೀವಕರಣಸಮ್ಭವಸ್ಯ
ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ | ಪರಕೀಯೇಽಪಿ ಬಹುಕಾಲಸಮ್ಭವನೀ ಉಪಚಾರತಃ ತದೀಯತ್ವ
ವ್ಯವಹಾರ ದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏತೇನ ಅನುಭವೋಽಪಿ ಅಭಿಮಾನಿತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ |
ಅನಾದಿಸಮ್ಭವ ನಿಬಂಧನೋಽಯಂ ವ್ಯವಹಾರಃ ಶ್ರುತೌ ಇತಿ ಕುತಃ ಏತದಿತ್ಯತ ಆಹ || ಅಥ ಇತಿ
||

ಅವಿಯೋಗೀನಿ ಜೀವೇನ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಕರಣನಾಂ ಕರಣತ್ವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಜೀವಕರಣತ್ವ
ವ್ಯವಹಾರೇ ನಿಮಿತ್ತಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರಾಣವತಾ ಇತಿ ಜೀವಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ಅತ್ರ
ತತ್ಪರಾಮರ್ಶೋ ಯುಕ್ತೋ ಅತಃ ಕಥಮುಚ್ಯತೇ ಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚಶಬ್ದ ಇತಿ ||

ತತ್ ಶಬ್ದೇನ ಜೀವಪರಾಮರ್ಶೇಽಪಿ ಚ ಶಬ್ದೇನ ಪ್ರಾಣವತ್ ಪದಸನ್ನಿಧಾದಿಪಿತಾಃ ಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಾಣ
ಸಮ್ಪನ್ನಶ್ಚ ಸಮುಚ್ಚೇಯಂತೇ | ನ ಹಿ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪ್ರಾಣವತ್ತ್ವ ಚ ವಿನಾ ಪ್ರಾಣವಾನ್ ಭವತಿ |
ಅತೋ ಯುಕ್ತಾ ಇಯಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಮ್ಪನ್ನಿನೋಃ ಅಭಾವೇ ಸಮ್ಪನ್ನಾಭಾವಾತ್
ತದುಕ್ತಿಃ | ತಸ್ಮಾತ್ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರಣತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ
ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 17 || ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ಜ್ಯೋತಿರಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

‘ಅಧೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಪ್ರಾಣಾ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ಪ್ರಾಣಾ ಹೀದಂ ದ್ರವನ್ತಿ’
ಇತಿ ಸಯುಕ್ತಿಕಪೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತಿಃ ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ಪ್ರಾಣಾನಾಮಿನ್ದ್ರಿಯತ್ವಂ ವಕ್ತಿ |
‘ದ್ವಾದಶೈವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ಯಾಹುರ್ಮನೋಬುದ್ಧೀ ತು ದ್ವಾದಶ’ ಇತಿ ಚ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತಿಃ
ಅತಃ ಕಸ್ಯೇನ್ದ್ರಿಯತ್ವಂ ನಿವಾರ್ಯತ ಇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ ತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶಾದನ್ಯತ್ರ ಶ್ರೇಷ್ಠಾತ್ ಓಂ || 18-289 ||

ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಮೃತೇ ತ ಏವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ |

‘ದ್ವಾದಶೈವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ಯಾಹುಃ ಪ್ರಾಣೋ ಮುಖ್ಯಸ್ತ್ವನಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ |
ದ್ರವತಾಂ ಹೀನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ತು ನಿಯನ್ತಾ ಪ್ರಾಣ ಏಕರಾಟ್’ ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತಿಃ |
‘ಶ್ಲೋತ್ರಾದೀನಿ ತು ಪಞ್ಚೈವ ತಥಾ ವಾಗಾದಿಪಞ್ಚಕಮ್ |
ಮನೋಬುದ್ಧಿಸಹಾಯಾನಿ ದ್ವಾದಶೈವೇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ ತು |
ವಿಷಯದ್ರವಣಾತ್ ತೇಷಾಮಿನ್ದ್ರಿಯತ್ವಮುದಾಹೃತಮ್ |
ತೇಷಾಂ ನಿಯಾಮಕಃ ಪ್ರಾಣಃ ಸ್ಥಿತ ಏವಾಖಿಲಪ್ರಭುಃ’ ಇತಿ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ ||18||

ಅತ್ರ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಹೌ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಾಣವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ವಿಷ್ಣೌ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಕಥಿತಃ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ ಪ್ರಾಣವಿಷಯ
ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ನ ಸೇತ್ಸ್ಯತಿ ಇತ್ಯನೌ ನಿರಾಕರ್ತವ್ಯಃ | ತತರ್
ಸಂಶಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾನಂ ದರ್ಶಯನ್ ವಿಷಯಸಂಶಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾನ್ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಅಥ
ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಕ್ ಪ್ರಕೃತಂ ಇನ್ದಿಯತ್ಸಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ತತ್ಕಾಚಿತ್ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಾಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯಾನಾಂ
ತ್ರಯೋದಶಾನಾಂ ಅಪಿ ವಕ್ತಿ | ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಸಾಮಾನ್ಯವಚನಸ್ಯ ಚ
ಸರ್ವಗಾಮಿತ್ವಾತ್ | ಅಯಾ ಶ್ರುತಿಃ ದ್ವಾದಶಾನಾಮೇವ ತದ್ವ್ಯಕ್ತಿ | ಅತೋ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತೇಃ
ಸಂಶಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಇನ್ದಿಯತ್ಸಂ ಉತ ಏಕಸ್ಯ ನಿವಾರ್ಯ
ದ್ವಾದಶಾನಾಮೇವ ಇತಿ | ಸರ್ವೇಷು ಪ್ರಾಣಾಃ ಇನ್ದಿಯಾಣಿ | 'ಪ್ರಾಣಾ ವಾ ಇನ್ದಿಯಾಣಿ' ಇತಿ
ಶಲರುತೇಃ | ನ ಚ ಸಾಮಾನ್ಯಶ್ರುತಿತ್ವಾತ್ ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯಾ ಇತರಯಾ ಬಾಧಃ | ಇದಂ
ದ್ರವಣಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅಸ್ತಿ ಖಲು ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಇದಂ ದ್ರವಣಮಿತಿ | ದುಷ್ಕರಂ
ಚ ದ್ವಾದಶಾನಾಮೇವ ಇನ್ದಿಯತ್ಸಗ್ರಹಣಮ್ | ಅನ್ಯತಮನಿವಾರಣಸ್ಯ ಅಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ |
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ನ ಇನ್ದಿಯಮಿತಿ ಚೇತ್ ನ | ತಥಾತ್ವೇ ಚಕ್ಷುಷೋ ಅನಿನ್ದಿಯತ್ಸಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್
| ನ ಹಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಚಕ್ಷುಷೋ ಕಶ್ಚನ ವಿಶೇಷೋ ಅಸ್ತಿ ಯೇನ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ನ ಇನ್ದಿಯಂ
ಚಕ್ಷುರಿನ್ದಿಯಮಿತಿ ನಿಶ್ಚಿನುಮಃ | ಉಭಯೋಃ ಈಶವಶತ್ವೇ ಅವಿಶೇಷಾತ್ | ಪ್ರಾತಿಸ್ಥಿಕಿಶೇಷಾಣಾಂ
ತು ಶ್ರುತ್ರಾದಿಷು ಅಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಚಕ್ಷುರಾದಿಷು ಅಪಿ ಏವಂ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ |

ಅತೋ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಆದ್ಯಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಾತ್ ದ್ವಿತೀಯ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ನ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ
ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ಯುಕ್ತಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ದ್ವಾದಶೇ ಏಕಾದಶದ್ವಾದಶೇ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ನ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಣಾ ಇನ್ದಿಯಾಣಿ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ಏಕಮೃತೇ ದ್ವಾದಶೈವ ತತ್ರ ಚ
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಮೃತೇ ಅಯೇ ಪ್ರಾಣಾಃ ಇನ್ದಿಯಾಣಿ ನ ಮುಖ್ಯ ತಥಾ ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಇದಂ ದ್ರವಣವತಃ ತಸ್ಯ ಕಥಂ ಇನ್ದಿಯತ್ಸಂ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಮ್ || ದ್ರವತಾಂ ಇತಿ || ಅತ್ಯವ
ಸ್ಮೃತಿಮಾಹ ಶ್ರುತ್ರಾದೀನಿ ಇತಿ ||

ಓಂ ಭೇದಶ್ರುತೇಃ ಓಂ || 19-290 ||

'ಸ್ಥಿತ ಏವ ಹೀದಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ಕರೋತಿ ಕಾರಯತಿ ಬಲತಿ ಬಾಲಯತಿ ಧತ್ತೇ
ಧಾರಯತಿ ಪ್ರಭುಂ ವಾ ಏನಮಾಹುರಥೇನ್ದಿಯಾಣಿ ನ ಸ್ಥಿತಾನಿ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ನ ಕಾರಯಂತಿ
ನ ಬಲಂತಿ ನ ಬಾಲಯಂತಿ ನ ದಧತೇ ನ ಧಾರಯಂತಿ ತಾನಿ ಹ ವಾ ಏತಾನ್ಯಬಲಾನಿ
ತಸ್ಮಾದಾಹುರಿನ್ದಿಯಾಣಿ ಕರಣಾನಿ' ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತೇಃ || 19 ||

ಯದಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣೋ ನ ಇನ್ದಿಯಂ ತರ್ಹಿ ಚಕ್ಷುರಪಿ ನ ಸ್ಯಾತ್ ವಿಶೇಷಾಭಾವಾತ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮಪನ್ಯಸ್ಯ ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಭೇದ ಇತಿ
||

ನ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಚಕ್ಷುರಾದೀನಾಂ ಚ ಅವಿಶೇಷೋ ಯೇನ ತಸ್ಯವಿಶಿಷ್ಯ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯತ್ವೋಕ್ತಿ
ವಿರೋಧಃ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸರ್ವಕರ್ತೃಕಾರಯಿತ್ಯುತ್ಪೇನ ಈಶ್ವರಸಾಮ್ಯಸ್ಯ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಚ
ತದಭಾವಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 19 ||

ಓಂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾಚ್ಚ ಓಂ || 20-291 ||

ಪುರುಷಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿರಿನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ದೃಷ್ಟತೇ ನ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ |
'ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಯ ಏವೈತಸ್ಮಿನ್ ಪುರೇ ಜಾಗ್ರತಿ' ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತೇಃ || 20 ||

ನನು ಅಯಂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಃ ರಮಾತ್ಮವಶೇ ನ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ನ ತಸ್ಯೈವ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯತ್ವನಿಧಿಃ
ಈಶ್ವರವಶತ್ವ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅವಾಂತರ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಸ್ಯ ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ
ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ವಿರೋಧಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ||ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾಚ್ಚ
ಇತಿ ||

ಭವೇದೀಶವಶಃ ಪ್ರಾಣಃ ತಥಾಪಿ ನ ಉಕ್ತವಿರೋಧಃ | ಈಶಾಧೀನತ್ವೇ ಅಪಿ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾತ್ |
ಈಶ್ವರಪರವಶಾ ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಜೀವಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಾ ಏವ | ಜಾಗ್ರತ್ಯೇವ ಭಾವೇನ
ಸುಷುಪ್ತೌ ಅಭಾವೇನ ಚ ತಥಾ ದರ್ಶನಾತ್ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಹಿ ಕೇವಲ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾದೀನೈವ
ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ನ ಜೀವಾಪೇಕ್ಷಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ನ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಯಾ
ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತಃ ಚಶಬ್ದ ಸೂಚಿತಮಂ ಶ್ರುತಿಂ ಪಠತಿ || ಪ್ರಾಣ ಇತಿ ||

'ಏಷ ಪುರುಷೋ ನ ಶ್ರುಣೋತಿ ನ ಪಶ್ಯತಿ ನ ಜಿಘ್ರತಿ ನ ರಸಯತೇ ನ ಸ್ಪೃಶತೇ ನ ಅಭಿವದತೇ ನ
ಆದತ್ತೇ ನ ಆನಂದಯತೇ ನ ವಿಸೃಜತೇ ನ ಈಯಾಯತೇ ಸ್ವಪಿತಿ ಇತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ' ಇತಿ
ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಸುಪ್ತೌ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಭಾವಂ ಅಭಿಧಾಯ 'ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಯ' ಇತಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೂಪಾಣಾಂ
ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನ ಅನಪೇಕ್ಷಾ ಭಗವದಧೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಹಿ ಸುಷುಪ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೋಽಸ್ತಿ
| ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯತ್ವನಿಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ
ಶ್ರುತಿನಮನ್ವಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 11 ||

|| ಇತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

'ವಿರಿಷ್ಟೋ ವಾ ಇದಂ ಸರ್ವಂ ವಿರೇಚಯತಿ ವಿದಧಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾವ ವಿರಿಷ್ಟ
ಏತಸ್ಮಾದ್ಧೀಮೇ ರೂಪನಾಮಾನೀ' ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಃ ||

'ಯಸ್ಮಾದ್ಧಿರೇಚಯೇತ್ ಸರ್ವಂ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ತೇನ ಭಣ್ಯತೇ |
ಏಕೋ ಹಿ ಕರ್ತಾ ಜಗತೋ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಚ ಚತುರ್ಮುಖಃ' ಇತಿ ಚ ಯುಕ್ತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ |

ಅಥ ಕಸ್ಮಾದುಚ್ಯತೇ ಪರಮ ಇತಿ ಪರಮಾದ್ಧೇತೇ ನಾಮರೂಪೇ ವ್ಯಾಕ್ರಿಯೇತೇ
ತಸ್ಮಾದೇನಮಾಹುಃ ಪರಮ ಇತಿ | ಅಥ ಕಸ್ಮಾದುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಬೃಹತ್ತಾದ್
ಬೃಂಹಣತ್ವಾಚ್ಚ' ಇತ್ಯಾಗ್ನಿವೇಶ್ಯಶ್ರುತಿಃ |

ಅತ ಆಹ-

ಓಂ ಸಜ್ಞಾ ಮೂರ್ತಿಕ್ಲೃಪ್ತಿಸ್ತುತ್ರಿ ವೃತ್ಯುರ್ವತ ಉಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 21-292 ||

ನಾಮರೂಪಕ್ಲೃಪ್ತಿಃ ಪರಾದೇವ|

'ಸರ್ವಾಣಿ ರೂಪಾಣಿ ವಿಚಿತ್ಯ ಧೀರೋ ನಾಮಾನಿ ಕೃತ್ವಾಭಿವದನ್ ಯ ಆಸ್ತೇ'

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ|

ತ್ರಿವೃತ್ಯುರ್ವತ ಇತಿ ಹೇತುಗರ್ಭಃ | ತ್ರಿವೃತ್ಯರಣಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾನ್ನಾಮರೂಪಯೋಃ ||

'ಸರ್ವನಾಮ್ನಾಂ ಚ ರೂಪಾಣಾಂ ವ್ಯವಹಾರೇಷು ಕೇಶವಃ |

ಏಕ ಏವ ಯತಃ ಸೃಷ್ಟಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಸ್ತದವಾನ್ತರಾಃ' ಇತಿ ಚ ಪಾದ್ಯೈ ||

'ತ್ರಿವೃತ್ತ್ಯಿಯಾ ಯತೋ ವಿಷ್ಣೋ ರೂಪಂ ಚ ತದಪೇಕ್ಷಯಾ |

ರೂಪಾಪೇಕ್ಷಂ ತಥಾ ನಾಮ ವ್ಯವಹಾರಸ್ತದಾತ್ಮಕಃ ||

ಅತೋ ನಾಮ್ನಶ್ಚ ರೂಪಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ಚೈಕರಾಟ್ |

ಹರಿರೇವ ಯತಃ ಕರ್ತಾ ಪಿತಾತೋ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಭುಃ' ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣೈ || 21 ||

ಅತ್ರ ಜಗತ್ತಾರಣೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಶರೀರಾದಿವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಜಗತ್ತಾರಣೇ ಹೃದಿ ಉಕ್ತಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಃ
ಶರೀರಾದಿವಿಷಯ ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ನ ಸಿದ್ಧೇತ್ ಇತ್ಯಸೌ ಅವಶ್ಯಂ
ನಿರಸನೀಯಃ | ತತ್ರ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಾಂ ಆಶ್ರಯಃ ಶರೀರಂ ತತ್ ಪ್ರಸಂಭವ ಸನ್ನಿಧಾಪಿತಂ ವಿಷಯ |
ಕಿಂ ವಿರಿಷ್ಟಸೃಷ್ಟಂ ಪರಮಾತ್ಮಸೃಷ್ಟಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂ
ದರ್ಶಯನ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ವಿರಿಷ್ಟ ಇತಿ ||

ವಿರೇಚಯತಿ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ವಿಧಾತಿ ಇತಿ | ನಾಮರೂಪಕರ್ತೃತ್ವಂ ಪರಮತ್ವೇ
ಹೇತುರುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ತು ನಿರುಚ್ಯತೇ | ಶ್ರುತಿಃ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ನಾಮರೂಪಕರ್ತೃತ್ವಂ
ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಕ್ರಮೇಣ ಶೇಷಃ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯೈವ ದೇಹಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಮ್ | 'ವಿರಿಷ್ಟೋ ವಾ ಇದಂ' ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಂತರ ವಿರೋಧಃ ವಿರಿಷ್ಟತ್ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಆದ್ಯಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ
ಸೃಷ್ಟಿದ್ವಾರತ್ವೇನಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಸಮ್ಯವೇ ಹಿ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ
ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಕಲ್ಪತೇ | ನ ಚ ವಿರಿಷ್ಟೇ ನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕ ದೇಹಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಶಕ್ತಿಃ ನ

ಸಮ್ಭವತಿ ಯೇನ ಅತ್ರ ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಕಲ್ಪಯಾಮಃ | ಅತಃ ಸಯುಕ್ತಿಕ ಏತತ್
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಮಾಣಮನ್ಯಾ ಶ್ರುತಿಃ ತಥಾ ಚ ನ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಪರಮಾತ್ಮನೇ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸಕಾಶಾದೇವ ನಾಮರೂಪಾತ್ಮಕ ದೇಹಾದಿಪ್ರಪಿಂಚ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಭವತಿ |
ಸರ್ವಾಣಿ ರೂಪಾಣಿ ಇತಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಮನ್ಮೋಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯತ್
ಇತಿಲಿಂಗವಿಪರ್ಯಾಸಃ | ನಾಮ ರೂಪಯೋಃ ವಿರಿಂಚ್ಯಸೃಷ್ಟತ್ವೇ ಅಪಿ ಅಸ್ತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಅತಃ ಕಥಮಯಂ
ನಿಶ್ಚಯ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ತ್ರಿವತ್ ಇತಿ || ವಿಶೇಷಣಸ್ಯ ಹೇತುಗರ್ಭತ್ವೇನ ನಾಮರೂಪಕರ್ತಾ
ಪರಃ | ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಭೂತತ್ರಯಸ್ಯ ಮಿಶ್ರೇಭಾವಃ ತ್ರಿವೃತ್ತಂ ತತ್ ಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಾ
ಭವತಿ | ತತ್ರ ತ್ರವೃತ್ಕರ್ತೃತ್ವೇ ಕುತೋ ನಾಮಾದಿ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಹರೇಃ ಇತಿ ಆತ ಆಹ || ತ್ರಿವೃತ್
ಇತಿ |

ನಾಮಾದಿಕರಣಂ ತ್ರವೃತ್ಕರಣಾಪೇಕ್ಷಂ ತ್ರಿವೃತ್ಕರಣಮನ್ತರೇಣ ರೂಪೋತ್ಪತ್ತ್ಯಭಾವಸ್ಯ
ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣತ್ವಾತ್ ತದಭಾವೇ ನಾಮಾನುಪಪತ್ತೇಃ | ತ್ರಿವೃತ್ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಚ ವಿಷ್ಣೋರೇವ |
'ಸೇಯಂ ದೇವತೇಮಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ದೇವತಾ ಅನೇನೈವ ಜೀವೇನ ಆತ್ಮಾನಮನುಪ್ರವಿಶ್ಯ
ನಾಮರೂಪೇ ವ್ಯಾಕರೋತ್ ತಾಸಾಂ ತ್ರಿವೃತಂ ತ್ರಿವೃತಂ ಏಕೈಕಾಂ ಅಕರೋತ್ ' ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ಅತಃ ಸ ಏವ ನಾಮಾದಿಕರ್ತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ವಿರಿಂಚ್ಯತ್ವಾದಿ ಯುಕ್ತಿ ಯುಕ್ತೇಯಮಪಿ ಶ್ರುತಿಃ ಇತ್ಯತಃ ತಸ್ಯಾಃ ಸಾವಕಾಶತ್ವಂ ಸ್ಫುಟೈವ
ದರ್ಶಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ ಶಕ್ತಿನ್ನು ತ್ರಿವೃತ್ಕರ್ತೃತ್ವೇನ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಫುತಿ ಸಮ್ಮತಿಂ ಚ
ಆಹ || ತ್ರಿವೃತ್ ಇತಿ || ತ್ರಿವೃತ್ತಿಯಾ ಯತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅತೋ ನಾಮ್ನಶ್ಚ ಇತ್ಯನ್ವಯಃ |
ತದುಪಪಾದನಂ ರೂಪಂ ಇತ್ಯಾದಿ | ಹರಿರೇವ ಕರ್ತಾ ಯತಃ ಕರ್ತಾ ಅತಃ ಪಿತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಶರೀರಸ್ಯ ಹರಿಕರ್ತೃತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಯುಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೇನ
ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 12 ||

|| ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಾ ಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

'ಅದ್ವೈಯೇ ಹೀದಮುತ್ಪದ್ಯತೇ ಆಪೋ ವಾವ ಮಾಂಸಮಸ್ಥಿ ಚ ಭವನ್ತಾಪಃ ಶರೀರಮಾಪ
ಏವೇದಂ ಸರ್ವಮ್' ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯ ಶ್ರುತಿಃ |

'ಅಮ್ಮಯಂ ತು ಯತೋ ಮಾಂಸಮತಸ್ತಪ್ತಿಶ್ಚ ಮಾಂಸತಃ' ಇತಿ ಚ ಭಾರತೇ |

'ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಮಾಕಾಶಮಾತ್ಮಾ' ಇತಿ ಚ

ಅತೋ ಭವೀತಿ -

ಓಂ ಮಾಂಸಾದಿ ಭೌಮಂ ಯಥಾಶಬ್ದಮಿತರಯೋಶ್ಚ ಓಂ || 22-293 ||

‘ಯತ್ ಕರಿನಂ ಸಾ ಪೃಥಿವೀ ಯದ್ಧವಂ ತದಾಪೋ ಯದುಷ್ಣಂ ತತ್ ತೇಜಃ’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇರ್ಮಾಂಸಾದ್ಯೇವ ಭೌಮಂ ನ ಸರ್ವಶರೀರಮ್ | ಅಪ್ತೇಜಸೋಶ್ಚ
ಕಾರ್ಯಂ ಯಥಾಶಬ್ದಮಙ್ಗೇಕರ್ತವ್ಯಮ್ ||

‘ಯದ್ವಾ ವಾಽಥೋ ವಿಮಿಶ್ರಂ ಮಿಶ್ರಾದ್ಧೇತದ್ಭವತಿ ಮಿಶ್ರಾಣಿ ಹಿ ಭೂತಾನಿ
ತಸ್ಮಾದೇವೈವಮಾಚಕ್ಷತೇ ಭೂತಾನಿ’ ಇತಿ ಹಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತಿಃ |

‘ಪಞ್ಚಭೂತಾತ್ಮಕಂ ಸರ್ವಂ ತದಪ್ಯೇಕವಿವಕ್ಷಯಾ |

ಏಕಭೂತಾತ್ಮಕತ್ವೇನ ವ್ಯವಹಾರಸ್ತು ವೈದಿಕೇ |

ಭೌಮಮಿತ್ಯೇವ ಕಾರಿನ್ಯಾಚ್ಛೌಕ್ತ್ಯಾ ದೌದಕಮಿತ್ಯಪಿ |

ತೇಜಿಷ್ಠತ್ವಾತ್ ತೈಜಸಂ ಚ ಯಥಾಽಸ್ಥಾಂ ವಚನಂ ಶ್ರುತೌ’ ಇತಿ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ಷೇ ||22||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರೇ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಶರೀರಕಾರಣ ವಿಷಯ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ
ಪರಿಹಾರಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭೃತಿಃ | ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಹೌ ಉಕ್ತಃ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ದೇಹಕಾರಣ
ಶ್ರುತೀನಾಂ ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇ ಅನುಪಪನ್ನಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ ಅವಶ್ಯಮಸೌ
ಪರಿಹರ್ತವ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತೋ ದೇಹ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಆಪ್ಯಃ ಕಿಂ ವಾ ಪಾರ್ಥಿವ ಉತ
ತೇಜಸೋ ಭೂತ ತ್ರಯಾತ್ಮಕೋ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಲೇಶತಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ದರ್ಶಯನ್
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಸೂಚಯತಿ ||ಅಧ್ಯಃ ಇತಿ ||

‘ಅದ್ಭೋ ಹೀದಂ’ ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ | ಆಪ ತಿ ಉಪಪಾದನಮ್ | ಆಪ ಏವ ಇತಿ ನಿಗಮನಮ್ |
ಶ್ರುತಿಃ ಆಪ್ಯತ್ವಂ ಶರೀರಸ್ಯ ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ‘ಪೃಥಿವೀಂ ಶರೀರಮಪ್ಯೇತಿ’ ಇತಿಶ್ರುತಿಃ ಶರರಸ್ಯ
ಪಾರ್ಥವತ್ವಮಾಹ | ಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಕಾರಣ ಏವಾಪ್ಯಯ ನಿಯಮಾತ್ | ಆಕಾಶಂ
ಪರಮಾತ್ಮಾನಮ್ | ತೈಜಸತ್ವೇ ಅಪಿ ಶ್ರುತಿಃ ‘ಸೋಽಗ್ನೇಃ ದೇವಯೋನ್ಯಾ ಆಹುತಿಭ್ಯಃ
ಸಮ್ಭೂಯ ಹಿರಣ್ಯಶರೀರ ಉರ್ಧ್ವಂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಮೇತಿ’ ಇತಿ | ಭೂತತ್ರಯಾತ್ಮಕತ್ವಂ ಚ
ಶ್ರೂಯತೇ ‘ಇಮಾಃ ತಿಸ್ರೋ ದೇವತಾಃ ಪುರುಷಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ’ ಇತ್ಯಾದೌ | ಆಪ್ಯಮಿತಿ ತಾವತ್
ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ | ‘ಆಪೋ ವಾವ ಮಾಂಸಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಂತರವಿರೋಧಃ | ಮಾಂಸಾದೌ
ತ್ಯಪ್ತಿಜನಕತ್ವ ದರ್ಶನೇನ ಅಪ್ಯತ್ವ ಶ್ರುತೇಃ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅಪಾಂಹಿತರ್ಪಕತ್ವಂ ಧರ್ಮಃ |
ಪಾರ್ಥಿವಂ ಇತಿ ಅಪರಃ ಪಕ್ಷಃ ‘ಪೃಥಿವೀಂ ಶರೀರಮ್’ ಇತಿಶ್ರುತೇಃ | ಕಾರಿನ್ಯಗನ್ಧತ್ವಾತ್
ಇತ್ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ | ತೈಜಸಮಿತಿ ಅನ್ಯಃ | ತಥಾ ಶ್ರವಣಾದೌಷ್ಠ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ ಚ | ಸರ್ವಥಾ ಶ್ರುತೋಽ ನ
ಚತುರ್ಥಃ ಪಕ್ಷೋ ಯುಕ್ತಃ | ಶರೀರೇ ಭೂತಾನಾಂ ಮಿಶ್ರತಾಯಾಂ ಅಭ್ಯುಪೇತಾಯಾಂ ಆಪಃ
ಶರೀರಂ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ ಅಯೋಗಾತ್ ಮಿಶ್ರತ್ವಾದೇವ | ನ ಹಿ ಬಹುಷು ವಿದ್ಯಮಾನೇಷು

ಕಾರಣವಿಶೇಷಂ ವಿನಾ ಅತ್ರ ದೇವದತ್ತೋ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಃ ದೃಷ್ಟಾ | ನ ಚ ಅತ್ರ
ಕಾರಣವಿಶೇಷಂ ಪಶ್ಯಾಮಃ | ಅತೋ ವಿರೋಧೇನ ಕನಾಇಷ್ಟತ್ ಶ್ರುತೀನಾಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ ನ
ವಿಷ್ಣೋಜಗತ್ಕಾರಣೇ ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋಽಯುಕ್ತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯತ್ ಶರೀರೇ ಕಠಿನಂ ಮಾಂಸಾದಿ ತದೇವ ಪಾರ್ಥಿವಂ ನ ಸರ್ವಶರೀರಂ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ
ಅಪ್ತೇಜಸೋಶ್ಚ ಕಾರ್ಯಂ ಶರೀರೇ ಅಸ್ತಿಶೋಣಿತಮಜ್ಜಾದಿ ಇತಿ ಅಙ್ಗೇಕಾರ್ಯಮ್ | ಯತ್ ಕಠಿನಂ
ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಏವಂ ಅಙ್ಗೇಕಾರ್ಯಸ್ಯೈವ ಯಥಾಶಬ್ದತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಯಂ ಚ ಏಕಪಕ್ಷ
ಪ್ರತಿಷೇಧಃ | ಇತರೌ ಅಪಿ ಪಕ್ಷೌಏವಂ ನಿಷೇಧ್ಯೌ | ನನು ಕಥಂ ಮಾಂಸಸ್ಯ ಪಾರ್ಥಿವತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ
| 'ಆಪೋ ವಾವ ಮಾಂಸಾನಾಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಯುಕ್ತೇಶ್ಚ ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಆಹ || ಅಪ್ತೇಜಸೋಶ್ಚ
ಇತಿ ||

ನ ಮಾಂಸಾದೀನಾಂ ಕೇವಲಪಾರ್ಥಿವತ್ವಂ ಕಿಂ ನಾಮ ತತ್ರ ಅಪ್ತೇಜಸೋಶ್ಚ
ಕಾರ್ಯಮಙ್ಗೇಕ್ರಿಯತೇ ಶಬ್ದಶಾತ್ | ಅತೋ ಮಾಂಸಸ್ಯ ಅಪ್ಯತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಕೋಽಸೌ ಶಬ್ದೋ ಯತೋ ಮಾಂಸಾದೀನಾಂ ನೈಕಭೂತಕಾರ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ತಂ ದರ್ಶಯತಿ ||
ಯತ್ ಇತಿ ||

ಭೂಮ್ಯಾದಿಭೂತಾನಾಂ ಸ್ವತ ಏವ ಮಿಶ್ರತ್ವಾತ್ ನೈಕಭೂತತ್ವಂ ಮಾಂಸಾದೀನಾಂ ಸಮ್ಯವತಿ
ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾಯತೇ | ತಸ್ಮಾದ್ ಸಮ್ಭೂತತ್ವಾತ್ ಮಾಂಸಾದೀನಾಂ ಅನೇಕಭೂತಕರಾಯತ್ವಾತ್
ತದಪೇಕ್ಷಯಾ ಅಪ್ಯತ್ವಾದಿ ಯುಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ | ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಫುಟಿಂ ಚ ಆಹ || ಪಞ್ಚ ಇತಿ ||

ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ವಿಶೇಷವಚನಮಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ವೈಶೇಷ್ಯಾತ್ ತು ತದ್ವಾದಸ್ತದ್ವಾದಃ ಓಂ || 23-294 ||

ಭೂತಾನಾಂ ವಿಶೇಷಸಂಯೋಗಾದೇವ ವಿಶೇಷವ್ಯವಹಾರಃ |

'ಪಾರ್ಥಿವಾನಾಂ ಶರೀರಾಣಾಮರ್ಥೇನ ಪೃಥಿವೀ ಸ್ಫುಟಾಃ |
ಇತರೇಽರ್ಥೇ ತ್ರಿಭಾಗಿನ್ಯ ಆಪಸ್ತೇಜಸ್ತುಭಾಗತಃ ||
ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಜ್ಞೇಯಂ ಭೇದಶ್ಚ ಪ್ರತಿಪೂರುಷಮ್ |
ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾನಾಂ ಶರೀರಾಣಾಮರ್ಥಂ ತೇಜ ಉದಾಹೃತಮ್'

ಇತಿ ಚ ಬೃಹ್ಮಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ ||

ಸರ್ವಾಧ್ಯಾಯಾರ್ಥಾವಧಾರಣಾರ್ಥಽಧ್ಯಾಯಾನೇ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಃ|

ಗಾರುಡೇ ಚ-

‘ಅಧ್ಯಾಯಾನೇ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದ್ವೇದೇ ವಾ ವೈದಿಕೇಽಪಿ ವಾ |
ವಿಚಾರೋ ಯತ್ರ ಸಜ್ಜೇತ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯಾವಧಾರಣೇ ||
ಅನುಕ್ತಾನಾಂ ಪ್ರಮಾಣಾನಾಂ ಸ್ವೀಕಾರಶ್ಚ ಕೃತೋ ಭವೇತ್ |
ವಿನಿನ್ದ್ಯ ಚೇತರಾನ್ ಮಾರ್ಗಾನ್ ಸಮ್ಪೂರ್ಣಫಲತಾ ತಥಾ || ಇತಿ || 23 ||

ಯದಿ ಶರೀರಂ ನೈಕವಿಧಭೂತಪ್ರಕೃತಿಕಂ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಆಶುಷ್ಯ ತತ್
ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕಥಂ ಇತಿ ||

ಶರೀರಸ್ಯ ಅನೇಕಭೂತಪ್ರಕೃತಿತ್ವೇಽಪಿ ನ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿವಿರೋಧಃ |
ತತ್ತದ್ಭೂತವಿಶೇಷಸಂಯೋಗಾಪೇಕ್ಷಯಾ ತದುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಮಾಂಸಾದೀನಾಂ
ವಿಶೇಷೇಃ ಅಪಿ ಅಯಮರ್ಥೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ | ಶರೀರೇ ಭೂತಾನಾಂ ವಿಶೇಷಸಂಯೋಗ ಏವ ಕುತಃ
ತದ್ಭಾವೇ ಚ ಪುನಃ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ ಅಯೋಗ ತ್ಯತ ಆಹ || ಪಾರ್ಥಿವಾನಾಂ ಇತಿ ||

ಪೃಥಿವೀಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅರ್ಥಂ ತೇಜಂ ಇತರೇ ಅರ್ಥೇ ತ್ರಿಭಾಗಿನ್ಯ ಆಪಃ
ಪೃಥಿವೀಭಾಗತಃ| ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಆಪೋ ಅರ್ಥತ ಇತರೇ ಅರ್ಥೇ ತ್ರಿಭಾಗಿನೀ ಪೃಥಿವೀ
ಭಾಗಮಾತ್ರಂ ತೇಜ ಇತಿ ದೃಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ದೇಹಭೇದೇನ ವಿಶೇಷಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ನ ಉಕ್ತದೋಷಃ |

ದ್ವಿರುಕ್ತೇಃ ಪ್ರಯೋಜನವಿಶೇಷಂ ಪ್ರಮಾಣವಿಶೇಷೇಣ ದರ್ಶಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಅವಧಾರಣೇ
ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಮ್ | ಸಮ್ಪೂರ್ಣಫಲತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯೋಕ್ತಾ ಭವತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅತಃ
ಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ ಶರೀರಸ್ಯ ಪಾಣ್ಡುಭೌತಿಕತ್ವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಯುಕ್ತೋ ಜಗತ್ಕಾರಣೇ ನಾರಾಯಣೇ
ಶ್ರುತಿಸಮನ್ವಯೋ ನ ಪುನಃ ತತ್ರ ವಿರೋಧಗನ್ಧೋಽಪಿ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 23 || ಅ 13 ||

ಇತಿ ಮಾಂಸಾ(ಧ್ಯ)ಧಿಕರಣಮ್ || 13 ||

|| ಇತಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ ||
|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 02-04 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ(ಅವಿರೋಧಾಧ್ಯಾಯಃ) || 02 ||

ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ (ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯಃ) || 03 ||

ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 03-01 ||

ಸಾಧನವಿಚಾರೋಽಯಮಧ್ಯಾಯಃ | ವೈರಾಗ್ಯಾರ್ಥೇ ಗತ್ಯಾದಿನಿರೂಪಣಾ
ಪ್ರಥಮಪಾದೇ|

ಭೂತಬನ್ಧೋ ಹಿ ಬನ್ಧಃ|

‘ಭೂತಬನ್ಧಸ್ತು ಸಂಸಾರೋ ಮುಕ್ತಿಸ್ತೇಭ್ಯೋ ವಿಮೋಚನಮ್’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ |

ತಚ್ಚ ಮರಣೇ ಭವತಿ|

ಭೂತಾನಾಂ ವಿನಿವೃತ್ತಿಸ್ತು ಮರಣಂ ಸಮುದಾಹೃತಮ್ |

ಭೂತಾನಾಂ ಸಮ್ಪ್ರಯೋಗಶ್ಚ ಜನಿರಿತ್ಯೇವ ಪಣ್ಣಿತ್ಯೈಃ’ ಇತಿ ಚ ಭಾರತೇ ||

ಅತಃ ಕಿಂ ಸಾಧನೈರಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ತದನ್ತರಪ್ರತಿಪತ್ತಾರಂಹತಿ ಸಮ್ಪರಿಷ್ಟಕ್ತಃ ಪ್ರಶ್ನನಿರೂಪಣಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ

|| 01-295 ||

ಶರೀರಾನ್ತರಪ್ರತಿಪತ್ತಾ ಭೂತಸಮ್ಪರಿಷ್ಟಕ್ತ ಏವ ಗಚ್ಛತಿ |

‘ವೇತ್ಸ ಯಥಾ ಪಿಪ್ಪಿಮ್ಯಾಮಾಹುತಾವಾಪಃ ಪುರುಷವಚಸೋ ಭವನ್ತಿ’

‘ಇತಿ ತು ಪಿಪ್ಪಿಮ್ಯಾಮಾಹುತಾವಾಪಃ ಪುರುಷವಚಸೋ ಭವನ್ತಿ’

ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಪರಿಹಾರಾಭ್ಯಾಮ್ || 01 ||

ಏತದಧ್ಯಾಯ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಸಾಧನ ಇತಿ || ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಾನಾ ಇತಿ ಸೂತ್ರೇ
ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥೇ ಸೂಚಿತೇ ಕಿಂ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ ಶಿಷ್ಯಾಯಾಂ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಂ ದ್ವಿತೀಯ
ಸೂತ್ರೇ ನಿಗದಿತಂ ತದಧ್ಯಾಯಶೇಷೇಣ ಸಮರ್ಥಿತಮ್ | ತತ್ರ ವಿರೋಧಾಶ್ಚ ದ್ವಿತೀಯೇ
ಅಧ್ಯಾಯೇ ಪರಿಹೃತಾಃ | ಏವಂ ಚೇತ್ ಕಿಂ ಮಯಾ ಕಾರ್ಯಂ ಇತ್ಯಾಶಿಷ್ಯಾಯಾಂ
ಅಥಬ್ರಹ್ಮಜೀಜ್ಞಾಸಾಪಾದಾಭ್ಯಾಂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಾನಿ ವಿಹಿತಾನಿ ತೇಷಾಂ ಸಾಧನಾನಾಂ
ಅಸ್ಮಿನ್ನಧ್ಯಾಯೇ ವಿಚಾರೋ ವರ್ತಿಷ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಪ್ರಥಮ ಪಾದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ವೈರಾಗ್ಯ ಇತಿ || ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದಃ ತಾವತ್
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಸ ಚ ತದಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಾದ್ ಭವತಿ | ನ ಚ ತದುಭಯಂ ವಿಧಾತುಂ ಶಕ್ಯಮ್ |
ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನ ಅಗೋಚರತ್ವಾತ್ ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಂ ವಿಧೇಯಮ್ | ತತ್ ಚ
ಶ್ರವಣಮನನನಿಧಿಧ್ಯಾಸನರೂಪಾಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಏವ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ಚ ಭಗವದ್ ಭಕ್ತ ಏವ
ಅಧಿಕಾರೀ| ಅನ್ಯಸ್ಯ ತದಸಮ್ಭವತಾ | ಭಗವದ್ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಶ್ರವಣೇನ ಸಮ್ಭವತಿ ಅಪಿ
(ಅನ್ಯತ್ರ) ವೈರಾಗ್ಯೇಣ ದೃಢಾ ಭವತಿ ಅತಃ ಸಾಧನೇಷು ವೈರಾಗ್ಯಮೇವ ಆದೌ ಅಪೋಕ್ಷಿತಮ್ |

ತದಪಿ ನ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವಿಷಯಃ ಅತಃ ತದರ್ಥಂ ಗತ್ಯಾಗತಿ ಸ್ವರ್ಗನರಕ ಗರ್ಭವಾಸಾದಿ
ಸ್ವರೂಪಂ ಅತ್ರ ನಿರೂಪ್ಯತೇ | ಗತ್ಯಾದೇಃ ಖಲು ದುಃಖ ಸ್ವರೂಪತಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭಾವಯತೋ
ಅಧಿಕಾರಿಣಃ ಸ್ವರ್ಗಾದೌ ಅಪಿ ರಾಗೋ ವಿಚ್ಛದ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ
ವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಜೀವಸ್ಯ ಭೂತಾವಿಯೋಗ ಸಮರ್ಥನಾತ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ| ಯತ್
ಆದ್ಯಸೂತ್ರೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದಾದಿ ವೈರಾಗ್ಯಾಂತಂ ಸೂಚಿತಂ ತದ್ ಅಯುಕ್ತಂ
ಸ್ಯಾತ್ ಯದಿ ಜೀವಸ್ಯ ಭೂತಾವಿಯೋಗೋ ನ ಸಾಧ್ಯೇತ ಅತಃ ಸ ಸಾಧನೀಯ ಏವ | ತತ್
ಸಾಧನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಪ್ರಾಚೀನೋಕ್ತಿಃ
ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಾ ದರ್ಶನಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಭೂತ ಇತಿ || ಬನ್ಧನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಹಿ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಸಾಧನಂ ಇಷ್ಟತೇ | ಬನ್ಧೋ
ನಾಮ ಭೂತಸಮ್ಪನ್ಧಃ ತದ್ ವಿಮೋಕ್ಷ ಏವ ಬನ್ಧನಿವೃತ್ತಿಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಭೂತ ಇತಿ || ತತಶ್ಚ ಕಿಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಚ್ಚ ಇತಿ || ಭೂತವಿಮೋಚನಂ
ಮಹಣೇ ಭವತಿ ಇತ್ಯೋತತ್ ಗುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಭೂತಾನಾಂ ಇತಿ ||

ಕಿಂ ಚ ಅತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅತ ಇತಿ || ಯತೋ ಮರಣಮೇವ ಮೋಕ್ಷಃ || ತಚ್ಚ ನಿಯತತ್ವಾತ್ ನ
ಸಾಧನಸಾಪೇಕ್ಷಂ ಅತೋ ನ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಸಾಧನೇನ ಕೃತ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚೋಕ್ತಮಯುಕ್ತಂ
ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಚೇದಂ ವ್ಯರ್ಥಮಿತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ || ಅಪೇಕ್ಷಿತಮೇವ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ
ಸಾಧನಂ 'ಆತ್ಮಾ ವಾ ಅರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ' ಇತ್ಯಾದೌ ತದ್ವಿಧಾನಾತ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಃ| ಭೂತ
ವಿಮೋಚನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷತ್ವೇಽಪಿ ಪೂರ್ವಶರೀರಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಭೂತಸಮ್ಪರಿಷ್ಕೃತಸ್ಯೈವ ಗತೇಃ
ಮರಣೇ ಭೂತವಿಯೋಗಸ್ಯೈವ ಅಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಭೂತಾನಾಂ ಶರೀರೇ ಭೋಗಾನ್
ಪ್ರದಾಯ ಚರಿತಾರ್ಥತ್ವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ಜೀವೇನ ಸಹಗಮನಂ ಇತಿ |
ಶರೀರಾಂತರಪ್ರಾಪ್ತರ್ಥತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ ||

ಕುತ ಏತದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ವೇತ್ ಇತಿ || ಯಥಾ ಯೇನ ಕ್ರಮೇಣ ಯೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಚ
ಪಶ್ಯಮ್ಯಾಂ ಆಹುತೌ ಹುತಾಯಾಂ ಅಧ್ವಿಃ ಸಮ್ಪರಿಷ್ಕೃತೋ ಜೀವೋ ಲಬ್ಧದೇಹಃ
ಪುರುಷನಾಮವಾನ್ ಭವತಿಷ ಕಿಂ ತಂ ಕ್ರಮಂ ಪ್ರಕಾರಂ ಚ ವೇತ್ ಇತಿ ಶ್ವೇತಕೇತುಂ ಪ್ರತಿ
ಪ್ರವಾಹಣಸ್ಯ ಪ್ರಶ್ನಾತ್, ತಥಾ ಶ್ವೇತಕೇತೋಃ ಪರಿಹಾರಾ ಸಾಮರ್ಥೇ ತತ್ ಪಿತ್ರಾ ಪೃಷ್ಠಸ್ಯ
ಪ್ರವಾಹಣಸ್ಯೈವ ಪರಿಹಾರಾತ್ ಚ, ಜೀವೋ ಭೂತಪರಿಷ್ಕೃತ ಏವ ಗಚ್ಛತಿ ಇತಿ ಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ
ಭಾವಃ | 'ಭೂತಯುಕ್ತಃ ಪರಂ ಲೋಕಮಿಮಂ ಲೋಕಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ' ಇತಿ ಚ || ಅತೋ

ಮರಣಮಾತ್ರೇಣ ಮೋಕ್ಷಾಯೋಗಾದನುಷ್ಠೇಯಮೇವ ಸಾಧನಂ ಇತಿ ಸಾರ್ಥಕಮೇವ ಶಾಸ್ತ್ರಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 1 || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ತದನ್ತರಾಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಓಂ ತ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ತು ಭೂಯಸ್ತಾತ್ ಓಂ || 02-296 ||

ಅಫಭಸ್ತುತ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಾದುಜ್ಯತೇ | ಭೂಯಸ್ತಾ ಚ್ಚಾಪಾಮ್ |

'ತಾಪಾಪನೋದೋ ಭೂಯಸ್ತ್ವ ಮಮ್ಪಸೋ ವೃತ್ತಯಸ್ತ್ವಿ ಮಾಃ' ಇತಿ ಚ ಭಾಗವತೇ || 02 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಘ್ಯಾರ್ಥಂ ಜೀವಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಭೂತಸಮ್ಪರಿಷ್ಕರಸ್ಯ ಗತಿ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೂತಿಃ | ಯತುಕ್ತಂ ನ ಮರಣಮಾತ್ರೇಣ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ
ಸಮಸ್ತಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತೌ ಅಸಾಧಿತಾಯಾಂ ತದಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ ನ
ಸಮರ್ಥನೀಯಾ ಏವ | ಪ್ರಕೃತ ಭೂತಾನಿ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವಾಣಿ ಜೀವಂ ಪರಿಷ್ಕೃತ್ಯ ಗಚ್ಛಂತಿ
ಉತ ನ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಭೂತಸಮ್ಪರಿಷ್ಕರೋ ರಂಹತಿ' ಇತಿ ಸಾಧಾರಣವಚನಂ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪ ಏವ ಗಚ್ಛಂತಿ ನ ಸರ್ವಾಣಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಆಪಃ ಪುರುಷವಚಸೋ ಭವಂತಿ
ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಖ್ಯಾನಯೋಃ ಆಪಾಮೇವ ಗತಿಶ್ರವಣಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಭೂತಾನಿ ಇತಿ
ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರಯೋಗಃ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತು ಆಪ ಇತಿ ವಿಶೇಷಪ್ರಯೋಗಃ | ಅತೋ ಮೃತಸ್ಯ ಸಮಸ್ತ
ಭೂತ ಪರಿಷ್ಕರಣಭಾವಾದ್ ಏಕಭೂತಸ್ಯ ಚ ಶರೀರಾನಾರಮ್ಭಕತ್ವಾತ್ ಮರಣ ಏವ
ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧೇಃ ವ್ಯರ್ಥಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಇತಿ | ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಾದ್ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಭೂತ ಪರಿಷ್ಕರ ಏವ ಜೀವೋ ಗಚ್ಛತಿ ನ ಅದ್ಭಿರೇವ | ನ ಚ ಏವಂ ವಿಶೇಷನಾಮವಿರೋಧಃ |
ಅಪಾಂ ಕ್ಷಿತಿಸಲಿಲಾನಲಾತ್ಮಕತ್ವೇನ ತದ್ ಗ್ರಹಣೇನ ಅನ್ಯಭೂತಾನಿ ಅಪಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ತಾಸಾಂ
ತ್ರಿವೃತಂ ತ್ರಿವೃತಂ ಏಕೈಕಾಂ ಅಕರೋತ್ | 'ಮಿಶ್ರಾಣಿ ಹಿ ಭೂತಾನಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಯದಿ ಆಪೋ ಭೂತತ್ರಯಾತ್ಮಿಕಾಃ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ತತ್ರ ಆಪ್ ಶಬ್ದ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಭಾಯಸ್ತಾದ್ ಇತಿ | ಅಪ್ ಶಬ್ದೋ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಸಮ್ಪನ್ಃ | ಮಿಶ್ರತ್ವೇನ ತತ್ತದ್ ಭೂತಸ್ಯ
ಆಧಿಕೇನ ತತ್ತ ವ್ಯವಹಾರ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಅಪಾಮಿವ ಭೂತಾನ್ತರಸ್ಯಾಪಿ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಕತ್ವಾದ್ ಅಪಾಂ ಗ್ರಹಣೇ ಕೋ ವಿಶೇಷ
ಹೇತುಃ ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಆಹ || || ಭೂಯಸ್ತಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ || ಸರ್ವದೇಹೇಷು ಸಮ್ಭೂಯ
ಭೂತತೇಜಸೋರಪಿ ಅಪಾಂ ಭೂಯಸ್ತಾತ್ ತದ್ ಗ್ರಹಣಂ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅಪಾಂ ಭೂಯಸ್ತ ಮೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಾಪ ಇತಿ || ಯಥಾ ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಶರೀರೇಷು
ಅಪಾಂ ಭೂಯಸ್ತಂ ತಥೋಕ್ತಂ ಅಧ್ಯಾಯಾನ್ತೇ | ಅತೋಽಸ್ತಿ ಸಮಸ್ತಂ ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವಂ
ಪರಿಷ್ಕಬ್ಯ ಗಮನಮಿತಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮರಣೇನ ಮುಕ್ತಭಾವಾದನುಷ್ಠೇಯಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 2 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ತ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ಪ್ರಾಣಗತೇಶ್ಚ ಓಂ || 03-297 ||

‘ಯತ್ರ ವಾವ ಭೂತಾನಿ ತತ್ರ ಕರಣಾನಿ ನಿತ್ಯಾನಿ ಹ ವಾ ಏತಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಚ
ಕರಣಾನಿ ಚ ನೈತಾನಿ ಕದಾಚಿದ್ವಿಯುಜ್ಯಂತೇ ನ ಚ ವಿಲೀಯಂತೇ’

ಇತಿ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಣಗತೇರ್ಭೂತಾನ್ಯಪಿ ಸಂತಿ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 03 ||

ಅತ್ರ ಪುನಃ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಜೀವಸ್ಯ ಭೂತೈಃ ಸಹ ಗತಿ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿ ಅಸಮರ್ಥನೇ
ಮರಣಸ್ಯೈವ ಮುಕ್ತಿತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಾ ಸಮರ್ಥನೀಯಾ | ಪ್ರಕೃತ ಭೂತಾನಿ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಜೀವೇನ ಸಹ ಗಚ್ಛಂತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಯವಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಗಚ್ಛಂತಿ
ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಭೂತಾನಿ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗಚ್ಛಂತಿ ಇತಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ
ಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಮ್ | ತಯೋರಪಿ ಭೂತೈಃ ಸಹ ಗಮನಸ್ಯ ಅನುಕ್ತತ್ವಾತ್ |
ಆರ್ಥಿಕಕಲ್ಪನಾಯಾಶ್ಚ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣಮನ್ತರೇಣ ಅಸಮ್ಯವಾತ್ | ಏವಂ ಚ
ಸ್ವಾಭಾವಿಕಮರಣಮೇವ ಮುಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಕುತಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಭಿಃ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಾಣ ಇತಿ ||

ಗಚ್ಛಂತಿ ಏವ ಭೂತಾನಿ ಸಹ ಜೀವೇನ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಸ್ಯ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ |
ಅಸ್ತಿ ತಾವದ್ ಭೂತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಚ ಅವಿನಾಭಾವಃ | ‘ಯತ್ರ ವಾವ ಭೂತಾನಿ ಇತಿ’
ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಚ ಅಸ್ತಿ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿಃ | ‘ಕರಣೈರ್ವಾವ ನ ವಿಯುಜ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ
| ಅತಃ ಪ್ರಾಣಗತೇಃ ತದ್ ವಿನಾಭೂತ ಭೂತಾನಾಂ ಚ ಅಸ್ತಿ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿಃ ಇತಿ ಜ್ಞಾಯತ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಚಶಬ್ದೋ ಭೂತಾವಿನಾಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಅತ್ರ ಏವಂ ಪ್ರಯೋಗೋ ಭವತಿ | ‘ಭೂತಾನಿ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗಮನವಂತಿ ತತ್ ಸಹಗನ್ತ
ಪ್ರಾಣಾವಿನಾಭೂತತತ್ವಾತ್ ಯದಿ ಯೇನ ಸಹ ಗನ್ತ ಅವಿನಾಭೂತಂ ತತ್ ತೇನ ಸಹ ಗಚ್ಛತಿ |
ಯಥಾ ರಾಜ್ಞಾ ಸಹ ಗನ್ತ ಅಮಾತ್ಯಾವಿನಾಭೂತೋ ಭೃತ್ಯಃ’ ಇತಿ | ಅತಃ ಸಮಸ್ತಭೂತಾನಾಂ
ಜೀವ ಪರಿಷ್ಕಬ್ಯ ಸಿದ್ಧೇಃ ನ ಮರಣಮಾತ್ರೇಣ ಮೋಕ್ಷೋಽತೋ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 3 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾಗತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಓಂ ಅಗ್ನ್ಯಾ ದಿಗತಿಶ್ರುತೇರಿತಿ ಚೇನ್ನ ಭಾಕ್ತತ್ವಾತ್ ಓಂ || 04-298 ||

‘ಯತ್ರಾಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಮೃತಸ್ಯಾಗ್ನಿಂ ವಾಗಪ್ಯೇತಿ ವಾತಂ ಪ್ರಾಣಃ’

ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇರ್ನ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನ
ಭಾಗತೋಽಗ್ನ್ಯಾದಿಪ್ರಾಪ್ತೇಃ |

‘ಪುರುಷಸ್ಯ ಮೃತೌ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪ್ರಾಣಾ ಭಾಗತ ಏವ ತು
ಅಧಿದೈವಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಭಾಗತೋಽನುವ್ರಜಂತಿ ತಮ್ |
ಪುನಃ ಶರೀರಸಮ್ರಾಪ್ತೌತಮೇವಾನುವಿಶಂತಿ ಚ’ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಾಣೈ ಚ-

‘ಮೃತಿಕಾಲೇ ಜಹತ್ಯೇನಂ ಪ್ರಾಣಾ ಭೂತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಚ |
ಭಾಗತೋ ಭಾಗತಸ್ತೇನಮನುಗಚ್ಛಂತಿ ಸರ್ವಶಃ’ ಇತಿ || 04 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಪ್ರಾಣಗತ್ಯಾ ಸಮರ್ಥಿತಾ ಭೂತಗತಿಃ ಪ್ರಾಣಗತ್ಯಭಾವೇ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ ಸಾ
ಸಮರ್ಥನೀಯಾ | ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಾಣಾ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಜೀವೇನ ಸಹ ಗಚ್ಛಂತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ |
ಅನಿರ್ಣಯಃ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಸೂತ್ರ ಏವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತದುಪನ್ಯಸ್ಯ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಗ್ನಿ ಇತಿ ||

ನ ಪ್ರಾಣಾ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗಚ್ಛಂತಿ | ‘ಯತ್ರಾಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಮೃತಸ್ಯಾಗ್ನಿಂ ವಾಗಪ್ಯೇತಿ ವಾತಂ
ಪ್ರಾಣಃ ಚಕ್ಷುಃ ಆದಿತ್ಯಂ ಮನಃ ಚಂದ್ರಮಸಂ ದಿಶಃ ಶ್ವೇತತ್ರಮ್ ’ ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಅಗ್ನ್ಯಾದೀನ
ಪ್ರತಿ ಗತಿಶ್ರುತೇಃ | ತಥಾ ಚ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತ್ಯಭಾವೇ ಭೂತಾನಾಮಪಿ
ತದಭಾವಾತ್ ಮರಣಮೇವ ಮೋಕ್ಷೋ ಅತಃ ಸಾಧನವೈಯರ್ಥ್ಯತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿಃ ವಕ್ತವ್ಯಾ | ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಭಾಗೇನ
ಅಗ್ನ್ಯಾದೀನ್ ಪ್ರತಿ ಗತೇಃ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವೇನ ಶ್ರುತೇಃ ತದ್ವಿಷಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕುತೋ
ಅಯಂ ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪುರುಷಸ್ಯ ಇತಿ || ಏವಂ ಪ್ರತಿಮರಣಂ ಭಾಗಾಪಗಮೇ ಕಾಲತಃ
ಸರ್ವಾಪಗಮಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾ ಚ ಸರ್ವಭೂತಾಪಗಮ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪುನಃ ಇತಿ ||

ನನು ಭಾಗತೋ ಅಗ್ನ್ಯಾ ದೀನ್ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛದ್ಧಿಃ ಪ್ರಾಣೈಃ ಸಹ ಭೂತಾನಾಂ ಗತಿರಸ್ತಿ ನ ವಾ | ಅಸ್ತಿ
ಚೇತ್ ನ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿಃ | ನ ಚೇದ್ ಅವಿನಾಭಾವಾಭಾವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ ಚ ಇತಿ
||

ಅನೇನ ಭೂತಾನಾಂ ವಿನಿವೃತ್ತಿ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಂ ಚ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಭವತಿ | ಅತೋಽಸ್ತಿ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ
ಜೀವನೇ ಸಹ ಗತಿಃ ತತೋ ಭೂತಾನಾಮಪಿ ಇತಿ ನ ಮರಣಮೇವ ಮೋಕ್ಷೋಽತೋ
ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ಸಾಧನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 4 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಅಗ್ನ್ಯಾ ದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಓಂ ಪ್ರಥಮೇಽಶ್ರವಣಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ತಾ ಏವ ಹ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 05-299 ||

‘ತಸ್ಮಿನ್ನೇತಸ್ಮಿನ್ನಗ್ನೌ ದೇವಾಃ ಶ್ರದ್ಧಾಂ ಜುಹ್ವತಿ’ ಇತಿ ಪ್ರಥಮಾಗ್ನೌ ಶ್ರೂಯತೇ ನ
ಭೂತಾನಿ ಜುಹ್ವತೀತಿ| ಅತೋ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ| ತಾ ಏವ ಪ್ರಸ್ತುತಾ ಆಪಃ ಶ್ರದ್ಧಾರೂಪೇಣ
ಹೂಯಂತೇ | ‘ಇತಿ ತು ಪಞ್ಚಮ್ಯಾಮಾಹುತಾವಾಪಃ ಪುರುಷವಚಸೋ ಭವನ್ತಿ’
ಇತ್ಯುಪಸಂಹಾರೋಪಪತ್ತೇಃ || 05 ||

ಅತ್ರ ಪುನಃ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ| ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತ್ಯಭಾವೇ ಮರಣಸ್ಯೋಕ್ತೇ ಮೋಕ್ಷತ್ವಾಭಾವೋ
ನ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ ತತ್ ಸಮರ್ಥನಮ್ ಆವಶ್ಯಕಮ್ | ಭೂತಾನ್ಯೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಜೀವೇನ ಸಹ
ಗಚ್ಛನ್ತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯವಿಧವಸ್ತುದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತತ್ ಪರಿತ್ವಾ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಪ್ರಥಮ ಇತಿ || ನ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿಃ ಭೂತಾನಾಂ ‘ತಸ್ಮಿನ್ನೇತಸ್ಮಿನ್ನಗ್ನೌ ದೇವಾಃ ಶ್ರದ್ಧಾಂ
ಜುಹ್ವತಿ’ ಇತಿ ಉತ್ಪಾನ್ತಸ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಇಷ್ಟವತಃ ಶ್ರದ್ಧಾಸಹಿತಸ್ಯೈವ ದ್ವ್ಯಾಖ್ಯೇ ಪ್ರಥಮಾಗ್ನೌ
ಹೋಮ ಶ್ರುವಣಾತ್ ಭೂತಾನಾಮಪಿ ಸಹ ಗತೌ ಉಪಕ್ರಮೇ ತಥೋಕ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅತೋ
ಭೂತಾನಾಂ ಸಹಗತ್ಯಭಾವೇ ಮರಣಸ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷತ್ವಾತ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಪ್ರಥಮಾಗ್ನೌ ಭೂತಸಹಿತಸ್ಯ ಹೋಮ ಅಶ್ರುವಣಾತ್ ನ
ಭೂತಾನಾಂ ಅಸಹಗತಿಃ ಕಲ್ಪನೀಯಾ | ಯತಃ ಪ್ರತಮಾಗ್ನೌ ಆಪೋ ಹೋಮ್ಯತಯಾ
ಶ್ರೂಯಂತೇ ಶ್ರದ್ಧಾಶಬ್ದಾರ್ಥರೂಪತಯಾ | ಅಯಂ ಖಲು ಶಬ್ದೋ ಅಜಹಲ್ಲಕ್ಷಣಯಾ
ಶ್ರದ್ಧಯಾಽದ್ಭಿಶ್ಚ ಯುಕ್ತಂ ಜೀವಮಾಹ | ತತ್ ಕುತಃ | ಉಪಸಂಹಾರೇ ಅಪಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ
ಗತಿಶ್ರುವಣಾತ್ | ತದನುಸಾರೇಣ ಏವಂ ಉಪಕ್ರಮಾರ್ಥಕಲ್ಪನೇ ತದುಪಪತ್ತೇಃ | ಅನ್ಯಥಾ
ವಿರೋಧೇನ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಆಗಮನಮಾತ್ರವಿಷಯತ್ವಂ

ಉಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಭೂತಾನಿ ತ್ಯಜನ್ತಿ ಇತಿ ಅನುಕ್ತಾ ಸೋಮೋ ರಾಜಾ ಸಮ್ಭವತಿ
ಇತ್ಯಾದಿವದ್ ಆಪೋ ಭವನ್ತಿ ಇತಿ ಚ ಅನುಕ್ತಾ ಆಪಃ ಪುರುಷವಚಸ ಇತಿ ಅನುವಾದಾತ್ | ತಥಾಪಿ
ಉಪಸಂಹಾರಾನುಸಾರಿತ್ವಂ ಉಪಕ್ರಮಸ್ಯ ಕುತ-| ಉಪಸಂಹಾರಸ್ಯ
ಉಪಕ್ರಮವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾದ್ ಉಪಕ್ರಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೋಪಪತ್ತರ್ಥಂ
ಉಪಸಂಹಾರನುಸಾರಿತ್ವಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಾತ್ | ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನುಸಾರಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಸ್ಯ ತದರ್ಥೇ
ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಉಪಕ್ರಮಪೂರ್ವಕತ್ವಾದ್ ಉಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ನ
ಪ್ರಾಬಲ್ಯಂ ಇತಿ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಉಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ಉಪಕ್ರಮ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವೇಽಪಿ ಅರ್ಥಪ್ರತೀತೌ
ವೈಪರೀತ್ಯಾದ್ ಇತಿ | ಅತೋ ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಮರಣಸ್ಯ
ಮುಕ್ತಿತ್ವಾಭಾವೇನ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಸಾಧನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಥಮಶ್ರವಣಾಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಓಂ ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿತಿ ಚೇನ್ನೇಷ್ವಾದಿಕಾರಿಣಂ ಪ್ರತೀತೇಃ ಓಂ || 06-300 ||

ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಗತಿಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಃ ಶ್ರೂಯತೇ | ಅತಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಶ್ರವಣಾನ್ ಯುಕ್ತಮಿತಿ ಚೇನ್ನ |
'ಅಧೈನಂ ಯಜಮಾನಂ ಕಿಂ ನ ಜಹಾತಿ ಭೂತಾನ್ಯೇವ ಭೂತೈರೇವ ಗಚ್ಛತಿ
ಭೂತೈರ್ಭುಜ್ಜೇ ಭೂತೈರುತ್ಪದ್ಯತೇ ಭೂತೈಶ್ಚರತಿ ಭೂತೈರ್ವಿಚರತಿ' ಇತಿ
ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತೌ ಪ್ರತೀತೇಃ || 06 ||

ಅತ್ರ ಪುನಃ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಜೀವಸ್ಯ ಭೂತೈಃ ಸಹ ಗತಿಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಮರಣಮಾತ್ರಂ ನ ಮುಕ್ತಿಃ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತ್ಯಭಾವೇ
ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತೋ ಅಸೌ ಸಮರ್ಥನೀಯಾ | ಪ್ರಕೃತಭೂತಾನ್ಯೇವ ವಿಷಯಃ | ಜೀವೇನ
ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮೇವ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಗ್
ವಿಚಾರತ್ವಾತ್ ಸಂದೇಹಾನುತ್ಪಾದೋ ನ ಮನ್ತವ್ಯಃ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್
ತದುಪನ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಶ್ರುತತ್ವಾದಿತಿ ||

ನ ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗಮನಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಶ್ರುತ್ಯಭಾವಾತ್ | ನ ಚಾಚ್ಯಂ ಅಪಾಂ
ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಚ ಶ್ರೂಯತೇ ಸಹಗತಿಃ ಅತೋ ಅರ್ಥಾದ್ ಭೂತಾನಾಮಪಿ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಯಥಾ
ಖಲು ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಗತಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೂಯತೇ ತಥಾ ಶ್ರುತ್ಯಭಾವಾತ್
| ಆರ್ಥಿಕಶ್ರವಣಾದಪಿ ನಿಯಮೇನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶ್ರುತ್ಯಭಾವಸ್ಯ ಬಲವತ್ತ್ವಾತ್ | ಸತಿ ಹಿ ವಿಶೇಷಶ್ರವಣೇ
ವೈದಿಕಾರ್ಥೇ ಯುಕ್ತಯೋಽಪಿ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಅತೋ ಅತ್ರ ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಅಗ್ನ್ಯಾದಿಗತಿವದ್
ಭೂತಾನಾಂ ಜೀವೇನ ಸಹ ಗತೇಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಶ್ರವಣಾದ್ ಅಭಾವಃ ತತೋ ಮರಣಸ್ಯೈವ
ಮುಕ್ತಿತ್ವಾತ್ ನ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿನಾ ಕೃತ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತಃಶಬ್ದಃ ತಥಾರ್ಥೇ | ತೇನ ಯಥಾ

ಇತ್ಯಾದೌ ಸಿದ್ಧತಿ | ಹೇತ್ವರ್ಥಃ ಚ | 'ಅತಶ್ಚಾಸ್ತು ಹೇತ್ವರ್ಥೇ ತಥೇತ್ಯರ್ಥೇ ಚ ವರ್ತತೇ | ಉಭಯಾರ್ಥೇ ಚ ಭವತಿ ಯಥಾ ಶಬ್ದವಿದೋ ವಿದುಃ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಪ್ರತ್ಯಾಕ್ಷಾಶ್ರವಣಾದ್ ಅಸಹಗತಿಃ ಭೂತಾನಾಮ್ | ಆರ್ಥಿಕಶ್ರವಣ ಸ್ಯಾಪಿ ಅಶ್ರವಣಬಾಧಕತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಕದನ್ನಭುಜೋ ಅನಶಿತ್ವಂ ಭವತಿ | ಯುಕ್ತೇರಪಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಲಿಂಗಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರಮಾಣೇನೈವ ಭವಿತವ್ಯಂ ತಚ್ಚ ಅಸ್ತಿ | ಯದಾ ಚ ಏವಂ ಆರ್ಥಿಕಶ್ರವಣಂ ಅಶ್ರವಣಬಾಧೇನ ಅಭಿಷ್ಠ ಸಿದ್ಧರ್ಥೇ ಭವತಿ ತದಾ ಸುತರಾಂ ಅಥೈನಂ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಶ್ರವಣಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಅಸ್ತೇವ ಭೂತಾನಾಂ ಜೇವೇನ ಸಹ ಗತಿಃ ಇತಿ ಮರಣೇ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಾದ್ ಅನುಷ್ಠೇಯಮೇವ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಸಾಧನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 6 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಅಶ್ರುತತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

'ಅಪಾಮ ಸೋಮಮಮೃತಾ ಅಭೂಮ' ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಭಾಕ್ತಂ ವಾಸನಾತ್ಮವಿತ್ತಾತ್ ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 07-301 ||

ಭಾಗತಸ್ತದಮೃತತ್ವಮ್ | 'ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ ಅಯನಾಯ ವಿದ್ಯತೇ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇರಾತ್ಮವಿದ ಏವ ಹಿ ಮುಖ್ಯಮ್ | ವಾಶಬ್ದಾತ್ ಪಾರಮ್ಪರ್ಯೇಣಾತ್ಮವಿದಪೇಕ್ಷಯಾ ವಾ | ತಥಾ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ -

'ಸ ಏನಮವಿದಿತೋ ನ ಭುನಕ್ತಿ ಯಥಾ ವೇದೋ

ವಾಸನನೂಕ್ತೋಽನ್ಯದ್ವಾಕರ್ಮಾಕೃತಂ ಯದಿ ಹ ವಾ ಅಪ್ಯನೇವಂವಿನ್ಮಹತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ ತದ್ಧಾಸ್ಯಾನಂತತಃ ಕ್ಷೀಯತ ಏವಾತ್ಮಾನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸೀತ ಸ ಯ ಆತ್ಮಾನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸ್ತೇ ನ ಹಾಸ್ಯ ಕರ್ಮ ಕ್ಷೀಯತೇಽಸ್ಮಾದ್ಧೇವಾತ್ಮನೋ ಯದ್ಯತ್ಕಾಮಯತೇ ತತ್ತತ್ ಸೃಜತೇ'

'ಅಮೃತೋ ವಾವ ಸೋಮಪೋ ಭವತಿ ಯಾವದಿನ್ಪ್ರೋ ಯೋವನ್ಮನುರ್ಯಾವದಾದಿತ್ಯಃ'|

'ಕರ್ಮಣಾ ಜ್ಞಾನಮಾತನೋತಿ ಜ್ಞಾನೇನಾಮೃತೀಭವತಿ ಅಥಾಮೃತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯತ ಏನಮಮೃತತ್ವಂ ನಯಂತಿ' ಇತಿ ಚ || 07 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತರ್ಥಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದೇರೇವ ಅವಶ್ಯಕಸಾಧನತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ| ಯದಿ ವೈರಾಗ್ಯಾದೇಃ ನ ಅವಶ್ಯ ಅನುಷ್ಠೇಯತ್ವಂ ತರ್ಹಿ ನ ಅಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಂ ಆರಮ್ಭಣೇಯತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ ತತ್ ಸಾಧನೀಯಮ್ | ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಸಾಧನಮೇವ

ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಅವಶ್ಯಂ ಅನುಷ್ಠೇಯಮಂ ಉತ ನ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಉಭಯವಿಧಸಾಧನದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಅಪಾಮ ಇತಿ ||

ನ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಅವಶ್ಯಂ ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ | ದ್ವಿನಾಪಿ ಕರ್ಮಣೈವ ಮೋಕ್ಷಸಮ್ಯವಾತ್
| 'ಅಪಾಮ ಸೋಮಮೃತಾ ಅಭೂಮ' ತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ |
ಅತೋ 'ಅರ್ಕೇ ಚೇತ್ ಮಧುವಿನ್ನೇತ ಕಿಮರ್ಥಂ ಪರ್ವತಂ ವ್ರಜೇತ್' ಇತಿ ನ್ಯಾಯೇನ ಸುಶಕೇನ
ಕರ್ಮಣಾ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧೌ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿನಾ ಕೃತ್ಯಾಭಾವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಮಿದಂ ತದರ್ಥಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯಮೇವ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ತದ್ವಿನಾ ಮೋಕ್ಷಾಸಿದ್ಧೇಃ | ನ ಚ ಏವಂ
ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾ ಅನ್ಯಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ತಥೈ ಹಿ | ಕರ್ಮ ದ್ವಿವಿಧಮ್ | ಕಾಮ್ಯಂ ಅಕಾಮ್ಯ ಚ
| ತತ್ರ ಯದಿ ಅಸ್ಯಾಂ ಶ್ರುತೌ ಸೋಮಯಾಗಃ ಕಾಮ್ಯೋ ಭವೇತ್ ತದಾ ತತಿ ಸಾಧ್ಯಂ
ಅಮೃತತ್ವಂ ನಾಮ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಾಲೀನಂ ಇತಿ ಗೌಣಾರ್ಥತಯಾ ಶ್ರುತಿರುಪಪ್ನಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಮುಖ್ಯಾಮೃತತ್ವಮೇವ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ನಾನ್ಯ ಇತಿ ||

ಸ ಕರ್ಮಣಾ ಮುಖ್ಯಾಮೃತತ್ವಂ ಲಭ್ಯಂ ಯೇನ ತತ್ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಿಣಾಂ
ಅನಾತ್ಮವಿತ್ತಾತ್ | 'ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಆತ್ಮವಿದೋ ಮುಖ್ಯಾಮೃತತ್ವಸ್ಯ
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ತದಭಾವಸ್ಯೈವ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಣಾ ತತ್ ಫಲಸ್ಯೈವ ಹಿ
ಸಿದ್ಧಿಃ | ಅಥಾಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವಿವಕ್ಷಿತಂ ತದಪಿ ಉಭಯಥಾ | ಜಿಜ್ಞಾಸೂನಾಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಚ ಇತಿ |
ದ್ವಿವಿಧಮಪಿ ನ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಇತ್ಯಾಹ || ವಾಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ || ಇತಿ ಸೂಚಿತಂ ಇತಿ
ಶೇಷಃ |

ಯದಿ ಅತ್ರ ಜಿಜ್ಞಾಸೂನಾಂ ಅಕಾಮ್ಯಂ ಕರ್ಮ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ತದಾ ಅಮೃತಪದೇನ
ಮುಖ್ಯಾಮೃತತ್ವಮೇವ | ಕಿಂ ನಾಮ ತಚ್ಚ ಕರ್ಮಣಾ ನ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭವತಿ | ಕರ್ಮಭಿಃ
ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣಸ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ತದ್ವತೋ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ
ಪಾರಮ್ಪರ್ಯೇಣೈವ ತಥಾ ಹಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಃ 'ಅಗನ್ಮಜ್ಯೋತಿಃ' ಇತಿ | ಅಥ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಅಕಾಮ್ಯಂ
ಕರ್ಮ ತಥಾಪಿ ನ ತೇನ ಮೋಕ್ಷಃ ಕಿಂ ತು ಆತ್ಮವಿದಮಪೇಕ್ಷ್ಯಾ ಏವ | ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಲಭ್ಯೇ ಮೋಕ್ಷೇ
ಅಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಣಾ ಅತಿಶಯೋ ಭವತಿ | ಸರ್ವಥಾ ನ ಕರ್ಮಣಾ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಏವಂ ಅಸ್ಯಾಃ ಶ್ರುತೇಃ ಉಕ್ತಾರ್ಥತ್ರಯ ಸಮರ್ಥನಾಯ ಶ್ರುತಿಃ ಉದಾಹರತಿ || ತಥಾ ಹಿ ||

ಆತ್ಮವಿದಾಮೇವ ಮುಖ್ಯಾಮೃತತ್ವಂ ನ ಅನಾತ್ಮವಿದಾಂ ಇತ್ಯರ್ಥೇ 'ಸ ಏನಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ
ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ಆತ್ಮನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಏವ ಆತ್ಮವಿಧಪೇಕ್ಷಯಾ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಸಿದ್ಧಿಃ ನ ಭುನಕ್ತಿ ನ ಅಮೃತತ್ವಂ ಭೋಜಯತಿ | ಉಪಾಸ್ತೇ ಜಾನಾತಿ ಚ ಸ ಮುಕ್ತೋ

ಯದ್ಯತ್ ಕಾಮಯತೇ ತತ್ತತ್ ಪ್ರಮಾತ್ಮಪ್ರಸಾದದ್ವಾರಾ ಕರ್ಮ ಸೃಜತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಭಾಗತಃ
ತದಮೃತತ್ವಂ ಇತಿ ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಅಮೃತ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ | ಪಾರಮೃಯೇಣ ಇತ್ಯತ್ರ ಕರ್ಮಣಾ ಇತಿ
ಶ್ರುತಿಃ | ಅತೋ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮನ್ತರೇಣ ಮೋಕ್ಷಾಸಿದ್ಧೇಃ ನ ತತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಕ
ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 7 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಭಾಕ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಕೃತಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೋ ಭೋಗೇನ ಕ್ಷಯಾನ್ಮುಕ್ತಿರಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ಕೃತಾತ್ಯಯೇನುಶಯವಾನ್ ದೃಷ್ಟಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ || 08-302 ||

‘ತತಃ ಶೇಷೇಣೇಮಂ ಲೋಕಮಾಯಾತಿ ಪುನಃ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ಪುನರ್ಗಚ್ಛತಿ
ಪುನರಾಗಚ್ಛತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ -

‘ಭುಕ್ತಶೇಷಾನುಶಯವಾನಿಮಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭುವಂ ಪುನಃ |
ಕರ್ಮ ಕೃತ್ವಾ ಪುನರ್ಗಚ್ಛೇತ್ ಪುನರಾಯಾತಿ ನಿತ್ಯಶಃ ||
ಆಚತುರ್ದಶಮಾದ್ವಾರ್ಷಾತ್ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿಯಮೇನ ತು |
ದಶಾವರಾಣಾಂ ದೇಹಾನಾಂ ಕಾರಣಾನಿ ಕರೋತ್ಯಯಮ್ ||
ಅತಃ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಾನ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕುತ ಏವ ಭವಿಷ್ಯತಿ’

ಇತ್ಯಾದಿಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಶೇಷವಾನೇವಾಯಾತಿ || 08 ||

ಅತ್ರಾಪಿ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತರ್ಥಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಸಾಧನಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯತ್ವಸಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ವೈರಾಗ್ಯಾದೇಃ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಅನಪೇಕ್ಷಿತತ್ವೇ ಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಪತ್ತೇಃ
ತಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠಯತ್ವಂ ಸಾಧನೀಯಮೇವ | ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಕಂ ವಿಷಯಃ | ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ
ಅವಶ್ಯಮುಷ್ಠೇಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಕ್ತನ್ಯಾಯ ತದನಪೇಕ್ಷಫಲನಿಷ್ಪತ್ತಿದರ್ಶನಂ ಚ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರವಪಕ್ಷಯತಿ || ಕೃತಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮನಿಬನ್ಧನೋ ಹಿ ಬನ್ಧಃ | ಕರ್ಮಣಾ ಬದ್ಯತೇ ಜನ್ತುಃ ಇತ್ಯಾದೇಃ | ಕರ್ಮಣಶ್ಚ ಕ್ಷಯೋ
ಭೋಗೇನ ಭವತಿ | ನ ಚ ಭೋಗಕಾಲೇ ಕರ್ಮಾಂತರಾಪಾದನೇನ ಅಸಮಾಪ್ತಿಃ | ಸ್ವರ್ಗಾದಿಷು
ಏವ ಕರ್ಮಣಾ ಸಹಾಗತತ್ವೇನ ಕ್ಷೇಪ್ತಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ತತ್ರ ಕರ್ಮನಾಂತರಾಪಾದನಸ್ಯ ಅಭಾವಾತ್
| ಕರ್ಮಣಾಂ ಚ ಕ್ಷಯೇ ತನ್ಮೂಲಸ್ಯ ಸಂಸಾರಸ್ಯ ಉಚ್ಛೇದಃ ಸ್ವಮೇವ ಭವತಿ ಇತಿ ಕಿಂ
ವೈರಾಗ್ಯಾದಿನಾ | ಅತೋ ವ್ಯರ್ಥಮಿದಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಕೃತಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಃ ಸಹಾಗತತ್ವೇನ ಭೋಗೇನ ಕ್ಷಯಃ ಸ್ವತ ಏವ ಇತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ತತಃ
ಶೇಷೇಣ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಭುಕ್ತಶೇಷಾನುಶಯವಾನ್ ಇತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ಸ್ವರ್ಗಂ ಗತಸ್ಯ
ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಸಹಾಗತಮಪಿ ಕಿಂಚಿದ್ ಭುಕ್ತವತಃ ಕರ್ಮಶೇಷಯುಕ್ತತಯಾ ಏವ
ಅಗಮನಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಏವ ದ್ವಿತ್ರಾವರ್ತನೇಷು ಅಶೇಖಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಚೇತ್ ನ |
ಪುನಃ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಕರ್ಮ ಕೃತ್ವಾ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೌ ಚ ಅಗತಸ್ಯ ಪುನಃ
ಕರ್ಮಸಮ್ಪಾದನೋಕ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಲ್ಪಾಪಾದನೇ ಕರ್ಮಸಮಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಶಙ್ಕಾ
ನಿರಾಸಾಯಾ ಆಹ || ಆಚತುರ್ದಶಮಾದ್ ಇತಿ || ಚತುರ್ದಶಮವರ್ಷಮಾರಭ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ದಶಾವರಾಯೇಷು ತೇ ತಥಾ | ಅತೋ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಸಾಧನಮನ್ತರೇಣ
ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಾತ್ತದರ್ಥಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ವಿಧಾಯಕಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ನ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 8
||

|| ಇತಿ ಕೃತಾತ್ಮಯಾದಿಕರಣಮ್ || 08 ||

‘ಯಥೇತಮೇವ ಗಚ್ಛತಿ ಯಥೇತಮಾಗಚ್ಛತಿ ಸ ಭುಕ್ತ್ಯೇ ಸ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ಸ
ಪರಿವರ್ತತೇ’ ಇತಿ ಗತಿಪ್ರಕಾರೇಣಾಗತಿಃ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಅತೋ ಬ್ರೂತೇ-

ಓಂ ಯಥೇತಮನೇವಂ ಚ ಓಂ || 09-303 ||

‘ಧೂಮಾದಭ್ರಮಭ್ರಾದಾಕಾಶಮಾಕಾಶಾಚ್ಚನ್ಯಲೋಕಂ
ಯಥೇತಮಾಕಾಶಮಾಕಾಶಾದ್ವಾಯುಂ ವಾಯುರ್ಭೂತ್ವಾ ಧೂಮೋ ಭವತಿ ಧೂಮೋ
ಭೂತ್ವಾಽಭ್ರಂ ಭವತ್ಯಭ್ರಂ ಭೂತ್ವಾ ಮೇಘೋ ಭವತಿ ಮೇಘೋ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರವರ್ಷತಿ’ ಇತಿ
ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತೇರ್ಯಥಾಗತಮನ್ಯಥಾ ಚ || 09 ||

ಗಮನಪ್ರಕಾರೇಣೈವ ಆಗಮನಮ್ | ಯಥೇತಮಾಗಚ್ಛತಿ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ| ಯೇನ ಚ ಪಥಾ ಗತಃ
ತಸ್ಯ ಸ್ಮೃತಿವಿಷಯತ್ವೇನ ಮನಸಿ ಸಹಭಾವಾಚ್ಚ | ನ ಹಿ ವಿಜ್ಞಾತಂ ಪನ್ನಾನಂ ವಿಹಾಯ
ಅವಿಜ್ಞಾತೇನ ಆಗಮನೇ ಪ್ರಯೋಜನಮಸ್ತಿ | ಅತಃ ಸ್ವರ್ಗಫಲಸ್ಯ ಅತಿಕ್ಲೇಶಾನುಷಙ್ಗಾಭಾವಾತ್
ನ ತತ್ರ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಆಪಾದನೀಯಂ ಇತಿ ಭಾವ| ಯಥಾ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಮಂ ಲೋಕಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ವಮಿತಂ
ತಥಾ ಗಚ್ಛತಿ ಯಥಾ ಅಸ್ಮಾತ್ ಲೋಕಾತ್ ಸ್ವರ್ಗಮಿತಂ ತಥಾ ಆಗಚ್ಛತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಗಮನಪ್ರಕಾರಾದ್ ಅನ್ಯಥಾ ಆಗಮನಮ್ | ನ ಚ ಏವಂ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಕ್ವಚಿದ್
ಗಮನಪ್ರಕಾರೇಣ ಆಗಮನಸ್ಯ ಅಜ್ಞೇಕೃತತ್ವೇನ ಶ್ರುತೇಃ ತದ್ ವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ಕುತ ಏತತ್ |
ಧೂಮಾದಭ್ರಮ್ ಇತಿ ವಿಶೇಷ ಶ್ರುತೇರೇವ | ನ ಚ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ | ಆಗಮನೇ ಜೀವಸ್ಯ
ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ತತ್ ಸ್ಮರಣಸ್ಯ ಆಗಮನ ಅನುಪಯೋಗಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ| ತಸ್ಮಾದ್

ಆಗಮಾನಾದೌ ಅತಿಕ್ಲೇಶಯುಕ್ತತ್ವೇನ ಸ್ವರ್ಗಫಲೇಽಪಿ ವಿರಕ್ತೇನ ಭವಿತವ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 9 ||

ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಯಥೇತಾದಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಓಂ ಚರಣಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ತದುಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೇತಿ ಕಾರ್ಷ್ಣಾಜಿನಿಃ ಓಂ || 09-304 ||

‘ತದ್ಯ ಇಹ ರಮಣೀಯಚರಣಾ ರಮಣೀಯಾಂ ಯೋನಿಮಾಪದ್ಯಂತೇ
ಕಪೂಯಚರಣಾಃ ಕಪೂಯಾಮ್’

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚರಣಫಲಮೇವ ಗಮನಾಗಮನಂ ನ ಯಜ್ಞಾದಿಕೃತಃ |

‘ಆಚಾರ ಇತಿ ಸಮ್ಪ್ರೇಕ್ಷಃ ಕರ್ಮಾಂಗತ್ವೇನ ಶುದ್ಧಿದಃ |

ಅಶುದ್ಧಿದಸ್ತಾ ನಾಚಾರಶ್ಚರಣಂ ತೂಭಯಂ ಮತಮ್’ ||

ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇರಿತಿ ಚೇನ್ನ, ಯಜ್ಞಾದ್ಯುಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥಾ ಚರಣಾದಿಶ್ರುತಿರಿತಿ
ಕಾರ್ಷ್ಣಾಜಿನಿರ್ಮನೃತೇ || 10 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾರ್ಥಂ ಗತಾಗತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲತ್ವಸಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಯದಿ ಗತಾಗತಕ್ಲೇಶಸ್ಯ ನ ಕರ್ಮಸಾಧ್ಯತ್ವಂ ನ ತರ್ಹಿ ಕಾಮ್ಯೇ ಕರ್ಮಣಿ
ಅಯಂ ವಿರಜ್ಯೇತ ಅತಃ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಗತಾಗತಂ ವಿಷಯಃ | ಯಜ್ಞಾದಿ
ಕರ್ಮಫಲಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ತನ್ನಿಮಿತ್ತಾನಿಮಿತ್ತಯೋಃ ಉಭಯೋರಪಿ ಸಹಭಾವದರ್ಶನಂ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತದುಪನೃತಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಶಂ
ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಚರಣಾದಿತಿ ||

ನ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಫಲಂ ಗತಾಗತಮ್ | ಕಿಂ ನಾಮ ಚರಣಫಲಮೇವ | ‘ತದ್ಯ ಇಹ ರಮಣೀಯ
ಚರಣಾ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ವಾಯ್ಯಂ ಯಜ್ಞಾದಿಕೃತ ಇತಿ ಇತಿ | ‘ನ ಯಥಾಕಾರೀ ಯಥಾಚಾರೀ
ತಥಾ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ‘ಆಚಾರ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ಕರ್ಮಣೋ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಚರಣಸ್ಯ ಪ್ರತೀತೇಃ |

ಅಥಾಪಿ ಸ್ಯಾತ್ | ‘ಅಥ ಏ ಇಮೇ ಗ್ರಾಮಾ ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತೇ ದತ್ತಮಿತ್ಯುಪಾಸತೇ ತೇ ಧೂಮಮಭಿ
ಸಮ್ಭವಂತಿ’ ಇತಿ ಉಪಕ್ರಮ್ಯ ‘ತಸ್ಮಿನ್ ಯಾವತ್ ಸಮ್ಭವತುಮುಷಿತ್ವಾಥೈತಮೇವಾಧ್ಯಾನಂ
ಪುನರಾವರ್ತಂತ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಗತಾಗತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಾದಿ ಫಲತ್ವ ಪ್ರತೀತೇಃ ಅಯುಕ್ತಂ
ಚರಣಫಲತ್ವಕಲ್ಪನಂ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ಗತಾಗತಸ್ಯ ಚರಣಫಲತ್ವೇನ ಅಜ್ಞೇಕಾರಾತ್
| ನ ಚ ತತ್ರ ಚರಣಶಬ್ದೋ ನಾಸ್ತಿ || ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತೇ ದತ್ತಮಿತ್ಯುಪಾಸತೇ ಇತಿ ಉಪಶಬ್ದಸ್ಯೈವ
ತದ್ವ್ಯಾಚಕತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಸಮೀಪವರ್ತಿ ವಕ್ತಿ | ಚರಣಮೇವ ಯಜ್ಞಾದಿ ಸಮೀಪವರ್ತಿ | ತತ್ರ
ಯೇಯಂ ಗತಾಗತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲತ್ವಪ್ರತೀತಿಃ ಉಪಜಾಯತೇ ಶಬ್ದಾತ್ ಸಾ ಚ ಕರಣಚರಣೇ

ಸಹೈವ ಉಕ್ತಾ ಸ್ವರ್ಗಗತಾ ಗತಯೋಶ್ಚ ಸಹೋಕ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾ ಭ್ರಾನ್ತೀರೇವ | ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಕುತ
ಏತತ್ ಕಲ್ಯಾಣ ಇತಿ | ಚರಣಶ್ರುತೇಃ ವಿಷಯಾನ್ತರ ಅಭಾವೇನ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಭಯಾತ್ ಸಾವಕಾಶ
ಶ್ರುತೇಃ ಅರ್ಥಾನ್ತರಕಲ್ಪನಸ್ಯ ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಗತಾಗತಸ್ಯ ಅನ್ಯಫಲತ್ವಾತ್
ಕರ್ಮಣಾ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಶೂನ್ಯಸ್ವರ್ಗಸಿದ್ಧೇಃ ನ ತತ್ರ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಆಪಾದ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಗತಾಗತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲತ್ವಾಭಾವಃ | 'ನಾನ್ಯ ಪನ್ನಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಗತಾಗತಶೂನ್ಯಫಲಸ್ಯ
ಕರ್ಮ ಸಾಧ್ಯತಾಯಾ ನಿಷಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | 'ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಂ ಮನ್ನಯಮಾನಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ 'ತೈವಿದ್ಯಾ
ಮಾಮ್ ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ಗತಾಗತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲತ್ವೋಕ್ತೇಶ್ಚ | ನ ಚ 'ತದ್ಯ ಇರಿ
ರಮಣೀಯಚರಣಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿ ವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾ ಉದಾಹೃತಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಅನುರೋಧೇನ
ಅಜಹಲ್ಲಕ್ಷಣಯಾ ಯಜ್ಞಾದ್ಯರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಕಾರ್ಷ್ಣಾಜಿನಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಏತೇನ ಯದೇತತ್ ಶ್ರುತ್ಯವಷ್ಟಮ್ಭೇನ ಆದಿವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಅರ್ಥಾನ್ತರ ಪರಿಕಲ್ಪನಂ ತದಪಿ
ಪರಾಂತಂ ಭವತಿ | 'ಅಥ ಯೇ ಯಜ್ಞೇನ ದಾನೇನ ತಪಸಾ ಲೋಕಾನ್ ಜಯಂತಿ ತೇ
ಧೂಮಮಭಿಸಮ್ಭವಂತಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸಮಾಖ್ಯಾವಿರುದ್ಧಂ ಚ || 10 ||

ಓಂ ಆನರ್ಥಕ್ಯಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ತದವೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಓಂ || 11-305 ||

ತರ್ಹಿ ರಮಣೀಯಾಃ ಕಪೂಯಾ ಇತ್ಯೇವ ಸ್ಯಾತ್ | ಚರಣಶಬ್ದಸ್ಯಾನರ್ಥಕ್ಯಮಿತಿ
ಚೇನ್ನ | ಚರಣಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾದ್ರಮಣೀಯತ್ವಾದೇಸ್ತಜ್ಞಾ ಪನಾರ್ಥತ್ವೇನೋಪಪತ್ತೇಃ || 11 ||

ಉಕ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಆನರ್ಥಕ್ಯಮಿತಿ ||

ಕಥಂ ಯಜ್ಞಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥ ರಮಣೀಯಚರಣಾ ಇತಿಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಃ | ತಥಾ ತ್ವೇ
ಚರಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಆನರ್ಥಕ್ಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ರಮಣೀಯಕಪೂಯಪದಾಭ್ಯಾಂ ಏವ ತದುಪಲಕ್ಷಣಸ್ಯ
ಸಮ್ಭವಾತ್ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರಕೃತತ್ವೇನ ಯೇ ಯಜ್ಞಾದಿಕಾರಿಣೋ ರಮಣೀಯಾಃ
ಕಪೂಯಾಶ್ಚ ಇತಿ | ನ ಚ ಆನರ್ಥಕ್ಯ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ
||

ಕಿಂ ಅತ್ರ ಚರಣಶಬ್ದಾನರ್ಥಕ್ಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಯಜ್ಞಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಭಾವಸಾಧನಂ ಉತ
ಉಪಲಕ್ಷಣಪಕ್ಷಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ರಚಣಪದಕೃತ್ಯವಿಚಾರಃ | ನಾದ್ಯಃ | ತಥಾತ್ವೇ
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಋಮಃ | ಸತ್ಯಂ ರಮಣೀಯಾದಿಪದೇನ ಶಕ್ಯಂ
ಯಜ್ಞಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಮ್ | ತಥಾಪಿ ತನ್ಮಾತ್ರೋಕ್ತೌ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ತೃತ್ವೇ ಸಮಾನೇ ಕಥಂ

ಏಕೇಷಾಂ ರಮಣೀಯತ್ವಂ ಅನೈಷಾಂ ಕಪೂಯತ್ವಂ ಇತಿ ಶಿಷ್ಯಾ ಸ್ಯಾತ್ | ತಾಂ ನಿರಾಕರ್ತುಂ
ಸಾಧ್ವಸಾಧುಯಜ್ಞಾದಿಮತ್ತ್ವಸ್ಯ ಆಚಾರ ಇತಿ ಸಮೋಕ್ತಃ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ ಆಚಾರದಿ ಅಪೇಕ್ಷತ್ವಾದ್
ರಮಮೀಯಕಪೂಯಚರಣಾಭ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕಾರಿಣಾಮಪಿ ರಮಣೀಯತ್ವಾದಿ ಇತಿ ಜ್ಞಾಪನಾಯ
ಚರಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಾರ್ಥಕೋಪಪತ್ತೇಃ | ಏವಂ ಚ ಸತಿ ರಮಣೀಯಚರಣತ್ವೇನ ಯೇ ಸಾಧವೋ
ಯಜ್ಞಾದಿಕೃತ ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಯೋಜನಾ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ಸುಕೃತದುಷ್ಯತೇ ಏವೇತಿ ತು ಬಾದರಿಃ ಓಂ || 12-306 ||

‘ಧರ್ಮಂ ಚರತ ಮಾಧರ್ಮಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಯೋಗಾತ್ ಸುಕೃತದುಷ್ಯತೇ ಏವ
ಚರಣಶಬ್ದೋಕ್ತೇ ಇತಿ ಬಾದರಿರ್ಮನ್ಯತೇ | ತುಶಬ್ದಾತ್ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾನ್ತೋಽಪಿ ಸ ಏವೇತಿ
ಸೂಚಯತಿ|

‘ತುಶಬ್ದಸ್ತುವಿಶೇಷೇ ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾನ್ತೋಽವಧಾರಣೇ’ ಇತಿ ಚ ನಾಮಮಹೋದಧೌ ||
12 ||

ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ಚರಣಶ್ರುತಿಂ ವ್ಯಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸುಕೃತ ಇತಿ || ನ
ಚರಣಶ್ರುತಿಃ ಯಜ್ಞಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯತೇನೈವೋಕ್ತಾವಿರೋಧಿನೀ | ಕಿಂ ನಾಮ ಸಾಧ್ವಸಾಧುತಯಾ
ಕೃತ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮ ವಾಚಿನೀ ಚ ಭವತಿ | ಯಥಾ ಖಲು ಚರಣಶಬ್ದಸ್ಯ ಕರ್ಮಾಜ್ಞೇ ಪ್ರಯೋಗಃ
ತಥಾ ಕರ್ಮಣ್ಯಪಿ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ | ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ ಹಿ ಧರ್ಮಂ ಕುರುತ ಇತ್ಯರ್ಥೇ ಚರತೇತಿ |
ಸಾಧಾರಣ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಅತ್ರ ಬಾಧಕವಶಾತ್ ಸಾಙ್ಗಕರ್ಮಾರ್ಥತ್ವಸ್ಯೈವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ
ಬಾದರಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಮತಂ ಅಭಿಧಾಯ ಸೂತ್ರಕಾರಃ ಸ್ವಮತಂ ಕುತೋ ನ ವಕ್ತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತುಶಬ್ದಾದಿತಿ ||
ತುಶಬ್ದಸ್ಯ ಏತತ್ ಅರ್ಥಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಂ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತುಶಬ್ದ ಇತಿ || ಅತೋ
ಗತಾಗತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲತ್ವಾತ್ ಕ್ಲೇಶಸಾಧನೇ ತಸ್ಮಿನ್ ತತ್ ಸಾಧ್ಯೇ ಚ ವಿರಕ್ತೇನ ಭಾವ್ಯಮಿತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 10 ||

|| ಇತಿ ಚರಣಾಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

ಪುಣ್ಯಾಕೃತಾಮೇವ ಗಮನಾಗಮನೇ ನೇತರೇಷಾಮಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಮಪಿ ಚ ಶ್ರುತಮ್ ಓಂ || 13-307 ||

‘ತದ್ಯಇಹ ಶುಭಾಕೃತೋ ಯೇ ವಾಶುಭಕೃತಸ್ತೇಶುಭಮನುಭೂಯಾವರ್ತನೇ
ಪುನಃ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಪುನರ್ಗಚ್ಛಂತಿ ಪುನರಾಗಚ್ಛಂತಿ’ ಇತಿ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತೌ || 13 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ
ಗತಾಗತಾದಿದುಃಖಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ
ಗತಾಗತಾದಿದುಃಖಾಭಾವೇ ನ ತತ್ರ ವಿರಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತಃ ತತ್ಸಾಧನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತ
ಗತಾಗತಾದಿ ವಿಷಯ | ತತ್ ಕಿಂ ಇತ್ಸಾದಿಕಾರಿಣಾಮೇವ ಉತ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಃ ಅಜ್ಞಾನಿತ್ವಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಪುಣ್ಯ ಇತಿ ||
ಇಷ್ಠಾದಿಪುಣ್ಯಕೃತಾಮೇವ ಅಜ್ಞಾನಾಂ ಗತಾಗತಾದಿ ನ ತು ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಮಪಿ ಅಜ್ಞಾನಮ್ |
ಇಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರತ್ಯವಾಯಭಯವತ್ತ್ವೇನ ತದುಪಪತ್ತೇಃ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಚ ತದಭಾವಾತ್ |
'ಬಿಭ್ಯತ್ ಪತತಿ ಪಾದಪಾತ' ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ | ಫಲಕಾಮಿತ್ವಾತ್ ಚ ಇಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ
ತದುಪಪತ್ತಿಃ | ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ನ ಹಿ ಕಾಮೋಽಸ್ತಿ | 'ಕಾಮಾನ್ಯಃ ಕಾಮಯತೇ ಮನ್ಯಮಾನಃ
ಸ ಕಾಮಭಿರ್ಜಾಯತೇ ತತ್ರ ತತ್ರ | ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಕಾಮಸ್ಯ ಕೃತಾತ್ಮನಶ್ಚ ಇಹೈವ ಸರ್ವೇ
ಪ್ರತಿಮುಚ್ಯಂತಿ ಕಾಮಾಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಇಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಸ್ತು ಸ್ವಯಮೇವ ಆತ್ಮಾನಂ
ವಿಧಿಪ್ರತಿಷೇಧಾಭ್ಯಾಂ ಬದ್ಧಂತಿ ನ ಇತರೇ | ಅತಃ ಪುಣ್ಯಕೃತಾಮೇವ ಗಮನಾಗಮನಾದಿ
ಇತರೇಷಾಂ ತು ತದ್ರಹಿತೋ ಮೋಕ್ಷ ಏವ ಇತಿ, ಪುಣ್ಯೇ ತತ್ಫಲೇ ಚ ವಿರಕ್ತಾಭಾವ್ಯಂ ನ ಅನ್ಯತ್ರ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ತದುಪಾತ್ತಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಅತ
ಇತಿ ||
ನ ಕೇವಲಂ ಇಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಮೇವ ಗತಾಗತಂ ಕಿಂ ನಾಮ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಮಪಿ | 'ತದ್ಯ
ಇಹ' ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಶ್ರುತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣ ಇತಿ ತದಕಾರಿಣಃ
ತದ್ವಿರುದ್ಧಕಾರಣಶ್ಚ ಉಚ್ಯಂತೇ | ಚಶಬ್ದೋ ದುಃಖಾಂತರ ಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥಃ | ತದೇವ
ಉತ್ತರಸೂತ್ರೇ ಅನೂದ್ಯತೇ || 13 ||

ಓಂ ಸಂಯಮನೇ ತ್ವನುಭೂಯೇತರೇಷಾಮಾರೋಹಾವರೋಹೌ

ತದ್ಗತಿದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 14-308 ||

ಸಂಯಮನಮನುಭೂಯ ಕೇಷಾಂಚಿದಾರೋಹಃ ಕೇಷಾಂಚಿದವರೋಹಃ |
ತುಶಬ್ದೋಽವಧಾರಣೇ ||

'ಸರ್ವೇ ವಾ ಏತೇಽಶುಭಕೃತಃ ಸಂಯಮನೇ ಪ್ರಪತಂತಿ ತತ್ರ ಹ ಯೇ ಪರದ್ವಿಷೋ
ಗುರುದ್ವಿಷಃ ಶ್ರುತಿದ್ವಿಷಸ್ತದವಮನ್ತಾರಃ ಶರಾ ಮೂರ್ಖಾ ಇತಿ ತೇ ವೈ
ತತೋಽವರುಹ್ಯತಮಸಿ ಪ್ರಪತಂತಿ ನೈವೈತ ಉತ್ತಿಷ್ಠಂತೇಽಪಿ ಕರ್ಹಿಚಿದ್ವವಂ ವಾ

ಏತದಿತ್ಯಾಹುರಥ ಯೇನೈ ಬ್ರಹ್ಮದ್ವಿಷಃ ಸ್ತೇನಾಃ ಸುರಾಪಾ ಇತಿ ತೇ ವೈ
ತದನುಭೂಯೇಮಂ ಲೋಕಮನುಪ್ರಜನ್ತಿ ಇತಿ ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತೇಃ || 04 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ಗತಾಗತಮಾತ್ರಮತಿದುಃಖಂ ಚ ಅನ್ಯದಸ್ತಿ ಇತಿ ಏತದರ್ಥ
ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಂಯಮನೇ ತು ಇತಿ ||

ಅಸ್ತಿ ತಾವತ್ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ಆಜ್ಞಾನಾಂ ಯಮಶಾಸನಮ್ | ತದನುಭವಾ
ವಸಾನೇ ಕೇಷಾಞ್ಚೈದ್ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ ತತೋ ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ ಭವತಿ | ಕೇಷಾಞ್ಚೈತ್
ತತೋಽಪಿ ನೀಚಸ್ಥಲೇ ನಿತ್ಯನರಕೇ ಪಾತೋ ಭವತಿ | ಕುತಃ ತೇಷಾಂ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರಿಣಾಂ
ಏವಂವಿಧಗತೇಃ ಸ್ತುತಿ ಸಿದ್ಧತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಯಥಾ ನಿತ್ಯನರಕಪಾತೇ ವಿಕಲ್ಪಃ ತಥಾ
ಸಂಯಮನೇಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ನ ಆಶಂಕ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ತುಶಬ್ದ ಇತಿ ||

ಅಶುಭಕೃದತ ಇತಿ ನ ಶುಭಕೃತ ಇತಿ ಚ ಅರ್ಥಃ | ದ್ವೇಷಃ ಪ್ರತೀಪಬುದ್ಧಿ ಅವಮತಿಃ ನೀಚತಯಾ
ವಿಜ್ಞಾನಮ್ | ಶಾರ್ಥಂ ಗೂಢದ್ವೇಷಃ || ಮೌಖ್ಯ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನರಾಹಿತ್ಯಂ | ನೈವ ಏತ ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ತ
ಇತ್ಯಸ್ಯ ಉಪಪಾದನಂ ವಪ್ರಂ ಇತಿ ಸ್ವಸ್ಥಿತಾನ್ ವಾರಯತಿ ಗನ್ತುಂ ನ ಮುಞ್ಚನ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 14
||

ಓಂ ಸ್ಮರನ್ತಿ ಚ ಓಂ || 15-309 ||

‘ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪಾಪಿನಃ ಸರ್ವೇ ನರಕಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
ತತ್ರ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪತನ್ಯೇವ ಯೇ ದ್ವಿಷನ್ತಿ ಜನಾರ್ದನಮ್ |
ಮಹಾತಮಸಿ ಮಗ್ನಾನಾಂ ನ ತೇಷಾಮುತ್ಥಿತಿಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
ಇತರೇಷಾಂ ತು ಪಾಪಾನಾಂ ವ್ಯುತ್ಥಾನಂ ವಿದ್ಯತೇಽಪಿ ಚ |
ಸುಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಂ ದುಃಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ಸುಖಮ್ |
ಇತಿ ಸರ್ವತ್ರ ನಿಯಮಃ ಪಞ್ಚಕಷ್ಟೇ ತು ತತ್ ಸದಾ’ ಇತ್ಯಾದಿ || 15 ||

ಉಕ್ತಾರ್ಥಂ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಚ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾಂ ಸ್ಮೃತಿಮುದಾಹರತಿ || ಸ್ಮರನ್ತಿ ಚ
ಇತಿ || ರೌರವಾದಿ ಪಞ್ಚಭಯೋ ಅತಿಕಷ್ಟೇ ನಿತ್ಯನರಕೇ ದಃಖಮೇವ ಸದಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೂತ್ರೇ
ಬಹುವಚನ ಶ್ರವಣಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮರನ್ತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತೇನ ‘ತಾನಹಂ ದ್ವಿಷತಃ’ ಇತ್ಯಾದೇಃ
ಸಜ್ಞಹಃ | ನ ಚ ಭಯ ಮಾಕನಾದ್ಯಭಾವವಿರೋಧಃ | ಅಬಿಭ್ಯತಾ ಫಲಕಾಮನಾಶೂನ್ಯೇನಾಪಿ
ಉಪಭುಕ್ತವಿಷಸ್ಯ ಮರಣ ಹೇತುತ್ವ ದರ್ಶನಾತ್ | ಅತೋ ಅನಿಟಾದಿಕಾರಿಣಾಮಪಿ
ಮಹಾನರ್ಥವತ್ತೇನ ಮೋಕ್ಷಾಶಾಯಾ ದೂರೋತ್ಸಾರಿತತ್ವಾದ್ ಭವಿತವ್ಯಂ ತತ್ರಾಪಿ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 15 || 11 ||

|| ಇತಿ ಅನಿಷ್ಠಾದಿಕಾರ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

ಓಂ ಅಪಿ ಸಪ್ತ ಓಂ || 16-310 ||

‘ರೌರವೋಽಥ ಮಹಾಂಶ್ಚೈವ ವಹ್ನಿವೈತರಣೀ ತಥಾ |
ಕುಮ್ಭೀಪಾಕ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾನೈನಿತ್ಯನರಕಾಣಿ ತು ||
ತಾಮಿಸೃಶ್ಚಾನ್ಲತಾಮಿಸ್ರೋ ದ್ವೌ ನಿತ್ಯೌ ಸಮ್ಪ್ರಕೀರ್ತಿತೌ |
ಇತಿ ಸಪ್ತಪ್ರಧಾನಾನಿ ಬಲೀಯಸ್ತೂತ್ತರೋತ್ತರಮ್ |
ಏತಾನಿ ಕ್ರಮಶೋ ಗತ್ವೈವಾರೋಹೋಽಥಾವರೋಹಣಮ್’ ಇತಿ ಚ ಭಾರತೇ || 16 ||

ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾರ್ಥಂ ನಿತ್ಯನರಕಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘಾತಿಃ |
ಯತಿ ಭಗವದ್ ದ್ವೇಷಾದಿಫಲಸ್ಯ ನ ನಿತ್ಯದುಃಖಾತ್ಮಕತ್ವಂ ಸಮರ್ಥತೇ ನ ತರ್ಹಿ
ಬ್ರಹ್ಮಹನನಾದಿಭ್ಯೋ ಅತಿಶಯೇನ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಭವತಿ ಇತ್ಯತಃ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ |
ಪ್ರಕೃತಂ ನರಕಮೇವ ವಿಷಯಃ |

ನಿತ್ಯಫಲಪ್ರದಂ ಉತ ನ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಿಃ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |
ಪುನರಾವೃತ್ತಿಮದೇವ ನ ತು ನಿತ್ಯಫಲಪ್ರದಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃಪಕ್ಷಃ | ‘ಯಾವದಿನ್ಶಾಶ್ಚತರುದ್’
ತ್ಯಾದೌ ನರಕ ಭೋಗಸ್ಯ ಅನಿತ್ಯತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಉಭಯಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ವಿರಾಧಾತ್ | ನ ಚ
ಏಕಸ್ಯೈವ ಪುರುಷಭೇದೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ‘ಚಕಾರ ನರಕಂ ಶೂನ್ಯಮ್’ ಇತ್ಯಾದೇಃ | ಅತೋ ಯದುಕ್ತಂ
ಸಂಯಮನೇ ತು ಇತಿ ಸೋಕ್ತಿರ್ವಿರುದ್ಧಾ | ಏವಂ ಚ ಫಲಸಾಮ್ಯಾತ್ ನ ಭಗವದ್ ದ್ವೇಷಾದೌ
ಇತರಪಾಪ್ಣ್ಯೋ ಅತಿಶಯೇನ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಪ್ರಯೋಜಕಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ ||
ಅಪಿ ಇತಿ || ಅಪಿಪದೇನ ಸ್ಮರಂತಿ ಇತಿ ಅನುಕೃಷ್ಯತೇ | ತಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಉದಾಹರತಿ || ರೌರವ
ಇತಿ ||

ನರಕಭೋಗೋ ಭವತ್ವೇವ ನಿತ್ಯಃ | ‘ನೈವೈತ ಉತ್ತಿಷ್ಠಂತೇಽಪಿ ಕರ್ಹಿಚಿದ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ
ಅನಿತ್ಯತ್ವೋಕ್ತಿ ವಿರೋಧ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಭವೇದೇಯಂ ವಿರೋಧೋ ಯದಿ ನರಕೈಕ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ನ ಏತದಸ್ತಿ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ಸಪ್ತಾಪಿ ಸಂತಿ | ತೇಷು ಚ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯತ್ವವಿಭಾಗೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಕುತೋ
ನರಕಾಣಾಂ ಸಪ್ತತ್ವಮ್ | ತಥಾತ್ವೇಽಪಿ ಕುತೋ ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯತಯಾ ವಿಭಾಗ ಇತಿ ಚೇತ್ ರೌರವ
ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಹಾನ್ ಮಹಾರೌರವಃ | ಏತಾನಿ ಪಞ್ಚ | ಸಪ್ತ ಪ್ರಧಾನಾನಿ ಇತ್ಯನೇನ
ಬಹುನರಕಾಭಿಧಾಯಕಪುರಾಣವಿರೋಧೋಽಪಿ ಪರಿಹೃತಃ | ಅತೋ ಭಗವದ್ ದ್ವೇಷಾದಿಫಲಸ್ಯ
ನರಕಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತರಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಅತಿಶಯೇನ ತತ್ರ ನೈರಾಗ್ಯೇಣ ಭವಿತವ್ಯಂ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 16 || ಅ 12 ||

|| ಇತಿ ಸಪ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

ಈಶ್ವರಸ್ಯ ನರಕಾಯುಕ್ತೇಃ 'ಸರ್ವಂ ವಿಸೃಜತಿ ಸರ್ವಂ ವಿಲಾಪಯತಿ ಸರ್ವಂ
ರಮಯತಿ ಸರ್ವಂ ನ ರಮಯತಿ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತಯತ್ಯನ್ತರಸ್ಮಿನ್ ನಿವಿಷ್ಟಃ'

ಇತಿ ಕೌಷಾರವಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ -

ಓಂ ತತ್ರಾಪಿ ಚ ತದ್ವ್ಯಾ ಪಾರಾದವಿರೋಧಃ ಓಂ || 17-311 ||

ಚಶಬ್ದಾದದುಃಖಾನುಭವೇನ |

'ಸ ಸ್ವರ್ಗೇ ಸ ಭೂಮೌ ಸ ನರಕೇ ಸೋಽನ್ಯೇ ತಮಸಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕೃದೇಕ
ಏವಾನುವಿಷ್ಟೋ ನಾಸೌ ದುಃಖಭುಗೀಶ್ವರಃ ಪ್ರಭುತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಂ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವಂ
ಕಾರಯತಿ ನಾಸೌ ದುಃಖಭುಗ್ಯ ಏವಂ ವೇದ' ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತೇರವಿರೋಧಃ |

'ನರಕೇಽಪಿ ವಸನ್ನೀಶೋ ನಾಸೌ ದುಃಖಭುಗುಚ್ಯತೇ |

ನೀಚೋಚ್ಚತ್ಯೇವ ದುಃಖಾದೇರ್ಭೋಗ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ||

ನಾಸೌ ನೀಚೋಚ್ಚತಾಂ ಯಾತಿ ಪಶ್ಯತ್ಯೇವ ಪ್ರಭುತ್ವತಃ' ಇತಿ ಭಾಗವತತನ್ತ್ರೇ || 17 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ನರಕಸ್ಯ ಸದುಃಖತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ನರಕಸ್ಯ ನಿರ್ದುಃಖತ್ವೇ ನ ತತ್ರ ತತ್ಸಾಧನೇ ಚ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ
ಸದುಃಖತ್ವಂ ಸಾಧನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ನರಕಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸದುಃಖಂ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯವಿಧಸ್ಥಾನದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ನ ನರಕೇ ದುಃಖಮಿತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ
| ತಥಾ ಹಿ | ಯದಿ ನರಕೇ ಅಸ್ತಿ ದುಃಖಂ ತತ್ರ ಪೃಚ್ಛಾಮಃ | ಕಿಂ ತತ್ರ ಈಶ್ವರೋ ಪ್ರೇರಕೋ ನ ವಾ
ಇತಿ | ಅದ್ಯಂ ದೂಷಯತಿ || ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಯದಿ ನರಕಸ್ಯ ಸದುಃಖತಾಮಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ತತ್ರಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರೇರತಯಾ ಈಶ್ವರೋ ವರ್ತತ ಇತಿ
ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತೇ ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯ ದುಃಖಿಸಹಾವಸ್ಥಾನಾತ್ ನರಕಭೋಗಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಚ
ನರಕದುಃಖಾ ಯುಕ್ತೇಃ ನ ತತ್ರ ದುಃಖಮಿತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ವೈಶೇಷ್ಯಯುಕ್ತ್ಯಾ ಏತತ್
ಪರಿಹೃತಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ದುಃಖಾನನುಭವೇ ಸಾರ್ವಜ್ಞಾಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯಂ
ನಿರಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವಂ ಇತಿ ||

ಯದಿ ನರಕೇ ದುಃಸಿದ್ಧ್ಯ ಥಂ ತತ್ರ ಈಶ್ವರೋ ನ ಪ್ರೇರಕ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ ತರ್ಹಿ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ |
ಅತಃ ಪ್ರಕಾರದ್ವಯೇನಾಪಿ ನರಕಸ್ಯ ಸದುಃಖತ್ವ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ನ ತತ್ರ ತತ್ಸಾಧನೇ ಚ ವೃಥಾ
ವೈರಾಗ್ಯಮಾಪಾದ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯೋಗ್ಯಂ ಸರ್ವಮ್ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಅವತಾರಯತಿ || ಅತ ಇತಿ || ಭವತ್ಯೇವ ನರಕಂ ಸದುಃಖಮ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಃ | ನರಕೇಽಪಿ

ತಸ್ಯ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರೇರಣರೂಪವ್ಯಾಪಾರ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇನ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾಭಾವಾದಿತಿ
ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ | ಸದುಃಖತ್ವೇ ನರಕತಸ್ಯ ಅಸ್ಮಿನ್ನಪಿ ಪಕ್ಷೇ ವಿರೋಧಪರಿಹಾರೋ ವಾಚ್ಯಃ |

ನ ಕುತೋ ನ ಸೂತ್ರೀತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ || ತತ್ರಾಪ್ಯದುಃಖಾನುಭವೇನ ತದ್
ವ್ಯಾಪಾರಾದ್ ಉಭಯವಿರೋಧಾಭಾವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇತಿ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅಸ್ಯ
ಅರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಿಕತ್ವೇ ಭವೇದ್ ಅವಿರೋಧಃ | ತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಇತಿ ||
ಸಹಭಾವಯುಕ್ತಿಪರಿಹಾರಃ ಪ್ರಭಾವಾದ್ ಇತಿ | ಅಸಾರ್ವಜ್ಞಂ ಸರ್ವಂ ಪಶ್ಯತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ನರಕೇಽಪಿ ಇತಿ || ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಯ ಕಥಂ ದುಃಖಾನುಭವಾಭಾವ ಇತ್ಯತ ಆಹ
|| ನೀಚ ಇತಿ || ಅತೋ ನರಕಸ್ಯ ಸದುಃಖತ್ವಾದ್ ಭವಿತವ್ಯಂ ತತರ್ ವೈರಾಗ್ಯೇಣ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್
|| ಅ 13 ||

|| ಇತಿ ತದ್ವ್ಯಾಪಾರಾಧಿಕರಣಮ್ || 13 ||

‘ಅಧೈತಯೋಃ ಪಥೋರ್ನ ಕತರೇಣ ಚ ತಾನೀಮಾನಿ
ಕ್ಷುದ್ರಮಿಶ್ರಾಣ್ಯಸಕೃದಾವರ್ತೀನಿ ಭೂತಾನಿ ಭವಂತಿ ಜಾಯಂತ ಮ್ರಿಯಂತೈತ್ಯೇತತ್ಪ್ರತೀಯಂ
ಸ್ಥಾನಮ್’ ಇತಿ ಗತಿಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರತೀಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಣೋರಿತಿ ತು ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ ಓಂ || 18-312 ||

ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯೈತದ್ವಚನಮ್ | ತಯೋರಪಿ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾತ್ |

‘ವಿದ್ಯಾಪಥಃ ಕರ್ಮಪಥೋ ದ್ವೌ ಪನ್ನಾನೌ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತೌ |

ತದ್ವರ್ಜಿತಸ್ತಿದಾ ಯಾತಿ ತಿಯಿಗ್ವಾ ನರಕಂ ತಮಃ’ ಇತಿ ಚ ಭಾರತೇ || 18 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ವೈರಾಗ್ಯಾರ್ಥಂ ಭೂತಾನಾಂ ಗತಿಸ್ವಾತನ್ತ್ಯನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಹತಿಃ | ಯದಿ ಗತಿಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ಭೂತಾನಾಂ ಸ್ಯಾತ್ ತದಾ
ವೈರಾಗ್ಯವೈಯರ್ಥಪ್ರಸಂಗಾತ್ ತನ್ನಿರಸನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಃ ಪಿತೃಯಾಣಃ ತತ್
ಪ್ರಕೃತಿಸನ್ನಿಧಾಪಿತೋ ದೇವಯಾನಶ್ಯ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಭೂತೈಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ಗಮ್ಯೇ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ | ಲೌಕಿಕಮಾರ್ಗದರ್ಶನಂ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಂ ಚ ಸಂದೇಹವೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಅಥ
ಇತಿ ||

ಅಸ್ತಿ ಏವ ಭೂತಾನಾಂ ಗತಿಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಮ್ | ‘ತೇಽರ್ಚಿಷಮಭಿಸಮ್ಭವಂತಿ’ ‘ತೇ ಧೂಮಮಘಿ
ಸಮ್ಭವಂತಿ’ ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ‘ಅಧೈತಯೋಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ತದುಕ್ತೇಃ | ನ ಹಿ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನ ಅವಿಷಯೇ
ನ ಗಚ್ಛಂತಿ ಚ ಇತಿ ಪ್ರಯೋಗೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ನ ವಾಚ್ಯಂ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ
ಅತಃ ಕಥಂ ಗತಿಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಮಿತಿ | ತದಧೀನಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಸ್ಯ ವಿವಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ ಸಾಧನವತ್ |

ತಾದೃಶಸ್ಯಾಪಿ ಅಭಾವೇ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಸಾಧನಮಪಿ ನ ಉತ್ಪಾದಯಿತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಫಲಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೀಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸಾಧನೇಽಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ |
ಅತೋ 'ಮಲೇ ಲಭ್ಯಫಲೋ ನೈವ ಶಾಖಾಗ್ರಂ ಗಂತುಮಿಚ್ಛತಿ' ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ ಫಲ ಏವ
ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ ಕಿಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಸಾಧನೇನ ಇತಿ ಭಾವಃ ಉಕ್ತಯೋಃ ಪಥೋ ಮಧ್ಯೇ ಯಾನಿ
ಏಕತರೇಣಾಪಿ ಪಥಾ ನ ಗಚ್ಛಂತಿ ತಾನಿ ಇಮಾನಿ ಅಲ್ಪಾನಿ ಸುಖದುಃಖಮಿಶ್ರಾಣಿ ಸದಾ
ಗತ್ಯಾದಿಮನ್ತಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಜಾಯಂತೇ ಮ್ರಿಯಂತೇ ಚ | ಏತತ್ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಯೋಃ
ಅನ್ಯತ್ಪ್ರತೀಯಂ ಭೂತಾನಾಂ ಅವಸ್ಥಾನಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ನ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಭೂತಾನಾಂ ಗತಿಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಮ್ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯಾ
ಮಾರ್ಗದ್ವಯಸಾಧನ ವಿಧ್ಯಾಕರ್ಮವಿಷಯತ್ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಮನ್ತವ್ಯಂ
ದೇವಯಾನದಿತ್ಯಯಾಣಯೋಃ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾದ್ ಏತತ್ ಶಬ್ದೇನ ತತ್ ಪರಾಮರ್ಶೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ
| 'ತದ್ಯ ಇತ್ಥಂ ವಿದುರ್ಯೇ ಚೇಮೇಽರಣ್ಯೇ ಶ್ರದ್ಧಾತಪ ಇತ್ಯುಪಾಸತೇ ತೇಽರ್ಚಿಷಮಭಿಸಮ್ಯವನ್ತಿ |
ಅಥ ಯ ಇಮೇ ಗ್ರಾಮ ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತೇ ದತ್ತಂ ಇತ್ಯುಪಾಸತೇ ತೇ ಧೂಮಮಭಿಸಮ್ಯವನ್ತಿ' ಇತಿ
ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಮಾರ್ಗಯೋರಪಿ ಪ್ರಕೃತತ್ವಾದ್ ಏತತ್ ಶಬ್ದೇನ ತತ್ ಪರಾಮರ್ಶೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಏವಮರ್ಥದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ಸತಿ ಸಮಭವೇ ಕಿಂ ಸಾಧನಾರ್ಥತ್ವಗ್ರಹಣೇಕಾರಣಂ ಇತಿ
ಸ್ಮೃತಿಸಮಾಖ್ಯಾ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ವಿದ್ಯಾ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಸಾಧನೇ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಫಲೇಽಪಿ ತತ್ತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಸಾಧನೇ
ವಿಧಿಸದ್ಭಾವಾತ್ ಫಲೇ ತದಭಾವಾಚ್ಚ | ವಿಧ್ಯಾದಿಶಾಸ್ತ್ರವೈಯರ್ಥ್ಯಾಯ ಏವ ತತ್ರ ಈಶ್ವರಃ
ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಂ ದದಾತಿ ಇತಿ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಮ್ | ಅತಃ ಫಲೇ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾಭಾವಾದಪೇಕ್ಷಿತಂ
ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಸಾಧನಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 18 || ಅ 14 ||

|| ಇತಿ ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 14 ||

'ಯತ್ರ ದುಃಖಂ ಸುಖಂ ತತ್ರ ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ಪ್ರತೀಯತೇ |
ಅಪಿ ನೀಚಗತೌ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಿಮು ಮಾನುಷದೇಹಿನಃ'

ಇತಿ ವಚನಾನ್ಮಹಾತಮಸ್ಯಾಪಿ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ನ ತೃತೀಯೇ ತಥೋಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ || 19-313 ||

'ಅಥಾವಿದ್ವಾನಕರ್ಮಾವಾಗ್ಚಿತಿ ತ್ರಿಧಾ ಹ ವಾಽವಾಗ್ಗತಿಸ್ತಿಯಗ್ಯತನಾ ತಮ
ಇತಿ | ದ್ವೇವಾವ ಸುಖಾನುವೃತ್ತೇ, ನ ತಮಃ ಸುಖಾನುವೃತ್ತಂ ಕೇವಲಂ ಹ್ಯೇವಾತ್ರ ದುಃಖಂ
ಭವತಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇರ್ನ ತೃತೀಯಾವಾಗ್ತೌ ಸುಖಮ್ || 19 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಅನ್ಠತಮಸೋ ದುಃಖಮಾತ್ರತಾನಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಠೇ ತಮಸಿ ಅಪಿ ಸುಖಸದ್ಭಾವೇ ನ ತತ್ರ ಅತಿಶಯೇನ ವೈರಾಗ್ಯಂ
ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ಅತಃ ತನ್ನಿಷೇಧ್ಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಅನ್ಠಂತಮೋ ವಿಷಯಃ | ಸುಖಯುಕ್ತಂ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಃ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಂ ಚ ಸನ್ನೇಹವೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಯತ್ರ ಇತಿ ||

ಅನ್ಠಂತಮೋಽಪಿ ಸುಖಯುಕ್ತಮೇವ | ದುಃಖಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಸುಖೇನ ಚ ದುಃಖಸ್ಯ ವ್ಯಾಪತ್ವಾತ್ |
ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಸರ್ವದುಃಖಯೋಃ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗ್ರಹಣಾನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ | 'ಯತ್ರ
ದುಃಖಮ್' ಇತಿ ಆಗಮೇನ ತದ್ ಗ್ರಹಣೋಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಅನ್ಠಂತಮಸ್ಯಾಪಿ ಸುಖಸದ್ಭಾವಾತ್
ನ ತತ್ರ ಅತಿವೈರಾಗ್ಯಂ ಅಪೋಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅಧೋಗತಿಷು ತೃತೀಯೇ ತಮಸಿ ನ ಸುಖಮಸ್ತಿ ಇತಿ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಅಥಾವಿದ್ವಾನ್ ಇತಿ
ತಥಾಭಿಧಾಯಕ ಶ್ರುತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 19 ||

ಓಂ ಸ್ಮರ್ಯತೇಽಪಿ ಚ ಲೋಕೇ ಓಂ || 20-314 ||

'ತೀರ್ಯಕ್ಷು ನರಕೇ ಚೈವ ಸುಖಲೇಶೋ ವಿಧೀಯತೇ |
ನಾನ್ಠೇ ತಮಸಿ ಮಗ್ನಾನಾಂ ಸುಖಲೇಶೋಽಪಿ ಕಶ್ಚನ' ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ |

ಲೋಕಸಿದ್ಧಂ ಚೈತತ್ | ಚಶಬ್ದಾಲ್ಲೋಕಸಿದ್ಧಿರಪಿ ಸ್ಮಾರ್ತೇತ್ಯಾಹ |

'ಅತಿಪ್ರಿಯೇ ಯಥಾ ರಾಜಾ ನ ದುಃಖಂ ಸಹತೇ ಕ್ವಚಿತ್ |
ಅತ್ಯಪ್ರಿಯೇ ಸುಖಮಪಿ ತಥೈವ ಪರಮೇಶ್ವರಃ' ಇತಿ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ || 20 ||

ಏತಮೇವ ಅರ್ಥಂ ಸ್ಮೃತ್ಯನುಮಾನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ತಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ
ಉದಾಹೃತ್ಯ ಅನುಮಾನಸ್ವರೂಪಂ ಚ ಸೂಚಯತಿ || ಸ್ಮರ್ಯತೇಽಪಿ ಇತಿ || ಏತದನ್ಠೇತಮಸಿ
ಸುಖರಾಹಿತ್ಯಂ ಲೋಕಸಿದ್ಧಂ ಲೌಕಿಕದೃಷ್ಟಾಂತಯುಕ್ತ ಅನುಮಾನಾಸಿದ್ಧಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಅಯಂ ಅಭಿಸಂಘಃ | ವಿಪ್ರತಿಪನ್ನಾ ನ ಸುಖವಂತಃ | ತಥಾತ್ವೇನ ಈಶ್ವರಾನಿಷ್ಠತ್ವಾತ್ ಯದ್ ಯಥಾ
ಈಶ್ವರಾನಿಷ್ಠಂ ತತ್ ತಥಾ ನ ಭವತಿ | ಯಥಾ ಶಶೋ ವಿಷಾಣಿತ್ವೇನ | ನ ಏತೇ ಸುಖಿತ್ವೇನ
ಈಶ್ವರೇಷ್ಠಾಃ | ಅಪಿರಯತ್ವಾತ್ | ಯೋ ಯಸ್ಯ ಅಪ್ರಿಯಃ ನ ಸುಖಿತ್ವೇನ ನ ತದಿಷ್ಟಃ | ಯಥಾ
ರಾಜ ವಿರೋಧೀ ರಾಜ್ಞ ಇತಿ | ಏತತ್ ಚ ಅನುಮಾನಂ ಸ್ಮೃತಿಸಿದ್ಧತ್ವೇನ ಅತಿಪ್ರಬಲಂ ಇತಿ
ಭಾವೇನ ಆಹ || ಚಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ || ಲೋಕಸಿದ್ಧಿಃ ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತವದ್ ಅನುಮಾನೇನ ತಮಸಃ
ಸುಖರಾಹಿತ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ |

ಕಸೌ ಸ್ಮೃತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅತಿ ಇತಿ || ಅನೇನ ವೃತ್ತಿರೇಕಾನ್ವಯೌ ದರ್ಶಿತೌ |
ಸದಸಜ್ಜನಾನಾಂ ವಾ ಪ್ರಕೃತಿಃ || 20 ||

ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ || 21-315 ||

‘ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಾದೇನ ಸಮಿದ್ಧಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷಾ |
ಅತ್ಯಂತದುಃಖಸಲ್ಲಿನಾನ್ ನಿಶ್ಯೇಷಸುಖವರ್ಜಿತಾನ್ ||
ನಿತ್ಯಮೇವ ತಥಾಭೂತಾನ್ ವಿಮಿಶ್ರಾಂಶ್ಚ ಗಣಾನ್ ಬಹುನ್ |
ನಿರಸ್ತಾಶೇಷದುಃಖಾಂಶ್ಚ ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕಭಾಗಿನಃ ||
ಅಪಶ್ಯತ್ ತ್ರಿವಿಧಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಾಕ್ಷಾದೇವ ಚತುರ್ಮುಖಃ’

ಇತಿ ದರ್ಶನವಚನಾಚ್ಚ ಪಾದ್ಯೈಃ || 21 ||

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣಾಪಿ ಏತಂ ಅರ್ಥಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ ||
ತಮಸಿ ಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಸುಖಲೇಶರಾಹಿತ್ಯಂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಸಿದ್ಧತಿ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ
ಪರಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಅಸಿದ್ಧಿಃ . ತಸ್ಯಾಪಿ ಪರಸುಖಾಭಾವದರ್ಶನ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ |
ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಿದ್ಧಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟ್ಯಾ ತದ್ ದರ್ಶನಸ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 21 ||

ಓಂ ತೃತೀಯೇ ಶಬ್ದಾವರೋಧಃ ಸಂಶೋಕಜಸ್ಯ ಓಂ || 22-316 ||

ತೃತೀಯೇ ತೃತೀಯತಮಸ ಶ್ರವಣಾದೇವ ಶಬ್ದಾನುಸಾರೇಣ ಸಂಶೋಕಜಮೋಹಪ್ರಾಪ್ತಿಃ
|| 22 ||

ಅರ್ಥಾಪತ್ಯಾಪಿ ಏತಮರ್ಥಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತೃತೀಯ ಇತಿ ||
ತಮೋಽಪಿ ತ್ರಿವಿಧಮ್ | ತತ್ರ ತೃತೀಯೇ ವಿಷಯೇ ಯಃ ಶಬ್ದ ತೇನ ಅವರೋಧಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಭವತಿ |
ಕಸ್ಯ | ಮೋಹಸ್ಯ ಮೂರ್ಛಾಯಾಂ ಕಥಂ ತತ್ ಶ್ರವಣೇನ ಶೋಕಃ ಶೋಕಾನ್ ಮೂರ್ಛಾ ಇತಿ |
ಏವಂ ತತ್ಸ ರೂಪಶ್ರೋತೃಣಾಮಪಿ ಮೋಹಾನ್ಯಥಾನುಪಪತ್ತೇಃ ನ ತತ್ರ ಸುಖಲೇಶ ಇತಿ ಭಾವಃ|
ಅಧೋಗತೌ ತೃತೀಯತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಅತ್ರ ಪುನಃ
ತೃತೀಯಗ್ರಹಣವೈಯರ್ಥ್ಯಪತ್ತೇಃ ತೃತೀಯೇಽಪಿ ತೃತೀಯ ಗ್ರಹಣಮ್ | ಏತತ್ ಚ
ಅತಿರ್ದೇಷಿಣಾಂ ಅಧಿಕದುಃಖಸಾಚನಾಯ ಏವ | ಶಬ್ದಾನುಸಾರೇಣ ಇತಿ ಸಮ್ಯಗ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇ
ಅತಿಮೂರ್ಛಾ ಇತ್ಯಾದಿ || 22 ||

ಓಂ ಸ್ಮರಣಾಚ್ಚ ಓಂ || 23-317 ||

‘ಮಹಾತಮಸ್ಥಿಧಾ ಪ್ರೋಕ್ತಮೂರ್ಧ್ವಂ ಮಧ್ಯಂ ತಥಾಽಧರಮ್ |

ಶ್ರವಣಾದೇವ ಮೂರ್ಛಾರ್ಥಿರಧರಸ್ಯ ಯತೋ ಭವೇತ್ ||

ತಸ್ಮಾನ್ನ ವಿಸ್ತರೇಣೈತತ್ ಕಥ್ಯತೇ ರಾಜಸತ್ತಮ' ಇತಿ ಕೌರ್ಮೇ || 23 ||

ತೃತೀಯತಮಸಃ ಸ್ವರೂಪಶ್ರವಣೇ ಶ್ಲೋಕೃಷಾಂ ಮೋಹಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತಃ | ಯದನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ಯಾ ತತ್ರ ಸುಖಾಭಾವ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಸ್ಮತ್ಯಾ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ತಾಂ
ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸ್ಮರಣಾಚ್ಚ ಇತಿ || ಅತೋ ಅನ್ಯತಮಸಿ ಸುಖಲೇಶಾಭಾವಾದ್
ಭವಿತವ್ಯಂ ತತ್ರ ತತ್ಸಾಧನೇ ಚ ವಿರಕ್ತೇನ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 23 || ಅ 15 ||

|| ಇತಿ ಮಹಾತಮೋಽಧಿಕರಣಮ್ (ನತ್ಯತೀಯಾಧಿಕರಣಮ್) || 15 ||

'ಧೂಮೋ ಭೂತ್ವಾಽಭ್ಯಂ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದ್ಯನ್ಯಭಾವಃ ಶ್ರೂಯತೇ | ನ ಕಥಮಿತ್ಯತೋ
ಬ್ರವೀತಿ-

ಓಂ ತತ್ಸ್ವಾ ಭಾವ್ಯಾಪತ್ತಿರುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 24-318 ||

ಧೂಮಾದಿಷು ಪ್ರವಿಶ್ಯ ತದ್ಗತೌ ಗತಿಃ ಸ್ಥಿತೌ ಸ್ಥಿತಿರಿತ್ಯಾದಿರೇವ ತದ್ಭಾವಾಪತ್ತಿಃ | ನ
ಹ್ಯನ್ಯನ್ಯಾನ್ಯಭಾವೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ನ ಚ ತತ್ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಗಾರುಡೇ ಚ-

ಧೂಮಾದಿಭಾವಪ್ರಾಪ್ತಿಶ್ಚ ತದ್ಗತೌ ಗತಿರೇವ ತು |

ಸ್ಥಿತೌ ಸ್ಥಿತಿಃ ಪ್ರವಶಶ್ಚ ಲಭುತ್ವಾದಿಸ್ತಥೈವ ಚ ||

ನ ಹ್ಯನ್ಯನ್ಯಾನ್ಯಭಾವೋ ನ ಚ ತತ್ಪದಮಿಷ್ಯತೇ |

ವಿದ್ಯಾಗಮ್ಯಂ ಪದಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ನ ತತ್ರಾಪ್ಯಂ ಹಿ ಕರ್ಮಣಾ ||

ಏಕದೇಶಸ್ವಭಾವೇನ ವಾಗಭೇದಾಽಪಿ ಯುಜ್ಯತೇ |

ಯಥಾ ಜೀವಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮೈದಂ ಜಗದಿತ್ಯಪಿ' ಇತಿ || 24 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಕರ್ಮಿಣಾಂ ಧೂಮಾದಿಭಾವನಿವಾರಣಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಕೀರ್ತನಃ | ಕರ್ಮಮಾತ್ರೇಣ ಮಹಾಸುಖೇ ಧೂಮಾಭಾವೇ ಲಭ್ಯಮಾನೇ ನ ಅಯಂ ತತ್ರ
ವಿರಜ್ಯೇತ ಅತೋ ಅಸೌ ನಿವಾರಣೀಯಃ | ತತ್ರ ವಿಷಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಧೂಮ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮಿಣ್ಯಃ ಸ್ವರ್ಗಾದ್ ಅವತೀರ್ಣಾ ಯಥಾಗತಂ ಅನ್ಯಥಾ ಚ ಆಗಚ್ಛಂತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತೇಷಾಂ
ಆಗತೋ ಧೂಮಾದಿದೇವತಾಭಾವಃ ಶ್ರೂಯತೇ 'ಧೂಮೋ ಭೂತ್ವಾ' ಇತಿ | ನ
ಧೂಮಾದಿಭಾವೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಸನ್ನೇಹಪ್ರಕಾರಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಸ ಇತಿ ||

ನ ಧೂಮಾದಿಭಾವೋ ಧೂಮಾದಿದೇವತಾ ಐಕ್ಯಂ ವಾ ಕರ್ಮಿಣಃ ತತ್ ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ವಾ
ಪ್ರಕಾರಾಂತರಂ ವಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಶಬ್ದಸ್ಯ ಅನೇವೃತ್ತಯಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಐಕ್ಯಂ
ತತ್ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ವಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯಶ್ರುತೇಃ | ಸಾ ಹಿ ಉಭಯಥಾ

ಉತ್ತರೀತ್ಯಾ ಯುಜ್ಯತೇ | ಅನ್ಯಥಾ ತದ್ವಿರೋಧಃ | ನ ಚ ಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ಯಾರ್ಥತವಂ ಕಲ್ಪನೀಯಮ್
| ಬಾಧಕಮನ್ತರೇಣ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ಯಾಗಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ಕರ್ಮಿಣೋ ದೇವತಾಪ್ರಾಪ್ತಿಃ
ಅಸಮ್ಮಾವಿತಾ | ಧೂಮಾದಿ ದೇವತಾಭಿಃ ಸಹ ಅವಸ್ಥಾನಾತ್ | ಸ್ನೇಹಾದಿ ವಶೇನ ತಾಭಿರೇವ
ಸ್ವಪದಸ್ಯ ದಾತುಮಪಿ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಪ್ರಕಾರದ್ವಯೇಽಪಿ ಸಕ್ಯದನುಷ್ಠಿತ ಯಜ್ಞಾನಾಮ್
ಆಕಲ್ಪಸಮಾಪ್ತಿ ಪರಮಸುಖಸಮ್ಭವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ಕರ್ಮಣಿ ತತ್ಕಲ ಚ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಇತಿ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಧೂಮಾದಿಭಾವಪ್ರಾಪ್ತಿನಾಮ ಕರ್ಮಿಣಃ ತತ್ ಸ್ವಭಾವತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿರೇವ | ನ ಚ ಏತಾವತಾ
ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪರ್ಯಾಯತ್ವಮ್ | ತದ್ಗತೌ ಗತಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಏಕದೇಶಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ | ತಾದೃಶೇ
ಸಾದೃಶ್ಯೇ ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದರ್ಶನಾತ್ | ತತ್ ಪ್ರವೇಶೇನ ಸ್ಥಾನೈಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಂ ವಾ
ಏತದ್ ವಾಕ್ಯಂ ತಥಾ ಪ್ರಯೋಗದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕುತೋ ಅರಥೋ ಅಯಂ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯದ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

ಪ್ರಾಗ್ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಕರ್ಮಿಣೋ ಧೂಮಾದಿದೇವತಾ ಐಕ್ಯಂ ತಾವದ್ ಅನುಪಪನ್ನಮ್ | ಅನ್ಯಸ್ಯ
ಅನ್ಯಭಾವ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ನಾಪಿ ತತ್ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಕ್ತಾ | ತಸ್ಯ ನಿಯತಾಧಿಕಾರಿಭಿಃ ವಿದ್ಯಯಾ
ಏವ ಗಮ್ಯತ್ವಾತ್ | ಯುಗಪದ್ ಅನೇಕಕರ್ಮಿ ಸಮವಾಯೇ ಅನೇಕೇಷಾಂ ಏಕಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಅಯೋಗಾತ್ ಚ | ಅತೋ ಮುಖ್ಯತಃ ಪ್ರತೀಯಮಾನಾರ್ಥ ಅಸಮ್ಭವೇನ ಉಕ್ತಾರ್ಥಸ್ಯೈವ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಅಯಮೇವ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತೇ ಅರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ
|| ಗಾರಡೇ ಚ ಇತಿ | ಅಭೇದಾ ಅಭೇದವಾದಿನೀ | ಅತೋ ಧಾಮಾದ್ಯೈಕ್ಯಾದಿ ಅಭಾವಾದ್
ಯುಕ್ತಮೇವ ಕರ್ಮ ತತ್ಕಲಯೋಃ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 24 || 16 ||

|| ಇತಿ ತತ್ತ್ವಾ ಭಾವ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 16 ||

ಬಹುಸ್ಥಾನಗಮನಾತ್ ಕಲ್ಪಾಂತಮಪ್ಯೇವಂ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ನಾತಿಚಿರೇಣ ವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 25-319 ||

‘ತದ್ಯ ಇಹ ರಮಣೀಯಚರಣಾ ಅಭ್ಯಾಶೋ ಹ ಯತ್ ತೇ ರಮಣೀಯಾಂ
ಯೋನಿಮಾಪದ್ಯಂತೇ’ ಇತಿ ವಿಶೇಷಾನ್ನಾತಿಚಿರೇಣ ||

ಸ್ವರ್ಗಾಲೋಕಾದವಾಕ್ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ವತ್ಸರಾತ್ಪೂರ್ವಮೇವ ತು |
ಮಾತುಃ ಶರೀರಮಾಪ್ತೋತಿ ಪರ್ಯಟನ್ ಯತ್ರ ತತ್ರ ಚ’ ಇತಿ ಚ ನಾರದೀಯೇ || 25 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಸರ್ವಗಾದವರೂಢಸ್ಯ ಕರ್ಮಿಣೋಽಚಿರೇಣ
ಗರ್ಭವಾಸಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಯದಿ ಚಿರೇಣ ಗರ್ಭಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ತರ್ಹಿ

ಬಹುಕಾಲಂ ಮಧ್ಯೇಮಾರ್ಗಂ ಅತಿಸುಖಸ್ಯ ಲಾಭಾತ್ ನ ಕರ್ಮಣಿ ವಿರಜ್ಯೇತ ಅತಃ ಸಾ
ಪ್ರತಷೇದ್ಧವ್ಯಾ | ಪ್ರಕೃತಾ ಕರ್ಮಿಣೋ ವಿಷಯಃ | ಸ್ವರ್ಗಾತ್ ನಿರ್ಗತ್ಯ ಕಿಂ ಚಿರೇಣ ಗರ್ಭವಾಸಂ
ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಉತ ಅಚಿರೇಣ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ದ್ವಿವಿಧಪಾನ್ಥ ದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಬಹುಸ್ಥಾನ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮೀ ಸ್ವರ್ಗಾತ್ ನಿರ್ಗತಃ ಚಿರೇಣೈವ ದೇಹಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ |
'ಯಥೇತಮಾಕಾಶಮಾಕಾಶಾದ್ವಾಯಂ ವಾಯುರ್ಭೂತ್ಯಾ ಧೂಮೋ ಭವತಿ ಧೂಮೋ
ಭೂತ್ವಾಽಭ್ರಂ ಭವತಿ ಅಭ್ರಂ ಭೂತ್ವಾ ಮೋಷೋ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದೌ ಬಹುಸ್ಥಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಶ್ಚಣಾತ್ |
ಬಹುಸ್ಥಾನಗಮನಂ ನ ಅಚಿರೇಣ ಸಮ್ಭವತಿ ತತ್ರ ತತ್ರ ತತ್ತತ್ ಸ್ವಾಭಾವ್ಯೇನ ಅತಿಸುಖೇ
ಸಮ್ಭವತಿ ತದ್ವಿಹಾಯ ಆಗಮನೇ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ || ಏವಂ ಚ ಸಕೃದನುಷ್ಠಿತ ಯಜ್ಞಸ್ಯ
ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಾವಸಾನೇ ಮಧ್ಯೇಮಾರ್ಗಂ ಕಲ್ಪಾಂತಮಪಿ ತತ್ತದ್ದೇವತಾಸ್ವಭಾವ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ಕಲ್ಪಾವಸಾನೇ ದೇವಾನಾಂ ಪದಪ್ಯವಸಾನಾತ್ | ಅತಃ ಕಿಂ ಕರ್ಮಣಿ ತತ್ಪಲೇ ಚ ವೈರಾಗ್ಯೇಣ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮಿಣೋ ನ ಚಿರೇಣ ಆಗಮನಂ ಕಿಂ ತು ಅಚಿರೇಣೈವ | 'ತದ್ಯ ಇಹ ರಮಣೀಯಚರಣಾಃ' ಇತಿ
ವಿಶೇಷ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಬಹುಸ್ಥಾನಗಮನವಿರೋಧಃ | ಅತಿಚಿರೇಣ ಆಗಮನಸ್ಯೈವ ನಿಷೇಧಾದಿತಿ
ಭಾವಃ | ತತ್ರ ಕರ್ಮಿಣು ಯೇ ರಮಣೀಯಚರಣಾಃ ತ ಇಹ ಭೂಮೌ ರಮಣೀಯಾಂ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಯೋನಿಂ ಆಪದ್ಯಂತೇ | ಆಪದ್ಯಂತ ಇತಿ ಯತ್ತಚ್ಚಾಭ್ಯಾಶಃ ಕಾಲಸಮೀಪ್ಯೇನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಕಲ್ಪಾಂತಕಾಲಸ್ಯಾಪಿ ಆಪೇಕ್ಷಿತಸಮಾಮೀಪ್ಯಾತ್ ನ ಇಯಂ ಶ್ರುತಿರ್ಬಾಧಿಕಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಸ್ವರ್ಗಾದ್ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಇಷ್ಟತ್ವವಿರೋಧಃ | ಇಷ್ಟತ್ವೇಽಪಿ ಕ್ಲೃಪ್ತಕಾಲಾಧಿಕ ಕಾಲಾವಸ್ಥಾನೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ |
ಅನ್ಯಥಾ ದುಃಖಾಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸರ್ವೇಷಾಮ್ | ಅತಃ ಕರ್ಮಿಣೋಽಚಿರೇಣೈವ ಗರ್ಭವಾಸಾದಿ
ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸದ್ಭಾವಾದ್ ಭವಿತವ್ಯಂ ಕರ್ಮಾದೌ ವಿರಕ್ತೇನ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 25 || ಅ 17 ||

|| ಇತಿ ನಾತಿಚಿರೇಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅಚಿರಪ್ರಾಪ್ತಧಿಕರಣಮ್) || 17 ||

'ತ ಇಹ ವೀಹಿಯವಾ ಓಷಧಿವನಸ್ವತಯಸ್ತಿಲಮಾಷಾ ಇತಿ ಜಾಯಂತೇ'
ಇತಿ ಶ್ರವಣಾದನರ್ಥಫಲತ್ವಂ ಯಜ್ಞಾದೇರಿತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಅನ್ಯಾಧಿಷ್ಟಿತೇ ಪೂರ್ವವದಭಿಲಾಪಾತ್ ಓಂ || 26-320 ||

ಅನ್ಯಾಧಿಷ್ಟಿತೇ ವೀಹ್ಯಾದಿಶರೀರೇ ಪ್ರವೇಶಃ | ನ ತು ಭೋಗೋಽಸ್ಯ |
'ಧೂಮೋಭೂತ್ವಾಽಭ್ರಂ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದಿಪೂರ್ವೋಕ್ತವತ್ ||

‘ಸೋಽವಾಗ್ಗತಃ ಸ್ಥಾವರಾನ್ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಭೋಗೇನೈವ ವ್ರಜನ್ ಸ್ಥೂಲಂ ಶರೀರಮೇತಿ
ಸ್ಥೂಲಾಚ್ಛರೀರಾದ್ಭೋಗಾನನುಭುಜ್ಕ್ತೇ ಇತ್ಯಭಿಲಾಪಾತ್ ಕೌಷಾರವಶ್ರುತೌ |
‘ಸ್ವರ್ಗಾದವಾಗ್ಗತೋ ದೇಹೀ ವ್ರೀಹ್ಯಾದೀತರದೇಹಗಃ |
ಅಭುಜ್ಜಂಸ್ತು ಕ್ರಮೇಣೈವ ದೇಹಮಾಪ್ನೋತಿ ಕಾಲತಃ’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ || 26 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಕರ್ಮಿಣೋ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಭಾವನಿರಾಸಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಹಿತಃ | ಸುಖಸಾಧನತಯಾ ವೇದೋಪದಿಷ್ಟಕರ್ಮಿಣಾಂ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಭಾವೇನ ದುಃಖಿತ್ವೇ
ವೇದವಿಹಿತ ವೈರಾಗ್ಯಾದೌ ಅಪಿ ತತ್ ಶಙ್ಕಾ ಸ್ಯಾದ ಅತಃ ತತ್ ನಿರಾಕರಣೀಯಮ್ |
ಕರ್ಮಿಣೋ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಆಗಮನೇ ದುಃಖವನ್ನೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಃ
ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಚ ಸದೇಹ ಬೀಜಮ್ || ತ ಇತಿ ||

ಅನ್ಯೇವ ಕರ್ಮಿಣಾಂ ಆಗಮನೇ ದುಃಖಮ್ | ‘ತ ಇತಿ ವ್ರೀಹಿಯಾ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ತೇಷಾಂ
ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಭಾವ ದರ್ಶನಾತ್ | ತದ್ಭಾವೇ ಛೇದಾದಿನಾ ದುಃಖನಿಯಮಾತ್ | ನ ಚ ಇಯಂ ಶ್ರುತಿಃ
ಧೂಮಾದಿಭಾವ ಶ್ರುತಿವದ್ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಾ | ತದ್ವದ್ ಇಹ ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ನ ಹಿ ಬಾಧಕಂ
ವಿನಾ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥಕಲ್ಪನಾ ಯುಕ್ತಾ ಅನುಪಯುಕ್ತಾ ಚ | ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತೌ ಅನಿವಾರಕತ್ವಾತ್ |
ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಜೀವೈಃ ಸಹಾವಸ್ಥಾನೇಽಪಿ ದುಃಖನಿಯಮಾತ್ | ನ ಹಿ ದುಃಖಿನಾ ಸಹಾವಸ್ಥಾನೇಽಪಿ
ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತೌ ಈಶ್ವರವತ್ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಮ್ ಅಸ್ತಿ | ತಚ್ಚ ದುಃಖಂ ಯಾದಿಕರ್ಮಫಲಮೇವ
ಆಗಮನಾದೇಃ ಯಜ್ಞಾದಿ ಫಲತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಿತತ್ವಾತ್ | ಅಥಃ ಸುಖ ಸಾಧನತಯಾ
ವೇದೋದಿತಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ಮಿಣೋ ದುಃಖ ಸಾಧನತ್ವೇ ಮೋಕ್ಷಹೇತುತ್ವೇನ ಉಪದಿಷ್ಟ ವೈರಾಗ್ಯಾದೌ
ಅಪಿ ವಿಶ್ವಾಸಾಭಾವಾದ್ ಅನನುಷ್ಠೇಯತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಇತಿಶಬ್ದೋ
ಅನ್ಯೋಪಲಕ್ಷಣಾರ್ಥಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ನ ಆಗತೌ ಕರ್ಮಿಣಾಂ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಭಾವೇನ ದುಃಖಂ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ತತ್ತ್ಯೇವ ಮಾನಾಭಾವಾತ್ | ನ
ಚ ಉಕ್ತಶ್ರುತಿಃ ಮಾನಮ್ | ಯತೋಽಸ್ಯಾ ಶ್ರುತೌ ಕರ್ಮಿಣಾಂ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿ ಶರೀರಪ್ರವೇಶ ಏವ
ಉಚ್ಯತೇ ನ ತು ತತ್ ಶರೀರಾಭಿಮಾನಿತ್ವಮ್ | ನ ಚ ತಸ್ಯ ತತ್ ಶರೀರಾಭಿಮಾನಾಭಾವೇ
ವೃದ್ಧಾದಿ ಅಯೋಗಃ ತದನ್ಯೇನ ಅಧಿಷ್ಠಿತತ್ವಾತ್ ಯತಶ್ಚ ಅಸ್ಯ ನ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಭಾವೋ ಅತೋ
ನೈವ ಛೇದಾದಿಜಾತ ದುಃಖ ಭೋಗ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಜೀವೈಃ ಸಹಾವಸ್ಥಾನೇಽಪಿ ದುಃಖಂ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ತು ಇತಿ ||

ಸಹವಸ್ಥಾನೇಽಪಿ ದುಃಖಕಾರಣಪಾಪಫಲಾನುಭವಸ್ಯ ಅನವಸರಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ ನ ದುಃಖಭೋಗೋ
ಅಸ್ಯ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯದಿ ಕರ್ಮಿಣೋ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿದೇಹಪ್ರವೇಶ ಏವ ನ ತು ತದ್ಭಾವಃ ತರ್ಹಿ ಕಥಂ
ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಧೂಮ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮಿಣೋ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿ ದೇಹಪ್ರವೇಶ ಏವ ನ ತು ತದ್ಭಾವಃ | ಪ್ರವೇಶೇಽಪಿ ನ ಭೋಗ ಇತ್ಯೇತತ್
ಕುತಃ ಯೇನ ಶ್ರುತೇಃ ಅರ್ಥಾನ್ತರಕಲ್ಪನಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಇತಿ || ಅಭೋಗೇನ ವ್ರಜನ್ ಇತ್ಯಸ್ಯ
ಸಹಾವಸ್ಥಾನೇ ಅಪಿ ದುಃಖಾನನುಭವೇನ ವರ್ತಮಾನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 26 ||

ಓಂ ಅಶುದ್ಧಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 27-321 ||

ಹಿಂಸಾರೂಪತ್ವಾತ್ ಪಾಪಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಭವಾದ್ಧುಃಖಂ ಚ ಭವತ್ವಿತಿ ಚೇನ್ನ |

ಶಬ್ದವಿಹಿತತ್ವಾತ್ ||

‘ಹಿಂಸಾ ತ್ವವೈದಿಕಾ ಯಾ ತು ತಯಾಽನರ್ಥೋ ಧ್ರುವಂ ಭವೇತ್ |

ವೇದೋಕ್ತಯಾ ಹಿಂಸಯಾ ತು ನೈವಾನರ್ಥಃ ಕಥಂಜ್ವನ’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ || 27 ||

ಉಕ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ವ್ಯಾ ಚಷ್ಟೇ || ಅಶುದ್ಧಂ ಇತಿ
|| ಯದುಕ್ತಂ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿಭಾವೇನ ತತ್ರವೇಶೇನ ವಾ ಕರ್ಮಿಣೋ ದುಃಖಂ ನ ಮನ್ತವ್ಯಂ
ಕಾರಣಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ ನ ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಯಜ್ಞಾನಾಂ ಹಿಂಸಾಯುಕ್ತತ್ವೇನ ತತಃ ಪಾಪಸ್ಯ
ಸಮ್ಭವಾತ್ | ದುಃಖಕಾರಣಾಭಾವಸ್ಯ ಅಸಮ್ಭವಿತ್ವೇಃ | ದೃಷ್ಟಂ ಹಿ ಹಿಂಸಾತ್ವೇನ
ಬ್ರಹ್ಮಹಿಂಸಾಯಾಃ ಪಾಪಹೇತುತ್ವಮ್ | ಅತೋ ದುಃಖಹೇತುಭಾವಾದ್ ಅನ್ಯತರ ಪ್ರಕಾರೇಣಾಸ್ತಿ
ಕರ್ಮಿಣೋ ದುಃಖಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಭವೇದ್ ಅನರ್ಥಪಲತ್ವಂ ಚ ಯಜ್ಞಾದೇಃ ಯದಿ
ಪಾಪಹೇತುತ್ವಂ ಭವೇತ್ | ನ ಏತದ್ ಅಸ್ತಿ | ನ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಹಿಂಸಾಯಾಃ ಪಾಪಹೇತುತ್ವೇ
ಹಿಂಸಾತ್ವಂ ಪ್ರಯೋಜಕಮ್ | ಏನ ಯಾಗೀಯಹಿಂಸಾಯಾಃ ತತ್ ಸ್ಯಾತ್ | ಕಿಂ ನಾಮ
ನಿಷಿದ್ಧತ್ವಮೇವ | ನ ಚ ತದ್ ಯಾಗೀಯಹಿಂಸಾಯಾಂ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯುತ ಶಬ್ದವಿಹಿತತ್ವಾತ್
‘ವಾಯವ್ಯಂ ಶ್ವೇತಮಾಲಭೇತ’ ಇತ್ಯಾದೌ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸೋಪಾಧಿಕತ್ವೇನ
ದೂಷಿತಾನುಮಾನಸ್ಯ ಸ್ಮೃತಿ ವಿರೋಧಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ || ಹಿಂಸಾ ಇತಿ || ಅತೋ ಯಜ್ಞಾದೇಃ
ಸುಖ ಸಾಧನತಯಾ ಉಪದಿಷ್ಟಸ್ಯ ದುಃಖಕಾರಣತ್ವಾಭಾವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ವೈರಾಗ್ಯಾದ್ಯನುಷ್ಠಾನಂ
ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 27 || ಅ 18 ||

|| ಇತಿ ಅನ್ಯಾ(ಧಿಷ್ಠಿತಾ)ಧಿಕರಣಮ್ || 18 ||

‘ಸ್ವರ್ಗಾದವಾಗ್ಗತಶ್ಚಾಪಿ ಮಾತುರೇವೋದರಂ ವ್ರಜೇತ್’ ಇತಿ ವಚನಾತ್

‘ಯ ಏವ ಗೃಹೀ ಭವತಿ ಯೋ ವಾ ರೇತಃ ಸಿಂಹತಿ ತಮೇವಾನುವಿಶತಿ’

ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಕಥಮಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ರೇತಃಸಿಗ್ಯೋಗೋಽಥ ಓಂ || 28-322 ||

‘ತತೋ ರೇತಸಿ ಚಮೇವಾನುಪ್ರವಿಶತ್ಯಥ ಮಾತರಮಥ ಪ್ರಸೂಯತೇ ಸ ಕರ್ಮ
ಕುರುತೇ’

ಇತಿ ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಪಿತರಮೇವ ಪ್ರಥಮತೋ ವಿಶತಿ| ಮಾತೃಪ್ರಾಪ್ತೇಃ
ಪಶ್ಯಾದಪಿ ಭಾವ್ಯತ್ವಾತ್ || 28 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಸ್ವರ್ಗಾದ್ ಅವತೀರ್ಣಸ್ಯ ಪಿತೃಪ್ರವೇಶ
ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವತಿ | ಯದಿ ನ ಕರ್ಮಿಣಃ ಪಿತೃಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ತದಾ ನ ಅತಿವಿರಕ್ತಿಃ
ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ ಸಾ ಸಾಧನೀಯಾ | ಕರ್ಮೀ ಪ್ರೀಹ್ಯಾದಿಶರೀರಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯೈವ
ಪಿತೃಪ್ರವೇಶಃ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಉಚ್ಯತೇ ‘ಯ ಏವ ಗೃಹೀ ಭವತಿ’ ಇತಿ | ಸ ಕರ್ಮೀ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಪಿತರಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಆದರ್ಶನಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ್ವರ್ಗಾದ್ ಇತಿ ||

ನ ಜೀವಸ್ಯ ಪಿತೃಪ್ರವೇಶೋಽಸ್ತಿ | ‘ಸ್ವರ್ಗಾದವಾಗ್ಗತಶ್ಚ’ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ನ ಚ ಅಸ್ಯ ವಚನಸ್ಯ
ಪಿತೃಪ್ರವೇಶ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ಯುಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯೇನ ಬಲವತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಪಿತೃಶರೀರಗಮನೇ
ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಪಶ್ಯಾಮಃ | ಅತಃ ಶ್ರುತಿರೇವ ವಚನವಿರುದ್ಧಾ ನ ಪ್ರತೀತಾರ್ಥೇ
ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ನ ಚ ನಿರ್ಧತಾಯುಕ್ತಾ | ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಸ್ಯ ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಅತಃ
ಪ್ರತೀರ್ಥಾಯೋಗಾದ್ ಅರ್ಥಾಂತರಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಂ ಭಾವಾತ್ ಸಾ ಕಥಂ ಕಿಮರ್ಥಾ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ |
ಏವಂ ಚ ಮಹಾಯಾಸಾಭಾವೇನ ನ ಅತಿವೈರಾಗ್ಯ ಕರ್ಮಾದೌ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅನ್ಯೇವ ಪಿತೃಪ್ರವೇಶಂ ಪ್ರಥಮಂ ಜೀವಸ್ಯ ‘ತತೋ ರೇತಃ ಸಿಚಮೇವ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ
ಪಿತೃಪ್ರವೇಶಸ್ಯ ವ್ಯರ್ಥತ್ವಾತ್ ಶ್ರುತೇಃ ದೌರ್ಬಲ್ಯ | ಕಿಂ ಉತ್ಪತ್ತೌ ಪಿತುರೇವ ಅನುಪಯೋಗಾತ್
ತತ್ ಪ್ರವೇಶಸ್ಯ ವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಉಚ್ಯತೇ ಉತ ಪ್ರವೇಶಮಾತ್ರಸ್ಯ | ನಾದ್ಯಃ |
ಶರೀರಪರಿಣಾಮಾಯ ರೇತಸೋ ಅಪೇಕ್ಷಿತತ್ವೇನ ರೇತಃ ಸೇಚಕಸ್ಯ ಉಪಯೋಗಿತ್ವಾತ್ | ನ
ದ್ವಿತೀಯಃ | ತತ್ ಪ್ರವೇಶಸ್ಯ ಈಶ್ವರಕಲ್ಪಿತ್ವಾತ್ | ‘ಈಶಕ್ಲೃಷ್ಟೈವ ಪಿತರಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಯಾತಿ
ಮಾತರಮ್’ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವ ಚೇತ್ ‘ಮಾತುರೇವ ಉದರಂ ವ್ರಜೇದ್’ ಇತಿ
ವಚನಂ ಅಪ್ರಮಾಣಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಮಾತೃಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಇತಿ ||

ಮಾತೃಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಪ್ರಥಮಮೇವ ಅಭಾವೇಽಪಿ ರೇತಃಸಿಗ್ಯೋಗಾನಂತರಮಪಿ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ ನ
ವಚನಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಏವಕಾರಸ್ತು ಅಯೋಗವ್ಯಾವರ್ತಕ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತಃ

ವಿತ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾದ ಭವಿತವ್ಯಂ ಕರ್ಮಾದೌ ಅತಿವೈರಾಗ್ಯೇಣ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 28 ||
ಅ 19 ||

|| ಇತಿ ರೇತೋಽಧಿಕರಣಮ್ || 19 ||

‘ದೇಹಂ ಗರ್ಭಸ್ಥಿತಂ ಕ್ವಾಪಿ ಪ್ರವಿಶೇತ್ ಸ್ವರ್ಗತೋ ಗತಃ’

ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಪಶ್ಚಾದೇವ ಪ್ರವಿಶತೀತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ಯೋನೇಃ ಶರೀರಮ್ ಓಂ || 29-323 ||

ವಿತ್ಯಶರೀರಾನಾತ್ಮಯೋನಿಮನುಪ್ರವಿಶ್ಯ ತತ ಏವ ಶರೀರಮಾಪ್ನೋತಿ |

‘ದಿವಃ ಸ್ಥಾಸ್ಥೂನ್ ಗಚ್ಛತಿ ಸ್ಥಾಸ್ಥುಭ್ಯಃ ಪಿತರಂ ಪಿತುರ್ಮಾತರಂ ಮಾತುಃ ಶರೀರಂ
ಶರೀರೇಣ ಜಾಯತ ಇತಿ ಸಮ್ಮಿತಮ್ | ಅಥಾಸಮ್ಮಿತಂ ಸ್ಥಾಸ್ಥುಭ್ಯೋ ಜಾಯತೇ
ಪಿತುರ್ಮಾತುರನ್ತರೇ ವಾ ಗರ್ಭೇ ವಾ ಬಹಿರ್ವಾ’ ಇತಿ ಪೌಷ್ಯಾಯಣಶ್ರುತೇಃ ||

‘ಸ್ಥಾವರಾಣಿ ದಿವಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸ್ಥಾವರೇಭ್ಯಶ್ಚ ಪುರುಷಮ್ |

ಪುರುಷಾತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಮಾಪನ್ನಸ್ತತೋ ದೇಹಂ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ ||

ದೇಹೇನ ಜಾಯತೇ ಜನ್ತುರಿತಿ ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ಜನಿಃ |

ವಿಶೇಷಜನನಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರೋಚ್ಯಮಾನಂ ನಿಬೋಧ ಮೇ ||

ಸ್ಥಾಸ್ಥುಷ್ಠಧಾಪಿ ಪುರುಷೇ ಪ್ರಮಾದಾಯಾಮಥಾಪಿ ವಾ |

ಗರ್ಭೇ ವಾ ಬಹಿರೇವಾಥ ಕ್ವಚಿತ್ ಸ್ಥಾನಾನ್ತರೇಷು ಚ’ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ || 29 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನವೈರಾಗ್ಯಾಯ ಜೀವಸ್ಯ ವಿತ್ಯದ್ವಾರಾ ಯೋನಿಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ
ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಯದಿ ಸಿದ್ಧದೇಹಪ್ರವೇಶಾದ್ಯೇವ
ಭವೇತ್ ನ ತರ್ಹಿ ಅತಿವಿರಜ್ಯೇತ ಅತಃ ತತ್ ಪ್ರತಿಷೇಧವ್ಯಮ್ | ಜೀವ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ವಿತ್ಯದ್ವಾರಾ ಮಾತೃಯೋನಿಂ ಅನುಪ್ರವಿಶೇಯ ಅಥ ಶರೀರಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಉತ ನ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ
| ಪಕ್ಷದ್ವಯೇಽಪಿ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಅದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ದೇಹಂ ಇತಿ ||

ವಿತ್ಯಶರೀರಾತ್ ಮಾತೃಯೋನಿಂ ಅನುಪ್ರವಿಶ್ಯ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಇತಿ ನಿಯಮೋ ನಾಸ್ತಿ | ಯೋನಿ
ಪ್ರವೇಶಃ ತಾವತ್ ನ ವಿದ್ಯತೇ | ದೇಹಂ ಗರ್ಭಸ್ಥಿತಂ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ನ ಹಿ ಅತ್ರ ಯೋನಿಪ್ರವೇಶ
ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಚ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ ಯೇನ ಕಲ್ಪಯಾಮಃ | ವ್ಯರ್ಥಶ್ಚ ಯೋನಿಪ್ರವೇಶಃ |
ಪಿತುಃ ಸಕಾಶಾದೇವ ತಸ್ಮಿನ್ ಬಹಿರೇವ ಉತ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಯವಾತ್ | ಮಾತೃಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಅಪೇಕ್ಷಿತತ್ವೇ
ವಾ ಪಿತುಃ ಸಕಾಶಾತ್ ಸಂಸ್ಪರ್ಶದ್ವಾರೇಣ ಮಾತೃಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ವಿತ್ಯಪ್ರವೇಶೋಽಪಿ
ಅಯುಕ್ತ ಉಕ್ತವಚನಾದೇವ | ನ ಚ ಈಶಕ್ವಪ್ತಿವಚನ ವಿರೋಧಃ | ವೈಪರೀತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ವಕ್ತುಂ

ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಪಿತೃಪ್ರಾಪ್ತಿಮನ್ತರೇಣ ಮಾತೃಪ್ರವೇಶಾನುಪಪತ್ತಿಃ | ಅನ್ಯತೋ
ಅನ್ನಾದೇರೇವ ಮಾತೃಪ್ರವೇಶ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಮಾತೃಸ್ಥರೇತನಾ ಏವ ಶರೀರಪರಿಣಾಮ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಪಿತುರೇವ ಅನುಪಯೋಗಃ |

ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿರಪಿ ಅನುಪಪನ್ನಾ | ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧ ತತ್ ಪ್ರವೇಶಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಮಾತುರುದರಸ್ಥ ಗರ್ಭಸ್ಥಿತೇ ವಾ ಬಹಿರ್ನಿರ್ಗತೇ ವಾ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಕ್ವಾಪಿ ಇತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ |
ಅತೋ ಅತಿ ಆಯಾಸ ಅಭಾವಾತ್ ನ ಅತಿವೈರಾಗ್ಯೇಣ ಕೃತ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅಸ್ತಿ ಏವ ಜೀವಸ್ಯ ಪಿತೃಶರೀರಪ್ರವೇಶಃ | ತತೋ ಯೋನಿದ್ವಾರಾ ಏವ ಮಾತೃಶರೀರಪ್ರವೇಶಃ |
ತತ್ರವೈ ಗ್ರಾಹಿಸಿದ್ಧ ಶರೀರಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಏತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾದ್
ಇತ್ಯದ ಆಹ || ದಿವ ಇತಿ || ಸಮ್ಮಿತಂ ವಿಶೇಷಕಾರಣಮನ್ತರೇಣ ಸಾಧಾರಣಂ ಜನ್ಮ |
ಅಸಾಧಾರಣಜನ್ಮವಿಷಯಂ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸ್ಥಾಸ್ತುಷು ಶುಕಾದಯಃ | ಪುರುಷೇ
ಮಾನ್ಯಾತ್ಮಮುಖಾಃ | ಪ್ರಮದಾಯಾಂ ಆಸ್ತಿಕ ಪ್ರಭೃತಯೋ ಚರತ್ಕಾರ್ವಾದಿ ಅನುಗ್ರಹಾತ್ |
ಗರ್ಭೇ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧಮೇವ ಶರೀರಂ ಕೇಚಿತ್ | ಬಹಿದ್ಭವದಾದಯಃ ಪಿತೃ ಸಾಪೇಕ್ಷಾಃ |
ಸ್ಥಾನಾಂತರೇ ಧೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನಾದಯಃ ಪಿತೃದಿನಿರಪೇಕ್ಷಾಃ' ಏತದೇವ ಅನ್ತರ ತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ಮಾತಾಪಿತೃಃ ಮಧ್ಯೇ ಅನ್ಯೋನ್ಯದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ವಾ | ಅತಃ ಸಾಮಾನ್ಯಜನ್ಮನಿ
ಪಿತೃದಿಪ್ರವೇಶಸ್ಯ ನಿಯಮೇವ ಅಪವರ್ಗಾದ್ ಇತರತ್ರ ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ಮಹಾದುಃಖಾ
ವಿನಾಭಾವಾತ್ ತತ್ರ ವಿರಕ್ತೇನ ಭಗವಾನ್ ಭಜನೀಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 20 ||

|| ಇತಿ ಯೋನ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 20 ||

|| ಇತಿ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 03-01 ||

ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 03-02 ||

ಭಕ್ತಿರಸ್ಮಿನ್ ಪಾದ ಉಚ್ಯತೇ | ಭಕ್ತರ್ಥಂ ಭಗವನ್ಮಹಿಮೋಕ್ತಿಃ |

ಓಂ ಸನ್ಯೇ ಸೃಷ್ಟಿರಾಹ ಹಿ ಓಂ || 01-324 ||

ನ ಸ್ವಪ್ನೋಽಪಿ ತಂ ವಿನಾ ಪ್ರತೀಯತೇ |

‘ನ ತತ್ರ ರಥಾ ನ ರಥಯೋಗಾ ನ ಪನ್ಥಾನೋ ಭವನ್ವಥ |

ರಥಾನ್ ರಥಯೋಗಾನ್ ಪಥಃ ಸೃಜತೇ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ || 01 ||

ಏತತ್ ಪಾದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಭಕ್ತಿರಿತಿ || ಯತ್ ದಾರ್ಢ್ಯಾರ್ಥಂ ವೈರಾಗ್ಯಂ ನಿರೂಪಿತಂ ಪೂರ್ವಪಾದೇ ಯಾ ಚ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅಜ್ಞಂ ಸಾ ಭಕ್ತಿಃ ಅವಸರಪ್ರಾಪ್ತಾ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪದೇ ನಿರೂಪ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನನು ಭಕ್ತಿರುಚ್ಯತ ಇತಿ ಕೋಽರ್ಥಃ | ಕಿಂ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಂ ನಿರೂಪ್ಯತೇ ಕರ್ತವ್ಯೇತಿ ವಿಧೀಯತೇ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ ಅಭಾವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನಾವಿಷಯತ್ವೇನ ವಿಧೇಃ ಅಯೋಗಾತ್ | ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಭಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ

ನ ಅತ್ರ ಭಕ್ತಿಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣಂ ತದ್ವಿಧಾನಂ ವಾ ಕ್ರಿಯತೇ | ಕಿಂ ನಾಮ ಭಕ್ತಿ ಉತ್ಪಾದನಾರ್ಥಂ ಭಗವನ್ಮಹಿಮಾ ಉಚ್ಯತೇ | ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಸ್ನೇಹೋ ಹಿ ಭಕ್ತಿಃ | ನ ಹಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾನುಕ್ತೌ ತತ್ ಜ್ಞಾನಂ ಭವತಿ ಸ್ನೇಹೋ ವಾ | ಏವಂ ಸಾಧನ ವಚನಸ್ಯಾಪಿ ಫಲ ಏವ ತಾತ್ಪರ್ಯಾತ್ ಭಕ್ತಿಃ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸ್ಯಾದೇತತ್ | ನ ಸ್ನೇಹಾರ್ಥಂ ಮಹಿಮೋಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ | ತದಭಾವೇಽಪಿ ಪುತ್ರಾದೌ ಸ್ನೇಹದರ್ಶನಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ ತದುಕ್ತೌ ಅಪಿ ಅದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಕಾರಣಾಂತರೇಣ ಫಲಸಿದ್ಧೌ ಅಪಿ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವ ಅವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಹಿ ವಿನಾಽಪಿ ಕಾರೀರ್ಯಾ ವೃಷ್ಟಿಃ ದೃಷ್ಟಾ ಇತಿ ತದನುಷ್ಠಾನಂ ವೃಷ್ಟೌ ಅಕಾರಣಂ ಭವತಿ | ಶ್ರುತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇಽಪಿ ಸ್ನೇಹಾನುತ್ಪತ್ತಿಃ ಮತ್ಸರಾದಪಿ ನಿರುದ್ಧಾ ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾ ಶ್ರವಣಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ಭವತಿ | ಶ್ರುತಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇಽಪಿ ಸ್ನೇಹಾನುತ್ಪತ್ತಿಃ ಮತ್ಸರಾದಿ ನಿರುದ್ಧಾ ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾ ಶ್ರವಣಸ್ಯ ಕಾರಣತ್ವಂ ಆಕ್ಷಿಪತಿ | ನ ಹಿ ಭರ್ಜಿತಂ ಬೀಜಂ ಅಜ್ಞುರಂ ನ ಉತ್ಪಾದಯತಿ ಇತಿ ಏತಾವತಾ ಬೀಜಸ್ಯ ಅಜ್ಞುರಕಾರಣತ್ವಂ ನಾಸ್ತಿ | ಸರ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ಅತ್ರ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ | ಸತ್ಯಮ್ | ತದೇವ ಕ್ವಚಿತ್ ವಿವಿಚ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ಸಮರ್ಥತ ಇತಿ ಅದೋಷಃ |

ಅತ್ರ ಆದೌ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ಭಕ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ವಪ್ನ ವಿಷಯ ತತ್ ಪ್ರತೀತ್ಯೋ ಭಗವದಧೀನತ್ವ ಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೂತಿಃ | ಸರ್ವಂ ಭಗವದಧೀನಂ ಇತಿ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಮ್ | ಸ್ವಪ್ನ ತತ್ ಪ್ರತೀತ್ಯೋಃ ಈಶ್ವರಾನಧೀನತ್ವೇ ತದಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ತದ್ ವರ್ಣನೀಯಮ್ | ಸ್ವಪ್ನೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಭಗವದಧೀನೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ, ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |

ನ ಸ್ವಪ್ನೋ ಭಗವದಧೀನ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಸ್ಯ ಅಸತ್ವಾತ್ | ಸತ್ಯೇ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಕಿಂ
ಸ್ವಪ್ನವಿಷಯೋ ನಿತ್ಯೋ ಅನಿತ್ಯೋ ವಾ ಇತಿ | ಉಭಯಥಾವಿ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಕಾಲಂ
ದರ್ಶನಪ್ರಸಂಗಃ ನ ಚ ತದಾ ದೃಶ್ಯತೇ | ಅತಃ ಪ್ರಾತೀತಿಕತ್ವಾದಸನ್ನೇವ ಶುಕ್ತಿರಜತಾದಿವತ್ | ನ
ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಪ್ರತೀತಿಕಾಲ ಏವ ಸೃಷ್ಟಿಃನಿರೋಧೌ ಅತೋ ನ ದೋಷ ಇತಿ || ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್
ಕರ್ತೃ ಉಪಾದಾನನಿಮಿತ್ತಾನಾಂ ಅಭಾವಾಚ್ಚ | ಕಿಂ ಚ ಸ್ವಪ್ನವಿಷಯಯಂ ಕಿಂ ಅಯಂ ಶರೀರೇ
ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಏವ ಪಶ್ಯತಿ ನಿರ್ಗತ್ಯ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಮೇರುಮನ್ದರಾದಿ ದರ್ಶನ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ
ದ್ವಿತೀಯಃ | ಕುರುಷು ಸುಪ್ತಸ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾಲಾನ್ ಪಶ್ಯತಃ ತತ್ಯೇವ ಪ್ರಬೋಧೇ ಶರೀರಪ್ರವೇಶೋಽಸ್ಯ
ಪಶ್ಯಾದೇವ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಕಿಂ ಚ ಹೇಮಂತೇ ಸುಪ್ತಸ್ಯ ವಸಂತಪ್ರತೀತೇಃ ತಾವದಸ್ತಿ | ನ ಚ
ವಸಂತಸತ್ತಾ ತದಾ ಅಸ್ತಿ ನ ಚ ಪ್ರತೀತಿ ಕಾರಣಂ ವಾಽಸ್ತಿ | ಇನ್ದ್ರಿಯವೃತ್ತಿನಾಂ ಉಪರತತ್ವಾತ್
ಮನಸೋ ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥೇಷು ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ | ಯದಿ ಚ ಏತೇ ವಿಷಯಾ ದ್ರಷ್ಟುರ್ಭಿನ್ನಾಃ ತದಾ
ಸಮೀಪಸ್ಥೈಃ ದೃಶ್ಯೇರನ್ | ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅಥ ನ ತತೇಽತಿರಿಕ್ತಾಃ ತರ್ಹಿ ಆಗತಂ
ಕಲ್ಪಿತತ್ವಮೇವ | ಪರಮಾರ್ಥತೋಽಸ್ಯ ಕರಿತುರಗಾದಿ ಭಾವಾಭಾವಾತ್ | ತತ್ಕಾಲ ಏವ
ಸೃಷ್ಟಿನಿರೋಧಪಕ್ಷೇ ಚ ಪ್ರಾಗುತ್ತರಕಾಲಂ ಮೃತ್ಪಿಣ್ಣ ಕಪಾಲಾದೀನಿ ದೃಶ್ಯೇರನ್ | ನ ಚ ದೃಶ್ಯನೇ
ಅತಃ ಪ್ರಾತೀತಿಕತ್ವಾತ್ ಮರುಮರೀಚಿಕಾಜಲಾದಿವತ್ ನ ಸ್ವಪ್ನವಿಷಯಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಂ
ಇತಿ ನ ತಸ್ಯ ಮಹಾಮಹಿಮತ್ವಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಅಧಿಕರಣತಾತ್ಪರ್ಯಂ ತಾವದಾಹ || ಸನ್ನ್ ಇತಿ || ತಂ ವಿನಾ
ಪರೇಮೇಶ್ವರಂ ವಿನಾ | ತದಧೀನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಉಕ್ತದೋಷಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಮ್ |
ಯದುಕ್ತಂ ಸ್ವಾಪ್ನಸ್ಯ ಪಶ್ಯಾದದೃಷ್ಟೇಃ ಅಸತ್ವಾದ್ ಭಗವದಧೀನತ್ವಾಯೋಗ ಇತಿ |
ತದನುಪಪನ್ನಮ್ | ಯತೋ ಜಾಗ್ರತ್ ಸುಷುಪ್ತಿಸನ್ಘಾ ಭವತಿ ಇತಿ ಸನ್ಯೇ ಸ್ವಪ್ನೇ ಪ್ರಾಗ್ ಅಸತಾಂ
ಅರ್ಥಾನಾಂ ಸೃಷ್ಟಿಃ | ಅಂತರಮೇವ ನಿರೋಧಶ್ಚ ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತ ಇತಿ | ನನು ಉಕ್ತಂ ಅತ್ರ
ಪ್ರಮಾಣಂ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ನ ಇತಿ ||

ಓಂ ನಿರ್ಮಾತಾರಂ ಚೈಕೇ ಪುತ್ರಾದಯಶ್ಚ ಓಂ || 02-325 ||

‘ಯ ಏಷ ಸುಪ್ತೇಷು ಜಾಗರ್ತಿ ಕಾಮಂ ಕಾಮಂ ಪುರುಷೋ ನಿರ್ಮಮಾಣಃ’ ಇತಿ ಚ |

‘ಏತಸ್ಮಾದ್ಯೇವ ಪುತ್ರೋ ಜಾಯತ ಏತಸ್ಮಾದ್ಯಾ ತೈತಸ್ಮಾದ್ಯಾರ್ಯಾ ಯದೇನಂ
ಪುರುಷಮೇಷ ಸ್ವಪ್ನೇನಾಭಿಹಂತಿ’ ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಶ್ಚ || 02 ||

ಕರ್ತುರಭಾವಾತ್ ನ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ ನ ಹಿ ಜೀವಃ ತತ್ಕರ್ತಾ | ತಸ್ಯ ಸುಪ್ತತ್ವಾತ್ |
ನಾಪೀಶ್ವರಃ | ತತ್ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಪಕ್ಷದ್ವಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ | ತತ್ಕಾಲ ಏವ

ಸೃಷ್ಟಿನಾಶಕರ್ತುಃ ಅದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ತತ್ ಸೂಚಿತ
ಶ್ರುತೀ ಉದಾಹರತಿ || ನಿರ್ಮಾತರಂ ಇತಿ ||

ನ ಸ್ವಪ್ನಸೃಷ್ಟೌ ಕರ್ತುರಭಾವಃ | ಜೀವಾನಾಂ ಸುಪ್ತತ್ವೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ತತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ | ಯತೋ 'ಯ ಏಷು ಸುಪ್ತೇಷು ' ಇತಿ ಈಶ್ವರಂ ನಿರ್ಮಾತಾರಂ ಆಹುಃ
ಏಕೇ ಶಾಖಿನಃ | ಅತ ಏವ ತಸ್ಯ ಅನ್ಯಾಶಂಕಾಕರಣಶಕ್ತಿಮತ್ವೇನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕೇ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏಕೇ ತು ಮನ್ಯಂತೇ ಜೀವ ಪರ ಏವ ಅಯಂ ಶ್ರುತಿಃ ಈಶ್ವರಲಿಂಗಭಾವಾತ್ |
ಜೀವಸ್ಯ ಕುಲಾಲವತ್ ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಯೋಗಾತ್ ಕಲ್ಪಕಲ್ಪಮೇವ | ಅಸ್ತು ವಾ ಈಶ್ವರಪರತಾ |
ತಥಾಪಿ ನಾತ್ರ ತಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಕರ್ತೃತ್ವಂ ಶ್ರೋತೇ ನಿರ್ಮಾತೃತ್ವ ಮಾತ್ರಸ್ಯೈವ ಶ್ರವಣಾದ್ ಇತಿ |
ತನ್ನ ಯುಕ್ತಮ್ | 'ಸುಪ್ತೇ || ಜಾಗರ್ತಿ' ಇತಿ ಈಶ್ವರಲಿಂಗಶ್ರವಣಾತ್ | 'ತದೇವ ಶುಕ್ರಂ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ
ತದೇವಾಮೃತಮುಚ್ಯತೇ ' ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಾಚ್ಚ | ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಯ
ದೂಷಿತತ್ವಾತ್ | 'ತಸ್ಮಿನ್ನ ಲೋಕಾಕಃ ಶ್ರೀತಾಃ ಸರ್ವೇ' ಇತ್ಯುಕ್ತ ವಿಶಿಷ್ಠಾಟೀನೈಕ್ಯಾನಭೇದಕಾರಾಚ್ಚ
| ಲಕ್ಷಣಾ ಚ ಅಗತಿಕಾಗತಿಃ | ನ ಚ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಕರ್ತೃತ್ವಂ ನ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಭುಷ್ಣಾನೋ
ನೋತ್ಸೃಜೇದ್ವಾಚಮ್' ಇತ್ಯಾದಾವಿವ ಪ್ರಕರಣಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ಏತಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ ಸ್ವಪ್ನಮ್ |
ಪುತ್ರಾದಯಶ್ಚ ಸ್ವಾಪ್ನಾ ಹರೇರೇವ ಜಾಯಂತ ಇತ್ಯೇಕೇ ಶಾಖಿನ ಆಹಃ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ || 2 ||

ಕೇನ ಸಾಧನೇನ ?-

ಓಂ ಮಾಯಾಮಾತ್ರಂ ತು ಕಾತ್ಸರ್ಯನಾನಭಿವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಓಂ

||03-326 ||

ಅನಾದಿಮನೋಗತಾನ್ ಸಂಸ್ಕಾರಾನ್ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮಾತ್ರೇಣ ಪ್ರದರ್ಶಯತಿ ನಾನೈನ
ಸಾಧನೇನ, ಸಮ್ಯಗನಭಿವ್ಯಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣೇ ಚ -

'ಮನೋಗತಾಂಸ್ತು ಸಂಸ್ಕಾರಾನ್ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |

ಪ್ರದರ್ಶಯತಿ ಜೀವಾಯ ಸ್ವಪ್ನ ಇತಿ ಗೀಯತೇ ||

ಯದನ್ಯಥಾತ್ವಂ ಜಾಗ್ರತ್ವಂ ಸಾ ಭ್ರಾನ್ತಿಸ್ತತ್ರ ತತ್ತ್ವ ತಾ |

ಅನಭಿವ್ಯಕ್ತರೂಪತ್ವಾನಾನ್ಯಸಾಧನಜಂ ಭವೇತ್' ಇತಿ || 03 ||

ಉಪಾದಾನನಿಮಿತ್ತಾಭಾವಾತ್ ನ ಸ್ವಪ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ ಇತಿ ಆಕ್ಷಿಪತಿ ಕೇನ ಇತಿ | ತತ್
ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಮಾಯಾ ಇತಿ ||

ನ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ಉಪಾದಾನಾದಿ ಅಭಾವೇನ ಸೃಷ್ಟ್ಯ ಭಾವಃ | ಯತಃ ಸನ್ಯಂ ಮಾಯಾಮಾತ್ರಮ್ |
ಮನೋಗತಾನ್ ಪೂರ್ವಾನುಭೂತವಸ್ತು ಸಂಸ್ಕಾರಾನ್ ಉಪಾದಾನೀಕೃತ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಯಾ

ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಏವ ಈಶ್ವರೇಣ ನಿರ್ಮಿತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಶಿರಶ್ಚೇದನಾದೀನಾಂ ಅಸತ್ತ್ವನಿರಾಸಾಯ
ಅನಾದಿ ಮನೋಗ್ರಹಣಮ್ | ಕುತೋ ಅಸ್ಯ ವಾಸನಾಮಯತ್ವಂ ಇತಿ ವದನ್ ಪ್ರಷ್ಠವ್ಯೋ
ಜಾಯತೇ | ಕಿಂ ಅಸ್ಯ ಕಲ್ಪಿತತ್ವಂ ಅಭಿಪ್ರೇಯತೇ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ವಾ ಉತ ಬಾಹ್ಯಮೇವ ವಾ
ಕಾರಣಮ್ | ನ ಪ್ರಥಮದ್ವಿತೀಯೌ | ಸೃಷ್ಟಿವಾಕ್ಯೇನೈವ ನಿರಾಸಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ
ಸ್ವಪ್ರಯುಕ್ತವಾದೃಷ್ಟಿಪಿಶಾಚೇ ಸ್ವಾತ್ಮನಾಂ ಅಭಿಧಾವತಿ |

ತೃತೀಯಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ನ ಇತಿ || ಅನೇನ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಃ ತುಶಬ್ದೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ | ಅತ್ರ
ಹೇತುಂ ಆಹ || ಸಮ್ಯಗ್ ಇತಿ || ಯದಿ ಬಾಹ್ಯಕಾರಣಕಾಃ ಸ್ವಪ್ನವಿಷಯಾಃ ತದಾ ಸಮ್ಯಗ್
ಅಭಿವ್ಯಜ್ಯೇರನ್ | ನ ಚೈವಮ್ | ಅತಃ ಸಂಸ್ಕಾರೋಪಾನಕಾ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏತೇನ
ಉಕ್ತಕಣ್ಠ ಕೋಲಾಹಲಾಃ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಾಃ| ವಾಸನಾಮಯಾನಾಂ ಮೇರುಮನ್ದರವಸಂತಾದೀನಾಂ
ಶರೀರಾದ್ ಅನಿರ್ಗತ್ಯೈವ ಮನಸಾ ದರ್ಶನ ಸಮ್ಯವಾತ್ | ಬಾಹ್ಯಕಾರಣಭಾವಾತ್ ಮೃತ್ವಿಣ್ಣಾದಿ
ಪ್ರತೀತೇಃ ಅಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ |

ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿ ಸಮ್ಮತಿಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ || ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ ಚ ಇತಿ || ನನು ಅವಿದ್ಯಮಾನಾನೇವ
ಕರಿತುರಗಾದೀನ್ ಅಪಶ್ಯಮಿತಿ ಉತ್ತರಕಾಲೀನ ಅನುಭವಾತ್ ಕಥಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ಉಚ್ಯತ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯದ್ ಇತಿ || ಪ್ರತೀತಂ ಸ್ವಪ್ನವಿಷಯಾಣಾಂ ಜಾಗ್ರತ್ ಪದಾರ್ಥತ್ವಮೇವ
ಬಾಧ್ಯತ ಇತಿ ತತ್ ಪ್ರತೀತಿಃ ಭ್ರಾನ್ತಿರಸ್ತು ನ ಸ್ವಪ್ನಪ್ರತೀತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ತ್ವತಾ
ಅನ್ಯಥಾತ್ವಹೇತುಕೃತಾ | ಈಶ್ವರಕೃತಾ ಇತಿ ವಾ || 3 ||

ಓಂ ಸೂಚಕಶ್ಚ ಹಿ ಶ್ರುತೇರಾಚಕ್ಷತೇ ಚ ತದ್ವಿದಃ ಓಂ || 04-327 ||

ಸಾಧನಾಂತರಾಭಾವೇಽಪಿ ಭಾವಾಭಾವಸೂಚಕತ್ವೇನ ಚೇಶ್ವರೋ ದರ್ಶಯತಿ |

‘ಯದಾ ಕರ್ಮಸು ಕಾಮ್ಯೇಷು ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಸ್ವಪ್ನೇಽಭಿಪಶ್ಯತಿ |
ಸಮೃದ್ಧಿಂ ತತ್ರ ಜಾನೀಯಾತ್ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಪ್ನನಿದರ್ಶನೇ’ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಃ |

ಹಿಶಬ್ದಾದ್ಧರ್ಶನಾಚ್ಚ |

‘ಯದ್ವಾಽಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರೂಯಾದ್ಧೇವತಾ ವೃಷಭೋಽಪಿ ವಾ |
ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥಮಥವಾ ರಾಜಾ ತತ್ ತಥೈವ ಭವಿಷ್ಯತಿ’ ||

ಇತ್ಯಾದ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ ಚ ಸ್ವಪ್ನವಿಧೋ ವ್ಯಾಸಾದಯಃ || 04 ||

ನನು ಯದಿ ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥಜನ್ಯಾಃ ಸ್ವಾಪ್ನವಿಷಯಾ ನ ಭವಂತಿ ತರ್ಹಿ ತೇಷಾಂ ಸತ್ತ್ವಂ ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ
ಶುಕ್ತಿರಜತಾದಿವದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸೂಚಕಶ್ಚ ಇತಿ ||

ಸ್ವಪ್ನವಿಷಯಾಣಾಂ ಬಾಹ್ಯಸಾಧನಜನ್ಯತ್ವಾಭಾವೇಽಪಿ ನ ಸತ್ತ್ವಹಾನಿಃ |
ಶುಭಾಶುಭಸೂಚಕತ್ವೇನ ಸತ್ತ್ವಸ್ಯೈವ ನಿಶ್ಚಿತತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಅವಿದ್ಯಮಾನಂ ಶಾಕುನಂ ಕಸ್ಯಚಿತ್
ಸೂಚಕಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸ್ವಾಪ್ನಾರ್ಥಾನಾಂ ಭಾವಾಭಾವಸೂಚಕತ್ವಮೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯದಾ ಇತಿ || ಕಾಮ್ಯೇಷು
ಕರ್ಮಸು ಕ್ರಿಯಮಾಣೇಷು ಯದಾ ಯದಿ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಪಶ್ಯತಿ ತತ್ರ ತರ್ಹಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ವಪ್ನಾಖ್ಯೇ
ನಿದರ್ಶನೇ ಜಾತೇ ಸಮೃದ್ಧಿಂ ಜಾನೀಯಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏವಂ ಪುರುಷಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಕೃಷ್ಣದಂತಂ
ಪಶ್ಯತಿ ಸ ಏನಂ ಹನಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಉದಾಹರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ ಸೂಚಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ನ ಚ
ಮನ್ತವ್ಯಂ ಚನ್ದಮಾ ಇವ ಆದಿತ್ಯೋ ದೃಶ್ಯತೇ ಇತಿ ಭ್ರಾನ್ತಾರ್ಥಸ್ಯಾಪಿ ಸೂಚಕತ್ವಂ ಶ್ರೂಯತ ಇತಿ
| ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾತಸ್ಯ ಅಧಿಷ್ಠಾನಸ್ಯೈವ ಸೂಚಕತ್ವಾಭಿಧಾನಾತ್ | ನ ಚ ಏವಂ ಅತ್ರ ಉಕ್ತಿಃ ಅಸ್ತಿ | ನ
ಚ ಅತ್ರ ಅಧಿಷ್ಠಾನಂ ಅಸ್ತಿ | ಆತ್ಮನಃ ಪೃಥಕ್ ಪ್ರತೀತೇಃ | ಅತ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ಭಗವದಧೀನತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ
ಮಹಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಇತಿ ಯುಕ್ತಾ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿರಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ಸನ್ನ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಓಂ ಪರಾಭಿಧ್ಯಾನಾತ್ ತು ತಿರೋಹಿತಂ ತತೋ ಹ್ಯಸ್ಯ ಬನ್ಧವಿಪರ್ಯಯೌ ಓಂ

||05-328 ||

ಬನ್ಧಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವಾತ್ ಸ ಏವ ಸ್ವಪ್ನತಿರಸ್ಕರ್ತಾಃ |

‘ಸ್ವಪ್ನಾದಿಬುದ್ಧಿಕರ್ತಾಃ ಚ ತಿರಸ್ಕರ್ತಾಃ ಸ ಏವ ಚ |

ತದಿಚ್ಛಯಾ ಯತೋ ಹ್ಯಸ್ಯ ಬನ್ಧಮೋಕ್ಷೌ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೌ’ ಇತಿ ಕೌರ್ಮೇಃ || 05 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ಭಕ್ಯರ್ಥ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಸ್ವಪ್ನತಿರೋಧಾಯಕತ್ವ ಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ | ಯದಿ ನ ತಸ್ಯ ಅಯಂ ಮಹಿಮಾ ನಿರೂಪ್ಯತೇ ನ ತರ್ಹಿ ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಾ
ಭಕ್ತಿಃ ಜಾಯತ ಇತಿ ವರ್ಣನೀಯಃ | ಪ್ರಕೃತಃ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಯ ತಿರೋಭಾವೋ ವಿಷಯಃ |
ಭಗವದಧೀನೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸರ್ವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವೋಕ್ತಿಃ ವಿಶೇಷಾನುಕ್ತಿಶ್ಚ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಭಗವದಧೀನಃ ಸ್ವಪ್ನತಿರೋಭಾವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಬಾಹ್ಯಾಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸ್ವಪ್ನಃ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಅತಃ ತದ್ವಿಜ್ಞಾನಾದೇವ ತತ್ತಿರೋಭಾವೋಽಪಿ
ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಶಕ್ತಿರ್ಹಿ ಏಷಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಯತ್ ಸಮಾನ ವಿಷಯಾಜ್ಞಾನಂ ನಾಶಯತಿ ಇತಿ |
ಅತ ಆಲೋಕೇನ ತಮೋವತ್ ಜ್ಞಾನೇನೈವ ಅಜ್ಞಾನಸ್ಯ ನಿವೃತ್ತ್ಯಾ ತನ್ನಿಮಿತ್ತ ಸ್ವಪ್ನ ಪ್ರತೀತಿ
ಉಪರಮೇ ಕಿಂ ಈಶ್ವರೇಣ ಇತಿ ನ ತಸ್ಯ ಅತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ
ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪರ ಇತಿ ||

ಪರಮೇಶ್ವರ ಇಚ್ಛಯಾ ಏವ ಸ್ವಪ್ನ ತಿರೋಧಾನಂ ನ ವಿಜ್ಞಾನೇನ | ನ ಚ ಅಜ್ಞಾನನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್
ಸ್ವಪ್ನ ಪ್ರತೀತೇಃ ತತ್ತಿರೋಧಾನಂ ಜ್ಞಾನೇನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಜ್ಞಾನನಿಮಿತ್ತೋ ಬನ್ನೋ
ಜ್ಞಾನ ನಿಮಿತ್ತಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಃ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಃ | ನ ಚ ತಥಾಪಿ ಬನ್ನಮೋಕ್ಷೌ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯಧೀನೌ |
ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಯೋಃ ಅಚೇತನತ್ವೇನ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ | ಅತೋ 'ಬನ್ನಕೋ ಭವಪಾಶೇನ
ಭವಪಾಶಾಚ್ಚ ಮೋಚಕಃ' ಇತ್ಯಾದೇಃ ಭಗವದಧೀನೌ ಏವ | ತಥಾ ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನನಿಮಿತ್ತತಯಾ
ಪ್ರತೀತಯೋರಪಿ ಸ್ವಪ್ನಾವಿಭಾವತಿರೋಧಾನಯೋಃ ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನತ್ವಮೇವ |
ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಯೋಃ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾತ್ | ತೇ ತು ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಇದಂ
ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾತ್ರಮಿತಿ ಭಾವೇನ ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಉದಾಹರತಿ || ಸ್ವಪ್ನಾದಿ ಇತಿ || ಅತಃ
ಸ್ವಪ್ನತಿರೋಧಾನಸ್ಯಾಪಿ ಭಗವದಧೀನತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ತಸ್ಯ ಮಹಾಮಹಿತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಾ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಪರಾಭಿಧ್ಯಾನಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ದೇಹಯೋಗಾದ್ವಾಸೋಽಪಿ ಓಂ || 06-329 ||

ದೇಹಯೋಗೇನ ವಾಸೋ ಜಾಗ್ರದಪಿ ತತ ಏವ |

'ಸ ಏವ ಜಾಗರಿತೇ ಸ್ಥಾಪಯತಿ ಸ ಸ್ವಪ್ನೇ ಸ ಪ್ರಭುಸ್ತುರಾಷಾಟ್ ಸ ಏಕೋ ಬಹುಧಾ
ಭವತಿ' ಇತಿ ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತೇಃ || 06 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತೃರ್ಥಂ ಜಾಗ್ರತ್ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವ ಮಹಿಮೋ ನಿರೂಪಣಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ಅಸ್ಯ ಚ ಮಹಿಮೋಽವರ್ಣನೇ ನ ನಿರತಿಶಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಉತ್ಪಾದ್ಯತ ಇತಿ
ವರ್ಣನೀಯಃ | ಸ್ವಪ್ನನಿರೂಪಣಸಂಘತಾ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಈಶ್ವರಾಧೀನ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಸ್ಯ ಕಾಲಾಧೀನತ್ವದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಕಾಲಸ್ಯ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾದಯುಕ್ತಿಃ |
ತದಧೀನತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಬಾಧಕಮಸ್ತಿ ಯೇನ ಮನ್ಯಾಮಹೇ
ಭ್ರಾಂತಂ ಇತಿ | ಅತೋ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾಯಾ ಭಗವದಧೀನತ್ವಾಭಾವೇನ ನ ಮಹಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ
ತಸ್ಯ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ದೇಹ ಇತಿ || ದೇಹಾಭಿಮಾನೇನ ಯಾ ಸ್ಥಿತಿಃ
ಜೀವಸ್ಯ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾ ಸಾ ಅಪಿ ಪರಾಭಿಧ್ಯಾನಾದೇವ ನ ಕಾಲತಃ | ತಸ್ಯ ಅಚೇತನತ್ವೇನ
ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾಯಾಃ ಕಾಲಾಧೀನತ್ವ ಪ್ರತೀತೇಃ ಕಥಂ ಈಶ್ವರಾಧೀನತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಏವ
ಇತಿ || ಕಾಲಸ್ಯೇವ ತತ್ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವೇ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವಿಷಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ

ಇತಿ ಭಾವಃ | ತುರಾಷಾಟ್ ವೈರಿವೇಗಸಹಃ | ಅತೋ ಹರೇಃ ಜಾಗ್ರತ್ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವೇನ
ಮಹಾಮಿಮತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಾ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 6 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ದೇಹಯೋಗಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಓಂ ತದಭಾವೋ ನಾಡೀಷು ತಚ್ಚುತೇರಾತ್ಮನಿ ಹ ಓಂ || 07-330 ||

ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪ್ನಾಭಾವಃ ಸುಪ್ತಃ ನಾಡೀಸ್ಥೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ |

‘ಆಸು ತದಾ ನಾಡೀಷು ಸುಪ್ತೋ ಭವತಿ’

‘ಸತಾ ಸೋಮ್ಯ ತದಾ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ || 07 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ಭಕ್ತರ್ಥಂ ಸುಪ್ತಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವ ಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ | ಏತದವರ್ಣನೇ ನ ನಿರತಿಶಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದ್ ಅತೋ ಅಸೌ ವರ್ಣನೀಯಃ |
ಸ್ವಪ್ನಜಾಗ್ರತ್ ವಿಚಾರೇ ಅವಶಿಷ್ಟಾ ಸುಷುಪ್ತಿಃ ವಿಷಯಃ | ಭಗವದಧೀನತ್ವೇ ವಿವಾದಾಭಾವಾತ್
ಕಿಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ನಾಡೀಷು ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ‘ಸತಾ ಸೌಮ್ಯ ತದಾ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಭವ’
‘ಯತ್ಯತತ್ ಸುಪ್ತಃ ಸಮಸ್ತಃ ಸಮ್ಪನ್ನಃ ಸ್ವಪ್ನಂ ನ ವಿಜಾನಾತ್ಯಾಸು ತದಾ ನಾಡೀಷು ಸುಪ್ತೋ
ಭವತಿ’ ತಿ ಶ್ರುತೀ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಏವ ಸುಪ್ತಃ ನ ನಾಡೀಷು ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ
|

ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಅನ್ಯತ್ರ ಅವಸ್ಥಾನೇ ಸುಪ್ತಸ್ಯ ದುಃಖಿತ್ವಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ ಜಾಗ್ರತ್ ಸ್ವಪ್ನಯೋರಿವ | ನ
ಚ ಮುಕ್ತವತ್ ಸುಪ್ತಸ್ಯ ದುಃಖಮಸ್ತಿ | ತದಾ ಸುಖಮಾತ್ರ ಅನುಭವಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ರ
ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ | ಸುಖಂ ಅಹಂ ಅಸ್ವಾಪ್ನಮ್ ಇತಿ ಉತ್ತರಕಾಲೀನ ಸ್ಮೃತೇಃ | ನ ಚ
ಅನನುಭೂತಂ ಸ್ಮರ್ಯತೇ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ದುಃಖಾಭಾವಃ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ನ ಸುಖಂ ಇತಿ |
ತದನುಭವಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಕಿಂ ಅಪರಾಧಂ ಸುಖೇನ | ದುಃಖಾಭಾವೋ ಅನುಮೀಯತೇ ನ ಚ
ಸ್ಮರ್ಯತ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಪಕ್ಷಭೂತಾವಸ್ಥಾಸ್ಮರಣಾಭಾವೇನ ತದನುದಯತಾ |
ಆತ್ಮಪಕ್ಷೀಕಾರೋಽಪಿ ಪ್ರತಿ ಜ್ಞವಿಶೇಷೇಣತಯಾ ಅವಸ್ಥಾಸ್ಮರಣಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಂ ಭಾವಿತ್ವಾತ್ |
ಅತಃ ಸುಷುಪ್ತೌ ಸುಖೈಕಾನುಭವಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಏವ ಸುಪ್ತಃ ನ ನಾಡೀಷು ಇತ್ಯತಃ ತತ್
ಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮಿತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನೃಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದ್ ಇತಿ || ಸುಪ್ತಃ ಜೀವಸ್ಯ ನಾಡೀಷು ಭವತಿ |
ನ ಚೈವಂ ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸಪ್ತಜ್ಞೇಕಾರಾತ್ | ನ ಚ ಏಕಸ್ಯ ಉಭಯತ್ರ ಸುಪ್ತಃ
ವಿರುದ್ಧಾ | ನಾಡೀಸ್ಥಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸುಪ್ತಜ್ಞೇಕಾರೇಣ ಉಭಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಏವ ಕಿಂ
ನ ಸ್ಯಾತ್ ಸುಪ್ತಃ ಕಿಂ ನಾಡೀಸ್ಥ ವಿಶೇಷಣೇನ ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಉಭಯವಿಧೇ ಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ಯಥಾ

ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಏವಂ ಚ ಸತಿ ತದುಪಪತ್ತೇಃ | ಏವಂ ಚ ಅಭ್ಯುಪಗಮೇನ ಉಪಪನ್ನೇನ
ಪ್ರಮಾಣಭೂತ ಶ್ರುತಿದ್ವಯ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಉಪಪತ್ತೌ ತದನಭ್ಯುಪಗಮೇ ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥಾ ಏವ
ಇತಿ ಅತಿಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸೃಪ್ತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ | ಅತಃ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ನೀಡೀಸ್ಥಸ್ಯ
ಸುಪ್ತಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಾ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೪ ||

|| ಇತಿ ತದಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ || ೦೪ ||

ಓಂ ಅತಃ ಪ್ರಭೋಧೋಽಸ್ಮಾತ್ ಓಂ || ೦೮-೩೩೧ ||

ಯತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಸುಪ್ತಿಃ ||

‘ಏಷ ಏವ ಸುಪ್ತಂ ಪ್ರಭೋಧಯತ್ಯೇತಸ್ಮಾಜ್ಜೀವ ಉತ್ತಿಷ್ಠತ್ಯೇಷ ಪ್ರಮಾತ್ಯೇ ಷ ಪರಮಃ’
ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತಿಃ || ೦೮ ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತೃರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಸುಪ್ತಪ್ರಭೋಧಕತ್ವ ಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞಿತಿಃ | ಭಗವತಃ ಸುಪ್ತಪ್ರಭೋಧಕತವ ಮಹಿಮಾಭಾವೇ ನ ತಸ್ಮಿನ್ ನಿರತಿಶಯಾ
ಭಕ್ತಿಃ ಉತ್ಪದ್ಯೇತ ಅತೋ ಅಸೌ ವರ್ಣನೀಯಃ | ಪ್ರಕೃತ ಸುಪ್ತಪ್ರಭೋಧೋ ವಿಷಯಃ |
ಭಗವದಧೀನೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಸರ್ವಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವೋಕ್ತಿಃ ವಿಶೇಷಾನುಕ್ತಿಶ್ಚ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಈಶ್ವರೈಕಾಧೀನಃ ಪ್ರಭೋಧ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಪ್ರಭೋಧಕಾರಣಾನಾಂ
ಭೇರೀತಾಡನಾದಿನಾಮಪಿ ದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ತೇಷಾಂ ಅಕಾರಣತ್ವೇ ಹೇತುರಸ್ತಿ ಯೇನ
ಜಾನೀಮಃ ತತ್ ಪ್ರತೀತಿಃ ಭ್ರಾನ್ತಿ ಇತಿ | ಅತಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸುಪ್ತಪ್ರಭೋಧಕತ್ವಾಭಾವಾತ್ ನ
ಮಹೈಶ್ವರ್ಯಮಿತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ || ಸುಪ್ತಪ್ರಭೋಧೋಽಪಿ ಅಸ್ಮಾತ್
ಪರಮಾತ್ಮ ಏವ ಭವತಿ ಜೀವಸ್ಯ ತಸ್ಮಿನೇವ ಸುಪ್ತತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಾಗುಕ್ತವಾತ್ | ನ ಹಿ ಈಶ್ವರೇಣ
ಸ್ವಾಂತರ್ನಿವೇಶಿತಃ ತತ್ಪ್ರೇರಣಾಮನ್ತರೇಣ ಉದ್ಯೋದ್ಯಂ ಶಕ್ನೋತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ದೃಶ್ಯತೇ ಭೇರೀತಾಡನಾದಿನಾಮಪಿ ಪ್ರಭೋಧಹೇತುತ್ವಂ ತದನನ್ತರಂ ಪ್ರಭೋಧದರ್ಶನಾತ್ |
ಅತಃ ಕಥಂ ಭಗವದೇಕಾಧೀನ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏಷ ಇತಿ || ಸಾವಧಾರಣಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್
ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವಿಷಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಿತ ಭಾವಃ | ಅತಃ ಸುಪ್ತಪ್ರಭೋಧಕತ್ವೇನ
ಅತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವತೋ ಹರೇಃ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೮ || ೫ ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಭೋಧಾಧಿಕರಣಮ್ || ೦೫ ||

ಓಂ ಸ ಏವ ಚ ಕರ್ಮಾನುಸ್ಮೃತಿಶಬ್ದವಿಧಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 09-332 ||

ನ ಚ ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಸ್ವಪ್ನಾದಿಕರ್ತಾ ನ ತು ಸರ್ವೇಷಾಮಿತಿ |

‘ಏಷ ಹ್ಯೇವ ಸಾಧು ಕರ್ಮ ಕಾರಯತಿ’ ಇತಿ ಕರ್ಮಣ್ಯವಧಾರಣಾತ್ ||
‘ಪ್ರದರ್ಶಕಸ್ತು ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸ್ವಪ್ನಾದೇರೇಕ ಏವ ತು |
ಪರಮಃ ಪುರುಷೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತತೋಽನ್ಯೋ ನಾಸ್ತಿ ಕಶ್ಚನ’ ಇತ್ಯನುಸಾರಿಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ ||
‘ಏಷ ಸ್ವಪ್ನಾನ್ ದರ್ಶಯತ್ಯೇಷ ಪ್ರಬೋಧಯಥ್ಯೇಷ ಏವ ಪರಮ ಆನನ್ದಃ’

-ಇತಿ ಚ ಶ್ರುತಿಃ ||

ಆತ್ಮಾನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸೀತ್ ಇತಿ ಚ ವಿಧಿಃ || 09 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತರ್ಥ್ಯಂ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾನಾಂ ತದಧೀನತ್ವ ಮಹಿಮೋ
ನಿರೂಪಣಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ | ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾನಾಂ ಭಗವದನಧೀನತ್ವೇ ನ ತಸ್ಮಿನ್
ನಿರತಿಶಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಭವೇದ್ ಅತಃ ತತ್ ನಿರೂಪಣೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತ ಅವಸ್ಥಾ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ
| ಕಿಂ ಸರ್ವಜೀವವಾನಾಂ ಸಾರ್ವಕಾಲೀನಾ ಭಗವದಧೀನಾ ಅಥವಾ ಕೇಷಾಂಚಿತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲೀನಾ
ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಅವಸ್ಥಾ ಭಗವದಧೀನಾ ಇತ್ಯುಕ್ತ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಉಭಯಾರ್ಥಸಮ್ಯವಃ |
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಾರ್ವಕಾಲೀನಾ ಅವಸ್ಥಾ ಭಗವದಧೀನಾಃ ಕಿಂ ನಾಮ
ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಾಲೀನಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ರಾಜಾದೀನಾಂ ಖಣಡೇಶತ್ವದರ್ಶನಾತ್ |
ನ ಚ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕತ್ವಂ ಅಭ್ಯುಪಗಂತುಂ ಶಕ್ಯತೇ | ಅತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ |
ನ ಚ ಅತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ ಯೇನ ಅದೃಷ್ಟಮಪಿ ಕಲ್ಪಯಾಮಃ | ಅತಃ
ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕತ್ವಾಭಾವೇನ ನ ಸರ್ವೈಶ್ಚರ್ಯಂ ಹರೇಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ ಏವ ಇತಿ || ಸ ಪರಮಾತ್ಮ ಏವ
ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾ ಪ್ರೇರಕೋ ನ ತು ಕೇಷಾಂಚಿತ್ ಕಾದಾಚಿತ್ಕಾವಸ್ಥಾ ಪ್ರೇರಕಃ | ‘ಏಷ ಹ್ಯೇವ’ ಇತಿ
ಸರ್ವಕರ್ಮಣಾಂ ಭಗವದಧೀನತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ | ಸ್ವಪ್ನಾದಿಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚ ತದಂತರ್ಭಾವಾತ್
‘ಪ್ರದರ್ಶಕಃ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ | ‘ಏಷ ಸ್ವಪ್ನಾತ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ | ಅವಧಾರಣಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರಾನ್ವಯೇನ
ವಿವಕ್ಷಿತಸಿದ್ಧೇಃ | ‘ಆತ್ಮಾನಮೇವ’ ಇತಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವವಿಧಾನಾತ್ ಚ |
ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರೇರಕಸ್ಯ ಸದ್ಭಾವೇ ಅವಧಾರಣಾನುಪಪತ್ತೇಃ | ಇತಿ ಭಾವಃ | ಚಶಬ್ದಃ
ಪಕ್ಷಾಂತರನಿಷೇಧಾರ್ಥಃ | ಸ್ತುಟಂ ಅಭಿಮತಾರ್ಥಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಂ ಅನುಸಾರಿತ್ವಮ್ | ಅತಃ
ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕೇ ಮಹಾಮಹಿಮ್ನಿ ಈಶ್ವರೇ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 9 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಕರ್ಮಾನುಸ್ಮೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಪ್ರಕಾರಾನುರ ಪ್ರದರ್ಶನಮಂ ಚ ಏತತ್ | ನ ಮೋಹೇ ಸಮಗ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ದುಃಖಾನುಸನ್ಧಾನಾತ್
ನಾಪಿ ಅಪ್ರಾಪ್ತೀರೇವ | ಅನ್ಯಾರ್ಥಾದರ್ಶನಾತ್ | ಅತಃ ಪರಿಶೇಷಾದ್ ಅರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ |

ದೂರಸ್ಥಃ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥಃ ಸಮಾಪಸ್ಥಃ ಕಣ್ವದೇಶಸ್ಥಃ | ದಕ್ಷಿಣಾಕ್ಷಿಮುಖೇ ವಿಶ್ವೋ ಮನಸ್ಯಂತಸ್ತು ತೈಜಸಃ
ಇತ್ಯಾದೇಃ ಸರ್ವತ್ರ ಸಾಮೀಪ್ಯಮೇವ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಮ್ || ಹೃದಯಸ್ಥಾದ್ ಇತಿ || ತ್ರಯಃ ತಿಸ್ರಃ
ದೂರಸ್ಥತ್ವಾದಿತ್ರಯಃ ಪ್ರಕಾರಾಃ ಯತ ಏವಂ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯೇವಿನಿಯುಕ್ತಾ ಅತೋ ಮೋಹೋ
ಅವಸ್ಥಾ ಇತಿ ವಾ | ಮೋಹೇ ಅವಸ್ಥಾನಮೇವ ಚಿನ್ಮತೇ ತಸ್ಯ ಈಶ್ವರಾಧೀನತಾ ಕುತೋ ನ
ಚಿನ್ಮತೇ | ಮೋಹ ಕಾರಣಾನಾಂ ಪೃಥಗಪಿ ದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸೋಪಿ ಇತಿ ||
ಕರ್ಮಾನುಸ್ಮತ್ಯಾದಿನಾ ಏವ ಮೋಹಸ್ಯಾಪಿ ಭಗವದಧೀನತ್ವಂ ಸಿದ್ಧಂ ಅತೋ ನ ಚಿನ್ಮತ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಬಾಹ್ಯಕಾರಣದರ್ಶನಂ ನಿಮಿತ್ತವಿಷಯಂ ಅನ್ಯಥಾ ವಿಶೇಷಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧಾದಿತಿ ಭಾವೇನ ತಾಂ
ಉದಾಹರತಿ || ಮೂರ್ಛಾ ಇತಿ || ಅತ ಏವ ಸಾರ್ಥಕೋಽಯಂ ವಿಚಾರಃ | ಅನಿಶ್ಚಿತಸ್ವರೂಪಸ್ಯ
ಈಶ್ವರಾಧೀನತಯಾ ದುರ್ಜ್ಞಾನತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಮೋಹಾವಸ್ಥಾಯಾ ಅಪಿ ಭಗವದಧೀನತ್ವಾತ್
ಮುಗ್ಧ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ ಮಹಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 10 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಮುಗ್ಧಪ್ರಾಪ್ಯಧಿಕರಣಮ್ (ಸಮ್ಪ್ರತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 07 ||

ಸ್ಥಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾ, ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಭೇದಾದನುಗ್ರಾಹ್ಯಾನುಗ್ರಾಹಕಭಾವ ಇತ್ಯತ
ಆಹ-

ಓಂ ನ ಸ್ಥಾನತೋಽಪಿ ಪರಸ್ಯೋಭಯಲಿಙ್ಗಂ ಸರ್ವತ್ರ ಹಿ ಓಂ || 11-334 ||

ಸ್ಥಾನಾಪೇಕ್ಷಯಾಽಪಿ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ನ ಭಿನ್ನಂ ರೂಪಮ್ |

‘ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷ್ಟೇತಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮೈತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ |

‘ಏಕರೂಪಃ ಪರೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ನ ಸಂಶಯಃ |

ಐಶ್ವರ್ಯಾದ್ರೂಪಮೇಕಂ ಚ ಸೂರ್ಯವದ್ಬಹುಧೇಯತೇ’ ಇತಿ ಮಾತ್ಸ್ಯೇ ||

‘ಪ್ರತಿದೃಶಮಿವ ನೈಕಧಾರ್ಕಮೇಕಂ ಸಮಧಿಗತೋಽಸ್ಮಿ ವಿಧೂತಭೇದಮೋಹಃ’

ಇತಿ ಚ ಭಾಗವತೇ || 11 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತಾರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ನಿರ್ದೋಷಾಶೇಷಸದ್ಗುಣತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ಮಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೂತಿಃ | ಸ್ವಗತತಾರತಮ್ಯೇ ನ ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಾ ಭಕ್ತಿರ್ಜಾಯತ ಇತಿ ತತ್
ಪ್ರತಿಷೇದಧ್ಯಮ್ | ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕತ್ವೇನ ಪ್ರಕೃತ್ವೇನ ಪ್ರಕತಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ವಿಷಯಃ |

ಪ್ರತಿಶರೀರಂ ಜಾಗ್ರದಾದಿ ಸ್ಥಾನೇಷು ಸ್ಥಿತಃ ಕಿಂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಭಿನ್ನ ಉತ ಅಭಿನ್ನ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಘಟಾದೀನಾಂ ಭಿನ್ನದರ್ಶನಂ ಆಕಾಶಾದೀನಾಂ ಅಭಿನ್ನದರ್ಶನಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ್ಥಾನ ಇತಿ || ಸರ್ವಶರೀರೇಷು ಜಾಗ್ರದಾದಿಸ್ಥಾನೇಷು ಚ ಸ್ಥಿತೋ
ವಿಶ್ವಾದಿರೂಪೋ ಹರಿಃ ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಭಿನ್ನ ಏವ | ಭಿನ್ನಸ್ಥಾನತ್ವಾತ್ ಘಟಾದಿವತ್ | ನ ಚ
ಆಕಾಶಾದಿವದ್ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ಈಶ್ವರೋ ಅವಯವೀ ಪಾಣಿಪಾದಾದಿ
ಅವಯವೈಃ ಅನೇಕಸ್ಥಾ ಉತ ಸಮಗ್ರರೂಪೇಣ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ವಿಶ್ವಾದೀನಾಂ ಸಪ್ತಾಙ್ಗ
ಏಕೋನವಿಂಶತಿಮುಖ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಭೇದಃ | ತಥಾ ಚ ಭಿನ್ನಾನಾಂ ಗುಣಾದಿ ತಾರತಮ್ಯಾದ್
ಅನುಗ್ರಾಹ್ಯ ಅನುಗ್ರಾಹಕಭಾವ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ತತ್ ಪ್ರಸಙ್ಗಃ | ಏವಂ ಚ ನಿರತಿಶಯ
ಐಶ್ವರ್ಯಾಭಾವಾತ್ ನ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ | ನ ತತ್ರ ತತ್ರ ಆಸ್ಥಿತೋ ಹರಿಃ
ಮಿಥೋ ಭಿನ್ನಃ | ನ ಚ ಭಿನ್ನಸ್ಥಾನತಾ ಅನುಮಾನ ವಿರೋಧಃ | ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಇತಿ ಶ್ರುತಿ
ವಿರೋಧೇನ ಬಾಧಿತವಿಷಯತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಸ್ಥಾನೇಷು
ಏತಮೇಕಮೇವ ಪೂರ್ಣಗುಣಮಾಚಕ್ಷತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏಕೈಕದೇಶತೋ ಅನೋಕಸ್ಥಾನಗತತ್ವಂ
ಪರಸ್ಯ ಅವಿರುದ್ಧಂ ಶ್ರುತಿವಿರುದ್ಧಂ ಚ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಉಭಯತ್ವಂ ಇತಿ ಅನುಕ್ತಾ ಉಭಯಂ ಲಿಙ್ಗಂ
ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಭಿನ್ನಂ ರೂಪಂ ಇತಿ || 'ಲಿಙ್ಗಂ ಸ್ವರೂಪಮುದ್ಧಿಷ್ಟಂ ಲಿಙ್ಗಂ
ಜ್ಞಾಪಕೇವ ಚ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ |

ಸಮಗ್ರರೂಪೇಣ ಅನೇಕಸ್ಥಾನಗತತ್ವಂ ಕಥಂ ಉಪಪದ್ಯತೇ ಹರೇಃ ಅನ್ಯತ್ರ ಅದೃಷ್ಟತ್ವಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏಕ ಇತಿ ||

ಸೂರ್ಯದೃಷ್ಟಾಂತಂ ಸ್ವಷ್ಟಯನ್ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತ್ಯಂತರಂ ಚ ಆಹ || ಪ್ರತಿದೃಶಂ ಇತಿ ||
ಪ್ರತಿದೃಶಂ ಪ್ರೇರಕತ್ವೇನ ಐಶ್ವರ್ಯವಶಾತ್ ನೈಕಧಾಸ್ಥಿತಂ ಅರ್ಕಂ ಯಥಾ ಏಕಮೇವ
ಸಮಧಿಗಚ್ಛಂತಿ | ತಥಾ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರತಿಹೃದಯಂ ಸಾಮಗ್ರ್ಯೇಣ ಐಶ್ವರ್ಯಬಲಾದ್
ಅನೋಕಧಾಸ್ಥಿತಂ ಈಶ್ವರಮೇಕಂ ಸಮಧಿಗತೋಽಸ್ಮಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಾಂ ಪ್ರತಿ ಇತಿ ಬಹುಧಾ
ಸ್ಥಿತಂ ಇತಿ ವಾ || 11 ||

ಓಂ ನ ಭೇದಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮತದ್ವಚನಾತ್ ಓಂ || 12-335 ||

'ಕಾರ್ಯಕಾರಣಬದ್ಧೌ ತಾವಿಷ್ಟೇತೇ ವಿಶ್ವತೇಜಸೌ |

ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಕಾರಣಬದ್ಧಸ್ತದ್ವೌ ತು ತುರ್ಯೇ ನ ಸಿದ್ಧತಃ' ||

ಇತಿ ಭೇದವಚನಾನ್ನೇತಿ ಚೇನ್ನ |

‘ಏಷ ತ ಆತ್ಮಾನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯಮೃತಃ’ |

‘ಅಯಮೇವ ಸ ಯೋಽಯಮಾತ್ಮೇದಮಮೃತಮಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮೇದಂ ಸರ್ವಮ್’ |

‘ಅಯಂ ವೈ ಹರಯೋಽಯಂ ವೈ ದಶ ಚ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಬಹೂನಿ ಚಾನನ್ತಾನಿ ಚ |

ತದೇತದ್ಬ್ರಹ್ಮಾಪೂಪರ್ವಮನಪರಮನನ್ತರಮಬಾಹ್ಯಮಯಾಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ
ಸರ್ವಾನುಭೂರಿತ್ಯನುಶಾಸನಮ್’ ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮಭೇದವಚನಾತ್ || 12 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||
ನ ವಿಶ್ವಾದೀನಾಂ ಅಭೇದೋ ವಾಚ್ಯ | ವಿಶ್ವತ್ಯಜಿಸಯೋಃ ದ್ವಿವಿಧಬನ್ಧವತ್ವೇನ ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ಯ
ಏಕಬನ್ಧವತ್ವೇನ ತುರೀಯಸ್ಯ ಅಬನ್ಧವತ್ವೇನ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್ | ತಥಾ ಚ
ಅನುಗ್ರಾಹ್ಯಾದಿಭಾವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕಾರ್ಯಭ್ರಮರೂಪಜಾಗ್ರದ್ ಬದ್ಧೋ ವಿಶ್ವಃ |
ತತ್ಕಾರಣಭ್ರಮರೂಪ ಸ್ವಪ್ನಬದ್ಧಃ ತೈಜಸಃ | ತತ್ಕಾರಣ ಅಜ್ಞಾನರೂಪಸುಪ್ತಿಬದ್ಧಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ |
ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾಕಾರಣೇನ ದ್ವೈ ಅಪಿ ಬನ್ಧೌ ತುರೀಯೇ ನ ಸ್ತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ನ ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಈಶ್ವರರೂಪಾಣಾಂ ಭೇದೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ | ‘ಪೃಥಿವ್ಯಾನ್ತರ್ಯಾಮ್ಯೇವ
ತವಾನ್ತರ್ಯಾಮೀ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ‘ಯಶ್ಚಾಯಮಸ್ಯಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಪುರುಷೋ
ಯಶ್ಚಾಯಮಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಅಯಮೇವ ಸಃ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಚ ಅಯಂ ಮೂಲರೂಪಿ ಏವ | ಬಹವೋ
ಹರಯ ಇತಿ ಚ ಭಗವದ್ರೂಪಾಣಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪರಸ್ಪರಂ ಮೂಲರೂಪೇಣ ಚ ಅಭೇದವಚನಾದ್
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಪೂರವಂ ಅನಪರಂ ಆದ್ಯನ್ತಶೂನ್ಯಮ್ | ನ ಅನ್ತರ್ಬಹಿಃ ಅನ್ಯದ್ ಯಸ್ಯ ತದನನ್ತರಂ
ಅಬಾಹ್ಯಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯನುವಾದಃ| ಸರ್ವಾನುಭೂಃ ಸರ್ವಜ್ಞಃ | ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಇತಿ ಆದರಂ
ಸೂಚಯತಿ | ತೇನ ಏತತ್ ಶ್ರುತೀನಾಂ ಬಲವತ್ತ್ವ ಮ್ || 12 ||

ಓಂ ಅಪಿ ಚೈವಮೇಕೇ ಓಂ || 13-336 ||

ಏವಮಭೇದೇನೈವ | ಚಶಬ್ದಾದನನ್ತರೂಪತ್ವಂ ಚೈಕೇ ಶಾಖಿನಃ ಪಠಂತಿ |

‘ಅಮಾತ್ರೋಽನನ್ತಮಾತ್ರಶ್ಚ ದ್ವೈತಸ್ಯೋಪಶಮಃ ಶಿವಃ |

ಓಜ್ಞಾರೋ ವಿದಿತೋ ಯೇನ ಸ ಮುನಿರ್ನೇತರೋ ಜನಃ’ ಇತಿ |

ಅಭೇದೇಽಪಿ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಃ ಸ್ಥಾನಭೇದಾದೈಶ್ವರ್ಯಯೋಗಾಚ್ಚ ಯುಜ್ಯತೇ |

ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ-

‘ಬದ್ಧೋ ಬನ್ಧಾದಿಸಾಕ್ಷಿತ್ವಾದ್ಭಿನ್ನೋ ಭಿನ್ನೇಷು ಸಂಸ್ಥಿತೇಃ |

ನಿದೋಷಾದ್ವಯರೂಪೋಽಪಿ ಕಥ್ಯತೇ ಪರಮೇಶ್ವರಃ’ ಇತಿ || 13 ||

ನ ತತ್ ಶ್ರುತಿಬಾಧೋ ಭೇದಶ್ರುತೇಃ | ತಾಸಾಂ ಕತಿಪಯರೂಪವಿಷಯತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ |
ಅನಿಮಶ್ರುತೌ ಚ ಸ್ಫುಟಮಭೇದಾಪ್ರತೀತೇಃ | ಅತೋ ಭೇದಶ್ರುತಿಬಲಾದ್ ಶ್ವಾದೀನಾಂ ಭೇದ
ಏವ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅಪಿ ಇತಿ ||

ವಿಶ್ವಾದಿ ಅನಂತರೂಪಾಣಾಂ ಅಭೇದೇನ ಪರಿತ್ವಾತ್ ನ ಭೇದಶ್ರುತಿಮಾಲಮ್ಬ್ಯ ತದ್ಭೇದೋ ಗ್ರಾಹ್ಯ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಚಶಬ್ದಾತ್ ಸಮುಚ್ಚಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃಧ | ಅಮಾತ್ರೋ ಭಿನ್ನಾಂಶಶೂನ್ಯಃ
ಪುನರನಂತಾಂಶಃ | ದ್ವೈತಸ್ಯ ಉಪಶಮೋ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನೋಪಶಮಕರ್ತಾ | ಓಮಿತಿ
ಆಕ್ರಿಯಮಾಣ ಓಜ್ವಾರಃ | ಅಭೇದೇನ ಸಹೈವ ಈಶ್ವರರೂಪಾಣಾಂ ಬಹುತ್ವಸ್ಯ ಪರಿತತ್ವಾಚ್ಚ ನ
ಭೇದಶ್ರುತಿಃ ಅಭೇದವಿರೋಧಿನಿ ಇತಿ ವಾ |

ತರ್ಹಿ ಕಾ ಗತಿಃ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಸ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಭೇದೇಽಪಿ ಇತಿ || ಅಕ್ಷ್ಯಾ ದಿಸ್ಥಿತೋ ಬದ್ಧೋ
ಅನ್ಯತ್ರ ಅಬದ್ಧ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅಭಿನ್ನೇಽಪಿ ಭೇದವ್ಯಪದೇಶೋಽಚಿನ್ತ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಅನನ್ಯೋಽಪಿ ಅನ್ಯಶಬ್ದೇನ ಇತಿ |

ಅಭಿನ್ನಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಭೇದೋಽಪಿ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಐಶ್ವರ್ಯ ಇತಿ || ನಿರ್ದೋಷಸ್ಯ ಹರೇಃ ಬಂಧಃ
ಕಥಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಸಮ್ಮತಿಮಾಹ || ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಹೇ ಚ ಇತಿ ||
ನಿರ್ದೋಷೋಽಪಿ ಬದ್ಧೋ ಅದ್ವಯರೂಪೋಽಪಿ ಭಿನ್ನಃ ಕಥ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತೋ ಹರೇಃ
ಸ್ವಗತಭೇದಶೂನ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ಪೂರ್ಣಗುಣತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಾ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 13 || ಅ 8
||

|| ಇತಿ ಸ್ಥಾನ(ತೋಽಪ್ಯ)ಭೇದಾಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

ರೂಪವತ್ತ್ವಾದನಿತ್ಯತ್ವಮಿತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ-

ಓಂ ಅರೂಪವದೇವ ಹಿ ತತ್ರ ಧಾನತ್ವಾತ್ ಓಂ || 14-337 ||

ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಪ್ರವರ್ತಕತ್ವೇನ ತದುತ್ತಮತ್ವಾನ್ಯೈವ ರೂಪವದ್ಬ್ರಹ್ಮ | ಹಿ
ಶಬ್ದಾದ್'ಅಸ್ಥೂಲಮನಣು' ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಶ್ಚ |

'ಭೌತಿಕಾನಿ ಹಿ ರೂಪಾಣಿ ಭೂತೇಭ್ಯೋಽಸೌ ಪರೋ ಯತಃ |
ಅರೂಪವಾನತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಕ್ವ ತದವ್ಯಕ್ತತಃ ಪರೇ' ಇತಿ ಚ ಮಾತ್ಸ್ಯೇ || 14 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಕೃತರೂಪಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೃತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಅನಿತ್ಯತ್ವಾದಿಪ್ರಾಪ್ಯಾ ನ ತತರ್ ಭಕ್ತಿಃ ಉತ್ಪದ್ಯತ ಇತಿ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏವ |
ಯದರ್ಥಂ ಮಹಿಮಾ ನಿರೂಪಿತಃ ಸಾ ಭಕ್ತಿರೇವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣೌ ಯುಕ್ತಾ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಸಾಧನತಯಾ ಉಕ್ತೇಷು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ರೂಪವತ್ವಾದ್ ಇತಿ || ನ ಯುಕ್ತಾ ಏವ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಃ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಅಸೌ
ರೂಪವಾನ್ ನ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ರೂಪವತ್ವಾದ್ ಅನಿತ್ಯತ್ವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಯಜ್ಞದತ್ತಾದಿವತ್ |
ಅನಿತ್ಯೇ ಶರೀರೇ ಚ ನ ಭಕ್ತಿಃ ಉತ್ಪದ್ಯತೇ | 'ಅರೂಪಮವ್ಯಯಂ' 'ತದರೂಪಮನಾಮಯಮ್'
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಚ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ರುಕ್ಮವರ್ಣಂ ಕರ್ತಾರಂ
ಆದಿತ್ಯವರ್ಣಂ ಇತ್ಯಾ ಶ್ರುತೇಃ ವೈಯರ್ಥ್ಯ ಆಪಾತಾತ್ | ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌಲಕ್ಷಣ್ಯಾದಿ ಅಭಾವ
ಆಪಾತಾಚ್ಚ | ಸೌಂದರ್ಯಾದಿ ಶೂನ್ಯೇ ಚ ಭಕ್ತಿ ಅಯೋಗಾತ್ | ತದೇವಂ ಉಭಯಥಾಪಿ ಭಕ್ತೇಃ
ಅನುಪಪನ್ನತ್ವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥೋಽಯಂ ಪದಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ಕರ್ತವ್ಯಾ ಏವ ಪರಮಾತ್ಮನಿ
ಭಕ್ತಿಃ| ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂಪವತ್ತ್ವಾಭಾವೇನ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಅಭಾವಾದ್ ಅರೂಪತ್ವಶ್ರುತಿ
ಅವೈಯರ್ಥ್ಯಾಚ್ಚ | ಅರೂಪತ್ವಂ ಕುತಃ| ರೂಪಂ ಹಿ ಭವತ್ ಪ್ರಾಕೃತಂ ಭೌತಿಕಂ ವಾ ಭವೇತ್ | ನ
ಚ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮ್ಭವತಿ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಸ್ವಾಧೀನಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ
ಬಧ್ನಾತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರಧಾನತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಉತ್ತಮತ್ವಾದ್ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ | ಉತ್ತಮತ್ವ
ಪ್ರಕಾರಪ್ರದರ್ಶನಂ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವೇನ ಇತಿ |

ನನು ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಬನ್ಧಾ ಭಾವೇಽಪಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾದಿನಿಮಿತ್ತೇನ ರೂಪಂ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಹಿಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ || ಸೂಚಿತಾಯಾ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಫುಟಿಂ ಚ
ಆಹ || ಭೌತಿಕಾನಿ ಇತಿ || ಪರಃ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವೇನ ಉತ್ಕಮಃ | ಅವ್ಯಕ್ತತಃ ಪರೇ ತತ್ ಆವ್ಯಕ್ತಿಕಂ ಚ
ರೂಪಂ ಕ್ವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ| ಕೈಮುತ್ಯಂ ವಾ || 14 ||

ಓಂ ಪ್ರಕಾಶವಚ್ಚಾವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ ಓಂ || 15-338 ||

'ಯದಾ ಪಶ್ಯಃ ಪಶ್ಯತೇ ರುಗ್ಮವರ್ಣಂ ಕರ್ತಾರಮೀಶಂ ಪುರುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಮ್ |
'ಶ್ಯಾಮಾಚ್ಚಬಲಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ' 'ಸುವರ್ಣಜ್ಯೋತಿಃ'

ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೀನಾಂ ಚ ನ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ |

ವಿಲಕ್ಷಣರೂಪವತ್ವಾತ್ | ಯಥಾ ಚಕ್ಷುರಾದಿಪ್ರಕಾಶೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ

ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾದಪ್ರಕಾಶಾದಿವ್ಯವಹಾರಃ || 15 ||

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂಪಾಭಾವೇ ರೂಪಿತ್ವಶ್ರುತಿವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿ ಅಭಾವಶ್ಚ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಕಾಶವಚ್ಚ ಇತಿ || ನ ಅರೂಪಿತ್ವೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ರುಕ್ಮವರ್ಣಾದಿ ಶ್ರುತಿವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿ ಅಭಾವಶ್ಚ | ರೂಪವತ್ವಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ | ನ ಚ

ತರ್ಹಿ ತಸ್ಯ ಅನಿತ್ಯತ್ವಂ ಅರೂಪಶ್ರುತಿವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಚ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತದ್ರೂಪಸ್ಯ
ಅನಿತ್ಯತ್ವವ್ಯಾಪ್ತ ಪ್ರಾಕೃತಭೌತಿಕರೂಪ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವೇನ ಅನಿತ್ಯತ್ವಾದ್ಯಪ್ರಸಂಗಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ವಿಲಕ್ಷಣರೂಪತ್ವೇ ಕಥಂ ಅರೂಪಿತ್ವಶ್ರುತ್ಯವೈಯರ್ಥ್ಯಮಿತ್ಯತ ಆಹ || ಯಥಾ ಇತಿ ||
ಗೃಹ್ಣಾಂತಃ ನಯನಾದಿಪ್ರಕಾಶೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ ನಾಸ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶ ಇತಿ ವ್ಯವಹಾರೋ ಭವತಿ |
ಚಕ್ಷುರಾದಿಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ಲೌಕಿಕಪ್ರಕಾಶವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ರೂಪಿತ್ವೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ
ವಿಲಕ್ಷಣರೂಪಿತ್ವಾದಿರೂಪಿತ್ವ ಶ್ರುತಿ ಅವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಏವಂ ರೂಪಶಬ್ದಸ್ಯ
ಪ್ರಾಕೃತಾದೌ ಏವ ವ್ಯತ್ಯನ್ನತ್ವೇನ ರೂಪಿತ್ಯ ಶ್ರುತಿವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಪ್ರಕಾಶೇಽಪಿ
ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಆತ್ಮೈವ ಅಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಃ ಇತಿ ಪ್ರಕಾಶಶಬ್ದ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ || 15 ||

ಓಂ ಆಹ ಚ ತನ್ನಾತ್ರಮ್ ಓಂ || 16-339 ||

ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಂ ಚೋಚ್ಯತೇ ರೂಪಸ್ಯ

ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದಮಾತ್ರತ್ವಂ'ಐಕಾತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಯಸಾರಮ್' ಇತಿ |

ಆನಂದಮಾತ್ರಮಜರಂ ಪುರಾಣಮೇಕಂ ಸಂತಂ ಬಹುಧಾ ದೃಷ್ಟಮಾನಮ್ |

ತಮಾತ್ಮಸ್ಥಂ ಯೋಽನುಪಶ್ಯನ್ನಿ ಧೀರಾಸ್ತೇಷಾಂ ಸುಖಂ ಶಾಶ್ವತಂ ನೇತರೇಷಾಮ್'

ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ || 16 ||

ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಲಕ್ಷಣರೂಪತ್ವಂ ಯೇನ ಅನಿತ್ಯತ್ವಾದಿಪ್ರದೋಷಾಭಾವಃ| ಸರ್ವರೂಪಾಣಾಂ
ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವನಿಯಮಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆಹ
ಚ ಇತಿ ||

ನ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯನಿರುಕ್ತಿಃ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಸ್ಯ | ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಸ್ಯ ಐಕಾತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರಧಾನಾತ್ಮಭಾವ ಏವ ಸ್ವರೂಪಂ ಯಸ್ಯ ತದೈಕಾತ್ಯಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಯಸಾರಂ ಜ್ಞಾನರೂಪಂ | ತದ್ಗುಣಸಾರತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತೌ ಜ್ಞಾನಾನಂದೌ ತದ್ ಗ್ರಹಣೇನ
ಗೃಹ್ಯತೇ || 16 ||

ಓಂ ದರ್ಶಯತಿ ಚಾರ್ಥೋ ಅಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ || 17-340 ||

ದರ್ಶಯತಿ ಚಾನಂದಸ್ಯ ರೂಪತ್ವಂ

'ತದ್ವಿಜ್ಞಾನೇನ ಪರಿಪಶ್ಯನ್ನಿ ಧೀರಾ ಆನಂದರೂಪಮಮೃತಂ ಯದ್ವಿಭಾತಿ' ಇತಿ ||

'ಶುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಕಸಂಚಾರಂ ವಾಸುದೇವಂ ನಿರಂಜನಮ್ |

ಚಿಂತಯೀತಿ ಯತಿನಾನ್ಯಂ ಜ್ಞಾನರೂಪಾದ್ಯತೇ ಹರೇಃ' ಇತಿ ಚ ಮಾತ್ಸ್ಯೇ || 17 ||

ನನು ಏತತ್ ಶ್ರುತ್ಯೋಃ ಜ್ಞಾನಾನನ್ದಾದ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಶ್ರೂಯತೇ ನ ತು ಆನನ್ದಾದೇಃ
ಬ್ರಹ್ಮರೂಪತ್ವಮ್ | ಅತೋ ರೂಪಿತ್ವಶ್ರುತೇಃ ವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಸೌನ್ದರ್ಯಾದಿ ಅಭಿವಶ್ಚ ಅಪರಿಹೃತ
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಇತಿ || ನ
ಜ್ಞಾನಾನನ್ದಯೋಃ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪತ್ವ ಅಶ್ರವಣಂ ಯೇನ ಶ್ರುತಿವೈಯರ್ಥ್ಯಾದಿದೋಷಃ | ಯತಃ
ತದ್ವಿಜ್ಞಾನೇನ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಆನನ್ದಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪತ್ವಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ | ಅಥ ಜ್ಞಾನಸ್ಯಾಪಿ
ಬ್ರಹ್ಮರೂಪತ್ವಂ ಶುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಕಸಂಜ್ಞಾಶಂ ಇತಿ ಸ್ಮರ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಾನನ್ದಾದಿ
ಸುನ್ದರ ವಿಗ್ರಹೇ ಹೌ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಯುಕ್ತಂ ತನ್ಮಹಿಮವರ್ಣನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 17 || ಅ 9
||

|| ಇತಿ ಅರೂಪಾಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಓಂ ಅತ ಏವ ಚೋಪಮಾ ಸೂರ್ಯಕಾದಿವತ್ ಓಂ || 18-341 ||

ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ವರೂಪಾಣಾಂ ಮಿಥೋ ನ ಕಶ್ಚಿದ್ವೇದಃ ಅತಃ
ಸಾದೃಶ್ಯಾಜ್ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ತಥಾ ಸ್ಯಾದಿತಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಮುಕ್ತಾ ಚ ಶಬ್ದೇನ ಭೇದಂ
ದರ್ಶಯತಿ |

‘ರೂಪಂ ರೂಪಂ ಪ್ರತಿರೂಪೋ ಬಭೂವ’ |
‘ಬಹವಃ ಸೂರ್ಯಕಾ ಯದ್ವತ್ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸದೃಶಾ ಜಲೇ |
ಏವಮೇವಾತ್ಮಕಾ ಲೋಕೇ ಪರಾತ್ಮಸದೃಶಾ ಮತಾಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ ||

ಅಥ ಏವ ಭಿನ್ನತ್ವತದಧೀನತ್ವತತ್ಸಾದೃಶ್ಯೋರೇವ ಸೂರ್ಯಕಾದ್ಯುಪಮಾ,
ನೋಪಾಧ್ಯಧೀನತ್ವಾದಿನಾ || 18 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತೃರ್ಥಂ ಜೀವಾಭೇದ ನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಜೀವಾಭೇದೇ
ಸ್ವಸ್ಥಿನ್ನಿವ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಅಪಿ ಭಕ್ತಿ ಅಯೋಗತ್ ಸ ನಿರಾಕಾರ್ಯಃ | ಪ್ರಕೃತಾ ಭಕ್ತಿರೇವ ವಿಷಯಃ
| ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಯುಕ್ತಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಸಾಧನೋಪದೇಶಃ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಜೀವಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ
ಸ್ವಸ್ಥಿನ್ನೇವ ಭಕ್ತಿಃ ಉಪಪದ್ಯತೇ |

ನ ಚ ಅಭೇದೇ ವಿವದಿತವ್ಯಮ್ | ಜೀವಃ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ನ ಭಿದ್ಯತೇ ಚೇತನತ್ವಾತ್
ತದಂಶತ್ವಾತ್ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿವತ್ ಇತಿ ಅನುಮಾನಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಮತ್ಸ್ಯಾದೀನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಶ್ಚ
ಮಿಥೋ ನ ಭೇದ ಇತಿ ಪ್ರಾಗೇವ ಸಿದ್ಧಮ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಭೇದಸ್ಯ ಸಮರ್ಥಿತತ್ವಾತ್ ನ
ಅಭೇದೋ ಯುಕ್ತ ಇತಿ | ಸರ್ವ ಚೇತನ ಸಮುದಾಯಸ್ಯ ಈಶಾಂಶತ್ವೇನ ಏಕೈಕ ಜೀವಸ್ಯ

ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಭೇದಾಭೇದಾದ್ ಅಭೇದೇಽಪಿ ಭೇದಾವಿರೋಧಾತ್ | ಅತಃ ಪರಮಾತ್ಮಭಕ್ತೇಃ
ಅಯುಕ್ತತ್ವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ತನ್ನಿಹಿಮವರ್ಣನಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ತಾವದನುವದತಿ || ಅತ ಏವ ಇತಿ ||
ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ನ ಸ್ಥಾನತೋಽಪಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಈಶ್ವರರೂಪಾಣಾಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಚ
ಮಿಥೋಽಭೇದಃ ಸಿದ್ಧಃ | ಅತಃ ತತ್ ಸಾದೃಶ್ಯಾತ್ ಚೇತನತ್ವಾದೇವ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ
ಪರಮಾತ್ಮಾಭೇದಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತತ್ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂರ್ಯಕಾದಿವಚ್ಚ ಇತಿ ಪದಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತಸ್ಯ ಇತಿ || ಏವಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ
ಸೂತ್ರಕಾರೋ ಜೀವಸ್ಯ ಈಶಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಹೇತುಂ ಸೂರ್ಯಕಾದಿವದ್ ಇತ್ಯನೇನ
ದೃಷ್ಟಾಂತಕಥನೇನೈವ ಉಕ್ತಾ ಚಶಬ್ದೇನ ಸಾಧ್ಯಂ ಭೇದಂ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಇದಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ | ಜೀವೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಭಿನ್ನೋ ನ ಭವತಿ ತತ್ ಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಾತ್ | ಯ ಯತ್
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಃ ಸ ಸತ್ವಾತ್ ಭಿನ್ನೋ ಯಥಾ ಸೂರ್ಯಕಃ ಸೂರ್ಯಾದಿತಿ |

ಜೀವಸ್ಯ ಈಶ್ವರಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಮೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ರೂಪಮಿತಿ || ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಂ
ದರ್ಶಯತಿ ಇತಿ ಅನುಷ್ಠಾಪ್ಯತೇ | ಅಥವಾ ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಏವ | ತಥಾ ಹಿ |
ಯಸ್ಮಾದ್ ಉಕ್ತರೀತ್ವಾ ಪರಮೇಶ್ವರರೂಪಾಂಶಾನಾಂ ಜ್ಞಾನೈಶ್ಚರ್ಯಾದೌ ನ ಕಶ್ಚಿದ್ ವಿಶೇಷ- |
ಅತೋ ಜೀವಸ್ಯಾಪಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪಾಂಶತ್ವೇ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಸಾಮ್ಯಾತ್ ತದ್ವತ್
ಜ್ಞಾನೈಶ್ಚರ್ಯಾದಿ ಅವಿಶೇಷಃ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚೈವಮ್ | ಅತೋ ಅಂಶತ್ವೇಽಪಿ ಜೀವ
ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಏವ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಂ ಅತ ಏವ ಉಪಮಾ ಇತಿ ಪದ್ಯಃ ಉಕ್ತಾ
ತದ್ಧೇತುನಾ ಸೂರ್ಯಕಾದಿ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಭೇದಂ ಚಶಬ್ದೇನ ಸಮುಚ್ಚಿನೋತಿ ಇತಿ | ಅನೇನ
ಪ್ರಾಚೀನಾನುಮಾನಸ್ಯ ಅಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವ ಉಪಾಧಿಶ್ಚ ಸೂಚಿತೋ ಭವತಿ | ಅಭೇದಾಂಶ ಏವ
ವಿವಾದಾತ್ ತನ್ನಿರಾಸಃ | ಭೇದಸ್ಯಾಪಿ ಸದ್ಭಾವೇನ ನ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಇತಿ ಚೇನ್ನ
ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಾನುಗತೇಃ ಆವಶ್ಯಕತ್ವಾತ್ | ಐಶ್ವರ್ಯಾದೇಶ್ಚ ಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿವಚ್ಚ ಇತಿ
ದೃಷ್ಟಾರ್ಥಂ ಏವ ಶ್ರುತಿಃ |

ಯದುಕ್ತಂ ಸೂರ್ಯಕಾದಿವತ್ ಜೀವೋ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಇತಿ ತದ್ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ
ಅಸೌ ಸೂರ್ಯಕಾದಿವದ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯತ್ತತ್ವಾದಿಧರ್ಮಾ ನ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ಅನಿತ್ಯತ್ವಾದಿದೋಷಃ
| ದ್ವಿತೀಯೇ ನ ಸೂರ್ಯಕಾದಿ ಉಪಮಾ ನ ಸೂರ್ಯಕಾದಿ ಉಪಮಾ ಅಸಮ್ಯವೋ ನಾಪಿ
ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಆಪತ್ತಿಃ | 'ಪೃಥಗುಪದೇಶಾತ್' 'ಸನ್ಯೇ ಸೃಷ್ಟಿರಾಹ ಹಿ ' 'ತದ್ಗುಣಸಾರತ್ವಾತ್' ಇತ್ಯುಕ್ತಃ
ಭಿನ್ನತ್ವಾದಿಭಿಃ ಸೂರ್ಯಕಾದಿ ಉಪಮಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಉಪಾಧ್ಯಾಯತ್ತತ್ವಾದಿ
ಸರ್ವಪ್ರತಿಬಿಂಬಧರ್ಮಾನಭ್ಯುಪಗಮೇನ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಯೌ ಹಿ ಸಾಧ್ಯಸಾಧನಧರ್ಮೌ

ವಿವಕ್ಷಿತೌ ತತ್ಸದ್ಭಾವೇನೈವ ದೃಷ್ಟಾಂತದಾರ್ಷಾರ್ಣವೈಕಯೋಃ ಸಾಮ್ಯಂ ಅನ್ಯಥಾ
ಸರ್ವಾನುಮಾನಲೋಪಾತ್ | ಅತ್ರ ಚ ಭಿನ್ನತ್ವಂ ಸಾಧ್ಯಂ ತದಧೀನತ್ವಂ ತತ್ಸಾದೃಶ್ಯಂ ಚ
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಪದೋಕ್ತಂ ಸಾಧನಂ ದೃಷ್ಟಾಂತದಾರ್ಷಾರ್ಣವೈಕಯೋಃ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ನ ಕಶ್ಚಿದ್ ದೋಷ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಅತೋ ಜೀವಸ್ಯ ಭಿನ್ನತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಾ ಭಗವತಿ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಯುಕ್ತಂ ತನ್ಮಹಿಮವರ್ಣನಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | 18 || ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ಉಪಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಸಾದೃಶ್ಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯಾನಂದಜ್ಞಾನಾದೇರ್ನ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಾದಿನಾ
ಪ್ರಯೋಜನಮಿತ್ಯತೋ ಬ್ರವೀತಿ-

ಓಂ ಅಮ್ಬುವದಗ್ರಹಣಾತ್ ತು ನ ತಥಾತ್ಮಮ್ ಓಂ || 19-342 ||

ಅಮ್ಬುವದ್ ಸ್ನೇಹೇನ | ಗ್ರಹಣಂ ಜ್ಞಾನಮ್ | ಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾ ನ ತತ್ಸಾದೃಶ್ಯಂ
ಸಮ್ಯಗಭಿವ್ಯಜ್ಯತೇ |

'ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಮ್'

ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ|

'ಮಹಿತ್ವಬುದ್ಧಿಭಕ್ತಿಸ್ತು ಸ್ನೇಹಪೂರ್ವಾಽಭಿಧೀಯತೇ |

ತಥೈವ ವ್ಯಜ್ಯತೇ ಸಮ್ಯಗ್ವಿವರೂಪಂ ಸುಖಾದಿಕಮ್' ಇತಿ ಪಾದ್ಯೇ || 19 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ಭಕ್ತರ್ಥಂ ತತ್ ಫಲನಿರೂಪಣಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ತಸ್ಯಾ
ಪಲತ್ನೇ ಅಕರ್ತವ್ಯತ್ವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ ಫಲಂ ಸಾಧ್ಯಮೇವ | ಪ್ರಕೃತಾ ಭಕ್ತಿರೇವ ವಿಷಯಃ | ಕರ್ತವ್ಯಾ
ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ . ದ್ವಿವಿಧಾರ್ಥದರ್ಶನಂ ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ | ನ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಪ್ರಯಾಜನಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ
ಭಗವತ್ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ತೇನಾಪಿ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಮೋಕ್ಷಃ
ಪ್ರಯೋಜನಮ್ | ನಿತ್ಯಾನಂದ ಜ್ಞಾನಾದಿಮತ್ವಂ ಹಿ ಮೋಕ್ಷಃ ತಸ್ಯ ಚ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಕುತಃ |
ಭಗವತ್ ಸಾದೃಶ್ಯಸ್ಯ ಜೀವೇ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತರ್ಥಂ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ
ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ವಿದ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಕದಾಚಿತ್ ಸ್ವಯಮೇವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಮ್ಭವಾತ್ ಸುಪ್ತೌ ಇವ
ಇತಿ ನಿಷ್ಠಲತ್ವಾತ್ ನ ಭಕ್ತಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ | ಅತೋ ವ್ಯರ್ಥಂ ಮಾಹಾಮ್ಯವರ್ಣನಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ಅಮ್ಬುವದ್ ಇತಿ ಪದತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಆಹ || ಅತ ಇತಿ ||
ಗ್ರಹಣಪದಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಗ್ರಹಣಂ ಇತಿ ||

ಸೂತ್ರಾರ್ಥಂ ಆಹ || ಭಕ್ತಿಂ ಇತಿ || ಕರ್ತವ್ಯಾ ಏವ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಃ ಭಗವತ್ಸಾಧ್ಯಶ್ಯಸ್ಯ
ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧತ್ವೇಽಪಿ ತದಭಿವ್ಯಕ್ತಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಸುಪ್ತೌ ಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾಪಿ
ಸುಖಾದ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತಿದರ್ಶನಾತ್ತದ್ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ ಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾ ಸಮ್ಯಗ್ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ ನ ಚ
ಸಾಪಿ ಸ್ವಯಮೇವ ಭವತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರ ಪ್ರವಾಹ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಸಾಧ್ಯಶ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭವತಿ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಂ ಇತಿ || ಸ್ವಾಂ
ತನುಂ ತತ್ ಸ್ವರೂಪಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದುಕ್ತಂ ಸ್ನೇಹೇನ ಜ್ಞಾನಂ ಭಕ್ತಿಃ ತಯಾ ಜೀವಸ್ವರೂಪಸ್ಯ
ಸಮ್ಯಗಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ ಇತಿ ತತ್ ಸ್ಫುಟಂ ಅತ್ರ ನ ಪ್ರತೀಯತ ಇತ್ಯತಃ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಮಹಿತ್ವ ಇತಿ
|| ಅತಃ ಪ್ರಯೋಜನವತೀ ಭಕ್ತಿಃ ಕಾರ್ಯಾ ಏವ ಇತಿ ಯುಕ್ತಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್
|| 19 || ಅ 11 ||

|| ಇತಿ ಅಮ್ಬುವದಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

ಓಂ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸಭಾಕ್ತ ಮನ್ತರ್ಭಾವಾದುಭಯಸಾಮಾನ್ಯಾದೇವಮ್ ಓಂ ||20-

343 ||

ತಸ್ಯ ಚ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನದೇವ್ಯವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸಭಾಕ್ತಂ ವಿದ್ಯತೇ | ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮುತ್ತಮಾನಾಂ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭಕ್ತತ್ವೇಽನ್ತರ್ಭಾವಾತ್ | ಏವಂ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿವಿಶೇಷಾಙ್ಗೇಕಾರಾದೇವೇಶ್ವರಸ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನನ್ಯಾನ್ ಪ್ರತಿ ಚ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯಂ ಭವತಿ |

‘ಸಾಧನಸ್ಯೋತ್ತಮತ್ವೇನ ಸಾಧ್ಯಂ ಚೋತ್ತಮಮಾಪ್ನುಯುಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಾದಯಃ ಕ್ರಮೇಣೈವ ಯಥಾಽಽನನ್ದಶ್ರುತೌ ಶ್ರುತಾಃ’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ || 20 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ಭಕ್ತಾರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಭಕ್ತನುಸಾರಿ ಫಲದಾನ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಭಕ್ತನುಸಾರಿ ಫಲಾಭಾವೇ ತತ್ ಕಾರಣ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ತದರ್ಥತೋ ನಿರೂಪ್ಯತೇ |
ಪ್ರಕೃತಾ ಭಕ್ತಿರೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಭಕ್ತೇಷು ಏಕಪ್ರಕಾರಾ ವೃದ್ಧಿಪ್ರಾಸವತೀ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಉಭಯವಿಧ ಧರ್ಮದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಏಕಪ್ರಕಾರಾ ಏವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ತತ್ಫಲಸ್ಯ ಮುಕ್ತತ್ವಾನನ್ತಿತ್ವಾದೇಃ ಸರ್ವೇಷು ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಫಲಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ
ಸಾಧನಾತಿಶಯಸ್ಯ ವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಕೇಷಾಙ್ಗಾದ್ ಅಸಮ್ಯಕ್ ಮುಕ್ತಿರ್ವಾ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚೈವಮ್ |
ಅತೋ ಭಕ್ತಿಃ ಏಕಪ್ರಕಾರ ಏವ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವೃದ್ಧಿ ಇತಿ || ಅಸ್ತಿ ಏವ ಭಕ್ತ್ಯಾದೇಃ ಸಾಧನಸ್ಯ
ಸಾಧಕೇಷು ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸವತ್ವಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮಪಿ ಭಕ್ತತ್ವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಚ
ಉತ್ತಮಪಲತ್ವಾದ್ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಅಲ್ಪಫಲತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಮಹದಲ್ಪಫಲತ್ಯೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಅಯೇಷಾಂ ಕುತೋ ಭಕ್ತಿತಾರತಮ್ಯಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಏವಂ ಇತಿ || ಯದಿ ವಿಷಮಫಲಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಇತರೇಷಾಂ ಚ ಭಕ್ತಿತಾರತಮ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್
ತರ್ಹಿ ಏವ ವಿಷಮಫಲದಾತುಃ ಭಗವತೇ ವೈಷಮ್ಯಾದಿದೋಷಾಭಾವಃ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತು
ಸಮಭಕ್ತೀನಾಂ ಫಲ ವೈಷಮ್ಯೇ ಅತಃ ಫಲವೈಷಮ್ಯ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾಭಕ್ತೇರಪಿ ವೈಷಮ್ಯಂ
ಇತಿ ಭಾವ- |

ಫಲಸಾಧನವೈರೂಪ್ಯೇ ಯುಕ್ತೀವಿರೋಧಂ ಉಕ್ತ್ವಾ ಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ || ಸಾಧನಸ್ಯ
ಇತಿ ಆನಂದಶಾಖಾಂತಿಃ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಾ || 20 ||

ಕುತಃ? -

ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ || 21-344 ||

‘ಅಥಾತ ಆನಂದಸ್ಯ ಮೀಮಾಂಸಾ ಭವತಿ’ ಇತ್ಯಾರಭ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ಯಂತೇಷು ಸುಖೇ
ವಿಶೇಷದರ್ಶನಾತ್ | ಚಶಬ್ದಾತ್ ಸ್ಮೃತಿಃ -

ಯಥಾ ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷೋಽತ್ರ ದೃಷ್ಟತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮೇ |

ತಥಾ ಮುಕ್ತಿವಿಶೇಷೋಽಪಿ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಲಿಙ್ಗಭೇದನೇ’ ಇತಿ || 21 ||

ನನು ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಫಲತಾರತಮ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ | ತದೇವ ಕುತ ಇತಿ
ಆಕ್ಷಿಪತಿ || ಕುತ ಇತಿ || ಏತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ
||

ಅಸ್ತು ಫಲತಾರತಮ್ಯಂ ತಥಾಪಿ ಭಕ್ತಿಸಾಮ್ಯಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ಫಲತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ
ಭಕ್ತೀತರಸಾಧನತಾರತಮ್ಯೇನಾಪಿ ಸಮ್ಯವಾದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ಚಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ || ಸಮುಚ್ಚಿತೇತಿ
ಶೇಷಃ | ಅತೋ ಭಕ್ತೇಃ ಫಲಾನುಸಾರಿತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಾ ಸಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 21 || ಅ 12 ||

|| ಇತಿ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸಾಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕರ್ತೃತ್ವಮೇವಾಸ್ಯ ನ ಪಾಲಕತ್ವಂ ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧೇರಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ಪ್ರಕೃತೈತಾವತ್ತ್ವಂ ಹಿ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ತತೋ ಬ್ರವೀತಿ ಚ ಭೂಯಃ ಓಂ

|| 22-345 ||

ಉಕ್ತಂ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕರ್ತೃತ್ವಮಾತ್ರಂ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧ್ಯ ತತೋಽಧಿಕಂ ಬ್ರವೀತಿ

‘ನೈತಾವದೇನಾ ಪರೋ ಅನ್ಯದಸ್ತುಕ್ಷಾ ಸ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಬಿಭರ್ತಿ’ ಇತಿ |

ಚ ಶಬ್ದಾತ್ ಸ್ಮೃತಿಶ್ಚ |

‘ಸೃಷ್ಟಿಂ ಚ ಪಾಲನಂ ಚೈವ ಸಂಹಾರಂ ನಿಯಮಂ ತಥಾ |

ಏಕ ಏವ ಕರೋತೀಶಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತೋ ಹರಿಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡೇ || 22 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತೃರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ವಿಶ್ವಪಾಲಕತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಪಾಲಕತ್ವಗುಣಾಭಾವೇ ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯ ಭಕ್ತೃನುದಯಾತ್ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇವ |
ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕಂ ಜಗತೋ ಹರಿಃ ಕರೋತಿ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಜಗತ್ ಪಾಲನಮೇವ ವಿಷಯಃ |
ವಿಷ್ಣೋಃ ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಗುಣಾನಾಮಪಿ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತ್ವ ದರ್ಶನಂ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸೃಷ್ಟಿ ಇತಿ || ನ ಪಾಲಕತ್ವಂ ಭಗವತೋ ಅಸ್ತಿ |
ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ | ಸತ್ಯಾಂ ಚ ಸೃಷ್ಟೌ ಯಾವತ್ ಸಂಹಾರಂ ಜಗತ್ ಸ್ಥಿತೇಃ ಸ್ವತಃ ಏ
ಸಿದ್ಧೇಃ | ಸಂಹರ್ತುಃ ಅಸಂಹಾರಾತಿರಿಕ್ತ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಯ ರಕ್ಷಾರೂಪಸ್ಯೈವಾಯೋಗಾತ್ | ಅನ್ಯಸ್ಯ
ತು ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತೃತ್ವೇ ಸಮ್ಯವತಿ ನಿವಾರಣಾದಿ ವ್ಯಾಪರಃ | ಏತೇನ ಅವಾಂತರೋಪದ್ರವ
ನಿವಾರಣಂ ಚ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ಸ್ವಯಂ ಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ || ಅತಃ ಪಾಲಕತ್ವಾಭಾವೇನ
ಮಹಾಮಹಿಮತ್ವ ಅಭಾವಾದಯುಕ್ತಾ ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ಅಸ್ಯೇವ ಹರೇಃ ಪಾಲಕತ್ವಮ್ |
ಯತೋ ‘ನೈತಾವದೇನಾ’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಕೃತಸ್ಯ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಸ್ಯ ತಾವತ್ ಮಾತ್ರತ್ವಂ
ನಿಷಿದ್ಧ್ಯ ತತೋ ಅಧಿಕಂ ಪಾಲನಮಪಿ ಬ್ರವೀತಿ | ತೇನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕರ್ತೃರಪಿ
ಪಾಲಕತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನೇನ ಈಶ್ವರೇಣ ಭವತ್ಕಾರ್ಯಂ ಏತಾವತ್ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಮಾತ್ರಂ ನ ಭವತಿ | ಕಿಂ ತು ಅನ್ಯದಸ್ತಿ | ಕಿಂ ತತ್ | ಸ ಪರೋ
ಭಕ್ತಾಭಿಲಷಿತನೇಚಕೋ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಧತ್ತೇ ಪುಷ್ಣಾತಿ ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಕರ್ತೃರಪಿ ಪಾಲಕತ್ವೇ ಸ್ಪಷ್ಟಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಚಶಬ್ದಾತ್ ಇತಿ || ಸಮುಚ್ಚಿತಾ
ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅನೇನ ಸ್ಥಿತೇಃ ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧತ್ವಂ ಚ ಪರಿಹೃತಮ್ | ದಾರಣಪೋಷಣಾದೇಃ
ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ | ಅತಃ ಪಾಲನಾದಿಮಹಾಮಹಿಮಿ ಹರೌ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 22 || ಅ

13 ||

|| ಇತಿ ಪಾಲಕತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪ್ರಕೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 13 ||

ಪರಮಾತ್ಮಾಪರೋಕ್ಷ್ಯಂ ಚ ತತ್ರ ಸಾದಾದೇವ ನ ಜೀವಶಕ್ಯೇತಿ ವಕ್ತುಮುಚ್ಯತೇ-

ಓಂ ತದವ್ಯಕ್ತಮಾಹ ಹಿ ಓಂ || 23-346 ||

ಅವ್ಯಕ್ತಮೇವ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವತಃ |

‘ಅರೂಪಮಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸದಾಽವ್ಯಕ್ತಂ ಚ ನಿಷ್ಕಲಮ್|

ಯಜ್ಞಾ ತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಜನ್ತುರಾನನ್ದಶ್ಚಾಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್’ ಇತಿ ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತಿಃ || 23 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಉಪಲಭಿಯೋಗ್ಯತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ಉಪಲಭಿಯೋಗ್ಯತ್ವೇ ಭಕ್ತಿವೈಯರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ತದಭಾವಃ
ಸಮರ್ಥನೀಯಃ| ಪ್ರಕೃತಾ ಭಕ್ತಿರೇವ ವಿಷಯಃ | ಕರ್ತವ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ತರ್ತವ್ಯಾಕರ್ತವ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ನ ಕಾರ್ಯಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ | ಭಗವದಾಪರೋಕ್ಷ್ಯಂ ಪ್ರಯೋಜನಮಿತಿ ಚೇನ್ನ ತದ್ಭಕ್ತಿಪ್ರಯೋಜನಮ್
| ಸ್ಥಮಾದಿವತ್ ಪುಷಪ್ರಯತ್ನೇನ ಏವ ತದಾಪರೋಕ್ಷ್ಯಸಮ್ಭವಾತ್ | ತಸ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಚೇದ್
ವ್ಯರ್ಥಾ ಏವ ತದ್ಭಕ್ತಿಃ | ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಸಾಧನಶತೇನಾಪಿ ದರ್ಶನಾಯಾಗಾತ್|
ತದಭ್ಯುಪಗಮೇ ಚ ಈಶ್ವರೋ ನ ಪ್ರತೀಯತೇ ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವಭಾವಾದ್ ಅದೃಷ್ಟಾದಿವದಿತಿ
ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಃ| ಅತೋ ಭಕ್ತೇಃ ವ್ಯರ್ಥತ್ವಾದಯುಕ್ತಂ ತದರ್ಥಂ ಮಹಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನಂ
ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರಯತಿ || ಪರಮಾತ್ಮ ಇತಿ || ತತ್ ಪ್ರಸಾದಾದ್ ಭಕ್ತಿಸಾಧ್ಯಾದಿತಿ
ಶೇಷಃ | ವಕ್ತುಂ ಅತೋ ಅನನ್ತೇನ ಇತ್ಯಾದೌ | ಉಚ್ಯತೇ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಇತಿ || ಕರ್ತವ್ಯಾ ಏವ ಭಗವದ್ ಭಕ್ತಿಃ | ತಸ್ಯ
ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ವಭಾವತ್ವೇನ ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಅಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಚ ತಸ್ಯ
ಶ್ರುತಿರಾಹ ಇತಿ ಭಾವಃ || 23 ||

ಓಂ ಅಪಿ ಸಂರಾಧನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ || 24-347 ||

ಆರಾಧನೇಽವ್ಯವ್ಯಕ್ತಮೇವ |

ಜ್ಞಾನಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣೇತರೇಷಾಮತಿಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಲಿಂಗಾದನುಮಾನೇನ|

‘ನ ತಮಾರಾಧಯಿತ್ವಾಽಪಿ ಕಶ್ಚಿದ್ಭಕ್ತೀಕರಿಷ್ಯತಿ |

ನಿತ್ಯಾವ್ಯಕ್ತೋ ಯತೋ ದೇವಃ ಪರಮಾತ್ಮಾನನಾತನಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ || 24 ||

ಅಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವತೋಽವ್ಯಕ್ತಂ ತಥಾಪಿ ಆರಾಧನೇನ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನೇನ ವ್ಯಕ್ತೀಭವಿಷ್ಯತಿ |
ಸಮಾಹಾಧನೇನ ಅವ್ಯಕ್ತ ಯಕ್ಷಾದಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ದರ್ಶನಾತ್ | ಏವಂ ಚ ಕಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಪಿ ಇತಿ || ನ ಭಕ್ತಿರಹಿತ
ಆರಾಧನೇನಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಕ್ತೀಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತೇ | ಆರಾಧನೇಽಪಿ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಸ್ಯ
ಜ್ಞಾನಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಹೇತುಕಾನುಮಾನ ಸಿದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಂ ಇತಿ ವ್ಯಾಹತಿಃ ಉತ್ತರತ್ರ ಗರ್ಭಸ್ತಾವೇಣೈವ ನಷ್ಟತಿ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಾರ್ಥೇ
ಅನುಮಾನ ಅಪೇಕ್ಷಾಭಾವಾದೇವ ಇತರೇಷಾಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |

ಪರಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಅಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಅತ್ರ ಜ್ಞಾನಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಪ್ರಮಾಣೀಕ್ರಿಯತೇ | ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ತದುಕ್ತಿ
ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ತತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ನ ಇತಿ || ನಿತ್ಯಾವ್ಯಕ್ತ ಇತ್ಯನೇನ
ಯಜ್ಞಾದಿಪ್ರತಿಬದ್ಧೇ ಪರಿಹೃತಾ ಭವತಿ || 24 ||

ನಿತ್ಯಾವ್ಯಕ್ತರೂಪೇಣ ತಥೈವ ತಿಷ್ಠತಿ| ವ್ಯಕ್ತಂ ಕಿಂಚಿದ್ರೂಪಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ದೃಶ್ಯತೇ |
ಯಥಾಽಗ್ನಾ ದಯಸ್ತನ್ಮಾತ್ರಾರೂಪೇಣಾದೃಶ್ಯಾ ಅಪಿ ಸ್ಥೂಲರೂಪೇಣ ದೃಶ್ಯಂತ ಏವಮಿತಿ
ಚೇನ್ನ|

ಓಂ ಪ್ರಕಾಶವಚ್ಚಾವ್ಯಶೇಷ್ಯಮ್ ಓಂ || 25-348 ||

ಅಗ್ನಾ ದಿವತ್ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವವಿಶೇಷಾಭಾವಾತ್|

‘ನಾಸೌ ಸೂಕ್ಷ್ಮೋ ನ ಸ್ಥೂಲಃ ಪರ ಏವ ಸ ಭವತಿ ತನ್ಮಾದಾಹುಃ ಪರಮ ಇತಿ’

ಇತಿ ಮಾಣ್ಡವ್ಯಶ್ರುತೇಃ |

‘ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಶೇಷೋಽತ್ರ ನ ಕ್ವಚಿತ್ ಪರಮೇಶ್ವರೇ |

ಸರ್ವತ್ರೈಕಪ್ರಕಾರೋಽಸೌ ಸರ್ವರೂಪೇಷ್ವಜೋ ಯತಃ’ ಇತಿ ಚ ಗಾರುಡೇ ||

‘ಅವ್ಯಕ್ತವ್ಯಕ್ತಭಾವೌ ಚ ನ ಕ್ವಚಿತ್ ಪರಮೇಶ್ವರೇ |

ಸರ್ವತ್ರಾವ್ಯಕ್ತರೂಪೋಽಯಂ ಯತ ಏವ ಜನಾರ್ದನಃ’ ಇತಿ ಚ ಕೌರ್ಮೇ || 25 ||

ಆಕ್ಷಿಪತಿ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ || ಅಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಮೂಲರೂಪೇಣ ಅವ್ಯಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಾದಿರಹಿತತ್ವಾತ್ |
ತಥಾಪಿ ಗೃಹೀತರೂಪೈಃ ವ್ಯಕ್ತೀಭವತ್ಯೇವ ತೇಷಾಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ವಾತ್ | ದೃಷ್ಟಂ ಹಿ
ಅನಲಜಲಭುವಾಂ ಭೂತಾನಾಂ ತನ್ಮಾತ್ರಾಲಕ್ಷಣಾನುತ್ಪನ್ನಮೂಲರೂಪೇಣ ಅವ್ಯಾನಾಮಪಿ
ಉತ್ಪನ್ನರೂಪೇಣ ವ್ಯಕ್ತತ್ವಮ್ | ಅತೋ ಭಕ್ತಿಮನ್ತರೇಣ ಅಪಿ ಜ್ಞಾನಲಾಭಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಾ ಭಕ್ತಿಃ | ನ
ಹಿ ಸ್ವಗತವಿಶೇಷಶೂನ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನಿಯಮೋಽಸ್ತಿ ಮೂಲರೂಪಾಪರೋಕ್ಷ್ಯಮೇವ
ಪುರುಷಾರ್ಥಹೇತುಃ ಇತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏತತ್ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ನ ಇತಿ || ಏತೇನ ಸೂತ್ರಗತಃ
ಚಶಬ್ದಃ ಶಿಷ್ಟಾವ್ಯಾವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ |

ಹೇತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಕಾಸವದ್ ಇತಿ || ಭವೇದ್
ಅಗ್ನಾ ದೀನಾಂ ಕೇನಚಿದ್ ರೂಪೇಣ ವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಕೇನಚಿದ್ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಶೇಷತ್ವಾತ್
| ಸ್ಥೌಲ್ಯಾದಿನಿಮಿತ್ತೋ ಹಿ ವ್ಯಕ್ತಾದಿಭಾವಃ | ನ ಚ ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಕೇನಚಿದ್ ರೂಪೇಣ ಸ್ಥೂಲತ್ವಂ
ಕೇನಚಿದ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಇತಿ ವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ ಯೇನ ವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಚ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಶೇಷೋ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತಃ ಯೇನ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತತಾಭಾವ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ನಾಸೌ ಇತಿ || ಕೇನಚಿದ್ ರೂಪೇಣ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕೇನಚಿದ್ ರೂಪೇಣ ಸ್ಥೂಲ ಇತಿ ನ ಕಿಂ ತು
ಸರ್ವತ್ರ ಪರಮಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ|

ಉತ್ಪನ್ನಾನುತ್ಪನ್ನ ಮೂಲರೂಪ ಅವತಾರರೂಪಾಣಾಂ ಕಥಂ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಶೇಷಾಭಾವ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ಥೂಲ ಇತಿ ಏವಂ ವ್ಯಾಪಕಾನುಪಲಬ್ಧ್ಯಾ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತತಾಭಾವೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಇತಿ
ಉಕ್ತಮ್ | ಸ್ಮೃತ್ಯಾಽಪಿ ತದಭಾವಂ ಸಾಧಯತಿ || ಅವ್ಯಕ್ತ ಇತಿ || ಜನನಂ ಅರ್ಧಯತಿ ಇತಿ
ಜನಾರ್ದನಃ || 25 ||

ತರ್ಹಿ ಕಿಂ ಯತ್ನೇನೇತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ ಕರ್ಮಣ್ಯಭ್ಯಾಸಾತ್ ಓಂ || 26-349 ||

ವಿಷಯಭೂತೇ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಶ್ರವಣಾದ್ಯಭ್ಯಾಸಾತ್ ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ ಭವತಿ |

ಆತ್ಮಾ ವಾ ಅರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ರೋದವ್ಯೋ ಮನ್ತವ್ಯೋ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ'

ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ || 26 ||

ನನು ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸರ್ವಥಾವ್ಯಕ್ತೇ ಕಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿನಾ ಪ್ರಯೋಜನಮಿತ್ಯಾಶಂಕಾ
ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತರ್ಹಿ ಇತಿ || ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನ
ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಯತ್ನ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ತದ್ವಿಷಯೇ ಶ್ರವಣಾದ್ಯಭಾಯಾಸೇನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕೇಣ
ತದಾಪರೋಕ್ಷ ಭಾವಾತ್|ಅವಾಚ್ಯಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯತ್ವಾಭಾವಾನ್ನ ಶ್ರವಣಾದಿ ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್
| ವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಈಕ್ಷತ್ಯಧಿಕರಣೇ ಸಾಧಿತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಶ್ರವಣಾದ್ಯಭ್ಯಾಸೇನ
ಬ್ರಹ್ಮಧರ್ಶನಂ ಭವತಿ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || 26 ||

ನಿತ್ಯಾವ್ಯಕ್ತಸ್ಯ ಕಥಂ ಪ್ರಕಾಶಃ ಇತ್ಯತ ಉಚ್ಯತೇ-

ಓಂ ಅತೋಽನಂತೇನ ತಥಾ ಹಿ ಲಿಙ್ಗಮ್ ಓಂ || 27-350 ||

ಉಭಯತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಭಾವಾತ್ ತತ್ಪ್ರಸಾದಾದೇವ ಪ್ರಕಾಶೋ ಭವತಿ |

'ತಸ್ಯಾಭಿಧ್ಯಾನಾದ್ಯೋಜನಾತ್ ತತ್ತ ಭಾವಾದ್ಭೂಯಶ್ಚಾಂತೇ ವಿಶ್ವಮಾಯಾನಿವೃತ್ತಿಃ'

ಇತಿ ಲಿಙ್ಗಾತ್ |

ಯುಜ್ಯತೇ ಚ ತಸ್ಯಾನಂತಶಕ್ತಿತ್ವಾತ್ |

ನಿತ್ಯಾವ್ಯಕ್ತೋಽಪಿ ಭಗವಾನೀಕ್ಷ್ಯತೇ ನಿಜಶಕ್ತಿತಃ|

ತಮೃತೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಕಃ ಪಶ್ಯೇತಾಮಿತಂ ಪ್ರಭುಮ್'

ಇತಿ ನಾರಾಯಣಾಧ್ಯಾತ್ಮೈ || 37 ||

ನನು ಕಥಂ ನಿತ್ಯಾವ್ಯಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಕಾಶಃ ಶ್ರವಣಾದಿನಾಽಪಿ ಭವತಿ | ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧಾತ್ | ನ
ಹಿ ಸಾಧನಶತೇನ ಅದೃಷ್ಟಂ ದೃಟಂ ಭವತಿ ಇತ್ಯಾಶಂಕ್ಯ ತತ್ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ || ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಆಪರೋಕ್ಷ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಭವತ್ಯೇವ
ಸಾಧನಮಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ತದಭಾವೇ ಅಪಿ ತತ್ ಪ್ರಸಾದಾದೇವ | ಕುತ ಏತತ್ | ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವೇ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವೇ ಚ ಪ್ರಮಾಣಸದ್ಭಾವಾತ್ ತದನ್ಯಥ ಅನುಪಪತ್ತ್ಯಾ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನೇನ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಂ
ಸ್ವಪ್ರಸಾದಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಂ ಚ ಜ್ಞಾಯತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಬಲವದುಯುಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಏತತ್ ಸಾಧಯತಿ || ತಸ್ಯ ಇತಿ || ತಸ್ಯ ಅಭಿಧ್ಯಾನಾತ್ | ಇಚ್ಛಯಾ
ಪ್ರಸಾದೇನ ಸಂಸಾರೋ ನಿವರ್ತತ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಏತಚ್ಚ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಸಾಧ್ಯತ್ವಂ ಲಿಙ್ಗಂ
ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದೇನ ತದ್ವರ್ತನಭಾವಂ ಚ ಜ್ಞಾಪಯತಿ | ದೃಷ್ಟ್ವಾವ ತಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಇತಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ
ತದ್ವರ್ತನ ಸಾಧ್ಯತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್ | ಪ್ರಸಾದಾದ್ವರ್ತನಂ ದರ್ಶನಾತ್ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ
ಅಙ್ಗೀಕಾರ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಅವ್ಯಕ್ತಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೇನಾಪಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಾ ನ ಯುಜ್ಯತೇ | ನ ಹಿ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಪಿ ನರೋ
ವಾನರೋ ಭವಿತುಂ ಇಷ್ಟ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯುಜ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ ||

ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ನಿತ್ಯ ಇತಿ || ಅತೋ ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಭಕ್ತೇಃ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್
ಯುಕ್ತಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 27 || ಅ 14 ||

|| ಇತಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ || 14 ||

ಸ್ವರೂಪೇಣಾನನ್ದಾದಿನಾ ಕಥಮಾನನ್ದಿತ್ವಾದಿರಿತ್ಯತ ಉಚ್ಯತೇ-

ಓಂ ಉಭಯವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ತ್ವ ಹಿಕುಣ್ಡಲವತ್ ಓಂ || 28-351 ||

‘ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್’ | ‘ಅಧ್ಯೇಷ ಏವ ಪರಮ ಆನಂದಃ’

ಇತ್ಯುಭಯವ್ಯಪದೇಶಾದಹಿಕುಣ್ಡಲವದೇವ ಯುಜ್ಯತೇ | ಯಥಾಽಹಿಃ ಕುಣ್ಡಲೀ
ಕುಣ್ಡಲಂ ಚ | ತುಶಬ್ದಾತ್ ಕೇವಲಶ್ರುತಿಗಮ್ಯತ್ವಂ ದರ್ಶಯತಿ || 28 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತಾರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಗುಣಿತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ |
ಗುಣಿತ್ವಾಭಾವೇ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿ ಅನುದಯಾತ್ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಾ ಭಕ್ತಿರೇವ
ವಿಷಯಃ | ಕರ್ತವ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಮೇವ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸ್ವರೂಪೇಣ ಇತಿ || ನ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ | ತಸ್ಯ ಆನನ್ದಿತ್ವಾದ್ಯಭಾವಾತ್
| ನ ಹಿ ಅಗುಣಿನಿ ಭಕ್ತಿರುಪಪನ್ನಾ | ನ ಚ ಆನನ್ದಿತ್ವಾದಿಕಮಙ್ಗೀಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ |
ಆನನ್ದಾದೀನಾಂ ತತ್ ಸ್ವರೂಪತ್ಯ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಸಮವಾಯಿನಿರಾಕರಣ

ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಸ್ವರೂಪೇಣ ಚ ಆನನ್ದಾದಿನಾ ಆನನ್ದಿತ್ವಾದೇಃ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಅಥಾವಿ
ಗುಣಿತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಗುಣಾನಾಂ ತತ್ ಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ತ್ಯಾಜ್ಯಮ್ | ಗುಣಾನಾಂ
ಗುಣಿಸ್ವರೂಪತ್ವಸ್ಯ ಯುಕ್ತಿವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಆನನ್ದಾದಿ ಭೋಕ್ತೃತಾಂ ವಿನಾ ತತ್ ಸ್ವರೂಪತ್ವಂ
ಮಹಿಮಾ | ದ್ರವಿಣವತ್ವೇ ಹಿ ಪಾರಿವೃಥ್ಯಂ ನ ತು ದ್ರವಿಣತ್ವೇ | ಅತೋ ಗುಣಿತ್ವಾಭಾವೇನ ಭಕ್ತಿ
ಅಯೋಗಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ಕರ್ತವ್ಯಾ ಏವ ಭಗವದ್ ಭಕ್ತಿಃ |
ಶ್ರುತಿಷು ಗುಣಾತ್ಮಕತ್ವೇನ ಗುಣಿತ್ವೇನ ಚ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ | ಗುಣಿಸ್ವರೂಪಸ್ಯಾಪಿ ಆನನ್ದಿತ್ವಾದಿ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಶ್ರುತಮಪಿ ಗುಣಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಗುಣಿತ್ವಂ ಕಥಂ ಯುಜ್ಯತೇ ಅದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಹಿ
ಇತಿ || ತದೇವ ವಿವೃಣೇತಿ || ಯಥಾ ಇತಿ || ಯಥಾ ಕುಣ್ಡಲಾತ್ಮಕಸ್ಯಾಪಿ ಅಹೇಃ ವಿಶೇಷಾದೇವ
ಕುಣ್ಡಲಿತ್ವಂ ಏವಂ ಆನನ್ದಾದ್ಯಾತ್ಮಕಸ್ಯಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಶೇಷಾದೇವ ಆನನ್ದಿತ್ವಾದಿಕಂ ಯುಜ್ಯತ
ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನ ಈಶ್ವರೋ ಗುಣವಾನ್ ಗುಣಾತ್ಮಕತ್ವಾದ್ ಯಥಾ ನ ಸ್ವಃ ಸ್ವವಾನ್ ದಣ್ಣೋ ದಣ್ಣವಾನ್ ವಾ |
ಆನನ್ದಾದ್ಯಾ ನ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಗುಣಾಃ ತತ್ಸ್ವ ರೂಪತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತುಶಬ್ದಾದ್ ಇತ ||
ಭವೇದತ್ರ ಯುಕ್ತಿವಿರೋಧೋ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಾದಿ ಯುಕ್ತಿಗಮ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ ನ ಏತದನ್ವಿ
ಕೇವಲಶ್ರುತಿ ಗಮ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 28 ||

ಓಂ ಪ್ರಕಾಶಾಶ್ರಯವದ್ವಾ ತೇಜಸ್ತ್ವಾತ್ ಓಂ || 29-352 ||

ಯಥಾಽಽದಿತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶತ್ವಂ ಪ್ರಕಾಶಿತ್ವಂ ಚ, ಏವಂ ವಾ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ |
ತೇಜೋರೂಪತ್ವಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣಃ || 29 ||

ದೃಷ್ಟಾಂತಾನ್ತರೇಣ ಏತದೇವ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಕಾಶ ಇತಿ ||
ಯಥಾ ಪ್ರಕಾಶಾತ್ಮಕಸ್ಯಾಪಿ ಆದಿತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಿತ್ವಂ ವಿಶೇಷಬಲಾದ್ ಏವಂ ಗುಣಾತ್ಮಕಸ್ಯಾಪಿ
ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ಗುಣಿತ್ವಂ ವಿಶೇಷಬಲಾದ್ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಅತ್ರ ಘಟಾದೀನಾಮಪಿ
ದೃಷ್ಟಾಂತಯಿತುಂ ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆದಿತ್ಯಗ್ರಹಣೇ ಕಾ ವಿವಕ್ಷಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ |
ತೇಜೋರೂಪತ್ವಾದ್ ಇತಿ ||

ಓಂ ಪೂರ್ವವದ್ವಾ ಓಂ || 30-353 ||

ಯಥೈಕ ಏವ ಕಾಲಃ ಪೂರ್ವ ಇತ್ಯವಚ್ಛೇದಕೋಽವಚ್ಛೇದ್ಯಶ್ಚ ಭವತಿ |
ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಾಪೇಕ್ಷಯೈಷ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಸ್ಥೂಲಮತೀನಾಂ ಚ
ಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥಮಹಿಕುಣ್ಡಲದೃಷ್ಟಾಂತಃ |

ಪ್ರಕಾಶವತ್ ಕಾಲವದ್ವಾ ಯಥಾಽಜ್ಞೇ ಶಯನಾದಿಕಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚೈವ ಮುಕ್ತಾನಾಮಾನನ್ದೋಽಭಿನ್ನ ಏವ ತು' ಇತಿ ನಾರಾಯಣಾಧ್ಯಾತ್ಮೇ |
'ಆನಂದೇನ ತ್ವಭಿನ್ನೇನ ವ್ಯವಹಾರಃ ಪ್ರಕಾಶವತ್ |
ಕಾಲವದ್ವಾ ಯಥಾ ಕಾಲಃ ಸ್ವಾವಚ್ಛೇದಕತಾಂ ವ್ರಜೇತ್' ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ || 30 ||

ದೃಷ್ಟಾಂತರೇಣ ಏತತ್ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪೂರ್ವವದ್ವಾ ಇತಿ || ಯಥಾ
ಕಾಲಸ್ಯ ಪೂರ್ವೇಣ ಅಭೇದೇಽಪಿ ಕಾಲ ಇತಿ ವಿಶೇಷ್ಯೋ ಭವತಿ ಪೂರವ ಇತಿ ವಿಶೇಷಕೋ
ವಿಶೇಷಾದೇವ | ತಥಾ ಗುಣಾತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಶೇಷಾದೇವ ಗುಣಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ
ವಿಶೇಷಣವಿಶೇಷ್ಯಭಾವೋ ಯುಚ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ವ್ಯರ್ಥೋಕ್ತೇಃ ಅಪರ್ಯವಸಾನಾತ್ ಕಿಮರ್ಥೋಽಯಂ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅತಿ ಇತಿ ||
ಬ್ರಹ್ಮಣ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ಅಲಮನೇನ ಭೇದಭೇದವಿಷಯೇಣ ಕಿಂ ಆದ್ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ಥೂಲ ಇತಿ ||
ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ವಿಶೇಷಣವಿಶೇಷ್ಯಭಾವಸ್ಯ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ಅಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಅರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತೀ ಪಠತಿ || ಪ್ರಕಾಶವತ್ ಇತಿ || ಶಯನಂ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷ ಅಜ್ಞಾನ್
ಅಭಿನ್ನೋಽಪಿ ಅಹ್ನೇ ಶಯನಂ ಇತಿ ಅಜ್ಞವಿಶೇಷಣಂ ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಆದಿಪದೇನ ಶೇತೇ ಇತಿ
ಕರ್ಮಕರ್ತೃಭಾವಃ | ಅಭಿನ್ನ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಇತಿ ಉಚ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವ್ಯವಹಾರೋ
ವಿಶೇಷಣವಿಶೇಷ್ಯಭಾವೇನ || 30 ||

ಓಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚ ಓಂ || 31-354 ||

'ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಮ್' | 'ನೇಹ ನಾನಾಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿನ್' ಇತಿ ಭೇದಸ್ಯ || 31 ||

ಕಿಮನೇನ ಗುಣಗುಣಿನೋಃ ಅಭೇದಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಗುಣಿತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೇನ | ಭೇದ ಏವ ತಯೋಃ
ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪ್ರತಿಷೇಧಾಚ್ಚ ಇತಿ ||
ಭಾಷ್ಯಸ್ಯ ಸೂತ್ರೇಣ ಅನ್ವಯಃ | ಘಟಾದಿವತ್ ಸ್ವಾವಯವೈಕತ್ವ ನಿಷೇಧಾಯ ಏವಕಾರಃ |
ಸಮಾಧಿಕನಿಷೇಧೋ ಅದ್ವಿತೀಯಂ ಇತಿ | ಕಿಂಚಿನ್ ನಾನಾ ಗುಣಗುಣ್ಯಾದಿ | ಅತೋ ಗುಣಿನಿ ಹೌ
ಭಕ್ತಿಸಮ್ಪ್ರವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತನ್ಮಹಿಮವರ್ಣನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 31 || ಅ 15 ||

|| ಇತಿ ಉಭಯವ್ಯಪದೇಶಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅಹಿಕುಣ್ಡಲಾಧಿಕರಣಮ್) || 15 ||

ಓಂ ಪರಮತಃ ಸೇತೂನ್ಮಾನಸಮ್ಬಂಧಭೇದವ್ಯಪದೇಶೇಭ್ಯಃ ಓಂ || 32-355 ||

ನ ಚಾನನ್ದಾದಿತ್ವಾಲೋಕಾನನ್ದಾದಿವತ್ | 'ಏಷ ಸೇತುವಿಧೃತಿ' 'ಯ ಏಷ ಆನಂದಃ
ಪರಸ್ಯ' 'ಏಷ ನಿತ್ಯೋ ಮಹಿಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ' ಇತಿ ಸೇತುತ್ವಂ ಹ್ಯುಚ್ಯತೇ. 'ಯತೋ
ವಾಚೋ ನಿವರ್ತನೇ' ಇತ್ಯುನ್ಮಾನತ್ವಮ್ | 'ಏತಸ್ಯೈವಾನಂದಸ್ಯಾನ್ಯಾನಿ ಭೂತಾನಿ
ಮಾತ್ರಾಮುಪಜೀವಂತಿ' ಇತಿ ಸಮ್ಬಂಧಃ |

'ಅನ್ಯಜ್ಞಾನಂ ತು ಜೀವಾನಾಮನ್ಯಜ್ಞಾನಂ ಪರಸ್ಯ ಚ |

ನಿತ್ಯಾನನ್ದಾವ್ಯಯಂ ಪೂರ್ಣಂ ಪರಜ್ಞಾನಂ ವಿಧೀಯತೇ' ಇತಿ ಭೇದಃ ||

ಅತೋಽಲೌಕಿಕತ್ವಾತ್ ಪರಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ದಾದಿಕಮ್ || 32 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತರ್ಥಂ ತದ್ಗುಣಾನಾಂ ಲೋಗವಿಲಕ್ಷಣತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭೂತಿಃ | ಲೌಕಿಕತ್ವೇ ನ ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತಃ ತತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಭಗವದ್ಗುಣಜಾತಂ ವಿಷಯಃ | ಲೌಕಿಕಂ ಅಲೌಕಿಕಂ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಥಾಪಿ ಸಮ್ಭಾವನಾ ಸಂದೇಹಬೀಜ | ಲೋಕಸದೃಶಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಆನನ್ದಾದಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ 'ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಯೋಗಃ ತತ್ರ
ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಘಟವಿಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೇ ಘಟಪದಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ಅಸ್ತಿ ಚ ಪ್ರಯೋಗಃ | ಅತೋ
ಲೋಕಾನನ್ದಾದಿವತ್ ಈಶ್ವರಾನನ್ದಾದಿ ಇತಿ ನ ತತ್ರ ಅತಿಶಯೇನ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪರಂ ಇತಿ || ನ ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ದಾದಿಕಂ ತತ್
ಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವಾತ್ ಲೌಕಿಕಂ ಕಿಂತು ಅತೋ ಲೌಕಿಕಾನನ್ದಾದೇಃ ಪರಂ ವಿಲಕ್ಷಣಮೇವ | ಕಸ್ಮಾತ್
ಲೋಕಾನನ್ದಾದೌ ಅಸಮ್ಭಾವಿತ ಸೇತೂನ್ಮಾನತ್ವಾದೇಃ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಪದೇಶಾದ್ಯ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಅನ್ಯದ್ ವಿಲಕ್ಷಣಮ್ | ಅಲೌಕಿಕತ್ವಾತ್ಪರಂ ಇತಿ ಪ್ರಕಾರಿಪ್ರಕಾರದರ್ಶನೇನ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮೇವ | ಅಲೌಕಿಕತ್ವ ಅವಗಮಾದ್ ಇತಿ ವಾ | ಅಥವಾ ನ ಚ ಇತಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ
ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧ್ಯ ಏಷ ಇತಿ ಸೌತ್ರ ಹೇತೂನ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾತಃ ಪರಂ ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯತೇ |
ತತ್ರ ಅತ ಇತ್ಯನುವಾದೇನ ಲೌಕಿಕತ್ವಾದ್ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ | ಲೌಕಿಕತ್ವಾತ್ ಪರಂ ಇತಿ
ಅಲೌಕಿಕಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 32 ||

ಓಂ ದರ್ಶನಾತ್ ತು ಓಂ || 33-356 ||

ದರ್ಶನಾದೇವಚಾನ್ಯಾನನ್ದಾದೀನಾಮ್ |

‘ಅದೃಷ್ಟಮವ್ಯವಹಾರ್ಯಮವ್ಯಪದೇಶ್ಯಂ ಸುಖಂ ಜ್ಞಾನಮೋಜೋ ಬಲಮಿತಿ
ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ’ ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನೈಶ್ಚುತಿಃ || 33 ||

ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ಆನಂದಾದೇಃ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ || ಮನೋವಾಗ್ಗೋಚರತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತಥಾಪಿ ಕಥಂ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಾದೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅದೃಷ್ಟಂ ಇತಿ || ವ್ಯವಹಾರೋ
ವಾಚಾ ವ್ಯಪದೇಶೋ ವಿವಿಕ್ತತಯಾ ನಿರೂಪಣಮ್ || 33 ||

ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಕಥಮಾನಂದ ಇತ್ಯಾದಿವ್ಯಪದೇಶ ಇತ್ಯತೋ ವಕ್ತಿ -

ಓಂ ಬುದ್ಧ್ಯರ್ಥಃ ಪಾದವತ್ ಓಂ || 34-357 ||

ಜೀವೇಶ್ವರಸಮ್ಪನ್ನಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಮಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಪಿ ಪಾದೋ ಯಥಾ ಪಾದಶಬ್ದೇನ
ವ್ಯಪದಿಶ್ಯತೇ’ಪಾದೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ’ ಇತಿ ತಥಾ |

‘ಅಲೌಕಿಕೋಽಪಿ ಜ್ಞಾನಾದಿಸ್ತಚ್ಛಬ್ದೈರೇವ ಭಣ್ಯತೇ |

ಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಾಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಯಥಾ ರಾಜೇವ ದೇವರಾಟ್’ ಇತಿ ಚ ಪಾದ್ಯೈ || 34 ||

ನನು ಏವಂ ಆನಂದಾದೇಃ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣಾದಿಷು ಆನಂದಾದಿಪ್ರಯೋಗೇ ಇತಿ
ಆಶಂಕ್ಯ ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ ತಿ || ಯಥಾ ಖಲು
ಪ್ರಸಿದ್ಧಚರಣವಿಲಕ್ಷಣೇ ಮೂರ್ತಿತ್ರಯವಿಲಕ್ಷಣೇ ಚ ಭೂತಪಾದೇ ‘ಪಾದೋಽಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಭೂತಾನಿ’
ಇತಿ ಪಾದಪದಂ ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ | ಯಥಾ ಪುರುಷಪಾದಸ್ಯ ತದಂಶತ್ವಂ ತಥಾ ಭೂತಾನಾಂ ಇತಿ
ಜೀವೇಶಯೋಃ ಅಂಶಾಂಶಿತ್ವಸಮ್ಪನ್ನಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥಮ್ | ಜ್ಞಾತಾಂಶಭಾವಸ್ತು ಭೇದಶ್ರುತಿ
ಪರ್ಯಾಲೋಚನಯಾ ಭಿನ್ನಾಂಶತ್ವಂ ಪ್ರತ್ಯೇತಿ | ತಥಾ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣೇಽಪಿ ಆನಂದಾದೌ ತತ್ವದ
ಪ್ರಯೋಗೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ತಸ್ಯಾನುಕೂಲವೇದ್ಯತ್ವಾದಿಜ್ಞಾಪನಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ತತ್
ಪ್ರತ್ಯಾಯನ ಉಪಾಯಾಭಾವಾತ್ | ಜ್ಞಾತತಾವನ್ಮಾತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯಂತರಬಲೇನ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಬುದ್ಧಿಶ್ಚ
ಭವತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಅಲೌಕಿಕೋಽಪಿ ಇತಿ || ಉಕ್ತಂ ಚ ಅನ್ಯತ್ರ | ಆನಂದೋ ನ ಈದೃಶಾನಂದ
ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಲೋಕತಃ ಪರಮ್ | ಪ್ರತಿಭಾತಿ ನ ಚಾಭಾತಿ ಯಥಾವದ್ಧರ್ಶನಂ ವಿನಾ’ ಇತಿ |
ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ ಸೌವರ್ಣ ಘಟೇ ಘಟಶಬ್ದಸ್ಯ ಇವ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಾದೃಶ್ಯೇನೈವ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಅತೋ
ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣೇ ಹರೌ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 34 || ಅ 16 ||

|| ಇತಿ ಪರಾನಂದಾ(ಪರಮತಾ)ಧಿಕರಣಮ್ || 16 ||

ಪರಾನಂದಮಾತ್ರತ್ವೇ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾನಂದಾನಾಂ ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯತ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾತ್ ಪ್ರಕಾಶಾದಿವತ್ ಓಂ || 35-358 ||

ಯಥಾಽಽದಿತ್ಯಸ್ಯ ದರ್ಪಣಾದಿಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾತ್ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಿಶೇಷ
ಏವಮಾನನ್ದಾದೇರಪಿ |

‘ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗುಣವೈಶೇಷ್ಯಾದಾನಂದಃ ಪರಮಸ್ಯ ಚ |
ಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಮಾಯಾತಿ ಮಧ್ಯೋಚ್ಚಾದಿವಿಶೇಷತಃ’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ || 35 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತೃರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾನನ್ದಾದೀನಾಂ ಭಗವದಾನನ್ದಾದಿಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ತದಭಾವೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ಅಲೌಕಿಕತ್ವ ಅಸಮ್ಮವೇನ ಭಕ್ತೃತಿಶಯ
ಅಯೋಗಾತ್ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾನನ್ದಾದೀನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾನನ್ದಾದೀನಾಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ದಾದಿಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾನನ್ದಾದಿ
ವಿಷಯಃ|ಭಗವದಾನನ್ದಾದಿಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಕ್ತೇ ದ್ವೈವಿಧ್ಯದರ್ಶನಂ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಪರ ಇತಿ || ನ ಅನ್ಯ ಆನನ್ದಾದಯೋ ಭಗವದಾನನ್ದಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಭೂತಾಃ|
ತಥಾತ್ವೇ ಮಿಥೋ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಅಯೋಗಾತ್ | ಮಿಥೋ ವಿಚಿತ್ರಾಣಾಮಪಿ ತತ್ ಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವೇ
ಭಗವದಾನನ್ದಾದೌ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಭಗವತ್ ರೂಪೇಷು ಗುಣತಾರತಮ್ಯಂ
ಸ್ಯಾದಿತಿ ನ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ ಅದೃಷ್ಟಾದಿನಿಯಮೇನ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮ್ |
ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಆನನ್ದಾದೇಃ ಆದಿಮತ್ಕಾರಣ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಅಲೌಕಿಕತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ನ
ಭಗವತಿ ನಿರತಿಶಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ || ವತಿ ಅನ್ಯ ಆನನ್ದಾದಿ ಈಶ್ವರ
ಆನನ್ದಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಭೂತಂ ನ ತಾವತಾ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಅನುಪಪತ್ತಃ | ನಾಪಿ ಬಿಂಬವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಆಪತ್ತಿಃ|
ಯಥಾ ಖಲು ಬಿಂಬವೈಚಿತ್ರ್ಯಭಾವೇಽಪಿ ಜಲಸೂರ್ಯಕಾನ್ತಾದಿಸ್ಥಾನಗುಣಾತ್ ಸೂರ್ಯಾದಿ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬೇಷು ಅಗ್ನಿಜನಕತ್ವಾದಿವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸ್ಥಾನಗುಣವೈಚಿತ್ರ್ಯೇಣ ಅವಿಚಿತ್ರ
ಭಗವದಾನನ್ದಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಾನಾಂ ವೈಚಿತ್ರ್ಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಇತಿ || ಪ್ರತಿಬಿಂಬತ್ವಮಾಯಾತಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತೋ ಭವತಿ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಓಂ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಓಂ || 36-359 ||

‘ಐಶ್ವರ್ಯಾತ್ ಪರಮಾದ್ವಿಷ್ಟೋರ್ಭಕ್ತ್ಯಾದೀನಾಮನಾದಿತಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಸೂಪಪನ್ನಾ ಹ್ಯಾನನ್ದಾದೇರ್ವಿಚಿತ್ರತಾ’ ಇತಿ ಹಿ ಪಾದ್ಯೇ || 36 ||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಬಿಮ್ಬಾನನ್ನಾದಿ ಅವೈಚಿತ್ಯೇಽಪಿ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬವೈಚಿತ್ಯಂ ಉಪಾದಯತ್ಸೂತ್ರಂ
ಪರಿತ್ವಾ ಸ್ಫುತ್ಯಾ ಏವ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಇತಿ || ನ ಕೇವಲಂ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಾನನ್ನಾದಿ
ವೈಚಿತ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಮಾದಿಸ್ಥಾನಗತ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗುಣೇನ ಉಪಪನ್ನಂ ಕಿಂ ನಾಮ ಬಿಮ್ಬಭೂತ
ಭಗವದೈಶ್ವರ್ಯವಶಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪುರುಷಾಪಾದ್ಯಾನಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಸ್ಥಾನಗುಣಾನಾಂ ಕಥಂ
ಸ್ವಾಭಾವಿಕಾನನ್ನಾದಿ ವೈಚಿತ್ಯಹೇತುತ್ವಂ ಇತಿ ಪರಿಹರ್ತು ಅನಾದಿತ್ವೋಕ್ತಿಃ| ಸ್ಯಾದೇತತ್ |
ಸ್ಥಾನಗುಣೇನೈವ ಉಪಪದ್ಯಮಾನೇ ವೈಚಿತ್ಯೇ ನ ಬಿಮ್ಬ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಉಪಯುಜ್ಯತ ಇತಿ |
ಮೈವಮ್ | ಸೂರ್ಯಕಾನ್ತಾದಿಗತಸೂರ್ಯಕಾದಿ ವೈಚಿತ್ಯೇ ಬಿಮ್ಬಸ್ಯಾಪಿ ತದ್ಗತಸ್ಯ ಅಗ್ನಿಚನಕತ್ವ
ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ | ನ ಹಿ ತರ್ಹಿ ಬಿಮ್ಬಸಾಮರ್ಥ್ಯಮೇವ ಉಪಯೋಗಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಸ್ಯ
ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಯುಕ್ತಂ ಸೂತ್ರದ್ವಯಮಪಿ | ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಗುಣಬಿಮ್ಬ
ಅಲೌಕಿಕಗುಣೇ ಹರೌ ಯುಕ್ತಾ ಏವ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 36 || ಅ 17 ||

|| ಇತಿ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್ || 17 ||

ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಯಚ್ಚಿತ್ತೇ ದೃಷ್ಟತೇ ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಮ್ | ಅತಃ
ಕಥಮವ್ಯಕ್ತತೇತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ತಥಾನ್ಯತ್ ಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ ಓಂ || 37-360 ||

ಯಥಾ ಜೀವಾನನ್ನಾದೇರನ್ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮ ತಥೋಪಾಸಾಕ್ಯತಾದಪಿ |

‘ಯನ್ಮನಸಾ ನ ಮನುತೇ ಯೇನಾಹುರ್ಮನೋ ಮತಮ್ |
ತದೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ತ್ವಂ ವಿಧಿ ನೇದಂ ಯದಿದಮುಪಾಸತೇ’ ಇತಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಾತ್ |
‘ಪಶ್ಯನ್ನಿ ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚಿತ್ತೇ ಯತ್ರೈತಿಬಿಮ್ಬಿತಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬೇ ಯದತಸ್ತೇಷಾಂ ಫಲಪ್ರದಮ್ ||
ತದುಪಾಸನಂ ಚ ಭವತಿ ಪ್ರತಿಮೋಪಾಸನಂ ಯಥಾ |
ದೃಶ್ಯತೇ ತ್ವಪರೋಕ್ಷೇಣ ಜ್ಞಾನೇನೈವ ಪರಂ ಪದಮ್ |
ಉಪಾಸನಾ ತ್ವಾಪರೋಕ್ಷ್ಯಂ ಗಮಯೇತ್ ತತ್ರ ಸಾದತಃ’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 37 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತರ್ಥಂ ಪುನಃ ತಸ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೂತಿಃ |
ವ್ಯಕ್ತತ್ವೇ ತಸ್ಯ ಭಕ್ತಿವೈಯರ್ಥ್ಯಪಾತಾತ್ ತತ್ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಅತ್ರ
ವಿಷಯಃ| ವ್ಯಕ್ತಮವ್ಯಕ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಪದಾರ್ಥದ್ವೈವಿದ್ಯದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಧ್ಯಾನ ಇತಿ || ನ ಬ್ರಹ್ಮ ಅವ್ಯಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಚಿತ್ತೇ
ಪ್ರತೀಯಮಾನತ್ವಾತ್| ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಪ್ರತೀತಂ ನ ಬ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಯಧ್ಯಾತ್ಯಬಹುತ್ವೇನ ಬಹುತ್ವಾಪತ್ತೇಃ
ಇತಿ ಚೇತ್ ನ | ಸ್ವರೂಪಭೇದಾಭಾವೇಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಾಣಾಂ ನಾನಾತ್ವೇನ ತದುಪಪತ್ತೇಃ|

ಅನ್ಯಥಾ ಧ್ಯಾನ ವೈಯರ್ಥ್ಯತ್ | ನ ಹಿ ಯತ್ ಕಿಂಚಿದ್ ಧ್ಯಾನೇನ ಬ್ರಹ್ಮ ಫಲಂ ದದಾತಿ ಇತಿ
ಯುಕ್ತಮ್ | ಅತೋ ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಪುರುಷ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪ್ರತೀತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪತ್ವೇನ ಅವ್ಯಕ್ತ
ಅಭಾವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಾ ತದ್ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ|

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ನ ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಪ್ರತೀತತ್ವೇನ
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಮನ್ವವ್ಯಮ್ | ಧ್ಯಾನಪ್ರತೀತಸ್ಯ ಅಬ್ರಹ್ಮತ್ | ತತ್ ಕುತಃ| ಯಥಾ ಘಲು
ಜೀವಾನನ್ದಾದೀನಾಂ ಅಲ್ಪತ್ವಾದಿಕಾರಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ದಾದಿ ತದ್ವಿಲಕ್ಷಣಮೇವ ತಥಾ
ಉಪಾಸಾಕೃತಸ್ಯ ದುರ್ಲಕ್ಷಣತ್ವಾದಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ತತೋ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯತ್ |
ನಿದೋಷದೋಷಿಣೋಃ ಬ್ರಹ್ಮಪಾಸಾಕೃತಯೋಃ ಐಕ್ಯಾನುಪಪತ್ತೇರೇವ ಹಿ 'ಯನ್ಮನಸಾ' ಇತಿ
ಶ್ರುತಿಃ ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ಇತಿ ಭವಃ| ಪುರುಷ ಯದ್ವಸ್ತು ನ ಮನುತೇ |

ಧ್ಯಾನಕಾಲಪ್ರತೀತಸ್ಯ ಅಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಫಲದಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪಶ್ಯನ್ನಿ ಇತಿ ||
ಸ್ಥಿತಿಮಾತ್ರೇಣ ಕಥಂ ಫಲದಂ ಅನುಪಾಸಿತತ್ವಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ತದ್ ಇತಿ ||
ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬೋಪಾಸನಂ ಇತಿ ಸಮ್ಪದ್ಯತೇ | ಬ್ರಹ್ಮೈವ ತತ್ ಕುತೋ ನ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ದೃಶ್ಯತ ತಿ
|| ತರ್ಹಿ ಜ್ಞಾನಾಯ ಏವ ಪ್ರಯತಿತವ್ಯಂ ಕಿಂ ಉಪಾಸನಯಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಪಾಸನಾ ಇತಿ ||
ಅತೋ ಧ್ಯಾನಪ್ರತೀತಸ್ಯ ಅಬ್ರಹ್ಮತ್ವೇನ ತಸ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಾತ್ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಏವ ತತ್ರ ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 37 || ಅ 18 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರತಿಷೇಧಾಧಿಕರಣಮ್ (ತಥಾನ್ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್) || 18 ||

ದೇಶಕಾಲಾಂತರೇಽನ್ಯತೋಽಪಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ಧಿಯುಕ್ತೇತ್ಯತೋ ಬ್ರೂತೇ-

ಓಂ ಅನೇನ ಸರ್ವಗತತ್ವಮಾಯಾಮಯಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 38-361 ||

ಸರ್ವದೇಶಕಾಲವಸ್ತುಷ್ಠನೇನೈವ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ದಿಕಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

'ಏಷ ಸರ್ವ ಏಷ ಸರ್ವಗತ ಏಷ ಈಶ್ವರ ಏಷೋಽಚಿನ್ಯ ಏಷ ಪರಮಃ'

ಇತಿ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತಿಃ

'ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಮೇತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವವಸ್ತುಷು |
ಸ್ವರೂಪಭೂತಯಾ ನಿತ್ಯಶಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಯಾಖ್ಯಯಾ ಯತಃ ||
ಅತೋ ಮಾಯಾಮಯಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಪ್ರವದನ್ನಿ ಸನಾತನಮ್'

ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ ||

ಆದಿಶಬ್ದಾದನ್ಯತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾಚ್ಚ || 38 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತೃರ್ಥಂ ತಸ್ಯೈವ ಜಗತ್ ಕರ್ತೃತ್ವಾದಿ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಘತಿಃ| ಅನ್ಯಥಾ ತತರ್ ನಿರತಿಶಯಭಕ್ತಯೋಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇವ | ಪ್ರಕೃತಃ
ಪರಮೇಶ್ವರೋ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವದೇಶಕಾಲೀನ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಪ್ರಾಚೀನೋಕ್ತೇಃ ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಭವಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ದೇಶ ಇತಿ ||
ಸರ್ವಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ನ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಕಿಂ ತು ದೇಶಕಾಲಾಂತರೇ ಅನ್ಯತೋಽಪಿ | ರಾಜಾದೀನಾಂ ತಥಾ
ದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಭಾವೇನತತಃ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕ್ರಿಯಾ ಅಯುಕ್ತಾ ಇತಿ
ಯುಕ್ತಮ್ | ಭಗವತಾ ಏವ ಅನ್ಯೇಭ್ಯಃ ಸ್ವಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯದಾನೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಏತದ್
ಅಸಮ್ಮಾವಿತಮ್ | ತಸ್ಯ ಅವತಾರೇಷು ವಿವಿಧ ಅಸಮ್ಮಾವಿತಲೀಲಾ ದರ್ಶನಾತ್ |
ಅತೋಽನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾನ್ ವಿಷ್ಣಾವೇವ ನಿರತಿಶಯಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ || ಭಗವತಾ ಏವ
ಸರ್ವದೇಶಕಾಲೀನಂ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ನ ತು ದೇಶಕಾಲಾಂತರೇ ಅನ್ಯಸ್ಯ ಕಲ್ಪನೀಯಮ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ
ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವ ಕರ್ತೃತ್ವಾದೌ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ಏತತ್ ಕಲ್ಪತೇ ಅನ್ಯತ್ರ
ಪ್ರಮಾಣಸದ್ಭಾವಾದ್ ವಾ | ಉತ ಸಮ್ಭಾವನಾಮಾತ್ರಾತ್ | ನಾದ್ಯಃ | ಶ್ರುತಿಸಬ್ಧಾವಾತ್ | ನ
ದ್ವಿತೀಯಃ | ತದಭಾವಾತ್ | ನ ಅನ್ಯಃ | ಅಪ್ರಮಾಣಿಕ ಕಲ್ಪನಸ್ಯ ಕ್ವಾಪಿ ಅನುಪಯೋಗಿತ್ವಾತ್ | ನ
ಚ ಅವತಾರೇಷು ವಿವಿಧೀಲಾದರ್ಶನಾದ್ ಏತತ್ ಕಲ್ಪಮ್ | 'ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯತ್ ಕ್ರೀಡತೇ ವಿಷ್ಣುರ್ನ ಹಿ
ತ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಮನ್ಯಗಮ್ | ಕರೋತಿ ಕ್ವಾಪಿ' ಇತ್ಯಾದೇಃ ಅತ್ಯಕ್ಷಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಸ್ಯ ಏವ ಕ್ರೀಡಾವಗಮಾದ್
ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸರ್ವಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯರ್ಥಮೇವ | 'ಅನುಪ್ರವಿಶ್ಯ ನಾಮರೂಪೇ
ವ್ಯಾಕರೋದ್' ಇತ್ಯಾದೇಃ | ಮಾಯಾಮಯ ಶಬ್ದೋ ಮಯಾಮಯಶಬ್ದಂ ವ್ಯಾಕುರ್ವತೀ ಶ್ರುತಿಃ |
ಸರ್ವವಸ್ತುಷು ಸರ್ವಂ ಸರ್ವವಸ್ತುವಿಷಯಂ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇತಿ ಸಂಘಹೀತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ |
ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸರ್ವಜಗತ್ ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತರಿ ಭಕ್ತಿಃ ಕಾರ್ಯಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 38 || ಅ 19 ||

|| ಇತಿ ಸರ್ವಗತತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 19 ||

ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಫಲದಾನಸ್ಯ ತದೇವ ದದಾತೀತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಕುತಃ ?-

ಓಂ ಫಲಮತ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 39-362 ||

ಅತ ಏವೇಶ್ವರಾತ್ ಫಲಂ ಭವತಿ |ನ ಹ್ಯಚೇತನಸ್ಯ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಜ್ಯತೇ ||39||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಭಕ್ತೃರ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಫಲದಾತ್ಯತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ತದಭಾವೇ ನಿರತಿಶಯ ಐಶ್ವರ್ಯಾಯೋಗೇನ ತತ್ರ ನಿರತಿಶಯಭಕ್ತಿ

ಅನುದಯಾತ್ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತೋ ಹರಿರೇವ ವಿಷಯಂ | ಕಿಂ ಕರ್ಮಫದಾತಾ
ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಕರ್ಮ ಇತಿ || ಕರ್ಮ ಏ ಫಲದಾತ್ಯ ನ ಈಶ್ವರಃ | ಯೈಃ ಫಲದಾತ್ಯತ್ವಂ
ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ ತೈರಪಿ ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಫಲದಾತ್ಯತ್ವಸ್ಯಾವಶ್ಯಂ
ಅಜ್ಞೇಕಾರಯತ್ನಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಅವೈಯರ್ಥ್ಯ ಆಪಾತತಾ | ತತಶ್ಚ ವೇದ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ
ಪ್ರಸಂಗಾದ್ ವೈಷಮ್ಯಾದಿ ದೋಷಾನುಷಂಗಾದ್ ಅಕೃತಕರ್ಮಣಃ ಫಲ ಅದರ್ಶನಾಚ್ಚ | ಏವಂ ಚ
ಸತಿ ಫಲಸ್ಯ ಕರ್ಮಾನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕಿತ್ಯಾತ್ ತದೇವ ಫಲಪ್ರದಂ ನ ಈಶ್ವರೇ | ಅತೋ ನ ತದ್
ಭಕ್ತಿಃ ಕಾರ್ಯಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಏತತ್ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಂ ಇತಿ || ಹೇತುಂ ವ್ಯಚ್ಛತಿ || ಕುತ ಇತಿ ||
ತದುತ್ತರತ್ವೇನ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಫಲಂ ಇತಿ || ಈಶ್ವರ ಏವ ಫಲದಾತಾ ನ
ಕರ್ಮ | ತಸ್ಯ ಚೇತನತ್ವೇನ ಫಲ ದನೋಪಪತ್ತೇಃ | ಇತರಸ್ಯ ಅಚೇತನತ್ವೇನ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ |
ಯತ ಏವಂ ಅತೋ ನ ವಾಚ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಛ ಓಂ || 40-363 ||

‘ವಿಜ್ಞಾನಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ರಾತಿದಾತುಃ ಪರಾಯಣಮ್’ ಇತಿ || 40 ||

ನನು ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಚೇತನತ್ವೇನ ಫಲದಾತ್ಯತ್ವ ಸಮ್ಯಾವನಾ ಏವ ಭವೇತ್ ನ ತು ನಿಶ್ಚಯಃ | ಅತಃ
ಕುತೋಽಸೌ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ಸೂತ್ರಂ ರಿತ್ಯಾ ತದುಪಪಾತ್ರಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ ||
ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಛ ಇತಿ || ದಾತುರ್ಯಜಮಾನಸ್ಯ ತಿಷ್ಠಮಾನಸ್ಯ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ನ ಮನಸಾ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ
ರಾತಿಃ ಫಲಪ್ರದಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 40 ||

ಓಂ ಧರ್ಮಂ ಜೈಮಿನಿರತ ಏವ ಓಂ || 41-364 ||

**ಯತಃ ಫಲಂ ತದೇವ ಕರ್ಮೇಶ್ವರಾದ್ಭವತಿ | ಏಷ ಹ್ಯೇವ ಸಾಧು ಕರ್ಮ ಕಾರಯತಿ’
ಇತಿ ಶ್ರುತೇರಿತಿ ಜೈಮಿನಿಃ || 41 ||**

ಉಕ್ತಂ ಆಪತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಧರ್ಮಂ ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಈಶ್ವರಏವ
ಫಲದಾತಾ ನ ಕರ್ಮ ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಮ್ | ಫಲಸ್ಯ ಕರ್ಮಾನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಿತ್ಯಾತ್ | ಇದಂ ತು
ನ್ಯಾಯ್ಯಂ ಕರ್ಮೈವ ಫಲಪ್ರದಮ್ | ತಚ್ಚ ಕರ್ಮ ಈಶ್ವರಾದ್ ಭವತಿ ಈಶ್ವರೋಽಪಿ
ಫದಾತ್ಯತಯಾ ಉಚ್ಯತೇ ‘ರಾತಿದಾತುಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೌ ಇತಿ | ಕರ್ಮಕಾರಣತ್ವಂ ಚ
ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಉಪಚಾರಬೀಜಮ್ ‘ಏಷ ಹ್ಯೇವ’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಮ್ | ನ ಕೇವಲಮ್ ಕರ್ಮಣಃ

ಫಲದಾತ್ಯತ್ವಂ ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತಂ ಕಿಂ ನಾಮ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋಽಪಿ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಧರ್ಪದಂ ಅಧರ್ಮಸ್ಯಾಪಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಮ್ | ಅತ್ರ ಅತ ಏವತಿ ದ್ವಿಧಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಜ್ಞೇಯಮ್ ||

ಓಂ ಪೂರ್ವಂ ತು ಬಾದರಾಯಣೋ ಹೇತು ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 42-365 ||

ಪರಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಶ್ಚೋಭಯೋಃ ಫಲಕಾರಣತ್ವೇಽಪಿ ನ ಕರ್ಮ ಪರಪ್ರವರ್ತಕಮ್ |
ಪರ ಏವ ಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕಃ | 'ಪುಣ್ಯೇನ ಪುಣ್ಯಂ ಲೋಕಂ ನಯತಿ ಪಾಪೇನ ಪಾಪಮ್' ಇತಿ
ಹೇತುವ್ಯಪದೇಶಾತ್ | 'ದ್ರವ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಚ ಕಾಲಶ್ಚ' ಇತಿ ಚ || 42 ||

ಏತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ | ಪೂರ್ವಂ ತು ಇತಿ || ಕರ್ಮೈವ ಫಲಪ್ರದಂ
ಈಶ್ವರೇ ತು ಉಪಚಾರ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಕಿಂ ತು ಕರ್ಮಾನ್ವಯವಿಯತಿರೇಕಿತ್ವಾತ್
ಫಲಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಬಲಾದೇವ ಈಶ್ವರಕರ್ಮಣೋಃ ಉಭಯೋರಪಿ ತತ್ ಕಾರಣತ್ವಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ನ
ಉಭಯೋಃ ಸಮ ಪ್ರಧಾನಭಾವಃ ಕಿಂ ತು ಫಲದಾನಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಏಕಂ ಕರ್ತೃ ಅನ್ಯತ್
ಕಾರಣಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ನ ಕರ್ಮ ಕರ್ತೃ ಸತ್ತಾರಣಂ ಈಶ್ವರಂ ಪ್ರಯೋಜಯತಿ ಕಿಂ ನಾಮ
ಫಲದಾನೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಕರ್ತೃಕರಣಭೂತಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರವರ್ತಯತಿ | ಕರಣತ್ವೇಽಪಿ
ಕರ್ಮಣೋ ಅನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕಾವಿರೋಧಾತ್ | ಕುತ ಏತತ್ | ಚೇತನಸ್ಯ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಅಚೇತನಸ್ಯ
ಕರಣತ್ವಂ ಇತಿ ಲೋಕೇ ದರ್ಶನಾತ್ 'ಪುಣ್ಯೇನ' ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕರ್ತೃತ್ವವ್ಯಪದೇಶಾತ್
ಕರ್ಮಣಃ ಕರಣತ್ವವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಕರ್ಮಣಃ ಕಾರಣತ್ವಂ ಚೈಮಿನೇಃ ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್ | ತಚ್ಚ ಅಭ್ಯುಪಗತಂ ಇತಿ ನ
ವಿರೋಧಃ |

ನ ಕೇವಲಂ ಫಲದಾನಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಕರ್ಮ ಪರಿಪ್ರೇರಿತಂ ಕಿಂ ತು ತತ್ ಸತ್ತಾಪಿ ಈಶ್ವರಾಧೀನಾ
ಇತಿ ನ ತತ್ ಕರ್ತೃ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ದ್ರವ್ಯಂ ಇತಿ ||

ಅತಃ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯೈವ ಕರ್ಮಫಲದಾತ್ಯತ್ವಾತ್ ನಿರತಿಶಯ ಮಹಿಮ್ನಿ ತಸ್ಮಿನ್ ಭಕ್ತಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 42 || ಅ 20 ||

|| ಇತಿ ಫಲದಾನಾಧಿಕರಣಮ್ || 20 ||

|| ಇತಿ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 03-02 ||

ತ್ರತೀಯಃ ಪಾದಃ || 03-03 ||

ಉಪಾಸನಾಽಸ್ಮಿನ್ ಪಾದ ಉಚ್ಯತೇ | ಸರ್ವಪರಿಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಥಮತ ಉಚ್ಯತೇ-

ಓಂ ಸರ್ವವೇದಾನ್ತಪ್ರತ್ಯಯಂ ಚೋದನಾದ್ಯವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 01-366 ||

ಅನೋ ನಿರ್ಣಯಃ | 'ಉಭಯೋರಪಿ ದೃಷ್ಟೋಽನ್ತಃ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಸರ್ವವೇದ
ನಿರ್ಣಯೋತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ | 'ಆತ್ಮತ್ಯೇವೋಪಾಸೀತ' ಇತ್ಯಾದಿವಿಧೀನಾಂ ತದುಕ್ತ
ಯುಕ್ತೀನಾಂ ಚಾವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ || 01 ||

ಏತತ್ ಪಾದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ | ಉಪಾಸನಾ ಇತಿ || ಉಪಾಸನಾ ನಾಮ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ | ಸಾ
ಚ ಭಕ್ತಿಸಾಧ್ಯತ್ವಾತ್ ಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವಾತ್ ಭಕ್ತನನ್ತರಾಂ ಜ್ಞಾನಾತ್ ಪೂರ್ವಮೇವ
ಉಚ್ಯತೇ ಇತಿ ಲಾಭಃ |

ಆಧ್ಯಾಧಿಕರಣತಾತ್ಪರ್ಯಮಾಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಉಪಾಸನಾ ದ್ವಿವಿಧ್ಯೆ | ಸಮಸ್ತಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಾಭಾಸ
ರೂಪಾಯಾಮಾಹುಃ ಶ್ರವಣಮನನೇ ಇತಿ | ಧ್ಯಾನರೂಪಾ ಚ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಧ್ಯಾಯಾ
ಧ್ಯಾನಾನ್ಯತ್ವಾತ್ ಸಾ ಏವ ಪ್ರಥಮಾಧಿಕರಣೇ ವಿಧೀಯತೇ | ಸಮಸ್ತಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣಮನನಾಭ್ಯಾಂ
ದೂರೋತ್ಸಾರಿತ ಅಜ್ಞಾನಶಂಶಯವಿಪರ್ಯಯಸ್ಯೈವ ಧ್ಯಾನಾಧಿಕಾರಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತಃ
ಏವ ಅತ್ರ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಆದ್ಯಸೂತ್ರೇ ಶ್ರವಣಮನನೇ ಕರ್ತವ್ಯೇ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ |
ತಯೋಶ್ಚ ಸರ್ವಶಾಖಾ ಅವಿಷಯತ್ವೇ ಅಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವೋಪಾದೇಯತಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್
ಸರ್ವಶಾಖಾವಿಷಯತ್ವಂ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ವೇದೋದಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಏಕೇಕೇನೈವ ಸರ್ವಶಾಖೋಕ್ತಂ ಶ್ರವಣಂ ಮನನಾಭ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಉತ ಸ್ವಸ್ವಶಾಖೋಕ್ತಂ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ | ಸಾಮಾನ್ಯೋಕ್ತಿಃ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಸ್ವಸ್ವಶಾಖೋಕ್ತಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಪ್ರತಿಶಾಖಮುಚ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಅರ್ಥಾನಾಂ ಪೃಥಕ್ತ್ವೇನ ದರ್ಶನಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ
ಸರ್ವಶಾಖಾಸ್ವಪಿ ಏಕ ಪ್ರಕಾರೋಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಸರ್ವಜ್ಞಾನಮನ್ತರೇಣ ಚ ಧ್ಯಾನಾನಾಧಿಕಾರಿತ್ವೇ
ಮನ್ದಾನಾಂ ತದಭಾವಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತಃ ಸ್ವಶಾಖಾಗತ ಅರ್ಥಸ್ಯೈವ ಜ್ಞೇಯತ್ವಾತ್ ನ ಅಸ್ಯ
ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಸರ್ವಶ್ರುತಿನಿರ್ಣಾಯಕಸ್ಯ ಸರ್ವೋಪಾದೇಯತಾ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ || ಸರ್ವ ಇತ || ಉಪನಿಷದೋ ವೇದಾನ್ತಪದೇನ ಉಚ್ಯಂತೇ ಅತ್ರ
ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವಿರುದ್ಧಂ ಇತಿ ಮನ್ವಾನೋ ಅನ್ತಶಬ್ದಂ ಸಪ್ರಮಾಣಕಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಅಂತ ಇತಿ || ಸಮಸ್ತಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಪೂರ್ವಸೂತ್ರೇ ಪೂರ್ವಪದೋದಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವವೇದನಿರ್ಣಯೇನ ಉತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞಾನವಿಷಯಃ |
ಕಿಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ | ಧ್ಯಾನಾರ್ಥಿನಾ ಶ್ರವಣಮನನಾಭ್ಯಾ ಸರ್ವವೇದಾತ್ ನಿರ್ಣಯ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಇತಿ

। ಕುತಃ | ಏವಂ ಕಾಣ್ವೈಃ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಏವಂ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೈರೇವ ಇತಿ ಕಾಣ್ಯಾದಿಶಾಖಾಸು
ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶಾಭಾವಾತ್ | ಸ ಹಿ ಭವನ್ ವಿಧಿಸಮೀಪೇ ಸ್ಯಾತ್ | ವಿಧಯಶ್ಯ ಆತ್ಮಾ
ಇತ್ಯೇವ ಉಪಾಸೀತ ಇತ್ಯಾದಯಃ | ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸಾಧಾರಣ ಏವ ಪಠ್ಯನೇ |

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಯಥಾ ಕರ್ಮವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಅಧಿಕಾರೀ ಗೃಹೀ ಕಲ್ಯತೇ ತಥಾ ಅತ್ರಾಪಿ
ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಃ ಕಲ್ಯತಾಂ ಇತಿ | ತತ್ರ ಸರ್ವರ್ಗಕಾಮತ್ವಾದಿ ಕಲ್ಪಕಸದ್ಭಾವದ್ ಅತ್ರಿ
ತದಭಾವಾತ್ | ಕಲ್ಪಕತ್ವಂ ಚ ಜ್ಞಾನವಿದ್ಯರ್ಥಂ ತತ್ರೋಕ್ತ ಯುಕ್ತೀನಾಂ ಅತ್ರ ಹಿ ಏತೇ ಸರ್ವ
ಏಕೀಭವಂತಿ ಇತ್ಯಾದೀನಾಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ಇತರಾಂಶಸ್ಯ ಜ್ಞೇಯದಿಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವಾತ್ |
ಯುಕ್ತಯಶ್ಚ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸಾಧರಣಾ ಏವ ಅತಃ ಸರ್ವಂ ಸರ್ವೈಃ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 1
||

ಓಂ ಭೇದಾನೇತಿ ಚೇದೇಕಸ್ಯಾಮಪಿ ಓಂ || 02-367 ||

‘ವಿಜ್ಞಾನಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮ’ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮ’ ಇತ್ಯಾದಿ
ಪ್ರತಿಶಾಖಮುಕ್ತಿಭೇದಾನ್ನೈಕಾಧಿಕಾರಿವಿಷಯಾಃ ಸರ್ವಶಾಖಾ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಏಕಸ್ಯಾಮಪಿ
ಶಾಖಾಯಾಂ’ಆತ್ಮೇತ್ಯೇವೋಪಾಸೀತ’ಓಂ ಖಂ ಬ್ರಹ್ಮ’ ಇತ್ಯಾದಿಭೇದದರ್ಶನಾತ್ || 02 ||

ಉಕ್ತಿಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಭೇದಾದ್
ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಸರ್ವಶಾಖೋಕ್ತಂ ಏಕೈಕೇನೈವ ಜ್ಞಾತವ್ಯ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ಏಕಂ ಹಿ
ವಸ್ತು ಅನೇನ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ನ ಹಿ ಸರ್ವಶಾಖೋಕ್ತಂ ವಸ್ತು ಏಕಮ್ | ಕಸ್ಯಾಽಪಿ ಶಾಖಾಯಾಂ
ಹಿ ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪಂ ವಸ್ತು ಉಚ್ಯತೇ | ಕ್ವಚಿತ್ ಚ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಂ ಕ್ವಚಿತ್ ಚ
ಶ್ಲೋಕಮನ್ತ್ರಾದಿರೂಪಂ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ರೂಪಂ ಚ ಅನ್ಯತ್ರ ಇತ್ಯೇಮಾದಿ | ಅತಃ
ಸರ್ವಶಾಖೋಕ್ತಾನಾಂ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾದ್ ಏಕಸ್ಯೈವ ಜ್ಞಾತವ್ಯತ್ವಾತ್ ಸ್ವಸ್ವಶಾಖೋಕ್ತಮೇವ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ
ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಚ ತತ್ತತ್ ಶಾಖೋಕ್ತ ಅರ್ಥಾನಾಂ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾತ್ ಸರ್ವ
ಶಾಖೋಕ್ತಂ ನೈಕೇನ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಏಕಶಾಖೋಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಏಕೇನ
ಅಜ್ಞಾತವ್ಯತ್ವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ತತ್ರೋಕ್ತ ಅರ್ಥಾನಾಮಪಿ ಪೃಥಕ್ತ್ವ ದರ್ಶನಾತ್ | ಅಥ ಉಚ್ಯೇತ ತತ್ರ
ಧರ್ಮಿ ಅನವಾದೇನ ಅಯ ಅನ್ಯಧರ್ಮ ಧಾನಾದ್ ಏಕಮೇವ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ | ಹಂತ ತರ್ಹಿ ಅತ್ರಾಪಿ
ತಥಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಸರ್ವಶಾಖಾನಾಂ ಏಕವಿಷಯತ್ವೇ ಅಂಶೇ ಪೌನರುಕ್ತಂ ಇತಿ |
ಏಕಸ್ಯಾಮಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅಥ ಯದಿ ತತ್ರ ಪ್ರಸಂಗಭೇದಾದ್ ಅನುವಾದಾದಿ ಪರಿಹಾರಃ | ನ ಚ
ಸಮಃ ಪ್ರಕೃತೇಽಪಿ ಇತಿ ಭಾವಃ || 2 ||

ಓಂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತಥಾತ್ವೇನ ಹಿ ಸಮಾಚಾರೇಽಧಿಕಾರಾಚ್ಚ ಓಂ || 03-368 ||

‘ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋಽಧ್ಯೇತವ್ಯಃ’ ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಧೇಃ | ಹಿಶಬ್ದಾತ್

ವೇದಃ ಕೃತ್ನೋಽಽಧಿಗಂತವ್ಯಃ ಸರಹಸ್ಯೋ ದ್ವಿಜನ್ಮನಾ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ |

‘ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತಮಾರ್ಗೇಣ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವೀತ ನಿತ್ಯಶಃ |

ಆನಂದೋ ಹಿ ಫಲಂ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛಾಖಾಭೇದೋ ಹ್ಯಶಕ್ತಿಜಃ ||

ಸರ್ವಕರ್ಮಕೃತೌ ಯಸ್ಮಾದಶಕ್ತಃ ಸರ್ವಜನ್ತವಃ |

ಶಾಖಾಭೇದಂ ಕರ್ಮಭೇದಂ ವ್ಯಾಸಸ್ತಸ್ಮಾದಚೀಕ್ಷೃಪತ್’

ಇತಿ ಸಮಾಚಾರೇ ಸರ್ವೇಷಾಮಧಿಕಾರಾಚ್ಚ || 03 ||

ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ಏತಂ ಅರ್ಥಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಇತಿ || ಅಸ್ತಿ ಖಲ ಸರ್ವಶಾಖಾ ಏಕೈಕೇನ ಅಧ್ಯೇತವ್ಯಾ ಇತಿ ‘ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋಽಧ್ಯೇತವಃ’ ಇತಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾಧ್ಯಯನವಿಧೇಃ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಸಾಧಾರಣ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾನೇನಾಯಂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋಽಧ್ಯೇತವ್ಯ ಇತಿ ವಿಧಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅಧ್ಯಯನಂ ಚ ತದುಕ್ತ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಮೇವ ಇತಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಲೋಕೇ ಶಾಖಾಭೇದಸ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ವಿಧೇರಪಿ ವಿಶೇಷನಿಷ್ಠತ್ವಂ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ವಿಶೇಷ ಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧಾತ್ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಹಿ ಇತಿ || ಸೂಚಿತಾಯಾ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅನೇನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಶಾಖ್ಯಾಧ್ಯಯನಾಭಾವಾತ್ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಚ ಪರಾಸ್ತಮ್ |

ಕಿಂ ಚ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತ ಕರ್ಮಸಮಾಚಾರೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅದಿಖಾರ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ತದುಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೇ ಸುತರಾಂ ಅಧಿಕಾರ ಇತಿ ಸಪ್ರಮಾಣಕಂ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಶಾಖಾಧ್ಯಯನಾದಿ ತರ್ಹಿ ಕಥಂ ಏಷ ಶಾಖಾಭೇದಃ ಕರ್ಮಭೇದಶ್ಚ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶಾಖಾ ಇತಿ || ಕರ್ಮಭೇದಶ್ಚ ಇತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ತದ್ವಿವೃಣೋತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಸರ್ವಶಾಖಾಧ್ಯಯನೇ ಚ ಇತಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಮ್ | ಯಾನಿ ಚ ಇಮಾನಿ ವಿರುದ್ಧಕರ್ಮಾಣಿ ಸಾಮಗೋ ಬಟುರ್ಮುಷೋಽನ್ಯಃ ಶಿಖೀ ಇತ್ಯಾದೀನಿ ತಾನಿ ಚ ಏಷಶಾಖಾಗತವಿರುದ್ಧಕರ್ಮವದ್ವಿಕಲ್ಪೇನ ಭವನ್ತಿ || 3 ||

ಓಂ ಸಲಿಲವಚ್ಚ ತನ್ನಿಯಮಃ ಓಂ || 04-369 ||

ಯಥಾ ಸರ್ವಂ ಸಲಿಲಂ ಸಮುದ್ರಂ ಗಚ್ಛತ್ಯೇವಂ ಸರ್ವಾಣಿ ವಚನಾನಿ

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥಾನೀತಿ ನಿಯಮಃ | ಆಗ್ನೇಯೇ ಚ -

‘ಯಥಾ ನದೀನಾಂ ಸಲಿಲಂ ಶಕ್ಯೇ ಸಾಗರಗಂ ಭವೇತ್ |
ಏವಂ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಪುಂಶಕ್ತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಯೇ’ ಇತಿ || 04 ||

ಯದಿ ಸರ್ವಶಾಖೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರೇಣೈವ ಜಾನತೋ ಧ್ಯಾನಾಧಿಕಾರಃ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ತರ್ಹಿ ಮನ್ಮಾನಾಂ
ಧ್ಯಾನಾಭಾವ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ಸಲಿಲವದ್ ಇತಿ || ನ
ಉಕ್ತ ಭಜ್ನಾ ಮಾನ್ಮಾನಾಂ ಧ್ಯಾನಾಭಾವಾಪ್ರಾಪ್ತಿಃ| ಯಥಾ ಖಲು ಸರ್ವಸಮಪಾಂ ಸಮುದ್ರ ಏವ
ಏಕಾಯನಂ ಇತಿ ನಿಯಮಃ ಪ್ರತಿಬನ್ಧಭಾವಂ ಅಪೇಕ್ಷ್ಯಾ ಏವ ನ ತು ಅತಿದೃಢಃ | ಏವಂ ಸರ್ವ
ವೇದೋಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಧ್ಯಾನೇಚ್ಛಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾತವ್ಯ ಇತಿ ನಿಯಮಸ್ಯಾಪಿ
ಪುರುಷಶಕ್ತಪೇಕ್ಷತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಬಾವಃ | ಅತ್ಯೈವ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಆಗ್ನೇಯೇ ಚ ಇತಿ || 4 ||

ಓಂ ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಓಂ || 05-370 ||

‘ಸರ್ವೈಶ್ಚ ವೇದೈಃ ಪರಮೋ ಹಿ ದೇವೋ ಜೀಜ್ಞಾಸ್ಯೋಽಸೌ ನಾಲ್ಪವೇದೈಃ
ಪ್ರಸಿದ್ಧೇತ್ |

ತಸ್ಮಾದೇನಂ ಸರ್ವೇವೇದಾನದೀತ್ಯ ವಿಚಾರ್ಯ ಚ ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛೇನ್ಮುಮುಕ್ಷುಃ’

ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ |

‘ಸರ್ವಾನ್ ವೇದಾನ್ ಸೇತಿಕಾಸಾನ್ ಸಪುರಾಣಾನ್ ಸಯುಕ್ತಿಕಾನ್ |
ಸಪಿಞ್ಚರಾತ್ರಾನ್ ವಿಜ್ಞಾಯ ವಿಷ್ಣುರ್ಜ್ಞೇಯೋ ನ ಚಾನ್ಯಥಾ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 05 ||

ಯುಕ್ತಿಸಮರ್ಥಿತಾರ್ಥಂ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಂ ಚ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತೇ ಉದಾಹರತಿ
|| ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಇತಿ || ಅತೋ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಾರ್ಥಂ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತಂ ವಿಜ್ಞೇಯಮಿತಿ
ಸರ್ವಪಾದೇಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ಸರ್ವೇವೇದಾ(ನ್ತಪ್ರತ್ಯಯಾ)ಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಸರ್ವೈವೇದೈರ್ಜ್ಞೇಯೋ ನೋಪಾಸ್ಯೋಽಶಕ್ಯತ್ವಾದಿತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ಉಪಸಂಹಾರೋಽರ್ಥಾಭೇದಾದ್ವಿಧಿಶೇಷವತ್ ಸಮಾನೇ ಚ ಓಂ

|| 06-371 ||

ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತಾನ್ ಗುಣಾನ್ ದೋಷಾಭಾವಾಂಶ್ಚೋಪಸಂಹೃತ್ಯೈವ
ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸ್ಯಃ |

‘ಉಪಾಸ್ಯ ಏಕಃ ಪರತಃ ಪರೋ ಯೋ ವೇದೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈಃ ಸಹ ಚೇತೀಹಾಸೈಃ |
ಸಪಿಞ್ಚರಾತ್ಯೈ ಸಪುರಾಣೈಶ್ಚ ದೇವಃ ಸರ್ವಗುಣೈಸ್ತತ್ರ ತತ್ರ ಪ್ರತೀತ್ಯೈಃ’

ಇತಿ ಭಾಲ್ಲವೇಯಶ್ರುತಿಃ |

ಆಗ್ನೇಯೇ ಚ-

ವಿಧಿಶೇಷಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸರ್ವವೇದೋದಿತಾನ್ಯವಿ |
ಯಥಾ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಸರ್ವೈಶ್ಚ ಸರ್ವಾಣ್ಯೇವಾವಿಶೇಷತಃ ||
ಏವಂ ಸರ್ವಗುಣಾನ್ ಸರ್ವದೋಷಾಭಾವಾಂಶ್ಚ ಯತ್ನತಃ |
ಯೋಜಯಿತ್ಯೈವ ಭಗವಾನುಪಾಸ್ಯೋ ನಾನ್ಯಥಾ ಕ್ವಚಿತ್ ಇತಿ ||

ಸಮಾನವಿಷಯೇ ಚೋಪಸಂಹಾರಃ | ನ ತು ಸೋಽರೋದೀತ್ ಇತ್ಯಾದಿನಾಮ್

ಗುಣೈರೇವ ಸ ತೂಪಾಸ್ಯೋ ನೈವ ದೋಷೈಃ ಕಥಂವ್ವನ|
ಗುಣೈರಪಿ ನ ತೂಪಾಸ್ಯೋ ಯೋ ಪೂರ್ಣತ್ವವಿರೋಧಿನಃ ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನ್ನೇ || 06 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಾಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ತದಭಾವೇ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವ್ಯರ್ಥಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯ ಏವ | ಯದ್
ಧ್ಯಾನಾನ್ಲತೈನ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಂ ಉಕ್ತಂ ಸ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತ
ಗುಣಾತ ಉಪಸಂಹೃತ್ಯ ಧ್ಯಾನವ್ಯೋಽನ್ಯಥಾ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಧ್ಯಾನವಿಧೇಃ ಉಭಯಥಾಪಿ
ಪರ್ಯಾನಸಾನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |

ಪೂರವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸರ್ವೈಃ ಇತಿ || ಈಶ್ವರಃ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಜ್ಞಾತ್ವ ಏವ ನ ತು
ಸರ್ವಗುಣಾನ್ ಉಪಸಂಹೃತ್ಯ ಧ್ಯಾನವ್ಯಃ | ತಥಾವಿಧಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಕರ್ತುಂ ಅಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಜ್ಞಾನಂ
ತು ಕ್ರಮಭಾವಿತ್ವಾತ್ ಶಕ್ಯಮೇವ | ಅತಃ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಧ್ಯಾನಯೋಗಾತ್
ತದರ್ಥಂ ಉಕ್ತಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ಸರ್ವವೇದಾರ್ಥಭೂತಾಂ
ಆನಂದಾದಿ ಗುಣಾನಾಂ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ದೋಷಾಭಾವಾನಾಂ ಚ ಅಭೇದಾದ್
ಅವಭಾಗೇನೈವ ಉಪಸಂಹಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯಃ | ತಥಾ ಉಪಸಂಹೃತ್ಯೈವ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಧ್ಯಾನವ್ಯಃ |
ಕುತಃ | ಯಥಾವಿಧಿ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ ಸನ್ನ್ಯಾ ವಂದನಾದಿ ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ | ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರತ್ಯವಾಯಾತ್ |
ತಥಾ ಸರ್ವಗುಣಪಸಂಹಾರೇಣ ಪರಮಾತ್ಮಾಧ್ಯಾನಸ್ಯ 'ಉಪಾಸ್ಯ ಏಕಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೌ
ವಿರಿತತ್ವಾತ್ ತತ್ ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ | ಅನ್ಯಥಾ ವಿಹಿತ ಕ್ರಿಯಾಲೋಪೇನ ಅನರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಸರ್ವೇ ಗುಣಾಃ ಸರ್ವದೈವ ಹಿ ಉಪಾಸ್ಯಾಃ ತೇನೈವ ವಿದ್ವಾನ್
ವಿಧಿಕ್ಯನ್ನಾನ್ಯಥಾ ಸ್ಯಾತ್' ಇತಿ | ಅತ್ರ ಗುಣಾ ಇತಿ ವಿಧಿ ಮುಖವೇದ್ಯಾ ವೇದೋಕ್ತಧರ್ಮಾಃ |
ದೋಷಾಭಾವಾ ಇತಿ ನಿಷೇಧಮುಖವೇದ್ಯಾಃ ವೇದೈಃ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಿವರಣಂ ಸರ್ವೈಃ ಇತಿ |

ಅತ್ಯವ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಆಗ್ನೇಯೇ ಚ ಇತಿ || ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಂ ಉಕ್ತ್ವಾ
ತದಪವಾದಂ ಆಹ || ಸಮಾನ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಸಾಮಾನ್ಯತ ಉಕ್ತಂ ಸರ್ವೇ ವಿಧಿಮುಖವೇದ್ಯಾ ವೇದೋಕ್ತಧರ್ಮಾ ಉಪಸಂಹತ್ತವ್ಯಾ
ಇತಿ | ತಥಾಪಿ ಯೇ ಸಮಾನಾ ಭಗವತಿ ಯೋಗ್ಯಾಃ ಪೂರ್ಣತ್ವಾವಿರೋಧಿನಃ ತ ಏವ ಉಪ
ಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ನ ತು ಅಯೋಗ್ಯಾ ರೋದನಾದಯಃ | ಅಯೋಗ್ಯ ಉಪಾಸನಸ್ಯ
ಅನರ್ಥಫಲತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಮಾಹ || ಗುಣೈಃ ಇತಿ || ತಥಾ ಚ ಸಾಙ್ಕರ್ಷಣಸೂತ್ರಮ್ |
'ಅಚೇತನಸತ್ಯಾಯೋಗ್ಯಾನಿ ಅನುಷ್ಠಾನಾನಿ ಅಫಲತ್ವವಿಪರ್ಯಯಾಭ್ಯಾಮ್' ಇತಿ || 6 ||

ಓಂ ಅನ್ಯಥಾತ್ವಂ ಶಬ್ದಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 07-372 ||

'ಆತ್ಮತ್ಯೇವೈಪಾಸೀತ' ಇತಿಶಬ್ದಾದುಪಸಂಹಾರಸ್ಯಾನ್ಯಥಾತ್ವಮಿತಿ ಚೇನ್ನ | ಏತೇ
ಗುಣಾ ನೋಪಾಸ್ಯ ಇತಿ ವಿಶೇಷವಚನಾಭಾವಾತ್ |

'ಸರ್ವೈರ್ಗುಣೈರೇಕ ಏವೇಶಿತಾಽಸಾವುಪಾಸಿತವ್ಯೋ ನ ತು ದೋಷೈಃ ಕದಾಚಿತ್'

ಇತಿ ವಿಶೇಷವಚನಾಚ್ಚ

ಆತ್ಮತ್ಯವಧಾರಣಮನಾತ್ಮತ್ವನಿವೃತ್ಯರ್ಥಮ್ || 07 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅನ್ಯಥಾತ್ವಂ ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಂ ತದಯುಕ್ತಮ್ |
'ಆತ್ಮತ್ಯೇವೋಪಾಸೀತ' ಇತಿ ಉಪಸಂಹಾರವದ್ ಅನುಪಸಂಹಾರಸ್ಯಾಪಿ ವಿರಿತತ್ವಾತ್ | ಅತಃ
ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರೇ ವಿಹಿತ ಕ್ರಿಯಲೋಪಪ್ರಸಂಗಾತ್ ತಸ್ಯ ಅಕರ್ತವ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾಭಾವಃ | ತಥಾ ಹಿ ||
ಕಿಮಸೌ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾದ್ ಅಜ್ಞೇಕ್ರಿಯತೇ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ವಾ
| ನಾದ್ಯಃ | ಏತೇ ಗುಣಾ ನೋಪೋಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನಾಪಿ
ದ್ವಿತೀಯಃ | ಸರ್ವೈಃ ಗುಣೈಃ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರೇವ ವಿದ್ಯಮಾನತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಆತ್ಮತ್ವಾವಧಾರಣಾದೇವ ಏತದನ್ಯೇ ಗುಣಾ ನೋಪಾಸ್ಯಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || ನಿರವಕಾಶಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾತ್ ಸಾವಕಾಶಾವಧಾರಣಸ್ಯ ನ ಅನ್ಯಯೋಗ-
ವ್ಯವಚ್ಛೇದಕತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಓಂ ನ ವಾ ಪ್ರಕರಣಭೇದಾತ್ ಪರೋವರೀಯಸ್ತಾ ದಿವತ್ ಓಂ || 08-373 ||

ಪ್ರಕರಣಭೇದಾನ್ನವೋಪಸಂಹಾರಃ ಕಾರ್ಯಃ | ಪರೋವರೀಯಸ್ತಾ ದಿವತ್
ತಾವದೇವ ಹ್ಯುಕ್ತಮ್ || 08 ||

ನಾಯಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರೋ ಯುಕ್ತೋಽಶಕ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮನೇ
ಹರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ವಾ ಇತಿ ||

ಏವಂ ಉಪಸಂಹಾರ ಕರ್ತವ್ಯತಯಾ ಉಕ್ತಃ ನ ಚ ಅಸೌ ಕರ್ತವ್ಯಃ | ಪರೋವರೀಯೋ
ವೈಶ್ವಾನರಾದಿ ಪ್ರಕರಣಭೇದಾತ್ | ಯದಿ ಏಕೈಕಸ್ಯ ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸನಂ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತರ್ಹಿ
ಪ್ರಕರಣಾನಿ ಭಿದ್ಯೇರನ್ | ಕಾರಣಾಭಾವಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಏಕೈಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಪ್ರಕರಣೇ ಸರ್ವಗುಣೋಕ್ತಿಸಮ್ಯವಾತ್ ಪ್ರಕರಣಭೇದೇಽಪಿ
ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸನ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪರೋವರೀಯಸ್ತಾದಿವತ್ ಇತಿ || 'ಸ ಏಷ
ಪರೋವರೀಯಾನುದ್ಧೇಃ ಸ ಏಷೋಽಂತಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕರಣೇಷು ಪರೋವರೀಯಸ್ತಾದ್ಯೇವ
ಉಪಾಸ್ಯಂ ಉಕ್ತಂ ನ ಸರ್ವಗುಣಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 8 ||

ಓಂ ಸಜ್ಞಾ ತಶ್ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮಸ್ತಿ ತು ತದಪಿ ಓಂ || 09-374 ||

ಸರ್ವವಿದ್ಯಾ'ಉಕ್ತಾ ಸೋಽಹಂ ನಾಮವಿದೇವಾಸ್ಮಿ ನಾತ್ಮವಿತ್' ಇತಿ ವಚನಾತ್
ಸರ್ವಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನಾಮತ್ವಾತ್ ತದುಪಸಂಹಾರಃ ಕಾರ್ಯಃ |

'ನಾಮತ್ವಾತ್ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಮುಪಸಂಹೃತಿ |

ಕಾರ್ಯವ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಪರೇ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ' ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ||

ಇತಿ ಚೇತ್ ಸತ್ಯಮ್ | ಉಕ್ತೋ ಹ್ಯುಪಸಂಹಾರಃ | ತತ್ರ ಮಾಣಮಪ್ಯಸ್ಯೇವ |

'ನಾಮ ವಾ ಏತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಸ್ತಸ್ಮಾದೇಕಃ ಸರ್ವಗುಣೈವಿಚಿನ್ತ್ಯಃ'

ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತೌ || 09 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಹೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಸಂಜ್ಞಾತ ಇತಿ || ಕರ್ತವ್ಯ ಏವ ಸರ್ವವೇದೋಕ್ತಗುಣಪಸಂಹಾರಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ
ಬ್ರಹ್ಮನಾಮತ್ವೇನ ತದ್ಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ | ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಚ ಉಪಸಂಹಾರಾರ್ಥತ್ವಾತ್ |
ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನಾಮತ್ವಂ ಚ 'ಋಗ್ವೇದಂ ಭಗವೋಽಧ್ಯೇಮಿ ಯಜುರ್ವೇದಂ
ಸಾಮವೇದಮಾಥರ್ವಣಂ ಚತುರ್ಥಮಿತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಂ ಪಞ್ಚಮಂ ವೇದಾನಾಂ ವೇದಮ್' ಇತಿ
ನಾರದೇನ ಆತ್ಮನಃ ಸರ್ವವಿದ್ಯೇವದಿತ್ವಂ ಉಕ್ತಾ ಸೋಽಹಂ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾ
ವೇತ್ನಾಽಽತ್ಮನಾಮವಿದೇನ ತನ್ನಿರ್ಣಯಾಜ್ಞಾನಾತ್ ನ ಆತ್ಮವಿದಿತಿ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಅವಗಮ್ಯತ ಇತಿ

ಭಾವಃ | ಯದ್ವೈ ಕಿಂಚಿದಧ್ಯಗೀಷ್ಟ ನಾಮೈವೈತದ್ ಇತಿ ಉತ್ತರವಾಕ್ಯಾನುಗಣ್ಯಾತ್ ಮನ್ವವಿದ್
ಇತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಅಯಮೇವ ಅರ್ಥಃ | ಶ್ರುತ್ಯನ್ತರಮೇವ ಏತತ್ |

ಅಭ್ಯುಪಗಮರೂಪಂ ಸಮಾಧಾನಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸತ್ಯಂ ಇತಿ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ
ಭಗವನ್ನಾಮತ್ವೇನ ತದ್ಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಾದ್ ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಚ ಉಪಸಂಹಾರಾರ್ಥತ್ವಾತ್
ಕರ್ತವ್ಯಃ ಸರ್ವೇ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಇತಿ ಯತ್ ತತ್ ಸತ್ಯಂ ಯುಕ್ತಮೇವ ನ ಅಸ್ಮಾಕಂ
ವಿರೋಧಿ | ಕಥಂ ಅಸ್ಮಾಭಿರಪಿ ಉಪಸಂಹಾರಸಯ್ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವೇನ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಅಸ್ಯ
ಅಸ್ಮದಿಷ್ಟತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನ ಕೇವಲಂ ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಉಪಸಂಹಾರಾರ್ಥತ್ವಯುಕ್ತ್ಯಾ ನಾಮತ್ವಾದಿದ್ಯಾನಾಂ
ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಸಿದ್ಧಿಃ ಕಿಂ ತು ಶ್ರುತ್ಯಾ ಅಪಿ ಇತ್ಯಾಹ || ತದ್ ಇತಿ || ಅತಃ
ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್ ಸಾರ್ಥಕಮೇವ ಸರ್ವಪರಿಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 9
|| ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಉಪಸಂಹಾರಾಧಿಕರಣಮ್ || 2 ||

ಓಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚ ಸಮಜ್ಞಸಮ್ ಓಂ || 10-375 ||

ಯುಜ್ಯತೇ ಚೋಪಸಂಹಾರೋಽನುಪಸಂಹಾರಶ್ಚ ಯೋಗ್ಯತಾವಿಶೇಷಾತ್ |

‘ಗುಣೈಃಸರ್ವೈರುಪಾಸ್ಯೋಽಸೌ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |

ಅನ್ಯೈರ್ಯಥಾಕ್ರಮಂ ಚೈವ ಮಾನುಷ್ಯೈಃ ಕೃಶ್ಚಿದೇವ ತು’ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ || 10 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರಯೋಃ ಕರ್ತವ್ಯತಾ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಃ | ಅಯಥಾ ಉಕ್ತಬಾಧಪ್ರಸಂಘಾತ್ ತೌ ಸಮರ್ಥನೀಯೌ |
ಪ್ರಕೃತೌ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರೌ ವಿಷಯಃ | ಯುಜ್ಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಪ್ರತಿಪಾದನಂ ವಿರೋಧಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಜ್ಯತೇ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಹಿ |
ತೌ ದ್ವಾವಪಿ ಏಕಸ್ಯೈವ ಪುರುಷಸ್ಯ ಉತ ಪುರುಷಭೇದೇನ | ನಾದ್ಯಃ | ವಿರೋಧಾತ್ | ನಾಪಿ
ದ್ವಿತೀಯಃ | ಅನೇನ ಉಪಸಂಹಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯೋ ನ ಅನೇನ ಇತಿ ನಿರ್ಣಯಾಭಾವಾತ್ | ಅತಃ
ಪ್ರಕಾರದ್ವಯೇಽಪಿ ತದ್ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಉಕ್ತಂ ಅನುಪಪನ್ನಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ನೋತ್ರಂ ಉಪನೈಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚ ಇತಿ || ಯುಕ್ತೌ
ಉಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರೌ ಪುರುಷಭೇದೇನ | ನ ಚ ನಿರ್ಣಯಾಭಾವಃ | ‘ಯಸ್ಯ
ಯಾವದ್ಗುಣಾಃ ಸೃಷ್ಟಂ ಪ್ರತಿಭಾಸನ್ತುಪಾಸನೇ | ಯುಗಪತ್ ಸ್ಯಭುಜೌ ಯದ್ವದ್ಧ್ಯಾಯೇತ್ತಾವತ ಏವ

ಸಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಯುಗಪತ್ ಪ್ರತೀತ್ಯಾದಿ ಯೋಗ್ಯತಾ ವಿಶೇಷೇಣ ನಿರ್ಣಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಏತದೇವ ಶೃಂಗ್ರಾಹಿಕಯಾ ಸ್ತೃತ್ಯಾ ದರ್ಶಯತಿ || ಗುಣೈಃ ಇತಿ || ಕೈಶ್ಚಿದ್ ಆನನ್ದಾದಿ ಗುಣೈಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯುಗಪತ್ಸರ್ವಗುಣಪ್ರತೀತಿಃ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ |

ಅತೋ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರಯೋಃ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 10 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತೈಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಓಂ ಸರ್ವಾಭೇದಾದನ್ಯತ್ರೇಮೇ ಓಂ || 11-376 ||

ಸರ್ವಗುಣಯುಕ್ತತ್ವೇನೋಪಾಸನಾದನ್ಯತ್ರೈವ ಫಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಭವನ್ತಿ |

'ಸಂಪೂರ್ಣೋಪಾಸನಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಂಪೂರ್ಣಾನನ್ದಭಾಗ್ಭವೇತ್ |

ಇತರೇ ತು ಯಥಾಯೋಗಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಮುಕ್ತಾಭವನ್ತಿ ಹಿ' ಇತಿ ಪಾದ್ಯೈ || 11 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರದರ್ಶನಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ಬಹುಗುಣೋಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭೂತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯ ಏವ | ಪ್ರಕೃತೋ ಬಹುಗುಣೋಪಸಂಹಾರೋ ವಿಷಯಃ | ಕರ್ತವ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯವಿಧಕ್ರಿಯಾದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ನ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಹಿ | ಅಲ್ಪಗುಣೋಪಸಂಹಾರಕೇಭ್ಯೋ ಬಹುಗುಣೋಪಸಂಹತಣಾಂ ಫಲಾತಿಶಯೋಽಸ್ತಿ ನ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವೇನ ಫಲಾತಿಶಯನಿರ್ಣಯ ಅಭಾವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ವ್ಯರ್ಥಾಯಾಸಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿಮದುಪಾದಿತ್ಯಾ ಅಗೋಚರತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಫಲಾನಿರ್ಣೇತೇಃ ಉಪಸಂಹಾರಸಯ್ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವ ಯುಕ್ತ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮದೀನಾಂ ಬಹು ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಃ | ಬಹುಗುಣೋಪಸಂಹಾರೇಣ ತೇಷಾಂ ಅನುಪಸಂಹರ್ತೃಭ್ಯೋ ವಿಲಕ್ಷಣಫಲಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಫಲಾನಿರ್ಣಯಃ | ತೇಷಾಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರೇಣ ಉಪಾಸಕಾನಾಂ ಮಹತ್ತ್ವಾದೇವ ಮಹತ್ ಫಲಮಿತಿ ನಿರ್ಣಯೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಹಿ ವೇದೋಕ್ತ ಮಹೋಪಸಾನಾವತಾಂ ಅತಿಶಯತ ಫಲಾಭಾವಃ ಸಮ್ಯವತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸ್ಮತ್ಯಾ ಚ ಅಯಂ ನಿರ್ಣಯ ಇತಿ ತಾಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸ್ಮಪೂರ್ಣ ಇತಿ || ಸಮ್ಯಕ್ ಭವನ್ತಿ ಅತಿಶಯವನ್ನೋ ಭವನ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತೋ ಬಹುಗುಣೋಪಸಂಹತ್ಯಣಾಂ ಫಲವಿಶೇಷಾಭಾವಾದ್ ಉಪಸಂಹಾರೋ ಯುಕ್ತ ಏವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 11 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಸರ್ವಾಭೇದಾದಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಕಿಯನ್ನಿಯಮೇನೋಪಾಸ್ಯಮಿತಿ ಆಹ-

ಓಂ ಆನಂದಾಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಓಂ || 12-377 ||

ಪ್ರಧಾನಫಲಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಆನಂದೋ ಜ್ಞಾನಂ ಸದಾತ್ಮೈತ್ಯುಪಾಸ್ಯ ಏವ |

‘ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಆತ್ಮೈತಿ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸಾ ವಿನಿಶ್ಚಿತಾ |

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಫಲಸಾಮ್ಯಾದಪೇಕ್ಷಿತಾ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 12 ||

ಅತ್ರ ಭಗವಜ್ಞಾನಸಾಧನಾಶೇಷ ಮುಮುಕ್ಷುಸಾಧಾರಣ ಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ನಿರ್ಣಯಮಾನತ್ವಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನಿರ್ಣಯೇ ತು ಉಪಾಸನಾ- ಮಾತ್ಮೋಚ್ಛೇದಪ್ರಸಂಗಾತ್ ತನ್ನಿರ್ಣೇತವ್ಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತ ಭಗವದ್ಗುಣಾ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷುಪಾಸ್ಯಾಃ ಸಂಘ್ಯಾನಿರ್ದೇಶಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ಲೃಪ್ತಾಃ ಪೃಥಕ್ ಸನ್ನಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ ವಿಶೇಷಾನುಕ್ತಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಸರ್ವೇಷಾಂ ಇತಿ ||

ನ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷುಪಾಸ್ಯಾಃ ಸಂಘ್ಯಾನಿರ್ದೇಶಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ಲೃಪ್ತಾ ಗುಣಾಃ ಪೃಥಕ್ ಸನ್ನಿ | ಯದಿ ಭವೇಯುಃ ತರ್ಹಿ ತೇ ಕೇ ಕಿಯನ್ನಶ್ಚ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಾಃ | ಯದಿ ಚತುಃಪಲ್ಲವಾ ಆನಂದಾಯ ಇತಿ ಉಚ್ಯಂತೇ ತರ್ಹಿ ಕೇಷಾಂಽತ್ ಸಮುಚ್ಚಯೇ ಅನ್ಯೇಷಾಮಪಿ ಸಮುಚ್ಚಯಪ್ರಸಂಗೇನ ನಿಯಮಾಸಮ್ಯವಾತ್ | ಏಂ ನ ನಿರ್ದೇಶಕ್ಲೃಪಿತಿಃ ನ ಏತೇ ಅನ್ಯ ಏವ ಇತ್ಯಾಪಿ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಸರ್ವೈಃ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ ನಿಮಯಮೇನ ಉಪಾಸ್ಯಗುಣಾನಿರ್ಣಯಾತ್ ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಉಪಸಾನೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತಃ ಆಹ ಇತಿ || ಸನ್ನಿ ಸಂಘ್ಯಾನಿರ್ದೇಶಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ಲೃಪ್ತಾಃ ಸರ್ವ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ ಸರ್ವಧೋಪಾಸ್ಯಾ ಗುಣಾ ಆನಂದಾಯಃ ಚತ್ವಾರೋ ನ ತು ಅಧಿಕಾಃ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ತದಧಿಕೋಪಾಸನೇ ಅಸಮರ್ಥತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ನಿರ್ದೇಶವಿಪರ್ಯಯಃ | ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಆನಂದಾದಿರೂಪ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಫಲಾನುಸಾರೇಣ ಏವ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ | ‘ತಂ ಯಥಾ ಯಥೋಪಾಸತೇ ತದೇವ ಭವಂತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಸಚ್ಚಿದ್ ಇತಿ || ಸತ್ತಂ ನಿರ್ದೋಷತ್ವಮ್ | ತಚ್ಚ ಜ್ಞಾನಾನಂದೌ ಚ ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಿತಂ ಫಲಮ್ | ಆತ್ಮಪದೋದಿತ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ತು ಸ್ವಸಮ್ಯನ್ಯಾನುಸ್ಮರಣಸ್ಯ ಭಗವತ್ ಪ್ರೀತಿ ಸಾಧನತ್ವಾದ್ ಉಪಾಸ್ಯಮ್ | ತಚ್ಚ ಚತುರ್ಥೇ ವಕ್ಷ್ಯತ ಇತಿ | ಅತಃ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯ ಗುಣಾನಿರ್ಣಯಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 12 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಆನಂದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಓಂ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾ ದ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರುಪಚಯಾಪಚಯೌ ಹಿ ಭೇದೇ ಓಂ || 13-378 ||

ಫಲಭೇದಾರ್ಥಮುಪಚಯಾಪಚಯಯೋರ್ಭಾವಾನ್ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ

ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾ ದಿಗುಣೋಪಾಸಾಪ್ರಾಪ್ತಿಃ |

‘ನೈವ ಸರ್ವಗುಣಾಃ ಸರ್ವೈರುಪಾಸ್ಯಾ ಮುಕ್ತಿಭೇದತಃ |

ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯೈವ ಯನ್ಮುಕ್ತಾವಾನಂದಸ್ಯ ಸುಪೂರ್ಣತಾ’ ಇತಿ ಹಿ ವಾರಾಹೇ || 13 ||

ಅತ್ಯವ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾದಿಗುಣಾನಾಂ ಸಾಧಾರಣ್ಯನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭಿತಿಃ | ಸಾಧಾರಣ್ಯೇ ತು ಉಕ್ತಬಾಧಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ ನಿರಸನೀಯಂ ಏತತ್ | ಭಗವತ್ ಗುಣಾಂತರ್ಗತಾಃ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾದಿ ಗುಣಾಃ ಶ್ರೂಯಂತೇ ತಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಮೇವ ಶಿರ ಇತ್ಯಾತ್ | ತ ಏವ ಅತ್ರಿ ವಿಷಯ-| ಕಿಂ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೋಪಾಸ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ದ್ವಿವಿಧಗುಣಪ್ರತೀತಿಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ| ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾದೀನಾಂ ಆನಂದಾದಿ ವಿಶೇಷತ್ವಾದ್ ಆನಂದಾದೀನಾಂ ಚ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಆನಂದಾದೇಃ ಸಮ್ಯಗನುಪಾಸನೇನ ಅಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ | ಅತಃ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ಚತ್ವಾರ ಏವ ಇತಿ ನಿಯಮ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಿಯ ಇತಿ || ನ ಆನಂದಾದಿವಿಶೇಷತ್ವೇನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾದಿ ಗುಣೋಪಾಸನಯೋಗ್ಯತಾ ವಕ್ತವ್ಯಾ | ವಿಶೇಷಾವಲಮ್ಬನೇನ ಉಪಾಸನೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸ್ತಿ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ | ಸರ್ವಗುಣಾನಾಮಪಿ ಗುಣಚತುಷ್ಟಯವಿಶೇಷತ್ವಸ್ಯ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸ್ತಿರಸ್ತು ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಆನಂದಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧ ಫಲಭೇದ ಸಿದ್ಧ ಧರ್ಮಂ ಗುಣೋಪಾಸನೇಽಪಿ ತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ ಅಪೇಭಿತತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ಯವ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ನೈವ ಇತಿ || ನ ಚ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾದಿ ಅನುಪಾಸನೇ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಃ| ‘ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಗುಣಪೂಗಾನುಪಾಸ್ಯ ಫಲಂ ಭೇದೇನುಕ್ತಿಗಂ ನೈವ ಚಾನ್ಯತ್ | ವಿತ್ಯೈಕಾಗ್ರ್ಯನ್ಯಜ್ಞತಾ ಹೇತುತಶ್ಚ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ದೃಶಿನೋರ್ ತದ್ವಿಶೇಷೈಃ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ವಿಶೇಷಾನುಪಾಸನೇಽಪಿ ಯೋಗ್ಯ ಗುಣೋಪಾಸನೇನೈವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಅತಃ ಪರಿಯಶಿರಸ್ತಾದೀನಾಂ ಅಸಾಧಾರಣ್ಯಾತ್ ಚತ್ವಾರ ಏವ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 13 ||

ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಓಂ ಇತರೇ ತ್ವರ್ಧಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ ಓಂ || 14-379 ||

ಇತರೇ ಗುಣಾಃ ಫಲಸಾಮ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯೋಪಸಂಹರ್ಥವ್ಯಾಃ || 14 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ದೇವಾದೀನಾಂ
ಬಹುಗುಣೋಪಾಸನಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ
ಉಪಸಂಹಾರೋಕ್ತನುಪಪತ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ |

ಪ್ರಕೃತ ಭಗವದ್ಗುಣೇಷು ಚತುರ್ಗುಣಾಧಿಕಾ ವಿಷಯಃ | ದೇವಾದಿಭಿಃ ಉಪಾಸ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ ಫಲಾಧಿಕ್ಯಂ ವಿಶೇಷಹೇತ್ವದರ್ಶನಮ್ ಚ ಸ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಚಿತ್ತಾರ ಏವ ವಿರಿಷ್ಟೇತರ
ದೇವಾದಿಭಿಃ ಉಪಾಸ್ಯ ನ ಅಧಿಕಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ| ಯೋಗ್ಯಾ ಏವ ಖಲು ಗುಣಾ ಉಪಾಸ್ಯಾಃ
ಅಯೋಗ್ಯ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅನರ್ಥ ಫತ್ವಾತ್ | ತತ್ರ ಯುಜ್ಯತೇ ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ
ಸಮರ್ಗುಣೋಪಾಸನಮ್ | ಸರ್ವ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಚ ಚತುರ್ಗುಣೋಪಾಸನ ಯೋಗ್ಯತಾಯಾ
ಏವ ನಿರ್ಣೀತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತಥಾ ಮಧ್ಯಮಗುಣೇಷು ಅಸ್ಯ ಏತಾವನ್ನೋ ಅಸ್ಯ ಏತಾವಂತ ಇತಿ
ಯೋಗ್ಯತಾನಿಯಮಃ ಶಕ್ಯತೇ ಜ್ಞಾತುಂ ಯೇನ ಉಪಾಸನಾ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಉಪಾಸನಾಭ್ಯಾಸೇ
ಸತಿ ಯಸ್ಯ ಯಾವನ್ನೋ ಗುಣಾ ಯುಗಪತ್ ಪ್ರತೀಯತೇ ತಸ್ಯ ತಾವಂತ ಇತಿ
ಯೋಗ್ಯತಾನಿಯಮೋ ಜ್ಞಾತುಂ ಶಕ್ಯತ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಪ್ರಾಗೇವ ಯೋಗ್ಯತಾನಿಯಮಾಜ್ಞಾನೇ
ಅಯೋಗ್ಯಾಸನ ಪ್ರಯತ್ನ ಅನರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಅತೋ ಮಧ್ಯಮಗುಣಾನಾಂ ಅನುಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್
ತದುಪಸಂಹಾರ ವಿಧಾನ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸುತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಇತರೇ ತು ಇತಿ || ಚತುರ್ಭ್ಯಃ ಸರ್ವೇಭ್ಯಶ್ಚ ಇತರೇ
ಮಧ್ಯಮಗುಣಾ ದೇವಾದಿಭಿಃ ಉಪಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ಏವ | ನ ಚ ಯೋಗ್ಯತಾ ಅನಿರ್ಣೀತಃ| ತತ್ತತ್
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಫಲಂ ಅಪೇಕ್ಷ್ಯ ಉಪಾಸನೇ ಯೋಗ್ಯತಾನಿರ್ಣಯ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಫಲೋಪಾಸನಯೋಃ
ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯತ್ಫಲಾನಿರ್ಣಯೇನ ಉಪಾಸ್ತಿಯೋಗ್ಯತಾ ಅನಿರ್ಣಯಃ |
ತೇಷಾಂ ಭಾವಿ ಉತ್ಕರ್ಷಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅನ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಸರ್ವಜ್ಞಸ್ಯ ಗುರೋಃ ತದನುಸಾರೀ
ಗುಣನಿಯಮೋಪದೇಶೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಯೋ ಯೋ ಭಾವೋ
ದೇವತಾನಾಂ ವಿಮುಕ್ತೌ ತತ್ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಸದ್ಗುಣಾನೀಶಿತುಶ್ಚ | ಬ್ರಹ್ಮ ದಿಶತ್ಯಥ ತಾಂಸ್ತೇ ವಿಚಿನ್ತ್ವ
ತತ್ತದ್ಭಾವಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಆತ್ಮಶಕ್ತ್ಯಾ' ಇತಿ |

ಅತೋ ಮಧ್ಯಮಗುಣಾನಾಮಪಿ ದೇವಾದ್ಯುಪಾಸ್ಯತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತದುಪಸಂಹಾರಾಭಿಧಾನಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 14 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಇತರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಫಲಸಾಮ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್) || 07 ||

ಉಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರಪ್ರಮಾಣಮಾಹ -

ಓಂ ಆಧ್ಯಾನಾಯ ಪ್ರಯೋಜನಾಭಾವಾತ್ ಓಂ || 15-380 ||

ಆಧ್ಯಾನಾರ್ಥಂ ಹಿ ಸರ್ವೇ ಗುಣಾ ಉಚ್ಯಂತೇ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಾಭಾವಾತ್ ||

'ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಮಥ ಧ್ಯಾನಾರ್ಥಂ ಗುಣಾನಾಂ ಸಮುಧೀರಣಾ |
ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಶ್ಚೈವ ಧ್ಯಾತವ್ಯಾ ಗುಣಾಃ ಸರ್ವೇಽಪ್ಯತೋ ಹರೇಃ ||
ನಾನ್ಯತ್ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಜ್ಞಾನಾಧ್ಯಾನಾತ್ ಕರ್ಮಕೃತೇರಪಿ |
ಶ್ರವಣಾಚ್ಚಾಥ ಪಾರಾದ್ವಾ ವಿದ್ಯಾಭಿಃ ಕಷ್ಟದಿಷ್ಯತೇ' ಇತಿ ಪರಮಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ ||
'ಗುಣಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ವೇತ್ತವ್ಯಾ ಧ್ಯಾತವ್ಯಾಶ್ಚ ನ ಸಂಶಯಃ |
ನಾನ್ಯತ್ ಪ್ರಯೋಜನಂ ಮುಖ್ಯಂ ಗುಣಾನಾಂ ಕಥನೇ ಭವೇತ್ ||
ಜ್ಞಾನಾಧ್ಯಾನಸಮಾಯೋಗಾದ್ಗುಣಾನಾಂ ಸರ್ವಶಃ ಫಲಮ್ |
ಮುಖ್ಯಂ ಭವೇನ್ನ ಚಾನ್ಯೇನ ಫಲಂ ಮುಖ್ಯಂ ಕ್ವಚಿದ್ಭವೇತ್' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತನ್ತ್ರೇ || 15 ||

ಅತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಸಮರ್ಥನೀಯೌ | ಪ್ರಾಗುಕ್ತೌ
ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರೌ ವಿಷಯಃ | ಕರ್ತವ್ಯೌ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹ- |
ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈವಿದ್ಯದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ | ನ ಕರ್ತವ್ಯೌ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರೇ ವಿಧಿರಸ್ತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |
ಅನುಪಸಂಹಾರೇಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಫಲಾಂತರಸ್ಯ ಚ ಅನಪೋಕ್ಷಿತತ್ವಾದ್
ವ್ಯರ್ಥವಿಧೇಶ್ಚ ಅನವಧೇಯತ್ವಾತ್ | ಯದಪಿ ಉಕ್ತಂ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಭಗವದ್
ಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ ತದುಪಸಂಹಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ | ತನ್ನ | ಗುಣಾನಾಂ ನಾನಾಸ್ಥಾನೇಷು
ಉಕ್ತತ್ವೇನ ತದಭಿಧಾನಸ್ಯ ಉಪಸಂಹಾರಾರ್ಥತ್ವಾಭಾವಾತ್ | ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ
ಉಪಸಂಹಾರಾರ್ಥತ್ವೇ ವಾ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಏಕತ್ಯೈವ ಉಚ್ಯೇರನ್ | ಉಕ್ತಂ ಚ ವೈಫಲ್ಯಮ್ | ಯದಪಿ
ಪ್ರಕರಣಭೇದಾದ್ ಅನುಪಸಂಹಾರ ಇತಿ ತದಪಿ ಏಕತ್ಯೈವ ಉಚ್ಯೇರನ್ | ಉಕ್ತಂ ಚ ವೈಫಲ್ಯಮ್ |
ಯದಪಿ ಪ್ರಕರಣಭೇದಾದ್ ಅನುಪಸಂಹಾರ ಇತಿ ತದಪಿ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಕರಣೇಷು
ಏತಾವದೇವ ಉಪಾಸ್ಯಮಿತಿ ಉಕ್ತಿ ಅಭಾವಾತ್ | ಅತಃ
ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರಯೋಃ ಅಯೋಗಾತ್ ನ ಉಪಾಸನಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಅಧಿಕರಣತಾತ್ಪರ್ಯಮಾಹ || ಉಪಸಂಹಾರ ಇತಿ ||
ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಾನುಪಾಸಂಹಾರಯೋಃ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಂ ಆಹ ಅಸ್ಮಿನ್
ಅಧಿಕರಣೇ ಸೂತ್ರಕೃದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತತ್ರ ಉಪಸಂಹಾರಪ್ರಮಾಣದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆಧ್ಯಾನಾಯ ಇತಿ
||ಕರ್ತವ್ ತಾವದ್ ಉಪಸಂಹಾರಃ | ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಭಗವನ್ನಾಮತ್ವೇನ
ತದ್ಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಚ ಅಶೇಷ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಪೂರ್ವಕ
ಧ್ಯಾನಾರ್ಥತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾರ್ಥತ್ವಂ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪ್ರಯೋಜನ ಇತಿ || ನ ಚ
ಗುಣೋಪಸಂಹಾರೋ ನಿಷ್ಫಲಃ | ವಿಪ್ರಕೀರ್ಣಗುಣಾನ್ ಉಪಸಂಹೃತ್ಯ ಉಪಾಸಕತ್ವಯ
ತದನುಸಾರಿ ಮುಕ್ತಿ ಆನಂದಾತಿಶಯಲಕ್ಷಣ ಫಲಸದ್ಭಾವಾತ್ | 'ಯಾವತ್ ಸೇವಾ ಪರೇ ತತ್ವೇ
ತಾವತ್ ಸುಖವಿಶೇಷತಾ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ | ಅತಃ ವಿಶೇಷಫಲಸ್ಯ ದೌರ್ಲಭ್ಯಾಯ
ನಾನಾಸ್ಥಾನೇಷು ಉಕ್ತಿಃ ಉಪಪನ್ನಾ ಇತಿ |

ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಾರ್ಥತ್ವೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಇತಿ || ವಿದ್ಯಾಭಿಃ
ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮವಿದ್ಯಾಭಿಃ| ಏವಂ ಚ ಗುಣಾಭಿಧಾನಸ್ಯ ಶ್ರವಣಪಾಠೌ ಅಪಿ ಪ್ರಯೋಜನಂ ನ
ಧ್ಯಾನಮೇವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಜ್ಞಾನ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನಮಪಿ ಧ್ಯಾನೋಪಯೋಗಿತಯಾ ಪ್ರಯೋಜನಂ
ನ ಮುಖ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನ್ಯೇನ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ | ಯದ್ಯಪಿ ಶ್ರವಣಾದೇಃ
ಜನಲೋಕಾದಿಫಲಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವಸಮ್ಭವಃ | ತಥಾಪಿ ಮಹಾಫಲಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವೇನ
ವಿಹಿತಸ್ಯ ನ ತತ್ಫಲಂ ಇತಿ || 15 ||

ಓಂ ಆತ್ಮಶಬ್ದಾಚ್ಚ ಓಂ || 16-381 ||

'ಆತ್ಮೇತ್ಯೇವೋಪಾಸೀತ' ಇತ್ಯನುಪಸಂಹಾರಪ್ರಮಾಣಮ್ || 16 ||

ಏವಂ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಂ ಪ್ರಮಾಣೇನ ಸಮರ್ಥ್ಯ ಅನುಪಸಂಹಾರಂ ಚ ಸಮರ್ಥಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆತ್ಮ ಇತಿ || ಗುಣಾಂತರವ್ಯಾವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕಂ ಆತ್ಮತ್ವಸ್ಯ
ಉಪಾಸನಾ ವಿಧಾನಾದ್ ಅನುಪಸಂಹಾರೋಽಪಿ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಅವಧಾರಣಸ್ಯ
ಅಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಕತ್ವೇನ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಕತ್ವಂ ಇತಿ | ಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚ
ಸಮಜ್ಞಸಮ್ ಇತಿ ನ್ಯಾಯೇನ ಅವಿರೋಧಾತ್ | ಅತೋ ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್
ಉಪಸಂಹಾರಾನುಪಸಂಹಾರಯೋಃ ಉಪಪನ್ನಂ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 16 || ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ಅಧ್ಯಾನಾಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

ಓಂ ಆತ್ಮಗೃಹೀತಿರಿತವದ್ತರಾತ್ ಓಂ || 17-382 ||

ನ ಚ'ಆನಂದಾಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ' ಇತ್ಯುಕ್ತವಿರೋಧಃ | ಯತಃ'ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನನ್ತಮ್
ಬ್ರಹ್ಮ'ವಿಜ್ಞಾನಮಾನನ್ತಮ್ ಬ್ರಹ್ಮ' ಇತಿವದೇವಾತ್ಮಶಬ್ದಗೃಹೀತಿಃ |

'ಅತ್ರ ಹ್ಯೇತೇ ಸರ್ವ ಏಕೀಭವನ್ತಿ' ಇತ್ಯುಕ್ತರಾತ್ |

'ಆನಂದಾನುಭವತ್ವಾ ಚ ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾಚ್ಚ ಭಣ್ಯತೇ |

ನಿತ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ ತಥಾಽಽತ್ಮೈತಿ ವೇದವಾದಿಭಿರೀಶ್ವರಃ' ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನ್ನೇ || 17 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಾಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಾಯಾಂ ಆನಂದಾತಿ ನಿಯತಿಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಾನುಪಪತ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಾ ಸಮರ್ಥನೀಯಾ | ಪ್ರಕೃತಾ
ಭಗವದ್ಗುಣಾ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಆನಂದಾಯಃ ಚತ್ವಾರೋಽಪಿ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೋಪಾಸ್ಯ ಉತ
ಆತ್ಮಮೇವ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಥಾ ಉಕ್ತಿಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಆತ್ಮತ್ವಮೇವ
ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | 'ಆತ್ಮೈತೋವೋಪಾಸೀತ' ಇತಿ ಸಾವಧಾರಣಶ್ರುತೇಃ |
ಆನಂದಾದಿತ್ರಯಲೋಪೇನ ಆತ್ಮತ್ವಮಾತ್ರೇಣ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಸುಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ |
ಈಶ್ವರಾಪರೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಗುಣಲಾಭಾಚ್ಚ | ಅತ ಆತ್ಮತ್ವಸ್ಯೈವ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾದ್ ಆನಂದಮಯಃ
ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಾದ್ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆತ್ಮ ಇತಿ || 'ಆತ್ಮೈತೋವೋಪಾಸೀತ' ಇತಿ
ಸಾವಧಾರಣ ಶಅರುತಿಬಲೇನ ಆತ್ಮತ್ವಸ್ಯೈವಾವಶ್ಯ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಂ ಉಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಆನಂದಾಯಃ
ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾಭಿಧಾನಂ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಕಿಂ ನಾಮ ಆನಂದಾಯಃ
ಚತ್ವಾರೋ ಅಪಿ ಉಪಾಸ್ಯಾ ಏವ | ಕುತಃ | ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ಶ್ರೌತೋಽಯಮಾತ್ಮಶಬ್ದಃ
ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಾತ್ರಂ ವಕ್ತಿ | ನ ಏತದಸ್ತಿ | ತೇನ ಆನಂದಾದೀನಾಮಪಿ ಗೃಹೀತತ್ವಾತ್
ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾದಿವಾಕ್ಯವದೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಕುತೋಽಯಮಾತ್ಮಶಬ್ದ ಆನಂದಾದಿ ಅಭಿಧಾಯಕೋ ನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಾತ್ರವಚನ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಅತ್ರ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಆತ್ಮತ್ವೇ | ಸರ್ವೇಽಪಿ ಆನಂದಾಯೋ ಗುಣಾ ಅನ್ತರ್ಭವನ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಾತ್ರ ಅನಭಿಧಾಯಕತ್ವೇ ಸ್ಪೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಆನಂದ ಇತಿ || ಅತೋ
ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಚತುರ್ಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 17 || ಅ 9 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಾಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಾಯಾಂ ಆನಂದಾದಿ ನಿಯತಿಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಾನುಪಪತ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಾ ಸಮರ್ಥನೀಯಾ | ಪ್ರಕೃತಾ
ಭಗವದ್ಗುಣಾ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಆನಂದಾಯಃ ಚತ್ವಾರೋಽಪಿ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೋಪಾಸ್ಯಾ ಉತ

ಆತ್ಮತ್ವಮೇವ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯಧೋಕ್ತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಆತ್ಮತ್ವಮೇವ
ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಆತ್ಮತ್ವೇವೋಪಾಸೀತ' ಇತಿ ಸಾವಧಾರಣಶ್ರುತೇಃ |
ಆನಂದಾದಿತ್ರಯಲೋಪೇನ ಆತ್ಮತ್ವಮಾತ್ರೇಣ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಸುಶಕ್ಯತ್ವಾತ್
| ಈಶ್ವರಾಪರೋಕ್ಷ್ಯಸಿದ್ಧಿಗುಣಲಾಭಾಚ್ಚ | ಅತ ಆತ್ಮತ್ವಸ್ಯೈವ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾದ್
ಆದನ್ನಾದಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಾದ್ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆತ್ಮ ಇತಿ || 'ಆತ್ಮತ್ವೇವೋಪಾಸೀತ' ಇತಿ
ಸಾವಧಾರಣಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಆತ್ಮತ್ವಸ್ಯೈವಾವಶ್ಯ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಆನಂದಾದಯಃ
ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾಭಿಧಾನಂ ಯನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಕಿಂ ನಾಮ ಆನಂದಾದಯಃ
ಚತ್ವಾರೋ ಅಪಿ ಉಪಾಸ್ಯಾ ಏವ | ಕುತಃ | ಭವೇದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ಶ್ರುತೋಽಯಮಾತ್ಮಶಬ್ದಃ
ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂಮಾತ್ರಂ ವಕ್ತಿ ನ ಏತದಸ್ತಿ | ತೇನ ಆನಂದಾದಿನಾಮಪಿ ಗೃಹೀತತ್ವಾತ್
ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಾದಿವಾಕ್ಯವದೇವ ಅನ್ತರ್ಭವಂತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಮಾತ್ರ ಅನಭಿಧಾಯಕತ್ವೇ ಸ್ಫುಟಿಂ ಚ ಆಹ || ಆನಂದ ಇತಿ ||

ಅತೋ ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಚತುರ್ಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 17 || ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಆತ್ಮಗೃಹೀತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಓಂ ಅನ್ವಯಾದಿತಿ ಚೇತ್ ಸ್ಯಾದವಧಾರಣಾತ್ ಓಂ || 18-383 ||

ಸರ್ವಗುಣಾನಾಮಾನ್ವಯ ಆತ್ಮ ಶಬ್ದೇ ಭವತಿ |

'ಆಪ್ತವ್ಯಾಪ್ತೇರಾತ್ಮಶಬ್ದಃ ಪರಮಸ್ಯ ಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ'

ಇತಿ ವಚನಾದಿತಿ ಚೇತ್ ಸತ್ಯಮ್ | ಸ್ಯಾಚ್ಚೈವಂ | ಆತ್ಮತ್ವೇವೇತ್ಯವಧಾರಣಾತ್ |
ಅನ್ಯಥಾ ಸರ್ವೋಪಸಂಹಾರವಚನವಿರೋಧಾತ್ || 18 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಸಾಧನ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಸರ್ವೈಃ ಕರ್ತವ್ಯತವಸಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಸಂಹಾರಪ್ರಮಾಣೋಕ್ತಿಃ ವ್ಯಾಹನ್ಯತ ತಿ ಸಾಧನೀಯ್ |
ಪ್ರಕೃತ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣಾ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಸರ್ವಪಾಸ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಗುಣದ್ವೈವಿಧ್ಯದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂತ್ರ ಏವ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತದುಪನ್ಯಸ್ಯ
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ವಯಾದ್ ಇತಿ ||

ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣಾ ನ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಾಃ | ಆಪ್ತವ್ಯಾಪ್ತೇಃ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾಯಕ-
ತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ತಥಾ ಚ ಅಯಂ ಶ್ರುತಚತುರ್ಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಪುಂಸೋ ವಿಭ್ರಮಕರೋ ಭವತಿ | ನ
ತು ಏವಂ ಉಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಾಯಕಃ ನ ಹಿ ಉಭಯಥಾ ಶ್ರುತವತೋ

ಅನ್ಯತರಸ್ಮಿನರ್ಥೇ ನಿಶ್ಚಯೋ ಭವತಿ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವೇಽಪಿ
ಸ್ವಯೋಗ್ಯಂ ತದುಕ್ತಂ ಉಪಾಸ್ಯಂ ಇತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಅವಧಾರಣವಿರೋಧಾತ್ | ಅತಃ
ಆತ್ಮಶ್ಲೋದೋಕ್ತ ಗುಣಾನಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವ ಅಭಿಪಾದಾದ್ ಅನುಪಸಂಹಾರ ಪ್ರಮಾಣತ್ವ
ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸತ್ಯಂ ಇತಿ || ಕಥಂ ಪರೇಣೋಕ್ತಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ || ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಂ ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಯತ್ ಪರೇಣ ಉಕ್ತಂ ತತ್ ತಥಾ
ಸ್ಯಾದೇವ ಅತೋ ನ ಅಭ್ಯುಪಗಮೋ ದೋಷಾಯ | ಇಯಾಂಸ್ತು ವಿಶೇಷ | ಸರ್ವಗುಣಾಂಶ್ಚ
ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ವದನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ ಪ್ರತ್ಯೇವ ವದತಿ ನ ಅನ್ಯಾನ್ ಪ್ರತಿ | ತಥಾನುಭವಾತ್ |
ಅತಃ ತಸ್ಯ ಅವಿಭ್ರಮಕರತ್ವಾತ್ ತದುಕ್ತ ಉಪಾಸನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಆತ್ಮಶಬ್ದಃ ಸರ್ವಗುಣಾನ್ ಜ್ಞಾಪಯತಿ ಇತಿ ಕುತೋ ಅನ್ಯಾನ್ ಪ್ರತಿ ಇವ
ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ ಪ್ರತಿ ಅಲ್ಪಗುಣಾಭಾಧಾಯಕಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ||

ಅವಧಾರಣೇಽಪಿ ಕಿಂ ಆಯಾತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನ್ಯಥಾ ಇತಿ ||

ಅನ್ಯಯೋಗ್ಯವ್ಯವಚ್ಛೇದಕ ಅವಧಾರಣಯುಕ್ತ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ ಅಧಿಕರೋತಿ ತತಃ
ತೈರಪಿ ತದುಕ್ತಮೇವ ಉಪಾಸ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಚ ಯದ್ಯಸೌ ನ ತಾನ್ ಪ್ರತಿ ಸರ್ವಗುಣಾನಭಿಧತ್ತೇ
ತರ್ಹಿ 'ಸರ್ವೈಃ ಗುಣೈಃ ಉಪಾಸ್ಯೋಽಸೌ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪರಮೇಶ್ವರಃ' ಇತ್ಯಾದಿ
ಸರ್ವೋಪಸಂಹಾರವಚನ ವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋಽಸೌ ತೇಷಾಂ ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾಯಕ
ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಸ್ಮಾದ್ ಆತ್ಮ ಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣೋಪಾಸನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅಸ್ತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ
ಉಪಪನ್ನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 18 || ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ಅನ್ವಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

ಓಂ ಕಾರ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದಪೂರ್ವಮ್ ಓಂ || 19-384 ||

'ಅಲೌಕಿಕಾಸ್ತಸ್ಯ ಗುಣಾ ಹ್ಯುಪಾಸ್ಯ ಅಲೌಕಿಕಂ ಮುಕ್ತಿಕಾರ್ಯಂ ಯತೋಽಸ್ಯ' ಇತಿ
ಕಾರ್ಯಾಖ್ಯಾನಾದನ್ಯತ್ರಾದೃಷ್ಟಾ ಏವ ಗುಣಾ ಉಪಾಸ್ಯಾಃ || 19 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಸಾಧನೋಪಾಸನಾಯಾಂ ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತ ಅಲೌಕಿಕತ್ವ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಃ| ಪ್ರಕೃತ ಭಗವದ್ಗುಣಾ
ಏವ ವಿಷಯಃ| ಕಿಂ ಅಲೌಕಿಕಾ ಧ್ಯೇಯಾ ಲೌಕಿಕಾ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ
ಲೌಕಿಕತ್ಯಷ್ಟಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಲೌಕಿಕಾ ಏವ ಧ್ಯಾತವ್ಯಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಲೌಕಿಕಾನಾಮಧ್ಯಾನೇ ಧ್ಯಾನಾಭಾವ ಪ್ರಸಕ್ತೇಃ | ಅಲೌಕಿಕಾನಾಂ ಅನನುಭುತತ್ವೇನ

ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಅಪ್ರತೀತೇಃ | ಕರ್ತವ್ಯ ಚ ಇದಂ ಧ್ಯಾನಮ್ | ಅತೋ ಲೌಕಿಕಾ ಏವ ಧ್ಯಾತವ್ಯಾಃ |
ನ ಚ ಅವಿದ್ಯಮಾನಂ ಯುಕ್ತಂ ಧ್ಯಾತುಂ ಇತಿ ಲೌಕಿಕಾ ಏವ ತೇ ಧ್ಯಾನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ
ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಕಾರ್ಯ ಇತಿ ||

ಅಲೌಕಿಕಾ ಏವ ಗುಣಾ ಧ್ಯಾತವ್ಯಾಃ | ತಥಾ ಧ್ಯಾನೇನೈವ ಮೋಕ್ಷಸಮ್ಯವಾತ್ | ಧ್ಯಾನಕಾರ್ಯಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಅಲೌಕಿಕತ್ವ ಆಖ್ಯಾನಾತ್ | ಫಲಾನುಸಾಹಿಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತಾನಿಯಮಾದ್ ಇತಿ
ಭವಃ| ನ ಚ ಅಲೌಕಿಕಗುಣಾಪ್ರತೀತಿಃ ದೋಷಃ | ಇನ್ಮಾದೌ ಇತಿ ಉಪದೇಶ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ
ಅಲೌಕಿಕತ್ವೇನ ಏವ ಧ್ಯಾತವ್ಯಾ ಇತಿ ಯುಕ್ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 19 || ಅ 11 ||

|| ಇತಿ ಕಾರ್ಯ(ಖ್ಯಾನ)ಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

ಓಂ ಸಮಾನ ಏವಂ ಚಾಭೇದಾತ್ ಓಂ || 20-385 ||

ಅಪೂರ್ವತ್ವೇನ ಸಮಾನಾನಾಮೇವೋಪಸಂಹಾರಃ| ನ ತು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮತ್ವಾದೀನಾಂ
ಕಾದಾಚಿತ್ಯಾನಾಂ ಪೃಥಕ್ತ್ವೇನ | ನಿತ್ಯವಿಕ್ರಾನ್ಯಾದಿಷ್ಟಂತರ್ಭಾವಾತ್ || 20 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಸಾಧನೋಪಾಸನಸ್ಯ ಸ್ವಸದೃಶ ಫಲಪ್ರದತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಅರ್ಥಸಾಮಾನ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಉಪಾಸನಾ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ತತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತ ಗುಣೋಪಾಸನಂ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸ್ವಾನುಸಾರಿ ಫಲಪ್ರದಂ ನ ವಾ
ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಕ್ರಿಯಾಸು ಉಭಯಥಾ ದೃಷ್ಟಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಉಪಾಸನಂ
ಸ್ವಾನುಸಾರಿ ಫಲಪ್ರದಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ| ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ತದಭಾವಾತ್ |
ತಯೋರ್ಹಿ ಸಮಂ ವಿಷಯಮಂ ವಾ ಉಪಾಸನಂ ಸಮ್ಯವತಿ | ನ ಚ ಫಲಂ ತಾದೃಶಮ್ |
ಸ್ಥಾನೈಕ್ಯಸ್ಯ ಗುಣತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ ಚ ಸದ್ಭಾವೇನ ಫಲಸ್ಯ ಸಮವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಉಪಾಸನಮಪಿ ತಾದೃಗ್ ಅಸ್ತು ಇತಿ ವಾಚ್ಛ್ಮ | ಸಮವಿಷಯ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ವಿರುದ್ಧತ್ವೇನ
ಅಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ನ ಚ ಉಪಾಸನಮಪಿ ತಾದೃಗ್ ಅಸ್ತು ಇತಿ ವಾಚ್ಛ್ಮ | ಸಮವಿಷಯ ಉಪಾಸನಸ್ಯ
ವಿರುದ್ಧತ್ವೇನ ಅಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಯಥಾ ಉಪಾಸನಂ ಫಲಭಾವಾದ್ ಇತರೇ ತು ಅರ್ಥ
ಸಾಮಾನ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸಮಾನ ಇತಿ || ನ ಉಕ್ತಲಿಂಗೇನ ಉಪಾಸನಸ್ಯ
ಸ್ವಾನುಸಾರಿಫಲಪ್ರತತ್ವಾಭಾವಃ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ಫಲವದ್ ಉಪಾಸನಸ್ಯಾಪಿ
ಸಮವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾ ಹಿ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಃ ಕ್ರಿಯಾಸು ಚ
ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ರಿಯೋಪಸಂಹಾರೋಽಸ್ತಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವತ್ ನ ತು ನಿತ್ಯವಿಕ್ರಾನ್ಯಾದಿ
ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ರಿಯಾಸು ಅಂತರ್ಭಾವ ಏವ ಇತಿ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮತ್ವಾದಿ ಕ್ರಿಯಾಣಾಂ

ಲೋಗವಿಲಕ್ಷಣತ್ವೇನ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ತದುಪಾಸನಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೀ ಹಾಸ್ಯತಿ | ಇತಿ
ತಾಸಾಂ ಅಪೂರ್ವತ್ವೇಽಪಿ ಯೋಗ್ಯಸ್ಯೈವ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯಾಶ್ಚ ನಿತ್
ತದುಪಾಸಿಯೋಗ್ಯತಾ ಅಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 20 ||

ಓಂ ಸಮ್ಪನ್ನಾದೇವಮನ್ಯತ್ರಾಪಿ ಓಂ || 21-386 ||

ಪರಮಾತ್ಮಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವೇನ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮತ್ವಾದಿಷ್ಟಪ್ರಪಸಂಹಾರ್ಯತ್ವಂ
ಯುಜ್ಯತೇ |

‘ಗುಣಾಸ್ತೈವಿಕ್ರಮಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ನ ಸಂಶಯಃ |

ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯೈವ ನಾನ್ಯೇಷಾಂ ಸ ಹಿ ಸರ್ವಗುಣಾಧಿಕಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತನ್ತ್ರೇ || 21 ||

ಭವೇದೇತದ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೀಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ಸಮವಿಷಮೋಪಾಸನಂ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸದಾ
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮತ್ವಾದಿ ಕ್ರಿಯೋಪಸಂಹಾರೋ ಭವೇತ್ | ನ ಚ ಅಸೌ ಯುಜ್ಯತೇ | ತಾಸಾಂ
ಅನಿತ್ಯತ್ವೇನ ಧ್ಯಾನಕಾಲೇ ಅಭಾವಾತ್ | ಅವಿದ್ಯಮಾನಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಚ ಅಯೋಗಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಮ್ಪನ್ನಾದ್ ಇತಿ ||

ಯುಜ್ಯತೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮತ್ವಾದಿ ವಿಷಯೇಽಪಿ ಉಪಸಂಹಾರೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ಯ ಸರ್ವದಾ
‘ಗುಣಕ್ರಿಯಾದಯೋಃ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ವರೂಪಂ ನಾನ್ಯದಿಷ್ಟತೇ’ ಇತ್ಯಾದೇಃ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮತ್ವಾದೀನಾಂ
ಪರಮಾತ್ಮೈಕ್ಯೇನ ನಿತ್ಯತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಸಮ್ಪನ್ನಃ ತದಾತ್ಮ್ಯಮ್ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಗುಣಾ ಇತಿ || ಅತೋ ಯಥೋಪಸನಂ ಮುಕ್ತೌ ಫಲಂ ಇತ್ಯಸ್ಯ
ಅವಿರುದ್ಧತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 21 || 12 ||

|| ಇತಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಮ್ || 12 ||

ಓಂ ನ ವಾ ವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 22-387 ||

ನ ವಾ ಸ್ವತ್ಮಶಬ್ದೇನ ಸರ್ವಗುಣಗೃಹೀತಿಃ | ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಾತ್ || 22 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರದರ್ಶನಾಧನ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಸರ್ವೈಃ
ಕರ್ತವ್ಯತಾಸಾಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ|ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ
ಸಮರ್ಥನೀಯಾ | ಪ್ರಕೃತ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣಾ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ| ಗುಣದ್ವಾವಿದ್ಯಮೇವ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ | ನ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತಗುಣಾಃ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಾ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಆತ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ | ಉಕ್ತಂ ಅತ್ರ ಉತ್ತಪಾಧಿಕಾರಿಣಃ
ಪ್ರತ್ಯೇವ ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾಯಕೋ ನ ಸರ್ವಾನ್ ಪ್ರತಿ ಇತಿ | ಸತ್ಯಮ್ | ತಥಾಪಿ ಅಸ್ಯ
ಏತಾವಂತ ಏವ ಉಚ್ಯಂತ ಇತಿ ಪ್ರಾತಿಸ್ಥಿಕನೀಯಮಾಭಾವೇನ ಉಪಾಸನಾ ಅಸಮ್ಯವಾತ್| ನ ಚ

ಸಮ್ಭವತಿ ಹಿ ಕದಾಚಿದ್ ಬಹುಗುಣಾನ್ ಕದಾಚಿದಲ್ಪಾನವಿ ಬೋಧಯತಿ ಇತಿ | ಅತ
ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣಾನಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವ ಆಭಾವಾದ್ ಅನುಪರಸಂಹಾರ ಬೋಧಯತಿ ಇತಿ
| ಅತ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತ ಗುಣಾನಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವ ಅಭಾವಾದ್ ಅನುಪಸಂಹಾರ
ಪ್ರಮಾಣತ್ವೋಕ್ತಿಃ ಅಯುಕ್ತಾ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ವಾ ಇತಿ ||
ಯುಕ್ತಮೇವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತಗುಣೋಪಾಸನಮ್ | ತಸ್ಯ ಸರ್ವಾತ್ ಪ್ರತಿ
ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾಯಕತ್ವಾಭಾವಾತ್ | ಕುತಃ | ತಸ್ಯ ಸರ್ವಗುಣಾಭಿಧಾನಶಕ್ತಾವಪಿ
ಅಧಿಕಾರಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಶೇಷಾತ್ ತತ್ತದ್ ಯೋಗ್ಯ ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ |
ನ್ಯೂನಾಧಿಕೋಕ್ತಿಸಮ್ಭವೇನ ಪ್ರಾತಿಸ್ವಿಕನಿಯಾಮಾಭಿಷವಾದ್ ಉಪಾಸನಾ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ನ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ಯಸ್ಯ ಯಾವನ್ನೋ ಗುಣಾ ಆತ್ಮಶಬ್ದೇನ ಯುಗಪತ್ ಪ್ರತೀಯಂತೇ ತೇನ ತಾವನ್ನೋ
ಧ್ಯಾತವ್ಯಾ ಇತಿ ವ್ಯಯಸ್ಥೋಪಪತ್ತೇಃ | ಆತ್ಮಶಬ್ದೇನ ಗುಣಪ್ರತೀತಿಃ ಇಯಮೇವ ಅಭಿಸಂಹಿತಾ
ಇತಿ ಅಯೋಗ್ಯಪ್ರತೀತೇಃ ನ ಪ್ರತೀತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ || 22 ||

ಓಂ ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಓಂ || 23-388 ||

‘ಸರ್ವಾನ್ ಗುಣಾನಾತ್ಮಶಬ್ದೋ ಬ್ರವೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮಿತರೇಷಾಂ ನ ಚೈವ’

ಇತಿ ಭಾಲ್ವವೇಯಶ್ರುತಿಃ || 23 ||

ಯುಕ್ತಿಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ಶ್ರುತ್ಯಪಿ ಸಮರ್ಥಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ ||
ದರ್ಶಯತಿ ಚ ಇತಿ || ಸರ್ವಾನ್ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಾನ್ ಬಹುನ್ ಬ್ರವೀತಿ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಯುಗಪತ್
ಪ್ರಕಾಶಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಮಾದ್ ಆತ್ಮಶಬ್ದೋಕ್ತಗುಣಾನಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾದುಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 23 || ಅ 13 ||

|| ಇತಿ ವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್(ನಾನಾಧಿಕರಣಮ್) || 13 ||

ಓಂ ಸಮ್ಭೃತಿದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತವಿ ಚಾತಃ ಓಂ || 24-389 ||

ಸಮ್ಭೃತಿದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತೇ ಅಪಿ ದೇವಾದೀನಾಮುಪಸಂಹರ್ತವ್ಯೇ ನಾನೈಷಾಮ್ | ಅತ
ಏವ ಯೋಗ್ಯತಾವಿಶೇಷಾತ್ |

‘ದೇವಾದೀನಾಮುಪಾಸ್ಯಾಸ್ತುಭೃತಿದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತಾದಯೋ ಗುಣಾಃ |

ಆನನ್ದಾದ್ಯಾಸ್ತು ಸರ್ವೇಷಾಮನ್ಯಥಾಸರ್ಥಕೃದ್ಭವೇತ್ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 24 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಸಮ್ಭೃತ್ಯಾದಿಗುಣೋಪಾಸನನಿವಾರಣಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ
ಚತುರ್ಗುಣನಿಯಮಭಿಜ್ಞಪ್ರಸಂಗಾತ್ ನಿವಾರಣೀಯಂ ತತ್ | ‘ಉಕ್ತಾ ನ ದ್ವಾವಾಪ್ಯಧಿವೀ ಬಿಬರ್ತಿ’

‘ಏಷ ಹಿ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಭಾತಿ ಇತ್ಯಾದೌ’ ಪ್ರತೀತೇ ಪ್ರಕೃತ ಭಗವದ್ ಗುಣಾನ್ತರ್ಗತೇ
ಸಮ್ಭೃತಿದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತೇ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೋಪಾಸ್ಯೇ ಉತ ನ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ದ್ವಿವಿಧಗುಣ ಪ್ರತೀತಿರೇವ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯೇ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃಪಕ್ಷಃ | ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವನಾಮ್ಯಾತ್ | ಮೋಕ್ಷೇ ಚ ಸ್ವಾಧ್ಯಮ್ಭರಣಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವ್ಯಾಪ್ತೇಶ್ಚ ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ |
ಫಲಂ ಚ ಉಪಾಸನಾನುಸಾರ್ಯೇವ ಭವತಿ | ‘ಯಾದೃಶೋ ಭಾವಿತಸ್ತೀಶಃ ತಾದೃಶೋ ಜೀವ
ಆಭವೇತ್’ ಇತ್ಯಾದೇಃ | ನ ಚೈವಂ ಸರ್ವ ಗುಣೋಪಾಸ್ತಿ | ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಸರ್ವಗುಮಾಪೇಕ್ಷಾಭಾವಾತ್ | ಅತಃ ಸಮ್ಭೃತಿ ದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತೋಃ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್
ಚತುಗ್ರುಣೋಪಾಸ್ತಿನಿಯಮೋ ನ ಯುಕ್ತ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಸಮ್ಭೃತಿ ಇತಿ ||

ಅಪಿಪದಾತ್ ನಇಃ ಸಮಾಕರ್ಷಃ | ಚಶಬ್ದ ಏವಾರ್ಥಃ | ಸಮ್ಭೃತಿದ್ಯುವ್ಯಾಪ್ತೇ ನ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯೇ
ಕಿಂ ತು ದೇವಾದ್ಯುಪಾಸ್ಯೇ ಏವ | ಅಧಿಕಾರಿಯೋಗ್ಯತಾಯಾಂ ವಿಶೇಷಸದ್ಭಾವಾತ್ |
ದೇವಾದೀನಾಮೇವ ತದುಪಾಸ್ತಿ ಯೋಗ್ಯತಾ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಇತಿ ಯೋಗ್ಯತಾ ಏವ
ಉಪಾಸ್ತಿನಿಯಮ ಪ್ರಯೋಜಿಕಾ ನ ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಯಚ್ಚ ಪ್ರಕಾಶಾದಿಮಾತ್ರಂ
ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ತಚ್ಚ ಭಗವದ್ ರೂಪಪ್ರತೀತಿ ಅನಿನಾಭಾತಪ್ರಕಾಶಾದಿನಾ ಏವ ಲಭ್ಯತೇ |

ನನು ಸಮ್ಭೃತ್ಯಾದಿಗುಣೋಪಾಸ್ತಿಃ ದೇವಾದೀನಾಮೇವ ಯೋಗ್ಯಾ ಇತಿ ಕುತೋ ಅನ್ಯೇಷಾಂ
ಅಯೋಗ್ಯತಾಯಾಮಪಿ ಉಪಾಸನೇ ಕೋ ವಿರೋಧಃ ಫಲಸಿದ್ಧೇ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ದೇವಾದೀನಾಂ
ಇತಿ || ಅತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಮ್ಭೃತ್ಯಾದಿಗುಣೋಪಾಸಾಭಾವಾತ್ ನ ಉಕ್ತನಿಯಮಭಿಜ್ಞ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ ||

|| ಇತಿ ಸಂಭೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 14 ||

ಯನ್ಯಾಂ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಮಹಾಗುಣಾ ಉಚ್ಯಂತೇ
ಸೋತ್ತಮಾನಾಮಿತರಾನ್ಯೇಷಾಮಿತಿ
ಚೇನ್ನ -

ಓಂ ಪುರುಷವಿದ್ಯಾಯಾಮಪಿ ಚೇತರೇಷಾಮನಾಮ್ನಾನಾತ್ ಓಂ || 25-390 ||

ಪುರುಷಸೂಕ್ತೋತ್ತವಿದ್ಯಾಯಾಮಪಿ ಕೇಷಾಂಚಿದ್ಗುಣಾನಾಮನಾಮ್ನಾನಾತ್ |

‘ಸರ್ವತಃ ಪೌರುಷೇ ಸೂಕ್ತೇ ಗುಣಾ ವಿಷ್ಣೋರುದೀರಿತಾಃ |

ತತ್ರಾಪಿ ನೈವ ಸರ್ವೇಽಪಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಕಾರ್ಯೋಪಸಂಹೃತಿಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 25 ||

ನ ಸರ್ವೋತ್ತೋ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯಃ | ವೃಥತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಸ್ವಸ್ವಯೋಗ್ಯ
ಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಸರ್ವತ ಉಪಸಂಹಾರ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ
ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಮನ್ತರೇಣಾಪಿ ತತ್ ಸಮ್ಯವಾತ್ | ಯೋ ಹಿ ಬಹುಗುಣೋಪಾಸನಯೋಗ್ಯಾಃ
ತೇಷಾಂ ಬಹುಗುಣಾಭಿಧಾಯಕ ಏಕವಿದ್ಯಯಾ ಉಪಾಸ್ತಿಃ ಶಮ್ಯವತಿ | ಯೇ ಚ
ಅತ್ತಗುಣೋಪಾಸ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಃ ತೇಷಾಂ ತಾದ್ಯಗ್ ವಿದ್ಯಾಭಿಃ ಉಪಾಸ್ತಿಃಉಪಪದ್ಯತೇ ಅತ
ಉಪಸಂಹಾರವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ ನ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಯೋಗ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ನ ಇತಿ || ಹೇತುತಯಾ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪುರುಷ
ಇತಿ || ಕರ್ತವ್ಯ ಏವ ಸರ್ವತೋ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಃ| ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸ್ತಿಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ
ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಭಾವಾತ್ | ಏಕಸ್ಯಾಮೇವ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಸರ್ವಗುಣಾನಾಂ ಅನುಕ್ತತ್ವಾತ್
ಸರ್ವವಿದ್ಯೋತ್ತಮಾಯಾಮಪಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಂ ಇತಿ ಉಕ್ತವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಸರ್ವಗುಣಾನಾಂ
ಪರಿತತ್ವಾತ್ ಕೇಷಾಇದೇವ ಗುಣಾನಾಂ ಪರಿತತ್ವಾತ್ ಕೇಷಾಇದ್ ಅಪರಿತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ಭವೇದುಪಸಂಹಾರಸಯ್ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಯದಿ ಸ್ಯಾತ್ ಪುರುಷಸೂಕ್ತಸ್ಯ
ವಸರ್ವವಿದ್ಯೋತ್ತಮತ್ವಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ಕೇಷಾಇದ್ ಗುಣಾನಾಂಅನುಕ್ತತ್ವಮ್ | ತದೇವ ಕುತ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಏಕಸ್ಯಾಮೇವ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಸರ್ವಗುಣಾನುಕ್ತೇಃ ಅಸ್ತು ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ
ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರಃ| ಅನ್ಯೇಷಾಂ ತು ಮಹದಲ್ಪಗುಣಾಭಿಧಾಯಕ ವಿದ್ಯಾಭಿರೇವ
ಉಪಾಸ್ತಿ ಸಮ್ಯವದ್ ಉಪಸಂಹಾರೇ ವೃಥ ಇತಿ || ಸಜ್ಞಾಸಾಮ್ಯಸಮ್ಯವೇಽಪಿ ಏಕಸ್ಯಾಮೇವ
ವಿದ್ಯಾಯಾಂ ಸ್ವಪೇಕ್ಷಿತ ಗುಣೋಕ್ತಿನಿಯಮಾಭಾವಾತ್ | ಅತಃ ಸರ್ವತೋ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಸ್ಯ
ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದುಕ್ತಂ ಉಪಪನ್ನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 15 ||

|| ಇತಿ ಪುರುಷವಿದ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 15 ||

ಓಂ ವೇದಾದ್ಯರ್ಥಭೇದಾತ್ ಓಂ || 26-391 ||

‘ಭಿನ್ನಿ ವಿಧಿ ಶ್ರುಣೀಹೀತಿ ಫಲಭೇದೇನ ಸರ್ವಶಃ |
ಯತ್ಯಾದೀನಾಂ ತೇಷ್ವಯೋಗಾನ್ನಾಧಿಕಾರ್ಯಕತಾ ಭವೇತ್ |
ಅಯೋಗ್ಯೋಪಾಸನಾದೀಯುರನರ್ಥಂ ಚಾರ್ಥನಾಶನಮ್’ ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನ್ನೇ ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ಭೇದನಾದಿಗುಣಾನಾಂ ಸರ್ವೋಪಸಂಹಾರ್ಯತ್ವ
ನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ತೇಷಾಂ ಸರ್ವೋಪಸಂಹಾರ್ಯತ್ವೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತ ನಿಯಮಭಜ್ಞ
ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ ನಿರಾಸನೀಯಮೇವ | ‘ಅಗ್ನೇ ತ್ವಚಂ ಯಾತುಧಾನಸ್ಯ ಭಿನ್ನಿ | ತಂ
ಪ್ರತ್ಯಜ್ಞಮಾರ್ಚಿಷಾ ವಿದ್ಯಮಮರ್ಮನ್ ಪರಾಶ್ರುಣೀಹಿ ತಪಸಾ ಯಾತುದಾನಾನ್’ ಇತ್ಯಾದೌ

ಶ್ರುತೇ ಭೇದನಾದಯೋ ಗುಣಾ ವಿಷಯಃ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಗುಣದ್ವೈವಿದ್ಯದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ವೇಧಾದಿ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ದುಷ್ಟಜನನಿಗ್ರಹ ಫಲತ್ವಾತ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಸರ್ವ ಸಜ್ಜನಾಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ | 'ಪ್ರಾಣಸ್ತಾ ವಂಶೋ
ಹಾಸ್ಯತೀತ್ಯೇನಂ ಬ್ರೂಯಾತ್' 'ಆತತಾಯಿನಮಾಯಾಂತಂ ಹನ್ಯದೇವ ವಿಚಾರಯನ್' ಇತಿ
ಶ್ರುತಿಸ್ಮತ್ಯೋ ವಿಧಾನಾಚ್ಚ | ಅತೋ ವೇಧಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ ನ
ಚತುರ್ಗುಣೋಪಾಸನಿಯಮ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ || ವೇಧಾದಿ ಇತಿ ||

ನ ವೇಧಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಂ ಯತ್ಯಾದಿ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾಭವಾತ್ |
ವೇಧಾದ್ಯುಪಾಸನಫಲಸ್ಯ ಹಿಂಸಾಯಾ ಯತ್ಯಾದಿಯೋಗ್ಯಾಫಲಾದ್ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾತ್ | ಅಯೋಗ್ಯ
ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಚ ಅನರ್ಥಪಲಥ್ವಾದ್ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಭಿನ್ನಿ ಇತಿ || ಶೃಣೇಹಿ ಜಹಿ | ಭಿನ್ನಿ ವಿದ್ಧಿ ಶೃಣೇಹಿ ಇತ್ಯೇವಂ ರೂಪೇಷು
ಉಪಾಸನೇಷು ಸರ್ವೇಷೋ ನ ಅಧಿಕಾರಸಾಮ್ಯಂ ಭವೇತ್ | ಏತದುಪಾಸನಂ
ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಸಮಂ ನ ಭವೇದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಕುತಃ | ಯತ್ಯಾದೀನಾಂ ತೇಷು ಉಪಾಸನೇಷು
ಅಯೋಗ್ಯತ್ವಾತ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಏತದ್ ಉಪಾಸನಫಲಾನಾಂ ಯತ್ಯಾದಿ ಫಲದ್ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾತ್ |
ಅಯೋಗ್ಯ ಉಪಾಸನಾಚ್ಚ ಅನರ್ಥಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಪ್ರಾಣಸ್ತಾ ಇತಿಯಿವಚನಾನಿ
ಅನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಯಾಣಿ ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ಯಮ್ | ಅತೋ ವೇಧಾದೀನಾಂ
ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾಭಾವಾತ್ ನ ಅಭಿಹಿತ ನಿಯಮೋ ಭಜ್ಯತ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ |

|| ಇತಿ ವೇಧಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 16 ||

ಮುಕ್ತಸ್ಯೋಪಾಸನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ನ ವೇತ್ಯತೋ ಬ್ರವೀತಿ -

ಓಂ ಹಾನೌ ತೂಪಾಯನಶಬ್ದಶೇಷತ್ವಾತ್ ಕುಶಾಭಂದಸ್ತುತ್ಯುಪಗಾನವತ್

ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 27-392 ||

ನಿಯತಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾನಂತರಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಕುಶಾಗ್ರಹಣಸ್ತುತ್ಯುಪಗಾನವದೇವ ಮೋಕ್ಷ
ಉಪಾಸನಾದಿಃ | 'ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್' ಇತಿ ಮೋಕ್ಷವಾಕ್ಯಶೇಷತ್ವಾದಿತರೇಷಾಮ್
|| ತಚ್ಚೋಕ್ತಮ್ || ಏತತ್ ಸಾಮಗಾಯನ್ನಾನೇ' ಇತ್ಯಾದಿ | ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ-

'ಮುಕ್ತಾ ಅಪಿ ಹಿ ಕುರ್ವಂತಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಯೋಪಾಸನಂ ಹರೇಃ |

ನಿಯಮಾನಂತರಂ ವಿಪ್ರಾಃ ಕುಶಾದ್ಯೈರಪ್ಯಧೀಯತೇ' ಇತಿ ||

'ಕೃಷ್ಣೋ ಮುಕ್ಯೈರಿಜ್ಯತೇ ವೀತಮೋಹೈಃ' ಇತಿ ಚ ಭಾರತೇ || 27 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನೋಪಾಸನಸ್ಯ ಮುಕ್ತೌ ಅಪಿ ಅನುವೃತ್ತಿ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಮುಕ್ತೌ ಉಪಾಸನಸಿದ್ಧೌ ತಸ್ಯ ಗ್ರಾಹಿತಿಯೇನ ಕರ್ತವ್ಯತಾಸಿದ್ಧೇಃ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ತತ್ರ ವಿಷಯಸಂಶಯೌ ದರ್ಯತಿ || ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಪ್ರಕೃತ ಉಪಾಸನಾ ವಿಷಯಃ | ಮುಕ್ತೇನ ಕ್ರಿಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಪ್ರಾಪ್ತಫಲತ್ವಂ ಕ್ರಿಯಂತರ ಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಇತ್ಯನೇನೈವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷೋಽಪಿ ಸೂಚ್ಯತೇ | ನ ಮುಕ್ತೇನ ಉಪಾಸನಾ ಕ್ರಿಯತೇ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಉಪಾಸನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ನ ವಾ | ನ ಉಭೌ ಅಪಿ ಕಲ್ಪ್ಯಾ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಅಪೂರ್ಣತಾ ಪ್ರಸಕ್ತೇ | ಆದ್ಯೇ ವಿಧಿಬದ್ಧತ್ವೇನ ಮುಕ್ತೇಃ ಸಂಸಾರ ಸಮಾನಧರ್ಮತಾ ಆಪತ್ತೇಶ್ಚ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಅವಿಹಿತತ್ವಾದೇವ ಕಾರಣಂ ಚ ನ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಅತಃ ಸೋಪಾಧಿಕಮೇವ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ ಭಕ್ತಿಃ ವ್ಯರ್ಥಾ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ || ಅಸ್ಯೇವ ಮೋಕ್ಷೇ ಭಗವದ್ ಉಪಾಸನಾ | ನ ಚ ವಿಧಿಬದ್ಧತ್ವೇನ ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತ್ವಂ ಮುಕ್ತೇಃ | ವಿನಾಪಿ ವಿಧಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಉಪಾಸನಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಚ ಏವಂ ತತ್ ಕರಣಸ್ಯ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ | ನಿಯತಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಾನಂತರಂ ಅಪಿ ಕುಶೇರಾಚ್ಛನ್ನೇನ ಪ್ರವೃತ್ತಾಃ | ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರವೃತ್ತಾ ವಿಧಯಃ ಕಥಂ ಮುಕ್ತವಿಷಯಾ ಭವೇಯಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಭವೇದಿಯಂ ಚಿಂತಾ ಯದಿ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಉಪಾಸನಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ ತದೇವ ಕುತ ಇತಿಯತ ಆಹ || ತಚ್ಚ ಇತಿ ||

ತಚ್ಚ ಉಪಾಸನಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಇತ್ಯತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ ಇತಿ || ಕಿಂ ಚ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಾಪಿ ಅಸ್ತಿ ಕಿಮುತ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಕೃಷ್ಣ ಇತಿ || 27 ||

ಓಂ ಸಾಮ್ಪರಾಯೇತರ್ತವ್ಯಾಭಾವಾತ್ ತಥಾ ಹ್ಯನೈ ಓಂ || 28-393 ||

ಸ್ವೇಚ್ಛಯೈವೇತ್ಯರ್ಥೋಕ್ತವ್ಯಮ್ | ಮುಕ್ತಸ್ಯ ತೀರ್ಣತ್ವಾತ್ | 'ತೀರ್ಣೋ ಹಿ ತದಾ ಸರ್ವಾಂ ಭವತಿ' ಇತಿ ಹ್ಯನೈ ಪರನ್ತಿ |
ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತೇ ಚ

'ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತ್ವಮಾಪ್ತಾಯೇ ಜ್ಞಾನೇನ ಪರಮಾತ್ಮನಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗತಾಃ ಸರ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚ ಪರಂ ಗತಾಃ |
ತೀರ್ಣತರ್ತವ್ಯಭಾಗಶ್ಚ ಸ್ವೇಚ್ಛಯೋಪಾಸತೇ ಪರಮ್' ಇತಿ || 28 ||

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಉಪಾಸನಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಏವ ಇತಿ ಅರ್ಜುನಾಯಾ ನ ತು ಅನಿಷ್ಟಪರಿಹಾರಾರ್ಥಮ್ | 'ತೀರ್ಣೋ ಹಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ತಸ್ಯ ತ್ವಯಾನಿಷ್ಟಸ್ಯೈವ ಅಭಾವಾತ್ | ಫಲಾಭಾವೇಽಪಿ ಕ್ರಿಯಾ

ಈಶ್ವರ ಕ್ರಿಯಾವದ್ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸರ್ಮಹೃದ್ಧತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಶೇಷಭೂತೋ ಭವತಿ
ಇತ್ಯಥಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ | ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ಷೇ ಚ ಇತಿ || ಸಿಧಿತಪ್ರಜ್ಞತ್ವಂ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿತ್ವಮ್ |
ಜ್ಞಾನೇನ ಪರೋಕ್ಷೇಣ | ಅತೋ ಣುಕ್ತೌ ಅಪಿ ಉಪಾಸನಾ ಅನುವೃತ್ತೇಃ ನಿರುಪಾಧಿಕಂ ತತ್
ಸಂಸಾರೇ ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮಾ || 28 || ಅ 18 ||

|| ಇತಿ ಮುಕ್ತೋಪಾಸನಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪಾ. ಹಾನ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 17 ||

ಕರ್ಮಾಪಿ ಕುರ್ವಂತಿ ನ ವೇತ್ಯಾಹ -

ಓಂ ಛಿನ್ದತ ಉಭಯಾವಿರೋಧಾತ್ ಓಂ || 29-394 ||

ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಕುರ್ವಂತಿ ನ ವಾ | ಬನ್ಧಪ್ರತ್ಯವಾಯಯೋರಭಾವಾತ್ || 29 ||

ಪ್ರಕೃತಾ ಮುಕ್ತಾ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಉಪಾಸನಾವತ್ ನಿಯಮೇನ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಧಾಪಿ ವಿರೋಧಾದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನಿಯಮೇನ ಕರ್ಮ
ಕುರ್ವಂತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಕರ್ಮಣೋಽಪಿ ಭಗವತ್ ಪೂಜಾರೂಪತ್ವಾತ್ | ತೇಷಾಂ ಚ
ಕರ್ಮಕರಣಶಕ್ತೇಃ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಶಕ್ತಿಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಭಗವತ್ ಪೂಜಾತ್ಮಕ ಕರ್ಮನಿಯಮಾಭಾವಃ
ಚೇದ್ ಉಪಾಸನೇಽಪಿ ಅನಿಯಮಃ ಸ್ಯಾದ್ ಅವಿಶೇಷಾತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ
ಕರ್ಮೋಪಾಸನಯೋಃ ಸಾಮ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾಗಪಿ ನ ಕರ್ಮಣೋಽತಿಶಯೇನ ಉಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಂ
ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆಹ ಇತಿ || ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಿ
ನಿಯಮಃ | ಕರ್ಮಕರಣಶಕ್ತೌ ಅಪಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರೇಣ ಕದಾಚಿತ್ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಕದಾಚಿತ್ ನ
ಕುರ್ವಂತಿ | ಕುತಃ | ಅವಶ್ಯರಣೇ ವಿಧಿಬನ್ಧಾಭಾವಾತ್ | ಅಕರಣೇ ಚ ಪ್ರತ್ಯವಾಯಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 29 ||

ಓಂ ಗತೇರರ್ಥವತ್ತ್ವ ಮುಭಯಧಾನ್ಯಥಾ ಹ ವಿರೋಧಃ ಓಂ || 30-395 ||

ಬನ್ಧಪ್ರತ್ಯವಾಯಾಭಾವೇ ಹಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯಾರ್ಥವತ್ತ್ವಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಮೋಕ್ಷತ್ವಮೇವ ನ
ಸ್ಯಾತ್ ||

‘ಕದಾಚಿತ್ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ ಕದಾಚಿನ್ಮೈವ ಕುರ್ವತೇ |

ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪತ್ವಾನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಕೇಶವಮ್ ||

ತೀರ್ಣತರ್ತವ್ಯಭಾಗಾ ಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಾನನ್ಯಾಃ ಪರಾತ್ಮನಃ |

ಪ್ರತ್ಯವಾಯಸ್ಯ ಬನ್ಧಸ್ಯಾಪ್ಯಭಾವಾತ್ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಭವೇತ್ ಇತಿ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೇ || 30 ||

ನನು ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವಿಧಿಬಂಧಪ್ರತ್ಯವಾಯಾಭಾವ ಏವ ಕುತೋ ಯೇನ ಕರ್ಮಾನಿಯಮಃ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಗತೇಃ ಇತಿ ||

ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವಿಧಿಬಂಧಪ್ರತ್ಯವಾಯೋ ವಿದ್ಯೇತೇ | ವಿಧಿಬಂಧಪ್ರತ್ಯವಾಯಾಭಾವೇನೈವ ಮುಕ್ತೇಃ
ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತ್ವೇನ ಮೋಕ್ಷತ್ವವಿರೋಧಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ನ ಚ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಾಂತರೇಣ ಮೋಕ್ಷತ್ವ ಉಪಪತ್ತಿಃ | ಸಂಸಾರಸದ್ಭಾವೇ ತದ್ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಹತತ್ವಾತ್ | ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಕರ್ಮಣಿ ಅನಿಯಮಶ್ಚೇದ್ ಉಪಾಸನೇಽಪಿ ತಥಾ ಸ್ಯಾದ್
ಅವಿಶೇಷಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತುಂ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಕದಾಚಿ ಇತಿ ||

ವಿಧ್ಯಾದಿ ಅಭಾವೇಽಪಿ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಆನಂದಪ್ರಾಪ್ತರ್ಥಂ ವಾ ಕರ್ಮನಿಯಮಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತೀರ್ಣ ಇತಿ || 30 ||

ಓಂ ಉಪಪನ್ನಸ್ತಲ್ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥೋಪಲಭ್ಯೇಲೋಕವತ್ ಓಂ || 31-396 ||

ಉಪಪನ್ನಶ್ಚೈವಮ್ಭಾವಃ | ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ ತಲ್ಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಫಲಸ್ಯ | ಯಥಾ ಲೋಕೇ
ವಿದ್ಯರ್ಥತ್ವೇನ ವಿಷ್ಣುಕ್ರಮಣಾದಿಕಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಮಾಪ್ತಕರ್ಮೇಚ್ಛಯಾ ಕರೋತಿ ನ ಕರೋತಿ
ಚ || 31 ||

ನನು ವಿಧ್ಯಾದ್ಯಭಾವೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಕರ್ಮಾನಿಯಮಸಮ್ಭಾವನಾಯ ಏವ ಭವತಿ ನ
ಉಪಪಾದನಾಯ | ಈಶ್ವರಕರ್ಮಣಿ ವ್ಯಭಿಚಾರಾತ್ | ಅತಃ ತದುಪಪಾದಕಾಭಾವಾದ್
ಅನುಪಪನ್ನೋ ಅಸೌ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಪಪನ್ನ ಇತಿ ||

ಕದಾಚಿತ್ ಕುರ್ವಂತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಅಯಂ ಭಾವೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಉಪಪನ್ನಶ್ಚ | ಪರಮ್ಪರಯಾ
ಕರ್ಮಫಲಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ಫಲಸ್ಯ ಚ ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತನಂತರಂ
ಸ್ವಸಾಧನನಿಯಮನಿವಾರಣ ಲಕ್ಷಣತ್ವಾತ್ | ಯಥಾ ಯಾಗವಿಧಿಪೂರ್ತಿಫಲಸಾಧನ
ವಿಷ್ಣುಕ್ರಮಣಾದಿ ನಿಯಮೋ ನ ಪೂರ್ತ್ಯನಂತರಂ ಅಪಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಇದಮುಕ್ತಂ ಭವತಿ | ಮುಕ್ತಾ
ನ ಕರ್ಮನಿಯಮವಂತಃ | ವಿಶೇಷಹೇತ್ವಭಾವೇ ಸತಿ ಪ್ರಾಪ್ತತತ್ಪಲತ್ವಾದ್ ಯಜಮಾನವದ್ ಇತಿ
|| ಅತೋ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಕರ್ಮನಿಯಮಾಭಾವಾತ್ ಸಂಸಾರೇಽಪಿ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | 31
|| ಅ 18 ||

|| ಇತಿ ಭಿನ್ನಾದಿಕರಣಮ್ || 18 ||

ಓಂ ಅನಿಯಮಃ ಸರ್ವೇಷಾಮವಿರೋಧಾಚ್ಛಬ್ದಾನುಮಾನಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ

|| 32-397 ||

ಪ್ರಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಾಮದಿ ಕೇಷಾಂಚಿನ್ನುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಕೇಷಾಂಚಿನ್ನ,
ಯಥೋಪಸಂಹಾರನಿಯಮ ಇತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |

‘ಸರ್ವೇಗುಣಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೈವ ಹ್ಯುಪಾಸ್ಯಾ ನಾನ್ಯೈರ್ದೇವೈಃ ಕಿಮು ಸರ್ವೈರ್ಮನುಷ್ಯೈಃ’

ತ್ಯುಪಸಂಹಾರವಿರೋಧಾದನ್ಯತ್ರಾವಿರೋಧಾತ್ |

‘ನ ಕಶ್ಚಿದ್ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ ಸ್ಮೃತಿಮನುಭವತಿ ಮುಕ್ತೋ ಹ್ಯೇವ ಭವತಿ ತಸ್ಮಾದಾಹುಃ ಸ್ಮೃತಿಹೇತಿ’
ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತೇಶ್ಚ |

ಯಥಾ ಕೇಷಾಂನ್ಮೋಕ್ಷ ಏವಮನ್ಯೇಷಾಮಿತ್ಯನುಮಾನಾಚ್ಛ || 32 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರದರ್ಶನಸಾಧನ ಉಪಾಸ್ತಿಮತಾಂ ಉತ್ಪನ್ನಜ್ಞಾನಾನಾಂ
ಮೋಕ್ಷಾನಿಯಮಸಾಧನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಾಸನೇ
ನಿಖುಶಚ್ಛಪ್ರವೃತ್ತಭಾವಪ್ರಸಂಘಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಃ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮೋಕ್ಷ ಏವ ವಿಷಯ |
ಅನಿಯಮೇನ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿಪ್ರಾಪ್ಯ ಉತ ಕೇಷಾಂತ್ ಅಸ್ತಿ ಕೇಷಾಂತ್ ನ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಫಲದ್ವೈವಿದ್ಯದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನಿಯಮ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಜ್ಞಾನಿಷು ಅಪಿ
ಕೇಷಾಂತ್ ಮುಕ್ತಿ ಅಯೋಗ್ಯತ್ವ ಸಮ್ಯವಾತ್ | ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಯೋಗಾತ್ |
ಯಥಾ ಖಲು ಉಪಾಸಕೇಷು ಅಪಿ ಯೋಗ್ಯಾನಾಮೇವ ಸರ್ವಗುಣೋಪಸಂಹಾರೋ ನ
ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಇತಿ ನಿಯಮಃ | ಅತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಾತ್ ನ ನಿಃಶಚ್ಛ
ಉಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅನಿಯಮ ಇತಿ ||
ಪ್ರಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಾಮದಿ ಕೇಷಾಂತ್ ಮೋಕ್ಷಃ ಕೇಷಾಂತ್ ಇತಿ ಉಪಾಸನವತ್ತಿಯಮೋ ನಾಸ್ತಿ
ಕಿಂತು ಸರ್ವೇಷಾಮದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಾಂ ಅಸ್ತಿ ಮೋಕ್ಷಃ | ಉಪಸಂಹಾರೇ ನಿಷೇಧೇನ ನಿಯಮ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಅತ್ರ ಪುನಃ ತದಭಾವೇನನಿಯಮ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭವಃ | ನಿಷೇಧಾಭಾವೇಽಪಿ
ಸಾಧಕಾಭಾವಾತ್ ನಿಯಮ ಏವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಇ ಇತಿ ||

ನಿಪ್ರತಿಪನ್ನಾ ಜ್ಞಾನಿನೋ ನಿಯತಮೋಕ್ಷಾಃ ಜ್ಞಾನಿತ್ವಾತ್ ಸಮಪ್ರತಿಪನ್ನವದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಚ
ಏತದ್ ಉಪಸಂಹಾರಾನುಮಾನಸಮಾನಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಬಾಧಕಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್
ಶ್ರುತಿಮೂಲತ್ವಾತ್ ಚ | ನ ಚ ಕೇಷಾಂತ್ ಮುಕ್ತೇ ಅಯೋಗ್ಯತ್ವಸಮ್ಯವತಾ ಯಮ ಇತಿ
ಯುಕ್ತಮ್ | ಸಾಧಕಭಾಧಕಭಾವಭಾವಾಭ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಕಸ್ಯಾಪಿ
ಮೋಕ್ಷಾಯೋಗ್ಯತಾಭಾವಾವಗಮಾತ್ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ನಿಯತತ್ವಾತ್
ನಿಃಶಚ್ಛಮುಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 19 ||

|| ಇತಿ ಅನಿಯಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 19 ||

ಓಂ ಯಾವದಧಿಕಾರಮವಸ್ಥಿತಿರಾಧಿಕಾರಿಕಾಣಾಮ್ ಓಂ || 33-398 ||

ಯಥಾ ಯಥಾಽಧಿಕಾರೋ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ಏವಂ ಮುಕ್ತಾವಾನನ್ನೋ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ
|ಮನುಷ್ಯೇಭ್ಯೋ ಗನ್ಧರ್ವಾಣಾಂ ಗನ್ಧರ್ವೇಭ್ಯಃ ಋಷೀಣಾಮೃಷಿಭ್ಯೋ ದೇವಾನಾಂ
ದೇವೇಭ್ಯ ಇನ್ದ್ರಸ್ಯ ಇಂದ್ರಾದ್ರುದ್ರಸ್ಯ ರುದ್ರಾದ್ರ್ವಹ್ಮಣ ಏಷ ಹ್ಯೇವ ಶತಾನಂದಃ' ಇತಿ
ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ |

ಅಧ್ಯಾತ್ಮೈ ಚ -

'ಜ್ಞಾನಂ ಚೋಪಾಸನಂ ಚೈವ ಮುಕ್ತಾವಾನಂದ ಏವ ಚ |

ಯಥಾಧಿಕಾರಂ ದೇವಾನಾಂ ಭವನ್ಯೇವೋತ್ತರೋತ್ತರಮ್' ಇತಿ || 33 ||

ಅತ್ರ ಭಗವಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಉಪಾಸನೇ
ಅಧಿಕಾರನಿಯಮಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ 'ಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚ' ಇತ್ಯಾದೇಃ
ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಅಸೌ ಸಮರ್ಥನೀಯಃ| ಪ್ರಕೃತ ಉಪಾಸ್ತಿಮನೇ ವಿಷಯಃ|
ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರನಿಯಮಿನ್ನೋ ನ ವಾ ಇತಿಸನ್ನೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಿಃ ಲೋಕಿಕ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ
ಅದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಉಪಾಸನಮನ್ನೋ ಅಧಿಕಾರ ನಿಯತಿಮನ್ತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರನಿಯಮೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಿವಾತ್ | ನ ಚ ಮುಕ್ತೌ ಅನನ್ದತಾರತಮ್ಯಂ
ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರನಿಯಮೇ ಪ್ರಮಾಣಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಉಪಾಸನಾದಿ ಪ್ರಯತ್ನ
ತಾರತಮ್ಯೇನೈವ ತಸ್ಯ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರನಿಯಮ ಅಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಾತ್ |
ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯ ಚ ಇದಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಮುಕ್ತೌ ಆನನ್ದತಾರತಮ್ಯಮೇವ ಅನುಪಪನ್ನಮ್ | ತಥಾತ್ಮೇ
ಮುಕ್ತಾನಾಂ ದ್ವೇಷ ಈಶ್ವರಾಡಿ ದೋಷಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ | ಆನನ್ದಶ್ರುತಿನ್ನು
ಸಂಸಾರವಿಷಯತಯಾ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಅತ ಉಪಾಸ್ತಧಿಕಾರ ನಿಯಮಾಭಿವಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚ
ಸಮಜ್ಞಸಂ ಇತಿಯಾದಿ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಯಾವದ್ ಇತಿ || ಅಸ್ತೇವ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರೇ
ನಿಯಮೋ ಮುಕ್ತೌ ಆನನ್ದತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ ಭಾವಾತ್ | ಮುಕ್ತೌ ಆನನ್ದ ತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ ಚ
ಉಪಾಸನದಾಧಿಕರನಿಯಮಾನುಸಾರಿತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಮುಕ್ತೌ ಆನನ್ದ ತಾರತಮ್ಯಮೇವ
ಕುತೋ ಯೇನ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರನಿಯಮ್ ಇತಿಯತ ಆಹ | ಮನುಷ್ಯೇಭ್ಯ ಇತಿ ||

ಮುಕ್ತೌ ಆನನ್ದತಾರತಮ್ಯಂ ಉಪಾಸನಾದಿಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸಮ್ಭವತಿ ಅತೋ ನ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರ
ನಿಯಮಂ ಪ್ರಯೋಜಯತ್ಯತ ಆಹ || ಆಧ್ಯಾತ್ಮೈ ಚ ಇತಿ || ಅಧಿಕಾರನಿಯಮೇನೈವ ಮುಕ್ತೌ

ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯಂ ನ ಉಪಾಸನದಿ ಪ್ರತ್ಯೇನೈವ ತಸ್ಯಾಪಿ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರ-
ನಿಯಮಾನುಸಾರಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | 'ಕಥಂತ್ಯಾದ್ ಅಧಿಕಾರಾಧಿಕ ಯತ್ನೇ ವಿಖೋ ಭವತಿ |
ಅಧಿಕಾರಾಧಿಕೋ ಯತ್ನಃ ಪ್ರಾಯಶೋ ನೋಪಪದ್ಯತೇ | ಕಥಂತ್ಯಾದಧಿಕೇ ಯತ್ನೇ ದೋಷಃ ಕಶ್ಚಿತ
ಸಮಾಪತೇತ್' ಇತಿ ವಚನಾತ್ || 33 ||

ಓಂ ಅಕ್ಷರಧಿಯಾಂ ತ್ವವಿರೋಧಃ ಸಾಮಾನ್ಯತದ್ಭಾವಾಭ್ಯಾಮೌಪಸದವತ್

ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 34-399 ||

ನ ಚಾಸಮತ್ವೇನ ವಿರೋಧೋ ಭವತಿ |

ಬ್ರಹ್ಮಧೀತ್ವಾದ್ ದೋಷಾಭಾವಸಾಮ್ಯಾದುತ್ತಮೇಭ್ಯೋಽನ್ಯೇಷಾಂ ಭಾವಾಚ್ಚ |

ಔಪಸದವಚ್ಛಿಷ್ಯವತ್ |

ಉಕ್ತಂ ಚ ತುರಶ್ರುತೌ -

'ನಾನಾವಿಧಾ ಜೀವಸಂಖ್ಯಾ ವಿಮುಕ್ತೌನ ಚೈವ ತೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಧಿಯಾಂ ವಿರೋಧಃ|
ದೋಷಾಭಾವಾದ್ಗುರುಶಿಷ್ಯಾದಿಭಾವಾಲೋಕೇಽಪಿ ನಾಸೌ ಕಿಮು ತೇಷಾಂ ವಿಮುಕ್ತೇಃ' ಇತಿ
|| 34 ||

ನನು ಮುಕ್ತೌ ಆನಂದತಾರತಮ್ಯಮೇವ ನೋಪಪದ್ಯತೇ | ಅಸಮತ್ವೇ ಮುಕ್ತಾನಾಂ
ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ| ಲೋಕೇ ತಥಾ ದರ್ಶನಾತ್ ಶ್ರುತಯಸ್ಯ ಸಂಸಾರಿವಿಷಯಾ
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅಕ್ಷರ ಇತಿ ||

ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಅಸಮತ್ವೇಽಪಿ ವಿರೋಧಃ | ವಿರೋಧೇ ವಿಷಯಲಮ್ಪಟತ್ವ ಮತ್ಸರಾದಿ ದೋಷಿತ್ವ
ಅನುಪಕಾರಿತ್ವಾನಾಂ ಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಏತಾನಿ ಮುಕ್ತೇಷು ವಿದ್ಯಂತೇ | ತೇಷಾಂ
ಬ್ರಹ್ಮಧೀತ್ವಾನತ್ವಾತ್ ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾತ್ ಪರಸ್ಪರ ಉಪಕಾರಿತ್ವಾತ್ ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ| ನನು
ವಿರೋಧಿಷು ಅಸಾಮ್ಯಂ ವಿಷಯಲಮ್ಪಟತ್ವಾದಿ ಚ ದೃಶ್ಯತೇ ತತ್ ಕಥಂ ನಿಶ್ಚಿನುಮೋ
ದೋಷನಿಬಂಧನ ಏವ ವಿರೋಧೋ ನ ತು ಅಸಾಮ್ಯನಿಮಿತ್ತ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಔಪಸದವದ್ ಇತಿ
||

ದೋಷಸಮತ್ವಯೋಃ ಕ್ವಚಿದ್ ವಿರೋಧಿಷು ಸಮೇವೇಶೇಽಪಿ ದೋಷಾಣಾಮೇವ
ವಿರೋಧಪ್ರಯೋಜಕತ್ವನಿಶ್ಚಯೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ಅಸಮಯೋರಪಿ ಗುರುಶಿಷ್ಯಯೋಃ
ದೋಷಾಭಾವೇನ ವಿರೋಧಾಭಾವ ದರ್ಶನಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ತತ್ರ ವ್ಯಭಿಚಾರ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಅತ್ರ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ಉಕ್ತಂ ಚ ಇತಿ ||

ಅತ ಏವ ಆನಂದಶ್ರುತೇಃ ಅಮುಕ್ತವಿಷಯತ್ವ ವರ್ಣನಂ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಚ ಸ್ಮೃತಿಃ | 'ನರಾದಿ
ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ಯಂತಂ ವಿಮುಕ್ತಾನಾಂ ಶತೋಚ್ಚಯಃ| ಅಪ್ಯಾನಂದೇ ಮಿಥೋಽಪ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಅಧ್ವರ್ಯೋಣಾಂ
ಶ್ರುತೌ ಪೃಥಕ್' ಇತಿ ತಸ್ಮಾದುಪಾಸನಾಧಿಕಾರೇ ನಿಯಮಾದುಕ್ತಮುಪಪನ್ನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ
20 ||

|| ಇತಿ ಯಾವದಧಿಕಾರಾಧಿಕರಣಮ್ || 20 ||

ಓಂ ಇಯದಾಮನನಾತ್ ಓಂ || 35-400 ||

ನಾಮಾಧ್ಯಾರಭ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಂತಮುತ್ರೋತ್ತರಮುತ್ರಮತ್ಯಮುಕ್ತಮ್| ನ ಪ್ರಾಣಾತ್
ಕಿಂಚಿದ್ಭಯ ಉಕ್ತಮ್ | ತಥಾಽಪಿ ಪೂರ್ವವತ್ ಸ್ಯಾತ್ ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ |

ಪ್ರಾಣೋ ವಾವ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಭೂಯಾನ್ ಹಿ ಪ್ರಾಣಾದ್ಭೂಯಾನ್ ಪ್ರಾಣೋ ಹ್ಯೇವ
ಭೂಯಾಂಸ್ತಸ್ಮಾದ್ಭೂಯಾನ್ ನಾಮ' ಇತಿ ಕೌಣ್ಠರವ್ಯಶ್ರುತೇಃ || 35 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರಾಣಾವಧಿತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ನಿರವಧಿಕತ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸ್ತಿಯೋಗ್ಯತ್ವಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ
ತತ್ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಯೇ ಭಗವದುಪಾಸಕಾಃ ಪ್ರಕೃತಾಃ ತ ಏವ ಭಿನ್ನೋಗಶ್ರುತೌ ನಾಮಾದಿ
ಪ್ರಾಣಪರ್ಯಂತಂ ತಾರತಮ್ಯೇನ ಉಕ್ತಾಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಉತ್ತಮೋ ನ ಉಕ್ತಃ| ತ ಏವ
ಉಪಾಸಾಧಿಕಾರಿಣೋ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಪ್ರಾಣವಸಾನಾ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಅನುಕ್ತೇಃ
ಉಭಯಥಾಪಿ ದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಅಧಿಕಾರಿಣಃ ಪ್ರಾಣಾವಸಾನಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ
| ನಾಮಾದೀನಾಂ ಸೋತ್ತರತ್ವದರ್ಶನಾತ್ ಪ್ರಾಣಾದಪಿ ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಸಾಧನ ಸೌಲಭ್ಯಾತ್
ಪ್ರಾಣಃ ಸೋತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಯುಕ್ತಃ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಾತ್ ನಾಮಾದಿವದಿತಿ | ಯದ್ಯಪಿ ಭಿನ್ನೋಗ
ಶ್ರುತೌ ನಾಮಾದಾರಭ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಂತಂ ಉತ್ತರೋತ್ತರಂ ಆಧಿಕ್ಯಂ ಉಕ್ತವಾ ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮೋ ನ
ಉಕ್ತಃ | ತಥಾಪಿ ಅನುಮಾನೇನ ಪ್ರಾಣಾದಪಿ ಉತ್ತಮಾಜ್ಞೇಕಾರೇ ನ ದೋಷಃ | ಪ್ರಮಾಣಾದ್
ಅನುಕ್ತೇಃ ದುರ್ಬಲತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರಾಣಾನಸಾನತ್ವಾಭಾವಾದ್ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ
ಏವ ಸರ್ವಗುಣೋಪಾಸ್ತಿಯೋಗ್ಯ ಇತಿ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಇಯದ್ ಇತಿ || ನಾಮಾದಿವತ್ ಪ್ರಾಣಾದ್
ಅಧಿಕೋ ಅಧಿಕಾರೀ ನ ಸಾಧ್ಯಃ | ಕಿಂ ತು ಇಯದೇವ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರಾಣಾವಸಾನತ್ವಮೇವ |
ಪ್ರಾಣೋ ವಾವ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಭೂಯಾನ್ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ || 35 ||

ಓಂ ಅನ್ತರಾ ಭೂತಗ್ರಾಮವದಿತಿ ಚೇತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 36-401 ||

ಯಥಾ ಭೂತಗ್ರಾಮ ಏಕಸ್ಮಾದೇಕ ಉತ್ತಮೋಽಸ್ಯೇವ, ಏವಂ ಪ್ರಾಣಾದಪಿ
ಪರಮಾತ್ಮಾನಮನ್ತರಾ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮಾಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣಮುಕ್ತಮ್ |
ಅನ್ಯತ್ರೋತ್ತಮಾಭಾವೇ ನ ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ದೃಷ್ಟತೇ ಚಾನ್ಯತ್ರೋತ್ತಮತ್ವಮ್ || 36 ||

ಉತ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ತರಾ
ಇತಿ || ನ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಭೂತಸಮೂಹೇ ನಾಮಾದೌ
ಏಕಸ್ಮಾದಿ ಏಕೋ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ದೃಷ್ಟ ಏವ ಇತಿ ತದ್ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನ ಪ್ರಾಣಾದಪಿ ಉತ್ತಮಸ್ಯ
ಸಾಧಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉತ್ತಮತ್ವೇನ ಸಿದ್ಧಸಾಧನಮ್ | ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ
ಶ್ರಿಯಂ ಚ ವನಾ ಉತ್ತಮಸ್ಯ ಸಾಧ್ಯತ್ವಾತ್ | ಯದಿ ಏವಮಪಿ ನ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಉತ್ತಮಃ ತರ್ಹಿ
ನಾಮಾದಿಭ್ಯೋಽಪಿ ಉತ್ತಮೋ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||
ನ ಅನುಮಾನೇನ ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮಃ ಸಾಧ್ಯಃ | ಪ್ರಾಣೋ ವಾವ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಭೂಯಾನ್ ಇತಿ
ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣಸ್ಯ ಉತ್ತಮೇನ ಅನುಮಾನಸ್ಯ ಬಾಧಿತವಿಷಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮಭಾವೇ ನಾಮಾದೇರಪಿ ಉತ್ತಮೋ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಾವಿಶೇಷಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನ್ಯತ್ರ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಉತ್ತಮಾಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ ಕಿಂ ತು ವಾಗ್ವಾವ ನಾಮೋ ಭೂಯಸೀ
ಇತ್ಯಾದಿ ಉತ್ತಮಸದ್ಭಾವೇ ಪ್ರಮಾಣಂ ಚ ಅಸ್ತಿ ಇತ್ಯಾಹ || ದೃಶ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ ||

ಓಂ ಅನ್ಯಥಾ ಭೇದಾನುಪಪತ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನೋಪದೇಶವತ್ ಓಂ || 37-402 ||

ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವೇ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಭೇದಾನುಪಪತ್ತಿರಿತಿ ಚೇನ್ನ |
ಶ್ರುತ್ಯಪದಿಷ್ಟವದುಪಪತ್ತೇಃ | ಅನ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯೋತ್ತಮತ್ವಂ ತಸ್ಮಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನೋ
ಹ್ಯುಪದಿಷ್ಟಮ್ || 37 ||

ಉಕ್ತಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ಯಥಾ
ಇತಿ || ಯದುದಿತಂ ಪ್ರಾಣೇ ವಾವ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಭೂಯಾನಿತಿ ಶ್ರುತೇಃ
ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮೋಽಧಿಕಾರೀ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಅಯಂ ಸರ್ವಶಬ್ದೋ
ನಿರುಪಚರಿತಸರ್ವಾರ್ಥಂ ಉತ ಸಜ್ಜುಚಿತಾರ್ಥಃ | ನಾದ್ಯಃ | ತಥಾ ಸತಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ
ನಿರುಪಚರಿತಸರ್ವೋತ್ತಮದ್ವಯ ಅಯೋಗಾತ್ ಯಃ ಪ್ರಾಣಪರಮಾತ್ಮನೋಃ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧೋ
ಭೇದಃ ಸೋಽನುಪಪನ್ನಃ ಸ್ಯಾತ್ | ನಾಪಿ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಸರ್ವಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಜ್ಜುಚಿತಾರ್ಥತ್ವೇ ಕತಿಪಯ

ಅಧಿಕಾರಿ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸರ್ವಾರ್ಥಸ್ಯಾಪಿ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ನ ಏತತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾ
ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಣೋ ಅಭಾವಃ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಯುಕ್ತಮೇವ ಏತತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಪ್ರಾಣಾದ್
ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿ ಅಭಾವ ಸಾಧನಮ್ | ಸರ್ವಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಜ್ಜುಚಿತಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಕಾರೇಣೈವ ಸಜ್ಜೋಚ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕಿಂ ತತ್
ಶ್ರುತ್ಯುಪದಿಷ್ಟಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅನ್ಯೇಭ್ಯ ಇತಿ ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಚ ವಿಷ್ಣೋಃ ಉತ್ತಮತ್ವಂ
ಭನ್ನೋಗಶ್ರುತೌ ಉಕ್ತಂ ಅತೋ ವಿಷ್ಣು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸರ್ವಾರ್ಥತ್ವಂ ಶ್ರುತೇಃ ಸ್ಯಾತ್ ನ ಅನ್ಯಥಾ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಅತೋ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರಾಣಾವಸಾನತ್ವಾತ್ ಸ ಏವ ಸರ್ವಗುಣೋಸಾಸ್ತಿ ಯೋಗ್ಯ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 37 || ಅ 21 ||

|| ಇತಿ ಇಯದಾಮನನಾಧಿಕರಣಮ್ || 21 ||

ನೇತಿ ಚೇನ್ನ-

ಓಂ ವ್ಯತಿಹಾರೋ ವಿಶಿಂಷನ್ತಿ ಹೀತರವತ್ ಓಂ || 38-403 ||

ಉಕ್ತಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾಧ್ಯಾಹಾರೇಣ 'ಏಷ ತು
ವಾ ಅತಿವದತಿ' ಇತಿ ವಿಶಿಂಷನ್ತಿ ಹಿ | ಯಥೇತರೇಷು ವಿಶೇಷಣಮ್ |

'ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಹಿ ದೇವಾನಾಂ ಮುಕ್ತಾವಪಿ ಹಿ ಮಾನವಾತ್ |

ತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಸ್ಯ ವೈ ಹರೇಃ' ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತನ್ತ್ರೇ || 38 ||

ಅತ್ರ ಭಗವಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿಣಃ ಪ್ರಾಣಾತ್ಪರಮೇಶ್ವರಸಯ್
ಉತ್ತಮತ್ವಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅಯಥಾ ಉಪಾಸಾಯೋಗಾತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತೋ ವಿಷ್ಣುರೇವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮೋ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭತ್ವಾದ್ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ನ
ಇತಿ ||

ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಉತ್ತಮತ್ವಮ್ | ಭನ್ನೋಗಶ್ರುತೌ ಪ್ರಾಣಸ್ಯೈವ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವೇನ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅಥ ಉಚ್ಯೇತ | ಪ್ರಾಮಾನ್ತರಮಪಿ 'ಏಷ ತು ವಾ ಅತಿವದತಿ ಯಃ ಸತ್ಯೇನ
ಅತಿವದತಿ' ಇತಿ ಸತ್ಯಪದೇನ ಉದಿತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಅಧಿಕೃಂ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ || ಮೈವಮ್ | 'ಅಸ್ತಿ
ಭಗವಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಭೂಯ ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಾ ಭೂಯೋಽಸ್ತೀತಿ ತನ್ಮೈ ಭವಾನ್ ಬ್ರವೀತು' ತಿ
ಸತ್ಯಂ ವಾವ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಭೂಯ ಇತಿ ಪ್ರಕರಣಾಂತರವತ್ ಪ್ರಶ್ನಪ್ರತವಿವಚನಾಭಾವಾತ್ |
ಕಾರಣವಿಶೇಷಮನ್ತರೇಣ ಪ್ರಕರಣಭೇದಕಲ್ಪನಾಯೋಗಾತ್ | ಸತ್ಯಪದೇನ ಪ್ರಾಣ ಏವ ಉಚ್ಯತೇ

| ಅತಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಉತ್ತಮತ್ವಾಭಾವಾದ್ ವಿಷ್ಣೋಃ ನ ತದುಪಾಸನಂ ಸರ್ವೈಃ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ನ ಇತಿ || ಕುತೋ ನ ಇತ್ಯತಃ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವ್ಯತಿಹಾರ ಇತಿ || ಶ್ರುತೌ ಪ್ರಾಣಸ್ಯೈವ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವೋಕ್ತೇಃ ನ ವಿಷ್ಣೋಃ ತದುತ್ತಮತ್ವಂ ಇತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | 'ಏಷ ತು ವಾ ಅತಿವದತಿ ಯಃ ಸತ್ಯೇನ ಅತಿವದತಿ' ಇತಿ ಸತ್ಯಪದೋದಿತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಉತ್ತಮತ್ವಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ || ಪ್ರಶ್ನಾದ್ಯಭಾವಾತ್ ಪ್ರಾಣವಿಶೇಷಣಮೇವ ತದಿತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಪ್ರಶ್ನಾದ್ಯಧ್ಯಹಾರಸ್ಯ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅಧ್ಯಾಹಾರಕಾರಣಾಭಾವಾದ್ ಏಕಪ್ರಕರಣತ್ವಮೇವ ಯುಕ್ತಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | 'ನ ವಾ ಏಷ ಏವಂ ಪಶ್ಯನ್ನೇವಂ ಮನ್ನಾನ ಏವಂ ವಿಜಾನನ್ನತಿವಾದೀ ಭವತಿ' ಇತಿ ಪ್ರಾಣವಾದಿನೋ ಅತಿಶಯಿತ ವಸ್ತುವಾದಿತ್ವೇನ ಅತಿವಾದಿತ್ವಂ ಉಕ್ತಮ್ | ತತಶ್ಚ ಏಷ ತು ವಾ ಅತಿವದತಿ ಯಃ ಸತ್ಯೇನ ಅತಿವದತಿ' ಇತಿ ಸತ್ಯಾಖ್ಯವಸ್ತು ವದತೋಽಪಿ ಅತಿವಾದಿತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ತತ್ರ ಪ್ರಾಣಾತಿವಾದಿನಃ ಸತ್ಯಾತಿವಾದೀ ತುಶಬ್ದೇನ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ | ತೇನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಅನ್ಯೋ ಅಯಂ ಅನ್ಯೋ ಅನೌ ಇತಿ | ಅತಃ ಪ್ರಕರಣಭೇದಕಸದ್ಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಶ್ನಾದಿ ಅಧ್ಯಾಹಾರೇಣ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮತ್ವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಕಥಂ ಏತದ್ ವಿಶೇಷಣಮ್ ಪ್ರಕರಣಭೇದಕಂ ಯೇನ ಪ್ರಶ್ನಾದಿ ಅಧ್ಯಾಹಾರಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯೇಮಹಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಥಾ ಇತಿ || ಯಥಾ 'ಖಲು ವಾಗ್ವಾವ ನಾಮೋ ಭೂಯಸೀ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣಂ ಪ್ರಕರಣಭೇದಕಂ ವಾಚೋ ನಾಮಾದಿಕ್ಯವಾಚಕತ್ವಾತ್ ತಥಾ ಏತದಪಿ ಭೇದಕಂ ಭವತ್ಯೇವ | ಯಃ ಸತ್ಯಂ ವದತಿ ಸ ತು ಪ್ರಾಣಾತಿವಾದಿನೋಽಪಿ ವಿಶೇಷೇಣ ಅತಿಶಯಿತಂ ವಸ್ತು ವಕ್ತಿ ಇತಿ ಪ್ರಾಣಾತ್ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಆಧಿಕ್ಯ ವಾಚಕತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಇತಿ || ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತದುಪಾಸನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 38 || ಅ 22 ||

|| ಇತಿ ವ್ಯತಿಹಾರಾಧಿಕರಣಮ್ || 22 ||

ಕೃತಿನಿಷ್ಠಾ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯಾದೀನಾಂ ಭೇದಾದ್ಭವ ಉತ್ತಮಾ ಇತಿ ಚೇನ್ನ -

ಓಂ ಸೈವ ಹಿ ಸತ್ಯಾದಯಃ ಓಂ || 29-404 ||

ಸತ್ಯಾದಿಗುಣಾಸ್ತಸ್ಯಾ ಏವ ಪರದೇವತಾಯಾಃ ಸ್ವರೂಪಭೂತಾಃ | ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ -

'ನಾಮಾದಿಪ್ರಾಣಪರ್ಯನ್ತಾದ್ಯೋ ಹಿ ಸತ್ಯಾದಿರೂಪವಾನ್ |

ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ವಿಷ್ಣವೇ ಸರ್ವಜಿಷ್ಣವೇ' ಇತಿ ||

‘ಸತ್ಯಾದ್ಯಾ ಅಹಮಾತ್ಮಾನ್ತಾ ಯದ್ಗುಣಾಃ ಸಮುದೀರಿತಾಃ |

ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಯಸ್ಮಾದೇವ ವಿಮುಚ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಚಾಧ್ಯಾತ್ಮೈ || 39 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದಾಪರೋಕ್ಷಸಾಧನ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿಣಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ವಿಷ್ಟೋರೇವ ಉತ್ತಮತ್ವ ಸಾಧನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನೇಕೇಷಾಂ ಉತ್ತಮತ್ವೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಏಕಸ್ಯೈವ ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಃ ಪ್ರಾಣ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ತಸ್ಮಾತ್ ಸತ್ಯಪದೋದಿತ ವಿಷ್ಟುರೇವ ಉತ್ತಮಃ ಕಿಂ ಅನ್ಯೋಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ವಿಷ್ಟುಃ ಉತ್ತಮ ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಭವಃ ಸಂದೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಕೃತಿಃ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಪ್ರಾಣಾತ್ ಸತ್ಯಪದೋಕ್ತೋ ವಿಷ್ಟುರೇವ ಉತ್ತಮೋಽಪಿ ತು ಬಹವೋಽಪಿ ಉತ್ತಮಾಃ ಸಂತಿ | ಸತ್ಯಾದಪಿ ಉಪರಿ ವಿಜ್ಞಾನಮತಿಶ್ರದ್ಧಾನಿಷ್ಠಾಕೃತಿಸುಖಭೂಮಾಹಂಕಾರಾತ್ಮನಾಂ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ನ ಚ ವಿಜ್ಞಾನಾದೀನಾಂ ಸತ್ಯೇನ ಅಭೇದಾತ್ ನ ಬಹುನಾಂ ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತೇಷಾಮಭೇದೋಕ್ತಾದಿಕಾರಣವಿಶೇಷಂ ವಿನಾ ಪ್ರಾಣಂ ವಿಹಾಯ ಅಭೇದಗ್ರಹಣಸ್ಯ ಅನ್ಯಾಯತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಪ್ರಾಣಾದಪಿ ಬಹೂನಾಂ ಉತ್ತಮತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಟುಲಂ ವಿನಾ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಂ ವಿಷ್ಟೋಃ ನಿರುಪಚರಿತ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಂ ಚ ನ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ನ ಇತಿ || ತತ್ರ ಹೇತ್ವಾಗಾಙ್ಕಾಯಾಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸೈವ ಇತಿ || ನ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಅಧಿಕಾ ಬಹವ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಯಸ್ಮಾತ್ ಸತ್ಯಾದಯೋ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮಾನ್ತಾಃ ಸಾ ಈಶ್ವರಾಖ್ಯಾ ಪರದೇವತಾ ಏವ ನ ತು ತತೋ ಭಿನ್ನಾಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅಭೇದಾನುಕ್ತೇಃ ಭೇದ ಏವ ತೇಷಾಂ ಇತಿ | ‘ಸತ್ಯಂ ಭಗವೋ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಾ’ ಇತಿ ಸತ್ಯಾಖ್ಯಸ್ಯ ಭಗವತೋ ಗುಣಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ತದ್ ಗುಣತ್ವೇನ ತದ್ ವಿನಾಭೂತಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಉತ್ತರತ್ರಾಪಿ ವಿಜ್ಞಾನಗುಣಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ವಿನಾಭೂತಮತ್ಯಾದೀನಾಂ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಅಭೇದಸಿದ್ಧೇಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಸತ್ಯಾದಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಯಾಂ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಕಥನಸ್ಯ ಅಸಂಭವತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಕೃತಿನಿಷ್ಠಾದಿ ಅನುಸಾರೇಣ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗಪ್ರಯೋಗಃ | ಅಥ ಏವ ಶಂಕಾಭಾಷ್ಯೇ ವಿಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಆದಿತ್ವೇಽಪಿ ಕೃತಿನಿಷ್ಠಾ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ಅತ್ಯೈವ ಹಿಶಬ್ದಸೂಚಿತಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ ಇತಿ ||

ನನು ಅಸ್ತು ಭೂಮಾನ್ತಾನಾಂ ಭಗವದ್ಗುಣತ್ವೋಕ್ತ್ಯಾ ಅಭೇದೋ ನ ತು ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೋಃ ತಯೋಃ ಅಭೇದಾನುಕ್ತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸತ್ಯಾದ್ಯಾ ಇತಿ ||

ಪೂರ್ವವದ್ ಅಭೇದಾನುಕ್ತೌ ಅಪಿ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೋಃ ಅಸ್ಯೇವ ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ಇತ್ಯತ್ರ ಹೇತುಃ || ಯಸ್ಮಾದ ಇತಿ ||

‘ಸ ವಾ ಏಷ ಏವಂ ಪಶ್ಯನ್ನೇವಂ ಮನ್ವಾನ ಏವಂ ವಿಜ್ಞಾನನ್ನಾತ್ಮರತಿರಾತ್ಮಕ್ರೀಡ ಆತ್ಮಮಿಥುನ
ಆತ್ಮಾನನ್ದಃ ಸ್ವರಾಡ್ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮಜ್ಞಾನಾತ್ ಮೋಕ್ಷಃ ಶ್ರೂಯತೇ || ಮೋಕ್ಷಶ್ಚ
ಭಗವದ್ ಜ್ಞಾನಾದೇವ | ಅತಃ ತಯೋಃ ತತ್ ಸ್ವರೂಪತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕಿಂ ಚ ‘ಸ
ಏವಾಧಸ್ತಾತ್’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಉದಿತಂ ಯದ್ ಭೂಮ್ನಃ ಪೂರ್ಣತ್ವಂ ತದೇವ
ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮನೋಃ ಉಚ್ಯತೇ || ‘ಅಹಮೇವಾಧಸ್ತಾದಾತ್ಮವಾಧಸ್ತಾತ್’ ಇತಿ | ತಥಾ
ಶ್ರುತ್ಯನ್ತರೇ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಪೂರ್ಣತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ ಸತ್ಯಂ ಪೂರ್ಣಂ ಇತ್ಯಾದಿನಾ | ಅತಃ
ಸತ್ಯಾದೀನಾಂ ಆತ್ಮಾನಾಂ ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪತ್ವೇನ ಸ ಏವ ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ
ಉಪಷ್ಠಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 31 || 23 ||

|| ಇತಿ ಸತ್ಯಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 23 ||

ಪ್ರಕೃತೇರಪಿ ಜನ್ಮಾದೇಃ ಸಂಸಾರಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಕಿಮಿತಿ ನಾಮಾದಿಷ್ಟಪಾರ
ಇತ್ಯತ್ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ-

ಓಂ ಕಾಮಾದಿತರತ್ರ ತತ್ರ ಚಾಯತನಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 40-405 ||

ಸ್ವೇಚ್ಛಯೈವ ಮೂಲಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಿತಾನ್ಯತ್ರಾವತಾರಾನ್ ಕರೋತೀಶ್ವರೇಚ್ಛಾನುಸಾರೇಣ |
‘ಸರ್ವಾಯತನಾ ಸರ್ವಕಾಲಾ ಸರ್ವೇಚ್ಛಾ ನ ಬದ್ಧಾಬನ್ಧಿಕಾ ಸೈಷಾ ಪ್ರಕೃತಿರವಿಕೃತಿಃ’

ಇತಿ ವತ್ಸ ಶ್ರುತೇಃ |

‘ನಾಮಾದಯಸ್ತು ಬದ್ಧತ್ವಾನೋಚಕತ್ವಾತ್ ಪರೋಽಪಿ ಚ |
ಉಭಯೋರಪ್ಯಭಾವೇನ ಯಥಾಽವ್ಯಕ್ತಂ ನ ತೂದಿತಮ್ ||
ಶ್ರುತೌ ತಥಾ ಜೀವಪರಾವುಚ್ಯತೇ ಕಿಂಚಿದನೇತರತ್ |
ನೋಚ್ಯತೇ ಚ ತದಾ ತತ್ತ್ವ ದ್ವಯಂ ವೈ ಸಮುದಾಹೃತಮ್’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 40 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಸಾಧನೋಪಾಸನೇ ಶ್ರಿಯೋ ಅನಧಿಕಾರ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಪ್ರಾಣಾವಸಾನತ್ವ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ತತ್ ಸಾಧನೀಯಮ್ |
ಪ್ರಾಣಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಸಂಘ ಸನ್ನಿಧಾಪಿತಾ ಶ್ರೀಃ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಅಧಿಕಾರಿಣೀ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಚೇತನದ್ವವಿಧ್ಯದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯುತಿ || ಪ್ರಕೃತೇಃ ಇತಿ ||

ಭವತ್ಯೇವ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಅಧಿಕಾರಿಣೀ ಸಾಧುತ್ವೇ ಸತಿ ಸಂಸಾರಿತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತಸ್ಯಾಃ
ಸಂಸಾರಿತ್ವಾಭಾವಃ | ಸೀತಾರುಗ್ಮಿಣ್ಯಾದಿ ರೂಪಾಯಾಃ ತಸ್ಯಾ ಜನ್ಮಮರಣಾದಿ ದರ್ಶನಾತ್
ಸಂಸಾರ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಕಿ ಚ ನಾ ಕೃತಾರ್ಥಾ ನ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ಭಗವದುಪಾಸನಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ |
ದ್ವಿತೀಯೇ ಕಥಂ ಅಸಂಸಾರಿತ್ವಂ ತಸ್ಯಾಃ | ಅತಃ ಸಂಸಾರಿತ್ವೇನ ಪ್ರಕೃತೇರಪಿ ಅಧಿಕಾರೋ
ಅಸ್ಯೇವ | ಅಧಿಕಾರಿತ್ವೇ ಚ ತಸ್ಯಾಯು ಕಿಂ ಇತಿ ಮಾಮಾದಿಷು ಅಪಾರಃ | ಕಿಂ ತು ತತ್ ಪಾರೋ

ಅಧ್ಯಾಹರ್ತವ್ಯ ಏವ | ಸ ಚ ಭವತ್ ಪ್ರಾಣಾದುಪರಿ ಏವ ಭವೇತ್ | ತಥಾ ಚ ನ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ
ಪ್ರಾಣಾವಸಾನತ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ್ರ ಇತಿ || ನ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವ | ತಸ್ಯಾ
ಬುದ್ಧತ್ವಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಜನ್ಮಾದೇಃ ಸಂಸಾರಿತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಃ | ಜನನಾದೇಃ ಅವತಾರಾದಿತ್ವೇನ
ಸಂಸಾರ ಹೇತುತ್ವಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಜನ್ಮಾದ್ಯೇವ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಜನನೇಽಪಿ
ಮೂಲರೂಪೇಣ ಭಗವತ್ ಸಮೀಪೇ ಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ | ನಾಪಿ ಇನ್ಪಾದಿವತ್ | ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಏವ
ಜನನೇ ಕಕ್ಮನಿಮಿತ್ತತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರಿತ್ವೇ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಮ್ |
ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾನುಸಾರಿತ್ವಾತ್ | ಮೂಲರೂಪೇಣ ಭಗವತ್ ಸಮೀಪೇ ಸ್ಥಿತಾ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ
ಅವತಾರಾನ್ ಕರೋತಿ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತಃ | ಸರ್ವಗತತ್ವಾದಿ ಅಭಿಧಾಯಕ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸರ್ವಂ ಇಚ್ಛಾದೀನಂ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ಸರ್ವೇಚ್ಛಾ || ಅವಿಕೃತಿರಿತಿ ಅಚೇತನಪ್ರಕೃತಿಂ
ವ್ಯಾವರ್ತಯತಿ | ನನು ಏವಮಸಂಸಾರಿತ್ವೇನ ಅನಧಿಕಾರಿತ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕುತೋ
ನಾಮಾದಿಷು ಅಪಾರಃ | ಭಗವದ್ಭಕ್ತತಾರತಮ್ಯ ಖತನಾವಸರೇ ತದುಕ್ತೇಃ ಆವಶ್ಯಕತ್ವಾತ್ |
ಅನ್ಯಥಾ ತದಭಾವಪ್ರಸಂಗಾದಿತ್ಯತ ಆಹ || ನಾಮಾದಯಸ್ತು ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಬದ್ಧಮೋಚಕತ್ವವಿವಕ್ಷಯಾ ಏವ ನಾಮಾದೀನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಶ್ಚ ಉಕ್ತಿಃ ತದುಭಯ
ಅಭಾವೇನ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಅನುಕ್ತಿಃ ನ ತು ಅಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಬದ್ಧಮೋಚಕತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ಏವ
'ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ' ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೌ ಜೀವೇಶ್ವರೌ ಉಚ್ಯೇತೇ ನ ತು ಜಡಮ್ | ತದಾ
ತತ್ತ ದ್ವಯಮೇವ ಉಕ್ತಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ನ ತು ಜಡಾಭಾವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಓಂ ಆದರಾದಲೋಪಃ ಓಂ || 41-406 ||

ಅಬದ್ಧತ್ವೇಽಪಿ ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷಾದೇವೋಪಾಸನಾದ್ಯಲೋಪಸ್ತಸ್ಯಾ ಭವತಿ |

'ಯಥಾ ಶ್ರೀನಿತ್ಯಮುಕ್ತಾಽಪಿ ಪ್ರಾಪ್ತಕರ್ಮಾಽಪಿ ಸರ್ವದಾ |

ಉಪಾಸ್ತೇ ನಿತ್ಯಶೋ ವಿಷ್ಟಮೇವಂ ಭಕ್ತೋ ಹರೇರ್ಭವೇತ್' ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನ್ತ್ರೇ || 41 ||

ನನು ರಮಾಯಾ ಅಸಂಸಾರಿತ್ವೇ ಕೃತಕೃತ್ಯತ್ವೇನ ಭಗವದುಪಾಸನಾಭಾವಃ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ
ಅಸೌ ಯುಕ್ತಃ 'ಯದರ್ಚಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಭವಾದಿಭಿಃ ಸುರೈಃ ಶ್ರಿಯಾ ಚ ದೇವ್ಯಾ ಮುನಿಭಿಃಶ್ಚ ಸಾತ್ವತೈಃ'
ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಆದಾರಾದ್ ಇತಿ ||

ಪ್ರಕೃತೇಃ ಅಸಂಸಾರಿತ್ವೇನ ಕೃತಕೃತ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ಭಗವದುಪಾಸನಾಭಾವೋ ನ ಪ್ರಸಜ್ಯತೇ |
ನಿರುಪಾಧಿಕ ಭಕ್ತಶಿಶಯೇನ ಉಪಾಸನಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | 'ಆದರೋ ಭಜನಂ

ಭಕ್ತಿರ್ಬಹುಮಾನಂ ಚ ಸೇವನಮ್ ಇತಿ ಅಭಿಧಾನಮ್ | ಅತ್ಯೇವ ಸ್ಪೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಯಥಾ ಇತಿ
|| ಅನ್ಯೋಽಪಿ ಹರೇಃ ಭಕ್ತಃ ಏವಂ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸಕೋ ಭವೇದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 41 ||

ಓಂ ಉಪಸ್ಥಿತೇಸ್ತದ್ವಚನಾತ್ ಓಂ || 42-407 ||

ಅನಾದಿಕಾಲೇ ಭಗವತ್ಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವಾದ್ಯುಜ್ಯತೇ ಚ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಂ ತಸ್ಯಾಃ |
'ದ್ವಾವೇತಾವನಾದಿನಿತ್ಯಾವನಾದಿಯುಕ್ತೌ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಾವನಾದಿಕೃತೌ ನಿತ್ಯಕೃತೌ
ಯೋಽಯಂ ಪರಮೋ ಯಾ ಚ ಪ್ರಕೃತೀ ರಮತೇ ಹ್ಯಸ್ಯಾಂ ಪರಮೋ ರಮತೇ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್
ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ ಹಿ ರಮತೇ ಪರಮೋ ನ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕೃತಿರತ ಏನಮಾಹುಃ ಪರಮ ಇತಿ'
ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿವಚನಾತ್ || 42 ||

ನ ರಮಾಯಾ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಏವ ಅಸ್ವತನ್ತ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉಪಸ್ಥಿತೇಃ ಇತಿ || ಯುಜ್ಯತೇ
ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ | ದ್ವಾವೇತೌ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಅನಾದಿಕಾಲೇ ಭಗವತ್ ಸಮ್ಪನ್ನಿತ್ವೇನ
ಅತಿಶಯತಿ ತತ್ ಪರಸಾದಾಖ್ಯ ಕಾರಣಸದ್ಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕೃತೌ ಪೂರ್ಣೌ | ಅತಃ
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಾಭಾವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಾಣಾವನಾನತ್ವಂ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 24 ||

|| ಇತಿ ಕಾಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 24 ||

ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಹ್ಯುಪಾಸನಮ್ | ತಚ್ಚ ಶ್ರವಣಾದೇರೇವ ಭವತಿ | ಅತಃ
ಕಿಮರ್ಥಮಿತ್ಯತ್ರೋಚ್ಯತೇ-

**ಓಂ ತನ್ನಿರ್ಧಾರಣಾರ್ಥನಿಯಮಸ್ತದ್ವಷ್ಟೇಃ ಪೃಥಗ್ಗ ಪ್ರತಿಬಂಧಃ ಪಲಮ್ ಓಂ
||43-408 ||**

ತತ್ತ್ವನಿಶ್ಚಯೋ ವೇದಾರ್ಥನಿಯಮಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟೇಃ ಪೃಥಗೇವ | ಹಿಶಬ್ದೇನ'ಆತ್ಮಾ
ವಾಸರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮನವ್ಯೋ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿಂ ಸೂಚಯತಿ |
ಶ್ರವಣಾದಿಫಲಂ ಚಾಜ್ಞಾನವಿಪರ್ಯಾಯಾದಿದರ್ಶನಪ್ರತಿಬಂಧನಿವೃತ್ತಿಃ | ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ -

'ಶ್ರುತ್ವಾ ಮತ್ವಾ ತಥಾ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತದಜ್ಞಾನವಿಪರ್ಯಯೌ |
ಸಂಶಯಂ ಚ ಪರಾಣುದ್ಯ ಲಭತೇ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಮ್' ಇತಿ || 43 ||

ಅತ್ರ ಭಗವಜ್ಞಾನಸಾಧನೋಪಾಸನಸ್ಯ ಸಮಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತವ್ಯತಾಸಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಸಮಸ್ತೋಪಾಸ್ತಿವಿಧಾನವೈಯರ್ಥ್ಯಪತ್ತೇಃ ಸಾ ಸಮರ್ಥನೀಯಾ |
ಪ್ರಕೃತ ಉಪಾಸನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸಮಸ್ತಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವ್ಯಸ್ತಂ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ವಿಧೇಃ
ಪಕ್ಷದ್ವಯಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಇತಿ ||

ವ್ಯಸ್ತಮೇವ ಉಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಮ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಉಪಾಸನಂ ತಾವದ್ ಭಗವದ್
ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ನ ತು ಪ್ರಯೋಜನಾನಂತರಂ ದೃಷ್ಟಂ ಇಷ್ಟಂ ವಾ | ತಚ್ಚ ದರ್ಶನಂ
ಶ್ರವಣಮನನಾಭ್ಯಾಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಕಿಂ ಧ್ಯಾನೇನ | ಅಥ ಉಚ್ಯೇತ ಜ್ಞಾನಪ್ರತಿಬಂಧಕಸ್ಯ ದೃಢತ್ವಾದ್
ಧ್ಯಾನಾದೇವ ದರ್ಶನಂ ಇತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಧ್ಯಾನೇನೈವ ದರ್ಶನಸಮ್ಭವಾದ್ ಅಲಂ ಶ್ರವಣಾದಿನಾ
| ನ ಚ ಉಭಯಸಮುಚ್ಚಯನೇನೈವ ದರ್ಶನಮಿತಿ ಮಾನಮಸ್ತಿ | ನ ಚ ಉಭಯೋರಪಿ ಕೃತ್ಯಂ
ಪಶ್ಯಾಮಃ| ಅತಃ ಸಮಸ್ತೋಪಾಸನಸ್ಯ ಅಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ತದ್ವಿಧಾನಮಿತಿ ಭಾವಃ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ್ರ ಇತಿ ||

ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಸಮಸ್ತೋಪಾಸನಂ ನ ಶ್ರವಣಮನನಮಾತ್ರಮ್ | ಶ್ರವಣಾದಿಮಾತ್ರೇನ
ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾತ್ | ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಹಿ ಶ್ರವಣಫಲಮ್ | ಅಯಮೇವ ವೇದಾರ್ಥೋ ನ ಅನ್ಯ ಇತಿ
ನಿರ್ಣಯಸ್ತು ಮನನಫಲಮ್ | ತದಭಯಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಾತ್ ಪೃಥಗೇವ | ಅತೇ ಧ್ಯಾನಂ
ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಧ್ಯಾನಾದೇವ ಚೇತ್ ಭಗವದ್ದರ್ಶನಂ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ಶ್ರವಣಮನನಾಭ್ಯಾಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಹಿ
ಶಬ್ದೇನ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ತ್ರಯಸ್ಯಾಪಿ ವಿಹಿತತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಂ ಉಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

ನನು ಶ್ರುತೋಽಪಿ ಸಮುಚ್ಚಯಃ ಕಥಂ ಅಜ್ಞೇಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತೇ | ಧ್ಯಾನಾದೇವ
ದರ್ಶನಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ ಜ್ಞಾನೋದಯ ಉಪಯೋಗಿತಯಾ ಶ್ರವಣಾದೇಃ ಕರ್ತವ್ಯತಾ |
ಶ್ರವಣಾದೇ ಫಲಾಂತರಸ್ಯೈವ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಶ್ರವಣಾದಿ ಇತಿ ||

ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಸಮಸ್ತೋಪಾಸನಂ ಶ್ರವಣಾದೇರಪಿ ಧ್ಯಾನಫಲದರ್ಶನ ಉಪಯೋಗಿತ್ವಾತ್ |
ತಥಾ ಹಿ | ಭಗವದ್ ದರ್ಶನಸ್ಯ ತಾವದ್ ಅಜ್ಞಾನಸಂಶಯವಿಪರ್ಯಯಾ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾಃ | ತತ್ರ
ಶ್ರವಣಂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಉತ್ಪಾದಯದ್ ಅಜ್ಞಾನಂ ನಿವರ್ತಯತಿ | ಮನನಂ ಚ
ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಂ ಕುರ್ವತ್ ಸಂಶಯ ವಿಪರಯಯೌ ನಿವರ್ತಯತಿ | ಅತಃ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ
ನಿವರ್ತಕತಯಾ ಜ್ಞಾನೋಪಯಗಿತ್ವಾತ್ ಸಮಸ್ತೋಪಾಸನಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ
ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ ಇತಿ || ಅತಃ ಸರ್ವೋಪಾಸನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 43 || ಅ 25 ||

|| ಇತಿ ನಿರ್ಧಾರಣಾಧಿಕರಣಮ್ || 25 ||

ಓಂ ಪ್ರದಾನವದೇವ ಹಿ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 44-409 ||

ನ ಚ ಶ್ರವಣಾದಿಮಾತ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿಭವತಿ, ಕಿನ್ನು ಸೇತಿಕರ್ತವ್ಯೇನ | ಯಥಾ
ಗುರುದತ್ತಂ ತಥೈವ ಭವತಿ|ಆಚಾರ್ಯವಾನ್ ಪುರುಷೋ ವೇದ' ಇತಿ ಹ್ಯುಕ್ತಮ್ || 44 ||

ಅತ್ರ ಭಗವಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನೇತಿಕರ್ತವ್ಯತಾ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ|
ಅನ್ಯಥಾ 'ಇತರೇ ತ್ವರ್ಥಸಾಮಾನ್ಯಾತ್' ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ ತತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಶ್ರವಣಾದ್ವೇ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಯಥಾಕಥಂವಿದನುಷ್ಠಿತಂ
ಜ್ಞಾನಸಾಧನಂ ಉತ ಗುರುಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕ ಪ್ರದಾನಯುಕ್ತಮಿತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಕರ್ತವ್ಯತಾವಿಧೇಃ
ಉಭಯಥಾಪಿ ಪರ್ಯವಸಾನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಯಥಾ ಕಥಂವಿದನುಷ್ಠಿತಂ ಶ್ರವಣಾದಿ
ಜ್ಞಾನಸಾಧನಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | 'ಆತ್ಮಾ ವಾ ಅರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮನ್ತವ್ಯೋ
ನಿದಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ' ಇತಿ ಶ್ರವಣಾದಿಮಾತ್ರಸ್ಯೈವ ಜ್ಞಾನಹೇತುತ್ವಾವಗಮಾತ್ | ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಚ
ಗುರುಪ್ರಸಾದಾಧೀನತ್ವೇ ಜ್ಞಾನಿನೋಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವಪ್ರಸಂಗಶ್ಚ | ನ ಇದಂ ಅನಿಷ್ಟಂ
ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಕದಾಚಿದ್ ಗುರುಕೋಪೇನ ತದಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಗುರುಕೋಪವತ್
ತದ್ವರಸ್ಯಾಪಿ ನಿರರ್ಥಕತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ಅಭ್ಯುಪಗಮೇ ಚ ಅನಿಯಮ ಇತ್ಯುಕ್ತ ವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾತ್ |
ಅತೋ ಜ್ಞಾನೇ ಗರ್ವಪೋಕ್ಷಾಭಾವಾತ್ ತದುಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಉಪಾಸನಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರದಾನವದ್ ಇತಿ || ನ ಶ್ರವಣಾದಿಮಾತ್ರಂ
ಜ್ಞಾನಸಾಧನಂ ಕಿಂ ತು ಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕ ಗುರುಪ್ರದಾನಯುಕ್ತಮೇವ
ಗುರುಪ್ರದಾನಾನುಸಾರಿತ್ವಾತ್ ಫಲಸ್ಯ| ನ ಚ ಏವಂ ಉಕ್ತವಚನವಿರೋಧಃ | ಗುರುಪ್ರದಾನಂ
ಜ್ಞಾನಸಾಧನಸ್ಯ ಶ್ರವಣಾದೇಃ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಹಿ
ದೃಢಮುಷ್ಟಿನಿವೇಡನಾದಿ ಪ್ರಥಮ್ ಸಾಧನಂ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ ಗುರುಪ್ರದಾನಾಧೀನತ್ವಂ
ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆಚಾರ್ಯವಾನ್ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಏವಂ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯಭಾವಃ | ತತ್ ಜ್ಞಾನಮೋಕ್ಷಯೋಃ ಈಶ್ವರಕಲ್ಪಿತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಏವಂ ಗುರುಶಾಪೋ ವಿಫಲಃ | ಜ್ಞಾನಾದಿಹ್ರಾಸಹೇತುತ್ವಾತ್ | ಉಕ್ತಂ ಚ | 'ಜ್ಞಾನಿನೋ
ಗುರುಶಾಪೇಽಪಿ ನ ಅಮುಕ್ತಿಃ ಸಂಸ್ಕತೇಃ ಭವೇತ್ | ಆನನ್ಯಾಹ್ರಾಸದೋಷೇಣ ಸೈವ ಮುಕ್ತಿಃ
ವಿದುಷ್ಯತಿ ' ಇತಿ | ತಥಾ 'ಯೇ ಜ್ಞಾನವಿಷಯಾಃ ಶಾಪಾ ಮುಕ್ತಿಗಾಶ್ಚ ಅಧಿಕಾರಣಾಮ್ |
ದಾದಾಚಿತ್ಕಾಸ್ತೇ ಭವಂತಿ ನೈವ ತೇ ಸರ್ವಕಾಲಿಕಾಃ| ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮುಕ್ತೇಶ್ಚ ತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ
ಚೈವ ಹಿ | ಭಗವ್ನಿಯತತ್ವಾತ್ ಶಾಪಾದಿನಾತ್ರ ಕಾರಣಮ್ | ಇತಿ ಅತೋ ಗುರುಪ್ರದಾನಸ್ಯ
ಆವಶ್ಯಕತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 44 || ಅ 26 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರದಾನಾಧಿಕರಣಮ್ || 26 ||

ಗುರುಪ್ರಸಾದಃ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನೋ ವಾ ಬಲವಾನಿತಿ ನಿಗದ್ಯತೇ-

ಓಂ ಲಿಙ್ಗಭೂಯಸ್ತಾತ್ ತದ್ಧಿ ಬಲೀಯಸ್ತದಪಿ ಓಂ || 45-410 ||

ಋಷಭಾದಿಭ್ಯೋ ವಿದ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾಽಪಿ ಸತ್ಯಕಾಮೇನ'ಭಗವಾಂಸ್ತೇವ ಮೇ ಕಾಮಂ
ಬ್ರೂಯಾತ್ ಶ್ರುತಂ ಹ್ಯೇವ ಭಗವದ್ಬ್ರೂಯೇತ್ ಆಚಾರ್ಯಾದ್ಯೈವ ವಿದ್ಯಾ ವಿದಿತಾ ಸಾಧಿಷ್ಠಂ
ಪ್ರಾಪಯತಿ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ | 'ಅತ್ರ ಹ ನ ಕಿಂಚಿದ್ ವೀಯಾಯ'
ಇತ್ಯನುಜ್ಞಾನಾದುಪಕೋಸಲವಚನಾಚ್ಚ ಲಿಙ್ಗಭೂಯಸ್ತಾ ದ್ಗುರುಪ್ರದಾನಮೇವ ಬಲವತ್ |
ತರ್ಹಿ ತಾವತಾಽಲಮಿತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | 'ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮನ್ತವ್ಯಃ' ಇತ್ಯಾದೇಸ್ತದಪಿ
ಕರ್ತವ್ಯಮ್ | ವಾರಾಹೇ ಚ -

'ಗುರುಪ್ರಸಾದೋ ಬಲವಾನ್ ತಸ್ಮಾದ್ಬಲವತ್ತರಮ್ |
ತಥಾಽಪಿ ಶ್ರವಣಾದಿಶ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಯೇ' ಇತಿ || 45 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಸಾಧನಉಪಾಸನೇತಿಕರ್ತವ್ಯತಾರೂಪಗುರುಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಬಲೀಯಸ್ತ
ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಕ್ವಚಿದ್ ಅನಪೇಕ್ಷಿತತ್ವ ಪ್ರಸಂಘೇನ ಉಕ್ತ
ಅಯುಕ್ತೇಃ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಗುರುಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕಂ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಷ್ಯಯಃ |
ಸಂಶಯ್ವರಕಾರಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಗುರು ಇತಿ ||

ಕಿಂ ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಗುರುಪ್ರಸಾದೋ ಬಲವಾನ್ ಉತ ಶ್ರವಣಾದಿಸೂಪಃ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಯತ್ನೋ ವಾ | ಅಥ
ದ್ವಯಂ ಸಮಂ ವಾ | ಸಾಧನೇಷು ತೈವಿದ್ಯದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಶಿಷ್ಯಪ್ರಯತ್ನ ಏವ ಬಲವಾನ್ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಗುರುಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತಾ
ಮಾತ್ಮತವಾತ್ | ನ ಹಿ ಸಾಧನಾದಪಿ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತಾಯಾಃ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಮ್ ದೃಷ್ಟಮ್ | ಮಾಸ್ತು
ವಾ ಆಧಿಕ್ಯಂ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಯತ್ನಸ್ಯ ತಥಾಪಿ ಸಾಮ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ ನ ತು ಪ್ರಯತ್ನಸ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮ್ |
ಗುರುಶಿಷ್ಯಯೋರಪಿ ಪುರುಷತ್ವಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಗುರುಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಅಪ್ರಬಲತ್ವಾತ್ ನ
ಅವಶ್ಯಕತ್ವಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಿಷ್ಟೇ || ನಿಗದ್ಯತ ಇತಿ ||
ಗುರುಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕಪ್ರಾದಾನಮೇವ ಜ್ಞಾನಸಾಧನೇ ಬಲವತ್ | ನ ತು ಅಧಮಂ ನಾಪಿ
ಸಮಮ್ | ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯೇ ಲಿಙ್ಗಬಾಹುಲ್ಯದರ್ಶನಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಋಷಭಾದಿಭ್ಯೋ
ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಂ ಶ್ರುತವತಾಪಿ ಸತ್ಯಕಾಮೇನ ಭಗವಾನ್ ಇತಿ ಗುರುಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯತೇ | ಯದಿ
ಶ್ರವಣಾದ್ಯೇವ ಬಲವತ್ ತರ್ಹಿ ತೇನ ಗುರುಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾದಾನಪ್ರಾರ್ಥನಂ ನ ಕ್ರಿಯತೇ |
ತಥಾ ಗುರುಣಾ ಗೌತಮೇನ ಅತ್ರ ಇತಿ ಅನುಜ್ಞಾ ಕ್ರಿಯತೇ | ಸ್ವಪ್ರಾದಾನಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಬಲ್ಯೇ

ಅನುಜ್ಞಾ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಉಪಕೋಸಲೇನ ಅಗ್ನಿಭ್ಯಃ ಶ್ರುತವಿದ್ಯೇನಾಪಿ ಗುರುಃ
ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯತೇ | ಗುರುಣಾ ಚ ಸತ್ಯಕಾಮೇನ ತಂ ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾ ಉಚ್ಯತೇ | ಶ್ರವಣಾದೇರೇವ
ಪ್ರಾಬಲ್ಯೇ ನ ತೇನ ಗುರುಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯತೇ ಗುರುಣಾಪಿ ನ ಉಚ್ಯತೇ | ಏವಂ ಲಿಙ್ಗಭೂಯಸ್ತಾದ್
ಗುರುಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕ ಪ್ರದಾನಮೇವ ಬಲವದ್ ಇತಿ ಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸತ್ಯಕಾಮೇನ ವಚನಾದ್ ಇತಿ ತೇನ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಪಿ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಶ್ರುತಂ
ತಥಾಪಿ ಭಗವಾನೇವ ಮೇ ಶುಭಾರ್ಥಂ ಬ್ರವೀತು | ಕುತಃ | ಆಚಾರ್ಯಾದೇವ ವಿದಿತಾ ವಿದ್ಯಾ
ಸಾಧುತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ ಭಗವತ್ ದೃಶೇಭ್ಯಃ ಶ್ರುತತ್ವಾತ್ | ತೇಷಾಂ ಚ ಆಚಾರ್ಯತಯಾ
ಮಯಾ ಅಸ್ತೀಕೃತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಶ್ರವಣಂ ನ ಕಿಣ್ವನಾಪಗತಮ್ | ನ
ಕಾಚಿದ್ ಹಾನಿಃ ಅಭೂದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವೇನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮ್ | ಯಾಗೀಯ
ಹಿಂಸಾಯಾಂ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತಯಾ ಏವ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಗುರುಶಿಷ್ಯಯೋಃ
ಪುರುಷಸಾಮ್ಯಾತ್ ತತ್ ಕ್ರಿಯಯೋಃ ಸಾಮ್ಯಂ ಗುರುಶಿಷ್ಯವದೇವ ಉಪಪತ್ತೇಃ |

ನನು ಏವಂ ಗುರುಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯೇ ತಾವತಾ ಅಲಮ್ | ನ ಶ್ರವಣಾದಿನಾ ಕೃತ್ಯಂ
ಇತ್ಯಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತಿ || ತರ್ಹಿ ಇತಿ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ವಾರಾಹೇ ಚ ಇತಿ || ಅತೋ ಗುರುಪ್ರಸಾದಪೂರ್ವಕ ಪ್ರದಾನಸ್ಯ
ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ತದ್ ಅವಶ್ಯ ಆಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 45 || ಅ 27 ||

|| ಇತಿ ಗುರುಪ್ರಸಾದಾಧಿಕರಣಮ್ (ಲಿಙ್ಗಭೂಯಸ್ತಾದ್ಧಿಕರಣಮ್) || 27 ||

ಓಂ ಪೂರ್ವವಿಕಲ್ಪಃ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಸ್ಯಾತ್ ಕ್ರಿಯಾಮಾನಸವತ್ ಓಂ || 46-411 ||

ನ ಚ ಪೂರ್ವಪ್ರಾಪ್ತ ಏವ ಗುರುರಿತಿ ನಿಯಮಃ | ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಂ ಚೇತ್ ಪಶ್ಚಾತ್ತನಃ
ಕರೋತಿ ಸ್ವಯಮೇವ ತದಾ ವಿಕಲ್ಪಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಮಾನಸಕ್ರಿಯಾವತ್,
ಯಥೋಭಯೋರ್ಧ್ಯಾನಯೋಃ ಸಮಯೋಃ |

‘ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದುತ್ತಮೋ ಲಭಃ ಸ್ವಯಮೇವ ಗುರುರ್ಯದಿ |
ಗೃಹ್ಣೀಯಾದವಿಚಾರೇಣ ವಿಕಲ್ಪಃ ಸಮಯೋರ್ಭವೇತ್ ||
ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಾಭಾವಾತ್ ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸ್ವಕಂ ಗುರುಮ್ |
ಋಷಭಾದ್ಯನುಜ್ಞಯಾ ಚೈಷ ಪ್ರಾಪ ತಸ್ಮಾದ್ಧಿ ಯುಜ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನೈಃ ||
‘ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಂ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸ್ವಯಮೇವ ಸಮೋ ಯದಿ |
ಕುರ್ಯಾತ್ ಪುನಶ್ಚ ಗೃಹ್ಣೀಯಾದವಿರೋಧೇನ ಕಾಮತಃ ||
ಧ್ಯಾನಯೋಃ ಸಮಯೋರ್ಯದ್ವದ್ವಿಕಲ್ಪಃ ಕಾಮತೋ ಭವೇತ್ |

ಏವಂ ಗುರೋರ್ಧ್ವೀತೀಯಸ್ಯ ವಿಕಲ್ಪೋ ಗ್ರಹಣೇಽಪಿ ಚ'

ಇತಿ ಮಹಾಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ || 46 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನೋಪಾಸನೇತಿಕರ್ತವ್ಯತಾ ಯತ್ ಪ್ರಸಾದಃ ತದ್ ವಿಚಾರಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ| ಉತ್ತಮಗುರೋಃ ಅಸ್ವೀಕಾರೇ ಸಾರ್ವಜ್ಞಾಭಾವೇನ ಭಾವಿಫಲಾನುಸಾರೇಣ
ಉಪಾಸನಾ ಅನುಪಪತ್ತಿ ಪ್ರಸಂಘತ್ ವಿಚಾರಣೀಯಮೇವ ತತ್|ಪ್ರಕೃತೋ ಗುರುರೇವ ವಿಷಯಃ |
ಕಿಂ ಪೂರ್ವಪ್ರಾಪ್ತ ಏವ ಇತಿ ನಿಯಮ ಉತ ಪೂರ್ವತನಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಅನ್ಯೋಽಪಿ ಗ್ರಾಹ್ಯ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಥಾ ದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪ್ರಥಮಪ್ರಾಪ್ತ ಏವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಪ್ರಥಮಪ್ರಾಪ್ತ ತ್ಯಾಗೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ಗುರುಪರಿಗ್ರಹಮಾತ್ರೇಣ ಶುಭಲಾಭೋಪಪತ್ತೇಃ |
ವಿನ್ಯೇವ ಕಾರಣಂ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಪ್ತ ಸನ್ಯಾಗೇ ದೋಷಪ್ರಾಪ್ತೇಶ್ಚ | 'ಗುರುಮನ್ವಪರಿತ್ಯಾಗೇ ರೌರವಂ
ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಾತ್ | ಅತಃ ಪೂರ್ವಪ್ರಾಪ್ತ ಏವ ಗುರುಃ ಇತಿ ನಿಮಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್
ಸರ್ವಜ್ಞಗುರೋಃ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾಭಾವೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ಯ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ | ಪೂರ್ವ ಇತಿ || ನ ಪೂರ್ವಪ್ರಾಪ್ತ ಏವ ಗುರುಃ ಇತಿ
ನಿಯಮಃ | ಪಶ್ಚಾತ್ತನೋಽಪಿ ಸ್ವೀಕಾರೋ ಭವತಿ | ನ ಚ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ಗುರುಪರಿಗ್ರಹಸ್ಯ
ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಪೂರ್ವತನೇನ ಸಮೋಽಧಿಕೋ ವಾ ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಂ
ಕರೋತಿ ಚೇತ್ ಸ್ವೀಕಾರೋ ನ ಅಧಮಃ | ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಸ್ಯ ಅಕರ್ತಾ ಉತ್ತಮೋಽಪಿ
ಸ್ವೀಕಾರ್ಯಃ | ಸಮಸ್ಯ ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಕರ್ತು ಸ್ವೀಕಾರೇ ವಿಕಲ್ಪಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಪೂರ್ವಾನುಜ್ಞಯಾ
ಸ್ವೀಕಾರೋ ನ ವಾ | ನ ತು ಸ್ವೀಕಾರ್ಯ ಏವ ಇತಿ ವಿಧಿಃ | ವಿಕಲ್ಪಶ್ಚ ಯದ್ಯಚ್ಛಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ನ ತು
ತದರ್ಥಂ ಪ್ರಯತಿತವ್ಯಮ್ | ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಕರ್ತಾ ಉತ್ತಮಃ ಚೇತ್ ತದಾ ನ ವಿಕಲ್ಪಃ ಸ್ಯಾತ್ |
ಪೂರ್ವಾನುಜ್ಞಾಂ ವಿನಾ ಏವ ಅಸಂಶಯಂ ಸ್ವೀಕಾರ್ಯಃ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ಸಾಮ್ಯೇ ವಿಕಲ್ಪ ಇತ್ಯತ್ರ ಉಕ್ತಂ ದೃಷ್ಟಾಂತಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮಾನಸ ಇತಿ || ತದೇವ ವ್ಯನಕ್ತಿ||
ಯಥಾ ಇತಿ || ವಿಕಲ್ಪಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಸಮ್ಪನ್ಢಃ | ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದ್ ಇತಿ || ಯದಿ
ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದ್ ಉತ್ತಮೋ ಅವಿಚಾರೇಣ ಸ್ವೀಕಾರ್ಯಃ ತರ್ಹಿ ಕಥಂ ಋಷಭಾದಯಃ ಸತ್ಯಕಾಮೇನ
ನ ಗೃಹೀತಾಃ | ಪೂರ್ವೋತನ ಏವ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಅತೋ ನ ಏತದ್ ಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಮಗ್ರ
ಇತಿ ||

ನ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಉತ್ತಮಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಃ ಉಚ್ಯತೇ ಕಿಂ ತು ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಹಕರ್ತು ಉತ್ತಮಸ್ಯ
ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸಮಗ್ರಾನುಗ್ರಾಭಾವಾತ್ ನ ಉತ್ತಮಾನ್ ಜಗ್ರಾಹ ಇತಿ ಅತಃ ಪೂರ್ವಪರಿತ್ಯಾಗೇನ
ಉತ್ತಮಃ ಸಮೋ ವಾ ಸ್ವೀಕಾರ್ಯ ಇತಿ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಾಮ್ಯೇ ಪೂರ್ವಾನುಜ್ಞಪೇಕ್ಷಿತ ಇತಿ ಭಾವೇನ ತತ್ರ ಸ್ಫುಟಿಂ ಚ ಆಹ || ಸಮಗ್ರ ಇತಿ ||
ಅವಿರೋಧೇನ ಗುರ್ವನುಜ್ಞಯಾ | ಅನೇನ ದೋಷವಚನಸ್ಯ ವಿಷಯೋ ದರ್ಶಿತೋ ಭವತಿ |
ಅಧಮ ಸ್ವೀಕಾರವಿಷಯಂ ವಾ ವ್ಯರ್ಥಸ್ವೀಕಾರ ವಿಷಯಂ ವಾ ಅನುಜ್ಞಾಭಾವವಿಷಯಂ ವಾ ಇತಿ ||

ಓಂ ಅತಿದೇಶಾಚ್ಚ ಓಂ || 47-412 ||

‘ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮೋಪಚರಸ್ವ ತಚ್ಛುಣು ಹಿ ತತ್ತ್ವಾಮವತು | ಯಾ
ಬ್ರಹ್ಮೋಪಚರೇರ್ಯಥಾ ಮಾಮುಪಚರೇರ್ಯೇ ಚಾನೈಽಸ್ಮದ್ವಿಧಾಃ ಶ್ರೇಯಸಶ್ಚ
ತಾನುಪಾಸ್ತು ತಾನುಪಚರಸ್ವ ತೇಭ್ಯಃ ಶೃಣು ಹಿ ತೇ ತ್ವಾಮವನ್ನು’ ಇತಿ
ಪೌಷ್ಯಾಯಣಶ್ರುತಾವತೀದೇಶಾಚ್ಚ || 47 ||

ಹೇತ್ವನ್ತರೇಣ ಸಮೋತ್ತಮಗುರುಸ್ವೀಕಾರಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅತಿದೇಶಾಚ್ಚ ಇತಿ || ಪೂರ್ವಗುರುಣೈವ ಸಮೋತ್ತಮಗುರುಸ್ವೀಕಾರಾಯ
ಅತಿದಿಶ್ಯಮಾನತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಏತದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಶ್ರೇಯಸಃ ಶ್ರೇಯಾಂಸಃ | ಅತಃ
ಸರ್ವಜ್ಞಗುರುಸ್ವೀಕಾರಸ್ಯ ಉಪಪನ್ನತ್ವಾತ್ ತದುಕ್ತಪ್ರಕಾರೇಣ ಉಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 27 || ಅ 28 ||

|| ಇತಿ ಪೂರ್ವವಿಕಲ್ಪಾಧಿಕರಣಮ್ || 28 ||

ನ ಚ ‘ಕರ್ಮಣೈವ ಹಿ ಸಂಸಿದ್ಧಿಮಾಸ್ಥಿತಾ ಜನಕಾದಯಃ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾನ್ಯನ್ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮ್ |

ಓಂ ವಿದ್ಯೈವ ತು ನಿರ್ಧಾರಣಾತ್ ಓಂ || 48-413 ||

‘ತಮೇವಂ ವಿದಿತ್ವಾತಿಮೃತ್ಯುಮೇತಿ ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ನಾ ವಿದ್ಯತೇ ಅಯನಾಯ’
ಇತಿ ನಿರ್ಧಾರಣಾದ್ವಿದ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷಃ || 48 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರದರ್ಶನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಭಗವದುಪಾಸನಂ
ವಿಷಯಃ | ಕರ್ತವ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ದ್ವಿವಿಧ ಕ್ರಿಯಾದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ
ಭಗವದುಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ ವ್ಯರ್ಥತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಉಪಾಸನಂ
ತಸ್ಯಾಪಿ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ತದನಿಶ್ಚಯಾತ್ | ಯಥಾ ಖಲು ‘ತರತಿ
ಶೋಕಮಾತ್ಮವಿತ್’ ಇತಿ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಂ ಪ್ರತೀಯತೇ ತಥಾ ‘ಕರ್ಮಣೈವ ಹಿ’
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಕರ್ಮಾಪಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಪ್ರತೀಯತೇ | ನ ಚ ‘ಭಾಕ್ತಂ ವಾನಾತ್ಮವಿತ್ವಾತ್’
ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತೃತೀಯಾಯಾಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕರಣಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಸಂಸಿದ್ಧಿ ಪದೇನ ಚ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷಾಭಿಧಾನಾಚ್ಚ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವ ಅನಿಶ್ಚಯಾತ್ ನ ತದರ್ಥ
ಉಪಾಸನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ನ ಚ ಇತಿ ||
ತದ್ ಉಪಪಾದನಾಯಾ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿದ್ಯಾ ಇತಿ ||

ಕರ್ಮಣೈವ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅನ್ಯತ್ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಪ್ರತೀಯತ ಇತಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ
ಅನಿರ್ಣಯಾದ್ ಅನುಪಾಸನಂ ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | 'ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ಯಾಃ' ಇತಿ ಸಾವಧಾರಣ
ವಿದ್ಯಾವಚನಸ್ಯ ಕರ್ಮವಚನಾದಪಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯೇನ ತದ್ ಬಲಾದ್ ವಿದ್ಯಾ ಏವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ
ಇತಿ ನಿರ್ಣಯ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ || 49-414 ||

ನ ಕೇವಲಂ ವಿದ್ಯಯಾ ಕಿನ್ತ್ವ ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನೇನೈವ ಚ|

ಸರ್ವಾನ್ ಪರೋ ಮಾಯಯಾಽಯಂ ಸಿನೀತೇ ದೃಷ್ಟ್ವೈವ ತಂ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾಪರೇಣ'

ಇತಿ ಕೌಶಿಕಶ್ರುತೇಃ || 49 ||

ನನು ಏವಂ ವಿದ್ಯಾ ಚೇತ್ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ತಥಾಪಿ ನ ಧ್ಯೋನೋಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಮ್ |
ವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಶ್ರವಣಾದೇವ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ || ನ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಅತ್ರ ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಯಾ ಮೋಕ್ಷ ಉಚ್ಯತೇ ಯೇನ
ಧ್ಯಾನಾಭಾವ ಆಪದ್ಯೇತ ಕಿನ್ತು ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಾದಪಿ | ಅತಃ ತದರ್ಥಂ ಧ್ಯಾನಂ
ಕಾರ್ಯಮೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಏವಂ ವಿದ್ಯಾನ್ ಇತಿ ಪರೋಕ್ಷವಿದ್ಯಯಾ ಮೋಕ್ಷಶ್ರವಣಾತ್
ಕಥಂ ಉಚ್ಯತೇ ದರ್ಶನಾತ್ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಸರ್ವಾನ್ ಇತಿ || ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿಬಲಾತ್
ಸಾಪಿ ಶ್ರುತಿಃ ತದರ್ಥಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನೇನ ದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯೇತದ್ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಾತ್
ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ದ್ವೇಧಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಮಾಯಯಾ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಮುಕ್ತಿಸಾಧನತ್ವನಿಶ್ಚಯಾತ್ ತದರ್ಥಃ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಸಾರ್ಥಕಂ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 49 || ಅ 29 ||

|| ಇತಿ ವಿದ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 29 ||

ಓಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಬಲೀಯಾಸ್ತಾಚ್ಚ ನ ಬಾಧಃ ಓಂ || 50-415 ||

ಸಾವಧಾರಣಾ ಬಲವತಿ ಶ್ರುತಿಃ |

'ಇನ್ಯೋಽಶ್ವಮೇಧಾಂಶ್ಚತಮಿಷ್ಟ್ವಾಽಪಿ ರಾಜಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮೀಡ್ಯಂ ಸಮುವಾಚೋಪಪನ್ನಃ ||
ನ ಕರ್ಮಭಿರ್ನ ಧನ್ಯೈರ್ನೈವ ಚಾನ್ಯೈಃ ಪಶ್ಯೇ ಸುಖಂ ತೇನ ತತ್ತಂ ಬ್ರವೀಹಿ'

ಇತಿ ಬಲವಲ್ಲಿಭಮ್ ||

‘ನಾಸ್ಯಕೃತಃ ಕೃತೇನ’ ಇತ್ಯುಪಪತ್ತಿಶ್ಚ |
‘ಕರ್ಮಣಾ ಬದ್ಯತೇ ಜನ್ತುವಿದ್ಯಯಾ ಚ ವಿಮುಚ್ಯತೇ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಕರ್ಮ ನ ಕುರ್ವನ್ತಿ ಯತಯಃ ಪಾರದರ್ಶಿನಃ’

ಇತಿ ಯುಕ್ತಿಮದ್ಭಗವದ್ಭವನಮ್ ||

ಅತೋ ನ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಬಾಧಃ | ‘ಕರ್ಮಣ್ಯೈವ’ ಇತ್ಯಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಃ || 50 ||

ಅತ್ರ ಯತ್ ಸಾಧನಂ ಭಗವದುಪಾಸ್ತಿಃ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಾಸನವೈಯರ್ಥ್ಯಪಾತಾದ್ ಏತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ |
ಪ್ರಕೃತ ಮೋಕ್ಷ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಜ್ಞಾನಸಾಧ್ಯ ಉತ ಕರ್ಮಸಾಧ್ಯ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಕರ್ಮಸಾಧ್ಯ ಏವ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಕರ್ಮಣ್ಯೈವ ಇತಿ ವಚನಾತ್ |
ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ವಿದ್ಯಾ ವಚನಸ್ಯ ಸಾವಧಾರಣತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ ತದ್ವಿರೋಧಃ ಸ್ಮೃತೇರಿತಿ |
ಸ್ಮೃತೇರಪಿ ಸಾವಧಾರಣತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಏತಾವತಾ ಸಾಮ್ಯಮ್ | ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯತ್ವೇನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್
| ಏತೇನ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯೋಃ ಶ್ರುತಿಃ ಬಲವತೀ ತದಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಸ್ಮೃತೇಃ ಇತಿ ಚ ಅಪಹರಿತಂ ಭವತಿ
| ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ನ ತದರ್ಥ ಉಪಾಸನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಶ್ರುತಿ ಇತಿ || ಮೋಕ್ಷೋ ಜ್ಞಾನಸಾಧ್ಯ ಏವ | ನ ಚ
ಏವಂ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಬಾಧಃ | ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವ ಉಪಪಾದಕ ಬಲವತ್ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸಾಧ್ಯತ್ವೇ ‘ತಮೇವಂ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಃ ಸ್ಮೃತೇಃ
ಬಲವತೀ | ನಿರವಕಾಶ ಅವಧಾರಣಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಬಹುಕರ್ಮಕೃತೇಪಿ ಇನ್ದ್ರಸ್ಯ
ದುಃಖಾಸಮ್ಮಿನ್ನ ಸುಖರೂಪ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ತತ್ಪ್ರಜ್ಞಾನಪ್ರಾರ್ಥನಲಿಂಗಂ ಚ ಬಲವತ್ |
ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶವತ್ ಫಲತ್ವೇನ ಅವಧೃತಕರ್ಮಣಾ ನಿತ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥೋ ನ
ಭವತಿ ಇತಿ ಉಪಪತ್ತಿಶ್ಚ ಬಲವತೀ | ದೂಷಣಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್ ಶ್ರುತತ್ವಾಚ್ಚ | ತಥಾ ‘ಕರ್ಮಣಾ
ಬದ್ಯತೇ ಜನ್ತುಃ’ ಇತಿ ವಚನಂ ಚ ಬಲವತ್ | ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯತ್ವೇನ ಸಾಮ್ಯಾದ್ ಯುಕ್ತಿಮತ್ವೇನ
ಆಧಿಕ್ಯಾತ್ | ಯತ ಏವಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಬಲವತ್
ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಭಾವೋಽತೋ ವಿದ್ಯಾ ಏವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಇತ್ಯಸ್ಯ ನ ಸ್ಮೃತಿಬಾಧ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಏವಂ ಚೇತ್ ಸಾ ಸ್ಮೃತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮಿತಿ ಅತಃ ಶಬ್ದಸೂಚಿತಾರ್ಥಂ ಆಹ
|| ಕರ್ಮಣಾ ಇತಿ || ಕ್ರಿಯತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಕರ್ಮಯೋಗಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಾತಿಶಯಾರ್ಥಂ ಇತಿ
ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಾತ್ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಉಪಾಸನಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

50 || ಅ 30 ||

ನನು ಏವಂ ಚೇತ್ ನಾ ಸ್ಮೃತಿಃ ಅಪ್ರಮಾಣಮೇವ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮಿತಿ ಅತಃ ಚಶಬ್ದಸೂಚಿತಾರ್ಥಂ
ಆಹ || ಕರ್ಮಣಾ ಇತಿ || ಕ್ರಿಯತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಕರ್ಮಯೋಗಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಾತಿಶಯಾರ್ಥಂ ಇತಿ
ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ | ಅತೋ ಜ್ಞ ನಸ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಾತ್ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಉಪಾಸನಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||
50 || ಅ 30 ||

|| ಇತಿ ಅಬಾಧಾಧಿಕರಣಮ್ (ಶ್ರುತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 30 ||

ಓಂ ಅನುಬನ್ಧಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 51-416 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಶ್ರವಣಾದಿಭಿರ್ಗುರುಪ್ರಸಾದೇನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಮ್ |
ಕಿನ್ನು ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚ |

‘ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಮ್ಪನ್ನಃ ಸರ್ವಜ್ಞೋ ವಿಷ್ಣುತತ್ಪರಃ |
ಯದ್ಗುರುಃ ಸುಪ್ರಸನ್ನಃ ಸನ್ ದದ್ಯಾತ್ ತನ್ನಾನ್ಯಥಾ ಭವೇತ್ ||
ತಥಾಽಪ್ಯನಾದಿಸಂಸಿದ್ಧೋ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗುಣಪೂಗತಃ |
ಲಭೇದ್ಗುರುಪ್ರಸಾದಂ ಚ ತಸ್ಮಾದೇವ ಚ ತದ್ಭವೇತ್’ ಇತಿ ||
‘ಭಕ್ತಿರ್ವಿಷ್ಣೌ ಗುರೌ ಚೈವ ಗುರೋರ್ನಿತ್ಯಪ್ರಸನ್ನತಾಮ್ |
ದದ್ಯಾಚ್ಚಮದಮಾದಿಶ್ಚ ತೇನ ಚೈತೇ ಗುಣಾಃ ಪುನಃ ||
ತೈಃ ಸರ್ವೈರ್ದರ್ಶನಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಶ್ರವಣಾದಿಕೃತಂ ಭವೇತ್’

ಇತಿ ನಾರಾಯಣತನ್ತ್ರೇ || 51 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತವೈಯರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಜ್ಞಾನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಭಗವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಸಾಪೇಕ್ಷಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಜ್ಞಾನಸಾಧನೇಷು ಅನುಕ್ತಿಃ ಉಭಯಥಾ
ಸಮ್ಭವತಿ ಇತಿ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಕಂ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಗುರು ಪ್ರಸಾದಾಸಾಧ್ಯಸ್ಯೈವ ಅಭಾವಾತ್ | ‘ಸಮ್ಯಗ್ ಲಕ್ಷಣಸಮ್ಪನ್ನೋ ಯದ್ದದ್ಯಾತ್
ಸುಪ್ರಸನ್ನಧೀಃ | ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯಂ ಭವತಿ ತತ್ಸರ್ವಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ’ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ನ ಚ
ಏವಂ ಉಪಾಸನಾಭಾವಃ| ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ತದನ್ವಯವ್ಯತಿರೇಕ ದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಉಪಾಸನಂ
ಭಕ್ತಿಮನ್ತರೇಣ ನ ಭವತಿ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ದ್ವೇಷೇಣಾಪಿ ಧ್ಯಾನಸಮ್ಭವಾತ್ | ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಖಲು
ದೇವಷೇಣ ಧ್ಯಾಯತಾಮಪಿ ಮುಕ್ತಿಃ ‘ದ್ವೇಷಾತ್ ಚೈದ್ಯಾದಯೋ ನೃಪಾಃ’ ಇತ್ಯಾದಿ | ಮುಕ್ತಿಶ್ಚ
ಜ್ಞಾನಂ ವಿನಾ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ಅತೋ ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಸಹಿತ ಉಪಾಸನೇನ ಯಥಾಕಥಂಚ್ಛತ್

ಜ್ಞಾನೋಪಪತ್ತೇಃ ವ್ಯರ್ಥಂ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಇತಿ ಅತೀತಪಾದ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನುಬಂಧ ಇತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಶ್ರವಣಾದಿನಾ ಪ್ರಬಲೇನಾಪಿ ಗುರುಪ್ರಸಾದೇನ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಂ ಕಿಂ ತು ಹರಿಗುರುಭಕ್ತಿ
ಶಮದಮಾದಿಭಿಶ್ಚ | ಪ್ರಾಬಲ್ಯೇನಪಿ ಗುರುಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಕಂ ವಿನಾ ಅಸಿದ್ಧೇಃ | ತದ್ವಿನಾ
ಧ್ಯಾನಸಿದ್ಧೇಶ್ಚ | ದ್ವೇಷಯುತ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಅನರ್ಚರ್ಥಹೇತುತ್ವೇನ ಶ್ರುತಿಸ್ಮತ್ತ್ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ |
ವಚನಾಂತರಾಣಾಂ ಸ್ವಭಾವಭಕ್ತಿ ವಿಷಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | 'ಅನುಬಂಧಸ್ತು ಭಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದ್ ಬಂಧಃ
ಸ್ನೇಹ ಉದಾಹೃತಃ' ಇತಿ ಅಭಿಧಾನಮ್ | ಅತ್ರ ಧೇರ್ವ ನಿಯಾಮಿಕಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ
|| ತಥಾಽಪಿ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ತರ್ಹಿ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಕಂ ನ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ತಸ್ಮಾದ ಇತಿ || ಯದ್ ಅನಾದಿಸಿದ್ಧಂ ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ತೇನ ಗುರುಪ್ರಸಾದಃ, ತೇನ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ
ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಃ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಭಕ್ತ್ಯಾದಿನಾ ಚ ಜ್ಞಾನಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏತದೇವ ಸ್ವಷ್ಟಯತಿ || ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ||
ಅತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾದೇಃ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 512 || ಅ 31 ||

|| ಇತಿ ಅನುಬಂಧಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 31 ||

ಓಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಂತರಪೃಥಕ್ತ್ವ ವದ್ವೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 52-417 ||

ಉಪಾಸನಾಭೇದವದ್ಧರ್ಶನಭೇದಃ | ತಚ್ಚೋಕ್ತಂ ಕಮರಶ್ರುತೌ -
'ಅಂತರ್ಯಷ್ಟಯೋ ಬಹಿದ್ಯಷ್ಟಯೋಽವತಾರದೃಷ್ಟಯಃ ಸರ್ವದೃಷ್ಟಯ ಇತಿ |
ದೇವಾವಾಸ ಸರ್ವದೃಷ್ಟಯಸ್ತೇಷು ಚೋತ್ತರೋತ್ತರಮಾಬ್ರಹ್ಮಣೋಽನ್ಯೇಷು
ಯಥಾಯೋಗಂ ಯಥಾ ಹ್ಯಾಚಾರ್ಯಾ ಆಚಕ್ಷತೇ' ಇತಿ | ಆಧ್ಯಾತ್ಮೇ ಚ -
'ದೃಷ್ಟೈವ ಹ್ಯವತಾರಾಣಾಂ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಕೇಚಿದ್ಜ್ಞಾನಾ |
ದರ್ಶನೇನಾಂತರೇಣಾನ್ಯೇ ದೇವಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ದರ್ಶನಾತ್ ||
ತೇಷಾಂ ವಿಶೇಷಮಾಚಾರ್ಯೋ ವೇತ್ತಿ ಸರ್ವಜ್ಞತಾಂ ಗತಃ' ಇತಿ || 52 ||

ಅತ್ರ ಯತ್ ಸಾಧನಂ ಭಗವದುಪಾಸನಂ ಉಕ್ತಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಜ್ಞಾನೇ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭೂತಿಃ | ಅವಿಶೇಷೇ ಮೋಕ್ಷವಿಶೇಷಾಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ ಏತತ್ |
ಪೃತಂ ಭಗವದ್ ದರ್ಶನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಏಕಪ್ರಕಾರಂ ಉತ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರಂ
ಇತಿ ನ್ನೇಹಃ | ಧರ್ಮದ್ವೈವಿದ್ಯದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಏಕಪ್ರಕಾರಮೇವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ
'ದೃಷ್ಟೈವ ತಂ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾಪರೇಣ' ಇತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅವಿಶೇಷಿತಜ್ಞಾನೇನ
ಮೋಕ್ಷಶ್ರವಣಾತ್ | ತಥಾ 'ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಾಮಭಿಜಾನಾತಿ ಯಾವನ್ಯಶ್ಚಾಸ್ಮಿ ತತ್ತತಃ | ತತೋ ಮಾ
ತತ್ತತೋ ಜ್ಞಾತ್ವೇ ವಿಶತೇ ತದನಂತರಮ್' ಇತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿನಾ

ಪೂರ್ಮಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತೇಃ ಸಮೂರ್ಣಜ್ಞಾನೇನೈವ ಮೋಕ್ಷಸ್ಮರಣಾತ್ | ಸಾಮಾನ್ಯ
ವಚನತ್ವಾದೇವ ಸರ್ವವಿಷಯತ್ವಂ ಜ್ಞಾಯತೇ ಅತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದರ್ಶನಸಾಮ್ಯಾತ್ ಉಕ್ತಂ
ಮುಕ್ತತಾರತಮ್ಯಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನೃಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಜ್ಞಾ ಇತಿ || ಅನೇಕಪ್ರಕಾರಮೇವ
ಅಧಿಕಾರಿಮಾಂ ಭಗವದ್ದರ್ಶನಮ್ | ತತ್ ಸಾಧನ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರತ್ವಾತ್ ಫಲಸ್ಯ
ಚ ಸಾಧನಾನುಸಾರಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರಜ್ಞಾಂತರಂ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಶೇಷಃ | ಣವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ
ಸಂತತಿಃ ಹಿ ಧ್ಯಾನಮ್ |

ನನು ಅನೇಕವಿಧ ಸಾಧನವತಾಂ ಅಪಿ ಕದಾಚಿತ್ ಕರ್ಷಕಾಣಾಂ ಇವ ಸಾಧ್ಯಸಾಮ್ಯಂ ಕಿಂ ನ
ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಚ್ಚ ಇತಿ || ಸರ್ವದೃಷ್ಟಯೋ ವ್ಯಾಪ್ತಿದರ್ಶನಃ | ಅನ್ಯೇಷು
ಅವತಾರಾದಿದರ್ಶಿಷು | ಯೋಗ್ಯತಾ ಏವ ಕಥಂ ಜ್ಞಾಯತೇ | ಯಥಾ ಹಿ ಆಚಾರ್ಯಾಃ ಆಚಕ್ಷತೇ |
ಯದಿ ಅಸ್ತಿ ದರ್ಶನಭೇದಃ ತರ್ಹಿ ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮೋಕ್ಷಃ ಸ್ಯಾತ್ ಸಮೂರ್ಣಜ್ಞಾನೇನೈವ
ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಸಿದ್ಧತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆಧ್ಯಾತ್ಮೇ ಚ ಇತಿ || ಏವಂ ವಿಶೇಷಬಲಾತ್
ಶ್ರುತಿಃ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಇತಿ ಉಪಪನ್ನಾ | ಯಾವಾನ್ಯಶ್ಚಾಸ್ತಿಸ್ತೀತಿ
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವಿಷಯತಯಾ ಉಪಪನ್ನಮ್ | ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ಸರ್ವವಿಷಯಂ
ವಾ | ಗತೋ ಜ್ಞಾನೇ ವಿಶೇಷಸದ್ಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷತಾರತಮ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 52 || ಅ
32 ||

|| ಇತಿ ದರ್ಶನಬೇಧಾದಿಕರಣಮ್ (ಪ್ರಜ್ಞಾಂತರಾಧಿಕರಣಮ್) || 32 ||

ಓಂ ನ ಸಾಮಾನ್ಯಾದಪ್ಯುಪಲಭ್ಯೇರ್ಮ್ಯತ್ಯವನ್ನ ಹಿ ಲೋಕಾಪತ್ತಿಃ ಓಂ || 53-

418 ||

ನ ಸಾಮಾನ್ಯದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ಮುಕ್ತಿಃ | ಯಥಾ ಮೃತ್ಯುಮಾತ್ರಾತ್ | ನ ಹಿ
ಲೋಕಾಪತ್ತಿಮಾತ್ರಂ ಮುಕ್ತಿಃ |

‘ಸಾಮಾನ್ಯದರ್ಶನಾಲೋಕಾ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯಾತ್ಮದರ್ಶನಾತ್’

ಇತಿ ಹಿ ನಾರಾಯಣತನ್ವೇ ||

‘ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸನ್ನೇಹೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಸ್ವಾತ್ಮಯೋಗ್ಯಯಾ’ ಇತಿ ಚ ||

‘ದರ್ಶನೇನಾತ್ಮಯೋಗ್ಯೇನ ಮುಕ್ತಿನಾನ್ಯೇನ ಕೇನಚಿತ್’ ಇತಿ ಚಾಧ್ಯಾತ್ಮೇ || 53 ||

ಅತ್ರ ಯತ್ ಸಾಧನಂ ಉಪಾಸನಂ ತಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಬಿಮ್ಬವಿಷಯಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಅನ್ಯಥಾ ನ ಬಿಮ್ಬೋಪಾಸನಂ

ಆವಶ್ಯಕಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಏತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಬಿಮ್ಬರೂಪವಿಷಯಂ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನಂ ಉತ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ ರೂಪವಿಷಯಂ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ
| 'ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಂ' ಇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ ಸಾಧಾರಣ್ಯ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್
ರೂಪವಿಷಯಂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಭಗವತಃ ಸರ್ವರೂಪೇಷು ಅಪಿ
ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಕಸ್ಯಚಿದ್ ರೂಪಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷದಾತ್ಯತ್ವಶಕ್ತಿಃ ಕಸ್ಯಚಿತ್ ನ ಇತಿ ವಿಶೇಷಃ ಸಿ |
ತಥಾತ್ಮೇ ಚ ಉಕ್ತವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಯತ್ ಕಿಂಚಿದ್ ರೂಪವಿಷಯಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಾತ್ ನ ಬಿಮ್ಬೋಪಾಸನಾ ನಿಯತಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತಾ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ನ ಭಗವದ್ರೂಪಾಣಾಂ ಸಾಮ್ಯೇನ
ಸಾಮಾನ್ಯತೋ ದರ್ಶನೇನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮುಕ್ತಿಃ | ಕಿಂ ನಾ ಸ್ವಬಿಮ್ಬದರ್ಶನಾದೇವ | ಯತಾ
ಖಲು ಮೃತ್ಯುತ್ವಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ನ ಮೃತ್ಯುಮಾತ್ರಾನಂತರಂ ಮುಕ್ತಿಃ | ಕಿಂತು ಮೃತ್ಯುವಿಶೇಷಾದ್
ಅನಂತರಮ್ | ಏವಂ ಭಗವದ್ರೂಪಾಣಾಂ ಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ರೂಪವಿಶೇಷಜ್ಞಾನಮೇವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ
ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ದರ್ಶನಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ | 'ಸಮೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್
ಸ್ವಬಿಮ್ಬದರ್ಶನ ಏವಂ ಏನಂ ಮೋಚಯತಿ' ಇತಿ |

ಯದಿ ನ ಸಾಮಾನ್ಯದರ್ಶನೇನ ಏವಂ ಸತಿ ವೈಫಲ್ಯಮ್ | ನಾಪಿ ತೇನ ಮೋಕ್ಷಃ | ತಸ್ಯ ಮಹರಾದಿ
ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಾಧನತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಮುಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಸಾಮಾನ್ಯದರ್ಶನೇನ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿರೇವ ನ ಮುಕ್ತಿಃ ಇತಿ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಾಮಾನ್ಯ ಇತಿ ||
ದರ್ಶನೇಽಪಿ ವಿಕಲ್ಪಾದ್ ಬಿಮ್ಬದರ್ಶನೇಽಪಿ ಸಾ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ದರ್ಶನೇನ ಇತಿ ||
ಅತೋ ಬಿಮ್ಬದರ್ಶನಸ್ಯೈವ ಮುಕ್ತಿಹೇತುತ್ವಾದ್ ಬಿಮ್ಬಮೇವಾವಶ್ಯ ಉಪಾಸ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||
ಅ 33 ||

|| ಇತಿ ನ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 33 ||

'ಭಕ್ತಿರೇವೈನಂ ನಯತಿ ಭಕ್ತಿರೇವೈನಂ ದರ್ಶಯತಿ ಭಕ್ತಿವಶಃ ಪುರುಷೋ ಭಕ್ತಿರೇವ
ಭೂಯಸೀ' ಇತಿ ಮಾರರಶ್ರುತೇರ್ನ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ದರ್ಶನಮಿತಿ ಚೇನ್ನ |
'ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮಾ ವಿಶತೇ ಬ್ರಹ್ಮಧಾಮ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |

ಕಥಂ ತರ್ಹ್ಯೇಷಾ ಶ್ರುತಿಃ -

ಓಂ ಪರೇಣ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತಾದ್ವಿದ್ಯಂ ಭೂಯಸ್ತಾತ್ ತ್ವನುಬನ್ಧಃ ಓಂ || 54-419 ||

ಪರಮಾತ್ಮೈವಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ದರ್ಶನಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮುಕ್ತಿಂ ದದಾತೀತಿ
ಪ್ರಧಾನಸಾಧನತ್ವಾದ್ಭಕ್ತಿಃ ಕರಣತ್ವೇನೋಚ್ಯತೇ | ಮಾಯಾವೈಭವೇ ಚ -

‘ಭಕ್ತಿಸ್ಥಃ ಪರಮೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಯೈವೈನಂ ವಶಂ ನಯೇತ್ |
ತಯೈವ ದರ್ಶನಂ ಯಾತಃ ಪ್ರದದ್ಯಾನ್ಮುಕ್ತಿಮೇತಯಾ ||
ಸ್ನೇಹಾನುಬಂಧೋ ಯಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಬಹುಮಾನಪುರಸ್ಕರಃ |
ಭಕ್ತಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಸೈವ ಕರಣಂ ಪರಮೀಶಿತುಃ’ ಇತಿ ||

ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ || 54 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದ್ದರ್ಶನಸಾಧನೋಪಾಸನಸಾಹಿತ್ಯೇನ ಉಕ್ತಭಕ್ತೇಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಅವ್ಯಕ್ತಾ ಭಾವಪ್ರಸಂಘಾತ್ ತತ್ ನಿರನೀಯಮೇವ | ಪ್ರಕೃತಂ ಜ್ಞಾನಮೇವ
ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಭಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಭವತಿ ಉತ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಕೃಷ್ಯಾದೌ
ರಾಜಸೇವಾದೌ ಚ ತಥಾ ದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಯತಿ || ಭಕ್ತಿಃ ಇತಿ ||

ಭಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಏವ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಂ ನ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಸಾದೇನ | ‘ಭಕ್ತಿರೇವ ಏನಂ’ ಇತಿ
ಶ್ರುತೌ ಭಕ್ತೇರೇವ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ದರ್ಶನಾದಿ ಸಾಧನತ್ವದರ್ಶನಾತ್ | ಏವಂ
ಸಾಧನಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದೇವ ತದ್ ದರ್ಶನಾತ್ ನ ತಸ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತಿ ||
ನ ಇತಿ ||

ನ ಭಕ್ತಿರೇವ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯೇಣ ದರ್ಶನಾದಿ ಸಾಧನತ್ವಂ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ತು ತಯಾ ಪ್ರಸನ್ನಸ್ಯ
ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ | ‘ಏತೈರುಪಾಯೈಃ ಯತತೇ ಯಸ್ತು ವಿದ್ವಾನ್ ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮಾ ವಿಶತೇ
ಬ್ರಹ್ಮಧಾಮ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಏತೈಃ ಪ್ರವಚನಾದಿ ಉಪಾಯೈಃ ಯೋ ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ
ಯತೇತ ತಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಪ್ರಸನ್ನಃ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಧಾಮ ವಾಯುಂ ವಿಶತಿ ತಸ್ಯ ತತರ್
ಆವಿರ್ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಏವ ಚೇದ್ ದರ್ಶನಂ ತರ್ಹಿ ಭಕ್ತೇರೇವ ತತ್ ಸಾಧನತ್ವ ಅಭಿಧಾಯಕಶ್ರುತಿಃ
ಉಪಪದ್ಧಯತೇ ಇತಿ ಶಬ್ದತೇ || ಕಥಮ್ || ದರ್ಶನ ಮೋಕ್ಷಯೋಃ ಕರ್ತಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಭಕ್ತೈವ
ಕರೋತಿ ಇತಿ ಅತ್ರೋ ಅತ್ರ ಭಕ್ತೇಃ ದರ್ಶನಾದೌ ಕರಣತ್ವೇನ ಉಚ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ
ಸಾಧನಾಂತರಾಣಿ ಅನುಕ್ತವಾ ಕಿಂ ವಿಶಿಷ್ಟ್ಯ ಅಭಿಧೀಯತೇ ಭಕ್ತಿರಿತಿ | ತಸ್ಯಾಃ ಸಾಧನೇಷು
ಪ್ರಧಾನತ್ವಾತ್ | ಕರ್ತೃತ್ವ ಅರ್ಜುಣಕಾರೇ ತು ಉಕ್ತ ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ಯೈವ
ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಮಾಯಾ ಇತಿ || ಸೈವ ಇತ್ಯನ್ಯಾಪಿ ಪೂರ್ವವತ್ ಸಂಘತಿಃ |

ಏವಂ ‘ಹಂತಾ ರಾಮಶರ’ ಇತಿ ಕರಣೇ ಕರ್ತೃತ್ವವ್ಯಪದೇಶದರ್ಶನಾತ್ ಕರಣಾರ್ಥತ್ವೇನ ಶ್ರುತಿಂ
ಉಪಪಾದ್ಯ ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣಾಪಿ ಉಪಪಾದಯತಿ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಸರ್ವಶಬ್ದಾನಾಂ
ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ವೃತ್ತೇಃ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಏನಂ ನಯತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ ಉಪಪನ್ನಾಃ ಶ್ರುತಿಃ

ಇತಿ ಭಾವಃ| ಅನೇನ ಪರೇಣೈವ ವಾಚ್ಯೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತದ್ವಿಧ್ಯಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾಂಶಸ್ಯ ಅರ್ಥಾಂತರಂ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ | ಅತೋ ದರ್ಶನಾದೇಃ ಪುರುಷಶಕ್ತಿಸಾಧ್ಯತ್ವ ಅಭಾವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

|| ಇತಿ ತಾದ್ವಿಧ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ (ಪರೇಣಾಧಿಕರಣಮ್) || 34 ||

ಜೀವಾಂಶಾನಾಂ ಪೃಥಗುತ್ಪತ್ತೇರ್ನಾನಾದಿಯೋಗ್ಯತಾಪೇಕ್ಷೇತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ |
ಕುತಃ ?

ಓಂ ಏಕಃ ಆತ್ಮನಃ ಶರೀರೇ ಭಾವಾತ್ ಓಂ || 55-420 ||

ಅಂಶಾಂಶಿನೋರೇಕತ್ವಮೇವ | ಅಂಶಿಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತಶರೀರ ಏವಾಂಶಸ್ಯ ಭಾವಾತ್
|| 55 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯತಾಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಸಾಧನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಾಸ್ತಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥಾಪ್ರಸಂಗಾತ್ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತ ಉಪಾಸನಾದಿ ವಿಷಯಃ | ಯೋಗ್ಯಪೇಕ್ಷಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಯೋಗ್ಯಾಯೋಗ್ಯಕ್ರಿಯಾದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಜಯತಿ || ಜೀವ ಇತಿ ||

ನ ಉಪಾಸನಾದ್ಯರ್ಥಂ ಯೋಗ್ಯತಾಪೇಕ್ಷಾ ಅಸ್ತಿ | ಯೋಗ್ಯತಾ ಹಿ ಭವಂತೀ ಅನಾದಿರ್ಭವೇತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ತದುಪಾಸಾದೇರಪಿ ಆಗುಂತುಕತ್ವ ಸಮ್ಯವಾತ್ | ನ ಚ ಅನಾದಿತ್ವಂ ಯೋಗ್ಯತಾಯಾ ಯುಜ್ಯತೇ | ಇನ್ಪಾದಿ ಜೀವಾಂಶಾನಾಂ ಅರ್ಚುನಾದೀನಾಂ ಯೋಗ್ಯತಾಯಾಃ ತದಭಾವಾತ್ | ತೇಷಾಂ ಏವ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತೇನ ತದ್ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಅನಾದಿತ್ವ ಅಯೋಗತ್ | ನ ಚ ಅಂಶಿನೋ ಅನಾದಿತ್ವಾದ್ ಅಂಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅಭಾವಃ | ಅಂಶಾಶಿನೋಃ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾತ್ | ಕುತಃ ಷ ಅಂಶನಿ ಜ್ಞಾನಿನಿ ಸುಖಿನಿ ದುಃಖಿನಿ ಚ ಅಂಶೇ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯಭಿವೇನ ಅಂಶಸ್ಯ ಅಂಶಿವರ್ತಮನಾ ಆಗಂತುತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಾದಿಭೇದೋ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಅಂಶಾಂಶಿನೋ ಪೃಥಕ್ತ್ವಾದ್ ಅಂಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತೇಃ ಅನಾದಿ ಯೋಗ್ಯತಾಭಾವಾದ್ ಉಪಾಸನಾದೇಃ | ಯೋಗ್ಯತಾಪೇಕ್ಷಾ ನಾಸ್ತಿ ಇತಿ ತದವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ || ನ ಇತಿ || ಕುತೋ ನ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಆಕ್ಷಿಪತಿ || ಕುತ ಇತಿ || ತತ್ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಏಕ ಇತಿ ||

ಅಸ್ಯೇವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಉಪಾಸನಾದೌ ಯೋಗ್ಯತಾಪೇಕ್ಷಾ | ನ ಚ ಅಂಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಮತ್ತೇ ಅನಾದಿ ಯೋಗ್ಯತಾಭಾವಃ | ಅಂಶೋ ಅಂಶಿ ಇತಿ ಏಕ ಏವ ಇತಿ ಅಂಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತ್ಯಭಾವಾತ್ | ತದೈಕ್ಯಮೇವ ಕುತಃ | ಆತ್ಮನೇ ಅಂಶಿನಃ ಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ನ ಚ ಅಂಶಸ್ಯ ಪೃಥಕ್

ಕರ್ಮ ಅಸ್ತಿ | ನ ಚ ಅಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತಃ ಶರೀರಸಂಸರ್ಗೋ ಯುಕ್ತಃ | ಅಪವರ್ಗಾಭಾವ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್
ಇತಿ ಭಾವಃ || 55 ||

ಓಂ ವೃತ್ತಿರೇಕಸ್ತದ್ಭಾವಭಾವಿತ್ವಾನ್ನ ತೂಪಲಭಿವತ್ ಓಂ || 56-421 ||

ಜ್ಞಾನಾದಿಭೇದೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇಽಪಿ ನಾಂಶಾಂಶಿನೋಃ ಪೃಥಗ್ಭಾವ ಏವ |
ತದುಪಾಸನಾದಿಭೋಗಾದಂಶಸ್ಯ | ಪರಮಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚ -

‘ಅಂಶಿನಸ್ತು ಪೃಥಗ್ಜ್ಞಾತಾ ಅಂಶಾಸ್ತಸ್ಯೈವ ಕರ್ಮಣಾ |
ಪುನರೈಕೈಂ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯ ವಿಚಾರಣಾ’ ಇತಿ || 56 ||

ಜ್ಞಾನಾದಿಭೇದಾದ್ ಅಂಶಾಂಶಿನೋಃ ಭೇದ ಏವ | ಅತೋ ನ ಅಂಶಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಂ ಅತೋ
ಅನಾದಿಯೋಗ್ಯತಾ ಅಯುಕ್ತಾ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವೃತ್ತಿರೇಕ
ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಉಪಲಬ್ಧಾದೌ ವೃತ್ತಿರೇಕಃ ತಥಾ ಅಂಶಾಂಶಿನೋರಪಿ ಭೇದ ಏವ ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಅಲ್ಪೇ ಜ್ಞಾನಾದೌ ಅನುಸನ್ಧಾನಾಭಾವೇಽಪಿ ಪ್ರಧಾನಸಾಧನೋಪಾಸನಾದಿ ಫಲಾನುಸನ್ಧಾತ್ |
ಅಂಶಗತ ಜ್ಞಾನಾದೇಃ ಅಂಶಿನಾ ಅನುಸಂಧಿಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ಅಂಶಿಗತಸ್ಯ ಚ ಅಂಶೇನ ಸರ್ವಸ್ಯ
ಅನುಸನ್ಧಾನಂ ಈಶ್ವರಾಚಿನ್ಯಶ್ಚಾ ಆಯತ್ತಮಿತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಪ್ರಮಾಣಯತಿ || ಪರಮ ಇತಿ || ಅತೋ ಅಸ್ತೇವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಉಪಾಸನಾದೌ
ಅನಾದಿಯೋಗ್ಯತಾ ಅಪೇಕ್ಷಾ ಇತಿ ಯುಕ್ತಾ ತದ್ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 56 || ಅ 35 ||

|| ಇತಿ ಏಕಾಧಿಕರಣಮ್ || 35 ||

ಓಂ ಅಜ್ಞಾವಬದ್ಧಾಸ್ತುನ ಶಾಖಾಸು ಹಿ ಪ್ರತಿವೇದನಮ್ ಓಂ || 57-422 ||

ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞದೇವತಾವಬದ್ಧೋಪಾಸನಾದಿ ಪ್ರತಿಶಾಖಂ ಪ್ರತಿವೇದಂ ಚ
ನೋಪಸಂಹ್ರಿಯತೇ| ಹಿಶಬ್ಧಾತ್

‘ಸಮತ್ವಾದ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದ್ವಾ ನಾಜ್ಞದೇವಾದ್ಯುಪಾಸನಮ್ |
ಉಪಸಂಹಾರ್ಯಮಿತ್ಯಾಹುರ್ವೇದಸಿದ್ಧಾಂತವೇದಿನಃ’

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕವಚನಾತ್ || 57 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಅಜ್ಞದೇವತಾ ಉಪಾಸನಯುಕ್ತತ್ವೇನ
ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಪ್ರತಿಪಾದನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಅನ್ಯಥಾ ತತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಕ
ವೇದವೈಯರ್ಥಸ್ಯ ಉಕ್ತತಾರತಮ್ಯ ಅಭಾವಸ್ಯ ಚ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ ಪ್ರತಿಪಾದನೀಯಂ ಏತತ್ |
ಪ್ರಕೃತ ಭಗವದುಪಾಸನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಅಯದೇವತೋಪಾಸನಯುಕ್ತಂ ವಾ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಾ

ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಬ್ರಹ್ಮಪಾಸನ ವಿಧೇಃ ಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಅನ್ಯದೇವತೋಪಾಸನೇ
ಚ ಸ್ಯ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪೂರ್ವಕತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ಏಕಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಪ್ರತೀತಗುಣಾಃ ಸರ್ವೇಷ
ಉಪಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಲೌಕಿಕಪುರುಷಪೂಜಾದೌ ದ್ವೈವಿಧ್ಯದರ್ಶನಂ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಕೇವಲಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
'ತಮೇವೈಕಂ ಜಾನಥಾತ್ಮಾನಮನ್ಯಾ ವಾಚೇ ವಿಮುಷ್ಣಥ' 'ಪೂಜಯೇನ್ನಾನ್ಯ ದೇವತಾ'
ಇತ್ಯಾದೇಃ ಅನ್ಯದೇವತೋಪಾಸನೇ ಚ ಏಕಸ್ಯ ಪ್ರತೀತಗುಣಾಃ ಸರ್ವೇಷು ಉಪಸಂಹರ್ತವ್ಯಾಃ |
ದೇವತ್ವಾದಿಗುಣಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷು ಉಪಸಂಹಾರದರ್ಶನಾತ್ ಅತೋ ಅನ್ಯದೇವಾನಾಂ
ಅನುಪಸ್ಯತ್ವಾತ್ ತದಭಿಧಾಯಕ ವೇದವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ಉಪಾಸ್ಯತ್ವೇ ವಾ ಸಾಮ್ಯೇನ
ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ಉಕ್ತತಾರತಮ್ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಙ್ಗ ಇತಿ ||
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೋಪಾಸನಪರಿಚರ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಮೇವ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಃ | ತತ್ರ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಉಪಾಸನಸ್ಯೈವ ನಿಷಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಅಙ್ಗತ್ವೇನ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅಭ್ಯುಪಗತತ್ವಾತ್ |
ಉಪಸಂಹಾರೇ ತು ವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ | ಸರವವೇದಾನಾಂ ಸರ್ವಶಾಖಾಸು ಉಕ್ತಂ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ
ಆಙ್ಗ ದೇವತಾ ಸಮ್ಪನ್ನಿ ಗುಣಜಾತಂ ತತ್ ಸರ್ವಂ ರುದ್ರಾದಿಷು ನ ಉಪಸಂಹಾರ್ಯಂ ಕಿಂ ತು
ಯೋಗ್ಯಮೇವ ಉಪಾಸ್ಯಮ್ | ಯಥಾ ಖಲು ಭಗವದ್ ವಾಚಕ ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಅನ್ಯತ್ರ ಅನ್ವಯೋಽಪಿ ತು ಯೋಗ್ಯಾನಾಮೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕುತ ಏತದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ಹಿ
ಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ || ಸೂಚಿತಾದ್ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಅಙ್ಗದೇವತಾದಿ ಉಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಮ್ |
ಯಾವದ್ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಗುಣಜಾತಂ ತತ್ ಸರ್ವಂ ರುದ್ರಾದಿಷು ನ ಉಪಸಂಹಾರ್ಯಮ್ |
ಕುತಃ | ಕೇಷಾಞ್ಚೈತ್ ಸಮತ್ವಾತ್ ಕೇಷಾಞ್ಚೈದ್ ಉತ್ತಮತ್ವಾತ್ | ತತ್ ಕುತಃ | ವೇದನಿದ್ಧಾಂತೇ
ನಾನಾಮುಣತ್ವೇನ ತೇಷಾಂ ದೃಷ್ಟೇ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಓಂ ಮನ್ತ್ರಾದಿವದ್ವ್ಯಾವಿರೋಧಃ ಓಂ || 58-423 ||

ಸರ್ವದೇವತಾಮನ್ತ್ರಾ ಯಥಾಽಧೀಯಂತ ಏವಮವಿರೋಧೋ ವಾ |

'ಉಪಾಸನಾಙ್ಗದೇವಾನಾಂ ಪರಮಾಙ್ಗತಯಾ ಭವೇತ್ |

ಉಪಸಂಹೃತಿರ್ವಿಶೇಷೇ ತು ಫಲನಾಮನ್ಯಥಾ ನ ತು ||

ಪುರುಷಾಣಾಂ ವಿಶೇಷಾದ್ವಾ ಯಥಾಯೋಗಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ' ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನ್ತ್ರೇ || 58 ||

ಏವಂ ಏಕತ್ರ ಪ್ರತೀತಾನಾಂ ಸರ್ವಗುಣಾನಾಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಉಪಸಂಹಾರಾಭಾವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ
ಉಪಸಂಹಾರಂ ಚ ಅಭ್ಯುಪಗಮತ್ ತತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮನ್ತ್ರ ಇತಿ || ಯಥಾ
ಅಗ್ನ್ಯಾದಿ ಅಧಮದೇವತಾ ವಿಷಯಂ ಮನ್ತ್ರವಿದ್ಯಾದಿಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಉತ್ತಮ ದೇವತಾವಿಷಯತ್ವೇನ

ಅಧೀಯತೇ ಅಧ್ಯೇತ್ಯಭಿಃ ಉತ್ತಮಾನಾಂ ತತ್ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತ್ವಾತ್ | ಏವಂ ಅಧಮ ಗುಣಾನಾಂ
ಉತ್ತಮೇಷು ಉಪಸಂಹಾರೇ ನ ಕಶ್ಚಿದ್ ವಿರೋಧಃ | ತೇಷು ತದ್ಗುಣಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಉಕ್ತಂ
ಚ ಏತತ್ 'ದೇವತಾ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸ್ವಯಂ ನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ | ಋತೇ ತತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಶ್ಚ
ದೇವತಾ ಶ್ರೀಸ್ತಥಾತ್ರ ಚ | ಋತೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ತತಸ್ತೇನ ಕ್ರಮೇಣ ಚ |
ಪೂರಾವಪ್ರಸಿದ್ಧವರ್ಜಂ ತು ಶಕ್ರಾಂತಾ ದೇವತಾ ಮತಾಃ | ಇನ್ಬಾವರಾ ವಿಶೇಷೇಣ ಲಿಙ್ಗೇನೈವ
ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್' ಇತಿ |

ಯದುಕ್ತಂ ದೋವತೋಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಶ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯಃ
ಇತಿ ತತ್ ಕಿಂ ಸರ್ವೈಃ ಕಾರ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಅಪೇಕ್ಷಾಯಾಂ ಆಹ || ಉಪಾಸನ ಇತಿ || ಭವೇತ್
ಸರ್ವೈಃ ಕಾರ್ಯಾ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಫಲವಿಶೇಷೇ ಅತಿಶಯಿತಫಲಾರ್ಥಂ ಪುರುಷವಿಶೇಷ
ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿತ್ವಮ್ | ಫಲವಿಶೇಷಃ ತೇಷಾಂ ಏವ | ಉಪಸಂಹಾರಪ್ರತಿಪತ್ತೌ ಸಾಧನ ಏವ ಅಯಂ
ವಿಕಲ್ಪಃ | ಯಥಾಯೋಗ್ಯಮೇವ ಚ ನಾ ಭವತಿ | ಅತೋ ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಅಙ್ಗದೇವತಾನಾಂ
ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 36 ||

|| ಇತಿ ಅಜ್ಞಾವಬದ್ಧಾಧಿಕರಣಮ್ || 36 ||

ಓಂ ಭೂಮ್ನುಕ್ರತುವಜ್ಜ್ವಾ ಯಸ್ತ್ವಂ ತಥಾ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 59-424 ||

ಸರ್ವಗುಣೇಷು ಭೂಮಗುಣಸ್ಯ ಜ್ಯಾಯಸ್ತ್ವಂ ಕ್ರತುವತ್ | ಸರ್ವತ್ರ ಸಹಭಾವಾತ್
ದೀಕ್ಷಾಪ್ರಾಯಣೀಯೋದಯನೀಯಸವನತ್ರ ಯಾವಭೃಥಾತ್ಮಕಃ ಕ್ರತುಃ |

'ಭೂಮೈವ ದೇವಃ ಪರಮೋ ಹ್ಯುಪಾಸ್ಯೋ ನೈವಾಭೂಮಾ ಫಲಮೇಷಾಂ ವಿಧತ್ತೇ |
ತಸ್ಮಾದ್ಭೂಮಾ ಗುಣತೋ ವೈ ವಿಶಿಷ್ಟೋ ಯಥಾ ಕ್ರತುಃ ಕರ್ಮಮಧ್ಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟಃ ||'

ಇತಿ ಚ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಃ || 59 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರದರ್ಶನಸಾಧನಸ್ಯ ಭೂಮಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಸರ್ವೋಪಾಸಕ ಸಾಧಾರಣ್ಯ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಲೋಕಿಕತಯಾ ಉಪಾಸನಪ್ರಸಂಗಾತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತ ಭಗವದ್ ಗುಣಾನ್ತರ್ಗತೋ 'ಯೋ ವೈ ಭೂಮಾ' ಇತ್ಯಾದೌ ಶ್ರುತೋ
ಭೂಮಗುಣ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಗುಣದ್ವೈವಿಧ್ಯದರ್ಶನಂ
ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ತತ್ರ ಉಪಾಸಕಂ ಪ್ರತಿ ಭೂಮಗುಣಸ್ಯ ಸಮ್ಭುತ್ಯಾದಿಗುಣಏಭ್ಯೋ ನ
ವಿಶೇಷಃ | ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯೋ ನ ಭವತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ಆನನ್ದಾದಿಕಂ ಹಿ
ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಇಷ್ಟಮ್ | ತಚ್ಚ ತದ್ಗುಣೋಪಾಸನೇನ ಉಪದ್ಯತೇ | ನ ಹಿ
ನಿರತಿಶಯತ್ವಾಪರಪರ್ಯಾಯಾಂ ಭೂಮತ್ವಂ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಇಷ್ಟಂ ಯೇನ ತದುಪಾಸನಂ ಸಾರ್ಥಕಂ

ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಭೂಮತ್ಸಸ್ಯ ಆನನ್ದಾತಿವಿಶೇಷಣತ್ವಾತ್ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಮ್ |
ವಿಶೇಷೇಣತ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಿಯಶಿರಸ್ತಾದೀನಾಮಿವ ಫಲಾನುಪಯೋಗಿತ್ವೇನ ಅನಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ |
ಅತೋ ಭೂಮತ್ಸಸ್ಯ ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾಭಾವಾನ್ನಾಲ್ಪಕಿಕತಯಾ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಭೂಮ್ ಇತಿ ||

ಸರ್ವೋಪಾಸ್ಯೋ ಭೂಮಗುಣಃ ಸರ್ವಗುಣೋಷು ತಸ್ಯ ಜ್ಯಾಯಸ್ತಾತ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ ಯಥಾ ಖಲು
ದೀಕ್ಷಾಪ್ರಾಯಣೀಯೋದಯನೀಯ ಸವನತ್ರಯಾವಭೃತಾತ್ಮಕಸ್ಯ ಕ್ರತೋಃ ಸರ್ವಯಾಗೇಷು
ಅನುವರ್ತನ ಏವ ಸಾಫಲ್ಯಾದ್ ಅನ್ಯಥಾ ವೈಫಲ್ಯಾತ್ ಜ್ಯಾಯಸ್ತ್ವಂ ತತಶ್ಚ ಸರ್ವೈಃ
ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಮ್ | ತಥಾ ಭೂಮತ್ಸಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ಆನನ್ದಾದಿಷು ಸಹಭಾವೇನ ಉಪಾಸನ ಏವ
ಇಷ್ಟಫಲಸಿದ್ಧೇಃ | ಏತದಪಿ ಕುತಃ | 'ಭೂಮ್ಯೈವ ದೇವಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ದೇವಃ
ಸರ್ವೈಃ ಭೂಮತ್ವೇನ ಉಪಾಸ್ಯಃ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಭೂಮಾ ಗುಣೋ ಗುಣಸಾಶಿತೋ ಯತಃ
ಕ್ರತುವದ್ ವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಕಥಮ್ | ಯಸ್ಮಾದ್ ಭೂಮ್ಯೈವ ಉಪಾಸಿತಃ ಫಲಂ ವಿಧತ್ತೇ ನೈವ
ಅಭಾಮಾ ತಸ್ಮಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತಃ ಸರ್ವೈಃ ಆನನ್ದಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ಣತ್ವೇನ ಉಪಾಸ್ಯಾ ಇತಿ ನ
ಲ್ಪಕಿಕತಯಾ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 37 ||

|| ಇತಿ ಭೂಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 37 ||

ಓಂ ನಾನಾ ಶಬ್ದಾದಿಭೇದಾತ್ ಓಂ || 60-425 ||

'ಶಬ್ದೋಽನುಮಾ ತಥೈವಾಕ್ಷೋ ಯೋಗ್ಯತಾಭೇದತಃ ಸದಾ |
ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮೇಕಮರ್ಥಂ ಬಹುಧಾ ದರ್ಶಯಂತಿ ಹಿ ||
ಅತಃ ಪೂರ್ಣತ್ವಮೀಶಸ್ಯ ವಾನ್ಯೈವೈಷಾಂ ಪ್ರದೃಶ್ಯತೇ |
ಅತಃ ಫಲಸ್ಯ ನಾನಾತ್ವಂ ನಾನ್ಯೈವೋಪಾಸನಂ ಯತಃ' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ |

ಅತೋ ಭೂಮತ್ವಮಪಿ ನಾನ್ಯೈವೋಪಾಸ್ಯತೇ || 60 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಮಾರಸಾಧನಭೂಮೋಪಾಸನೇ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭವಃ | ಅವಿಶೇಷತು ಉಕ್ತ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಅಸೌ ಸಮರ್ಥನೀಯಃ | ಪ್ರಕೃತ
ಭೂಮಗುಣ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಉಪಾಸನೇ ತಾರತಮ್ಯೇನ ಪ್ರತೀಯತೇ
ಏಕಪ್ರಕಾರೇಣ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯ ವಿಧ ವಸ್ತು ಪ್ರತೀತಿಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಭೂಮತ್ವಂ ಏಕಪ್ರಕಾರೇಣ ಪ್ರತೀಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಭೂಮತ್ವೇ
ವಿಶೇಷಕಲ್ಪನಾಯೋಗಾತ್ | ನ ಹಿ ಕೇಷಾಂಶ್ಚಾತ್ ಸಮ್ಯಕ್ ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಇತಿ ಕೇಷಾಂಶ್ಚಾತ್
ಕಿಂಶ್ಚಾತ್ ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಇತಿ ಉಪಾಸನಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ತಥಾತ್ವೇ ಮಿಥಯೋಪಾಸನ ಪ್ರಸಂಭವಾತ್ |
ಮಿಥೋಪಾಸನಸ್ಯ ಅನರ್ಥಹೇತುತ್ವಾತ್ | ಅತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಏಕ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಭೂಮತ್ವ

ಉಪಾಸಕತ್ವಾತ್ ನ ಉಕ್ತತಾರತಮ್ಯಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಸ್ಮತ್ಯುದಾಹರಣ
ಪೂರ್ವಕಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನಾನಾ ಇತಿ ||

ಭೂಮತ್ಯ ಉಪಾಸನೇ ಅಧಿಕಾರಣಾಂ ನಾನಾಪ್ರಕಾರಣೈವ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಶಬ್ದಾದಿಭಿಃ
ಪ್ರಮಾಣೈಃ ತತ್ ಪ್ರತೀತೇರೇಷ್ಟವ್ಯತ್ವಾತ್ | ಶಬ್ದಾದೀನಾಂ ಚಚ ಪ್ರಮಾಣಾನಾಂ
ಅಧಿಕಾರಿಭೇದೇನ ಅನೇಕಥಾ ಏಕೈಕಾರ್ಥ ಪ್ರತೀತಿ ಜನಕತ್ವಾತ್ ನಾನೋಪಾಸನಾಚ್ಚ
ಫಲತಾರತಮ್ಯಂ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯೋ ವೇದಾರ್ಥ ನಿಯಮೋ
ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಂ ಚ ಇತಿ ಕ್ರಮಭಾವೀನಿ ಶಬ್ದಾದಿಜನ್ಯಾನಿ ಇತಿ ಶಬ್ದಾದಿಕ್ರಮಃ | ನ ಚ ಭೂಮತ್ಯೇ
ವಿಶೇಷಾನುಪಪತ್ತಿಃ | ಅತಾತವತ್ಸರಾಣಾಂ ಮಾಸಾನಾಂ ಆನನತ್ಯೇಽಪಿ ವಿಶೇವದ್ ಅತ್ರಾಪಿ
ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅನ್ಯ ಅನಿಷೇದಾತ್ ನ ಅನ್ಯೋಧೋಪಾಸನಮ್ | ಅತೋ ಭೂಮತ್ಯ ದೃಷ್ಟೌ
ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ವಿಶೇಷಸದ್ಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತಾರತಮ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 60 || ಅ 38 ||

|| ಇತಿ ನಾನಾ(ಶಬ್ದ)ಧಿಕರಣಮ್ || 38 ||

ಓಂ ವಿಕಲ್ಪೋ ವಿಶಿಷ್ಟಫಲತ್ವಾತ್ ಓಂ || 61-426 ||

ಸ್ವಯೋಗ್ಯೋಪಾಸನಾನಂತರಂ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಕಸ್ಯಚಿದುಪಾಸನಂ ವಿಕಲ್ಪೇನ
ಭವತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಫಲಾಪೇಕ್ಷಯಾ |

‘ಮುಕ್ತಾರ್ಥಮಾತ್ಮಯೋಗ್ಯಂ ಹಿ ಕಾರ್ಯಮೇವ ಹ್ಯುಪಾಸನಮ್ |

ನ್ಯಸಿಂಹಾದಿಕಮನ್ಯಚ್ಚ ದುರಿತಾದಿನಿವೃತ್ತಯೇ ||

ಉಪಾಸ್ಯತೇ ಯಥಾಯೋಗಂ ನ ವಾ ಫಲವಿಭೇದತಃ’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 61 ||

ಅತ್ರ ಹರಿದರ್ಶನೋಪಯೋಗಿ ಬಿಮ್ಬೋಪಾಸನಸ್ಯ ಅಕರ್ತವ್ಯತಾ ನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಶ್ಲಿಷ್ಠಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ತಾಪನೀಯಾದಿಶ್ರಿವೈಯರ್ಥ್ಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ತತ್ ಪ್ರಕೃತ
ಉಪಾಸನಂ ವಿಷಯಃ | ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಸ್ವಬಿಮ್ಬಾತಿರಿಕ್ತರೂಪವಿಷಯಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಬಿಮ್ಬೋಪಾಸನೋಕ್ತೇಃ ಅನವಧಾರಣಾಯಾ ಉಭಯಥಾಪಿ ಉಪಪತ್ತಿಃ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಏತದ್ ಉಪಾಸನಂ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಫಲಾಂತರಾರ್ಥಂ ವಾ ನಾದ್ಯಃ | ತದಭಾವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಂ
ವ್ಯಾಹರ್ಯೇತ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥತ್ವಾಭಾವಾದ್ ಅಧಿಕಾರಿಣೋ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾತ್
ಪ್ರತ್ಯುತ ಬಿಮ್ಬೋಪಾಸನ ವಿಘ್ನಾಯ ಚ ಇತಿ | ಅತೋ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ನ ತದುಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಂ
ಇತಿ ತದ್ ವಿದ್ಯಾವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಕಲ್ಪ
ಇತಿ ||

ಸ್ವಮೋಕ್ಷಸಾಧನಾತಿರಿಕ್ತಂ ಚ ನಸರಿಂಹಾದಿ ಉಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ನ ವಾ | ನ ತು ನ
ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ | ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥ ಉಪಾಸನಾನ್ತರಭಾವಿತ್ವೇನ ದುರಿತಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣ
ಮೋಕ್ಷೋಪಯೋಗಿ ಫಲಸಾಧನತ್ವೇನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಾಭಾವಾತ್ | ಕಿಂ ತು ವಿಕಲ್ಪಸ್ತು ಯಸ್ಯ
ವಿಶಿಷ್ಟ ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾ ಅಸ್ತಿ ತೇನ ಕರ್ತವ್ಯಮ್ | ಯಸ್ಯ ತು ನಾಸ್ತಿ ತೇನ ನ ಇತಿ | ಸ್ವಯೋಗ್ಯ
ಉಪಾಸನಯಾ ಏವ ತ್ವಯಾ ದುರಿತಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ಯೈವ ಸ್ವುತಿಂ ಆಹ
|| ಮುಕ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ || ನೃಸಿಂಹಾದಿಕಮನ್ಯಚ್ಚ ಇತಿ ಸಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯಮ್ | ಅತೋ
ಅನ್ಯೋಪಾಸನಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ವಿದ್ಯಾವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೨ 39 ||

|| ಇತಿ ವಿಕಲ್ಪಾಧಿಕರಣಮ್ || 39 ||

ಓಂ ಕಾಮ್ಯಾಸ್ತುಯಥಾಕಾಮಂ ಸಮುಚ್ಚೇಯೇರನ್ನ ವಾ ಪೂರ್ವಹೇತ್ವಭಾವಾತ್

ಓಂ || 62-427 ||

‘ಯಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ಹಿ ಯಃ ಕಾಮಸ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಹ್ಯುಪಾಸನಮ್ |
ತಾದ್ಯಶಾನಾಂ ಗುಣಾನಾಂ ಚ ಸಮಾಹಾರಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ||
ಅಕಾಮತ್ವಾನ್ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ನ ವಾ ತೇಷಾಮುಪಾಸನಮ್ |
ತುಷ್ಟ್ಯರ್ಥಮೀಶ್ವರಸ್ಯೈವ ನ ಚೋಪಾಸನವಿದುಷ್ಯತಿ’ ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನೈಃ || 62 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನಸ್ಯೈವ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ
ಕಾಮ್ಯೋಪಾಸನಸ್ಯಾಪಿ ಅವಶ್ಯಕತ್ವೇ ಪ್ರಥಮಪಾದಾನುಪಪತ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ |
ಪ್ರಕೃತ ಉಪಾಸನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಾಮಸಾಧನಭಗವದ್ರೂಪಗುಣವಿಷಯಂ ತಾವತ್
ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ | ಅನ್ಯಥಾ ತದ್ವಿದ್ಯಾವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ | ತತ್ ಕಿಂ ಅವಶ್ಯಕಂ ವೈಕಲ್ಪಿಕಂ ವಾ ಇತಿ
ಸಂದೇಹಃ | ದ್ವಿವಿಧ ಉಪಾಸನ ಪ್ರತೀತಿಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಅವಶ್ಯಕಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಮೋಕ್ಷೋಪಯೋಗಿಫಲತ್ವಾತ್ | ಅರ್ಥಾದಿಕಂ ಹಿ ತತ್ ಫಲಮ್ | ತೇನ ಚ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧೇಃ | ಅತಃ
ಕಾಮ್ಯೋಪಾಸನಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವೇನ ವೈರಾಗ್ಯಸ್ಯ ಅನಪೋಕ್ಷಿತತ್ವಾದ್ ವ್ಯರ್ಥಃ ಪ್ರಥಮಪಾದ ಇತಿ
| ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ || ಕಾಮ್ಯಾಸ್ತು ಇತಿ ||

ಕಾಮಸಾಧನರೂಪೇ ಕಾಮಸಾಧನಗುಣಾಃ | ಸ್ವಸ್ವಕಾಮಾನುಸಾರೇಣ ಉಪಸಂಹರ್ತವ್ಯಾ ನ ವಾ
ಇತಿ ವಿಕಲ್ಪ ಏವ ನ ತು ನಿಯತಿಃ | ವಿಕಲ್ಪಶ್ಚ ಅಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ ಕಾರ್ಯೋ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ ನ ಇತಿ |
ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ಕಾಮಾಖ್ಯ ಹೇತ್ವಭಾವಾತ್ | ಮುಮುಕ್ಷುಷು ಏವ ವಾ ವಿಕಲ್ಪಃ | ಫಲಾರ್ಥಂ ನ
ಕಾರ್ಯಂ ಈಶ್ವರಪ್ರಾದಾರ್ಥ್ಯಂ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ | ಕುತಃ | ಕಾಮಾಖ್ಯಹೇತ್ವಭಾವಾತ್ ಪ್ರಬಲಹೇತ್ವ

ಭಾವಾಚ್ಚ | ನ ಹಿ ಅರಥಾದಿಕಂ ವಿನಾ ಜ್ಞಾನಾಭಾವೋ ನಾಪಿ ತೇನ ನಿಯತ್ಯಾ ಭವತಿ ಇತಿ
ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ | ಅತ್ಯವ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಯಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಯಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ಪುಂಸೋ ಯೋ ಯೋ ವಿತ್ತಾದಿಕಾಮೋ ಅಸೌ ಅಸೌ ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ತತ್
ಕಾಮಪ್ರದರೂಪಸ್ಯ ಉಪಾಸನಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ | ತಾದೃಶಾನಾಂ ತತ್ತತ್ ಕಾಮಪ್ರದಾನಾಂ
ಗುಣಾನಾಂ ತತ್ರ ಉಪಸಂಹಾರಂ ಚ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ಕುರ್ಯಾದ್ ಅಮುಮುಕ್ಷುಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ
ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಕಾಮೋಪಾಸನಸ್ಯ ವೈಕಲ್ಪಿಕತ್ವಾತ್ ಸಾರ್ಥಕ್ಯಂ ವೈರಾಗ್ಯಪಾದಸ್ಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

62 || ಅ 40 ||

|| ಇತಿ ಕಾಮ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 40 ||

ಓಂ ಅಙ್ಗೇಷು ಯಥಾಽಽಶ್ರಯಾಭಾವಃ ಓಂ || 63-428 ||

ಅಙ್ಗದೇವತಾನಾಂ ಯಥಾ ಯಥಾ ಪರಮೇಶ್ವರಾಙ್ಗಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ
ಅಜಾಯತ ಇತ್ಯಾದಿ ತಥಾ ಭಾವನಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ || 63 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಸಾಧನ ಅಙ್ಗದೇವತಾ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಅನ್ಯಥಾ ತದ್ವಿದ್ಯಾ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ ತತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೋಪಾಸನಂ ವಿಷಯಃ | ಭಗವದಙ್ಗಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಕರ್ತವ್ಯ ನ ವಾ
ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಆಶ್ರಿತತ್ವೇನ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಯವಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ತಥಾ
ಉಪಾಸನಂ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ತತ್ ಸರ್ವೈಃ
ಕರ್ತವ್ಯಂ ದೇವೈಃ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಉಕ್ತವ್ಯಾಘಾತಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | 'ಬ್ರಹ್ಮಾ ಶಿರಸಿ ಲಲಟೇ
ರುದ್ರಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ತತ್ತತ್ ಪ್ರಕರಣೇಷು ವಾನಾಮೇವ ತದಿತಿ ಅನುಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅನುಕ್ತಾವಪಿ
ಅಧಿಕಾರಿವಿಶೇಷಃ ಕಲ್ಪಯಿತುಂ ಶಕ್ಯತೇ | ಕಲ್ಪಕಾಭಾವಾತ್ | ಅಯಥಾ
ಚೋದನಾದ್ಯವಿಶೇಷಾತ್ ಇತ್ಯುಕ್ತ ವ್ಯಾಘಾತಾತ್ | ಅತೋ ನಿರಧಿಕಾರಿತ್ವಾದ್
ಅಙ್ಗಾಸಲಿತತ್ವೇನ ದೇವತೋಪಾಸನಂ ನ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ತದ್ವಿದ್ಯಾ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮಿತಿ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ | ಅಙ್ಗೇಷು ಇತಿ ||

ಸೂರ್ಯಾದಿದೇವತಾನಾಂ ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ ಅಜಾಯತ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಯಥಾ ಭಗವದ್
ಅಙ್ಗಾಶ್ರಯತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ತಥಾ ಉಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಮೇವ | ಅನ್ಯಥಾ ತದುಕ್ತಿ
ವೈಯರ್ಥ್ಯಪ್ರಸಂಭವಿತಿ ಭಾವಃ | ಯತ್ರ ಜನ್ಮ ತತ್ಯವ ಸ್ಥಿತಿಃ ಇತಿ ಅದೋಷಃ | ತದಾಶ್ರಿತಾಶ್ಚ ತೇ
ಸರ್ವೇ ಇತಿ ವಚನಾತ್ || 63 ||

ಓಂ ಶಿಷ್ವೇಶ್ಚ ಓಂ || 64-429 ||

‘ಯಸ್ಮಿನ್ ಯಸ್ಮಿನ್ ಯೋ ಹಿ ಚಾಜ್ಞೇ ನಿವಿಷ್ಟಃ ಪರಸ್ಯ ಚಿನ್ತಃ ಸ ತಥಾ ತಥೈವ’

ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತೇಃ || 64 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಅಜ್ಞಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ಉಕ್ತಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ಯಾ ತಥಾ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಕಿಂ
ತು ಶ್ರುತೌ ತಥಾ ವಿಧಾನಾಚ್ಚ ಇತಿ ಅರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ
ಉದಾಹರತಿ || ಶಿಷ್ವೇಶ್ಚ ಇತಿ || ಶಿಷ್ಠಿಃ ಶಿಕ್ಷಾವಿಧಿಃ ಇತಿ ಯಾವತ್ || 64 ||

ಓಂ ಸಮಾಹಾರಾತ್ ಓಂ || 65-430 ||

‘ಅಜ್ಞೈಃ ಪರಾದ್ಯೇ ಹಿ ದೇವಾ ವಿಸೃಷ್ಟಾಸ್ತತ್ತದ್ಗುಣಾನ್ ಪರಮೇ ಸಂಹರೇತ|
ತಾಂಶ್ಚಾಪಿ ತತ್ಯೈವ ವಿಚಿನ್ತ್ಯ ದೇವಾನ್ ಸ್ಥಾನಂ ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಪರಮಂ ವ್ರಜೇತ’

ಇತಿ ಕಾಷಾಯಣಶ್ರುತೌ ಸಮಾಹಾರವಚನಾಚ್ಚ || 65 ||

ನ ಅಜ್ಞಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ದೇವತೋಪಾಸನಂ ಯುಕ್ತಂ ನಿರಧಿಕಾರಿತ್ವಾತ್ | ತದ್ವಿಧಾನಾದೇಃ
ವೈಯರ್ಥಸ್ಯೈವ ಔಚಿತ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಙ್ಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಸಮಾಹಾರಾದಿತಿ ||

ಯುಕ್ತಮೇವ ಅಜ್ಞಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ದೇವತೋಪಾಸನಂ ತತ್ರ ದೇವಾನಾಂ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ತದನುಕ್ತಿದೋಷಃ | ತಥಾ ಉಪಸನಸ್ಯ ಹಿ ಪರಮಸ್ಥಾಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಫಲಂ ಶ್ರೂಯತೇ | ತಚ್ಚ
ದೇವತಾನಾಮೇವ ಯೋಗ್ಯಂ ಇತಿ ಫಲಪರ್ಯಾಲೋಚನಯಾ ಮಧುವಿದ್ಯಯಾಂ ಇವ
ದೇವಾನಾಂ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಕಲ್ಪನಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ ‘ಧ್ಯಾಯೇದಜ್ಞೇಷು ಅಜ್ಞದೇವತಾಃ ಪರಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ಹಿ ಗುಣಾ ಮುಕ್ತೌ ದೇವಾನಾಂ
ಭವನ್ತಿ’ ಇತಿ | ಅತ್ರ ಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಯೋಃ ಸಮಾಹಾರ ಪದಂ ಶ್ರುತಿಸೂಚಕಂ ಉಷ್ಣೇತಿವತ್ || 65
||

ಓಂ ಗುಣಸಾಧಾರಣ್ಯಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಓಂ || 66-431 ||

‘ಸಾಧಾರಣ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಗುಣಾಃ ಪರಸ್ಯ ಸಮಾಹಾರ್ಯಾಸ್ತತ್ತ ದೃಶೋ ಮುಮುಕ್ಷೋಃ’

ಇತಿ ಮಾಣ್ಡವ್ಯಶ್ರುತೇಶ್ಚ || 66 ||

ಹೇತ್ವನ್ತರೇಣ ಏತದ್ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತಾಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ತದುಪಾತ್ರ
ಶ್ರುತಿಮೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಗುಣ ಇತಿ ||

ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಏತದುಪಾಸನಂ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಆಶ್ರಯ ಚಕ್ಷುಷ್ವಾದೀನಾಂ ಭಗವದ್ಗುಣಾತ್ |
ಉಪಾಸ್ಯತ್ವೇ ಚ ಭಗವದ್ಗುಣಾನಾಂ ಸಾಧಾರಣ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಶ್ರುತತವಾದಿತಿ
ಭಾವಃ | ಅತೋ ದೇವಾನಾಂ ಅಜ್ಞಾಶ್ಚಿತತ್ವೇನ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ ಸಾರ್ಥಕ್ಯಮೇವ ತದ್ವಿದ್ಯಾನಾಂ
ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೪೧ ||

|| ಇತಿ ಯಥಾಶ್ರಯಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅಜ್ಞಾಧಿಕರಣಮ್) || ೪೧ ||

ಓಂ ನ ವಾಸತತ್ಸಹಭಾವಶ್ರುತೇಃ ಓಂ || 67-432 ||

ನ ವಾಸಙ್ಗದೇವತೋಪಸಂಹಾರಃ ಕಾರ್ಯಃ | ಉಪಸಂಹಾರಸ್ಯ ಸಹಾಶ್ರವಣಾತ್ ||

67 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧನಸ್ಯ ಅಜ್ಞಾಶ್ಚಿತತ್ವೇನ ದೋವತೋಪಾಸನಸ್ಯ
ಕರ್ತವ್ಯತಾಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸ್ಥಿತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತಸ್ಯ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ತತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ದೇವಾನಾಂ ಭಗವದಜ್ಞಾಶ್ರಯತ್ವೇನ ಉಪಾಸನಂ ವಿಷಯಃ |
ಕರ್ತವ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯವಿಧೇ ಉಪಾಸನ ಪ್ರತೀತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ
ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಸರ್ವಶಾಖಾಸು ಅನುಕ್ತವಾತ್ |
ಕರ್ತವ್ಯತ್ವೇ ಕ್ರಿಯಾತ್ವಾದ್ ಅಗ್ನಿಷ್ವೋಮಾದಿವತ್ ಸರ್ವಶಾಖಾಗತ ಉಪಾಸನೇನ
ಸಹಭಾವಪ್ರಸಙ್ಗಾತ್ | ಅತೋ ಅಸ್ಯ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |
ಗೂಢಾಭಿಸಂಧಿನಾ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಿಷ್ಟೇ || ನ ವಾ ಇತಿ ||

ಭಗವದಜ್ಞೇಶು ಅಜ್ಞದೇವತೋಪಸಂಹಾರ ಉಪಸಂಹೃತ್ಯ ಉಪಾಸನಂ ನ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ
ಯದುಕ್ತಂ ತತ್ ಸತ್ಯಮೇವ | ತಥಾ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಸರ್ವಶಾಖಾಗತ ಉಪಾಸನೇನ
ಸಹಾಶ್ರವಣಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಯಮಭಿಸಂಧಿಃ | ಸರ್ವಶಾಖಾಸು ತಥಾ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅಶ್ರವಣಾದ್
ಅಕರ್ತವ್ಯತ್ವಂ ಭವತ್ಯೇವ | ಸರ್ವೈಃ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಅನುಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಚ ಕೇನಾಪಿ
ಅಕರ್ತವ್ಯತಾ | ಕ್ವಚಿದುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅಯಥಾ ಉಕ್ತಿವೈಯರ್ಥಃ ಪ್ರಸಙ್ಗಾತ್ | ಅತಃ
ಕ್ವಚಿದುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಸರ್ವತ್ರ ಅನುಕ್ತತ್ವಾದ್ ದೇವೈಃ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಏತತ್ ನ ಅನ್ಯೈಃ ಇತಿ ||

ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ || 68-433 ||

‘ಸತ್ಯೋ ಜ್ಞಾನಃ ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಆತ್ಮತ್ಯೇವಂ ನಿತ್ಯದೋಪಾಸನಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ನಾನ್ಯತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಮುಪಾಸೀತ ಧೀರಃ ಸರ್ವೈರ್ಗುಣೈರ್ದೇವಗಣಾ ಉಪಾಸತೇ’

ಇತಿ ಕಮರಶ್ರುತೌ || 68 ||

ಏತಮೇವ ಅರ್ಥಂ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ ||
ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ || ಅತೋ ದೇವಾನಾಂ ಭಗವದಜ್ಞಾಶ್ಚಿತ್ತತ್ವೇನ ಉಪಾಸನಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ
ಉಪಪನ್ನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 68 || ಅ 42 ||

|| ಇತಿ ನವಾಧಿಕರಣಮ್ || 42 ||

|| ಇತಿ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 03-03 ||

ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 03-04 ||

ಜ್ಞಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಸ್ಮಿನ್ ಪಾದ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ಪುರುಷಾರ್ಥೋಽತಃ ಶಬ್ದಾದಿತಿ ಬಾದರಾಯಣಃ ಓಂ || 01-434 ||

ಯದ್ದರ್ಶನಾರ್ಥಮುಪಾಸನೋಕ್ತಾ ತಸ್ಮಾದ್ದರ್ಶನಾತ್ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿರಿತಿ
ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತೇ |

‘ಯಂ ಯಂ ಲೋಕಂ ಮನಸಾ ಸಂವಿಭಾತಿ ವಿಶುದ್ಧಸ್ತತ್ತ್ವಃ ಕಾಮಯತೇ ಯಾಂಶ್ಚ
ಕಾಮಾನ್ |

ತಂ ತಂ ಲೋಕಂ ಜಾಯತೇ ತಾಂಶ್ಚ ಕಾಮಾಂಸ್ತಸ್ಮಾದಾತ್ಮಜ್ಞಂ
ಹೃಚ್ಛಯೇದ್ಭೂತಿಕಾಮಃ’ ಇತಿ ಶಬ್ದಾತ್ || 01 ||

ಏತತ್ ಪಾದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಜ್ಞಾನ ಇತಿ || ಭಗವದಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಉಪಾಸನಾ
ಉಕ್ತವಾ ತಜ್ಞಾನಂ ತಯಾ ಭವತಿ ಇತಿ ಚ ಉಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಅತ್ರ
ಉಚ್ಯತೇ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಆದೌ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಸರ್ವಪುರ್ವಾರ್ಥಸಾಧನತ್ವಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ| ಅನ್ಯಥಾ ನ ತತರ್
ಅತಿಶಯೇನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ತದ್ ವರ್ಣನೀಮಮ್ | ಉಪಾಸನಸಾಧ್ಯತಯಾ ಪ್ರಕೃತಂ
ಜ್ಞಾನಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಉತ್ ಫಲಾಂತರಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಧನಮಿತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ನಿರವಧಾರಣ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನತ್ವ ಉಕ್ತೇಃ ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಯವಃ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಜ್ಞಾನಂ
ಮೋಕ್ಷಮಾತ್ರಸಾಧನಮಿತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥೇಷು
ವಿರಕ್ತತ್ವೇನ ತದಿಚ್ಛಾಯಾ ಏವ ಅಭಾವಾತ್ | ‘ಪರಿಕ್ಷ್ಯ ಲೋಕಾ ಕರ್ಮಚಿತಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಮಣಿಮೋ
ನಿರ್ವೇದಮಾಯಾತ್’ ‘ಪ್ರಜಾಹಾತಿ ಯದಾ ಕಾಮಾನ್ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಇಚ್ಛಾಭಾವೇಽಪಿ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೌ

ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಮೇವ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಮಾತ್ರ ಸಾಧತ್ವಾತ್ ನ ತತ್
ಸರ್ವಥಾ ಆಪಾದ್ಯಮಿತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪುರುಷಾರ್ಥ ಇತಿ ||
ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಪೂರ್ವಂ ಉಪಾಸನೋಕ್ತಾ ಅತೋ ದರ್ಶನತಃ ಪುರುಷೈಃ
ಅರ್ಥಮಾನಂ ಯಾವತ್ ಶುಭಂ ತಾವತ್ ಸರ್ವಂ ಆಪ್ಯತ ಏವ ನ ತು ಮೋಕ್ಷಮಾತ್ರಮ್ | ಕುತಃ
| ಯಂ ಯಂ ಇತಿ ಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಂವಿಭಾತಿ
ಇಚ್ಛತಿ | ಜಯತೇ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿನಾ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷೇತರ
ಪುರುಷಾರ್ಥೇಚ್ಛಾಭಾವಾತ್ ನ ಜ್ಞಾನವತ್ ಸರ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ
ಪ್ರಾಯೇಣ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಅನೈಚ್ಛಾಭಾವಪರತ್ವಾತ್ | ಅಸ್ಮಾಭಿಸ್ತು ಶ್ರುತ್ಯವಲಮ್ಬೇನ
ಸೌಭರಿಕರ್ತಮಾದಿವದ್ ಭವತಿ ಇಚ್ಛಾ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಭವತಿ ಇತಿ
ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ || 1 ||

ಓಂ ಶೇಷತ್ವಾತ್ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದೋ ಯಥಾನ್ಯೇಷ್ಟಿತಿ ಜೈಮಿನಿಃ ಓಂ || 02-

435 ||

ಅನೈವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ | ಸ್ವರ್ಗಾದಿಷು ತತ್ಸಾಧನಕರ್ಮಶೇಷತ್ವೇನ |
'ಸ್ವರ್ಗಂ ಧನಾದ್ಧೇಹತೋ ವೈ ಗೃಹಾಚ್ಚ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಂತಿ ಧೀರಾ ನ ತ್ವಧೀರಾಃ ಕುತಶ್ಚಿತ್'
ಇತಿವದತಿ ಜೈಮಿನಿಃ || 02 ||

ಏತಮರ್ಥಂ ಆಕ್ಷಿಪತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಶೇಷತ್ವಾದಿತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಾದಿ
ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ತತ್ರ ಅಸ್ತು ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಂ ನ ತು
ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸಾಧನತ್ವಮ್ | ತತ್ ಸಾಧನಂ ತು ಕರ್ಮ ಏವ | ನ ಚ ಏವಂ ಯಂ ಯಂ ಲೋಕಂ
ಇತಿ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನತ್ವವಾದವಿರೋಧಃ | ಜ್ಞಾನಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ಮಶೇಷತ್ವೇನ
ಸರ್ವರ್ಗಾದಿಸಾಧನತ್ವ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಕರ್ಮಶೇಷತ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮೇಽಪಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ವಿರೋಧೇನಾತಿವೃತ್ತಿಃ ಪುರುಷಾರ್ಥ ವಾದೇ
ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಹಿ ಶೇಷತ್ವೇ ತಥಾ ಪರಯೋಗೋ ದೃಷ್ಟ ಇತಿ |
ಸ್ವರ್ಗಸಾಧನ ಕರ್ಮಶೇಷೇಽಪಿ ಧನಾದೌ ಸ್ವರ್ಗಂ ಧಾನಾದಿತಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಪ್ರಯೋಗದರ್ಶನಮಾತ್
| ತದ್ವದತ್ರಾಪಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಜ್ಞ ನಸ್ಯ
ಕರ್ಮೇಶೇಷತ್ವಂ ನಾಮ ಕರ್ಮಣಾ ಏವ ಸಿದ್ಧತ್ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ಅಧಿಕೃ ಆಪಾದಕತ್ವಮ್ || 2 ||

ಓಂ ಆಚಾರದರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 03-436 ||

ಜ್ಞಾನಿನಾಮೇವ ದೇವಾದೀನಾಮಾಚಾರದರ್ಶನಾತ್ || 03 ||

ನನು ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನತ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ ಶ್ರುತಿಬಲಾತ್ | ಕುತಃ ಶ್ರುತೇಃ
ಅರ್ಥಾಂತರಪರಿಕಲ್ಪನಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆಚಾರ ಇತಿ ||
ದೇವಾಃ ತಾವತ್ ಜ್ಞಾನಿನಃ | 'ನೈವ ದೇವಪದಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನವರ್ಜಿತಾಃ' ಇತಿ ವಚನಾತ್
| ತೇಷಾಂ ಚ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಾಂ ದೃಶ್ಯತೇ 'ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞ ಮಯಜಂತ ದೇವಾಃ' ಇತ್ಯಾದೌ |
ತಥಾ ಚ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನತ್ವ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ಅತೋ ನ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸರ್ವಪುರುಷಾಸ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ || 04-437 ||

'ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯಾ ಕರೋತಿ ಶ್ರದ್ಧಯೋಪನಿಷದಾ ತದೇವ ವೀರ್ಯವತ್ತರಂ ಭವತಿ'

ಇತಿ ಶೇಷತ್ವಶ್ರುತೇಃ || 04 ||

ನನು ಏವಮಸ್ತು ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಣೋಃ ಉಭಯೋರಪಿ ಸರ್ವಗಾಡಿಸಾಧನತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಕರ್ಮಶೇಷತ್ವಂ ಕುತ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದಿತಿ ||
ನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಕರ್ಮಶೇಷತ್ವಾಭಾವಃ | 'ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯಾ ' ಇತಿ ತದಭಿಧಾಯಕಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಉಪನಿಷದಾ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಯಾ | ವೀರ್ಯವತ್ತರಂ ಅಧಿಕಫಲಸಾಧನಮ್ ||

ಓಂ ಸಮನ್ವಾರಮೃಣಾತ್ ಓಂ || 05-438 ||

'ಕರ್ಮೈವ ದೇಹಂ ದೈವಿಕಂ ಮಾನುಷಂ ವಾಽಪ್ಯನ್ವಾರಭೇನ್ನಾಪರಸ್ತತ್ರ ಹೇತುಃ |
ಭೋಗಾಂಸ್ತದೀಯಾಂಶ್ಚ ಯಥಾವಿಭಾಗಂ ದದಾತಿ ಕರ್ಮೈವ ಶುಭಾಶುಭಂ ಯತ್'

ಇತಿ ಮಾರರಶ್ರುತೇಶ್ಚ |

ಸಂಶಬ್ದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || 05 ||

ನನು ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ಶ್ರುತಮಪಿ ನ ಸ್ವೀಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂ ತು ಶೇಷತ್ವಮೇವ ಏವಂ
ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯಾ ಇತಿ ಶ್ರುತಮಪಿ ಕರ್ಮಣಃ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ನ ಅಜ್ಞೇಕಾರ್ಯಮ್ | ಕಿಂ ನಾಮ
ಜ್ಞಾನಶೇಷತ್ವಂ ಕರ್ಮಣಃ ಸಾಮ್ಯ ವಾ ಭವತಿ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತದಭಿಮತ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸಂ ಇತಿ ||
ನ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಸಾಧನೇ ಕರ್ಮಣಃ ಶೇಷತ್ವಂ ವಾ ಸಾಮ್ಯಂ ವಾ ಜ್ಞಾನೇನಾಪಿ ತು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ
ಆರಮ್ಭಕತ್ವಮ್ | ಕುತಃ ಕರ್ಮೈವ ಇತಿ ಕರ್ಮಣ ಏವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಆರಮ್ಭಕತ್ವ
ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನ ಅಪರಃ ತತರ್ ಹೇತುಃ ಇತಿ ಕರ್ಮಶೇಷತಯಾ ಏವ ಹೇತುಃ ಭವತಿ ನ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೇನ ಹೇತುಃ ಅಸ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನನು ಕರ್ಮಣಃ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಆರಮ್ಭಕತ್ವಮೇವ ಸೂತ್ರೀತಂ
ನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ತಚ್ಚ ಪರಸ್ಯಾಪಿ ಸಿದ್ಧಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಂಶಬ್ದ ಇತಿ ||

ಓಂ ತದ್ವತೋ ವಿಧಾನಾತ್ ಓಂ || 06-439 ||

‘ಜ್ಞಾನೀ ಚ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸದೋದಿತಾನಿ ಕುರ್ಯಾದಕಾಮಃ ಸತತಂ ಭವೇತ್’ ಇತಿ
ಕಮಲಶ್ರುತೌ ಜ್ಞಾನತೋಽಪಿ ವಿಧಾನಾತ್ || 06 ||

ತಥಾಪಿ ನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಕರ್ಮಶೇಷತ್ವಂ ಯುಕ್ತಂ ಕಿಂ ತು ಸ್ವಯಮೇವ ಪುರುಷಾರ್ಥಹೇತುಃ |
ಕಸ್ಮಾತ್ | ಜ್ಞಾನಿಕೃತ ಕರ್ಮಣಃ ಫಲಾಭಾವಾತ್ | ಫಲಾಭಾವೇಽಪಿ ಆಚಾರಸ್ತು ಮುಕ್ತವತ್
ಲೀಲಯಾ ಏವ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದ್ವತ ಇತಿ ||
ನ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಕರ್ಮ ಲೀಲಯಾ ಮುಕ್ತವತ್ | ಯೇನ ಫಲಾಭಾವಃ | ‘ಜ್ಞಾನೀ ಚ ಕರ್ಮಾಣಿ’ ಇತಿ
ಜ್ಞಾನಿನಃ ಕರ್ಮವಿಧಾನಾತ್ | ವಿಹಿತಾಚರಣಸ್ಯ ಲೀಲತ್ವಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಓಂ ನಿಯಮಾಚ್ಚ ಓಂ || 07-440 ||

‘ಕುರ್ವನ್ನೇವೇಹ ಕರ್ಮಾಣಿ ಜೀಜೀವಿಷೇಚ್ಛತಂ ಸಮಾಃ |
ಏವಂ ತ್ವಯಿ ನಾನ್ಯಥೇತೋಽಸ್ತಿ ನ ಕರ್ಮ ಲಿಪ್ಯತೇ ನರೇ’ ಇತಿ || 07 ||

ನ ಕೇವಲಂ ವಿಹಿತತ್ವಾತ್ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಕರ್ಮ ನ ಲೀಲಾಮಾತ್ರಮಪಿ ತು ಅಕರಣೇ ಪ್ರತ್ಯವಾಯ
ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ನಿಯಮಾಚ್ಚ
ಇತಿ || ಏವಂ ಕರ್ಮಕರಣೇ ತ್ವಯಿ ನ ಕರ್ಮ ಲಿಪ್ಯತೇ | ಇತೋ ಅನ್ಯಥಾಕರಣೇ ನರೇ ಜ್ಞಾನಿನಿ
ಅಪಿ ತ್ವಯಿ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮ ನ ಲಿಪ್ಯತ ಇತಿ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಓಂ ಅಧಿಕೋಪದೇಶಾತ್ ತು ಬಾದರಾಯಣಸ್ಯೈವಂ ತದ್ವರ್ಶನಾತ್ ಓಂ

|| 08-441 ||

‘ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸ್ವರ್ಗೋ ಜ್ಞಾನಾದೇವಾಪವರ್ಗೋ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸರ್ವೇ ಕಾಮಾಃ
ಸಮ್ಪದ್ಯಂತೇ | ತಥಾಪಿ ಯಥಾ ಯಥಾ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ತಥಾ ತಥಾಽಧಿಕೋ ಭವತಿ’

ಇತಿ ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತೇಃ ||

ಯುಧಿಷ್ಟಿರಾದೀನಾಂ ರಾಜಸೂಯಾದಿನಾ ಫಲಾಧಿಕ್ಯ ದರ್ಶನಾಚ್ಚೇತಿ ಬಾದರಾಯಣ
ಮತಮ್ || 08 ||

ಏವಂ ಜೈಮಿನಿಮತಾವಲಮ್ಬೇನ ಚೋದಿತೇ ಸ್ವಮತಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಧಿಕ ಇತಿ ||

ಯದುಕ್ತಂ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ತದೇವಂ ತಥಾ ಏವ ನ ತು ಜ್ಞಾನಂ
ಕರ್ಮಶೇಷತಯಾ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನಮ್ | ನ ಚ ಏವಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಆಚಾರವೈಯರ್ಥ್ಯಂ

ವಿದ್ಯಾದಿ ಅನುಪಪತ್ತಿಶ್ಚ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಜಾಯಮಾನೇ ಪುರುಷಾರ್ಥೇ
ಕರ್ಮಣೋಽತಿಶಯ ಆಪಾದಕತ್ವೇನ ಜ್ಞಾನಶೇಷತ್ವಾತ್ | ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಕರ್ಮಣಸ್ತು
ಫಲೋಽತಿಶಯಾಧಾಯಕತ್ವೇನ ಶೇಷತ್ವಂ ಇತಿ ಕುತಃ | ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ
ಲಿಙ್ಗದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಗವತೋ ಬಾದರಾಯಣಸ್ಯ ಮತಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 8 ||

ಓಂ ತುಲ್ಯಮ್ ತು ದರ್ಶನಮ್ ಓಂ || 09-442 ||

ರಾಜಸೂಯಾದಿಕ್ಯತಾವಕ್ಯತೌ ಚ ಸಮಮೇವ ತೇಷಾಂ ವಿಜ್ಞಾನಮ್ |

‘ವಿಜ್ಞಾತಮೇತತ್ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮುನೀನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಾತ್ |
ಸ್ಯಾದೇವ ಮೋಕ್ಷೋ ನಾನ್ಯಸ್ಮಾದಿತಿ ತತ್ರಾಪಿ ಚಿತ್ರತಾ ||
ಸ್ವರ್ಗಾದಯಃ ಕರ್ಮಣೈವ ನಾನ್ಯೇನೇತ್ಯಪರೇ ವಿದುಃ |
ಜ್ಞಾನೇನಾಧಿಕ್ಯಮಿತ್ಯಾಹುರ್ಜ್ಯಮಿನ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತು ಕೇಚನ ||
ಅದೃಷ್ಟಮೇವ ಜ್ಞಾನೇನ ದೃಷ್ಟಂ ನೈವೋಪಲಭ್ಯತೇ |
ಇತಿ ಕೇಚಿದ್ವಿದಃ ಪ್ರಾಹುರ್ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯಾ ಇಮೇಽಖಿಲಾಃ ||
ಯಸ್ಮಾದ್ವ್ಯಾ ಸಮತಂ ಸರ್ವಂ ಸತ್ಯಮೇವ ತತೋಽಖಿಲಮ್ |
ಯಥಾಽಽಕಾಶಸ್ತ ನನ್ತೋಽಪಿ ವ್ಯಾಮೋ ಹಸ್ತಾವದಿಸ್ತಥಾ |
ಪ್ರಾದೇಶೋಽಪಿ ಹಿ ಸತ್ಯೇನ ತಥೈತೇಷಾಂ ಮತಾನಿ ತು ||
ಸ್ವಯಂ ತು ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸೋ ವ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನಮಹಾಂಶುಮಾನ್ |
ಅನನ್ತಾಕಾಶವತ್ ಪಶ್ಯನ್ ನಿಖಿಲಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||
ಜ್ಞಾನೇನೈವಾಪ್ಯತೇ ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮಣಾ ತ್ವಧಿಕಂ ಭವೇತ್ |
ಇತಿ ಪ್ರಾಹ ಮಹಾಯೋಗೀ ಪುಮರ್ಥಾನಾಂ ವಿನಿರ್ಣಯಮ್ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ |
‘ಜ್ಞಾನಿನಾಮಪಿ ದೇವಾನಾಂ ವಿಶೇಷಃ ಕರ್ಮಭಿರ್ಭವೇತ್ |
ಚೇರ್ಣೀಕೃತೇ ವಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ನ ವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ ಕರ್ಮಣಿ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 09 ||

ನನು ಅಸ್ತು ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಹೇತುತ್ವಂ ಕರ್ಮಣಸ್ತು ತತ್ ಶೇಷತ್ವಮ್ | ಶೇಷತ್ವಂ ಚ ನ
ಜ್ಞಾನಫಲೇ ಅತಿಶಯಾಧಾಯಕತ್ವೇನ ಕಿಂ ತು ಜ್ಞಾನೇ ಅತಿಶಯಾಧಾಯಕತ್ವೇನ ಕಿಂ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತುಲ್ಯಂ ತು ಇತಿ ||

ನ ಜ್ಞಾನಿಕರ್ಮಣೋ ಜ್ಞಾನೇ ಅತಿಶಯಾಧಾಯಕತ್ವಂ ಕಿಂ ತು ಜ್ಞಾನಫಲಂ ಏವ | ಕುತಃ |
ಕರ್ಮಕರಣಾಕರಣಯೋಃ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ತುಲ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಕರ್ಮಕರಣೇ ಜ್ಞಾನಂ

ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನೇ ಸಮರ್ಥಂ ಅಕರಣೇ ಅಸಮರ್ಥಂ ಇತಿ ಜ್ಞಾನೇ ವಿಶೇಷಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಏತಚ್ಚ
ಉಪಪಾದಯಿಷ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಏಂ ತರ್ಹಿ ಭಗವನ್ಮತವಿರೋಧೇನ ಜೈಮಿನಿಮತಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಪ್ರಸಜ್ಯೇತ | ನ ಚ
ಮುನಿಮತಸ್ಯ ತದ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಮಾಣ್ಯೇ ತು ಭಗವನ್ಮತಸ್ಯ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ
ಸ್ಮತ್ಯಾ ಪರಿಹರತಿ || ವಿಜ್ಞಾತಂ ಇತಿ || ಸಮ್ಮತಂ ಇತಿ ಯಾವತ್ | ಅನೇನ ಏತದಪಿ ನಿರಸ್ತಮ್
| ಯತ್ ಪರೈಃ ಉಚ್ಯತೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಾದಿ ಸೂತ್ರೈಃ ಭಗವತಾ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ ಶೇಷತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರೈಸ್ತು ಕರ್ಮಶೇಷತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಇತಿ
ಜೈಮಿನಿಮತಂ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ | ತತ್ರಾಪಿ ತೇಷಾಂ ಮತೇಷು ಅಪಿ ಚಿತ್ರತಾ ವಿಷಯಾನ್ತರೇ |
ಆಧಿಕ್ಯಂ ಕರ್ಮಫಲೇ |

ವಿಚಿತ್ರತಾಯಾಮಪಿ ನ ಮುನಿಮತಾನಾಂ ಅಸತ್ಯತ್ವಂ ಭಗವನ್ಮತಾನ್ತರ್ಭೂತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ್ರ
ದೃಷ್ಟಾನ್ತಂ ಆಹ || ಯಥಾ ಅನಂತಾಕಾಶಃ ಸತ್ಯೇನ ಸತ್ಯತ್ವೇನ ವರ್ತತೇ ತದವಾನ್ತರ ಭೇದಾಶ್ಚ |
ತಥಾ ಭಗವನ್ಮತಂ ತದನ್ತರ್ಗತಮತನಿ ಅಪಿ ಸತ್ಯಾನಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನನು ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಃ ಕರ್ಮಣಾ ತದಾಧಿಕ್ಯಮಿತಿ ಇತಿ ಭಗವನ್ಮತಂ ಅತಃ ಕಥಂ
ಅನಂತಾಕಾಶವದ್ ಅನ್ತರ್ಭಾವಿತಾ ಅನ್ಯಮತತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ವಯಂ ತು ಇತಿ ||
ನಿಖಿಲಂ ಸ್ವಮತತ್ವೇನ ಪಶ್ಯನ್ನಪಿ ವ್ಯಾಸಃ ಕೇನಚಿದ್ವಿಶೇಷೇಣ ಏವಂ ಪುರುಷಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಂ
ಪ್ರಾಹ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅನಂತಾಕಾಶವದಿತಿ ಅನನ್ವಯದೃಷ್ಟಾನ್ತೋ ಯಥಾ ಆಕಾಶೇ ವ್ಯಾಪ್ತಃ ತಥಾ
ಜ್ಞಾನಮಿತಿ | ತಥಾ ಚ ಉಕ್ತಮ್ | 'ವ್ಯತ್ಯಾಸೋಽನನ್ವಯಶ್ಚೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಭೂತ ಏವ ಚ ||
ಸರ್ವಸಂಹಾರಿಕಶ್ಚೇತಿ ದೃಷ್ಟಾನ್ತಃ ಪಞ್ಚಧಾ ಸ್ಮೃತಃ' ಇತಿ |

ನನು ಏವಂ ಮತಾನಾಂ ಸ್ಮತ್ಯಾ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯೇಕ್ತಾವಪಿ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ತತ್ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯತೋ ಭಗವನ್ಮತಂ ದೇವತಾವಿಷಯಂ ಜೈಮಿನ್ಯಾದಿ ಮತಂ ತು ತದನ್ಯವಿಷಯಂ ಇತಿ
ಭಾವೇನ ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಇತಿ | ಅತ ಏವ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ದೇವತಾಚಾರಸ್ಯ
ತದ್ವಿಷಯಕರ್ಮ ವಿದ್ಯಾದೇವೇವ ಗತಿಃ | ಉಕ್ತಾ ನ ತು 'ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯಾ ಕರೋತಿ ಕರ್ಮೈವ
ದೇಹಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯೋಃ ತಯೋಃ ಮಾನುಷ ವಿಷಯತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಪ್ರತಿಭಯುಕ್ತ
ವೇವತಾಯವಿಷಯತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸರ್ವ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧತ್ವಾದಿ
ಅತ್ಯನ್ತಾಪೇಕ್ಷಿತಂ ತದ್ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಪೇಕ್ಷಿತ್ವಾಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರತೇತ್ಯತ ಆಹ -

ಓಂ ಅಸಾರ್ವತ್ರಿಕೇ ಓಂ || 10-443 ||

ನ ಸರ್ವೇಷಾಮಧಿಕಾರಃ || 10 ||

ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಅಸ್ತಿ ಜ್ಞಾನೇ ಅಧಿಕಾರಃ | ಫಲಾರ್ಥಿ ಸಮರ್ಥೇ ವಿದ್ವಾ ಹಿ ಸಾಧೇ ಅಧಿಕೃಯತೇ |
ತತ್ರ ಅಸ್ಯೇವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಫಲೇ ಮೋಕ್ಷೇ ಅರ್ಥಿತಾ, ನಿರ್ದುಃಖಾನನ್ದಾತ್ಮಕತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ |
ತಾದೃಶಸ್ಯ ಚ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅಸ್ತಿ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶ್ರವಣಾದೌ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ
ತದುಯೋಗಿನೀ ವಿದ್ವತ್ತಾ ಚ | ಏವಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅಧಿಕಾರಾಭಾವೇ ಸಿರಧಿಕಾರತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಸ್ಯಾತ್ ಅತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನೇ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಾತ್ ನ ತದತಿಶಯವದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣ
ಸೂತ್ರಂ ಅನುಕರೋತಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಙ್ಗ ಪ್ರಯೋಗೇಣ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ
| ಅತ ಇತಿ ||

ಓಂ ವಿಭಾಗಃ ಶತವತ್ ಓಂ || 11-444 ||

‘ನವಕೋಟ್ಯೋ ಹಿ ದೇವಾನಾಂ ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಶತಸ್ಯ ತು |
ಸೋಮಾಧಿಕಾರೋ ವೇದೋಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೀ ದ್ವೇ ಶತಾಧಿಕೇ ||
ಯಥಾ ತಥೈವಾ ಸಂಖ್ಯೇಯಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತಾಸು ಕಿಯಾನ್ ಜನಃ |
ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರೀ ಸಮ್ಪ್ರೋಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುಪಾದ್ಯೈಕಸಂಶ್ರಯಃ’

ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷಾಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ವಿಭಾಗ ಇಷ್ಯತೇಽಧಿಕಾರಾರ್ಥಮ್ || 11

ನನು ಅರ್ಥಿತ್ವಾದೇಃ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಕಥಂ ನಾಧಿಕಾರಿತಾ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವಿಭಾಗ ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಖಲು ದೇವತ್ವಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ನವಕೋಟೀನಾಂ ನ ಸಾಧಾರಣ್ಯೇನ ಸೋಮಾಧಿಕಾರಃ ಕಿಂ
ತು ಪರಾಪರಬ್ರಹ್ಮದ್ವಯಾಧಿಕಶತಸ್ಯ ಇತಿ ವಿಭಾಗ ಏವ | ತಥಾ ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಪುರುಷಾರ್ಥಪೇಕ್ಷಾ ಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ನ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಃ ಕಿಂ ತು ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಾರ್ಥಂ
ಪುರುಷವಿಭಾಗೋ ಅಜ್ಞೇಕಾರ್ಯಃ | ಯದಿ ಉಚ್ಯೇತ ದೇವತ್ವಂ ಸೋಮಾಧಿಕಾರೋಪಯೋಗಿ
ಇತಿ ತರ್ಹಿ ನ ಅರ್ಥಿತ್ವಾದಿಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರೋಪಯೋಗಿ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಕಸ್ಯಾಧಿಕಾರಃ ?

ಓಂ ಅಧ್ಯಯನಮಾತ್ರವತಃ ಓಂ || 12-445 ||

‘ಅವೈಷ್ಟವಸ್ಯ ವೇದೇಽಪಿ ಹ್ಯಧಿಕಾರೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ |
ಗುರುಭಕ್ತಿವಿಹೀನಸ್ಯ ಶಮಾದಿರಹಿತಸ್ಯ ಚ ||

ನ ಚ ವರ್ಣಾವರಸ್ಯಾಪಿ ತಸ್ಮಾದಧ್ಯಯನಾನ್ವಿತಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೇ ತು ವೇದೋಕ್ತೇಽಪ್ಯಧಿಕಾರೀ ಸತಾಂ ಮತಃ' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ||

'ಪರೇದ್ವೇದಾನಥಾರ್ಥಾನಧೀಯೇತಾಥ ವಿಚಾರ್ಯಃ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿನ್ವೇತ್'

ಇತಿ ಚ ಕೌಷಾರವಶ್ರುತಿಃ || 12 ||

ಯದಿ ಅರ್ಥಿತ್ವಾದಿಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅಧಿಕಾರಃ ತರ್ಹಿ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಅಸೌ ನ ಸ್ಯಾತ್ |
ಯದಿ ಕೇಷಾಂಚಿದಸ್ತಿ ತರ್ಹಿ ಅರ್ಥಿತ್ವಾದಿ ಅತಿರಿಕ್ತಂ ವಿಶೇಷಣಂ ವ್ಯಕ್ತವ್ಯಮ್ | ನ ಚ ತದ್ ಅಸ್ತಿ
ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಕ್ಷಿಪತಿ || ಕಸ್ಯ ಇತಿ || ಅರ್ಥಿತ್ವಾದಿ ಅತಿರಿಕ್ತೇನ ಕೇನ ವಿಶೇಷೇಣ ಯುಕ್ತಸ್ಯ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ || ಅಧ್ಯಯನ ಇತಿ | ನ ಅರ್ಥಿತ್ವಾದೇಃ ಅಧಿಕಾರಾಪ್ರಯೋಜಗತ್ಪೇ
ತತ್ ಪ್ರಯೋಜಕವಿಶೇಷಣಾಂತರೇಣ ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯದಿ ಅಧ್ಯಯನವತೋ ಅಧಿಕಾರಃ ಉಕ್ತವಿಭಾಗಭಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಸರ್ವೈರಪಿ ವೇದಸ್ಯ ಅಧ್ಯೇತುಂ
ಶಕ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅವೈಷ್ಟವಸ್ಯ ಇತಿ || ಯಸ್ಮಾದ್ ಅಧ್ಯಯನೇ ಭಗವದ್
ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಮತಾಮೇವ ಅಧಿಕಾರೋ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ತಸ್ಮಾದ್ ಅಧ್ಯಯನಾನ್ವಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೇ
ಅಧಿಕಾರಿ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ | ವಿಭಾಗ ಭಿನ್ನಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಅಧ್ಯಯನವತೋ ವೈದಿಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೇ ಅಧಿಕಾರ ಇತಿ ಸ್ಪಷ್ಟ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಮ್ | ತತರ್ ಶ್ರುತಿಂ ಚ
ಆಹ || ಪರೇದ್ ತಿ || ಅತೋ ಜ್ಞಾನೇ ಅಧಿಕಾರಾಭಾವಾದತಿಶಯಿತಂ ತದಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

|| ಇತಿ ಅಧಿಕಾರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅಸಾರ್ವತ್ರಿಕಾಧಿಕರಣಮ್) || 02 ||

ಓಂ ನಾವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 13-446 ||

ನ ಸಾಮಾನ್ಯೇನಾಧಿಕಾರೋ ದೇವಾದೀನಾಮ್ |

'ಅಥ ಪುಮರ್ಥಸಾಧನಾನ್ಯರ್ಥೋ ಧರ್ಮೋ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯುಕ್ತರೋತ್ತರಮ್ |

ತತ್ರಾಧಿಕಾರಿಣೋ ಮನುಷ್ಯಾ ಋಷಯೋ ದೇವಾ ಇತ್ಯುಕ್ತರೋತ್ತರಮ್'

ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತಿಃ || 13 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಸ್ಯ ಸಮೂರ್ಣಸ್ಯ ದೌರ್ಲಭ್ಯಕ್ಷಣ ಜ್ಞಾನಮಹಿಮ್ನೋ
ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞಿತಿಃ | ಸೌಲಭ್ಯೇ ಅತಿಶಯಾಭಾವಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಏತತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತೋ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರೋ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಾದೀನಾಂ
ಏಕಪ್ರಕಾರೇಣ ಅಥ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಲೌಕಿಕಸಾಧನೇಷು

ಉಭಯಧಾದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಂ | ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅವಿಶೇಷೇಣ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ
ಪಕ್ಷಃ | ಅಧಿಕಾರಿತಾರತಮ್ಯ ಕಲ್ಪನಸ್ಯ ವರ್ಧತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪ್ರಜ್ಞಾನರ ಪೃಥಕ್ತ್ವವದ್
ದೃಷ್ಟಿಃ ಇತಿ ಜ್ಞಾನೇ ತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ತದಧಿಕಾರೇಽಪಿ ತಾರತಮ್ಯಮಿತಿ | ಅಧಿಕಾರೇ
ವಿಶೇಷಾಭಾವೇಽಪಿ ಜ್ಞಾನತಾರತಮ್ಯಸ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಉಚ್ಛಾವಚ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಏವ ಸಮ್ಯವಾತ್ |
ಅತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಸಾಮ್ಯೇನ ಸರ್ವಸೌಲಭ್ಯಾತ್ ಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರಸ್ಯ ನ ಜ್ಞಾನಂ
ಅತಿಶಯತಂ ಇತಿ ||

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಇತಿ || ನ ದೇವಾದಿ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಸಾಮ್ಯೇನ
ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಃ | ತಥಾತ್ವೇ ಜ್ಞ ನೇಽಪಿ ಸಾಮ್ಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ತಸ್ಯ ಅಧಿಕಾರಾನುಸಾರಿತ್ವಾತ್ |
ನ ಚ ಅಧಿಕಾರಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ಶಕ್ತಿತಾರತಮ್ಯೇನ ಜ್ಞಾನತಾರತಮ್ಯಂ ಇತಿ ಯುಕ್ತಮ್ |
ಅಧಿಕಾರಸಾಮ್ಯೇ ಶಕ್ತಿ ತಾರತಮ್ಯಸ್ಯೈವ ಅಯೋಗಾತ್ | ಅಧಿಕಾರತಾರತಮ್ಯಮನ್ತರೇಣ
ತತ್ಕಾರಣಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರತಾರತಮ್ಯೇ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ಅಥ ಇತಿ || ಪುಮರ್ಥೋ ಮೋಕ್ಷಃ | ಅರ್ಥಸ್ಯ
ಧರ್ಮಜ್ಞಾನದ್ವಾರಾ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಂ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಜ್ಞಾನದವಾರಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಇತಿ | ಅತಃ
ಸಮೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಸ್ಯ ಸರ್ವಸುಲಭತ್ವಾಭಾವಾತ್ ಸಾತಿಶಯಂ ಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

13 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಅಧಿಕಾರವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅವಿಶೇಷಾಧಿಕರಣಮ್) || 03 ||

‘ಅಥ ಮುನಿರಮೌನಂ ಚ ಮೌನಂ ಚ ನಿರ್ವಿದ್ಯಾಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕೇನ
ಸ್ಯಾದ್ಯೇನ ಸ್ಯಾತ್ ತೇನೇದೃಶ ಏವ’ ಇತಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಯಥೇಷ್ಟಾಚರಣಂ ವಿಧೀಯತ
ಇತ್ಯತ ಆಹ-

ಓಂ ಸ್ತುತಯೇನುಮತಿರ್ವಾ ಓಂ || 14-447 ||

ನ ವಿಧಿಃ | ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸ್ತುತಯೇ ಅನುಮತಿಮಾತ್ರಂ ವಾ | ಯುಜ್ಯತೇ ಚ || 14 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ಅಪಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವ ನಿಯಮಲಕ್ಷಣ
ಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಸಾಧನಾನ್ತರಾದ್ ಅತಿಶಯಾಭಾವ
ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತ ಜ್ಞಾನವಾನ್ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಸದಸತ್
ಪ್ರವೃತ್ತೋಃ ವಿಶೇಷೋ ಅಸ್ತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಲೌಕಿಕದೃಷ್ಟಿಃ ತುಲ್ಯಂ ತು ಇತ್ಯುಕ್ತಿಶ್ಚ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಸೂಚಯತಿ || ಅಥ ಇತಿ ||

ನ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೋಃ ವಿಶೇಷೋ ಅಸ್ತಿ | 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಪಾಣ್ಡಿತ್ಯಂ ನಿರ್ವಿದ್ಯಾ ಬಾಲ್ಯೇನ
ತಿಷ್ಠಾಸೇದ್ಬಾಲ್ಯಂ ಚ ಪಾಣ್ಡಿತ್ಯಂ ಚ ನಿರ್ವಿದ್ಯಾಥ ಮುನಿರಮೌನಂ ಚ ಮೌನಂ ಚ ನಿರ್ವಿದ್ಯಾಥ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ಯೇನ ಸ್ಯಾತ್ತೇನೇದೃಶ ಏವ ಇತಿ ' ಶಬರುತೌ ಜ್ಞಾನಿನೋ
ಯಥೇಷ್ಠ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ವಿಧಾನಾತ್ | ತಥಾ ಹಿ | ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯೋಗ್ಯೋ ಅಸೌ ಆಗಮಜಂ
ಜ್ಞಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಯುಕ್ತಿಜ ಜ್ಞಾನಂ ಆಪಾದಯೇತ್ | ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯೋಗ್ಯೋ ಅಸೌ
ಆಗಮಜಂ ಜ್ಞಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಯುಕ್ತಿಜ ಜ್ಞಾನಂ ಆಪಾದಯೇತ್ | ತದುಭಯಲಾಭಾನಂತರಂ
ಧ್ಯಾನೀ ಭವತಿ | ತೇನ ಚ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಅಥ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಉಚ್ಯತೇ | ಸ ಯ
ಸತಾ ವಾ ಅಸತಾ ವಾ ಕೇನಾಪಿ ಪ್ರಕಾರೇಣ ವರ್ತೇತ ಇತಿ | ಯದಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸದಸತ್
ಪ್ರವೃತ್ತೋಃ ಅಸ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಠಃ ತರ್ಹಿ ಸದೇವ ಆಚರೇತ್ ನ ಅಸತ್ ಇತಿ ವಕ್ತವ್ಯಮ್ | ನ ತು
ಯಥಾಷ್ಟಾಚರಣಂ ವಿಧಾತುಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ಶ್ರೂಯತೇ ಚ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೋ
ಅವಿಶೇಷೋ ಯೇನ ಸ್ಯಾತ್ ಕೇನ ಸ್ಯಾತ್ ತೇನ ಈದೃಶ ಏವ ಇತಿ | ಅಯುಕ್ತಶ್ಚ ಜ್ಞಾನಿನಃ
ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೋಃ ವಿಶಿಷ್ಠಃ | ನಹಿ ಮೋಕ್ಷಾತದ್ ಅತಿಶಯಿತಂ ಫಲಂ ಅಸ್ತಿ ಯತ್ ಸತ್
ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಭವೇತ್ | ನ ಚ ಸಮುಚ್ಚಯ ಸಾಧ್ಯತ್ವಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ನಾಪಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವೋ
ಯೋ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ | ಅತಃ ಸದಸತ್ ಸಾಧ್ಯತ್ವಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ನಾಪಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ
ಮೋಕ್ಷಾಭಾವೋ ಯೋ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ಅತಃ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾನಿನೋ
ವಿಶೇಷಾಭಾವಾದ್ ಆದ್ಯಾಧಿಕರಣೋಕ್ತಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ
ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಅನ್ಯೇವ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೋಃ ವಿಶೇಷಃ ತರ್ಹಿ ಕಥಮಯಂ ಯಥೇಷಾಚರಣವಿಧಿಃ
ಮೈವಮ್ | ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಸ್ಯ ವಿಧಿತ್ವಾಭಾವಾತ್ | ತರ್ಹಿ ಕಿಮರ್ಥಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಯಥಾ
ಕಷ್ಟತ್ ಭೃತ್ಯಂ ಪ್ರತಿತತ್ ಸ್ತುತಯೇ ಕಥ್ಯತೇ ಯಥೇಷ್ಠಂ ಕುರು ಇತಿ ನ ತು ವಿಧಿಃ ತಥಾ ಏತದಪಿ
ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸ್ತುತಯ ಏವ ಉಚ್ಯತೇ | ಅಥಾವಾ ಯಥೇಷಾಚಾರೇ ಅನುಜ್ಞಾಮಾತ್ರಂ ಏತತ್ |
ಸರ್ವಥಾ ನ ವಿಧಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ನ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾನಿನೋ ವಿಶೇಷೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ತಥಾ ಸತಿ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಾ
ಕುಣಿತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವ ಅಭಾವಪ್ರಸಜಾಗಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಅನಿಯಮ ಇತ್ಯಕ್ತ
ವ್ಯಾಘಾತಃ | ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸಮುಚ್ಚಿತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವ ಪ್ರಸಜ್ಞಾದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ ||
ಯುಜ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ || ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷ ಇತಿ ಶೇಷಃ || 14 ||

ಓಂ ಕಾಮಕಾರೇಣ ಚೈಕೇ ಓಂ || 15-448 ||

'ಕಾಮಾಚಾರಾಃ ಕಾಮಭಕ್ಷಾಃ ಕಾಮವಾದಾಃ ಕಾಮೇನೈವೇಮಂ
ದೇಹಮುತ್ಸೃಜ್ಯಾಥ ಪರಾತ್ ಪರಮೀಯುರನಾರಮ್ಭಣಮ್' ಇತಿ ಚೈಕೇ ಪಠನ್ತಿ || 15 ||

ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಕುಣಿತಶಕ್ತೇಃ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಾಭಾವಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ ಕಥಂ ಯುಜ್ಯತೇ
ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕಾಮ ಇತಿ || ನ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ
ಕುಣಿತತ್ವೇನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಾಭಾವಃ ಪ್ರಸಜ್ಜತೇ | ಯತೋ ಯಥೇಷಾಚಾರೇಣಾಪಿ
ಜ್ಞಾನಿನೋ ಮೋಕ್ಷಂ ಏಕೋ ಶಾಖಿನಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನಾರಮ್ಭಣಮ್ ಅನಾದಿ || 15 ||

ಓಂ ಉಪಮರ್ದಂ ಚ ಓಂ || 16-449 ||

'ಓಮಿತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯಾನುರೀಮಮಾತ್ಮಾನಮಭಿಪಶ್ಯೋಪಮೃದ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ಚ ಪಾಪಂ ಚ
ಕಾಮಮಾಚರಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಾನುವ್ರಜನ್ತಿ' ಇತಿ ಚ ತುರಶ್ರುತೌ || 16 ||

ಕೈಮುತ್ಯೇನ ಏತಂ ಅರ್ಥಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ತತ್ಸೂಚಿತಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ ||
ಉಪಮರ್ದಂ ಚ ಇತಿ ||

ಜ್ಞಾನಿನೋ ಹಿ ವಿಷಭಕ್ಷಣಾತ್ ಮೃತೇರಿವ ಅನಿವರ್ತಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಆರಬ್ಧಕರ್ಮಣೋಽಪಿ
ಕಿಂಚಿದ್ ಭುಕ್ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನೇನ ಉಪಮರ್ದಂ ಏಕೇ ಶಾಖಿನಃ ಪಠನ್ತಿ | ತದಾ ಉತ್ತರಕಾಲೀನ ಅಸತ್
ಕರ್ಮ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಬಂಧಕಂ ಇತಿ ಕಿಂ ವರ್ಣನೀಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತದುಕ್ತಮ್ | 'ನ ವೈ ಜನೋ
ಜಾತು ಕಥಂ ಚ ನಾವ್ರಜೇತ್ ಮುಕುಂದಸೇವ್ಯನ್ಯವದಂಜ ಸಂಸೃತಿಮ್ ' ಇತಿ ಓಮಿತ್ಯುಚ್ಚಾರ್ಯ ಇತಿ
ಶ್ರವಣಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಮ್ | ಅನ್ತರ್ ಹೃದಯಸ್ಯ ಏತದಪಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಮ್ || 16 ||

ಓಂ ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಸು ಚ ಶಬ್ದೇ ಹಿ ಓಂ || 17-450 ||

ನ ತಾವತಾ ಕಾಮಚಾರಾಣಾಂ ಜ್ಞಾನೇಽಧಿಕಾರಃ |

'ಯ ಇಮಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಮೂರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಸು ಭಾಷಯೇತ್ |
ನ ತಥಾ ವಿದ್ಯತೇ ಭೂಯಾನ್ ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯನ್ಯೇಽಪಿ ಭೂಯಸಃ'

ಇತಿ ಮಾರರಶ್ರುತೇಃ || 17 ||

ಯದಿ ಕಾಮಚಾರಿಣಾಮಪಿ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯತಾ ತರ್ಹಿ ತದ್ವತ್ ಜಿಜ್ಞಾಸುನಾಮಪಿ
ಕಾಮಚಾರಾಽಮಂ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಃ ಸ್ಯಾದ್ ಅವಿಶೇಷಾತ್ ತಥಾ ಚ ಅಧ್ಯಯನಮಾತ್ರವತ
ಇತ್ಯುಕ್ತ ಬಾಧ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಉರ್ಧ್ವ ಇತಿ ||

ಕಾಮಚಾರಾಣಾಮಪಿ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯತಾ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಏತಾವತಾ ತದ್ವತ್
ಕಾಮಚಾರಾಣಾಂ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರೋ ನ ಮನ್ತವ್ಯಃ | 'ಯ ಇಮಂ' ಇತಿ ಶಬ್ದೇ ಶ್ರುತೌ
ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ತಾದಿ ಗುಣವತ್ಸು ಏವ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವಿಧಾನಾತ್ | ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಚ
ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಭೂಯಸೋ ಭೂಯಾಂಸಃ || 17 ||

ಓಂ ಪರಾಮರ್ಶಂ ಜೈಮಿನಿರಚೋದನಾ ಚಾಪವದತಿ ಹಿ ಓಂ || 18-451 ||

'ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯಾಥ ಸನ್ಯಾ ಮುಪಾಸೀತ ಯತ್ ಸನ್ಯಾ ಮುಪಾಸತೇ ಬ್ರಹ್ಮೈವ
ತದುಪಾಸತೇಽಥ ದೇವಾನ್ ನಮೇಜ್ಜುಹುಯಾದ್ ವೇದಾನಾವರ್ತಯೀತ ನಾನ್ಯತ್
ಕಿಂಚಿದಾಚರೇನ್ನ ಸುರಾಂ ಪಿಬೇನ್ನ ಪಲಾಣ್ಣಂ ಭಕ್ಷಯೀತ ನ ಭೃಷಂ ವೇದೇನ್ನ
ವಿಸ್ಮರೇತಾತ್ಮಾನಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬೇದ್ಧುತಶೇಷೇಣ ವರ್ತಯೇತ್'

ಇತ್ಯುಕ್ತಾಚಾರಪರಾಮರ್ಶೇನ ವಿಧಿಬಂಧವರ್ಜಿತತ್ವೇನ ಕಾಮತ ಏವ ತಸ್ಯ ಚರಣಂ
ಕಾಮಚಾರ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರ್ಮನ್ಯತೇ |

ನ ಚ ನಿಷಿದ್ಧಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯೇಮೇವೇತಿ ಚೋದನಾ |

'ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನ ಹಂತವ್ಯಃ' ಇತ್ಯಾದ್ಯಪವಾದಶ್ಚ || 18 ||

ಏವಂ ಕೇನ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ವಿಧಿತ್ವಂ ಅಜ್ಞೇಕೃತ್ಯ ಅರ್ಥ ಉಕ್ತಃ | ತಥೈವ ಜೈಮಿನಿಮತೇನ
ಅರ್ಥಾನ್ತರಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪರಾಮರ್ಶಂ ಇತಿ ||

ನ ಅಯಂ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಕಾಮಚಾರೋ ವಿಹಿತೋ ನಾಪಿ ಅಯಂ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ತು
ಸದಾಚಾರಸ್ಯೈವ ನಿಯಮೇನ ಆಚರಣಮೇವ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಉಚ್ಯಮಾನಃ ಕಾಮಚಾರಃ | ನ ಚ ಅತ್ರ
ಆಚಾರ ಅನುಕ್ರಿದೋಷಃ | 'ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮತ್ಯುಕ್ತ ಆಚಾರಪರಾಮರ್ಶೇನ
ಶ್ರುತ್ಯಾತಚ್ಚರಣ ವಿಧಾನಾತ್ | ನ ಚ ಏವಂ ನಿಮಯಮೇನ ಚರಣಏ ಕೇನ ಇತಿ ಕಾಮಚಾರೋಕ್ತಿ
ಅಯೋಗಃ | ವಿಧಿಬಂಧ ವರ್ಜಿತತ್ವೇನ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಏವ ಚರಣಾದ್ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋ
ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಕಿಮರ್ಥಂ ಸರ್ವಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೌ ಕಾಮಚರಣಂ ನಿಯಮೇನ ಅತ್ರ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ನಿಷಿದ್ಧ
ಪ್ರವೃತ್ತಿರಪಿ ಅತ್ರ ಉಕ್ತಾ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಚೇತ್ || ಕಿಂ ನಿಷಿದ್ಧಂ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತಿ
ಸ್ಫಟ ವಿಧಿ ಸದ್ಯಾವಾದ್ ಏತದ್ ಉಚ್ಯತೇ ನಿಷೇಧಾಭಾವಾದ್ಧಾ | ಆದ್ಯಂ ಪರಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಚ ಇತಿ
|| ದ್ವಿತೀಯಂ ಪರಾಹ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತಿ || ಅಯಂ ಚ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಷೇಧೋ ಜ್ಞಾನಿಷು ಅಪಿ
ವರ್ತತೇ || 18 ||

ಓಂ ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ಬಾದರಾಯಣಃ ಸಾಮ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಓಂ || 19-452 ||

ಅನುಷ್ಠೇಯಾನಾಂ ಮಧ್ಯ ಏವ ಕಾಮತಶ್ಚರಣಂ ಕಾಮತೋ ನಿವೃತ್ತಿರೇತಿ
ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತೇ | ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ಯೇನ ಸ್ಯಾತ್ ತೇನೇದೃಶ ಏವ ಇತಿ
ಸಾಮ್ಯಶ್ರುತೇಃ |

‘ಯಸ್ತಾ ತ್ಮರತಿರೇವ ಸ್ಯಾದಾತ್ಮತ್ಯಪ್ತಶ್ಚ ಮಾನವಃ |

ಆತ್ಮನ್ಯೇವ ಚ ಸನ್ನುಷ್ಟಸ್ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಭಗವದ್ವಚನಾಚ್ಚ || 19 ||

ಏವಂ ಅಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಜೈಮಿನಿಮತಾನುಸಾರೇಣ ಸದಾಚಾರವಿಧಿತ್ವಮೇವ ಉಕ್ತಾ ಯತ್
ಸ್ತುತಯೇ ಅನುಮತಿರ್ವಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತದೇವ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ಇತಿ || ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಯಥೇಷ್ಟಾಚಾರ ವಿಧಿಃ ನ ಭವತಿ ನಾಪಿ ಸರ್ವಸ್ಯ
ಕರ್ತವ್ಯತಾ ವಿಧಿಃ | ಕಿಂ ತು ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ ಉಕ್ತಾನಾಂ ಅನುಷ್ಠೇಯಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ
ಕೇಷಾಞ್ಚೈತ್ ಚರಣಂ ಕೇಷಾಞ್ಚೈತ್ ಆಚರಣಂ ಇತಿ ಅನುಜ್ಞಾನಮೇವ ಕಾಮಚಾರಶ್ರುತ್ಯರ್ಥ ಇತಿ
ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಕಾಮೇನ ಸರವಚರಣಮೇವ ಅರ್ಥಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ಕೇನ ಇತಿ ||
ಅನುಷ್ಠೇಯಾನಾಂ ಮಧ್ಯ ಏವ ಅಯಂ ಕಾಮಚಾರೋ ನ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕೇನಾಪಿ ಪ್ರಕಾರೇಣ
ಪ್ರವೃತ್ತೌ ಅಪಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸಾಮ್ಯೋಕ್ತೇಃ | ಸಾಮ್ಯೋಕ್ತಿಶ್ಚ ಉಕ್ತಕಾಮಚರಣ ಏವ ಸಮ್ಪ್ರದ್ಯತೇ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಸರ್ವ ಆಚರಣಪಕ್ಷೇ ತು ಸಮ್ಭವಮಾತ್ರಜ್ಞಾಪನಂ ಸ್ಯಾತ್ ||
ಸಮ್ಭವಜ್ಞಾಪನಾದಪಿ ಅಸಮ್ಭವನಿವೃತ್ತೇಃ ಜ್ಯಾಯಸ್ತಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ ||

ಸತ್ಯಂ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪಕ್ಷೇ ಸಾಮ್ಯೋಕ್ತಿಃ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮ್ಪ್ರದ್ಯತ | ತಥಾಪಿ ನ ಯುಜ್ಯತೇ | ಕರ್ತವ್ಯ
ಪರಿತ್ಯಾಗೇ ಸಾಮ್ಯಾಯೋಗಾತ್ || ಅತೋ ಮುಖ್ಯಾಪಿ ಯೋಜನಾ ಸಾಧ್ವೀತ್ಯತ ಆಹ || ಯಸ್ತು ತಿ
|| ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಕಾರ್ಯಾಭಿವೋಕ್ಷೇಃ ನ ತತ್ರ ಪರಿತ್ಯಾಗೇ ಸಾಮ್ಯಾಯೋಗ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಆತ್ಮರತಿಃ ಪರಮಾತ್ಮದರ್ಶನನಿಮಿತ್ತ ಸುಖಮಪ್ತಃ | ಆತ್ಮತ್ಯಪ್ತಃ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಸಾದೇನ
ವಿಷಯೇಷು ಅಲಂಬುಧಿಂ ಆಪ್ತಃ ತತತ್ ಕುತಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಸನ್ನೋಷವತ್ತವಾತ್ ತದ್ಗರ್ಶನಾದಿ
ನಿಮಿತ್ತ ಸುಖವತ್ತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಶೇಷಸ್ಯ
ಯಥೇಷಾಚರಣವಿಧಿತ್ವ ಅಭಾವಂ ಅಭ್ಯುಪೇತ್ಯ ಅರ್ಥದ್ವಯಂ ಉಕ್ತಂ || 19 ||

ಓಂ ವಿಧಿವರ್ಧಾ ಧಾರಣವತ್ ಓಂ || 20-453 ||

‘ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ಯೇನ ಸ್ಯಾತ್’ ಇತಿ ವಿಧಿವರ್ಧಾ | ಯಥಾ ವೇದಧಾರಣಂ ತೈವರ್ಣಿಕಾನಾಂ
ವಿಹಿತಂ ನಾನೈಷಾಮ್ | ಏವಂ ಸ್ವಮತಾನುಸಾರಿಣೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ವಿಹಿತಾ | ನ
ತತ್ರಾರ್ಥಮರ್ಶಜ್ಞಾ ಕಾರ್ಯಾ | ನಾನೈಷಾಮಿತಿ ವಾ |

‘ಸ್ವೇಚ್ಛಯೈವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಧಿಚೋದಿತಾ |
ನಾಶಙ್ಕ್ಯಂ ತನ್ಮತಂ ಕ್ವಾಪಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಚೋದನಾ |
ಇತರೇಷಾಂ ನ ವಿಹಿತಾ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವೃತ್ತಿಃ ಕಥಂಜ್ಞಾನ’ ಇತಿ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ || 20 ||

ಅಥ ಅಯಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣ ವಿಧಿಃ ವಾ ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ವಿಧಿವರ್ಧಾ ಇತಿ || ವಿಧಿಃ ಇತಿ ಯಥೇಷಾಚರಣವಿಧಿಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧಿಃ ಯುಕ್ತೋ ಅಜ್ಞಾನಿನಾಮಪಿ ತಥಾತ್ವಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಯಥಾ ಇತಿ || ವಿಹಿತಾ ನ ಅನೈಷಾಂ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಉಕ್ತಸ್ಯೈವ ವಿವೃತ್ತತತ್ವಾತ್ ಪುನರ್ವಾ
ಶಬ್ದಃ |

ನ ಅಯಂ ಯಥೇಷಾಚರಣವಿಧಿಃ ಸಮ್ಭವತಿ | ಅಚೋದನಾ ಇತ್ಯುಕ್ತವಿರೋಧಾತ್ | ಅಧರ್ಮ
ಕರಣಸ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ತ ಆಹ || ನ ತತ್ರ ಇತಿ ||

ಕುತೋ ನ ತತ್ರ ಅಧರ್ಮಶಙ್ಕಾ ಕಾರ್ಯಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಇತಿ || ತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣ
ಇತ್ಯುಕ್ತೇಽಪಿ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಇತ್ಯೇವ ಜ್ಞಾತವ್ಯಂ ವಿಷಯವಿಭಾಗಸ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣತ್ವಾತ್ | ಚೋದನಾ
ಇತಿ ಶೇಷಃ || 20 ||

ಓಂ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರಮುಪಾದಾನಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾಪೂರ್ವತ್ವಾತ್ ಓಂ || 21-454 ||

ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರಮೇವ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣಂ ನ ವಿಧಿಃ | ತೈರಪಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಧಿಸ್ವೀಕಾರಾದಿತಿ
ಚೇನ್ನ | ಅಪೂರ್ವತ್ವಾತ್ ಪರವಶತ್ವಾತ್ | ಸರ್ವವಿದ್ಯತಿಕ್ರಮೇಣ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರವಿಷಯತ್ವಂ
ಪರಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ಹಿ |

‘ವಿಧೀನಾಂ ವಿಷಯಾಸ್ತನ್ಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಕೃತೌ |
ಪರಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಹ್ಯೇವ ಸರ್ವವಿದ್ಯತಿದೂರತಾ’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 21 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರಂ ಇತಿ | ಯದುಕ್ತಂ ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ವಿಧೀಯತ ಇತಿ |

ಮೈವಮ್ | ಕಿಂ ತು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸ್ತುತಿರೇವ | ಕುತಃ | ಜ್ಞಾನಿಭಿರಪಿ ಸನ್ಯಾ ಮುಪಾಸೀತ ಇತ್ಯಾದಿ
ಸರ್ವಜನಸಾಧಾರಣ ವಿಧಿ ಸ್ವೀಕಾರಾತ್ | ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧೌ ತದಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿರಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧಿಃ ನಾಸ್ತಿ | ಕಿಂ ತು
ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರಂ ಏತದಿತಿ ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧ್ಯಭಾವೇನ ಸ್ತುತಿವಿಷಯತ್ವೇ
ಸರ್ವವಿಧ್ಯತಿ ದೂರತ್ವೇನ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರವಿಷಯತ್ವ ಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ | ನ ಚ ತದ್ಯುಕ್ತಂ
ಪರಮಾತ್ಮಾದೀನತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಮಾತ್ಮಾದೀನತ್ವೇಽಪಿ ಸರ್ವವಿಧ್ಯತಿದೂರತ್ವೇನ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರವಿಷಯತ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದಿತ್ಯತ
ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಧಿಸದ್ಭಾವಾತ್ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವಿಧ್ಯಭಾವೇಽಪಿ ನ
ಸರ್ವವಿಧಿದೂರತ್ವಂ ಇತಿ ಆಶಂಜ್ಯಾಂ ಪರಿಹರ್ತು ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಫುತಿಂ ಚ ಆಹ || ವಿಧೀನಾಂ ಇತಿ
|| 21 ||

ಓಂ ಭಾವಶಬ್ದಾಚ್ಛ ಓಂ || 22-455 ||

‘ಯಥಾವಿಧಾನಮಪರೇ ವಿಧಿಭಾವೇ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪರಮಸ್ಯೈವ ಸರ್ವವಿಧ್ಯತಿದೂರತಾ’ ಇತಿ ಚ ತುರಶ್ರುತೌ || 22 ||

ನನು ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧೇಃ ಸ್ಫುಟಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧತ್ವೇ ಭವೇದೇತದ್ವಾಕ್ಯಂ ತದರ್ಥಂ
ತದೇವ ಕುತ ಇತಿ ಆಶಂಜ್ಯಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತತ್ ಸೂಚಿತ ಶ್ರುತಿಮೇವ
ಉದಾಹರತಿ || ಭಾವ ಇತಿ || ಭಾವೇ ಇಚ್ಛಾಯಾಮ್ || ಅತೀತಸೂತ್ರೇ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧೇಃ
ಅರ್ಥಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಚಶಬ್ದಃ || 22 ||

ಓಂ ಪಾರಿಪ್ಲವಾರ್ಥಾ ಇತಿ ಚೇನ್ನ ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾತ್ ಓಂ || 23-456 ||

‘ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ಯೇನ ಸ್ಯಾತ್’ ಇತ್ಯಾದಯಃ ಸ್ಥಿರತ್ವನಿವೃತ್ಯರ್ಥಾ ಇತಿ ಚೇನ್ನ |

‘ತ್ರೇಧಾ ಹ ಜ್ಞಾನಿನೋ ವಿಧಿನಿಯತಾ ಅನಿಯತಾಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನಿಯತಾ ಇತಿ |

ವಿಧಿನಿಯತಾ ಮನುಷ್ಯಾ ಅನಿಯತಾ ಹಿ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನಿಯತಃ’

ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತೌ ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾತ್ || 23 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧಸ್ತೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪಾರಿಪ್ಲವಾರ್ಥಾ
ಇತಿ || ಪ್ರಥಮಂ ಜೈಮಿನಿಮತಾನುಸಾರೇಣ ಜ್ಞಾನಿಭಿಃ ಸಮಸ್ತಂ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ
ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಅನುಸೃತ್ಯ ಉಕ್ತಮ್ | ಅಥ ಯಸ್ತು ಆತ್ಮರತಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನುಸಾರೇಣ
ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣಂ ಅನುಜ್ಞಾತಮ್ | ಪುನಶ್ಚ ಯಥಾವಿಧಾನಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನುಸಾರೇಣ
ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧಿಃ ಉಕ್ತಃ | ತ್ರಯಂ ಚ ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥತಯಾ ಉಕ್ತಮ್ | ಏವಂ ಚ

ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಪದೇಶಾ ನ ಯಥಾವಸ್ತುಬೋಧಕಾ ಭವನ್ತಿ |
ಪ್ರಕಾರತ್ರಯಪ್ರತಿಪಾದಕವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ | ವಸ್ತುನಿ ವಿಕಲ್ಪಾಸ್ಥವಾದಿತಿ
ಭಾವಃ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಅನಿಯತಾ ಅನುಷ್ಠೇಯಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ
ಕಾಮಚಾರಾನುಜ್ಞವನ್ತಃ ||

ಓಂ ತಥಾ ಚೈಕವಾಕ್ಯೋಪಬನ್ಧಾತ್ ಓಂ || 24-457 ||

ಏವಂ ಸತಿ ವಿಧಿವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವೃತ್ತಿವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಚ ಸಮ್ಬಂಧೋ ಭವತಿ || 24 ||

ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರತ್ವೇಽಪಿ ಕಿಂ ಆಸೀದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತಥಾ ಚ ಇತಿ || ಏವಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ತೈವಿದ್ಯಂ ಸಿದ್ಧೇ ಪ್ರಾತುರುತ್ಥಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ
ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಯಸ್ತು ಆತ್ಮರತಿಃ ಇತಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣ ಅನುಜ್ಞಾವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಯಥಾವಿಧಾನಂ ಇತಿ
ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣವಿಧಿ ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಅವಿರೋಧೋ ಭವತಿ ಭಿನ್ನವಿಷಯತ್ವಸಮ್ಭವಾತ್ | ತಥಾ ಚ
ಕೇನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ತದನುಸಾರೇಣ ಅಸ್ಥಿರತ್ವಾಭಾವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನೇನ
ಜೈಮಿನಿಮತಂ ಮಾನುಷವಿಷಯಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ದೇವತಾವಿಷಯಂ ತೃತೀಯಂ
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭವಿಷಯಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಭವತಿ | ನ ಚ ದೇವತಾನಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣೇ ವಿದ್ಯಭಾವ
ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಉಕ್ತಮಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಾಯಃ ತೇಷಾಂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣ ವಿಧಿಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚರಣೇ
ಅನುಜ್ಞಾ ಮಾತ್ರತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ || 24 ||

ಓಂ ಅತ ಏವ ಚಾಗ್ನಿನ್ಧನಾದ್ಯನಪೇಕ್ಷಾ ಓಂ || 25-458 ||

ಅತ ಏವ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾದೇನ ನಾಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದ್ಯಪೇಕ್ಷಾ |
ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ -

‘ಯೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸಮುತ್ಪನ್ನಂ ತೇಷಾಂ ಮೋಕ್ಷೋ ವಿನಿಶ್ಚಿತಃ |
ಶುಭಕರ್ಮಭಿರಾಧಿಕ್ಯಂ ವಿಪರೀತೈರ್ವಿಪರ್ಯಯಃ ||
ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುವೃತ್ಯೈವ ಭವೇದ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಾಯಶಸ್ತಥಾ |
ದೇವಾನಾಮಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿಶೇಷಾದುತ್ತರೋತ್ತರಮ್’ ಇತಿ || 25 ||

ಏವಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೋಃ ಅವಿಶೇಷಃ ಪರಿಹೃತಃ | ತತ್ರ ಯದುಕ್ತಂ
ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೋಃ ವಿಶೇಷೇ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕುಣಿತಶಕ್ತೇಃ ನ
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನೇ ಚ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ | ತತ್ರ
ಚೋದ್ಯಂ ಪರಿಹೃತಮ್ | ದ್ವಿತೀಯ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಏವ
ಇತ ||

ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ನ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ
ಸತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿನಾಪೇಕ್ಷತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೇ | ಕುತಃ | ಕಾಮಚಾರಾಣಾಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ
ಪರಿತತ್ವಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು ಯದಿ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ನ ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ
ತತ್ ಪ್ರತಿಬಂಧಃ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ತಾಭ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾನಿನೋ ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ ಇತಿ ||

ಓಂ ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಾ ಚ ಯಜ್ಞಾದಿಶ್ರುತೇರಶ್ವವತ್ ಓಂ || 26-459 ||

ಸರ್ವಧರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಾ ಚ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೇತ್ಯತೌ |

‘ವಿವಿಧಿಷ್ಣಿ ಯಜ್ಞೇನ ದಾನೇನ ತಪಸಾಽನಾಶಕೇನ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |

ಯಥಾ ಗತಿನಿಷ್ಪತ್ಯರ್ಥಮಶ್ವಾದಯೋಽಪೇಕ್ಷ್ಯಂತೇ ನ

ವಿನಿಷ್ಠನ್ನಗತೇರ್ಗ್ರಾಮಾದಿಪ್ರಾಪ್ತೌ || 26 ||

ಅಸ್ತು ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ವಿಶೇಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಕಿಂ ಆಧಿಕೈನ | ಕಾಮಚಾರಾಽಂ
ಮೋಕ್ಷ ಶ್ರುತಿಸ್ತು ನ ಬಾಧಿಕಾ | ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ ಅಪ್ರತಿಬಂಧಕತ್ವೇಽಪಿ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೇಃ
ಮೋಕ್ಷಹೇತುತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವ
ಇತಿ || ನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೇ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಪೇಕ್ಷಾ | ಸರ್ವ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತೀನಾಂ
ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತ್ಯರ್ಥಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ | ‘ವಿವಿಧಿಷ್ಣಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ ಅನಾಶಕೇನ
ಅನಶನೇನ |

ನನು ಸತ್ ಕರ್ಮಣೋ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಸ್ಯಾಪಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ
|| ಯಥಾ ಇತಿ || ಯಥಾ ಗತಿಸಾಧನ ಅಶ್ವಾದಯೋ ನಿಷ್ಠನ್ನಾಯಾಂ ಗತೌ ಗತಿಸಾಧ್ಯಫಲೇ ನ
ಅಪೇಕ್ಷ್ಯಂತೇ ತಥಾ ಕರ್ಮಾಣಿ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಾನಿ ಜ್ಞಾನೇ ನಿಷ್ಠನ್ನೇ ನ ತತ್ ಫಲಾರ್ಥಂ
ಅಪೇಕ್ಷಿತಾನಿ ಇತಿ ಭಾವಃ || 26 ||

ಓಂ ಶಮದಮಾದ್ಯುಪೇತಃ ಸ್ಯಾತ್ ತಥಾಽಪಿತು ತದ್ವಿಧೇಸ್ತದಜ್ಞತಯಾ

ತೇಷಾಮವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯತ್ವಾತ್ ಓಂ || 27-460 ||

ಯದ್ಯಪಿ ಜ್ಞಾನೇನೈವ ಮೋಕ್ಷೋ ನಿಯತಸ್ತಥಾಽಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಶಮದಮಾದ್ಯುಪೇತಃ
ಸ್ಯಾತ್ | ಆಚಾರ್ಯಾದ್ವಿದ್ಯಾಮವಾಪ್ಯೈತಮಾತ್ಮಾನಮಭಿಪಶ್ಯ ಶಾನ್ತೋ ಭವೇದ್ಶಾನ್ತೋ
ಭವೇದನುಕೋಲೋ ಭವೇದಾಚಾರ್ಯಂ ಪರಿಚರೇತ್ ಪರಿಚರೇದಾಚಾರ್ಯಮ್ ಇತಿ
ಮಾರಂಶ್ರುತೌ ಜ್ಞಾನಿನೋಽಪಿ ತದ್ವಿಧೇಃ |

‘ಬ್ರಾಹ್ಮಿಂ ವಾವ ತ ಉಪನಿಷದಬ್ರೂಮ್’ ಇತಿ |

ತಸ್ಯೈತಪೋ ದಮಃ ಕರ್ಮೇತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವೇದಾಃ ಸರ್ವಾಙ್ಗಾನಿ ಸತ್ಯಮಾಯತನಮ್ |

ಯೋ ವಾ ಏತಾಮುಪನಿಷದಮೇವಂ ವೇದ'

ಇತಿ ಜ್ಞಾನಾಙ್ಗತಯಾ ತೇಷಾಮವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯತ್ವಾತ್ |

'ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ನಾತ್ರ ವಿಚಾರಣಾ |

ತಸ್ಯ ಶಾನ್ತಾದಯೋಽಙ್ಗಾನಿ ತಸ್ಮಾತ್ ತೇಷಾಮನಿಷ್ಠಿತಿಃ ||

ಅವಶ್ಯಕರಣೀಯಾ ಸ್ಯಾದನ್ಯಥಾಽಲ್ಪಫಲಂ ಭವೇತ್' ಇತಿ ಚ ಆಗ್ನೇಯೇ |

ತು ಶಬ್ದಃ ಪೂರ್ಣಫಲಾರ್ಥತ್ವಂ ಸೂಚಯತಿ || 27 ||

ಯದ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ಮೋಕ್ಷತದಭಾವಾಭಾವಃ ನ ತರ್ಹಿ ತಾಭ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷೋ ಜ್ಞಾನಿನ ಇತಿ ನ ತೇನ ಸತ್ ಸ್ವೀಕಾರ್ಯಂ ಅಸತ್ ತ್ಯಾಜ್ಯಮ್ | ನ ಚ ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಃ | ಜ್ಞಾನಾದೇವ ತದುಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಆಶಙ್ಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ | ಶಮ ಇತಿ || ಯದ್ಯಪಿ ಅಸ್ತಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಮೋಕ್ಷಃ ತಥಾಪಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಶಮದಮಾದಿ ಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಭವಿತವ್ಯಮ್ | ತಥಾ ವಿಧಿ ಸದ್ಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧೇಃ ವ್ಯರ್ಥೋ ವಿಧಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬ್ರಾಹ್ಮಿಂ ಇತಿ || ನ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಶಮದಮಾದಿ ವೈಯರ್ಥ್ಯಮ್ | ಜ್ಞಾನಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕತ್ವೇನ ಅವಶ್ಯ ಅನುಷ್ಠೇಯತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ತಪ ಆದಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಇತಿ | ತದ್ವತ್ ಸುವಿದ್ಯಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸತ್ಯಂ ಮೀಮಾಂಸಾ | ಆಯತನಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಮ್ |

ನನು ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧೌ ಕಿಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಯಾ ಇತಿ ಆತ ಆಹ || ಯಸ್ಯ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧೌ ಅಪಿ ಶಮದಮಾದಿ ಅಙ್ಗಯುಕ್ತೇನ ಸಮೂರ್ಣೋ ಭವತಿ ನ ಅನ್ಯಥಾ ಅತಃ ತದ್ ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಏತತ್ ಸೂತ್ರ ಏವಂ ಕಿಂ ನೋಕ್ತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ ತುಶಬ್ದ ಇತಿ || 27 ||

ಓಂ ಸರ್ವಾನ್ನಾನುಮತಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಣಾತ್ಯಯೇ ತದ್ವರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 28-461 ||

'ಯದಿ ಹ ವಾ ಅಪ್ಯೇವಂವಿನ್ನಿಖಿಲಂ ಭಕ್ಷಯೀತ್ಯೈವಮೇವ ಸ ಭವತಿ'

ಇತಿ ಸರ್ವಾನ್ನಾನುಮತಿಃ ಪ್ರಾಣಾತ್ಯಯವಿಷಯಾ |

'ನ ವಾ ಅಜೀವಿಷ್ಯಮಿಮಾನಖಾದನ್ನಿತಿ ಹೋವಾಚ ಕಾಮೋ ಮ ಉದಪಾನಮ್'ಇತಿ

ದರ್ಶನಾತ್ || 28 ||

ನನು ಯದಿ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ಅಸ್ತಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ವಿಶೇಷಃ ತರ್ಹಿ ಕಥಂ ಏವಂವಿನ್ನಿಖಿಲಂ ಭಕ್ಷಯೀತ ಇತಿ ತಸ್ಯ ನಿಷಿದ್ಧಾನ್ನ ಭೋಜನೇಽಪಿ ಹ್ರಾಸಾಭಾವೋಕ್ತಿಃ ಸಮ್ಯವತಿ | ಅತೋ ನ ವಿಶೇಷಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಆಶಙ್ಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ನ ಏತದ್ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಾ ವಿಶೇಷಾಭಾವೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ | ಏತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಯ ವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ಯದಿ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಯಕಾಲೇ ಜ್ಞಾನೀ ನಿಷಿದ್ಧಂ ಭುಂಜೇತ ತರ್ಹಿ ನ ತೇನ ತಸ್ಯ ವಿಶೇಷ ಇತಿ ಸಾಧಾರಣಶ್ರುತೇಃ ಕುತಃ ಪ್ರಾಣಆತ್ಮವವಿಷತ್ವ ಕಲ್ಪನಮ್ | ಲಿಙ್ಗದರ್ಶನಾದೇವ | ಚಾಕ್ರಾಯಣೇನ ಇಭಯೋಚ್ಚಿಷ್ಟ ಕುಲ್ಮಾಷಾನ್ ಖಾದತಾ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟಜಲಪಾನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿತೇನ ಉತ್ತಂ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟಂ ವೈ ಮೇ ಪೀತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ | ತತ್ರ ಇಭ್ಯೋ ಬಭಾಷೇ | ನ ಸ್ವೀದೇತೇಽಪಿ ಕುಲ್ಮಾಷಾ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟಾ ಇತಿ | ತತ್ರ ಮುನಿರುವಾಚ ಯದಿ ಇಮಾನ್ ಕುಲ್ಮಾಷಾನ್ ನ ಅಭಕ್ಷಯಂ ತರ್ಹಿ ನ ಮೇ ಜೀವನಂ ಭವತಿ | ಅತಃ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಯೇ ದೋಷಾಭಾವಾತ್ ತೇ ಭಕ್ಷಿತಾಃ | ಜಲಪಾನನಂ ತು ಮಮ ಇಚ್ಛಾಧೀನಂ ಇದಾನೀಮಪಿ ವರ್ತತೇ | ವೃಥಾ ಉಚ್ಚಿಷ್ಟಾ ಸ್ವೀಕಾರೇ ದೋಷಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ನ ತತ್ ಪಿಬಾಮಿ ಇತಿ | ಅತೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಜ್ಞಾನಿನಾಪಿ ನಿಷಿದ್ಧಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 28 ||

ಓಂ ಅಬಾಧಾಚ್ಚ ಓಂ || 29-462 ||

‘ಅನ್ಯಾಯಚರಣಾಭಾವೇ ನ ಹಿ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಬಾಧನಮ್ |
ಅತೋ ವಿದ್ವಾನಪಿ ನ್ಯಾಯಂ ವರ್ತೇತೋತ್ಕರ್ಷಸಿದ್ಧಯೇ’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 29 ||

ಕಿಂ ಚ ಜ್ಞಾನಿನಿಷಿದ್ಧಾಕರಣೇ ಬಾಧಕಸದ್ಭಾವಾದ್ವಾ ತದುಚ್ಯತೇ ಅಥ ಕರಣೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ಉತ ನಿಷೇಧಕಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ಅಥ ಕರಣೇ ಬಾಧಕಾಭಾವಾದ್ವಾ | ಆದ್ಯಂ ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ಏವ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಬಾಧಾಚ್ಚ ಇತಿ || 29 ||

ಓಂ ಅಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ || 30-463 ||

‘ಅತೀತಾನಾಗತಜ್ಞಾನೀ ತೈಲೋಕ್ಯೋದ್ಧರಣಕ್ಷಮಃ |
ಏತಾದ್ಯಶೋಽಪಿ ನಾಚಾರಂ ಶ್ರೌತಂ ಸ್ಮಾರ್ತಂ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್’ ಇತಿ ಹರಿವಂಶೇಷು || 30 ||

ನ ದ್ವಿತೀಯಃ || ಅಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ನಿಷೇಧಕ ಸ್ಮೃತಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ನ ತೃತೀಯೋಽಪಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಸಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಅಪಿ ಇತಿ || 30 ||

ಓಂ ಶಬ್ದಶ್ಚಾತೋಽಕಾಮಚಾರೇ ಓಂ || 31-464 ||

‘ಸ ಯ ಏತದೇವಂವಿದೇವಂ ಮನ್ವಾನ ಏವಂ ಪಶ್ಯನ್ ನ ಕಾಮಚರಿತಂ ಚರೇನ್ನ ಕಾಮಂ ಭಕ್ಷಯೀತ ನ ಕಾಮಾಮನುವರ್ತೇತ’ ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತೌ |
ಅತ ಇತ್ಯಲ್ಪಫಲತ್ವಂ ಸೂಚಯತಿ |

‘ನ ನಿಷಿದ್ಧಾನಿ ವರ್ತೇತ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಫಲೇಚ್ಛಯಾ’ ಇತಿ ಪಾದ್ಮೈ || 31 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಸ್ಯ ತಿರೇವ ನಿಷೇಧಿಕಾ ಶ್ರುತಿಶ್ಚ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಅರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ತಾಂ ಶ್ರುತಿಃ ಉದಾಹರತಿ || ಶಬ್ದಶ್ಚ ಇತಿ || ಚರತಿರ್ಗತಿಃ || ಚತುರ್ಥಂ ನಿರಾಕರ್ತುಂ ಆಹ || ಅತ
ಇತಿ || ತದೇವ ಕುತ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ನ ಇತಿ || 31 ||

ಓಂ ವಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚಾಶ್ರಮಕರ್ಮಾಪಿ ಓಂ || 32-465 ||

ನ ಕೇವಲಂ ನಿಷಿದ್ಧಾಕರಣೇನ ಪೂರ್ಯತೇ | ಕರ್ತವ್ಯಂ ಚ ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಹಿತಂ
ಕರ್ಮ ||

‘ಪಶ್ಯನ್ನಪೀಮಮಾತ್ಮಾನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಕರ್ಮವಿಚಾರಯನ್ |
ಯದಾತ್ಮಾನಃ ಸುನಿಯತಮಾನನೋತ್ಕರ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್’

ಇತಿ ಕೌಷಾರವಶ್ರುತೌ ವಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ | ಅಪಿಶಬ್ದೋ ವರ್ಣಧರ್ಮಸಮುಚ್ಚಯಾರ್ಥಃ
|| 32 ||

ನನು ಏವಂ ನಿಷಿದ್ಧಾಚರಣೇ ಫಲಹ್ರಾಸಾದಿ ಬಾಧಕ ಸದ್ಭಾವಾದ್ ಅಸ್ತು ಜ್ಞಾನಿನೋ
ನಿಷಿದ್ಧವರ್ಜನಂ ನ ತು ಸತ್ಕರ್ಮಕರಣಮ್ | ಹಾರಾಸಕಾರಣಾಭಾವೇ ಜ್ಞಾನಾದೇವ
ಪೂರ್ಣಫಲಸಿದ್ಧೇಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ
ಇತಿ || ಸುನಿಯತಂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತಮ್ | ಸೂತ್ರೇ ಅನುಕ್ತೋ ವರ್ಣಧರ್ಮಃ ಕಿಮರ್ಥಂ
ಭಾಷ್ಯತ ಇತ್ಯ ಆಹ || ಅಪಿ ಇತಿ 32 ||

ಓಂ ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ ಚ ಓಂ || 33-466 ||

‘ಯಥಾ ರಾಜ್ಞಃ ಸಹಕಾರ್ಯೇವ ಮನ್ತ್ರೀ ತಥಾಽಪ್ಯತೇ ತಂ ಕ್ಷಿತಿಪಃ ಕಾರ್ಯಮೃಚ್ಛೇತ್ |
ಏವಂ ಜ್ಞಾನಂ ಕರ್ಮ ವಿನಾಽಪಿ ಕಾರ್ಯಂ ಸಹಾಯಭೂತಂ ನ ವಿಚಾರಃ ಕುತಶ್ಚಿತ್’

ಇತಿ ಕಮರಶ್ರುತೌ ಸಹಕಾರಿತ್ವೋಕ್ತೇಶ್ಚ |

‘ಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ತೋ ಭವೇತ್ಯೇವ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಕೃತೋಽಪಿ ತು |
ಆನನೋ ಹ್ರಸತೇಽಕಾರ್ಯಾಚ್ಛುಭಂ ಕೃತ್ವಾ ತು ವರ್ದತೇ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಡೇ ||
ಸರ್ವದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಜ್ಞಾನಿನೋ ನಿಶ್ಚಿತೈವ ಹಿ |
ಉಪಾಸಯಾ ಕರ್ಮಭಿಶ್ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚಾನಂದಚಿತ್ರತಾ’ ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನೈ ||
‘ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಚಿತ್ರತ್ವಾದ್ಯೋ ಯೋ ದೇವಮನೋಗತಃ |
ಸ ಏವ ಧರ್ಮೋ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ನ ಹ್ಯೇತೇ ಲೋಕಸಮ್ಮಿತಾಃ’ ಇತಿ ಚ ಪಾದ್ಯೇ || 33 ||

ವಿಹಿತತ್ವೇಽಪಿ ನ ಸತ್ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಿನಾ ಕಾರ್ಯಮ್ | ಫಲಾಭಾವಾತ್ | ಸಮ್ಪೂರ್ಣಫಲಸ್ಯ ಹ್ರಾಸ
ಕಾರಣಾಭಾವೇ ಸ್ವತ ಏವ ಸಿದ್ಧೇಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಸಮುಚ್ಚಯವಾದಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ ಇತಿ ||

ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಜ್ಞಾನಿನಾ ಸತ್ಕರ್ಮ ಸಮ್ಪೂರ್ಣಫಲಸಿದ್ಧೌ ಕರ್ಮಣೋ ಜ್ಞಾನಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಏವ ಸಮುಚ್ಚಯವಾದಾಪತ್ತಿ | ವಿನಾಽಪಿ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇಣ
ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪ ಸಿದ್ಧೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯದ್ಯಪಿ ಕ್ಷಿತಿಪೋ ಮನ್ರಿಣಮೃತೇ ಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ತಥಾಪಿ ಮನ್ರಿ ಸಹಕಾರೀ
ಸಮ್ಪೂರ್ಣಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧೇಃ | ಏವಂ ಯದ್ಯಪಿ ಜ್ಞಾನಂ ಕರ್ಮ ವಿನಾಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಕಾರ್ಯಂ
ಸಾಧಯೇತ್ ತಥಾಪಿ ಕರ್ಮ ಸಹಾಯಭೂತಮ್ | ಫಲಾಧಿಕೃಹೇತುತ್ವಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ
ಚ ಆಹ || ಜ್ಞಾನಾದ್ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಸಮ್ಪೂರ್ಣಾನಂದಪ್ರಾಪ್ತೌ ಕರ್ಮಸಹಕೃತಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸಾಧನಂ ತರ್ಹಿ
ಸಮುಚ್ಚಯವಾದಾಪತ್ತಿಃ ದುರ್ವರಾ | ಸಮ್ಪೂರ್ಣಾನನ್ಯಾದ್ವಿಮನ್ತರೇಣ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪಸ್ಯ
ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಸಾಧ್ಯಸ್ಯ ಪೃಥಗ್ ಅಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ || ಸರ್ವದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಃ
ಜ್ಞಾನಿಸಾಧ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯದುಕ್ತಂ ಅಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಇತಿ ನ ತದುಕ್ತಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಪುತ್ರಿಕಾಕಾಮಾದಿ ಅಸತ್
ಪ್ರವೃತ್ತ್ಯಾ ಹ್ರಾಸಾಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಧರ್ಮ ಇತಿ ||

ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಏವಂ ಅಭಾವಾತ್ ತೇಷಾಮೇವ ಅಯಂ ವಿಶೇಷಃ ಕಥಂ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||
ಅತೋ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಭ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷಸದ್ಭಾವೇಪಿ ಮೋಕ್ಷೋ ನಿಯತ ಏವ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 33 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಕಾಮಚಾರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಸ್ತುತ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 04 ||

ಓಂ ಸರ್ವಧಾಽಪಿತು ತ ಏವೋಭಯಲಿಙ್ಗಾತ್ ಓಂ || 34-467 ||

ಸರ್ವಪ್ರಕಾರೇಣೋತ್ಸಾಹೇಽಪಿ ಯೇ ಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯಾಸ್ತ ಏವ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರಾಪ್ನುವನ್ತಿ
ನಾನ್ಯೇ |

‘ಯ ಆತ್ಮಾಽಪಹತಪಾಪ್ಮಾ ವಿಜರೋ ವಿಮೃತ್ಯುರ್ವಿಶೋಕೋಽವಿಜಿಘತ್ಸೋಽಪಿಪಾಸಃ
ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಃ ಸೋಽನ್ವೇಷ್ಟವ್ಯಃ ಸ ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯಃ’

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾಽಽಚಾರ್ಯೋಪದೇಶಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ವಿರೋಚನೋ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಮಾಪೇಂತಃ
ಸಮ್ಯಜ್ಞಾ ನಮಿತ್ಯುಭಯವಿಧಲಿಙ್ಗಾತ್ || 34 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ಅನಧಿಕಾರಿಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವೇ ಮುಕ್ತಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಸಂಗಾತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಜ್ಞಾನಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ ಖಿಂ ಅಧಿಕಾರಿಭಿರೇವ ಆಪ್ಯತಲುತ
ಅನಧಿಕಾರಿಭಿರಪಿ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯಥಾ ಅಪಿ ಲೋಕೇ ದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ಅನಧಿಕಾರಿಭಿರಪಿ ಜ್ಞಾನಮಾಪ್ಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃಪಕ್ಷಃ | ಅಧಿಕಾರಭಾವೇಽಪಿ ಮಾಹಾಪ್ರಯತ್ನೇನ
ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ | ದೇವಾನಧಿಕಾರಿಣಾಮಪಿ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿದರ್ಶನಾತ್ | ಅತೋ
ಅಯೋಗ್ಯೈರಪಿ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾದ್ ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಅವತಾರ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸರ್ವಥಾಪಿ ಇತಿ ||

ದೇಶಕಾಲಗುರೂಪಸತ್ತಿ ಶ್ರವಣಾದಿ ಅನೋಕೋತ್ಸಾಹೇಽಪಿ ಯಾಗ್ಯಾನಾಮೇವ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಃ
ಭವತಿ ನ ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಮ್ | ಕುತಃ | ಯ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಶ್ರುತಿರೂಪೇಣ ಇನ್ದ್ರವಿರೋಚನಯೋಃ
ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ಆಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಉಪದೇಶಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ಯೋಗ್ಯತ್ವಾದ್ ಇನ್ದ್ರ ಏವ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಂ
ಪ್ರಾಪ್ತೋ ನ ತು ಅಯೋಗ್ಯೋ ವಿರೋಚನಃ ಪ್ರತ್ಯುತ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಮೇವ ಆಪ ಅಯಂ
ಆತ್ಮಾಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಲಕ್ಷಣಃ ಸ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯ ಇತಿ ಪ್ರಜಾಪತಿನಾ ಉಪದಿಷ್ಟೇ ಕೋಽಸೌ ಇತಿ
ತಾಭ್ಯಾಂ ಪೃಷ್ಟೇನ ಪ್ರಜಾಪತಿನಾ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಲಕ್ಷಣೋ ಅಕ್ಷಿಸ್ಥೋ ಹರಿಃ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ
ಜ್ಞಾತತ್ವಾತ್ | ವಿರೋಚನೇನ ತು ಚಕ್ಷುಷಿ ಪ್ರತೀಯಮಾನ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬ ಏವ ಅಪಹತಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ
ಲಕ್ಷಣ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಕಲ್ಪಿತತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಅವಿಜಿಘತ್ಸೋಽಪಿಪಾಸ ಇತಿ ಬುಭುಕ್ಷಾದಿನಾ
ಪೀಡಾಭಾವ ಉಚ್ಯತೇ | ನ ಹಿ ಅಸ್ಯ ಘಟಾದೇರಿವ ಅನ್ವೇಷಣಂ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಅತಃ ಸ
ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯ ಇತಿ || 34 ||

ಓಂ ಅನಭಿಭವಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 35-468 ||

‘ದೈವೀಮೇವ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ದೇವಾ ಅಭಿಗಚ್ಛನ್ತ್ಯಾಸುರೀಮೇವ ಚಾಸುರಾ
ನೈತಯೋರಭಿಭವಃ ಕದಾಚಿತ್ ಸ್ವಭಾವ ಏವ ಹ್ಯವತಿಷ್ಠಂತೇ’ ಇತಿ ಸ್ವಭಾವಾನಭಿಭವಂ ಚ
ದರ್ಶಯತಿ || 35 ||

ನನು ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನೇನ ಅಯೋಗ್ಯತಾಯಾ ಅಭಿಭವಿತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾದ್ ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ
ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ದೃಷ್ಟಂ ಹಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಯ ಮಹರಾತ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ವಿಪ್ರತ್ವಂ ಇತಿ
ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನಭಿಭವಂ ಚ ಇತಿ ||

ಭವೇದಯೋಗ್ಯತಾ ಅಭಿಭವೇ ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಯದಿ ಕ್ಷಿತ್ರಿಯತ್ವಾದಿವದ್
ಅಯೋಗ್ಯತ್ವಂ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕಂ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ತು ಏತದಸ್ತಿ | ತಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ |

ಸ್ವಭಾವತ್ವೇಽಪಿ ಅಭಿಭವಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸ್ವಭಾವಾನಭಿಭವಸ್ಯ
ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಸಮೃತ್ತಿಂ ಸ್ವಭಾವಮ್ || 35 ||

ಓಂ ಅನುರಾ ಚಾಪಿ ತು ತದ್ವ್ಯಷ್ಟೇಃ ಓಂ || 36-469 ||

ಸಮೃಜ್ಞಾ ನವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಯೋರನುರಾ ಸ್ಥಿತಾನಾಮಪಿ
ದೇವಾಸುರಭಾವಯೋರ್ದಾರ್ಥ್ಯದ್ಯಷ್ಟೇಃ || 36 ||

ಅಸ್ತು ಅತ್ಯನು ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಅಸುರಾದೀನಾಂ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಯೋಗೋ ದೇವಾದೀನಾಂ ಚ
ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಅಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿದಾಥ್ಯೇನ ಅಭಿಭವ ಅಯೋಗಾತ್ | ಮಧ್ಯಮಮಾನುಷಾಣಾಂ ತು
ಜ್ಞಾನಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಭವತು | ತತ್ ಸ್ವಭಾವಅಭಿಭವಸ್ಯ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನುರಾ ಇತಿ ||

ಮನವಾನಾಂ ಸಮ್ಯಗ್ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಯೋಃ ಅನುರಾಸ್ಥಿತತ್ವಮೇವ ಮಿಶ್ರಜ್ಞಾನಿತ್ವಮೇವ ನ ತು
ಕೋವಲ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ತೇಷಾಮಿಸ್ವಭಾವಅಭಿಭವೋ ನಾಸ್ತಿ | ಕುತಃ ತೇಷಾಂ ಮಿಶ್ರಜ್ಞಾನ
ಏವ ವಿಶೇಷಣ ದಾರ್ಥ್ಯದ್ಯಷ್ಟೇಃ | ಅತಿದೃಢಸ್ಯ ಚಅಭಿಭವ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 36 ||

ಓಂ ಅಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ || 37-470 ||

‘ಅಸುರಾ ಅಸುರೇಣೈವ ಸ್ವಭಾವೇನ ಚ ಕರ್ಮಣಾ |
ಜ್ಞಾನೇನ ವಿಪರೀತೇನ ತಮೋ ಯಾನ್ತಿ ವಿನಿಶ್ಚಯಾತ್ ||
ದೇವಾ ದೈವಸ್ವಭಾವೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಚಾಪ್ಯಸಂಶಯಮ್ |
ಸಮೃಜ್ಞಾ ನೇನ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ವೈಷ್ಣವೀಮ್ ||
ನಾನಯೋರನ್ಯಥಾಭಾವಃ ಕದಾಚಿತ್ ಕ್ವಾಪಿ ವಿದ್ಯತೇ |
ಮಾನುಷಾ ಮಿಶ್ರಮತಯೋ ವಿಮಿಶ್ರಗತಯೋಽಪಿ ಚ’ ಇತಿ ಸ್ಕಾನ್ತೇ || 37 ||

ನನು ದೇವದಾನವಮಾನವಾನಾಂ ತತ್ ಸ್ವಭಾವತ್ವೇ ಭವೇದ್ ಅಭಿಭವಭಾವಃ| ತದೇವ
ಕುತಃ ತಾದೃಶ ಸ್ವಭಾವತ್ವೇ ಚ ತಥಾಫಲೇನ ಭಾವ್ಯಮ್ | ತದಪಿ ಕುತಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಅಪಿ ಇತಿ ಸ್ವಭಾವೇನ ಇತಿ
ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಣೋಃ ವಿಶೇಷಣಮ್ | ಜ್ಞಾನಾದೇಃ ದೈವತ್ವಾದಿಕಂ ಚ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಯೇನೈಕಂ
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ ||

ಓಂ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹಂ ಚ ಓಂ || 38-471 ||

ಶೃಣ್ವೇ ವೀರ ಉಗ್ರಮುಗ್ರಂ ದಮಾಯನ್ನನ್ಯಮನ್ಯಮತಿನೇನೀಯಮಾನಃ |
ಏದಮಾನದ್ವಿಳುಭಯಸ್ಯ ರಾಜಾ ಚೋಷ್ಮಯತೇ ವಿಶ ಇನ್ಯೋ ಮನುಷ್ಯಾನ್’

ಇತಿ ವಿಶೇಷಾನುಗ್ರಹಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ದೇವೇಷು ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ |

‘ಅಸುರಾನ್ ದಮಯನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಪದಂ ಚ ಸುರಾನ್ ನಯನ್ |

ಪುನಃ ಪುನರ್ಮಾನುಷಾಂಸ್ತು ಸೃತಾವಾವರ್ತಯತ್ಯಸೌ’ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ || 28 ||

ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ದೇವಾನಾಮೇವ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಫಲೇ ನ ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಇತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವಿಶೇಷ ಇತಿ ||

ಜ್ಞಾನಾದಿ ತಾವದ್ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದಾಧೀನಮ್ | ಅಜ್ಞ ನಾಂ ಜ್ಞಾನದೋ ವಿಷ್ ಇತ್ಯಾದೇಃ
ಭಗವದನುಗ್ರಹಶ್ಚ ದೇವೇಷು ಏವ ವಿಶೇಷತೋ ನ ಅನ್ಯೇಷು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧೋ ಅತಃ ತೇಷಾಮೇವ
ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಾದಿ ನ ಅಸುರಾಣಾಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅದ್ಯವಸಾಯಾಂತಗಾಮೀ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ಸರ್ವಾನ್ ಉಗ್ರಾನ್ ದೈತ್ಯಾನ್ ದಮಯನ್
ತದ್ವಿರುದ್ಧಾನ್ ದೇವಾನ್ ಸಂಸಾರಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಸ್ವಪದಂ ನಯನ್ ವೇದಾದಿಷು ಶ್ರುಯತೇ ಸ ಏವ
ಮನುಷ್ಯಪ್ರಜಾಃ ಸಂಸಾರ ಏವ ಆವರ್ತಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇನ್ವಪದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ||
ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯ ಇತಿ || ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥನಿಶ್ಚಾಯಿಕಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚಾಹ ಅಸುರಾನ್ ಇತಿ || 38 ||

ಓಂ ಅತಸ್ತಿ ತರಜ್ಜಾ ಯೋಲಿಜ್ಜಾಚ್ಚ ಓಂ || 39-472 ||

ದೇವಭಾಗಾದಸುರಭಾಗ ಏವ ಬಹುಲಃ | ‘ತಸ್ಮಾನ್ನ ಜನತಾಮಿಯಾತ್’ ಇತಿ
ಲಿಜ್ಜಾತ್ | ಚಶಬ್ದಾತ್

‘ತತಃ ಕನೀಯಾಸಾ ಏವ ದೇವಾ ಜ್ಯಾಯಾಸಾ ಅಸುರಾಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ |

‘ಅಸುರಾ ಬಹುಲಾ ಯಸ್ಮಾತ್ ತಸ್ಮಾನ್ನ ಜನತಾಮಿಯಾತ್’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿ || 39 ||

ಯದುಕ್ತಂ ನ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ತತ್ ಸ್ವಭಾವಾಭಿಭವೇನ ದೇವತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ತದೇವ ಯುಕ್ತ್ಯಾ
ಸಮರ್ಥಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಇತಿ ||

ಯದಿ ಅಸುರಾಣಾಂ ಸ್ವಭಾವಿಭಿಭವೇನ ದೇವತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ತರ್ಹಿ ಕದಾಚಿತ್ ತೇಷಾಂ ದೇವಭಾಗಾತ್
ಉನತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚೈವಮ್ | ಅತೋ ದೇವಭಾಗಾದಿತರಸ್ಯ ಅಸುರಭಾಗಸ್ಯೈವ
ಜ್ಯಾಯಸ್ತ್ವಾತ್ | ತದೇವ ಕುತಃ | ಜನತಾಪ್ರವೇಶೋಕ್ತಿ ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ತತಃ ತಯೋಃ ದೇವಾಸುರ ಭಾಗಯೋಃ ಕನೀಯಾಂಸೋ ಜ್ಯಾಯಾಂಸಶ್ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ನನು ಜನತಾ ಪ್ರವೇಶನಿಷೇಧೋ ಅಸುರಬಾಹುಲ್ಯ ನಿಮಿತ್ತ ಏವ ಕುತ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಅಸುರಾ
ಇತಿ || 39 ||

ಓಂ ತದ್ಭೂತಸ್ಯ ತು ತದ್ಭಾವೋ ಜೈಮಿನೇರಪಿ ನಿಯಮಾತದ್ಭೂತಾಭಾವೇಭ್ಯಃ

ಓಂ || 40-473 ||

ಅಸುರಜಾತೇರೇವಾಸುರತ್ವಂ ದೇವಜಾತೇರೇವ ದೇವತ್ವಂ ಜೈಮಿನೇರಪಿ
ಸಿದ್ಧಮೇವ|

‘ನಾಸುರಾ ದೈವೀಂ ನ ದೇವಾ ಆಸುರೀಂ ನ ಮನುಷ್ಯಾ ದೈವೀಮಾಸುರೀಂ ಚ
ಗತಿಮೀಯುರಾತ್ಮೀಯಾಮೇವ ಜಾತಿಮನುಭವಂತಿ’ ಇತಿ ನಿಯಮಶ್ರುತೇಃ |
‘ನಾಸುರಾಣಾಂ ದೈವಂ ರೂಪಂ ನ ದೇವಾನಾಮಾಸುರಂ ನ ಚೋಭಯಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ
ಯೋ ಯದ್ರೂಪಃ ಸ ತದ್ರೂಪೋ ನಿಸರ್ಗೋ ಹ್ಯೇಷ ಭವತಿ’ ಇತ್ಯತದ್ರೂಪತ್ವಶ್ರುತೇಃ |

‘ತಂ ಭೂತಿರಿತಿ ದೇವಾ ಉಪಾಸಾಂಚಕ್ರೀ ತೇ ಬಭೂವುಸ್ತಸ್ಮಾದ್ಧ್ಯಾಪ್ಯೇತರ್ಹಿ
ಸಪ್ತೋ ಭೂರ್ಭೂರಿತ್ಯೇವ ಪ್ರಶಸ್ತಿತ್ಯಭೂತಿರಿತ್ಯಸುರಾಸೇತೇ ಹ ಪರೂಭಭೂವುಃ’
ಇತಿ ದೇವಾಸುರಾಣಾಂ ಭಾವಾಭಾವಶ್ರುತೇಶ್ಚ |

ದೇವಾನಾಂ ಭೂತಿರಿತ್ಯೇವ ಮನೋ ವಿಷ್ಣೌ ಸ್ವಭಾವತಃ |
ಅಸುರಾಣಾಮಭೂತಿತ್ವೇನೈತನ್ನೇಯಮತೋಽನ್ಯಥಾ ||
ದೇವಾಃ ಶಾಪಾಭಿಭೂತತ್ವಾತ್ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದ್ಯಾ ಬಭೂವಿರೇ |
ಅತಃ ಸುಗತಿರೇತೇಷಾಂ ನಾನ್ಯಥಾ ವ್ಯತ್ಯಯೋ ಭವೇತ್ ಇತಿ ಚಾಧ್ಯಾತ್ಯೇ || 40 ||

ಜೈಮಿನಿಮತೇನಾಪಿ ಏತಂ ಅರ್ಥಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದ್ಭೂತಸ್ಯ
ಇತಿ || ದೇವಸ್ಯೈವ ದೇವಭಾವೋ ಅಸುರಸ್ಯೈವ ಅಸುರಭಾವೋ ಜೈಮಿನಿರಪಿ ಸಿದ್ಧ ಏವ | ನ ತು
ತತ್ರ ಪುರುಷಾರ್ಥಾದಿ ಅಧಿಕರಣವದ್ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಿಕಲ್ಪೋಽಸ್ತಿ | ಕೇನ ಹೇತುನಾ ಜೈಮಿನೇಃ ತತ್
ಸಿದ್ಧಿಃ | ನಿಯಮಾದಿ ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಗತಿಜಾತಿಶಬ್ದಾಸ್ವಭಾವಾರ್ಥಾ | ರೂಪಮಿತಿ
ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಾದಿ |

ದೇವಾಸುರಾಣಾಂ ಪರಸ್ಪರ ವಿಪರೀತ ಉಪಾಸನಫಲನಿಯಮಃ ‘ತಂ ಭೂತಿಃ’ ಇತ್ಯನೇನ
ಉಚ್ಯತೇ ಅನ್ಯಥಾ ಸ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ಬಭೂವುಃ ಭೂತಿಮಂತಃ | ಸುಪ್ತಃ ಸಪ್ತೇಷು ಸ್ಥಿತೋ ವಾಯುಃ |
ನನ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದೀನಾಂ ದೈತ್ಯಾನಮೇವ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಫಲಯೋಃ ದರ್ಶನಾತ್ ಕಥಂ ಏತದಿತ್ಯತ
ಉಕಗ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ದೇವಾನಾಂ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಏತಾವತಾ ದೇವಾನಾಂ ಅಸುರತವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ‘ಹೇತುತಃ ಸೋಽನ್ಯಥಾಭವೋ ರಕ್ತತಾ
ಸ್ಥಿತಿಕೇ ಯಥಾ’ ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಅತೋ ಭಗವದ್ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಯೋಗ್ಯೈಕಸಾಧ್ಯತ್ವಾದ್
ಯೋಗ್ಯಾನಾಮೇವ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 40 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಉಭಯಲಿಂಗಾಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಓಂ ನ ಚಾಧಿಕಾರಿಕಮಪಿ ಪತನಾನುಮಾನಾತ್ ತದಯೋಗಾತ್ ಓಂ || 41-

474 ||

ನ ಚ ಪರಮಾತ್ಮಶ್ಚರ್ಯಾದಿಕಮಾಕಾಂಕ್ಷಾಮ್, ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮಪು ನಾಕಾಂಕ್ಷಯಂ,
ಕಿಮುಪರಸ್ಯೇತಿ ಸೂಚಯಿತುಮಪಿಶಬ್ದಃ | ಚಶಬ್ದಸ್ತು ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಿನಾಂ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತಾದಿತ್ಯಮ್ಭಾವಾಂತರಸೂಚಕಃ | ಅಯೋಗ್ಯಮಾರೋಧುಂ ಪ್ರಯತನ್ ಪ್ರಪತನ್
ಹಿ ದೃಶ್ಯತೇ | ಏವಮಯೋಗಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಶ್ಚರ್ಯಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪದಸ್ಯ
ಚಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಪತನಮನುಮೀಯತೇ |

‘ನ ದೇವಪದಮನ್ವಿಚ್ಛೇತ್ ಕುತ ಏವ ಹರೇರ್ಗುಣಾನ್ |
ಇಚ್ಛನ್ ಪತತಿ ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದಧಸ್ತಾದ್ಯತ್ರ ನೋತ್ತಿತಿಃ’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ |
‘ಸ್ವಕೀಯಮಿಚ್ಛಮಾನಂ ತು ರಾಜಾದ್ಯಾಃ ಪಾತಯಂತಿ ಹಿ |
ಏವಮೇವ ಸುರಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಹರಿಶ್ಚ ಸ್ವಪದೇಚ್ಛುಕಮ್’

ಇತ್ಯಾದ್ಯನುಮಾನರೂಪವಾಕ್ಯಾಚ್ಛ

‘ಮಾಯಾಭಿರುತ್ತಿಸೃಪ್ಸತ ಇನ್ದ್ರ ದ್ಯಾಮಾರುರುಕ್ಷತ | ಅವದಸ್ಯೋರಧೂನುಥಾಃ’ ಇತಿ ಚ
ಶ್ರುತಿಃ || 41 ||

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನೃಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಚ ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ದೇವತಾಪದಂ
ಭಗವದೈಶ್ವರ್ಯಂ ಚ ಅನ್ಯೈಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ತದ್ ಆಕಾಂಕ್ಷಾಯಾ ಏವ
ಅಯೋಗೇನ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ದೂರೋತ್ಸಾರಿತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸೂತ್ರೇ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪದಾನಾಕಾಂಕ್ಷಾ ಏವ ಉಚ್ಯತೇ ಅತಃ ಕಥಂ ನ ಪರಮಾತ್ಮಶ್ಚರ್ಯಾದಿಕಂ ಆಕಾಂಕ್ಷ್ಯಂ
ಇತಿ ಭಾಷ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಇತಿ || ನನು ಏತತ್ ಪ್ರತಿಪಾದನಂ ನ
ಪಾದಸಂಭೂತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಚಶಬ್ದಸ್ತು ಇತಿ || ನನು ಭಗವದೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಆಕಾಂಕ್ಷಾ ಅಯೋಗಃ
ಕುತ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಅಯೋಗ್ಯಂ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಅಯಂ ಪ್ರಯೋಗಃ | ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪದಾನಾಕಾಂಕ್ಷಾಪತನಾನ್ ಪತತಿ | ಅಯೋಗ್ಯಾರೋಹ
ಪ್ರಯತ್ನತ್ವಾತ್ | ಅಯೋಗ್ಯವ್ಯಕ್ಷಾರೋಹ ಪ್ರಯತ್ನಯುಕ್ತವದ್ ಇತಿ | ಇಚ್ಛಾಯಾ ಅಪಿ ಪ್ರಯತ್ನ
ಶೇಷತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರಾತ್ ನ ಅಸಿದ್ಧಿಃ | ನ ಚ ಜೀವಾನಾಂ ಚೈತನ್ಯಮೇವ ನಿಜಸ್ವಭಾವ ಇತಿ
ಅಯೋಗ್ಯತ್ವ ವಿಶೇಷಣಾಸಿದ್ಧಿಃ ‘ದೇವಾಸುರನರತ್ವಾದ್ಯಾ ಜೀವಾನಾಂ ತು ನಿಸರ್ಗತಃ’ ತಿ
ವಚನಾತ್ | ಪ್ರಯತ್ನಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹೇತುತ್ವಾತ್ ನಿರ್ಮೂಲಾನುಮಾನಂ ನ ಮಾನಂ
ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ನ ಇತಿ ಯತ್ರ ಪತಿತಸ್ಯ |

ನನು ಅಯೋಗ್ಯಾರೋಹಪ್ರಯತ್ನಸ್ಯ ಪತನಕಾರಣತ್ವೇಽಪಿ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರರೂಪಸ್ಯ
ತದದರ್ಶನಾತ್ ನ ತಾವನ್ಮಾತ್ರಂ ಬಾಧಕಂ ಇತ್ಯತ ಇಚ್ಛಾಯಾ ಅಪಿ ಪಾತಕಾರಣತ್ವಂ
ನ್ಮಾರ್ತಾನುಮಾನೇನ ದರ್ಶಯತಿ || ಸ್ವಕೀಯಂ ಇತಿ || ಅಯಂ ಅತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಃಘ | ವಿಮತೋ
ದೇವಾದಿಭಿಃ ಪಾತ್ಯತೇ | ಅಶಕ್ಯ ತತ್ ಪದೇಚ್ಛುತ್ವಾತ್ ಪಾಜಪದೇಚ್ಛುವದಿತಿ |

ಅತ್ರ ಮೂಲಭೂತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಚ ಆಹ || ಮಾಯಾಭಿಃ ಇತಿ || ಹೇ ಪರಮೇಶ್ವರ ತ್ವಂ ಕುವಿದ್ಯಾಭಿಃ
ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಇಚ್ಛತಃ ಸ್ವರ್ಗಮಾರೋಧುಂ ಚ ಇಚ್ಛತೋ ದಸ್ಮೂನ್ ಅನ್ಞೇ ತಮಸಿ
ಅವಾಕ್ಷಿಪ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 29 ||

ಓಂ ಉಪಪೂರ್ವಮಪೀತ್ಯೇಕೇ ಭಾವಶಮನವತ್ ತದುಕ್ತಮ್ ಓಂ || 42-475 ||

ಉಪದೇವಪದಂ ಚ ನಾಕಾಷ್ಟ್ಯ ಮಿತ್ಯೇಕೇ | ಭಾವಶಮನವದೃಷ್ಟಿಪದವದೇವ |
ತಚ್ಚೋಕ್ತಮಿನ್ಸದ್ಯಮ್ ಶ್ರುತೌ -

‘ಅಥ ಯಥರ್ಷೀನ್ ಪ್ರಜಾಪತೀನ್ ನಾಕಾಷ್ಟೀದೇವಂ ನ ಗನ್ಧರ್ವಾನ್ ನ ವಿದ್ಯಾಧರಾನ್ ನ
ಸಿದ್ಧಾನ್’ ಇತಿ|

ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಚ -

‘ನ ದೈವಾನಭಿಕಾಷ್ಟೀತ ಕುತ ಏವ ಹರೇರ್ಗುಣಾನ್ |
ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಾನ್ ನ ಚಾರ್ಷಾಂ ಗಾನ್ಧರ್ವಾದೀನಪಿ ಕ್ವಚಿತ್ ||
ಋಷ್ಯಾದಿಷು ವಿಶೇಷೇ ತು ದೋಷೋ ನೈವಾವಿಶೇಷತಃ’

ಇತಿ ವಿಶೇಷದರ್ಶನಾರ್ಥಮೇಕ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ || 42 ||

ಕೈಮುತ್ಯನಾಪಿ ದೇವತಾಪದಾಕಾಷ್ಟ್ಯಾಯೋಗಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ ||
ಉಪ ಇತಿ || ಯದಾ ಮುನೀನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಉಪವರ್ತಮಾನಾನಾಂ ಗನ್ಧರ್ವಾದೀನಾಮಪಿ
ಪದಂ ನಾಕಾಷ್ಟ್ಯಂ ಕಿಮು ತದಾ ವಾಚ್ಯಂ ದೇವಪದಂ ನಾಕಾಷ್ಟ್ಯಾಯಂ ಇತಿ | ಋಷ್ಯಾದಿ
ಪದಾಕಾಷ್ಟ್ಯಾಯೋಗ ಏವ ಕುತಃ | ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಋಷೀನ್ ಇತಿ ಆರ್ಷಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿ
ಜ್ಞೇಯಮ್ | ಮುನಿಪದಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತತ್ವೇನ ಉಕ್ತಿಃ ಶ್ರುತ್ಯನಸಾರೇಣ |

ಸೂತ್ರದ್ವಯಾರ್ಥೇ ಸ್ಫುಟಿಂ ದರ್ಶಯನ್ ತತ್ ಶೇಷಂ ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತ್ಯ ಏಕ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ
ಆಹ || ಬೃಹತ್ ಇತಿ ||

ಅಹಂ ಕಶ್ಚಿದ್ ಋಷಿಃ ಸ್ಯಾಂ ಇತಿ ಅವಿಶೇಷ ಆಕಾಷ್ಟ್ಯಾಯಾಂ ನ ವಿರೋಧಃ | ವಸಿಷ್ಠಂ ಸ್ಯಾಂ ವಿಶ್ವ
ಮಿತ್ರಃ ಸ್ಯಾಮಿತಿ ವೇಶೇಖಾಕಾಷ್ಟ್ಯಾಯಾಂ ಅಸ್ಯೇವ ದೋಷ ಇತಿ ದೇವಾದಿಪದೇಭ್ಯೋ ಮುನ್ಯಾದಿ
ಪದಾಕಾಷ್ಟ್ಯಾಯಾಂ ವಿಶೇಷಜ್ಞಾಪನಾಯ ಏಕ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ನ ತು ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ವಿಷಯೇ

ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಸೂಚನಾರ್ಥಂ ಅನ್ಯತರಸ್ಯ ಅನಿರ್ಧಾರಿತತ್ವಾದ್ ವಸ್ತುವಿಕಲ್ಪ ಅಸಮ್ಯವಾಚ್ಛ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 42 ||

ಓಂ ಬಹಿಸ್ತೊಭಯಧಾಽಪಿ ಸ್ಮೃತೇರಾಚಾರಾಚ್ಛ ಓಂ || 43-476 ||

ದೇವರ್ಷಿಗನ್ಧರ್ವಾದಿಪದೇಭ್ಯೋಽನ್ಯತ್ರ ಶುಭವಿಷಯ
ಆಕಾಂಕ್ಷಾ ಯಾಮನಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಚ ನ ಪತನಮ್ |

‘ದೇವರ್ಷಿಗನ್ಧರ್ವಾಣಾಂ ಪದಾಕಾಂಕ್ಷೇ ಪತೇತ್ ದ್ರುವಮ್ |
ಅನ್ಯತ್ರ ಶುಭಮಾಕಾಂಕ್ಷನ್ ನ ಪತೇದವಿರೋಧತಃ’ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ ||
‘ನಾನಾತ್ವಮೇವ ಕಾಮಾನಾಂ ನಾಕಾಮಃ ಕ್ಷ ಚ ದೃಶ್ಯತೇ |
ಅತೋಽವಿರುದ್ಧಕಾಮಃ ಸ್ಯಾದಕಾಮಸ್ತೇನ ಭಣ್ಯತೇ’ ಇತ್ಯಾಚಾರಾಚ್ಛ || 43 ||

ಯಥಾ ದೇವಾದಿಪದಂ ನಾಕಾಂಕ್ಷ್ಯಂ ಏವಂ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತ್ಯಾದಿಕಂ ಆಕಾಂಕ್ಷ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಂ
ಪರಾಕುರ್ವತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಬಹಿಃ ಇತಿ || ಆಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಅನಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ
ಚ ಇತಿ ಅನಿಯಮಸೂಚನಮ್ |

ನನು ‘ವಿಹಾಯ ಕಾಮಾನ್ಯಃ ಸರ್ವಾನ್ ’ ಇತಿ ಸರ್ವಕಾಮ್ಯಹಾಣವಿಧಾನಾತ್ ಕಥಂ
ಶುಭಕಾಮೇನ ಪತನಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನಾನಾತ್ವಂ ಇತಿ || ಪುಮಾನ್ ಅವಿರುದ್ಧಕಾಮಃ ಸ್ಯಾದೇವ
| ನ ಚ ಅಕಾಮತ್ವವಿಧಿ ವಿರೋಧಃ | ಅವಿರುದ್ಧಕಾಮಿತ್ವೇನಾಪಿ ಅಕಾಮ್ ಭಣ್ಯತೇ | ಕುತಃ |
ಯತಃ ಕಾಮಾನಾಂ ನಾನಾತ್ವಂ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಂ ಅತೋ ಅವಿರುದ್ಧತ್ವಮೇವ ಯುಜ್ಯತೇ ನ ತು
ಅಕಾಮತ್ವಮೇವ ತಾದೃಶಸ್ಯ ಅದರ್ಶನಾದ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಆಚಾರವಾಚಕಂ ವಾಕ್ಯಂ ಆಚಾರಃ |
ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪದಸ್ಯ ತದ್ಯೋಗೈಕ ಲಭ್ಯತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | 43 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಅಧಿಕಾರಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಓಂ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಫಲಶ್ರುತೇರಿತ್ಯಾತ್ರೇಯಃ ಓಂ || 44-477 ||

‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಫಲಂ ಸ್ವಾಮಿನಾಂ ದೇವಾನಾಮೇವ ಭವತಿ |
‘ಯದು ಕಿಂಚಿದೇವಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ಶುಭಮಾಚರಂತಿ ದೇವಾ ಏವ ತದಾಚರಂತಿ ಯದು ಕಿಂ
ಚೇವಾಃ ಪ್ರಜಾ ವಿಜಾನತೇ ದೇವಾ ಏವ ತದ್ವಿಜಾನತೇ ದೇವಾನಾಂ ಹ್ಯೇತದ್ಭವತಿ
ಸ್ವಾಮೀ ಹಿ ಫಲಮಶ್ನುತೇ ನಾಸ್ವಾಮೀ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಾಣಃ’
ಇತಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಾಯನಶ್ರುತೇರಿತ್ಯಾತ್ರೇಯೋ ಮನ್ಯತೇ || 44 ||

‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಂ ಯದ್ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ನಾದಿ ಜ್ಞಾನಫಲಂ ತದ್
ದೇವಾನಾಂ ಏವ ಭವತಿ ನ ಪ್ರಜಾನಾಮ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ತೇಷಾಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಪ್ರೇರಕತ್ವೇನ

ಜ್ಞಾನ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಾತ್ | ಲೋಕೇ ಚ ಸ್ವಾಮಿನ ಏವ ಫಲದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಕರ್ತೃತ್ವೇನ
ಪ್ರಜಾನಾಂ ಫಲಮ್ | ಕರ್ತುರಪಿ ಅಸ್ವಾಮಿನಃ ಫಲಾಭಾವದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ವೇತನಾದಿ
ರೂಪೇಣಫಲಮ್ | ಅನ್ನಾದೇಃ ದೀಯಮಾನತ್ವಾತ್ | ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಂ ಚ ಏತತ್ | ಏವಮಾಚಾರ್ಯ
ಆತ್ರೇಯೋಽಪಿ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಕುತೋ ದೇವಾನಾಂ ಕರ್ಮಾದಿದೇವಾನಾಂ ಹಿ
ಏತತ್ಕರ್ಮಾಧಿಪಲಂ ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 44 ||

ಓಂ ಆರ್ತ್ವಿಜ್ಯಮಿತ್ಯಾಡುಲೋಮಿಸ್ತನ್ಯೈ ಹಿ ಪರಿಕ್ರಿಯತೇ ಓಂ || 45-478 ||

ಸತ್ರಯಾಗೇಷ್ಟೃತ್ವಿಜಾಮಪಿ ಫಲದರ್ಶನಾದಲ್ಪಂ ಫಲಂ ಪ್ರಜಾನಾಮಪಿ
ಭವತೀತ್ಯಾಡುಲೋಮಿರ್ಮನ್ಯತೇ | ತದರ್ಥಂ ದೇವೈಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣತ್ವಾತ್ || 45 ||

ಏವಂ ಆತ್ರೇಯಮತಾವಲಮ್ನೇನ ಕಿಂ ತು ಪ್ರಜಾನಾಮಪಿ ಅಸ್ತಿ | ನ ಚ ಅಸ್ವಾಮಿತ್ವಾತ್
ಫಲಾಭಾವಃ | ಯಥಾ ಖಲು ಸತ್ರಯಾಗೇಷು ಅಯಜಮಾನಾನಾಮಪಿ ಋತ್ವಿಜಾಂ ಚ
ಯಜ್ಞಫಲಮ್ |

ತಥಾಸ್ವಾಮಿತ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಫಲಸಮ್ಮಾತ್ | ನ ಚ ಶ್ರುತಿಮುನಿಮತವಿರೋಧಃ
ಪ್ರಜಾನಾಂ ಅಲ್ಪಫಲಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ತದಭಿಪ್ರಾಯಕತ್ವಾಚ್ಚ ಶ್ರುತ್ಯಾದೇಃ ಅಲ್ಪಸ್ವೇ
ನಿಃಸ್ವಪ್ರಯೋಗ ದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ಔಡುಲೋಮಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಭವೇದೇತತ್ | ಯದಿ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಫಲಭಾವಃ ಸಿದ್ಧೇತ್ | ಸ ಏವ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ತದರ್ಥಂ
ಇತಿ || ('ನನು ಋತ್ವಿಜಾಂ ಅಸ್ವಾಮಿತ್ವೇಽಪಿ ಅಗೃಹೀತದಕ್ಷಿಣತ್ವೇನ ಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ ಕಥಂ
ತದ್ವಿಷ್ಣಾನೇನ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಫಲಂ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಆಹ ತದರ್ಥಂ ಇತಿ) | ದೇವೈರಪಿ
ದರ್ಶನಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ಉಕ್ತಂ ಚ | 'ತ್ವರಯೈವ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಿದ್ಧಿರತ್ವರಯೈವ ತು |
ದೇವಾನಾಂ ತತ್ ಪ್ರಸಾದೇನ ಮುಕ್ತಿರೇವ ಸತಾಂ ನೃಣಾಮ್' ಇತಿ ||

ಓಂ ಸಹಕಾರ್ಯನ್ತರವಿಧಿಃಪಕ್ಷೇಣ ತೃತೀಯಂ ತದ್ವತೋ ವಿಧ್ಯಾದಿವತ್ ಓಂ

|| 49-479 ||

ತೃತೀಯಃ ಸ್ವಪಕ್ಷಃ | ದೇವಾನಾಂ ಜ್ಞಾಪನಾದಿಕರ್ಮಣಿ ಸಹಕಾರ್ಯನ್ತರತ್ವೇನ
ಪ್ರಜಾ ವಿಧೀಯಂತೇ | ಯಥಾ ಪ್ರಜಾವತೋ ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರಜಾಃ ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ ವಿಧೀಯಂತೇ |
ಯಥಾವಾಽಽಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಾಃ | ವಾರಾಹೇ ಚ -

'ಜ್ಞಾನಾದಿದಾನಂ ದೇವಾನಾಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಸಾಧು ಚೋದಿತಮ್ |
ವೇದೇ ಚ ತೇಷಾಂ ವಿಹಿತಂ ತತ್ರಾಚಾರ್ಯೋ ಮಹತ್ತರಃ ||

ವಿಹಿತಃ ಸಹಕಾರಿತ್ವೇ ಸಹಕಾರ್ಯಾಂತರಂ ಪ್ರಜಾಃ |
ಪಾತ್ಯತ್ವೇನ ಯಥಾ ರಾಜ್ಞೋ ಯಥಾ ಶಿಷ್ಯಾ ಗುರೋರಪಿ ||
ತಸ್ಮಾಚ್ಚುತಂ ಫಲಂ ತಾಸಾಮಾಚಾರ್ಯಾಣಾಂ ಮಹತ್ತರಮ್ |
ತತೋ ಮಹತ್ತರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ದೇವಾನಾಮುತ್ತರೋತ್ತರಮ್ ಇತಿ || 46 ||

ಯದಿ ದೇವೈಃ ಪ್ರಜಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಸಾಧ್ಯತೇ ತರ್ಹಿ ತತ್ ಫಲಂ ಪ್ರಜಾನಾಮೇವ ಭವೇತ್ ನ
ಕಿಂಚಿದ್ ದೇವಾನಾಂ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಹಕಾರಿ
ಇತಿ ||

ಏತದ್ ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣಂ ನ ಔಡುಲೋಮಿನಾ ಜ್ಞಾತಂ ಕಿಂ ತು ಪಕ್ಷತ್ವೇನ | ತೃತೀಯಂ ತೃತೀಯಃ
ಪಕ್ಷಃ | ಸ ಚ ಭಗವತೋ ಬಾದರಾಯಣಸ್ಯ ಕೋಽಸೌ | ಪ್ರಜಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಸಾಧನೇಽಪಿ ನ
ದೇವಾನಾಂ ಫಲಾಭಾವಃ | ದೇವಾನಾಂ ಹಿ ಜ್ಞ ನದಾನಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಸ್ವವಿಹಿತೇ
ಪ್ರಜಾನಾಂ ಅನುಗ್ರಹಾಯ ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನ ಪ್ರಜಾಃ ಕ್ರಿಯಂತೇ | ಅತೋ ದೇವಾನಾಮೇವ
ಮುಖ್ಯಕಾರಣತ್ವಾತ್ ಮಹಾಫಲಮ್ | ಪ್ರಜಾನಾಂ ತು ಸಹಕಾರಿ ಮಾತ್ರತ್ವಾದ್ ಅಲ್ಪಫಲಂ ಇತಿ |
ಯಥಾ ಖಲು ಪಾಲನಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಾ ಪ್ರಜಾರ್ಥಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣತ್ವೇಽಪಿ ನ ಪ್ರಜಾನಾಮೇವ
ಪಾಲನಫಲಮ್ | ಕಿಂ ತು ರಾಜ್ಞ ಏವ ಮುಖ್ಯಂ ತಾಸಾಂ ಸಹಕಾರಿಮಾತ್ರತ್ವಾತ್ | ಯಥಾ
ಆಚಾರ್ಯೇಣ ಶಿಷ್ಯಾರ್ಥಮೇವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ಯ ಕ್ರಿಯಮಾಣತ್ವೇಽಪಿ ನ ತತ್ ಫಲಂ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯೈವ ಕಿಂ
ತು ಗುರೋರೇವ ಮುಖ್ಯಂ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ಸಹಕಾರಿಮಾತ್ರತ್ವಾತ್ | ಏವಮೇವ ಅರ್ತಾಪಿ ಪ್ರಜಾರ್ಥಂ
ದೇವೈಃ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಆಪಾದ್ಯಮಾನತ್ವೇಽಪಿ ನ ತಾಸಾಮೇವ ಫಲಂ ಕಿಂ ತು ದೇವಾನಾಮೇವ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ತದ್ವತ್ ಇತ್ಯೇತತ್ ಪ್ರಾಜವತ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಯ ರಾಜ್ಞ ಇತಿ ವಿವೃತಮ್ |

ಅತ್ಯೈವ ಸ್ಮೃತಿಮಾಹ || ವಾರಾಹೇ ಚ ಇತಿ || ಶ್ರುತಂ ಇತಿ || ಯಾವತ್ ತಾಸಾಂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಂ
ತಾವದ್ ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತಃ ಪ್ರಜಾನಾಮಪಿ ಜ್ಞಾನಫಲಸದ್ಭಾವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 46 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಫಲಶ್ರುತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಓಂ ಕೃತ್ಸ್ನ ಭಾವಾತ್ ತು ಗೃಹಿಣೋಪಸಂಹಾರಃ ಓಂ || 47-480 ||

‘ಕುಟುಂಬೇ ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಮಧೀಯಾನೋ ಧಾರ್ಮಿಕಾನ್ ವಿದಧತ್’
ಇತ್ಯುಕ್ತಾ
‘ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ’ ಇತಿ ಗೃಹಿಣೋಪಸಂಹಾರಃ
ಕ್ರಿಯತೇ

ತಸ್ಮಾದ್ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯೈವೋತ್ತಮತ್ವಮಿತಿ ನ ವಾಚ್ಯಮ್ |

ಯತಃ ಕೃತ್ಸ್ಮಗೃಹಸ್ಥಾನ್ ದೇವಾನಪೇಕ್ಷ್ಯೈವೋಪಸಂಹಾರಃ ಕ್ರಿಯತೇ |

‘ಕೃತ್ಸ್ಮಾ ಹ್ಯೇತೇ ಗೃಹಿಣೋ ದೇವಾಃ ಕೃತ್ಸ್ಮಾ ಏತೇ ಯತಯೋಽತ ಏತೇಷಾಂ ನ
ಪುತ್ರಾ ದಾಯಮುಪಯಂತಿ ಸ ಚೈತೇ ಗೃಹಾನ್ ವಿಸೃಜನ್ಯರಾಗಾ ಅದ್ವೇಷಾ ಅಲೋಭಾಃ
ಸರ್ವಭೋಗಾಃ ಸರ್ವಜ್ಞಾಃ ಸರ್ವಕರ್ತಾರಃ’ ಇತಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತಿಃ || 47 ||

ಅತ್ರ ಹರಿಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನೇ ಜ್ಞಾನೇ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಯತೀನಾಂ ಸರ್ವಾಶ್ರಮಿಭ್ಯೋ ಅತಿಶಯ
ಸಮರ್ಥನೇನ ಜ್ಞಾನಮಹಿಮ್ನ ಏವ ವರ್ಣನಾದಂತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಕರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಭ್ಯೋ
ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಅತಿಶಯಾಭಾವೇ ಜ್ಞಾನಸ್ಯೈವ ಅತಿಶಯಾಭಾವಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರಿಷು ದೇವರ್ಷಿಮಾನುಷೇಷು ಮನುಷ್ಯಾ
ಆಶ್ರವಭೇದಭಿನ್ನಾ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವೇಪಿ ಮೋಕ್ಷೇ ಸಮಾ ಉತ ಕಸ್ಯಚಿದ್ ಉತ್ತಮತ್ವಂ
ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ದ್ವೇಧಾಪಿ ದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ತತ್ರ ಗೃಹಸ್ಥೋ ಮುಕ್ತೌ ಉತ್ತಮ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಸ್ಯ ಸರ್ವ ಸತ್ಕರ್ಮಶು ಆಧಿಕಾರಿತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಅಯಾ ಶ್ರಮೀಣಾಂ
ಕ್ರತ್ವಾದೌ ಆಧಿಕಾರೋಽಸ್ತಿ | ಕಿಂ ಚ ಭನ್ನೋಗೋಪನಿಷದಿ ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷಮುಕ್ತಾ
ಉಪಸಂಹಾರಃ ಕ್ರಿಯತೇ ‘ಆಚಾರ್ಯಕುಲಾದ್ವೇದಮಧೀತ್ಯಯಥಾ ವಿಧಾನಂ ಗುರೋಃ
ಕರ್ಮಾತಿಶೇಷೇಣಾಭಿಸಮಾವೃತ್ಯ ಕುಟುಂಬೇ ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಮಧೀಯಾನೇ
ಧಾರ್ಮಿಕಾನ್ವಿದಧಾತತ್ಮನಿ ಸರ್ವೇನ್ನಿರಯಾಣಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯಾಹಿಂಸನ್ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಅನ್ಯತ್ರ
ತೀರ್ಥೇಭ್ಯಃ ಸ ಖಲೋವಂ ವರ್ತಯನ್ಯಾವದಾಯುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮಭಿಸಮ್ಪ್ರಯತೇ ನ ಚ
ಪುನರಾವರ್ತತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತಿ’ ಇತಿ ತೇನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯೈವ ಮುಕ್ತೌ ಆಧಿಕ್ಯಂ
ಇತಿ | ನ ಹಿ ಆಧಿಕ್ಯಭಾವೇ ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಮೋಕ್ಷೇ ಸಮಾನೇ ವಿಶಿಷ್ಟೋಕ್ತಿಃ ಯುಕ್ತಾ |
ಉಪಸಂಹಾರಾಚ್ಚ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಅವಗಮ್ಯತೇ | ಅತಃ ಕರ್ಮಿಣಾಮೇವ ಉತ್ತಮತ್ವಾತ್ ನ
ಜ್ಞಾನಂ ಅತಿಶಯತೀತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕೃತ್ಸ್ಮ ಇತಿ || ಯತೇರೇವ ಸರ್ವಾಶ್ರಮೇಷು
ಉತ್ತಮತ್ವಂ ನ ಗೃಹಿಣಃ | ಯತಿಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಗೃಹಿಮೋಕ್ಷಾದಪಿ
ಚಿರಕಾಲಸಾಧ್ಯತ್ವಾದಲ್ಪಕಾಲಾಪಾದಿತಸಾಧನಸಾಧ್ಯಾತ್ ಮೋಕ್ಷಾತ್ ಬಹುಕಾಲೀನ
ಸಾಧನಸಾಧ್ಯಸ್ಯ ಆಧಿಕ್ಯನಿಯಮಾತ್ | ಗೃಹಿಣಾಂ ಬಹು ಕರ್ಮಾಧಿಕಾರಮಾತ್ರ ಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ
ತದಾಚರಣನಿಯಮಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಏವಂ ಗೃಹಿಣೋಪಸಂಹಾರ ವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯ ದೇವತಾ
ವಿಷಯತ್ವಾತ್ | ತೇಷಾಂ ಸಮ್ಪೂರ್ಣಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವತ್ವೇನ ತದ್ಯೋಗ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ದೇವಾನಾಮಪಿ ಯತೇಃ ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಕಥಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸಮ್ಪೂರ್ಣ ಯತಿಧರ್ಮಸ್ಯಾಪಿ

ತೇಷು ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಅತೋ ಗೃಹಿಭ್ಯೋ ಯತೀನಾಮೇವ ಉತ್ತಮತ್ವಂ ತೇಭ್ಯೋ
ದೇವಾನಾಮೇವ ಇತಿ ಆಶಯಃ |

ಭೇವದ್ ಏತದ್ ಯದಿ ಆಶ್ರಮದ್ವಯಂ ಸಮೂರ್ಣಂ ದೇವೇಷು ಭವೇತ್ ತದೇವ ಕುತ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಕೃತ್ನಾ ಹಿ ಇತಿ || ಏತೇಷಾಂ ನ ಪುತ್ರಾ ದಾಯಮುಪಯನ್ವರಾಗಾ ಅದ್ವೇಷಾ
ಅಲೋಭಾಃ ಸರ್ವಜ್ಞಾ ಇತಿ ಯತಿತ್ವಸ್ಯ ಉಪಪಾದಕಂ ಅನ್ಯದ್ ಗಾರ್ಹಸ್ಥಸ್ಯ ತಥಾ ಚ ಉಕ್ತಮ್ |
'ಗಾರ್ಹಸ್ಥಂ ಚ ಯತಿತ್ವಂ ಚದೇವೇಷು ಏಕತ್ವಮಾಗತಮ್ | ಪ್ರಾಧಾನ್ಯೋಕ್ತಿಯತಿತ್ವಸ್ಯ
ಗಾರ್ಹಸ್ಥಸ್ಯ ಕ್ವಚಿತ್ ಕ್ವಚಿತ್' ಇತಿ || 47 ||

ಓಂ ಮೌನವದಿತರೇಷಾಮಪ್ಯುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 48-481 ||

ನ ಚಾಶ್ರಮದ್ವಯಮೇವ ದೇವಾನಾಮ್ |

'ದೇವಾ ಏವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೋ ದೇವಾ ಏವ ಗೃಹಸ್ಥಾ ದೇವಾ ಏವ ವನಸ್ಥಾ ಯಥಾ
ಹ್ಯೇತೇ ಮುನಯ ಏವಂ ಸರ್ವವರ್ಣಾಃ ಸರ್ವಾಶ್ರಮಾಃ ಸರ್ವಂ ಹ್ಯೇತೇ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವಂತಿ'
ಇತಿ ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತೌ ಯತಿತ್ವದೃಷ್ಟಾಂತೇನಾನ್ಯೇಷಾಮಪ್ಯುಪದೇಶಾತ್ || 48 ||

ಯುಕ್ಯಂತರೇಣ ಏತತ್ಸಮರ್ಥಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮೌನವದ್ ಇತಿ || ನ
ದೇವಾನಾಂ ಉಕ್ತ ಆಶ್ರಮದ್ವಯಕರ್ಮಿತ್ವಮೇವ ಕಿಂ ತು ಸರ್ವಾಶ್ರಮಕರ್ಮಿತ್ವಮಪಿ |
ಶ್ರುತಿಬಲಾತ್ |

ತಥಾ ಚ ಯದಾ ಆಶ್ರಮದ್ವಯಕರ್ಮಿತ್ವೇನೈವ ದೇವಾನಾಂ ಯತಿಭ್ಯ ಉತ್ತಮತ್ವಂ ಸಿದ್ಧತಿ ಕಿಮು
ವಾಚ್ಯಂ ತದಾ ಸರ್ವಾಶ್ರಮ ಕರ್ಮಿತ್ವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸರ್ವಾಶ್ರಮ ಇತಿ ದಾಷ್ಟ್ಯಾನ್ತಿಕೋಕ್ತಿಃ | ನ
ಕೇವಲಂ ಏತಾವತ್ ಸರ್ವವರ್ಣಾಃ | ಸರ್ವಂ ಸರ್ವವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತಮ್ | ಅಯಂ ತತ್ರ ಹೇತುಃ
ಅತೋ ಅಧಾಮಾಧಿಕಾರಿಷು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಚುರಾಣಾಂ ಯತೀನಾಮೇವ ಉತ್ತಮತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತೋ
ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಅತಿಶಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 48 || ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ಕೃತ್ನ ಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

ಓಂ ಅನಾವಿಷ್ಕುರ್ವನ್ನನ್ವಯಾತ್ ಓಂ || 49-482 ||

'ಏತಾಂ ವಿದ್ಯಾಮದೀತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶೀ ವಾವ ಭವತಿ |
ಸ ಏತಾಂ ಮನುಷ್ಯೇಷು ವಿಬ್ರೂಯಾತ್ |
ಯಥಾ ಯಥಾ ಹ ವೈ ಬ್ರೂಯಾತ್ ತಥಾ ತಥಾಽಧಿಕೋ ಭವತಿ'

ಇತಿ ಮಾರರಶ್ರುತೌ ವಿದ್ಯಾದಾನಂ ಶ್ರೂಯತೇ | ತಚ್ಚ ಬಹೂನಾಂ
ಸ್ವೀಕರಣಾರ್ಥಮಾವಿಷ್ಕಾರೇಣೇತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಅನ್ವಯಾದ್ಯುಕ್ತೇ |
ಅವಿಷ್ಕಾರೇಽಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ ಸ್ವೀಕಾರಪ್ರಾಪ್ತೀಃ | ತಚ್ಚ ವಿಷಿದ್ಧಮ್ -

‘ಮಾ ನಃ ಸ್ತೇನೇಭ್ಯೋ ಯೋ ಅಭಿ ದ್ರುಹಸ್ವದೇ ನಿರಾಮಿಣೋ ರಿಪವೋಽನ್ನೇಷು
ಜಾಗ್ಯಧುಃ|
ಯೇಷಾಂ ನೈತನ್ನಾಪರಂ ಕಿ ಚ ನೈಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ವತೇ ಬ್ರೂಹಿ ತೇಭ್ಯಂ ಕದಾಚಿತ್ ||
ಅಥೋಶಮೇನೋಪರತಾ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಯೇ ಧರ್ಮಿಣೋ ಬ್ರೂಹಿ ತೇಭ್ಯಃ ಸದಾ ನಃ |
ಆದೇವಾನಾಮೋಹತೇ ವಿ ವ್ರಯೋ ಹೃದಿ ಬೃಹಸ್ವತೇ ನ ಪರಃ ಸಾಮ್ನೋ ವಿದುಃ’ ಇತಿ |
ವಿದ್ಯಾ ಹ ವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಾಜಗಾಮ ಗೋಪಾಯ ಮಾಂ ಶೇವದಿಸ್ವೇಽಹಮಸ್ಮಿ |
ಅನಾರ್ಯಕಾಯಾನೃಜವೇ ಶರಾಯ ನ ಮಾಂ ಬ್ರೂಯಾ ಋಜವೇ ಬ್ರೂಹಿ ನಿತ್ಯಮ್’ ಇತಿ
ಚ || 49 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಅತಿಗೋಪ್ಯತ್ವ ಮಹಿಮ್ನಃ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಅತಿಶಯಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಘಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತ
ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಸಂಘತಂ ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯ | ತತ್ ಕಿಂ ಅವಿಷ್ಕಾರೇಣ
ಉಪದೇಷ್ಯವ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯಧಾಸಮ್ಯವಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಅವಿಷ್ಕಾರೇಣ
ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಅವಿಷ್ಕಾರೇಣೈವ ಉಪದೇಶೇ ಅಶೇಷಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯಾನಾಂ
ಜ್ಞಾನಾಲಾಭಸಮ್ಯವಾತ್ | ಬಹೂನಾಂ ಉಪದೇಶೇ ಚ ಉಪದೇಷ್ಯಃ ಫಲಾಧಿಕ್ಯ ಸಿದ್ಧೇ | ‘ಯಥಾ
ಯಥಾ ಹ ವೈ ಬ್ರೂಯಾತ್ ತಥಾ ತಥಾ ಅಧಿಕೋ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಅತ ಅವಿಷ್ಕಾರೇಣ
ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಉಪದೇಷ್ಯವ್ಯತ್ಯಾತ್ ತಸ್ಯ ರಹಸ್ಯವತ್ಯಾತ್ ತಸ್ಯ ರಹಸ್ಯತ್ವಾತಿಶಯೇ ನ ಸಿದ್ಧಿ ತಿ ಇತಿ |
ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನಾವಿಷ್ಕಾರವನ್ ಇತಿ ||

ಯತಃ ಶ್ರುತೌ ವಿಧ್ಯಾದನಸ್ಯ ಅಧಿಕ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಫಲಪ್ರದಂ ಉಚ್ಯತೇ ಅತೋ ಅಧಿಕಫಲಾರ್ಥಂ
ಬಹೂನಾಂ ಸ್ವಾಕರಣಾಯ ತದಾವಿಷ್ಕಾರೇಣ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ನ ಮನ್ತವ್ಯಮ್ | ಕಿ ತು
ಅನಾವಿಷ್ಕಾರವನ್ನೇವ ಉಪದೇಶೇದಿತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತಃ ಸೌತ್ರಂ ಹೇತುಪಾಪಾದಾಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ವಯಾದ್ ಇತಿ || ಕಾ ಅಸೌ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತಃ ಸೌತ್ರಂ ಹೇತುಮುಪಾದಾಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅನ್ವಯಾದ್ ಇತಿ || ಕಾ ಅಸೌ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅವಿಷ್ಕಾರ ಇತಿ ||
ಭವೇದೇತತ್ ಯದಿ ಅವಿಷ್ಕಾರೇಣ ಉಪದೇಶೇ ಯೋಗ್ಯಾನಾಮೇವ ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತೀಃ ಭವೇತ್ | ನ
ಚೈವಮ್ | ಸಭಾಚತ್ವರಾದೌ ಉಪವಿಷ್ಯ ಉಪದೇಶೇ ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಮಪಿ ತತ್ ಪ್ರಸಂಘಾತಿ

ಭಾವಃ | ನನು ಅಯೋಗ್ಯಾನಾಂ ಗ್ರಹಣ ಪ್ರಸಂಘೇಽಪಿ ಕುತೋ ಅನಾವಿಷ್ಕಾರೇಣ ವಾಚ್ಯಂ ಇತ್ಯತ
ಆಹ ತಚ್ಚ ಇತಿ | ತಚ್ಚ ಅಯೋಗ್ಯೇಭ್ಯಃ ಕಥನಮ್ |

ಏತದ್ ವಾಯುಂಪ್ರತಿವಿದ್ಯಾದೇವತಾನಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಮ್ | ಯೇ ಅಭಿತೋ ದ್ರೋಹಾಸ್ವದೇ ಅನ್ಢೇ
ತಮಸಿ ಸ್ಥಾತುಂ ಯೋಗ್ಯಾ ರಾಮವಿರುದ್ಧಾಃ ತತ ಏವ ತಸ್ಯ ರಿಪವೋ ಭೋಗೇಷು ಏವ
ಆಕಾಷ್ಠಾವನ್ನೋ ಏಷಾಂ ಏತತ್ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತದವರಂ ಜಗಚ್ಚ ನಾಸ್ತಿ | ಕಿಂ ತು ಕಿಂಚಿದ್ ಏಕಂ
ನಿರ್ಗುಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯಂ ಚ ಜಗತ್ ತೇಭ್ಯ ಸ್ತೇನೋಭ್ಯೋ ಅಸ್ಮಾನ್ ಮಾ ಬ್ರೂಹಿ | ಕಿಂ
ನಾಮ ಯೇ ವಿಷ್ಣುನಿಷ್ಠತಯಾ ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ರತಾ ಯೇ ಚ ದೇವಾನಾಂ ವರತ್ನೇ ಸತಿ ನಿಯಾಮಕಂ
ಬ್ರಹ್ಮ ಹೃದಿ ವಹಂತಿ ತತಃ ಪರಂ ಚ ನ ವಿದುಃ ತೇಭ್ಯೋ ಬ್ರೂಹಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಾಯುಂ |
ಶೇವಧಿಃ ನಿಧಿಃ | ತಿತಿಕ್ಷವಃ ಕಾರುಣಿಕಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಆರ್ಯಲಕ್ಷಣರಹಿತೋ ಅನಾರ್ಯಕಃ | ಋಜವ
ಇತಿ ಆರ್ಯಕಾದಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಮ್ | ಅವಿಪರೀತ ಚಿತ್ತಾದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾನ್ ಋಜುಃ | ಅತೋ
ಅನಾವಿಷ್ಕಾರೇಣ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಉಪದೇಷ್ಠವ್ಯತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಃ ತಸ್ಯ ಅತಿಶಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | 49 || ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಅನಾವಿಷ್ಕಾರಾಧಿಕರಣಮ್ (ಅನ್ವಯಾಧಿಕರಣಮ್) || 09 ||

ಓಂ ಐಹಿಕಮಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರತಿಬನ್ಧೇ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 50-483 ||

‘ಆತ್ಮಾ ವಾ ಅರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮನ್ತವ್ಯೋ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ’

ಇತಿ ದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಧೀಯತೇ | ತಚ್ಚ ದರ್ಶನಮೈಹಿಕಮೇವ

ಪ್ರಾರಬ್ಧಪ್ರತಿಬನ್ಧಭಾವೇ |

‘ಶ್ರುತ್ವಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಮತಿಪೂರ್ವಂ ಹ್ಯುಪಾಸ್ಯೇಹೈವ ದೃಷ್ಟಿಂ ಪರಮಸ್ಯ ವಿನ್ದೇತ್ |

ಯದ್ಯಾರಬ್ಧಂ ಕರ್ಮ ನಿಬನ್ಧಕಂ ಸ್ಯಾತ್ ಪ್ರೇತ್ಯೈವ ಪಶ್ಯೇದ್ಯೋಗಮೇವಾನ್ವವೇಕ್ಷ್ಯ’

ಇತಿ ಸೌಪರ್ಣಶ್ರುತೌ ದರ್ಶನಾತ್ |

‘ಅನಾದಿಜನ್ಮಸಮ್ಪನ್ಧಂ ನಿರ್ಭೇತ್ತುಂ ಪಾಪಪಿಶ್ಚರಮ್ |

ಯಾವತ್ಯಾ ಸೇವಯಾ ಶಕ್ಯಂ ತಾವತ್ ಕಾರ್ಯಂ ನ ಸಂಶಯಃ ||

ಯಾವದ್ಧೋರೇ ಸ್ಥಿತೋ ಗಮ್ಯಾತ್ ತಾವದ್ಧನವ್ಯಮೇವ ಹಿ |

ಇಹ ಜನ್ಮಾನ್ತರೇ ವಾಽಪಿ ತಾವತ್ಯೈವ ತು ದರ್ಶನಮ್ ||

ಶ್ರವಣಂ ಮನನಂ ಚೈವ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನಮೇವ ಚ |

ಪರೇ ಗುರೌ ಚ ಯಾ ಭಕ್ತಿಃ ಪರಿಚರ್ಯಾಧಿಕಂ ಹರೇಃ ||

ಏಷಾ ಸೇವೇತಿ ಸಮ್ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಯಥಾ ತದ್ಧರ್ಶನಂ ಭವೇತ್’

ಇತಿ ಬೃಹತ್ಸಂಹಿತಾಯಾಮ್ || 50 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪ್ರತಿಬನ್ಧಭಾವೇ ಸಾಧನಸಮ್ಪತ್ತಿಜನ್ಮನಿ ಏವ ಉದಯ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಕದಾಪಿ ತದನುದಯಪ್ರಸಂಗಾದ್ಏತತ್
ಸಮರ್ಥನೀಯಮ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಜ್ಞಾನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸಾಧವನಸಮ್ಪೂರ್ತಿಜನ್ಮನಿ ಏವ
ಭವತಿ ಕಿಂ ವಾ ಜನ್ಮಾಂತರ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಕೃಷ್ಯಾದೌ ಯಾಗಾದೌ ಚ ಉಭಯಥಾದ್ಯನಂ ಸನ್ನೇಹ
ಬೀಜಮ್ | ಸಾಧನಸಮ್ಪೂರ್ತಿಜನ್ಮನಿ ಏವ ದರ್ಶನಂ ಭವತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಸಾಧನಸಮ್ಪೂರ್ತೌ ಅಪಿ ಜ್ಞಾನಾನುದಯೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಸರ್ವಗಾರ್ಧಿವದ್
ಉಪಪತ್ತಿಃ | ತಸ್ಯ ಏತತ್ ಶರೀರೇಣ ಭೋಗಾಯೋಗಾತ್ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾನಂತರಂ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ
| ನ ಚ ಅತ್ರ ತಾದೃಶಂ ಕಾರಣಮಸ್ತಿ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಐಹಿಕತ್ವೇನ ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ ತದಭಾವಾಚ್ಚ
ತದನುದಯ ಏವ ಇತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಐಹಿಕಂ ಇತಿ ||

ಶರೀರತೌ ಯದ್ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಯತ್ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಧೀಯತೇ ತಚ್ಚದರ್ಶನಂ ತೇಷಾಂ
ಶ್ರವಣಾದೀನಾಂ ಸಮ್ಪೂರ್ತಿಜನ್ಮನಿ ಏವ ಭವತಿ ಇತಿ ನ ನಿಯಮಃ ಕಿಂ ತು ಜನ್ಮಾಂತರೇಽಪಿ ಭವತಿ
| ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಃ | ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಸದ್ಭಾವೇ ಜನ್ಮಾಂತರೇ ತದಭಾವೇ ತು ಐಹಿಕಮೇವ ಇತಿ
ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ತತ್ಕೃತಃ | ಶ್ರುತ್ವಾ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತಿ ಬಾವಃ | ಯೋಗಮೇವ ಅನ್ಯವೇಯ
ಇತಿ ಪುನಃ ಕಿಂಚಿತ್ ಶ್ರವಣಾದಿಕಂ ಅಪೇಕ್ಷ್ಯವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಅನಾದಿ ಇತಿ || ಕಥಂ ಸೇವಯಾ ಜ್ಞಾನೈಕಸಾಧ್ಯಃ ಪಾಪಪಿಷ್ಠರ ನಿರ್ಭೇದ
ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಇಹ ಇತಿ || ಶ್ರವಣಾದ್ಯೇಕ ಸಾಧ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಂ ಕಥಂ ಸೇವಯಾ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಶ್ರವಣಂ ಇತಿ || ನ ಚ ಅಯಮೇವ ಸರ್ವತ್ರ ಸೇವಾಶಬ್ದಾರ್ಥಃ ಕಿಂ ತು
ಜ್ಞಾನಸಾಧನವಿಷಯ ಏವ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ || ಯಯಾ ಇತಿ || ಅತೋ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಐಹಿಕತ್ವಾತ್ ನ
ಉಕ್ತಾನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | 50 ||

|| ಇತಿ ಐಹಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

ಓಂ ಏವಂ ಮುಕ್ತಿಫಲಾನಿಯಮಸ್ತದವಸ್ಥಾವಧೃತೇಸ್ತದವಸ್ಥಾವಧೃತೇಃ ಓಂ

|| 51-484 ||

ಏವಮೇವ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಭಾವೇ ಶರೀರಪಾತಾನಂತರಮೇವ ಮೋಕ್ಷಃ, ತದ್ಭಾವೇ
ಜನ್ಮಾಂತರಾಣೀತ್ಯನಿಯಮಃ |

‘ಧರ್ಮೀ ಸ್ವರ್ಗಂ ವಿಧರ್ಮೀ ನಿರಯಮೇತ್ಯೇವ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಸ್ಥೋಽಮೃತಮೇತ್ಯೇವ
ಬ್ರಹ್ಮಸಂಸ್ಥೋಽಮೃತಮ್’ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಸ್ಥಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯೈವಾವಧಾರಣಾತ್ |

‘ವಿದ್ವಾನಮೃತಮಾಪ್ನೋತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ |
ಅವಸನ್ನಂ ಯದಾರಬ್ಧಂ ಕರ್ಮ ತತ್ತ್ವೇವ ಗಚ್ಛತಿ ||
ನ ಚೇದ್ಬಹೂನಿ ಜನ್ಮಾನಿ ಪ್ರಾಪ್ಯೈವಾನ್ತೇ ನ ಸಂಶಯಃ’

ಇತಿ ಚ ನಾರಾಯಣಾಧ್ಯಾತ್ಮೈ || 51 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಾಧನಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸ್ವೋತ್ತಮಜನ್ಮಾನಂತರಮೇವ ಪ್ರತಿಬನ್ಧಭಾವೇ
ಮುಕ್ತಿಸಾಧನತ್ವ ಮಹಿಮೋ ವರ್ಣನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಪ್ರಕೃತ ಜ್ಞಾನಸಾಧ್ಯೋ
ಮೋಕ್ಷೋಽತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಯತ್ ಶರೀರೇಜ್ಞಾನಂ ಉತ್ಪನ್ನಂ ತತ್ ಪಾತಾನಂತರಮೇವ ಭವತಿ
ಉತ ನ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯಧಾಪಿ ಅದೃಷ್ಟಫಲದೃಷ್ಟಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ತದ್ವೇಹಾನಂತರಮೇವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಾನುದಯೇಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ |
ನ ಚ ಜ್ಞಾನವದ್ ಉಪಪತ್ತಿಃ | ತತ್ರ ಪ್ರತಿಬನ್ಧಕ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ ಪ್ರತಿಬನ್ಧಕಂ ಪಶ್ಯಾಮಃ
ನಿಷ್ಕಾರಣಂ ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರ್ಯಾನುದಯೇ ಗದಾಪಿ ಅನುದಯಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಏವಂ ಚ ಅನಿಯಮ
ಇತಿ ಉಕ್ತವ್ಯಾಘಾತಿತಿ | ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಏವಂ ಇತಿ ||

ಯಥಾ ಜ್ಞಾನೇ ಅನಿಯಮಃ ತಥಾ ಮುಕ್ತಿಫಲೇಽಪಿ ತತ್ರ ಶರೀರಪಾತಾನಂತರಮೇವ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ
ನಿಯಮೋ ನಾಸ್ತಿ | ಕಿಂ ತು ಶರೀರಪಾತಾನಂತರಂ ಜನ್ಮಾನಂತರಂಪ್ರಾಪ್ಯ ವಾ | ನ ಚ ನಿಷ್ಕಾರಣಂ
ಅನಿಯಮೇ ಕದಾಪಿ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಪ್ರಸಂಘಃ | ಪ್ರಾರಬ್ಧಪ್ರತಿಬನ್ಧಭಾವಾಭಾವಯೋಃ ಅನಿಯಮ
ಕಾರಣತ್ವಾತ್ | ಕುತೋಽತ್ರ ಪ್ರತಿಬನ್ಧಕಲ್ಪನಮ್ | ಶ್ರುತೌ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಸ್ಥಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಾವಧಾರಣಾತ್ | ಪ್ರತಿಬನ್ಧಕಾಭಾವೇ ತದನುಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅನಿಯಮೇ ಕದಾಪಿ
ಮೋಕ್ಷಾಭಾವ ಇತಿ ಏತದ್ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಪರಿಹೃತಮ್ | ತತ್ರ ಏಷಾ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಮಾಣಮ್ |
ಮೋಕ್ಷಾನಿಯಮೇ ವಾ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಮೋಕ್ಷ ಏವ ಅವಧಾರ್ಯತೇ ನ ತು ಏವ ಅವಧಾರ್ಯತೇ ನ
ತು ಶರೀರಪಾತಾನಂತರಮೇವ ಇತಿ ನಿಯಮ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನಿಯಮಾನುಕ್ತಿಮಾತ್ರಂ ನ ಅನಿಯಮಸಾಧಕಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಿದ್ವಾನ್ ಇತಿ || ಬಹೂನಿ ಇತಿ
ಜನ್ಮಾನಂತರೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ |

ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಸೂಚನಾಯ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಃ | ತದುಕ್ತಂ ‘ಸರ್ವಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧತ್ವಂ
ವಕ್ತುಮಾಧ್ಯಾಯ ಮೂಲತಃ | ಅಧ್ಯಾಯಾನ್ತೇ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯಾವಧಾರಣೇ’
ಇತ್ಯುತೋ ಜ್ಞಾನಾಂ ಪ್ರತಿಬನ್ಧಭಾವೇ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಅವಿದೂರತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

|| ಇತಿ ಮುಕ್ತಿಫಲಾಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

|| ಇತಿ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ

ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 03-04 ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯಃ (ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯಃ) || 03 ||

ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಃ (ಫಲಾಧ್ಯಾಯಃ) || 03-04 ||

ಪ್ರಥಮ ಪಾದಃ || 04-01 ||

ಫಲಂ ನಿಗದ್ಯತೇಽಸ್ಮಿನ್ನಧ್ಯಾಯೇ | ಕರ್ಮನಾಶಾಖ್ಯಂ ಫಲಮಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ |

ನಿತ್ಯಶಃ ಕಾರ್ಯಂ ಸರ್ವಥಾ ಭಾವ್ಯಂ ಸಾಧನಂ ಪ್ರಥಮಥ ಉಚ್ಯತೇ |

ಪ್ರಾಯಿಕತ್ವಾಚ್ಛಾಧ್ಯಾಯಾನಾಂ ಪಾದಾನಾಂ ಚ ನ ವಿರೋಧಃ |

ಓಂ ಆವೃತ್ತಿರಸಕೃದುಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 01-485 ||

‘ಆತ್ಮಾ ವಾಸರೇ ದೃಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ಮನವ್ಯೋ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ’

ಇತ್ಯಾದೀನಾಂ ನಾಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿವದೇಕವಾರೇಣೈವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ಕಿಂತ್ವಾವೃತ್ತಿಃ
ಕರ್ತವ್ಯಾ |

‘ಸ ಯ ಏಷೋಽಣಿಮೈತದಾತ್ಮ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಮ್’

ಇತ್ಯಾದ್ಯಸಕೃದುಪದೇಶಾತ್ || 01 ||

ಏತದ್ ಅಧ್ಯಾಯಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಫಲಂ ಇತಿ || ವಿರಕ್ತಾದಿಸಾಧನೈಃ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ
ಮಾಪಾದ್ಯಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಪೂರ್ವಾಧ್ಯಾಯೇ | ತತ್ರ ತದ್ಗರ್ಶನಸ್ಯ ಕಿಂ ಫಲಂ ಯೇನ
ತದಾಪಾದ್ಯಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾ ನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಯತ್ ತಸ್ಯ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದದ್ವಾರಾ ಫಲಂ
ಭವತಿ ತದ್ ಅಸ್ಮಿನ್ ಅಧ್ಯಾಯೇ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ನಿಗದ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ | ನನು
ಪುರುಷಾರ್ಥಾಧಿಕರಣೇ ನಾತ್ ಸರ್ವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಾ ಭವಂತಿ ಇತಿ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ಅತ್ರ ವಕ್ತವ್ಯಂ
ಅಸ್ತಿ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಾನಾಂ ಅಸಾಧಾರಣ್ಯೇನ
ಜ್ಞಾನಫಲತ್ವಾಭಾವಾತ್ | ಮೋಕ್ಷೋಽಪಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಭವತಿ ಇತಿ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ಚೇತ್ | ಸತ್ಯಮ್ |
ಸ ಏವ ಕೇದೃಶ ಇತಿ ವಿಚಾರ್ಯತೇ ಅತ್ರ ಇತಿ | ಏತತ್ ಪಾದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಕರ್ಮ ಇತಿ ||
ಜ್ಞಾನಫಲಂ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷಣಂ ಚುತುವಿಧಂ ಭವತಿ | ಕರ್ಮಕ್ಷಯ-ಉತ್ಪನ್ನಿಮಾರ್ಗ-
ಭೋಗಭೇದಾತ್ | ತತರ್ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಾಖ್ಯ ಫಲಸ್ಯ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಾತ್ ತತ್ ಪ್ರಥಮಪಾದೇ ನಿಗದ್ಯತ
ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಆವೃತ್ತಿಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರೇಷು ಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಕ್ತಿ ಅಪ್ರತೀತೇಃ ಕಥಂ ಏತದ್ ಇತ್ತ ಆಹ ||
ನಿತ್ಯಶ ಇತಿ || ನ ಏತೇಷು ಸೂತ್ರೇಷು ಕರ್ಮಕ್ಷಯೋ ನಿಗದ್ಯತೇ ಕಿಂ ತು ಜ್ಞಾನಸಾಧನಮೇವ |
ತತ್ ತೃತೀಯೇ ಏವ ಕಿಂ ನ ಉಚ್ಯತೇ | ತಸ್ಯೈವ ನಿತ್ಯಶಃ ಕಾರ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ | ಕಿಮಿತಿ ತದ್ವಿನಾ
ಮೋಕ್ಷಲೋಶಾಭಾವಾತ್ | ಅತೋ ಅತ್ರ ಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಕ್ತಿ ಅಪ್ರತೀತಿಃ ಯುಕ್ತಾ ಏವ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಯದಿ ಫಲಾಧ್ಯಾಯೇ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಪಾದೇ ಚ ಸಾಧನಮೇವ ಉಚ್ಯತೇ ತರ್ಹಿ ಅಧ್ಯಾಯಪಾದಾನಾಂ
ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥಾಭಾವಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಪ್ರಾಯಿಕತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ || ನ ಅರ್ಥಾಂತರೋಕ್ತೌ ಅಪಿ
ವ್ಯವಸ್ಥಾಭಾವ ವಿರೋಧಃ | ಯೋ ಅರ್ಥೋ ಯತ್ರ ಪ್ರಾಯೇಣ ಉಚ್ಯತೇ ಸೋ ಅಧ್ಯಾಯಾದಿಃ
ತದರ್ಥಂ ಇತಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅತ ಏವ ಏತೇಷು ಅಧಿಕರಣೇಷು ನ ಅಧ್ಯಾಯಾದಿ ಸಂಕುತಿಃ
ಅನ್ವೇಷಣೀಯಾ |

ತತ್ರ ಆದೌ ಭಗವತ್ ಜ್ಞಾನಾಯ ಶ್ರವಣಾದಿ ಆವೃತ್ತೇಃ ಕರ್ತವ್ಯತಾ ಉಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಶ್ರವಣಾದೀನಾಂ ಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಸಾಧನೀಯಮೇತತ್ | ಶ್ರವಣಾದಿಕಂ
ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸಕೃದ್ ಅನುಷ್ಠೇಯಂ ಉದ ತದಾವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಉಭಯವಿಧಸಾಧನದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಸಕೃದೇವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಸಕೃದ್
ಅನುಷ್ಠಿತ ಅಗ್ನಿಷೋಮಾದಿನಾ ಸರ್ವಗಫಲದರ್ಶನಾತ್ ತದ್ವದೇವ ಸಕೃದ್ ಅನುಷ್ಠಿತ
ಶ್ರವಣಾದಿನಾ ಅಪಿ ಜ್ಞಾನಸಮ್ಭವಾತ್ | ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಧೇಶ್ಚ ಅಗ್ನಿಷೋಮಾದಿ ವಿಧಿವತ್ ಸಕೃದ್
ಅನುಷ್ಠಾನೇನ ಚರಿತಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಸಾಧನಾವೃತ್ತೇರಪಿ ದರ್ಶನಾದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ತಥಾ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ
ಚೇನ್ನ | ಉಭಯಧಾದರ್ಶನೇಽಪಿ ಅನಾವೃತ್ಯಾ ಏವ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಾಭ್ಯುಪಗಮೇ
ಸರ್ವಸುಶಕತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಇತಿ ಗುಣಲಾಭಾದ್ ಅನಾವೃತ್ಯಾ ಶ್ರವಣಸ್ಯೈವ ಜ್ಯಾಯಸ್ತ್ವಾತ್ |
ಅತೋ ಅನಾವೃತ್ಯಾ ಏವ ಜ್ಞಾನಂ ಸಮ್ಭವತಿ | ನ ಚ ತಥಾ ಭವತಿ | ಅತೋ ನ ಶ್ರವಣಾದಿ
ಜ್ಞಾನಸಾಧನಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ರೋತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ || ಅಗ್ನಿಷೋಮಾದಿವದ್
ಏಕವಾರೇಣೈವ ಫಲಸಿದ್ಧೇಃ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಾನಾಂ ಶ್ರವಣಾದೀನಾಂ ಅನಾವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ
ಯದುಕ್ತಂ ನ ತದ್ಯುಕ್ತಂ ಕಿಂ ತು ಶ್ರವಣಾದೀನಾಂ ಆವೃತ್ತಿರೇವ ಕರ್ತವ್ಯಾ | ಉದ್ಘಾತಕೇನ
ನವಕೃತ್ಯಃ ಶ್ವೇತಕೇತುಂ ಪ್ರತಿ ತತ್ತ್ವಸ್ಯ ಉಪದಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ಶ್ರವಣಾದೇಃ ಸಕೃದೇವ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವೇ
ಕಿಮರ್ಥಂ ಅಸೌ ಅಸಕೃದ್ ಉಪದಿಶೇತ್ | ನ ಚ ಅಗ್ನಿಷೋಮಾದಿವದ್ ಅನಾವೃತ್ತಿಃ ತಸ್ಯ
ಅದೃಷ್ಟಫಲತ್ವೇನ ಸಕೃದ್ ಅನುಷ್ಠಾನಸಮಭವತ್ | ತಾವತಾ ಏವ ತದ್ವಿಧಿಪೂರ್ತೇಶ್ಚ |
ಶ್ರವಣಾದೇಃ ಪುನಃ ಅಜ್ಞಾನನಿವೃತ್ಯಾದಿ ದೃಷ್ಟಫಲಸಾಧನತ್ವೇನ ಯಾವತ್ ಫಲಂ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್
| ಆವರ್ತನ ಏವ ತದ್ವಿಧಿಪರ್ಯವಸಾನಾದ್ ವ್ರೀಹ್ಯವಘಾತವಿಧಿವತ್ | ನ ಚ ಶುಶಕತ್ವಗುಣ
ಲಾಭಾದ್ ಅನಾವೃತ್ತಿಃ | ಮಹಾಫಲಸಯ್ ತದಭಾವಸ್ಯೈವ ಗುಣತ್ವಾತ್ | ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮೋಕ್ಷ
ಪ್ರಸಂಗಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ || 1 ||

ಓಂ ಲಿಙ್ಗಾಚ್ಚ ಓಂ || 02-486 ||

‘ಸ ತಪೋಽತಪ್ಯತ..... ಪುನರೇವ ವರುಣಂ ಪಿತರಮುಪಸಸಾರ’

ಇತ್ಯಾದ್ಯಾವರ್ತನಲಿಙ್ಗಾಚ್ಚ |

‘ನಿತ್ಯಶಃ ಶ್ರವಣಂ ಚೈವ ಮನನಂ ಧ್ಯಾನಮೇವ ಚ |
ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಪುರುಷೈರ್ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಮಿಚ್ಛುಭಿಃ’ ಇತ್ ಬೃಹತ್ತನೈ || 02 ||

ಹೇತ್ವನ್ತರೇಣ ಶ್ರವಣಾದಿ ಆವೃತ್ತಿಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಲಿಙ್ಗಾಚ್ಚ ಇತಿ ||
‘ತಸ್ಮೈ ಏತತ್ ಪ್ರೋವಾಚ ಅನ್ನಂ ಪ್ರಾಣಂ ಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರೋತ್ರಂ ಮನೋ ವಾಚಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ

ಅನ್ನಾದಿ ರೂಪ ವಿಷಯ ಏವ ಪುನಃ ಪುನಃ ಭೃಗೋಃ ಪ್ರಶ್ನಃ ತಥೈವ ವರುಣಸ್ಯ ಉಕ್ತಿಃ ಶ್ರುತಸ್ಯ
ಪುರಾಲೋಚನೇನ ಅಪರೋಕ್ಷಿತತ್ವಂ ಇತಿ ಏತತ್ ಲಿಙ್ಗದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಶ್ರವಣಾದಿ ಆವೃತ್ತಿಃ ಕರ್ತವ್ಯಾ
ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ನಿತ್ಯತ ಇತಿ || ಅತೋ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಶ್ರವಣಾದಿ ಆವೃತ್ತೇಃ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್
ಯುಕ್ತಂ ಶ್ರವಣಾದೀನಾಂ ಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 2 || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ಆವೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಓಂ ಆತ್ಮೇತಿ ತೂಪಗಚ್ಛಂತಿ ಗ್ರಾಹಯಂತಿ ಚ ಓಂ || 03-487 ||

ಆತ್ಮೇತ್ಯುಪದೇಶ ಉಪಾಸನಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಭಿಃ ಸರ್ವಥಾ ಕಾರ್ಯಮೇವ |
'ನಾನ್ಯಂ ವಿಚಿಂತಯ ಆತ್ಮಾನಮೇವಾಹಂ ವಿಜಾನಿಯಾಮಾತ್ಮನಮುಪಾಸ ಆತ್ಮಾ ಹಿ
ಮಮೈಷ ಭವತಿ' ಇತಿ ಹ್ಯುಪಗಚ್ಛಂತಿ | 'ಆತ್ಮೇತ್ಯೇವೋಪಾಸ್ತು ಆತ್ಮೇತ್ಯೇವ ವಿಜಾನೀಹಿ
ನಾನ್ಯಂ ಕಿಞ್ಚನ ವಿಜಾನಥ ಆತ್ಮಾ ಹ್ಯೇವೈಷ ಭವತಿ' ಇತಿ ಗ್ರಾಹಯಂತಿ ಚ |

'ಆತ್ಮೇತ್ಯುಪಾಸನಮ್ ಕಾರ್ಯಂ ಸರ್ವಥೈವ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ |
ನಾನಾಕ್ಲೇಶಸಮಾಯುಕ್ತೋಽಪ್ಯೇತಾವನ್ನೈವ ವಿಸ್ಮರೇತ್' ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ ||
'ಆತ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಧ್ಯಾನಂ ವಿಶೇಷಣವಿಶೇಷ್ಯತಃ |
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಚ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಮುಪದೇಶಶ್ಚ ತಾದೃಶಃ ||
ಕರ್ತವ್ಯೋ ನಾಸ್ಯ ಹಾನೇನ ಕಸ್ಯಚಿನ್ಮೋಕ್ಷ ಇಷ್ಯತೇ' ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ || 03 ||

ಅತ್ರ ಭಗಜ್ಞಾನಸಾಧನ ಆತ್ಮತ್ವ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ನಿತ್ಯಶಃ ಕಾರ್ಯತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾಭಾವೇ ವೇದಾನಾಂ ತತ್ರ
ಮಹಾತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಅಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತ ಆತ್ಮತ್ವಂ
ವಿಷಯಃ | ನಿತ್ಯಶಃ ಉಪಾಸ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಪಾಸನಸ್ಯ ನಿತ್ಯಶಃ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಂ
ಗುಣಾಂತರ ಸಾಮ್ಯ ಪ್ರತೀತಿಶ್ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ತತ್ರ ಆತ್ಮತ್ವಂ ನ ಸರ್ವಥಾ ಸದಾ ಉಪಾಸ್ಯಂ
ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಹರೇಃ ಜಗತ್ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಸ್ಯ ಶಶ್ವದ್ ಅತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಶಶ್ವದ್
ಅತಿಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಉಪಾಸನಂ ವ್ಯರ್ಥಮೇವ ಕಿಂತು ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಗುಣೋಪಾಸನಸ್ಯ ಜ್ಯಾಯಸ್ತೇನ
ತದೇವ ನಿತ್ಯಶಃ ಕರ್ತವ್ಯಮ್ | ಅತಃ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಅನುಪಾಸ್ಯತ್ವಾದ್ ವೇದಾನಾಂ ತತ್ರ
ಮಹಾತಾತ್ಪರ್ಯಂ ವ್ಯರ್ಥಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣುಃ ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಉಪಾಸನಂ
ಸದಾ ಸರ್ವಥಾ ಕಾರ್ಯಮೇವ | ತಸ್ಮೈವ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ತದ್ ಅಸಿದ್ಧೇಃ | ನ

ಕೇವಲಂ ತಥಾ ಉಪಾಸನಂ ಆವಶ್ಯಕಂ ಕಿಂ ತು ತಥಾ ಉಪದೇಶಶ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯಃ | ತದಭಾವೇಽಪಿ
ಮೋಕ್ಷಾಽಸಿದ್ಧೇಃ ನ ಕೇವಲಂ ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸನೋಪದೇಶ ಅನ್ವಯವಿಯತಿರೇಕಿತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ
ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಥಾ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಂ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ನಾನ್ಯಂ ವಿಚಿಂತಯ ಇತಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಥಾ
ಉಪಾಸ್ಯತ್ವ ಉಪದೇಶ್ಯತ್ವಯೋಃ ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಆತ್ಮಾ ಹಿ ಮಮ ಏಷ ಭವತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅವಿದ್ಯಮಾನ ಉಪಾಸನಂ ನ ಏತದ್ ಇತಿ ವಕ್ತಿ ||
ಉಪಗಚ್ಛಂತಿ ಉಪಾಸತೇ || ಗ್ರಾಹಯಂತಿ ಉಪದಿಶಂತಿ |

ನ ಚ ಶಶ್ವದ್ ಅತಿಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಸದಾ ಸರ್ವಥಾ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾಭಾವಃ | ಉಪಾಸನಸ್ಯ
ಫಲಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧಿಭ್ಯಾಂ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದಿ ಅಸಿದ್ಧೇಃ | ಆತ್ಮತ್ವ ಉಪಾಸನಸ್ಯ
ಮುಕ್ತಿಹೇತುತ್ವಾತ್ ತತ್ ಸರ್ವಥಾ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ||

ವಿಷ್ಣುಃ ಆತ್ಮತಯಾ ಜೀವತ್ವೇನ ಉಪಾಸ್ಯ ಇತಿ ಅಹಂಕಾರಂ ಕೇಚನ ಅತ್ರ ವರ್ಣಯಂತಿ ತದಯುಕ್ತಂ
ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಆತ್ಮತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುವಿಶೇಷಣಂ ಇತ್ಯೇವಉಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಂ ನ
ತು ತತ್ ಜೀವತ್ವವಿಧಾನೇನ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿತ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವದಾ
ಸರ್ವಥಾ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತತ್ರ ವೇದಾನಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 3 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಆತ್ಮೋಪಗಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ನ ಪ್ರತೀಕೇ ನ ಹಿ ಸಃ ಓಂ || 04-488 ||

‘ನಾಮ ಬ್ರಹ್ಮೇತ್ಯುಪಾಸತೇ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಶಬ್ದಭ್ರಾನ್ತಾ ನ ಪ್ರತೀಕೇ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿಃ
ಕಾರ್ಯಾ | ಕಿಂತು ತತ್ತ್ವತ್ವೇನೈವೋಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ -

‘ನಾಮಾದಿಪ್ರಾಣಪರ್ಯಂತಮುಭಯೋಃ ಪ್ರಥಮಾತ್ಮತಃ |

ಐಕ್ಯದೃಷ್ಟಿರಿತಿ ಭ್ರಾಂತಿರಬುದ್ಧಾನಾಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||

ನಾಮಾದಿಸ್ಥಿತಿರೇವಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಹಿ ವಿಧೀಯತೇ |

ಸರ್ವಾರ್ಥಾ ಪ್ರಥಮಾ ಯಸ್ಮಾತ್ ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥಾ ತತೋ ಮಾತಾ’ ಇತಿ || 04 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ಪೂಜಾ ನಸಾಧನಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಪ್ರತೀಕ ಐಕ್ಯೋಪಾಸನವರ್ಜನಸ್ಯ ಆವಶ್ಯಕತ್ವಸಾಧನಾದಸ್ಮಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭವಃ | ತಥಾ ಉಪಾಸನೇ ಯದುಕ್ತಂ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿತ್ವೇನ ಉಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಂ
ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಂ ಸ್ಯಾದತಃ ಸಾಧನೀಯಮೇತತ್ | ಯತ್ ನಾಮವಾಗಾದಿಕಂ ಭಗವತ್
ಪ್ರತಿಮಾಖ್ಯಂ ಪ್ರಕೃತಂ ತದ್ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಬ್ರಹ್ಮತಯಾ ಉಪಾಸ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಶ್ರುತಿಃ ಅನ್ಯತ್ವಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮತಯಾ ಉಪಾಸ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ‘ನಾಮ
ಬ್ರಹ್ಮೇತ್ಯುಪಾಸೀತ’ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರತೀಕಯೋಃ ಭಿನ್ನತ್ವಾದ್ ಅಭೇದೇನನ

ಉಪಾಸನಾಯುಗಃ | ಯಥಾ ಖಲು ಪೂರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾದೇಃ ಅಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಂ ಉಕ್ತಾ
ಫಮಾತ್ರಸಯ ಉಪಾಸನಾಪ್ರಯೋಜಕತ್ವೇನ ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಂ ಸಮರ್ಥಿತಂ ತಥಾ ಅತ್ರಾಪಿ
ಪ್ರತೀಕೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಸಮ್ಭವಾತ್ | ಫಲಸಯ ಉಪಾಸನಾಪ್ರಯೋಜಕತ್ವೇನ ಭೇದಾದೇಃ
ಅಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಾತ್ | ಶ್ರೂಯತೇ ಖಲು ಪ್ರತೀಕೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಫಲಂ 'ನಾಮ
ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಪಾಸ್ತೇ ಯಾವನ್ನಾಮೋ ಗತಂ ತತ್ರಾಸ್ಯ ಕಾಮಚಾರೋ ಭವತಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಅತಃ
ಪ್ರತೀಕೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಮಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಪ್ರತೀಕ ಇತಿ || ನಾಮ ಬ್ರಹ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿನಾ
ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯೇನ ಜಾತಮಾತ್ಮ್ಯೋಪಾಸನಂ ವಿಧೀಯತ ಇತಿ ಶಬ್ದ ಭ್ರಾನ್ತ್ಯಾ ಯತ್ ಪರೇಣ
ಉಕ್ತಂ ಪ್ರತೀಕೇ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿಃ ಕಾರ್ಯಾ ಇತಿ ನ ತದ್ ಯುಕ್ತಮ್ | ಯತಃ ಸ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರತೀಕಂ ನ
ಭವತಿ | ನ ಹಿ ಭಿನ್ನಯೋಃ ಅಭೇದೇನ ಉಪಾಸನಂ ಯುಕ್ತಮ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಫಲಸ್ಯೈವ
ಪ್ರಯೋಜಕತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಉಪಾಸನಂ ಇತಿ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ನಿಷ್ಫಲತ್ವಾತ್ ಪ್ರತ್ಯುತ
ಅನರ್ಥಪಲತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಯದಿನ ಅಭೇದೇನ ಉಪಾಸನಂ ಯುಕ್ತಂ ಕಥಂ ತರ್ಹಿ ಕಾರ್ಯಮ್ | ನ ತು ಕಾರ್ಯಮೇವ
ಶ್ರುತ್ಯಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾ ಪರಿಹರತಿ || ಕಿಂ ತು ಇತಿ ||

ಕಾರ್ಯಮೇವ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ ಉಪಾಸನಂ ತಚ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರತೀಕಸ್ಥಿತ್ವೇನೈವ | ನ ಚ ನ ಏತತ್
ಶ್ರುತಿಃ ವಕ್ತೆ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅಪವಾದೇನ ಪ್ರಥಮಾದಿವಿಭಕ್ತೇರೇವ ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ಸಪ್ತಸು ಪ್ರಥಮಾ ಷಟ್ಪು ದ್ವಿತೀಯಾ ಇತ್ಯಾದೇರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ ಇತಿ || ಉಭಯೋಃ ನಾಮಾದಿಬ್ರಹ್ಮಪದಯೋಃ
ಐಕ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಃ ಅತ್ರಕರ್ತವ್ಯತಯಾ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಭ್ರಾನ್ತಿಃ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ನಾಮಾದಿ ಇತಿ ||
ಪ್ರಥಮಾಯಾಃ ತರ್ಹಿ ಕಾ ಕತಿಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸರ್ವ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಕ್ಷತ್ರರಿ ರಾಜದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಫಲದರ್ಶನಾದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ಏವಂ ಸ್ಯಾದಿತಿ || ಕ್ಷತ್ರಾ ಏವ ರಾಜಾ
ಇತ್ಯಸ್ಯ ಉಪಚಾರತ್ವಾತ್ | ತಥಾ ಜ್ಞಾನೇ ಅನರ್ಥದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ | ಅತಃ ಪ್ರತೀಕೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ
ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಅಯೋಗಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 4 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ನಪ್ರತೀಕಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಓಂ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿರುತ್ಕರ್ಷಾತ್ ಓಂ || 05-489 ||

ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ಸರ್ವಥಾ ಕಾರ್ಯೈವ ಪರಮೇಶ್ವರೇ | ಉತ್ಕೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ |

‘ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಸದೋಪಾಸ್ಯೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವೈರಪಿ ಧ್ರುವಮ್ |

ಮಹತ್ತ್ವವಾಚೇ ಶಬ್ದೋಽಯಂ ಮಹತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಮೇವ ಹಿ |

ಸರ್ವತಃ ಪ್ರೀತಿಜನಕಮತಸ್ತತ್ ಸರ್ವತಾ ಭವೇತ್ ||

ಆತ್ಮತ್ಯೇವ ಯದೋಪಾಸಾ ತದಾ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಸಂಯುತಾ |

ಕಾರ್ಯವ ಸರ್ವಥಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ನ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ || 05 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಸಾಧನ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಭೂಮ್ನೋ ಜ್ಯಾಯಸ್ತ್ವಂ ಇತ್ಯುಕ್ತಹಾನಿ ಪ್ರಸಂಘಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಭೂಮ್ನ ಇತಿ ಅತ್ರ ಪ್ರಕೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಸದಾ ಸರ್ವಥಾ ಉಪಾಸ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿಸಂದೇಹಃ| ಉಭಯಥಾಪಿ ದರ್ಶನಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಂ ಸದಾ ಸರ್ವಥಾ ಉಪಾಸ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದಾಯ ಹಿ ತದುಪಾಸನಂ ಕರ್ತವ್ಯಮ್ | ಸ ಚ ಪ್ರತಿದಿನಂ ವಿವಿಧ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರೇಣ ಉಪಾಸನೇ ಸಿದ್ಧಿತಿ | ತಥಾ ಚ ಕಿಂ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಸ್ಯ ಏಕಸ್ಯೈವ ವಿಶಿಷ್ಯ ಸದೋಪಾಸನೇ ಕಾರಣಮಸ್ತಿ | ತದುಪಾಸನಮಪಿ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದ ಜನಕಂ ಇತಿ ಚೇತ್ ತಥಾಪಿ ಗುಣಾಂತರನಾಮ್ಯಮೇವ ಸ್.ತ್ | ನ ಚ ಆತ್ಮತ್ವವದ್ ಗುಣತ್ವವಿಶೇಷೇಽಪಿ ನಿತ್ಯೋಪಾಸ್ಯತ್ವೇ ವಿಶೇಷಹೇತುರಸ್ತಿ | ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಸ್ಯ ನಿತ್ಯೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾಭಾವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಜ್ಯಾಯಸ್ತ್ವಂ ಅಯುಕ್ತಮಿತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ || ಪರಮೇಶ್ವರೇ ಸದಾ ಸರ್ವಥಾ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಮ್ | ತತ್ರ ಸರ್ವಗಣಾಂತರ್ಭಾವೇನ ಭಗವದುತ್ಪಷ್ಟತ್ವಸಿದ್ಧೇಃ ಭಗವದ್ ಉತ್ಪಷ್ಟತ್ವಂ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಮ್ | ತಥಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಂ ನಾಮ ಉತ್ಪಷ್ಟತ್ವೋಪಾಸನಮೇವ | ಸರ್ವೋತ್ಪಷ್ಟತ್ವಂ ಉಪಾಸನಂ ಚ ಅನ್ಯ ಉಪಾಸನೇಭ್ಯೋ ಅತಿಶಯೇನ ಭಗವತ್ ಪ್ರಸಾದಹೇತುಃ ಇತಿ ಭಾವಃ| ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿಃ ಪ್ರತೀಕೇ ಕಾರ್ಯ ಇತಿ ಕೇಚಿತ್ ತದತೀತಿ ಸೂತ್ರೇಣೈವ ನಿರಸ್ಯಮಿತಿ ಭಾವೇನ ಉಕ್ತಂ || ಪರಮೇಶ್ವರ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮ ಇತಿ || ಶಬ್ದೋಽಯಂ ಯತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಸರ್ವತೇ ಮಹತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಗುಣಾಂತರೋಪಾಸನಾದ್ ಆಧಿಕೇನ ಇತಿ ವಾ |

ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸಿವತ್ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಂ ವಿನಾ ಅಪಿ ಮೋಕ್ಷಸಮ್ಯವಾಚ್ಚ ತತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಅವಶ್ಯಕತ್ವೇ ಚತುರ್ಗುಣಾಪಾಸನ ನಿಯಮಭಜ್ಞಃ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತೋ ವಾ ಆಹ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || ಆತ್ಮತ್ವವಿಶೇಷಣತ್ವೇನ ಉಪಾಸನಾದ್ ಅದೋಷ

ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟೋಪಾಸ್ಯತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ
4 ||

|| ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟ್ಯ ಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಓಂ ಆದಿತ್ಯಾದಿಮತಯಶ್ಚಾಙ್ಗ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 06-490 ||

‘ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ ಅಜಾಯತ’ ಇತ್ಯಾದ್ಯುಪಾಸನಂ ಚ ದೇವಾನಾಂ
ಕಾರ್ಯಮೇವ | ಸ್ವೋತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನಾತ್ ಸ್ವಾಶ್ರಯತ್ವಾನುಕ್ತೌ ತತ್ರ
ಲಯಸ್ಯಾಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾಚ್ಛೋಪಪನ್ನಂ ತಥೋಪಾಸನಮ್ | ನಾರಾಯಣತನ್ತ್ರೇ ಚ -

‘ಆಧಿವ್ಯಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇನ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತಮನಸೋಽಪಿ ತು |

ಗುಣಾನಾಂ ಸ್ಮರಣಾಶಕ್ತೌ ವಿಷ್ಣೋರ್ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಮೇವ ತು ||

ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಂ ಸತತಂ ತತ್ ತು ನ ಕದಾಚಿತ್ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ |

ಅತ್ರ ಸರ್ವಗುಣಾನಾಂ ಚ ಯತೋಽನ್ತರ್ಭಾವ ಇಷ್ಯತೇ ||

ಸ್ವೋತ್ಪತ್ತ್ಯಙ್ಗಂ ಚ ದೇವಾನಾಂ ವಿಷ್ಣೋಶ್ಚಿನ್ತ್ಯಂ ಸದ್ಯೇವ ತು |

ತೇಷಾಂ ತತ್ರ ಪ್ರವೇಶೋ ಹಿ ಮುಕ್ತಿರಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ ||

ತದಾಶ್ರಿತಾಶ್ಚ ತೇ ನಿತ್ಯಂ ತತಶ್ಚಿನ್ತ್ಯಂ ವಿಶೇಷತಃ’ ಇತಿ || 06 ||

ಅತ್ರ ಭಗವದಪರೋಕ್ಷ ಸಾಧನಸ್ಯ ಅಜ್ಞಾಶಲಿತತ್ವೇನ ದೇವತೋಪಾಸನಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಕಟಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ತನ್ಮಾ ಯೇನ ಆತ್ಮತ್ವಸ್ಯಾಪಿ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಾಭಾವ
ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಭಗವದಜ್ಞಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ದೇವತೋಪಾಸನಂ ದೇವಾನಾಂ
ಉಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ಸ್ವಸ್ಯ ಸ್ವೋತ್ಪತ್ತಿ ಆಜ್ಞಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ಉಪಾಸನಂ ವಿಷಯಃ | ಸದಾ ಸರ್ವಥಾ
ಕಾರ್ಯಂ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ದ್ವಿವಿಧ ಉಪಾಸ್ತಿದರ್ಶನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಸದಾ
ಸರ್ವಥಾ ತಥೋಪಾಸನಂ ದೇವೈಃ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ ಸೂರ್ಯಾದೀನಾಂ
ವಿವಿಧಸ್ಥಾನೇಷು ಸಂಚರಣೇನ ಸದಾ ಭಗವಚ್ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಆಶ್ರಿತತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ | ಸದಾ
ಚಕ್ಷುರಾದ್ಯಾಶ್ರಿತತ್ವಾಭಾವೇಽಪಿ ತಥೋಪಾಸನಸ್ಯ ಅನರ್ಥಫಲತ್ವಾತ್ || ಗುಣಾಂತರೇಷು ಸತ್ನು
ಭಗವದಜ್ಞಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವಚಿನ್ತನೇ ಕಾರಣವಿಶೇಷಾಭಾವಾಚ್ಚ | ಅತಃ ಸತ್ಯಪಿ
ಆಶ್ರಯಿಭಾವ ಸಮ್ಯಗ್ನೇ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಥಾ ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾಭಾವಾತ್ ತದ್ವತ್ ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವೇ ಸತ್ಯಪಿ
ನ ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಂ ಅವಶ್ಯಕಮಿತಿ ||

ಸಿದ್ಧಽನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಆದಿತ್ಯಾದಿ ಇತಿ || ‘ಚಕ್ಷೋಃ ಸೂರ್ಯೋ
ಅಜಾಯತ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಯದುಕ್ತಂ ಸ್ವಾಶ್ರಯತ್ವೇನ ಭಗವದಜ್ಞಾಶ್ರಿತತ್ವೇನ ತದ್ ಆದಿತ್ಯಾದಿ

ದೇವೈಃ ಸದಾ ಸರ್ವಥಾ ಕಾರ್ಯಮೇವ | ಕೋ ವಿಶೇಷಹೇತುಃ | ಮುಕ್ತೌ ತತ್ರ ಲಯಸ್ಯ
ಅಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಾತ್ | ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಫಲಸಾಮ್ಯೇನ ಕಾರ್ಯತ್ವಾತ್ | ಮುಕ್ತೌ ತತ್ರ ಲಯ ಏವ ಕುತಃ
| ಸ್ವೋತ್ತತ್ತಿಸ್ಥಾನತ್ವಾತ್ ಯತೋ ಯಸ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಃ ತತ್ರ ತಸ್ಯ ಲಯನಿಯಮಾತ್ | ನ ಚ
ಅನ್ಯಥೋಪಾಸನ ಪ್ರಸಜ್ಞಾದ್ ಏತದ್ ಅಯುಕ್ತಮ್ | ನಿತ್ಯಂ ರೂಪಾಂತರೇಣ ಅಜಲಗಾನಾಂ
ಸ್ವಾಶ್ರಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತೀತಾಧಿಕರಣ ಸಹಿತ ಏತದಧಿಕರಣಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ||
ಸ್ವೋತ್ತತ್ತ್ವಂ ಸ್ವಾಶ್ರಯತ್ವೇನ ಚಿನ್ಮಮ್ | ಅತ ಏತದುಪಾಸನಸ್ಯ ಆವಶ್ಯಕತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಮಪಿ
ಯುಕ್ತಿಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೫ ||

|| ಇತಿ ಆದಿತ್ಯಾದಿಮತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || ೦೫ ||

ಓಂ ಆಸೀನಃ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಓಂ || ೦೭-೪೯೧ ||

ಸರ್ವದೋಪಾಸನಂ ಕುರ್ವನ್ನಪ್ಯಾಸೀನೋ ವಿಶೇಷತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ |

ತದಾ ವಿಕ್ಷೇಪಾಲ್ಪತ್ವೇನ ಸಮ್ಭವಾತ್ || ೦೭ ||

ಅತ್ರ ಭಗವದ್ಧರ್ಶನಸಾಧನಧ್ಯಾನೇ ಆಸನಾದಿ ನಿಯಮಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಕ್ಷತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ತದ್ ಉಪದೇಶ ಆನರ್ಥಕ್ಯ ಪ್ರಸಜಲಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತ
ಭಗವದುಪಾಸನಾರ್ಥಂ ಆಸನಾದಿ ಉಚ್ಯತೇ 'ಉಪವಿಶ್ಯಾಸನೇ
ಯುಷ್ಣಾದ್ಯೋಗಮಾತ್ಮವಿಶುದ್ಧಯೇ' ಇತ್ಯಾದೌ | ತದ್ ಆಸನಂ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಸರ್ವಥಾ
ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತತ್ ಕೃತ್ಯಾಭಾವಾತ್ |

ಭಗವತ್ ಸನ್ನರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಹಿ ಸರ್ವಂ ಉಪಾಸನಾದಿ ಅನ್ವೇಷ್ಯವ್ಯಂ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಾ ಭಾವಾತ್
| ತಸ್ಯ ಚ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮನಸೋ ಭಗವದ್ವಿಷಯತ್ವಮಾತ್ರೇಣ ಸಮ್ಭವಾತ್ ಕಿಮಸ್ತಿ ಆಸನಾದಿನಾ
ಕೃತ್ಯಮ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಮನಸಃ ಸಮ್ಯಗ್ ಭಗವದ್ವಿಷಯತ್ವಸ್ಯ ಏವ ಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವೇಽಪಿ
ತದರ್ಥಮೇವ ಆಸನಂ ಇತಿ | ಆಸನಂ ವಿನಾ ಮನಸೋ ಭಗವತಿ ನಿವೇಶನ ಅಸಮ್ಯವೇ
'ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಂ ಸತತಂ ವಿಷ್ಣುಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧೀನಾಂ ಅನುಪಪತ್ತಿಪ್ರಸಜ್ಞಾತ್ | 'ತಸ್ಮಾದ್ ಆಸನಾದೇಃ
ಆವಶ್ಯಕತ್ವಭಾವಾತ್ ತದುಪದೇಶ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಆಸೀನ ಇತಿ || ಜಿಜ್ಞಾಸುಃ ಆಸೀನ ಏವ
ಉಪಾಸನಂ ವಿಶೇಷತಃ ಸರ್ವಥಾ ಕುರ್ಯಾತ್ | ಉಪಾಸನಸ್ಯೈವ ಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವೇಽಪಿ ತಸ್ಯ
ಆಸನೇ ಸತ್ಯೇವ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಅನ್ಯಥಾ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ | ಆಸೀನಸ್ಯ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪಾಸಮ್ಭವಾತ್

ಅನ್ಯಸ್ಯ ತನ್ನಿಯಮಾತ್ | ನನು ಆಸೀನಸ್ಯ ಉಪಾಸನೇ ಸರ್ವದಾಉಪಾಸನಾಭಾವಃ |
ಮೈವಮ್ | ಸದೋಪಾಸನಂ ಕಾರ್ಯಮ್ | ಆಸನಂ ಚ ಅಪೋಕ್ಷಿತಮೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ || 7 ||

ಓಂ ಧ್ಯಾನಾಚ್ಚ ಓಂ || 08-492 ||

‘ಸ್ಮರಣೋಪಾಸನಂ ಚೈವ ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕಮಿತಿ ದ್ವಿಧಾ |
ಸ್ಮರಣಂ ಸರ್ವದಾ ಯೋಗ್ಯಂ ಧ್ಯಾನೋಪಾಸನಮಾನಸೇ ||
ನೈರನ್ತರ್ಯಂ ಮನೋವೃತ್ತೇರ್ಧ್ಯಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ |
ಆಸೀನಸ್ಯ ಭವೇತ್ ತತ್ ತು ನ ಶಯಾನಸ್ಯ ನಿದ್ರಯಾ ||
ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಗಚ್ಛತೋ ವಾಽಪಿ ವಿಕ್ಷೇಪಸ್ಯೈವ ಸಮ್ಭವಾತ್ |
ಸ್ಮರಣಾತ್ ಪರಮಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಧ್ಯಾನಂ ನಾಸ್ತತ್ರ ಸಂಶಯಃ’

ಇತಿ ಚ ನಾರಾಯಣತನ್ತ್ರೇ ಅತೋ ಧ್ಯಾನತ್ವಾಚ್ಚ || 08 ||

ನನು ಏತದ್ ವಿರುದ್ಧಂ ಸರ್ವದಾಉಪಾಸನಂ ಆಸನಸ್ಯ ಸರ್ವಥಾ ಅಪೋಕ್ಷಿತತ್ವಂ ಚ | ತತ್ರ
ಸರ್ವದಾ ಉಪಾಸನಮೇವ ಉಪಾದೇಯಂ ವಿಹಿತತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ನ ಆಸನಂ ಆವಶ್ಯಕಂ ಇತಿ
ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಸಪ್ರಮಾಣಕಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಧ್ಯಾನಾಚ್ಚ ಇತಿ ||
ನ ಸರ್ವದಾ ಉಪಾಸನಾನನಿಯತ್ಯೋಃ ವಿರೋಧಾದ್ ಆಸನಸ್ಯ ನ ಆವಶ್ಯಕತ್ವಮ್ |
ಉಪಾಸನಂ ಹಿ ದ್ವೇಧಾಭವತಿ | ಸ್ಮರಣಂ ಧ್ಯಾನಂ ಇತಿ ತತ್ರ ಸ್ಮರಣಸ್ಯ ಸರ್ವದಾ
ಯೋಗ್ಯತ್ವಾತ್ ಸರ್ವದಾ ಉಪಾಸನವಿಧೇಃ ತದ್ವಿಷಯತಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ಉಪಾಸನವಿಶೇಷಸ್ಯ ಚ ಧ್ಯಾನತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ಚ ಆಸನಮನ್ತರೇಣ ಅಸಮ್ಭವಾದ್ ಆಸನಸ್ಯ
ಆವಶ್ಯಕತ್ವಂ ಸಿದ್ಧತಿ | ನ ಚ ಸ್ಮರಣೇನೈವ ಅಲಮ್ | ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ತತೋ ಅಧಿಕತ್ವಾತ್ | ಕುತ
ಏತತ್ | ಯತಃ ಸ್ಮೃತೌ ಉಕ್ತಂ ಅತಃವ ಇತಿ ಭಾವಃ || 8 ||

ಓಂ ಅಚಲತ್ವಂ ಚಾಪೇಕ್ಷ್ಯ ಓಂ || 09-493 ||

‘ಅಚಲಂ ಚೇಚ್ಛರೀರಂ ಸ್ಯಾನ್ಮನಸಶ್ಚಾಪ್ಯಚಾಲನಮ್ |
ಚಲನೇ ತು ಶರೀರಸ್ಯ ಚಿಹ್ನಲಂ ತು ಮನೋ ಭವೇತ್’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ || 09 ||

ನನು ಧ್ಯಾನಾರ್ಥಮಪಿ ನ ಆಸನಂ ಆವಶ್ಯಕಂ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಾದಿನಾ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಷೇಪ ಪರಿಹಾರಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಸ್ಮತ್ಯಾ ಏವ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಚಲತ್ವಂ ಚ ಇತಿ || ನ
ಕೇವಲ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಾದಿನಾ ವಿಕ್ಷೇಪಾಭಾವೋ ಭವತಿ ಕಿಂ ತು ಶಾರೀರಾಚಲತ್ವಂ ಚ ಅಪೇಕ್ಷ್ಯ |
ತಚ್ಚ ಆಸನೇ ಸತ್ಯೇವ ಇತಿ ತದ್ ಆವಶ್ಯಕಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 9 ||

ಓಂ ಸ್ಮರನ್ತಿ ಚ ಓಂ || 10-494 ||

‘ಸಮಂ ಕಾಯಶಿರೋಗ್ರೀವಂ ಧಾರಯನ್ನಚಲಂ ಸ್ಥಿರಃ |
ಸಮ್ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ನಾಸಿಕಾಗ್ರಂ ಸ್ವಂ ದಿಶಶ್ಚಾನವಲೋಕಯನ್’ ಇತ್ಯಾದಿ || 10 ||

ಸ್ಮೃತಿಭಿರಪಿ ಆಸನಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತಾಃ ಸ್ಮೃತೀಃ ಉದಾಹರತಿ
|| ಸ್ಮರನ್ತಿ ಚ ಇತಿ || ಸ್ಥಿರಃ ಸ್ಥಿರಮನಾಃ | ಅಸ್ಯ ಉಪವಿಶ್ಯ ಆಸನ ಇತಿ ಅನೇನ ಸಮ್ಪನ್ದಾದ್
ವಿವಕ್ಷಿತಸಿದ್ಧಿಃ ||

ಓಂ ಯತ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾ ತತ್ರಾ ವಿಶೇಷಾತ್ ಓಂ || 11-495 ||

ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾದಿಷು ಯತ್ಯೈಕಾಗ್ರತಾ ಭವತಿ ತತ್ಯೈವ ಸ್ಥಾತವ್ಯಮ್ |

‘ತಮೇವ ದೇಶಂ ಸೇವೇತ ತಂ ಕಾಲಂ ತಾಮವಸ್ಥಿತಿಮ್ |
ತಾನೇವ ಭೋಗಾನ್ ಸೇವೇತ ಮನೋ ಯತ್ರ ಪ್ರಸೀದತಿ ||
ನ ಹಿ ದೇಶಾದಿಭಿಃ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿಶೇಷಃ ಸಮುದೀರಿತಃ |
ಮನಪ್ರಸಾದನಾರ್ಥಂ ಹಿ ದೇಶಕಾಲಾದಿಚಿಂತನಾ’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ || 11 ||

ಆಸನಾದಿನಿಯತಿವದೇವ ದೇಶಕಾಲಾದೀನಾಮಪಿ ನಿಯತಿರಸ್ತಿ | ‘ಪರ್ವತಾಗ್ರೇ ನದೀತೀರೇ’
‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಚೋತ್ಥಾಯ’ ಇತ್ಯಾದೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ನಿವಾರಯಿತುಂ ಸೂತ್ರಂ
ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಯತ್ರ ಇತಿ || ದೇಶಕಾಲಾದೀನಾಂ ಕಿಂ ಆಸನಾದಿವದ್
ಧ್ಯಾನೋಪಯೋಗಿತಯಾ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಂ ಸ್ಯಾದ್ ಉತ ಪೃಥಗೇವ ಜ್ಞಾನೋಪಯೋಗಿತ್ವಾತ್ |
ನಾದ್ಯಃ | ನಿಯತದೇಶಕಾಲಾದಿನಾ ಧ್ಯಾನೇ ವಿಶೇಷಾಭಾವಾತ್ | ಅತೋ ಯತ್ರ ದೇಶಾದೌ
ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಏಕಾಗ್ರತಾವಿಶೇಷಃ ಸ ಏವ ದೇಶಾದಿಃ ಆಶ್ರಣೀಯಃ | ನಾಪಿ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಸ್ವತನ್ತ್ರ
ದೇಶಾದಿನಾ ಜ್ಞಾನೇ ವಿಶೇಷಾಭಾವಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಇತಿ ಉಪಲಕ್ಷಣಮ್ |

ಅಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಅರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಆಹ || ತಮೇವ ಇತಿ || ಅತ್ರಾಪಿ ಪೂರ್ವವದ್ ವಿಕಲ್ಪಃ | ತಮೇವ
ಇತಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಯ ದೂಷಣಮ್ | ತತ್ರ ಹೇತುಃ ನ ಹಿ ಇತಿ | ನಿಯತ ದೇಶಾದಿನಾ ಧ್ಯಾನೇ ಚ
ಕಶ್ಚಿದ್ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಯಾಪಿ ನ ಹಿ ಇತ್ಯನೇನ ದೂಷಣಮ್ | ಕೇವಲ ದೇಶಾದಿನಾ
ಜ್ಞಾನೇ ನ ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ರ ಹೇತುಃ ಮನಃ ಪ್ರಸಾದನಾರ್ಥಂ ಇತಿ | ಪ್ರಾಯೇಣ ಮನಃ
ಪ್ರಸಾದನಾರ್ಥತ್ವಾತ್ ಪರ್ವತಾಗ್ರಾದಿ ಉಕ್ತಿಃ ಅವಸ್ಥಿತಿಃ ಆಸನಂ ತಚ್ಚ ವೀರಂ ಪದ್ಮಮೇವ ಇತಿ ನ
ನಿಯತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಾಃ | ಅತ ಆಸನಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಾತ್ ತದುಪದೇಶಾವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್
|| ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಆಸನಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಓಂ ಆ ಪ್ರಾಯಣಾತ್ ತತ್ರಾಪಿ ಹಿ ದೃಷ್ಟಮ್ ಓಂ || 12-496 ||

ಯಾವನೋಕ್ಷಸ್ತಾವದುಪಾಸನಾದಿ ಕಾರ್ಯಮ್ ||

‘ಸ ಯೋ ಹ ವೈತದ್ಭಗವನ್ಮನುಷ್ಯೇಷು ಪ್ರಾಯಣಾಂತಮೋಞ್ಷಾರಮಭಿಧ್ಯಾಯೀತ’

ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ ||

‘ಸರ್ವದೈನಮುಪಾಸೀತ ಯಾವದ್ವಿಮುಕ್ತಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಅಪಿ ಹ್ಯೇನಮುಪಾಸತೇ’

ಇತಿ ಸೌಪರ್ಣಶ್ರುತಿಃ ||

‘ಶ್ರುಣುಯಾದ್ಯಾವದಜ್ಞಾನಂ ಮತಿಯಾರ್ವದಯುಕ್ತತಾ |

ಧ್ಯಾನಂ ಚ ಯಾವದೀಕ್ಷಾ ಸ್ಯಾನ್ನೇಕ್ಷಾ ಕ್ವಚನ ಬಾಧ್ಯತೇ ||

ದೃಷ್ಟತತ್ತ್ವಸ್ಯ ಚ ಧ್ಯಾನಂ ಯದಾ ದೃಷ್ಟಿರ್ನ ವಿದ್ಯತೇ |

ಭಕ್ತಿಶ್ಚಾನಂತಕಾಲೀನಾ ಪರಮೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸ್ಫುಟಾ |

ಆ ವಿಮುಕ್ತೇರ್ವಿಧಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವತ ಏವ ತತಃ ಪರಮ್ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ || 12 ||

ಅತ್ರ ಭಗವತ್ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಯಣಾಂತತ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಧ್ಯಾನಫಲಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಭವೇನ ಮುಕ್ತೌ ತಾರತಮ್ಯಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಭವತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕತಂ ಧ್ಯಾನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಜ್ಞಾನಪರ್ಯಂತಮೇವ ಅವಶ್ಯಕಂ ಉತ ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತಮಪಿ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಜ್ಞಾನಸಾಧನತ್ವಂ ಜ್ಞಾನಿನಾಮಪಿ ತದ್ಗರ್ಭನಂ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಜ್ಞಾನಪರ್ಯಂತಮೇವ ಅವಶ್ಯಕಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ದರ್ಶನಾರ್ಥಮೇವ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಧಾನಾತ್ | ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ವಿಹಿತಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿ ಪರ್ಯಂತಂ ಅನುಷ್ಠಾನೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಸ್ಯಾಪಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋಪಯೋಗಿತ್ವಾತ್ ತಾವತ್ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |

ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಸ್ಯೈವ ಮೋಕ್ಷೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಆನನ್ದಾತಿಶಯಾರ್ಥಂ ಧ್ಯಾನನಿಯತಿಃ ಆನನ್ದಾತಿಶಯಾರ್ಥಂ ಶ್ರವಣಾದಿ ಸಾಧನಾಂತರಸ್ಯಾಪಿ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯತಯಾ ತನ್ನಿಯಮಾಯೋಗಾತ್ | ಜ್ಞಾನ ಏವ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಭ್ಯಾತ್ | ನ ಹಿ ಏಕತ್ರ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ತಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರಾಪಿ ಇತಿ | ಅತೋ ಯಾವನೋಕ್ಷಂ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವ ಅಭಾವಾತ್ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಶುಕಾದೀನಾಂ ತದ್ ವ್ಯರ್ಥಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆ ಪ್ರಾಯಣಾದ್ ಇತಿ || ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಮೋಕ್ಷ ಪರ್ಯಂತಂ ಧ್ಯಾನಂ ಅವಶ್ಯಂ ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ | ಧ್ಯಾನಂ ವಿನಾ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಾಭಾವೇನ ತಾವತ್ ಜ್ಞಾನ ಪರ್ಯಂತಂ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ತಥಾಪಿ ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತಂ ತದನುವೃತ್ತಿಃ ಕುತ ಇತ್ಯತೋ ದೃಷ್ಟಂ ಹಿ ಇತಿ ಸೂಚಿತಶ್ರುತಿಂ
ದರ್ಶಯತಿ || ಸ ಇತಿ || ಏತದ್ ಏತೇಷು | ಓಜ್ಯಾರೋ ಹರಿಃ|

ಕೈಮುತ್ಯೇನಾಪಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತತ್ವಂ ಸಾಧಯನ್ನಾಹ || ಸರ್ವದಾ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನಾತ್
ಪೂರ್ವಂ ಶ್ರವಣಾದಿಯುತ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್ ಜ್ಞಾನಾನಂತರಂ ಚ ಸಮ್ಯಗ್ ಧ್ಯಾನಲಾಭೇ
ಶ್ರವಣಾದಿ ಇತ್ಯತ ಉಪಾಸನಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಮ್ | ಉಕ್ತಂ ಹಿ | 'ಭೋಕವ್ಯಕರ್ಮಣಿ ಅಕ್ಷೀಣೇ
ಜಪೇನ ಕಥಯಾಪಿ ವಾ | ವರ್ತನಯಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ತನ್ನಿಷ್ಠಾಃ ತತ್ ಪರಾಯಣಾಃ' ಇತಿ |

ಜ್ಞಾನಪರ್ಯಂತಂ ಶ್ರವಣಾದಿಯುಕ್ತಂ ಧ್ಯಾನಮ್ | ತತಃ ಪ್ರಾಯೇಣ ಕೇವಲಂ ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ
ಇತ್ಯತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಶ್ರುಣುಯಾದ್ ಇದಿ || ನೇಕ್ಷಾ ಕ್ವಚನ ಬಾಧ್ಯತೇ ಇತಿ || ಕದಾಚಿತ್ಯಪಿ
ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಂ ಭವತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ದೃಷ್ಟತತ್ತ್ವಸ್ಯ ಚ ಧ್ಯಾನಂ ನಿರವಧಿಕಮ್ | ಜ್ಞಾನೋತ್ತರಮಪಿ ನಿರವಧಿಕಂ ಧ್ಯಾನಂ ಕಿಂ
ವಿಹಿತತ್ವಾತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಅನ್ಯಥಾ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಮೋಕ್ಷವಿರೋಧಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ |
ಕಾರಣಾನುಪಪತ್ತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆವಿಮುಕ್ತೇಃ ಇತಿ || ಸ್ವತ ಏ ಸ್ವಭಾವೇನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |ನ ಚ
ವಾಚ್ಯಂ ಜ್ಞಾನೋತ್ತರಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಫಲಾಭಾವಾದ್ ಅಕರ್ತವ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ | ಆನನ್ತಾತಿಶಯಫಲತ್ವಾತ್
| ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಃ |

'ಯೋಗಾರೂಢಸ್ಯ ತಸ್ಯೈವ ಶಮಃ ಕಾರಣಮುಚ್ಯತೇ' ಇತಿ ವಚನಾದ್ ಆನನ್ತವೃದ್ಧೌ ಧ್ಯಾನಸ್ಯೈವ
ಪ್ರಧಾನಸಾಧನತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಮೋಕ್ಷಪರ್ಯಂತಂ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವೇನ ಜ್ಞಾನಿನಾಮಪಿ
ತದ್ವಿಚಿತ್ರಫಲೇನ ಮುಕ್ತೌ ತಾರತಮ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 12 || ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರಾಯಣಾಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಓಂ ತದಧಿಗಮ ಉತ್ತರಪೂರ್ವಾಫಯೋರಶ್ಲೇಷವಿನಾಶೌ ತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶಾತ್

ಓಂ ||13-497 ||

ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ ಉತ್ತರಾಫಸ್ಯಾಶ್ಲೇಷಃ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ವಿನಾಶಶ್ಚ |

'ತದ್ಯಥಾ ಪುಷ್ಕರಫಲಾಶ ಆಪೋ ನ ಶ್ಲಿಷ್ಯಂತ ಏವಮೇವಂವಿದಿ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮ ನ
ಶ್ಲಿಷ್ಯತೇ'|ತದ್ಯಥೈಷೀಕಾತೂಲಮಗ್ನೌ ಪ್ರೋತಂ ಪ್ರದೂಯೇತ್ಯೆವಂ ಹೈವಾಸ್ಯ ಸರ್ವೇ
ಪಾಪ್ಮಾನಃ ಪ್ರದೂಯಂತೇ' ಇತಿ ತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶಾತ್ || 13 ||

ಅತ್ರ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕಂ ಸಮಾಪ್ಯ ಭಗವದ್ ಜ್ಞಾನೇನ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಲಕ್ಷಣ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಲಕ್ಷಣ ಫಲಸಿದ್ಧಿ
ಸಮರ್ಥನಾದಂತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಭೃತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಪ್ರಸಂಗೇನ ಉಕ್ತವ್ಯಾಹತೇಃ
ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತಂ ಜ್ಞಾನಮೇವ ವಿಷಯಃ | ಮೋಕ್ಷಂ ಸಾಧಯತಿ ನ ವಾ ಇತಿ

ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯವಿಧ ಅರ್ಥದೃಷ್ಟಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ
| ಪ್ರಾಗ್ ಆಪಾದಿತ ಕರ್ಣಾಂ ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ತಾನಿ ಜ್ಞಾನಜನ್ಮನಿ ಭುಜ್ಯಂತೇ |
ಬಹುಶರೀರಫಲಕರ್ಮಣಾಂ ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ತಾನಿ ಕ್ರಮೇಣ ಭುಜ್ಯಂತ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತಥಾ
ಸತಿ ಬಹುಕಾಲಾಂತರಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಜೀರ್ಣಬೀಜವದ್ ಅಮೋಕ್ಷಹೇತುತ್ವ ಆಪಾತಾತ್ | ನ ಚ
ಯುಗಪತ್ ಕಾಯ ವ್ಯೂಹೇನ ಭೋಗಸಮ್ಭವಃ | ಅನಿಯತದೇಶಕಾಲವಿಪಾಕತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಯೋಗಪ್ರಭಾವೇನ ತಾದೃಶಾನಾಮಪಿ ಭೋಗಃ | ತಥಾ ಸತಿ ಭೋಗಸ್ಯಾಪಿ ಅಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ |
ತದ್ಭೋಗಕಾಲೇ ಚ ಪುನಃ ಕರ್ಮಾಂತರ ಸಮ್ಭವೇನ ಅಸಮಾಪ್ತೇಶ್ಚ | ನ ಚ ಜ್ಞಾನೇ ನ ಕರೋತಿ |
'ನ ಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ಕ್ಷಣಮಪಿ ಜಾತು ತಿಷ್ಠತ್ಯಕರ್ಮಕೃತ್' ಇತ್ಯಾದಿ ವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ
ಜ್ಞಾನೇನೈವ ಪ್ರಾಚೀನಕರ್ಮಣಾಂ ಕ್ಷಯಃ ಪಶ್ಚಾತ್ತನಾನಾಂ ಅಲೇಪ ಇತಿ | 'ನಾಭುಕ್ತಂ ಕ್ಷೀಯತೇ
ಕರ್ಮ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧಾತ್ | ನ ಚ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತೇನ ಇವ ಜ್ಞಾನೇನ ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಇತಿ |
ವಿಪ್ರಪತ್ತೇಃ | 'ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಂ ವ್ರತಂ ಚರೇತ್' ಇತ್ಯಾದೇಃ ದಗ್ಧಗೇಹೇಷ್ಟಿ ವಿಧಿವದ
ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅಸ್ತು ವಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತೇನ ಕರ್ಮಕ್ಷಯೋವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಬಲಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ
ತಥಾ ಪ್ರಮಾಣಂ ಅಸ್ತಿ ಯೇನ ಸ್ಮೃತಿಬಾಧಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಕಿಂ ಚ ಜ್ಞಾನೇನೈವ
ಕರ್ಮಕ್ಷಯೇಜ್ಞಾನೋದಯಾನಂತರಂ ಮೋಕ್ಷಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅಥ ನ ಜ್ಞಾನಾಂತರಮೇವ ಮೋಕ್ಷಃ ತರ್ಹಿ
ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಏವ ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ | ನಿಷ್ಕಾರಣ ಅವಸ್ಥಾನಾಯೋಗಾತ್ | ನ ಚ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಉತ್ಪನ್ನಂ
ಜ್ಞಾನಂ ನ ತದಾ ಏವ ಕರ್ಮ ಕ್ಷಿಣೋತಿ ಇತಿ | ತಥಾ ಸತಿ ಕದಾಪಿ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಾಭಾವ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ |
ನ ಹಿ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ವಿರಮ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಃ ಸಮ್ಭವತಿ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ಉಕ್ತಂ
ಅಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತದ್ ಇತಿ || ಸಮ್ಭವತಿ ಏವ ಜ್ಞಾನೇನ ಮೋಕ್ಷಃ |
ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿಃ ಇತಿ ಪ್ರಕೃತ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಮಾದೇವ ಪೂರ್ವಪಾಪವಿನಾಶಾದ್ ಉತ್ತರಸ್ಯ ಅಶ್ಲೇಷಾಚ್ಚ |
'ನಾಭುಕ್ತಂ ಕ್ಷೀಯತೇ ಕರ್ಮ' ಇತಿ ಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧಃ ಇತಿ ಚೇನ್ನ | ಯಥಾ ಖಲು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ವಿಧಿಬಲಾದ್ ಏತತ್ ಸ್ಮೃತೇಃ ಅಕೃತ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಷಯತ್ವಂ ಕಲ್ಪತೇ ತಥಾ ಅಜ್ಞವಿಷತ್ಯಸ್ಯಾಪಿ
ಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ ಬಾಧಕಾಭಾವಃ | 'ತದ್ಯಥಾ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಯದಪಿ ಉಕ್ತಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಧಿಃ ದಗ್ಧಗೇಹೇಷ್ಟಿ ವಿಧಿವತ್ ಅತತ್ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ ಇತಿ ತನ್ನ |
ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಾಭಾವೇನ ತದ್ ವೈಯರ್ಥ್ಯಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ದಗ್ಧದೇಹ ಪದೇನ ಅಗ್ನಿನಾಶನಿಮಿತ್ತ
ಪ್ರತ್ಯವಾಯಾವತ ಉಪಲಕ್ಷಣಾತ್ || 13 ||

ಓಂ ಇತರಸ್ಯಾಪ್ಯೇವಮಸಂಶ್ಲೇಷಃ ಪಾತೇ ತು ಓಂ || 14-498 ||

ಪುಣ್ಯಸ್ಯಾಪ್ಯೇವಮಸಂಶ್ಲೇಷಃ ಪಾತೇ | ತುಶಬ್ದೋಽನುತ್ಥಾನವಾಚೀ |

‘ಯಧಾಽಶ್ಲೇಷೋ ವಿನಾಶಶ್ಚ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ತು ವಿಕರ್ಮಣಃ |

ಏವಂ ಸುಕರ್ಮಣಶ್ಚಾಪಿ ಪತತಸ್ತಮಸಿ ಧ್ರುವಮ್’ ಇತಿ ಚಾಗ್ನೇಯೇ || 14 ||

ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿನೋ ಮುಕ್ತಿಸಿದ್ಧ ಥಂ ಜ್ಞಾನಾದೇವ ಅಘವಿನಾಶಾಶ್ಲೇಷೌ ಉಕ್ತಾ ತತ್ ಸಮಾ
ನ್ಯಾಯತ್ವಾದ್ ಭಗವದ್ವೇಷಿ ಪುಣ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಾದೇವ ವಿನಾಶಾಶ್ಲೇಷೌ ತಮಃ ಸಿದ್ಧ ಥಂ
ವದತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಇತರಸ್ಯಾಪಿ ಇತಿ ||

ಭಗವದ್ವೇಷಿಣಂ. ಪಾತೇ ಪ್ರತ್ಯಾಸನ್ನೇ ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಿಪಾಪಸ್ಯ ಏವಂ ಣ್ಯಸ್ಯ ಅಶ್ಲೇಷಾ ವಿನಾಶಶ್ಯ
ಭವತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪಾತಾರ್ಥಂ ಇತಿ ತಾದರ್ಥೇ ವಾ ಸಪ್ತಮೀ | ಪಾತೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇಽಪಿ
ತದನುಭಾವಾನಂತರಂ ಪುಣ್ಯಭೋಗ ಸಮ್ಭವತಾ ಕಿಂ ತದಶ್ಲೇಷಾದಿನಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತು ಶಬ್ದ
ಇತಿ || ಅನುತ್ಥಾನ ಪಾತೇ ಪ್ರತ್ಯಾಸನ್ನೇ ತದರ್ಥಂ ಆವಶ್ಯಕೌ ಏವ ಭಗವದ್ವಿಷಾಂ
ಪುಣ್ಯಾಶ್ಲೇಷವಿನಾಶೌ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸೂತ್ರಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಯಥಾ ಇತಿ || 14 ||

ಓಂ ಅನಾರಬ್ಧಕಾರ್ಯೇ ಏವ ತು ಪೂರ್ವೇ ತದವಧೇಃ ಓಂ || 15-499 ||

ಅನಾರಬ್ಧಕಾರ್ಯೇ ಏವ ಪೂರ್ವೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿನಶ್ಯತಃ |

‘ತಸ್ಯ ತಾವದೇವ ಚಿರಂ ಯಾವನ್ನ ವಿಮೋಕ್ಷ್ಯೇಽತ ಸಮ್ಪತ್ಸ್ಯ ತೇ’ ಇತಿ ತದವಧೇಃ |

ತುಶಬ್ದಃ ಸ್ಮೃತಿದ್ಯೋತಕಃ |

‘ಯದನಾರಬ್ಧಪಾಪಂ ಸ್ಯಾತ್ ತದ್ವಿನಶ್ಯತಿ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ |

ಪಶ್ಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವಂ ಹೀನಂ ಚ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಶ್ಯತಃ ||

ದ್ವಿಷತೋ ವಾ ಭವೇತ್ ಪುಣ್ಯನಾಶೋ ನಾಸ್ತತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||

ತಸ್ಯಾಪ್ಯಾರಬ್ಧಕಾರ್ಯಸ್ಯ ನ ವಿನಾಶೋಽಸ್ತಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ |

ಆರಬ್ಧಯೋಶ್ಚ ನಾಶಃ ಸ್ಯಾದಲ್ಪಯೋಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪಯೋಃ’

ಇತಿ ಚ ನಾರಾಯಣತನ್ತ್ರೇ || 15 ||

ನನು ಏವಂ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿದ್ವೇಷಿಣೋ ಜ್ಞಾನಾದಿನಾ ಏವ ಪಾಪಪುಣ್ಯಕ್ಷಯೇ ಜ್ಞಾನಾದಿ
ಉದಯ ಏವ ಮೋಕ್ಷಾದಿಪ್ರಸಂಗಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||

ಅನಾರಬ್ಧ ಇತಿ || ನ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸರ್ವಪಾಪಾದಿಕ್ಷಯೋ ಜ್ಞಾನಾದಿನಾ ಉಚ್ಯತೇ ಯೇನ ತದೈವ
ಮುಕ್ತಾದಿ ಪ್ರಸಂಗಃ ಕಿಂ ತು ಯಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ದುಃಖಂ ಭೋಕ್ತು ಅನಾರಬ್ಧಂ ತಸ್ಯೈವ
ಜ್ಞಾನೇನ ವಿನಾಶೋ ಯಸ್ಯ ಚ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಂ ಸುಖಂ ನ ಭೋಕ್ತುಂ ಆರಬ್ಧಂ ತಸ್ಯೈವ
ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನೇನ ನಾಶ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಜ್ಞಾನಾನಂತರಂ ಪ್ರಾಪ್ತಬಂಧಕಸದ್ಭಾವಃ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಸ್ಯ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಯಾವತ್
ಪ್ರತಿಬಂಧನ ವಿಮೋಕ್ಷೇತ ತಾವದೇವ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಮೋಕ್ಷಾಯ ಚಿರಂ ಇತಿ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ
ಪ್ರತಿಬಂಧನಿವೃತ್ತೌ ಅವಧಿತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್ ಭಾನೋತ್ತರಮಪಿ ಕರ್ಮಸದ್ಭಾವೋ ಜ್ಞಾಯತ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

ತಥಾಪಿ ಪ್ರಾರಂಭಕರ್ಮಸದ್ಭಾವೋ ಅತ್ರ ಸ್ಫುಟಂ ನ ಪ್ರತೀಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತುಶಬ್ದ ಇತಿ ||
ಚಾರ್ಥಃ | ತುಶಬ್ದ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ || ಕಾಸೌ ಸ್ಮೃತಿಃ ಇತಿ ತಾಂ ಉದಾಹರತಿ || ಯದ್ ಇತಿ |
ಏತೇನ ನಾಭುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಿಃ ಪ್ರಾರಂಭವಿಷಯ ಇತ್ಯಪಿ ಲಭ್ಯತೇ || 15 ||

ಓಂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ತು ತತ್ಕಾರ್ಯಾಯೈವ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ ಓಂ || 16-500 ||

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದ್ಯಪಿ ತು ಮೋಕ್ಷೇನುಭಾವಾಯೈವ | ತುಶಬ್ದಾದ್ಯಹ್ಮದರ್ಶನವತಃ |

‘ಸ ಏನಮವಿದಿತೋ ನ ಭುನಕ್ತಿ ಯಥಾ ವೇದೋ ವಾಸನನೂಕ್ತೋನೃದ್ಯಾ
ಕರ್ಮಾಕೃತಮ್ ಯದಿ ಹ ವಾ ಅಪ್ಯನೇವಂವಿನ್ಮಹತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ ತದ್ಧಾನ್ಯಾಂತಃ
ಕ್ಷೀಯತ | ಏವಾತ್ಮಾನಮೇವ ಲೋಕಮುಪಾಸೀತ ಸ ಯ ಆತ್ಮಾನಮೇವ
ಲೋಕಮುಪಾಸ್ತೇ ನ ಹಾಸ್ಯ ಕರ್ಮ ಕ್ಷೀಯತೇನಸ್ಮಾಧ್ಯೇವಾತ್ಮನೋ ಯದ್ಯತ್
ಕಾಮಯತೇ ತತ್ ತತ್ಸೃಜತೇ’ ಇತಿ ತದ್ಧರ್ಶನಾತ್ || 16 ||

ನನು ಜ್ಞಾನಿಕೃತಸ್ಯ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಸ್ಯ ವಿನಾಶಾಶ್ಲೇಷೌ ವಿದ್ಯೇತೇ ನ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ಅಘಶಬ್ದ
ವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ದ್ವಿತೀಯೇ ಮೋಕ್ಷಾಸಿದ್ಧಿಃ | ಪುಣ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಬಂಧಕತ್ವಾತ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಗ್ನಿ ಇತಿ ||

ಕಿಂ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಅಕಾಮ್ಯಸ್ಯ ನಾಶಾಶ್ಲೇಷೌ ವಿಕಲ್ಪೇತೇ ಉತ ಕಾಮ್ಯಸ್ಯ | ಆದ್ಯೇ ನ
ನಾಶಾಶ್ಲೇಷೌ ಇತಿ ಬ್ರೂಮಃ | ನ ಚ ತಾವತಾ ಬನ್ಧಾನಿವೃತ್ತಿಃ ಪೂರ್ವಕೃತ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ
ಅಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಂ ತದಧಿಗಮಾಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಯ ಭವತಿ ಉತ್ತರಕಾಲಕೃತಂ ಚ ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯ
ಮೋಕ್ಷಪ್ರತಿಶಯ ಅನುಭವಾಯ ಭವತಿ ಇತಿ ಉಭಯಸ್ಯಾಪಿ ಮೋಕ್ಷಾನುಪ್ರವೇಶಿತತ್ವಾದಿತಿ
ಭಾವಃ |

ಪೂರ್ವಂ ಜ್ಞಾನಿದ್ವೇಷಿಣೋಃ ಅನುವೃತ್ತತ್ವಾದ್ ಅತ್ರಾಪಿ ಉಭಯೋಃ ಏತದ್ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ಶಂಕಾ
ಮಾ ಭೂದಿತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ತುಶಬ್ದಾದಿತಿ || ಇತಿ ತಂ ಅನ್ಯಸ್ಮಾದ್ ವಿಶಿನಷ್ಟಿ ಇತಿ ಶೇಷಃ ||

ನನು ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶಿಕೃತಸ್ಯ ಏವ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾನುಪ್ರವೇಶೇ ನ ಅಬಂಧಕತ್ವಂ ಕುತ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಇತಿ || ಅತ್ರ ‘ಸ ಏವಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅಜ್ಞಕೃತಕರ್ಮಣೋ ಅಲ್ಪಫಲತ್ವಂ
ಉಕ್ತವಾ ‘ಸ ಯ’ ಇತಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಮೋಕ್ಷಾನುಪ್ರವೇಶ

ಉಚ್ಯತೇ | ಯೋ ಜಿಜ್ಞಸುಃ ಉಪಾಸ್ಮೇ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ಜ್ಞಾನದ್ವಾರೇಣ ಅಕ್ಷಯಮೋಕ್ಷಫಲದಂ ಭವತಿ
ಇತಿ ತಥಾ ಯ ಉಪಾಸ್ಮೇ ಜ್ಞಾನೀತೇ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ಅಕ್ಷಯಮೋಕ್ಷಾತಿಶಯಾಯ ಭವತಿ ಇತಿ |
ಏತಚ್ಚ ಕರ್ಮ ಅಕಾಮ್ಯಮೇವ ಕಾಮ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪಫಲಪ್ರದತ್ವಾತ್ ||

ಓಂ ಅತೋಽನ್ಯದಪೀತ್ಯೇಕೇಷಾಮುಭಯೋಃ ಓಂ || 17-501 ||

ಮುಕ್ತಾವನುಭವಕಾರಣಾದ್ಯದನ್ಯತ್ ತತ್ ಪುಣ್ಯಮಪಿ ವಿನಶ್ಯತಿ,
ಅಪ್ರಾರಬ್ಧಮನಭೀಷ್ಟಂ ಚ ತಥಾ ಹ್ಯೇಕೇಷಾಂ ಪಾರ ಉಭಯೋನ್ಯಾಗೇನ -
'ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾ ದಾಯಮುಪಯಂತಿ ಸುಹೃದಃ ಸಾಧುಕೃತ್ಯಾಂ ದ್ವಿಷಂತಃ ಪಾಪಕೃತ್ಯಾಮ್' ಇತಿ |
'ಅನಭೀಷ್ಟಮನಾರಬ್ಧಂ ಪುಣ್ಯಮಪ್ಯಸ್ಯ ನಶ್ಯತಿ |
ಕಿಮು ಪಾಪಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿನೋ ನಾಸ್ತಿ ಸಂಶಯಃ' ಇತಿ ಪಾದ್ಯೇ || 17 ||

ದ್ವಿತೀಯಪಕ್ಷೋತ್ತರತ್ವೇನ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಇತಿ || ಯದ್ ಅಕಾಮ್ಯಪುಣ್ಯಂ
ಅತೋ ಅನ್ಯತ್ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಕಾಮ್ಯಪುಣ್ಯಂ ತದಪಿ ನಾಶಾಶ್ಲೇಷೌ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ | ತತ್ರಾಪಿ ಅಸ್ತಿ
ವಿಶೇಷಃ | ಅಪ್ರಾರಬ್ಧಂ ಚ ದ್ವಿವಿಧಮ್ | ಇಷ್ಟಂ ಅನಿಷ್ಟಂ ಚ | ತತ್ರ ಇಷ್ಟಮಪಿ ನ ನಶ್ಯತಿ |
ಅನಿಷ್ಟಮೇವ ನಶ್ಯತಿ | ತಥಾ ಉತ್ತರಕಾಲೀನಮಪಿ ದ್ವಿವಿಧಮ್ | ಇಷ್ಟಂ ಅನಿಷ್ಟಂ ಚ | ತತ್ರ
ಇಷ್ಟಸ್ಯ ಸಂಶ್ಲೇಃ || ಅನಿಷ್ಟಸ್ಯ ಅಶ್ಲೇಷ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಕುತ ಏತದಿತ್ಯತ ಆಹ || ತಥಾ ಹಿ ಇತಿ || ಅತ್ರಾಪಿ ಸಾಧುಕೃತ್ಯಾಶಬ್ದೇನ ಕಾಮ್ಯಮಪ್ರಾರಬ್ಧಂ
ಅನಿಷ್ಟಂ ಪುಣ್ಯಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಅಕಾಮ್ಯಸ್ಯ ವಿನಿಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾರಬ್ಧಸ್ಯ ಭೋಕ್ತತ್ವಾತ್ |
ಇಷ್ಟನಾಶಸ್ಯ ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ತಥಾಪಿ ಅಯಂ ವಿಶೇಷೋಽತ್ರ ಸ್ಫುಟಂ ನ ಪ್ರತೀಯತೇಽತ
ಆಹ || ಅನಭೀಷ್ಟಮಿತಿ ||

ಓಂ ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯೇತಿ ಹಿ ಓಂ || 18-502 ||

ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶಿಕೃತಮಲ್ಪಮಪಿ ಪುಣ್ಯಂ ಮಹತ್ತಮಮನಂತಮ್ ಚ ಭವತಿ |
'ಯದೇವ ವಿದ್ಯಯಾ ಕರೋತಿ ಶ್ರದ್ಧಯೋಪನಿಷದಾ ತದೇವ ವೀರ್ಯವತ್ತರಂ ಭವತಿ' ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ |
'ನ ಹಾಸ್ಯ ಕರ್ಮ ಕ್ಷೀಯತೇ' ಇತಿ ಚ |
'ಅಲ್ಪಮಾತ್ರಕೃತೋ ಧರ್ಮೋ ಭವೇದ್ ಜ್ಞಾನವತೋ ಮಹಾನ್ |
ಮಹಾನಪಿ ಕೃತೋ ಧರ್ಮೋ ಹ್ಯಜ್ಞಾನಂ ನಿಷ್ಫಲೋ ಭವೇತ್' ಇತಿ ಚ ಭಾರತೇ || 18 ||

ಕಥಂ ಜ್ಞಾನಿಕೃತ ಉತ್ತರಕಾಲೀನ ಅಕಾಮ್ಯಪುಣ್ಯಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾನುಪ್ರವೇಶಃ ಕರ್ಮಣೋ ನಾಶಶಿರಸ್ಸು
ಅಲ್ಪ ಫಲತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಯದೇವ ಇತಿ ||

ಯದ್ಯಪಿ ಅಜ್ಞಕರ್ಮಣೋ ನಾಶಶಿರಸ್ಕಾಲ್ಪಫತತ್ವಂ ತಥಾಪಿ ಜ್ಞಾನಿಕೃತ ಅಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಣೋ
ಮಹಾನನ್ತ ಫಲತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಃ ತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಾನುಪ್ರವೇಶ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕುತ ಏತದ್ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಕ್ರಮೇಣ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ದರ್ಶಯತಿ || ಯದೇವ ಇತಿ || ಏತತ್
ಸೂತ್ರರ್ತಯ ನ್ಯಾಯೋ ದ್ವೇಷಿಪುಣ್ಯೇ ಪಾಪೇ ಚ ಅನುವರ್ತಿತವ್ಯಃ | ತತ್ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯಸ್ಯ
ಅಪ್ರಾರಬ್ಧಸ್ಯ ವಿನಾಶ ಉತ್ತರಸ್ಯ ಅಶ್ಲೇಷೋ ಉಕ್ತಃ | ತತ್ರ ಅನಿಷ್ಟಂ ಚೇತ್ ನ ನಶ್ಯತಿ ಇತ್ಯಾದಿ
ಗ್ರಾಹ್ಯಮ್ | ತೇಷಾಮಪಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಪುಣ್ಯಸಂಶ್ಲೇ|| ದರ್ಶನಾತ್ ಪಾಪಸ್ಯ ತು ಪೂರ್ವಕೃತಸ್ಯ
ಕಿಯತಶ್ಚಿದ್ ದ್ವೇಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೇತುತ್ವೇನ ಉತ್ತರಸ್ಯ ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಮೋಽನುಪ್ರವೇಶ ಇತಿ || 18 ||

ಓಂ ಭೋಗೇನ ತ್ವಿತರೇ ಕ್ಷಪಯಿತ್ವಾಽಥ ಸಮ್ಪತ್ಯ ತೇ ಓಂ || 19-503 ||

ಆರಬ್ಧಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ಭೋಗೇನ ಕ್ಷಪಯಿತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮ್ಪತ್ಯ ತೇ | ಅಥೇತಿ
ನಿಯಮಸೂಚಕಃ |

‘ಆರಬ್ಧಪುಣ್ಯಪಾಪಸ್ಯ ಭೋಗೇನ ಕ್ಷಪಣಾದನು |
ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯೇವ ತಮೋ ಘೋರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||
ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಶತಕಾಲಾತ್ ತು ಪೂರ್ವಮಾರಬ್ಧಸಂಕ್ಷಯಃ |
ನಿಯಮೇನ ಭವೇನ್ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ಕಾಚಿದ್ವಿಚಾರಣಾ’ ಇತಿ ಚ ನಾರಾಯಣತನ್ತ್ರೇ || 19 ||

ತಥಾಪಿ ನ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವಿದ್ವೇಷಿಣೋಃ ಮುಕ್ತಿತಮಸೀ ಸಿದ್ಧತ | ಉಭಯೋರಪಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪ್ರಾರಬ್ಧ
ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಸದ್ಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಭೋಗೇನ
ಇತಿ || ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಸದ್ಭಾವೇನ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಃ | ಪ್ರಾರಬ್ಧಂ ಭೋಗೇನ ಕ್ಷಪಯಿತ್ವಾ
ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪ್ರಾರಬ್ಧಭೋಗೇ ವಿಶೇಷಸೂಚಕಃ ತುಶಬ್ದಃ
| ಯದುಕ್ತಂ ಉಪಮದರ್ಫಂ ಚ ಇತಿ |

ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯನನ್ತರಮಪಿ ನ ಮೋಕ್ಷಾದಿ ನಿಯಮಃ ತಥಾ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಾನನ್ತರಮಪಿ ಇತಿ ಶಂಕಾ
ಮಾ ಭೂದ್ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಆಹ || ಅಥ ಇತಿ || ಶಬ್ದ ಇತಿ ಶೇಷಃ |

ಕುತೋ ನಿಯಮ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆರಬ್ಧ ಇತಿ || ಆರಬ್ಧಭೋಗಸ್ಯ ನಿರವಧಿಕತ್ವೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಇತಿ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂ ಶತಸ್ಯ ಯಃ ಕಾಲಃ ತತ್ಸಮಾಪ್ತೇಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಪುನಃ
ಪುನಃ ಇಷ್ಟಕಾಮ್ಯಪುಣ್ಯಾಪಾದನಾದ್ ಅಮುಕ್ತಿಃ ಇತಿ | ‘ಪ್ರಜಾಹಾತ ಯದಾ ಕಾಮಾನ್ ’
ಇತ್ಯಾದೇಃ ತದ್ ಆಪಾದನಸ್ಯ ಕಾದಾಚಿತ್ಕತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನೇನ ಕ್ಷೀಣಕರ್ಮಣಾಂ
ಮೋಕ್ಷಸಮ್ಭವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 19 || ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ತದಧಿಗಮಾಧಿಕರಣಮ್ || 08 ||

|| ಇತಿ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ವಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಃ ಪಾದಃ || 04-01 ||

ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 04-02 ||

ದೇವಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷ ಉತ್ಪನ್ನಿಶ್ಚಾಸ್ಮಿನ್ ಪಾದ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ವಾಙ್ಮನಸಿ ದರ್ಶನಾಚ್ಚಬ್ಧಾಚ್ಚ ಓಂ || 01-504 ||

ವಾಗಭಿಮಾನಿನ್ಯುಮಾ ಮನೋಽಭಿಮಾನಿನಿ ರುದ್ರೇ ವಿಲೀಯತೇ | ವಾಚೋ
ಮನೋವಶತ್ವದರ್ಶನಾತ್ | ತಸ್ಯ ಯಾವನ್ನ ವಾಙ್ಮನಸಿ ಸಮುದ್ಯತೇ' ಇತಿ ಶಬ್ದಾಚ್ಚ |

'ಉಮಾ ವೈ ವಾಕ್ ಸಮುದ್ಧಿಷ್ಟಾ ಮನೋ ರುದ್ರ ಉದಾಹೃತಃ |

ತದೇತನ್ಮಿಥುನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ದಾಮ್ಪತ್ಯಾದ್ವಿಹೀಯತೇ' ಇತಿ ಸ್ಕಾಂದೇ || 01 ||

ಏತತ್ ಚ ಏವಂ ಸತಿ ಪಾದಭೇದಪ್ರಸಂಗಃ | ಉಪಾಸನಾವದ್ ಏಕಸ್ಯೈವ ಅರ್ಥಸ್ಯ
ಅಧಿಕಾರಿಭೇದೇನ ದ್ವೈವಿದ್ಯಾತ್ | ತತ್ಯ ಯತ್ರ ದೇವತಾಲಯೇ ವಿವಾದಃ ಸ ವಿಚಾರ್ಯತೇ | ಅತ್ರ
ಆದೌ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಲಕ್ಷಣ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ವಾಚೋ ಮನಸಿ ಲಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥವ ಪ್ರಸಂಗೇನ ಉಕ್ತವಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾದ್ ಅತಃ
ಸಾಧನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತ ಜ್ಞಾನಿನಾ ಅನ್ತರ್ಗತಾ ವಾಗ ವಿಷಯಃ | ಮನಸಿ ಲೀಯತೇ ನ ವಾ
ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ತತ್ ಪೂರ್ವಕತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಮನೋಜಾತತ್ವೋಕ್ತಿಃ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣ ಅದರ್ಶನಂ
ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ವಾಙ್ಮನಸಿ ಲೀಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾ ಹಿ | ತದಧಿನಸ್ಯ ತತ್ರ
ಲಯೋ ವಕ್ತವ್ಯಃ | ನ ವಾಙ್ಮನಸಯೋಃ ನಿಯಮ್ಯತ್ವಾದಿ ನಿಶ್ಚೇತುಂ ಶಕ್ತತೇ | 'ವಾಕ್
ಪೂರ್ವರೂಪಂ ಮನ ಉತ್ತರರೂಪಂ' 'ಮನಃ ಪೂರ್ವರೂಪಂ ವಾಗುತ್ತರರೂಪಮ್' ಇತಿ
ವ್ಯಾಮಿಶ್ರತ್ವೋಕ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅನ್ಯತರಗ್ರಹಣಂ ಯುಕ್ತಂ ವಚನದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಅತೋ
ವಾಚೋ ಮನಸಿ ಲಯಾಭಾವೇನ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥವಾದ್ ಅನಿಯಮ ಇತ್ಯುಕ್ತ ವ್ಯಾಘಾತ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಾಗ್ ಇತಿ || ಅಸ್ತಿ ಏವ ವಾಚೋ ಮನಸಿ ಲಯಃ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ ಏವ ವಾಚೋ ಮನೋವಶತ್ವದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತೇಃ ವ್ಯಾಮಿಶ್ರೇಣೇನ ಮನಃ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಅನಿಶ್ಚಯಃ | ಅತ್ರ ಖಲು 'ವಾಕ್ ಪೂರ್ವರೂಪಂ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ವಾಙ್ಮನಸಯೋಃ
ಪೂರ್ವೋತ್ತರವರ್ಣ ದೇವತಾತ್ವೇ ಗುಣಪ್ರಧಾನಭಾವೇ ಚ ಮುನಿಮತಯೋಃ ವಿವಾದ ಉಚ್ಯತೇ |

ತತ್ರ ವರ್ಣದೇವತಾತ್ವ ವಿಷಯೇ ತು ಉಕ್ತೋ ಸಾಮ್ಯಮ್ | ಅನ್ಯತರಪಕ್ಷೇ ವಿಶೇಷ ಅದರ್ಶನಾತ್
| ನ ಚ ತತ್ರ ವ್ಯಾಮಿಶ್ರತ್ವಾಪಿ | ಉಭಯೋರಪಿ ವರ್ಣದೇವತಾತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ಗುಣಪ್ರಧಾನಭಾವೇ ತು ಸಾಮ್ಯಮೇವ ನಾಸ್ತಿ | 'ಮನಸಾ ವಾ ಅಗ್ರೇ ಸಂಕಲ್ಪಯತ್ಯಥ ವಾಚ್
ವ್ಯಾಹರತಿ ' ಇತಿ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕತ್ವಸ್ಯ ವಿಶೇಷಶ್ರವಣಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಸಾರಿತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ನ ಚ ವಾಚೋ ಮನೋ ಅಧೀನತ್ವೇಽಪಿ ದೇವತಯೋಃ ಕುತಃ ತದಿತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಅಚೇತನಸ್ಯ ಅನ್ಯೋನ್ಯಾವಶತ್ವಸ್ಯ ದೇವತಾ ನಿಮಿತ್ತತ್ವಾತ್ |

ಅಸ್ತು ವಾಚೋ ಮನೋಽಧೀನತ್ವಂ ತಥಾಪಿ ತತ್ರ ಕುತೋ ಲಯೋ ನಿಯಮಕಾನಾಂ
ಅನೇಕತವೇನ ನಿಶ್ಚಯ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಸ್ಯ ಇತಿ ||

ನನು ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಸೂತ್ರಗತೌ ವಾಚ್ಯನಃ ಶಬ್ದೌ ಉಮಾರುದ್ರಪರೌ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಮಾ
ಇತಿ || ಅತ್ರ ಉಮಾಪದೇನ ವಾರುಣೀ ಸುಪರ್ಣೀ ಚ ಉಚ್ಯೇತೇ | ರುದ್ರಪದೇನ ಶೇಷಸುಪರ್ಣೌ
ಇತಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ || 1 ||

ಓಂ ಅತ ಏವ ಚ ಸರ್ವಾಣ್ಯನು ಓಂ || 02-505 ||

ಅತ ಏವ ಚ ಶಬ್ದಾತ್ ಸರ್ವಾಣಿ ದೈವತಾನಿ ಯಥಾನುಕೂಲಂ ವಿಲೀಯಂತೇ |

'ಅಗ್ನೌ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ವಿಲೀಯಂತೇಽಗ್ನಿರಿನ್ದ್ರೇ ಇನ್ದ್ರ ಉಮಾಯಾಮುಮಾ ರುದ್ರೇ
ವಿಲೀಯತೇ ಏವಮನ್ಯಾನಿ ದೈವತಾನಿ ಯಥಾನುಕೂಲಮ್'ಇತಿ
ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಃಷ||02||

ಅಸ್ತು ಏವಂ ಲಯನಿರ್ಣಯಃ ತಥಾಪಿ ನ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷೋ ಲಯನಿಶ್ಚಯಾದ್ ಇತಿ
ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತ ಏವ ಇತಿ ||

ನ ದೇವಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಃ | ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ದೇವಾನಾಂ ಸ್ವನಿಯಮ್ಯನಿಯಾಮಕ-
ಭಾವಾನುಸಾರೇಣ ಲಯನಿಶ್ಚಯಾತ್ | ನ ಚ ನಿಯಾಮಕಬಾಹುಲ್ಯೇನ ಅನಿಶ್ಚಯಃ | ಶ್ರುತ್ಯಾ
ನಿರ್ಣಯೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕಾಸೌ ಶ್ರುತಿಃ ಇತ್ಯತಃ ತಾಂ ಉದಾಹರತಿ || ಅಗ್ನೌ ಇತಿ || ತ್ರ ಉಪಾರುದ್ರಪದಾಭ್ಯಾಂ ಸುಪರ್ಣೀ
ಸುಪರ್ಣೌ ಉಚ್ಯೇತೇ || ಅಗ್ನೇಶ್ಚ ಸೂರ್ಯದ್ವಾರೇಣ ಇನ್ದ್ರೇ ಲಯೋ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ | ಅತೋ
ವಾಗಾದೀನಾಂ ಮನ ಆದಿಷು ಲಯನಿಶ್ಚಯಾತ್ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮುಕ್ತಿನಿಯಮ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 2 || 1
||

|| ಇತಿ ವಾಚ್ಯನಸಾಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಓಂ ತನ್ನನಃ ಪ್ರಾಣ ಉತ್ತರಾತ್ ಓಂ || 03-506 ||

‘ಮನಃ ಪ್ರಾಣ’ ಇತ್ಯುತ್ತರಾದ್ವಚನಾನ್ಮನೋಭಿಮಾನೀ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಾಣೇ ವಾಯೌ
ವಿಲೀಯತೇ |

‘ವಾಯೋರ್ವಾವ ರುದ್ರ ಉದೇತಿ ವಾಯೌ ವಿಲೀಯತೇ
ತಸ್ಮಾದಾಹುರ್ವಾಯುದೇವಾನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ’ ಇತಿ ಚ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತಿಃ || 03 ||

ಅತ್ರ ಮನಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತರ್ಥಂ ಪ್ರಾಣೇ ಲಯಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಪ್ರಸಂಜ್ಞೇನ ಉಕ್ತವ್ಯಾಹತಿರೇವ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ |
ಪ್ರಕೃತಂ ಮನ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಪ್ರಾಣೇ ಲೀಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ತಸ್ಯ
ಪ್ರಾಣೋತ್ಪನ್ನತ್ವಂ ವಿಶೇಷ ಅದರ್ಶನಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಪ್ರಾಣೇ ಮನೋ ಲೀಯತೇ
ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಮನಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಅನೂನತ್ವತ್ | ಸರ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿಹೇತುರ್ಹಿ ಪ್ರಾಣಃ |
ಮನೋಽಪಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ ಏವ ಅನ್ವಯ ವ್ಯತಿರೇಕಾಭ್ಯಾಂ ಸರವಪ್ರವೃತ್ತಿಕಾರಣಂ ದೃಶ್ಯಯತೇ | ನ
ಚ ‘ಇಯದಾಮನನಾತ್’ (3-3-35) ಯಿಕಿ ಮನಸಃ ಪ್ರಾಣಾದ್ ಉನತ್ವಂ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ತತ್ರ ಮನಃಶಬ್ದಸ್ಯ ಅನ್ಯಪರತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಸ್ಮರಶಬ್ದೇನ ತದ್ ಗ್ರಹಣಮ್ | ಮನಃ ಪ್ರಾಣಯೋಃ
ಉಕ್ತನ್ಯಾಯೇನ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ತತ್ ಪದಸ್ಯಾಪಿ ಅನ್ಯಪರತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಮನಸಃ
ಪ್ರಾಣೋತ್ಪನ್ನತ್ವಾತ್ ತತ್ರ ಲಯಃ | ‘ತತ್ ಪ್ರಾಕ್ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ (2-4-4) ಇತಿ ಮನಸೋ
ಭಗವದುತ್ಪನ್ನತ್ವಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಮನಸೋ ಲಯಾಭಾವೇನ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಾದ್
ಅನಿಯಮ ಇತ್ಯುಕ್ತ ಹಾನಿಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತದ್ ಇತಿ || ಮನಃ ಪ್ರಾಣೇ ಲೀಯತ ಏವ | ‘ಮನಃ
ಪ್ರಾಣೇ’ ಇತಿ ‘ವಾಙ್ಮನಸಿ ಸಮೃದ್ಯ’ ಇತಿ ಪೂರ್ವೋದಾಹೃತ ಉತ್ತರವಾಕ್ಯಸ್ಯ ಸದ್ಭಾವಾದಿತಿ
ಭಾವಃ | ಅತ್ರ ಪ್ರಾಣಪದೇನ ಚತುರ್ಮುಖ | ತತ್ರ ಚ ಮನಸೋ ಲಯೋ ವಾಣೀದ್ವಾರಾ |

ನನು ಕಥಂ ಪ್ರಾಣಾದುನುತ್ಪನ್ನಸ್ಯ ಮನಸಃ ಪ್ರಾಣೇ ಲಯ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಾಯೋಃ ಇತಿ || ನ ಚ
ಭಗವದುತ್ಪನ್ನತ್ವೇಕ್ತಿ ವಿರೋಧಃ | ಪ್ರಾಣದ್ವಾರಾ ತದುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ತಯೋಃ
ಚೇಷ್ಟಕತ್ವಸಾಮ್ಯಮ್ | ‘ಮನಃ ಉದಕ್ರಾಮನ್ನಿಮೀಲಿತ ಇವಾಶ್ಚನ್ ಪಿಬನ್ನಾಸ್ತೇವ ಪ್ರಾಣ
ಉದಕ್ರಾಮತ್ ತತ್ ಪ್ರಾಣ ಉತ್ಪ್ರಾನ್ತೇ ಪದ್ಯತ | ಮನಃ ಪ್ರಾವಿಶದಶಯದೇವ | ಪ್ರಾಣಂ-
ಪ್ರಾವಿಶತ್ ತತ್ ಪ್ರಾಣೇ ಪ್ರಪನ್ನ ಉದತಿಷ್ಠತ’ ತ್ಯಾದೇಃ | ಅತೋ ಮನಸಃ ಪ್ರಾಣೇ
ಲಯಸದ್ಭಾವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 3 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಮನೋಽಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ಸೋಽಧ್ಯಕ್ಷೇ ತದುಪಗಮಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 04-507 ||

ನ ಪ್ರಾಣಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ವಿಲೀಯತೇ |

‘ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಣಮುಪಗಚ್ಛಂತಿ ಪ್ರಾಣಃ ಪರಮುಪಗಚ್ಛತಿ ಪ್ರಾಣಂ ದೇವಾ ಅನುಪ್ರಾಣಂತಿ ಪ್ರಾಣಃ
ಪರಮಾನುಪ್ರಾಣಿತಿ ತಸ್ಮಾದಾಹುಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಪ್ರಾಣ ಇತಿ’
‘ಪ್ರಾಣಃ ಪರಸ್ಯಾಂ ದೇವತಾಯಾಮ್’ |
‘ಮುಕ್ತಾಃ ಸನ್ನೋಽಗ್ನಿಮಾವಿಶ್ಯ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಭುಜ್ಜತೇ |
‘ಅಗ್ನಿರಿಂದ್ರಂ ತಥೇನ್ದ್ರಶ್ಚ ವಾಯುಮಾವಿಸ್ಯ ಸೋಽಪಿ ತು |
ಆವಿಶ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಭಜ್ಞೈ ಭೋಗಾಂಸ್ತು ಬಾಹ್ಯಕಾನ್ ||
ನ ಹ್ಯಾನನ್ದೋ ನಿಜಸ್ತೇಷಾಂ ಪರೈರ್ಲಭ್ಯಃ ಕಥಣ್ಣನ |
ಕಿಮು ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಾನನ್ದೋ ನ ತೇ ವಿಷ್ಣುವಿತಿ ಶ್ರುತೇಃ ||
ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ತೇಜಸಿ ಲಯೋ ಮಾರ್ಗಮಾತ್ರಮುದಾಹೃತಮ್ |
ಸರ್ವೇಶಿತುಶ್ಚ ಸರ್ವಾದೇಸ್ತಸ್ಯಾನ್ಯತ್ರ ಲಯಃ ಕಥಮ್’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಃ || 04 ||

ಅತ್ರ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತಃ ಪ್ರಾಣೋ ಅತ್ರ
ವಿಷಯ | ಕಿಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲೀಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |
ಪ್ರಾಣೋ ನ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲೀಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವ ಅನಿಶ್ಚಯಾತ್ | ನ
ಚ ವಾಚ್ಯಂ ‘ಚಕ್ಷುರಾದಿವತ್’ (2-4-11) ಇತ್ಯಾದೌ ತದುಕ್ತಮಿತಿ | ತಸ್ಯ ಅನನ್ಯಾಧೀನತ್ವೇಪಿ
ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ತಸ್ಯಾ ಗತ್ಯನ್ತರಂ ಚ ಉಕ್ತಂ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಅನನ್ಯಾಧೀನತ್ವೇ
ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಶ್ರುತಿಬಾಹುಲ್ಯ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಬಹುಲ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಹೇತುತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಪ್ರಬಲಸ್ಯ
ದುರ್ಬಲೇನ ಬಾಧಃ | ವೈಪರೀತ್ಯೈವ ಉಚಿತತ್ವಾತ್ | ‘ಮಹಾನ್ತಮಸ್ಯ
ಮಹಿಮಾನಮಾಹುರನದ್ಯಮಾನೋ ಯದನ್ನಮತ್ತಿ’ ಇತಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಲಯಾಭಾವೋಕ್ತೇಶ್ಚ | ಅತಃ
ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲಯಾಭಾವೇನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ ಇತಿ || ಪ್ರಾಣೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿ
ಲೀಯತೇ ಏವ ತಸ್ಯ ತದಧೀನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತದನಿರ್ಣಯಃ | ತದಧೀನತ್ವೇಽಪಿ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿ
ಬಾಹುಲ್ಯ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಸಾಮ್ಯಮ್ | ತದಧೀನತ್ವ ಶ್ರುತೀನಾಂ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ |
ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ ಶ್ರುತೀನಾಂ ತು ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಣಮುಪಗಚ್ಛಂತಿ ಇತಿ ನ್ಯಾಯೇನ ಸಾವಕಾಶತ್ವಾತ್ |

ಸಾವಕಾಶನಿರವಕಾಶಯೋಶ್ಚ ನಿರವಕಾಶಸ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಾತ್ | ಅನದ್ಯಮಾನ ಇತಿ ಅನ್ಯೈಃ
ಅನದ್ಯಮಾನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಬಾಹ್ಯಕಾನ್ ಇತಿ ಏತದೇವ ಉಪಪಾದಯತಿ || ನ ಹಿ ಇತಿ ||

‘ನನು ‘ಪ್ರಾಣಸ್ತೇಜಸಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ರಮಾಯಾಂ ಲಯೋ ನ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಇತ್ಯತ
ಆಹ || ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ಇತಿ || ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ ತೇಜಸಿ ಲಯೋ ನಾಮ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾತ್ರಂ ನ ತು
ತತ್ರ ದೇಹಲಯಃ | ತಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲಯಯೋಗ್ಯತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಪ್ರಾಣತ್ವೇ
ಅಸ್ತೇವ ತೇಜಸಿ ಲಯಃ | ಅತೋ ವಿರಿಷ್ಟಸ್ಯ ಹೃದಿ ಲಯಸದ್ಭವಾದ್ ಯುಕ್ತಃ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿನಾಂ
ಮೋಕ್ಷ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 4 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷಾಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಓಂ ಭೂತೇಷು ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ || 05-508 ||

ಭೂತೇಷುನೈಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಲಯಃ |

ಭೂತೇಷು ದೇವಾ ವಿಲೀಯಂತೇ ಭೂತಾನಿ ಪರೇ ನ ಪರ ಉದೇತಿ

ನಾಸ್ತಮೇತೈಕಲ ಏವ ಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಾತಾ’ ಇತಿ ಬೃಹಚ್ಚುತೇಃ || 05 ||

ಅತ್ರ ದೇವಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ಯರ್ಥಂ ಸಮಸ್ತಭೂತೇಷು ಲಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಭೂತಿಃ | ಅಗ್ನೌ ಏವ ಸರ್ವಲಯೇ ಪ್ರಾಗುಕ್ತನ್ಯಾಯಬಾಧಃ ಸ್ಯಾತ್ ಅತಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್
| ‘ಅಗ್ನೌ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ವಿಲೀಯಂತೇ’ ಇತ್ಯುಕ್ತ ದೇವಾ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಅಗ್ನೌ ಏವ
ಲೀಯಂತೇ ಉತ ಭೂತಾಂತರೇಽಪಿ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಶ್ರುತಿ ಅನ್ಯಾಧೀನತ್ವಂ ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |
ಅಗ್ನೌ ಏವ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಲಯ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಅಗ್ನೌ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ವಿಲೀಯಂತೇ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ ವಿಪರ್ಯಯೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾಚ್ಚ | ನ ಚ ಅನ್ಯಾಧೀನತ್ವಾದ್ ಅನ್ಯತ್ರ ಲಯಃ |
ನಿಯಾಮಕಾನಾಂ ಬಾಹುಲ್ಯೇನ ತಸ್ಯ ಅನಿರ್ಣಾಯಕತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಅಸೇಷದೇವಾನಾಂ ಅಗ್ನೌ
ಏವ ಲಯಾದ್ ಯದುಕ್ತಂ ಅಧಮಾನಾಂ ಉತ್ತಮೇಷು ಲಯ ಇತಿ ತದಯುಕ್ತಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಭೂತೇಷು ಇತಿ || ಯೇ ಅತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟೋಕ್ತೇಭ್ಯೋ
ಅನ್ಯೇ ದೇವಾಃ ತೇಷಾಂ ಪಞ್ಚಸ್ವಪಿ ಭೂತೇಷು ಲಯೋ ನ ತು ಏಕಸ್ಮಿನ್ನ ಅಗ್ನೌ ಏವ | ‘ಭೂತೇಷು
ದೇವಾ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಭೂತಾನಿ ಪರೇ ಇತಿ ನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ | ಆಕಾಶ
ಉವ್ಯೋಹಃ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ದ್ವಾರಾ | ಭೂತವಾಯೋಃ ಪ್ರವಹಸ್ಯ ಇನ್ದದ್ವಾರಾ | ಅಪಾಂ ಸೋಮದ್ವಾರ
ಇತಿ || ಅತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಅಗ್ನೌ ಲಯಾಭಾವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಭೂತಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಓಂ ನೈಕಸ್ಮಿನ್ ದರ್ಶಯತೋ ಹಿ ಓಂ || 06-509 ||

ನೈಕಸ್ಮಿನ್ ಭೂತೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಲಯಃ | 'ಪೃಥಿವ್ಯಾಮೃಭವೋ
ವಿಲೀಯಂತೇ ಮರುಣೇಽಶ್ಚಿನಾವಗ್ನಾವಗ್ನಯೋ ವಾಯವಿನ್ತಃ ಸೋಮ ಆದಿತ್ಯೋ
ಬೃಹಸ್ಪತಿರಿತ್ಯಾಕಾಶ ಏವ ಸಾಧ್ಯಾ ವಿಲೀಯಂತೇ | ಮೃತ್ಯವಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ವರುಣ
ಆಪೋಽಗ್ನಯಸ್ತೇಜಸಿ ಮರುತೋ ಮಾರುತ ಆಕಾಶೇ ವಿನಾಯಕಾ ವಿಲೀಯಂತೇ' ಇತಿ
ಮಹೋಪನಿಷತ್ಪಠನಾರ್ಥದಶಿಖಾ ಚ ದರ್ಶಯತಃ | ಅತೋಽಗ್ನೌ ದೇವಾ ವಿಲೀಯತೇ
ಇತ್ಯತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾನಾಮೇವ || 06 ||

ಅತ್ರ ಪುನಃ ದೇವಾನಾಂ ಮುಕ್ತರ್ಥೇ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಲಯಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಉತ್ತಮಾನಾಂ ಅಧಮೇಷು ಲಯಪ್ರಸಜಅಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತ
ದೇವಾ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಲೀಯಂತ ಉತ ಅಗ್ನೌ ಏವ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ |
ಉಕ್ತಮೇವ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಅಗ್ನೌ ಏವ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲಯ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | 'ಅಗ್ನೌ
ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ವಿಲೀಯಂತೇ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ ಭೂತೇಷು ದೇವಾ ವಿಲೀಯಂತೇ ಇತಿ
ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಅಗ್ನೌ ಏವ ಸರ್ವದೇವಲಯ ಅಜಾಗೀಕಾರೇಽಪಿ ತದಪಪತ್ತೇಃ |
ಅಸ್ತ ತಾವದ್ ಭೂತಾನಾಂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮವೈಪರೀತ್ಯೇನ ಲಯಃ | ಉತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ ಆಕಾಶಾದಿಕ್ರಮೇಣ
'ಆತ್ಮನಃ ಆಕಾಶಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಮುಕ್ತಿಶ್ಚ ಪ್ರಲಯವಿಶೇಷಃ | ತಥಾ ಚ ಅಗ್ನೌ ಏವ
ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಲಯ ಅಜಾಗೀಕಾರೇಽಪಿ ಭೂತೇಷು ಇತಿ ಉಪಪದ್ಯತೇ | ಅಗ್ನೇಃ ವಾಯೌ
ವಾಯೋಃ ಆಕಾಶೇ ವಿಲಯಾತ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತಿ || 'ಅಗ್ನೌ
ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ವಿಲೀಯಂತೇ' ಇತ್ಯೇತತ್ ಶ್ರುತಿ ಅಯಥಾ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಅತ್ರ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ | ಅತೋ ಅಗ್ನೌ ಏವ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ವಿಲಯಾದ್ ಉಕ್ತವ್ಯವಸ್ಥಾ
ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ |

|| ಇತಿ ಅನೇಕಲಯಾಧಿಕರಣಮ್ (ನೈಕಸ್ಮಿನ್ನಧಿಕರಣಮ್) || 05 ||

ಓಂ ಸಮನಾ ಚಾಸೃತ್ಯುಪಕ್ರಮಾದಮೃತತ್ವಂ ಚಾನುಪೋಷ್ಯ ಓಂ || 07-510 ||

ದೇಶತಃ ಕಾಲತಶ್ಚ ವ್ಯಾಪ್ತ್ಯಾ ಸಮೋ ನಾ ಪರಮಪುರುಷೋ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ಸಮನಾ |
ಸಂಸಾರಾನುಪಕ್ರಮಾತ್ ಸ್ವತಃ ಏವಾಮೃತತ್ವಂ ತಸ್ಯಾಃ | ಬೃಹಚ್ಛುತಿಶ್ಚ -
'ದ್ವಾವಾಸ ಸೃತ್ಯನುಪಕ್ರಮೌ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪರಮಶ್ಚ ದ್ವಾವೇತೌ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತೌ ನಿತ್ಯೌ ಚ
ಸರ್ವಗತೌ ಚೈತೌ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಮುಚ್ಯತೇ' ಇತಿ | ನೈತಾವತಾ ಸಾಮ್ಯಮ್ || 07 ||

ಅತ್ರ ಪ್ರಕೃತೇಃ ವಿಷ್ಣೌ ಲಯಾಭಾವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಪ್ರಕೃತೇಃ ಭಗವತಿ
ಲಯೇ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಉಕ್ತಬಾಧ ಇತಿ ಉಪಪಾದನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಾಣಾದುತ್ತಮಾ
ಪ್ರಕೃತಿಃ ವಿಷಯಃ | ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲೀಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಭಗವದಧೀನತ್ವಂ
ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಲೀಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಭಗವದಧೀನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ತದ್ ಅನಿರ್ಣಾಯಕಮ್ | 'ತೇಜಃ ಪರಸ್ಯಾ ದೇವತಾಯಾಮ್' ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಶ್ಚ | ಅನ್ಯಥಾ
ವಾಗಾದೀನಾಂ ಮನಃಪ್ರಭೃತಿಷು ಉಕ್ತಲಯೋಽಪಿ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಅಸಂಸಾರಿತ್ವಸ್ಯ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ ಲಯಾಭಾವಃ | ಅಸಂಸಾರಿತ್ವಸ್ಯೈವ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ತಥಾತ್ಮೇ ಭಗವತಾ
ಸರ್ವಸಾಮ್ಯ ಆಪಾತಾತ್ | ನ ಚ ಗುಣಾಂತರವ್ಯಷಮ್ಯಮ್ | ನಿತ್ಯಸಂಸಾರರಾಹಿತೈಃ
ಸರ್ವಗುಣೋಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯಂ ಆಜ್ಞೇಕರ್ತುಂ ಶಕ್ಯಮ್ | ಸಿದ್ಧಾಂತವಿರೋಧಾತ್ |
ಅತಃ ತಸ್ಯಾಃ ಸಂಸಾರಿತ್ವಾದ್ ಭಗವತಿ ಲಯಸದ್ಭಾವಾದ್ ಅಧಿಕಾರಿತ್ವೇವ ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ
ಪ್ರಾಣಾವಸಾನತ್ವೇ ಉಕ್ತಿಃ ಅಯುಕ್ತಾ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸಮನಾ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಆದ್ಯಃ ಚಶಬ್ದಃ
ಪೂರ್ವಸೂತ್ರಾತ್ ನ ಇತೋಽನುಕರ್ಷಾರ್ಥಃ | ನ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಲೀಯತೇ | ಯತಃ ತಸ್ಯಾ ಅನುಪೋಷ್ಯ
ಅನುಪಾಸ್ಯ ಸ್ವತ ಏವ ಅಮೃತತ್ವಮ್ | ನ ಹಿ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಾಯಾ ಲಕ್ಷ್ಯಾ ಲಯಃ ಸಮ್ಭವತಿ |
ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಮೇವ ತಸ್ಯಾಃ ಕುತಃ | ಕದಾಪಿ ಸಂಸಾರೋಪಕ್ರಮಣ ಅಭಾವಾತ್ | ತದಪಿ ಕುತಃ |
ಪರಮಪುರುಷವತ್ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ ಸರ್ವಗತತ್ವಾಚ್ಚ | ನ ಹಿ ಸಂಸಾರಿತ್ವೇ ತದುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ
| ಏತೇನ ತದಧೀನತ್ವಾತ್ ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ನ ಚ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ | ಅತಿಸಾಮೀಪ್ಯ
ಅರ್ಥತಯಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ | 'ಹರೇಃ ಅತ್ಯಂತಸಾಮೀಪ್ಯಂ ಲಯೋ ಲಕ್ಷ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ' ಇತಿ
ವಚನಾತ್ ಯದುಕ್ತಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಈಶ್ವರವತ್ ನಿತ್ಯಸರ್ವಗತತ್ವೇನ ಅನುಪಕ್ರಾಂತ ಸಂಸಾರಿತ್ವಾತ್
ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಂ ತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಬೃಹದ್ ಇತಿ || ನನು ಏವಂ ಪ್ರಕೃತೇರಪಿ
ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇ ಭಗವತಾ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯಮಾಪತಿತಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ಇತಿ || 7 ||

ಓಂ ತದಪೀತೇಃ ಸಂಸಾರವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ || 08-511 ||

'ಸಮಾವೇತೌ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪರಮಶ್ಚ ನಿತ್ಯೌ ಸರ್ವಗತೌ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಾವಸಮಾವೇತೌ
ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪರಮಶ್ಚ ವಿಲೀನೋ ಹಿ ಪ್ರಕೃತೌ ಸಂಸಾರಮೇತಿ ವಿಲೀನಃ ಪರಮೇ
ಹ್ಯಮೃತತ್ವಮೇತಿ' ಇತಿ ಸೌಪರ್ಣಶ್ರುತೇಃ || 08 ||

ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಾದಿ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಏತಾವತಾ ನ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಯೋಃ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯಂ ಇತ್ಯೇತತ್
ವಿಲಯಸ್ಯ ಸಂಸಾರಹೇತುತ್ವೇನ ಈಶ್ವರೇ ಲಯಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿಹೇತುತ್ವೇನ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ |
ಮೋಚಕತ್ವಾಮೋಚಕತ್ವವತೋಃ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 8 ||

ಓಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರಮಾಣತಶ್ಚ ತಥೋಪಲಭ್ಯೇಃ ಓಂ || 09-512 ||

ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಂ ಚಾಧಿಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪ್ರಕೃತೇಃ | ಜ್ಞಾನಾನನ್ದೈಶ್ಚರ್ಯಾದಿಪ್ರಮಾಣಾಧಿಕ್ಯಂ
ಚ |

‘ಸರ್ವತಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |
ಜ್ಞಾನಾನನ್ದೌ ತಥೈಶ್ಚರ್ಯಂ ಗುಣಾಶ್ಚಾನೈಽಧಿಕಾಃ ಪ್ರಭೋಃ’ ಇತಿ ಚ ತುರಶ್ರುತಿಃ || 09 ||

ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಯೋಃ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯ ಪ್ರತಿಷೇಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಇತಿ ||

‘ಪ್ರಕೃತೇರಪಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಜ್ಞಾನಾನನ್ದಾದಿಗುಣಪರಿಮಾಣೇನ ಚಾಧಿಕಂ ಸರ್ವತಃ ಇತಿ
ಶ್ರುತೇಃ | ತತೋಽಪಿ ನ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 9 ||

ಓಂ ನೋಪಮದೇನಾತಃ ಓಂ || 10-513 ||

ಅತಸ್ತಸ್ಯೇ ಯೋ ವಿಶೇಷಗುಣಾಸ್ತೇಷಾಮನುಪಮದೇನೈವ ಸಾಮ್ಯಮ್ |

‘ದೇಶತಃ ಕಾಲತಶ್ಚೈವ ಸಮಾ ಪ್ರಕೃತಿರೀಶ್ವರೇ |
ಉಭಯೋರಪ್ಯಬದ್ಧತ್ವಂ ತದಬನ್ಧಃ ಪರಾತ್ಮನಃ |
ಸ್ವತ ಏವ ಪರೇಶಸ್ಯ ಸಾ ಚೋಪಾಸ್ತೇ ಸದಾ ಹರಿಮ್ ||
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪ್ರಾಕೃತಸ್ಯಾಪಿ ಏ ಗುಣಾಸ್ತೇ ತು ವಿಷ್ಟುನಾ |
ನಿಯತಾ ನೈವ ಕೇನಾಪಿ ನಿಯತಾ ಹಿ ಹರೇರ್ಗುಣಾಃ’ ಇತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪರ್ವಣಿ || 10 ||

ಯದಿ ಪ್ರಕೃತೇಃ ನ ಪುರುಷೇಣ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯಂ ತರ್ಹಿ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಾದಿ ಸಾಮ್ಯಮಪಿ ನ ಸ್ಯಾತ್
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವತ್ | ತಥಾ ಚ ಲಯಸದ್ಭಾವ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ಅತಃ ಸಾಮ್ಯ ತದಭಾವಯೋಃ ಏವಂ ಸಾಧಿತತ್ವಾದ್ ಯೇ ಪರಮೇಶ್ವರಸಯ್
ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಾಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾದಯಃ ತೇಷಾಂ ಅಸಾಧಾರಣ್ಯಂ ಅನುಪಮ್ಯದ್ಯಾ ಅಸ್ಯೇವ
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪುರುಷೇಣ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಾದಿ ಸಾಮ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಯದಿ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಾದಿ ಸಾಮ್ಯಂ ತರ್ಹಿ ಅಸ್ಯೇವ ವಿಶೇಷಗುಣೋಪಮದರ್ಃ | ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವೇ
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾದೇರಪಿ ಆಪಾತಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ದೇಶತಃ ಇತಿ || ಈಶ್ವರೇ ಈಶ್ವರೇಣ |
ಏವಂ ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತತ್ವಾದಿ ಸಾಮ್ಯೇಽಪಿ ನ ಸ್ವಾತನ್ತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಇತಿ ಏತದುಚ್ಯತೇ ತದಬನ್ಧ
ಇತಿ || 10 ||

ಓಂ ಅಸ್ಯೈವ ಚೋಪಪತ್ತೇರೂಷ್ಮಾ ಓಂ || 11-514 ||

‘ದ್ವಿಧಾ ಹೀದಮವದೃಷ್ಯತೇ ಉಷ್ಮಾವದನೂಷ್ಮಾವಚ್ಚ | ತತ್ರೋಷ್ಮಾವತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ
ಯನ್ನ ಜಿಘ್ರನ್ನಿ ನ ಪಶ್ಯನ್ನಿ ನ ಶೃಣ್ವನ್ನಿ ನ ವಿಜಾನನ್ನಿ | ಅಥಾನೂಷ್ಮಾವತ್ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಕೃತಂ
ಚ ಯನ್ನ ಜಿಘ್ರನ್ನಿ ಜಿಘ್ರನ್ನಿ ಚ ಯನ್ನ ಪಶ್ಯನ್ನಿ ಪಶ್ಯನ್ನಿ ಚ ಯನ್ನ ಶೃಣ್ವನ್ನಿ ಶೃಣ್ವನ್ನಿ ಚ ಯನ್ನ
ಜಾನನ್ನಿ ಜಾನನ್ನಿ ಚ’ ಇತಿ ಸೌಪರ್ಣಶ್ರುತೇಃ ಕಿಂಚಿತ್ಸಾಮ್ಯೋಪಪತ್ತೇ || 11 ||

ಯುಕ್ತನರೇಣ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಾಮ್ಯಂ ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಸ್ಯೈವ ಇತಿ ||
ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಉಷ್ಮಾವತ್ಸಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಉಷ್ಮಾವತ್ಸಂ ಅನೂಷ್ಮಾವತ್ಸಂ ಚ ವದಂತೀ ಶ್ರುತಿಃ ಅಸ್ಯೈವ
ಅರ್ಥಸ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ ಸಾಮ್ಯಸ್ಯ ಉಪಪತ್ತೇರರ್ಥೇ ಭವತಿ ಉಪಪಾದಿಕಾ ಭವತಿ | ಅತೋಽಪಿ ಅಸ್ತಿ
ಕಿಂಚಿತ್ ಸಾಮ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ || 11 ||

ಓಂ ಪ್ರತಿಷೇಧಾದಿತಿ ಚೇನ್ನ ಶಾರೀರಾತ್ ಓಂ || 12-515 ||

‘ಅಸಮೋ ವಾ ಏಷ ಪರೋ ನ ಹಿ ಕಶ್ಚಿದೇವಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಸರ್ವೇ ಹ್ಯೇತೇಽಣವೋ
ಜಾಯಂತೇ ಚ ಮ್ರಿಯಂತೇ ಚ ಛಿದ್ರಾ ಹ್ಯೇತೇ ಭವಂತಿ | ಅಥ ಪರೋ ನ ಜಾಯತೇ ನ
ಮ್ರಿಯತೇ ಪೂರ್ಣಶ್ಚೈಷ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಂ ಸಾಮ್ಯಪ್ರತಿಷೇಧಾನ್ನೇತಿ
ಚೇನ್ನ | ಶರೀರಾದ್ಧಿ ಸಾಮ್ಯಂ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಯತೇ || 12 ||

ಕಿಂಚಿತ್ ಸಾಮ್ಯಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ
|| ಪ್ರತಿಷೇಧಾದ್ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಯೋಃ ದೋಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತಾದಿನಾಪಿ ಸಾಮ್ಯಮ್ | ‘ಅಸಮೋ ವಾ ಏಷ
ಪರಮಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಪರಮೇಶ್ವರಸ್ಯೈವ ನಿತ್ಯಸರ್ವಗತತವಾದಿ | ಅನೈಷಾಂ ತದಭಾವಂ
ಉಕ್ತಾ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | ಅತೋಽಸ್ತಿ ಪ್ರಕೃತೇ ಲಯ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಛಿದ್ರಾ ದೋಷಿಣಃ | ಪೂರ್ಣಃ
ಸರ್ವಗತಃ | ಚಶಬ್ದಾದ್ ಅದೋಷಶ್ಚ | ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ ||

ಭವೇದೇತದ್ ಯದಿ ಏತಸ್ಯಾಂ ಶ್ರುತೌ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಭಗವತ್ಸಾಮ್ಯಪ್ರತಿಷೇಧೋ ಭವೇದ್ | ನ
ಏತದಸ್ತಿ ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ಶಾರೀರೇಣೈವ ಸಾಮ್ಯಂ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಯತೇ | ತಸ್ಯ ಶಾರೀರತ್ವೇನ
ನಿತ್ಯಸರ್ವಗತತ್ವಾದಿ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 12 ||

ಕುತಃ ? -

ಓಂ ಸ್ವಷ್ಟೋ ಹೈಕೇಷಾಮ್ ಓಂ || 13-516 ||

‘ಅಥಾತಃ ಸಮಾಶ್ಚಾಸಮಾಶ್ಚಾಭಿಧೀಯಂತೇ ಸಮಾಸಮಾಶ್ಚಾಥ ಸಮಾನಿ
ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರೂಪಾಣಿ ಯೈರುತ್ಪತ್ತಿಃ ಸ್ಥಿತಿರ್ಲಯೋ ನಿಯತಿರಾಯತಿಶ್ಚೈಕಂ
ಹೈವೈತದ್ಭವತ್ಯಥಾಸಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಜಾಪತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಯೇ ಕೇ ಚ ದೇವಾ
ಗನ್ಧರ್ವಾ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಿತರೋಽಸುರಾ ಯತ್ಕಿಂಚಿದಂ ಚರಮಚರಂ ಚಾಥ ಸಮಾಸಮಾ
ಪ್ರಕೃತಿರ್ವಾವ ಸಮಾಸಮೈಷಾ ಹಿ ನಿತ್ಯಾಽಜರಾ ತದ್ವಶಾ ಚ’

ಇತಿ ಸ್ವಷ್ಟೋ ಹಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಾಯಾನಾನಾಂ ಸಮಾದಿವಾದಃ || 13 ||

ನನು ಅಸ್ಯಾಃ ಶ್ರುತೇಃ ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪತ್ವಾದ್ ಅತ್ರ ಶಾರೀರೇಣ ಸಾಮ್ಯಂ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಯತೇ
ಪರಮಾತ್ಮನೋ ನ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಇತಿ ಕುತ ಇತಿ ಆಕ್ಷಿಪತಿ || ಕುತ ಇತಿ || ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ
ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಕ್ಷೇ || ಸ್ವಷ್ಟ ಇತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಇಯಂ ಸಾಮಾನ್ಯಶ್ರುತಿಃ ಇತಿ ತಥಾಪಿ ಉಕ್ತಂ ಯುಜ್ಯತೇ | ಯತಃ ಸ್ವಷ್ಟಶ್ರುತೌ
ಜೀವಾಮೇವ ಅಸಮತ್ವಂ ಉಕ್ತಾ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಸಮಾಸಮತ್ವಂ ಉಚ್ಯತೇ | ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯಾ ಚ
ಸಾಮಾನ್ಯ ಶ್ರುತೇಃ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಆಯತಿಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ | ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ದಕ್ಷಃ || 13
||

ಓಂ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಚ ಓಂ || 14-517 ||

‘ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂರ್ಮವಾರಾಹಾದ್ಯಾಃ ಸಮಾ ವಿಷ್ಟೋರಭೇದತಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಸ್ತಮಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಸಮಾಸಮಾ’ ಇತಿ ಚ ವಾರಾಹೇ || 14 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಸಾಮಾನ್ಯಶ್ರುತೇಃ ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯಾ ಬಾಧೋಽಪಿ ತು ವಿಶೇಷಸ್ಮತ್ಯಾ ಚ ಇತಿ ಅರ್ಥಃ
ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತಾಂ ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಚ ಇತಿ || ಅತಃ
ಪ್ರಕೃತೇಃ ಈಶ್ವರವತ್ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತತ್ವಾದಿನಾ ಲಯಾಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಾಣಾವಸಾನತ್ವಂ
ಅಧಿಕಾರಿಣಾಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 14 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಸಮನಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಓಂ ತಾನಿ ಪರೇ ತಥಾ ಹ್ಯಾಹ ಓಂ || 15-518 ||

ಪ್ರಾಣದ್ವಾರೇಣ ಸರ್ವಾಣಿ ದೈವತಾನಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ವಿಲೀಯಂತೇ |

‘ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಪ್ರಾಣಮಾವಿಷ್ಯ ದೇವೇ ಮುಕ್ತಾಲಯಂ ಪರಮೇ ಯಾನ್ಯಚಿನ್ಯೇ’

ಇತಿ ಕೌಷಾರವಶ್ರುತಿಃ || 19 ||

ಅತ್ರ ಚತುರ್ಮುಖೇತರ ದೇವಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷೇ ಭಗವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷಾಭಿವಪ್ರಸಂಘಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಭೂತೇಷು ವಿಶಂತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ, ತೇ ದೇವಾ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಭಗವತಿ ಲೀಯಂತ ಉತ ನ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ. ಉಭಯಥಾಪಿ ಸಮ್ಯವಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ದೇವಾನಾಂ ಹೌ ಲಯ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | 'ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬೋ ಹರೇಃ ಪ್ರಾಣಃ ಪ್ರಾಣಸ್ಯಾನ್ಯಾಃ ಕಲಾಃ ಕ್ರಮಾತ್ ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಸರ್ವದೇವಾನಾಂ ಕ್ರಮೇಣಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಾತ್ ತಸ್ಯ ಏಕಸ್ಯೈವ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಾತ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬಸ್ಯೈ ಬಿಮ್ಬೋ ಲಯನಿಯಮಾತ್ | ಅತೋ ವೇದಗರ್ಭೇತರ ದೇವಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲಯಾಭಿವಾತ್ ಜ್ಞಾನಿನಾಮಪಿ ಮೋಕ್ಷಾಭಾವ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತಾನಿ ಇತಿ || ಯೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಪೂರ್ವಂ ಭೂತಪ್ರವೇಶೋ ನಿಗದಿತಃ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ದೈವತಾನಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ವಿಶನ್ತೇವ | ನ ಚ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವ ವಿರೋಧಃ | ತತ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವೇನ ತದ್ಧಾರಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲಯಾಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ | ನ ಚ ದೇವಾನಾಂ ತದಭಾವ ಏವ | ಸಾಮಾನ್ಯತೇ ಅಶೇಷಜೀವಾನಾಂ ಭಗವತ್ ಪ್ರತಿಬಿಮ್ಬತ್ವಾತ್ | ವಿರಿಣ್ವಪ್ರವಿಷ್ಟಾನಾಂ ವಿರಿಣ್ವಸ್ಯ ಚ ಈಶ್ವರಪ್ರವೇಶೇ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರವೇಶಸ್ಯ ಅಪಿಹಾರ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ | 'ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ' ಇತಿ ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿ ಸದ್ಭವಾದೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ದೇವಾನಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಿ ಲಯಸದ್ಭವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 15 || ಅ 7 ||

|| ಪರಾ(ಲಯಾ)ಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಓಂ ಅವಿಭಾಗೋ ವಚನಾತ್ ಓಂ || 16-519 ||

'ಏತೇ ದೇವಾ ಏತಮಾತ್ಮಾನಮನುವಿಶ್ಯ ಸತ್ಯಾಃ ಸತ್ಯಕಾಮಾಃ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಾ ಯಥಾನಿಕಾಮಮನ್ತರ್ಬಹಿಃ ಪರಿಚರಂತಿ' ಇತಿ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಃ |

ತತ್ಪರಮೇಶ್ವರಕಾಮಾದ್ಯವಿಭಾಗೇನೈವ ತೇಷಾಂ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಮ್ |

'ಕಾಮೇನ ಮೇ ಕಾಮ ಆಗಾಧ್ಯದಯಾಧ್ಯದಯಂ ಮೃತ್ಯೋಃ' ಇತಿ ವಚನಾತ್ |

'ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಚ ಪರಸ್ಯ ತು |

ಕಾಮಾನುಕೂಲಕಾಮತ್ವಂ ನಾನ್ಯತ್ ತೇಷಾಂ ವಿಧೀಯತೇ' ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ || 16 ||

ಅತ್ರ ದೇವಾನಾಂ ಮುಕ್ತೌ ಭಗವದಧೀನತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಭಗವತಃ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಹಾನಿ ಪ್ರಸಂಘಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ದೇವಾ ಏವ ಪ್ರಕೃತಾ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಮುಕ್ತೌ ಸ್ವತನ್ತ್ರಾ ವರ್ತಂತ ಉತ ಅಸ್ವತನ್ತ್ರಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಮುಕ್ತತ್ವಂ

ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಸ್ಯ ಭಗವತ್ ಧರ್ಮತ್ವಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಸ್ವತನತ್ರಾ ಏವ ವರ್ತನ್ತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ
ಪಕ್ಷಃ | ಮುಕ್ತಾದೇವ | ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ರಯೇ ಸಂಸಾರಿವತ್ ದುಃಖಾದಿಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | 'ಏತೇ ದೇವಾಃ' ಇತಿ
ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಾದಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ | ನ ಹಿ ಪರತನ್ತ್ರೇಷು
ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಾದಿ ಸಮ್ಭವತಿ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಮಪಿ ಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಃ
ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವೋಕ್ತಿಃ ವಿರುದ್ಧಾ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅವಿಭಾಗ ಇತಿ || ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನಾ ಏವ
ಮುಕ್ತಾ ನ ತು ಸ್ವತನ್ತ್ರಾಃ | ನ ಚ ಏವಂ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಃ | ಶ್ರುತಿಃ ಯತ್ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಂ ವಕ್ತಿ
ತತ್ ತೇಷಾಂ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಂ ಪರಮೇಶ್ವರ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರೇಣ ಏವ ಇತಿ ಅಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ | ಅತ
ಏವ ನ ದುಃಖಾದಿಪ್ರಾಪ್ತೇಃ | ಯದಾ ಖಲು ಭಗವದಿಚ್ಛಾನುಸಾರೇಣ ಇಚ್ಛತಿ ತದಾ ತದಲಾಭೇನ
ದುಃಖಾದಿ ಸ್ಯಾತ್ ಮುಕ್ತಾಸ್ತು ಭಗವತ್ ಕಾಮಾನುಸಾರೇಣೈವ ಕಾಮಯನ್ತೇ ಅತೋ ಭಗವತ್
ಕಾಮನಿಮಿತ್ತೇನ ಮುಕ್ತ ಕಾಮಾನ್ತರಮೇವ ಕಾಮಿತಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಅಸ್ವತನ್ತ್ರಾಣಾಮಪಿ
ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಾದದುಃಖಿತ್ವಾದಿ ಉಪಪನ್ನಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸತ್ಯಾ ನಿತ್ಯಾಃ |

ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಶ್ರುತೇಃ ಕುತೋ ಅಮುಖಅಯಾರ್ಥತಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕಾಮೇನ ಇತಿ ||
ಮೃತ್ಯೋಃ ಕಾಮೇನ ಇಚ್ಛಯಾ ಮೇ ಕಾಮಃ ಕಾಮಿತಮಾಗಾತ್ | ಆಗತಂ
ತದಿಚ್ಛಃನನ್ತರಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ಕಥಂ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಯಾ ಮಮ ಇಚ್ಛಾ ಭಗವದಿಚ್ಛಾನುಸಾರಿಣೀ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಇತಿ || ಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಚ ಈಶ್ವರಾಧೀನಂ ಇತಿ ಶೇಷಃ |
ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಅಸ್ವಾತನ್ತ್ರ್ಯಾದ್ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 16

||೨೪||

|| ಅವಿಭಾಗಾಧಿಕರಣಮ್ || ೦೮ ||

ಓಂ ತದೋಕೋಽಗ್ರಜ್ವಲನಂ ತತ್ರ ಕಾಶಿತದ್ವಾರೋ ವಿದ್ಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯತ್
ತಚ್ಛೇಷಗತ್ಯನುಸ್ಮೃತಿಯೋಗಾಚ್ಚ ಹಾರ್ದಾನುಗೃಹೀತಃ ಶತಾಧಿಕಯಾ ಓಂ

|| 17-520 ||

ಉತ್ಯಾನಿಕ್ವಾಲೇ ಹೃದಯಸ್ಯಾಗ್ರ ಜ್ವಲನಂ ಭವತಿ|

'ತಸ್ಯ ಹೈತಸ್ಯ ಹೃದಯಸ್ಯಾಗ್ರಂ ಪ್ರದ್ಯೋತತೇ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ |

ತತ್ರ ಕಾಶಿತದ್ವಾರೋ ನಿಷ್ಕ್ರಾಮತಿ | ವಿದ್ಯಾಸಾಮರ್ಥ್ಯತ್ |

‘ಯಂ ಯಂ ವಾಪಿ ಸ್ಮರನ್ ಭಾವಂ ತ್ಯಜತ್ಯನೇ ಕಲೇವರಮ್ |
ತಮ್ ತಮೇವೈತಿ ಕೌಂತೇಯ ಸದಾ ತದ್ಭಾವಭಾವಿತಃ’ ||

ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇರ್ವಿದ್ಯಾಶೇಷಗತ್ಯನುಸ್ಮರಣಯೋಗಾಚ್ಚ |

‘ಆಚಾರ್ಯಸ್ತು ತೇ ಗತಿಂ ವಕ್ತಾ’ ಇತಿ ಹಿ ಲಿಙ್ಗಮ್ |
‘ಹೃದಿಸ್ಥೇನೈವ ಹರಿಣಾ ತಸ್ಯೈವಾನುಗ್ರಹೇಣ ತು |
ಉತ್ಪಾನ್ತಿಬ್ರಹ್ಮರನ್ವೇಣ ತಮೋವೋಪಾಸತೋ ಭವೇತ್’ ಇತಿ ಚಾಧ್ಯಾತ್ಮೈ |

‘ಶತಂ ಚೈಕಾ ಚ ಹೃದಯಸ್ಯ ನಾಡ್ಯಸ್ತಾನಾಂ ಮೂರ್ಧಾನಮಭಿನಿಸೃತ್ಯೈಕಾ |
ತಯೋರ್ಧ್ವಮಾಯಾನ್ನಮೃತತ್ವಮೇತಿ ವಿಷ್ವಜ್ಞನ್ಯಾ ಉತ್ಯಮಣೇ ಭವಂತಿ’ ಇತಿ ಚ

|| 17 ||

ಅತ್ರ ದೇವಾನಾಂ ಮೋಕ್ಷಮುಕ್ತಾ ಮುಕ್ಯರ್ಥಂ ದೇಹೋತ್ಯಮಣಸ್ಯ ಅಜ್ಞಮರಣ ವಿಲಕ್ಷಣತ್ವ
ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭಿತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಅತಿಶಯೇ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ಸಾಧನೀಯಂ
ಏತತ್ | ದೇವಾನಾಂ ಅನ್ಯೋನ್ಯಪ್ರವೇಶೇನ ದೇಹಲಯೋ ಭವತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತೇನ ಇತರ
ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ದೇಹಾದುತ್ಯಮಣಂ ಸಿದ್ಧತಿ | ತತ್ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ದೇಹಾದ್ ಉತ್ಯಮಣಂ ವಿಷಯಃ |
ಕಿಂ ಪೃಥಕ್ ಜನನಮರಣವದೇವ ಭವತಿ ಉತ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯೇನ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಮರಣತ್ವ
ಜ್ಞಾನಿಸಮ್ಮುನ್ಛಿತ್ವಂ ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಪೃಥಕ್ ಜನನ ಮರಣವದೇವ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ತಸ್ಯಾಪಿ ಅನ್ಯಮರಣವತ್ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ನಿಬಂಧನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ತದಾ ಪ್ರಾರಬ್ಧಭಾವಃ | ತಸ್ಯ
ದೇಹತ್ಯಾಗಾದಿ ಅವಸಾನತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಸತ್ಯಪಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಣಿ ವಿಲಕ್ಷಣಂ ಜ್ಞಾನಿಮರಣಂ
ವಿಶೇಷಕಾರಣಭಾವಾತ್ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಿಮರಣಸ್ಯ ಅನ್ಯ ಮರಣಾವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಾತ್ ನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತಿಶಯ ಇತಿ

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ತದ್ ಇತಿ || ನ ಜ್ಞಾನಿಮರಣಸ್ಯ ಅಜ್ಞಮರಣಾ
ವಿಶಿಷ್ಟತಾ | ಅಸ್ತಿ ಏವ ವಿಶೇಷಃ | ಯತ ಉತ್ಪಾನ್ತಿಕಾಲೇ ಭಗವದೋಕಸೋ ಹೃದಯಸ್ಯ ಅಗ್ರಂ
ಪ್ರಕಾಶತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತಸ್ಯ ಇತಿ ||

ಹೃದಯಾಗ್ರ ಪ್ರಕಾಶನೇಽಪಿ ಜ್ಞಾನಿ ಉತ್ಯಮಣಸ್ಯ ಯ ಮರಣಸ್ಯ ಕೋ ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ತದ್ ಇತಿ || ಯತೋ ಜ್ಞಾನೀ ತೇನ ಪ್ರಕಾಶೇನ ಪ್ರಕಾಶಿತ ನಾಡೀದ್ವಾರಃ ಸನ್ ದೇಹಾತ್
ನಿಷ್ಪ್ರಾ ಮತಿ ನ ತು ತಥಾ ಅಜ್ಞಾನೀ | ಅತೋ ಅಸ್ತಿ ವಿಶೇಷ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪ್ರಾಬ್ಧಕರ್ಮವತಃ ಕಥಂ ಅಯಂ ವಿಶೇಷ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಿದ್ಯಾ ಇತಿ ||
ಪ್ರಾಬ್ಧಕರ್ಮ ಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದ್ ವಿಶಿಟ ಉತ್ಪನ್ನಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ
ಯುಜ್ಯತೇ | ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸ್ತೋದಯಮಾರಭ್ಯ ಏವ ಫಲಪ್ರದತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತದುಕ್ತಮ್ |
'ಪ್ರಾಪ್ತಕರ್ಮಶೇಷಸ್ತು ವಿರಜಾತರಣಾವಧಿಃ| ಸ್ತೋದಯಾತ್ ಫಲದಂ ಜ್ಞಾನದೇಹಂ ಕರ್ಮ
ವಾರಯೇತ್' ಇತಿ |

ಯದಿ ಜ್ಞಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯದೇವ ಉತ್ಪಮಣಂ ಭವತಿ ತರ್ಹಿ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪ್ರಥಮಮರಣ ಏವ ಏವಂ
ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯಂ ಯಂ ತಿ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಜ್ಞಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಏವಂ ವಿಧ ಉತ್ಪಮಣಂ ಯೇನ ಅತಿಪ್ರಸಂಗಃ ಕಿಂ ನಾಮ
ಸ್ವಹೃದಯಮಾರಭ್ಯ ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಪರ್ಯಂತಾ ಗತಿಃ ತಸ್ಯಾಃ ಶರೀರತ್ಯಾಗಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಮರಣಾಚ್ಚ |
ನ ಚ ಏವಂ ಸತಿ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಉತ್ಪಮಣಂ ಜ್ಞಾನಫಲಂ ನ ಭವತಿ | ಗತನುಸ್ಮರಣಸ್ಯ
ಜ್ಞಾನವೇಶೇಷತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತಾಂ ಅಪೇಕ್ಷಮಾಣೋ ಹೇತುಃ ಅಹೇತುರ್ಭವತಿ |
ಗತ್ಯನುಸ್ಮೃತಿಶ್ಚ ಕರ್ಮವಸಾನಸಮಯ ಏವ ನ ಮರಣಾಂತರೇ | 'ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಕರ್ಮಯುಕ್ತಾನಾಂ
ಕಾಯತ್ಯಾಗಕ್ಷಣೋ ಯದಾ || ವಿಷ್ಣುಮಾಯಾ ತದಾ ತೇಷಾಂ ಮನೋ ಬಾಹ್ಯಂ ಕರೋತಿ ಹಿ '
ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ | ಗತ್ಯನುಸ್ಮರಣಂ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಕಾರಣಂ ಇತ್ಯೇವ ಕುತಃ | ಯಂ ಯಂ ವಾಪಿ ಇತಿ
ಸ್ಮೃತೇರೇವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ತಥಾಽಪಿ ಗತ್ಯನುಸ್ಮರಣಂ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಕಾರಣಂ ಇತಿ ನ ವಿಶೇಷಪ್ರಮಾಣಂ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಆಚಾರ್ಯಾಸ್ತು ಇತಿ || ಯದಿ ಗತಿಸ್ಮರಣಮನ್ತರೇಣೈವ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ ತರ್ಹಿ ಆಚಾರ್ಯಸ್ಯ
ತೇ ಗತಿಂ ವಕ್ತಾ ಇತಿ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥಂ ಗತಿಶ್ರವಣಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತಃ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥಂ
ಗತಿಶ್ರವಣ ಲಿಙ್ಗೇನ ಅಸ್ತಿ ಗತಿಸ್ಮರಣಸ್ಯ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ ಜ್ಞಾಯತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಕಿಂ ಜ್ಞಾನಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ ಗತ್ಯನುಸ್ಮರಣಯುಕ್ತೇನ ಸ್ವತನ್ತ್ರೇಣ ಏವಂ ಉತ್ಪಮಣಂ ಭವತಿ |
ನ ಇತಿ ಬ್ರೂಮಃ | ಕಿಂ ತರ್ಹಿ ಜ್ಞಾನಾದಿನಾ ಪ್ರಸನ್ನಸ್ಯ ಭಗವತೋ ಅನುಗ್ರಹೇಣೈವ ಇತ್ಯಾಹ ||
ಹೃದಿ ಇತಿ ||

ಹರಿಣಾ ಸರ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾಡೀದವಾರೋ ನಿಷ್ಯಾಮತಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತತ್ರ ನಾಡ್ಯಾಮಪಿ
ವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ ಇತಿ ಭಾವನ ಆಹ || ಶತಂ ಇತಿ || ವಿಷ್ಣುಗುತ್ಪಮಣೇ ಲೋಕಾಂತರಗಮನಾರ್ಥಮ್

|| 17 ||

ಓಂ ರಶ್ಮ್ಯನುಸಾರೀ ಓಂ || 18-521 ||

ನಿಷ್ಯಾಮತಿ |

‘ಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಆದಿತ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಯ ಆಸು ನಾಡೀಷ್ಟಾತತಾಸ್ತತ್ರ ಶ್ವೇತಃ ಸುಷುಮ್ನೋ
ಬ್ರಹ್ಮಯಾನಃ ಸುಷುಮ್ನಾಯಾಮಾತತಸ್ತತ್ರ ಕಾಶೇನೈಷ ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ’

ಇತಿ ಹಿ ಪೌತ್ರಾಯಣಶ್ರುತಿಃ || 18 ||

ನನು ಯದಿ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾಡೀದ್ವಾರೋ ನಿಷ್ಕ್ರಮತಿ ತರ್ಹಿ ಅಜ್ಜವತ್ ನಾಡ್ಯಂತಃ ತಮಸಾ ಏವ
ಗಮನಂ ಸ್ಯಾತ್ ಯದಿ ಅಂತರೇಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶಃ ತರ್ಹಿ ದ್ವಾರಪದ ವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತತ್ ಶೇಷಮೇವ ಪೂರಯತಿ || ರಶ್ಮಿ ಇತಿ ||

ನ ಜ್ಞಾನಿನೋ ನಾಡ್ಯಂತಃ ತಮಸಾ ಉತ್ಕ್ರಮಣಂ ಯೇನ ಅಜ್ಜಮರಣ ಸಾಮ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ |
ನಾಡ್ಯಂತರಾ ತತಸೌರರಶ್ಮ್ಯನುಸಾರೇಣ ಉತ್ಕ್ರಮಣಾತ್ | ಅತ ಏವ ನಾಡ್ಯಂತರ್ಗತಸ್ಯ
ಪ್ರಕಾಶಾಂತರತ್ವಾದ್ ದ್ವಾರಪದಾವೈಯರ್ಥ್ಯಂ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತದುಕ್ತಮ್ | ‘ತದಾ ವಿಷ್ಣೋಃ
ಸ್ವತೇಜಸಾ | ದ್ಯೋತತೇ ಹೃದಯಾಗ್ರಂ ಚ ತೇನ ದ್ವಾರೇಣ ಕೇಶವಃ| ನಿಷ್ಕ್ರಮೇತ್
ಜೀವಮಾದಾಯ ಪ್ರಾಣ ಏನಮನುವ್ರಜೇತ್’ ಇತಿ ನಾಡ್ಯಂತರಾ ತತಸೌರರಶ್ಮ್ಯನುಸಾರೇಣ
ಉತ್ಕ್ರಮತಿ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಹಸ್ರಂ ಇತಿ || 18 ||

ಓಂ ನಿಶಿ ನೇತಿ ಚೇನ್ನ ಸಮ್ಪನ್ನಾತ್ ಓಂ || 19-522 ||

ರಶ್ಮ್ಯಭಾವಾನ್ನಿಶಿ ಜ್ಞಾನಿನಾ ಉತ್ಕ್ರಮಣಂ ನ ಯುಕ್ತಮಿತಿ ಚೇನ್ನ | ಸರ್ವದಾ
ಸಂಬನ್ಧಾಧ್ಯಶ್ಚಿನಾಮ್ || 19 ||

ಉಕ್ತಮಾಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನಿಶಿ ಇತಿ ||
ಕಿಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿನಾಂ ರಶ್ಮ್ಯನುಸಾರೇಣ ಉತ್ಕ್ರಮಣಂ ಕಿಂ ವಾ ಕೇಷಾಂಶತ್ | ಆದ್ಯೇ ರಾತ್ರೌ
ಪರ್ಯವಸಿತ ಕರ್ಮಣಾಮಪಿ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಅಪೋಕ್ಷಿತ ಉತ್ಕ್ರಮಣಃ ನ ಸ್ಯಾತ್ | ರಾತ್ರೌ
ರಶ್ಮ್ಯಭಾವಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಕರ್ಮಭಾವೇಽಪಿ ಸಂಸಾರನಿವೃತ್ತೌ ಸದಾ
ಅನಿವೃತ್ತಿಪ್ರಸಂಭವಃ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಕೇಷಾಂಶತ್ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಉತ್ಕ್ರಮಣಸ್ಯ ಅವಿಲಕ್ಷಣತ್ವ
ಆಪಾತಾತ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ನ ಇತಿ || ಸರ್ವಜ್ಞಾನಿನಾಮಪ್ಯಸ್ತಿ ರಶ್ಮ್ಯನುಸಾರೇಣ
ಉತ್ಕ್ರಮಣಮ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಃ | ನಿಶಿ ಬಾಹ್ಯಾದಿತ್ಯ ಅಭಾವೇಽಪಿ ಅಂತಸ್ಥ ಆದಿತ್ಯರಶ್ಮಿನಾಂ
ಸರ್ವದಾ ನಾಡಿ ಸಮ್ಪನ್ನಾದಿತಿ ಭಾವಃ || 19 ||

ಕಿಯತ್ಕಾಲಮ್ ? -

ಓಂ ಯಾವದ್ಧೇಹಭಾವಿತ್ವಾದ್ಧರ್ಶಯತಿ ಚ ಓಂ || 20-523 ||

ಯಾವದ್ಧೇಹೋ ವಿದ್ಯತೇ ತಾವದ್ಧಶ್ಮಿಸಮ್ಪನ್ನೋಽಸ್ತೇವ |

‘ಸಂಸೃಷ್ಟಾ ವಾ ಏತೇ ರಶ್ಮಯಶ್ಚ ನಾಡ್ಯಶ್ಚ ನೈಷಾಂ ವಿಯೋಗೋ
ಯಾವದಿದಂ ಶರೀರಮತ ಏತೈಃ ಪಶ್ಯತ್ಯೇತೈರುತ್ಸ್ರಾಮತ್ಯೇತೈಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ’

ಇತಿ ಹಿ ಮಾಧ್ಯನ್ದಿನಾಯನಶ್ರುತಿಃ || 20 ||

ಸರ್ವದಾ ಇತಿ ಪದಸ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಚನತ್ವಾತ್ ಪೃಚ್ಛತಿ ಕಿಯದ್ ಇತಿ | ನಾಡೀರಶ್ಮಿಸಮ್ಭಂಃ
ಸರವದಾ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಕೋಽರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಸದಾತನಃ ಕಿಂ ವಾ ದೇಹಪಾದಪೂರ್ವಕಾಲೀನಃ ಉತ
ಯಾವದ್ದೇಹಭಾವೀ | ನ ಆದ್ಯಃ | ಸದಾ ನಾಡೀನಾಂ ಅಭಾವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | ಕದಾಚಿತ್ ಜ್ಞ
ನಿನೋಽಪಿ ತಮಸಾ ಉತ್ಸ್ರಾನ್ತಿಪ್ರಸಂಘಾತ್ | ನಾಪಿ ತೃತೀಯಃ | ತನ್ನಿಯಮೇ
ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಏತತ್ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಯಾವದ್ ಇತಿ || ನಾಡೀಶರೀರಸಮ್ಭಂಃ
ಯಾವದ್ದೇಹಭಾವಿವಿತ್ತ್ವ ಅಙ್ಗೇಕಾರಾತ್ | ನ ಪಕ್ಷಂತರದೋಷಃ | ನ ಚ ಅತ್ರಾಪಿ ಉಕ್ತೋ ದೋ ||
ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸಂಸೃಷ್ಟಾ ಇತಿ ಶ್ರುತಿ ಸದ್ಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ || 20 ||

ಓಂ ಅತಶ್ಚಾಯನೋಽಪಿ ಹಿ ದಕ್ಷಿಣೇ ಓಂ || 21-524 ||

‘ದಕ್ಷಿಣೇ ಮರಣಾದ್ಯಾತಿ ಸ್ವರ್ಗಂ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಾಯಣೇ’
ಇತ್ಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೋತ್ಸ್ರಾನ್ತಿಯುಜ್ಯತೇ |
‘ಶತಂ ಪಞ್ಚವ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಯನರಶ್ಮಯಃ |
ತಾವನ್ತ್ ಏವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾ ಉತ್ತರಾಯಣರಶ್ಮಯಃ ||
ತೇ ಸರ್ವೇ ದೇಹಸಮ್ಭದ್ಧಾ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಮ್ |
ಮಹರ್ಲೋಕಾದಿಗಂತರಾ ಉತ್ತರಾಯಣರಶ್ಮಿಭಿಃ |
ನಿರ್ಗಚ್ಛಂತೀತರೈಶ್ಚಾಪಿ ಯೈರೇಷ್ವವ್ಯೇತರಾ ಗತಿಃ ||
ಉತ್ತರಂ ದಕ್ಷಿಣಮಿತಿ ತ ಏವ ತು ನಿಗದ್ಯತೇ |
ನ ತು ಕಾಲವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ನಿಯಮಾತ್ ಫಲಮ್ ||
ದದಾತಿ ಕಾಲೇನುಗುಣೇ ಫಲಂ ಕಿಂಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |
ಅತ್ಯುತ್ತಮಾನಾಂ ಕೇಷಾಂಚಿನ್ನ ವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ ಕಾಲತಃ’

ಇತಿ ನಾರಾಯಣಾಧ್ಯಾತ್ಮ್ಯ || 21 ||

ನನು ವ್ಯರ್ಥೋಽಯಂ ಜ್ಞಾನಿನೋ ರಾತ್ರೌ ಉತ್ಸ್ರಮಣ ಸಮ್ಭವ ಪ್ರತಿಪಾದನಾಯಾಸಃ | ‘ದಕ್ಷಿಣೇ
ಮರಣಾತ್’ ಇತಿ ವಚನಾತ್ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಜ್ಞಾನಿನೋ ದಕ್ಷಿಣಾಯನೋತ್ಸ್ರಾನ್ತಿ ಅಯೋಗಾತ್

ತದ್ವತ್ ರಾತ್ರೌ ಅಪಿ ತದಭಿವ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅತಶ್ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಸ್ಮೃತಿಬಲೇನ ಜ್ಞಾನಿನೋ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಉತ್ಯಾನ್ತ ಅಯೋಗ ದೃಷ್ಟಾನ್ತೇನ ರಾತ್ರೌ ಅಪಿ
ತದಭಾವೋ ವಾಚ್ಯಃ | 'ದಕ್ಷಿಣೇ ಮರಣಾತ್' ತಿ ಸ್ಮೃತಿಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಜ್ಞಾನಿನೋ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ
ಉತ್ಯಾನ್ತಿಸಮ್ಭವಾತ್ | ಕುತಃ | ಸೌರರಶ್ಮಿಸಹಸ್ರಸ್ಯ ನಾಡೀಸಮ್ಭವ ಸದ್ಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಸೂತ್ರಾರ್ಥಂ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ ವಿಶದಯತಿ || ಶತಂ ಇತಿ || ಶತಂ ಪಞ್ಚ ಇತಿ ಪಞ್ಚಶತಾನಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |
ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಸುಷುಮ್ನೈಕಗಮ್ಯತ್ವಾತ್ ಮಹರ್ಬೋಕಾದಿ ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ತೇಷಾಂ ಚ
ಅಪುನರಾವೃದ್ಧಿ ಸ್ಥಾನತ್ವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತ್ವಾದ್ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಾಯಣ ಇತ್ಯನೇನ ಏಕಾರ್ಥತಾ |
ಮಹರ್ಬೋಕಾದಿ ಇತಿ ಅತದ್ಗುಣವಿಜ್ಞಾನಃ | ನಿಗದ್ಯತೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ಮರಣಾತ್ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೌ ನ ತು
ಕಾಲವಿಶೇಷೋಽಸ್ತಿ ಭವತಿ |

ಕುತೋಽಯಮರ್ಥೋ ದಕ್ಷಿಣೇ ರಣಾತ್ ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನ ತು ಇತಿ ||
ಉತ್ಯಮಣಾಯ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಕುತೋ ನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ನಿಯಮಾದ್ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನಂ ಇತಿ
ಶೇಷಃ |

ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಉತ್ಯಾನ್ತೌ ಕಾಲನಿಯಮಾಭಿವೇ ಕಥಂ ಭೀಷ್ಮಾದೀನಾಂ ಉತ್ತರಾಯಣ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಕಾಲ ಇತಿ || ಭೀಷ್ಮಾದಪಿ ಉತ್ತಮಾನಾಂ ಸರ್ವಕಾಲಸ್ಯಾಪಿ
ಅತಿಶಯಕಾರಣತ್ವಾತ್ ನ ಕಾಲವಿಶೇಷಣ ಅತಿಶಯಃ | ಅತೋ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಉತ್ಯಮಣಸ್ಯ
ಅಜ್ಞಮರಣವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾದ್ ಉಕ್ತಂ ಜ್ಞಾನಮಾಹಾತ್ಯಂ ಯುಕ್ತಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 21 || ಅ 9 ||

|| ಇತಿ ಹೃದಯಾಗ್ರಜ್ವಲನಾ(ತದೋಕೋಽ)ಧಿಕರಣಮ್ || 09 ||

ಓಂ ಯೋಗಿನಃ ಪ್ರತಿ ಸ್ಮರ್ಯೇತೇ ಸ್ಮಾರ್ತೇ ಚೈತೇ ಓಂ || 22-525 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಕಾಲಾದಿಕ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಚಿನ್ಮಗತೀ ಸ್ಮರ್ಯೇತೇ | ಕಿನ್ತು ಜ್ಞಾನಯೋಗಿನಃ
ಕರ್ಮಯೋಗಿನಶ್ಚ |

'ಅಗ್ನಿಜ್ಯೇತಿರಹಃ ಶುಕ್ಲಃ ಷಣ್ಮಾಸಾ ಉತ್ತರಾಯಣಮ್ |
ತತ್ರ ಪ್ರಯಾತಾ ಗಚ್ಛಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಬ್ರಹ್ಮವಿದೋ ಜನಾಃ ||
ಧೂಮೋ ರಾತ್ರಿಸ್ತಥಾ ಕೃಷ್ಣಃ ಷಣ್ಮಾಸಾದಕ್ಷಿಣಾಯನಮ್ |
ತತ್ರ ಚಾನ್ತಮಾಸಂ ಜ್ಯೋತಿಯೋಗೀ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿವರ್ತತೇ'

ಇತ್ಯತ್ರ ಯೋಗೀತಿ ವಿಶೇಷಣಾತ್ ಸ್ಮರಣನಿಮಿತ್ತೇ ಚೈತೇ ಗತೀ |

ಗತ್ಯನುಸ್ಮರಣಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಚಿನ್ಮಂ ವಾ ಗಚ್ಛತಿ ಧ್ರುವಮ್ |

ಅನನುಸ್ಮರತಃ ಕಾಲೇ ಸ್ಮರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವೈಗತಿಃ' ಇತಿ ಹಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮೇ || 22 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತೌ ಗತ್ಯನುಸ್ಮರಣಾದೇಃ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷಹೇತುತ್ವ ಅಭಾವ ಪ್ರಸಂಘಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತಾ
ಗತಿರೇವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ವಿದ್ಯಾಗತಿಸ್ಮೃತಿಸಾಪೇಕ್ಷಾ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಪೂರ್ವೋಕ್ತಃ
ಸ್ಫುಟಪ್ರಮಾಣ ಅದರ್ಶನಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಗತ್ಯರ್ಥಂ ವಿದ್ಯಾನುಸ್ಮೃತೀ ಅಪೇಕ್ಷಿತೇ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಅಗ್ನಿಜ್ಯೋತಿಃ ಇತ್ಯಾದೌ ಕೇವಲ ಕಾಲಾದ್ಯಧೀನತ್ವಸ್ಮರಣಾತ್ | ನ ಹಿ
ಅನಯೋಃ ಶ್ಲೋಕಯೋಃ ಬ್ರಹ್ಮಚಿನ್ಮಗತ್ಯೋಃ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ತತ್ತತ್ ಕಾಲಾದಿಮರಣಂ ವಿನಾ ಅನ್ಯತ್
ಕಾರಣಂ ಉಚ್ಯತೇ | ಲೋಕೇ ಫಲಾನುಸ್ಮೃತಿ ಸ್ಮೃತಿವಿರೋಧಃ | ತಸ್ಯಾ
ಲೋಕಾನನುಸಾರಿತ್ವೇನ ಅರ್ಥಾನ್ತರೇ ಯೋಜ್ಯತ್ವಾತ್ | ಲಿಂಗಸ್ಯಾಪಿ ಜ್ಞಾನಮತಾತ್ರಾದಿ
ಅರ್ಥತ್ವೋಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಗತೇಃ ಕಾಲಾದಿಕ್ಯತತ್ವಾತ್ ನ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸಮೂರ್ಣ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥತಾ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಿಷ್ಟೇ || ಯೋಗಿನ ಇತಿ || ಯದುಕ್ತಂ ಅಗ್ನಿಜ್ಯೋತಿಃ
ಇತ್ಯಾದಿನ ಬ್ರಹ್ಮಚಿನ್ಮಗತೀ ಕೇವಲ ಕಾಲಾದಿಕ್ಯತೇ ಸ್ಮರ್ಯೇತೇ ಅತೇ ನ ಗತ್ಯರ್ಥಂ
ವಿದ್ಯಾನುಸ್ಮೃತೀ ಅಪೇಕ್ಷಿತೇ ಇತಿ ತನ್ನ ಯುಕ್ತಮ್ | ಯತೋ ಅತ್ರ ವಿದ್ಯಾದಿಕ್ಯತೇ ಏವ
ಸ್ಮರ್ಯೇತೇ ನ ತು ಕಾಲಾದಿಕ್ಯತೇ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕುತ ಏತದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ || ಅಗ್ನಿಃ ಇತಿ || ಉಪಲಕ್ಷಣಮೇತತ್ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ ಇತಿ ಚ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ |
ಕಾಲಮರಣಂ ಅತ್ರ ನ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ಇತಿ ಸವಿಸ್ತರಂ ಅನ್ಯತ್ರ ಉಕ್ತತ್ವಾದ್ ಅತ್ರ ನ ಉಕ್ತಮ್ | ಅಸ್ತು
ವಿದ್ಯಾಪೇಕ್ಷಾ ಗತೌ ತದನುಸ್ಮೃತಿಃ ಮಾಸ್ತು ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ್ಮರಣ ಇತಿ ||

ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಗತಿ ಇತಿ ||

ನ (ಏವ) ಚ ಲೋಕಾನುಸಾರಿತಾ | ಯಥಾ ಖಲು ಭೇದನಾದೌ ನ ಕರ್ಣಣಾದ್ಯಾವೃತ್ತಿಃ ಅಪಿ ತು
ಪರಶೋಃ ಉದ್ಯಮೋದ್ಯಮ ದಾರುಣಿ ನಿಪಾತಾವೃತ್ತಿಃ | ಕೃಷ್ಯಾದೌ ತು ನಾಸೌ ಕಿಂ ತು ಕರ್ಷಣಾದಿ
ಆವೃತ್ತಿರೇವ | ನ ತಾವತಾ ಲೋಕಾನನುಸಾರಿತಾ | ಅವಾನ್ತರವಿಶೇಷಣಾಂ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯೇಽಪಿ
ಅನುವೃತ್ತಿ ಮಾತ್ರಸ್ಯ ಉಭಯತ್ರ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಪ್ರಕೃತೇಽಪಿ ಅವಧಾರಿತಕ್ರಿಯಾ
ಮನೋವೃತ್ತಿತ್ವ ವಿಶೇಷಸ್ಯ ಅನುವೃತ್ತಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಲೌಕಿಕವೈದಿಕ ಸಾಧನಯೋಃ ಸಾಮ್ಯಾತ್ |
ಅತೋ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉತ್ಪ್ರಮಣಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾದಿಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ
ಸಮೂರ್ಣಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 22 || ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ಪ್ರತಿಸ್ಮರಣಾಧಿಕರಣಮ್ (ಯೋಗ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 10 ||

|| ಇತಿ ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಃ ಪಾದಃ || 04-02

||

ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 04-03 ||

ಮಾರ್ಗೋ ಗಮ್ಯಂ ಚಾಸ್ಮಿನ್ ಪಾದ ಉಚ್ಯತೇ -

ಓಂ ಅರ್ಚಿರಾದಿನಾ ತತ್ಪ್ರಥಿತೇಃ ಓಂ || 01-526 ||

‘ತೇಽರ್ಚಿಷಮಭಿಸಮ್ಭವನ್ಯರ್ಚಿಷೋಽಹರಹ್ಲ ಆಪೂರ್ಯಮಾಣಪಕ್ಷಮ್’ ಇತ್ಯರ್ಚಿಷಃ
ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ ಶ್ರೂಯತೇ | ‘ಯದಾ ಹ ವೈ ಪುರುಷೋಽಸ್ಮಾಲ್ಲೋಕಾತ್ ಪೈತಿ ಸ
ವಾಯುಮಾಗಚ್ಛತಿ’ ಇತಿ ವಾಯೋಃ | ತತ್ರಾರ್ಚಿಷಃ ಪ್ರಾಪ್ತೀರೇವ ಪ್ರಥಮಾ |

‘ದ್ವಾವೇವ ಮಾರ್ಗೌ ಪ್ರತಿಥಾವರ್ಚಿರಾದಿವಿಪಶ್ಚಿತಾಮ್ |

ಧೂಮಾದಿಃ ಕರ್ಮಿಣಾಂ ಚೈವ ಸರ್ವವೇದವಿನಿರ್ಣಯಾತ್ ||

ಅಗ್ನಿಜ್ಯೋತಿರಿತಿ ದ್ವೇಧೈವಾರ್ಚಿಷಃ ಸಮ್ಪ್ರತಿಷ್ಠತಿಃ |

ಅಗ್ನಿಂ ಗತ್ವಾ ಜ್ಯೋತಿರೇತಿ ಪ್ರಥಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂವ್ರಜನ್ |

ಏಕಸ್ಮಿನ್ನು ಪುರೇ ಸಂಸ್ಥೋ ದ್ವಿರೂಪೋಽಗ್ನೇಃ ಸುತೋ ಮಹಾನ್’ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ||

ಏತತ್ ಪಾದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಮಾರ್ಗ ಇತಿ || ಬ್ರಹ್ಮನಾಡ್ಯೋತ್ಪಾನ್ತಾನಾಂ ಯೋ ಮಾರ್ಗೌ
ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತೌ ಯಚ್ಚ ತೇನ ಪಥಾ ಗತಾನಾಂ ಗಮ್ಯಂ ತದುಭಯಂ ಅಸ್ಮಿನ್ ಪದೇ ಕಥ್ಯತ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ರ ಆದೌ ಸೂತ್ರಮೋವ ಪಠತಿ || ಅರ್ಚಿರಾದಿನಾ ಇತಿ ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಅರ್ಚಿರಾದಿತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಿಃ |
ಮಾರ್ಗನಿರ್ಣಯೇ ತದನುಸ್ಮೃತಿ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಗತ್ಯನುಸ್ಮರಣಂ
ತತ್ರಾಪ್ಯರ್ಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ಸ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾರ್ಗ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಅರ್ಚಿರಾದಿಃ ಉತ ವಾಯಾದಿಃ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ| ಸಂದೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಂ ದರ್ಶಯತಿ ||
ತೇಽರ್ಚಿಷಂ ಇತಿ ||

ಉಭಯೋರಪಿ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ನಿರವಕಾಶತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಉಭಯೋರಪಿ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ ವಿರುದ್ಧಮ್ | ಮಾರ್ಗಬೇಧೇನ ದ್ವಯೋರಪಿ ಪ್ರಾಥಮ್ಯೇ ಉಪಪತ್ತೇಃ

। ನ ಚ ಏಕಸ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಣೋ ಮಾರ್ಗದ್ವಯಂ ವಿರುದ್ಧಮ್ | ಅಧಿಕಾರಿಭೇದೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ |
ಅತೋ ಮಾರ್ಗನಿಯಮಾಭಾವಾದ್ ಅನುಸ್ಮತ್ಯಯೋಗ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತತ್ರ ಇತಿ || ನ ಮಾರ್ಗಭೇದೇನ ಉಭಯೋಃ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ
ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕಿಂ ತು ಏಕ ಏವ ಮಾರ್ಗಃ | ಸ ಚ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ತೇನ ಅರ್ಚಿರಾದಿನಾ ಮಾರ್ಗೇಣ ಜ್ಞಾನೀ
ಗಚ್ಛತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಏಕ ಏವ ಮಾರ್ಗಃ ಸ ಚ ಅರ್ಚಿರಾದಿರೇವ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತಃ | ಸ್ಮತ್ಯೈ ಪ್ರಸಿದ್ಧತ್ವಾದೇವ
ಇತಿ ಭಾವೇನ ತಾಂ ಉದಾಹರತಿ || ದ್ವಾವಿತಿ ||

ನನು ಅಗ್ನಿಜ್ಯೋತಿರಿತಿ ಸ್ಮತೌ ಅಗ್ನೇಃ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ ಶ್ರೂಯತೇ ತತ್ ಕಥಂ ಅರ್ಚಿಷೋ ಜ್ಯೋತಿಃ
ಶಬ್ದಾಭಿಹಿತಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಂ ಉಚ್ಯತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಗ್ನಿಃ ಇತಿ ||

ತಥಾಪಿ ವೃಥಾ ಕಿಂ ನ ಉಚ್ಯತೇ ತೇಽರ್ಚಿಷಮ್ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೌ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಇತಿ
|| ನನು ಅಗ್ನೋಃ ಸೋಮಾದನಂತರಂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಅತಃ ಕಥಂ ಏತದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಗ್ನೇಃ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಾಯುಪ್ರಾಥಮ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮ್ | ಪ್ರಬಲಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರೇಣ
ಅರ್ಚಿರನಂತರಾರ್ಥತ್ವ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಮಾರ್ಗನಿರ್ಣಯಾದನುಸ್ಮೃತಿಸಮ್ಭವ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್
|| ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ಅರ್ಚಿರಾದ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಓಂ ವಾಯುಶಬ್ದಾದವಿಶೇಷವಿಶೇಷಾಭ್ಯಾಮ್ ಓಂ || 02-527 ||

ಅರ್ಚಿಷೋ ವಾಯುಂ ಗಚ್ಛತಿ | 'ಸ ವಾಯುಮಾಗಚ್ಛತಿ' ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಚನಾತ್ | 'ಸ
ಇತೋ ಗತೋ ದ್ವಿತೀಯಾಂ ಗತಿಂ ವಾಯುಮಾಗಚ್ಛತಿ ವಾಯೋರಹರಹ್
ಆಪೂರ್ಯಮಾಣಪಕ್ಷಮ್' ಇತಿ ವಿಶೇಷವಚನಾಚ್ಚ || 02 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಮಾರ್ಗೇ ವಾಯೋಃ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ತೃ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ
ಮಾರ್ಗನಿರ್ಣಯಾದ್ ಅನಸ್ಮೃತಿ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮಾರ್ಗೋ
ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ತತ್ರ ವಾಯುಃ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ತೃ ಉತ ಅಹರಿತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | 'ಸ ವಾಯುಮಾಗಚ್ಛತಿ'
'ಅರ್ಚಿಷೋಽಹಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತಿವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜ್ | ಉಭಯೋರಪಿ ಪೂರ್ವವದ್
ಅಧಿಕಾರಿಭೇದೇನ ಮಾರ್ಗಭೇದಾದ್ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ತೃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ಪೂರ್ವವದ್ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಅತ್ರ ಕಾಚಿತ್ ಸಮ್ಭವತಿ |

ತಾದ-ಶಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾತ್ | ಅತೋ ಮಾರ್ಗನಿರ್ಣಯಾಭಾವಾತ್ ತದನುಸ್ಮತ್ಯಯೋಗ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಾಯುಶಬ್ದಾದ್ ಇತಿ || ನ ಮಾರ್ಗಭೇದೇನ ದ್ವಯೋರಪಿ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಂ ಮನ್ತವ್ಯಂ ಕಿನ್ತು ಏವ ಏವ ಮಾರ್ಗಃ | ತತ್ತ್ವಾಪಿ ಮಾರ್ಗೇ ಅರ್ಚಿಷೋಽನನ್ತರಮೇವ ವಾಯುಂ ಗಚ್ಛತಿ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯನ್ತರವಿರೋಧಃ | ವೋಯೋರನನ್ತರಮಹ್ನಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕುತ ಏತದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸ ಇತಿ || ಯುಕ್ತಂ ವಾಯೋರೇವ ದ್ವಿತೀಯತ್ವಂ ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಪ್ರಾಥಮ್ಯೇನ ವಾಯೋಃ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವೇ ಶ್ರುತಿಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಸಾಮಾನ್ಯಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಯಾವದರ್ಥೇ ವಿಶೇಷಶ್ರುತಿವಿರೋಧಃ ತಾವನ್ಮಾತ್ರಸ್ಯೈವ ತ್ಯಾಜ್ಯತ್ವೇನ ಅತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವಿರೋಧೇನ ಪ್ರಾಥಮ್ಯ ಅಯೋಗೇಽಪಿ ದ್ವಿತೀಯತ್ವಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಭವತಿ ಯಾಗೀಯ ಪಶುಹಿಂಸಾವಿಧಿವಿರೋಧೇನ ನ ಹಿಂಸ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಾ ಭೂತಾನಿ ಇತಿ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ತದನ್ಯ ಹಿಂಸಾನಿಷೇಧಕತ್ವಾಭಾವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನ ಕೇವಲಂ ಏತತ್ ನ್ಯಾಯೇನ ವಾಯೋಃ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಸಿದ್ಧಿಃ ಅಪಿ ನ ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಇತಿ ತಾಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸ ಇತಿ ||

ಅತೋ ಮಾರ್ಗನಿರ್ಣಯಾದ್ ಯುಕ್ತಾ ತದನುಸ್ಮೃತಿಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ | ವಾಯುಶ್ರುತೇಃ ಗತಿ ಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥಂ ಚ ಏತತ್ ಸೂತ್ರಮ್ | ಪ್ರಾಥಮ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಸಾಮಾನ್ಯತ್ವಾತ್ , ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ಯ ಚ ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯಾ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಂ ವದನ್ತ್ಯಾ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ದ್ವಿತೀಯಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಂ ವಾಯೋಃ ತದರ್ಥ ಇತಿ || 2 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ವಾಯುಗತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ತಟಿತೋಽಧಿವರುಣಃ ಸಮ್ಭನ್ತಾತ್ ಓಂ || 03-528 ||

‘ಮಾನೇಭ್ಯಃ ಸಂತ್ಸರಂ ಸಂವತ್ಸರಾದ್ಧರುಣಲೋಕಂ ವರುಣಲೋಕಾತ್ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಲೋಕಮ್’ ಇತಿ ಕೌಣ್ಡಿನ್ಯಶ್ರುತಿಃ |

‘ಸಂವತ್ಸರಾತ್ ತಟಿತಮಾಗಚ್ಛತಿ ತಟಿತಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಲೋಕಮ್’

ಇತಿ ಚ ಗೌಪವನಶ್ರುತಿಃ ||

‘ತತ್ರ ತಟಿತೋ ವರುಣಂ ಗಚ್ಛತಿ | ತಟಿತಾ ಹ್ಯೂಹ್ಯತೇ ವರುಣಲೋಕಸ್ತಟಿದುಪರಿ ಮುಕ್ತಾಮಯೋ ರಾಜತೇ ತತ್ರಾಸೌ ವರುಣೋ ರಾಜಾ ಸತ್ಯಾನೃತೇ ವಿವಿಷ್ಟತಿ’ ಇತ್ಯುಪರಿಸಮ್ಭವನಶ್ರುತೇಃ || 03 ||

ಅತ್ರ ಸೂತ್ರಮೇವ ಆದೌ ಪಠತಿ || ತಟಿ(ಡಿ)ತ ಅತಿ || ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾರ್ಗೇ ತಟಿತಃ
ಸಂವತ್ಸರಾನಂತರ್ಯ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಸ್ಮರಣ
ಅಯೋಗಸ್ಯೈವ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮಾರ್ಗ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ನ
ಚ ಅರ್ಚಿರಾದಿಃ ಸಂವತ್ಸರಪರ್ಯಂತಂ ನಿರ್ಣೇತಃ | ತತ್ರ ಕಿಂ ಸಂವತ್ಸರಲೋಕಾನಂತರಂ
ವರುಣಲೋಕಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಂ ಉತ್ ತಟಿತ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಸನ್ನೇಹಬೀಜಂ ಶ್ರುತಿವಿಗಾಂ
ದರ್ಶಯತಿ || ಮಾಸೇಭ್ಯ ಇತಿ ||

ವರುಣತಟಿತೋಃ ಉಭಯೋರಪಿ ಸಂವತ್ಸರಾನಂತರ್ಯಂ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಶ್ರುತಿದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ
ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಾತ್ | ನ ಚ ವಿರೋಧಃ | ಸಂವತ್ಸರಲೋಕಾತ್ ಪ್ರಜಾಪತಿಲೋಕಂ ಗಂತುಂ ಅಧಿಕಾರಿ
ಭೇದೇನ ಮಾರ್ಗಭೇದೋಪಪತ್ತೇಃ . ನ ಚ ಅತ್ರ ಪೂರ್ವವತ್ ಕಿಂಚಿದನ್ಯಥಿಯಿತುಂ
ಪ್ರಮಾಣಮಸ್ತಿ | ಅತೋ ಮಾರ್ಗ ಅನಿರ್ಣಯಾತ್ ತದನುಸ್ಮರಣ ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತತ್ರ ಇತಿ || ನ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ ಗಂತುಂ ಮಾರ್ಗಭೇದೇನ
ವರುಣತಟಿತೋಃ ಉಭಯೋರಪಿ ಸಂವತ್ಸರಾನಂತರತ್ವಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಕಿಂ ತು ಏಕ ಏವ ಮಾರ್ಗಃ |
ತತ್ರ ಸಂವತ್ಸರಾನಂತರಂ ತಟಿತಮೇವ ಗಚ್ಛತಿ | ನ ಚ ಶ್ರುತ್ಯಂತರವಿರೋಧಃ | ತಡಿತೋಽನಂತರಂ
ವರುಣಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವೇನ ತದರ್ಥತ್ವೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕುತ ಏತದಿತ್ಯತ ಆಹ || ತಟಿತಾ ಇತಿ || ಮುಕ್ತಾಮಯೋ ವೀತರೋಗಃ | ವಿವಿಜ್ಞತಿ ವಿವೇಚಯತಿ
| ಅತೋ ಮಾರ್ಗೈಕೈನ ಅನುಸ್ಮರಣಂ ಉಪಪದ್ಯತ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 3 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ತಟಿದಧಿಕರಣಮ್ || 03 ||

ಓಂ ಆತಿವಾಹಿಕಸ್ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾತ್ ಓಂ || 04-529 ||

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ತಾ ತಿವಾಹಿಕೋ ವಾಯುಃ | ಪೂರ್ವಗಮನಲಿಜ್ಞಾತ್ || 04 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾರ್ಗೇ ಅರ್ಚಿರನಂತರಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ವಾಯೋಃ ಅತಿವಾರಿಕತ್ವಸಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ವಾಯೋಃ ಉತ್ತಮತ್ವ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ |
ಪ್ರಕೃತೋ ವಾಯುಃ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಮುಖ್ಯವಾಯುಃ ಉತ ಅಮುಖ್ಯ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ವಾಯುಶಬ್ದಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಮುಖ್ಯವಾಯುಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ವಾಯುಶಬ್ದಸ್ಯ ತತ್ತ್ವೇವ
ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ | ತಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ ಬಾಧಕಂ ಕಿಂಚಿದನ್ಯಥಿಯೇನ ವಾಯುಶಬ್ದಸ್ಯ
ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥತ್ವಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ ವಾಯೋಃ ಅರ್ಚಿಷೋಽನಂತರಮೇವ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಾತ್ ನ ತಸ್ಯ
ಆಧಿಕ್ಯಂ ಇತಿ |

ಕುತಃ ? -

ಓಂ ಉಭಯವ್ಯಾಮೋಹತ್ ತತ್ಸಿದ್ಧಿಃ ಓಂ || 05-530 ||

‘ಸ ವಾಯುಮಾಗಚ್ಛತಿ’ ಇತಿ ಪ್ರಥಮಮುಚ್ಯತೇ | ಉತ್ಕಾನ್ತೋ ವಿದ್ವಾನ್
ಪರಮಭಿಗಚ್ಛನ್ ವಿದ್ಯುತಮೇವಾನ್ತತ ಉಪಗಚ್ಛತಿ ದ್ಯಾವಾವ ವಿದ್ಯುತ್ ತತ್ಪತಿಂ
ವಾಯುಮುಪಗಮ್ಯ ತೇನೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಚ್ಛತಿ’ ಇತ್ಯನ್ತೇಽಪಿ ವಾಯುಗಮನಶ್ರುತೇಃ |
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆತಿವಾಹಿಕಃ ಪರೋ ವೇತಿ ವ್ಯಾಮೋಹೇ ಉತ್ತರೇ ದಿವಸ್ಪತಿರಿತಿ
ವಿಶೇಷಣಾತ್ ಪೂರ್ವತ್ರಾತಿವಾಹಿಕಸ್ಯೈವ ಸಿದ್ಧಿಃ

ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ -

‘ಉತ್ಕಾನ್ತಸ್ತು ಶರೀರಾತ್ ಸ್ವಾದ್ಗಚ್ಛತ್ಯರ್ಚಿಷಮೇವ ತು |
ತತೋ ಹಿ ವಾಯೋಃ ಪುತ್ರಂ ಚ ಯೋಽಸೌನಾಮ್ನಾಽಽತಿವಾಹಿಕಃ ||
ತತೋಽಹಃ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಂ ಚಾಪ್ಯದಕ್ಷಂವತ್ಸರಂ ತಥಾ |
ತಟಿತಂ ವರುಣಂ ಚೈವ ಪ್ರಜಾಪಂ ಸೂರ್ಯಮೇವ ಚ ||
ಸೋಮಂ ವೈಶ್ವಾನರಂ ಚೇನ್ದ್ರಂ ಧ್ರುವಂ ದೇವೀಂ ದಿವಂ ತಥಾ |
ತತೋ ವಾಯುಂ ಪರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತೇನೈತಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್’ ಇತಿ || 05 ||

ನನು ತಥಾಪಿ ಕಥಂ ಪೂರ್ವಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ವಾಯೋಃ ಆತಿವಾಹಿಕತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ | ಮುಖ್ಯಸ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ಯಭಾವಾಪಾತಾತ್ | ಅಥ ಉತ್ತರತ್ರಾಪಿ ಕಶ್ಚಿದ್ ವಾಯುಃ ಪ್ರಾಪ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ
ತಥಾಪಿ ಅನಿವೃತ್ತಃ ಸಂಶಯಃ | ಕಿಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆತಿವಾಹಿಕೋ ಮುಖ್ಯೋ ವಾ ಇತ್ಯಾದಿ |
ಮುಖ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಥಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಮ್ಭವಾತ್ | ನ ಚ ವಿಶೇಷಹೇತುರಸ್ತಿ ಯೇನ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯ
ಆತಿವಾಹಿಕತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ ಇತಿ ಭವೇನ ಆಕ್ಷಿಪತಿ || ಕುತ ಇತಿ || ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ
ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಉಭಯ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯ ಆತಿವಾಹಿಕತ್ವಮ್ | ಯಥಾ ಪೂರ್ವಂ ವಾಯೋಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಶ್ರೂಯತೇ
ತಥಾ ಉತ್ತರತ್ರಾಪಿ ವಾಯೋಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಶ್ರವಣಾತ್ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೇರಪಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನನು ಉಕ್ತಂ
ಅತ್ರ |ಸತ್ಯಮ್ | ಕಿಮಯಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಆತಿವಾಹಿಕೋ ಮುಖ್ಯೋ ವಾ ಪರತ್ಮೋಕ್ತಶ್ಚ
ಆತಿವಾಹಿಕೋ ಮುಖ್ಯೋ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹೇಽಪಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯ ಆತಿವಾಹಿಕತ್ವಂ ಪರತ್ಮೋಕ್ತಸ್ಯ
ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ಸಿದ್ಧಿತಿ | ಉತ್ತರಸ್ಯ ದಿವಸ್ಪತಿತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್ ತಸ್ಯ ಚ ಮುಖ್ಯವಾಯುಲಿಂಗತ್ಯಾತ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ | ಕಥಂ ವರುಣಾವರಾಯ ವಿದ್ಯುತೋ ಅನ್ತತೋ ಗಮ್ಯತ್ವಂ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಂ || ದ್ಯೌರಿತಿ ||

ನನು ಅಸ್ತು ಉತ್ತರಸ್ಯ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ತಥಾಪಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯ ಆತಿವಾಹಿಕತ್ವ ಅನಿಶ್ಚಯೋ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ
ಉಭಯತ್ರ ಅವಸ್ಥಾನ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಸರ್ಮಮಪಿ ಮಾರ್ಗಂ ಸ್ಮೃತ್ಯಾ

ದರ್ಶಯತಿ || ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕೇ ಚ ಇತಿ || ಅತಃ ಪ್ರಥಮಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ಆತಿವಾರಿಕತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ
ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 5 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಅತಿವಾಹಿಕಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಓಂ ವೈದ್ಯುತೇನೈವ ತತಸ್ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ || 06-531 ||

ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ತತ್ರ ತತ್ರೋಚ್ಯಮಾನತ್ವಾದ್ವಾಯೋರಪಿ ಪರತೋ
ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽರ್ವಾಗ್ಗನವ್ಯೋಽಸ್ತೀತಿ ನಾಶಚ್ಛನೀಯಮ್ | ವಿದ್ಯುತ್ಪತಿನಾ ವಾಯುನೈವ 'ಸ
ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಮನಶ್ರುತೇಃ |

'ವಿದ್ಯುತ್ಪತಿರ್ವಾಯುರೇವ ನಯೇದ್ಬ್ರಹ್ಮ ನ ಚಾಪರಃ |

ಕತೋಽನ್ಯಸ್ಯ ಭವೇಚ್ಚಕ್ತಿಸ್ತಮೃತೇ ಪ್ರಾಣನಾಯಕಮ್' ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನ್ನೇ || 06 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮಾರ್ಗೇ ಮುಖ್ಯವಾಯೋಃ ಅನಿಮಿತ್ತ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅಯಥಾ ತಸ್ಯ ಅತಿಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾಸಿದ್ಧೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮಾರ್ಗ ಏವ
ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ತತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಯೋಃ ಅನಂತರಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಅರ್ವಾಗ್ ಗನವ್ಯೋಽಸ್ತಿ ನ ವಾ ಇತಿ
ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಭವಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽರ್ವಾಗ್ ವಾಯೋಃ
ಪರತೋಽನ್ಯಃ ಪ್ರಾಪ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಥಾಭ್ಯುಪಗಮೇಽಪಿ ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ನ
ಚ ವಾಚ್ಯಂ ವಾಯೋಃ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ್ಯುತ್ಪತ್ತಮತ್ವಾತ್ ಸ ಏವ ಅನಿಮಿತ್ತಪ್ರಾಪ್ಯ ಇತಿ |
ಉತ್ತಮತ್ವಕ್ರಮಾನುಸಾರೇಣ ಪ್ರಾಪ್ತಿಕ್ರಮಾಭಾವಾತ್ | 'ಸೋಮಂ ವೈಶ್ವಾನರಂ ಚೇನ್ವಂ
ಧ್ರುವಮ್' ಇತ್ಯಾದೌ ಸೋಮಾವರಸಯ್ ಅಗ್ನೇಃ ಇನ್ವಾವರಸ್ಯ ಚ ಧ್ರುವಸ್ಯ ಪಶ್ಚಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಉಕ್ತೇಃ | ಅತೋ ವಾಯೋರಪಿ ಪರತೋ ಗನವ್ಯ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ನ ತಸ್ಯ ಅತಿಶಯೇನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ
ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ವೈದ್ಯುತೇನ ಇತಿ || ತತ್ರ ತತ್ರ ಶ್ರುತ್ಯಾದೌ
ಮಾಹ್ನೇ ಪ್ರಕಾರಾಂತರೇಣ ತಾರತಮ್ಯಕ್ರಮಂ ವಿಹಾಯ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಉಚ್ಯಮಾನತ್ವಾದ್ ವಾಯೋಃ
ಪರತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಽರ್ವಾಗ್ ಗನವ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಇತಿ ನ ಶಚ್ಛನೀಯಂ ಕಿಂ ತು ವಾಯುರೇವ
ಅನಿಮಿತ್ತಪ್ರಾಪ್ಯಃ | ಕುತಃ | ಯೋ ಹಿ ಅನಿಮೋ ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪಯಿತ್ಯತ್ನೇನ ಭಾವ್ಯಮ್ |
ರಾಜಾದೌ ತಥಾ ದರ್ಶನಾತ್ | ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಶ್ಚ ವಾಯುನಾ ಏವ ಭವತಿ | ಅತಃ ಸ ಏವ ಅನಿಮಃ
| ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪಕತ್ವಂ ಚ ವಾಯೋಃ ಕುತಃ | 'ತತ್ಪುರುಣೋ ಮಾನಃ ಸ ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ'
ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ವಾಯೋರಿವ ಅನ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪಕತ್ವೇ ಅನಿಮತ್ತಂ ಸಮ್ಭವತಿ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ವಿದ್ಯುದಿತಿ ||
ಅತೋ ವಾಯೋರೇವ ಅನಿಮತ್ತಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಅತಿಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 6 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ವೈದ್ಯುತಾಧಿಕರಣಮ್ || 05 ||

ಓಂ ಕಾರ್ಯಂ ಬಾದರಿರಸ್ಯಗತ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 07-532 ||

‘ಸ ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ’ ಇತಿ ಕಾರ್ಯಂ ಗಮಯತೀತಿ ಬಾದರಿರ್ಮನ್ಯತೇ |

‘ಋತೇ ದೇವಾನ್ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಃ ಪುಮಾನ್ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ ಕ್ವಚಿತ್ |

ಯದ್ಯಪಿ ಬ್ರಹ್ಮದೃಷ್ಟಿಃ ಸ್ಯಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮವಾಪ್ನುಯಾತ್

ಇತ್ಯಧ್ಯಾತ್ಮವಚನಾತ್ ತಸ್ಯೈವ ಗತ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ || 07 ||

ಏವಂ ಮಾರ್ಗಂ ವಿಚಾರ್ಯ ಅತ್ರ ತೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಗತಾನಾಂ ಗಮ್ಯನಿರೂಪಣಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಭವತಿ | ಅನ್ಯಥಾ ಅನುಸ್ಮೃತಿ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ನಿರೂಪಣೀಯಂ ಏತತ್ | ‘ವಾಯುರೇವ ಬ್ರಹ್ಮ
ನಯತಿ’ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಚತುರ್ಮುಖಾಖ್ಯಂ ಕಿಂ ವಾ ಪರಂ ಉತ
ಉಭಯಂ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದ ಏವ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ತೃತೀಯಪಕ್ಷೇಽಪಿ ಏಕಸ್ಯ
ಉಭಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಸಮ್ಭವಾತ್ ಕಾಂಕ್ಷಿತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಕಾಂಕ್ಷಿ ಪರಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಸ್ಯಾತ್ | ತತ್ರ ಕಿಂ
ಕೇನಚಿತ್ ಕ್ರಮೇಣ ಉಭಯಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಉತಂ ಕ್ರಮಂ ವಿನಾ ಏವ | ಕ್ರಮೋಽಪಿ ಕಶ್ಚನ
ಯೋಗ್ಯತಾರೂಪಃ ದತನ್ಯೋ ವಾ ಅಸೌ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಥಾ ಸ್ಥವಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ |
ಕಿಂ ತಾವತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಇತಿ | ತತ್ರ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಕಾರ್ಯಂ ಇತಿ || ಸ ಏನಾನ್
ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ ಇತ್ಯತ್ರ ಕಾರ್ಯಂ ಉತ್ಪತ್ತಿಮದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯುರ್ಗಮಯತಿ ಇತಿ
ಬಾದರಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ಅಯಮರ್ಥ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಋತ ಇತಿ | ಬ್ರಹ್ಮ
ಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಖ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ಅತ್ರ ತತ್ ಸ್ವೀಕಾರೋ ಯುಕ್ತಃ | ‘ತಥಾಪಿ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಬನ್ಧೇ
ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಭಿದ್ಯತೇ ’ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಚತುರ್ಮುಖಮುಕ್ತಿಪರ್ಯಂತಂ ಬನ್ಧಸ್ಯ ಸಂತತತ್ವಾತ್
ತತೋಽರ್ವಾಕ್ ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯೈವ ಗತಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ ತಥಾ ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ || 7 ||

ಓಂ ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ || 08-533 ||

‘ಯದಿ ಹ ವಾವ ಪರಮಭಿಪಶ್ಯತಿ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಚತುರ್ಮುಖಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ
ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಚತುರ್ಮುಖಮ್’ ಇತಿ ಕೌಷಾರವಶ್ರುತೌ || 08 ||

ನ ಕೇವಲಂ ಯುಕ್ತಿಮಾತ್ರೇಣ ಶ್ರುತೇಃ ಅನ್ಯಾರ್ಥಕಲ್ಪನಂ ಅಪಿ ತು ವಿಶೇಷಶ್ರುತೇಶ್ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ
ಪ್ರತಿಪಾದಕಂ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ವಿಶೇಷಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ ||
ಭಾಷ್ಯಸ್ಯ ಸೂತ್ರೇಣ ಅನ್ವಯಃ || 8 ||

ಓಂ ಸಾಮೀಪ್ಯಾತ್ಪ್ರತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶಃ ಓಂ || 09-534 ||

‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್’ ಇತಿ ತದ್ವ್ಯ ಪದೇಶಸ್ತು ಸಮೀಪ ಏವ ಪರಮವಿ
ಪ್ರಾಪ್ನೋತೀತ್ಯೇತದರ್ಥಮೇವ || 09 ||

ನನು ಕಥಂ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಚ್ಯತೇ ‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್’ ಇತಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ಪ್ರಾಪ್ತೇರೇವ ಶ್ರುತತ್ವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ ||
ಸಾಮೀಪ್ಯಾದಿತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಿನಃ ಪರಪ್ರಾಪ್ತೀರೇವ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಉಚ್ಯತ ಇತಿ ತಥಾಪಿ ನ ಉಕ್ತವಿರೋಧಃ | ಯತೋ
‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್’ ಇತಿ ಶ್ರುತಿರಪಿ ಜ್ಞಾನೀ ಚತುರ್ಮುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಂ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ನಾಪಿ
ಪ್ರಥಮತ ಏವ ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿಂ ಬ್ರೂತೇ | ಕುತ ಏತತ್ | ಸಾಮಾನ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಉದಾಹೃತ
ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯಾ ಬಾಧೋಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ || 9 ||

ಕದಾ ? -

**ಓಂ ಕಾರ್ಯಾತ್ಯಯೇ ತದಧ್ಯಕ್ಷೇಣ ಸಹಾತಃ ಪರಮಭಿಧಾನಾತ್ ಓಂ || 10-
535 ||**

‘ತೇ ಹ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಮಭಿಸಮ್ಪದ್ಯ ಯದೈತದ್ವಿಲೀಯತೇಽಥ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ
ಪರಮಭಿಗಚ್ಛಂತಿ’ ಇತಿ ಸೌಪರ್ಣಶ್ರುತೇರ್ಮಹಾಪ್ರಲಯೇ ತದಧ್ಯಕ್ಷೇಣ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಗಚ್ಛಂತಿ
|| 10 ||

ನನು ಸಮೀಪತ ಏವ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ ಕೋಽರ್ಥಃ | ಪ್ರಲಯಾದ್ ಅವಾರ್ಕ್ ಪ್ರಲಯ
ಏವ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ಬದ್ಧತ್ವಸಾಮ್ಯಾತ್ ಪ್ರಥಮಮೇವ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ |
ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಪೃಚ್ಛತಿ || ಕದಾ ಇತಿ || ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ
ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಕಾರ್ಯ ಇತಿ ||

ನ ಉಕ್ತವಿಕಲ್ಪಾವಕಾಶಃ | ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ವಿನಾಶರೂಪೇ ಪ್ರಲಯೇ ತೇಷಾಂ
ಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಸ್ವಾಮಿನಾ ಚತುರ್ಮುಖೇನ ಸಹ || ಅತಃ ಚತುರ್ಮುಖತ್ವಾತ್ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನೀ
ಗಚ್ಛತಿ ಇತಿ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ನ ಚ ತತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾಭಾವಃ | ಶ್ರುತೇರೇವ ಸದ್ಭಾವಾದ್ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 10 ||

ಓಂ ಸ್ತೃತೇಶ್ಚ ಓಂ || 11-536 ||

‘ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಮ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರತಿಸಂಘರೇ |
ಪರಸ್ಯಾನೇ ಪರಾತ್ಮಾನಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಪರಂ ಪದಮ್’ ಇತಿ || 11 ||

ಸ್ತೃತ್ಯಾ ಅಪಿ ಏತಂ ಅರ್ಥಂ ಸಾಧಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ತಾಂ ಸ್ತೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ ||
ಸ್ತೃತೇಶ್ಚ ಇತಿ || ಪ್ರತಿಸಂಘರಃ ಪ್ರಲಯಃ | ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಯಃ | ಪರಾತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಿ
ಮನೋ ಯೇಷಾಂ ತೇ ||

ಓಂ ಪರಂ ಜೈಮಿನಿರ್ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಓಂ || 12-537 ||

ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ತತ್ತ್ವವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ಪರಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತೀತಿ
ಜೈಮಿನಿರ್ಮುಖ್ಯತೇ || 12 ||

ಪಕ್ಷಾಂತರಂ ಚ ದರ್ಶಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಪರಂ ಇತಿ || ‘ಸ ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ
ಗಮಯತಿ’ ಇತ್ಯತ್ರ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮವ ವಾಯುಃ ಗಮಯತಿ ಇತ್ಯರ್ಥೋ ನ ಕಾರ್ಯಂ ಭವತಿ | ಕುತಃ
||ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಏವ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ | ಮುಖ್ಯಾರ್ಥೇ ಚ ಸಮ್ಭವತಿ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥಃ
ಕಲ್ಪನಾ ಅಯೋಗಾದ್ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ || 12 ||

ಓಂ ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಓಂ || 13-538 ||

ದೃಷ್ಟತ್ವಾಚ್ಚ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಃ || 13 ||

ನನು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಮುಖ್ಯತ್ವೇಽಪಿ ತದ್ ಗ್ರಹಣ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥಕಲ್ಪನಾ
ಇತಿ ಆಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ದರ್ಶನಾಚ್ಚ ಇತಿ || ನ ಜ್ಞಾನಿನಃ
ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಅನುಪಪನ್ನಾ ಯಯಾ ಅಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಅಜೇಕಾರಃ ಕಿಂ ತು ಉಪಪನ್ನಾ ಏವ |
ಶ್ರವಣಾದಿ ಸಾಧನೈಃ ಅಪರೋಕ್ಷತಯಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣ ಏವ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ | ಅನ್ಯಸ್ಯ ತದಭಾವಾದಿತಿ
ಭಾವಃ || 13 ||

ಓಂ ನ ಚ ಕಾರ್ಯೇ ಪ್ರತಿಪತ್ಯಭಿಸಂಘಃ ಓಂ || 14-539 ||

ನ ಹಿ ಕಾರ್ಯೇ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನೀತ್ಯಭಿಸಂಘಃ |

‘ಯದುಪಾಸ್ತೇ ಪುಮಾನ್ ಜೀವನ್ ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಮಭಿವಾಙ್ಗತಿ |
ಯಚ್ಚ ಪಶ್ಯತಿ ತೃಪ್ತಃ ಸಂಸ್ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮೃತೇರನು’ ಇತಿ ಪಾದ್ಯೇ || 14 ||

ಹೇತ್ವಂತರೇಣ ಏತಮರ್ಥಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ನ ಚ ಇತಿ ||
ಜ್ಞಾನಿನಃ ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೀರೇವ ಅನುಪಪನ್ನಾ ನ ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯವಿಷಯೇ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ

ಅಭಾವಾತ್ ಪರವಿಷಯೇ ಚ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಪ್ರಾಪ್ನುವಾನಿ ಇತಿ ಅಭಿಸಂಸ್ಥಿಶ್ಚ ನ
ಕಾರ್ಯವಿಷಯೇ ಕಿಂ ತು ಪರವಿಷಯ ಏವ ಅತಶ್ಚ ಪರಪ್ರಾಪ್ತೀರೇವ ಯುಕ್ತಾ ನ ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

ಪರವಿಷಯ ಏವ ದರ್ಶನ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಕುತಃ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೀರೇವ ನ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಯದಿತಿ || 14 ||

ಓಂ ಅಪ್ರತೀಕಾಲಮ್ನಾನಾನ್ ನಯತೀತಿ ಬಾದರಾಯಣ ಉಭಯಥಾ ಚ

ದೋಷಾತ್ ತತ್ಕೃತುಶ್ಚ ಓಂ || 15-540 ||

‘ಪ್ರತೀಕಂ ದೇಹ ಉದ್ದಿಷ್ಟೋ ಯೇಷಾಂ ತತ್ಯೈವ ದರ್ಶನಮ್ |

ನ ತು ವ್ಯಾಪ್ತತಯಾ ಕ್ವಾಪಿ ಪ್ರತೀಕಾಲಮ್ನಾನಾಸ್ತುತೇ ||

ಅಪ್ರತೀಕಾ ದೇವತಾಸ್ತು ಋಷೀಣಾಂ ಶತಮೇವ ಚ |

ರಾಜ್ಞಾಂ ಚ ಶತಮುದ್ದಿಷ್ಟಂ ಗಂಧರ್ವಾದಿ ಶತಂ ತಥಾ ||

ಏತೇಽಧಿಕಾರಿಣೋ ವ್ಯಾಪ್ತದರ್ಶನೇಽನ್ಯೇ ನ ತು ಕ್ವಚಿತ್ |

ಅಯೋಗ್ಯದರ್ಶನೇ ಯತ್ನಾದ್ಯಂಶಃ ಪೂರ್ವಸ್ಯ ಚಾಪಿ ತು ||

ಅಪ್ರತೀಕಾಶ್ರಯಾ ಯೇ ಹಿ ತೇ ಯಾನ್ತಿ ಪರಮೇವ ತು |

ಸ್ವೇದೇಹೇ ಬ್ರಹ್ಮ ದೃಷ್ಟೈವ ಗಚ್ಛೇದ್ಬ್ರಹ್ಮಸಲೋಕತಾಮ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಸಮ್ರಾಪ್ತೇ ಸಂಹಾರೇ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ||

ಇತಿ ಗಾರುಡವಚನಾತ್ ಉಭಯತ್ರೋಕ್ತದೋಷಾಚ್ಛಾಪ್ರತೀಕಾಲಮ್ನಾನಾನ್ ಪರಂ
ನಯತಿ |

‘ಸ ಯಥಾಕಾಮೋ ಭವತಿ ತತ್ಕೃತುರ್ಭವತಿ ಯತ್ಕೃತುರ್ಭವತಿ ತತ್ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ
ಯತ್ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ತದಭಿಸಂಸ್ಥಿತೇ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ | ಅತ್ರ ಕರ್ಮೋಪಾಸನಮೇವ |

ಅನ್ಯಾನ್ ಕಾರ್ಯಂ ನಯತೀತಿ ಭಗವನ್ಕೃತಮ್ || 15 ||

ತೃತೀಯಪಕ್ಷೇಽಪಿ ನ ಕಶ್ಚಿತ್ ಕ್ರಮೋಽಸ್ತಿ ಕಿಂ ತು ಯಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೀರಿಚ್ಛಾ ತಸ್ಯ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ

ಯಸ್ಯ ಪರಪ್ರಾಪ್ತೀಚ್ಛಾ ತಸ್ಯ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ | ಕುತಃ | ಪಕ್ಷದ್ವಯೇಽಪಿ

ಸಾಧಕಸದ್ಭಾವಾತ್ ಕ್ರಮಸ್ಯ ಚ ಅದರ್ಶನಾತ್ | ‘ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಮಭಿವಾಙ್ಗತಿ’ ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ ಇತಿ |

ಕ್ರಮಪಕ್ಷೇಽಪಿ ನ ಯೋಗ್ಯತಾರೂಪ ಕ್ರಮಃ ಕಿಂ ತು ಯಸ್ಯ ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಸೌಕರ್ಯಂ ತಸ್ಯ ತತ್

ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಇತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ | ಕಸ್ಮಾತ್ | ಪಕ್ಷದ್ವಯಸ್ಯಾಪಿ ಅಪರಿಹಾರ್ಯತ್ವಾತ್ ಮಹಾಫಲೇ ಕ್ರಮಸ್ಯ

ಚ ಅಯೋಗಾತ್ ಕ್ರಮಾಂತರಸ್ಯ ಚ ಅದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ |

ಅಥ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಪ್ರತೀಕಾ ಇತಿ || ನ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾರ್ಯಂ
ನಯತಿ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥೋ ನ, ಅಪಿ ಪರಮೇವ ಇತಿ, ಕಿಂ ತು ಕಾಂಕ್ಷಿತ್ ಕಾರ್ಯಂ ಕಾಂಕ್ಷಿತ್ ಪರಂ
ಇತಿ| ಕುತಃ ಉಭಯಪಕ್ಷೋಕ್ತದೋಷಾತ್ | ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿಪಕ್ಷೇ ಗತ್ಯನುಪಪತ್ಯಾದಿ ದೋಷಸ್ಯ
ಉಕ್ತತ್ವಾತ್, ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಪಕ್ಷೇ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಾಮುಖ್ಯತ್ವಾದಿ ದೋಷಾಣಾಂ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ
ಉಭಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಗ್ರಹಣೇ ದೋಷದ್ವಯಾಪಾತಃ| ಕಾರ್ಯಮೇವ ನಯತಿ ಇತಿ ಅನ್ಯವ್ಯಾವೃತ್ತ್ಯಾ
ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೌ ವಿಶೇಷ ಹೇತುತ್ವಭಾವಾತ್ | ಯೇಷಾಂ ಪರಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ತೇಷಾಂ ಬದ್ಧತ್ವೇಽಪಿ
ಪ್ರಮಾಣಬಲೇನ ಗತ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ |

ಶ್ರುತ್ಯಾದೀನಾಂ ಚ ಅನ್ಯನಿಷೇಧಕತ್ವಾಭಾವಾತ್ | ನಾಪಿ ಪರಮೇವ ಇತಿ ಅವಧಾರಣೇ
ಹೇತುರಸ್ತಿ | ಕೇಷಾಂಞ್ಞತ್ ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತೇರೇವ ಪ್ರಮಾಣಬಲೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ| ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದಸ್ಯ
ಅಮುಖ್ಯವೃತ್ತ್ಯಭ್ಯುಪಗಮಸ್ಯ ನ್ಯಾಯತ್ವಾತ್ | ಕಾರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಮತಾಂ ಚ ತದ್ಧರ್ಶನಾದಿ
ಸದ್ಭಾವಾತ್ | ಮುನಿಮತಯೋಶ್ಚ ಅನ್ಯಾನಿಷೇಧಕತ್ವೇನ ಅವಿರೋಧಾತ್ | 'ಯಾನ್ತಿ ದೇವಂ
ಪರಂ ಕೇಚಿತ್ ಪೂರ್ವಂ ಕೇಚಿತ್ ಲಯೋ ವಿಭುಮ್' ಇತ್ಯಾದೇಶ್ಚ |

ನ ಚ ಕ್ರಮಂ ವಿಹಾಯ ಏತದ್ ಯಥೇಷ್ಟಮ್ | 'ಕ್ರಮಾನುರಾಗೀ ಭಗವಾನ್ ಕ್ರಮಾತ್
ಪುಮಭಿರವಾಪ್ಯತೇ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ನ ಚ 'ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಅಭಿನಾಂಞ್ಞತಿ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ' ಇತಿ
ವಚನಾದ್ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರೇಣ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ನ ಕ್ರಮೇಣ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | 'ಸ ಯಥಾಕಾಮೋ ಭವತಿ'
ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇಚ್ಛಾನಾಂ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರೇಣ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಷೇಧಾತ್ | ಯತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಇಚ್ಛಾ ತತ್ ಜ್ಞಾನೋಪಾಸನಾ ಅಪರೋಕ್ಷೈರೇವ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಅತ್ರ
ಉಪಾಸನಾನುಕ್ತಿಃ ಕರ್ಮಪದಸ್ಯೈವ ತದ್ ವಾಚಕತ್ವಾತ್ | ಕ್ರಮೇಽಪಿ ನ ಸೌಕರ್ಯಕ್ರಮೇಣ
ಉಭಯಪ್ರಾಪ್ತಿಃ | 'ಸಪ್ರತೀಕಾಃ ಚತುರ್ಮುಖಮಪ್ರತೀಕಾಃ ಪರಮು ಹೈತೇ ಗಚ್ಛಂತಿ' 'ಪ್ರತೀಕಂ
ದೇಹ ಉದ್ಧಿಷ್ಟಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯೈವ ಗ್ರಾಹ್ಯತ್ವೇನ ಅಪ್ರತೀಕಾಲಂಛನಾನ್ ಪರಂ
ನಯತಿ ಅನ್ಯಾನ್ ಕಾರ್ಯಂ ನಯತಿ ಇತಿ ಕ್ರಮಸ್ಯೈವ ಯುಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಗವಾನ್
ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ || 15 ||

ಓಂ ವಿಶೇಷಂ ಚ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 16-541 ||

'ಅಂತಃಪ್ರಕಾಶಾ ಬಹಿಃಪ್ರಕಾಶಾಃ ಸರ್ವಪ್ರಕಾಶಾಃ | ದೇವಾ ವಾವ ಸರ್ವಪ್ರಕಾಶಾಃ
ಋಷಯೋಽಂತಃಪ್ರಕಾಶಾಃ ಮಾನುಷಾ ಏವ ಬಹಿಃಪ್ರಕಾಶಾಃ'

ಇತಿ ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ || 16 ||

ಯದುಕ್ತಂ ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರೇಣ ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಅಪಿ ತು ಅಪ್ರತೀಕಾಲಂಛನತ್ವಾದಿ ಕ್ರಮೇಣೈವ ಇತಿ | ತನ್ನ
| ಪ್ರತೀಕಾಲಮ್ನನಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಅಪ್ರತೀಕಾಲಮ್ನನಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಇತಿ ನಿಯಮಾಭಿವೇನ ಯಥೇಷ್ಟ

ತದ್ ಆಪಾದನನ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ತಾಂ
ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ವಿಶೇಷಂ ಚ ಇತಿ ||

ಅತೋ ಜ್ಞಾನಿನಾಂ ಪ್ರಲಯೋ ಪೂರ್ವಂ ಚ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ತಥಾ ಅನುಸ್ಮೃತಿಃ
ಉಪಪನ್ನಾ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 16 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಕಾರ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

|| ಇತಿ ತತ್ತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ತೃತೀಯಃ ಪಾದಃ || 04-03 ||

ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 04-04 ||

ಭೋಗಮಾಹಾಸ್ಮಿನ್ ಪಾದೇ-

ಓಂ ಸಮ್ಪದ್ಯಾವಿಹಾಯ ಸ್ವೇನ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 01-542 ||

‘ಸ ಯ ಏವಂವಿದೇವಂ ಮನ್ವಾನ ಏವಂ ಪಶ್ಯನ್ನಾತ್ಮನಮಭಿಸಮ್ಪದ್ಯೈತೇನಾತ್ಮನಾ
ಯಥಾಕಾಮಂ ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನನುಭವತಿ’ ಇತಿ ಸೌಪರ್ಣಶ್ರುತಿಃ |

‘ಪರಇಷ್ಟೋತಿರುಪಸಮ್ಪದ್ಯ ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣಾಭಿನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ’ ಇತಿ ಚ |

‘ಏವಂ ಸೇತುಂ ತೀರ್ತ್ವಾನ್ಲಃ ಸನ್ನನನ್ನೋ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಚ |

ತತ್ರ ತರಣಂ ನಾಮ ತತ್ರಾಪ್ತಯೇಽನ್ಯತರಣಮೇವ |

‘ಇಮಾಂ ಘೋರಾಮಶಿವಾಂ ನದೀಂ ತೀರ್ತ್ವೇತಂ ಸೇತುಮಾಪ್ಯೈತೇನೈವ ಸೇತುನಾ
ಮೋದತೇ ಪ್ರಮೋದತ ಆನಂದೀ ಭವತಿ’ ಇತಿ ಮೌಢ್ಯಶ್ರುತೇಃ || 01 ||

ಏತತ್ಪಾದಾರ್ಥಂ ದರ್ಶಯತಿ || ಭೋಗಂ ಇತಿ || ಚತುರ್ವಿಧಫಲೇ ತ್ರಯಂ ಉಕ್ತ್ವಾ
ಚತುರ್ಮುಖೇನ ಸಹ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಾಂ ಯಃ ತತ್ರ ಭೋಗಃ ಕ್ರಮಪ್ರಾಪ್ತಃ ತಂ ಅತ್ರ ಆಹ
ಸೂತ್ರಕಾರ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಅತ್ರ ಆದೌ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಅನತಿಕ್ರಮೇಣೈವ ಭೋಗಾನುಭವಸಾಧನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ
ಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಗಮ್ಯತ್ವಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಮುಕ್ತೌ
ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಇತಿ ಉಕ್ತಮ್ | ತಸ್ಯ ಚ ಭೋಗ ಆವಶ್ಯಕಃ | ಸ ಮುಕ್ತೋ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾತಿಕ್ರಮ್ಯ ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ ಉತ ತತ್ಸಮೀಪ ಏವ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಅರ್ಚಿರಾದಿ
ಅತಿಕ್ರಮೋಕ್ತಿಃ ಗಮ್ಯತ್ಪೋಕ್ತಿಶ್ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಅತಿಕ್ರಾಮತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |

ತಥಾ ಹಿ | ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಅವಿರಾಯೈವ ಅವಸ್ಥಾನೇ ತಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಾವಿರಭವೋ ಅಸ್ತಿ ನ ವಾ
| ನಾದ್ಯಃ 'ಏತಂ ಸೇತುಂ ತೀರ್ತವಾ ಅನ್ಯಃ ಸನ್ನನನ್ನೋ ಭವತಿ ಇತಿ'
ಪರಮಾತ್ಮಾತಿಕ್ರಮಾನಂತರಮೇವ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾತ್ | ದ್ವಿತೀಯೇ ನ ವಿರೋಧಃ
| ಅನಾವಿಭೂತಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಅಮುಕ್ತತ್ವೇನ ಮುಕ್ತಾತಿಕ್ರಮ ಅವ್ಯಾಘಾತಾತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಸ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮಾತಿಕ್ರಮನಿಯಮಾತ್ ನ ತದ್ ಗಮ್ಯಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠತಿ || ಸಮ್ಪದ್ಯ ಇತಿ || ಜ್ಞಾನೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತದವಿಹಾಯೈವ
ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಕ್ತೇ | ನ ಚ ಏವಂ ಅಮುಕ್ತತ್ವಮ್ | ಅನ್ಯಥಾ ರೂಪಂ ಪಠ್ಯಜ್ಯ ಸ್ವರೂಪೇಣ
ಅವಸ್ಥಾನಾದ್ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ |

ತತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಅವಿಹಾಯೈವ ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಕ್ತು ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತ್ಯತಃ
ಸೂತ್ರಸೂಚಿತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಸ ಇತಿ ||

ಬ್ರಹ್ಮ ಅನತೀತ್ಯ ಆಪ್ಯ ಆವಿಭೂತ ಸ್ವರೂಪತ್ವೇನ ಭೋಗೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತಿ
ತತ್ರಾಪಿ ಸೂತ್ರಸೂಚಿತಾಂ ಶ್ರುತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಪಠಂ ಇತಿ ||

ನನು ಏಂ ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಅನತಿಕ್ರಮೇಽಪಿ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಆವಿಭಾವಃ ಚೇತ್ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧ ಇತ್ಯತಃ
ಆಹ || ಏತಂ ಇತಿ ||

ಸತ್ಯಂ ಏವಂ ಶ್ರುತಿಃ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ತಥಾಪಿ ನ ಉಕ್ತಸ್ಯ ತದ್ ವಿರೋಧಃ | ಯತಃ ತತ್ರ 'ಏತಂ ಸೇತುಂ
ಗಂತುಂ ಅನ್ಯತ್ ತೀರ್ತ್ವಾ' ಇತಿ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ಅನ್ಯತರಣಮೇವ ಉಚ್ಯತೇ ನ ತು ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ತ್ವಾ
ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಕುತ ಏತದಿತ್ಯತ ಆಹ || ಇಮಾಂ ಇತಿ || 'ಏತಂ ಸೇತುಂ ತೀರ್ತ್ವಾ ಇದಂ ಗಚ್ಛತಿ' ಇತಿ
ವಚನಾಭಾವೇನ ಏತತ್ ಶ್ರುತೇಃ ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪತ್ವಾದ್ ವಿಶೇಷಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರೇಣ
ಅರ್ಥಕಲ್ಪನಾ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾತಿಕ್ರಮಾಭವಾತ್ ತದೇವ
ಗಮ್ಯಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 1 || ಅ 1 ||

|| ಇತಿ ಸಮ್ಪದ್ಯಾಧಿಕರಣಮ್ || 01 ||

ಓಂ ಮುಕ್ತಃ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಾತ್ ಓಂ || 02-543 ||

ಮುಕ್ತ ಏವ ಚಾತ್ಮೋಚ್ಯತೇ |

'ಅಹರಹರೇನಮನುಪ್ರವಿಶತ್ಯುಪಸಂಜ್ಯಮತೇ ಚ ನ ತತ್ರ ಮೋದತೇ ನ
ಪ್ರಮೋದತೇ ನ ಕಾಮಾನನುಭವತಿ ಬದ್ಧೋ ಹ್ಯೇಷ ತದಾ ಭವತ್ಯಥ ಯದೈನಂ

ಮುಕ್ತೋಽನುಪ್ರವಿಶತಿ ಮೋದತೇ ಚ ಪ್ರಮೋದತೇ ಚ ಕಾಮಾಂಶ್ಚೈವಾನುಭವತಿ |
ಕಾಮಾಂಶ್ಚೈವಾನುಭವತಿ' ಇತಿ ಬೃಹಚ್ಚುತೌ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಾತ್ || 02 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತದವಿಹಾಯೈವ ಭೋಗಭೋಕ್ತುಃ ಮುಕ್ತತ್ವಸಾಧನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಭೋಗಾಸಿದ್ಧೇಃ ಸಾಧನೀಯಮೇತತ್ | 'ಸ ತತ್ರ ಪರ್ಯೇತಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತೋ ವಿಷಯಃ
| ಕಿಂ ಮುಕ್ತೋ ಅಮುಕ್ತೋ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಥಾಸಮ್ಭವಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ
ಅಯಂ ಮುಕ್ತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | 'ಸ ತತ್ರ ಪರ್ಯೇತಿ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಅಸ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಪ್ರತೀತೇಃ | ನ
ಹಿ ಕ್ರಿಯಾವತ್ತ್ವಂ ಕೃತಕೃತ್ಯಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಉಪಪದ್ಯತೇ |

ನ ಚ ವಾಚ್ಯಂ ಅಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಏವಂ ವಿಧ ಭೋಗಾಸಮ್ಭವ ಇತಿ | ಅನ್ಯದಾ ಸಮ್ಭವೇಽಪಿ
ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತೌ ಅಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ತದುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಅಮುಕ್ತತ್ವೇ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಸ್ವೇನ
ರೂಪೇಣ ಇತಿ ವಾಕ್ಯವಿರೋಧಃ | ತತ್ರ ನಿರ್ಗುಣೋಪಾಸಕತಸ್ ಸ್ವರೂಪಾಽವಿರ್ಭಾವ
ವಿಧಾನಾತ್ | 'ಸ ತತ್ರ' ಇತಿ ದಹರವಿದ್ಯೋಪಾಸಕಸ್ಯ ಅಮುಕ್ತಸ್ಯೈವ ಭೋಗಾಭಿಧಾನಾತ್ |
ಅತಃ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಅಮುಕ್ತತ್ವಾತ್ ನ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗಾ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಮುಕ್ತ ಇತಿ || 'ಸ ತತ್ರ ಪರ್ಯೇತಿ' ಇತ್ಯತ್ರ ಮುಕ್ತ
ಏವ ಉಚ್ಯತೇ | ಮುಕ್ತತ್ವಂ ವಿನಾ ಏತದ್ ಭೋಗಾನುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತ್ಯಾ
ತದುಪಪತ್ತಿಃ | 'ಅಹರಹರೇನಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಾನಾಮಪಿ ಸುಪ್ತಾನಾಂ ಅಮುಕ್ತತಯಾ
ದಿವ್ಯಭೋಗಾಭಾವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ ಮುಕ್ತಸ್ಯೈವ ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯಾ ತದ್ಭಾವ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನಾತ್ | ಅತ ಏವ
ತಸ್ಯ ಅಕ್ರಿಯಾವತ್ತ್ವಂ ಚ ಪರಾಂತಂ ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭವೋಕ್ತ್ಯಾ ಚ
ಮುಕ್ತತ್ವಂ ಜ್ಞಾಯತೇ | ನ ಚ ಪ್ರಕರಣಭೇದಃ ಕಲ್ಪಃ | ಏಕಪ್ರಕರಣತ್ವೇನ ಪ್ರತೀತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ
ವಿನಾ ಭಿನ್ನಪ್ರಕರಣತ್ವ ಕಲ್ಪನೇ ಅತಿಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಅತೋ ಯುಕ್ತ ಏವ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗ ಇತಿ
ಸಿದ್ಧಮ್ || 2 || ಅ 2 ||

|| ಇತಿ ಮುಕ್ತಾಧಿಕರಣಮ್ || 02 ||

ಓಂ ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಓಂ || 03-544 ||

ಪರಇಷ್ಟೋತಿಶಬ್ದೇನ ಪರಮಾತ್ಮೈವೋಚ್ಯತೇ | ತತ್ರ ಕರಣತ್ವಾತ್ |

'ಪರಇಷ್ಟೋತಿಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮಾದಿಕಾ ಗಿರಃ |

ಸರ್ವತ್ರ ಹರಿಮೇವೈಕಂ ಬ್ರೂಯುರ್ನಾನ್ಯಂ ಕಥಂವ್ವನ' ಇತಿ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಣೇ || 03 ||

ಅತ್ರ ಮುಕ್ತಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಷೋ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ
ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪರಇಷ್ಟೋತಿಃ ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಂ ಜ್ಯೋತಿಃ

ವಿಷಯಃ | ವಿಷ್ಣುಃ ಅನ್ಯದ್ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಉಭಯತ್ರ ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ
ವಿಷ್ಣುಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಜ್ಯೋತಿಃಶಬ್ದಸ್ಯ ಆದಿತ್ಯೇಽಪಿ ಪ್ರಯೋಗದರ್ಶನಾತ್
'ಸರೂಯಮಗನ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಃ' ಇತ್ಯಾದೌ | ನ ಚ ವಿಷ್ಣೌ ಅಪಿ ತತ್ ಶಬ್ದಸದ್ಭಾವಾದ್ ಅತ್ರ
ಆದಿತ್ಯಗ್ರಹಣ ಅಯೋಗಃ | ಅತ್ರ ಆದಿತ್ಯಾಜ್ಞೇಕಾರೇ 'ಸ ತೇಜಸಿ ಸೂರ್ಯೇ ಸಮ್ನೋ ಯಥಾ
ಪಾದೋದರಃ ತ್ವಚಾ ನಿವಿರ್ಮುಚ್ಯತ ಏವಂ ಹೈವ ಸಾ ಪಾಪ್ಮನಾ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತ್ಯಾ
ಏಕವಾಕ್ಯತ್ವಲಾಭಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಅತ್ರ ಸಮಾಖ್ಯಾನಾದ್ ಆದಿತ್ಯಮುಪಸಮ್ನದ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ತಕರ್ಮಣಾ ಮುಚ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಏವಂ ಚ ನ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಸಮೀಪೇ ಭೋಗ
ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಆತ್ಮಾ ಇತಿ || ಅತ್ರ ಪರಇಷ್ಟೋತಿಃ ಶಬ್ದೇನ
ಪರಮಾತ್ಮಾ ಏವ ಉಚ್ಯತೇ | 'ಯ ಆತ್ಮಾಪಹತಪಾಪ್ಮಾ' ಇತಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಏವ ಅತ್ರ ಆರಭ್ಯ
ಆಧಿಕಾರತ್ವೇನ ಅಸ್ಯ ತತ್ ಪ್ರಕರಣತ್ವಾತ್ | ನ ಹಿ ಪ್ರಕರಣಾತ್ ಸಮಾಖ್ಯಾ ಬಲವತೀ | ತಸ್ಯಾಃ
ಸಾವಕಾಶತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಅಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕರಣತ್ವೇಽಪಿ ಪ್ರಸಂಗಾದ್ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿಃ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಇತ್ಯದ ಆಹ ||
ಪರಂ ಇತಿ || ಭವೇದ್ ಏತತ್ ಯದಿ ಪರಇಷ್ಟೋತಿಃ ಶಬ್ದೋ ಅನ್ಯತ್ರ ವರ್ತೇತ | ನ ಏತದನ್ತಿ |
ಸ್ಮೃತಿ ವಿರೋಧಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತಃ ಪರಇಷ್ಟೋತಿಃ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಇತಿ , ತತ್ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಅವಿಹಾಯ
ಏವ ಮುಕ್ತೋ ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಕ್ತು ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 3 || ಅ 3 ||

|| ಇತಿ ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್ (ಆತ್ಮಸಮ್ನದ್ಯಧಿಕರಣಮ್) || 03 ||

ಓಂ ಅವಿಭಾಗೇನ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಓಂ || 04-545 ||

ಯೇ ಭೋಗಾಃ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಭುಂಜ್ಯಂತೇ ತ ಏವ ಮುಕ್ತೈರ್ಭುಂಜ್ಯಂತೇ |

'ಯಾನೇವಾಹಂ ಶ್ರುಣೋಮಿ ಯಾನ್ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯಾನ್ ಜಿಘ್ರಾಮಿ ತಾನೇವೈತ ಇದಂ
ಶರೀರಂ ವಿಮುಚ್ಯಾನುಭವನ್ತಿ' ಇತಿ ದೃಷ್ಟತ್ವಾಚ್ಚತುರ್ವೇದಶಿಖಾಯಾಮ್ |

ಭವಿಷ್ಯತ್ಪುರಾಣೇ ಚ -

'ಮುಕ್ತಾಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತದ್ಭೋಗಾನ್ ಲೇಶತಃ ಕ್ವಚಿತ್ |

ಬಹಿಷ್ಠಾನ್ ಭುಂಜ್ಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ನಾನನ್ದಾದೀನ್ ಕಥಂಜ್ಞನ' ಇತಿ || 04 ||

ಅತ್ರ ಸಾಯುಜ್ಯಭಾಜಾಂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಭೋಗ ಭೋಕ್ತೃತ್ವ ಸಾಧನಾದನ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ |
ಅನ್ಯಥಾ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಸರ್ವಭೋಕ್ತೃತ್ವ ಅಸಿದ್ಧೇಃ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮುಕ್ತೋ ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಕ್ತು ಇತ್ಯುಕ್ತಮ್ | ಪ್ರಾಪ್ತಿಶ್ಚ ಸಾಯುಜ್ಯಾದಿ ರೂಪಾ | ತತ್ರ ತೇ

ಭೋಗಾ ಏವ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ಪರಮಾತ್ಮಭುಕ್ತಾ ಏವ ಸಾಯುಜ್ಯಭಾಗ್ನಿಃ ಭುಜ್ಯಂತೇ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ |
ಉಭಯಥಾಪಿ ಸಮ್ಭವಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ಪರಮಾತ್ಮಾಭುಕ್ತಾ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ || ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ
ಪರಮುರುಷಾರ್ಥತ್ವೇನ ಪರಮಾತ್ಮಾಭುಕ್ತ ಭೋಗಾನಾಮಪಿ ಸೌಲಭ್ಯಾತ್ | ಪರಮಾತ್ಮಭುಕ್ತಾ
ಏವ ಇತಿ ನಿಯಮೇ ಕದಾಚಿತ್ ಸಂಜ್ಞಾತ ಭೋಗೇಚ್ಛಾನಾಮಪಿ ಮುಕ್ತಾಂ
ಭೋಗಾಭಾವಪ್ರಸಂಗಾತ್ | ಈಶ್ವರಸ್ಯ ನಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವೇನ ಕದಾಚಿದ್ ಅಭೋಗಸ್ಯಾಪಿ
ಸಮ್ಭವತಾತ್ | ತತಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಾಪತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಅತೋ
ಭಗವದಭುಕ್ತೋಭೋಗಭೋಕ್ತತ್ವಾತ್ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಭೋಕ್ತತ್ವಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಮುಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅವಿಭಾಗೇನ ಇತಿ || ಯೇ ಭೋಗಾಃ
ಪರಮಾತ್ಮನಾ ಭುಜ್ಯಂತೇ ತ ಏವ ಮುಕ್ತಃ ಭುಜ್ಯಂತೇ ನ ತು ತದಭುಕ್ತಾಃ | ತಥಾ ಶ್ರುತೇಃ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಚ ಪರಮಗತಿತ್ವಾದ್ ಏತತ್ ಕಲ್ಪಮ್ | ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಭುಕ್ತ ಭೋಗ ಅಜ್ಞೇಕಾರೇಽಪಿ
ತದುಪಪತ್ತೇಃ | ನ ಚ ಕದಾಚಿದ್ ಉಕ್ತರೀತ್ಯಾಭಾಗಾಭಾವಃ | 'ಪೂರ್ಣಾನಂದಃ ಪೂರ್ಣಭುಕ್ತ
ಪೂರ್ಣಕರ್ತಾ' ಇತಿ ಈಶ್ವರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಾನಂದತ್ವೇಽಪಿ ಪೂರ್ಣಭೋಗಶ್ರವಣಾತ್ |

ನನು ಭಗವದ್ ಭುಕ್ತ ಅಶೇಷಭೋಗಾ ಮುಕ್ತಃ ಭುಜ್ಯಂತೇ ಕೇಚಿದ್ ವಾ | ಆದ್ಯೇ ತತ್ಸಾಮ್ಯಾಪಾತಃ |
ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | 'ಯಾನೇವ' ಇತಿ ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಸರ್ವಭೋಗಶ್ರವಣಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ ||
ಭವಿಷ್ಯದಿತಿ ||

ವಿಶೇಷಸ್ಮತ್ಯಾ ಸಾಮಾನ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಸಂಕ್ಷೋಚ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಭಗವದ್ಭುಕ್ತ
ಭೋಕ ಭೋಕ್ತತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ತಸ್ಯ ಸರ್ವಭೋಕ್ತತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 4 || ಅ 4 ||

|| ಇತಿ ಅವಿಭಾಗಾಧಿಕರಣಮ್ || 04 ||

ಓಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜೈಮಿನಿರುಪನ್ಯಾಸಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ || 05-546 ||

ಸರ್ವದೇಹಪರಿತ್ಯಾಗೇನ ಮುಕ್ತಾಃ ಸನ್ನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈವ ದೇಹೇನ ಭೋಗಾನ್
ಭುಂಜತ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರ್ಮನ್ಯತೇ |

'ಸ ವಾ ಏಷ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ ಇದಂ ಶರೀರಂ ಮರ್ತ್ಯಮತಿಸೃಜ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಸಮ್ಪದ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಪಶ್ಯತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಶ್ರುಣೋತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೈವೇದಂ ಸರ್ವಮನುಭವತಿ'
ಇತಿ ಮಾದ್ಯಂದಿನಾಯನಶ್ರುತಾವುಪನ್ಯಾಸಾತ್ |

'ಆದತ್ತೇ ಹರಿಹಸ್ತೇನ ಹರಿದೃಷ್ಟೈವ ಪಶ್ಯತಿ |

ಗಚ್ಛೇಚ್ಚ ಹರಿಪಾದೇನ ಮುಕ್ತಸ್ಯೈಷಾ ಸ್ಥಿತಿರ್ಭವೇತ್' ಇತಿ ಸ್ಮೃತೇಃ ||

‘ಗಚ್ಛಾಮಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಭ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣುದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಚ ದರ್ಶನಮ್ |

ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವಸ್ಮರಣಾನುಕ್ರಮೈಶ್ಚ ವಿಷ್ಣುತಿ’ ಇತಿ ಬೃಹತ್ತನ್ತ್ರೋಕ್ತಯುಕ್ತೇಶ್ಚ || 05 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಮುಕ್ತೇಃ
ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವ ಪ್ರಸಂಗಾತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ತತ್ | ಭೋಗೋ ವಿಷಯಃ | ಮುಕ್ತಾನಾಂ
ಯುಕ್ತೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ವಿಪ್ರತಿಪ್ತಿತಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಯುಕ್ತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |
ತಥಾಹಿ | ಕಿಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ದೇಹೋಽಸ್ತಿ ನ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ತೇಷಾಂ ಸಂಸಾರಪಾರಂಶ್ಚ ತತ್ತ್ವೇನ
ಶರೀರಾನುಪಪತ್ತೇಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಮುಕ್ತಸ್ವಸ್ಥೈವ ಅಯೋಗಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ ಶರೀರಾಭಾವೇ
ಭೋಗಾಸಮ್ಭವತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತೌ ಭೋಗಾಸಮ್ಭವಾದ್ ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತಿ || ಯುಜ್ಯತೇ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗಃ
| ನ ಚ ಉಕ್ತ ವಿಕಲ್ಪಃ | ದೇಹಾಭಾವೇ ಅಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ | ಸರ್ವದೇಹಪರಿತ್ಯಾಗೇನೈವ
ಮುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಉಕ್ತದೋಷಃ | ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸ್ವದೇಹಾಭಾವೇಽಪಿ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ಯ
ತದ್ದೇಹೇನೈವ ಗ್ರಹವತ್ ಭೋಗಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಜೈಮಿನಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಕುತ ಏತತ್ | ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತ್ಯಾಹ || ಸ ಇತಿ || ನನು ಅತ್ರ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ
ಶ್ರೂಯತೇ ನ ಪುನಃ ತದ್ದೇಹೇನ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಆದತ್ತ ಇತಿ ||

ನನು ಸ್ವಯಂ ದೇಹವಿಧುರಸ್ಯ ಕಥಂ ಅನ್ಯದೇಹೇನ ಭೋಗೋ ಯುಜ್ಯತೇ | ಪ್ರಲಯಾದೌ
ಅಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಗಚ್ಛಾಮಿ ಇತಿ || 5 ||

ಓಂ ಚಿತಿಮಾತ್ರೇಣ ತದಾತ್ಮಕತ್ವಾದಿತ್ಯಾಡುಲೋಮಿಃ ಓಂ || 06-547 ||

ಚಿತಿಮಾತ್ರೋ ದೇಹೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪೃಥಗ್ವಿದ್ಯತೇ ತೇನ ಭುಜ್ಜತೇ | ಸರ್ವಂ ವಾ
ಏತದಚಿತ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಚಿನ್ಮಾತ್ರ ಏವೈಷ ಭವತಿ ಚಿನ್ಮಾತ್ರ ಏವಾವತಿಷ್ಠತೇ ತಾಮೇತಾಂ
ಮುಕ್ತಿರಿತ್ಯಾಚಕ್ಷತೇ’

ಇತ್ಯುದ್ಘಾಲಕಶ್ರುತೇಶ್ಚಿದಾತ್ಮಕತ್ವಾದಿತ್ಯಾಡುಲೋಮಿರ್ಮನ್ಯತೇ || 06 ||

ಏವಂ ದೇಹಾಭಾವಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯ ಭೋಗಂ ಸಮರ್ಥ್ಯ ತದ್ಭಾವಂ ಅಭ್ಯುಪಗಮ್ಯಾಪಿ ತಂ
ಸಮರ್ಥಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಚಿತಿ ಇತಿ ||

ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಭೋಗ ಅಸಮ್ಭವಃ | ತೇಷಾಂ ಬ್ರಹ್ಮದೇಹಾತಿರಿಕ್ತ ಸ್ವದೇಹಸದ್ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ
ದೇಹಸದ್ಭಾವೇ ಮುಕ್ತತ್ವಾಭಾವ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ತದ್ದೇಹಸ್ಯ ಚಿತಿಮಾತ್ರತ್ವಾತ್ | ದೇಹಸ್ಯ
ಚಿತಿಮಾತ್ರತ್ವೇಽಪಿ ಕುತಃ ಸಂಸಾರಿತ್ವಾಭಾವಃ | ಚಿತಿಮಾತ್ರಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ವರೂಪತ್ವಾತ್ |
ಕೃತ್ರಿಮಶರೀರಸ್ಯೈವ ಸಂಸಾರಾಪಾದಕತ್ವಾತ್ | ಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಅಕೃತ್ರಿಮತ್ವಾತ್ |

ಜೀವಸ್ಯ ಚಿನ್ಮಾತ್ರತ್ವಮೇವ ಕುತಃ | ಶ್ರುತೇರೇವ ಇತಿ ಔಡುಲೋಮಿರಾಚಾರ್ಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ
ಭಾವಃ ||

ಓಂ ಏವಮಪ್ಯುಪನ್ಯಾಸಾತ್ ಪೂರ್ವಭಾವಾದವಿರೋಧಂ ಬಾದರಾಯಣಃ ಓಂ

||07-548||

‘ಸ ವಾ ಏಷ ಏತಸ್ಮಾನ್ಮರ್ತ್ಯಾದ್ವಿಮುಕ್ತಶ್ಚಿನ್ಮಾತ್ರೀಭವತ್ಯಥ ತೇನೈವ
ರೂಪೇಣಾಭಿಪಶ್ಯತ್ಯಭಿಶ್ರುಣೋತ್ಯಭಿಮನುತೇಽಭಿವಿಜಾನಾತಿ ತಾಮಾಹುರ್ಮುಕ್ತಃ’
ಇತಿ ಸೌಪರ್ಣಶ್ರುತೌ ಚಿನ್ಮಾತ್ರೇಣಾಪ್ಯುಪನ್ಯಾಸಾಜ್ಞೈಮಿನ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಚ
ಭಾವಾದುಭಯತ್ರಾಪ್ಯವಿರೋಧಂ ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತೇ | ನಾರಾಯಣಾಧ್ಯಾತ್ಮೈ ಚ-

‘ಮರ್ತ್ಯಂ ದೇಹಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಚಿತಿಮಾತ್ರಾತ್ಮದೇಹಿನಃ |
ಚಿತಿಮಾತ್ರೇನ್ಪ್ರಿಯಾಶ್ಚೈವ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ವಿಷ್ಟಮವ್ಯಯಮ್ ||
ತದಜ್ಞಾನುಗೃಹೀತ್ಯಶ್ಚ ಸ್ವಾಜ್ಞೈರೇವ ಪ್ರವರ್ತನಮ್ |
ಕುರ್ವಂತಿ ಭುಂಜತೇ ಭೋಗಾಂಸ್ತದಂತರ್ಬಹಿರೇವ ವಾ ||
ಯಥೇಷ್ಟಂ ಪರಿವರ್ತಂತೇ ತಸ್ಯೈವಾನುಗ್ರಹೇರಿತಾಃ’ ಇತಿ || 07 ||

ನ ಏತೌ ಪರಿಹಾರಾವುಪಪನ್ನೌ ದೇಹಭಾವಾವಯೋಃ ವಿರುದ್ಧತ್ವಾದ್
ವಸ್ತುವಿಕಲ್ಪಾಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಏವಮಪಿ
ಇತಿ ||

ನ ಏತಯೋಃ ಪಕ್ಷಯೋಃ ವಿರೋಧೋಽಸ್ತಿ | ಔಡುಲೋಮಿನೋಕ್ತಸ್ಯ ಚಿನ್ಮಾತ್ರೇಣ ಭೋಗಸ್ಯ
ಜೈಮಿನ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮೇಣ ದೇಹೇನ ಭೋಗಸ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತ್ವಾತ್ | ಪ್ರಾಮಾಣಿಕೇ ಚ
ವಿರೋಧಾ ಭಾವಾತ್ | ನ ಚ ಔಡುಲಾಮಿ ಮತೇ ಪ್ರಮಾಣಾಭಿವೇದೋ ಅನುಕ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ‘ಸ ವಾ ಏಷಃ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೌ ತದುಪನ್ಯಾಸಾದ್ ಇತಿ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣೋ
ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅವಿರೋಧಪ್ರಕಾರಂ ಸ್ಮ್ಯತ್ಯಾ ದರ್ಶಯತಿ || ನಾರಾಯಣ ಇತಿ ||

ಅತೋ ಮುಕ್ತೌ ಭೋಗಸಮ್ಭವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 7 || ಅ 5 ||

|| ಇತಿ ಚಿತಿಮಾತ್ರಾಧಿಕರಣಮ್(ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಕರಣಮ್) || 05 ||

ಓಂ ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಾದೇವ ಚ ತಚ್ಚುತೇಃ ಓಂ || 08-549 ||

ನ ತೇಷಾಂ ಭೋಗಾದಿಷು ಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಾ |

‘ಸ ಯದಿ ಪಿತೃಲೋಕಕಾಮೋ ಭವತಿ ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಾದೇವಾಸ್ಯ ಪಿತರಃ ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠನ್ತಿ’
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಃ || 08 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಮಾತ್ರಸಾಧ್ಯ ಭೋಗವತ್ತ್ವ ಸಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತ್ವಾಪತ್ತೇಃ ಸಾಧನೀಯಮೇತತ್ |
ಪ್ರಕೃತೋ ಮುಕ್ತಭೋಗ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ತತ್ತದುಪಾಯಸಾಧ್ಯಸಾಧನಸಾಧ್ಯ ಉತ
ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಮಾತ್ರಸಾಧ್ಯ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಿಃ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಂ ಚ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ತತ್ತದುಪಾಯಸಾಧ್ಯಸಾಧನಸಾಧ್ಯ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭಗವದೋಕಸಿ ಸ್ಥಿತತ್ವಾತ್ |
ಭಗವದೋಕಸಿ ಚ ಭೂಮ್ಯಾದಿವತ್ ತತ್ತದುಪಾಯಸಾಧ್ಯಸಾಧನಸಾಧ್ಯ ಏವ ಭೋಗೋ ಭವೇತ್
| ತನ್ಯಾಪಿ ಓಕಸ್ತಸ್ಯಾಮ್ಯಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಲೋಕವಿರೋಧಾಪಾತಾತ್ | ತಥಾ ಚ
ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತ್ವಾತ್ ಮುಕ್ತೇಃ ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಾಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಾದೇವ ಇತಿ || ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ
ಭೋಗಾದಿಷು ತತ್ತದುಪಾಯಸಾಧ್ಯಸಾಧನಾಪೇಕ್ಷಾ ಕಿಂ ತು ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಮಾತ್ರಾದೇವ ತದ್ಭೋಗಸಿದ್ಧಿಃ
| ಕುತಃ | ‘ಸ ಯದಿ’ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಶ್ರುತಿವಿರೋಧಾದೇವ ಉಕ್ತಯುಕ್ತೇಃ ಆಭಾಸತ್ವಂ ಇತಿ
ಭಾವಃ |

ಚಶಬ್ದೋ ವಿಪಕ್ಷನಿವೃತ್ತ್ಯರ್ಥತಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ | ನ ಚ ಏವಂ ಸತಿ ಲೋಕವಿರೋಧಃ |
ನಿರೋಧೇ ಭಗವದೋಕಸಿ ತಥಾತ್ಮಸ್ಯೈವ ಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಭೋಗಸ್ಯ
ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಮಾತ್ರಸಾಧ್ಯತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಮುಕ್ತೇಃ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 8 || ಅ 6 ||

|| ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಲ್ಪಾಧಿಕರಣಮ್ || 06 ||

ಓಂ ಅತ ಏವ ಚಾನನ್ಯಾಧಿಪತಿಃ ಓಂ || 09-550 ||

ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ಪತ್ವಾದೇವ |

‘ಪರಮೋಽಧಿಪತಿಸ್ತೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣುರೇವ ನ ಸಂಶಯಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಮಾನುಷಾಂತಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಮವಿಶೇಷತಃ ||

ತತಃ ಪ್ರಾಣಾದಿನಾಮಾನ್ತಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಪತಯಃ ಕ್ರಮಾತ್ |

ಆಚಾರ್ಯಾಶ್ಚೈವ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಯೈರ್ಜ್ಞಾನಂ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮ್ |

ಏತೇಭ್ಯೋಽನ್ಯಃ ಪತಿನೈವ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ’ ಇತಿ ವಾರಾಹೇ || 09 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮತಾಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಸ್ವಾಧಮನಿಯಾಮಕರಾಹಿತೈನ ಭೋಗಸಾಧನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಮುಕ್ತೇಃ ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತ್ವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್

ಸಮರ್ಥನೀಯಮೇತತ್ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮುಕ್ತ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ
ಕ್ಷುಪ್ತಪತಿಭ್ಯೋಽನ್ಯಪತಿಯುಕ್ತೋ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ| ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಭವಃ ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ |
ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಅಧಮಾ ಅಪಿ ಅಧಿಪತಯಃ ಸನ್ತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ತಸ್ಯಾಪಿ ಪರಗೃಹಗತತ್ವಾತ್ |
ಯಥಾ ಖಲು ರಾಜಗೃಹಗತಾನಾಂ ಅಧಮಾ ಅಪಿ ಪ್ರತಿಹಾರಾದಯೋ ನಿಯಾಮಕಾ ದೃಶ್ಯಂತೇ |
ಅನ್ಯಥಾ ಲೋಕವಿರೋಧಾತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಅಧಮ ನಿಯಮ್ಯತ್ವಾತ್ ಮುಕ್ತೇಃ
ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತ್ವಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಕಿಂಚಿದ್ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಅತ ಏವ ಇತಿ || ಚಶಬ್ದೋ ವಿಪಕ್ಷ
ವ್ಯಾವೃತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ಮುಕ್ತಃ ಕ್ಷುಪ್ತಪತಿಭ್ಯೋಽನ್ಯಾಧಿಪತಿಯುಕ್ತಃ | ಸತ್ಯಚಸಂಜ್ಞಲ್ಪತ್ವಾತ್ | ಲೋಕೇ
ಸ್ವಾವರಚ ನಿಯಮ್ಯತ್ವಂ ಹಿ ಅನಪೇಕ್ಷಿತಮೇವ ಭವತಿ | ತಚ್ಚ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ಪತ್ವಾದೇವ ನ
ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ಪರಮ ಇತಿ || ಆಚಾರ್ಯಾಶ್ಚ ಪತಯ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ |

ಅತೋ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಅಧಮಾಧಿಪತಿಶೂನ್ಯತ್ವಾದ್ಯುಕ್ತಂ ಮುಕ್ತೇಃ ಸಂಸಾರವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮಿತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||

ಅ 7 ||

|| ಇತಿ ಅನನ್ಯಾಧಿಪತಿತ್ವಾಧಿಕರಣಮ್ || 07 ||

ಓಂ ಅಭಾವಂ ಬಾದರಿರಾಹ ಹ್ಯೇವಮ್ ಓಂ || 10-551 ||

ಚಿನ್ಮಾತ್ರಂ ವಿನಾಽನ್ಯೋ ದೇಹಸ್ತೇಷಾಂ ನ ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ಬಾದರಿಃ |

ಅಶರೀರೋ ವಾವ ತದಾ ಭವತ್ಯಶರೀರಂ ವಾವ ಸಂತಂ ನ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯೇ

ಸ್ಪೃಶತೋ ಯಾಭ್ಯಾಂ ಹ್ಯೇಷ ಉನ್ಮಥ್ಯತ' ಇತ್ಯೇವಂ ಕೌಣ್ಡರವ್ಯಶ್ರುತಾವಾಹ ಹಿ || 10 ||

ಅತ್ರ ಈಶ್ವರಪ್ರಾಪ್ತಾನಾಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಭೋಗಾನುಪಪತ್ತಿನಿವಾರಣಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಜ್ಞತಿಃ |
ಭೋಗ ಅನುಪಪತ್ತೌ ಮುಕ್ತೇಃ ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವ ಪ್ರಸಂಜ್ಞಾತ್ ನಿವಾರಣೇಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತೋ
ಮುಕ್ತಭೋಗ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಯುಜ್ಯತೇ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ವಾದಿವಿವಾದಃ
ಸನ್ನೇಹಬೀಜಮ್ | ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಭೋಗೋ ಯುಜ್ಯತ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ |

ನಥಾ ಹಿ | ಕಿಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಬಾಹ್ಯದೇಹೋ ವಿದ್ಯತೇ ನ ವಾ | ಆದ್ಯೋಽಪಿ ತತ್ರ ಅಭಿಮಾನೋ
ಅಸ್ತಿ ನ ವಾ | ನ ಇತಿ ಪಕ್ಷೇ ಸುಪ್ತಸ್ಯೇವ ಭೋಗಾಸಮ್ಭವಃ | ಅಸ್ತಿ ಚೇದ್ ದುಃಖಾದಿಪ್ರಸಂಜ್ಞಃ |
ದೇಹಿನೋ ದುಃಖಾದಿ ನಿಯಮದರ್ಶನಾತ್ | 'ನ ಹ ವೈ ಸಶರೀರಸ್ಯ ಸತಃ
ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯಯೋರಪಹತಿರಸ್ತಿ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಶ್ಚ | ದ್ವಿತೀಯೇ ಭೋಗಾಸಮ್ಭವಃ | ನ ಹಿ
ಶರೀರರಹಿತಸ್ಯ ಭೋಗೋ ದೃಷ್ಟಚರಃ | ನ ಚಿತ್ ಶರೀರೇಣ ಭೋಗೋಪಪತ್ತಿಃ | ತಸ್ಯ ಸುಪ್ತಾದೌ

ವಿದ್ಯಮಾನಸ್ಯಾಪಿ ಭೋಗಾಯತನತ್ವಾದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇಹೇನ ತದುಪಪತ್ತಿಃ |
ಸಾಯುಜ್ಯಭಾಜಾಂ ಕಥಂತ್ಯದ ಉಪಪಪೌ ಅಪಿ ತದನ್ಯೇಷಾಂ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಅತಃ ಕಥಮಪಿ
ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನಿರ್ದುಃಖಭೋಗ ಅಯೋಗಾತ್ ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಮುಕ್ತೇಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಅಭಾವಂ ಇತಿ || ಯುಕ್ತ ಏವ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಭೋಗಃ | ನ ಚ
ಉತ್ತವಿಕಲ್ಪ ಅವಕಾಶಃ | ಚಿನ್ಮಾತ್ರದೇಹಂ ವಿನಾ ಅನ್ಯದೇಹಾಭಾವಸ್ಯ ಅಜ್ಞೇಕಾರಾತ್ |
ತದಭಾವೇಽಪಿ ಭಗಸಮ್ಭವಾದ್ ಇತಿ ಬಾದರಿಯಾರ್ಚಾಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ದೇಹಾಭಾವಃ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅಶರೀರ ಇತಿ || 10 ||

ಓಂ ಭಾವಂ ಜೈಮಿನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಾಮ್ನಾನಾತ್ ಓಂ || 11-552 ||

'ಸ ವಾ ಏಷ ಏವಂವಿತ್ ಪರಮಭಿಪಶ್ಯತ್ಯಭಿಶ್ಯಣೋತಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯವ ರೂಪೇಣ ಚಿತಾ
ವಾಽಚಿತಾ ವಾ ನಿತ್ಯೇನ ವಾಽನಿತ್ಯೇನ ವಾಽಧಾನಂದೀ ಹ್ಯೇವೈಷ ಭವತಿ ನಾನಾನಂದಂ
ಕಲ್ಪದುವಸ್ಪೃಷತಿ'

ಇತ್ಯಾದ್ವಾಲಕಶ್ರುತೌ ವಿಕಲ್ಪಾಮ್ನಾನಾದನ್ಯದೇಹಸ್ಯಾಪಿ ಭಾವಂ ಜೈಮಿನಿರ್ಮನ್ಯತೇ

|| 11 ||

ದೇಹಸದ್ಭಾವಂ ಅಭ್ಯುಪಗಚ್ಛತ್ ಸೂತ್ರಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಭಾವಂ ಇತಿ ||

ಚಿನ್ಮಾತ್ರದೇಹಾತಿರಿಕ್ತ ದೇಹೋಽಪಿ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾದೇವ ಇತಿ
ಜೈಮಿನಿರಾರ್ಚಾಯೋ ಮನ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವಃ || 11 ||

ಓಂ ದ್ವಾದಶಾಹವದುಭಯವಿಧಂ ಬಾದರಾಯಣೋಽತಃ ಓಂ || 12-553 ||

ಯಥಾ ದ್ವಾದಶಾಹಃ ಕ್ರತ್ವಾತ್ಮಕಃ ಸತ್ರಾತ್ಮಕಶ್ಚ ಭವತಿ | ಏವಂ ಮುಕ್ತಭೋಗೋ
ಬಾಹ್ಯಶರೀರಕೃತಶ್ಚಿನ್ಮಾತ್ರಕೃತಶ್ಚ ಭವತಿ ಇತಿ ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತೇ || 12 ||

ನನು ಏವಂ ಮತದ್ವಯಸ್ಯ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್ ಕಿಂ ತತ್ ಸ್ವಮತಂ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ದ್ವಾದಶ ಇತಿ ||

ಮುಕ್ತಾನಾಂ ದೇಹಭಾವಾಭಾವಾಖ್ಯಂ ಉಭಯಮಪಿ ಸ್ವಮತಮೇವ | ಕುತಃ | ಪ್ರಮಾಣವತ್ವಾತ್
| ಕಥಂ ಉಭಯಂ ವಿರುದ್ಧಂ ಸ್ವಮತಂ ಇತಿ | ಮೈವಮ್ | ಯಥಾ ಖಲು ದ್ವಾದಶಾಹಯಾಗಸ್ಯ
ಕ್ರತುತ್ವಂ ಸತ್ರತ್ವಂ ಚ ಅವಿರುದ್ಧಮ್ | ಯಜಮಾನೇಚ್ಛಯಾ ಏಕಯಜಮಾನತ್ವೇ ಕ್ರತುತ್ವಸ್ಯ,
ಅನೇಕಯಜಮಾನತ್ವೇ ಸತ್ರತ್ವಸ್ಯ ಸಮ್ಭವಾತ್, ಏವಂ ಮುಕ್ತೇಚ್ಛಯಾ ಭೋಗಾರ್ಥಂ

ದೇಹಭಾವಾಭಿವಯೋಃ ಅವಿರೋಧೇನ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣೋ ಮನ್ಯತ
ಇತಿ ಭಾವಃ || 12 ||

ಉಪಪತ್ತಿಶ್ಚ-

ಓಂ ತನ್ವಭಾವೇ ಸನ್ಧ್ಯ ವದುಪಪತ್ತೇಃ ಓಂ || 13-554 ||

ಸನ್ಧ್ಯಂ ಸ್ವಪ್ನಃ | 'ಸನ್ಧ್ಯಂ ತೃತೀಯಂ ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥಾನಮ್' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ || 13 ||

ಭವತು ದೇಹಭಾವಾಭಿವಯೋಃ ಅವಿರೋಧಃ ತಥಾಪಿ ಕಥಂ ತಥಾತ್ಯೇ ಭೋಗೋಪಪತ್ತಿಃ
ಅನುಪಪತ್ತೇಃ ಉಕ್ತತ್ವಾದ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಉಪಪತ್ತಿಶ್ಚ || ಪಕ್ಷದ್ವಯೋಽಪಿ ಭೋಗಸ್ಯ
ಉಪಪತ್ತಿರೇವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಕಥಂ ಉಪಪತ್ತಿಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ದೇಹಾಭಿವಯೇ ಭೋಗೋಪಪತ್ತಿಂ ಪ್ರತಿಪಾದಯತ್
ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ ದುರ್ಗಮಾಂಶಂ ಸಪ್ರಮಾಣಕಂ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ತನು ಇತಿ ||

ನ ತಾವದ್ಧೇಹಾಭಾವೇ ಭೋಗಾನುಪಪತ್ತಿಃ | ಯಥಾ ಖಲು ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥಾಯಾಂ
ಬಾಹ್ಯದೇಹಾಭಿಮಾನ ಅಭವೇಽಪಿ ಭೋಗಃ ತಥಾ ಮುಕ್ತೌ ದೇಹಾಭಿವಯೇಽಪಿ ಭೋಗೋಪಪತ್ತೇಃ
| ಅನಭಿಮಾನಸ್ಯ ಅಭಾವ ಸಾಮ್ಯಾತ್ | ಸ್ವಾಪ್ನಾರ್ಥಾನಾಂ ಅಕಲ್ಪಿತತ್ವಸ್ಯ ಉಕ್ತತ್ವಾದ ಇತಿ
ಭಾವಃ || 13 ||

ಓಂ ಭಾವೇ ಜಾಗ್ರದ್ವತ್ ಓಂ || 14-555 ||

ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ ಚ -

'ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥಾನಂ ಯಥಾ ಭೋಗೋ ವಿನಾ ದೇಹೇನ ಯುಜ್ಯತೇ |

ಏವಂ ಮುಕ್ತಾವಪಿ ಭವೇದ್ವಿನಾ ದೇಹೇನ ಭೋಜನಮ್ ||

ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ವಾ ಶರೀರಾಣಿ ತೇಜೋರೂಪಾಣಿ ಕಾನಿಚಿತ್ |

ಸ್ವೀಕೃತ್ಯ ಜಾಗರಿತವದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ಯಾಗಃ ಕದಾಚನ' ಇತಿ || 14 ||

ದೇಹಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಸುತರಾಂ ಭೋಗೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವೇನ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯತಿ || ಭಾವ
ಇತಿ || ಯಥಾ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥಾಯಾಂ ದೇಹಸದ್ಭಾವೇ ಭೋಗಸಮ್ಭವಃ ತಥಾ ಮುಕ್ತಾವಪಿ
ದೇಹಸದ್ಭಾವೇ ಭೋಗೋಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಃ | ವಕ್ಷ್ಯ ಮಾಣ ದೂಷಣ ನಿರಾಸಪ್ರಸ್ತವಾಯ
ಇತಿ ಸೂತ್ರಮ್ |

ಪ್ರತಿದೃಷ್ಟಾಂತಸ್ಯಾಪಿ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ಯತ್ವಾತ್ ಕುತ ಏತದಿತ್ಯತೋಽತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ ||
ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ ಚ ಇತಿ || 14 ||

ಓಂ ಪ್ರದೀಪವದಾವೇಶಸ್ತಥಾ ಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 15-556 ||

ಶರೀರಮನುಪ್ರವಿಶ್ಯಾಪಿ ತತ್ರ ಕಾಶಯಂತಃ ಪುಣ್ಯಾನೇವ ಭೋಗಾನನುಭವಂತಿ ನ ತು
ದುಃಖಾದೀನ್ | ಯಥಾ ಪ್ರದೀಪೋ ದೀಪಿಕಾದಿಷು ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ತತ್ಸಂ ತೈಲಾದ್ಯೇವ ಭುಜ್ಜೇ ನ
ತು ತತ್ಯಾಷ್ಟ್ಯಾದಿ | 'ತೀರ್ಣೋ ಹಿ ತದಾ ಸರ್ವಾಂಭೋಕಾನ್ ಹೃದಯಸ್ಯ ಭವತಿ' ಇತಿ ಹಿ
ದರ್ಶಯತಿ || 15 ||

ನನು ದೇಹಸದ್ಭಾವೇ ಭೋಗೋಪಪತ್ತೌ ಅಪಿ ದುಃಖಮಪಿ ಅಪ್ಯತ ಇತಿ ಉಕ್ತಮೇವ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರದೀಪವದ್ ಇತಿ ||

ನ ಜಡಶರೀರಪ್ರವೇಶೇಽಪಿ ದುಃಖಾನುಭವಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಕಿಂ ತು ಸಾಧೂನೇವ ಭೋಗಾನ್ ಅನುಭವಂತಿ
ಪ್ರದೀಪವದೇವ ಇತಿ | ಶ್ರುತಿಸ್ತು ಕರ್ಮಾರಬ್ಧ ದೇಹವಿಷಯಾ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತತ್ ಪ್ರಕಾಶಯಂತಃ
ತದ್ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವಂತ ಇತ್ಯರ್ಥ ಇತಿ ಪ್ರದೀಪದೃಷ್ಟಾಂತಗ್ರಹಣೇ ವಿವಕ್ಷಾ ಉಚ್ಯತೇ |

ನನು ದೇಹಸದ್ಭಾವೇಽಪಿ ಕುತೋ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ದುಃಖಭಾವೋ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಅಸಾಧಕತ್ವಾದ್
ಇತ್ಯತ ಆಹ || ತೀರ್ಣೋ ಹಿ ಇತಿ ||

ದೇಹಸದ್ಭಾವವಸ್ತು ಉಕ್ತಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಃ | ದುಃಖಭಾವೇಽಪಿ ಅಸ್ತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಅತೋ ನ ದೇಹಮಾತ್ರಂ
ದುಃಖಹೇತುಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ || 15 ||

ನ ಚ ಸ್ವರ್ಗೇ ಲೋಕೇ ನ ಭಯಂ ಕಿಂಚಿದನಾಸ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸ್ವರ್ಗಾದಿನ್ಯೈತದಿತಿ
ವಾಚ್ಯಮ್ | ಯತಃ -

ಓಂ ಸ್ವಾಪ್ಯಾಯಸಮ್ಪ್ರತ್ಯೋರನ್ಯತರಾಪೇಕ್ಷಮಾವಿಷ್ಟತಂ ಹಿ ಓಂ || 16-557 ||

ಸುಪೌ ಮೋಕ್ಷೇ ವಾ ತದುಚ್ಯತೇ | 'ಅತ್ರ ಪಿತಾಽಪಿತಾ ಭವತ್ಯನನ್ಯಾಗತಂ
ಪುಣ್ಯೇನಾನನ್ಯಾಗತಂ ಪಾಪೇನ' ಇತ್ಯಾದ್ಯಾವಿಷ್ಟತತ್ವಾತ್ ||

ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ ಚ-

'ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯೇಷು ದೇಹೇಷು ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ವಿಶ್ವಮೋಕ್ಷಿಣಃ |

ಭುಜ್ಜತೇ ಸುಸುಖಾನೈವ ನ ದುಃಖಾದೀನ್ ಕದಾಚನ ||

ತೀರ್ಣಾ ಹಿ ಸರ್ವಶೋಕಾಂಸ್ತೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿವರ್ಜಿತಾಃ |

ಸರ್ವದೋಷನಿವೃತ್ತಾಸ್ತೇ ಗುಣಮಾತ್ರಸ್ವರೂಪಿಣಃ' ಇತಿ || 16 ||

ನನು ತೀರ್ಣೋ ಹಿ ಇತ್ಯೋತತ್ ಸ್ವರ್ಗಾದಿವಿಷಯಂ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ ಬಾಧಕಾಭಾವಾತ್ | ತಥಾ
ಚ ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಅದುಃಖಿತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಮ್ | ನ ಚ ವಾಚ್ಯಮ್ ಸ್ವರ್ಗೇ ಕಥಂ ದುಃಖಭಾವ ಇತಿ

। ಸ್ವರ್ಗೇ ಲೋಕೇ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಸ್ವರ್ಗೇಽಪಿ ದುಃಖಾಭಾವ ಸಿದ್ಧೇಃ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತಿ || ನ ಚ ಇತಿ ||

ಕುತೋ ನ ವಾಚ್ಯಂ ಇತಿ ಪೃಚ್ಛತಿ || ಯತ ಇತಿ || 'ಯತಶ್ಚೋದೇತಿ ಸೂರ್ಯಃ' ಇತಿವತ್ ಯತಃ ಶಬ್ದಃ ಪ್ರಶ್ನೇ | ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಸ್ವಾಪ್ಯಯ ಇತಿ || ಯತ ಏತದ್ವಾಕ್ಯಂ ಸುಪ್ತಿಮುಕ್ತಿವಿಷಯ ಏವ ಪಠ್ಯತೇ ಅತೋ ನ ವಾಚ್ಯಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಕುತೋ ಅಸ್ಯ ಸುಪ್ತಾದಿ ವಿಷಯತಾ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಅತ್ರ ಇತಿ ||

ಅಪಿತೃತ್ವಾದಿ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿ ಅಸಂಭವಾದಿ ಲಿಂಗಶ್ರವಣಾದ್ ಅಸ್ಯ ಸುಪ್ತಾದಿ ವಿಷಯತ್ವಂ ಸ್ಫುಟಂ ಪ್ರತೀಯತೇ | ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಸ್ಯ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ಭೋಕ್ತುಃ ತದಸಮ್ಯವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಉದಾಹರತಿ || ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ ಚ ಇತಿ || ವಿಶ್ವಮೋಕ್ಷಿಣಃ ಸರ್ವಮುಕ್ತಾಃ | ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿವರ್ಜಿತಾಃ | ಸರ್ವದೋಷನಿವೃತ್ತಾ ಇತಿ ಅನುವಾದಃ |

ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನಿರ್ದುಃಖ ಭೋಗಾನುಭವೋ ಯುಕ್ತ ಏವ ಇತಿ ಉಪಪನ್ನಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ಯ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ಅ 8 ||

|| ಇತಿ ಉಭಯವಿಧಭೋಗಾಧಿಕರಣಮ್(ಅಭಾವಾಧಿಕರಣಮ್) || 08 ||

ಓಂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವರ್ಜಮ್ ಓಂ || 17-558 ||

'ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನಾಪ್ತಾಽಮೃತಃಸಮಭವತ್' ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ತತ್ರ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಭ್ಯೋಽನ್ಯಾನ್ ವ್ಯಾಪಾರಾನಾಪ್ನೋತಿ || 17 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗೇಯತ್ತಾ ಸಮರ್ಥನಾದ್ ಅಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಭವಃ | ಅನ್ಯಥಾ ಭಗವತಃ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾಭಾವ ಪ್ರಸಂಭವತ್ ಸಮರ್ಥನೀಯಂ ಏತತ್ | ಪ್ರಕೃತಾ ಮುಕ್ತಾ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಾನ್ ಆಪ್ನವಂತಿ ನ ವಾ ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣತ್ವೇನ ಉಕ್ತಃ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಂ ಚ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಆಪ್ನವಂತಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | 'ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನಾಪ್ತಾಃ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿವಯಾಪಾರಸ್ಯಾಪಿ ಕಾಮ್ಯತ್ವಾತ್ | ನ ಚ ಸರ್ವಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಂಜ್ಞೋಚಃ | ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವೇನ ಕಾಮಿತ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಸಂಜ್ಞೋಚೇ ಕಾರಣಾಭಾವಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ಉಕ್ತ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವ ವ್ಯಾಘಾತಾತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತೃತ್ವಾದಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಸೂತ್ರಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಜಗತ್ ಇತಿ || ನ ಮುಕ್ತಾಂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಃ ಕಿಂ ತು ತದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಕಾಮಾವಾಪ್ತಿರೇವ | ಸರ್ವಾನ್ಕಾಮಾನ್ ಇತಿ ಸರ್ವಕಾಮಾವಾಪ್ತಿಃ ಉಚ್ಯತ ತಿ

ಚೇತ್ | ಸತ್ಯಮ್ | ತತ್ರಾಪಿ ಜಗತ್ ವ್ಯಾಪರವರ್ಜಮೇವ ಸರ್ವಾನ್ಯಾಮಾನಾಪೋತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ
ಉಪಪತ್ತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ || 17 ||

ಕುತಃ ? -

ಓಂ ಪ್ರಕರಣಾದಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ ಓಂ || 18-559 ||

ಜೀವಪ್ರಕರಣತ್ವಾಜ್ಜೀವಾನಾಂ ತಾದೃಕ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೂರತ್ವಾಚ್ಚ | ವಾರಾಹೇ ಚ-

‘ಸ್ವಾಧಿಕಾನಂದಸಮ್ರಾಪೌ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿವ್ಯಾಪೃತಿಷ್ಠವಿ |
ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನೈವ ಕಾಮಃ ಸ್ಯಾದನ್ಯಾನ್ ಕಾಮಾಂಸ್ತು ಭುಜ್ಜತೇ ||
ತದ್ಯೋಗ್ಯತಾ ನೈವ ತೇಷಾಂ ಕದಾಚಿತ್ ಕ್ವಾಪಿ ವಿದ್ಯತೇ |
ನ ಚಾಯೋಗ್ಯಂ ವಿಮುಕ್ತೋಽಪಿ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾನ್ನಚ ಕಾಮಯೇತ್’ ಇತಿ || 18 ||

ಕುತಃ ಶ್ರುತೇಃ ಸಜ್ಜೋಚ ಇತಿ ಆಕ್ಷಿಪತಿ || ಕುತ ಇತಿ | ತತ್ ಪರಿಹಾರಾಯ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ಯಾ
ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರಕರಣಾದ್ ಇತಿ ||

ಯುಕ್ತ ಏವ ಸರ್ವಶ್ರುತೇಃ ಸಜ್ಜೋಚಃ | ಅತ್ರ ಜೀವಸ್ಯ ಉಚ್ಯಮಾನತ್ವಾದ್ ಅಸ್ಯ
ಜೀವಪ್ರಕರಣತ್ವೇನ ತದವಗಮಾತ್ ಶರೀರಭೇದಾದೂರ್ಧ್ವಮುತ್ಯಮ್ಯ ಇತಿ ಶ್ರುವಣಾತ್
ಜೀವಾನಾಂ ಚ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಶಕ್ತಿರಹಿತತ್ವಾದ್ ಬಾಧಕವಶಾತ್ ಸಾಮಾನ್ಯಶ್ರುತೇಃ ಸಜ್ಜೋಚಸ್ಯ
ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ | ತದಯಂ ಪ್ರಯೋಗಃ | ನ ಮುಕ್ತೋ
ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಶಕ್ತಿಮಾನ್ | ಜೀವತ್ವಾತ್ | ಸಮ್ಪ್ರತಿಪನನವದ್ ಇತಿ |

ಸಂಸಾರಿಣಾಂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಶಕ್ತಭಾವೇಽಪಿ ಸತ್ಯಕಾಮಾನಾಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ತತ್ ಸಮ್ಭವ ತ್ಯಾಹ
|| ವಾರಾಹೇ ಚ ಇತಿ || 18 ||

ಓಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಪದೇಶಾದಿತಿ ಚೇನ್ನಾಧಿಕಾರಿಕಮಣ್ಣಲಸ್ತೋತ್ರೇಃ ಓಂ || 9-560 ||

‘ತಾ ಯೋ ವೇದ, ಸ ವೇದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವೇಽಸ್ಮೈ ದೇವಾ ಬಲಿಮಾವಹನ್ತಿ’

ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಪದೇಶಾಜ್ಜಗದೈಶ್ವರ್ಯಮಪ್ಯಸ್ತೀತಿ ಚೇನ್ನ |
ಆಧಿಕಾರಿಕಮಣ್ಣಲಾಧಿಪತಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಾಹಿ ತತ್ಪ್ರೋಚ್ಯತೇ |

ಗಾರುಡೇ ಚ-

‘ಆತ್ಮೈತ್ಯೇವ ಪರಂ ದೇವಮುಪಾಸ್ಯ ಹರಿಮವ್ಯಯಮ್ |
ಕೇಚಿದತ್ಯೇವ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನೋತ್ಯಾ ಮನ್ತಿ ಕದಾಚನ |
ಅತ್ಯೇವ ಚ ಸ್ಥಿತಿಸ್ತೇಷಾಮನ್ತರಿಕ್ಷೇ ತು ಕೇಚನ |
ಕೇಚಿತ್ ಸ್ವರ್ಗೇ ಮಹರ್ಲೋಕೇ ಜನೇ ತಪಸಿ ಚಾಪರೇ ||

ಕೇಚಿತ್ ಸತ್ಯೇ ಮಹಾಜ್ಞಾನ ಗಚ್ಛಂತಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರಮ್ |
ತತ್ರಾಪಿ ಕ್ರಮಯೋಗೇನ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕ್ಯಾತ್ ಸಮೀಪಗಾಃ ||
ಸಾಲೋಕ್ಯಂ ಚ ಸರೂಪತ್ವಂ ಸಾಮೀಪ್ಯಂ ಯೋಗ ಏವ ಚ |
ಇಮಾಮಾರಭ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ಯಾವತ್ಸುಕ್ಷೀರಸಾಗರೇ ||
ಪುರುಷೋಽನಂತಶಯನಃ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಾಭಿಧಃ |
ಮಾನುಷಾ ವರ್ಣಭೇದೇನ ತಥೈವಾಶ್ರಮಭೇದತಃ ||
ಕ್ಷಿತಿಪಾ ಮನುಷ್ಯಗನ್ಧರ್ವಾ ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಶ್ಚಿರಾಃ |
ಆಜಾನಜಾಃ ಕರ್ಮಜಾಶ್ಚ ತಾತ್ತ್ವಿಕಾಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ||
ರುದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಕ್ರಮಶಸ್ತೇಷು ಚೈವೋತ್ತರೋತ್ತರಾಃ |
ನಿತ್ಯಾನಂದೇ ಚ ಭೋಗೇ ಚ ಜ್ಞಾನೈಶ್ಚರ್ಯಗುಣೇಷು ಚ |
ಸರ್ವೇ ಶತಗುಣೋದ್ರಿಕ್ತಾಃ ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದುತ್ತರೋತ್ತರಮ್ ||
ಪೂಜ್ಯನೇ ಚಾವರೈಸ್ತೇ ತು ಸರ್ವಪೂಜ್ಯಶ್ಚತುರ್ಮುಖಃ |
ಸ್ವಜಗದ್ವ್ಯಾಪೃತಿಸ್ತೇಷಾಂ ಪೂರ್ವವತ್ ಸಮುದೀರಿತಾ ||
ಸಯುಜಃ ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಚ ಬಹಿರ್ಗತಾಃ |
ಚಿದ್ರೂಪಾನ್ ಪ್ರಾಕೃತಾಂಶ್ಚಾಪಿ ವಿನಾ ಭೋಗಾಂಸ್ತು ಕಾಂಶ್ಚನ |
ಭುಂಜತೇ ಮುಕ್ತೀವಂ ತೇ ವಿಸ್ವಷ್ಟಂ ಸಮುದಾಹೃತಾಃ' ಇತಿ || 19 ||

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಜಗದೈಶ್ವರ್ಯಾಭಾವಂ ಆಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮಾದಧತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ಆಕ್ಷೇಪಾಂಶಂ
ತಾವದ್ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಇತಿ ||

ಅಸ್ತಿ ಏವ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಜಗದೈಶ್ವರ್ಯಮ್ | 'ತಾ ವಾ ಏತಶ್ಚತಸ್ತಶ್ಚತುರ್ಧಾ
ಚತಸ್ತಶ್ಚತಸ್ತೋವ್ಯಾಹೃತಯಃ ತಾ ಯೋ ವೇದ ಸ ವೇದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವೇಽಸ್ಮೈ ದೇವಾ
ಬಲಿಮಾವಹಂತಿ' ಇತಿ ಸ್ಫಟಂ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಅಖಿಲ ದೇವತಾ ಪೂಜ್ಯತ್ವಾತಿ ಶ್ರವಣಾತ್ | ನ ಚ ತದ್
ಅಮುಕ್ತ ವಿಷಯಮ್ | ಅಮುಕ್ತಜ್ಞಾನಿನಾಂ ತದದರ್ಶನಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ಪರಿಹಾರಾಂಶಂ ವ್ಯಾಚಷಅಟೇ || ನ ಇತಿ || ಏತತ್ ಶ್ರುತಿಬಲೇನ ಅಶೇಷಮುಕ್ತಾನಾಂ
ಜಗದ್ವಿಷಯ ಐಶ್ವರ್ಯಸಿದ್ಧಿಃ | ಮುಕ್ತಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ಯೈವ ಮುಕ್ತಾಧಿಕಾರಿಕ ದೇವತಾಪೂಜ್ಯತ್ವ
ಅಭಿಧಾಯಕತ್ವಾತ್ | 'ಮಾಹಾಚಮಸ್ಯಃ ಪ್ರವೇದಯತ' ಇತಿ ಉಪಕರಮಾದ್ ಇತಿ ಭಾವಃ |
ಅನ್ಯದೇವಾನಾಮಪಿ ಮುಕ್ತಸ್ವಾವರ ಪ್ರರಣಾಧಿಕಾರಿತ್ವಂ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಸೂಚನಾಯ
ಆಧಿಕಾರಿಕಪದಮ್ |

ನನು ಮುಕ್ತಾನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಸ್ವಾವರಮುಕ್ತನಿಯಾಮಕತ್ವಂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ಯ ಅಶೇಷ ಮುಕ್ತ
ನಿಯಾಮಕತ್ವಂ ಇತ್ಯೇತತ್ ಕುತ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ || ಗಾರುಡೇ ಚ ಇತಿ ||

ನ ಚ ಅನೇನ ಆನನ್ದಾದಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ಇತ್ಯುಕ್ತವಿರೋಧಃ | ತದುಪಾಸನಸ್ಯ ಸಮೂರ್ಣ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥತ್ವಾತ್ | ಅತ್ರ ನೋತ್ಯಾನ್ತಿ ಇತಿ ಸಮೂರ್ಣಮೋಕ್ಷಾಭಾವ ಉಕ್ತೇಃ | ನ ಚ
ಬಹುನಾತ್ರ ಕಿಮುಕ್ತೇನ ಇತ್ಯುಕ್ತವಿರೋಧಃ | ಸಕೃತ್ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಗಮನಾಭ್ಯುಪಗಮಾತ್ |
'ಶ್ವೇತಂ ದ್ವೀಪಂ ತಥಾ ಗತ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಂ ಚ ತೇ ತತಃ | ಅನುಜ್ಞಾತಾಃ ಪ್ರಮೋದಂತೇ
ನಿರ್ದುಖಾಸ್ತು ಧರಾದಿಷು' ಇತಿ ವಚನಾತ್ | ಯೋಗ್ಯತ್ವಂ ಚ ಅತ್ರ ವಿವಕ್ಷಿತಂ ಇತ್ಯೇತದಪಿ ತತ್ರ
ಅವಸ್ಥಾನಾಯ ಇತಿ ಗಮಯಿತವ್ಯಮ್ |

ಭೂಮ್ಯಾದಿಷು ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಿತೌ ನ ಮೋಕ್ಷೋಽಯಂ ಸ್ಯಾತ್ | ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ಚಾತುರ್ವಿಧ್ಯಾನ್
ಅನ್ತರ್ಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಸಾಲೋಕ್ಯಂ ಚ ಇತಿ || ಪೃಥ್ವೀಮಾರಭ್ಯ ಉಕ್ತಕ್ರಮೇಣ ಯಾವತ್
ನಾರಾಯಣಃ ತಾವತ್ ಸರ್ವಸ್ಥಾನೇಷು ಅಪಿ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ಅಸ್ತಿ ಏವ | ಈಶ್ವರಸಯ್ ಸರ್ವತ್ರ
ಅವಸ್ಥಿತೇಃ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಮಾನುಷಾ ಇತ್ಯಾದಿ ತೇಷಾಂ ತಾರತಮ್ಯಕಥನಮ್ || 19 ||

ಓಂ ವಿಕಾರಾವರ್ತಿ ಚ ತಥಾಹಿ ದರ್ಶಯತಿ ಓಂ || 20-561 ||

ವಿಕಾರಾವರ್ತಿವ್ಯಾಪಾರೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ |

'ಇಮಂ ಮಾನವಮಾವರ್ತಂ ನಾವರ್ತನೇ' ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ |

ವಾರಾಹೇ ಚ -

ಸ್ವಾಧಿಕಾರೇಣ ವರ್ತನೇ ದೇವಾ ಮುಕ್ತಾವಪಿ ಸ್ಫುಟಮ್ |
ಬಲಿಂ ಹರಂತಿ ಮುಕ್ತಾಯ ವಿರಿಶ್ಚಾಯ ತು ಪೂರ್ವವತ್ ||
ಸಬ್ರಹ್ಮಕಾಸ್ತು ತೇ ದೇವಾ ವಿಷ್ಣವೇ ಚ ವಿಶೇಷತಃ |
ನ ವಿಕಾರಾಧಿಕಾರಸ್ತು ಮುಕ್ತಾನಾಮನ್ಯ ಏವ ತು |
ವಿಕಾರಾಧಿಕೃತಾ ಜ್ಞೇಯಾ ಯೇ ನಿಯುಕ್ತಾಸ್ತು ವಿಷ್ಣುನಾ' ಇತಿ || 20 ||

ನನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಮುಕ್ತಜಗದ್ವ್ಯಾ ಪರ ಏವ ಕುತಃ | ಅಮುಕ್ತವಿಷಯೇಽಪಿ ಕಿಂ ನ ಸ್ಯಾದ್
ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ವಿಕಾರ ಇತಿ || ಚಶಬ್ದೇನ ನ ಇತಿ
ಅನುಷಜ್ಯತೇ | ವಿಕಾರಾವರ್ತಿ ಸಂಸಾರಮಾವರ್ತಯತಿ ಇತಿ ತದ್ವಿಷಯವ್ಯಾಪರಣಮ್ |
ಮಾನವಾ ಯತ್ರ ಆವರ್ತನೇ ಸ ಮಾನವಾವರ್ತ ಸಂಸಾರಃ, ತನ್ನಾವರ್ತನೇ ನಾವರ್ತಯಂತಿ ನ
ಪ್ರವರ್ತಯಂತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಮುಕ್ತದೇವಾನಾಂ ಅಮುಕ್ತವಿಷಯವ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೇ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾನಮೇವ ನ ಸ್ಯಾತ್
ಪ್ರವರ್ತಕಾಭಾವಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ ಪರಿಹರ್ತುಂ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಮೃತಿಂ ಚ ಆಹ || ವಾರಾಹೇ ಚ
ಇತಿ ||

ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಾಭಾವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಲಕ್ಷಣಸೂತ್ರಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || ೨ ೯ ||

|| ಇತಿ ಸರ್ವಕಾಮಾಧಿಕರಣಮ್ (ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಾಧಿಕರಣಮ್) || ೦೯ ||

ಓಂ ಸ್ಥಿತಿಮಾಹ ದರ್ಶಯತಶ್ಚೈವಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನೇ ಓಂ || 21-562 ||

‘ಏತತ್ ಸಾಮ ಗಾಯನ್ನಾಸ್ತೇ’ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ತತ್ರಾನನ್ನಾದೀನಾಂ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸಶ್ಚ ನ
ವಿದ್ಯತೇ | ಏಕಪ್ರಕಾರೇಣೈವ ಸರ್ವದಾ ಸ್ಥಿತಿಃ |

‘ನ ಏಷ ಏತಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ನ ಜಾಯತೇ ನ ಮ್ರಿಯತೇ ನ ಹೀಯತೇ ನ
ವರ್ಧತೇ ಸ್ಥಿತ ಏವ ಸರ್ವದಾ ಭವತಿ ದರ್ಶನೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ದರ್ಶನೇವಾತ್ಮಾನಂ ತಸ್ಯೈವಂ
ದರ್ಶಯತೋ ನಾಪತ್ತಿರ್ನ ವಿಪತ್ತಿಃ’ ಇತ್ಯಾಹ ಜಾಬಾಲಶ್ರುತೌ |

‘ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ನ ಮ್ರಿಯತೇ ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ನ ಜಾಯತೇ |

ನ ಹೀಯತೇ ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ಯತ್ರ ಗತ್ವಾ ನ ವರ್ಧತೇ’ ಇತಿ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮೇ ||

ವಿದ್ವತ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾತ್ ಕಾರಣಭಾವಲ್ಲಿಜ್ಞಾಚ್ಚ | ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ ಚ -

‘ನ ಹ್ರಾಸೋ ನ ಚ ವೃದ್ಧಿರ್ವಾ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ |

ವಿದ್ವತ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಕಾರಣಭಾವತೋಽನುಮಾ ||

ಹರೇರುಪಾಸನಾ ಚಾತ್ರ ಸದೈವ ಸುಖರೂಪಿಣೀ |

ನ ತು ಸಾಧನಭೂತಾ ಸಾ ಸಿದ್ಧಿರೇವಾತ್ರ ಸಾ ಯತಃ’ ಇತಿ || 21 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಾನಾಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಭೋಗಾದಿನಾ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸನಿರಾಸಾದಸ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಕೀರ್ತನಃ |
ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸವತ್ಸೇ ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತ್ವಾಪತ್ತೇಃ ಕರ್ತವ್ಯ ಏವ ತನ್ನಿರಾಸಃ | ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತ
ಏವ ವಿಷಯಃ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸವಾನ್ ನ ವಾ ಇತಿ ಸನ್ನೇಹಃ | ಲೋಕದರ್ಶನಂ ಅಲೌಕಿಕತ್ವಂ ಚ
ಸನ್ನೇಹ ಬೀಜಮ್ | ಅಸ್ತಿ ಏವ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಆನನ್ನಾದಿ ವೃದ್ಧಾ ದಿ ಇತಿ ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಏತತ್ ಸಾಮ
ಗಾಯನ್ನಾಸ್ತೇ ಇತ್ಯಾದಿನಾ ತಸ್ಯಾಪಿ ಉಪಾಸನಾದಿ ಶ್ರವಣಾತ್ | ಅನ್ಯಥಾ ತದ್ ವೈಯರ್ಥ್ಯಾತ್ |
ಭೋಗಾನಾಂ ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸವತ್ವಾಚ್ಚ | ಕಾರಣಗುಣತ್ವಾತ್ ಕಾರ್ಯಸ್ಯ | ಕಿಂ ಚ ಮುಕ್ತಸ್ಯ
ವಶಿತ್ವೇನ ಕಾಮಿತಾಶೇಷ ಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಯುಕ್ತಾ ಸುಖಾದಿವೃದ್ಧಿಃ | ನ ಚ ಕಾಮಯತ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ |
ಆನನ್ನಾದಿ ವೃದ್ಧೇಃ ಇಷ್ಟತ್ವೇನ ಅಕಾಮನಾ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಮಪಿ ವೃದ್ಧಾದಿ
ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮಕತ್ವೇನ ಮುಕ್ತೇಃ ಅಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಾಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಷ್ಟೇ || ಸ್ಥಿತಿಂ ಇತಿ || ಯದ್ಯಪಿ 'ಏತತ್ಸಾಮ
ಗಾಯನ್ನಾಸ್ತೇ' ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭಗವದುಪಾಸನಂ ಉಚ್ಯತೇ ತಥಾಪಿ ನ ತಸ್ಯ
ಆನಂದಾದಿವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸೌ ವಿದ್ಯೇತೇ ಕಿಂ ತು ಏಕಪ್ರಕಾರೇಣೈವ ಅವಸ್ಥಾನಮ್ | ಕುತಃ | 'ಸ ಏಷಃ'
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೌ ವೃದ್ಧಾದಿ ಅಭಾವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ ಉಪಾಸನಸದ್ಭಾವಂ ಆಶಂಕ್ಯ
'ದರ್ಶೇವಾತ್ಮಾನಮ್' ಇತಿ ಉಪಾಸನವತೋಽಪಿ ಆಪತ್ತಿವಿಪತ್ತಿ ಶಬ್ದೋದಿತ
ವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸನಿಷೇಧಾತ್ ಮಹತಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣ ಚ ವೃದ್ಧಾದಿ ಅಭಾವಸ್ಯ ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ | 'ಮುಕ್ತೋ ನ
ವೃದ್ಧಾದಿಮಾನ್ ತತ್ರ ಕಾರಣಶೂನ್ಯತ್ವಾತ್' ತಿ ಅನುಮಾನಸಿದ್ಧತ್ವಾಚ್ಚ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ದರ್ಶನ್
ಪಶ್ಯನ್ ಉಪಾಸೀನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಪರಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸ್ಯ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತ್ವಾತ್ ಕಥಂ ತೇನ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಅರ್ಥಸಿದ್ಧಿಃ ಇತ್ಯತ ಉಕ್ತಾರ್ಥೇ ಸ್ಫುಟಿಂ ಚ
ಆಹ || ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತೇ ಚ ಇತಿ ||

ಭಗವದುಪಾಸನಸ್ಯ ಕಾರಣಸ್ಯ ಸದ್ಭಾವಾತ್ ಕಥಂ ಕಾರಣಾಭಾವ ಇತ್ಯತ ಆಹ || ಹರೇಃ ಇತಿ ||
ಮುಕ್ತಿಗತ ಉಪಾಸನಸ್ಯ ಫಲತ್ವಾತ್ ನ ಸುಖಸಾಧನತ್ವಂ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || 21 ||

ಓಂ ಭೋಗಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯಲಿಂಗಾಚ್ಚ ಓಂ || 22-563 ||

ನ ಚ ಭೋಗವಿಶೇಷಾದಿವಿರೋಧಃ |

'ಏತಮಾನಂದಮಯಮಾತ್ಮಾನಮನುವಿಶ್ಯ ನ ಜಾಯತೇ ನ ಮ್ರಿಯತೇ ನ ಹ್ರಸತೇ ನ
ವರ್ಧತೇ ಯಥಾಕಾಮಂ ಚರತಿ ಯಥಾಕಾಮಂ ಪಿಬತಿ ಯಥಾಕಾಮಂ ರಮತೇ
ಯಥಾಕಾಮಮುಪರಮತೇ'

ಇತಿ ಭೋಗಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯಲಿಂಗಾತ್ |

'ಅವೃದ್ಧಿಹ್ರಾಸರೂಪತ್ವಂ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪ್ರಾಯಿಕಂ ಭವೇತ್ |
ಕಾದಾಚಿತ್ಕವಿಶೇಷಸ್ತು ನೈವ ತೇಷಾಂ ವಿಷಿದ್ಯತೇ' ಇತಿ ಕೌರ್ಮೇ ||
'ಪ್ರವಾಹತಸ್ತುವೃದ್ಧಿವಾ ಹ್ರಾಸೋ ವಾ ನೈವ ಕುತ್ರಚಿತ್ |
ನಾಪ್ರಿಯಂ ಕಿಂಚಿದಪಿ ತು ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ ||
ಕುತ ಏವ ತು ದುಃಖಂ ಸ್ಯಾತ್ ಸುಖಮೇವ ಸದೋದಿತಮ್ |
ಭೋಗಾನಾಂ ತು ವಿಶೇಷೇ ತು ವೈಚಿತ್ರ್ಯಂ ಲಭ್ಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್'

ಇತಿ ನಾರಾಯಣತನ್ತ್ರೇ || 22 ||

ನ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವೃದ್ಧಾದೌ ಕಾರಣಾಭಿವೋ ಭೋಗವಿಶೇಷ ಸದ್ಭಾವಾತ್ |
ಕಾರಣಾಭಾವಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಚ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಭೋಗವಿಶೇಷವಿರೋಧಾದ್ ಇತ್ಯಾಶಂಕಾಂ
ಪರಿಹರತ್ ಸೂತ್ರಂ ಪರಿತ್ವಾ ವ್ಯಾಚ್ಛೇ || ಭೋಗ ಇತಿ ||

ನ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ವೃದ್ಧಾದಿ ಕಾರಣಾಭಾವಾಭ್ಯುಪಗಮೇ ಭೋಗವಿಶೇ, ಶ್ರುತ್ಯಾದಿವಿರೋಧಃ|
ಮುಕ್ತಭೋಗ ವಿಶೇಷಸ್ಯ ಆನಂದಾದಿ ವೃದ್ಧಾದಿ ಅಕಾರಣತ್ವಾತ್ | ಕುತಃ |
'ಏತಮಾನಂದಮಯಮ್' ಇತಿ ಶಅರುತೌ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ವೃದ್ಧಾದಿ ಅಭಾವಂ ಉಕ್ತ್ವಾ
ಭೋಗಭಾವಾಭಾವೌ ಉಚ್ಯತೇ | ಇದಂ ಚ ಭೋಗಮಾತ್ರಸ್ಯ ವಿಶೇಷೇ ಸತ್ಯವಿ ಮುಕ್ತಸ್ಯ
ಸಾಮ್ಯಮೇವ | ನ ಭೋಗವಿಶೇಷಃ ತದ್ ವೃದ್ಧಾದೌ ಕಾರಣಂ ಇತ್ಯತ್ರ ಲಿಂಗಂ ಅನ್ಯಥಾ
ಅನುಪಪತ್ತಿಃ ಇತಿ ಭಾವಃ |

ನನು ಯದಿ ಭೋಗೋ ನ ವೃದ್ಧಿಹೇತುಃ ತರ್ಹಿ ವ್ಯರ್ಥೋ ಅಸೌ ಕಿಂ ಇತಿ ತೈಃ ಕ್ರಿಯತ ಇತ್ಯತ್ರ
ಕ್ರೀಡಯಾ ಇತಿ ಪರಿಹಾರೇ ಸ್ಥಿತೇ ಚ ಆಹ || ಅವೃದ್ಧಿ ಇತಿ | ಏತದೇವ ಸ್ಮತ್ಯಂತರೇಣ ವಿವೃಣೋತಿ
|| ಪ್ರವಾಹತ ಇತಿ ||

ನ ಚ ವಶಿತ್ವಾದ್ ವೃದ್ಧಿಃ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸಾ ಕಿಂ ಯೋಗ್ಯಸ್ಯ ಅಯೋಗ್ಯಸ್ಯ ವಾ | ನಾದ್ಯಃ | ತಸ್ಯ
ಪ್ರಾಪ್ತತ್ವಾತ್ | ನ ದ್ವಿತೀಯಃ | 'ನ ಚಾಯೋಗ್ಯಂ ವಿಮುಕ್ತೋಪಿ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾನ್ ಚ ಕಾಮಯೇತ್'
ಇತಿ ಅಯೋಗ್ಯಕಾಮನಿಷೇಧಾತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ವೃದ್ಧಾದ್ಯಭಾವೇನ ನ
ಸಂಸಾರಸಮಾನಧರ್ಮತಾ ಮುಕ್ತೇಃ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ || 22 || ಅ 10 ||

|| ಇತಿ ಸ್ಥಿತ್ಯ(ಏಕರೂಪಾ)ಧಿಕರಣಮ್ || 10 ||

ಓಂ ಅನಾವೃತ್ತಿಃ ಶಬ್ದಾದನಾವೃತ್ತಿಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಓಂ || 32-564 ||

'ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ', 'ಸರ್ವಾನ್'

ಕಾಮಾನಾಪ್ತ್ವಾ ಮೃತಃ ಸಮಭವತ್ ಸಮಭವತ್' ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ || 23 ||

ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭೋಗಾನ್ ಭುಂಜಾನಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಸಮರ್ಥನಾದಸ್ತಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಸಂಘತಿಃ | ಪ್ರಕೃತೋ ಮುಕ್ತ ಏವ ಅತ್ರ ವಿಷಯಃ | ಕಿಂ ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ ಅಸ್ತಿ ನ ವಾ
ಇತಿ ಸಂದೇಹಃ | ಉಭಯಥಾ ಸಮ್ಯವಃ ಸಂದೇಹಬೀಜಮ್ | ಅಸ್ತಿ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ ಇತಿ
ಪೂರ್ವಃ ಪಕ್ಷಃ | ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಗತಾನಾಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ದರ್ಶನಾತ್ | ನ ಚ ಸರ್ವಗಾದಿಗತಾನಾಂ
ಯುಗಮನ್ವಂತರಾದಿಮಾತ್ರವಾಸಿತ್ವಾದ್ ಯುಕ್ತಾ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ ನ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ
ಸಮಸ್ತಕಾಲವಿತ್ವಾದ್ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಮ್ | ಸಮಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಕದಾಚಿತ್ ಸಮಾಪ್ತಿಸಮ್ಯವಾತ್ | ನ ಚ
ಕಾಲಸ್ಯ ಅನಂತತ್ವಾತ್ ತತ್ ಸಮಾಪಿ ಅಯೋಗಃ | ಭಾರತ ಯುಧೇ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾ ಏವ

ಪಿಷ್ಠದಶೀತದರ್ಶನಾತ್ | ತತ್ರ ತಿಥಿತ್ರಯಸ್ಯ ಯುಗಪತ್ ಸಮಾಪ್ತಿವದ್ ಅನಂತತ್ವೇಽಪಿ ಕಾಲಸ್ಯ
ಸಮಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಯುಗಪತ್ ಸಮಾಪ್ತಿಸಮ್ಭವಾತ್ | ಅತೋ ಮುಕ್ತಾ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಸದ್ಭಾವಾದ್
ಅಪುರುಷಾರ್ಥತಾ ಮುಕ್ತೇಃ ಇತಿ |

ಸಿದ್ಧಂತಯತ್ ಸೂತ್ರಂ ಉಪನ್ಯಸ್ಯ ತದುಪಾತ್ತ ಶ್ರುತಿರೇವ ಉದಾಹರತಿ || ಅನಾವೃತ್ತಿ ಇತಿ || ನ
ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ | 'ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ' ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಕಿಂ ಚ ಮುಕ್ತಸ್ಯ
ಸರ್ವಕಾಮಾವ್ಯಾಪ್ತಿಃ ಶ್ರೂಯತೇ 'ಸರ್ವಾನ್ ಕಾಮಾನ್' ಇತಿ | ತತಶ್ಚ ನ ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ |
ನಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ಪುಮಾನ್ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಕಾಮೋ ಅಸ್ತಿ ಇತಿ ಭಾವಃ | ಸಮಸ್ತಕಾಲಸಮಾಪ್ತಿಸ್ತು
ವ್ಯಾಹತತ್ವಾದ್ ಉಪೇಕ್ಷಣೀಯ ಏವ | ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಾವಧಾರಣಾರ್ಥಾ ಸೂತ್ರಸ್ಯೈವ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಃ |
ಅತೋ ಮುಕ್ತಾನಾಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಅಭವಾದ್ ಯುಕ್ತಂ ಮುಕ್ತೇಃ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಮ್ ||
23 || ಅ 11 ||

|| ಇತಿ ಅನಾವೃತ್ಯಧಿಕರಣಮ್ || 11 ||

ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಧಿಭಿಃ ಸರ್ವೈರ್ಗುಣೈಃ ಪೂರ್ಣಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ |
ನಮೋಽಸ್ತು ಗುರವೇ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಧಾಽತಿಪ್ರಿಯಾಯ ಮೇ ||
ಯಸ್ಯ ತ್ರೀಣ್ಯದಿತಾನಿ ವೇದವಚನೇ ರೂಪಾಣಿ ದಿವ್ಯಾನ್ಯಲಂ
ಬಟ್ ತದ್ಧರ್ಶತಮಿತ್ಥಮೇವ ನಿಹಿತಂ ದೇವಸ್ಯ ಭರ್ಗೋ ಮಹತ್ |
ವಾಯೋ ರಾಮವಚೋನಯಂ ಪ್ರಥಮಕಂ ಪೃಕ್ಷೋ ದ್ವಿತೀಯಂ ವಪು-
ಮ್‌ಧ್ವೋ ಯತ್ ತು ತೃತೀಯಕಂ ಕೃತಮಿದಂ ಭಾಷ್ಯಂ ಹೌ ತೇನ ಹಿ ||
ನಿತ್ಯಾನಂದೋ ಹರಿಃ ಪೂರ್ಣೋ ನಿತ್ಯದಾ ಪ್ರೀಯತಾಂ ಮಮ |
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಚ ವಿಷ್ಣವೇ ||

ತದೇವಂ ವಿರಕ್ತಿಭಕ್ತುಪಾಸ್ತಿಜನಿತ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರೋದಿತ ತತ್ ಪ್ರಸಾದಾದ್ ಅಶೇಷ
ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರವರ ಕೈವಲ್ಯಸಿದ್ಧೇಃ ಅಶೇಷಗುಣಪೂರ್ಣತಯಾ ನಿರ್ದೋಷತಯಾ ಚ ಭಗವನ್
ನಾರಾಯಣೋ ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯ ಇತಿ ಅಶೇಷಂ ಅತಿಮಂಜಲಮ್ | ಅಥ ಅಯಂ ಭಾಷ್ಯಕಾರೋ ಯಂ
ಗುಣಗಣಾರ್ಣವತಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾನ್ ಯತ್ ಶಿಷ್ಯತಯಾ ಚ ಏತಾದೃಶೀಂ ಅತಿವಿಶದಾಂ
ಸಂವಿದಂ ಲಭವಾನ್ ಯಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಆತ್ಮನೋ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಪ್ರೀತಿಃ ತಮೇವ ದೇವತಾತ್ವೇನ
ಗುರುತ್ವೇನ ಚ ಅನ್ತೇಽಪಿ ನಮತಿ || ಜ್ಞಾನ ಇತಿ ||

ಅಥ ಸ್ವಭಾಷಿತ ಭಾಷ್ಯಸ್ಯ ಆಪ್ತಿಮೂಲತ್ವಸಮರ್ಥನಾಯ ಶ್ರುತಿಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಸ್ವಸ್ಯ ಪರಮಾಪ್ತತ್ವಂ
ದರ್ಶಯನ್ನಾಹ || ಯಸ್ಯ ಇತಿ || ಯಸ್ಯ ವಾಯೋದೇವಸ್ಯ ಬಳಿತಾ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇದವಚನೇ
ಕ್ರೀಡಾದಿ ಗುಣಯುಕ್ತಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ರೂಪಾಣಿ ಉದಿತಾನಿ ತಸ್ಯ ಯತ್ ತೃತೀಯಂ ರೂಪಂ ತೇನ

ಇದಂ ಭಾಷ್ಯಂ ಹರಿವಿಷಯತಯಾ ಕೃತಂ ಇತಿ ಅನ್ವಯಃ | ಕೀದೃಶಂ ಚ ಅಸ್ಯ ಮೂಲರೂಪಂ
ಕಾನಿ ಚ ತ್ರೀಣಿ ರೂಪಾಣಿ ಕೀದೃಶಾನಿ ಇತಿ ತತ್ರ ಆಹ || ಅಲಂ ಇತಿ || ಯದಸ್ಯ ವಾಯೋಃ
ಮೂಲರೂಪಂ ಬಟ್ ಬಲಾತ್ಮಕಂ ದರ್ಶತಂ ಜ್ಞಾನರೂಪಂ ಭರ್ಗೋ ಜಗದ್ ಭರಣಗಮನಗುಣಂ
ಮಹತ್ ಮಹನೀಯಂ ತದ್ ಇತ್ಥಂ ಭೂತಮೇವ ರೂಪತ್ರಯ ಅವತಾರಾಯ ಭಗವತಾ ನಿಹಿತಂ
ಪ್ರೇರಿತಂ ಅವತೀರ್ಣಂ ಚ | ತತ್ರ ಪ್ರಥಮಂ ಹನುಮದಾಖ್ಯಂ ವಪುಃ ರಾಮಸ್ಯ ವಚಾಂಸಿ ಸೀತಾಂ
ಪ್ರತಿ ನೀತವತ್ | ರಾಮವಿಷಯ ವಚಾಂಸಿ ಮೂಲರಾಮಾಯಣರೂಪಾಣಿ ಶಿಷ್ಯೇಷು ನೀತವತ್ |
ರಾಮವಚಸಿ ಯೋ ನಯೋ ನ್ಯಾಯಃ ಅಜ್ಞಾರೂಪಃ ತದ್ ಯುಕ್ತಂ ವಾ | ದ್ವಿತೀಯಂ ವಪುಃ
ಭೀಮನಾಮಕಂ ಕುರುಪೃತನಾಕ್ಷಯಕರಮ್ | ತೃತೀಯಂ ತು ವಪುಃ ಆನಂದರೂಪಸ್ಯ ಹರೇಃ
ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಶಾಸ್ತ್ರನಿರ್ಮಾತ್ಮ ಮಧ್ವಾಭಿದಂ ಇತಿ | ಅತಃ ಪರಮಾಪ್ತತಮ ಪ್ರಣೀತತ್ವಾದ್ ಇದಂ
ಭಾಷ್ಯಂ ಸಕಲಸುಜನ್ಯಃ ಆದರೇಣ ಅರ್ಜುಣಕಾರ್ಯಮಿತಿ ಭಾವಃ ||

ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹೃತಿಪ್ರಭೃತಯೋ ಭಾವಾ ಭವನ್ಯಾಜ್ಞಯಾ
ಪದ್ಮಾಪದ್ಮಭವಾದಿಸರ್ವಜಗತೋ ವ್ಯಸ್ತಾಸ್ಸಮಸ್ತಾಃ ಸದಾ |
ಯಸ್ಯಾಗಣ್ಯಗುಣಾಕರಸ್ಯ ಕರುಣಾಪೀಯೂಷವಾರಾಂನಿಧೇಃ
ಸೋಽಯಂ ದೂರನಿರಸ್ತದೋಷನಿಕರಃ ಪ್ರೀತೋಽಸ್ತು ನಾರಾಯಣಃ || 1 ||

ಅಗಾಧಬೋಧೈಃವಿವೃತಾತಿಭಾವಭಾಷ್ಯಾನುವಾದೇನ ನ ಮೇಽಪರಾಧಃ |
ನ ಹೀನ್ದಿರಾರಾಧ್ಯಪದೋ ಮುಕುನ್ದೋ ದೂರ್ವಾಙ್ಕುರೈರ್ಮನ್ದಜನೈರಪೂಜ್ಯಃ || 2 ||

ಮಧ್ವದುಗ್ಧಾಭಿಸಮ್ಭೂತಭಾಷ್ಯೇನ್ನೂದಿತಕೌಮದೀ |
ಭೂಯತ್ಸತ್ಕುಮುದಾನಂದಾತ್ರೀ ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ || 3 ||

**|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತಸ್ಯ ಶ್ರೀಮದ್
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಸ್ಯ ಟೀಕಾಯಾಂ ಶ್ರೀಮಜ್ಜಯತೀರ್ಥಮುವಿವಿರಚಿತಾಯಾಂ
ತತ್ಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯಾಂ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ||**

**|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯೇ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಚತುರ್ಥಃ ಪಾದಃ || 04-04**

||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯವಿರಚಿತೇ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಕ್ತಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯಮ್ ||
|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಯೋ ವಿಪ್ರಲಮ್ಬವಿಪರೀತ ಮತಿಪ್ರಭೂತಾನ್
ವಾದಾನ್ ನಿರಸ್ಯ ಕೃತವಾನ್ ಭುವಿ ತತ್ತ್ವವಾದಮ್ |
ಸರ್ವೇಶ್ವರೋ ಹರಿರಿತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಯಂತಂ
ಆನಂದತೀರ್ಥಮನಿವರ್ಯಮಹಂ ನಮಾಮಿ ||

ಅಸ್ಮದ್ಭವಂತರ್ಗತ ಮನುನಾಮಕ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ
ಶ್ರೀ ರುಗ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಜಾಮ್ಬವತೀವಲ್ಲಭ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ
|| ಪ್ರೀಣಯಾಮೋ ವಾಸುದೇವಂ ದೇವತಾಮಣ್ಡಲಾಽಖಣ್ಡಮಣ್ಡನಮ್ ||

|| ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

